This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

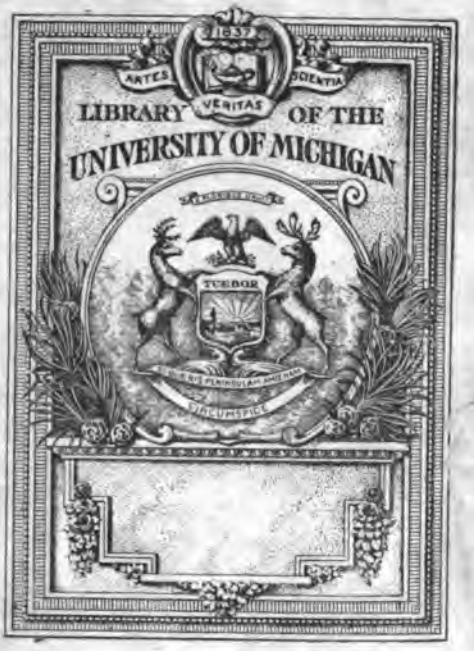
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

DJ
171
.A3
J653

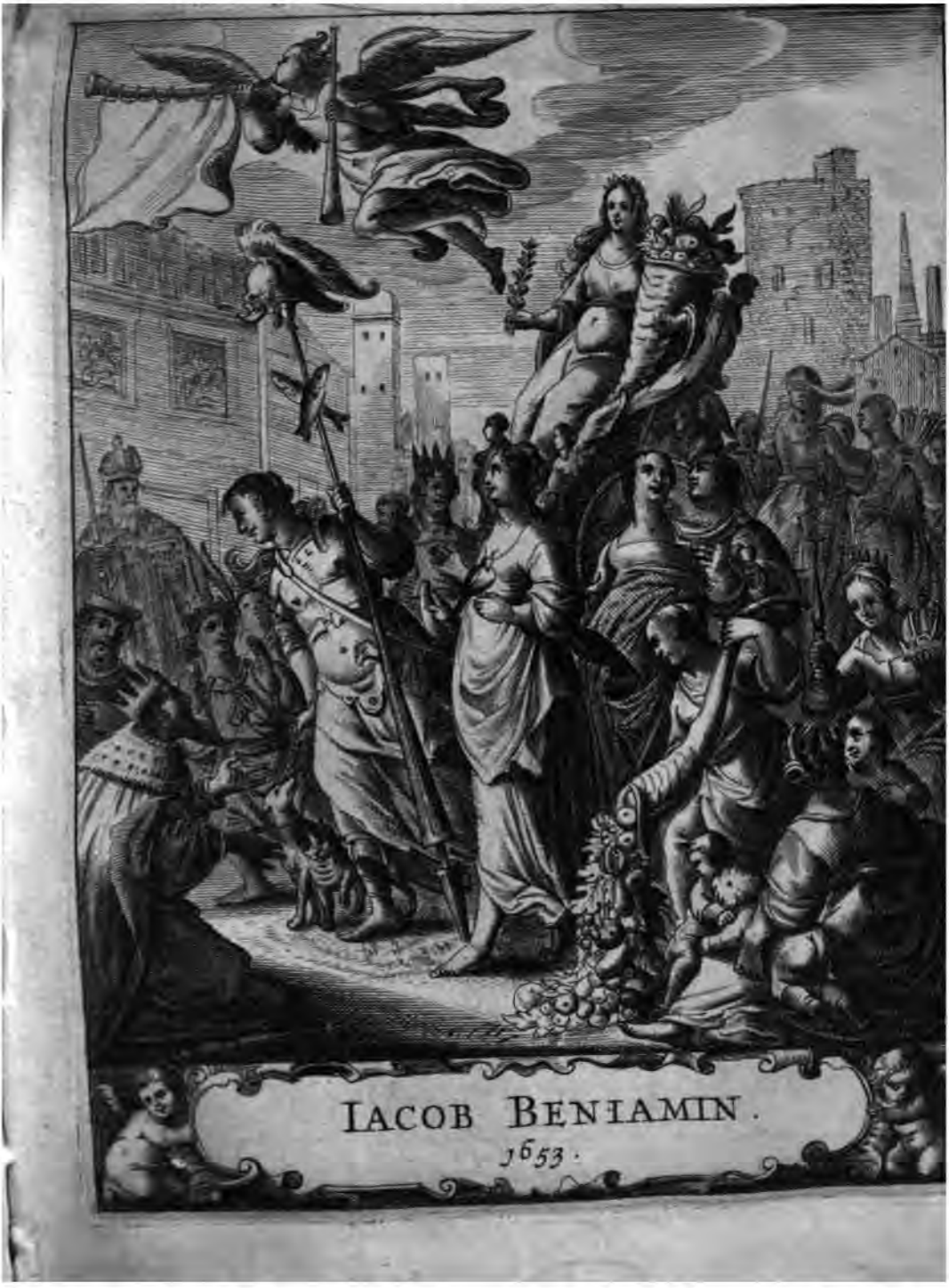
IACOB BENIAMIN.
1653.

VERHAEL

van de

NEDERLANDSCHE

VREEDE HANDELING.

Den Tweeden Druck/

Op nieuws Gecorrigeert en met eenige stucken vermeerdert, door

LIEUNEL van AITZEMA.

Noch is tot ghereet van den Autor alle de stucken voor desen in Fransch/ Latijn/ als Spaensch ghedruckt

In Duytsch vertaelt, Door *I. H. Glasemaker.*

t'AMSTERDAM,

By *Iacob Benjamin*, Boeckverkooper op de hoeck van de Raemsteegh, achter de Appel-Marckt, Anno 1653.

Uytleggingh der Titel-Plaet.

DE rijke Vreede komt, om't Oorlogh te verjaagen.
't Beſtandt (de voorboô van de Vreede) trekt de waagen.
Voorſichticheidt beſtiert de diſſel met haar handt.
Men ſiet waar datze rijdt, het vruchteloose landt
Een oeſt van groene palm en vett' olijven teelen.
De Neeringh, d'Overvloedt, en Rijkdom, drie geſpeelen,
Vervolgen haar op't ſpoor, het langverwachte Gerucht
Vliegt voor de wagen heen. Euroope ſchept weêr lucht.
De vorſtelijke Trouw, d'oprechte Ouwerheeden,
De ſtarke Eendrachticheit, een borſtweer aller ſteeden;
De waare Burgerliefde, het ongekreukte Recht,
De hemelſche Eerbaarheit, en al wie door 't gevecht:
Euroop verlieten, zijn beleëſters van de waagen.
De Vorſten die 't gewelt der naare donderſlagen,
En blixems van't geſchut vervloecken, treên de ſtoet
Der Vreede, vol van vreughd' verbiedelijk te moet.

I. V.

GUNSTIGHE LEESER.

VErſcheyden Gheſchriften, raeckende de Nederlandſche Vrede, zijn, ſoo voor als na, uytgekomen. Maer verſtaende dat veel vragens was na yets dat de Handeling van ſoo gewichtigen, memorabilen, ende voor ons lief Vaderlandt hooghloffelijck ende gewenſcht werck van tijdt tot tijd wat particulierlick aenwees; ſoo heb ick my bevlytight om by d' een of d' ander ſoo yets te bekomen, ende bekomen hebbende u mits deſen tot mijne laſt ende koſten willen met deelen. Verſcheyden Tractaten met nabuyrighe Koningen ende Potentaten zijnde nu ende dan daer onder gekomen, hebben geſtreckt om den Oorlogh te eerlijcker, ende de Vrede te voorderlijcker te maken. d' Eene ſal oordeelen dat deſelve den Vrede hebben verachtert: de andere het contrarie. Het werck oock ſal ſommige te lang ende wijd-

wijdloopigh ſchijnen: andere ſullen noch meerder ſoecken als ſy vinden; ende dien ſal het te kort duncken. 't Is onmoghelijck een yeder ghenoegh te doen; ende alſoo het principael oogemerck van deſen arbeyt niet is als om eere, ende danck te geven aen de goede Regeeringh, die naeſt Godt Almachtigh ſoo grooten ſake hebben uytgewrocht: Soo ſal't genoech zijn als maer die 't ſelve ten beſten, ende in haer beſcherminge nemen. Vertrouwende ghelijck de Vrede is het hooghſte goedt op Aerden, dat oock alſoo een VVelgemeynde, hoewel ſlechte ende eenvoudighe afbeelding van deſelve, niet kan noch ſal onaengenaem zijn, noch qualick geduydet worden. Ende gelijck men lange gewacht heeft dat yemant yets van deſe materie voort brachte: Soo ſalmen geerne zien ende hopen dat dit een ſpoor geve aen andere om beter te doen.

Vaert wel.

Verhael
Van de Nederlandtsche
VREDE-HANDELING.

ALle die de ghelegentheyt van de Vereenighde Nederlanden kennen/ moeten Oordeelen/ dat sy/ yverende voor haer Vryheyt ende behoudenisse/ meer gewapent ende in Actie als in rust behoren te wesen. Des onaenghesien hebben haer noyt ghetoondt Vyandt van een eerlijcke ende versekerde Vrede. Maer hoe / waer / ende wanneer sy deselve conditien hebben konnen bedingen; oock wat de Handeling gevordert of verhindert heeft: sulcks machmen af-nemen uyt volgende verhael.

TEgen 't uytgaen van den vorigen Treves Anno 1621. den 18 Maert gaf de Heer Griffier Aerssen aen haer Ho: Mo: te kennen / ontfangen te hebben dien morgen omtrent negen uren een Brief van den audiencier Verreycken, gheschreven door last van den Erts-hartoch/ deur een expressen Bode van den Secreten Raedt tot Brussel / luydende als volgt:

Mijn Heer, Zijn Hoogheyt heeft aen my geboden dat ick aen u verwittighen zou dat mijn Heer de Cancelier van Brabant, binnen drie of vier daghen van hier naer den Haegh vertrecken zal, om daer met mijn Heeren, de Staten der Vereenighde Lantschappen, zekere saeck, die hy aen hem belooft heeft, te verhandelen, op dat ghy hen daer af zoud verwittigen. Ick beveel my hier op heel toegenegen in u goede gunst, en bid Godt dat hy u, mijn Heer, in sijn heylige bewaring houd. Uyt Brussel, den 16 Maert, in 't Iaer 1621. Uw toegenege Dienaer. *Geteyckent* H. Verreycke. *'t Opschrift was*, Aen mijn Heer, mijn Heer Aersens, Griffier van mijn Heeren de Staten der Vereenigde Landtschappen. Ontfanghen den 18. van Maert, 1621.

Waer op gedelibereert oock met den Heere Prince van Orange ghecommuniceert zijnde/ is deur de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt bestelt het huys van den Heer Helmonts in de Vlamingstrate/ om den Cancelier van Brabant te logeeren: ende alsoo verscheyden advysen vielen of men hem oock soude doen eenighe receptie ende defrayement: soo is by pluraliteyt van stemmen goet ghevonden te senden den Hofmeester Mortaigne

na

Delff/ om aldaer eenighe verderhte Schupten gereet te doen maken/ ende daer mede den Heer Cancelier te brengen tot de Hoochbrugge: om aldaer hem deur sijn Excelentie Prins Maurits te doen ontfanghen ende ghelepden met een goet getal Carossen aen het ghedestineert Logement: hoe wel terdispositie van den Heer Prince ghestelt was/ of sijn Excelentie self/ of deur Prince Hendrick, of den Prince van Portugal of pemandt anders beliefde de receptie te doen. Maer 't en wierd niet goedt ghevonden dat pemandt van de Vergaderingh hem soude gaen ontfanghen: Maer wel te doen Complimenteeren/ als hy in 't Logement soude sijn aen-gekomen; ende dien ende den volgenden dagh te tracteeren met Visch.

Den 23. Maert in deliberatie ghelept zijnde hoe dat men den Cancelier van Brabandt ter audientie soude halen ende brenghen; is met advijs van sijn Excelentie verstaen ende ghereselveert/ dat men hem soude tracteeren als een Gesante, ende dienvolgens ter audientie halen ende wederom te huys brenghen by twee Gedeputeerde uyt de Vergaderinge/ met twee Caroffen/ ende tracteeren/ tot last van 't Landt/ tot nader last: ende sijn ten eynde voorsz. ghecommitteert de Heeren Bootseler ende Eussum om by den voorsz. Heer Cancelier ten eeten te meghen blijven/ by soo verre sijn Ed. dat versocht. Maer wierd goedt ghevonden al-voorens hem ter audientie te laten/ dat men deur de Clerq vander Burgh hem soude laten af-epschen sijn Brief van Credentie/ om daer uyt te sien hoe dat hare Hoogheden hare Ho. Mo. daer by qualificeeren ende tracteeren/ dienvolgende heeft de voorsz Verburgh van den voorsz. Heer Cancelier den Brief van Credentie ontfangen/ ende ter Vergaderingh overgebracht houdende d'Opschrift: Aen onse seer waerde en goede Vrienden, de Staten Generael der Vereenighde Landtschappen: en het inhouden als volght.

d'Aertz-Hertoghen.

ZEer waerde en goede Vrienden. Wy zenden derwaerts aen u de Heer *Petrus Peckius*, Ridder, Heer van Boeckhoute, &c. uyt onse Raet van Staet, en Cancelier van Brabandt, brengher hier af, om met u seeckere saeck, die hy aen u openbaren sal, te verhandelen. Wy senden dieshalven dit teghenwoordighe aen u, met versoock van hem niet alleenlijck goedt ghehoor te gheven, maer oock hem in 't geen, 't welck hy van onsent weghen aen u segghen sal, volkomentlijck te ghelooven. Niet meer, seer waerde en goede Vrienden, dan dat onse Heer u in sijn heylige bewaring neemt. Uyt Brussel, de sestiende van Maert, 1621. Was ondertekent *E. Albertus*, *A. Isabella*, en laeger *Verheycken*.

Den voorschreven Brief ghelesen ende 't inhoudt vernomen zijnde/ is goet ghevonden dat de voorschreve Heeren van Bootseler ende Eusum den voorsz. Heer Cancelier ter Vergaderingh souden halen ende brenghen. Hier nae is Sijn Excellentie ter Vergaderingh gecompareert/ ende een wepnigh daer na oock de voorschreve Heer Cancelier; ende sonder al vooren te doen eenighe Complementen van groetenis of anderssins heeft sijn E. gheproponeert ghelijck hy dat daer na by ghescheyfte/ by hem ghetekent/ heeft over-gesonden/ hier navolghende; daer op sijn E. insghelijcks sonder eenighe Complimenten is ghe-

gheantwoort dat hare Ho. Mo. op ſijn gheproponeerde ſullen letten ende nemen alſulcke Reſolutie als de ſelve voor den dienſt ende welſtandt van 't Landt ſullen bevinden te behooren.

Edele Mogende Heeren,

„ DEſe laeſte daghen van het twaelf-jarige Beſtand van Nederland/
„ ons ghemeene Vaderland/ ſtellen ons voor oogen de droeve Veran-
„ deringe die naer het eynd' van ſulcke tijdlijcke Accoorden ghewoon-
„ lijck is te volghen, ende daer af de berepdſelen van alſ nu worden
„ ghevordert/ ſo aen de eene/ alſ aen d'ander zijde: Maer het iſ alſoo/ dat
„ hebbende ondertuſſchen de Voorluchtichſte Ertz-Hertogen hunne mede-
„ lijdende oogen gheſlagen op de ſware ende uptterſte inconvenienten/ daer
„ inne de Landen door deſe Veranderinghe wederom ſouden komen te ver-
„ vallen/ en hebben niet willen nae-laten in bedenckinge ende groote Con-
„ ſideratie te leggen de middelen/ die ſouden konnen dienen tot verhoedinge
„ ende af-weeringe van dien/ ſonderling tot dit Saligh voornemen beweeght
„ zijnde/ door hunne natuprlijcke genegenthepd tot Vrede/ ende door hunne
„ yver ende affectie tot het Ghemeene Beſte/ dewelcke oock zijn gheweeſt
„ de Principaelſte Motiven/ dat hare Hoogheden hen hebben ghereſolveert
„ tot het voor-gheroerde Beſtand/ alſ een beginſel van de geheele ghewun-
„ ſchte bluſſinge deſ brandſ van Oorloge; daer inne ſp t'heuren aenkomſte
„ deſe Landen hebben ghevonden/ mepnende dat binnen den tijd deſ ſelfſ
„ Beſtandſ hunne Actien inſghelijckſ genoegh hebben betupght/ ende upt-
„ ghewеſen de ſeerherhepdt van hunne goede intentie/ ende voor deſen toe-
„ komende tijd/ende hebben hunne Hoogheden/niet meer ter Verren/alſ te
„ wege te konnen brengen het meeſte voordeel van deſe Landen in 't Gene-
„ raeel/ dewelcke daer inne ſouden ſchijnen te Conſiſteeren/ dat alle de Par-
„ tyen ende Leden van de Nederlanden wederom ſouden Vergaderen in een
„ Lichaem, ende onder een Hooft, zijnde ſeer apparent/ dat ghelijckſe voor
„ de Troubelen van onſe tijden waren in vreedſame Eenighept/ ende ghe-
„ ruſte Voorſpoedighept/ ſp die in meerder ſouden komen te ghenieten/ in-
„ dien de Provincien van deſer zijde hun lieten verwilligben tot een goed/
„ bequaem/ ende vaſt verdragh onder bekenteniſſe van de natuyrlijcke Prin-
„ cen. Dit iſ het punct 't welck heur Hoogheden mp belaſt hebben/ U. E.
„ Mo. voor te dragben ende vriendelijcken te preſenteeren/ geacht hebbende
„ dat hun toeſtond neffens de ſelve/ voor alle nieuwe breeckingen van Oor-
„ logen te doen dit Officie van goede Princen/ ſoeckende ende behertigende
„ uwe eygenen geduprende welſtandt/ ten eynde daer op werde gelet/ ende
„ ghenomen een Duchtbare Reſolutie/ bp dewelcke alle Bloedſtortinghe
„ exceſſive belaſtinghen/ ende andere Ellenden/ die deſe Nederlanden ſoo
„ lange Jaren hebben moeten onderſtaen/eens voor-al moghen wegh ghe-
„ nomen/ende verhoedt worden. Ende daer uwe Mogentheden op deſen
„ Voorſlagh ſouden begeeren te treden in Cummunicatie van Accoort/ ſul-
„ len hare Hoogheden in ſulcker voegen verſtaen tot alle billijcke ende rede-
„ lijcke Conditien ende Capitulatien/ dat de ſelve uwe E. Mogentheden
„ alle oorſaecke ſullen hebben van vernoeghen/ ende niet alleenlijck ſien de

„ effecten van den goeden wille van hare Hoogheden/ maer oock de oprech-
„ tigheyd ende sinceriteyt die sy al den tijdt in sonderlinghe recommandatie
„ hebben gehadt / ende tot noch toe doen blijcken by de Punctuele ende Reli-
„ gieuse onderhoudinge van alle hunne Handelingen/ ende beloften/ soo hun
„ 't selve volkomelijck magh toe betrouwt werden / willende V. E. Mo-
„ gentheden oock wel versekeren/ van gelijcke goede ende oprechte intentie
„ van de Catholijcke Majesteyt, ende dat de selve sal voor goet/ vast ende ge-
„ stadigh houden/ alle 't gene hare Hoogheden desen aengaende/ sullen heb-
„ ben getracteert ende beslooten. Ende was ondertekent. P. Peckius.

DEse Propositie noch dien selven dagh ghelesen zijnde wierd ghestelt in handen van den Heer Prins Maurits, om te letten wat daer op soude dienen geantwoort/ tot dien eynde oock de Heeren Gecommitteerde van Hollant het overnamen/ om in hare Vergadering een advijs daer op te formeeren. De selve hebben den volgenden dach ingebracht een Concept van antwoort op de gemelde Propositie: verklarende dat haer Ed. Mo. 't selve Concept also hadden goed gevonden ende hun gelast ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. voor hun advijs in te brengen / omme aldaer gheresumeert ende geëxamineert / ende daer op met gemeen advijs gheresolveert te worden / 't gene voor den meesten dienst / maintenement van de Souvereyne Vryheyt, Rechten ende Gerechtigheyt van de Vereenighde Provintien soude bevonden worden te behooren. 't Voorschreve Concept gelesen ende geëxamineert zijnde hebben d'andere Provintien hare advijsen ende belangen daer op verklaert; loopende al te samen daer op dat de Clausulen van wederom te vergaderen onder een Hooft: ende onder bekentenis van de natuerlijcke Princen, ondraeghlijck waren; ende met Vigoreuse Termen behoorden te werden weder-sproken.

Den 24. namiddagh is sijn Excellentie Prins Maurits ter Vergaderingh gecompareert ende 't voorsz. Concept van antwoort wederom ghelesen ende geresumeert/ en daer op geconcerteert/ gedelibereert ende geadviseert / ende 't advijs van sijn Excellentie gehoort/ op alles rijpelijck met alle Consideratien gelet zijnde / goed gevonden dat men 't voorschreve Concept volgens de verklaerde advijsen soude dresseeren / ende 's anderen daeghs vroegh ter klocke seven ueren daer op wederom vergaderen omme het gedresseerde gheresumeert wesende/ de voorsz. antwoort eyntlijck te arresteeren.

Den 25. Sijn Excelentie volgens Resolutie van gisteren wederom ter Vergaderinge gecompareert ende geresumeert zijnde het concept van antwoorde opte gedane Propositie van den Heer Cancelier van Brabandt geredresseert volgens d'advijsen van de Provintien des voorigen daeghs daer op verklaert / is na rijpe deliberatie ende ghedane omvraghe de voorsz. antwoorde eyntelijck gheresolveert ende ghearresteert/ ghelijck de selve hier nae volght. Ende deur de Heeren Boetseler ende Eussum des namiddaghs aen den Heer Cancelier is behandight. Die daer op niet sonderlings heeft gerepliceert / als dat hy haer Ho. Mo. dede bedancken voor sijn goed Logement, accommodement ende Tractement. Ende alsoo in 't aenkomen tot Delff eenige Canaille onderstonden de sijnige qualijck te bejegenen met roepen ende slijck te wer-

werpen; soo is deur den Heer Prince ende Magistraet aldaer in sijn wederreyse tegen sulcks ordre gestelt.

De antwoort luyde als volght.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden gehoort ende ge-
„ examineert hebbende de Propositie van weghen de Doorluchtichste
„ Ertz-Hertogen in Brabant/ in haer Ho. Mo. Vergaderinge op den
„ 23. Maert eerst by monde gedaen / ende daer na by gheschrifte over gege-
„ ven/ by Heere Petro Peckio, Ridder/ Heere van Bouchoute/ Cancelier van
„ Brabandt/ uyt krachte van de Brieven van Credentie van de Hooghst-
„ gemelte Ertz-hertogen/ gedateert binnen Brussel den 16. deser Maent/
„ verklaren dat de Hoogheyt ende Souverainiteyt van de Geunieerde Neder-
„ landen ongetwyfelt ende buyten dispute is by hare Ho. Mo. ende de Staten
„ van de respective Provintien, dat sy de selve altijdts Religieuselijck hebben
„ gemainteneert / tegens alle de gene die de selve eenighsins in twijffel heb-
„ ben willen trecken / ofte daer op yet voornemen / ofte de selve eenige an-
„ dere Princen toe-eygenen, dat sy dienvolgende oock noyt en hebben wil-
„ len toestaen eenige Tractaten daer by de selve eenighsins in twijffel soude
„ mogen getrocken werden/ daer af sy expresse verklaringe hebben gedaen/
„ aen den Keyser/ Cheur ende Fursten/ ende andere Potentaten / Mitsga-
„ ders aen de hoogh-gemelte Ertz-hertogen selve/ dat hare Ho. Mo. Staet
„ voor eenen Souveraynen, ende hare Landen voor Vrye Landen gehouden
„ ende bekent werden/ by de grootste Monarchen/ Koningen/ Potentaten
„ ende Republijcquen/ de welcke alle in die qualiteyt met hare Ho. Mo. vele
„ ende verscheydene groote Tractaten ende Alliantien hebben ghemaeckt/
„ hebbende 't selve oock soo verre staende gehouden/ dat hare Ho. Mo. noch
„ met de hoogh-gemelte Ertz-hertogen/ nochte met den Koning van Hispa-
„ gnien/ eennigh Tractaet hebben willen aengaen/ voor ende al-eer de selve
„ mede verklaert / ende daer van Acte gegeven hebben / datse met hare Ho.
„ Mo. tracteerden / als met Vrye Landen ende Provincien daer op hy niet en
„ pretendeerden: Ende dewijle alle het selve so klaer als den dagh is / ende
„ voor alle de werelt notoir ende bekent/ so komt haer Ho. Mo. seer vreemt
„ voor 't voorsz geproponeerde van den Heere Cancelier Peckio, voorgeven-
„ de dat het meeste voordeel van dese Landen daer inne soude wesen ghele-
„ ghen / Dat alle de Provincien wederom soudeh vergaderen in een Lichaem,
„ ende onder een Hooft, ende datse haer lieten verwilligen tot een goedt, be-
„ quaem ende vast verdragh, onder bekentenisse van de natuerlijcke Princen.
„ Indien de selve Landen op desen Voorslagh sullen begheeren te treden in
„ Communicatie van Accoord, dat de Ertz-Hertoghen in sulcker voeghen
„ souden verstaen tot billicke ende redelijcke Conditien: Overmits dat den
„ selven voorslagh/ niet en soude konnen dienen / tot verhoedinghe ende af-
„ weeringhe van de swaere ende uytterste inconvenienten / daer inne de
„ Landen door den Oorlogh wederom souden komen te vervallen / daer
„ toe 't geproponeerde schijnt voor-gestelt te werden / maer veel eer 't Vyer
„ van oorloge sal ontsteken/ om dat 't selve regelrecht gaet tegens de voorsz.
„ bekende Souverainiteyt ende Hoogheyt der Landen, die hare Ho. Mo. tot

„ noch toe ſoo loffelijcken ende met ſoo ſwaren Oorloge hebben ghemainti-
„ neert / ende voortſ met Godes hulpe totten uptterſten toe te maintinee-
„ ren / met goet ende bloed / ghereſolveert zijn / ende dat oock de voorſz. Pro-
„ poſitie is erroneus ende onverdraeghlijck in heuren Staet / trecktende in
„ diſpute de ſelve Souverainiteyt tegens de Fundamentale Wetten van de-
„ ſen Staet. Mits alle 't welcke hare Ho. Mo. ſo onverwachte, onrecht-
„ matighe, ende onnabuerlijcke Propoſitie niet en kunnen toeſtaen / als im-
„ plicerende een onlijdelijcke atrociteyt tegen haren Staet / ende groote on-
„ eere voor alle de Monarchen / Coninghen / Potentaten / ende Republijc-
„ ken / die met de ſelve als eenen Souverainen Staet hebben ghetracteert /
„ maet noodſaeckelijck moeten verklaren / ghelijck ſy doen mits deſen / dat
„ alle de ghene die by eenighe Propoſitien ofte andere weghen 't Souverain
„ Recht van deſe Landen pooghen in diſpute te trecken, te inpugneeren ofte
„ eenige andere Princen toe te eygenen, ofte yet dat na ſulcks ſmaeckt, gehou-
„ den ſullen worden voor inhabil, omme in eenighe Tractaten by hare Ho. Mo.
„ gheadmitteert te worden. 't Welck ſy den wel-ghemelten Heer Peckio
„ voegen tot antwoort / alleenlijck daer by doende / dat de hooghſt-gemelte
„ Ertz-Hertogen upt de menighvuldige klachten heur ghedaen ende daar op
„ noyt eenighe Satisfactie en is gevolght / ſeer wel weten hoe haer Ho. Mo.
„ verſtaen dat het Tractaet van Crevés by de ſelve ende by den Koningh
„ van Hiſpagnien punctuelicken ende Religieuſlicken ſoude weſen onder-
„ houden. Ghedaen ter Vergaderinghe van de Hoogh-ghemelte Heeren
„ Staten Generael / in 's Gravenhage op den 25. Meert 1621. Was ghe-
„ teeckent / Hend. Ter Coulen vidit. Onder ſtondt ter Ordonnantie van
„ de Hoogh-ghemelte Heeren Staten Generael. Ende was onderteckent
C. Aerſſen. Dit alles onder navolghende ſecreete Acte of reſolutie den ſel-
ven dagh ghenomen.

„ In de Vergaderinge van de Hooghe ende Moghende Heeren Staten
„ Generael beneffens het arreſteeren van den antwoorde te gheven aen den
„ Heer Cancelier Peckius, overwoghen weſende dat men upt de Propoſitie
„ van den ſelven Heere Cancelier Pecky ghewaer werd dat hy focht in twy-
„ fel te trecken 't recht van de Souverainiteyt der Vereenighde Nederlanden,
„ ende pooghde de ſelve t'inducceren om heur te begheven onder den Ertz-
„ Hertoch als of de ſelve met eenighen ſchijn (teghen 't klare recht de Gene-
„ raliteyt ende de t'ſamentlijcke ende elcke Provintie competeerende) noch
„ eenighſins ghehouden waren de ſelve Ertz-Hertoch te erkennen voor ha-
„ ren natuprlijcken Heer; ſoo hebben haer Ho. Mo. eenſtemmigh verſtaen
„ ende gereſolveert / ghelijck ſy doen by deſen / dat men den ſelven Peckium
„ tot ghene verder of ander audientie en ſal admitteeren; 't en ware ſy te
„ vooren aen ſijn Furſtlijcke Hoocluchtigheyt den Heere Prince van Oran-
„ ge volkomentlijck opende 't gene daer van hy audientie ſoude willen ver-
„ ſoecken: om by haer Ho. Mo. alvooren te deliбereeren / of voor den dienſt
„ van de Landen oirbaer ware hem voorder te hooren / ofte niet / ende daer
„ na daer inne ghedaen te worden ſulcks als den dienſt van de Lande ſoude
„ vereyſchen.

Den 26. werden gecommitteert een upt Gelderland ende een upt Hol-

landt /

landt/ommne aen de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck/Groot-Brittannien ende Denemarck / mitſgaders den Reſident Suriani te preſenteeren ende behandighen Copie van de Propoſitie ende van de antwoort.
Op ſodanighe Propoſitie ende verſoeck konde geen ander antwoort of expeditie vallen. Derhalven waſt niet vreemt dat deſelve handeling in ſijne geboorte verſmoorde/ ende byhans eer ge-eyndight als begoſt was. Ick beken nochtans datter ook andere Conſideratien met onderliepen; die deſe beſendinghe van Peckius ſoo kort deden ſluiten. Prins Maurits hadde alreede in 't Jaer 1608. by 't maken van den verloopenen Treves genoeg getoont ſijn onwille ende af-heerighept van 't Beſtant. Sijn ernſtighe devoiren ſoo by monde als deur Brieven aen de Leden van den Staet / gaven't doen ghenoechſaem te kennen. Nu/ na de dempinge van de Remonſtrantſe party de directie van de Regeeringe geheelijck in handen hebbende/ wilde niet toonen eenige oock de minſte genegenthepdt tot den Vrede/ om verſchepden redenen : Eerſtelijck/ om in gheenderlepe manieren t'approbeeren de maximen van die den vorigen Treves hadden gedreven/ ende dien hy doenmaels hadde tegen geſproocken. Ten tweeden: om dat ſijn Ampt meeſt Militair ſijnde /het hem eene diſreputatie ſoude geven ſoo hy van Vrede dee ſpreken. Ten derden ; Om dat ſijn gheſach by Oorloch nootſaeckelijck grooter moſt weſen als by Vrede. Ten vierden: Om dat hy de Duytſche ſaecke die hy ſeer favoriſeerde ende aengheraden hadde/ meer goet meede te ſullen doen/ wanneer deſe Staedt weder vrack met Spagnien/ als in Vrede blyvende; ſoude oock in de naeſt verwekenen Somer/ als Spinola na de Paltz was getrocken met de meeſte macht van Spagnien/ veel avantagie hebben konnen winnen op de Spaenſche; indien het Oorlog ware geweeſt. Alſoo hoopte hy nu/ deſen Staet in openbaer Oorloch wederom ſtellende/ende tot vermeerdering van Ruyters ende Knechten obligerende/den Spaignaert meer af vreuck ende de Duytſche Proteſterende Princen/ inſonderhept den Koninck van Bohemen ſijn Suſters Soone (dien hy voornamelijck tot de Croon ſeer had gheraden) meer hulpe te ſullen doen: Ten vijfden, Vic van Zeelant/ van hem in regard van 't Lit vanden Adel/ Vliſſingen en Veere ſeer dependeerende ende by den Krijgh voor deſen beter varende als by den Stilſtand/ rieden ſeer tot diſcontinuatie van den Treves. Ten ſeſten: daer by quam de gheheele Contra-Remonſtrantſe Party die d'Oorlogh preſchereeden / al waſt maer om te condemneeren d'inclinatie die de contrarie Party in 't Jaer 1608. hadde ghetoont tot de Vrede : zijnde oock eene ghemeene opinie / dat de tweedrachten hier te Lande ſoo in 't Politijcq als Kerckelijck haer eenighſte oorſprongh ende Voedſel hadden ghenomen upt de Treves. Dolghens 't ſpreeck-woord / Ruſt ick, ſoo roeſt ick. Ten ſevenden: Zijnde oock waer dat deſe Provintien ſoo voor deſen / als namaels by den Oorlogh waren wel-gevaren/ Meeſter van de Zee ende Negotie geweeſt; werdende de voornaemſte ſoo Adelijcke/ Borgerlijck als varende Perſoonen deur den Oorlogh Geimployeert/ geavanceert/ verrijckt/ ende gebeneficieert; oock ghehouden in ſeer goede Gedrach ende Eendracht : Daer toe haer d'uptwendighe vreeſe ghenoeghſaem dwong ; ende die ghelchapen ende oock bevonden waren in Ruſt ende Vrede te verſlappen.

Daer by quam oock ten achtſten het Project of diſſeing van 't erigeren der Weſt-Indiſche Compagnie : waer deur men meende de Koning van Spagnien te ſullen den Hert-ader affſnijden/ende de Ingeſetens alhier verrijcken ende den Staet vergrooten.

Daerom heeft Pr̃ins Maurits ende de Regeeringe/ van hem dependeerende / nopt gedachten gehouden om eenigh aenſoeck te doen tot Continuatie van 't Beſtant.

D'Ertz-hertogh Albertus als oud ende van nabueren/ ende d'Infante een Vrouw / waren meer tot ſachtmoedighept ende ruſt ghenegen. Hoewel de Spaenſche Raed deur de Conqueſten in Vuptſland ende elders geanimeert/ haer groote dingen oock in Nederland (by continuatie van Oorlogh) waren inbeeldende ; als wetende de gepaſſeerde Borgerlijcke twiſten ende diſputen alhier in de Religie; die wel verdooft doch niet uptgebluſt waren. Sy meenden veel kennis van onſen Staet/gelegenthept/Finantien/humeuren/ſituatie der Steden/Forten/ Stroomen/ Rivieren/ ende Havenen geleert te hebben/ die ſy in de voorgaende oorlogen hadden geinoteert. Daerom de ſelve meer ghenegen tot de Rupture/ oorſake waren dat Peckius wierd ghefonden met ſoo on-aenmenelijcke laſt ende die men wel konde deucken dat terſtondt ſoude werden gerejecteert.

Anders waren redenen genoegh waerom men alhier niet hadde behooren plotſelijk de handeling af te breken. Of ſchoon Peckius ſijn epſch ſo ongerijmt marckte : want in 't begin van alle handelinghen ongheſchickte Poſtulaten voorkomen: *Iniquum petitur, ut æquum obtiniatur* : Onbillick word verſocht, op dat billijck verkreghen ſou worden. Ende de Engelſche / ſeght Philippus de Comines, plegen in alle haer Vrede-handelinge met Vranckrijck / eerſt altijd t'epſchen de geheele Croone van dat Rijck.

Beyde/ ſegh ick/ ſo wel de harde ende onlijdelijcke Propoſitie als de prompte ende moedige antwoort, wierden by vele verre ſiende geacht te zijn niet ſeer Politijck of wijſlijck gedaen. Om dat/ aen d'eene zijde/ de Spaenſche by den voorighen Treves deur verſchepdene Conqueſten / veel voordeel hadden gewonnen en by verlenginge vanden Treves noch meer mochten hopen. Daer ſy ter contrarie haer nu in dit koſtbaer Oorlogh ſtekende/ aen Vranckrijck ſo wel als aen Engelant de deure openden en den wech baenden; om in Italien en Vlaenderen haer t'attacqueren : wetende inſonderhept de groote macht ende oude jalouſie van Vranckrijck tegens haer: gelijck ſy dan binnen wepnich tijd daer na de rupture van Engeland op den hals kregen / en na eenige jaren oock die van Vranckrijck/ 't welck beyde haer niet ſoude gebeurt zijn/ ſo ſy aen de Vereenighde Provincien hadden eerlijcker Conditien van Vrede gegeven: gelijck ſy oock daer naer in 't jaer 1648. noch eyndlijck hebben moeten doen.

Aen d'ander zijde ooh hadmen/na d'opinie van vele alhier wel mogen wat meer temporiſeren/ de ſake ſlepende houden ende niet ſoo promptelijck verwerpen den Handel van Prolongatie der Treves: al waſt maer alleen gheweeſt om ooch Vranckrijck ende Engheland in de querelle t'embarqueeren ende aen den dans te krijghen : want beyde was daer veel aen ghelegen dat Spangien mochte worden door deſen Staet gediſtraheert.

Indien

Indien dan hare Ho. Mo. hadden Mine gemaeckt van te lupſteren na de nieuwe handeling van Treves: Vranckrijck ende Engeland ſouden van ſelf zijn gekomen hare Alliantie ende ſubſidie aen deſen Staet preſenteren. Maer ſiende dat wp al-reede de Handeling hadden af-gebroken: ſoo lieten ſp Ons achter aen loopen: alſo dat de beſendingen aen haer op dat Subject gedaen terſtont nae 't uptgaen van den Treves/ zijn niet ſeer vruchtbarigh geweeſt Ja Vranckrijck heeft nopt min ghenegenthepd getoont aen deſen Staet als deſ tijds / houdende ſich eenſdeels noch geoffenſeert over de Procedueren alhier ghepleeght teghen de Remonſtrantſche Party; anderdeels oock nam de Koning deſe occaſie (dat ſo wel Spangien als deſen Staet deur den nieuwen Oorlogh waren ghediſtraheert) in acht/ ende viel die van de Gereformeerde Religie (die anders niet alleen upt deſe Provincien/maer van Spangien ſelfs mochten werden Ghefavoriſeert) op 't Lijf: haer benemende het meeſtendeel van haer *Places d' Aſſeurance*.

Deſe Staet dan alſo weder in openbaer oorlogh geraekende ende de grootſte Spaenſche ende Ooſtenrijckſche Progreſſen tegen gaende/wierd allengskens van d'eene ende d'ander daer in geſtijft ende geſterckt.

d'Eerſte, die ſedert het uytgaen van den Treves de Vriendtſchap of Verbintenis van deſen Staet liet aenſoecken, was de Koningh van Deenemarcken: die deur den Rijcks-Cancelier Ulefelt in den Haghe den 14. May met haer Ho. Mo. liet ſluyten dit navolgende.

Procuratie voor de Heeren Gecommitteerden tot voltreckinge van de Alliantie met ſijne Koninclicke Majeſteyt van Denemarken.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ Allen den gene die deſen ſullen hooren ofte ſien leſen/ Saluyt. Doen te weten/ „ Alſo de Doorluchtighſte ende Grootmachtige Koning ende Heere/ „ Heere Chriſtiaen de vierde tot Deenemarken ende Noorwegen/ der „ Wenden ende Gotten Koning/ Hertogh tot Sleſwijck/ Holſteyn/ Stormarn ende der Ditmarſchen/ Grave tot Oldenborg ende Delmenhorſt &c. „ Ende wp dienſtigh ende goed gevonden hebben/ dat in conformite van den „ affſchepd tuſſchen Hoogh-ghedachte ſijne Koninclijcke Majeſteyts Afgeſanten Rijcks-Cantſelier ende Raedt den Heere Iacob Ulefelt zu Brup „ Amptman zu Neuburgh/ ende onſe Gedeputeerden bp haer alhier in den „ Hage op den 14. May leſtleden geconcludeerde Tractaet ghenomen/ beyderzijds Geſanten/ wederom bp den andere ſouden komen/ ende daer toe „ bp hooghſt-ghedachte ſijne Koninclijcke Majeſtept ghedeſigneert is de „ ſtadt Bremen om van wegens ſekere open-ghebleven Poincten in naerder „ Handelinge te treden/ tot voltreckinghe van een volkomen ende oprechte „ Alliantie ende verbinteniſſe/ Soo is 't/ dat wp ons vertrouwende op de „ bequaemheydt/ langhe experientie ende ghetrouwigheydt van de Edele

Ghe-

„ Ghestrenge / Erentfeste / oock Hoogh-gheleerde Heeren / Reynier Pauw,
„ oudt Burghemeester ende Raedt der stadt Amstelredamme / Marck van
„ Lijcklama tot Nieholt / Grietman over Stellingwerf / Oostende / Sweer
„ van Haersolte tot Haerst / Land-Rentmeester Generael van Zalland / ende
„ Goosen Schaffer te Uythuysen ende de Meden Hoveling / Raets-Heer der
„ stadt Groeningen / alle gecommitteerde in onse Vergaderinge / de selve ge-
„ committeert hebben ende committeeren mitsdesen / om in onsen name
„ ende van onsent weghen met die Gesanten van sijn Koninckljcke Maje-
„ stept van Deenemarcken te treden in vorder Handelinge van de open-
„ blevene Poincten: te beramen / beslupten ende Arresteeren alsoodanighe
„ Articulen / als sy met Hooghged: Gesante tot bevorderinge van een vaste
„ Sincere ende volkomen verbintenisse sullen bevinden te behooren / waer
„ toe wy de selve volkomen macht ende authoritept zijn gevende mitsdesen /
„ gheloovende alle 't gene wat in desen by ons voorsz. Ghesanten ghehan-
„ delt ende geconcludeert sal worden / Stede-vast ende onverbreeckelijck te
„ sullen achtervolghen. Desen t'Oirconde hebben wy desen doen Para-
„ pheeren / met onsen grooten Zeghel doen zeghelen / ende by onsen Griffier
„ doen tekenen. In 's Graven-hage den 9. dagh der Maent van Augusti
„ in Jaer 1621.

Aggreatie van de Alliantie ghemaeckt met sijne Hoogst-gemelte Koninckl. Majest. van Deenemarken.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den ge-
„ nen die desen tegenwoordighe sullen sien ofte hooren lesen / Saluyt.
„ Doen te weten / Also op den 14. May lest-leden deses Jaers 1621.
„ tusschen den Edelen / Gestrengen Heere Iacob Ulefelt zu Vrop des
„ Doorluchtighsten ende Groot-machtigen Fursten / Koninck ende Heere /
„ Heere Christiaen de Vierde tot Denemarcken / Norwegen / &c. Koninghs
„ Rijcks Cantseller ende Raet ter eenre / ende onse Gedeputeerden ter an-
„ dere zijde / seeckere Articulen van eene sinceere ende mutuele Vruntschap /
„ Alliantie / ende Verbondt beraemt / geslooten ende gearresteert zijn op het
„ wel-behagen ende aggreatie van Hooghst-gedachten sijne Koninckljcke
„ Majestept ende van ons / ghelijck de selve Articulen / hier naer volgen.

„ Al dewijle de Doorluchtighste ende Groot-machtighe Koningh ende
„ Heere / Heere Christiaen de vierde tot Denemarken ende Noorwegen / der
„ Wenden ende Gotten Koning / Hertoge tot Sleswijgh / Holsteyn / Stor-
„ man ende der Ditmarschen / Grave tot Oldenburg ende Delmenhorst / &c.
„ Ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlan-
„ den / van langhen tijden herwaerts in goede oprechte ende naebuerlijcke
„ Vrundtschap ende correspondentie gheleeft ende ghestaen hebben. Soo
„ hebben beyde deelen nu een tijd langh herwaerts considereerende de Con-
„ stitutie ende ghelegentheydt van de jegenwoordige tijden ende saecken van
„ de geheele Christenheyt, ende insonderheydt van 't Interesse, soo die een aen

des

des anderen *Status conſervationem*, welſtandt, ende proſperiteyt is hebbende, noch naerder by ſich bedacht ende overwogben, om hun nauwer t'ſamen te doen ende te verbinden, begeerende upt rechter ziele ende Chriſtelijcken voornemen ende pver tot het welvaren van 't gantſche ghemeene Euangeliſche Weſen, ende beyder deelen eyghene Staten te Contracteeren ende verzagen / over eene ſinceere ende mutuele Vriendſchap / Alliantie ende Verbond / tot conſervatie ende defenſie van hare reſpective Staten ende Onderdanen / in voegen dat Hooghſtg: ende Hoogh-ghemelde deelen beyder-zijds onlangs na rijpe ende ernſtelijcke deliberatie hebben ghegheven laſt ende Commiſſie / te weten Hooghſtged: ſijne Koninckliſycke Majeſteyt aen den Edelen / geſtrengen / Heere Iacob van Ulefelt zu Vrup / der ſelven Rijcks Cantcelier ende Raedt / oock Amptman tot Apbozgh / in kracht ſijner over-geleverden Credents-Brief / in dato den 11. Febuuary leſtleden ter eenre / ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden de Edele / Geſtrenge / Erentfeſte / Wijſe / ſeer Diſcrete Heeren / Gijsbert van Boetſelaer, Erf-ſchenck des Furſtendoms Cleve / Amptman ende Dijck-Grave tuſſchen Maes ende Wael / Iacob van Waſſenaer ende Duyvenvoorden, Heere van Opdam / Heyns bzoek / Spierdijck / Zuptwijck / etc. Luytenant Admiraal van Holland ende West-Vriesland Hugo Muys van Holy, Ridder / Bailliu ende Dijck-Grave des Lands van Strijen / Reynier Pauw, oudt Burger-meeſter ende Raet der ſtadt Amſterdam / Iacob Magnus, Ridder / Heere van Bergh-Ambacht / Meliſant / Arent van Zuylen van Nievelt, Heere tot Gereſteyn ende Rieſkop / Marck van Lijcklama tot Nieholt / Gzietman over Stellingwerff / Ooſtende / Boldewijn Sloeth, Rentmeeſter Generael van de Domeynen des Landts van Vollenhove ende der Heerlickheyt Cupnder / ende Gooſen Schaffer tot Vythupſen ende de Meden-hoveling / Raet der ſtadt Gzoeningen / der ſelver Gedeputeerde ende alle mede Gecommitteerde in hare Ho. Mo. Vergaderinge / ter andere zijde / ten eynde de ſelve ſouden mogen confereeren / Communiceeren ende delibereeren over de openinghe / ende middelen dienende om voozt te ſetten / ende in 't werck te ſtellen dit heylſaem goed werck, ende te bzengen tot een goede concluſie / tot welcken eynde dan de wel-gemelte Ghеſante ende Gedeputeerden aen weder-zijden om hun in alles getrouwelijck te quyten / ten leſten over-een ghekomen zijnde / geconcludeert ende gearreſteert hebben / op het welbehagen / verbeteringe / modificatie ende aggreatie van hooghſt-gemelte ſijn Koninckliſycke Majeſteyt ende Heeren Staten Generael deſe naervolgende Poincten ende Articulen.

I. Dat een eeuwighe goede Vzede / eenighеydt / coꝛreſpondentie / ende Vriendſchap tuſſchen den Voozluchtighſte / Gzootmachtigen Koning in Deenemarcken ende Noozweghen / etc. ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der loffelijcke Geunieerde Pzovincien in Nederlandt ende alle hare Landen ende Onderſaten *preſentes & futuros*, te Water / ende Lande oprechtigh / ſonder alle geſerhde ofte archliſt zijn ende blijven ſal /

II. Die ſullen eenes anderen beſte / hepl ende welvaert getrouwelijck meenen / willen ende ſoecken / ende daer toe met raed ende daed helpen /

„ ende bevorderinghe doen by alle voorvallende occasien.

III. Sy sullen niets/oft selvest ofte door pemand heymelijck/ofte open-
„ baer tracteeren / handelen doen ofte bewilligen / dat den anderen deel ghe-
„ vaerlijck, schadelijck ofte in eenigher maten prejudicierlijck zijn kan, dan
„ veel meer alle sulcke raed / intentien / aenslaghen ende wercken / soo van
„ pemand/hy sy ook wie hy zijn mach/tot gevaer/schade ende naedeel ghe-
„ practiseert ende voor-ghenomen werden moghen by tijde / soo haest men
„ dat sal moghen ervaren / een deel den anderen openbaren ende met allen
„ vlijt verhinderen ende afweeren.

IV. Die sullen in geener maten heymelijck ofte openlijck/met raed of-
„ te daed een deel des anderen vpanden/ sy zijn ook wie sy zijn konnen ofte
„ mogen / die sijne hooghstgeb. Majestept/mitsgaders de Ho. Mo. Heeren
„ Staten Generael respectivelijck te Water ofte te Lande openbaer Oor-
„ logh ofte dadelijcke vpandschap sullen aen doen / in heure Rijcken ofte
„ Landen, met Volck, Schepen, Gelt, Proviand, munition, ofin eenige andere
„ manieren helpen ofte stercken, ook niet toelaten dat eene / ofte ander-
„ deels vpanden/ eenige hulpe ofte assistentie Publice ofte Privatim in hare
„ Landen ende ghebieden bekomen moghen / dan sal veel meer in sulcke
„ ghelegenthepdt een deel den anderen tot een goedt epnde / ende uptganck
„ raden ende helpen.

Sy sullen gheene Verbintenissen / Liguen ofte Tractaten maecken
„ ofte urgeeren met pemandt tegben elckander, soo tot eenighe suspitie /
„ Prejuditie / gevaer oft nadeel zijn kan; ende of te vooren eenighe Ver-
„ bontenissen ofte Tractaet met pemandt anders ghesloten ende ghe-
„ maeckt zijn mochten/ ofte hier na gemaeckt werden mogen/ so sullen alle
„ sulcke Verbintenissen/ en Tractaten geenen deel tot Prejuditie, ghevaer /
„ schade ofte nadeel zijn, ofte ghereycken, dan sy sullen in alle manieren
„ een oprechte / vaste / volkomene goede Vrindtschap ende Naebuyrschap
„ sonder eenigh mistrouwen ende archlist / ghetrouwelijck onderhouden;
„ sal ook in kracht deses Tractaets verstaen worden / dat die Verbonte-
„ nissen/ soo tusschen der Koninclijcke Majestept van Denemarcken/ Na-
„ geburen ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael voor desen gemaeckt/
„ in-ghegaen ende ghesloten zijn / insonderhepdt Anno 1613. ende etlijcke
„ naervolgende Jaren/ of ook hier na ghesloten werden moghen / sullen
„ noch mogen in gener manieren noch wegen Prejudicieren sijne Koninck-
„ lijcke Majestept/ ende de Kroone Deenemarcken in hare Rechten / Vry-
„ heyden / ende Regalien te Lande ende te Water in de Oost-See / Mari
„ Balthico ofte Noort-See/ ofte eenighe andere sijne Koninclijcke Maje-
„ stepts gerechtighepdt ende hooghepdt.

VI. Ofte pemandt van beyderdeelen Onderdanen ofte Ondersaten
„ sich eenigen maten ende billijcker wijse te beswaren ende te klaghen heb-
„ ben mochte/ alsdan sullen alle sulcke saecken ende beswaernissen voor or-
„ dentlijck recht getracteert ende upt-gevoert worden / ende sal van beyde
„ deelen / goede Justitie geadministreert worden / gelijck eens ydern In-
„ gebooznen ende Onderdanen/ende sal doch daer door de goede vrundschap
„ in allen onverbreeckelijck ende onverseert zijn ende blijven.

VII. Dese

„ VII. Deſe Alliantie ofte Tractaet ſal niet opheven ofte in eenigher
„ manieren prejudicieren / ofte nadeeligh weſen die Alliancien ende Trac-
„ taten / ſoo beyde deelen vooz deſen met andere Potentaten / Princen /
„ Republijcquen ende Communitepten geſlooten / op-gherichт / ende in-
„ ghegaen hebben / ſullende de ſelve in heur gheheel ende volleweerde blij-
„ ven / *ſalvo tamen præſenti fœdere*.

„ VIII. Ende ſal dit Tractaet ofte Verbondt behoozlijck geconfirmeert
„ ende gheaggreert wozden / dooz ſijne hooghſtged. Majeſtept / ende de Ho.
„ Mo. Heeren Staten Generael vooznoemt / in den tijdt van dzie Maen-
„ den / ofte ſoo veel eer / als 't ſelve ſal komen geſchieden / ende ſullen beyde
„ deelen metten eerſten op tijdt ende plaetſe / ſoo ende daer ſijne hooghſtged.
„ Majeſtept believen ſal met een ander in nader Communicatie / ende han-
„ del treden / omme te weten met wat macht ende middelen de partyen mal-
„ kanderen ſullen moeten aſſiſteeren / ſo wanneer d'een of d'ander met open-
„ baer Oozlogh in ſijne Rijcken ofte Landen aen-gevochten wierden / ende
„ op de ſozme / maniere ende quantitept van dien / als mede van den tijdt op
„ dewelcke de ſelve beginnen ende aenvanghen ſal loop te nemen / gheliick
„ ooch van de reſtitutie van dien / of de ſelve behooren ſal te gheſchieden
„ ende hoe verre. Ende alſoo in de Conferentie vermaen is ghedaen van
„ eenighe Havenen daer men niet ghewoon en ſoude zijn te handelen / ſal
„ in de vooꝛſz. bp-een-komſte mede ghetracteert werden / omme de ſelve
„ ten weder-zijden upt te dzucken / ende daer af vooꝛts te moghen verdza-
„ ghen / ſulcks als ten meeſten beſten van beyde de parthijen bevonden
„ ſal werden te behooren / ſullende oock mede in de vooznoemde bp-een-
„ komſte naerder Communicatie ende handel vallen ober de Navigatien
„ ende Traffiquen in de Ooſt ende Weſt-Indien, daer van de wel-ghemelte
„ Heer Gheſante mede meldingh heeft ghedaen / op welcken alle ghetracht
„ ſal wozden bp beyde deelen behoozlijcke ſatisfactie ende contentement
„ elckanderen te geven is 't doenlijck.

Aldus ghedaen / geſlooten ende geaccozdeert bp ons onder-geſchzeven / geteeckent. In 's Gzavenhage op den 14. Mey in den Jare 1621.

So is 't dat wp de vooꝛſz. Artículen ende Tractaet van Alliantie goet
„ ende aenghenaem houdende / 't ſelve geaggreert ende geconfirmeert heb-
„ ben / aggreeren ende confirmeeren mitſdeſen / belovende 't ſelve te ſullen
„ achterbolghen / naerkomen ende onderhouden / ſonder daer teghens te
„ doen eenighe Contraventie directelick of indirectelick in wat manieren
„ het ooch ſoude moghen weſen / des tot oirconde hebben wp deſe vereeni-
„ gings Notul met aenhanginghe van onſen grooten Zeghel / de ghewoon-
„ lijcke Paraphure / mitſgaders onderteckeninghe van onſen Gziffier doen
„ beveſtighen. Ghedaen in onſe Vergaderinge in 's Gzaven-hage op den
„ 9 Auguſti 1621.

't Dolgende jaer liet deſgelijcks de Chur-Furſt van Bzandenburgh deur den Gzaef van Swartenbergh met haer Hoogh Mog. maechen dit nae-bolghende Tractaet in den Haghe den 10. Martp 1622. Ende daer nae Anno 1624. den 23. Octobet deur den ſelven Gzaef.

TRACTAET.

Ghemaecke met den Chur-Furſt van Brandenburgh.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ Aſien den ge-
„ nen die deſen jegenwoordigen ſullen ſien ofte hooren leſen / Salvyt.
„ Doen te weten / Alſoo tuſſchen des Doorluchtighſten ende hooghge-
„ boornen Furſten ende Heeren/ Heeren George Wilhelm, Marck-Graeve
„ van Brandenburg des Heyligen Roomſchen Rijcks Ertz-Camerer/ en-
„ de Chur-Furſt / in Pruyſſen tot Cleve / Gulick / Berghe / Hertogh ꝛc.
„ Geheyme Raed/over Camerer/en de Geſante den wel-gebooren Heere/
„ Adam Graef tot Swartſenburgh / Heere tot Hoogen-lands-bergh ende
„ Gimborn / Ridder van de Ronnckliche Orde van S. Michiel in Vranck-
„ rijck / ter eenre / ende onſe Ghecommitteerden ter andere ſijde / op den
„ 10. Marty leſt-leden ſeecker Accoord van naerder Alliantie ende Verbin-
„ teniſſe op 't welbehagen en Ratificatie / van beyderſijts Heeren Principa-
„ len / is beraemt ende geſloten / luydende 't ſelve Accoord van woorde te
„ woorde als volght.

Alſoo vele Jaren herwaerts tuſſchen den Doorluchtighſten Churfurſte-
„ lijcken hupſe Brandenburgh, ende de Hog: Mog: Heeren Staten Gene-
„ rael der Vereenighde Nederlanden goede en vertroude Alliantie/Vrient-
„ ſchap / Correſpondentie ende Nabuerſchap is onderhouden geweeſt / die
„ haer ſoo verre heeft geſtreckt / dat Hoochged: Heeren Staten Generael
„ naer dootliken afgang wijlen des Doorlugtigſten hoochgeboren Furſten
„ ende Heeren/Heere Johans Wilhelms, Hertogen tot Cleve/Gulich/Berg/
„ Graave van der Marck ende Ravenſberg / Heeren tot Ravenſtepn / etc.
„ Hen gevoeght hebben met haer Cominkliſche Majeſteyten van Vranck-
„ rijck ende Groot Brittagnien/ ende andere Chur ende Furſten / om den
„ Heere Chur-Furſt van Brandenburgh met den Furſten van Nieuburgh
„ te mainteneren ende defenderen in haer geappreehendeerde poſſeſie / van
„ de voorſz Furſtendommen ende Landen by Hoochged: Heere Johan Wil-
„ helm, nagelaten / tot dat ghederideert ofte verdraghen ſoude weſen / aen
„ wie de voorſz Furſtendommen ende Landen naer rechte in eygendom-
„ men zijn vervallen/waer inne alſo deur verſchepden oneroorte incidenten
„ tot noch toe niet en heeft konnen werden ghediſponeert / in vervolghe
„ van de verdraghen tuſſchen hare hooghſtg. ende hoochged. Chur-Furſt-
„ lijcke Doorluchtigheden/ ende F. F. G. G. dies aengaende op-gherecht/
„ maer dat eenighe plaetſen ſedert zijn in-ghenomen ende gheoccupeert by
„ vreemde/die niet en zijn verſocht geweeſt/om te mainteneeren die hoogſt.
„ ende hooghged. Chur ende Furſten in haer voor aengheroerde Poſſeſſie /
„ ende dat die Doorluchtighſte ende hooghſt-geboore Furſte ende Heere/
„ Heere George Wilhelm March-Graef tot Brandenburgh / des Heyligen
„ Roomſchen Rijcks Ertz-Camerer ende Chur-Furſt / in Pruyſſen / tot
„ Cleve/ Gulich/ Berge/ Hartogh etc. Voor der ſelver geheymden Raed

ende

„ ende Over Camer-Heeren den Wel-ghebooren Heere / Adam Grave tot
„ Swartsenborgh, Heere tot Hoogenlandsbergh / ende Gimborn / des Ko-
„ ninckliijcken Ordens in Vranckrijck S. Michalis Riddern etc. Om te voor-
„ komen dierghelijcke occupatien / ende tot conservatie van sijne Chur-
„ Furstelijcke Doorluchtigheyts kuntbaer recht, heeft, doen verdraghen een
„ handelinghe van naerder Alliantie ende Verbintenisse / de voornoemde
„ Furstendommen ende Landen specialijck beroerende, tusschen sijn Chur-
„ Furstel. Doorluchtigheyt ende de hoogh gemelte Heeren Staten Gene-
„ rael / dewelcke daer inne / om verder te continueeren goede vriendtschap /
„ correspondentie / ende Nabuerschap bewillight hebben / Soo is 't / dat by
„ den welgemelte Heere Grave van Swartsenburgh ende de Gedeputeer-
„ den van hare Ho. Mo. aen het eynde van desen ghenomineert / beraemt
„ ende op-ghestelt zijn de navolgende Articulen ende Conditien / op het wel-
„ behagen ende Ratificatie van beyder-zijds Heeren Principalen / die daer
„ van d'een aen d'ander besegelde Acte in behoorlijcke forme sullen zeynden
„ binnen den tijd van drie Maenden na dato deses.

I. Eerstelijck dat dese Verbintenisse ofte Alliantie alleenlijck Defensijf
„ sal wesen / om sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt te helpen defen-
„ deeren in sijnen kuntbaren Rechte totte Landen van Cleve, Gulich, Berge,
„ Marck, Ravensbergh ende Ravensteyn met haren appendentien / ten eyn-
„ de de selve daer van niet verdrongen nochte verstooten werden.

II. Sonder dat hare Ho. Mo. eenighsins hier mede verstaen te willen
„ voorgrijpen alsulcke defensie / als de hooghstgedachte Koninckliijcke Ma-
„ jesteyten van Vranckrijck ende Groot-Brittagnien den Chur-Furstelijc-
„ ken Huyse Brandenburgh ende Paltz-Graven Huyse Nieuburgh t'sa-
„ men ofte elcks bysonder belooft moghen hebben / vertrouwende dat hare
„ Majesteyten de selve defensie sullen laten volgen tot recouvrement van 't
„ Recht ende Landen daer af sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt te-
„ ghenwoordigh voor een goed deel is / ende werdt verdrongen.

III. Dat dese Alliantie duyren sal tot dat sijn Chur-Furstelijcke Door-
„ luchtigheyt in 't volle besit van des selfs goede Recht tot de voorsz. Lan-
„ den sal wesen gekomen / de saken verdraghen / ofte dat de selve mette pre-
„ tendenten andersins vergeleken sal wesen.

IV. Ende by aldien sulcks by sijne Chur-Furstelijcke Doorluchtig-
„ heyts leven niet en konde gheschieden / dat dan dese Alliantie op sijne
„ Successeurs mede strecken sal.

V. Oock by aldien yemandt eenighe plaetsen die sijn Chur-Furstlijcke
„ Doorluchtigheyt nu teghenwoordigh in de voorsz. Landen besit / vyand-
„ lijck soude willen aentasten / dat hare Ho. Mo. in sulcken gheval 't selve
„ sullen helpen afweeren met sulcken macht / als heuren Staet als dan sal
„ kunnen lijden.

VI. Ende sullen haer Ho. Mo. sijne Chur-Furstlijcke Doorluchtig-
„ heydt alle behulp doen / ten eynde by ghebeurlijcke maniere van doen de
„ Contributien, Schattingen, ghemeene middelen ende andere oplaghen naer
„ eysch van saken mogen werden aen-gheslagen, in-gevoert, ende op-geheven
„ in de voorsz. Landen van Cleve, Gulich, Berge, Marck, Ravensteyn, ende

„ die daer van moghen dependeeren / ſoo langhe 't voorſz. onderhoudt van
„ krijchs-volck ſal moeten werden ghedaen.

VII. Daer tegen ſijn Chur-Furſtlijcke Doorluchtighept in den dienſt
„ van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ſal onderhouden ende betalen
„ een Regiment Voet-Knechten van duyſent Mannen, verdeelt in acht Com-
„ pagnien : de Colonelle van hondert ſeſtigh ende de andere ſeven Compa-
„ gnien van hondert twintigh koppen / ende ſoo veel meer als upt de voor-
„ verhaelde Contributien / Schattinghen gemeene middelen / ende andere
„ oplagen / die men ſal konnen ofte mogen omſlaen / invoeren ofte opſetten /
„ onderhouden ſullen konnen werden / op ſoodanighe ſoldije ende voet van
„ betalinghe ende Wapeninghe / als haer Ho. Mog. van tijd tot tijd haer
„ krijſch-volck ſullen betalen ende wapenen / ende dat ſo lange deſe Allian-
„ tie ſal duyren.

VIII. Ende daer-en-boven onderhouden voor den tijd van een jaer in-
„ gaende metten dato deſes noch vijf hondert Mannen, onder de voorſz. acht
„ Compagnien : te weten onder de Compagnie Colonelle ſes ende tſeſtigh
„ Hoofden / ende onder elcke van de andere ſeven Compagnien : twee ende
„ tſeſtigh Hoofden daer onder ſullen weſen eenen Sergeant ende Cam-
„ bourijn.

IX. Wel verſtaende / dat goede ende ſulcke ordre ſal werden gheſtelt /
daer mede klaerlijck blijcken moge / dat de voorſz. Contributien, Schattin-
„ gen, ghemeene middelen ende nadere oplagen tot geene andere ſaecken en
„ werden ghediverteert / maer alleenlijck behoſt tot onderhoudt van 't
„ krijchs-volck / ſoo vooren is verhaelt.

X. Gelijck dan hare Ho. Mo. ſoo veel haren Staet eenighſins lijden
„ kan / alle vlijt ſullen helpen aenwenden / dat ſijne Chur-Furſtelijcke
„ Doorluchtighept de helft van alle Domeinen ende inkomſten van alle en-
„ de peder Rentmeeſterien / in allen den voorſz Landerijen levert ende geene
„ Amptlieden ofte comptable Officieren tot hare bedieninghen toeghelaten
„ ſullen worden / dan die met believen van ſijn Chur-Furſtelijcke Door-
„ luchtighept zijn aengenomen.

XI. Dat d'Ingheſetenen ofte ghehoorighe onder d'eene ofte d'andere
„ van de Heeren Contrahenten niet en ſullen vermoghen eenighe Actien te
„ koopen ofte over te nemen / omme die tot laſte van de Onderſaten van
„ de andere parthye anders als met ghebeurlijcken rechte in te vorderen /
„ ter plaetſe daer des naer Rechten behoord / op pepne van nullitept van
„ de ſelve koopen : ende ſullen gheen van beyde de Parthijen toeſtaen /
„ dat eenigh gheweldt, bedrieginghe, ofte repreſalien daer toe ofte ander-
„ ſins werden ghebruyckt / ofte den Cours van de Ordinaris Juſtitie ver-
„ hindert.

XII. Ende by aldien daer over ofte omme eenighe andere ſaecken
eenige meerdere miſverſtanden tuſſchen beyder-zijds Onderſaten moch-
„ ten komen te rijſen / ſoo ſullen tot naerder bejegheninghe van dien van
„ elcke zijde verkooren ende gecommitteert worden drie Perſoonen van aen-
„ ſien, om de ſelve af te handelen ende wech te nemen met vrundlijcke ac-

co-

commodatie ofte meerderheydt van advijſen: ende indien ſy daer inne met malkanderen niet en konnen over-een komen / ſullen t'ſamentlick verkieſen eenen ſuperarbiter, ende dan by uytſpraeck des meerderendeels de ſelve decideeren / 't welck dan vaſt ende ſtedt blijven ſal / ende by beyde parthyen moeten ghevolght worden.

XIII. Dat de Landen van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt / ſoo veel eenighſins doenlijck, verſchoont ſullen worden voor doortochten, inlegeringen ende inquartieringe van 't Krijghs-Volck.

XIV. Ende als eenighe nootlijcke inlegeringhe aldaer ſoude moeten geſchieden / dat daer inne gehouden ſal werden goede Ordre ende diſcipline, gelijck haer Ho: Mo: in heure eygen Landen gewoon ſijn te doen / ende te onderhouden.

XV. Ende by aldien eenige Soldaten tegen deſelve Ordre ende buyten deſelve diſcipline eenige overlaſt komen te doen / ſullen daer over geſtraft worden naer behooren.

XVI. Soo wanneer ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt tot vreedſamich beſit van de voorſz. Landen geraeckt te komen / 't ſy by rechte, by recuperatie, ofte by Tractate, ofte dat deſelve om eenighe Conſideratie ſijn recht tot deſelve quamen te cederen / ſoo ſal deſe Alliantie ſoo verre kracht houden / dat ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheydt ende ſijne Succeſſeuren verbonden ſullen blijven noch twintigh Jaren langh daer na 't onderhouden ende betalen / op den voet als vooren drie duyſent mannen, onder twee Regimenten: dan indien deſelve ſijne Chur Furſtelijcke Doorluchtigheyt mette pretendenten quamen te verdraghen / om te houden een gedeelte van de Landen voornoemt / ſal nopende dit onderhoud gevolcht werden / die proportie van die ſelve Landen / die ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt als dan ſal behouden.

XVII. Indien de Heeren Staten Generael naer tijd / gelegenthedt ende Redenen goet vinden aen te taſten eenige plaetſe van de Landen van Kleef / Gulick / Bergh &c. Die ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt nu niet machtigh en is om deſelve te recupereren ten behoeve van ſijn Hoogſtgeb. Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt / dat haer Ho. Mo. de ſelve ſullen moghen doen met haer eyghen Krijchs-volck alleen, ſonder eenigh toe doen van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt.

XVIII. Doch dat ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt daer tegen gehouden ende verbonden ſal weſen aen de hooghſtg. Heeren Staten Generael te reſtitueeren een gerechte derde part van alle de Extra-ordinaris koſten van de Belegheringen daer vooren te doen / boven de ordinare betalinge van het volck van Oorloghe te voet ende te Paerde / dewelcke in de ſelve Extra-ordinaris koſten niet en ſal werden gherekent / maer by hare Ho. Mo. alleen ghedragen.

Aldus ghedaen onder Signature ende pitſchaften van de reſpective Heeren Afgheſante ende Ghecommitteerden hier onder ghenoemt. In 's Graven-hage den 10. Marty Stilo Novo, Anno 1622. was onderteyckent

„teyckent / Adam Graef zu Swartsenburgh, Gijsbert van Und zu Boetselaer, „Nicolaes van Bouchorst, H. Muys van Holy, Albertus Ioachimi ende gheca„chetteert mette voorsz. Heeren Cachetten in rooden Lacke.

Soo is 't / dat wy 't voorsz. Accoort van naerder Alliantie ende Verbin„tenisse / gesien / geëxamineert ende overwoghen hebbende / 't selve na rijpe „deliberatie geapprobeert / geratificeert ende geconfirmeert hebben / appro„beeren / ratificeeren / ende confirmeeren mitsdesen / beloven ter goeder trou„wen voor ons ende onse nakomelingen 't selve in allen hare poincten / clau„sulen ende Articulen stede ende vast te houden / sonder daer teghens directe„lijck of indirectelijck yetwes te doen ofte gheschieden te laten / des ten oir„conde hebben wy dese Verbintenisse doen Parapheeren ende met aenhan„ginge van onsen grooten Zegel / ende onderteeckeninge van onsen Griffier „bevestiget / gedaen in 's Graven-hage op den 4. Juny 1622.

Naerder verklaringe van den Grave van Swartsenburgh op de voorsz. Alliantie.

„NAchdem die Hoch vnd Mogende Herren Generael Staten bey mir „unterbenanten verscheyden malen anregung thun lassen das in dero „ vnterm dato den 10. Martij dieses yetslauffenden jars / zwisschen „mir als Abgesanten des Durchleuchtighsten Fursten vnd Herren / Herren „Georg Wilhelm, Marckgrafen zu Brandenburgh / des Heyligen Rom. „Reichs Ertz-Cammerer vnd Churfurst in Preussen zu Cleve / Gulich / „Bergh / Hertzogen etc. meines gnedichsten Herren vnd Ihrer Hoch Mo„gend. Deputirten vff ratification / berampten Articulen von Alliantie „versehen vnd excipirt werden solten andere alliantsen oder Verbintenissen „die etwa mit Ihrer Chur-Furstl. Durchl. oder derselben Herren Vatter „Hoochloblicher gedechtnus allein / oder mit den semtlichen Vnirten Chur „vnd Fursten insgesamt aufgerichtet seyn mochten: die weil ich dan darauf „von hoochstgem. meinnem gnedigsten Chur Fursten vnd Herren nicht In„struiret / auch diese voorgedachte vnterm dato den 10. Marty aufgerich„te Articulen von Alliants nicht weiter sich erstrecken / als auf die Clevi„sche vnd Gulichsche Landen allein: Soo hab ich hochged: Herren Generael „Staten ersucht vnd gebeten / davon kein meldung zu thun / sondern allen „anderen Alliantien vnd Verbintenissen / soo etwa voorhin ergangen oder „aufgerichtet / Ihrem werth absonderlich zu halten vnd verbleiben zu las„sen / mit dem versprechen das dise itzige Articulen von Alliantz Ihren „Hoch Mogent. derenthalben zu keinen Prejudicio angezogen werden / son„dern deroselben pretension in Ihrem wehrt verbleiben solle / gleich wie sy „gewesen vor den vnterm dato den zehenden Marty aufgerichteten Articu„len von Alliants / die weil dan Ihre Hoch Mogent. dar mit zufrieden ghe„wesen / soo habe ick diese attestation dar uber zu mehrer kumftiger nach„richting geben sollen. Soo geschehen in 't Graven-hage den 10. Marty „Anno 1622. Was gheteyckent /

Adam Graff zu Swartsenburgh.

Hier

Hier na volght het Tractaet van 't Iaer 1624.

Accoord met den Grave van Swartſenburgh als Afgeſante van den Chur Furſt van Brandenburgh ghemaeckt.

„ALſoo naer dat in den Jare 1622. opgherecht was ſeecker Accoort van
„naerder Alliantie tuſſchen den Doorluchtighſten ende hooch-geboren
„Furſt ende Heer George Wilhelm, Marck-grave tot Brandenburgh
„ende Chur-Furſt ter eenre / ende de Hooge ende Mogende Heeren Staten
„Generael der Vereenighde Nederlanden ter andere zyden / eenighe diſpu-
„ten ghevallen zijn / daer deur de gehoopte vrucht van de voorſz. Alliantie /
„tot noch toe in veelen deelen is naer-ghebleven / ende dat daer aen ſonder-
„linghe veel gheleghen is / tot onderhoudinghe van alle goedt ende vaſt ver-
„trouwen tuſſchen Hooghſtged. ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtighept
„ende hare Ho. Mo. dat de voorſz. diſputen wech genomen / ende ten weder-
„zijden de gewenſchte effecten ghenoten moghen werden / midtſgaders dat
„ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtighept van ſijnen kuntbaren rechte tot
„der Landen van Gulich / Cleve etc. ende 't geniet van dien niet langer wer-
„de verdrongen / ende dat de middelen van Contributien die naer lucht der
„voorſz. Alliantie voor deſen op-gheſtelt zijn / niet verwaerloost / nochte de
„Onderdanen van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtighedt in de voorſz.
„Furſtendommen / ende andere daer toe ghehoorighe Landen / met ghene
„al te laſtighe middelen van executie beſwaert en werden / ende echter het
„Volck van Oorloge in dienſte werde onderhouden / ghelijck in de voorſchre-
„ven Alliantie is verſproken / daer op verſchepden Conferentien zijn ghe-
„houden; Als eerſtelijck tot Emmerich / ende daer naer weder tuſſchen den
„Heere van Winterfeld, als ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtighepts Af-
„geſante / ende de Heeren gecommitteerde van haer Ho. Mo. hier in 's Gra-
„venhage / ende Ged. Heere van Winterfelt by geſchrifte zijn mede ghehe-
„ven gheweeſt ſeeckere Puncten ende Articulen / om verthoont te werden
„aen Hoogſtged. ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtighept / die de ſelve in ſij-
„nen Rade geëxamineert hebbende / af-geſonden heeft den wel-gheboornen
„Heere Adam, Grave tho Swartſenburgh / Heere tot Hohenlansbergh ende
„Gimborn / Ridder des Ordens S. Michaelis in Vranckrijck &c. ſijne Chur-
„Furſtelijcke Doorluchtighept ghehemſte Raedt ende over Kamer-Heer /
„geauthoriſeert ende volkomentlijck geinſtrueert / om over de voorſz. Poin-
„ten ende Articulen naerder met hoogh-gedachte Heeren Staten Generael
„te handelen ende te beſlupten / Soo is 't / dat nae verſchepde Communica-
„tien ende onderhandelingen / ghepleeght tuſſchen welghed. Heere Grave
„ter eenre / ende de Heeren Nicolaes vander Bouckhorſt, Heere van Noort-
„wijck Bailliou ende Dijck-graef van Rhijn-land / Albert Ioachimi Ridder /
„Heere tot Oostende in Gedeuensherke / Rienck van Burmania, Gietman
„van Ferwerderadeel / Sweer van Haerſolte tot Haerſt, Landt-Rentmeeſter
„van Zalland / Goeſſen Schaffer tho Upthuyſen en de Meden Hoveling / en
„Ioris de Bye Heer van Albrantſweert / Treſorier generael vande Vereenighde

„ Nederlanden/t'ſamen Gecommitteerden van de Heeren Staten Generaal
„ ter ander ſijde / om te continueren alle goet vertrouwen tuſſchen Hoogſt-
„ gedt. ſijne Chur-Furſtelijcke Doogl: ende haer Ho: Mo: ende te komen
„ tot beter effect van de voorſz Alliantie bp ſomme van naerder verklaringe/
„ ende explicatie geaccoꝛdeert ſijn tuſſchen den wel-geboren Heere Grave/
„ van wegen ſijne Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighept van Bꝛaudenburg/
„ ende haer Ho: Mo: de Puncten hier naer volgende.

I. Ende eerſtelijck hebben haer Ho: Mo: verklaert / ghelijck ſp verklaren mits deſen / dat ſp continuerende in hare voorighe genegenthept/ „ om van hare ſijde te pꝛeſteeren alle 't gene daer toe deſelve upt krachte van „ de meer ghemelde Alliantie verbonden ſijn / ende inſonderhept om te voldoen den inhouden van de 6. ende 10. Articule, ſullen helpen te weghe „ bꝛengen/ſoo veel eenichſins in hun is/dat ſijne Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighept de Vꝛuchtbare effecten daer van mach genieten / ende aen de ſelve alle moghelijcke aſſiſtentie doen, naer dat de ghelegentheydt van tijdt tot tijdt ſal toedraghen, dat de Contributien bp ſijne Chur-Furſtelijcke „ Doꝛluchtighepdt naer lupt van de Alliantie / uptgeſchꝛeven ende noch upt te ſchꝛijven / als mede deſelfs poꝛtie inde Domeinen vande Landen van Kleve/ Gulich/etc. met dat daer aenkleeft/ ende in den voꝛſchꝛeven „ 10. Articule meer is verhaelt / ghe-effectueert ende op ſijne Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighepdts Naem moghen werden gheinnet / niet teghenſtaende de Acte van Neutralitept / onlanghs aen dien van Gulich / Kleeff / Bergh ende aengehoorighe Landen vernieuwt / die haer tot het ghene dat ſijn Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighept aengaet niet en kan ſtrecken / ghelijck toekomende ghene Neutralitepten / Paſ / ofte Salvegarden / ſo hier aen verhinderlijck mochten ſijn / den voꝛſz. Landen/ „ ofte derſelver Onderdanen met ghedeelt ſullen werden.

II. Ten tweeden. om wech te legghen ende te accommoderen de diſputen ende differenten ghemoveert op het voldoen van het 9. Artikel van „ de voꝛſz. Alliantie / ende op het beleydt, ende de Adminiſtratie van de Contributien, ende dat daer van dependeert / is verſpꝛoocken dat van „ wegen ſijne Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighepdt aengeſtelt ſullen werden twee Ontfangers/ wel ghequalificeerde perſoonen / dewelcke d'executie bevoꝛderen/ de inkomende Penningen ontfangen/ ende weder upt- „ gheven ſullen / ende hen ghedꝛaghen in hare Ampten / ghelijck hen in ſekere Inſtructie / waer van Welged: Heere Grave van Swartſenburgh hare Ho: Mo: een gelijcklupdende geteyckende Copie toegeſtelt / bevolen „ ſal woꝛden; op welcke Inſtructie ſp oock ſullen beëdicht / ende ſulex alſoo gheſchiet ſijnde / haer Ho: Mo: dat ſelve te kennen gegeven werden/ „ ſonder dat de Ontfanghers van den ghedachten Eedt ontſlaghen ſullen „ moghen werden / ſonder voꝛgaende wetenſchap van hare Hog: Mog:. „ Ende ſullen daer en boven upt ſijne Chur-Furſtelijcke Doꝛluchtighepts „ Gulich ende Cleviſche Regeeringhe twee Raden gedeputeert / ofte ghe- „ committeert werden / om die inſpectie ende directie te hebben / over de „ Ontfanghers ende het geheele werck van de Contributien / aen dewelcke d'Ontfangers ſich t'allen tijden / ende als het van nooden ſal weſen/

„hen sullen mogen addresseren / tot beter beleyt ende uytvoeringhe van ha-
„re Commissien. Welcke twee directoren versorghen sullen / dat aen
„Hoochged: Heeren Staten Generael alle maent gelevert ende behandicht
„werde eenen pertinenten ende oprechten Staet van den ontfangh ende
„uytgeef van de voorsz. Contributien / ende dat daer van dependeert / on-
„derteyckent by den Ontfanger / ende alle Jaer een bestendige Reeckenin-
„ghe van den geheelen ontfangh ende uytgeef van de voorgeroerde Ontfan-
„ghers ingestelt / op den voet ende naer het formulier begrepen in haer In-
„structie.

III. Item / dat het Volck van Oorloge / dat in dienste wert gehouden /
„kracht ende luyt de voorsz. alliantien / het welck niet sal werden gebruyckt
„buyten sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheydts Landen tot desselfs on-
„diensten, ghebracht sijnde in Eedt van sijne Chur-Furstelijcke Door-
„luchtigheyt ende haer Ho: Mo: op het Formulier daer van geconcipieert /
„t'allen tijden / als het deselve oirbaerlijck sullen vinden / gemonstert sal wer-
„den by den Commissaris van Monsteringe van sijne Chur-Furstelijcke
„Doorluchtigheydt ofte andere Persoonen daer toe te Committeeren / ten
„bywesen van een Commissaris van weghen haer Ho. Mo. die t'samen de
„rollen mogen onderteyckenen / gelijck oock in plaetsen daer Chur-Furste-
„lijcke Brandenburghsche ende Statische Compagnien t'samen ligghen /
„de Statische ghemonstert sullen werden by een Commissaris van haer
„Ho. Mo. ten bywesen van een Commissaris / ofte een ander Gedeputeerde
„van sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt die versocht sal werden daer
„by te zijn / indien hem sulcks belieft / ende mede met den Commissaris van
„de Heeren Staten Generael de Rolle mogen onderteykenen / om gelijkheyt
„te onderhouden / ende werdt verstaen / dat in de Steden ende plaetsen daer
„Garnisoenen zijn van de Compagnien van sijne Chur-Furstelijcke Door-
„luchtigheyt ende van de Heeren Staten Generael / genomen sullen werden
„de Officieren van de t'samentlijcke Compagnien om den Krijchs-Raedt te
„bekleeden.

IV. Ende sullen in dienste ghehouden ende uyt de Contributien betaelt
„werden de drie hondert Paerden, ende de twaelf Compagnien voet-knech-
„ten / gespecificeert in de voor-gheroerde Instructie van de Ontfangers / de
„Compagnie Colonelle gereeckent tot hondert vijftich / ende d'andere Com-
„pagnie hondert twintigh Koppen / onder de jeghenwoordige Officieren:
„des sullen tegens den 1. Januarij 1625. noch twee Compagnie voet Volk /
„elck van hondert twintigh Koppen van nieus werden aenghenomen.

V. Vorders om oock af te snijden het misverstant datter gheschapen is
„gheweest te ontstaen ter cause van seeckere hondert duysent Rijcxdalers by
„de Heeren Staten Generael in den Jare 1621. uytgeschreven over de lan-
„den van Gulich ende Berge / by retorsie ende ter cause vande Assistenten /
„die uytte voorsz Landen waren ghedaen aen den Marques Spinola, daer
„van daer na ghecomposeert is op hondert vijftigh duysent guldens; is ver-
„dragen / dat aen sijne Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt gerestitueert sal
„woorden de Obligatie van twee hondert acht en veertich duysent gulden
„voor de selve op Credit van de Heeren Staten / gelicht in den jare 1616. ende

„de ſelve gelibereert vande Intreſſen ſedert dien tijdt verſallen/ tot den laeſ-
„ten Auguſti leſtleden / beloopende ter ſomme van een hondert elf duyſent,
„twee hondert vier gulden twee ſchellinge 8. pen. van veertigh grooten, gelijck
„de voorſz Obligatie aen den Heere Afgeſante datelijck overgelevert is/ en-
„de ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt daer van / ende van de voorſz
„verſcheenen Intereſſen gelibereert wert miſdeſen; dies ſullen aen de Heer-
„ren Staten Generael geaſſigneert ende in ſolutum werden gegeven / ghe-
„lijck haer Ho: Mo: mitſdeſen geaſſigneert ende ghegeven werden in ſolu-
„tum vande voorſz ſomme van twee hondert acht en veertigh duyſent, ende
„hondert elf duyſent twee hondert vier gulden twee ſchellingen acht pen. t'ſa-
„men drie hondert neghen en vijftigh duyſent, twee hondert vier gulden twee
„ſchellingen acht pen. van veertigh grooten het ſtuck metten Intereſſe / die
„verſchijnen ſullen ſedert den laeſten Auguſti / tot de effectuele voldoenin-
„ghe toe / van de voorſz ſomme/de geheele reſterende ende loopende Contri-
„butien vande Landen van Gulich / ende de helft vande portie van ſijn
„Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt in de verſchenen / ende noch te ver-
„ſchijnen Domeynen van de Landen van Gulich/ Bergh ende Ravensberg
„ter Concurrentie van de voorſz ſomme toe / met die te verſchijnen Inte-
„reſſen / tot de effectuele betalinghe toe / om die te innen door ſoodanighen
„Ontfanger / als haer Ho: Mo: goet ſullen vinden tot de inninge van deſel-
„ve te ſtellen / ende te committeren / die d'executie van de voorſz Gulickſche
„Contributien ſal dirigeren (doch op den Naem van ſijne Chur-Furſtelijc-
„ke Doorluchtigheyt ende met goede Correſpondentie ende kennisſe van de
„Gedeputeerde Raden) ende de Penninghen daer van procederende / als
„ock van de voorgeroerde geaſſigneerde Domeynen van Gulich / Bergh
„ende Ravensberg ontfanghen / gelijck die ſullen in komen / maer in pre-
„ſentie van een van de Ontfanghers by ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch-
„tigheyt geſtelt / over het Contributie werck/ofte den Land-Rentemeeſter
„reſpective / de welcke de contribuerende quiteren / ende van den Ontfan-
„ger van haer Ho: Mo: Quitantie in minderinge van de voorſz ſomme van
„drie hondert negen en vijftich duyſent twee hondert vier gulden twee ſchellin-
„gen ende acht pen. mette verſchijnende Intreſſen ſullen ontfangen; Ende
„ſal deſe voorverhaelde Aſſignatie/ nochte de inninge van de voorſz Pennin-
„gen door toedoen van ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ofte deſſelfs
„dienaren den Heeren Staten Generael niet onbruchtbaer werden ghe-
„maeckt. Ende op dat haer Ho: Mo: van de Ratificatie der voorſz aſſigna-
„tie van ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt ſo veel te meer verſeeckert
„moghen ſijn / ſoo heeft Welged: Heere Grave ſoo lange / ende tot dat ſijn
„L. gedachte Ratificatie haer Ho: Mo: ſal ingelevert hebben/ hem ende ſij-
„ne goederen verbonden/ gelijck als hy deſelve verbind miſdeſen.

VI. Leſtelijck omme te vermyden de Contentie over de betalinge van de
„ſervitien / ende den brand ende heerſen / inde Corps de guarden tot Rave-
„ſteyn ende Gennep, is veraccordeert ende belooft / dat de Heeren Staten
„de voorſz ſervitien / brand ende heerſen tot Ravenſteyn verſorghen ſullen/
„daer tegen wil hare Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt in hare ſtadt Ra-
„venſteyn laten invoeren lijdelijcke middelen van Conſumptie / die geheven

ſullen

„ſullen werden / ſoo tot laſte van de Soldaten / als Bozgerijen op den voet / „ende maniere als die werden gheheven in die naeſt ghelegene plaetſen / die „beſet ſijn met Stattiſch Guarniſoen / alſoo dat nu metten eerſten ende vol„gens na gelegenthept jaerlijcx / ofte bp halve jaren / deſelve ſullen Verpacht „worden van ſijne Chur-Furſtelijcke Doozluchtighept bp eenen Commiſ„ſaris van deſelve in tegenwoozdighept van eenen Ontfangher / welcken „haer Ho: Mo: daer toe ſullen mogen ſtellen ofte Committeren / aen den „welcken de Penninghen vande Pachter (ſoo van den Ontfanger van hare „Ho: Mo: behoozlijcke quitantie nemen / ende deſelve hare Chur-Furſte„lijcke Doozluchtighepts luyden in plaetſe van betalinghe toeſtellen ſal) ſul„len gelevert wozden. Ende ſal upt deſe voozſz Penningen vooz eerſt ghe„geven werden / het onderhout van eenen Pzedicant van de Gereformeer„de Religie tot vier hondert gulden / ende het onderhout van eenen School„meeſter tot een hondert gulden Jaerlijcks / welcke bepde van hare Chur„Furſtelijcke Doozluchtighepdt na deſen aenghеſtelt / ende onderwozpen „ſijn / ghelijck ooch de jeghenwoozdighe / de Juriſdictie van deſelve / ende „gehooren tot de Cleviſche Synode; vozders ſullen de reſterende Pennin„ghen tot de Servitien / bzant ende heerſen / ende indien na de gelegenthept „van tijd wat mochte oberſchieten / ſulcx tot hare Chur-Furſtelijcke Dooz„luchtighepts Kriſchs-Staet ge-employeert wozden / ſonder dat hier dooz „eenige verminderinge ofte verkoztinghe aen ſijn Chur-Furſtelijcke Dooz„luchtighepts Hooghept / ofte gherechtighepdt geſchiede. Ende ſullen de „Accijſen, gelijck hooghſtged. Chur-Furſtelijcke Doozluchtighept die ſelve „tegenwoozdigh aldaer is hebbende / ſoo wel tot laſt der Bozgeren / als Sol„daten / continueeren ende blijven onverlet tot voozdeel ende pzofijt van ſijn „Chur-Furſtelijcke Doozluchtighept voozſz. Den brandt ende keerſſen op „het Huys van Gennip belanghende / ſullen hare Chur-Furſtelijcke Dooz„luchtighept verſozghen / dat bp den Burgheren / ofte anderſins daer inne „moge verſien wozden.

Alle welcke Puncten ende Articulen hier vooren verhaelt / ten weder„ſijden ter goeder trouwen / ende onverbzeeckelijck ſullen onderhouden wer„den / ende tot meerder vaſtighept ſijn hier van twee ghelijcklupdende In„ſtrumenten ghemaeckt / daer van het eene vooz ſijne Chur-Furſtelijcke „Doozluchtighepts Afgeſante bp de Heeren Staten Generael onder de Pa„raphure van den Pzeſiderende / ende ſignature van haer Ho: Mo: Gziffier / „mitſgaders derſelver Cachet / ende het ander vooz Hooghged: Heeren Sta„ten Generael / onder het Segel ende ſignature van ſijne Chur-Furſtelijc„lie Doozluchtighepts Afgeſante geexpedieert ende verveerdicht ſijn.

In 'sGraven-Hage op den 23 Octobris 1624.

In 't jaer 1624. wierd men noch krachtiger tot d'Oorlogh gheanimeert, soo deur Vranckrijck als deur Enghelandt. Vranckrijck maeckte met desen Staet dit volghende: ghenoemt het Tractaet van *Compiegne*.

ALsoo de hoochste, machtichste en uytmuntenste Vorst, Louijs de dartiende, door Godsgenade Christelijckste Koningh van Vranckrijck en Navarre, door sijn seer waerde en goede Vrienden en Bontghenooten, mijn Heeren d'algemeene Staten der vereenichde Lantschappen, te voren gebeden en versocht is om hen hier in te willen helpen, dat sy door hun Gesanten aen sijn Majesteyt souden doen vertoonen de staet van hun saken, met de ghevaerlijcke gevolghen die daer uyt konnen komen, tot nadeel van d'algemeene Christenheydt, en van de genen selve, die hun voordeel daer mee meenden te doen; soo heeft sijn voorghenoemde Majesteyt, om aen de voorverhaelde Heeren de Staten, sijn waardste en goede vrienden, te betuyghen de gheneugenis, die hy van de goede wil begeert te hebben, die d'overlede Koningh Henrijck de Groot, sijn eerwaerdighste Heer en Vader (God sy hem ghenadigh) dickwijls aen hen heeft doen bewijsen, tot hun welstant, rust en voordeel, en oock, om, sijns Vaders voorbeelt volgende, in sijn gunst te volharden, dewijl sijn Majesteyt waerlijck mach verseeckeren dat hy de gemeene rust, en besonderlijck die van Nederlant, seer ghewichtigh tot onderhoudingh van d'alghemeene Vrede van de Christenheydt zijnde, altijdt vierichlijck heeft begeert, ghelijck soodanich een Christelijckste Koningh, als God hem gesteld heeft, behoort te doen; soo heeft, segh ick, sijn voorghenoemde Majesteyt ghenoemt, verkosen en afgheveerdight mijn Heer de Hartoch van *Lesdiguieres*, Pair en Conneſtable van Franckrijck, en de Heer Marquis de la *Ferville*, Ridder der ordeningen van sijn Majesteyt, Raet in sijn Raet van Staet, Marschal van sijn heyren en heyrleegers, een van sijn algemeene Stede-houders in de Voochdy van Champaigne, en Surintendent van sijn Finantien; om met de Heeren van *Effen*, Raat van Gelderlant, en Sutphen, *Nicolaus van Boeck-horst*, Heer van Noortwijck, Adriaen Pauw, Ridder, Heer van Heem-stede, en *Gedeon de Bootselaer* Heer van Asperen, en Baron van Langherack, en van't heylich Rijck, in de Naam en Staet van boven ghewoone Ghesanten van mijn Heeren, d'alghemeene Staten der vereenichde Lantschappen van Nederlandt, van de middelen, die de bequaemsten hiertoe zijn, te spreken, en te handelen: De welcken, uyt kracht van de macht-brieven, aen hen verleent, (van de welcken copie aen 't eynde van dese teghenwoordighe ghevoeght sal worden) na veel te samen komste, gesamentlijck d'artikelen, die hier volghen, ghemaeckt en besloten hebben.

I. Dat sijn voorghenoemde Majesteyt aen de ghesepde Generale Staten sal bestellen par preſt, of by leningh, in dit tegenwoordigh jaer (sestien hondert vier-en-twintigh twaalf hondert duysent ponden: en voor de jaren van sestien hondert vijf-en-twintigh en ses-en-twintigh / in yder jaer een Millioen ponden. Welcke sommen gelts in yder jaer besteld sullen worden aen de voorgenoemde Heeren Staten / in de stadt Amsterdam / in handen van Pieter

Pieter Reaal, outſanghet van Hollandt/de helft in 't eynde van de maendt Junius/ en 't overige in de maent van October.

II. De genoemde Heeren Staten ſullen ſich ooch in goede en behoorlijcke forma verplichten de voor-ghenoemde penningen aen ſijn Majeſteyt/ of aen ſijn nakomelingen / de Koningen / weer upt te keeren drie jaren na dat ſy in beſtandt, of in vrede ſullen zijn. En de ghenoemde upkeeringh van yeder Jaer-leuingh ſal van hen in twee jaren van de ghemaeckte vrede of beſtandt ghedaen worden: te weten de Leuingh van 't eerſte jaer in twee jaren / de tweede in twee anderen / en de derde weer in twee anderen; dit alles volboende in negen jaren na de dagh van de vrede/ of van 't beſtandt.

III. Derwijl de Koningh geen ander oogenmerck heeft / dan d'eenig heydt en ruſt van de Chriſtenheyt, ſoo ſullen de voor-ghenoemde Staten belooven alle acht/ die hun ſelverhepdt hen toe ſal laten/ op de raden te hebben/ die ſijn Majeſteyt ſal believen hen op dit onderwerp te geven. En ſy ſullen ſich ter goeder trouw verplichten ghen beſtandt of vrede, met wie 't oock zy, te maken, ſonder 't advijs en de tuſſchen-komſt van ſijn geſeyde Majeſteyt.

IV. Sy ſullen ooch van hun zijde ſijn Majeſteyt indien hy ſulcks van noode heeft/ of ſo hy in oorlogh is/ helpen met de helft der ſommen / in 't eerſte Artikel hier voor verhaelt / en in de tijden / en op de voorwaerden / die daer in verklaert zijn: of met volck en ſchepen tot ghelijcke ſom van de ghenoemde Leuing / naer des Konings verkieſingh / en ten ſelve prijs van hun ghewoone beſolding: of / indien ſy in oorlogh zijn / ſoo veel, als de ſeeckerheydt van hun ſtaet ſal toelaten.

V. Wat de Koop-handel van Oſt- en Weſt-Indien aengaet / men ſal hier af ter plaetſ handelen door de Geſant van ſijn Majeſteyt / naer en volgens de memorien en inſtructien/ die hem hier toe gegeven ſullen worden.

VI. De voor-verhaelde Heeren Staten ſullen binnen ſes maenden met ſijn Majeſteyt verdraghen om het weſterlijck deel van de Middellandtſche Zee te beſchermen tegen de roverijen der gener van Algier en Tunis. En indien men onder tuſſchen in de Havenen der voor-ghenoemde Heeren Staten eenige Franſche Schepen of Waren vind / die door de ghemelde Zee-roovers van Algier of Tunis in de voor-verhaelde Zee ghenomen en ghero ſt zijn/ ſoo ſullen de genoemde Heeren Staten die weer overleveren op 't eerſte verſoeck/ dat aen hen ghedaen ſal zijn/ 't zy door ſijn Geſant / of door ſijn onderſaten / die hen weer ſullen eyſchen.

VII. De Heeren Staten ſullen oock geven dat de klachten van d'onderdanen des Konings ten langſte binnen drie maenden door de Commiſſariſen van d'Admiralitept beſiecht ſullen worden / na dat de Geſant van ſijn Majeſteyt / of yemand anders van ſijnent wegen gehoort ſal zijn. Dewelcken ghen part of voordeel in de ſchepen van oorlogh, noch in 't veroverde, die aen hen ſullen te vonniſſen ſtaen, ſullen mogen hebben. En indien een der voorghenoemde partijen verſoeckt reviſie van 't vonnis/ door de ghemelde ſtaedt gegeven/ ſoo ſullen de ghenoemde Heeren Staten aenſienelijcke Commiſſarijſen ſtellen / die geen ſins hier aen ghemoeckt zijn / om met de voor-verhaelde Commiſſariſen van d'Admiralitept daer af / ſonder hooger beroep / te vonniſſen. En onder tuſſchen ſullen de ghenoemde prijſen in goede en ſeeckere bewa-

bewaring blijven/ ſonder dat men die eenighſins ſal mogen verkoopen/'t en zy men eerſt met de voor-genoemde Geſant in de tijdt daer af verdragen is: 't welck desgelijcks ſijn Majeſtept toeſtaet aen d'onderdanen der genoemde Heeren Staten voor al de voor-verhaelde saecken.

VIII. Wat de noeming en verkieſing ind'Ampten van Colonellen/ Capiteynen/ en andere Officieren der Franſche Regimenten aengaet/ men ſal daer in de ghewoone wijſe volgen.

IX. Indien de Koning Schepen van drie of vier hondert vaten groot/ ten oorlogh toegheruſt/ van noode heeft/ ſoo ſullen de voor-ghenoemde Heeren Staten hem die beſtellen/ 't zy te koop of te huer/ voor een redelijcke prijs.

X. Indien ſijn Majeſtept/ in oorlogh zijnde/ van noode had de Franſche Regimenten, die in Hollandt zijn/ weer te roepen/ ſoo ſullen de geſepde Heeren Staten gehouden zijn hen te Calis/ of te Dieppen te doen brengen/ doch op voorwaerde ſoo de gheſepde Heeren Staten in vrede zijn.

XI. 't Recht van Aubeine ſal van weer-zijden voor d'onderſaten van ſijn genoemde Majeſtept/ en der Vereenighde Landtſchappen ophouden. En men ſal van weer-zijden macht en hulp geven/ om d'aentaſtingen/ daer tegen gedaen/ upt te voeren.

XII. Wat het geen aengaet/ dat de voor-ghenoemde Gheſanten eenigh voorſtel op 't ſtuck van de Zeevaert en Koop-handel ſouden hebben ghedaen/ tot voordeel der onderdanen van ſijn Majeſtept/ en van de voor-verhaelde Heeren Staten; men ſal hier af beſonderlijck voor de Gheſant van ſijn gheſepde Majeſtept handelen: en ondertuſſchen ſal de upphepdt van de Zeevaert en Koop-handel van weer-zijden plaets hebben.

XIII. Welcke Artikelen en handelinghen voor de boven-ghenoemde drie jaren, indien d'oorlogh ſoo lang duert/ wel en behoorelijck gheratificeert en bekrachtight ſullen worden voor de voor-ghenoemde Heeren/ de Generale Staten/ binnen twee maenden van deſe dagh af/ en die/ met de ratificatie aen ſijn Majeſtept/ vertthoont worden/ voor hun gewoone Geſant/ by hem woonende; op dat desgelijcks de geſepde Artikelen en Handelingen voor ſijn geſepde Majeſtept/ vijftien dagen daer na geratificeert en bevestight/ en aen de genoemde Heeren Staten ghelevert worden.

Hier volght d'inhoudt van de *pouvoir* of macht, der voor-ghenoemde Heeren Commiſſariſen van ſijn Majeſteyt.

LOüis, door Godts genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen onſe seer waerde en beminde Neef, *de Hartogh van Leſdiguieres*, Pair en Conneſtable van Vranckrijck, en aen de Heeren *Marquis de la Veuville*, Ridder van onſe Orderen, Raedts-Heer in onſe Raedt van Staet, Mareſchal van onſe heyren en wapenen, een van onſe algemeene Stede-houders in 't Gouvernement van Champaigne, Surintendent van onſe Finantien, en van *Bullion*, Heer van Bonnelles, oock Raets-Heer in onſe geſeyde Raet van Staet, en Finantien: *Saluit*. Aen-ghemerckt hebbende hoe ſorghvuldighlijck d'overlede Koning, onſe eerwaerdighſte Heer en Vader, (God zy hem genadigh) in ſijn leven onderhouden heeft

heeft de goede Alliantie en 't Verbondt, 't welck hy gemaeckt had met de Heeren, de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden, door veel Tractaten en handelingen, met hen ghemaeckt, die wy ſedert onſe komſt aen de Kroon door onſe Brieven van Declaratie van de 20 Junius, 1610. beveſtight hebben. En dewijl hy hen *ghewilligblijck* by-gheſtaen, en mildelijck gheholpen heeft, toen ſy ſulcks van noode hadden, om ſich te beſchutten, en van verdrucking te beſchermen, tot aen de tijd van 't beſtandt, daer hy ſelf ſijn tuſſchen-handeling toedeed, om de vreede te bevorderen, niet alleenlijck voor het gheſeyde Nederlandt, maer oock voor de geheele Chriſtenheyt, en dewijl wy daer in de goede en heylige onderwyſingen van onſe ghenoemde overleden Heer en Vader willen volghen, ſoo hebben wy redelijck geacht en geoordeelt vriendelijck de Gheſanten t'ontfanghen, die van hunnent wegen voor ons zijn ghekomen, om de ſtaet van hun ſaken aen ons te verthoonen, en hen te helpen in 't gheen, dat in onſe macht ſal zijn, 't zy om hen te beſchutten, en te beſchermen, of, indien het moghelijck is, voor hen, ghelijck oock voor 't geheele Chriſtendom, een ſeeckere en goede vrede te bevorderen, gelijck de plicht van een *Chriſteliſckſte Vorſt en oudſte ſoon van de Kerck is*. En dewijl het noodſakelijck is eenige bequame en ervare lieden van onſe Raet te belaſten, om beſonderlijck de Geſanten der voor-genoemde Heeren Staten te hooren, en te verſtaen wat hen belaſt is aen ons te ſegghen en te vertoonen, en wat ſy van ons tot hun byſtandt en behoudenis begeeren, op dat ſy daer af met hen ſouden handelen, en dewijl wy daer toe geen perſoonen konnen ghebruycken, die ſich beter, betamelijcker en getrouwelijcker daer in ſullen quyten, dan ghy, die een beſondere kennis van onſe ghewichtighſte en ernſtighſte ſaken hebt: ſoo hebben wy, om deſe oorſaken, en om anderen, die ons hier toe bewegen, en om 't volkome betrouwen, dat wy in u hebben, u gecommitteert en ghedeputeert, committeeren en deputeeren u by deſe teghenwoordighe, met onſe handt ondertekent, met macht, die wy u geven, van met de geſeyde Gheſanten te vergaderen, op ſulcke tijden en plaetſen, als ghy beramen ſult, om de propoſitien en voorſtellinghen, die ſy laſt hebben aen ons te doen, te hooren en te verſtaen, die met hen t'overweghen, en op yeder van dien, en op d'Artikelen, die ſy voor u ſullen vertoonen, beſluytinghen te nemen, en ſoodanige antwoorden te geven, als ghy naer uw ghetrouwheydt en gheweten ſult oordeelen redelijck te zijn, en op de vorderlijckſte voorwaerden tot onſen dienſt, die ghy ſult konnen verwerven; en van al 't gheen, 't welck tuſſchen u ghehandelt en verdragen ſal zijn, te maken of te paſſeeren ſoodanige Acten, Inſtrumenten, Contracten en beloften in goede en bequame forme, als van noode ſal zijn; en ons en onſe nakomelinghen, de Koningen, te verplichten voor de betalingh en onderhoudingh der beloofde dingen in ſoodanige termen, als ghy beſt ſult achten; en in 't algemeen in 't voor-genoemde, in d'omſtandigheden, en in d'aenkleven van dien 't gheen te doen, 't welck wy ſouden doen, of doen konnen, ſoo wy ſelf daer teghenwoordigh waren, ſchoon de ſaeck uytdruckelijcker mandament en laſt behoefde, dan in deſe geſeyde tegenwoordige begrepen is. Door dewelcken wy ter goeder trouw, en op 's Konings woordt beloven voor aenghenaem te hebben, en t'alle tijden vaſt en beſtandigh te houden al 't geen, dat door u ghedaen bevordert, belooft, en hier in toegeſtaen ſal zijn, en alles te beveſtighen, approbeeren, en ratificeeren ſoo dickwijls, als wy daer

toe verſocht ſullen worden, dat t'obſerveeren, vervullen, en van ſtip tot ſtip t'onderhouden, ſonder immer daer teghen te doen, 't zy directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wijſe en maniere dat het zy. Om dit te doen hebben wy gegeven, en geven als noch volkome macht, authoriteyt, comiſſie, en beſonder mandement. Want het ons alſoo beliefe. Gegeven te *Compiegne*, d'achtiende dagh van April, 1624. en van ons Rijck het veertiende jaer. Ghetekent *Loüis*, en laegher *par le Roy, Potier*; en met geel Was gezegelt.

Hier volght d'inhoudt van de procuratie der gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de ghenen, die deſe teghenwoordighe Schriften ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo wy tot welſtandt en dienſt van onſe *Ghemeynte* noodigh achten Gheſanten aen de Chriſtelijckſte Koningh te ſenden, om te delibereeren, tracteeren en te ſluyten met ſijn Majeſteyt een Alliantie, of Verbondt, *Offenſijf* en *Defenſijf*, of alleenlijck *Defenſijf*, en andere ſaecken, die ſouden konnen voorkomen, tot vorderingh van de dienſt van ſijn gheſeyde Majeſteyt, en van onſe Provintien, en ten dien eynde volkomelijck gheinformeert van de ghenoeghſaemheyt, voorſichtigheyt, getrouheyt en naerſtigheyt der Heeren, *Henrijck van Eſſen*, Raedts-Heer van Gelderlandt en Zutphen, *Nicolaes van Boeckhorſt*, Heer van Noortwijck, en *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van Heemſtede, ſoo hebben wy verkieſingh van hun perſoonen ghedaen, om van onſent weghen, en in onſe naem, en in qualiteyt van onſe extra-ordinare Ambaſſadeurs, beneffens de Heer *van Langerack*, onſe ordinare Ambaſſadeur, te handelen met ſijn gheſeyde Majeſteyt, of met de genen, die hy goed ſal vinden tot dit werck te committeeren, van deſe en dierghelijcke dingen; en dewijl ſy, tot bevorderingh van hun handelinghen, om die tot een behoorelijck ooghewit en beſluyt te brenghen, van noode hebben van ons met volle macht, vermogen, auctoriteyt, commiſſie, en beſondere mandament voorſien te zijn, ſoo gheven wy, om deſe oorſaecken, en om alle verſchil wegh te nemen, en te voorkoomen, 't welck op de ghenoeghſaemheydt van hun credentie en auctoriſatie ſou konnen ryſen, aen hen, in kracht van deſe teghenwoordighe, en aen yeder van hen in 't beſonder, (indien ſy by gheval door ſieckte van yemandt onder hen, of anderſins belet wierden alle drie te ſamen by deſe Handelingh te koomen) volkomen macht van te handelen, verdraghen, accordeeren en te ſluyten met ſijn Majeſteyt, of met de ghenen, die van ſijnent weghen ghedeputeert ſullen werden, een Ligue of Verbondt, *Offenſijf en Defenſijf*, of *Defenſijf* alleen, of ſoodanigh ander Tractaet en Accoort, als ſy gheſamentlijck ten dienſt van weerzijden nut ſullen vinden; en van al 't gheen, dat dus ſal verdraghen en beſlooten zijn, te maecken en te paſſeeren ſoodanigh of ſoodanighe Inſtrumenten, Contracten en Beloften, in ſoodanighe goede en behoorelijcke forme, als van noode ſal zijn, en in 't alghemeen in 't gheen, dat hier voor ghenoemt is, en in d'omſtandigheden en aenkleven van dien, eveneens als wy ſouden doen, of doen konnen, ſoo wy ſelven daer teghenwoordigh waeren,

alwaer

alwaer 't dat de ſaeck ſpecialer mandement vereyſchte, dan in deſe teghenwoordighe begrepen is, door dewelcke wy oprechtelijck en ter goeder trouw belooven aenghenaem te hebben, en voor altijdt vaſt en beſtandigh te houden al 't geen, 't welck door hen in deſe qualiteyt ghedaen, bevordert, belooft, verdraghen en hier in gheaccordeert ſal zijn, en dat t'obſerveeren, vervullen en onverbreeckelijck t'onderhouden, ſonder immer daer teghen te gaen, of te komen, directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wijſe en maniere dat het zy, maer alles te beveſtighen en ratificeeren, zoo 't van noode is, en daer af te paſſeeren Brieven en Inſtrumenten in de beſte forme, die men ſal konnen, tot vernoegingh van ſijn Majeſteyt. Ghedaen in den *Hagbe*, in onſe Vergaderingh, onder ons groot Zeghel in roode Was. Gheparafeert en onder de ſignatuere van onſe Griffier, d'achtiende van Maert, 1624. Geparafeert zijnde *Henrijck ter Cuylen* vidit, en onderſtondt, door d'ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael. Ghetekent *I. van Goch.* Ghezeghelt met het groote Zeghel der ghenoemde Heeren Staten in roode Was, aen witte Sijde hanghende.

Tot beveſtigingh van 't welck hebben wy boven-genoemde Commiſſariſen, en onder-ghetekende Ambaſſadeurs in de gheſeyde naemen ghetekent deſe teghenwoordighen met onſe ghewoone Zeghels, en daer aen doen ſetten het Cachet van onſe wapenen. Te *Compiegne*, deſe thiende dagh van Junius 1624. Ghetekent van *Leſdiguieres*, *la Veuville*, *Bullion*, *Henrijck van Eſſen*, *Nicolaes van Boeckhorſt*, *Adriaen Pauw*, en *G. de Boetſeler van Aſperen*. Laegher, onder de tekeninghen ſtonden in behoorlijcke ordeningh de Zeghel-mercken der voorghenoemde Heeren Commiſſariſen en Ambaſſadeurs.

Partieulier Artikel, tuſſchen de gheſeyde Heeren Commiſſariſen en Ambaſſadeurs.

DEwijl ſijn Majeſteyt uytdruckelijck heeft begeert dat *d'Oeffeningh van de Catholijcke Religie* aen ſijn onderdanen vry ſou zijn, ſoo hebben de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs verklaert, dat in 't huys van d'Ambaſſadeur van ſijn Majeſteyt d'oeffening van ſijn Religie aen ſoodanighe Hoofden en Krijchs-Overſten, Soldaten en andere Francoyſen, die ſich derwaerts willen voeghen, toegelaten ſal zijn, ſonder dat *d'onderſaten der gheſeyde Heeren Staten* daer in begrepen mogen zijn.

Tot d'onderhoudingh van dit teghenwoordigh Artijckel hebben de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs belooft dat te doen ratificeeren en beveſtighen in goede en behoorelijcke forme door de ghenoemde Heeren, de Generale Staten binnen *twee Maenden*, van deſe teghenwoordighe dagh af te rekenen, en de ratificatie en beveſtigingh daer af in de gheſtelde tijdt aen ſijn Majeſteyt te doen vertoonen, met en ſonder de ratificatie der andere Artikelen, die ſy te *Compiegne*, de 18. van Junius, in 't jaer 1624. beſloten hebben. Was getekent *Leſdiguieres*, *Ch. Veuville*, *Bullion*, *H. van Eſſen*, *Nicolaes van Boeckhorſt*, *Adriaen Pauw*, *G. de Boetſeler*. Laeger onder de ſignaturen was bezeghelt met de re-

de reſpective wapenen der gheſeyde Commiſſariſen en Ambaſſadeurs.

Tuſſchen mijn Heeren de Commiſſariſen van de Koningh, en mijn Heeren d'extra-ordinare Ambaſſadeurs der Staten Generael vande vereenighde Nederlanden is verdragen en geaccordeert, dat op de Coningh, die ſijn Majeſteyt den hen vergunt heeft in het teghenwoordige jaer, en dat van 1625. en 1626. achten-dertigh duyſent ponden voor yeder jaer ghereſerveert en uyt-gehouden ſullen zijn, om door de gheſeyde Heeren Staten betaelt te worden aen de Hooftden en Officiers van 't Franſche krijghs-volck, die in hun dienſt zijn, naer de Staet, die daer van ghemaeckt is, met uyt-ghedruckte voorwaerde dat de gheſeyde Heeren Staten niet ghehouden ſullen zijn weer uyt te keeren de gheſeyde penningen, bedragende *honderd en veertien duyſent* ponden in drie jaren, daer af van nu voortaen ſijn gheſeyde Majeſteyt den quyt-ſcheld en ontlaſt. Ghedaen en gearreſteert te Compiegne, de tiende van Junius 1624. Was getekent *Leſdiguieres, Ch. Veuville, Bullion, H. van Eſſen, Nicolaes van Boeckhorſt, Adriaen Pauw, G. de Boetſelaer.* Laeger onder de ſignaturen der geſeyde Commiſſariſſe wierd geſtelt de Wapen-ring van mijn Heer de *Hertogh Leſdiguieres*, ende onder de ſignaturen der voor-ghenoemde Heeren Ambaſſadeurs de Wapen-ringh van *Mijn Heer van Eſſen.*

Aggreatie van mijn Heeren de Staten Generael over t voorgaende Tractaet.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen die deſe teghenwoordigen ſullen ſien, *Saluyt.* Alſoo op de tiende dagh van Junius, in 't jaer 1624. een Tractaet van Alliantie, Ligue of Verbondt Defenſijf te Compiegne ghemaeckt en veraccordeert is tuſſchen de Heeren Commiſſariſen van de Chriſtelijckſte Koningh van Vranckrijck en Navarre, en d'Ambaſſadeurs, aen ſijn gheſeyde Majeſteyt ghеſonden, daer af d'inhoudt is:

Alſoo de hooghſte, machtighſte en uytmuntenſte Vorſt, Loüis *de derthiende, door Godts genade Chriſtelijckſte Koning van Vranckrijck en Navarre, door &c.*

Wy, het gheſeyde Tractaet in alle, en in yeder van ſijn punten, met de beſondere Artikelen daer by gevoeght, aengenaem en in waerden houdende, hebben die Punten en Artikelen in 't algemeen en in 't beſonder aengenomen, geapprobeert, geratificeert en beveſtight, aennemen, approbeeren, ratificeeren en beveſtigen die door deſe teghenwoordigen, belovende die onverbrekelijck te bewaren, onderhouden en betrachten, ſonder daer teghen te doen directelijck of indirectelijck, op hoedanigh een wijſe en maniere dat het zy, onder verplichtingh en verpanding van al de goederen en inkomſten der Vereenighde Landen in 't ghemeen, en in 't beſonder, tegenwoordige en toekomende. Tot getuyghenis van 't welck wy deſe teghenwoordighen hebben doen zeghelen met onſe groote Zegel, parafeeren en teeckenen door onſe Griffier. In den Haegh, de twaelfde van Julius, 1624. was geparafeert *I. v. Brockhoven*, en onder-geſchreven door d'ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael. Ghetekent *I. van Goch*, en bezeghelt met het groote Zegel der gheſeyde Heeren Staten in roode Was, aen witte Sijde hangende.

Aggreatie

Aggreatie van de Chriſtelijckſte Koningh, over de voorgaende Handelingh.

LOÜIS, door Godts genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen alle de ghenen, die deſe tegenwoordige Brieven ſullen ſien, *Saluyt*. De Commiſſariſen, door ons af-ghevaerdight, en dien van onſe waerdſte en grootſte Vrienden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hebbende, in kracht der Pouvoirs en Machten, reſpectivelijck gegeven, beſlooten en gearreſteert in onſe naem, en in die van de geſeyde Heeren, de Staten Generael, te *Compiegne*, de tiende dagh van Junius leſt-leden het Tractaet, en d'Artikelen van Alliantie, en Verbondt, die hier volgen:

Alſoo de &c.

WElck voor-ghenoemt Tractaet en Artikelen gheapprobeert, gheconfirmeert en gheratificeert zijnde door de voorſeyde Heeren Staten in den Haegh, op de twaelfde van Junius daer aen volghende; ſoo is 't dat wy, alles in onſe Raedt doen beſichtighen hebbende, om in 't gheen te voldoen, dat van onſe zijde op deſe ſaeck vereyſcht wordt, ſulcks voor aengenaem houden en aggreeren in alle en in yeder van ſijn Punten en Artikelen, die daer in begrepen en verklaert zijn, en die in 't algemeen, en in 't beſonder, ſoo voor ons, als voor onſe Erfghenamen, Navolghers, Koninckrijcken, Landen, Heerſchappyen en onderdanen, aengenomen, geapprobeert, geratificeert en geconfirmeert houden, en by deſen aennemen, approbeeren, ratificeeren en confirmeeren, en belooven dit alles op trouw en Konings woordt, en onder verplichting en verpandingh van alle onſe goederen in 't ghemeen, en van yeder in 't beſonder, tegenwoordighe en toekomende, na te komen, obſerveeren en onderhouden, ſonder immer daer tegen te gaen of te komen, directelijck noch indirectelijck, in hoedanighe wijſe en maniere dat het zy. Want het ons alſoo belieft. Tot ghetuygenis van 't welck wy deſe teghenwoordighen met onſe eyge handt hebben ghetekent, en daer onſe Zeghel doen aenſetten. Ghegheven te S. Germain in Laye, de vierde dagh van September, in 't jaer der ghenade 1624. en van onſe Heerſchappy het vijfthiende. Was ghetekent *Loüis*. Laeger ſtondt door de Koningh, en ghetekent *Potier*.

Tot meeder afbreuck van de Spaenſche / ende voortſettinghe des Oorloghs / bode noch de Koning maken een bleen Tractaet in den Hage deur de Baron de Couper, over 't equipperen van een Vlocte van 20. Schepen onder den Admirael Haucain. Welcker deſſeing was om Genua te water te benauwen: terwijle de Conneſtable L'esdigueries het te Lande ſoude doen. Maer 't ſelve Tractaet ende deſſeingh wierd verandert deur een ander Tractaet ghemaeckt deur des Koninghs Ambaſſadeur d'Eſpeſſes in den Haghe den 12. April 1625. tegen Monſieur de Soubize ende teghen Rochelle: die haer in deſen tijdt begoſten te bewegen / teghen den Koningh: waer deur men op die van de Religie in Vranckrijck den ſchuldt wierp; van belet te hebben het

groot deſſeing des Konings in Italien. Ende hoewel de Koning met hulp van deſe Vlote onder Hautain een ſeer notablen dienſt ontbingh / ende die van Rochelle ende de gheheele Hughenootſche partij in ſijn Rijck onderbracht; ſoo ſijn doch haere Hoog: Moog: ſeer qualijck daer van betaelt ende geloont geweeſt: want wepnich tijt daer nae deur ſijn Konings of Cardinaels bevel een notabel aental Hollantſche Koopvaerdye Schepen met gewelt wierden in de Franſche Havenen aengehouden ende al te ſamen / eenige noch met ladinge / ancker ende touwen in't Canael van Rochelle in de gront gehackt / van welcke ſoo onkoſten der Vlote / als geſonckene Schepen men in langhe veel Jaren niet is betaelt gheweeſt; als bp ſtucken en bpocken; ende dat noch deur groote Vereetingen ende Preſenten. Het tractaet van Couppet met d'aggreatie als ock het volghende met d'Ambaſſadeur ghemaeckt / luydende als volght.

Aggreatie van den Coninck van Vranckrijck met inſertie van het Tractaet gemaeckt met den Baron van Couppet den 14. December 1624.

LOüys, door Gods genade Koningh van Franckrijck en Navarre, aen al de genen, die deſe tegenwoordighe brieven ſullen ſien, ſaluyt. De Heer van *Bellujon*, gheſonden van weghen onſe waardſte en welbeminde Neef, de *Hartogh van Leſdiguieres*, Pair en Conneſtable van Franckrijck, naer onſe ſeer waerde en groote Vrienden, de Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden, hebbende uyt kracht van 't vermoghen, en van d'Inſtructie, door onſe gheſeyde Neef de Conneſtabel aen hem ghegheven, beſloten en ghearreſteert in den Haagh in Hollandt, de vier-en-twintighſte van December leſtleden, met hem in tegenwoordigheydt, en met onſe waardſte Neef, de *Prince van Oranje*, het Tractaat, en d'artikelen die volgen.

Mijn Heeren, de Staten Generael der vereenichde Nederlanden, hebbende op het voorſtel, in hun vergaderingh ghedaen, door mijn Heer van *Bellujon*, van wegen mijn heer de Conneſtabel, eenigen van hen gedeputeert, om met hem in handelingh te treden, hebben, na dat ſy de ghewichtigheydt daer af, en 't geen, dat in ſijn Inſtructie begrepen was, rijpelijck overwogen hadden, in tegenwoordigheydt, en met mijn Heer de *Prince van Oranje*, gheaccordeert 't geen, in de volgende artijckelen begrepen is.

Om de goede inſicht en yver des Koninckx van *Franckrijck*, en die van Groot *Britanje* te helpen, ſoo hebben de Gemeente van *Venetien*, van *Savoyen*, en andere Vorſten (niet teghenſtaende de groote laſt van d'oorlogh, teghen de Spaenſche macht tegen-geſtaen, ſo ter Zee, als te landt, daer toe al hun middelen, ende byſtandt van hun gheallieerden niet ghenoegh konnen zijn veraccordeert twintigh ſchepen van de beſte en bequaemſte die men kryghen kan, te beſtellen, behoorelijck toegheruſt met zeylen en andere nootwendigheden voor de tijdt van ſes maenden ten minſten; welcke Schepen, ghewapent en ghemonteert als boven, verſorght ſullen zijn met noodige Soldaten en Boots-geſellen,

door

door een Admirael, Capiteynen en Officieren gheboden, met gagie, ordening en diſcipline, volghens de ghewoonte van 't Landt.

En dewijl alle de Schepen van deſe Staet beſich zijn tot de beſcherming daer af, om te helpen d'aenſlagen der Compagnien van Ooſt- en Weſt-Indien, ſoo ſullen de gheſeyde twintigh Schepen hier toe toegheruſt en ghewapent worden *met boven-gewoone koſten*, die by ſchattingh yeder maent moghen koſten, 't een min, en 't ander meer, omtrent *vijf duyſent ponden*. Daer in men ſich regelen ſal naer 't ghewoon ghebruyck van 't Landt, en met de beſte ſuynigheyt, die men bedencken kan.

De gheſeyde monteeringh en toeruſtingh ſal van nu voortaen ſoo veel, als moghelijck is, bevordert worden; in voegen dat, ſoo de windt dienen wil deſe Vloot in de maent van Maert naeſt-komende, en eer, ſoo men kan, in Zee ſal komen, om deur de Straet van Gibralter te trecken, en ſich in de haven van Niſſe en *Ville Franca* te vervoeghen, of ter plaets, daer d'Admirael de beveelen ſal ontfangen, 't zy van mijn Heer de Hartoch van *Savoyen*, of van mijn Heer de *Conneſtabel*, of in hun afweſen van mijn Heeren de Princen van *Piedmont*, of van mijn Heer de Mareſchal van Crequy, om ſich daer naer te regeleeren.

De *Gagien en onderhoudingh* van deſe Vloot ſullen met d'onſe beginnen, en ſoo haeſt als de Soldaten en Boots-gheſellen te ſcheep ghegaen ſullen zijn; veraccordeert zijnde dat mijn Heeren de Staten de drie eerſte maenden in 't gheheel ſullen bekoſtighen, op voorwaerde nochtans dat, indien het voornaemſte oogemerck, voor bedacht en hier geopenbaert, wel en naer wenſch komt uyt te vallen, de gheſeyde drie maenden onderhoudingh, en alle andere koſten, naer beloop der voor-genoemde *vijf duyſent ponden* ter maent, of daer omtrent, volkomelijck weer aen de gheſeyde Heeren Staten uyt-gekeert ſullen worden.

't Overighe van de tijdt, die de gheſeyde vloot op deſe tocht ſal blijven, ſonder weer in deſe Staet te keeren, ſal gheheel en volkomelijck zijn ten koſten van mijn Heer de *Hartogh van Savoyen*, en van mijn Heer de *Conneſtabel*; in voeghen dat aen mijn Heeren de Staten van maent tot maent *hondert duyſent ponden* Franſche munt, uytgekeert ſal worden in handen van de Heeren *Philibert en Lucas*, hun Wiſſelaers te Lyons, of van anderen, die de gheſeyde Heeren Staten noemen ſullen: in voeghen dat de vierde Maendt vervallen, en in handen der geſeyde Wiſſelaers geſtelt ſal worden, op d'eerſte dagh van de Maendt Iulius, de vijfde Maendt op d'eerſte dagh van Auguſtus, de ſeſte op d'eerſte van September naeſtkomende, en dus vervolghens, ghedurende de tijdt, in de welcken de gheſeyde twintich Schepen uyt ſullen zijn, ten langhſten tot aen 't eynde van acht Maenden.

En ſoo 't by gheval ghebeuren mocht dat mijn Heer de Hartoch van *Savoyen*, en mijn Heer de *Conneſtabel*, gedurende de toeruſtingh of de reys van deſe Vloot hun voorgheſeyde voorneemens quamen te veranderen, ſoo ſullen ſy ghehouden ſijn aen mijn Heeren de Staten ſulcks t'openbaren, met volkome weeruytkeeringh van alle 't gheen, dat ſy daer aen te koſt legghen, naer beloop der geſeyde vijf duyſent ponden ter Maent, van de monſteringh en voorverhaalde Scheep-ganingh af te reeckenen.

Daer boven is oock veraccordeert dat de gheſeyde twintich ſchepen, toegheruſt zijnde, *gheſchat en de ghewaerdeert* ſullen worden, door ervare Mannen, die

die ten dien eynde behoorlijck be-eedicht zijn, gelijck men ghewent is in dier-gelijcke ſaken te doen: en dit alles ter goeder trouw. En indien een of eenige van deſe Schepen in de ſtrijt, of in eenige vyandelijke wercken komen te vergaen in d'uytvoering van 't voorgeſtelde voornemen, of in eenigh ander voornemen, 't welck hen door de gheſeyde Heeren mocht worden bevolen, ſoo ſal ſulcks naer de voorverhaelde ſchattingh gerepareert en vergoed worden.

Oock heeft men dienſtigh geoordeelt, om te ſecondeeren de goede voornemens, in d'inſtructie van de geſeyde Heer van *Bellujon* verhaalt, dat deſe vloot, paſſeerende en weer paſſeerende de kuſten en havens van Spanjen, ſal mogen door alle middelen de Spanjaart beſchadigben, ſonder nochtans hun reys eenighſins te vertraghen. En indien 't ghebeurde dat ſy den Vyanden iets afwonnen, 't ſy in de groote Oceanus, of in de Middelantſche Zee, ſo ſal ſulcks voor de Vloot, en voor de geſeyde Heeren Staten gewonnen zijn.

Soo haeſt als de tocht ghedaen is, en de Schepen weer in de havenen van deſe vereenichde Nederlanden ghekomen ſullen zijn, ſoo ſal men rekeningh en liquidatie maken van al d'onderhoudingh en onkoſten van deſe Vloot, naar beloop van *vijf duyſent ponden* ter maant voor yder ſchip, ghelijck in 't ſevende Artikel geſeght is, daer meê in rekeningh brenghende en aftrekkende al 't geen, dat mijn Heer de Hartogh van *Savoyen*, en mijn Heer de *Conneſtabel* ſullen hebben uytgekeert by wiſſel, of anderſins in de koomſt opgebracht, 't zy in gelt, vivres, of andere noodſakelijckheden: En al 't geen, 't welck van de koſten men bevinden ſal aen mijn Heeren de Generale Staten te komen, ſal gheheelijck en ſekerlijck uytghekeert worden in handen van de gheſeyde Ambaſſadeur, of anderen, die daer toe genoemt ſullen worden, en dit binne ſes weken na dat de rekeningh ghedaen is.

Tot voldoeningh der gheſeyde penningen, en tot volkome vervullingh van dit verdragh, en van al d'Artikelen, die daer in begreepen zijn, verplicht en verbind de gheſeyde Heer du *Bellujon*, uyt kracht van ſijn Inſtructien, macht en uytgedruckte procuratie, daer in begrepen, ghetekent en beſegelt als boven, door deſe allen, en door yder in 't beſonder de goederen van mijn gheſeyde Heer de *Conneſtabel* voor alle Hoven en rechts-plegingen van 't Franſche Koninckrijck; ghelijck deſghelijcks de gheſeyde Gedeputeerden, in de naem van mijn Heeren Staten Generael, volgens de macht, aen hen ghegheven, de hunnen verplicht hebben, en by deſe tegenwoordigen verplichten, tot onderhoudingh en vervullingh van d'inhout in d'Artikelen van 't voorgenoemt Tractaet, in 't geen hen aengaet, onder behoorelijcke en noodighe ſubmiſſien en onderſtellinghen.

Daer boven heeft de gheſeyde Heer van *Bellujon* belooft dit Tractaet te doen ratificeren door mijn Heer de Hartogh van *Savoyen*, en mijn Heer de *Conneſtabel*, die ſich beyde en een voor al volkomentlijck verbinden; van 't welck de ſolemnele acte ghelevert ſal worden in handen van de Heer van *Langerack*, Ambaſſadeur der geſeyde Heeren Staten te Parijs, in de twee naeſtkomende maenden. Tot beveſtigingh van al 't gheen, dat hier boven ſtaet, is mijn Heer, de Prince van *Oranje*, verſocht gheweeſt deſe acte met de gheſeyde Heeren Gedeputeerden te tekenen, ghelijck oock de gheſeyde Heer van *Bellujon*, die gheſamentlijck dit ondergheteeckent, en hun gewoone zeghels daer aen ghedaen heb-

hebben, twee originalen van deſe tegenwoordighe ghemaeckt hebbende, om door yeder van de parthyen bewaert te worden. Ghedaen in den Haegh, de vier-en-twintighſte dagh van December, 1624. Dus getekent, *Maurits van Naſſau, Arnold van Randwijck, Nicolaes van Boeckhorſt*, Heer van Noortwijck, Baljuw en Dijckgraef van Rijnlandt, *Antonie Duyck*, Raet Penſionaris van Hollandt, *Iacob Magnus*, Heer van Borch-Ambacht en Meliſſant, *Antonie de Rode, Rienck van Burmania*, Grietman van Ferwerderdeel, *Sweer van Harſolte* á haerſt, en *Pabo Broerſma* van Suythorn van wegen de geſeyde Heeren Staten; en *Bellujon* van wegen de geſeyde mijn Heer de *Conneſtabel*.

Wy, nae dat wy het voorſeyde Tractaet in onſe Raedt hebben doen ſien, en wel ghedachtigh aen de beveelen, die wy op deſe ſaeck aen onſe Neef de Hartogh van *Leſdiguieres* hebben ghegheven, houden dat voor aenghenaem in alle ſijn deelen, en in yeder punt in 't beſonder, en in d'Artikelen, die daer in ghementionneert en verklaert zijn, en hebben die in 't alghemeen, en in 't beſonder, ſoo voor ons, als voor de Koninghen, onſe naekoomers, gheaccepteert, gheratificeert en gheconfirmeert, accepteeren, ratificeeren en confirmeeren de ſelve by deſen, en belooven 't ſelve ghetrouwelijck, en op ons Koninghs woordt, en onder verplichtingh en verpandingh van alle en yeder onſe goederen teghenwoordige en toekoomende, onverbreeckelijck te bewaren, obſerveeren en t'onderhouden, ſonder immer daer teghen te doen, directelijck of indirectelijck, op hoedanighe wijſe en maniere dat het zy. Tot ghetuyghnis van 't welck wy deſe teghenwoordighe hebben ghetteckent, en ons Zeghel daer aen laeten doen. Ghegheven te Parys, de vijf-en-twintighſte dagh van Februarius, in 't jaer der Ghenade 1625. en van onſe Heerſchappy het vijfthiende. Was ghetteeckent *Loüis*, laegher door de Koningh, ghetekent *Potier*.

Accoort, met d'Ambaſſadeur d'Eſpeſſes ghemaeckt, noopende het Employ van de Schepen onder d'Admirael Haultain.

ALſoo het aen de Chriſtelijckſte Koningh belieft heeft laſt te gheven aen mijn Heer *d'Eſpeſſes*, ſijn ordenare Ambaſſadeur, aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden te verſoecken dat de *twintigh Schepen*, die toegemaeckt worden, uyt kracht van 't verdragh, met mijn Heer van Bellujon gemaeckt, op het ſpoedighſte in Zee ghebracht ſullen worden, en dat men twaelf daer af, onder 't beleyt van d'Admirael *Haultain* blijvende, door Franſche Capiteynen ſal laten gebieden, en, ſchoorde Heeren Staten oordeelden dat ſijn geſeyde Majeſteyt beter door de ghenoemde ſchepen gedient ſou zijn, als ſy door d'Officieren van 't Land gecommandeert wierden, ſijn Majeſteyt, dit niet tegenſtaende, in 't geſeyde verſoeck aenhield; ſoo is 't dat de gheſeyde Staten goedt gevonden hebben te verkieſen en te deputeeren de Heeren *van Eſſen*, *Noortwijck* en *Boetſelaer*, om met de gheſeyde Heer Ambaſſadeur in Conferentie te treden: dewelcken, nae veel communicatien, op deſe ſaeck ghehouden, eyndelijck verdragen zijn, ghelijck volght.

Eerſtelijck is verdraghen dat de *twintigh Schepen* op het ſpoedighſte ſullen vertrecken, en dat d'Admirael *Haultain*, die hen ſal commandeeren, op de hooghte van *Calis* en *Doeveren* ghekomen zijnde, ſulcks aen de troepen van ſijn Majeſteyt, te Habel de Grace zijnde, ſal verwittighen, op dat ſy te ſcheep ſouden gaen, en ſich by de Vloot vervoeghen, om gheſamentlijck hun ſtreeck op *Wicht* te nemen, of dat men, onderrecht zijnde waer de Heer van *Soubiſe* ſich onthoudt, en hoedanighe heyrkrachten hy heeft, en beſluyt ghenomen hoemen hem ſou konnen aentaſten, als dan het Franſche voet-volck ſchepen ſal in *twaelf* van de gheſeyde *twintigh Schepen*, die dan gecommandeert ſullen worden door Franſche Capiteynen, onder 't beleydt van de geſeyde Admirael *Haultain*, ſonder nochtans daerom van de gheſeyde Schepen te doen noch de Hollandtſche Capiteynen, noch de Hollandtſche Boots-geſellen. Maer in geval men daer geinformeert wierd dat de gheſeyde Heer van *Soubiſe* ſich tot behoorelijcke gehoorſaemheydt begeven had, of dat de *twaelf Schepen* tot ſupplement en vervullingh aen-ghekomen waren, ſoo ſullen de gheſeyde *twintigh* Hollandtſche *Schepen* in de ghehoorſaemheydt van hun Capiteynen blijven; en de twaelf left-ghekome Schepen ſullen den Franſche Capiteynen ghehoorſamen, en dan ſullen de *twintigh*, volghens 't verdragh, moghen deurtrecken, ghelijck verdraghen is, op voorwaerde dat het in de macht des Konings ſal zijn, de twaelf van d'eerſten van *twintigh* te behouden, en de twaelf leſten laten, om door de gheſeyde Hollandſche Capiteynen gecommandeert te worden, in hun gheſeyde reys te doen.

Doch dewijl de geſeyde eerſten verdubbelt zijn, als voor de Zee van Levanten, en de *twaelf* leſten bequaemer tot onſe Zeen zijn, ſoo ſal men ſijn gheſeyde Majeſteyt bidden voor aenghenaem te nemen dat de *twaelf* leſten op de kuſten van Vranckrijck blijven, en dat de twaelf eerſten, met d'acht, hun cours ſullen doen ter plaets, en ghelijck in de maent van December left-leden ghehandelt is.

Maer dewijl het geſeyde Tractaet meebrenght, dat mijn Heeren de Staten de *drie eerſte maenden* van de gheheele bekoſtigingh en onderhouding van deſe Vloot van *twintigh Schepen* ſullen beſchaffen, en dewijl, uyt oorſaeck der Commotien van de Heer van *Soubiſe*, op 't verſoeck van ſijn Majeſteyt, die eerſtelijck teghen hem ghebruyckt moet worden, ſoo is veraccordeert dat de tijdt, dewelck de geſeyde Vloot op deſe tocht ſal blijven, ten koſten van ſijn gheſeyde Majeſteyt ſal zijn, te tellen ſedert de monſteringh en ſchepingh der Boots-ghеſellen en Soldaten.

En indien in d'uytvoeringh van 't deſſeyn tegen *Soubiſe* eenighen der gheſeyde ſchepen in de ſtrijdt, of in eenighe andere Acte van vyandelijckheydt quamen te vergaen; ſoo ſal 't verlies door de Koningh vergoed worden, naer de ſchatting en taxatie, die ghedaen ſal zijn door ervare lieden, die hier toe beëedight zijn.

Voorts is verdragen dat de *huur der gheſeyde twaelf Schepen*, die van ſijn Majeſteyt uyt de gheſeyde *twintigh*, of anders de left ghekomenen, gheheel en al ſal ſijn ten koſten van de Koningh, en dat ſijn voorghenoemde Gheſant het gelt, dat hier toe vereyſcht wordt, beſchicken ſal, of vernoeginghaen de Schippers der gheſeyde Schepen ſal gheven, welverſtaen zijnde dat de gheſeyde Heeren Staten, volghens 't verdrach van Compiegne, de handt daer aen ſullen houden, op dat ſijn Majeſteyt voor een redelijcke prijs daar af ghedient mach zijn.

Eyndelijck, dit alles op voorwaerde, dat het aen ſijn Majeſteyt believen ſal

deſe

deſe vertragingh door ſijn Hoogheyt van Savoyen te doen Aggreeren, en in 't goet te nemen, als veroorſaeckt door de Heer van *Soubiſe*, en by gevolch voor de dienſt des Koninghs, ſonder prejudice en nadeel der beloften, door hen gedaen, om de herſtellingh der koſten.

Ten opſicht van 't welck ſijn Majeſteyt de gheſeyde Heeren Staten verſeeckert, ſoo van de *waerwytkeringh*, als oock van de betalingh der gheſeyde toeruſtingh, in Conformiteyt van 't ghenoemde Tractaet, met de gheſeyde Heer van *Bellejus* gemaeckt.

Welcke Artijckelen en Tractaet de geſeyde Heer Ambaſſadeur door ſijn Majeſteyt ſal doen ratificeren; van 't welck ſolemnele acte van ratificatie gelevert ſal worden in handen van de Heer van Langerack, Ambaſſadeur der gheſeyde Staten in Vranckrijck, in de twee naeſtkomende maenden.

Tot beveſtigingh van al dit bovenſtaende hebben de gheſeyde Ambaſſadeur en ghedeputeerden deſen ondertekent. Ghedaen in den *Hage*, de twaelfde dagh van April, 1625. Was ghetekent *d'Eſpeſſes*, *Henrijck van Eſſen*, *N. van Boeckhorſt*, *Gijsbert de Boetſelaer*.

Acte voor den Lieutenant Admirael Haultain om te verdeelen de Franſche Soldaten over 12. van de 20. Schepen onder ſijn Commandement.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Anthoriſeeren met deſen den Lieutenant Admirael de *Haultain* alſ Generael over de twintigh Schepen ghedeſtineert naer 't Weſten / omme over twaelf „Schepen upt de ſelve twintigh te verdeelen ſoodanighe Fransoe Soldaten „alſ haer Ho. Mo. aen den Koningh van Vranckrijck geaccordeert hebben „op de ſelve Schepen gheſtelt te worden / laſten ende Ordonneeren over„ſulcks alle Capiteynen ende Volcheren die dit eenighſins ſal aengaen / wel expreſſelijck by deſen / dat ſy de ſelve Franſche Soldaten op hare Schepen „nemen / volgende d'Ordre die hun dien aengaende by den voorſz. Generael „ſal werden gegeven / ſonder des te blijven in ghebreke / ofte eenige weygeringe / op pene van Caſſatie / ende daer-en-boven arbitralijck gheſtraft te „worden. Gedaen etc. den 17. April 1625.

Hoe behoetſaem men gingh aengaende de Vrede- of Treves-Handelingh, iſ te ſien in 't derde Artikel van 't Tractaet van Compiegne: de Heeren Ambaſſadeurs hadden laſt / ſoo veel doenlijck was / te declineeren de Verbindinge van deſen Staet in dat ſtuck. Echter hadden ſecreete laſt / indien de Koningh geen excuſe wilde aennemen / te beloven by ratificatie te doen beveſtigen, dat men niet en ſoude treden in eenighe Handelingh van Paix of Treves ſonder voorweten ende conſent van ſijne Majeſteyt voor ſoo langh ſijne Majeſteyt ſoude believen te continueeren in ſijn Koninclijck notabel ſecours ten minſten van twaelf mael hondert duyſent gulden 's jaers.

Ende alſoo ſy in Vranckrijck in Handelingh of Conferentie komende bevonden dat de Koning niet hooger als tot acht mael hondert duyſent gulden

was te brenghen voor de volghende Jaren: ende de Heeren Ambassadeurs schreven om naerder last: soo heeft men haer echter toegeschreven / dat ondertusschen de ghemelde Vermindering souden moghen beloven niet te sullen treden in Handelingh van Trefves of Paix sonder voorweten ende consent van sijn Majesteyt. Alsoo blijckt uyt den Text van 't Tractaet dat de Heeren Ambassadeurs meer hebben verkreghen ende met min verbindtlicke woorden / als sy wel / volghens last / hadden konnen doen / want de woorden in 't derde Artikel / (sonder advijs ende interventie) desen Staet noch vry lieten Vrede of Trefves te maken. Hoewel de Koninclijcke Ministers gaern de woorden (sonder consent) ghehadt hadden. Item urgeerden seer eenigh plaets van asseurantie / gelijck voor desen Engeland gehadt hadde / alhier te mogen hebben. Maer beydes wierd ghedeclineert; ende wijslijck. Want self Prins Maurits, doen noch levende / als oock de Regenten deses Staets geensins geraden vonden haer self de handen te binden om geen Vrede te mogen maecken als sy eenen eerlijcken ende seeckeren konden bekomen; Ende 't geven van eenighe plaets van verseeckering wierd noch veel meer verworpen / als noch gedenckende met wat moeyten / kosten / ende voorsichtigheyt men de verpande plaetsen wedet uyt d'Engelsche handen had ghekreghen / ende wel wetende dat de Fransche also wel menschen waren als de Spaensche ende d'een also wepnigh te trouwen als d'ander.

Uyt het voorgaende verhael is te sien hoe seer sich Vranckrijck liet gelegen zijn / om ons in Oorloghe te houden ende deur ons den Spangiaert werck te smijden. Niet wepniger heeft gedaen Engeland: waer toe de Koning specialijck gepoyt wierd deur het ongelijck van den Koning van Bohemen: die niet alleen uyt dat electijf Koninckrijck maer oock verjaeght ende ghepriveert wierd van sijn Erflanden ende dignitepe: daer by quam de jalousie teghen d'altegroote macht van Spaignien / ende Oostenrijck.

Meest ghelijcke Consideratien hadde oock de Koningh van Denemarck: die deur den Rijcks-Cancelier Ulevelt al-reede den 14. May 1621. in den Haghe liet maken een Alliance met desen Staet: gelijck hier voor te sien is. Maer in 't jaer 1625. hebben haer soo wel Engeland ende Denemarck, als desen Staet noch eygentlijcker ende nauwer te samen gedaen: Eerstelijck deur het Tractaet den 7. September 1625. tot Zowthampton tusschen Engelant ende desen Staet gesloten. Daer na zijn de Hertoch van Buckingham en de Graef van Hollandt uyt Enghelandt ende de Heeren Ulefelt ende Tomeson uyt Deenemarck eyghes in den Haghe ghekomen / ende hebben noch een naerder Tractaet ghemaeckt. Deur het eerste wierd expresselijck de Vrede te rugge gestelt. Deur het tweede desgelijcks / doch niet so seer deur 't principael Tractaet / als deur seker particulier ghetekende memorie. Men hadde gaern oock Vranckrijck daer mede in ende by gehadt: maer also Beyeren ten deel deur des Konings gunste ende bemiddelingh was ghekomen aen de Chur-Furstlijcke dignitepe; ende voorts van tijd tot tijd seer wierd gefavoriseert deur hooghst-gedachte Koningh soo hield sich de Fransche Ambassadeur stil / ende kreegh geen last.

Ende zijn beyde de selve Alliantien ghesweest van wepnigh effect ende ghevolgh. Want de Koningh van Engelandt kortz daer na rakende in oorlogh

logh met Vranckrijck, hadde sich self onbequaem ghemaeckt / om te houden ende te presteeren / wat hy so aen desen Staet als aen Denemarck belooft hadde / so dattet oock van die ner af desen Staet vry stond te handelen met Spagnien / sonder aen te sien het Tractaet van Zowthampton: als 't welck deur inobservantie van den Koning self gebroken was: ende de Koning van Denemarck maeckte sijn Vrede in 't jaer 1629. sonder eens advijs van sijn handeling te geven aen desen Staet.

De selve Tractaten heb oock goed ghedacht alhier te stellen: om te toonen dat de grootste Koninghen van Europe deur haer Alliantien den Oorlogh van desen Staet legitimeerden; ende de Vrede met Spangien sochten te beletten; om gheen ander insicht als om d'altegroote macht van Spangien te vernederen: niet uyt liefde van ons Landt of van onse saecke: want alle Koninghen, Princen ende Monarchen in 't herte Vyandt zijn van Republijcken.

Een Tractaet preparatoir tot de Ligue Of- ende Defensive wierd ghemaeckt met Koning Iacob den 5. Junij 1624. 't Jaer daer aen volghde het Tractaet Offencijf self / tot Zouthampton den 7. September 1625. ende entlijck de Ligue tusschen Enghelandt, Denemarck ende desen Staet in den Hage den 9. December 1625. die alle met haer aenhangh ick goedt ghedacht heb hier by te voegen: als kortelijck voor ooghen stellende de ghedaente van saken in Europa in dien tijd.

Tractaet met Koningh Iacob den 5. Iuny 1624. tot Londen.

ALsoo de hooghste, uytmuntenste en machtighste Vorst *Iacobus*, door Godts ghenade Koningh van Groot-Britanje, Vranckrijck en Yerlandt, &c. verscheyde malen ootmoedighlijck versocht en gebeden heeft geweest door de hooghe en moghende Heeren, de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden, sijn goede Vrienden en Bondt-ghenooten, en onlanghs door de Heeren *Francoys Aerssens*, Chr. Heer van Sommelsdijck en de la Plate, &c. *Albert Ioachimi*, Ridder, Heer van Oostende, Odekenskercke, &c. en *Noel de Caron*, Ridder, Heer van Schoonewal, &c. hun extra-ordinare en ordinare Ambassadeurs, te continueeren het Verbondt van defensive Ligue, van over langh begonnen, en ghecontinueert veel jaren lang tusschen sijn Koninckrijcken, en hun Landtschappen, en, om dat te meer te verseeckeren, en te bevestighen, aen de gheseyde Heeren Staeten toe te laeten eenighe leveé en wervingen van volck in sijn Koninckrijcken te doen: so is 't dat sijn geseyde Majesteyt, tot continuatie van sijn en sijner voorsaten faveuren aen de gheseyde Landschappen, *tot preservatie en sekerheyt sijner Koninckrijcken en der geseyde Landschappen, en om so veel te meer te bevorderen de restabilissement en weer-insetting van sijn waerdste behuwde Soon, de Keurvorst Palts-Graef in sijn Staten en waerdigheden*, in sijn Raet goed gevonden heeft, in sijn naem met hen te doen handelen van sodanig een Ligue, en van de voor-gheseyde leveén en wervingen, hebbende ten dien eynde verkosen en ghedeputeert de deurluchtighe en uytmuntende Heeren *Georgh*, *Hertogh*

van Buckingam, groot Admirael van Enghelandt, &c. *Iacob, Marckgraef van Hamilton*, Groot-meester van sijn Hof, &c. *Willem, Graef van Pembroock*, Kamerlingh van 't gheseyde Hof, &c. en mijn Heeren *Edwaard Conwey*, een sijner eerste Secretarisen van Staet, *Richard Weston*, Cancelier van sijn Schaakbort, alle Ridders, en yeder van hen uyt sijn besondere Raet, en uyt sijn Raet van Staet, sijn Commissarisen, volkomelijck geauthoriseert en ghemachtight, om met de gheseyde Heeren Extra-ordinare en ordinare Ambassadeurs te sluyten en arresteeren 't gheen, dat sy goedt en dienstigh tot de boven-ghenoemde eynden sullen vinden: welcke Heeren Commissarisen en Ambassadeurs, uyt kracht van hun pouvoirs, volmachten en commissien (daer af Copy aen 't eynde van dit teghenwoordigh Tractaet by-gevoeght sal worden) na veel Conferentien, hier op-gehouden, eyndelijck hebben verdragen, besloten en gearresteert d'Artikelen, die hier volgen.

I. Eerstelijck sal 'er zijn een goede Alliantie van defensive Ligue tusschen sijn gheseyde Majestept / en de gheseyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden / *tot conservatie van sijn Koninckrijcken*, en van hun Landen respectivelijck.

II. Sijn gheseyde Majestept consenteert dat de geseyde Heeren Staten ses duysent Mannen te voet onder hun commissie sullen lichten / en dit ghetal van tijd tot tijd te vervullen met gewilligen in sijn Koninckrijcken / soo lang als dit Verbondt sal dueren: welcke ses duysent Mannen sijn Majestept toelaten sal gewapent en gebracht te worden in de gheseyde Nederlanden / binnen ses weken / of eer / indien het moghelijck is / na de conclusie en 't beslupt van dit tegenwoordigh Verbondt / om in vier Regimenten gedeelt te worden / yder van dewelcken gecomposeert sal zijn van twaelf Compagnien / en van een Colonel gecommandeert.

III. Sijn gheseyde Majestept sal toelaten aen soodanighe persoonen van sijn ondersaten / die sich sullen presenteeren / en in-geschreven sullen zijn tot de plaetsen van Colonellen en andere mindere Ampten in de gheseyde werbingen te genieten en te oeffenen dese gheseyde Ampten en plaetsen / en dat / als de geseyde geworve soldaten in de geseyde Nederlanden gekomen sullen zijn / dat men dan alle Ampten en plaetsen van Colonellen en anderen / die in de gheseyde Regementen leegh worden / sal schicken naer d'order / in de geseyde Landen geobserveert en onderhouden / ten regard der andere Regimenten der onderdanen van sijn gheseyde Majestept.

IV. En sullen dese werbingen bestiert / gehandelt / en betaelt worden in de gheseyde Nederlanden / onder de selve authoritept / conditien / wetten / en gewoonten / als teghenwoordighlijck d'andere Regimenten / die oock upt d'onderdanen van sijn geseyde Majestept bestaen.

V. De Colonellen / Lieutenant-Colonellen / Sergeant-Majeurs / Capitepnen / Officieren en soldaten / 't lichaem der gheseyde werbinghen uptmakende / sullen betaelt worden naer d'order / en de ghewoone betalingh der gheseyde Landtschappen.

VI. Sijn geseyde Majestept belooft jaerlijcks / in vier ghelijcke termen / te doen brenghen in de stadt van Delft / Amsterdam / of in eenighe andere plaets

plaetſ der Souverainitept der geſepde Heeren Staten/ de gheheele ſomme, tot dewelcke de volle betalingh der gheſeyde wervingen van ſes duyſent Mannen ſal klimmen; en ſal de uptſchot daer af van drie tot drie maenden beſtellen / te beginnen d'eerſte op de dagh der tekenening van dit tegenwoordigh Verbondt.

VII. Welcke ſomme van tijd tot tijd/ in goede ſpecie/ naer de waerde van de munt van 't Landt / ghelevert ſal worden in handen van de Commiſſaris der betalingh / die ſijn gheſepde Majeſtept ſal goed vinden op te rechten / en te doen ſijn verblijf nemen / in Holland / om daer na door hem upt-gedeelt te worden naer d'ordonnantien der geſepde Heeren Staten / en op de monſterrollen van hun Commiſſariſen.

VIII. Welcke Commiſſaris oock gehouden weſen ſijn handen te ledigen op de geſepde Ordonnantien der gheſepde Heeren Staten alle drie maenden van al de Penningen/ die hem van d'onghedane en niet complete monſteringen over-ghebleven ſullen zijn; en de geſepde Commiſſaris ſal ſich vernoegen by verdragh met vijftien hondert gulden jarelijcks/ Hollandſche munt / voor alle epſch.

IX. De gheſepde ghewerve ſes duyſent Mannen ſullen over-al en in alles ghenieten de ſelve vrpheden/voorrechten en beneficien/ als al d'andere Officieren en ſoldaten der Regementen van d'onderdanen des Koninghs / die tegenwoordighlijck in dienſt der geſepde Heeren Staten zijn.

X. Al de Colonellen/Lieutenant-Colonellen/ Sergeant-Majeurs/ Capitepnen en andere Officieren en Soldaten der gheſepde wervinghen ſullen ghehouden zijn d'eed van getrouwheydt in handen der geſepde Heeren Staten/ van de Gouverneur Generael / en van al d'anderen / die recht daer toe hebben / te doen / in de ſelve formen / termen / en plichten als alle d'andere Officieren en ſoldaten der Regimenten van de ſelve Natie.

XI. Sijn Majeſtept ſal aen de gheſepde Heeren Staten toelaten de gheſepde wervingen te doen / op voorwaerde dat ſy oock door hen weer gelevert ſullen worden/ na dat hun oorlogh geëyndight ſal zijn door een goede en vaſte vrede of beſtandt van acht/ tien/ of twaelf jaren/ in ghelijck getal van jaren/ als ſy door hen ontfanghen zijn: te weten / in 't eerſte jaer van vrede / of beſtandt van acht / tien of twaelf jaren / ſullen ſy aen ſijn Majeſtept weer behandigen d'avancie en uptſchot/ in 't eerſte jaer van deſe Ligue ghedaen/ en dus vervolgens van jaer tot jaer/ tot aen de volle betalingh toe: tot verſekeringh van 't welck aen ſijn geſepde Majeſtept gegeven ſal worden een Acte/ in forme van Obligatie / onder het zegel / en de tekening der geſepde Heeren Staten.

XII. Tot erkentenis van welcke Koninckrijcke ſonſten de geſepde Heeren Staten ſich verplichten ſijn Majeſtept vaerdighlijck te helpen / jaerelijcks met vier duyſent Mannen, of met hun ſoldy / naer de keur van ſijn gheſepde Majeſtept / ſoo / upt oorſaeck van dit tegenwoordigh verdragh / of om pets anders / by met openbare oorlogh door ſijn vranden in ſijn Koninckrijcken aen-getaſt word.

XIII. Welcke ſoldy ſy ſullen doen betaelen in de vier termen van 't jaer / binnen de ſtadt Londen/ daer af oock d'uptſchietingh gedaen ſal worden van drie

dzie tot dzie jaren/ te beginnen soo haest/ als sijn Majestept openlijck sal zijn bespzongben/ en aen de gheseyde Heeren Staten sal doen ontbieden hebben/ dat men de geseyde vier dupsent Mannen aen hem sal beschicken/ of 't gelt/ om daer mee een ghelijck getal te betalen.

XIV. En sal dese onderstand gedaen wozden op voozwaerde dat sijn Majestept sal beloven de verschoote penningen weer in handen der geseyde Heeren Staten te leveren/ na dat d'oozlogh geëyndight sal zijn/ in de selve termen/ conditien en avantagien/ in dewelcken de gheseyde Heeren Staten die aen sijn Majestept moeten doen.

XV. Dit teghenwoozdigh Verbondt sal dueren ten minsten de tijdt van twee jaren/ te beginnen van de dagh in dewelck de geseyde ghewozve Mannen over de zee d'algemeene Monster sullen zijn gepasseert/ en daer nae soo langh/ tot dat sijn Majestept/ of de geseyde Heeren Staten/ te samen/ of af-gheschepden bequaem sullen vinden in nieuwe deliberatien te treden: in welck geval d'insinuatie van d'Assegger sal moeten geschieden ses maenden eer dit Verbondt eyndight.

XVI. Alle welcke Conventien en Conditien van dit tegenwoozdigh Verbondt van Ligue defensive de gheseyde Heeren Commissarisen en Ambassadeurs belooven/ in de naem van sijn Majestept en der Heeren Staten respectivelijck/ te vervullen/ en te doen vervullen oprechtelijck/ naer hun fozme en inhoud/ ja oock/ soo 't van noode is/ die te doen ratificeeren. Tot bevestiging van 't welck sy dit tegenwoozdigh verdzagh ghetekent hebben met hun gewoon merck in de stadt Londen/ en dat versterckt en bevestight dooz de byboegingh van hun zegels. De vijfde dagh van Junius/ in 't jaer sestien hondert vier-en-twintigh.

Hier volght de Copye der Commissien.

Copy van de Commissie sijner Majesteyt.

I *Acobus*, door Godts ghenade Koningh van Groot-Britanje, Vranckrijck en Yerlandt, &c. Beschermer des Geloofs, aen alle de genen, die dese Letteren sullen sien, *Salute*. Alsoo sedert onse komst tot de Kroon van Engelandt, wy altijdt sorghvuldigh hebben gheweest, volgens de voet-stappen van d'overlede Koningin, onse waerdste suster van gheluckSalige gheheugenis, niet alleenlijck om t'onderhouden de goede vriendschap en kennis, die wy daer opgerecht hebben ghevonden tusschen haer, en mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en d'onderdanen van weer-zijden, om de welstandt, hulp en nuttigheydt, die sy onderling van hun goede en naby-gelege ghebuurschap ontfangen, maer oock om in bequame voorvallen de knoop van dese goede correspondentie met de geseyde Heeren Staten Generael vaster te maecken, en dichter toe te trecken, ghelijck wy tot verscheyde malen gedaen hebben, soo door de goede dienSten, en getuygenissen, die wy van tijd tot tijd van onse goede wil aen hen hebben ghegheven, als door de Tractaten en Handelinghen van Confederatie en Verbondt, die tusschen ons en hen ghemaeckt zijn, zijnde noch gedreven van dese selve begeerte en vaerdighe affectie om t'omhelsen alle ghelegent-

leghentheden van te beveſtighen en te verſtercken de bandt van deſe goede kennis tuſſchen ons en de gheſeyde Heeren Staeten, die nieuwelijcks hun Ambaſſadeurs aen ons hebben gheſonden, om onſe byſtandt te verſoecken, en ons te noodighen tot een nauwer confederatie en verbintenis, dan wy teghenwoordighlijck met hen hebben: Soo is 't dat wy gaerne 't Oor gheleent hebben naer hun verſoeck, en toegheſtaen met hen in handelingh te treden, ſoo om d'oude Verbonden, die wy met hun Staet hebben, te vernieuwen, als om met hen een Ligue defenſive, ſoo ter Zee als te Landt, te maecken, en te ſluyten. En alſoo 't van noode is hier toe van onſe zijde te ghebruycken oprechte en bequame lieden, om met de gheſeyde Ambaſſadeurs en Commiſſariſen der gheſeyde Heeren Staten een faeck van ſoodanigh belangh te verhandelen en te beſluyten, ſoo is dat wy weten doen dat wy, goede kennis hebbende, en ons volkomentlijck vertrouwende op de ghetrouwheydt, oprechtigheydt, ervarentheydt en ghenoeghſaemheydt van onſe waerde en welbeminde Neven en Raedts-Heeren, *Georg, Hertogh van Buckingham*, Groot-Admirael van Engelandt, *Iacob, Marckgraef van Hamelton*, onſe Groot-Meeſter van 't Hof, *Willem, Graef van Pembroeck*, onſe Kamerling, en onſe bemioden, *Eduward Conwey*, Ridder, een van onſe eerſte Secretariſen van Staet, en *Richard Weſton*, Ridder, Cancelier van ons Schaeckbort, alle van onſe Raet van Staet, en beſondere Raet, om deſe oorſaken hen gecommitteert, gheordonneert en ghedeputeert hebben, committeeren, ordonneeren en deputeeren by deſe teghenwoordighen, en aen hen volle macht, authoriteyt en commiſſie ghegheven hebben, en noch gheven, om te handelen, verdraghen en beſluyten met de geſeyde Ambaſſadeurs en Commiſſariſen der geſeyde Heeren Staten (genoeghſame macht hebbende) een Confederatie, Verbondt, en Ligue defenſive, ſoo ter Zee, als te Landt, tuſſchen ons en hen, met de vernieuwingh van onſe oude verbonden, ſoo tot de goede conſervatie en onderhoudingh van *d'Interesturs* en *Koophandel* tuſſchen onſe Volcken, als om d'onderlinghe *Defentie* en *Conſervatie* van onſe Staten, en tot dien eynde te doen al 't gheen, dat ſy ſullen ſien nut en noodigh te weſen, gelijck wy ſelven ſouden konnen doen, ſoo wy daer teghenwoordigh waren; daer toe wy hen authoriſeeren door deſe teghenwoordighen, ſchoon de faeck ſpecialder mandement vereyſchte, beloovende op de trouw en 't woordt des Konings, en onder Obligatie van alle onſe goederen, en van yeder in 't beſonder teghenwoordighe en toekomende, voor aengenaem te hebben, en vaſt en beſtandigh te houden al 't geen door onſe gheſeyde Commiſſariſen hier in ghedaen, belooft, en veraccordeert ſal zijn, en alles t'obſerveeren, vervullen, en onverbreeckelijck t'onderhouden, ſonder daer teghen directelijck of indirectelijck te doen, tot ghetuyghenis van 't welck wy deſe teghenwoordighe hebben ghetekent, en daer onſe ſeghel doen aenſetten. Gegeven in ons hof te Theobals, de vijſtiende van de maent April, ſeſtien hondert vier-en-twintich.

Copy van de Commiſſie van mijn Heeren de Staten.

DE Staten-Ghenerael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de ghenen, die deſe teghenwoordighen ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo wy, tot dewel-

de welſtandt en dienſt van onſe Ghemeente, van noode hebben Gheſanten aen de Koningh van Groot-Britanje te ſenden, om te delibereeren, tracteeren en te ſluyten met ſijn Majeſteyt *een Alliantie* en *Verbonds Offenſive*, of alleenlijck *Defenſive*, en andere ſaecken, die voor konnen komen, tot vorderingh van de dienſt ſijner geſeyde Majeſteyt, en onſer Landtſchappen, en ten dien eynde volkomelijck geinformeert en onderrecht zijnde van de genoeghſaemheyt, voorſichtigheydt, ghetrouwheydt en naerſtigheydt der Heeren *Francoys Aerſſens*, Ridder, Heer van Sommelſdijck, en Plate, &c. en *Albert Ioachimi*, oock Ridder, Heer van Ooſtende en Oedekenskerck, &c. ſoo is 't dat wy van hun perſoonen verkieſing hebben ghedaen, om van onſent weghen, en in onſe naem, in qualiteyt van onſe extra-ordinare Ambaſſadeurs, beneffens de Heer *Noël de Caron*, oock Ridder, Heer van Schoonewal, onſe ordinaer Ambaſſadeur, te handelen met ſijn gheſeyde Majeſteyt, of met de genen, die hy goedt ſal vinden te committeeren en belaſten tot de handelingh van deſe en diergelijcke ſaken: en dewijl ſy, om hun handelingen te lichter uyt te voeren, en die tot een betamelijck oogemerck en beſluyt te brengen, van noode hadden van ons met volle macht, authoriteyt, commiſſie en ſpeciael mandement verſien te zijn, ſoo is 't dat wy om deſe oorſaken, begeerende te voorkomen en wegh te nemen alle diſpuyt, die over de ghenoeghſaemheydt van hun Credentie en Authoriſatie ſou moghen ryſen, hen gheven, uyt kracht van deſe teghenwoordige, en aen yeder van hen in 't beſonder, ſoo door gieckte van yemandt van hen, of anderſins ſy belet wierden alle drie te ſamen by deſe handelingh te komen, volle macht van te handelen, verdragen, accordeeren en te ſluyten met ſijn Majeſteyt, of met de genen, die van ſijnent wegen gedeputeert ſullen zijn, een *Ligue Offenſive*, of alleenlijck *Defenſive*, of ſoodanigh ander Tractaet en Accoort, dat ſy gheſamentlijck ſullen beramen nut ten dienſt van weer-zyden, en van al 't geen, dat dus ſal verdraghen en beſlooten zijn, te maken en te paſſeeren ſoodanighe Inſtrumenten, Contracten en beloften, in ſoodanige goede en behoorlijcke forme, als van noode ſal zijn, en Generalijck in 't boven-verhaelde, en in d'omſtandigheden en dependentien daer af even-eens te doen, ghelijck wy doen ſouden, ſoo wy daer teghenwoordigh in perſoon waren, ſchoon de ſaeck ſpeciaelder mandement vereyſchte, dan in deſe tegenwoordigen begrepen is, door dewelcken wy ſincerelijck en ghetrouwelijck beloven aenghenaem te hebben, en voor altijdt vaſt en beſtandigh te houden al 't gheen, 't welck door hen in deſe qualiteyt ſal zijn ghedaen, belooft, verdraghen, en veraccordeert, dat t'obſerveeren, na te komen, en onverbrekelijck t'onderhouden, ſonder immer daer tegen te doen, 't zy directelijck, ofindirectelijck, in hoedanighe wijſe en maniere dat het zy: maer dit alles te ſullen ratificeeren, indien de noodt ſulcks vereyſcht, en daer af te paſſeeren gheſchriften en inſtrumenten in de beſte forme, die men ſal konnen maken, tot contentement van ſijn Majeſteyt. Gedaen in den Haghe, in onſe Verpaderingh, onder ons groot Zeghel in roode Was. Geparafeert, en onder de tekeningh van onſe Griffier, de negende dagh van Februarius, 1624. Was ghetekent

G. Buckingham. Hamelton. *Francois Aerſſens.*
Pembroeck. Ed. Conwey. *Alb. Ioachimi.*
Richard Weſton. *Noël de Caron.*

Alſoo

Alſoo verhaelt is in 't tweede Artikel van de *Ligue Defenſive*, ghemaeckt op de vijfde van deſe maendt Junius, tuſſchen de Heeren Commiſſariſen des Koninghs van Groot-Britanje, en de Ambaſſadeurs der Heeren Staten van de Vereenighde Nederlanden, dat de gheſeyde Heeren Staten ſullen moghen doen werven in de Koninckrijcken van ſijn gheſeyde Majeſteyt *ſes duyſent Mannen*, en dat getal van tijd tot tijd te verſorgen, en compleet te houden, ſonder dat 'er uytdruckelijck verklaert is *tot wiens belaſtinge, noch van welcke natuere van penninghen de vervullinghen, die noodſakelijck ſullen zijn, geſchieden ſullen*, ſoo hebben de gheſeyde Heeren Commiſſariſen en Ambaſſadeurs, om deſe twijfel, en dat Artikel te verklaren, verſtaen en verdragen by reſumptie, dat alle ſoodanighe vervullinghen, die gewoonelijck by order, en ten koſten der geſeyde Heeren Staten gheſchieden, ten opſicht van d'andere regementen der onderſaten van ſijn geſeyde Majeſteyt, oock dus ſullen ghedaen worden ten opſicht van deſe nieuwe wervingh van *ſes duyſent Mannen*, en betaelt ſullen worden van de penninghen, die naer 't achtſte Artikel van de geſeyde Ligue ſullen overblijven, en voortkomen uyt de monſteringen, die niet compleet zijn, en daer af de Commiſſaris ſijn handen geleeght ſal hebben, op d'ordonnantien der geſeyde Heeren Staten, indien ſy anders ghenoeghſaem zijn tot de koſten der gheſeyde volmakingen, om 't geſeyde getal van ſes duyſent mannen vol en compleet te houden, die ſijn gheſeyde Majeſteyt van tijdt tot tijdt ſal doen voortkomen, en al 't geen lenen, dat daer toe ontbreken ſal, om aen hem gherеſtitueert te worden in de ſelve termen en conditien, als d'alghemeene lening, volgens 't elfde Artikel.

En om het elfde Artikel volkomentlijcker te verklaren, daer in gheſeght is *dat, tot verſekeringe van de reſtitutie der uyt-geſchoote penningen, door ſijn geſeyde Majeſteyt tot de geſeyde wervinge gedaen, aen ſijn geſeyde Majeſteyt gegeven ſal worden een Acte van Obligatie in forme, onder 't zegel en de tekening der geſeyde Heeren Staten*; ſoo verſtaen de geſeyde Heeren Commiſſariſen en Ambaſſadeurs dat hun intentie geweeſt heeft en is, dat ſoodanig een Acte van Obligatie gemaeckt en gelevert ſal worden ten belaſting van yeder der geſeyde Vereenigde Landſchappen, *affcheydelijck en in ſolidum*, of in 't algemeen, door de geſeyde Heeren Staten geſamentlijck, op de ſelve ſtijl en forme, als d'Obligatie vã de ſeſtiende September, 1608. was. Aldus gedaen en verdragen in de ſtad Londẽ, de vijftiende van Junius 1624. was getekent.

G. *Buckingham.*	*Hamelton.*	*Francois Aerſſens.*
Ed. Conwey.		*Alb. Joachimi.*
Rich. Weſton.		*Noel de Caron.*

Hooger boven de ſignaturen was gheſegelt met het zegel der reſpective wapenen der geſeyde Heeren Commiſſariſen en Ambaſſadeurs.

Obligatie van hare Hog. Mog. en de reſpective Provintien voor de Koning van Engelandt.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gheliſck oock de Staten van Gelderlandt en 't Graefſchap van Zutphen, van Holland en Weſt-Vrieſlandt, van Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlandt, Overyſſel, en de ſtadt

Groeningen en Ommelanden: aen alle de ghenen, die deſe teghenwoordigen ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo door het Tractaet, ghemaeckt tuſſchen de Heeren Commiſſariſſen van de Sereniſſime Koningh van Groot Bretanje, Franckrijck en Yrlant, ſpecialijck door ſijn Majeſteyt hier toe ghecommitteert, te weten de deurluchtige en uytnemende Heeren, *Georg, Hartoch van Buckingam*, groot Admirael van Engelant, *Iacob, Marquis van Hamilton*, groot-meeſter van 't hof des gheſeyde Koninghs, *Willem, Graef van Penbroeck*, Kamerlingh van 't geſeyde Hof, en mijn Heeren *Eduward Conwey*, een ſijner eerſte Secretariſſen van Staet, en *Richard Weſton*, Cancelier van ſijn ſchaeckbort, alle Ridders, en yder van hen van ſijn Raet van Staet, en beſondere Raet van d'een zijde, en de Heeren *Francoys Aerſſens*, Ridder, Heer van Sommelſdijk en de la plate, &c. *Albert Ioachimi*, Ridder, Heer van Oſtende en Odekenskerck, &c. en *Noel de Caron*, Ridder, en Heer van Schonewal, &c. onſe extraordinare en ordinare Ambaſſadeurs van d'andre zijde, op de 5. Junius leſtleden naer d'oude Stijl, getracteert, verdragen en belooft is, volgens het elfde artijckel van 't geſeyde Tractaet, en oock volgens d'explicatie van 't genoemde artijckel, de ſeſtiende van de geſeyde maent Junius gemaeckt, door een ander beſonder Tractaet, *dat, tot verſekeringh der reſtitutie van d'uytgeſchote penningen, door ſijn geſeyde Majeſteyt tot de werving, onderboudingh en vervullingh van ſes duyſent Mannen te voet ghedaen, aen ſijn geſeyde Majeſteyt gegeven ſal worden een acte van Obligatie in forme, onder de ſegels en mercken van ons in 't algemeen, en van yeder der geſeyde Vereenichde Lantſchappen afgheſcheydelijck, en in ſolidum, in een ſelve ſtijl en forme als d'Obligatie van de ſeventhiende September*, 1608. *wat*. Soo is 't dat wy, om van onſe ſijde te voldoen d'inhout van 't elfde Artijckel, en d'explicatie, die daer op volcht, ſoo in 't alghemeen, als yder van ons in 't beſonder belooft en verſeeckert hebben, belooven en verſeeckeren door deſe teghenwoordighe, te reſtitueeren, en te doen reſtitueeren aen de Koningh, of aen ſijn Miniſters, aen ſijn erfghenaemen en navolghers, of aen hun miniſters al d'uytgheſchoote penninghen, die uytgheſchooten zijn, en uytgheſchooten ſullen worden door ſijn Majeſteyt tot de gheſeyde wervingh, en verdeelt worden, door de Commiſſaris, tot de betalingh opgherecht, op onſe ordonnantien, en de Monſterrollen van onſe Commiſſariſſen, volghens d'inhoudt van 't ſevende Artijckel van 't gheſeyde Tractaet: verobligerende en verbindende ten dien eynde alle de Vereenichde Lantſchappen, en yder daer af *in ſolidum* al de Steden en onderſaten van dien, ſoo in 't alghemeen, als in 't beſonder, onſe en hunne perſoonen, en alle en een yghelijck, onſe en hun goederen, roerende en onroerende, teghenwoordighe en toekomende, gheen daer af uytgheſondert; renuncierende ten dien eynde, door deſe teghenwoordighe, uytdruckelijck, en tot bekrachtigingh van 't verdrach, d'alghemeene en beſondere privilegien, exceptien en beneficien van Recht, *non numeratæ pecuniæ, non facti aut celebrati contractus, rei non geſtæ, dolimali, fraudis, privilegii fori*, (die wy hier voor inghevoeght houden) die in eenigher wijſen ſouden moghen derogeeren en prejudicieren aen deſe teghenwoordighe, ſelf in de benefitie, ſegghende *dat de ghenerale renunciatie niet geld, ſoo de beſondere niet voorgaet*. Alles ſonder bedrogh en erghelijſt. Tot ghetuyghenis van 't welck wy, de gheſeyde Staten Ghenerael, en wy, de Staten van Gelderlandt en 't Graefſchap Sutphen, van Hollant en Weſt-vrieſlant, van Zeelandt,

landt, Uytrecht, Vrieslandt, Overyſſel, en de ſtadt Groeningen en d'Ommelanden, hebben doen zegelen deſe tegenwoordige met onſe groote Zeghels, en ghetekent met onſe Griffier en Secretariſen reſpectivelijck, en wy de Staten Generael. De ſeventiende van October, ſeſthien hondert vier-en-twintigh. *Nicolaes van der Boeckhorſt.* Onderſtondt door Ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael, en ghetekent *I. van Gaeb.* Door Ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten van 't Hartochdom van Gelderlant, en 't Graefſchap Zutphen, ghetekent *I. Sluyſken.* Door d'ordonnantie der Heeren Staten van 't Graefſchap van Hollant en Weſt-vrieſlant, de vierde van November, 1624. getekent *T. van der Wolf.* Door d'ordonnantie van mijn Heeren, de Staten van Zeelant, getekent *I. Boreel.* Door d'ordonnantie van mijn Heeren de Staten van 't lantſchap Uytrecht, de $\frac{2}{12}$ van April, 1625, getekent *Ant van Hilten.* Door d'ordonnantie van mijn Heeren de Staten van Vrieſlant, den 16 April Oude-, en den 6 May Nieuwe-ſtijl, in 't jaer 1625, getekent *A. Aisma.* Door d'ordonnantie van de Heeren Staten van Overyſſel de $\frac{14}{24}$ May, 1625, getekent *Rovlinck.* Door d'ordonnantie van mijn Heeren de Staten vande ſtadt Groeningen, en d'Ommelanden, d'acht-en-twintichſte April, 1625. getekent *Eiſſinge.*

In de naeſt-volgende Winter daer op wierd gemaeckt het Tractaet tuſſchen Engelant/ Denemarck ende deſen Staet: edoch alſoo de Koning van Denemarck ſich nu alreede in Oorloge hadde gegeven tegen de Keyſerſche; Soo verſocht hy eerſt deur den Heer Aitſema Reſident van deſen Staet by de Hanſeſteden, ende daer na deur de Heer Rijcks Cancelier Ulefelt eenige provisionele hulpe: waer op gemaeckt is dit volgende Accoord.

Accoord tuſſchen den Geſante van Denemarck ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden ghemaeckt op 't ſenden van een Regiment naer Denemarck.

„ALſoo de doorluchtighſte ende Groot-machtige Koningh Chriſtiaen de „vierde van Godes genade tho Deenemarcken/ Noorwegen/ der Wen„den ende Gotten Koningh/ Hertogh tho Sleiſweich/ Holſteyn/ Stor„marn ende der Ditmarſchen/ Graave tho Oldenborg ende Delmenhorſt etc. „heeft doen verſoecken de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenich„de Nederlanden/ eerſt door der ſelver Heeren Ordinaris Reſident by de Han„ſe Steden Foppium van Aitſema; ende daer na door ſyn Majeſteyts Afge„ſante den Heere Iacob Ulefelt zu Drup Rijcks-Raet ende Canceler/ Ampt„man tho Nieuborgh/ volgens der ſelver reſpective Brieven van Credentie „d'eerſte van den 18. Auguſti ende d'ander van den 4. September leſtleden/ „dat haer Ho. Mo in deſe tegenwoordige Conſtitutie Hoogſtged. ſyne Ma„jeſteyt met een Ruyterdienſt willen byſpringen. So is tuſſchen den Welge„meiten Heer Geſante ende de Gedeputeerde van haer Ho: Mo: afgeſpro„ken ende geaccordeert; gelijck by deſelve afgeſproocken ende geaccordeert „wert mits deſen/ dat by haer Ho: Mo: in Eed en dienſt van Hoochſtgedach„te Koninck geſonden ſal worden het Regiment van den Oberſten Hatſfelt beſtaende

„beſtaende in vijfthien Compagnien elck van twee hondert Koppen / ende „dat het ſelve bp haer Yo. Mog. in ſoldie onderhouden ſal worden voor den „tijdt van drie loopende Maenden / ingaunck nemende ſoo wanneer 't ſelve „volck op de Weſer aen de Vegeſack ſal zijn gearriveert / om te konnen lan„den / dat oock haer Yo. Mo. tot het Tranſport van 't ſelve volck de Vivres „ende Schepen ſullen beſtellen / des ſal Hooghſtgedachte Koning gehouden „weſen de voorſz. koſten van Soldie / Vivres ende Scheeps-koſten aen haer „Yo. Mo. wederom te rembourſeren, tot der ſelver Contentement / ſo wan„neer ſijne Majeſteyt upt den tegenwoordigen Oorlogh ſal zijn geſchepden / „tot onderhoudinge van 't welcke is dit Accoort bp Weigemelten Heer Can„celer ende haer Yo. Mo. Gedeputeerden ondertekent op den 6. Octobris „1625. was getekent.

Im namen ihrer Koninglijcke Majeſteyt mepnes allergnadigſten Konings vnd Hern
Iacob Ulefelt.

Floris Grave van Culenborgh. A. van Rontwijck. Fred. de Vry. G. van Hartevelt. Fred. van Intema. S. van Haerſolte.
G. Schaffer.

Met den Koninckclicken Enghelſchen Ambaſſadeur Carleton wierd in gevolgh van het Tractaet tot Londen den 15. Iuny 1624. gheſloten, noch beraemt dit volghende Accoord, op 't conjungeeren van 20. Schepen by d'Engelſche Vloote van 82. Schepen die gegaen zijn om te conqueſteren Calis Malis in Spagnien, doch niet uytgherecht hebben.

ALſoo de Sereniſſime Koningh van Groot Brittanje heeft doen monteren en toeruſten een Vloot van twee-en-tachtich Oorlogh ſchepen, verſien met geſchut, en met alle andere noodighe ammunitie en vivres, onder een Admirael, Vice-Admirael, en andere Capiteynen en Officieren, met een groot ghetal van Zee-volck en Krijghs-volck, by welcke Koninckclijcke Vloot de Heeren *Staten Generael* der Vereenichde Nederlanden ſullen doen voegen en bykomen een Vloot van *twintich* andere Schepen, door hen doen toeruſten, en armeren en verſien met geſchut, en alderhande noodigh munitie en vivres, met hun Commandeurs, Capiteynen, en Matroſen, van behoorelijcke qualiteyt en getal, op dat deſe twee Vlooten vereenicht ſouden worden, en in Zee gheſonden, tot ſeeckere Voyage en ghedeſtineert deſſeyn door ſijn Majeſteyt, tot ſchade en nadeelder gemeene Vyanden, en alſoo van nooden is dat alles in goede ordeninghen met correſpondentie beleyt zy, om de meeſte dienſt, die men ſal konnen, daer afte trecken, ſonder diſorder, confuſie en verwarringh, ſoo is 't dat, na hier op gehoude Communicatie tuſſchen de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ordinaer Ambaſſadeur van de gheſeyde Heer Koningh, en de ghedeputeer-

puteerden der geſeyde Heeren Staten, veraccordeert en verdragen is, dat de gheſeyde *twintich Schepen der Heeren Staten een beſondere eſquadron ſullen maecken*, en beleyd en ghecommandeert worden door hun Admirael, Vice-Admirael en onder-Admirael, onder hun eyge vlaggen, naer d'order en 't gebruyck der andere Vlooten en Oorlogh ſchepen, van Engelant, en van deſe Nederlanden; doch echter ſoodanich, dat de gheſeyde Admirael ſal omfanghen en volghen d'orders en commandementen van d'Admirael of Ghenerael van de Koninck-lijcke Vloot, die hy aen de gheſeyde Vice-Admirael en onder-Admirael, en aen d'andere Capiteynen en Officieren der geſeyde *twintigh* Schepen deelen ſal.

Dat d'Admirael en Vice-Admirael der gheſeyde *twintigh* Schepen ſullen hebben ſittingh en plaets, en oock delibererende en reſolverende ſtem in de Raet van d'alghemeene Vloot, de gheſeyde Admirael na en naeſt d'Admirael der Schepen van ſijn Majeſteyt, en de Vice-Admirael in ſodanich een plaets en order na de Vies-Admirael van Enghelant, als daer na aen hem behoorelijck en naer reden toegeweſen ſal worden, als alle d'Officieren van de Koninclijcke Vloot te ſamen ſullen zijn. Dat van de Conqueſten, die in Zee, of in de havenen der Vyanden, van Schepen en hun toeruſtingen toebehooren, van roof, gout, ſilver, koopman-ſchappen, en andere dierghelijcke dingen, de geſeyde *twintich* Schepen voor hun part het *vijfde deel* ſullen hebben. Aldus veraccordeert en beſloten in den Haegh tuſſchen de gheſeyde Heer Ambaſſadeur *Carleton*, en de gheſeyde Heeren Ghedeputeerden. Tot ghetuygenis van 't welck deſe acte door hen ghetekent is, de tweede dach van Auguſtus, 1625. *Dudley, Carleton, Nicolaes van Boeck-horſt. S. van Beaumont, Gijſbert de Boetſeler, S. van Haerſolte.*

Aggreatien van haer Ho: Mo: van de Alliancie offenſive ende defenſive den 7. December 1625. tuſſchen de Heeren Commiſſariſen van ſijne Koninclijcke Majeſteyt van Enghelant ende de Heeren haer Ho: Mo: Ambaſſadeurs in *Zouthampton* ghemaeckt.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, aen alle de ghenen, die deſe teghenwoordighen ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo op de ſevende dach in September van 't tegenwoordigh jaer 1625. een verbondts tractaet van ligue offenſive en defenſive gemaeckt en veraccordeert is te Zouthampton tuſſchen de Heeren Commiſſariſen van de Sereniſſime Koningh van Groot Britanje, in de naem van de gheſeyde Koningh, en van ſijn Koninckrijcken, en de Geſanten, door ons geſonden aen ſijn geſeyde Majeſteyt in onſe naem, en van onſe gemeente, daer af d'inhout volcht.

Alſoo, om met een ghemeene poging *te breken de progreſſen en vorderingen der ongerechtige Uſurpatien van de Koning van Spanjen, en ſijn eerſuchtige aenſlagen*, door de welcken hy daghelijcks beroert en ontruſt de ruſt en Staten der Koninghen en Vorſten van Europa, en beſonderlijck die van de Vereenighde Nederlanden, de hoogh-

de hooghſte, uytſtekentſte en machtichſte Vorſt, *Karel*, door Gods ghenade Koningh van Groot Brittanje, Franckrijck en Yrlant, beſchermer van 't Geloof, &c. Ernſtelijck verſocht is van weghen de Hooghe en Mogende Heeren, de Staten Ghenerael der gheſeyde Vereenichde Nederlanden, door middel van de Heeren *Francoys Aerſſens*, Ridder, Heer van Sommelſdijck, de la plate, &c. *Albert Ioachimi*, oock Ridder, Heer van Oſtende en Odekenskerck, en *Rienck de Burmania*, van Ferwert, Grietman van Ferwerdeel, Ambaſſadeurs aen ſijn geſeyde Majeſteyt van weghen de gheſeyde Heeren Staten, om met hen te treden in een engher en vaſter Confederatie en verbintenis, en in *ligue offenſive en defenſive* teghen de gheſeyde Koningh van Spanjen en ſijn Adherenten: ſoo is 't dat ſijn gheſeyde Majeſteyt van Groot Britanje, &c. tot continuatie van d'affectie en ſorgh, die de Koninghen en Koninginnen, ſijn voorſaten, en voornamelijck d'overlede Koningh van gheluckſaliger gheheughenis, ſijn eerwaardighſte Heer en Vader, altijdt gehad hebben voor de conſervatie en onderhoudingh der gheſeyde Vereenichde Nederlanden teghen de gheſeyde Koning van Spanjen, en Vyanden van hun vryheyt, ghelijck oock voor d'Aſſiſtentien en groote byſtanden, die van tijdt tot tijdt aen hen ghegheven zijn, ſoo door Mevrouw, de *Koningin Eliſabeth*, als door de gheſeyde Heer Koning, Vader van ſijn Majeſteyt, tot de volkomen reſtabliſſement van ſijn waerdſte broeder *Frederijck*, *Sereniſſime Keur-vorſt Palts-graef aen de Rijn in ſijn erffelijcke Staten, poſſeſſien en dign. teyten*, daer af hy ongherechtichlijck verſtoten is door de gheſeyde Koningh van Spanjen en ſijn Adherenten; ſoo is 't dat ſijn Majeſteyt verkoſen en gheconſtitueert heeft de Heeren *Iacob Baron Ley*, ſijn groot Treſorier van Engelant, *Georg Hartoch van Buckingam*, ſijn groote Admirael van Engelant, *Willem Graef van Pembroeck*, kamerlinck van ſijn Hof, *Iacob Graef van Carlile*, *Henrijck Graef van Hollandt*, *Eduward Baron Conwey*, eerſte Secretaris van Staat, *Fulcke Baron Broocke*, *Robbert Naunton Ridder*, meeſter der Gardes nobles, *Albert Maurton*, oock Ridder, en d'ander der eerſte Secretariſſen, en *Richard Weſton*, Ridder, Cancelier van ſijn ſchaeckbort, of *ſes van hen*, alle en een yder van hen Raets Heeren in ſijn Raat van Staat, en beſondere Raet, en deſe verſien met ghenoechſame macht (daer af Copy aen 't eynde van dit teghenwoordig Tractaet ghevoecht ſal worden) om met de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs der geſeyde Heeren Staten, oock verſien met ghenoechſame macht (daer af oock Copy aenghevoecht ſal worden na die van de gheſeyde Heeren Commiſſariſſen van ſijn gheſeyde Majeſteyt) te tracteeren, verdragen en ſluyten een *ligue offenſive en defenſive* tuſſchen ſijn gheſeyde Majeſteyt, en de gheſeyde Heeren Staten, tegen de Koningh van Spanjen en ſijn adherenten: welcke Commiſſariſen van ſijn gheſeyde Majeſteyt, en Ambaſſadeurs der gheſeyde Heeren Staten, na veel vergaderinghen, en deliberatien, op dit ſubject ghehouden, verdraghen, beſloten en gearreſteert hebben de punten en artijckelen, die hier volgen.

I. Eerſtelijck ſalder zijn Alliantie van ligue offenſive en defenſive tuſſchen ſijn gheſeyde Majeſteyt van d'een zijde / en de gheſeyde Heeren Staten van d'andere zijde / om met openbare oorlogh de Koningh van Spanjen te beſtormen in al ſijn Koninckrijcken / Landen / onderſaten en rechten in alle plaetſen / aen deſe en gene ſijde van de ligue ter zee en te landt.

II. Welcke gheſeyde Alliantie ſoo langh ſal duren / als de Koningh van

Spanjen

Spanjen ſal continueeren te pretendeeren door oorloghen, middelen van dadelijckheydt, en andere eerſuchtighe Meneen en belaginghen op de Vryheydt en Rechten der gheſeyde Vereenighde Landtſchappen, en als de Keur-Vorſtelijcke digniteyt, Landen en andere patrimoniale Staten van 't Palts-Graefſchap door hem, of door ſijn Adherenten ſullen geoccupeert blijven, ten minſte voor de tijdt van vijfthien jaren.

III. En ſullen ſijn Majeſteyt van Groot-Brittanje/ etc. noch de geſeyde Heeren Staten niet moghen handelen met de Koninghvan Spanjen/ noch met ſijn Adherenten/ in de geſeyde Terme van vijftien naeſtkomende jaren/ te beginnen van de dagh van het teghenwoordigh verdragh/ van vrede/ beſtandt/ ſchorſſing van wapenen/ noch in eenige andere handelingh treden/ ten gheliicke eynde ſtreckende/ directelijck of indirectelijck/ noch oock dit teghenwoordigh Verbondt verlaten of affeggben/ dan met ghemeen advijs en toeſtemmingh: en ſijn gheſeyde Majeſteyt/ en de gheſeyde Heeren Staten ſullen ghehouden zijn ſich op de continuatie van deſe teghenwoordighe Alliantie te verklaren/ een jaer te vooren eer de gheſeyde vijfthien jaren verſtreken ſullen zijn.

IV. In dit Verbondt ſullen oock ontfangen worden alle Koningen/ Prinsen/ Gemeenten/ Steden en anderen/ die in deſe ſaeck geintereſſeert zijn/ en ſulcks op billijcke voorwaerden ſullen begeeren; dewelcken ſolemnelijck door expreſſe deputatie hier toe verſocht ſullen worden/ door ſijn gheſeyde Majeſteyt/ en de gheſeyde Heeren Staten/ yeder in 't beſonder/ of gheſamentlijck/ binnen drie maenden nae het beſluyt van 't teghenwoordigh verdragh/ of eer/ ſoo 't gheſchieden kan.

V. Daer ſal goede en oprechte correſpondentie zijn tot d'onderlinghe defenſie en beſcherminghder Koninckrijcken/ Staten en onderdanen van weer-zijden/ tuſſchen zijn gheſeyde Majeſteyt/ en de gheſeyde Heeren Staten/ die reſpectivelijck ghehouden ſullen zijn naer hun vermoghen de welſtandt/ ſekerheydt/ en voordeel van malkander te bevorderen/ gheliick oock de ſchade/ verſwacking en ondergang van de geſeyde Koning van Spanjen hun ghemeene vyandt/ te betrachten.

VI. Sijn gheſeyde Majeſteyt/ en de gheſeyde Heeren Staten ſullen ghehouden zijn deſe hun ghemeene vyandt aen te taſten met al hun macht, ter Zee en te Landt/ en ſullen tot dien eynde alle jaren doen toeruſten en onderhouden een/ twee of meer Vlooten/ door middel van de welcken ſy hem ſullen aentaſten/ en infeſteeren door landingh van volck in 't vaſte landt/ of door andere Agreſſien in alle ſijn Havenen en Eylanden/ met ſoo groote vigeur/ dat de communicatie van de Zee/ de Koop-handel in Europa/ de Negotie der beyde Indien/ en principalijck de jarelijckſche retour van ſijn Vlooten hem af-gheſneden en geretrancheert magh worden.

VII. En om aen te banghen ſoodanigh een de ſeyn met order/ en met een ghereeghelde en verdeelde bekoſtigingh/ ſonder die gheheel ten belaſtingh van ſijn gheſeyde Majeſteyt/ of der gheſeyde Heeren Staten alleen te laten/ ſoo is gheſeght en verdragen dat ſijn gheſeyde Majeſteyt van Groot-Brittanje/ etc. een goed getal van ſchepen/ ten oorlogh toegeruſt/ op de Cuſten en Eylanden van Spanjen ſal houden/ om gewoneliick ſo veel/ als mo-

ghelijck is/ de monden der rivieren van Lissebon, S. Lucas, en de Bay van Cadis gestopt te houden; gelijck oock de geseyde Heeren Staten van hun zijde gehouden sullen zijn desghelijcks op de kusten van Vlaenderen te doen/ om/ soo veel hen moghelijck is/ de havenen ghesloten/ en de Zee vry van Zeerooverpen te houden.

VIII. Maer soo daer-en-boven goedt gevonden wierd/ om een treffelijcker sprong te doen/ en de gheseyde Koning van Spangien in zijn eyghen Koninckrijcken en Staten ghevoelijcker besich te houden/ een groote Vloot in Zee te brengen/ met een desseyn/ dat tusschen sijn gheseyde Majesteyt en de gheseyde Heeren Staten geregelt en vast-ghestelt is; so sullen in soodanigh een geval de geseyde Heeren Staten gehouden zijn te contribueeren en op te brengen een vierde deel van 't getal der schepen/ die sijn gheseyde Majesteyt ten dien eynde sal doen toerusten/ en in Zee brenghen/ omtrent even groot/ evenwel toegerust/ en voor soo langhe tijdt/ als die van sijn Majesteyt ghemunieert.

IX. Sijn Majesteyt sal het commandement hebben over soodanighe gheheele Vloot/ door sijn Admirael/ of in diens stede zijn Vies-Admirael. Doch echter is verdragen en veraccordeert dat d'Admirael en Vies-Admirael/ die de Vloot der geseyde Heeren Staten sullen commandeeren/ als sy met die van sijn Majesteyt geconjungeert zijn/ een tweede vlagh sullen mogen opsteken/ met eenige oude Capiteynen by alle deliberatien van Krijchsraet verschijnen/ en daer in stem hebben; en dat de commandementen op de geseyde vloot der gheseyde Heeren Staten door d' Admirael of Vies-admirael van sijn geseyde Majesteyt mediatelijck gedaen zullen worden/ en door intermissie van d' Admirael of Vies-admirael der geseyde Heeren Staten: welcke geseyde Admirael of Vies-admirael der geseyde Heeren Staten ook alle recht sullen hebben over hun Officieren/ soldaten en matrosen/ als sy verschil onder hen hebben. Maer indien'er eenig dispuyt of verschil quam tusschen enigen van de vloot van sijn geseyde Majesteyt/ en die van de gheseyde Heeren Staten/ so sal 't verschil ge-examineert en gedecideert worden naer de Wetten en ordonnantien/ door d' Admirael of Vies-Admirael van sijn geseyde Majesteyt in de Krijchsraedt.

X. In d' exployten van Oorlogh/ die gedaen sullen worden om eenige havenen te overweldigen/ rivieren op te zeylen/ en de vyandlijcke schepen te bespringen/ of in d' andere wercken van gelijck gevaer en natuer sal dese order onderhouden worden: dat men geen grooter getal van schepen der gheseyde Heeren Staten zal gebruycken/ dan naer advenant van dien van sijn gheseyde Majesteyt naer de grootheyt van de bystant; 't en zy dat met gemene toestemming der Oversten van weerzijden anders gheresolveert wordt.

XI. Indien d' een of d' ander Vloot in zee bystant van vivres/ munitie/ zeylen of andere toerusting van nooden had/ soo sullen/ indien 't mogelijck is/ d' Admiralen aan malkander onderstant doen/ voor een redelijcke prijs/ of op voorwaerde van gelijcke weerlevering in de weerkeering der Vlooten/ naer 't believen van de genen/ die zulcx versocht hebben.

XII. Indien dese Vlooten/ dus te samen gevoegt toegherust/ in zee of op 't lant eenige roof vande gemene Vyanden krijgen/ 't zy van Mannen/ schepen/

gen / gout / ſilver hoopmanſchap / en andere roerende goederen / ſoo ſal men terſtont een ſtaet en regiſter van alle ſoodanige roof maken / in tegenwoordigheydt / / en door middel der Officieren van de beyde Vloten / ter goeder trouw / en ſonder yets daer af te verberghen / / of wegh te ſlepen: dewelcke daer na gerechtelijck gedeelt ſullen worden / naer de proportie van 't ghetal / en grootheyt der Schepen / die ſijn geſeyde Majeſteyt / en de geſeyde Heeren Staten ſullen hebben toegheruſt en bygebracht / om deſe ghemeene Vloot uyt te maken / niet teghenſtaende dat ghebeuren kan dat / ten tijden van de roof / gheen der ſchepen van ſijn gheſeyde Majeſteyt / of vice verſa der gheſeyde Heeren Staten daer by was: op voorwaerde dat ſodanige pryſſen door een deel der Schepen van de gemeene Vloot gedaen zijn.

XIII. Maer indien ſijn geſeyde Majeſteyt van groot Brytanje / etc. goet vond te doen ſchepen op ſijn koſten een goet heyr / en dat aen eenigh vpandelijck lant op te ſetten / om daer een inval te doen / en eenige Stadt te veroveren / of eenige ſtercke gelegentheyt in te nemen / om daer ſijn geſeyd heyr in ſekerheyt en in een bequame plaets te legeren / tot vorderingh zijner voornemens; ſoo is veraccordeert dat d'occupatien / die in deſer voeghen in 't vaſte lant gedaen worden / gelijck en volkomen aen ſijn Majeſteyt ſullen behoren en blijven / niet tegenſtaende dat de vloot der geſeyde Heeren Staten daer by geweeſt / en daer toe geholpen ſal hebben.

XIV. Wel verſtaende nochtans dat / indien in ſodanigh een landingh en uytvoeringh d'onderdanen der geſeyde Heeren Staten / ook hier by komen / ſy mee hun deel van de roof en roerende goederen ſullen hebben / naer proportie van hun getal met dat van d'onderſaten van ſijn gheſeyde Majeſteyt aen de welck alleen al d'onbewegheliſche conqueſten / Eylanden / Steden en Landen ſullen blijven.

XV. De genen / die Commiſſie ſullen hebben van ſijn geſeyde Majeſteyt van groot Brytanje of van de Heeren Staten / ſullen mogen / uyt kracht van deſe Alliantie / vervolghen / beſtrijden / nemen / en overal mee voeren alle hun Vpanden / in wat plaatſen ſy die ook ontmoeten; ja ſelf op de reden / monden en rivieren / en in de Zee havenen van weerzijden; op voorwaerde dat de genen / die op de reden / in de monden en in de geſeyde havens ghenomen ſullen zijn / niet ſullen mogen mee ghevoert worden voor dat ſy de rechten / ſchattingen en coſtumen aen de genen / dien ſulcks toebehoort / betaelt ſullen hebben: welcke havenen en reden van ſijn geſeyde Majeſteyt / en der geſeyde Heeren Staten open en vry ſullen zijn voor d'oorloghs ſchepen en kooplieden van weerzijden / die daer ſullen inkomen / blijven / uyttrecken en anckeren / ſonder eenighe verhinderingh. De gheſeyde Schepen ſullen ſich nochtans regeleren naer de wetten / rechten en Coſtumen der plaetſen.

XVI. Indien door ſtorm / vervolg van Zee rovers / of door eenige andere dwangh en ongheluck eenighe Koopvaerdy ſchepen haven kieſen in de Landen der ghehoorſaemheydt van ſijn geſeyde Majeſteyt / of der geſeyde Heeren Staten / ſoo ſullen de ſelven vryelijck en naer hun believen van daer mogen vertrecken / ſonder daer om gehouden te zijn aen lant te komen / hun waren te vermangelen / te verkopen / of eenige rechten daer af te betalen.

XVII. De Capiteynen / commanderende de Oorlogh Schepen van sijn gheseyde Majesteyt / of van de gezeyde Heeren Staten / en in Zee gesonden met privees en besondere Commissien van hun Souverainen / niet begrepen zijnde in 't lichaem van de geseyde gemene vloot / sullen oock mogen in alle seeckerheydt hun prijsen / de ghemeene vyanden afghenomen / in de havenen en reeden van sijn gheseyde Majesteyt / en der gheseyde Heeren Staten brengen / en daer na vry en naer hun believen daer weer uyt voeren / om die ter behoorelijcke plaets / volghens hun commissie / te brenghen / sonder ghehouden te zijn hun gheseyde prijsen aen d'Officieren van de plaets bekent te maecken / of eenige rechten daer af aen hen te betalen / maer nochtans op conditie van hun commissien te tonen / soo sy door hen daer toe versocht worden.

XVIII. Indien / gedurende dese tegenwoordige Confederatie of verbont / eenighe Schepen door storm / of door eenigh ander ongheval komen te brijselen / of te vergaen op de kusten van sijn gheseyde Majesteyt van groot Britanje / etc. of op die van de gheseyde Heeren Staten / soo sullen soodanighe Schepen / of de wracken en brocken daer af binnen 't Jaer weerghe-eyscht worden / en dit door de ghenen / dien sy van rechts weeghen toebehooren / of die cause / en procuratie van hen hebben: en sy sullen hen weer gelevert worden / sonder andere forme van proces / betalende naer de rechten en costuymen der plaetsen.

XVIIII. Indien op sodanigh of gelijck voorval eenigh dispuyt en verschil rees tusschen d'ondersaten van weer zijden / so sullen d'Officieren der plaetsen verplicht zijn goed en kort recht aen hen te doen / en te doen bedienen / sonder de partijen / door eenighe formaliteyt van proces / langh op en slepende te houde.

XX. Alle waren van Contrebande / ghelijck sijn munitien van mont en oorlogh / schepen / wapenen / seylen / touwen / gout / silver / koper / yser / loot / en die gelijcke dingen / van welcke plaets men die naer Spanjen / en naer d'andere Landen / onder de gehoorsaemheydt van de geseyde Koningh van Spanjen / en van sijn adherenten staende / sullen met de schepen en mannen / die sy voeren / voor goede prijs verklaert worden.

XXI. Sijn geseyde Majesteyt sal instantie doen by d'andere Koningen / Princen / Staten / Steden en Gemeenten / Neutrael zijnde / om aen hun ondersaten te doen verbieden / so lang de tegenwoordige oorlog sal duren te handelen met de Koninckrijcken en andere possessien / van de gheseyde Koningh van Spanjen / en van sijn adherenten / om hen met hun weten niet in eenige schade te doen vallen.

XXII. Indien men dit niet gewilliglijck kan verwerven / so is verdragen dat de schepen / die in Zee gevonden worden / en die men vermoed dat sy hun coers naer Spanjen sullen nemen / of naer d'Eylanden en andere Staten van de geseyde Koning van Spanjen / en van sijn adherenten / verplicht sullen zijn stil te houden / om besichtight en besocht te worden / sonder daerom hen te vertragen / of te beschadigen.

XXIII. Ondertusschen sal de Negotie en Koop-handel overal open en toeghelaten zijn in de Koninckrijcken / Steden en Landen der Bont-ghenooten /

nooten / en der Vorſten en Vrienden / die neutraal zijn / ſonder bedrogh en luſt.

XXIV. Deſghelijcks ſullen ſijn geſepde Majeſtept / en de gheſepde Heeren Staten vermogen in de Landen van weer zijden te doen maken hopen alderhande munitie / wapenen / touwen / ſeplen en lijſtocht tot noodige toeruſtingh van hun Vlooten / ſonder verplicht te zijn voor de koop of vervoeringh meer te betalen / dan de genen van 't lant / in 't welck deſe koop gedaen ſal zijn.

XXV. Sijn Majeſtept ſal de gheſepde Heeren Staten handelen als Vrienden / en ghebueren / die met hem in een enghh verbont verbonden zijn / voor ſoo veel de handelingh van geſchut / en groote koegels aengaet / aen hen toelatende te kopen en upt te voeren upt ſijn Koninckrijcken en heerſchappen ſoodanighe voorraet van geſchut / en tot ſoodanigh een prijs en conditie / als d'andere Vontgenoten van ſijn Majeſtept / of ſijn eyghe onderſaten gewent zijn te hebben.

XXVI. En indien 't hier na gebeurde dat ſijn gheſepde Majeſtept / en de Heeren Staten beſonderlijck of alle te ſamen nieuwe en bequaame middelen quamen t'ontdecken / om de gheſepde Koningh van Spanjen krachtighlijcker ter Zee te beſchadigen / dan de genen zijn / van de welcken in dit tractaet verdragen is / en verſochten hun aenſlaghen met gemeene deliberatie en advijs in 't werck te ſtellen ; ſoo is veraccordeert dat ſy daer af ſullen handelen door hun Gheſanten / als ſy 't goet vinden / of door deputatien / en uptghedruckte beſendingh / indien het nut en dienſtigh geacht wordt.

XXVII. En alſo geſeght is dat men de Koningh van Spanjen met openbare Oorlogh / en met alle gheweit ter Zee en te Lant ſal beſtormen en aentaſten / ſoo is 't dat ſijn gheſepde Majeſtept en de gheſepde Heeren Staten gehouden ſullen zijn yder in 't beſonder en op ſijn eygen koſten op te brenghen een groot heyr van mannen te voet en te paert / behoorelijck toegheruſt / en overbloedighlijck van al 't gheen ter ſien / dat noodigh ſal ſijn om haer te ſuſtineren / en bequaem te maken tot de ghemeene vpant te beſpringen / ſoo in 't ope velt / als in ſijn beſlote ſteden / door belegeringen / overvallingen en anderſins.

XXVIII. Welck gheſepde heyr van ſijn Majeſtept van Groot Brittanje / etc. niet minder ſal mogen zijn / dan van vijfentwintigh tot dartigh duyſent mannen te voet / volkomentlijck met muſketten en pieken gewapent / en van 4 tot 5000 Curaſſiers / met een behoorelijcke traen van artillerp en andere noodige dingen naer advenant.

XXIX. De geſepde Heeren Staten ſullen oock pogen van hun zijde een heyr bp malkander te brengen van gheljck getal van voet volck en ruyterp / met een volle attiraal van Canon / en van alles / dat daer gewoonelijck en noodſakelijck bp behoort.

XXX. Sijn geſepde Majeſtept / en de gheſepde Heeren Staten ſullen hier na gheſaementlijck de tijdt beramen / in de welck ſy gheraeden vinden te ſaemen hun heyren in 't velt te brenghen / en ſullen tot dien epnde hun voorneemens en deſſeynen een malkander openbaren / om ſoo veel te

bequamelijcker de heyrkrachten der vyanden te diverteren / en in verscheyde plaetsen te trecken.

XXXI. Om dit te doen beloven sy yeder sijn heyren soodanigh te beleyden / dat sy naer hun beste wetenschap de sekerheydt / gemack en nuttigheyt van malkander sullen procureeren en bevorderen / onderhoudende ten dien eynde een ordinare en seer getrouwe correspondentie te samen.

XXXII. Indien 't gheviel dat sijn geseyde Majesteyt / tot d'overvoering van sijn heyr / eenigh ghetal van schepen behoefde / die bequaem waren om dit te doen / soo sullen de geseyde Heeren Staten hun best doen om sijn Majesteyt vaerdighlijck t'accommodeeren / mits betalende voor een redelijcke prijs; Doch sal men hen in tijdts hier af moeten verwittigen / op dat sy tijd souden hebben / om met d'eygenaers te verdragen.

XXXIII. De Conquesten en veroveringen / die van 't een of 't ander heyr gedaen sullen worden / sullen geheel aen dat blijven / 't welck de Conquesten en veroveringen gedaen heeft.

XXXIV. Sijn Majesteyt sal naer sijn behoefte en begheerte in de Vereenighde Nederlanden ghedient worden uyt de magesijnen en andersins / van Schepen / wapenen / en munitien van oorlogh en Vivres / materialen en andere nootsaeckelijckheden / mits betalende.

XXXV. Dese heyren sullen niet uyt het velt getrocken worden voor de tijt / die sijn Majest. en de gheseyde Heeren Staten te samen sullen beramen / noch oock vermindert worden / dan met ghemeen advijs / maer de Hoofden van weerzijden sullen ghehouden zijn die sterck en compleet te houden / en die van tijd tot tijd met nieuwe wervingen te ververssche n.

Indien de vyandt al sijn heyrkrachten quam te keeren tegen een alleen der Bondt-genooten / soo sal d'ander gehouden wesen sijn heyr oock terstont op te breken / soo het niet ergens vast leght / en in 't landt / en ter plaets te brenghen en ghebruycken / daer men de meeste schade aen de gheseyde vyandt sal konnen doen / soo hy niet seeckerder acht / en niet liever wil terstondt met sijn heyr tot bystant van d'ander trecken / om / indien het mogelijck is / de vyand tusschen de twee heyrlegers te sluyten.

XXXVII. Men sal daer na handelen tusschen sijn geseyde Majesteyt / en de geseyde Heeren Staten op d'ordre der Contributien / die in de Landen en Staten der vyanden gelight sullen worden.

XXXVIII. Indien 't een of 't ander heyrleger quam geparst en gedruckt te worden / soo sullen sijn geseyde Majesteyt / en de geseyde Heeren Staten / soo 't gheschieden kan / bystandt van soo veel volck senden / als hun eyghen sekerheydt aen hen sal toelaten.

XXXIX. Alle Brieven van Represalien, Marques, arrests, en andere diergelijcken / die te vooren geoctroyeert en verleent zijn tegen d'ondersaten van d'een of ander der gheconfedereerden / om wat oorsaeck het oock is / sullen van weerzijden geen plaets hebben / maer sijn voortaen / en sullen voortaen blijven Nul / en van gheender waerden / en sullen voor 't aenstaende niet weer geoctroyeert en verleent worden / maer men sal gerechtigheyd bedienen en verlenen / gelijck naer recht sal behooren.

XL. Door dit teghenwoordigh verbont / of door eenighe woorden / daer in be-

in begrepen / in 't alghemeen / of in 't beſonder / wordt niet beſlooten of verſtaen dat 'er ijet eenighe innovatie of vernieuwing, interruptie of afbreeck, of verandering in de vryheyt van de Scheep-vaert en Koop-handel in de Koninckrijcken / Staten en Landen van ſijn geſeyde Majeſteyt / en der geſeyde Heeren Staten / en andere Koninghen / Vorſten / Steden / Dzienden / Bondtgenooten en Neutralen / noch ooch in de wetten en coſtumen der Admiralitepten / betalingh der tollen / Impoſten / Subſidien / devoyren van weerzijden / noch in de Rechten / in Enghelandt Coſtuymen ghenoemt: maer is expreſſelijck verdragen en veraccordeert dat de geſeyde Dzyhepdt / Rechten / Tollen / Impoſten / Wetten / Coſtuymen en betalingen boven-genoemt in hun volle en geheele kracht ſullen blijven / ghelijck ſy in de voorgaende dagh waren / eer dit tegenwoordigh verdragh geſlooten wierd.

Welcke conventien / verdragingen / en Artikelen / hier boven verdragen / en yeder daer af / zijn getracteert / ghestipuleert / veraccordeert en gepaſſeert tuſſchen de gheſeyde Commiſſarisen van ſijn geſeyde Majeſteyt / en de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs der geſeyde Heeren Staten Generael / belovende ghetrouwelijck / en ſich verplichtende / uyt kracht van hun Commiſſien reſpectivelijck / (die aen 't eynde van dit tegenwoordigh verdragh ghevoeght ſullen worden) dat ſy binnen dzie eerſt-komende maenden / of eer / ſoo 't mogelijck is / te weten de Heeren Commiſſarisen van ſijn gheſeyde Majeſteyt aen de Heeren Ambaſſadeurs der geſeyde Heeren Staten / en de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs der geſeyde Heeren Staten aen de Heeren Commiſſarisen van ſijn geſeyde Majeſteyt ſullen beſtellen de Declaratie ſpeciale van de wil van hun ſouverainen op dit verdragh / of bzieven van Ratificatie / in genoeghſame en beſtandige forme.

Tot beveſtigingh en getuygenis van alle welcke Conventien / pactien en Artikelen de geſeyde Heeren Commiſſariſſen en Heeren Ambaſſadeurs dit tegenwoordigh Tractaet hebben geteeckent en hun zegel daer aen doen ſetten. Gedaen in de ſtadt van Southamton, deſe ſevende dach van September / in 't jaer ſeſtien hondert vijf-en-twintigh naer de ſtijl van Engelant.

Hier volghde d'inhout der Commiſſien. Karel / door Gods genade / etc. gedateert Lichfield / de vijf-en-twintighſte van Auguſtus / 1625. en langher Charles R. daer naer volghde de Pouvoir / macht of Commiſſie der Staten Generael / gedateert in den Hage / de twaelfde van Junius / 1625. S. Beaumont vidit / onderſtont door d'ordonnantie der geſeyde Heeren Staten Generael. I. van Goch. Geteeckent en geſegelt als volght.

James Ley.	Francois Aerſſens.
G. Buckingam.	Alb. Joachimi.
Penbroke.	R. v. Burmania.
Carliſle.	
Hollande.	
E. Conwey.	
Rich. Weſton.	

De

De Ratificatie der Heeren Staten Generael was getekent in den Haghe, de veertiende dach van December, 1625. Gheparapheert *Varwer* vidit; en onder was geſchreven, door d'ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael, gh etekent *I. v. Goch.*

De ratificatie van de Koningh was getekent de twintighſte December, 1625. gedateert Careno. Laeger Charles R.

Proteſt van den Koningh van Engelant over het intrecken van de Brieven van Repreſalie, tegens d'Ooſt-Indiſche Compaignie voor deſen verleent.

ALſoo men een Tractaet ghemaeckt heeft, tuſſchen ons, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in dato den ſevende dagh van deſe tegenwoordige maent, in welck van veel punten gehandelt wordt, die d'onderlinghe defenſie van onſe Koninckrijcken en van hun Staten betreffen, ghelijck klarelijcker blijckt door 't gheen, dat in 't gheſeyde Tractaet verdragen is, ſoo is 't dat wy aen allen kennelijck maken dat wy dickwils hebben doen verſoecken, en met groot ghedult hebben verwacht d'uytvoeringh van 't gherecht der gheſeyde Heeren Staten over hun onderdanen van d'Ooſt-Indiſche Compagnie, om d'exces en overdaedt, in Ooſt-Indien bedreven, en beſonderlijck in Ambona door de ghenen van de gheſeyde Compagnie over onſe onderſaten, dewelcken ſy *wredelijcker doodt gebracht, en van hun goederen en Koopmanſchap berooft hebben*, daer af wy lange tijdt voor 't begin van 't gheſeyde Tractaet recht hebben verſocht, ghelijck oock van d'andere ſchaden, verlies en onghelijcken, door onſe onderſaten geleden en verdragen; van 't welck ſy, niet tegenſtaende hun inſtantien en gherechtige klachten tot hier toe geen ſatisfactie hebben konnen verkrijghen; dieshalven wy hier te voren onſe proteſten hebben ghedaen, dat wy geenſins vernoeght waren, en dat wy in geen handelingh met de geſeyde Heeren Staten wilden treden, *tot dat wy reparatie en vergoedingh daer af ſouden hebben*, ghelijck naer recht behoort, voornamelijck tuſſchen ſoo naby-gelege gebueren, Vrienden en Bondt-ghenooten: daer op d'Ambaſſadeurs der gheſeyde Heeren Staten altijdt boven alle andere dingen ſtelden de reſpect en eerbiedigheydt, en niets meer ter herten namen, en ſoo veer in particuliere recommandatie hadden, dan middelen te vinden, om ons in dit ſtuck te vernoegen, naer 't welck ſy uyt al hun mogelijcke vlijt arbeyden, en niet op ſouden houden, tot dat ſy daer in goed recht aen ons ſouden doen; en dat het geen, 't welck hen d'uytvoeringh hier af tot hier toe had doen uytſtellen, niet uyt boosheydt of hardneckigheydt ſproot, maer uyt de tegenwoordige ſtaet van hun ſaken, en de conſtitutie van hun ſtaet, die hen niet toeliet anders te doen. Hier by-gevoeght de diſtantie der plaetſen, daer af ſy hun informatien hadden te verwachten, eer ſy in deſe ſaeck moghten voorgaen, en dieshalven ons baden dat deſe particuliere conſideratien de welſtandt en de vorderingh van de gemeene ſaeck niet ſouden beletten, en dat, ſoo men geen goed recht tot onſe vernoegingh deê, altijd vry en toegelaten aen ons ſou zijn rekening aen ons ſelven te doen, en de genen van hun geſeyde Ooſt-

Indiſche

Indiſche Compagnie te dwingen Satisfactie aen ons te geven, ſonder daer om in rupture met de gheſeyde Heeren Staten Ghenerael te treden: om deſe oorſaecken, en om anderen, in 't gheſeyde Tractaet begreepen, hebben wy eenighe Commiſſariſſen gheordonneert om met de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs in handelingh te treden, en te ſluyten: Maer wy hebben echter daer by gheprotesteert, en protesteren door deſe teghenwoordighen aen deſe teghenwoordighe gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs, die wy verſtaen te behooren aen de gheſeyde Heeren Staten verklaert te worden, en aen alle bekent willen hebben, dat, ſoo de gheſeyde Heeren Staten gheen goed recht aen ons doen, in de tijdt van *achthien* eerſtkomende *Maenden* na deſe dagh en dato, van 't geen, dat wy in onſe eer gheleden hebben, en geen reparatie en vergoedingh aen onſe onderdanen laten doen, aen de welcken wy verplicht zijn protectie en beſchermingh van hun goederen en leven te geven, het aen ons altijdt vry ſal ſtaen ons van de levens en goederen onſer onderſaten te wreecken, en, 't ſy door brieven van repreſalien, die wy aen onſe onderſaten ſullen gheven, of immediatelijck door onſe eyghe krachten, reden te trecken van de ſchaden en verlies, die ſy gheleden hebben in *Ambona* en elders aen deſe en ghene zijde van de ligne; niet teghenſtaende eenighe alghemeene of beſondere clauſen, in 't gheſeyde Tractaet begrepen, van welckers onderhoudingh wy *ons ghevoelen en verklaren vrij en ontlaſt ten deſe opſicht voor God en de Menſchen*. En tot dien eynde hebben wy doen gheven deſe onſe proteſt aen de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs, om door hen aen de gheſeyde Heeren Staten vertoont te worden, en hebben oock aen onſe Ambaſſadeur, de Ridder *Carleton* gheboden deſghelijcks te doen, en om dit ſoo veel te vaſter en formelijcker te maecken, ſoo hebben wy dit doen regiſtereren in onſe regiſters. Ghedaen te Tichfield, deſe neghende dagh van September, 1625.

Dit is de rechte Copy van 't proteſt van ſijn Majeſteyt, gegeven aen de Heeren Ambaſſadeurs van mijn Heeren de Staten, en door hen ondertekent in 't jaer, en in de dagh, hier voor genoemt. Was getekent.

E. Conway.

Alliantie, gemaeckt tuſſchen de Sereniſſime Koningen van groot Britanje en van Denemarcken, en de Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden.

ALſoo door een ghemeene bewilligingh, en uyt Conſideratie en aenmerckingh der *quade en ſeer ghevaerelijcke menéen, overlaſten, violentien en verdruckinghen*, die ſedert eenighe jaren herwaerts niet alleenlijck gedreyght hebben, maer oock door openbaere Oorlogh en met dadelijckheyt uytghevoert zijn, teghen de pacificatie en vredemakingh, van tijt tot tijt ſucceſſivelijck opgherecht en beveſtight, door de Keyſers ſelven, en teghen d' andere fondamentale conſtitutien van 't Keyſerrijck, en de gheſwoore capitulatien, al 't welck niet alleenlijck betreft de *Keur-vorſten, Vorſten, Steden en Staten van Duytſlant*, maer oock door een onſchuwelijcke conſequentie de *Koningen, Vorſten, en Staten, hun geburen, Vrienden en Bontgenoten*, uyt oorſaeck van d'Intreſt,

dieſy hebben, in de conſervatie en onderhoudingh der gheſeyde vrede, conſtitutien, capitulatien en confirmatien : zoo is 't dat men ghedreven en ghedwonghen heeft gheweeſt om in tijdts daer in te verſien, en te beletten de *alte gheweldighe en onverdraghelycke voortgangh deſer quade intentien en verdruckingen, en tot de weer-oprechtingh en conſervatie van de gheſeyde Vryheyde, Rechten en Conſtitutien van 't Keyſerrijck*, ſich t'oppoſeeren en te ſtellen teghen ſoo baerblijckelijck een aenſtaende ondergangh voor al de ghenen, die of nu, of voor't aenſtaende, de Stichters daer af zijn, en dat om de gheſeyde redenen de Sereniſſime Koningh van Groot-Britannien hier in den Haegh in Hollandt gheſonden heeft de doorluchtighſte Heeren *Georgh, Hertogh van Buckingham*, Groot-Admirael van Engelant, &c. *Henrijck, Graef van Hollant*, &c. ſijn extraordinare Ambaſſadeurs, en de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ſijn ordinare Ambaſſadeur by de Heeren Staten Ghenerael der Nederlanden; en dat oock de Sereniſſime Koningh van Deenmarcken herwaerts afghevaerdight heeft de Heeren *Iacob Ulefelt van Urup*, Ridder van 't Koninckrijck van Deenmarken, Gouverneur van Niburg, en *Chriſtiaen Thomas van Tomme Rup*, ſijn extraordinare Ambaſſadeurs, en dat de gheſeyde Staten Ghenerael der Vereenichde Nederlanden ghecommitteert en ghedeputeert hebben de Heeren *Bloin, Graef van Kulenburgh*, Baron van Pallant, Witten, Weerde, Heer van Hoede, Hienden, Wildenburgh, Kenſwicler, Engelsdorp, Urechem, Bachem. &c.. *Nicolaes van Boekhorſt*, Heer van Noortwijck, Baljuw en Dijckgraef van Rijnlant, *Anthonie Duick*, Raet en Penſionaris der Staten van Hollant en Weſt-vrieſlant, *Simon van Beaumont* Raet en Penſionaris der ſtadt Middelburg, *Gyſbert van Hurtevelt, Chriſtiaen Ooſterzee*, Grietman van Hemſterlant, *Thomas Verwer* Burgermeeſter van de ſtad Deventer, *Geoſſen Schaffer*, Heer in Uythuyſen en Meden, hun Commiſſariſſen: de welcken, dickwijls hier in den Haeg voorgenoemt vergadert, om te tracteren en te verdragen op d'ordre en nootſakelijke remedie, om ten bovengenoemde eynden te geraken, onder malkander ſijn veraccordeert en verdragen op de volg ende Artijckelen.

I. Eerſtelijck ſalder zijn een vaſt / beſtandigh en gheduerigh Verbondt tuſſchen de Sereniſſime Koningen van Groot-Britanje / en van Deenmarcken / en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

II. Om te remedieeren in de boven-gheſeyde quaden ſal ſijn Majeſteyt van Deenmarcken een heyr van 28. of 30000. ſoldaten te voet, en van 7. of 8000. te paert in 't veldt houden / ſo hy behoorelijck en genoeghſamelijck van de geconfedereerden hy-geſtaen wordt.

III. Sijn Majeſteyt van Groot-Britanje ſal de Koningh Aſſiſteeren met 300000 Florynen ter maendt, te betalen in de ſtadt Hamburgh van maent tot maent preciſelijck / en 32. dagen voor een maent te rekenen.

IV. Sijn Majeſteyt van Groot-Britanje / volgens 't Verbond / tuſſchen hem en de gheſeyde Heeren Staten Generael ghemaeckt / en naer d'inhoudt daer af / ſal een andere Vloot in Zee brengen / om de gene / die alree in Zee ijs / te ſecondeeren / om door deſe middel de krachten van de Tegen-parthy te divertteeren en beletten.

V. De geſeyde Heeren Staten Generael ſullen ſijn Majeſteyt van Deenmarcken aſſiſteeren met 5000. Florynen ter maent, te reeckenen ghelijck boven. Daer-en-boven / in gheval dat hun ſaecken het toelieten / en dat de hey-

heyr-krachten van de vyandt nader-quamen / en aentrocken teghen 't heyr des Konings van Deenmarcken / ſo ſullen ſy / tot faveur van 't geſeyde heyr / een goede cavalcade, of ruyter-tocht doen / om de gheſeyde vyandt te divertteeren. Sy ſullen oock contribueeren en opbrengen hun part tot de bovengeſeyde Vloot des Konings van Groot-Britanje / en in d'aenkomende Somer oock ſoo veel voetvolck en ruyterey / als hen mogelijck ſal zijn / in 't veldt brengen / om een goed Leger te maken / en te beletten dat hun vyanden geen verſterckinge tegen 't geſeyde heyr des Konings van Deenmarcken ſenden.

VI. Niemandt der Geconfedereerden ſal vermoghen uyt deſe confederatie te treden voor dat men, door Godts ghenade, verkreghen heeft de weer-oprechtinge voor-ghenoemt in Duytſlandt.

VII. Niemandt der Geconfedereerden ſal oock vermogen t'ontfangen ouvertures en openingen van de ſtrijdige party, dan de ghenen / die by gheſchrifte ghepreſenteert ſullen worden / aen dewelcken oock gheen eſſentielle antwoordt ſal moghen worden ghegheven / tot dat de ſelven ſullen zijn ghecommuniceert aen de Miniſters en Bedienaers van al de geconfedereerden / reſideerende hier in den Hage / en ſonder gemeene toeſtemminge.

VIII. Indien pemant der Geconfedereerden ſich hier na bevondt directelijck of indirectelijck ghemoleſteert / ontruſt of verdruckt in ſijn Koninckrijcken / Landen / Dignitepten of Steden ter zee of te landt / uyt oorſaeck van deſe confederatie, ſoo ſullen / d'anderen ghehouden zijn hem by te ſtaen, 't zy ter zee of te landt / met de krachten en middelen daer de Gheconfedereerden alree veraccoordeert / of uyt alle hun vermoghen / om hem te helpen van de gheſeyde verdruckinghen te beſchutten.

IX. Alle welcke punten Obligatoyr zijn en ſullen weſen / ſelf ten opſicht van ſijn Majeſteyt van Deenemarcken / by ſoo verre de ſuffiſante aſſiſtentie hem ontwijffelijck vervult zy.

X. En alſoo 't den Sereniſſime Chriſtelijckſte Koningh van Vranckrijck believt heeft ſerieuſe inſtantien te laten doen aen de Koningh van Deenmarcken / ſelf door de beſendingh van twee ſijner Miniſters en Bedienaers / om hem te diſponeeren en te bereyden tot in handen te nemen de remedie teghen de ſchadelijcke Meneën en verdruckinghen in 't Keyſerrijck, welcke inſtantien verſelt waren met veel aenbiedinghen en hulpen / om deſe laſt te konnen draghen: ſoo ſal de Majeſteyt van de gheſeyde Chriſtelijckſte Koningh op 't ſpoedighſte verſocht worden om nu in dit Verbondt te willen treden / of onderſtandt te bewijſſen / tot d'onderhoudingh van 't heyr des Konings van Deenmarcken / met een goede en milde ſubſidie / naer ſijn Koninckelijcke aenbiedingen / en naer de ghelijckheyt der andere gheconfedereerden / die ſich voor de gemeene weerſtandt verbinden.

XI. En alſoo de Sereniſſime Koningh van Sweden verſcheyde aenbiedinghen en declaratien van ſijn goede inclinatie tot dit Verbondt ghedaen heeft; ſoo ſal ſijn Majeſteyt oock verſocht worden / om daer in te willen treden / en dat te ſecondeeren naer de conformiteyt der geſeyde aenbiedingen.

XII. De Sereniſſime Republijck van Venetien, en de Hertogh van Savoyen ſullen oock verſocht worden om daer in te treden / en deel daer aen te nemen.

XIII. De Heur-Vorſten van Duytſlandt/ en alle andere Vorſten, Staten en Steden, die hier by geintereſſeert zijn/ ſullen oock verſocht worden om in 't ſelve verbont te treden.

XIV. Dit verbont ſal oock kenbaer gemaeckt worden aen de Vorſt van Tranſylvanien, om te verſtaen of ſijn hooghept goet ſal vinden daer in te treden/ en 't geen/ dat behoorelijck ſal zijn/ tot welſtant daer af te doen.

XV. Dit verbont ſal geen Innovatie noch Alteratie gheven in de verbonden / die ſijn Majeſtept van Groot Bzitanſe beſonderlijck gheconstracteert heeft met de geſepde Heeren Staten Generael/ de welcken men verſtaet dat in hun geheel ſullen bewaert worden/ naer de forme/ in de welcke ſy beſloten en gearreſteert zijn.

Welcke Conventien, Pactien en Artijckelen, hier voor begrepen, en yeder daer af in 't beſonder ghetracteert, gheſtipuleert, veraccordeert en ghepaſſeert zijn tuſſchen de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs van *Groot-Britanje* en *Deenmarcken*, naer 't believen van hun gheſeyde Majeſteyten, en door de Commiſſariſſen der gheſeyde Heeren *Staten Generael*, oock onder 't believen van hun Overheeren, belovende ter goeder trouw, en ſich verplichtende, uyt kracht van hun Commiſſien reſpectivelijck, (die aen 't eynde van dit teghenwoordigh verdragh by ghevoeght ſullen worden) dat ſy binnen de twintichſte dach van Maert naeſtkomende of eer, indien 't moghelijck is, door de ghenen, die hun Principalen niet ſoo verre van hier hebben, ſullen fourneeren en beſtellen hier in den Haghe, te weten de Heeren Ambaſſadeurs van Groot-Britanje aen de Miniſters van Deenemarcken, en aen dien van de gheſeyde Heeren Staten, en de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs van Deenmarcken aen de Miniſters van Groot-Britanje, en aen de Heeren Staten, en de Heeren Commiſſariſen der gheſeyde Heeren Staten aen de Miniſters van Groot-Britanje en van Deenmarcken, de ſpeciale Declaratie van de wil van hun Souverainen op dit Tractaet, of Brieven van ratificatie in ghenoeghſame en behoorelijcke forme.

Tot beveſtiging en getuygenis van alle welcke Pactien, Conventien en Artikelen de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Heeren Commiſſariſen dit teghenwoordigh Tractaet hebben ghetekent, ende daer hun Zeghel-wapen aenghedaen. Ghedaen in den Haghe in Hollandt, deſe negende dagh van December, in 't jaer 1625.

Hier volght d'Inhoudt van de *Pouvoir* of *Macht* der gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs Extra-ordinaer des Koninghs van Groot-Britanje.

KArel, door Godts ghenade Koningh van Groot-Britanje, Franckrijck en Yrlandt, Beſchermer des Gheloofs, &c. Aen alle de ghenen, die deſe tegenwoordighe ſchriften ſullen ſien, *Saluyt*. Veel en ſware oorſaecken, ghelijckelijck onſe en de ghemeene nuttigheden treffende, maer voornamelijck deſe ſorgh, die wy voor onſe Vrienden en Gheconfedereerden draghen, welckers behoudenis en welſtandt wy, tot onſe groote droefheydt, ghevaer, ſien loopen, hebben ons aengheraden onſe Vrienden, Ghebueren, en Gheconfedereer-

federeerden niet alleenlijck door Brieven te vermanen dat ſy voor hun eyghe en de ghemeene welſtandt ſorgh ſouden dragen, maer oock door onſe Ambaſſadeurs en ghedeputeerden aen te porren, en te noodighen tot een Verbondt teghen de *Ghemeene Vyandt* met ons aen te gaen, namentlijck om met ghemeene hulp en raedt in tijdts dit quaet, dat ſich ſoo wijdt en breedt uytſpreyt, en alree ghebeel Chriſtenrijck met de breydel en 't juck dreyght, te ſtutten en tegen te gaen. Om deſe oorſaeck, en om het hooghſte betrouwen, dat wy in onſe waerdſte en bemindſte Vrienden en Raeds-Heeren hebben, *Georgh, Hartoch van Buckingham*, groote Admirael van ons Koninckrijck van Enghelandt, &c. en *Henrijck, Graef van Hollant*, welckers oprechtigheyt, naerſtigheyt, voorſichtigheyt, en ſorgvuldige omſichtigheyt des gemoeds in 't uytvoeren van onſe ſaken wy meerdan eens beproeft hebben, ſoo hebben wy hen hier in verkoſen tot onſe ware, ſekere en ontwyfelijcke Ambaſſadeurs, Gedeputeerden en Commiſſariſen, ſoo aen onſe waerdſte en Sereniſſime Broeder, de *Chriſtelijckſte Koning Loüis*, en aen de Hooghmoghende en Aenſienelijcke Staten der Vereenighde Nederlanden, onſe waerdſte Vrienden, als aen alle andere Koninghen, Princen, Vrye Staten, en alle andere onſe Vrienden, Maghen en Bondt-ghenooten, ſtellen en verkieſen hen door deſe teghenwoordighe, verleenende hen by deſen volle, ghenoeghſame en alle macht en vermoghen, om voor ons en in onſe naem met de Sereniſſime *Chriſtelijckſte Koningh*, en met de Staten der Vereenighde Nederlanden, of met alle andere Koninghen, Princen, Vrye Staten, of met alle anderen, van wat Staet of waerdigheydt ſy zijn, teghen *'t Huys van Ooſtenrijck*, en de *Koningh van Spanjen*, of teghen yemandt anders, hen bejonſtighende, en hun zijde houdende, een Verbondt, Ligue en Confederatie, ſoo wel offenſijf als defenſijf, aen te gaen, en te tracteeren, en alle andere Liguen en Confederatien, hier voor ghemaeckt, te verſtercken, daer by te voeghen, of af te nemen, Tractaten met alle anderen te maecken; in de Propoſitien toe te ſtemmen; die voor te ſtellen, te ſtipuleeren, verdraghen, en in onſe naem te bewillighen, beloven en beſluyten, en die met beloften, ſtipulatien en conventien t'onderteeckenen; en eyndelijck alles, en yeder in 't beſonder te handelen en preſteeren, 't welck onſe voor-ghenoemde Ambaſſadeurs, Ghedeputeerden en Commiſſariſen ſullen oordeelen nut, betamelijck en noodigh voor ons en onſe Koninckrijcken te zijn, en al 't gheen, 't welck wy ſelven ſouden konnen handelen en preſteeren, ſoo wy ſelf daer teghenwoordigh waren. Belovende (daer voor wy ons Koninckrijck woordt te pandt ſtellen) dat al 't gheen, 't welck van onſe gheſeyde Ambaſſadeurs, Commiſſariſen en Ghedeputeerden in dit boven-ghenoemde ghedaen, ghehandelt en gheſlooten ſal zijn, van ons vaſt, beſtandigh en aengenaem ghehouden ſal worden, en dat wy 't onverbreeckelijck ſullen onderhouden, en, indien 't van noode is, met onſe handt en zeghel beveſtighen. Tot ghetuyghenis van 't welck wy ons groot zeghel aen deſe onſe Brief, die met onſe handt ghetekent is, hebben doen ſetten. By *Novam Farum*, op de ſeventiende dagh van October, in 't eerſte jaer van onſe Heerſchappy. Ghetekent Carolus R. en ghezegelt met het Groot-zeghel in geel was.

Hier volght d'inhout van de Procuratie van de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ordinaer Ambaſſadeur van de geſeyde Koning van groot Britanje.

KArel, door Gods genade Koningh van Groot Britanje, Franckrijck en Yrlant, beſchermer des Geloofs, &c. Aen alle de genen, die deſe tegenwoordige letteren ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo veel en ſeer ſware ſaken, gelijckelijck onſe eygen, en de gemeene nuttigheden treffende, ons aengeraden hebben een Tractaet en Deliberatie aen te gaen met de Sereniſſime *Koninghen van Deenmarcken en Sweeden, de Keurvorſt van Brandenburgh, en met andere Vorſten, en onſe geconfedereerden*, die voornamelijck de gemene nuttigheyt benaerſtigen, over ſodanige dinghen, die in deſe onſe ſtaet der dingen, en in die van d'algemeene Chriſtenheyt goet en nut ſullen ſchijnen, en alſoo hier toe de voorgenoemde Koningen, Vorſten en onſe Geconfedereerden hun Geſanten en Gedeputeerden naer den Haagh in Hollant ſouden ſenden en afvaerdigen, of alree geſonden en afgevaerdight hebben op dat ſy met d'onſe, of met d'onſen in en van het voorghenoemde, en in een van de dingen, die daer toe behoren, ſouden delibereeren, verdraghen en beſluyten: ſoo is 't dat wy doen te weten dat wy, ons ſonderlingh vertrouwende op de getrouheyt en ſorchvuldige omſichtigheyt des gemoedts van onſe ſeer beminde en ghetrouwe *Dudley Carleton*, Ridder, onſe ordinare *Orateur* en *Ambaſſadeur* by de deurluchtighſte Staten der Vereenigde Nederlanden, hem onſe ware, ſekere, wettige en ontwijffelijcke Commiſſaris en Gedeputeerde in deſen deele maken, conſtitueren en ordonneren, aen hem door deſe tegenwoordige gevende en verlenende volkome en ghenoechſame macht en autoriteyt, om met de voorgenoemde Koningen, Vorſten, en onſe geconfedereerden, of met hun Ambaſſadeurs of Gedeputeerden, genoeghſame autoriteyt hier toe hebbende te delibereren, verdragen, en te ſluyten voor ons, en in onſe naem, van en over de Liguen, Vrientſchappen, en Confederatien, die wy hebben tuſſchen ons en de voorgeſeyde Koningen, Vorſten, en onſe gheconfedereerden: oock om onderlinge byſtant te concipieren en toe te ſtaen, en voor ons en in onſe naem te belooven en te beveſtigen, alle accoorden en over-een-kominghen aen te gaen, en te contracteeren, en alle andere dingen te doen, die hy in 't bovengenoemde, of in eenige andere dingen, hier toe behoorende, nut of nodigh oordeelen ſal: beloovende ter goeder trouwen (daer toe wy ons koninclijck woort verpanden) dat wy al 't geen, 't welck van onſe voorghenoemde Commiſſaris en Gedeputeerde in 't voorgeſeyde, of in 't geen, 't welck dit eenighſins aengaet, gedaen, gehandelt, belooft en beſlooten ſal worden, voor ſeker en aengenaem ſullen houden, en onverbreeckelijck obſerveren. Tot getuygenis van welke ſaeck wy ons groot ſeghel aen deſe onſe letteren, die met onſe hant gheteeckent is, hebben laten aendoen. Gegeven by ons palays van Weſt-munſter, op de drie-en-twintighſte dagh van April, in 't eerſte jaer van onſe heerſchappy. Was onderteeckent *Karolus Rex*, en gheſeghelt met het groot ſeghel in gele Was.

Hier

Hier volgt d'inhout van de P[illegible]uvoir of macht der geſeyde Heeren Ambaſſadeurs Extraordinare van Deenmarcken.

CHriſtiannus de vierde / dooz Gods genade Koningh van Deenmarken / Noozwegen / der Wandalen / en Gotthen / Hartogh van Sleſwijck / Holſteyn / Stozmarck en Dithmarſſen / Graef in Oldenburgh en Delmenhozſt / aen allen en een yder / aen de welcken deſe onſe bzieven ſullen vertoont wozden / naer verepſch van ſijn Staet en waerdighept / na behozelijcke betuygenis van onſe Koninchlijcke dienſt / weldaet / jonſt en genade / ſoo maken wp bziendelijck / jonſtelijck en goedertierentlijck bekent. Dat alſoo in deſe tijt tuſſchen eenige voorname Koningen, Vorſten en Staten in den Haag in Hollant. dooz Ambaſſadeurs derwaerts te ſenden / vergaderingen gehouden ſullen wozden / om van de middelen / dooz de welcken het bedzoefde en bp na verdzuckte Duptslant in voorighe ſtaet en ruſt ghebzacht ſou konnen wozden / te handelen / en alſoo men tijdighe deliberatie daer toe behoozt in te ſtellen / ſoo is 't dat wp / om 'deſe naerſtighept en jonſt / daer mee wp aen 't gemeene nut verbonden zijn / geensins in dit godvzuchtigh en loffelijck vooꝛſtel in ghebzeke hebben willen blijven / en dieshalven derwaerts ghezonden hebben d'Edele en kloeckmoedige Heeren / onſe Cancelier van 't Rijck / en Raden / d'overſte van Nieuwburgh / onſe beminden en getrouwen / Iacob Ulefelt Erf-Heer in Drup / en Chriſtiaen Thomas, Erf-Heer in Conemerup / welckers vooꝛſichtighepdt getrouhept en naerſtighept wp in veel ſware ſaken hebben bepzoeft / aen de welcken wp / upt kracht der tegenwoozdighen / geben en verleenen volkomen macht om met de geſeyde Koningen / Vozſten en Staten / of met hun Ambaſſadeurs / ghenoeghſame Commiſſie hier toe hebbende / te vergaderen / delibereren / en in onſe naem te ſlupten alle ſoodanige dingen / die tot het voozgenoemde oogemerck nut of noodig ſullen ſchijnen; Confederatien, Contracten, en andere bzieven of Inſtrumenten daer over te maken / en te bevеſtigen: belovende / en ons Koninchlijck woozt verpandende / dat wp al 't gheen / 't welck onſe voozgeſeyde Ambaſſadeurs en Gedeputeerden dus ſullen doen en beloven / dooz aengenaem en vaſt te houden. In welckers volkomender verſeheringh wp deſe tegenwoozdigen / dooz d'onderſchzijvingh van onſe Koninchlijcke hant verſiercht / dooz d'aendoeninghvan ons ſegel hebben doen bevеſtighen. Gegeven te Nieuburgh / op d'een-en-dertighſte dagh van October / in 't jaer 1625. Ghetekent Chriſtianus, en met het ſegel in rode was beſegelt.

Hier volght d'inhout van de Procuratie der Heeren Commiſſariſſen van de Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, aen alle de genen, die deſe tegenwoordigen ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo, om met een gemeen concoort *te breken de progreſſen en voorgangen der quade en ſeer ghevaerlijcke meneen, overlaſten, gewolden, en verdruckingen, die gedaen worden door openbare oorlogh en wegen van dadelijck-*

dadelijckheydt, teghen de pacificatie, fondamentale Conſtitutien, en andere capitulatien van 't Keyſerryck, door de Keyſers ſelf ghecönfirmeert, goet ghevonden is *door de directie, en op d inſtantie* van de Sereniſſime Koningh van Groot Britanje, hier in den Haagh te houden een vergaderingh der Ambaſſadeurs en Commiſſariſſen der gheſeyde Koninghen, Princen en Potentaten, in deſe ſaeck gheintereſſeert, ghelijck oock van onſe Ghedeputeerden, om te confereeren, tracteeren en te ſluyten een vaſte Alliantie van Ligue, offenſive en defenſive, teghen alle de ghenen, die nu zijn, of voor 't aenſtaende ſullen weeſen Autheuren der gheſeyde Menéen, overlaſten, ghewelden en verdruckinghen, en alſoo ten dien eynde ter gheſeyde plaets ſijn ghekomen de Deurluchtighſte Heeren *Georgh, Hartogh van Buckingham*, groot Admirael, &c. *Henrÿck, Graef van Hollandt*, Extraordinare Ambaſſadeurs van de hooghſte, uytmuntenſte en machtighſte Koningh van Groot Britanje, gelijck oock dat de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ordinaer Ambaſſadeur van ſijn gheſeyde Majeſteyt daer toe ſpeciale laſt en Commiſſie heeft, en oock dat de Heeren *Iacob Ulefelt* van Urup, Cancelier van 't Koninckrijck van Deenmarcken, Gouverneur van Nieuburgh, en *Chriſtiaen Thomaſſen* van Tommerup, Extraordinare Ambaſſadeurs van de hooghſte, uytmuntentſte en machtighſte Koningh van Deenmarcken ter plaets ſijn gekomen: ſoo is't dat wy, volkome betrouwen hebbende in d'oprechtigheyt, langhe ervarentheydt van ſaecken, ghetrouheydt, ghenoeghſaemheydt en goede qualiteyten der Heeren *Floris, Graef van Culenburgh*, Baron van Pallant, Witthem, Weerde, Heer van Leede, Lienden, Wildenburgh, Kenſwieler, Engelſdorp, Urechen, Bachem, &c. *Nicolaus van Boeckhouſt*, Heer van Noortwijck, Baljuw en Dijck-graef van Rijnlant, *Antonie Duik*, Raet en Penſionaris der Staten van Hollant en Weſtvrieſlant, *Symon van Beaumont*, Raet en Penſionaris van de Stadt Middelburgh, *Gijsbert van Hartevelt, Chriſtiaen Ooſterzee*, Grietman van Lemſterlant, *Thomas Varwer*, Burgermeeſter van de Stadt Deventer, en *Gooſſen Schaffer*, Heer in Uthuſen en Meeden, &c. hen hebben gecommitteert, geordonneert en gedeputeert, committeren, ordonneren en deputeren hen door deſe tegenwoordigen, om in onſe naem, en van onſent wegen te verſchijnen in de vergadering der geſeyde Heeren extraordinare en ordinare Ambaſſadeurs der gheſeyde Koninghen, en der andere Koninghen en Potentaten, die ſich hier noch by ſullen voeghen, aen hen ghevende volle macht en autoriteyt, om te tracteren, verdraghen en met hen te ſluyten een *vaſte Alliantie en Ligue offenſive en defenſive* teghen de gheſeyde Menéen, overlaſten, ghewelden en verdruckinghen, en van al 't gheen, dat verdraghen of gheſlooten ſal zijn, te maecken, ofte paſſeren ſulcke inſtrumenten, contracten en beloften, als van nooden ſal zijn. En generalijck in 't bovenſtaende te doen even eens ghelijck wy ſouden doen, of konnen doen als of wy ſelf daer teghenwoordigh waren, ſchoon de ſaeck ſpeciaelder mandement vereyſchte dan door deſe teghenwoordige begrepen is; belovende oprechtelijck en ter goede trouwe aenghenaem te hebben, en voor altijdt vaſten beſtandigh te houden al 't gheen in deſe qualiteyt ſal zijn ghedaen, gheprocureert, belooft, verdraghen en veraccordeert door onſe geſeyde Gedeputeerden in 't geen, 't welck hier voor genoemt is, en daer aen kleeft, dat t'obſerveren, vervullen, en onverbrekelijk t'onderhouden, ſonder oyt daer teghen te doen of te laten

te laten doen, directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wijse en maniere dat het zy, maer het alles te ratificeeren, soo 't noodt is, tot contentement en vernoegingh der gheseyde Koninghen en anderen, die goedt sullen vinden hier by in te komen, of sich daer by te vervoeghen. Ghedaen in den Haghe, in onse Vergaderingh, onder ons Groot-Zeghel, gheparafeert en onder de teekeningh van onse Griffier. De 28. dagh van December, in 't jaer 1625. Was gheparafeert *Gijsbert de Boetseler*, vt. Onderstondt door d'ordonnantie der gheseyde Heeren Staten Generael; ghetekent *I. van Goch*. Gheseghelt met het Groot-Zegel in roode Was.

Was ghetekent

D.S.G. Buckingham.
L.S. Hollandes.
L.S. Dudley Carleton.
L.S. Iacob Vlefelt.
L. S. Christiaen Thomassen.
L. S. Floris, Graef van Culenburgh.
L. S. Nicolaes van Boeckhorst.
L. S Ant. Duyck.
L. S. S. van Beaumont.
L. S. G. van Hartevelt.
L. S. C. van Oosterzee.
L. S. Thomas Varwer.
L. S G. Schaffer.

Memorie, aengaende het Tractaet, ghemaeckt in den Haghe, tusschen de Serenissime Koningen van Groot-Britanje, en van Deenmarken, ende Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden. De 9. December, 1625.

Ad referendum.

AL hoewel mijn Heeren d'Ambassadeurs en Gedeputeerden, die getracteert hebben, goedt hebben ghevonden dat in generaler termen te stellen, om veel respecten en consideratien; soo is 't dat men presupposeeren moet dat *d'Opper- en Neder-Paltz*, met alle sijn digniteyten en aenkleven expresselijck moet zijn ghehouden, dat de gheconfedereerden verplicht zijn door alle moghelijcke middelen de restitutie en herstellingh daer af te procureeren en te verkryghen voor de *Keur-Vorst Palts-Graef*, en voor sijn kinderen, dewijl men hen ongherechtelijck daer uyt ghestooten heeft, en dat de gheseyde Geconfedereerden niet in eenigh verdrach met de teghen-parthy sullen treden, sonder daer de gheseyde Heer Keur-Vorst in te begrypen.

Dat de subsidie van gelt, die sijn Majesteyt van Groot-Britanje contribueert en opbrenght, van 300000. *Florijnen ter maent* voor 't heyr van de Koningh van Deenmarken sal ghecontinueert worden, tot dat door een *levendige en geestige diversie*, die sijn Majesteyt van Groot-Britanje met een ander heyr te landt, gelijk oock met sijn Vloten in zee, de Koning van Deenmarken sich met'er daet sal bevinden *meer geassisteert dan door de geseyde subsidie van gelt*: of zijn Majesteyt sal, door andere subsidien en contributien, capabel ghemaeckt worden om sijn heyr t'ondersteunen.

Dat, in geval de Koning van Groot-Britanje van sijn *eyge ondersaten* 6000 *man-*

nen te voet naer 't gheſeyde heyr begeert te ſenden, en 1000 *Paerden* op ſijn gagie t'onderhouden, maer naer de proportie van de ſoldy van ſijn Majeſteyt van Deenmarken, het aen hem vry ſal ſtaen dus daer in te doen ten eynde van drie maenden, ghelijck veraccordeert is, of veraccordeert ſal worden tuſſchen de Majeſteyten van Groot-Britanje, en van Deenmarken, door d'intermiſſie van de Ridder *Amſtruther*, en dat de betalingh der gheſeyde krijchs-lieden ſal zijn door middel van rabat van de beloofde ſomme van 300000 *Florynen* ter maent; 't overige van 't geſeyde gelt gaende aen d'andere koſten van 't geſeyde heyr.

Dat het heyr van de Graef van Mansfelt, terwijl het vervoeght, of in diſpoſitie van de Koning van Deenmarcken ſal blijven, (gelijck het nu is, en verſtaet te behooren te continueeren tot aen een ander beſluyt, door de Geconfedereerden ghenomen) gerekent moet worden onder 't ghetal van 't volck, ſoo te voet als te Paert, geſpecificeert in het tweede Artikel van 't gheſeyde verdragh; wel verſtaende dat het gheſeyde Artikel niet ſtrenghelijck verklaert ſal worden, tot dat de middelen vermeerdert ſullen zijn door andere contributien, noch niet geſpecificeert in 't gheſeyde Tractaet, om te hulp te komen tot d'onderhoudingh van 't geſeyde heyr van ſijn Majeſteyt van Deenmarken.

Men verſtaet oock dat niemandt der geconfedereerden ſal mogen ſenden, of doen ſenden, directelijck of indirectelijck, aen de vyanden, of aen hun Adherenten eenige *Lijfvoche, of Ammunitie van oorlogh, of maſten, touwen, of andere noodſakelijcke dinghen*, 't zy tot d'oorlogh, of om Schepen toe te ruſten of te timmeren, maer dat ſullen beletten en voorkomen, ſoo veel als hen mogelijck is, ſoo wel aen hun eyghe onderſaten, als aen alle anderen, op verbeurte van voor prijs verklaert te worden.

Dat door het Tractaet van Confederatie voor-ghenoemt belooft is dat de Heeren Ambaſſadeurs der Koningen van Groot-Britanje, en van Deenemarken, en de ghedeputeerden der Heeren Staten ſullen beſtellen en doen komen in den Haghe de declaratie van de wil van hun Souverainen op dit Tractaet binnen de twintighſte dagh van Maert eerſt komende; beloovende de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Gedeputeerden, in een ſelve terme en plaets oock te fourneeren en te leveren de declaratie van hun Souverainen op de punten en artijkelen, in deſe teghenwoordighe Memorie begrepen. Was gheteeckent en beſeghelt ghelijck volght.

G. Buckingam. *Iacob Vlefelt.* *Floris, Graef van Kulenburgh.*
Hollandes. *Ghriſtiaen Thomaſſen.* *Nicolaes van Boekhorſt.*
Dudley Carleton. *Antonie Duik.*
S. van Beaumont.
G. van Hartevelt.
C. Oofterzee.
Thomas Farwer.
G. Schaffer.

d'Aggreatie

d'Aggreatie des Koninghs van Denemarck op beyde ſoo Tractaet als Memorie was gedateert Wolfenbuttel den 28. Febr. 1626.

Daer wierdoock gemaeckt een onvervanckelijck ontwerp van Alliance met den Prince van Tranſilvanien, luydende

„ALſoo de Doorluchtige ende Hoochgeboorne Vorſt ende Heere / Heere
„Gabriel des Heyligen Roomſchen Rijchs ende in Sevenburgen Vorſt /
„etc. Heer van etlijcke deelen des Koninckrijchs van Ungaren / der
„Tiechler Graef / Hertogh tho Oppelen ende Ratiborn / door ſijne Furſte-
„lijcke Doorluchtigheyts Geſante den Heer Matthias Quadt ten Wickrodt
„ende Zoppenbrugh upt kracht van deſſelfs Procuratie / gedateert den 18.
„April leſtleden / heeft doen verklaren ghereſolveert te ſijn ſich in de boven-
„ghenoemde Alliancie te begeven.

Soo iſt / dat de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden
„verklaren te Vreden te weſen op't welbehagen ende goetvinden van de Ko-
„ninchlijcke Majeſteyten van Groot Bretaignen ende Denemarcken metten
„voorſz Heere Geſante te accorderen ende verdragen / gelijck ſy by proviſie
„op believen van deſelve Majeſteyten accorderen / verdragen ende beſlupten
„mits deſen de Conditien ende Articulen hier navolgende.

„ Dat Hoochgedachte Vorſt in de bovenghenoemde Unie ſich ſal begheven ende hem
„daerin begeeft mits deſen / gelijck hy oock van de geconfedereerde daerinne
„op ende aengenomen wort / in ſulcker geſtalt als of ſijn Vorſtelijcke Door-
„luchtigheydt aenvanckelijck deſelve Unie hadde helpen Tracteren ende
„ſlupten.

„ Zijn Furſtelijcke Doorluchtigheyt ſal een armée formeren / ende daer
„mede ſelfs te Velde komen / ten minſten met 15000 Ruyteren om apart oft
„mette troupes van de andere geconfedereerden / daer by te voegen / te inva-
„deeren de Landen van de gene die deſelve Geconfœdereerde ſoecht te be-
„ſchadighen.

„ Ende de wijle deſe invaſie werdende gedaen ſijne Furſtelijcke Doorluch-
„tigheyt verſcheydene ſware beſettingen op diverſche Frontieren ende paſ-
„ſagien ſal moeten doen / om daer door geen inval te lijden / ende tot dien eyn-
„de onderhouden een groot aental Volcx van 40 of meer duyſent Mannen.

„ Sullen de Geconfedereerden ter Maent van 32 dagen / voor de Maen-
„den dat ſijne Furſtelijcke Doorluchtigheyt effectuelijcken / in voegen als
„vooren / te Velde ſal weſen / hem aſſiſteeren met 40000 Rijcxdaelders te be-
„talen / de helfte daer van by den Koninck van Groot Brittaguien / een vie-
„rendeel by den Koninck van Denemarck / ende aengaende 't reſterende vie-
„rendeel, ſullen de geſamentlijcke Geconfedereerden haer ſterck maecken /
„dat het ſelve oock ſal worden gepreſteert.

„ Ende daerenboven by deſelve ſijne Furſtelijcke Doorluchtigheyt te bel-
„de ſchicken ende onderhouden 8 oft 10000 man te voet / ende 2000 Paerden.

„ Ende ſal debvoir werden gedaen by alle Koninghen / Princen ende Po-
„tentaten binnen ende buyten Europa / dat hun deſelve mede in de Unie

„ wollen begeven / 't ſy dat ſulcks ghedaen ſal worden dooꝛ d'ordinaris Am-
„ baſſadeurs in de reſpective plaetſen reſiderende / of dooꝛ een Extraordina-
„ris beſendinge / ſoo als 't ſelve beſt ſal werden gevonden.

„ d'Andere Articulen van de vooꝛſz Alliantie werden verſtaen bundigh
„ ende vaſt te blijven / ende deſe tot naerder verſeeckeringhe daer bp te loo-
„ men.

„ Gedaen In 's Gravenhage op 't welbehagen van Hooghſtged: Konin-
„ gen den 18. September 1626. Onderſtont: Ter Ordonnantie van Hoogh-
„ gemelte Heeren Staten Generael.

Was ghetee ckent.

I. van Goch.

„ Bp vooꝛgaende Tractaten met Chur-Brandenburgh inde Jaren 1623.
„ ende 1624. gemaect / was al reede deſen Staet wel niet uptdruckelick / edoch
„ nochtans indirectelijck ende bp ghevolge verbonden tot Oꝛloge of conti-
„ nuatie van dien tegen den Koninck van Spaignien die d'Oſtenrijckſche
„ ende Furſt-Pyburghſche intereſten vooꝛſtont. Deſe Staet ter contrarie de
„ Chur-Brandenburgſche. Daerom ſal oock nodich ſijn hier weder te ſtellen
„ het Tractaet van pꝛoviſionele depling der litigieuſe Furſtendommen ende
„ Landen tuſſchen hoogſtgemelte Chur ende Furſten.

Proviſioneel Tractaet tuſſchen hare *C.* ende F. D. van Brandenborgh ende Nyborgh, geſloten Duſſendorp den 9. Marty 1629.

„ Alſo tuſſchen de Vooꝛluchtigſte Chur: ende Furſten Heere Georg Wil-
„ helm Marckgrave tot Brandenburgh des H. Roomſchen Rijcx Aertz
Cameter ende Chur-Furſt / in Pꝛuyſſen / tot Gulick / Cleve / Berghe /
„ Stetin / Pommeren / der Caſſuben ende Wenden / oock in Sileſien tot Croſ-
„ ſen ende Jagerndoꝛp Hertog / Burggrave tot Nurenberg ende Furſt tot
„ Rugen / Grave totter Marck ende Ravensbergh / Heere tot Ravenſtepn ꝛc.
„ ende Heere Wolfgang Wilhelm Palsgrave aen den Rijn / in Bejern / tot Gu-
„ lick / Cleve ende Berge Aertshartog Grave tot Veldentz / Spanheimb / der
„ Marck / Ravensberg ende Moꝛſe / Heere tot Ravenſtepn / etc. allerhande
„ ſtrydigheyden ende miſverſtant geweeſt zijn / over de adminiſtratie ende ge-
„ nietinge vande Gulich / Cleef ende Berghſche Hertochdommen / als oock
„ vande daer toe gehoorige Graeffſchappen ende Heerlickheyden / ende ande-
„ re Leenen ende daer van dependerende appertinentien / gelijck deſelve den
„ Vooꝛluchtigen ende Hoochgheboren Furſt ende Heere Heere Johan Wil-
„ helm / Hoochloffelijcker Memorie Hertog tot Gulich / Cleve / Berge / Gra-
„ ve totter Marck / Ravensbergh / ende Moꝛſe Heere tot Ravenſtepn etc. bp
„ tijt ſijnes levens gepoſſideert heeft.

„ Waeromme bepde hare Chur: ende Furſte: D: D: rijpelijck ten gemoe-
„ de ghetrocken hebben / 't bp aldien ſoodanighe verde-uptſiende periculeuſe
„ differentien / noch langher ghecontinueert woꝛden ſouden / dat niet

alleen-

„alleenlijck hare Chur ende F: F: D: D: ſelfs in geſtadige dangereuſe onru-
„ſte ſitten/maer oock beyderſijts onſchuldige Landt Standen ende Onder-
„danen in 't hoogſte verderf gebracht/de Landen gantſchlijck gedeſtrueert/
„ende eyndlijck vande rechtmatige Erfgenamen/ la wel heel van het Room-
„ſche Rijck afgetrocken werden mochten.

„Om dit alles nu voor te komen / ende in conſideratie van de Verwandt-
„ſchap ende Bloets vrientſchap / waer mede hare Chur ende F: F: D: D:
„malkander ſoo na beſtaen/ende uyt ſchuldige liefde totte Onderdanen/ſoo
„hebben hare Chur: ende F: F: D: D: met malkanderen een proviſioneel ac-
„coord van 25 Jaer lanck (by ſo verre voor den uytganck van deſelve / deſen
„ſtrijt van Succeſſie niet in 't goede/ofte door recht behoorlijck vergeleecken
„ofte gedecideert wort) opgerecht/ in manieren als hier naer volget.

I. Een eerſten/Præcaveren beyderſijts hare Chur: ende F: F: D: D: dat dit
„accoord noch haer ſelfs / noch andere / die op deſe Landen pretenderen /
„nieten ſal nadeelijck / ofte hinderlijck ſijn / aen 't geene wat een yeghe-
„lijcken van rechts-weghen toebehoort/ofte by ordentlijcke Declaratie van
„rechten toegekent werden mochte/ ende derhalven oock van ghenen der-
„den/ tegens hare Chur: ende F: F: D: D: ſelfs / ofte anders tot prejuditie
„aengetrocken worden.

II. Daeromme willen hare Chur: ende F: F: D: D: t'ſamender hant/aen de
„Roomſche Keyſerlijcke Majeſteyt als ſijnde haren allergenadighſten Leen-
„Heeren, ende hooghſte over-hooft ſchuldigh reſpect dragen ende derſelven
„dit proviſionael accoord aller onderdanigſt notificeren/ met het alleronder-
„danichſt betrouwen/dewijl daer door niemant aen ſijnen rechte geprejudi-
„cieert en wort/maer daer en tegens door dit middel de Landen by het Rijck
„behouden / oock de Onderdanen in vrede ende ruſte geſtelt worden / dat
„hare Keyſerlijcke Majeſteyt het ſelve allergenadighſt ende geerne werden
„vernemen.

III. Den anderen willen hare Chur: ende F: F: D: D: dit accoord commu-
„niceren aende Koninckliche Majeſteyt tot Hiſpanien, ende de Serma.
„Infanta, als mede aende Hoogh Mogende Heeren Staten Generael, ende
„verſoecken dat ſy aller ſijts haer volck / dewijle haere Churf: ende F: F:
„D: D: nu met malkanderen veraccordeert ſijn / upt alle plaetſen deſer
„Voorſtendommen ende Landen afvoeren: ofte doch elck deyl booven eene
„plaetſe niet beſet houden, ende in deſelve de Soldateſca ſich binnen de
„Steden ende anders allerdinghs neutrael houden laten willen: dat
„ſy oock alle Hoſtilitepten / Krijgeſſalien ende dadelijckheyden hoe de-
„ſelve namen hebben moghen / van de Gulichſche Furſtendommen Graef-
„ſchappen ende Landen / ende allen derſelver Ingheſetenen ende On-
„derdanen diverteeren / ende afſtellen / ende by aldien noch eenighe upt
„deſe Landen in de Garniſoenen ghearreſteert waeren / dat deſelve ſon-
„der ontgheldinghe gherelaxeert ende los ghelaeten worden: dat ſy
„oock door ſchriftelijcke reſolutiones / ſoo wel haere Chur: ende
„F: F: D: D: als oock haer onder malkanderen ſelfs verſeecken
„willen / deſe Landen met nieuwe Inlegeringhen ende ſtil-ligghen gant-
„ſchelijck / oock met door-tochten ſo veel als mogelijck te verſchoonen/ ende

„ſo dergelijcken noodſaeckelijck geſchieden moſte/ſich alsdan in't Lant niet
„op te houden/ ofte ſoo immers een nacht Leger daer in te nemen noodigh/
„ſich met onderhoudinge van goede Kryſch-diſcipline/ende ſonder beſwaer-
„niſſe ofte laſt vande Onderdanen/ volgens des H: Rijcx Conſtitutien/ ende
„de Paſ-Ordininghe/ mette voorgaende Furſten opgherícht/ te dragen/en-
„de die genigen ſoo daer tegen handelen/ exemplarelijck te ſtraffen/ ende tot
„behoorlijcke reſtitutie ofte afdracht aen te houden / de Onderdanen noch-
„tans onder geen prætext hoe het ſelve namen hebben mochte / met exactien
„ofte in anderen manieren te beſwaren / maer haer bp alle occaſie / rechte
„neutralitept ghenieten te laten/ ende bp aldien eenen ofte meer/ ſich tegen
„des eenen ofte anderen depiſ Soldateſca / ofte tegen de Neutralitept ver-
„loopen ofte ſtraſbaer gemaeckt te hebben bevonden wierde/ de animadver-
„ſie ende ſatisfactie daer over bp haer Wettige Overigheyt / waer onder ſp
„geſeten zijn/ behoorlijck te ſoecken.

IV. Verder ſal bp beyder ſijds Aſſiſtenten met ſonderbare diligentie ghe-
„ſocht worden/ dat ſp haer niet ondernemen willen / eenige plaetſen in deſe
„Landen met Garniſoen te beſetten/ ofte te occuperen / ofte eenighen aen-
„ſlagh daer op/ ofte op de perſoonen van hare Chur: ende F: F: D: D: Rid-
„derſchap en Steden / Landen en Luyden / Raden/ Officiers/ ende Die-
„naers te maecken/ofte dergelijcken hare toebehoorigen toe te laten. Maer
„ſoo verre ſp ſelfs/ofte eenige van hare bedienaers ende Ingeſetenen/ in Pu-
„blico ofte Privato tegens deſe Landen/ofte derſelver beſitters/ende Onder-
„danen/ende Ingeſetenen/ofte tegens de Land-Standen in't Generael of-
„te Particulier pets te prætenderen hebben mochten / dat het ſelve met af-
„ſtellinghe van alle dadelijckheyden / repreſſalien / en anders niet als door
„goetheyt ofte ordentlijck Recht/ volgens de oude Pacta ende Concordaten/
„behoorlijck geſocht/ gedetermineert ende uytgevoert werde.

V. Gelijck ſp dan oock niet en werden difficulteren te reſolveren / dat ſp
„geenen vande poſſederende Chur: ende Furſten/ in ſijne/ na het uytwijſen
„des accoords/ hebbende Lands-Furſtelijcke Juriſdictie / Regeeringe ende
„Verordeninghen ofte oock aen ghenietinge ſijner Renten ende Inkomſten/
„onder wat ſchijn ende prætext het oock gheſchieden mochte / gheen indracht
„ofte behinderinghe doen / ofte door hare toebehoorighe het ſelve doen laten
„ſullen.

VI. Daer-en-teghens hare Chur. ende F. F. D. D. de beyde Oorloghende
„parthyen ſinceerlijck ſullen verſeecheren/ onaengheſien dat een deel deſen /
„het ander den anderen Chur. ende Furſten aſſiſteert/ dat ſp ſich doch jegens
„beyde deylen/ in't ghemeen ende af-ſonderlijck/ beneffens hare Landen en
„Luyden willen betoonen/ ghelijck trouwe nabueren toeſtaet / tot oprechte
„Neutralitept behlptighen / ende in voorvallende differentien / ſich naer in-
„houdt van de oude Pacta ontſcheyden laten / ende van alle contrarietepten
„abſtineeren.

VII. Het ſal oock aller-zijds alle 't ghene wat tot hier-en-toe tuſſchen
„beyde Chur. ende Furſt. ende der ſelven toebehoorige gepaſſeert is ende tot
„onwille oorſaeck gegeven heeft / een pegelijck vergheven zijn / ende op nie-
„mant verhaelt worden.

VIII. Maer

VIII. Maer daer-en-teghens willen beyde nu provisionaliter veracco-
„deerde Chur. ende Furſten een den anderen totter uptdzacht van de ſaecke
„trouwelijck ende Furſtelijck mepnen / ende gedurende den tijd van dit In-
„terim, ſonderlijck tot Conſervatie van beyder-zijds poſſeſſie ſterck te ſamen
„houden / ende tegens andere metten rechte ſtrijdende / wpandlijcke ende da-
„delijcke pretenſien / een den anderen met conjunctie van hare Staden ge-
„trouwelijck aſſiſteeren.

IX. Soo wanneer tuſſchen haere Chur. ende F. F. D. D. ofte der ſelver
„Raden / Officiers / Dienaers / ende Onderſaten / eenigh miſverſtant ko-
„men mochte / waer voor men ſich doch aller-zijds met hooghſten vijt / ende
„pver ghetrouwelijck wachten ſal / ſoo ſal men teghen malkanderen niet
„de facto procedeeren / maer na gheleghenthept van de ſaecke / eerſt de Offi-
„ciers ende Raden bp den anderen doen kommen / ende naer billickheydt de
„gereſene abuſen ontſchepden laten: maer ſouden daer immers ſoo groote
„difficulteyten voorvallen / dewelcke bp de Officiers ende Raden niet ont-
„ſchepden werden mochten / ſo ſullen ſchickelijcke ende genoeghſame gequa-
„lificeerde luyden / in gelijcken getal van beyden ſijden gekooſen werden / die
„daer tuſſchen handelen ende in der goethept de ſaken afdoen / ofte anders by
„faulte van dien / door een expedijt / onpartijdigh ende kort proces (waer in
„jegelijcken deel meer niet als twee / ende alſoo 't ſamen maer vier ſchriften
„toe te laten / ende het ſelve ten langſten binnen den tijt van een Jaer af hel-
„pen; tot dien eynde dan die gene ſomen beyderſijts hier toe kieſt / in affon-
„derlinge be-eedinge om onpartijdich in de ſake te ſpreecken / genomen wer-
„den ſullen: ende ſal het bp 't ghene / wat hier in per Majora gheſtatueert
„wort / totte rechtmatige deciſie toe vande Hooft-ſake / verblijven; maer
„hadden ſp Paria Vota, alſdan ſal jegelick deyl eenen onpartijdigen Arbiter
„nomineren / ende upt deſelve eenen door 't lot gekooſen ende alſulcken inſ-
„gelijchs als voorſz daer toe behoorelijck be-eedicht worden.

X. Bp aldien ooch den eenen ofte den anderen vande teghenwoordighe
„Heeren Tranſigenten / ofte Heeren Erfghenamen / door den wille Godes
„voor d'expiratie van de 25 Jaren / ofte eer dat de Hooft-ſaecke eyndelijck
„in 't goede oft door Recht ontſchepden is / mette doot afgaen mochten / ende
„deſſelven Succeſſeur oft Erfgenaem de Regieringe deſer Landen voor ſijn
„deel aenbaerden / ende de Huldinge van de Staden / ende Onderdanen ne-
„men wilde / ſoo ſal het deſelve elcke repſe den anderen noch levende Chur:
„ofte Furſten / ofte des ſelven nakomelingh / dzie maenden van te vooren te
„weten doen / op dat den ſelve ſijne Geſanten ſchicken ende toeſien magh /
„dat daer bp niet alleen niet en geſchiede 't welk dit accoord tegen ofte ſijnen
„Heer prejudiciabel ſp / maer dat deſſelven ooch behoorelijck ghedacht wer-
„de / ende de Staden ende onderdanen ſich aen den ſelven bp alſulcken Hul-
„diginge te gelijck verbinden / gelijck alſdan de Huldiginge / volgens gecon-
„cipieerde form / geſchieden ſal / ende ſal den Geſant bp de Furſt die de Huldi-
„ginge ontfangt behoorlijck verplicht worden.

XI. Beyde hare Chur: ende F: F: D: D: ende hare ſucceſſeurs ſal totte
„deciſie der ſaecke toe ofte tot een ander Principael ende perpetuel accoord /
„oft totten uptganck van de 45 Jaren / den geheelen Tijtel ende de Wapen

van de

„van de Hertogen tot Gulich/Cleve/Bergh/mitsgaders bande toebehoorighe Graef schappen ende Heerlickheden gelaten worden/ende sy selfs willen d'een den anderen/het selve so in't spreken als in't schrijven geven/ende „belasten dat de Onderdanen ende de Cantselrijen diergelijcken doen sullen.

XII. Wat dan de Provisionele deplinge/administratie/Regieringe/ende „genietinge der Landen aengaet/so sal aen sijne Chur:Doorl: etc. blijven en de derselven toe-ge-eyghent worden/ dat Furstendom Cleve, ende de beyde Graef schappen Marck ende Ravensburg, met alle ende e pegelijcke hare Regalien/ Jurisdictien/recht ende gerechtigheden.

XIII Insgelijcken sullen aen sijne Furstelijcke Doorluchtighept / blijven „ende derselven toe-ge-eyghent worden/de Furstendommen Gulich ende Berge, ooch de Heerlickhept Ravensteyn ende Breskesant, met alle ende peghelijcke Regalien/ Jurisdictien recht ende gerechtigheden.

XIV. Gelijck ooch sijne Furstelijcke Doorl: sich voorhouden doet/de uytvoeringe vande Actie / op allen resteerende Landen / Heerlickheden ende „Leengoederen/die Hertogh Iohan Wilhelm tot Gulich/hoogl. memorie/na„gelaten oft opt gehad heeft/maer nu ter tijt by andere gepossideert worden.

XV. De ordinarie Inkomsten ende Renten/ als ooch de extraordinarie / dewelcke aen Vuchten /Contributien/oste in andere manieren in de beyde "Furstendommen Cleve ende Berge/na dato des 1 May toekomende vallen " werden / sullen in een gemene Cassa gelevert / ende het daer mede als hier „navolght gehouden werden.

XVI. Want al hoewel sijne Chur: D: tot Brandenburgh het Fursten„dom Cleve mette Landts-Furstelijcke Overichept/ende andere recht/ ge„rechticheden ende regalien / by dit accoord is geassigneert / ende op gelijcke maet ende wijse/het Furstendom Berge aen des Heeren Palsgraven F: D: verblijft/ soo sullen doch in beyde Furstendommen Cleve ende Berge de "ordinarie ende extraordinarie Inkomsten en Contributien/ ende der Land„schap verwillingen/ ooch aen Vruchten ende andere intraden/ soo die ghe„noemt sijn / oste ingebracht werden konnen tusschen beyde hare Churf: en„de F: F: D: D: gelijck gedeylt werden.

XVII. Maer de wijse sijne Chur-Furstelijcke Doorluchtighept tot Bran„denburg upt schere respect/ eben so geerne het Furstendom Berge, als Fur„stendom Cleve soude hebben willen / ende het doch tot sijne Furstlijcke "Doorl: electie gestelt is/ ende deselve sich soo haest niet en heeft resolveeren "konnen/ soo is aen sijne F: D: á dato deses/ haer noch een Jaer tijds te be„denken / toegelaten / ende ingewilligt / alsoo ende in dese maniere/ dat „wanneer sijne Furstlijcke Doorl: sich voor uytganck van't Jaer resolveren „ende het Furstendom Cleve begeeren ende daer-en-tegen het Furstendom "Berge sijner Churf: Doorl: afstaen werden / soo sal de voors gemeenschap "van de Kamer Renten aen ordinarie ende extraordinarie Inkomsten ende "toekomende Contributien cesseren / ende sullen blootelijck de beyde Fur„stendommen tegen den anderen ongewisselt ende hinc inde malhanderen „pari passu ingeruymt worden/ sonder eenige voordere Tractatie oste Confe„rentie/ daer dan sijne Chur: D: het Furstendom Berge, ende sijne Furstl: „D: het Furstendom Cleve, ende alsoo op sulcken val/ sijne Chur: D: het

Fursten-

„Furſtendom Berghe ende beyde Graeffſchappen Marck ende Ravensbergh,
„ende ſijner F. D. behalven de reſervatie van de Actie / op de reſteerende by
„andere gheposſideerde Landen ende goederen / de beyde Furſtendommen
„Gulich ende Cleve, mette Heerlickheyt Ravenſteyn ende Breskeſant, met alle
„Overigheyt / nutringe ende intraden / te Adminiſtreeren ende te ghenieten
„graſſigneert / gelaten / ende ingeruymt worden.

XVIII. Ende dewijle de Collatie van de Proſtdyen ende andere Geeſtelijcke Beneficien op de Collegial Kercken / oock van de Vicarien in andere Kercken niet even de Landt-Furſtlijcke Overigheyt aenhanght / ſoo ſullen „de ſelve in alle voorſz. Furſtendommen ende Graeffſchappen / by de Maenden / van beyde Furſten vergeven worden / in ſoodaniger voegen / dat op de „ghene ſtichten / daer alle Collationes den Furſt volkomelijck toebehooren „ſijner Churf. Doorl. te vergeven toeſtaen de gene beneficia die in Ianuario, „Martio, Majo, Iulio, Septemb. & Novemb. vallen ende *ad manus Principum* geresigneert worden / inſghelijcken oock ſijner Furſtl. Doorl. de ghene / die in „Februario, Aprili, Iunio, Auguſto, Octobri & Decemb. vallen / maer op de „gene ſtiften / daer de overledene Furſten maer ſes Maenden gehadt hebben / „worden voor jegelijcken Churf. ofte Furſten drie Maenden gereſerveert / ſoo „dat ſijner Churf. Doorl. tot Brandenburgh op de ſelve plaetſen in Ianuario, „Mayo & Septembri ende ſijner Furſtlijcke Doorl. tot Nieuborgh in Martio, „Iunio, & Novembri de Collatie toekomt / ende ſullen de Decani ende Capitularen / over al van 't gene wat deſes punctes halven veraccordeert is / be„richt ende vermaent worden / dat ſy ſoo dickwils als eenige plaetſen vace„ren / het ſelve terſtont aen beyde Churf: ende Furſten / ofte hare verordineerde „laden omſtantijck notificeren / ende hares deels nakomen 't gene wat hier „over vergeleecken is.

XIX. De Regieringe van deſe Proviſionaliter afgedeelde Landen / ſal een yegelijck van de beyde Churf: ende Furſten t'ſijner plaetſen alſoo aenſtellen / „dat het Furſtelijck loffelijck oock den Privilegien ende Immunitepten van „de Landen Comforn / ende voor Godt / by de Keyſerlijcke Majeſtept ende „de poſteritept te verantwoorden ſtaet.

XX. Maer als de 25 Jaren geexpireert zijn / ende daer-en-tuſſchen geene „rechtmatige deciſie ghevolght / oft andere naerdere vereeninge getroffen en „ware / ſoo ſtaet jegelijck deyl 't eenemael wederom in ſijn volkomen rechte.

XXI. De archiven / Regiſtraturen ende Oorkonden / ſullen na gelegenthept vande Furſtendommen Graeffſchappen ende Heerlickheden / die eenen „jegelijcken ingeruymt zijn / getrouwelijck overgelevert worden.

XXII. Maer ſo dickwils als den eenen / ofte den anderen Churf: ende Furſten eenige documenta uyt des anderen Cantſelrie ofte regiſtrature noodigh „zijn / ende daerom verſoeck gedaen wort / ſoo ſal een deyl den anderen deſelve „gelijck het de noodturft vereyſcht in originali ofte in authentique Copie volgen laten / ende daer in ſonder fraude gegaen worden.

XXIII. Den Pas oock de Commercien / handel ende wandel / te Water ende te Lande / ſal niemant geſlooten / maer over al vry ghelaten worden / „in alle manieren ghelijck het in den tijdt vande voorgaende Hoochloffelijcke „Hertogen geobſerveert wierde.

XXIV. Wat de ghemeene Rijcx ende Crepts Onera aengaet daer draecht

„een peghelijck Furſtendom ende Lantſchap ſijn aenpart/ niet tegen ſtaende „de proviſionale repartitie.

XXV. Ten Oorkonde van dien/ ende tot deſſelven vaſte geſtadige ende on„verbreeckelijcke onderhoudinghe/ hebben Hoochſtghedachte Heeren Palſ„graven Furſt: Doorl: voor ſich. In plaetſe ende uptten naems van ſijne „Churf: Doorl: tot Brandenburgh derſelven hoochaenſienlijcke Geſanten/ „den Hoogweerdich/Hoog ende Welgebooren Heere Adam Grave tot Swart„ſenborgh, Heer tot Ridderlijcken St. Johan Orden in de March/Saxen/ Pom„meren ende Wendtlant Meeſter / Heere tot Hoſenlantſbergh ende Bim„bom (in kracht van gepreſenteerde Creditive / ende Conſtitutie/ ooch van „de beyde Originale by ſijne Churf: Doorl: gedepeſcheerde Commiſſien) dit „Accoord met eyghen handen onderſchreven / ende hare Seghels hier onder „op ghedruckt.

Gedateert ende geſchiet tot Duſſendorp den 9. Marty Anno 1629.

Getoeckent

Wolffgang Wilhelm.

Adam Graeff zu Swartſenbergh.

Op de deylinge in dit Tractaet geſtelt, volghde in 't naeſte Iaer een ander met den Hartogh van Nyborg over de kiefinge ende electie: luydende als volght.

„NAdien op den 9. Marty 1629. binnen de ſtadt Duſſeldorp tuſſchen den „Doorluchtighſten Chur-Furſt Heere Georgh Wilhelm Marckgraef „tot Brandenburgh/ des Heyligen Roomſchen Rijchs Aerts-Kamerer „ende Chur-Furſt/ in Pruyſſen / tot Gulich Cleve ende Bergh / Stettin / „Pomeren / der Caſſuben ende Wenden / ooch in Sileſien / tot Groſſen ende „Jagrendorp Hartogh/ Burg-graef tot Nurenborgh ende Furſt tot Rugen/ „Graef tot der March ende Ravensbergh/ Heere tot Ravenſteyn / etc. Ter „eenre/ en de Heere Wolfgang Wilhelm Palts-graef by den Rhijn/ in Beye„ren / tot Gulich/ Cleef en Bergh Hartogh/ etc. ter anderen zijden opghe„recht ende geſloten is ſeechere proviſioneel Accoort ende verdragh van 25 ja„ren (ten ware voor uptgang der ſelver het diſpuyt van ſucceſſie metter minne „of by rechte na behooren werde vergheleken, of anderſins af-ghedaen) over de „verdeelinghe ende beſit der Landen van Gulich, Cleef, Berch, Marck, Ravens„bergh, Ravenſteyn ende Breskenſſant, alles breeder blijckende by het voorſz. „verdragh / daer toe om hoorthepts wille gereferert werdt / houdende onder „anderen dat aen de keure ende optie van den Hoogh-ghedachten Furſt van „Nieuburgh geſtelt ende gelaten was om binnen een jaer na date van 't ſelve „verdragh te mogen verklaren / of ſijne Furſt: D. begeerde dat Furſtendom „Cleve ende daer tegens aen den hooghſt-gedachte Chur-Furſt af te treden „ende in te ruymen het Furſtendom Berghe / of dat ſijne Furſtlijche Doorl: „de verdeelinge der voorſz Landen ſoude laten verblijven gelijck deſelve in 't „voorſz accoord aenvanchlijck was geſtelt/ maer alſo ſich eenige difficulteyten ende ſwarigheden hebben geopenbaert belanghende de voorſz keure en-

de optie

„de optie dewelcke by continuatie den vooꝛtganck ende het effect van het „vooꝛſz pꝛoviſioneel verdꝛagh grootelijcks ſouden hebben verachtert / ende „geincommodeert; ſoo hebben de Heeren Staten Generael nae vooꝛgaende „advijs van ſijn Excellentie den Heer Pꝛince van Orange dooꝛ der ſelver „Heeren Ghedeputeerden doen houden verſchepden Conferentien met ſijne „Hooghged. Furſtl. Dooꝛl. van Nieubooꝛgh ende met d'aenweſenden Heeren „Afgheſanten van ſijn Churf. Dooꝛl. van Bꝛandenburgh / ende in de ſelve „Conferentie na vooꝛgaende communicatie met den Hooghgemelten Heeren „Pꝛince van Orange gedaen verſchepden vooꝛſlagen / ende met redenen ende „inductien de ſaecke ſoo verre ghebꝛacht dat parthyen weder-zijds ſich ſou„den laten bevallen / dat ſijne Hooghſtged. Churf. Dooꝛl. by pꝛovijſie vooꝛ „den tijdt van 25. jaren (ten waere vooꝛ uytgangh der ſelver het diſpuyt van „ſucceſſie metter minne of by rechte na behooren werde vergeleken / of ander„ſins afgedaen) ſoude beſitten het Furſtendom Cleve ende 't Graefſchap Mark „in 't geheel, ende ſijne Furſt. Dooꝛl. van Nieubooꝛgh het Furſtendom Gulich, „Bergh, en de Heerlijckheyt van Ravenſteyn ende Breskenſant, &c. mede in 't „geheel; blijvende vooꝛ haere Chur ende Furſt. Dooꝛl. in ghemeen ende on„verdeelt peder vooꝛ de gerechte helft het Gꝛaefſchap Ravensbergh / ſoo wel „in Hooghept / Juriſdictie / als opkomſte / ende wert wijders verſtaen dat het „vooꝛſz. Accooꝛt in alle ſijne vooꝛdere pointen ſal blijven onverandert / in allen „ſchijn of dit tegenwooꝛdigh naerder verdꝛagh niet en ware geſchiet: 't welck „ſijne Furſt. Dooꝛl. van Nieubooꝛgh heeft aenghenomen ende gheappꝛobeert „ghelijck hy 't ſelve aenneemt ende appꝛobeert mits deſen. Maer alſoo de „Welged. Heeren Geſanten ſich dus verre niet vinden gelaſt / hebben dien on„vermindert op de goede Vꝛund- en Nabuerlijcke-Vermaninghe van haere „Ho. Mog. aenghenomen den ſelven vooꝛſlagh in Perſoon aen ſijn Churf: „Dooꝛl. met de redenen ende conſideration daer toe dienende / te vepꝛeſentee„ren / ende ſullen hare Ho. Mo. niet onderlaten / 't ſelve met alle moghelijche „devoiren te ſecondeeren / ten eynde dat ſijne Hoochged. Churf. Dooꝛl. den „vooꝛſz. vooꝛſlagh ſich mede late ghevallen ende ſijn verklaringe daer op uyt„geve / binnen den tijd van dꝛie / of uyterlijche vier Maenden na date deſes: „wel verſtaende nochtans / in-gevalle ſijne Churf. Dooꝛl. van Bꝛandenburg „boven vermoeden quame te maken eenige ſwarighept in 't appꝛobeeren ende „ratificeeren van deſen vooꝛſlagh / dat in ſulcken ghevalle ſijne Furſt. Dooꝛl: „van Nieuburgh ſal blijven in ſijn geheel by 't recht 't welck hem opgekomen „is in krachte van 't vooꝛſz. Tꝛactaet van den 9. Martp 1629. des ten Ooꝛ„konde ende tot meerder beveſtinghe van dien heeft ſijne Furſt. Dooꝛl. van „Nieubooꝛgh ende de Heeren Gedeputeerde van hare Ho. Mog. deſen met ey„gen handen ondertekent / ende met hare reſpective Pitſchiers gheſegelt / op „den 26. Auguſti 1630.

Wolffgang Wilhelm. Floris van Culenborgh.
Nicolaes vander Bouckhorſt.
Jaſper van Voſbergen.
I. van Eyſſinga.
S. van Haerſolte.

UPt den inhoudt van dit opstaende Naerder-verdragh kan men sien dat dese Staet den Hertogh van Newborgh niet geerne tot Nageluer hadde; ende daerom de kiesinge van 't Furstendom Cleve / 't welck hy alreede voor sich hadde ghenomen) hem deden quiteeren: hem daer tegen weder accommodeerende met d'Evacuatie ende de Militie van alle ghefortificeerde plaetsen: uytghenomen Wesel, Emrick, Rees aen desen Staet ende Gulich, Orsoy, Sittert aen de Spaensche te blijven beset. Edoch daer-en-boven noch toe staende de besettinge ende subsistentie van de Fortificatie sijner Residentsstadt Dusseldorp.

Te verhalen wat ghevolgh in 't stuck des Oorloghs dese Tractaten hebben ghehadt / sulcks soude alhier niet te propoost zijn / want mijn voornemen niet is als om aen te wijsen / hoe ende deur wie ende wat interesten de Vrede in Nederlandt is belet gheweest. De begeerlijckheyt der Spaensche om de Vereenighde Provintien weder onder haer te brenghen was wel de principaelste: maer de naebuerighe Koningen ende Potentaten upt jalousie teghen 't Huys Oostenrijck Concurreerden daer in. Ende dese Staet wilde ock nopt lupsteren als na conditien die een eerlijcken ende seeckeren Vreede souden geven.

Ghedurende het Tractaet van Compiegne issset van Vrede-handelingh gantsch stil gheweest: hoewel men alhier klaeghde dattet subsidie daer in beslooft niet wel en wierd betaelt.

Daer na / als gesept is / sagh men ock dat Vranckrijck ende Engelandt om haer particuliere querellen den Spangiaert ghenoegh t'eenemael met Vrede lieten. Ja Vranckrijck tracteerde met Spangien ende kreegh een auxiliaire Vloote van daer. Ende tusschen Enghelandt ende Spangien was meer tolerantie ende collusie / als Oorlogh. De Koningh van Denemarck dede wel sijn beste: maer wierd deur Engelandt niet gesecundeert.

Dese Staet alleen toonde een goed Vaderp / ende getrouw Bont-genoot te zijn: zijnde / naest God / oorsake van de behoudenis van Luckstadt. Des onaenghesien maeckte de Koningh Anno 1629. sijne particuliere Vrede met den Keyser: sonder eenigh advijs of communicatie daer van te laten doen aen hare Ho. Mog. alsoo dat alhier noch die maendt Subsidie ter somme van 60000 Rijcxdalers gereet stonden / ende souden over-gemaeckt zijn gheweest; ware niet even op dien tijdt advijs ghekomen dat de Vrede tot Lubeck gesloten / geteeckent / ende met af brauden van 't Canon was gesolemniseert. Ende wierd by de selve Vrede niet alleen stilswygens verby ghegaen de Chur-Paltz, ende wat daer aen vast was; maer ock self de Hartogen van Meckelenborg: die daerom van haer Erflanden wierden gespolieert / ende eenige jaren kommerlick tot Lubeck hebben gheleeft: tot dat de Koningh van Sweden haer entlijck herstelde. Alsoo zijn Denemarck in 't jaer 1629. ende een wepnigh daer nae ock Engelandt geschepden upt het Oorloghen sonder veel regard te nemen op de geallieerde ende geinteresseerde.

Dese Provintien ter contrarie: die hoewel Anno 1629. (als upttet volgende sal blijcken) sy hadden komen eerlijck upt den Oorlogh komen / nochtans / meest ten aensien van de onderdruckte ende vryheyt soeckende party in Duytslandt, niet hebben willen daer na lupsteren: maer de Handeling afgebroken: ende de Novo Anno 1630. met Vranckrijck (als hier na sal volgen) haer Verbonden tot Oorlogh. Het verhael van die Vrede-handelinge is als volght:

Anno

Anno 1626. wordende tot Middelborgh in Vlaenderen over eenighe generale los-latinge van Gevangens te Water gehandelt by Wisselinge / is by de Burghemeester Berckel ende de Fiscael Slachmuller, ghecommitteerde tot de voorsz. Wisselinghe aen sijn Excellentie gherapporteert / dat Kesselaer, Heer van Marquette gecommitteert vande Infante, veel discoursen hadde gemaeckt van de Oorloghe met een Vrede te eyndighen: hoe seer d'Infante daer toe ware ghenegen, ende dat d'occasie geduyrende hare Hoogheyts leven waer genomen most werden: De voorsz. Berckel ende Slachmulder zijn by sijn Excellentie geauthoriseert dat sy de discoursen ende voorslagen van Kesselaer souden moghen hooren / doch niet anders dan als particulier / sonder haer verder in te laten oft Contenance te toonen 't selve te doen met kennis van pemandt van de Regeeringh.

Dese discoursen met eenige voorstellingen (die bupten alle apparentie waren / van in consideratie ghenomen te kunnen worden) zijn nu ende dan ghecontinueert / soo op 't vervolgh van de Handeling tot Middelborgh / als doer na tot Roosendael / wanneer nae 't overlijden van den Fiscael Slachmuller in ghelijcke besoigne van Wisseling van gevangens neffens Berckel gecommitteert is / de Burgemeester Vander Hooghe. De voorslagen die by den Heere van Marquette werden ghedaen (alsoo die voorsz. Gecommitteerden aen sijn Excellentie rapporteerden) waren in effecte dat de Koning van Spangien eenighe recognitie uyt de Domeynen van de Provincien jaerlijcks souden volghen; dat hy soude werden geassisteert met eenighe Schepen; dat den Catholiquen of Rooms-gesinden soude werden toegelaten exercitie van hun Religie ten minsten in eene Kercke in de groote oft principaelste Steden, de Riviere van de Schelde tot Navigatie ende Commercien geopent.

Welcke voorslaghen de voorsz Ghecommitteerde precijselijck ende absolutelijck verklaert hebben bupten alle apparentie te zijn / ende hoewel de Heere van Marquette daer op eenige moderatie sochte by te brenghen / is daer op soo blijven staen / tot dat de Handelingh vande Wisselingh voltrocken was: alsonochtans dat by hem verscheyden Brieven sijn gheschreven van tijdt tot tijt aen den Burghemeester Berckel om dit werck levendigh te houden / altijdts presenterende onder ghedeguiseerde termen / dat van 't swaermoedigh Proces van de Weduwe ende Erfgenamen van Slachmulder, waer mede de Oorloge worde verstaen / by Verdrach een eynde mochte werden gemaeckt / ende de occasie van de goede wille in 't leven van de Infante (die hy noemde de Weduwe oste groote Brouwe) waergenomen.

Op 't welcke by de Burgemeester Berckel nu ende dan nae goetvinden van sijn Excellentie kort ende precijs geantwoort is / altijdt in de ghedeguiseerde voorige termen van op soodanighe voorslagen niet te komen worden gelet.

Wordende uyt de voorsz discoursen ende Brieven ondertusschen oock verstaen / dat dit werck neffens d' Infante belept / seer behartight was by den Marquis Spinola, soo hier als na dat hy in Spagnien was gheweest by den Koningh / ende dat gene andere van de Spaensche Regierders kennis daer van hadden als den Secretaris Don Pedro de S. Iuan.

Tot dat eyndtlijck dit Jaer 1629. de Heere van Marquette geschreven heeft / datter absolute macht ende procuratie op de Infante van den Koningh was gekomen / ende dat soodanige ouverture soude werden gedaen / die hy niet en

twijffelde of ſoude werden gheaccepteert / ghevende klaerlijck ghenoegh te kennen dat van de recognitie uyt de Domeynen, aſſiſtentie van Schepen, exercitie van Religie werde ghedeſiſteert / pouſſeerende voort om eenighe antwoordt of occaſie van by-een-komſte / waer op by de Burghemeeſter Berckel dickwils niet / ende eyntlijck een of twee mael by ſomme van excuſe ende dilay tot beter gelegenthept gheantwoort is.

Maer alſoo ſich deſen verleden Somer weder occaſie van by eenkomſte tot Roſendael op 't ſubject als vooren præſenteerde: ſoo heeft de Heer Marquette aldaer deſe Materie weder opgeheven aen de Burgemeeſter Berckel vertoonende ende te leſen gevende de Procuratie van den Koninck van Spagnien op d'Infante gedateert den 12. January 1629. mitsgaders een acta van ſubſtitutie van d'Infante op hem Marquette, doende ſeer ernſtich ende effectueuſe Inſtantie tot den voortganck ende reſumtie van het oude Tractaet van Treves als vooren / alleen præſterende de openingh van de Schelde; om met dat point de reputatie van den Koningh te ſalveren: 't welck alſoo 't by Berckel gheſtelt wierde buyten alle apparentie; heeft eyntlijck met groote alteratie geſeyt, Als het anders niet mochte weſen dat ſy dan te vreden waren den voorgaenden Treves te vernieuwen ſimpelijck: heeft dienvolghende aen den Burghemeeſter Berckel getoont een Concept / beſtaende in twee Articulen / d'eerſte inhoudende renovatie van den voorgaenden Treves voor den tijd van 34 Iaren, ende het ander ſpreeckende van eenigh naerder Communicatie roerende de openinge van de Schelde, als hier na breder ſal werden geſeght.

Sonder dat hy daer van Coppe wilde geven / ſeggende dat hy ſulcx niet en vermochte te doen / maer liet de Burgemeeſter Berkel toe dat hy de ſubſtitutie voorden van beyde upt extraheerde in ſijn Tablette / expoſtulerende voorts / overmits hy altoos in deſe ſaecke gegaen hadde met oprechte ghver / ende oock ghetoont met exhibitie van de voorſchreven Procuratie ſijn qualitept ende macht.

Dat de Heere Berckel ter contrarie niet anders dan als particulier hebbende ghepraeticken / ſonder eenighe authoriſatie te toonen / hy ten naeſten ſoude komen met beſeghelt of Acte van Authoriſatie ende qualificatie / daer met hy mochte aen ſijne Princeſſe ſulcx verſekeren datter ter goeder trouwen werde gheprocedeert.

De Burgemeeſter Berckel heeft van allen deſen ghedaen rapport aen ſijn Excellentie doen weſende met ſijn Legher voor 's Hertogenboſch / dewelcke hem geſonden heeft na den Hage / ende met een Miſſive van ſijn eygen handt geaddreſſeert aen de Heere Duyck Raedt Penſionaris van Hollandt / begeerende dat ſijn E. ende eenighe andere Ghedeputeerde van de Provintien in de voorſz Miſſive gementioneert wilden hooren 't geene de voorſz Berckel ſoude refereren; 't ſelve examineren / ende haer goetduncken ſijn Excellentie toekomen laten.

Dienvolgens by den Heere Duyck een by eenkomſte van de Gedeputeerde belept ende by den Burgemeeſter Berckel verhael van 't gene voorſz is / ghedaen ſijnde / is by een van de Gedeputeerde van Hollant ghemoveert / nadien de Heeren Staten hare Principale Vergadert waren / oftet aen deſelve niet en behoorde te werden gerapporteert.

De Heere Beaumont weſende onder de voorſz Ghedeputeerde heeft daer op geſeyt

geseyt als sulcx soude geschieden/ dat hy ten aensien van de Staten van Zeelant sijne Principale Meesters moeste gaen pari passu neffens de Heeren van Hollant / ende hem terstont aen haer Ed: Mo: soude vervoegen. Mits welcke / ende Considereert datter gheen deliberatien en vielen / maer alleen aenbrengh van een ouverture en maer bestaende in woorden ende sonder gheschrifte; die slibberich/ onvast/ ende veranderingh of misduydinghe subject was/ is by de gesamentlijck Gedeputeerde voor best geoordeelt/ dat voor alsnoch geen rapport vorder en soude werden ghedaen/ ende op de Missive van versoeck van sijn Excellentie goet ghevonden t'antwoorden by forme van bedenckinge/ dat om deselve Consideratie Berckel weder tot Rosendael komende wel mochte van Marquette af-eyschen Coppe van de Procuratie ende de twee Concipieerde Articulen/ ende dat sijn Excellentie hem daer toe gave een Acte van Credentie of authorisatie.

Dit is alsoo geschiet/ ende de Heere Berckel weder van Roosendael komende eerst aen sijn Excellentie ende daer nae met een ander Missive van sijn Excellentie aen de Heer Duyck in forme ende ten fine als de voorgaende/ heeft aen de voorsz Gedeputeerde overgebracht Coppen van de voorsz procuratie gheautentieert by de handt ende Signature van Marquette, daer by verhalende dat hy hadde belooft by sijn hant als Man met eeren/ dat gheen Coppe daer van soude werden gemaeckt noch gehouden/ ende deselve Geschriften tot den bestemden dach aen den Heer van Marquette gerestitueert. De procuratie van den Koninck van Spaignen was geschreven in Spaensche tale/ houden de in substantie:

Dat de Coningh regard nemende op het verderf ende schade die sijn Koninckliicke Landen ende Onderdanen overkomen tot nadeel van 't geheele Christenrijck door de Continuatie van de Oorloge, met de gennieerde Provincien, ende willende deselve doen ophouden ende remedieren machtigh maeckt de Serenissime Infante om met de Staten Generael te Tracteren, ende sluyten een Treves van lange Iaren met macht van substitutie ende extensie van alle Clausulen van Ratificatie, observatie ende voorts in forma, dat de voorsz procuratie gheoordeelt soude worden goet ende valabel te sijn, ghedateert den 12. January 1629. de acte van de substitutie by de Infante gegeven aen de Heere van Marquet, in France tale relatif tot de voorsz procuratie was soo solemneel niet/ authoriserende alleen omme mette gecommitteerde van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende d'Onderdanen van weder zijden een Treves van 24. Iaren op alsulcke Voet ende Articulen als den Treves ghesloten haddè gheweest tusschen de Ertshertogen ende Staten Generael Anno 1609. te maken.

Ten tweeden alsoo de Koningh van Spagnien gaern sach dat de Navigatie ende Commercie op de Schelde weder haren Treyn ende Cours hebben mochte; dat om daer over te handelen, ende, ware het mogelijck, t'accorderen, tot seeckere plaetse ende dage daer toe te bestemmen, Gedeputeerde van beyde sijden by een ander souden komen; met dien verstande ende verklaringh dat by so verre daer over geen accoord wierde getroffen, dien onvermindert het gemaeckte Bestant subsisteren soude.

De gesamentlijcke Ghedeputeerden hebben geconsidereert dat by haer niet verder en konde werden gedaen / dan dat deser saecke gelegentheyt mochte werden voortgebracht aen de Heeren Staten Generael / ende aen de Respective Pro-

tive Provincien / die de deliberatie daer over is competeerende / ende hebben over ſulcks aen ſijn Excellentie bp Miſſive in bedencken geſtelt / of de ſelve niet ſoude believen de Staten Generael te verſoecken voor een korte tijdt tot Bommel te komen / om aen hare Ho. Mo. de ouverture te werden gedaen.

Sijn Excellentie heeft deſen voorſlagh ten aenſien van de belegheringe van den Boſch bedenckelijck ghevonden / ende beter gheoordeelt dattet niet al te ruchtbaer en werde ghemaeckt / maer eerſt deur de Gedeputeerde gefondeert de inclinatie in de Provincien; waer op de Ghedeputeerde van Hollandt het voor-ghehouden hebben aen eenighe van de Regeeringe van haer Provincie: ende de Heer Beaumont heeft hem met goedvinden van ſijn Excellentie ten ſelven eynde getranſporteert in Zeelant ende gecommuniceert met eenige Heeren van de Regieringhe tot dien eynde / dat haer Ed: Mo: 't oordeel van ſijn Excellentie beliefde t'informeren met hare Conſideratien over de inclinatie van de gemoederen in Zeelant; ende oftet in deliberatie van de Heeren Staten ſoo Ghenerael als Provinciael mocht werden ghebracht: van welcke de voorſz Beaumont wel importante Conſideratien gehoort / maer niet ſeeckers aen ſijne Excellentie ter eenre of andere ſijden heeft konnen refereren.

Middelertijdt is de Vpant d'Yſel komen te paſſeren ende ſich op de Veluwe gelogeert / ende Amersfoort ingenomen.

Den 19. of 20. Auguſti / wanneer de tijdinge van Weſel was gekomen / is de Staten van Hollant openingh van alle 't geene voorſz voorgedragen ende ock aen die van Zeelandt / ende kortſ daer na deur den Penſionaris Duyck aen de Staten Generael / weſende alſdoen tot Vtrecht.

Eenige tijdt daer na is de Vergaderingh van de Staten Generael tot Bommel ende van daer in 't Leger gekomen; weſende den Boſch nu in Staet van appointement.

De Borgemeeſter Berckel doen daer mede gekomen zijnde / Communiceerde de Vergaderingh Brieven / ontfanghen van de Heere van Marquette van den 14. ende 17. Februarp / houdende noch de voorighe ernſtige inclinatie tot d'afdoeninghe van 't ſwaermoedigh Proces, ende dat alle 't ghene was geoffereert / ſoude werden gepræſteert.

't Welck in deliberatie genomen ende met ſijn Excellentie in Communicatie gelecht / is met advijs van deſelve eenpaerlijck bp de Vergaderingh van de Heeren Staten Ghenerael goet ghevonden dat de Borgemeeſter Berckel tot Roſendael reſolutelijck afvaren ſoude of de meninge vande Infante niet en was dat de Vyandt van de Veluwe aftrecken, d'Yſſel repaſſeren ende de pas quiteren ſoude, dat anders in geen deliberatie konde werden getreden.

Den 29. Septembris is in de Vergaderingh gecompareert ghemelde Heer Berckel ende heeft gherapporteert dat hp volghens haer Ho: Mo: Reſolutie van den 21. eergiſter hadde gheſprooken met den Heer van Marquette tot Roſendael / ende dat hp hem voorgehouden hadde / haer Ho: Mo: meeninge over 't afwijcken van den Vpant van de Veluwe / ende 't verlaten van den pas over d'Yſſel bp vooruanck van den Handel van de bekende ſaecke / ende dat de voornoemde Marquette in 't eerſte ſich daer over heel qualijck hiel; ende naderhandt vraeghde of hp Berckel niet gelaſt en was perweg daer jeghens ten behoeve van de andere ſijde in te rupmen: als ſijnde de Forten op de Veluwe ende Yſſel met groote koſten ende arbeyt opgeworpen ende de pas verſeeckert /

ſoeckert / waghende in ſpecie of haer Ho: Mo: in ſulcken ghevalle de Stadt Weſel in handen van den Hartogh van Nyborgh ſouden willen ſtellen / ende dat hy Berckel t'eichenmael hadde geantwoort dat hy geen laſt en hadde om daer jegens pertwes te beloven; verklarende dat ſonder deſelve conditie gheen hoop en was tot ſuccès van de bekende ſaecke; meynende haer Ho: Mo: andere middelen te hebben / om den Vpandt van de Veluwe te dryven / ende den voorſz. pas te doen verlaten / ende dat de voornoemde Marquette daer op tijdt ghenomen hadde van een half uyr om ſich te bedencken; dewelcke hy hem weder komende ſeyde / niet gelaſt te ſijn op de voorſz gepropooneerde ſaecke / maer dat hy in aller pl na Bruſſel ſoude vertrecken / ende hem de meninge van haer Hooghedt op Maendagh eerſt-komende hier over laten toekomen / dan dat hy meende ende hoopte dat hy de begeerde ſaecke daer heen ſoude belepden / dat haer Ho: Mo: dies aengaende ſouden hebben contentement; voeghende daer by dat hy Berckel die ſaecke ſoude moghen houden als voor ghedaen.

Den 2 Octob. propooneerde de Heer Bas ter Vergadering preſiderende dat de Heer Berckel des voorigen daegs hadde ontfangen antwoort van den H. van Marquette; houdende in effect dat aen 'ſ Vpants ſijde gereſolveert was dat men ſoude quiteren de Veluwe ende den pas aen d'Yſſel ſoo haeſt de hooftqueſtie ſoude beſloten ende ghetecken weſen / ende datſe oock dadelijck alle dat Vreemt ende ander Volck van die quartieren ſouden doen vertrecken / ende alles op ſijnen voorigen voet ſtellen, adviſerende daer nevens dat hy Berckel ſich ſeeckerlijck ende vaſtelijck mocht verlaten ende ſulcx aen haer Ho: Mo: aſſeureren; ende dat de meeningh van haer Hooghept was dat men dit alles met den eerſten ende ſonder verder uytſtel ſoude arreſteren ende beſlupten / ende dat de gemelde Marquette ende Berckel tot dien eynde op Sondagh toekomende den 7. deſes wederom tot Rotſendael haer ſouden laten vinden / om de ſaecke ten Principale alſoo te Concipieren ende te ſtellen / dat men 't daer na door ſolemneele deputatie ten weder-ſijden ſoude konnen onderteecknen ende volbrengen. Waer op gedelibereert ſijnde / ſijn de Heeren Penſionoris Cats ende Burgemeeſter Berckel gecommitteert ende geſonden na 't Leeger om aldaer met ſijn Excellentie de geheele ſaecke te Communiceren ende derſelve goede meeninge te verſtaen.

De Heere Cats ende eenige Gedeputeerde in den Hage uyt het Leger ghekomen ſijnde / hebben gerapporteert dat ſijn Excellentie diſcours wijſe hadde geſeght in ſubſtantie / dat ſo de Heeren Staten by Tractaet een eynde van Oorloge goet vinden te maken dat het ſelve met gheen meerder of grooter reputatie ende avantage en konde geſchieden als nu. Soo niet, dat men moſte ghereſolveert ſijn tot de Oorloge ende tot het dragen van de conſenten; ende dat d'Oorloghe niet moſte weſen Defenſijf maer Offenſijf: alſoo de Defenſive de ruyne van 't Landt was. Sijn Excellentie met naerder Inſtantie verſocht zijnde ſijn advijs klaerder ende reſolupt te ſegghen / hadde 't ſelve andermael verhaelt; daer by gevoeght waeghs-wijſe wat de Heeren begeerden dat hy meerder ſoude of konde ſegghen?

Op dit rapport is by de Heeren Staten Generael ten ſelven dage gereſolveert dat de uytſchrijvinge aen de Provintien ſoude ghedaen worden / om op een ſake van groote importantie ende den Staet van den Landen ten hooghſten

ſten impoſeerende / ſoo als haer Ed: Mog: uyt haere Gedeputeerde tot dien eynde te huys komende / ſouden vernemen / haer Vergaderingh van Staten te willen leggen / ende haere Reſolutien in ſenden tegen den 25. van de Maent Febuarij. Den ſelven daghe / na dat de Heere van Marquette ſoo ſeer preſſeerde / wert de Burgemeeſter Berckel belaſt t'excuſeren het noodigh dilay op de Conſtitutie vande Regeeringe / aen dewelcke de deliberatien moſte werden gebracht ende dat hy ſchrijvende als particulier hoopte dat het wel ten goede uytvallen ſoude.

De Vereenighde Provintien ende Ingheſetenen van dien waeren deur de Victorien van 's Hertogenboſch ende Weſel ſo geanimeert / ende deur den inval van de Keyſerſche op de Veluwe ſoo verbittert; dat de Gecommitteerde van haer Ho. Mo. na de reſpective Provincien gheſonden werdende / aldaer weynigh gehoor of genegenthept vonden.

In Hollandt / de leden ende Steden van dien waren verſchepdene humeuren ende inclinatien: de partyſchap van Remonſtranten ende Contra-Remonſtranten was noch niet uyt-geſtorven. In eenighe Steden waeren d'eerſte noch de meeſte of de voornaemſte. Ende de Heer Prins van Orangien hadde veel ende verſchepden van die gheſinthept hier ende daer weder in de Magiſtraet gebracht; ende daer deur verkreghen de reputatie / by d'eene / dat hy ſochte d'onderlinge liefde ende vertrouwelijckheyt onder d'ingheſetene te herſtellen; by d'andere dat hy ſochte de Remonſtrantſe party wederom Meeſter te maken (zijnde ſeer beſwaerlijck / alſo te doen / dattet alle menſchen behaghe) die daer in te meer wierden gheconfirmeert / om dat hy deſe ſecreete Handeling / ſonder kennis van 't Lichaem van den Staet / hadde ghevoedet / ende daer nae uytkomende / meer voor / als tegen ſprack: ghelijck ook deden alle Steden / daer in de Remonſtranten eenigh gheſach hadden.

De Publijcke Kercken nochtans over-al met Contra-Remonſtrantſche Predicanten / ende de Raedt-Hupſen in de meeſte Steden met ſoodanige Magiſtraten beſet ende bekleedet zijnde; ſoo hoorde men over-al ſeer teghen deſe Handeling Predicken / ende ſpreken: ſoo ſeer dat de Reſolutien ende advijſen van eenige Steden / ende ſpecialijck van Haerlem ſcherp tegen deſe Handeling ende wat ſy meenden daer aen te kleven / ingebracht wierd. D'Aenſchrijving ende daer op ghevolghde Reſolutie ſal licht geven aen de gheleghenthept van ſaecken in dien tijd.

MISSIVE.

Eerſamen, Wijſe, Voorſienige ſeer Diſcrete Heeren.

„NAer dat eenigen tijd te voren / tuſſchen den Heere van Marquette van de zijde van de Ertz-Hartoginne ende den Heer Burgemeeſter Berckel met voorweten ende communicatie van ſijn Excellentie den Prince van „Orangien ende eenige van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, was geſproken „van een Treſue ofte ſtilſtandt van Wapenen voor lange jaren / is eyntelijck „in de Maent van Septembet daer van ghedaen ouverture in onſe Vergade„deringe / ende de ſaecke ghebracht in de Reſpective Vroetſchappen / om ghe-

examineert

„examineert ende ſulcks daer op gelet te werden / als voor den dienſt van den „Lande ſoude werde bevonden te behooren. Deſe ſake gepondereert zijnde / „ghelijck die in der waerheyt is / als eene van de importanteſte die ſouden mo„ghen voort-gebracht werden / zijn ter eener ende anderer zijde daer op-ghe„vallen verſchepden Conſideratien / doch by de meeſte Leden verſtaen / dat „als men den anderen contentement konde doen op de Regeeringe binnen en„de buyten de Provincie ende op de Religie, dat ſy niet vreemt van de voor„noemde Treſve ofte ſtilſtant van Wapenen ſouden zijn / behalven Uwer Ed. Stadts Ghedeputeerden ende eenighe andere Leden, weſende verre de minſte, „die den voorſz. Treſve ofte ſtilſtandt van Wapenen / om de redenen by haer „geallegeert / plat uyt gedifficulteert / ende af-geſepdt hebben; Ende dewijle „als nu een gheruymen tijd op de voorſz. ſaecke is ghedelibereert / ende dat de „voorſz. U E. Stadts Ghedeputeerden verklaren geenen anderen laſt te heb„ben / ende nochtans de ſaecke ter eener ofte ter anderen zijden dient ten eyn„de gebracht te werden / dewijle lange deliberatien op deſe ſaecke niet anders „als prejudiciabel voor den Staet komen weſen; ſoo hebben wy niet konnen „nalaten U E. vriendlijck te verſoecken / dat deſelve nae hare wijſheyt rijpe„lijck willen examineren 't gunt in deſe importante ſaecke in conſideratie „komt / ende voor eerſt dat mits de langhduerige Oorloghe / de Finantie van 't „Landt is ghebracht in die poincten, dat niet mogbelijck en is op den voorighen „voet den Oorlogh langer te continueeren, ſonder te vallen in de uyterſte con„fuſie. Hoe het te verantwoorden ſoude zijn / dat wy mogende uyt de lang„duerige bloedigh ende beſwaerlijcke Oorloge gheraecken / met conditien die „Goddelijck ende Eerlijck zijn / daer inne ſouden blijven continueren / ende „ſonderlinghe als wy in confuſie ofte andere calamiteyten die den Oorlogh „mede brengt / ſouden komen te geraecken / geven wy uwe E. nae hare wijſ„heydt te bedencken. Goddelijck konnen wy uyt de Oorloge gheraken; be„houdende de ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, ende niet in 't min„ſte toelatende dat ſoude dienen tot voorſtandt van de Roomſche Afgodiſche „Superſtitien. Eerlijck: mits in 't minſte niet toeſtaende jeghens het De„creet van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael; daer by ſy haer verklaert „hebben ontſlagen van de Heerſchappye van de Koningh van Spangien, ende in „dier qualiteyt haren Staet ghemaintineert / ende daer voor ſy by de Konin„gen ende Potentaten hare Habueren gerecognoſceert werden. Wy me„nen niet dat uwe E nochte eenige van de goede Ingeſetenen mepninge is / „in de Oorloge te blijven / als men daer uyt als vooren gheſept is / Goddelijck „ende Eerlijck, kan gheraken. Ende ſulcks de mepninge niet weſende / ſoo „en kan 't ſelve niet beter gheſchieden / dan als men ſulcks kan doen met eere „ende reputatie. Ende dewijle God Almachtigh deſen Staet met de Vic„torien ons den voorleden jaer ghegheven / ſulcks heeft gheredreſſeert / dat „Onſen Pyand Ons redoubteert, ende Onſe Vyanden Ons reſpecteeren, „ſoo en kan 't ſelve niet beter nochte voordeliger geſchieden als jegen voor„digh / dewijle wy als nu tegens Onſen Pyand de conditien ſullen bedingen / „daer hy te vooren niet van ſoude hebben willen hooren / ofte namaels ſoude „willen hooren. Wy weten wel dat deſe ſaecke aenkomt op de verſekeringe, „ende dat den Pyand Ons ter goeder trouwen houde dat hy ons belooft. „De verſeeckeringhe moet weſen in de macht van 't Landt ende onſe Wapenen,

„die men sulcks kan reguleeren / dat 'et meerendeel van de lasten van de Oor-
„loghe te Water / ende by na de helft van de lasten van de Oorloghe te Lande
„konnen vermindert worden / ende eyndelijck de saecken met goed beleyd in
„die poincten gestelt / dat wy Onse grootte t'achterheyd / ende de lasten daer
„inne wy zijn vervallen / sulcks konnen redresseeren / dat wy tot allen tijden
„bequaem sullen zijn / Ons jegens Onse Vyanden in posture te stellen / ende
„te defendeeren / uwe Ed. derhalven versoeckende haer met de meeste leden te
„willen conformeeren / immers met de ghene die den voorsz. Handel zijn toe-
„staende / als de selve met seeckerheydt ende vastigheydt van Regeeringe ende
„Religie sal betoont werden te konnen gheschieden / ende U E. Ghedeputeer-
„den te lasten met ons te helpen besoigneeren / op de poincten die men d'Ertz-
„Hertoginne soude mogen voorstellen / ende daer op men den anderen binnen
„ende buyten de Provincie contentement soude moghen doen / waer toe wy
„ons verlatende / ende Hier mede

„Eersame / Wijse / Voorsienige / seer Discrete Heeren / V E. in de genade Gods beveelende. Hage den 12. January 1630.

Ter ordinantie van de Staten

C. vander Wolf.

De Superscriptie was,

„Eersame / Wijse / Voorsienige / seer Discrete Heeren / den Burgemeeste-
„ren ende Vroetschappen der stadt Haerlem.

RESOLUTIE.

„By de E. Heeren Raden ende Vroetschappen der Stadt
„*Haerlem* genomen op de voorsz Missive.

„DE Raden ende Vroetschappen der Stadt Haerlem / in heure Vergade-
„ringe gelesen zijnde seeckere Missive aen heurluyden ghesonden / van
„de Ed: Groot Moog: Heeren Staten van Hollant ende West-Vrie-
„slant tenderende omme heur mede te willen conformeren met die Leden die den
„Handel van den Treves sijn toestaende, als deselve met seeckerheydt ende va-
„stigheyt van de Religie ende Regieringe soude konnen geschieden, ende dat sy
„heure Gedeputeerden mede souden willen belasten, om te helpen besoigneren
„op de poincten die men de Ertshertoginne soude moghen voorstellen, daer op
„men den anderen binnen ende buyten de Provintien soude moghen geven con-
„tentement, ende by deselve Raden ende Vroetschappen ghelet sijnde op de
„redenen ende Motiven in deselve Missive verhaelt / soo hebben sy luyden
„over de eene sijde seer wel konnen verstaen / dat den Vrede alderley seghen
„ende voorspoet in de Kercke / in de Politie ende de tijdelijcke hanteringhen is
„toebrengende / daer ter Contraire den Oorloge in deselve Kerckelijcke ende
„Wereltsche saken alderley jammer / ellendicheden ende swarigheden cau-
„seert / sulcks dat in alder manieren den Vrede ofte Treves voor den Oorloge
„behoort geprefereert te worden / ende sy luyden oock niet lievers sagen / dan
„dat dese langdurige bloedige Oorloge met eenen goeden verseeckerden Vre-
„de ofte Treves soude mogen werden voleynt.

Maer

„ Maer als ſy lupden over d'ander ſijde wederom Conſidereren / dat den „Koningh van Spagnien met den welcken wp te doen hebben / is een trouw-„looſen meynedigen Tyran, die noch woordt, noch beloften, noch Eet en hout, „langher als hy ſijn profijt daer mede weet te doen, die ons al 't ſamen voor Re-„bellen heeft verklaert, ende te Vier, ende te Swaerde heeft gecondemneert, die „de Ketters (voor welcke hy ons hout) geen gelove ſchuldigh is te houden, noch „oock kan houden, die in alle Onderhandelinghen van Pays of Treves met ons „gehouden, ſijn trouloosheyt, valſcheyt ende bedrocht heeft beweſen, als nu „twiſten ende oneenigheden ſayende, als dan heele Provincien afvallich maec-„kende, ſoo dat de ervarenthept ons heeft geleert / dat alsdan onſen Staet „ſeeckerſt is bevonden als wp in openbare Oozloghe jegens den ſelven Ko-„ninck van Spagnien ſijn gheweeſt / datſ een.

„ Ten anderen ſoo is 't waerachtich / dat als doen de Landen in het meeſte „fleur ende welvaren ſijn geweeſt / de Kercke in de meeſte ruſte ende Vzede / „ende de Regenten des Lants met de Magiſtraten der Steden inde meeſte „eendzacht / als deſelve Landen in de ſwaerſte Oozloge tegens den Koningh „van Spagnien ſijn gheweeſt / maer ſoo haeſt en is den Treves niet uyt ghe-„broedt gheweeſt / of terſtont heeft men de vzuchten daer van vernomen / de „Neringhen ſijn verminderт / Zeelant is in d'aſſche gheraeckt / verſchepden „Arreſten ſijn in Spagnien gedaen van Onſe Schepen ende der Kooplupden „goederen / tot groote onwaerdeerlijcke ſchade derſelver / ende geen kleyne „ſtrack der Commercie: vermits 't verloop van de Oozlogs-Gaſten te Wa-„ter / heeft de Zee / robertje in de Straet toeghenomen / ende heeft onepnde-„lijcke ſchade onder de Kooplupden gheцauſeert / Weſel is onderdruckt, Cleef „ende den Palts geincozporeert / ende Onſe goede Bontgenoten verdozven / „binnens Lants is dooz 't paſſeren ende repaſſeren van de Jeſupten ende „Papen upt Vzabant ende Vlaenderen 't Lant hier vol Papiſten gebzoedt / „veel gelt upt het Lant derwaerts gevoert / ende met heure oproerige Vzedi-„catien 't Volck tot onwilligheyt opgheroepen ende van heur ſchuldighe ghe-„hoozſaemheyt afkeerigh gemaeckt / de Weſt-Indiſche Compagnie is verhin-„dert geweeſt / die ſoo veel ſchoone voordeelen ende pzofijten 't Lant / ende de „Inwoonders van dien ſoude hebben ghegheven / ende de Koningh ſulcken „merckelijcken afbzeuck ſoude hebben ghedaen / ſoo nu heden aen den dach „blijckt / ende dat het Pzincipaelſte is / ſoo is de Kercke ende 't Lant-bederf-„felijcke ſchadelijcke Arminiaenſche factie in den Treves uptgheboeyt die de „Kercken ſoo jammerlijck verwoeſt ende de politie ſoo ſchandelijck bedozven „hadde / datter Bedieningen in Bedieningen, Regieringen in Regieringen, ende „Staten in Staten waren geſtelt / ende ſoo verre ghekomen was / dat het op 't „point ſtont om den geheelen Staet gerenverſeert ende 't Lant in een bloet-„badt geſtelt te wozden / ten ware dooz de ghenade Godes / ende de voozſich-„tighept van de Heeren Staten Generael / ende 't kloeckmoedich belept van „ſijn Excellentie Hoogloffelijcker Memorie 't ſelve ware vooz komen ghe-„weeſt.

„ Dit ſijn de ſchadelijcke vzuchten van de voozgaende Treves gheweeſt / „ende behooren ons alleen ghenoech te ſijn / om alle Handelingh met den „Vpant af te ſlaen / ende een afkeer te hebben om wederom van Treves te „Handelen.

„Te meer de wijle den Vyandt Onſe Sieckten kan / ende Paſſien weet die
„onder Ons in ſwange gaen / ende dat het hem aen geen Creaturen ontbre-
„ken ſal / om deſelve te voeden / ende alle voorgere twiſten ende oneenigheden
„onder ons te ſapen / om van tijd tot tijd onſen Staet in meerder confuſie en-
„de verwarringen te brengen: ſijn Oprinckhanen / de Jeſuyten / ſullen ginds
„ende weder vliegen als Arenden / om de Papiſten ende andere quaetgeſinde
„van den Staet op te hitſen / ende tot oproerigheyt te verwecken / ende van
„by gelegenthey als wy overhoop ſouden moghen leggen / of dat wy door
„ſorgeloosheyt ende ualatigheyt niet bequamelijck op Onſe deſentie ſouden
„moghen ſijn: alsdan onſen Vyandt van buyten ende ſijne Creaturen van
„binnen ons onverſiens op 't lijf vallen / ende alſoo een eynde met ons maec-
„ken / ſoo ſy maer konden / waer van wy den voorleden Somer / als den Vy-
„ant inde Veluwe was een merckelijcke proeve in Ons lieve Vaderland heb-
„ben beſpeurt / hoe dat Onſe Papiſten en de andere quaetwillige 't hooft op-
„ſtacken, ende vry upt met dreygende propoſten dorſten ſegghen / dat nu den
„tijdt was ghekomen, dat den Koningh meeſter van ſijn Land ſoude werden,
„ende ſijn Rebellen ſtraffen, 't welck ons wel een waerſchouwinge behoort te
„ſijn / dat wy niet alleen een waechent Ooghe jeghens Onſe Vyanden van
„buyten / maer oock jegens die van binnen behooren te houden.

Datmen hier jegens ſeyt / datmen de Religie ende Regieringhe ſal vaſt ſet-
„ten, ende in de Miſſive van haer Ed: Groot Mo: datmen in 't minſte niet ſal
toe laten dat ſoude dienen tot voorſtandt van de Roomſche ſuperſtitie, dient
„tot antwoort / dat de Religie ende Regeringe voor de twee Principaelſte Fun-
„damenten van den Staet altijdt ſijn ghehouden ende beſchermt / ende noch
„moeten gehouden ende beſchermt worden / ende dat het wat nieuws ſoude
„ſchijnen te zijn / datmen deſelve nu eerſt ſoude vaſt ſtellen / maer dat het daer
„voor moet gehouden worden / gelijck 't oock inder waerheyt is / dat deſelve
„Religie ende Regeringe alreede vaſt geſtelt zijn, ende oock vaſt geſtelt moe-
„ten blijven. Ende dat alle de macht van 't Lant bereyt moet zijn / omme
„deſelve te Conſerveren / gelijck ſulcx by verſcheyden Reſolutien / ſoo van de
„Heeren Staten Generael / als oock van d'Heeren Staten van Hollant ende
„West-Vrieſlant haer blijcken / ende inſonderheyt wel uytdruckelijck in den
„Eedt ende Commiſſie van ſijne Exeellentie Hoochloffelijcker Memorie als oock
„mede in den Eedt ende Commiſſie van ſijn Vorſtelijcke Genade den Prince van
„Orangien en Gouverneur ende Capiteyn Generael verhaelt ſtaet, doch datmen
„eenige bequame middelen voorſlaet ende pointen vaſt ſtelt / ende deſelve hey-
„lichlijck den ander belooft t'onderhouden / om niet alleen de Religie ende Re-
„gieringen in goeden Vrede t'onderhouden / maer oock om dat de Leeraers
„en Predicanten / mitsgaders de Regenten ende de Magiſtraten onverhin-
„dert ende veplichtlijck hen Bedieninghen ende Ampten ſouden mogen upt-
„voeren / dat is ſeer goet / ſoo wel nu als by tijde van Trebes.

Maer wat apparentie is hier toe om daer toe te ghetracten / de wijle men
„het contrarie in eenighe Steden ſiet practiſeeren? Want als men de Predi-
„canten ende andere eerlijcke luyden, begint uyt de Steden te ſetten, d'Arminia-
„nen in de Regeeringhe te trecken, de Papiſten in Ampten ende Officie van de
„Schutterye ende andere Bedieningen te vorderen, d'Arminiaenſche Predicatien,
„waer door veel onluſten ontſtaen, niet en weert, maer veel eer beſchermt, ende

dat

„ dat men daghelijcks d'onlusten ende onrusten siet toe-nemen ende dat men na „voorslaghen van bevredinghen niet wil luysteren, maer met resolutien hen daer „teghen kanten. Item, als men d'uyt-ghesette ende ghebannen Predicanten „opentlijck contrarie de Placcaten (*jegens hun-luyden ghemaeckt*) laet gaen, woonen „ende Prediken, ja selfs Predicanten tollereert, die in cas van delict zijn gheban„nen, ende die de Principaelste Autheurs ende beleyders van de schadelijcke Ar„miniaensche factie zijn gheweest. Item, als men Papisten in de Regieringhe „neemt, ende seeckerlijck weet dat de Iesuiten ende Papen 't Landt doorritsen, „rotsen ende draven, ende d'inwoonderen bysonder by die sy gheloof hebben, „alle quaet van heure wetelijcke Magistraten indrucken, ende jeghens de selve „ophitsen (dit weet men dat al t'samen waerachtigh is / ende hier wordt niet „tegen gedaen/ even of daer geen Koningh in Israël en ware, ende dat elck toe„gelaten ware te doen wat hy wilde) wat apparentie is dan daer toe/datmen „den Staet van binnen soude konnen vast ende verseeckert stellen? de Raden „ende Vroetschappen deser Stede en konnen dat niet bemercken / of de saec„ken mosten hen anders toedragen.

Veel weynigher konnen sy-luyden de verseeckertheydt van buyten appre„hendeeren/ want behalven dat onse parthye is een trouwloosen meyneedigen „Tyran, die op sijn woort, beloften, noch Zeghel geen staet te maecken is, maer „by alle ghelegentheydt ons sal soecken te bedrieghen daer hy kan en magh, soo „hier boven is aengewesen / soo en sullen wy oock geen verseeckertheyd kon„nen bekomen met d' Acten van den Keyser / ende Catholique Ligue / dat sy „ons ghedurende den Treves gheen Oorloch souden aendoen: want men moet „dat vast houden/dat den Keyser ende Koning van Spangien zijn twee Hoof„den in een Caproen, dat den eenen ons niet meer sal sparen als den anderen / „alsse maer eenigh voordeel ofte proffijt op ons sullen sien te doen / datse een „Biecht-Vader hebben/ ende dat die den eenen toestaet/ de Ketters gheen ge„loove te honden, den anderen wel absolveeren sal, als hy sulcks soude hebben „gedaen. Viel het dan noch soo uyt ('t welck onseecker soude gaen) dat den „Keyser soude moghen woord houden/ den Koning staet het altijd vry/ te bre„ken als hy wil/ want hy is niet gehouden (soo sijn Spaensche Schrijvers ons „getrouwelijck gewaerschouwt hebben) sijn gewapende Onderdanen, Woord, „Eed, ofte belofte te houden. De Koningh breeckt dan als hy sijn adem sal „hebben herschept ende voordeel op ons siet / de Keyser assisteert hem met „groote macht / 't welck wy hem niet konnen beletten / wat sal dan d'Acte „van de Keyser ende Catholique Ligue ons helpen / als hy onder den naem „van den Koning van Spangien ons mede op 't lijf valt / soo wy in den voor„leden jare in de Veluwe hebben gesien.

Dat de Staten van de Verheerde Provincien, beneffens den Koning ende d'In„fante 't Contract van den Treves mede tot verseeckertheydt souden teyckenen, „dat sullen sy gaerne doen, want sy haecken ende verlanghen nae den Treves als „een Visch naer 't Water: Maer wat verseeckertheydt kan ons dat gheven / „als den Koning soude willen breken/ wat souden sy daer tegen konnen doen/ „sy sijn verheert ende met Garnisoen beset / ende als den Koningh sulcx in 't „sin sonde hebben te doen/ soude hy haer soo wel weten te breydelen/datse hen „niet souden konnen reppen noch roeren.

Het demanteleren van Lingen, Santvliet, Hogewerf, &c. kan mede gheen verseec-

„verſeeckertheyt geven / want is 't dat wy van Onſe zijde eenighe ſterckten
„van den Vpandt bedinghen die ons in de wege zijn / de Vpandt ſal ock van ge-
„lycken foechen te bedinghen / ſterckten ende Fortreſſen / die ons naedeelich
„ende hem voordelijck ſullen zijn / ende derhalven ter expiratie van de Treves /
„met groote ende exceſſive koſten / wederom by ons ſouden moeten werden
„hermaeckt / of andere bequame voorſchanſſen in plaetſe van de ſelve gelept.

„ Dat de Weſt-Indiſche Compagnie ſoude blijven in heur geheel / kan Ons
„mede geen verſeeckertheyt voor de Compagnie geven / dewijle den Coningh
„alle ſijn macht die hy jegens Ons te water ende te Lande heeft gebruyckt /
„jegens heur ſal aenwenden om heur te vermeeſteren / want daer lept hem
„den kinoop / waer door dan geen profijt voor de ſelve Compagnie maer ſwa-
„re Equipagie / groote toeruſtingen / ende eyndelijck ondergang te verwach-
„ten ſtaet.

Het welcke alles by de Raden ende Vroetſchappen voorſz wel gheconſide-
reert ſijnde / en konnen ſy niet bemercken dat upt de voorſeyde pointen vol-
„komen verſeeckertheyt voor den Staet te bekomen is / maer Oordeelen dat de
„beſte verſekertheyt voor den Staet is den Treves af te ſlaen, ende in Oorloge
„te blijven.

Het is wel waer / dat de Finantien ſulx zijn geſtelt, dat het Ons onmogelijck
„is op deſen Voet d'Oorloge te konnen Continueren, maer 't is ock waer / dat
ſedert 't verlies van Breda / den Vpandt Ons tot geen Oorloge heeft gepoert /
„ Maerdat wy hem ſelfs de marckt hebben geſet, en tot den Oorloge gedrongen,
„daer door wy in 'tachterheyt van etteliſche Millioenen ſijn gheraeckt: ſijn
„de Finantien nu daer door ſo ſeer verloopen / datter geen macht is om langher
„Oorloge te voeren, ſoo haddet veel beter geweeſt wat minder ghedaen / ende
„den Oorloge naer Onſe inkomen ende vermogen gedreſſeert te hebben. In't
„voorleden voor Jaer waren geen Patriotten / die den Oorloge / vermits de
„ſchaerſheyt der Finantien difficulteerden / men ſachſe ſuyr aen / ja men
„dreyghdeſe ghenoechſaem die daer toe niet konden verſtaen: nu waeyt den
„Wint upt een ander hoeck / nu iſſer gheen gelt / nu kanmen gheen Oorloge
„langer voeren / nu moetmen Treves maecken: maer wanneer / ende op
„wat tijt? op dien tijt als den Vpant in onmacht lept / als wy hem ſijn
„ſterckſte ſteden afhandig maken / als wy hem de Hertaderen van ſijn ſchat-
„ten aſſteecken / als ſijn Finantien uptgeput zijn / als Vlaenderen / Brabant /
„ende andere Verheerde Provincien op 't point van revolteren ſtaen: ende in
„ſomma / als hy een Generael verloop / verderf ende veranderingh van alle
„ſijne ſaecken als in een Spiegel klaer voor Oogen ſiet.

Waer toe ſal deſen Treves doch anders ſtrecken / dan om dat den Vyandt
„ſijn adem ſal verhalen, ſijn ſchaden by de Nederlandſche Oorloghe gheleden
„reſſeeren / hem meeſter van de Nabuerighe Landen / Duytſland ende de
Ooſt-Zee maecken / ende dan voorts Ons op 't onverſienſte op 't lijf vallen /
„ende van kant te helpen.

„ Dit moeten wy Ons vaſtelijck inbeelden dat ſijn ooghmerck is: ende
„daeromme moeten wy op onſe hoede zijn / ende dat voorſeecker houden / ge-
„lijck hare Ed. Groot-Mo. in heure Miſſive ſeer wel Oordeelen / dat de beſte
„verſeeckertheydt van den Staet, beſtaet in de macht van 't Landt ende Onſe
„Wapenen.

Is

Is de ſake ſulcks / gelijck 't in der waerheyd is / dat men onſen vpand niet
„en mach betrouwen / ende dat men by tijde van Treves even wel ſo een merc-
„kelijk aental van ruyters ende knechten voor overval ſoude moeten houden /
„ſo kunnen immers wel in d'oorlogh blijven / is 't niet a l' offenſive, 't is defen-
„ſive, of naer ghelegenthevd hem de saken ſouden toedragen / ende dat met de
„meeſte meſnage men eenighſins ſoude konnen / ofte mogen / aſſynderde alle
„'t ghene men eenighſins ſoude mogen miſſen. By tijde van Treves ſullen
„onſe handen ende voeten ghebonden zijn / ende alle goede advantage die wy
„te Water ende te Lande op den Vpandt ſoude moghen ſien / moeten laten
„voorby gaen / ende Onſe goede Vondt-ghenooten den Koningh van Bohe-
„men, ende andere meer met onſe Wapenen niet moghen aſſiſteeren / de-
„welck wy in Oorlogh zijnde wel ſullen mogen doen: kan 't de Finantie niet
„toedragen / laet ons alle de nieuwe middelen in beſchryvinge ghebracht, ende
„(als noch niet in gewilligh) conſenteeren, de oude middelen wel benificeeren,
„waer toe de verantwoordinge van de vijf ſpecien ſeer dienſtigh ſal zijn. Laet
„ons Extra-ordinariſche middelen inwilligen / de goede Ingheſetenen ſul-
„len goedwilligh zijn te Contribueeren / ſoo wy maer in Oorloghe blijven:
„maer ſoo wy tot Treves verballen / men ſal de goede Luyden tot geen ghe-
„ven konnen diſponeeren. Boven dien iſſer ghelts ghenoegh in 't Landt;
„'t Land heeft (den Heere ſy gelooft) noch goed credijt, de loopende middelen
„zijn naeſt eenige jaren herwaerts ettelijcke tonnen Goulds 's jaers vermeer-
„dert / 't ſal ons aen geen gelt ghebreken / maer aen ons ſelven / dat wy niet kon-
„nen middelen inwilligen daer gelt van komt / daerom laet ons een lijn trec-
„ken / ende geen ſwarigheyd maken in den oorloge te continueeren.

Het is waer / dat den saken van d'oorloghen veranderlijcken zijn / ende dat
„den genen die beden boven leyt, morgen de Fortuyne tegen gaet, dat oock de
„Keyſer dicht op onſe grenſen leyt, en lichtelijck eenige invaſie kan doen: maer
„daerom moeten wy niet verſlauwen; wy hebben een rechtvaerdige ſaecke
„wy voeren een wettelijcke welghefondeerde Oorloge, wy hebben een kloeck-
„moedigen krijchs-Held tot een Veld-Overſte / veel ervaren Colonellen / Ca-
„pitepnen / Ruyteren ende knechten / Ammonitie ende alle andere ghereet-
„ſchappen van Oorloge geen ghebreck / aen middelen van gelt ſal 't ons oock
„niet gebreken / ſoo wy maer ſelfs malkanderen wel konnen verſtaen / ja God
„ſelfs woont midden onder ons met ſijn H. Woort, hy dreſſeert alle onſe actien /
„hy zegent al ons doen / ja hy krijcht ſelfs voor ons. Is 't niet klaerlijk geble-
„ken aen ſoo veel heerlijcke ende ſchoone Victorien / als de goede God van tijd
„tot tijdt ons ſoo genadelijck ſoo te Water als te Lande / teghens Onſen al-
„ghemeynen vpand den Koning van Spangien heeft ghegheven / ende inſon-
„derheyd in den voorleden jare als ſijn Excellentie voor den Boſch lagh / en-
„de dat den vpand in 't herte van ons Landt ons aentaſte / hoe onvoorſiens dat
„de goede God ons de ſtadt Weſel in handen heeft ghegheven / ende daer mede
„van alle onheylen ende ſwarigheden verloſt / die ons over 't hooft hinghen?
„ſouden wy dan noch konnen twijffelen dat God ſijnen genadigen ſegen aen
„ons niet ſoude continueeren? neen: maer laet ons 't exempel van de Switſers
„ons ſelven voorſtellen / de welcke na een langhduerighe Oorloghe haer ſelven
„vry hebben ghevochten, ende laet ons op God betrouwen dat hy ons mede
„een goede uytkomſte gheven ſal / want hy die tot noch toe ons ſoo ghenade-

„verseeckertheyt geven / want is 't dat wy van Onse zijde eenighe sterckten
„van den vyand bedinghen die ons in de wege zijn / de vyand sal oock van ge-
„lijcken soecken te bedinghen / sterckten ende Fortressen / die ons naedeelich
„ende hem vorderlijck sullen zijn / ende derhalven ter expiratie van de Treves /
„met groote ende excessive kosten / wederom by ons souden moeten werden
„hermaeckt / of andere bequame voorschanssen in plaetse van de selve geleyt.

„Dat de West-Indische Compagnie soude blijven in heur geheeel / kan Ons
„mede geen versekertheyt voor de Compagnie geven / dewijle den Coningh
„alle sijn macht die hy jegens Ons te water ende te Lande heeft gebryckt /
„jegens heur sal aenwenden om heur te vermeesteren / want daer leyt hem
„den Knoop / waer door dan geen profijt voor de selve Compagnie maer swa-
„re Equipagie / groote toerustingen / ende eyndelijck ondergang te verwach-
„ten staet.

Het welcke alles by de Raden ende Vroetschappen voorsz wel gheconside-
reert sijnde / en konnen sy niet bemercken dat uyt de voorseyde pointen vol-
„komen versekertheyt voor den Staet te bekomen is / maer Oordeelen dat de
„beste versekertheyt voor den Staet is den Treves af te slaen, ende in Oorloge
„te blijven.

Het is wel waer / dat de Finantien sulx zijn gestelt, dat het Ons onmogelijck
„is op desen Voet d'Oorloge te konnen Continueren, maer 't is oock waer / dat
tsedert 't verlies van Breda / den vyand Ons tot geen Oorloge heeft gepoort /
„Maer dat wy hem selfs de marctt hebben geset, en tot den Oorloge gedrongen,
„daer door wy in 'tachterheyt van ettelijcke Millioenen sijn gheraeckt: sijn
„de Finantien nu daer door so seer verloopen / datter geen macht is om langher
„Oorloge te voeren, soo haddet veel beter geweest wat minder ghedaen / ende
„den Oorloge naer Onse inkomen ende vermogen gedresseert te hebben. In't
„voorleden voor Jaer warent geen Patriotten / die den Oorloge / vermits de
„schaersheyt der Finantien difficulteerden / men sachse suyr aen / ja men
„dreyghdese ghenoechsaem die daer toe niet konden verstaen: nu waeyt den
„Wint uyt een ander hoeck / nu isser gheen gelt / nu kanmen gheen Oorloge
„langer voeren / nu moetmen Trefves maecken: maer wanneer / ende op
„wat tijt? op dien tijt als den Vyant in onmacht leyt / als wy hem sijn
„sterckste steden afhandig maken / als wy hem de Hertaderen van sijn schat-
„ten afsteecken / als sijn Finantien uytgeput zijn / als Vlaenderen / Brabant /
„ende andere Verheerde Provincien op 't point van revolteren staen: ende in
„somma / als hy een Generael verloop / verderf ende veranderingh van alle
„sijne saecken als in een Spiegel klaer voor Oogen siet.

Waer toe sal desen Treves doch anders strecken / dan om dat den Vyandt
„sijn adem sal verhalen, sijn schaden by de Nederlandsche Oorloghe gheleden
„redresseeren / hem meester van de Nabuerighe Landen / Duytsland ende de
„Oost-Zee maecken / ende dan voorts Ons op 't onversienste op 't lijf vallen /
„ende van kant te helpen.

„Dit moeten wy Ons vastelijck inbeelden dat sijn ooghmerck is: ende
„daeromme moeten wy op onse hoede zijn / ende dat voorseecker houden / ge-
„lijck hare Ed. Groot-Mo. in heure Missive seer wel Oordeelen / dat de beste
„verseeckertheydt van den Staet, bestaet in de macht van 't Landt ende Onse
„Wapenen.

Is

Is de ſake ſulcks / gelijck 't in der waerheyd is / dat men onſen vpand niet
„en mach betrouwen / ende dat men vp tijde van Treves even wel ſo een merc-
„kelijk aental van ruyters ende knechten vooz overval ſoude moeten houden /
„ſo kunnen immers wel in d'oozlogh blijven / is't niet a l' offenſive, 't is defen-
„ſive, of naer gheleegenthepd hem de ſaken ſouden toedzagen / ende dat met de
„meeſte meſnage men eenighſins ſoude konnen / ofte mogen / aſſupdende alle
„'t ghene men eenighſins ſoude mogen miſſen. Vp tijde van Treves ſullen
„onſe handen ende voeten ghebonden zijn / ende alle goede avantage die wp
„te Water ende te Lande op den Vpandt ſoude moghen ſien / moeten laten
„voozbp gaen / ende Onſe goede Vondt-ghenooten den Koningh van Bohe-
„men, ende andere meer met onſe Wapenen niet moghen aſſiſteeren / de-
„welck wp in Oozlogh zijnde wel ſullen mogen doen: kan 't de Finantie niet
„toedzagen / laet ons alle de nieuwe middelen in beſchryvinge ghebracht, ende
„(als noch niet in gewillight) conſenteeren, de oude middelen wel benificeeren,
„waer toe de verantwoordinge van de vijf ſpecien ſeer dienſtigh ſal zijn. Laet
„ons Extra-ordinariſche middelen inwilligen / de goede Ingheſetenen ſul-
„len goedwilligh zijn te Contribueeren / ſoo wp maer in Oozloghe blijven:
„maer ſoo wp tot Treves verfallen / men ſal de goede Luyden tot geen ghe-
„ven konnen diſponeeren. Boven dien iſſer ghelts ghenoegh in 't Landt;
„'t Land heeft (den Heere ſp gelooft) noch goed credijt, de loopende middelen
„zijn naeſt eenige jaren herwaerts ettelijcke tonnen Golds 's jaers vermeer-
„dert, 't ſal ons aen geen gelt gebzeken / maer aen ons ſelven / dat wp niet kon-
„nen middelen inwilligen daer gelt van komt / daerom laet ons een lijn trec-
„ken / ende geen ſwarigheyd maken in den oozloge te continueeren.

Het is waer / dat den ſaken van d'oozloghen veranderlijcken zijn / ende dat
„den genen die heden boven leyt, morgen de Fortuyne tegen gaet, dat oock de
Keyſer dicht op onſe grenſen leyt, en lichtelijck eenige invaſie kan doen: maer
„daerom moeten wp niet verſlauwen; wp hebben een rechtvaerdige ſaecke
„wp voeren een wettelijcke welghefondeerde Oorloge, wp hebben een kloeck-
„moedigen krijchs-Held tot een Veld-Overſte / veel ervaren Colonellen / Ca-
„pitepnen / Kupteren ende knechten / Ammonitie ende alle andere ghereet-
„ſchappen van Oozloge geen ghebzeck / aen middelen van gelt ſal 't ons oock
„niet gebzeken / ſoo wp maer ſelfs malkanderen wel konnen verſtaen / ja God
ſelfs woont midden onder ons met ſijn H. Woort, hp dzeſſeert alle onſe actien /
„hp zegent al ons doen / ja hp krijcht ſelfs vooz ons. Is't niet klaerlijk geble-
„ken aen ſoo veel heerlijcke ende ſchoone Victorien / als de goede God van tijd
„tot tijdt ons ſoo genadelijck ſoo te Water als te Lande / teghens Onſen al-
„ghemepnen vpand den Koning van Spangien heeft ghegheven / ende inſon-
„derheyd in den voozleden jare als ſijn Excellentie vooz den Boſch lagh / en-
„de dat den vpand in 't herte van ons Landt ons aentaſte / hoe onvooziens dat
„de goede God ons de ſtadt Weſel in handen heeft ghegheven / ende daer mede
„van alle onheylen ende ſwarigheden verloſt / die ons over 't hooft hinghen?
„ſouden wp dan noch konnen twijffelen dat God ſijnen genadigen ſegen aen
„ons niet ſoude continueeren? neen: maer laet ons 't exempel van de Switſers
„ons ſelven voozſtellen / de welcke na een langhduerighe Oozloghe haer ſelven
„vry hebben ghevochten, ende laet ons op God betrouwen dat hp ons mede
„een goede uptkomſte gheven ſal / want hp die tot noch toe ons ſoo ghenade-

„lijck ende Vaderlijck heeft bygheſtaen / ende uyt alle onſe nooden / pericu-
„len ende ſwarigheden geholpen heeft / die ſal ons wel voort helpen / daerom
„laet ons den Koningh van Spangien / die ons nu ſoeckt te bedrieghen, gheen
„gehoor geven / ende de macht van den Keyſer niet vreeſen, maer laet ons God
„vreeſen ende alle onſe actien naer ſijnen Heyligen wille derigeeren / ſo en ſul-
„len geen menſchen / hoe machtigh ſy oock zijn / ons moghen kreuchen noch
„deeren / want God ſal onſen beſchermer in / ende verloſſer uyt den Oorloge
„bevonden werden.

Het welcke alles by de voorſz. Raden ende Vroetſchappen / wel overwogen
„ende gheconſidereert zijnde / en konnen ſy-luyden gheenſins verſtaen / hare
„Gedeputeerden te belaſten / datſe haer ſouden conformeeren met die Leden /
„die den Handel van den Treves eenighſins ſouden konnen toeſtaen / veel min
„datſe ſouden conſenteeren / dat hare Gedeputeerden mede ſouden beſoignee-
„ren op de poincten die men d'Eertz-Hartoginne ſoude moghen voorſtellen /
„maer perſiſteeren by hare voorgaende Reſolutie ende ſlaen den Treves af.

Aldus geadviſeert ende gereſolveert / in de Vergaderinge der Heeren Ra-
„den ende Vroetſchappen voorſz. den 16. January 1630.

Ende Schriftelijck vervat / ghelefen ende geapprobeert in de ſelve Verga-
„deringe den laetſten January daer aen volgende. My preſent H. Steyn.

PROJECT.

t'Samen ghevoeght uyt de Advijſen van de Leden volghens de Reſolutie
„van hare Ed. Groot-Moog. van den 19. January Anno 1630.

„ALſoo van wegen den Koning van Spagnien ende de Erts-Hartoginne
„van Oostenrijck aen de Vereenighde Nederlandſche Provincien aenbie-
„dinge is ghedaen van een ſtilſtandt van Wapenen / voor den tijdt van
„34. jaren, op den ſelven voet ende Conditien als in den jare 1609. was geac-
„cordeert / ende dat daer over by de Ridderſchap / Edelen en Steden van de
„Provincie van Holland ende Weſt-Vrieſland / alreede eenighen tijd langh is
„gedelibereert gheweeſt / dat mede eenige notable Leden / geduerende de ſelve
„deliberatie / onder anderen de vergaderinge van hare Ed. Mog. meermalen
„hadden voor-gedragen / als dat hare Heeren Principalen ſich ten hooghſten
„vonden bekommert / ende van nu af te ghemoete waeren ſiende / dat uyt de
„kalmte ende ſtilligheyt, ſonderlinge van ſoodanigen langhduerighen ſtilſtandt
„van Wapenen, by eenighe ketelachtige ende ongheruſte Geeſten, wel oorſaken
„ſoude mogen werden genomen, om wederom eenige nieuwigheden ende veran-
„deringe in de ſuyvere Religie, en by gevolge mede in de loffelijcke Regieringe
„deſer Provincie, te ſoecken, gelijk dan ſodanige gelegentheyt van tijden / lich-
„telijck / tot ſulcx aenbiedinge plach te geven / als de droeve ervarentheyd voor
„deſen niet dan al te wel heeft geleert; waer uyt dan niet anders als oneenig-
„heden / ſcheuringen / factien / verbittertheden / ende allerley onheylen / ſo in
„de Politijcque als Kerckelijcke ſaecken; midtſgaders tuſſchen de Leden
„ende Steden / als mede onder de particuliere Ingeſetenen van den Lande /
„ſoude zijn te verwachten / het welcke lichtelijck (de practijcquen van de vy-
„anden deſer Landen daer onder ſpelende) een notable ruine ende ondergang
van

„van soo florissanten Staet sonde komen te veroorsaecken. Soo is't, dat de „Ridderschap / Edelen / ende Steden / representeerende de Staten van den „selven Lande / de ruste ende eenigheyd van hare goede Inghesetenen in de „hooghste recommandatie hebbende ende teghens de voorsz. swarigheden in „tijds willende voorsien / hebben goed ghevonden Staets-gewijse te arrestee„ren ende besluyten midtsdesen / de Poincten ende Artikelen hier naer vol„ghende.

I. Dat alle de Leden van haer Ed. Groot Mo. vergaderinge / van wegen „hare respective Principalen / behoorelijck daer toe gemachtight zijnde / mal„kanderen solemnelijck ende heylichlijck / onder Eede / sullen beloven / de Re„geeringe, soo die tegenwoordigh is geconstitueert / midtsgaders de Religie, „ghelijck de selve in de publijcke Kercken te deser tijden werd gheleert / ende „by de Synode Nationael tot Dordrecht ghehouden / is bevestight / te sullen „mainteneeren ende handhaven / sonder eenighe veranderinge in d'eene of in „d'andere te doen / ofte te laten gheschieden.

II. Dat de Placcaten tegens de factie der Remonstranten, voor desen ghe„emaneert by Publicatie / sullen werden vernieuwt ende effectuelijck ghe„executeert.

III. Dat alle Ghebannen Predicanten uytte Provincie sullen werden ghe„weert / mitsgaders gene Remonstrantsche Predicanten in de selve sullen wer„den geleden / als de gene die de Acte van stilstand ondertekent sullen hebben.

IV. Dat alle de gene die jeghenwoordelijck eenigh Ampt van Regeeringe „ofte van Justitie zijn bedienende / hooft voor hooft / onder solemneele Eede „sullen belooven / de Regeeringe ende Religie als vooren / te sullen maintinee„ren / ende de voorsz. Placcaten ter executie te doen stellen.

V. Dat niemand voortaen tot eenige Publijcque bedieninghe van Regie„ringe ofte Justitie sal werden gevordert / als doende professie van de voorsz. „suyvere Gereformeerde Religie / ofte de selve toeghedaen wesende / mitsga„ders ten aenvanghe van sijn Officie doende soodanighen Eedt als vooren is „gheseydt.

VI. Dat alomme in alle Kerckelijcke saecken sullen blijven ende gehouden „worden de Ordre die by de respective Leden in jegenwoordigheyt word ghe„bruyckt / sonder eenige veranderingh daer in ghemaeckt te werden.

VII. Dat hier van / onder 't groote Zeghel van Holland ende West-Vrie„sland / voor yeder van de Leden een Acte sal werden ghedepescheert in am„plissima forma.

Uyt 't ghene voorsz. heeft men konnen overvloedelijck sien d'Argumenten ende redenen / die pro & contra wierden ghevoert. Daer by noch in consideratie quamen meest dese pointen: woude men Treves maken dattet moeste zijn. 1. Of uyt noodt van desen Staet; of 2. Om voor te komen dat by continuatie van den Oorlogh Vranckrijck niet mocht formidabel worden gelijck Spangien was geweest. Dit laetste was noch verre te soecken.

Het eerste / of de noot van desen Staet / was nu voorby / ende ghepasseert: den Bosch, ende Wesel, twee machtige voorwercken ghewonnen: de Spangiaert in sijn silver Vloote alsoo wel / als in sijne reputatie gheslaghen: De Spaensche Nederlanden door een Vrouw gheregeert; de Spaensche in Braband seer gehaet; de Nederlanders verschoven; de Koning qualijck gedient.

In Duytschlant hadde wel de Keyser een machtigh Leger / ende was alleen gewapent / ende de Coning van Denemarck deur de Vyede aen Oostenrijck geobligeert: maer nochtans was aldaer een groot misnoegen onder alle Protestants-ghesinde teghen d'ondraeghlijcke exactien der Contributien / die de Keyser in Duytschlandt dede; ende eene jalousie self onder de Rooms Catholijcken tegen d'alte seer Formidable grootheyt van 't Huys Oostenrijck. Welk misnoegen der Protestanten ende jalousie der Catholijcken beyde onlanghs daer na uytbarstieden: de jalousie der Catholijcken deur 't afstellen van Walsteyn: daer toe de Keyser op den Rijcxdach tot Regensburg wiert gedwongen deur Beyeren, ende andere Leden der Catholijcke Ligue; ende het misnoegen der Protestanten deur de invasie des Coninghs van Sweden in Duytslandt / met den welken meest alle Protesterende Furſten ende Steden aenspanden: beyde tot grooten afbreuck van 't Huys Oostenrijck.

Indien de Spaensche eenigen tijt te voor / doen de Provintien in noodt / in vreese / ende genoeghsaem bupten Credit waren / insonderheyt terstont na 't innemen van Breda / desen Treves hadden gepresenteert; men soude beter daer na gelupstert hebben. Maer nu de noot over was / ende men voorsach d'opgemelde veranderinge in Duytslant: doen kond de Treves niet smakelijck zijn.

Daer by quam terstont / dat de Koning van Vranckrijck meester van Rochelle, ende van de geheele Hugenotsche party in sijn Land zijnde / sich t'eenemael keerde om buptens Lants den Spaensen en Oostenrijcksen te verkleynen. Ende siende dat hy daer in nergens beter als deur desen Staet konde werden gesecondeert / dede met macht arbeyden om dese Treves-handeling te renverseeren / ende ons in Oorlogh te houden. Ende in plaets dat Anno 1628. dese Staet den Koning deur expresse besendinge niet hadde konnen beweghen tot eenighe assistentie of Subsidie, soo liet hy nu in dese conjuncture de Vergaderingh / noch tot Uytrecht (om de invasie in de Veluwe) zijnde / deur den Ambassadeur Baugij besoecken, van de Vrede afmanen, subsidie aenbieden, ende tot Continuatie van Oorlogh noodighen. Welcke Handelingh daer nae in den Haghe ghecontinueert wordende endlijck in Junio 1630. is ghesloten voor seven naest-volghende jaren: ghedurende welcke dese Staet beloofde niet te tracteeren Payx noch Treves met hare Vyanden, directelijck noch indirectelijck sonder advijs van sijne Majesteyt ghelijck oock by sijne Majesteyt niet soude mogen ghemaeckt werden eenigh Tractaet tot præjuditie van desen Staet. Alsoo werd die tot Boosendael ghedreyene Treves-Handel ghe-eyndight / ende als begraven deur 't Tractaet in Junio 1630 met Vranckrijck gemaeckt.

Doch om grondelijcker te komen tot verstandt van dat Tractaet: moet alhier werden verhaelt: dat terstondt teghen het uytgaen van 't Tractaet van Compiegne men getracht heeft om het selve te vernieuwen ofte te verlengen / 't beste men konde: ende om sulcks te doen met te min gheruchte; soo heeft men last ghesonden aen den Baron van Langeracq Ambassadeur Ordinaris van desen Staet in Vranckrijck.

In dese tijd gebeurden 't eensdeels deur de picanterien tusschen de respective groote Favoriten Richelieu in Vranckrijck / ende Buckingham in Enghelant / anderdeels deur den Oorlogh teghen Rochelle / dat de selve Croonen in repressaillen / van repressaillen tot openbaer Oorlogh gheraechten. Ende alsoo Vranckrijck alreede deur Rochelle te Water seer was gheincommodeert /

beert/ ende nu deur Engeland noch meer geincommodeert ſoude worden; ſoo maechten de Coninchlijcke Miniſters wepnigh ſwarighepd in 't ſpoedighen van een Nieuw Tractaet van Subſidie/ daer in Vranckrijck te voor/ als geſeydt is/ ſeer traegh was.

Alſoo dat met Welghemelde Heer Ambaſſadeur op 'et Papier ghebracht wierd 't gene volght.

TRACTAET,

Van Confederatie en Alliantie voor negen jaren, tuſſchen Loüis de XIII. Koning van Vranckrijck, en de Staten der Vereenighde Nederlanden, tot ſecours en byſtandt van weer-zijden, en tot ſeeckerheydt van de Trafijck en Koop-handel van hun onderſaten. Te Parys in 't jaer 1627. de 28. van Auguſtus. Doch het is niet geratificeert, maer verandert en geredreſſeert door dat van 't jaer 1630.

ALſoo d'overlede Koningh, onſe eerwaerdighſte Heer en Vader, (Godt zy hem ghenadigh) in 't jaer 1608. heeft willen maecken een Ligue defenſive met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, om hen te verplichten tot Beſtandt te maken met d'Ertz-Hertogen, 't welck ſy niet wilden maken ſonder verſekeringh van beſchermingh en defenſie van onſe gheſeyde Heer en Vader, en alſoo door de gheſeyde Ligue beſproocken is dat ſy *Eenwigh tuſſchen ons en de Vereenighde Landſchappen* ſal zijn, en ſijn intentie altijd heeft geweeſt dat wy haer confirmeeren en continueeren ſouden: ſoo is 't dat ſijn geſeyde Majeſteyt (begeerigh om in alle dingen het voorbeelt van onſe geſeyde Heer en Vader te volgen, en ons naer ſijn wil te conformeeren, overwegende oock dat, hoe de gheſeyde Heeren Staten meer verſeeckeringh van onſe zijde hebben, ſy minder ſullen trachten om hun ſeeckerheydt te vinden door andere middelen, en door Extremiteyten, die machtigh zijn om de ghemeene ruſt t'ontruſten, en oock begeerigh om, ſoo veel ons moghelijck ſal zijn, de vrede tuſſchen alle Vorſten te bevorderen) ghenoemt, verkoſen en ghedeputeert heeft de Heeren van *Bullion*, en van *Chaſteauneuf*, Raden in de Raet van Staet, en der Finantien, en Cancelier van ſijn Orderen, om met de Heer *Gedeon de Boetſelaer*, en van Aſperen, Baron van Langerack, van Lovigny, en van 't H. Rijck, Ridder van d'Order van S. Michiel van ſijn Majeſteyt, in de naem en qualiteyt van Ambaſſadeur der Heeren Staten van de Vereenighde Nederlanden t'adviſeeren en tracteeren van de middelen, die de bequaemſten hier toe zijn: dewelcken reciprokelijck, uyt kracht der *Pouvoirs* en machten, aen hen gegeven, (daer af Copy aen 't eynde van deſe teghenwoordige by-ghevoeght ſal worden) nae veel conferentien de dinghen, die volgen, verdragen en gearreſteert hebben.

I. Eerſtelijck dat ſijn Majeſteyt aen de geſeyde Heeren Staten Generael/ negen jaren lang/ ſal fourneeren en beſtellen de ſomme van een Millioen ponden jarelijchs/ alle ſes maenden te betalen/ ſoo d'oorlogh/ die tegenwoordighlijck hen aengedaen wort/ ſo lang duert/ te beginnen van de 1. Jann. verleden.

II. Gedurende welcke tijd de gheſeyde Heeren Staten Generael niet ſul-

len handelen vrede noch beſtandt met hun vyanden directelijck nôch indirectelijck, ſonder weten en advijs van ſijn Majeſteyt; gheliſck oock van de zijde van ſijn Majeſteyt gheen Tractaet ghemaeckt ſal worden tot prejuditie van hun Staet.

III. Tot erkentenis van 't ſecours / dat ſijn Majeſteyt belieft door dit teghenwoordigh Tractaet aen de gheſepde Heeren Staten t'accordeeren / en de andere groote jonſten en faveuren / die ſy van Franckrijck ontfangen hebben / ſullen ſy gehouden zijn / ſoo ſijn Majeſteyt in oorlogh binnen ſijn Staten aenghetaſt word / te beſteden / na dat ſy daer toe verſocht zijn / tegen allen en een yeder / de helft van de somme / die ſy in een jaer van ſijn Majeſteyt ſullen ontfangen / 't en zy dat ſijn geſepde Majeſteyt de gheſepde ſecours liever begeert in volck / of in ſchepen / van twee tot 600 laten groot / tot de concurrentie en over een-komingh van de gheſepde somme. In welcken geval men verdzaghen ſal in de ſoldy der ſoldaten / en in de prijs der ſchepen / naer d'ordinare prijs / die in 't Land ghebruyckt word; van 't welck van nu af beſondere ſtaet ghemaeckt ſal worden / die men voor een Artikel van 't verdragh ſal houden: ghelijck oock de gheſepde Heeren Staten directelijck noch indirectelijck / onder wat ſchijn het oock magh weſen / gheen ſecours en aſſiſtentie teghen zijn Majeſteyt ſullen gheven.

IV. Wijders / indien 't ghebeurt dat ſijn Majeſteyt Schepen van nooden heeft / om de Zeen te ſuyveren / 't zy om ſich teghen d'aenvallen en aenſlagen te ſtellen / die men teghen ſijn Staten ſou moghen doen / of pets dierghelijck / ſoo ſal ſijn Majeſteyt vermoghen naer ſijn believen te doen koopen of toe te ruſten in de geſepde Vereenighde Nederlanden tot een getal van 15 ſchepen: In welck geval de gheſepde Heeren Staten beloven d'intentie van ſijn Majeſteyt ter goeder trouw te ſecondeeren / om die op 't ſpoedighſte / en voor een redelijcke prijs / die in de gheſepde Nederlanden ordinaer is / te beſtellen.

V. De geſepde Heeren Staten ſullen met ſijn Majeſteyt binnen ſes maenden verdzagen om het weſterlijcke deel van de Middellandſche zee te beſchermen teghen d'invallen en roverpen der gener van Algiers en Tunis. En ondertuſſchen / indien in de havenen der gheſepde Heeren Staten eenige Franſche ſchepen of waren gevonden worden / die gerooft en wech-ghevoert zijn; ſoo ſullen de gheſepde Heeren Staten hen doen reſtitueeren op d'eerſte inſtantie / die aen hen gedaen ſal worden / 't zy door d'Ambaſſadeur van de Koning / of door de Koop-lieden / ſijn onderſaten / die hen weer-epſchen.

VI. d'Onderſaten van ſijn Majeſteyt / en dien der Heeren Staten ſullen niet vermogen eenighe vyandelijckheyd tegen malkander te pleghen / 't zy te Landt / ter Zee / of in eenighe Rivieren / onder hoedanigh een ſchijn dat het oock magh weſen. En de gheſepde Heeren Staten ſullen order geven dat de klachten der onderdanen des Konings ten langſten binnen drie maenden getermineert en beſlecht ſullen worden door de Raets-Heeren van d'Admiraliteyt / na dat d'Ambaſſadeur / of yemant van ſijnent wegen verhoort ſal zijn: dewelcken gheen deel noch winſt in d'oorlogh ſchepen / noch in de veroverde goederen / die ſy te vonniſſen hebben / ſullen hebben.

VII. En in geval dat d'een der geſepde parthyen revijſie van 't vonnis verſocht / 't welck door de gheſepde Raedt gegeven is / ſoo ſullen de gheſepde Heeren Staten gequalificeerde mannen / die geenſins hier by geintereſſeert zijn / com-

committeren / om daer af / ſonder hooghder beroep / met de gheſepde Heere van d'Admiraliteyt te vermiſſen. En ondertuſſchen ſullen de gheſepde goeſſen en gherooſde goederen in goede en ſeeckere bewaringh blijven / ſonder dat men die ſal vermoghen te verkoopen / 't en zy men eerſt met de gheſepde Heer Ambaſſadeur van de tijd daer af verdragen is. 't Welck ſijn Majeſteyt oock accordeert voor d'onderſaten der gheſepde Heeren Staten / voor en in al de voorſepde toevallen.

VIII. Wat de noemingh en verkieſingh tot d'Ampten van Colonellen / Capiteynen / en andere Officieren der Franſche regementen aengaet / men ſal de ghewoone wijſe daer in volghen.

IX. Indien ſijn Majeſteyt / in oorlogh zijnde / de Franſche regementen / die in Holland zijn / van nooden had / ſoo ſullen de geſepde Heeren Staten gehouden zijn hen tot Ralis of tot Dieppen te doen brenghen / doch op deſe conditie / ſo de Heeren Staten in vrede of beſtandt zijn.

X. Het recht van Aubeine ſal opghouden / in ghevolgh der voorgaende Tractaten in alle deelen: En ſijn Majeſteyt ſal aen alle de Parlamenten doen ontbieden / dat ſy die de gheſepde Heeren Staten ſuyverlijck en oprechtelijck ſullen doen genieten / ſonder andere ſoyne van Juſtitie / en ſonder dat ſy behoeven te verkrijgen brieven van Neutraliteyt; gelijck oock de geſepde Heeren Staten van hun zijde ghehouden ſullen zijn ghelijcke order te gheven ten regard der onderſaten van ſijn Majeſteyt.

XI. Alle Brieven van Repreſalien / Marcken / Arreſten / en andere dierghelijcken ſullen nul en van geender waerden zijn / upt kracht van dit tegenwoordigh Tractaet: maer de gerechtigheyt ſal aen peder gegeven en toegedient worden / naer dat het behooren ſal.

XII. In conſequentie van welck verdragh d'onderſaten van de gheſepde Heer Koningh / en der gheſepde Heeren Staten ſullen leven in goede vriendſchap / en vrye handel hebben / tuſſchen hen / en in de Staten en Landen van d'een en d'ander / ſoo ter Zee als te Lande / van alle waren en koopmanſchappen / daer af de handel niet verboden is voor d'ordonnantien / die in de gheſepde Staten en Landen plaetſ hebben / ſonder dat ſy ghehouden ſullen zijn grooter rechten te betalen voor de waren en koopmanſchappen / die in de gheſepde Koninckrijcken / Landen en Staten ſullen komen / of upt-ghevoert worden / dan van d'eyghe inwoonders en onderſaten ter plaetſ / daer men de handel doet / betaelt wordt.

XIII. Om de roverijen te voorkomen / die dickwijls ghepleeght worden / ſoo aen d'onderſaten van ſijn Majeſteyt / als aen dien van de Heeren Staten / om de bequaemheyd / en 't gemack / 't welck de vpanden van d'een en d'ander hebben / in 't ghebruycken der haven en reen van ſijn Majeſteyt / en der Heeren Staten / ſoo ſullen ſy de ſchepen van de vpanden / van de welcken ſy gherooft en gheplondert zijn / tot op een Canon-ſchoot aen de havenen van d'een en d'ander mogen vervolghen. En ſoo haeſt de ſchepen der vpanden in de geſepde havens en op de reen ghekomen zijn met de gherooſde waren / en met de gevangenen / ſoo ſal men de ghevangenen in vryheyd doen ſtellen; en de goederen / koopmanſchappen en ſchepen / die ſy gherooft en ghenomen hebben / ſullen weer aen d'eygenaers gelevert worden.

XIV. De ſchepen der vpanden ſullen oock niet vermoghen aen te taſten of te be-

te beſchadighen de gheſepde onderſaten van ſijn Majeſtept / ende der Heeren Staten / dan 24. ueren nae dat ſy upt de gheſepde havens ende plaetſen vertrocken zijn: want anderſins ſullen ſy qualijck ghenomen verklaert worden; en men ſal tot de reſtitutie daer af procedeeren / die ſoo wel nu als dan gehouden zijn voor veraccordeert en toeghestaen tot profijt van de ghelntereſſeerde. En de Capitepnen der gheſepde ſchepen ſullen vervolght worden als infracteurs en breckers van de gemeene en openbare vzede.

XV. Alle Tractaten / dooz ſijn Majeſtept en de gheſepde Heeren Staten met andere Koningen / Pincen / Republijcken en Gemeenten gemaeckt / ſullen in hun vigeur en kracht blijven; behalven en upt-geſondert in 't geen / in 't welck ſy dooz dit teghenwoozdigh Tractaet ghederogeert en af-gheſchaft worden.

XVI. Sijn Majeſtept ſal alle noodige bzieven en declaratien doen afvaerdigen / tot d'executie en obſervatie der tegenwoozdige Artikelen.

XVII. Welcke Artikelen en Tractaten dooz de geſepde negen jaren / indien d'oozlogh ſoo langh duert / dooz de gheſepde Heeren Staten Generael wel en behoorelijck bevestight ſullen worden binnen ſes weken / van de teghenwoozdige dagh en datum af te rekenen / en die / met de ratificatie / dooz de gheſepde Ambaſſadeur aen ſijn Majeſtept te vertoonen; op dat deſgelijcks de geſepde Artikelen en Tractaten / vijftien daghen daer na dooz ſijn geſepde Majeſtept geratificeert / en aen de geſepde Heeren Staten ghelevert ſouden worden.

Vier ſecrete Artikelen, tuſſchen de Commiſſariſſen des Koninghs, en d'Ambaſſadeur van Holland, om gelijcke kracht te hebben, als of ſy in 't principael Tractaet geinſereert en in-gevoeght waren.

Gedaen te Parys, de 28. van Auguſtus 1627.

I.

TUſſchen mijn Heeren de Commiſſariſſen des Koninghs / en mijn Heer d'Ambaſſadeur van mijn Heeren de Staten is verdzaghen en veraccozdeert / dooz dit teghenwoozdigh ſecreet Artikel / 't welck ghelijcke kracht ſal hebben / als of het in 't principael-Tractaet in gevoeght was / en van weerzijden binnen twee maenden geratificeert ſal worden; dat / niet tegenſtaende het tweede Artikel van 't gheſepde Tractaet niets anders in heeft / dan dat de Heeren Staten niet ſullen handelen vrede noch beſtandt met hun vyanden, directelijck noch indirectelijck ſonder weten en advijs van ſijn geſeyde Majeſteyt, dat echter / upt conſideratie van d'aſſiſtentie / die ſy van ſijn gheſepde Majeſtept ontfangen / de geſeyde Heeren Staten geen Tractaet van vrede of beſtant ſullen maken, ſonder d'aggreatie en interventie, of tuſſchen-koomſt van ſijn geſeyde Majeſteyt, dewelck belooft heeft / dooz het tweede dooz-ghenoemt Artikel / geen Tractaet te maken, dat tot prejuditie van hun Staet kan zijn. Daer teghen ſy ooch van hun zijde hebben belooft / dat / ſoo in de tijdt van de Ligue defenſive van negen jaren de Koningh quam in oozlogh te treden tegen Spangien / Vlaenderen / of anderen van 't Huys van Ooſtenrijck / de geſepde Heeren Staten geen vzede noch beſtandt met d'onderſaten ſullen mogen maecken ſoo langh de gheſepde oozlogh ſal dueren. Ghedaen te Parys / de 28. van Auguſtus / 1627.

Cuſ-

Tuſſchen mijn Heeren de Commiſſariſen des Konings/ en mijn Heer d'Ambaſſadeur is verdragen en veraccoꝛdeert dooꝛ dit tegenwoꝛdigh ſecreet Artikel/ 't welck gelijcke kracht ſal hebben/ als of het in 't principael Tractaet ingevoeght was/ en dat van weerzijden binnen twee maenden geratificeert ſal woꝛden; dat niet tegen-ſtaende het derde Artikel van 't principael Tractaet in uptgedꝛuckte woꝛden meebꝛengt/ dat de geſeyde Heeren Staten tegen alle en een yeder verplicht zijn de Koning t'aſſiſteeren met de helft van de ſomme, die ſy jarelijcks van ſijn Majeſteyt ſullen ontfangen, 't en zy dat ſijn geſeyde Majeſteyt 't ſecours liever begeert in volck, of in ſchepen van ſoodanige qualiteyt als in het voorgenoemt Tractaet verhaelt is; en dooꝛ deſe middel/ en dooꝛ de natuer van de Ligue defenſive zijn de gheſeyde Heeren Staten verplicht ſijn Majeſtept te ſecoureeren en aſſiſteeren in de teghenwoꝛdighe gheleghenthepd van d'Aggreſſie en aentaſtingh/ dooꝛ d'Engelſchen gedaen/ met de helft van de ſomme/ die ſijn Majeſtept aen hen accoꝛdeert/ of het volck en de ſchepen: Doch om ſekere goede reſpecten/ en alleenlijck dooꝛ de teghenwoꝛdige gheleghenthepd/ ſonder ſulcks in conſequentie te trecken/ ontlaſt de Koningh de gheſeyde Heeren Staten van 't ſecours/ en van d'aſſiſtentie/ die ſy gheho uden en verplicht zijn aen ſijn Majeſtept tegen d'Engelſchen te geven; en is veraccoꝛdeert dat de geſeyde Staten/ geduerende de tegenwoꝛdighe Oꝛlogh/ in Neutraliteyt ſullen blijven. Ghedaen en gearreſteert te Parijs/ d'acht-en-twintighſte van Auguſtus/ 1627.

Tuſſchen mijn Heeren de Commiſſariſen des Koninghs/ en mijn Heer d'Ambaſſadeur is verdꝛagen/ dooꝛ dit tegenwoꝛdigh ſecreet Artikel/ 't welck gelijke kracht ſal hebben/ als of het in 't principael Tractaet ingevoeght was/ en dat van weer-zijden binnen twee maenden bevеſtight ſal woꝛden/ dat boven 't geen/ 't welck dooꝛ 't vierde Artikel van 't principael Tractaet belooft is/ de geſeyde Heeren Staten noch aen ſijn geſeyde Majeſteyt beloven ter goeder trouw, en ſo ſpoedigh, als ſy daer toe verſocht zijn, ſullen doen beſtellen, by koop of by huer, ten believen van ſijn Majeſteyt, op ſijn eyge koſten tien ſchepen van twee tot 600. vaten, boven de 15. alree door 't voorgeſeyde Tractaet toegeſtaen, met alle noodighe Munitie, ſonder ſulcks in conſequentie te trecken, en alleenlijck voor deſe mael: gelijck oock ter goedertrouw, ſoo veel als hen mogelijck ſal zijn, te beletten dat d'Engelſchen eenige byſtandt trecken of ontfangen, 't zy van volck, buskruyt, en andere voorraet van oorlogh en lijftocht tegen ſijn Majeſteyt, aen dewelck ſy oock ter goeder trouw beloven dat ſy in 't geheel gevolgh van deſe oorlogh in generhande wijſe ſullen moleſteeren de wapenen, die ſijn Majeſteyt gebruycken ſal, om 't ongelijck af te weeren, dat hy van de wapenen der geſeyde Engelſchen ontfangen heeft. Gedaen en gearreſteert te Parys/ d'acht-en-twintighſte van Auguſtus/ 1627.

Alſoo mijn Heeren/ de Staten aen ſijn Majeſtept belooft hebben in generhande wijſe d'Engelſchen in deſe oꝛlogh t'aſſiſteeren/ noch te moleſteeren of te beletten/ directelijck of indirectelijck/ de wapenen/ die ſijn Majeſtept ghebꝛuycken ſal om 't ongelijck af te weeren/ dat hy van de gheſeyde Engelſchen ontfangen heeft; ſo is dat ſijn Majeſteyt oock belooft dat, in geval de Vloten van ſecours, die hy gebruycken ſal, yets quamen t'attenteeren teghen de Havenen en Vlooten der gheſeyde Heeren Staten, by ſich met al

ſijn krachten daer teghen ſal ſtellen, en dat hy de ſchade ſal doen repareeren en vergoeden, die de gheſeyde Heeren Staten door ſoodanigh een attentaet ſouden moghen hebben ontfanghen: ghelijck oock, indien eenighe ſchepen der onderdanen der geſeyde Heeren Staten genomen of gherooft wierden door eenich ſchip van de Franſche, of van d'Aſſiſtentie Vlooten, ſoo belooft ſijn Majeſteyt de ſchepen, 't volck, en de waren, die dus ghenomen en gherooft zijn, op 't ſpoedighſte weer te doen gheven. Ghedaen en geartreſteert te Parijs/ de 28. Auguſtus/ in 't jaer der ghemeede 1627. 't Welck van weer-zijden binnen twee maenden gheratificeert ſal worden.

Dit Tractaet/ hoewel niet geratificeert/ als geſeyd is/ heb nochtans goed gevonden hier te ſtellen/ om te beter te ſien het Intereſt ſoo van Vranckrijck als van defen Staet in dien tijd. De pointen waer aen men ſich alhier meeſt ſtiet/ waeren het eerſte ende de ſecrete Articulen: loopende tegen de Neutraliteyt die men tuſſchen Vranckrijck ende Engeland begeerde t'onderhouden. Alſoo wierd raedſaem ghevonden deſe Handeling te houden in ſuſpenſie/ ende ondertuſſchen te ſenden de Heeren van Somerdijck ende Vosbergen, niet alleen om haer t'interponeeren tuſſchen Vranckrijck ende Engheland: maer oock om te vredeſſeeren het gheconcipieert ende hier vooren geſtelt Tractaet in 't gene volghe: op 't eerſte Artijckel/ waer by conſenteert waren thienmael hondert duyſent gulden in plaetſe van vijfthien hondert duyſent gulden, ende ſulchs voor negen jaren, dat geinſiſteert ſoude worden om meerder-ſomme ende laren te krijghen/ doch 't ſelve niet willende vallen/ dat daeromme de Concluſie van 't Tractaet niet en ſoude achter-gelaten worden.

Dat wel het tweede Artikel/ ſo het lept/ ſoude aengenomen worden/ maer niet het renverſael daer by ghevoeght/ by 't welcke bedonghen werd dat haer Ho. Mo. niet en ſouden moghen Tracteren van Peys of Trefve ghedurende den voorſz. tijd, ſonder aggreatie van den Koningh, 't welck/ als ſmaeckende Souverainiteyt op deſe Landen/ niet en kan toegheſtaen worden.

Alſoo by 't derde Artikel verandert waren de woorden ſoo ſy met openbare Oorlogh aengheraſt wordt, ende dat oock daer upt-ghelaten zijn de woorden uytgeſondert de Vrienden en Bondt-ghenooten, dat geinſiſteert ſal worden/ dat by 't over-gevonden Concept mach ghebleven worden/ ende ſonderlinge daer inne gelaten de woorden uytgeſondert de Vrienden en Bondt-genooten, al ſoude de Handelinge daer op breecken.

Op 't vierde gecontinueert zijnde in de examinatie van de voorſz. Alliancie/ is goed gevonden aengaende 't renverſael op 't vierde Artikel dat gheinſiſteert ſoude worden/ dat gebleven werde by 't ghetal van vijftien Schepen, ſoo doenlijck: indien niet/ ſoude men ſich mogen eſlargeeren tot noch thien ſchepen/ mits dat gebleven werde by de woorden van 't Tractaet ende niet van 't renverſael of ſecreet Artikel/ te weten dat den Koningh de Schepen ſelfs ſal doen huyren. Op de voordere woorden van 't renverſael met alle de minutien, werd goed ghevonden niet te ſeggen/ maer ſimpelijck de ſelve te preterieeren/ dan aengaende 't beding in 't ſelve renverſael geſtelt/ dat aen de Engelſchen gheen Ammunitie ſoude gevolght worden, is verſtaen/ dat het ſelve ſoude afgeſlagen worden/ als weſende jegens het Tractaet van Suythampton; ende by aldien yets daer van in 't Tractaet ſoude moeten geſtelt worden/ 't ſelve in ſulcken voeghen te doen/ dat men aen Vranckrijck ende andere Vrunden ſoude laten vol-

volghen 't ghene naer ghelegghentheyt ſoude konnen ghemiſt worden.

Hoopende 't ghene van de auxiliaire Schepen in 't ſelve tenverſaal werd ghe-ſtelt / was goed ghevonden 't inſiſteeren / dat het ſelve ſoude werden uptghe-laten; doch ſoude al voorens inſtantie werden ghedaen op de Vereeninghe tuſſchen Vranckrijck ende Engheland / dewelcke ſuccedeerende / ſouden de Geſanten haer bejegeninge op dit point overſchrijven om daer op nader reſo-lutie te verwachten.

Op 't negheńde point was wel conſideratie ghemoveert ten aenſien van 't woord Treſve, hoe het verſtaen ſoude werden in caſ men ware in Handelinge van Treſve / maer was goed ghevonden het ſelve Artikel te laten paſſeeren ſoo het lept.

Op 't dertiende / is verſtaen / dat op de woorden van dewelcken ſy ſullen ghe-nomen zijn, Item de woorden / tot op een Canon-ſcheut, inſtantie ſoude worden ghedaen / ten eynde de ſelve mogen werden upt-gelaten / ende ſoo het ſelve niet en ſoude konnen gheſchieden ſoude 't ſelve bp de Heeren Ambaſſa-deurs mede overgeſchreven worden / om daer op nader reſolutie t'ontfangen.

De ſelve Ambaſſadeurs in Vranckrijck in Conferentie komende; ſoo in-ſiſteerden de Koninghſche al wederom op de woorden dat deſe Staet niet ſou-de moghen Tracteeren met Spangien / ſonder 's Konings aggreatie. 't Welck men verſtond niet te konnen gheſchieden ſonder te krencken het recht van de Hooghept ende Souvereinitept van 't Land. Om welcke ende andere Con-ſideratien de Handelingh quam te ſtuyten. Tot dat deur 't eſclatteeren ende openbaer worden van den Treves-Handel tot Rooſendael ende de groote ſuc-ceſſen van de Wapenen deſes Staets in 't jaer 1629. de Franſche wierden weder op gewreckt ende de geinterrumpeerde Tractaten van Alliancie leven-digh ghemaeckt / waer in hoe verre men ghekomen was den 26. December 1629. is te ſien upt volgende propoſitie.

De Koningh gheconſidereert hebbende *de depeſches* van de Heer van Baugij, ſijn *Ambaſſadeur* in Hollandt, van de 26. en leſte van November, door dewelcken hy aen ſijn Majeſteyt rekeningh van al 't gheen ghedaen heeft, dat tuſſchen hem en de Heer van *Noortwijck* ghebeurt is, ghelijck oock d'inclinatie en genegentheydt van mijn Heeren de Staten, om de deſſeynen van ſijn Majeſteyt te ſecondeeren, in gheval dat hy beſloot met Spanjen te breken, en wyders de ſwarigheden, die ſy maken, in 't ratificeeren van 't Tractaet, door mijn Heer van *Langerack* in 't jaer 1627. ghemaeckt; ſoo is 't dat ſijn Majeſteyt, om alle lanckwyligheyd te ſchu-wen, en tot een goedt beſluyt te komen, aen de ghelcyde Heer van *Baugy*, ſijn Ambaſſadeur, heeft willen macht en vermoghen geven, om in 't ſecreet te vereſ-ſenen de voornaemſte punten van 't Tractaet, dat met mijn Heeren de Staten ghemaeckt kan worden, remitteerende het Tractaet openthijck en ſlechtelijck in Vranckrijck te tekenen, met d'Ambaſſadeurs, die ſy ten dien eynde aen ſijn Ma-jeſteyt ſullen ſenden, aen dewelcken ſy macht ſullen geven van in 't Tractaet veel andere Artikelen by te voeghen, die in d'andere Artikelen in-gevoeght zijn, en op dewelcken geen ſwarigheyt kan vallen.

Sijn Majeſteyt belooft aen ſich dat deſe ſaeck ſoodanich gehandelt ſal worden, dat ſy eer beſlooten (ſoo men tot beſluyt komen ſal) ſal weſen, dan lucht krygen, en dat het noodwendich ſecreet in ſoodanige gelegentheden bewaert ſal zijn, op dat men de voordeelen daer af mach ontfangen, die men van ſoodanich een entre-

prinſe te verwachten heeft. Sijn Majeſteyt begeert oock een vaerdigh beſluyt te hebben, om dat hy, dewijl de Lenten genaeckt, ſijn rekening ſoo wel wil maken, dat mijn Heeren de Staten, noch hy niet bedrogen worden.

Ende alſoo daer nae de Heer Ambaſſadeur verſocht eenighe Gedeputeerde uyt het midden van haer Ho. Mog. Vergaderingh om met hem te komen in naerder Conferentie; ſijn Gecommitteert de Heeren Graef van Culenborgh, Noortwijck, Bas, Vosbergen, Tienhoven, Eiſſinga, Haerſolte ende Winſemius. De ſelve hebben den 29. Decembris gerapporteert dat de Heer Ambaſſadeur haer by dictatie hadde gecommuniceert 't navolgende.

De voornaemſte Artikelen, op dewelcken de Heer van *Baugy* Ambaſſadeur van de Chriſtelijckſte Koningh by mijn Heeren de Staten, macht heeft om te tracteeren, en die t'arreſteeren, en te tekenen, tot vernieuwingh van 't Verbondt.

I.

DAt ſijn Majeſteyt geduerende deſe tijd mijn Heeren de Staten ſal ſecoureeren met een Millioen ponden by lening jaerlijcks / ſo ſy tegen Spanjen in oorlogh blijven; op de conditien van contreſecours / of tegen bystandt / begrepen in de voorgaende Tractaten / en dat ſy noch vrede noch Treves ſullen maken / ſonder de wil en toeſtemmingh van ſijn Majeſteyt.

II. So / in plaets van deſe bystand van een millioen ponden / de Koning beſloot / in conformiteyt van 't geen / dat mijn Heeren de Staten aen hem hebben doen voorſtellen / openlijck met Spanjen te breken, (van 't welck ſijn Majeſteyt een gedetermineerde reſolutie aen mijn Heeren de Staten ſal geven / ſes weken na het Tractaet van 't vernieude en getekende Verbond) ſo ſullen ſy / als ſijn Majeſteyt een machtigh heyr doet aentrecken / om van ſijn zijde Nederland aen te taſten / ('t welck niet geſchieden kan ſonder extra-ordinare en ſeer ſware koſten voor ſijn Majeſteyt / en ſeer groote voordeelen voor mijn Heeren de Staten) ter ſelve tijd het heyr van de Koning verſterken met 10000 mannen te voet, en 1500 paerden, en ſullen in een bequame en verkoofe plaets van hun zijde een machtighe aenval doen met 30000 mannen te voet, en 4000. paerden.

III. Indien na de rupture en breking tuſſchen Vranckrijck en Spanjen / de Koning nimmer tot vrede kon beſluyten / of indien in een ſelve tijt van Treves of Vrede van mijn Heeren de Staten gehandelt wierd / en indien men gheen van beyde kon maken / en dat mijn Heeren de Staten voor goede conſideratien tot continuatie van d'oorlogh bewogen wierden / ſoo ſal de Koningh in ſulck een geval hen grooter bystant geven / dan die van een millioen, en ſulcx ſo lang continueren / als d'oorlog ſal duren / conformelijk het tractaet van compiegne.

IV. Wat veel andere Artijckelen aengaet / in de voorgaende Tractaten geinſereert / ſy ſullen by de Koningh vereffent worden / met de Ambaſſadeurs / die van wegen mijn Heeren de Staten naer Vranckrijck geſonden ſullen worden / om het Tractaet ſolemnelijck te paſſeren / en dit alles ſoo conformelijck / als geſchieden kan / met d'oude Tractaten.

Op deſelve pointen is aen den Ambaſſadeur tot antwoort den 31. Decembris gegeven deſe verklaringh.

Decla-

Declaratie der Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, op de punten, aen hen gecommuniceert de 28 van December, door de Heer van *Baugy*, Ambaſſadeur van de Chriſtelijckſte Koningh.

WAt aengaet het verbont tuſſchen Franckrijck en de Staet der Vereenighde Nederlanden, men moeſt malkander particulierlijcker daer op verſtaen, eer men een beſluyt op deſe ſaeck maeckte.

Indien de Koningh van Franckrijck met de Coningh van Spanjen wil breken, en met een groot heyr van 40000 mannen in *Artois*, of in *Henegouwen* wil treden, ſo ſullen, in deſe geval, mijn Heeren de Staten met het heyr, dat ſy in dienſt hebben, te velt komen, en de Koningh van Spanjen *krachtighlijck* aentaſten.

Mijn Heeren de Staten ſullen *vry zijn, en met de Koningh van Spanjen Treves mogen tracteren en ſluyten*, tot dat de Koningh van Franckrijck in openbare oorlogh is getreden met de Koningh van Spanjen, ſendende een heyr in 't lant van Artois.

De Koningh en de Heeren Staten, een mael in oorlogh getreden zijnde, ſo ſal de Koningh, indien hy vrede met Spanjen komt te maken, *de geſeyde Heeren Staten daer in begrijpen, of hen een Treves naer hun contentement doen hebben.* Doch indien geen van beyde uytgewerckt kan worden, of indien mijn Heeren de Staten niet geraden vonden de gheſeyde Vrede of Treves aen te nemen, ſoo *ſal de Koningh ſich verplichten aen de geſeyde Heeren Staten, ſo langh ſy in oorlogh ſullen blijven, twee millioenen jaerlijcks te geven*; welcke twee millioenen, tot meer verſekeringh, ſullen mogen gehouden worden 'tſy te Venetien, of te Londen, gelijck men daer op ſal verdragen.

Wat d'employ der wapenen van weer zijden aengaet, men ſal dit particulierlijcker konnen verhandelen, als men gereet ſal zijn om in 't velt te komen.

D'Ambaſſadeur hadde by de lecture van de ſelve antwoort/die den 31. December als gheſept is deur den Heer Graef van Culenburgh ende andere haer Ho: Mo: gecommitteerde aen hem gheſchiede/ſeer inſtantelijck ende tot verſchepden malen verſocht/dat haer Ho: Mo: tot naerder eſclaircissement van't eerſte point van deſe verklaring naerder opening ſouden willen doen/te weten of haer meeninge ende intentie is, met den Koninck van Vranckrijck geen Alliantie te ſluyten, ten ſy dat de rupture van den ſelven Koninck van Spagnen voorga: wyders heeft de ghemelte Heer Graef hier by ghevoeght/ dat de meergemelte Heer Ambaſſadeur dien dagh hem was komen vinden en ghedicteert heeft 't gene hier na volght:

d'Ambaſſadeur van Franckrijck, geconſidereert hebbende het geſchrift, aen hem gecommuniceert den dartichſte van December door de Heeren gedeputeerden, die aen hem geſonden hebben geweeſt, bid mijn Heeren de Staten hem verklaringh op 't eerſte Artijckel te geven, in 't welck van d'Alliantie geſproken is, op dat hy, volkomentlijck hun intentie wetende, oock mach continueren in hen die van de Koningh ſijn Meeſter te doen verſtaen, in gevolgh van 't geen, dat hy hen daer af alree heeft doen ſien door de vier punten, daer af ſy communicatie hebben gehadt op de 28 van deſe Maent, gelijck hy mondelingh de geſeyde Heeren Gedeputeerden daer om gebeden heeft.

Waer op gedelibereert ſijnde wiert goet gevonden / dat men ſoude opſoecken het voorgaende Project van Alliantie ende andere Tractaten.

Den 4. January 1630. wierd by Conferentie aen den Ambaſſadeur Baugy deur den Graef van Culenburgh ende andere Gecommitteerde verklaringh ghedaen / dat haer Ho. Mog. intentie was / met den Koningh te treden in Alliantie, voor't breken van ſijn Majeſteyt met den Koningh van Spangien: ende dat ſy Gecommiteerde, oock ghelaſt waren op den voet van de ſelve rupture met hem in Conferentie te komen.

Daer op ſepde hy / voor als noch alleen gelaſt te zijn op de vier pointen, daer van hy den 28. Decembris laeſt-leden had openingh gedaen: Ende dat om d'eer ende reputatie des Konings hier in waer te nemen, het betamelijck ende van noode ſoude zijn dat de vordere handelingh van rupture, deur expreſſe beſendinghe van Ambaſſadeurs van deſen Staet in Vranckrijck wierd vervolght ende voltrocken: opineerende dat op alles wat in ſijne gemelde vier pointen niet begrepen was, als dan in Vranckrijck by den Koningh ſelf ghеen ſonderlinge ſwarigheydt ſoude werden ghemaeckt. Ende als men hem noch meer daer op aendrongh: ſoo ſweed hy af de hoope van naerder laſt op dat ſtuck: alleen noch ſeggende / dat de verklaringhe van met Spanjen te breken of niet te breken ſes weken naer 't geſloten Tractaet ſoude geſchieden: preſupponeerende dattet binnen dzie Maenden ſoude konnen voltrocken worden.

Nae ghehoudene deliberatie is hem in beleefde termen ghеſepd; dat haer Ho. Mo. altijd tot groote eer hebben gherekent te zijn in Alliantie met Vranckrijck: dat ſy ſedert het uptgaen van het Tractaet van Compiegne ſteets hebben ghearbeyd / ende ghedaen arbeyden om 't ſelve te vernieuwen of te verlengen: edoch niet geraedſaem voor deſen Staet konden vinden / oock daerom niet ghemeent te zijn ſtucks-wijſe daer in te treden; maer in 't geheel ſoo wel op d'Alliantie als op het breecken te handelen.

Verſoeckende / alſoo de Heer Ambaſſadeur verklaerde geen laſt te hebben / dat ſijn Excellentie ghelieſde te ſchrijven om laſt op beydes t'ontfangen.

Den 9. January is hem deur den Heer Rantwijck ende andere ſulcks wederom ghenotificeert / ende verſocht dat hy ſoo wel op de rupture als op d'Alliance mocht werden gelaſt. Vraeghden hem wyders / indien op de drie eerſte pointen / by hem den 28. Novembris aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. ghedicteert / verdragen wierd / of het beſlupt van dien ſoude vaſt ende bundigh zijn / al waſt dat de pointen van de vordere Alliance (in 't vierde Artijckel verhaelt) niet quam te ſuccedeeren of geaccordeert te worden. Daer op hy precijs ſepde niet als op de drie eerſte pointen alhier t'adjuſteeren / ghelaſt te zijn / ende dat ſoo ſecreet ende ſpoedigh als mogelijck was / doch dat de ſelve nochtans ghеen effect en ſouden ſorteeren; voor ende al-eer in Vranckrijck d'Alliance ſoude zijn geſolemniſeert. Doch hoopte datter geen ſwarighept ſoude vallen; als zijnde in de voorige Alliantie begrepen. Men repreſenteerde hem daer tegen de ſwarighepd ende langſaemhepd van een Ambaſſade van hier in Vranckrijck te ſenden: ende verſoeckende als noch dattet alhier mochte geſchieden; ſoo nam hy aen daerom te ſchrijven.

Den 1. Februarp wierd den Heer Ambaſſadeur Baugy deur de Heeren van Nortwijck ende Eiſſinga voor-geſtelt: In gheval de Koningh van Vranckrijck met den Koningh van Spangien in Nederlandt aen de zijde van Artois ende Henegouw geliefde te breecken; dat men als dan van deſer zijde de Landen van den ſelven Koningh oock machtich ſoude aentaſten. Sulcks aen den Ambaſſa-

deur

eur gedicteert zijnde; ſo heeft hy den 6. February daer op geantwoort ende groote Inſtantie gedaen / dat hare Ho. Mo. ſonden verklaren / dat ſoo wanneer de Koning van Vranckrijck met den Koning van Spangien ſoude komen te breecken, datſe als dan de Landen van den ſelven Koning met een machtich Leger ſouden aentaſten, ende dat haer Ho. Mo. ghedoerende den Oorloch (Nota) tuſſchen Vranckrijck ende Spangien geen Treves of Vrede met Spangien ſouden maecken. Maer nae dat daer op was rijpelijck ghedelibereert / is goed ghevonden te perſiſteeren by 't gedicteerde van den 1. February.

De langhſaemheyd van deſe Handelingh met Vranckrijck hadde haer teſierie op die van Hoſendael met Spangien; die in deſen tijdt noch ſeer trotteerde: toonende veel voornaeme Leden van Holland tot den Treves groote genegenthepd: maer als eindlijck niet alleen de meeſte Provintien maer oock de meeſte Leden in Holland den Treves-Handel affloeghen ſoo keerde men ſich tot d'Alliance met Vranckrijck: die den 17. Juny 1630. gheſloten wierd in navolgende manieren.

Vernieuwingh van Alliantie van de Chriſtelijckſte Koningh met mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

DE Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de ghenen, die deſe teghenwoordighen ſullen ſien, *Saluyt*. Alſoo op de 17 dagh van de Maent Iunius een Tractaet van Alliantie ghemaeckt en veraccordeert heeft gheweeſt, hier in den Haghe, tuſſchen de Heer van *Baugy*, Ambaſſadeur van ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt van Franckrijck en Navarre, ende Heeren onſe Gedeputeerden, hier toe gecommitteert, daer af d'inhout volght.

Alſoo d'overlede Koningh, onſe waerſte Heer en Vader, (God ſy hem genadigh) heeft willen maken, in 't jaer van 1608, een Ligue defenſive met de Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden, om hen te verplichten tot het maken van de Treves met d'Aertshartogen, die ſy niet wilden maken ſonder de verſekeringh van garantie en defenſie van onſe geſeyde Heer en Vader, en dat in deſelve begrepen was dat ſy eenwig behoorde te zijn tuſſchen onſe Staten en de Vereenighde Nederlanden, ſijn intentie altijdt gheweeſt hebbende dat wy haer ſouden confirmeren en continueren; ſoo is 't dat wy, begerigh om in alle dingen het voorbeelt van onſe geſeyde Heer en Vader na te volgen, en ons naer ſijn willen te conformeren, en conſidererende dat, hoe de geſeyde Heeren Staten meer verſekeringh van onſe zijde hebben, hoe ſy minder bewogen ſullen zijn om hun ſekerheyt *door andere middelen* te ſoecken, die bequaem ſouden zijn om de gemene ruſt te beroeren, en oock begerigh om, ſoo veel aen ons mogelijck ſal zijn, de Vrede tuſſchen al de Vorſten te bevorderen, hebben genoemt, verkoſen en ghedeputeert de Heer van *Baugy* Raets-Heer in onſe Raet van Staet, en onſe Ambaſſadeur in de gheſeyde Vereenighde Nederlanden; dewelck, uyt kracht van 't vermoghen, aen hem gegeven, daer af Copy over-gheſchreven, en in 't eynde der teghenwoordigen ingevoeght ſal worden, na veel Conferentien de dingen, die volghen, heeft verdragen en gearreſteert met de Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten, oock uyt kracht van 't vermoghen, aen hen gegeven, van 't welck oock Copy over-geſchreven, en aen 't eynde der teghenwoordighen ghevoeght werden.

I. Eer-

I. Eerſtelijck dat ſijn Majeſteyt tot een gift ſoumeeren en beſchicken ſal aen de gheſeyde Heeren Staten / ſeven jaeren gheduerende / de ſomma van een Millioen ponden / alle ſes maenden in peder jaer te betalen / indien d'oorlogh / die men teghenwoordighlijck teghen hen voert / ſoo langhe tijdt duert te beginnen van d'eerſte Januarius leſtleden.

II. Van welcke ſomme van een Millioen ponden in peder jaer / die ſijn Majeſteyt aen de gheſeyde Heeren Staten accoordeert / ſal bupten gehouden worden de ſomma van 50000. ponden / om door de gheſeyde Heer Ambaſſadeur aen de Franſche Officieren uptgedeelt te worden.

III. Geduerende welcke tijd van ſeven jaren de gheſeyde Heeren Staten / geen vrede noch beſtandt ſullen handelen met hun vpanden / directelijck noch indirectelijck / ſonder 't advijs van ſijn Majeſteyt; ghelijck oock van de zijde van ſijn Majeſteyt gheen Tractaet ghemaeckt ſal worden tot prejuditie van hun Staet.

IV. Daer bp is oock verdragen dat / in gheval ſijn Majeſteyt in d'oorlogh in ſijn Staten aengetaſt wordt / hp niet gehouden ſal zijn dan in de helft van 't gheſeyde ſecours / en / indien hp 't goed vind / ſal hp d'andere helft mogen beſteden aen volck / en aen ſchepen van twee tot ſes hondert vaten groot / tot de concurrentie van de geſeyde ſomme: in welck gheval men verdraghen ſal in de ſoldp der ſoldaten / en in de huer der ſchepen naer de ghewoone en ordinare voet van 't geſeyde Land / van 't welck van nu af particuliere ſtaet gemaeckt ſal worden / die men voor een Artikel van het teghenwoordigh verdragh ſal houden. Gelijck oock de gheſeyde Heeren Staten in de voorgenoemde ſaken / directelijck noch indirectelijck / onder hoedanigh een ſchijn het oock magh weſen / geen ſecours of aſſiſtentie tegen ſijn Majeſteyt ſullen gheven.

V. Indien 't daer-en-boven gebeurt dat ſijn Majeſteyt ſchepen van nooden heeft / om de Zee-Cuſten van ſijn Koninckrijcken te ſuyveren / of om ſich t'oppoſeeren tegen d'aenvallen en aenſlaghen / die men tegen zijn Staten ſou konnen maken / of om eenig andere dierghelijcke oorſaeck / ſo ſal zijn Majeſteyt naer ſijn believen mogen kopen of huren in de Vereenighde Nederlanden tot een getal van 15 Schepen, in welck geval de gheſeyde Heeren Staten belooven d'intertie van ſijn Majeſteyt ter goeder trouw te ſeconderen / om hem die op 't ſpoedighſte / en voor een redelijcke prijs / ghelijck men gewoonelijck in 't geſeyde Land geeft / te doen verkrijgen.

VI. De Heeren Staten ſullen binnen ſes Maenden met ſijn Majeſteyt verdragen om het weſterlijcke deel van de middellantſche Zee tegen 't troben en ſtroyen der genen van Algier en Tunis te garanteren en bevrijden: en indien ondertuſſchen in de habenen der gheſeyde Heeren Staten eenighe Franſche ſchepen of goederen gevonden wierden / die door de genen van Algier en Tunis ghenomen waren / ſoo ſullen de geſeyde Heeren Staten die doen reſtitueren en weer overleveren op d'eerſte inſtantie / die hen daer af gedaen ſal worden / 't zp door des Koninghs Ambaſſadeur / of door de Kooplieden / ſijn onderſaten / die hen weer ſullen epſchen.

VII. De onderſaten van ſijn Majeſteyt / noch de genen der Heeren Staten ſullen niet vermoghen eenighe vpandelijckheydt te lant / ter zee / noch op eenige Rivieren te plegen / onder hoedanigh een ſchijn het ſou mogen weſen; en de gheſeyde Heeren Staten ſullen oorder gheven dat de klachten van

des

deſ Koninghs onderdanen ten langſten binnen drie maenden geëxpidight ſullen zijn dooꝛ de Raden van d'Admiralitept/na dat d'Ambaſſadeur/of een ander van ſijnent weghen / ſal zijn gehooꝛt; welcke Raden van d'Admiralitept geen part of profijt ſullen mogen hebben in de ſchepen van oorlogh/of anderſ/ noch in de geroofde goederen/ daer af ſy vonniſſen ſullen.

VIII. En in ghevval dat d'een der ghemelde parthyen vitie en overſieninghe der vonniſſen verſocht / die dooꝛ de Raedt der geſepde Heeren Staten gegeven zijn / ſoo ſullen ſy ghequalificeerde perſoonen / die geen ſins daer by geintereſſeert zijn/ daer toe committeeren / om daer af in dernier reſſort, en ſonder wijder beroep te vonniſſen / met de ghemelde Heeren Raden van d'Admiralitept: en ondertuſſchen ſullen de gheroofde goederen in goede en eerliere bewaringh blijven/ ſonder dat men die ſal mogen verkoopen/ 't en zy men eerſt met de ghemelde Heer Ambaſſadeur in de tijdt daer af verdraghen heeft: 't welck deſghelijcks ſijn ghemelde Majeſtept accoꝛdeert en toeſtaet aen de onderſaten der ghemelde Heeren Staten in alle de voꝛgenoemde voꝛvallen.

IX. Wat aengaet de noeming en verkieſing in d'Ampten der Colonellen / Capitepnen en andere Officieren der Franſche regementen / men ſal daer in de gewoone wijſe volgen.

X. Indien ſijn Majeſtept in oorlogh zijnde/ de Franſche regementen in de Vereenighde Nederlanden zijnde/ van nooden had/ ſoo zullen de geſepde Heeren Staten verplicht zijn hen tot Calis of Dieppen te doen brenghen / doch op voꝛwaerde ſo de geſepde Heeren Staten in Vrede of Treves zijn.

XI. 't Recht van Aubeyne ſal ophouden in gevolgh der voꝛgaende Tractaten in alle punten; en ſijn geſepde Majeſtept ſal aen alle Parlamenten doen beveelen dat ſy ſulcks de ghemelde Heeren Staten doen genieten oprechtelijck en ſimpelijck / ſonder andere foꝛme van recht / en ſonder dat ſy behoeven brieven van Naturalitept t'impetreeren; ghelijck oock de geſepde Heeren Staten van hun zijde verplicht ſullen zijn ghelijcke oꝛder te gheven ten opſicht der onderſaten van ſijn Majeſtept.

XII. Alle Brieven van Kieppeſalien / Marqueſ / Arreſten/ en andere dierghelijcken ſullen nul en ſonder werckingh zijn / upt kracht van dit tegenwoꝛdigh Artikel: maer aen peder ſal recht gegeven en toegedient woꝛden / ghelijck behooren ſal.

XIII. In gevolg van welk Tractaet d'onderſaten en inwoonderſ der Landen vande geſepde Heer Koning/en der geſepde Heeren Staten in goede vriendſchap ſullen leven / en vrye Handel hebben tuſſchen hen en in d'omkringh der Staten en Landen van d'een en d'ander/ ſo ter zee/ alſ te land/ van alle waren en koopmanſchap/daer af de handel niet verboden iſ dooꝛ d'oꝛdonnantien die in de geſepde Staten en Landen plaetſ hebben; ſonder dat ſy gehouden ſullen zijn grooter tollen en rechten vooꝛ de geſepde waren en koopmanſchap/die inde geſepde Koninckrijcken/Staten en Landen ſullen komen/of daer uptgevoert woꝛden/ te betalen dan de genen/ die van d'epge inwoonderſ en onderſaten der plaetſen/ daermẽ de handel en koopmanſchap pleegt/ betaelt woꝛden.

XIV. Alle Tractaten / dooꝛ ſijn Majeſtept en de Heeren Staten met andere Koningen/ Prince en Republijcken ghemaecht/ ſullen in hun vigeur en kracht blijven / behalven en uptgenomen in 't geen / daer af het dooꝛ 't tegenwoꝛdigh verdraegh vernietight iſ.

XV. Den d'Ambaſſadeur des Koninghs / reſideerende in de Vereenighde Nederlanden / en reciprokelijck aen d'Ambaſſadeur / die de gheſeyde Heeren Staten in Vranckrijck ſullen houden / ſal macht gegeven worden om ter goeder trouw van alle andere dingen te handelen / die de handel en ſcheep-vaert tuſſchen ſijn Majeſteyt en ſijn onderſaten / en de gheſeyde Heeren Staten en hun onderdanen konnen faciliteren en bequamer maken.

Welcke Artijckelen en Tractaet voor de voorghenoemde 7 jaren / indien d'oorlogh ſoo langh duurt tegenwoordighlijck wel en behoorelijck geratificeert ſullen worden door de geſeyde Heeren Staten / en die / met de Ratificatie / door de geſeyde Ambaſſadeur worden gefonden aen ſijn Majeſteyt / op dat hy ook de geſeyde Artikelen en 't Tractaet ſou ratificeren / en leveren aen de geſeyde Heeren Staten door de gheſeyde Ambaſſadeur / twee maenden na datum deſes tegenwoordigen.

Pouvoir en macht van de Heer van *Baugy*, Ambaſſadeur van ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt.

LOüis door Gods genade Koningh van Franckrijck en Navarre, aen alle de genen, die deſe tegenwoordighe brieven ſullen ſien, *Saluyt*: Begeerende, naer 't voorbeelt van d'overlede Koningh, onſe waerdſte Heer en Vader, (God ſy hem ghenadigh) te conſerveren en t'onderhouden de goede Alliantie en confederatie, die hy in ſijn leven ghecontracteert heeft met de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, en teghenwoordighlijck het Tractaet daer af te vernieuwen, volgens de verſcheyde inſtantien, die aen ons daer af gedaen zijn in de naem der gheſeyde Heeren Staten door hun Ambaſſadeurs, en dieshalven nodigh ſijnde te committeren eenigh perſoon van qualiteyt, die van deſe ſaeck mach negotieren en handelen met de geſeyde Heeren Staten, wetende tot dit effect geen waerdigher verkieſingh te konnen doen, dan van onſe beminde en getrouwe Raats-Heer in onſe Raet van Staet, en onſe Ambaſſadeur in Hollant, de Heer van *Baugy*, om het particulier betrouwen, dat wy hebben in ſijn getrouheyt en ghenegentheyt ten beſten van onſe dienſt, voorſichtigheydt, ervarentheyt en goet beleyt: om deſe oorſaken, en om andere goede conſideratien, ons hier toe bewegende, hebben wy de geſeyde Heer van *Baugy* gecommitteert, en gedeputeert, committeren en deputeren hem door deſe tegenwoordige, met onſe hant getekent, met volle macht om te confereren, negotieren en tracteren met de geſeyde Heeren Staten, of met de genen onder hen, die goede en waarde, macht over deſe ſaeck ſullen hebben, en van de geſeyde Alliantie en confederatie te ſluyten, paſſeren, en arreſteren, in onſe naem, met hen alle Artijckelen, die hier toe noodigh zijn, belovende, op de trouw en 't woort van een Koningh, voor aenghenaem te hebben, vaſt en beſtant te houden al 't geen, dat door hem ſal zijn ghedaen, verdraghen, en hier in gheaccordeert. Want het ons alſoo belieft. Ghegheven te *Parijs*, de tiende dagh van December, in 't jaer der genade 1629. en het twintighſte van onſe heerſchappy. Ghetekent *Louis*. Onderſtont *Philippeaux*, en op een dubbelde bant met geel Was geſegelt.

Pouvoir

Pouvoir en macht van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

DE *Staten Generael* der Vereenichde Nederlanden, aen alle de genen, die deſe tegenwoordighe brieven ſullen ſien, *Salvyt*. Alſoo wy, tot de welſtant en ten dienſt van onſe Ghemeente, veel en verſcheyde inſtantien aen de hooghſte, uytmuntenſte en machtichſte Vorſt, *Louis* door Gods ghenade Koningh van Franckrijck en Novarre, hebben ghedaen, op dat het hem ſou believen, naer 't voorbeeldt van d'overlede Koningh, ſijn waerdſte Heer en Vader, te vernieuwen en t'onderhouden de goede Alliantie, en confederatie, die altijdt gheweeſt heeft tuſſchen ſijn Koninckrijcken, Staten, onderſaten en inwoonders, en tuſſchen d'onſen, ſoo ghelieft ſijn Majeſteyt te committeren de Heer van *Bauzy*, Raets-Heer in ſijn Raet van Staet, en Ambaſſadeur in deſe Nederlanden, om over deſe ſaeck met ons te handelen. Dies halven van nooden zijnde van onſe zijde te deputeren eenighe perſoonen van qualiteyt, om ten deſen eynde te verſchijnen in conferentie met de geſeyde Ambaſſadeur van *Bauzy*, en volkomentlijck gheinformeert zijnde van de ghenoechſaemheydt, voorſichtigheyt, ghetrouheydt en kennis van de Heeren *Regier Huygens*, Burgermeeſter der Stadt Arnhem, *Nicolaes van Boeck-horſt*, Heer van Noortwijck en Wimmenum, *Dirck Bas*, Ridder, oud Burgermeeſter van Amſterdam, *Symon van Beaumont*, Raet en Penſionaris der Stadt Middelburgh, *Adriaen Pnos*, Ridder, Heer van Oudegein, Tienhoven en Geyn, *Jan Veldriel*, Doctor in 't recht, oud Burgermeeſter der Stadt Dockum, *Sweer van Haerſolte*, te Haerſt in echten, en *Goeſſen Schaffer*, Heer in Uythuyſen en Meden: ſoo hebben wy verkieſingh van hun perſoonen ghedaen, en aen hen ghegeven, gelijck wy door deſe teghenwoordigen gheven volle macht en authoriteyt van te handelen, verdragen en te ſluyten met de gheſeyde Ambaſſadeur, de Heer van *Bauzy*, op 't ſubject van de gheſeyde Alliantie en confederatie, belovende ſinceerlijck en ter goeder trouw aengenaem te hebben, en voor altijdt vaſt en beſtandigh te houden al 't geen door onſe gheſeyde Gedeputeerden in deſe qualiteyt ſal zijn ghedaen, belooft en veraccordeert, ſonder immer daer tegen te doen, directelijck noch indirectelijck, op hoedanige wijſe en maniere dat het zy, maer, indien 't van nooden is, alles te ratificeeren, en daer af te paſſeeren brieven en inſtrumenten in de beſte forme, die men ſal konnen maken. Gedaen in den Hage, in onſe Vergadering, onder ons groot Zegel in roode Was, gheparafeert en onder de ſignature van onſe Griffier, op de 16. dach van Februarius, 1630. was geparafeert *S. Haerſolte*. Onderſtont door d'ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael. Getekent *Cornelis Muſch*. Geſegelt met het groot Zegel in roode Was, op een dubbelde bandt.

Tot beveſtigingh van 't welck wy boven-ghenoemde Ambaſſadeurs en Gedeputeerden, uyt kracht van 't vermoghen, aen ons verleent, dit in de gheſeyde namen hebben getekent, en vertoont met onſe gewoone tekening, en daer aen ons wapen-zeghel doen ſetten. Gedaen in den Hage, de 17. dach van Junius, 1630. Was getekent *D. Bauzy*, *R. Huygens*, *Nicolaes van Boeckhorſt*, *D. Bas*, *Symon van Beaumont*, *A. Pnos*, *I. Veldriel*, *S. van Haerſolte*, *G. Schaffer*. Laeger onder de ſignaturen was gezegelt met de wapenen reſpectivelijck der geſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Gedeputeerden.

Declaratie der Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden op 't eerſte Artikel van 't Tractaet.

ALſoo verhaelt is in 't eerſte Artikel van 't Tractaet, deſe dach ghemaeckt tuſſchen de Heer van *Baugy*, Ambaſſadeur van ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt, en de Heeren de Ghedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, *dat ſijn geſeyde Majeſteyt aen de geſeyde Heeren Staten tot een gift ſouuueeren ſal ſeven jaren lang de ſomma van een Millioen ponden*; ſoo is 't dat de gheſeyde Heeren Ghedeputeerden verklaren dat hun intentie gheweeſt heeft, en is dat d'eerſte 500000 ponden plaets van gift ſullen houden van ghelijcke ſomme, *die overigh is te betalen*. uyt kracht van 't Tractaet van Compiegne, in gheval dat ſijn gheſeyde Majeſteyt, gebeden zijnde door d'Ambaſſadeur den gheſeyde Heeren Staten, reſideerende in Vranckrijck, komt te verklaren dat hy ſich niet wyder uytbreyden mach: de gheſeyde Heeren Ghedeputeerden nochtans verſoeckende aen de Heer Ambaſſadeur *van Baugy*, dat het hem belieft, door ſijn beſte Officien, by ſijn Majeſteyt te ſecondeeren de devoyren van d'Ambaſſadeur der Heeren Staten, op dat hy bewoghen mach worden om d'eerſte Artijckelen te vervullen, ſonder eenighe limitatie, ghelijck hier boven. Aldus ghedaen in den Haghe, de 17. van Junius, in 't jaer 1630. Was getekent *R. Huygens, N. van Boeckhorſt, Dirck Bas, Symon van Beaumont, A. Ploos, I. Veldriel, S. Harſolte, G. Schaffer.*

Wy, hebbende dit gheſeyde Tractaet aenghenaem in alle, en in yeder van ſijn deelen en punten, met de particuliere Declaratie, ghegheven op 't eerſte Artikel van 't gheſeyde Tractaet, hebben deſe punten, met de gheſeyde Declaratie gheaccepteert, gheapprobeert, gheratificeert en gheconfirmeert, ghelijck wy hen by deſe teghenwoordighen aenneemen, approbeeren, en confirmeeren, belovende hen onverbreeckelijck te bewaren, onderhouden en obſerveeren, ſonder daer teghen te doen, directelijck noch indirectelijck, in hoedanighe wijſe en maniere dat het zy, onder verplichtingh en verpandingh van alle de goederen en inkomſten der gheſeyde Vereenichde Nederlanden, in 't generael en particulier, teghenwoordighe en toekomende. Tot ghetuyghenis van 't welck wy deſe teghenwoordighen hebben doen zeghelen met onſe groote Zeghel in roode Was. Geparafeert en gheteeckent door onſe Griffier. Ghedaen in den Hage, den tweede van Junius, 1630. Was gheparafeert *S. van Harſolte.* Laegher, door d'ordonnantie der gheſeyde Heeren Staten Generael. Ghetekent *Cornelis Muſch.* Ghezeghelt met het groote Zeghel in roode Was, aen een dubbelde bandt hanghende.

d'Aggreatie des Konings was gedateert in ſijn Leger tot S. Iean de Morinne den 13. Iulij 1630.

GElijck dan in 't jaer 1624. het Tractaet van Compiegne ende dat van Suythampton waren d'eerſte hinderpalen der Vrede; alſoo was dit de tweede.

Tot voldoeninghe van 't welck; als oock om de volgende maxime van ſijn Excell. den Heer Prince van Orange/ dat men of geen oorlogh of een offenſijf moeſt voeren; ſo wierd wel deſe Somer geruſt; doch een groot deſſeyn voor 't volgende jaer geformeert. Namelijk om aen te taſten Brugge of Duynkerken:

want

waer toe gheoordeelt wierd noodigh te sullen zijn twee Leghers: een van 30000 man te voet en 40 vanen Ruyteren: om offensive te gaen op een van gemelde beyde plaetsen: ende een tweede kleen leger van 10000 man te voet ende 18 a 20 vanen Ruyteren tot bewaring der plaetsen op den Rhyn. Waer toe geresolveert wierd te lichten 8 a 9000 man te voet voor vier Heere Maenden. Met den Baron van Gent ende den Colonel Erentrieter wierd ghehandelt elck een regiment van 3000 koppen te lichten: die op yeder hooft ontfingen ses gulden: makende 36000 gulden. Het derde regiment soude lichten den Hertoch van Vendome in Vranckrijck: maer de Cardinael Richelieu heeft sulcks belet.

't Succes van dat desseing was alsoo/ dat/ hoewel men alreede ghepasseert hadde 't Canael tusschen Brugge ende Gent, de Spaensche soo sterck ende wel in posture waren/ dat geraedsaem gevonden werd te retireeren.

In Julio wierd noch voor-geslagen Rijnberck, Venlo, of Breda te belegheren: maer niet getenteert: want de Spaensche uyt Duytsland ende Italien so sterck wierden/ dat sy offensivelijck een groot desseing in 't werck stelden: in dier voegen dat Graef Ian van Nassau te water met een groote vlote Binnelands-vaerders/ Fregatten/ Jachten/ plat-boomde Schepen/ en diergelijck vaertuygh uyt het Saftinger gat quam om te water aen te tasten 't eyland van de Clundert ende Willemstadt: Terwijle de Marquis de Santa Cruz met een machtigh Spaensch leger quam in 't Princelant logeren: om also Holland en Zeeland van elckander te separeren. Maer gelijck het groot desseing van desen staet by Brugge, also wierd oock dit Spaensch gestuyt: doch dit met groot verlies en schande van de Spaense. Also dat Graef Ian ter nauwer noot voor sijn persoon sich salveerde ende seer beslijckt ende beschempt daer af quam.

Hier te voor in de jaren 1622. 24. 29. en 1630. uyt de Tractaten over de naeburige en aengrensende Landen van Cleve, &c. Ghemaeckt/ is ghesien/ hoe verre oock dat werck is by Nederlandsche Oorloge in consideratie gekomen: beyde so dese Staet als de Spaensche haer daer by interesseerende.

In continuatie van sulcks is de Heer Graef van Swartsenborgh in 't begin des jaers 1632. in den Hage gekomen: ende heeft van wegen den Heer Churfurst van Brandenborgh gesloten dese volgende naerder Alliantie.

Tractaet met sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh van den 2 April 1632.

„ALso in 't jaer 1622 tusschen sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt van „Brandenburg ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden is op-ghericht eene defensive Alliancie tot recuperatie „ende conservatie van Hooghstgedachte sijner Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt Cleefsche ende Gulische Landen / in dewelcke hare Ho. Mo. tot de „voor-ghedachte recuperatie ende conservatie hare assistentie / ende daer-enteghen sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt een seecker aental Krijchs-„Volck / ende dan by voorvallende occasien oock een ghenoemt deel van „extra-ordinare Belegheringhs-kosten reciproce toeghesepd ende versproken „hebben / op wijse ende mate ghelijck het selve in de voorsz. Alliancie breeder ghestelt ende daer op gevolghde Tractaten ende afscheyden ghe-expres„seert is.

I. Als ooch volghens in Anno 1629. ende 1630. dooꝛ mediatie van hare Ho. Mo. is gemaeckt een Pꝛovisionael Accoꝛdt tusſchen ſijn Chur-Voꝛſtelijſche Dooꝛluchtighept ende den Heeren Pfaltz van Nieubooꝛgh over de Cleefſche ende Gulichſche Landen / ende dien volghende ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighept het daer vooꝛ heeft ghehouden / dat ſy in 't toekommende niet en was verbonden het meer upt de vooꝛſz. Alliance te pꝛeſteeren / het ſy aen onderhoudinge van volck / ofte ooch eenige koſten van belegeringe / alſoo de ſelve komen te ceſſeeren / vermits het vooꝛſz. Accoꝛdt van de jaren 1629. ende 1630. reſpective / ſuſtineerende hare Ho. Mo. daer teghens / dat wel de Belegheringhen ende der ſelven koſten / als mede de recuperatie van de Landen / die ten behoeve van den Heer Pfalts-Gzave afgedeelt zijn / in 't toekomende vooꝛ den tijd van 25 Jaren in 't meer-gemelte Accoꝛdt van 1629. ende 1630. ghe-exꝛimeert / ten regarde van ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighept komen te ceſſeeren / maer dat nochtans tot conſervatie van ſijn Chur-Voꝛſtelicke Dooꝛluchtighepts aenbedeelde Landen noodigh was eenigh kꝛijchs-volck vooꝛder t'onderhouden / ende alwaer het ſchoon / dat ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighept abſolute over de Guliſche ende Cleefſche Landen veraccoꝛdeert ende in geruſte poſſeſſie van de ſelve geſtelt ware dat ſy nochtans evenwel in krachte van de vooꝛſz. Alliance / ſchuldigh ſoude zijn / ſeecker aental van Volck t'onderhouden / bꝛeder in de ſelve Alliance geexpꝛeſſeert.

II. Waer over in't Jaer 1629. als ooch teghenwoꝛdigh op 't nieuws tuſſchen den Heer Meyſter Gzave van Swatſenburgh / als Geſanter van ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighepdt ende de Heeren Ghedeputeerden van hare Ho: Mo: die deſe reſpective hebben getepckent ende beſegelt / diverſche conferentien ende onderhandelingen gehouden ſijn.

III. Soo is eyndelijck met advijs ende deliberatien van ſijn Excellentie den Pꝛince van Orange afgeſpꝛoocken ende veraccoꝛdeert / dat ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighept aen hare Ho: Mo: ſal betalen / vooꝛ den tijdt van dzie Jaren / aen te teeckenen van den 10. deſes loopenden Maendts Apꝛilis / elck Jaer hondert en twintigh dupſent gulden Hollants gelt / met vyfthien dupſent gulden / yder ſes Weecken / in handen van den genen / die hare Ho: Mo: tot den Ontfang der vooꝛſz Penningen ſullen committeeren ende authoriſeren / binnen Emmerick / Xees / ofte Weſel; ende dat die ſelve ſijn Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighepdt daer mede vande troupen / welcke tot hier-en-toe onder 't commando van de Heere van Gent geſtaen hebben / ende upt hare Landen ſijn betaelt ghewoꝛden / ſal los ende ontſlaghen ſijn: ende ſullen hare Ho: Mo: daer-en-boven in den tijd van de vooꝛſz dzie Jaren / niet meer upt de vooꝛſz Landen te pꝛetendeeren hebben / anders als hier noch navolght.

Ende of ſijne Chur-Voꝛſtelijcke Dooꝛluchtighept naer ommegang vande vooꝛſz dzie Jaren tot verder Pꝛeſtatie van gelt of onderhoud van Volck upt krachte van de meerghemelde Alliance geobligeert ſal ſijn / het ſelve ſal vooꝛ uptgang van de ſelve dzie Jaren by compzomis geſubmitteert werden tot arbitraghe ende deciſie / van een van deſe navolgende Coningen / of der ſelver Ambaſſadeurs / te weten Bzanchrijck / Engelandt / ofte Sweden / daerinne parthijen wederſijts ſullen konnen convenieren ende condeſcen-

de-

„deren / met onderlinghe bewilliginghe / ten ware dat deſe ſake alvoorens by-
„minnelijck verdragh werde gevonden / ende wat by den geeligeerde Arbiter
„by voortgangh van 't voorſz. Compromis ſal werden uytgeſproken / 't ſelve
„ſal by parthyen weder-zijds worden geobſerveert ende nagekomen / blijven-
„de middeler-tijd de voorſz. Alliance van den jare 1622. in de reſteerende Ar-
„ticulen in hare waerde / ende hier deur ongeweyjudiceert.

IV. Verder ende ten tweeden / alſoo hare Ho: Mo: derſelver Credijt heb-
„ben gheinterponeert / voor ende ten behoeve van ſijn Chur-Vorſtelijcke
„Doorluchtigheyd ter ſomme van een 100000 Rijcxdaelders ende dies half-
„ven in 't Jaer 1624. ende wederom Anno 1629. op diverſche manieren is
„gehandelt worden / maer daer upt tot dato noch geene richtigheyd gevolgt:
„Soo is eyndelijck nu ook deſes aengaende / veraccordeert dat ſijn Chur-
„Vorſtelijcke Doorluchtigheyt deſe ſchuld vande 100000 Rijcxdaelders Ca-
„pitael / neffens het verſchoene Intereſt / ende wederomme Jaerlijcxe In-
„tereſten van Intereſt / die van tijd tot tijd / tot betalinghe van de Intereſſen
„van 't voorſz Capitael hebben moeten ghenegotieert worden / wederom op
„ſich ende hare aenbedeelde Landen ſal neme / alſoo dat de voorſz 100000
„Rijcxdaelders met de verloopende Intereſten / ende Intereſſen van Inte-
„reſſen mette Wachelardije gelden daer onder ghereeknt / ende die nu voorder
„ſullen komen te loopen ende te verballen / betaelt ſullen werden / op ſeven
„eerſtkommende Jaren by eguale portien / ingang nemende den tijd vande
„voorſz betalinge den 10. deſes loopende Maents Aprii.

V. Een derden ſoo neemt ſijn Chur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyd oock
„op ſich de betalinge van de gene reſtanten / welcke aen den Heere van Gent
„ende de trouppes onder ſijn commando ſtaende / te weten twaelf Compag-
„nien te Voet ende eene te Paerde / naer voorgaende richtige afreeckeninghe
„ende Liquidatie volgens d' Ordre van deſen Staet / tot op den 10. deſes
„loopenden Maents Aprilis noch bevonden ſullen werden te competeeren /
„voor ſoo veel als daer van in Actualen dienſt ſijn geweeſt: des ſal de voorſz
„reſeninge datelijck by de handt worden ghenomen / ende ſonder interruptie
„afgedaen ende ten eynde gebracht: doch of het boven vermoeden geburde /
dat over de voorſz. afreckeninghe eenighe queſtie en diſpupte mochte komen
„t'ontſtaen / den ſelven ſal gedecideert werden by twee Neutrale Perſoonen /
„by parthyen weder-zijds daer toe elcks een te verkieſen / ſoo haeſt diſputen
ſullen komen t'ontſtaen / mits dat de te eligeeren perſoonen ten deel of in 't
„geheel ſullen geſeten zijn in de Cleefſche ofte de Landen van hare Ho. Mog.
„reſpective / ende ſullen de voorſz. geeligeerde arbiters de diſputen binnen een
„Maent naer d'electie decideeren / ten ware de ſaecke meerder tijd verepſte /
„ende of ſy den anderen niet en konden verſtaen / ſoo ſullen ſy met eenparig-
„heyd van advijſen / ofte ſoo ſulcks niet en konde vallen / by lottinge / een ſu-
„perabiter kieſen / des ſal aen de voorſz. reſtanten afflach ſtrecken 't gunt
„ten behoeve van de voorſz. trouppes 't ſedert den 20. July 1630. tot op den
„10. Aprii 1631. uptte Contributien van de Cleefſche Landen betaelt is.
„Ende is beerders verklaert / ende verſtaen / dat deſe ſubmiſſie ende deciſie by
„de te eligeeren Perſoonen te doen / ten reſpect van anderen / hy zy dan wie hy
„wil / in geen conſequentie ſal werden getrocken. Ende alſoo de voorſz Heere
„van Gent / ende ſijne onderhebbende Compagnien ten hooghſten benoo-

digh

„dight sijn ons gelt / is goet ghevonden ende verstaen / dat sijn Chur-Vorste-
„lijcke Doorluchtigheyd datelijck ende mettet slupten van desen aenden
„voorsz Heere van Gent ende sijne onderhebbende Capitepnen ende Officie-
ren / ter goeder Reeckeninge ende in minderinge van hare achterstel promp-
”telijck betalen sal twee Maenden Solts / voor yder Compagnie te Voete
”ende te Paerde.

VI. Hier teghen hebben hare Ho : Mo : op sich ghenomen ende toegesept.
„Ten eersten dat sy sijn Chur - Vorstelijcke Doorluchtigheyd in hare Cleef-
„sche ende toebehoorighe Landen ooch alle ende jegelijck derselver Steden
„ende plaetsen die hare Ho : Mo: tegenwoordigh met haer Guarnisoenen
„beset hebben / ofte hier naest occupeeren mochten / by derselver Hooghepd /
„Jurisdictie / intraden ende dependentien van dien ende deselve Landen by
”hare Neutralitept willen laten / sonder deselve daer teghens met eenighe
”impositien ofte andersints te bel waren, boven 't gene de Steden Emmerich /
„Rees ende Wesel alberepts in conformité van voorgaende Tractaten ende
„asschepden hebben belooft. Ooch sullen hare Ho : Mo : de voorsz Landen
„teghens een jeghelijck helpen conserveeren ende mainteneren / voor so veele
„mogelijck is / ende of jemand daer tegen deselve met jnuasien / impositien /
„ofte op andere manieren beswaren wilde / sulcx afkeeren / ende sullen hare
”Ho: Mo : ooch sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyts Landen met hare
”Legers ende dooztochten verschoonen volghens de voorsz Alliance van den
„Iare 1622.

VII. Ende sulle hare Ho: Mo : egeene retorsien inde aenbedeelde Landen
„van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtighepd gebruycken / soo wanneer sijn
„Chur - Vorstelijcke Doorluchtighept derselver Landen of Onderdanen /
„door haer Ho : Mo : Pfanden tot pet te doen of te geven soude gedwongen
”worden / doch hebben hare Ho: Mo: sich voorbehouden om de retorsie te
”doen bupten de aenbedeelde Landen van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluch-
”tighepd : dan in cas dat d'Inghesetene van sijn Chur - Vorstelijcke Door-
„luchtighepd petwes goetwilligh aen de voorsz Pfanden mochten geven /
„dat sy in sulcken gevalle gehouden sullen zijn soo veel aen hare Ho : Mo : te
„betalen / ofte dat andersints teghens hun retorsie sal moghen ghebruyckt
„werden.

VIII. Ten tweeden willen hare Ho : Mo : inghevat wanneer sijn Chur-
„Vorstelijcke Doorluchtighepd deselve daer over soude versoecken / de behul-
„pelijcke hant bieden / op dat door bequame ende gevoechlijcke middelen / die
„sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtighepd sal aengeven / de boven-ghemelde
Penningen tot hare Ho: Mo : betalinge / uyt sijne Chur-Vorstelijcke Door-
”luchtigheyt Cleefsche ende toebehoorige Landen, tot verschooninge van der-
”selver Domainen moghen bpghebracht worden / wel verstaende / dat hare
”Ho : Mo: doende dese assistentie bp ghevalle ofte andersints de respective
”Penninghen hier voren belooft upt de voorsz Landen soo haest niet bp een
„quamen als versproocken is / sijne Chur-vorstelijcke Doorluchtighept sal
„even wel sorge dragen ende gehouden zijn de voorsz belooste betalinge effe-
„ctuelijck te presteren ende furneren.

IX.. Ten derden / Nademael de Heer Palts - Graeve upt krachte van
„Provisionael accoort in 't Jaer 1629, ende 1630, opgerecht / tot dies te beter

con-

„contenteringhe van hare Ho: Mo: aen sijn Chur-Vorstelijcke Doorluch-
„tigheyd versproocken heeft in drie Jaren/ die nu geëxspireert zijn te betalen
„uyt het Vorstendom Gulich een hondert duysent Rijcxdaelders ende uyt het
„Vorstendom Berge 60000 Rijcxdaelders: insgelijcken oock sijn Chur-Vor-
„stelijke Doorluchtigheyt uyttet selve Graefschap Ravensberg/ 't welck den
„Heere Pfalts-Grave in communione is toeghedeylt/ 10000 Rijcxdaelders
„ende uytte Heerlijckheyt Ravensteyn 6000 Rijcxdaelders hebben sal/ soo
„willen hare Ho: Mo: met alle gevoeghlijcke middelen/ ende soo vele doen-
„lijck/ oock hier in sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyd de behulpelijcke
„hant bieden/ op dat deselve sonder verder dilatie tot richtige betalinghe van
„dese Penninghen mach komen. Sulcx dat nochtans de betalinghe vande
„voorsz drie hondert ende 'tsestigh duysent guldens/ Item de voorsz een hon-
„dert duysent Rijcxdaelders met het verloop van dien in voegen als vooren/
„als oock de voorverhaelde achterstellighe soldien/ door wan-betaling vande
„voorsz sommen die de Pfalts-Grave van Nieuburgh schuldigh is/ niet en
„sal worden geretardeert.

X. Eyndelijck inghevalle boven hoope sijn Chur-Vorstelijcke Doorluch-
„tigheyd derselven Landen ende Onderdanen om deses teghenwoordighen
„Tractaets ende Accoorts/ als oock van te vooren opgerichte Alliance wil-
„len/ van yemandt/ soude aengetast/ beschadigt/ ofte gemolesteert worden/
„soo willen hare Ho: Mo: de selve daer tegen soo vele mogelijck protegeeren
„ende defendeeren.

Alle welcke Puncten ende Articulen hier voren verhaelt ten wedersijden
„ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck sullen onderhouden werden/ ende
„tot naerder vastigheyd vandien zijn hier van twee gelijck-luydende Instru-
„menten ghemaeckt/ ende by den Heer Meester Grave van Swartsenburgh
„als Gesanter van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyd ter eene/ ende
„de Heeren Ghedeputeerden van hare Ho: Mo: ter ander sijde met Handt
„ende Segel bevestight/ gheloovende partijen wedersijts binnen den tijd van
„vier Maenden naestkomende van haere respective Heeren Principalen
„uyt te brengen approbatie ende ratificatie in bestendiger forme/ op de voorsz
„Puncten ende Articulen. Ghedaen in den Haghe den tweeden April
„xvjc. xxxij.

Adam Graef zu Swartsenborgh. Floris Graef van Culenborgh. Nico-
laes van Bouckhorst. Adriaen Pauw. S. van Beaumont. A. Ploos.
P. van Walta. S. van Harssolte. G. Schaffer. met haer respective
Seghels.

De derde Handelingh van Treves of Vrede in 't Iaer 1632.

IN 't begin van dit verhael is ghesien hoe kort de Handeling met den Cance-
lier Peckius afliep. De Handelingh tot Rosendael met den Heer van Mar-
quette gaf wat meer gerucht/ ende duyrde langer. Maer in 't Jaer 1632.
wierd van vrede of Treves gehandelt seer solemnelijck/ ende met apparentie/
ten minsten in 't begin/ van succes tot groot nadeel der Spaensche/ en expul-
sie vande selve uyt geheel Nederland. 't Welck nochtans (hoe wel onwetent-
lijck) belet wierd deur die gene die deselve expulsie meest begeerden ende soch-

ten. Namelijck deur Vranckrijck / ende eenighe Provintien / die niet begeerden dat de Handeling op het kortste tot Maestricht soude worden geslooten: maer trocken deselve in longueur / ende deden aen de Spaensche winnen soo veel tijd / dat sy haer saken redresseerden: waer deur men entlijck ghenootsaeckt wierd sich met Vranckrijck te verbinden meer als oyt.

Alreede in't begin van't Jaer 1632. haddemen correspondentie met eenige Persoonen van grooten aensien ende qualiteyt van d'andre sijde: die haer genegentheyt toonden tot bevorderingh vande saken van desen Staet. Ende alsoo in Martio alreede geformeert was desseingh om Antwerpen te gaen belegeren / ende men aen de gemelde Persoonen daer van eenige opening dede / soo hebben deselve dien aengaende gemoveert verscheyden swaricheden / ende beter geoordeelt uyt goede insichten dat men het Leger van desen Staet langs de Maes opwaerts op 's Vyands bodem behoorde te brenghen om hem van die kant / soo deur de Wapenen / als Secreete Correspondentie / een swaren slach te geven / volgens welck advijs is geschiet de tocht om te bemachtighen de plaetsen van 't Overquartier van Gelderland: om / sulcx geschiet zijnde / voorts te penetreren tot in 't hart van de Principaelste Provintien van den Vyant / ende werdende deur deselve secrete personagien oock aenghedient / datter gelegentheyt soude zijn om deur middel van Gelt een goed aental van Ruyteren ende Knechten uyt den Spaenschen dienst / af te trecken / oock dat eenige Steden plaetsen ende personagien van aensien onder 't gebiet van den Vyant sittende wel geerne het Spaensche Jock souden afwerpen; mits by haer Ho: Mo: alvoorens verseeckert wordende dat soodanige Steden plaetsen ende derselver Ingesetene soo Geestelijck als Wereltlijck mitsgaders de voorsz. Personagien van aensien ende qualiteyt ende haer Vrunden by haer rechten, vryheden, privilegien, goederen, ende Publijck exercitie van haer Religie, sulcx sy jegenwoordigh de selve waren gebruyckende / souden werden gemainteneert / ende verders ghebeneficieert met mereeden ende recompensen van gelt ende andersins uyt de Provincien ende Steden die gereunieert / gereduceert / of verovert souden worden / midsgaders uyt de domeynen in de voorsz. Provincien ende Steden gheleghen. Soo wierd sijn Excellentie de Heer Prins van Orangien versocht de meer-gemelde secreete personagien van 't gene voorsz. te verseeckeren / ende verder aen te schrijven datse een goed aental Ruyteren ende Knechten uyt den dienst van den vyand wilden aftrecken. Tot alle 't welck ten spoedighsten is by een gebracht de somme van driemael hondert duysent gulden, die ten deele nae Venlo / ten deele nae Calis sijn bedecktelijck ghesonden. Ende is oock gheresolveert de Declaratie op de Naem van haer Ho. Mog. aen alle Inghesetene van de Nederlanden onder den Koningh van Spangien geseten; gelijck die in dato den 22. May is uytgegaen ende hier sal gestelt worden.

Alle 't gene voorsz beneffens de verovering van Maestricht opereerde so veel dat d'Infante ende de Spaensche Regeering tot Brussel resolveerde in Handelingh te komen / ende schickten voor eerst derwaerts den Heer Philippe le Roy bekleed met eene Commissie om van weghen d'Ingelande der onlanghs te vooren deur-gesteecke Rouwensteynsche Dijck te handelen van herdijckinge van dien. Onder welck pretext in discours geraeckende met den Heer Prince van Orange / als noch gecampeert liggende in sijn Quartier by Maestricht /

eenige

eenige uyren lang/ aen Hooghstgedachten sijn Excellentie soo veel reden ende bescheyd wierd gegeven dat verliesende de hope van dat de Spaensche Nederlanden souden komen tot willige revolte, sijn Excellentie oock quiteerde het dessein van vorderen intocht/ ende gehoor gaf op d'aengeboden Handelingh. Edoch om van de ware beschapenheyd te beter onderricht te zijn/ soo schickte hy den Heer van Heenvliet na Brussel/ die met sijn Carosse/ Huysvrouw/ ende Kinderen/ sich prevaleerende van een oude Savegarde van Neutraliteyt/ ende vergeselschapt deur gemelden Le Roy, aldaer komende/ bevond dat de Landen geensins waren gedisponeert tot revolte/ of yets diergelijcks 't welck hooghst-gedachte Heer Prince was verwachtende. Daer van by den Heer van Heenvliet aen sijn Excellentie zijnde rapport gedaen: oock soo aen de Infante als aen den Heer Erts-Bisschop van Mecchelen/ als zijnde hooft van 't eerste Lid der Staten/ deur den Heer le Roy zijnde verhaelt ende voor ooghen ghestelt den ghevaerlijcken staet des Lands/ ende dat de Heer Prince van Orange nae gheen Handelingh soude willen luysteren als met de Respective Staten: Soo wierd op alle middelen gepeyst hoe ende in wat manieren soodanige handelingh ende besendinge soude mogen geschieden sonder offensie des Koninghs ende quetsinge van sijn eere ende gesach. Eyndlijck wierd bedacht het exempel van 't jaer 1601. Dienvolgende is 't ghebeurt dat d Infante toeliet de Vergaderingh van Staten aen de Provintien van d'ander zijde tot Brussel: oock dat deur den Hertoch van Aerschot by Missive van den 17 September aen de Prince van Orange versocht wierd paspoort voor eenige Heeren Gecommitteerde van de selve tot Brussel vergaderde Staten Generael/ welck Paspoort gheaccordeert ende ghegheven zijnde/ soo zijn in de stadt van Maestricht gekomen de Vry-Heer van Swartsenbergh, de Heer van Hellebus, ende de Pensionaris Edel-Heere, als Ghedeputeerde van weghen de Staten Generael van d'andere zijde tot Brussel vergadert/ ende hebben aen sijn Excellentie ende de Heeren haer Ho. Mo. aenwesende Gedeputeerden openingh gedaen/ dat sy gelast waren van de Heeren Staten van d'andere zijde om te verstaen de meeninge van desen Staet tot Onder-handelingh ende het vinden van de middelen waer deur men by eene goede uytkomste van de jeghenwoordige ende langduerige Nederlandsche Oorloge mocht werden ontlast: ende in ghevalle men aen dese zijde daer toe oock genegen ware dat de Heeren hare Committenten meerder ende aensienlijcker ghetal van Gedeputeerden souden senden; om dat werck by der handt te nemen.

Daer op is gevolght dat eenige Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mo. in 't Legher zijnde by advijs ende goedvinden van den Heer Prince ende van d'ander Heeren haer Colleguen verscheyden discoursen met de voorsz. Ghecommitteerde van d'ander-zijde hebben gehouden/ daer uyt geresulteert zijn dese vervolgende negen poincten/ die op het Papier ghebracht wierden/ om aen weder-zijds Heeren Principalen voor-gedragen ende derselver goede meeninge ende resolutie daer op verstaen te werden/ ende daer na den 10. October gelast ende geinstrueert te komen binnen Maestricht/ d'Artijckelen waren dese.

I. Dat by ons Handelinge aen te stellen tusschen de Heeren Staten Generael van alle de Nederlandtsche Provincien van d'een ende d'ander zijde/

„ſal werden vernieuwt het Tractaet van Treves ghemaeckt met den Koning „van Spangien / Anno 1609. ſoo het light in alle ſijne Poincten ende Artijc„kelen.

II. Dat de Heeren Staten van de Prouintien onder den Koning van Spa„gnien haer ſullen Verbinden te preſteeren alle de Poincten ende Artikelen „van 't voorſz. Tractaet die in 't ſelfde werden belooft bp ende van weghen „den Koning van Spagnien in fulcker voegen dat de Heeren Staten / Leden / „Steden ende Inwoonders van de Geunieerde Prouintien die effectuelijck „ſullen ghenieten.

III. Dat tuſſchen de Heeren Staten van de voorſz. reſpective Prouintien „ſal op-gherecht worden een Verbondt ende Alliantie, waer bp ſp haer gheſa„mentlijck ober ende weder ſullen allieeren het gemaeckte Tractaet van den „Treves in alle ende peghelijcks ſijne Poincten te Garandeeren ende main„tineeren teghen een peghelijcken die het ſelve ſonde willen verbreecken of in „eenige wijſe tegen gaen.

IV. Dat de ſelve Heeren Staten bp de voorſz. Alliantie / haer onder eick„anderen ſullen verbinden reciprocquelijcken tot de conſervatie van hare Vry„heden ende Gherechtigheden, ende ghemeene ruſte teghen alle ende een pe„ghelijck niemandt uptgheſondert offenſive ende defenſive / die de Neder„landſche Prouincien of eenighe derſelver aentaſten / bevechten of beſchadi„ghen ſal.

V. Dat om de ghemeene verſeeckeringhe ende ghenuſthepd / alle de Span„giaerden (zijnde luyden van Oorloghe) ſullen moeten vertrecken upt ende „bupten alle ende een peghelijck der Nederlandſche Prouincien ende gheene „wederom binnen de ſelve mogen gebracht worden.

VI. Dat de Caſteelen ſullen werden gedemolieert, of ten minſten de Wal„len in de Veſten neder-geleght ende gheappianeert ende open geleght tegens „de Steden.

VII. Dat alle ſoodanigh Volck van Oorloghe te voet ende te paerde / te „Water ende te Lande / als d'Heeren Staten van de Prouintien van d'andere „zijde ſullen houden tot deſentie van de voorſz. ruſte ende ghemeene ſeecker„hepd / ſullen zijn in derſelven Eed alleenlijck, ende van niemandt anders; „ende bp ofte van wegen de ſelve worden aengenomen ende betaelt / ende alle „Officieren daer onder gheſtelt.

VIII. Dat tot ſeeckerhepdt teghen alle invallen in de principaelſte Zee„ſteden van Vlaenderen ſoodanighe orde van Gouvernement ende Garni„ſoen ſal werden aen-gheſtelt met ghemeene advyſe, van de reſpective Heeren „Staten der Nederlanden / dat ſonder bewillinge van de ſelve geſamentlijck „ghen ander Krijgh-Volck in de voorſz. Steden of Havens van dien ſal mo„ghen werden ingebracht.

IX. Dat eenige wepnige Steden ende plaetſen, hier niet openbaer om ſon„derlinghe Conſideratie / tot de ghemeene ruſte dienende / van het Guarni„ſoen van den Koning van Spangien ontledight ende Neutrael ghemaeckt / „ende eenige aen de Heeren Staten der Geunieerde Prouincien ober-gelevert „ſullen worden.

Met deſe Artijckelen wierden in alle Prouincien gheſonden eenighe Ge„committeerden van hare Ho. Mog. op dat der ſelver reſpective Ghedepu-

teerde

teerde met volkomen laſt mochten komen tot behandelingh van ſoo Impoꝛtanten werck.

D'Eerſte intentie was om te Maeſtricht (alwaer behalven d'op-ghemelde Ryxe / noch ſeven andere Heeren / namelijck d'Erts-Biſſchop van Mecchelen, d'Abt van S. Vaez, de Hertoch van Aerſchot, van Marke, Penſionaris van Brugge, de Heer van Danſermont van wegen Henegouw, Ronnet Schepen van Nämen, ende Broide Penſionaris van Douay, waren aengekomen) de handel te voltrecken; en dat ſo ſpoedigh als mogelijck was; om veele redenen: eenſdeels / om dat het Leger van deſen Staet alsdaer noch in 't veld leggende / dien van d'ander zijde te meer mocht intimideeren; anderdeels oock dat de ſake in den Hage, gebꝛacht werdende ende onder deliberatie van veel Hooſden komende / in ende tot lang wꝛuighepd ſoude verdwijnen; gelijck namaels geſchiet is.

Haer Ho. Mog. ſchickten by pꝛoviſie de Heeren Tereſteyn ende Haerſolte nae Maeſtricht; om de Ghedeputeerde van d'andere zijde te Complimenteeren ende t'onderhouden / ende om den Heer Prince te berichten hoe verre de ſaecke in de Pꝛovintien ghebꝛacht ende dat by die van Zeelandt, Vrieſlandt ende Stadt ende Landen, noch niet gereſolveert was: alle d'andere ghereed zijnde om de Handelingh tot Maeſtricht t'entameeren / ſp deden den 6. Novembꝛis rappoꝛt.

Dat ſp Heeren Tereſteyn, Haerſolte, ende Treſorier Goch van hier vertrocken ende in aller ple in 't Legher by Maeſtricht gheatriveert zijnde aen ſijn Excellentie hadden ghecommuniceert haere Ho. Mog. Reſolutien den 16. ende 18. Octobꝛis leſtleden reſpective ghenomen belanghende 't ſtuck van d'aen-gheboden handelinghe by die van de andere zijde / ende datſe daer nae volghens den inhoud van de voorſz. hare Ho. Mog. Reſolutie van den ſeſtienden voꝛnoemt de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van d'andere zijde hebben ghecomplimenteert ende met diſcourſen onderhouden, ſonder nochtans met hun eenighe handelinghe ofte Conferentie t'entameeren / doende alleenlijck openinghe dat hare Ho. Mog. alhier in den Haghe beſich waren omme binnen koꝛte daghen van wegen deſen Staet derwaerts nae Maeſtricht ten dien eynde te ſenden meerder aental van Gedeputeerden, blijvende in dier voeghen pꝛeciſe binnen de Limiten van haren laſt / ſpꝛekende noch van de handelinge, noch vanden Voet, veel min van 't ſubject van dien; waer over dat de ghemelte Heeren Gedeputeerden van d'andere zijde ſchenen gheal tereert te zijn / vermits ſp egeen andere openinghe en bequamen / ende overſulcks gheſepd dat ſe upt d'openinghe aen hun ghedaen / aen de Heeren haere Pꝛincipalen niet en wiſten te ſchꝛyven / wanneer de voorſz. Handelinge ſoude aengaen, doende Inſtantie dat men haer ſoude willen pꝛefigeeren den tijdt ofte ten minſten ten naeſten by ſeghen wanneer dat d'andere Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden ſouden komen; op dat ſp daer van met eenighe ſeeckerhepd de Heeren hare Pꝛincipalen ſouden konnen verwittighen / die ſp tot die tijd toe niet en hadden konnen ſchꝛyven / ende dat de ſelve daer op alleen tot Bruſſel bleven vergadert / waer op hun gheantwoꝛdt is / dat men van deſer zijde niet pꝛecijs en ſoude verklaren wanneer dat het ſelve ſoude konnen gheſchieden ende dattet moghelijck haeſt zijn ende moghelijck wat ſoude aenloopen.

Eenigen koꝛten tijd daer na heeft ſijn Excellentie de Heeren hare Ho. Mo-

Gedeputeerden by den anderen doen vergaderen / ende verklaert dat hy wel gewenscht hadde dat men hadde moghen de Handelinghe entameren ende onder de terreur van de Wapenen voltrecken ende een korte besoigne daer van ware gemaeckt geweest, maer sulcx niet zijnde, dat men most delibereren wat met het Legher te doen stonde, dattet Leger seer wierd geaffligeert van sieckte, Peste, ende andere verscheyden inconvenienten, daer door het van daghe tot daghe meer ende meer quam te versmelten, sijnde een groot meenichte van Soldaten kranck, waer op ter presentie van sijn Hoochghemelde Excellentie met eenparighe stemmen van alle de Heeren hare Ho: Mo: Gedeputeerden is verstaen / datmen 't Leger soude doen opbreken, 't welck oock dienvolghens den 2. deser opgebroken is / ende sijne marche genomen heeft aen d' andre zijde van de Masse / na Ruermonde; af-schepende de voorverhaelde siecken wel 4000 en 500 sterck in 54 Maes-Schepen om binnen dese Landen gebracht te worden.

Wyders is gherapporteert dat sy Heeren Teresteyn ende Haersolte achtervolgens haer Ho: Mo: Resolutie van den 18 Octobris voornoemt sijne Excellentie ende d'andere Ghecommitteerden in bedencken hadden gestelt / oft de gheleghentheyd ende constitutie van saecken niet en soude vereyschen dat de Handelinghe met die van d'andere zijde te houden, elders als binnen Maestricht soude werden geëntameert, principalijck regard genomen dat dese Stadt nu geheel geinfecteert was van Peste, ende andere contagieuse sieckten, ende dat oock de selve Stad: seer geëloigneert was van de Regeeringe tot Brussel: als oock van desen Staet: waer op met advijs ende voorgaende deliberatie van sijn meer hooghgemelte Excellentie ende de t'samentlijcke Heeren Gedeputeerden van d'andere zijde voor-geslagen werd de stadt van 's Hartogenbosch, daer toe sy getoont hebben inclinatie / doch daer nevens verklaert hier inne sonder voorgaende Communicatie van de Heeren hare principalen niet te konnen condescendeeren / ende datse oversulcks uyt haer middel hadden af-geveerdight den Pensionaris Edel-Heer, dewelcke voor 't vertreck van hare Ho. Mo. Gedeputeerden herwaerts niet en was weder-gekeert / maer dat de Gedeputeerden van d'andere zijde Brieven van hare Heeren Committenten hadden bekomen / dat de veranderinghe om binnen 's Hertogenbosch de handelinghe te beginnen haer aengenaem was: waer over de Heeren Arnhem ende Vander Meer, tot Maestricht zijn ghebleven om de Heeren Gedeputeerden middelertijd te onderhouden / zijnde niet te min eenige van de selve Heeren Gedeputeerden gemeynt haer voor eenige dagen te gaen begeven naer Luyck om de groote infectie die tot Maestricht was / ende dienvolgens t'eviteeren 't dangier daer in sy bleven steecken voor haer persoonen / versoeckende de meergemelde Heeren hare Ho. Mo. Gedeputeerden dat de selve op 't ghene voorsz. ende of de handelinge tot Maestricht soude aen-gevangen worden / soodanighen regard willen nemen alsse voor den dienst / eere ende reputatie van 't Land souden bevinden te behooren.

Daer na heeft de Heer Teresteyn alleen aen haer Ho. Mo. gecommuniceert seeckere Missive by sijn Excellentie gheschreven daer by de selve verklaerde dat men de Burghers soude moghen revoceeren ende naer huys doen keeren; continueerende de Waertgelders als noch voor eenige daghen in dienst / waer op gedelibereert zijnde / is goed ghevonden ende verstaen de ghemelte Heeren hare Ho. Mo. Gedeputeerden voor de genomenen moeyte / arbeyd / ende gedaen

daen rapport ten hooghsten te bedancken als hare Ho: Mo: aenghenaem. Ende wat belanght de vordere poincten van Consideratien resulteerende uyt 't voorsz. rapport/ daer op soude met d'eerste ghelegentheyd worden gedelibereert/ uytgesondert het revoceeren van de Borgers 't welck goed gevonden is: ende dienvolghens versocht ende gecommitteert de Heeren Heemstede, Vosberghen ende Weede om te beramen een ordre ende vasten voet waer nae de voorsz. revocatie soude gheschieden / oock de Compagnien Soldaten jeghens de voorsz. Burgers gewisselt ende uytgetrocken / in hare voorgaende Guarnisoenen gebracht/ ende alles herstelt in sijnen voorigen staet/ ende 't gene dat dienvolghens by de ghemelte Heeren deses aengaende soude worden beraemt ende in 't werck ghestelt / werd voor als nu voor als dan / ende als dan voor als nu gheapprobeert ende geratificeert.

Ende om ten deele die by de vreemde alhier aen wesende Ambassadeurs alrede ghedane ende noch te doene klachten te voor komen ende te voldoen: soo is specialijck aen den Ambassadeur van desen Staet in Vranckrijck belast te doen Officie volgens inhoudt van volgende Missive.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

„EDele/ Gestrenge/ Vroome/ Lieve/ Besondere/ wy en twijfelen niet of „aldaer te Hove sullen uytgegeven ende gestropt worden verscheyden geruchten noopende de Handelinge, die van wegen de Heeren Staten Gene„rael van d'andere zijde ons is aengeboden, daer uyt dan onvermydelijck moe„ten volgen verscheyden discoursen/ ende oock de afgunstige van desen Staet „by den Koning sullen onderstaen onse actien te traduceeren / ende sijne Ma„jesteyt daer van te geven quade impressien/ 't welck wy met groote sorghvul„digheyd altoos hebben gesocht ende als noch zijn doende voor te komen / en„de dien volghens goed ghevonden u midtsdesen expresselijck te lasten dat ghy „sijne Hooghstgedachten Majesteyt sult verseeckeren van onsen goeden wille „affectie ende dienst, tot sijn Koninckl ijcke Persoon ende des selfs Kroonen, „also wy niet meer te herten ende in recommendatie en hebben als sijne Ma„jesteyt te believen ende ons des selfs gunst ende Vrundschap te Conservee„ren/ met byvoeginge dat wy met onsen vyand directelijck noch indirectelijck „sonder advijs van sijne Majesteyt noch Peys noch Trefves sullen maken, ghe„lijck sulcks in 't 3. Artikel van de Alliantie / daer met sijne Majesteyt ghe„lieft heeft desen Staet te vereeren uytdruckelijck staet gestipuleert/ ende dat „wy oock een vast ende Vruntlijck vertrouwen stellen dat sijne Majesteyt „van sijner sijde het effect van d'Alliantie oock ons volkomentlijck sal willen „laten genieten/ en op dat sijne Majesteyt na de rechte beschapenheyt en gele„gentheyt van de voorsz aengeboden handelinge geinformeert mach zijn / sult „gy verklaren dat wy den 22 May ende 11 September beyde lestleden hebben „laten emaneren sekere declaratien waer van copie hier nevens gaet/ daer by „die van d' ander sijde om reden in deselve declaratien geëxpresseert versocht „ende vermaent wordende het Spaensche Iock af te werpen ende haer te voegen „met dese Geunieerde Provintien, de Heer Hartoch van Aerschot uyt last van „de Heeren Staten Generael onder de gehoorsaemheyd van den Coninck „van Spagnien by sijn L. Brief van den 17. September lestleden aen sijn

Excel-

„Excellentie de Heer Prince van Oranghie in 't leger bp Maestricht heeft verſocht Paſpoort voor deſe navolghende drie Heeren / te weten Baron van Swertſenburgh, Hellebus ende Edelheer, Penſionaris van Antwerpen: om „openingh te mogen komen doen van ſaken van importantie / ende dien volgens de voornoemde Heeren van d'andere ſijde tot Maestricht bp ſijn Hoochgemelde Excellentie ende de Heeren Onſe Gedeputeerden in 't Leger ghekomen zijnde / hebben openinge gedaen dat ſy gelaſt waren van de Heeren hare „Committenten om te verſtaen de meeninge ende intentie van deſer ſijde tot onderhandelinghe ende 't vinden van middelen tot een goede uytkomſte van den „jegenwoordighe bloedighe ende langduyrigen Nederlantſche Oorloge, ende „dat in cas men aen deſer zijde daer toe gheneghen mocht zijn de Heeren hare „Committenten meerder ende aenſienlijcker ghetal van Gedeputeerden ſouden „ſenden om dit werck by der hand te nemen, ende zijn hier over tot Maestricht „over ende weder over verſchepden diſcourſen gehouden / daer upt eyndelijck „gereſulteert zijn eenige pointen die op 't Papier gebracht zijn om aen weder„zijts Heeren Principalen voorgedraghen / ende daer op derſelver goede meeninghe ende intentie verſtaen te worden / waer met de Heeren Gedeputeerden van d'andere zijde zijn vertrocken na de Heeren hare Committenten / „ende hebben wp ook na ingenomen rappoꝛt van deſelve pointen / als zijnde „van grooter Importantie / communicatie moeten doen aen de Heere Staten van de reſpective Prouincien in 't particulier / om daer op te verſtaen „derſelver goede meeninge ende intentie / om dat / ſonder expreſſe bewillinge „ende conſent van dien / daer in niet en mach worden gheprocedeert / ſulck dat „tot noch toe nietweꝛs ſubſtantieels nopende de voorſz Handelinghe is geſloten / oſte gheſlooten heeft konnen worden / doch is middeler tijd meer aental „ende aenſienlijcker Gedeputeerden van d'andere zijde ter nombre van tien „Heeren met haer ghevolgh tot Maestricht ghekomen / die aldaer ende in de „plaetſen daer ontrent eenen gherupmen tijd bupten negociatie ende handelinghe zijn ghebleven / ende als noch zijn / ſulck dat wp Conſidererende dat „ſulck met de digniteyt vande voorſz Perſonen noch met de reputatie van deſen Staet niet over een en komt / ende dat ook bp dit ſaiſoen van 't Jaer de „voorſz plaetſe Maestricht onbequaem ſoude zijn in cas de voorſz Geunieerde „Prouintien tot de aenghedoden Handelinge mochten verſtaen / hebben goet „gevonden in ſoodanighen cas deſe plaetſe van den Hage daer toe t'adſigneeren ende vaſt te ſtellen / ook geaccoꝛdeert Paſpoort voor de gemelde Heeren „Ghecommitteerden van d'andere zijde om van Maestricht ende die plaetſen „daer omtrent over 's Hartogenboſch herwaerts na den Hagghe te mogen komen / ende te ſien wat den tijdt ende gheleghenthepd in deſe ſake verder ſal willen geven / ſonder datter petweꝛs ſubſtantieels voor alſnoch is verricht / en„de ook niets Finalijck ghеſlooten ſal worden / ſonder daer op te verſoecken „ſijne Majeſtepts Hoochſt Wijs advijs / daer toe deſelve een vaſt vertrouwen „ſal gelieven te ſetten. Maer in cas dat wp ſouden konnen vinden een Chriſtelijcke eerlijcke ende verſeeckerde uptkomſte van d' Oorlogh / werd ſijne „Hoochſtgedachten Majeſtept gedienſtelijck verſocht in ſoodanigen cas ons „ſijne Hooghe wijſe Conſideratien ende advijs te willen mede deelen / daer op „met behoorlijck reſpect ſal worden gelet. Ende ſult ghp ons in aller ple hebben over te ſtuꝛen bp gheſchrifte 't ghene ghp deſes aengaende den meer

Hoochſt-

Hooghſt-ghedachten Koning ſult voordragen, als oock 't gene u daer op tot antwoordt 't zy by monde of by Geſchrifte ſal worden ghegheven/ alſoo daer aen voor den dienſt van den Lande ten hooghſten is ghelegen / waer toe ons verlatende bevelen D. L. in Godes protectie. In den Haghe den 18. November 1632.

De tijd dan ondertuſſchen alſoo verloopende/ wierd gereſolveert de handelingh in den Hage te verleggen.

Een gherupme wijl voor der ſelver aenkomſte alhier / hadde de Koninckl. Franſche Ambaſſadeur Audientie: ſepde dat volghens 't derde Artikel van 't Tractaet tuſſchen den Koningh ende deſen Staet Anno 1630. ghemaeckt haer Ho. Mog. belaſt hadden / ghedurende den tijdt van ſeven eerſtkomende Iaeren niet te handelen van Vrede of Treves ſonder advijs van ſijn Koningh, begeerende daerom dat haer Ho. Mo. in deſe ghelegentheydt wilden ghebruycken de rijpheydt ende voorſichtigheyd die noodich is in eene ſake van ſulcken ghewicht, op dattet ghеen oorſaeck van klacht mocht gheven, als het te laet was, ſoo wel aen haer ſelf (van ſich te hebben laten ſurpreneeren) als aen den Koningh ſijn Meeſter; van dat hy niet gheroepen was tot de deliberatie van ſoodanighen ſaecke: die wel deſen Staet directelijck trof, edoch oock ſeer raeckte 't Intereſt van ſijn Koningh.

Terſtont daer nae hadde oock Audientie de Koninckl. Sweedſche Ambaſſadeur Camararius: verklarende/ niet uyt curieusheyt, maer om den dienſt ſijnes Konings te komen verſoecken ende begeeren dat hare Ho. Mo. met hem confidentlijck wilden communiceeren wat van de tegenwoordige Vrede-handelingh was: dewijle by voortgangh van dien alle de laſt des Oorloghs ſoo van weghen den Keyſer als den Koningh van Spangien op hem ſoude vallen. Ende mochten hem ſijne Vrienden oock raden (om d'apparentie van deſen Nederlandſchen handel) ſelfs oock ſijne particuliere ſeeckerheyd in acht te nemen ende nae Vrede te luyſteren.

De Koninginne van Boheemen heeft oock deur den Secretaris Mauritius 't Intereſt van het Chur-Phaltſiſche Huys (de Koningh doen tot Ments noch zijnde; edoch kortſ daer na overlijdende) laten voordragen, ende verſoecken / dat by voortgangh daer op mocht worden ghelet; allegeerende de weldaden die alleer het Phaltſich Huys aen deſen Staet hadde beweſen, zijnde oock de Paltſiſche reſtitutie, ſoo wel als de Nederlandſche Vrede gheweeſt d'eenighſte ſubjecten ende ooghmercken van de Alliance of Tractaet van Suythampton met Engelandt ghemaeckt. De Bewinthebbers van de West-Indiſche Compagnie deſghelijcks repreſenteerden den afbreuck die ſy ghedaen hadden aen de Spaenſche; haer als noch ghedurende Octroy; ende haer apparente ſchade, ſoo niet ondergangh ſoo de Treves ſuccedeerde.

Veel blauwe Boeckſkens / als ghemeenlijck / quamen oock voor den dagh: om de gemoederen een af keer te gheven tegen de handeling; als vol bedrogh: de Predicanten op de Stoelen preechten ende baden daer teghen. Een in den Haegh nam den Text expreſſelijck in deſen tijd / upt de Prophecien die de Deſtructie van Jeruſalem hadden voorſepd: want ſoo wel ſy als veel andere meenden de ſaecke was alreede tot Maeſtricht ſoo goed als geſloten. Maer 't heeft aen deſen handel (gelijck veel-tijds) gebleecken / dat Godes wijsheydt [illegible] de Menſchelijcke geckt. Alſoo deſe d'allerhardtſte pyanden / ende die

meest woelden om de Koning in Nederland te ruineeren, zijn oorsake geweest van sijn behoudenis. Want indien men in tijd last hadde gesonden om tot Maestricht te sluyten: soo soude men nae alle apparentie alle of het meestendeel van d'op-gemelde Artikelen wel geobtineert; ten minsten / Hulst, Gelder, Breda, (volghens uytdruckelijcke discoursen die te Maestricht in 't begin de Ghecommitteerde van d'ander zijde voerden) tot verseeckeringh van den Treves gekregen hebben.

Aengesien de schrick deur 't verlies van soo veel Steden / retraite van Graef Hendrick van den Berge, Graef van Warfusé, de intelligentien tusschen den Princen van Espinoy, van Barbançon, Graven van Egmond, ende andere voornaemste Heeren van de Spaensche Nederlanden / groot was / ende 't Staetsche leger noch Victorieus / genoegh aen 't herte van Braband lagh. Maer deur de tegenwerckinghe van de Fransche, Sweedtsche Ministers, ende van de Provincien die meest altijd tegen Spangien hebben geyvert; soo wierd dat desseing gebroken; de Handeling van Maestricht in den Hage getransporteert / ende daer deur de tijd (het kostelijckste van de werelt) ja de geheele Herfst ende Winter ten dienst ende besten des Koninghs van Spangien (deur 't onwetend beleyd van sijne erghste ende grootste vyanden) gewonnen.

Den 18. November wierd de Hof-Meester Martaigne gheschickt nae den Bosch, om van daer herwaerts te conduceeren de Heeren Gedeputeerde van d'andere zijde; aen den Gouverneur van den Bosch wierd gheschreven toe te sien / dat by der selven of die van haer Suyte / niet aldaer mocht werden bespiedet wat de Fortificatien of Magasijns aengingh.

Den 4. December deden sy haer publijcken entree in den Haghe: ontfangen deur den Heer Prince van Orangen (met een groot aental Carossen / ende toeloop van Volck / by de Hoornbrugge; ende als Ambassadeurs gelogeert ende getracteert.

Hier voor is geseyd dat Gecommitteerde werden gesonden aen de haer onghenegen toonende Provintien. Na Zeeland gingen de Heeren Catz, Raedt ende Pensionaris van Dorth ende de Heer Marienborgh, Borghe-meester tot Deventer. Die den 28. Octobris tot antwoord kreghen / dat sy eerstdaeghs haer Ghecommitteerde soude seynden nae den Haghe, die aldaer komende met die van Vrieslandt ende Stadt ende Landen haer heftigh teghen den Treves-handeling ghestelt / ende ghesamentlijck in alles hebben ghediscrepeert van de vier andere Provincien: die genegentheyd genoegh toonden tot den Handel; indien de Ghedeputeerde van d'andere zijde hadden konnen uytbrenghen behoorlijcke last / ende dese Staet redelijcke conditien bedinghen / gelijck uyttet volgende breeder sal blijcken.

Na Vrieslandt wierden ghesonden eerst de Heer Boreel Pensionaris van Amsterdam van weghen Holland ende de Heer Walta, daer op sy den 20. Octobris hebben gheresolveert eenighe Extraordinaris Gecommitteerde ter Vergaderingh van hare Ho: Mo: te seynden / klagende daerneffens datmen een point van sulcken importantie ende daer aen de Staet der Vereenichde Provintien in 't Generael ende particulier soo hooch gheleghen was, buyten hun Ed: Mo: kennis, overroepinge, ende Contrarie de Unions Articulen hadde ter hant ghenomen; ende niet alleen ondersocht maer oock progressen ghedaen. Haer Gecommitteerden in den Hage komende hebben verklaert in substantie / ni

te k

te konnen ſien dat eenich Vrucht, uyt deſe Handelingh te ſcheppen was; ende daerom tegens deſelve te proteſteren. De Stadt ende Lande waren geſonden de Heeren Sonck ende Ruytenburgh die aldaer deſghelijcx tot antwoordt kregen den 17. Octobris dat ſy gheen laſt konden geven aen hunne Ghecommitteerden om met die van d' ander zijde te Handelen; als ſullende ſtrecken tot nadeel van deſen Staet ende alle geallieerde Coningen, Princen, Potentaten, ende Republijcken.

Niet te min hebben de Gecommitteerde der ſelver Provintien alle Conferentien/deliberatien ende raetſlagingen ſo met Gecommitteerde van de d' andere zijde als over de ſaecke ſelf reſpective gehouden/ altijd bygewoont/doch t'eickens oock wederhaelt haer vorighe Proteſtatien; inſonderheyd na dat d'ander vier Provintien hadden toeghеſtaen dat de Gedeputeerde van d' ander zijde ſouden alhier ageeren niet alleen als Gecommitteerde van de Gedeputeerde der Staten tot Bruſſel Vergadert/ maer oock als Gecommitteerde des Coninghs van Spagnien. Want de Provintien van Zeelant, Vrieſlant en Stadt ende Landen na gheen Treves-Handeling wilden ingaen/ maer alleen begeerden eene Alliantie onder de Staten van alle Nederlantſche Provintien; met Expulſie ende Excluſie van den Coningh van Spagnien ende Spaenſche Natie/ volgens gepubliceerde verklaringe van den 22. May.

Die van Hollant waren moderater: als Conſidererende dat/ wanneer Spangien wierd geëxcludeert/ſy geen voordeyl van Commercien in Spangien, Italien ende andere des Konings Landen ſouden konnen genieten.

De Conſideratien der Provintien op de negen pointen/ waren deſe.

Op het eerſte ſeyden die van Gelderland, dat men 't ſelve behoorde te reguleeren nae de Artikelen van 't beſtand van den jare 1609. voor ſoo veel de ſelve op de teghenwoordige tijd ende ſaechen ſouden applicabel zijn/ ende dienvolgens te verminderen ofte te amplieeren: ende in caſ van Succes ſoo langhe jaren te bedingen als mogelijck ſoude zijn.

Die van Zeelandt, Vrieſlandt, Stadt ende Landen ſeyden dat men behoorde de Handeling tuſſchen de Staten van weder-zijden met excluſie van Spagnen tot een eenwige Vrede aen te ſtellen.

Op het tweede ſeyde Gelderland, dat die van de andere zijde niet alleen het Tractaet van den jare 1609. gehouden ſouden weſen te preſteeren/ maer oock alle het gene met haer van nieuws ſoude werden getracteert ende geſlooten.

Op het derde ſeyde Zeelandt, Vrieſlandt, Stadt ende Landen dat men 't alleen ſoude appliceeren tot een eeuwigh verbondt ende Vrede ende anders niet.

Op het vierde ſeyde Gelderlandt, in caſ van Alliantie tot mutuele defentie oock daer in te begrijpen de neutrale Steden met guarniſoen van deſen Staet beſet. Vrieſlandt, Stadt ende Landen, dat de Staten van de andere zijde haer in libertept/ ende ſoo wel tegen Spangien/ als de gene die de Commercie ſoo in als buyten Europa ſullen ſoecken te turbeeren/ ſullen ſtellen.

Zeelandt: achter de woorden vry ende gerechtigheydt, te voegen het woort Privilegien.

Hollandt: dat die van de andere zijde oock teghen d'aggreſſien uyt het Roomſche Rijck ſullen worden geobligeert/ maer deſen Staet teghen gheen voorgaende Tractaten ofte Geallieerden geëngageert.

Op het vijſde ſeyden Zeelandt, Vrieſlandt, Stadt ende Landen dat alle Spangiaerden

giaerden ſoo Militaire als andere perſoonen in Politijcque / Civile ende andere Bedieninghen zijnde / uyt de Nederlandtſche Pzovintien ſouden moeten vertrecken / niet te lande / maer te water : ende de Bourgognons te lande.

Op 't ſeſte ſepde Zeelandt dat de Caſteelen ſouden moeten wozden ghedemolieert.

Op het 7. ſepden Vrieſlandt, Stadt ende Lande, dat de Koningh van Spangien / Infante / of der ſelver Raedt / geen geſagh ſullen hebben over 't krijchsvolck van de andere zijde / ende midtſdien directe noch indirecte den Koningh noch d'Infante ſullen obedieeren nochte in der ſelver Faveur haer jeghens de Geunieerde Pzovintien mogen laten gebzuycken.

Gelderlandt ſepde op het 8. dat de verſeeckeringhe van de Havenen van Vlaenderen vooz deſen Staet in ſonderlinghe recommandatie diende te werden ghehouden.

Zeelandt: dat de Vlaemſche Zee-havenen met Guarniſoen van de Vereenighde Pzovintien ofte ten minſten met krijghs-volck in bepder Eed zijnde / ſullen wozden beſet.

Gelderlandt ende Stadt ende Lande ſepden op het 9. dat men de Stedekens Erckelens ende Wachtendonck aen de Pzovintie van Gelderlandt behoozde te bedingen / Item Gelder, Breda, Santvliet, Lingen, Rhynbergh ende Gulick, van 's vpands Guarniſoenen te ontledighen ende de Fozтificatie van de dzie laeſte te raſeeren ende aen haer Heeren te reſtitueeren.

Nae dat de gemelde Gecommitteerde van d'ander zijde in den Haghe ghekomen waeren ; ſoo zijn pzeliminarlijck ghenomen verſchepde Reſolutien ende ghemaeckte Reglementen waer nae de handelingh ende Conferentien ſouden werden ghehouden / van gheen particuliere Communicatie, Correſpondentie, of ghemeenſchap te houden met de ſelve Gecommitteerde; geen preſenten van haer t'ontfanghen op arbitraire ſtraffe : Item hoe men de ſelve ſoude ontfangen ende dierghelijcken.

Den 7. December zijn ter pzeſentie van ſijn Excellentie de Heer Pzins van Orangien ter Vergaderinge ghecompareert negen van de Heeren Ghecommitteerden van d'andere zijde / blijvende de Heer Danſermond, vermits des ſelfs indiſpoſitie / abſent / ende heeft d'heer Boonen, Aertz-biſſchop van Mecchelen in ſubſtantie gedaen de navolgende Pzopoſitie.

Hooghe / Edele ende Moghende Heeren / hebbende verſtaen dat op onſe „vziendelijcke aenbiedinge uwe Ho. Mo. niet onghenegen en waren / om een „middel van uptkomſte te vinden 't zp bp Peps ofte Treves / waer mede deſe „ghemeene Nederlanden / ons Vaderlandt ſoude konnen wozden verloſt van „den langhduerighen verderven den ende bloedt-vergietenden Oorlogh ende innerlijcke verſchillen die de ſelve Landen nu langhe jaeren hebben ghe„troubleert / hebben d'Heeren Staten Generael van d'andere zijde teghen„woozdigh noch tot Bruſſel vergadert zijnde / onſe Perſoonen ghelaſt daer „toe epndelijck nae deſe plaetſe van den Haghe te vervoeghen / ghelijck „wp hier ghekomen weſende / ons veel eer ende vzientſchap is beweſen / „dooz de Heeren daer toe gecommitteert / oock goedt onthael gedaen daer over „wp ghemepnt zijn gheweeſt aen eenighe van de ſelve Heeren particuliere „danckſeggingen te gaen doen / maer verſtaende dat ſulcks volghens d'ozdre

van.

„dan V. Ho. Mo. niet gebruyckelijck en is/hebben 't ſelfde niet willen onder-
„laten alhier in de Vergaderinghe van V. Ho. Mo. te doen/oock hier nevens
„aen te bieden volgheng den laſt van de Heeren onſe Committenten goede
„Nabuyrſchap, vrundtſchap, oock dienſt, met volkomen verſekerheyt, berepdt
„zijnde 't ſelfde nader te demonſtreeren / ſoo wanneer ons tijd / plaetſe / ende
„met wien / ſullen / zijn gheadſigneert / om te treden in Onderhandelinghe
„tottet vinden van middelen / 't zy by Vrede of Treves, waer door den langdu-
„rigen bloedighen ellendighen ende inlandtſchen Oorlogh upt de wegh ghe-
„lept ſal konnen worden / preſenteerende van onſer zijde alles daer toe te con-
„tribueeren dat met reden ende billickheydt eenighſins van ons ſal kon-
„nen ghe-epſcht worden / willende vertrouwen dat indien V. Ho. Mog.
„mede ſoo gheneghen zijn / dat Godt door aenſtaende Onderhandelinghe
„ſoodanighe middelen ſal laten vinden / dat wy upt deſe plaetſe niet en ſul-
„len ſchepden / tot dat de t'ſamentlijckе Nederlandtſche Provintien in ghe-
„ruſthepd ſullen zijn ghebracht / om daer door te komen tot haren ghelucki-
„ghen welſtandt / ende wy ſullen ons altijdt veerdigh en berepdt houden om
„in Onderhandelinghe te treden / als uwe Ho. Mog. daer toe ghereedt ſul-
„len zijn.

Hier op heeft de Heer van Nooortwijck ter Vergaderinge preſideerende ver-
„klaert/dat d'overkomſte van de Heeren gedeputeerden aengenaem was aen
deſen Staet/vertrouwende dat de laſt aen haer Ed. gegeven/ſulcx ſoude zijn
„dat daer door uptgewerckt ſoude konnen worden een eynde van den langdu-
„rigen oorlog/ veroorſaeckt door ambitie van die gene wiens begeerten noch het
oosten, noch het weſten heeft konnen verſadigen, maer ſtaende na een abſolute
„Monarchie / hebben oock ghepooght door verdruckinge van deſen Staet te
„wege te brengen de geheele ondergang van de reſteerende Vryheyt/ Rechten
ende Privilegien van de Provintien van de andere zijde / voeghende wijders-
„hier by dat haer Ho. Mo. op hare Ed. Propoſitie ende aenbrengen niet ſou-
„den nalaten te reſolveeren ſulcks als de redelickheydt ende billighepdt ſoude
„verepſchen / waer met de Heeren Gecommitteerden van d'andere zijde zijn
„vertrocken ende door de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt weder nae
„haer Logement met de Caroſſen gelept/ gelijck ſy gehaelt waren.

Haer procuratie of volmacht om te handelen met deſen Staet hebben ſy
daer nae over-gelevert; luydende als volght.

De Gedeputeerde van de Staten van de Provintien van het Nederlandt
„tegenwoordelijck binnen de ſtadt van Bruſſel vergadert / allen den ghene
„die deſe letteren ſullen ſien/ Saluyt:

Alſoo om deſe Landen te ontkommeren van de Oorloghe waer mede ſy
„ſoo veel jaeren zijn beſwaert gheweeſt / ende die te verloſſen van de onghe-
„vallen ende ellenden daer upt ſpruytende / ende te brenghen tot ruſte ende
„hunnen ouden voorſpoedt ende welſtandt / wy over langhen tijdt had-
„den ghewenſt te komen tot een goeden Peys of Treves met die Ho. Mo-
„gende Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provintien/tot de mee-
„ſte glorie van Godt / Vader / Autheur / ende Beminder van Vrede ende
„tot verlichtinghe van alle de ghene die van weder-zijden d'onheplen van
„de voorſz. Oorloghe zijn lijdende / doen te weten / dat hebbende verſtaen de

„ goede genegentheyd van de voorſz. Heeren Staten van de Geunieerde Pro-
„vintien deſen aengaende / ende dat ſy te vreden waren te komen met ons in
„Communicatie ende Tractaet van de voorſz. Peys of Treves / wy om het
„volkomen betrouwen het welck wy hebben in den Hooghweerdighen Heere
„Iacques Boonen, Aerts-Biſſchop van Mecchelen / den Eerwaerdigen Va-
„der in Gode D. Philips de Caverel Abt van S. Vaest tot Atrecht den Hoogh-
„geboren Vorſt ende Heere / Heere Philips by der Gratie Godes Prince Grave
„van Arenborgh, Hertoch van Aerſchot, Ridder van de Orde van den Gulden
„Vliese / Heer Geraert Frey-Heer zu Swartſenborgh, Ridder ende Richter der
Edelen in 't Hertoghdom van Luxenborgh ende Graeffſchap van Chimy /
„heer Gabriel de Chaſteler Ridder / Heere van Moulbaix, d'Anſermont, heer
„Guilliam de Blaſere oock Ridder / Heere van Hellebus, eerſte Schepene van
„de ſtadt van Gent, de Heer Iacques Edel-Heer, eerſte Raedt Penſionaris
„van de ſtadt van Antwerpen / Viglius van Marcke eerſte Raedt Penſionaris
„ende Griffier van den Vryen / Ian de Ronneth Licentiaet in den Rechten /
„Raedt in den Souverainen Bailliuſchap van den Lande ende Graeffſchap
„van Namen ende Schepene der ſelver Stadt / ende Peter de Broide Doctor
„in den Rechten / eerſte Raedt Penſionaris van de ſtadt van Douay, hebben
„de ſelve Heeren ofte het meerendeel van hun (ingevalle van ſieckte of abſen-
„tie van eenige der ſelver) Gecommitteert ende Gedeputeert Committeeren
„ende Deputeeren by deſen / om hun te Vergaderen ende te verſamelen in de
„ſtadt van Maeſtricht ofte elders daer het noodigh ſal weſen met die Gedepu-
„teerde van de voorſz. Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provin-
„tien / ende aldaer te tracteeren ende beſlupten den voorſz. Peys of Treves,
„min noch meer dan wy ſelver en ſouden konnen doen / waer toe wy hun au-
„thoriſeeren ende volkome macht gheven / ghelijck ter ſelver ſaecke behoordt
„ende verepſcht wordt / belovende te houden voor vaſt / goedt / ende onver-
„bruchelijck 't gene 't welck by hun deſen aengaende ſal getracteert ende beſlo-
„ten weſen: In getuyghenisse van het welcke hebben wy doen teekenen deſe
„teghenwoordighe Commiſſie by Iaecques Maes Raedt ende Griffier van de
„Heeren Staten van Brabandt / ende zeghelen metten Zeghel van de ſelve
„Staten voor ons ende in onſen Naem / ghedaen tot Bruſſel den derden van
„de Maent van October in den jare 1632. Onderſtondt ter Ordonnantie
„van de voorſz. Heeren Ghedeputeerde van de Staten van de Provintien
„van het Nederlandt tot Bruſſel vergadert / was getekent I. Maes, zynde
„op 't ſpacium Gedruckt het Zegel van de gemelde Heeren Staten van Bra-
„bandt in rooden Waſſe onder een Papieren Kupte.

De Procuratie gegeven aen de Gecommitteerde van wegen deſen Staet was, als volght.

„DE Staten Ghenerael der Vereenichde Nederlanden allen den genen
„die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen. Salut. Doen te weten. Alſo
wy by Onſe Verclaratien den 22. May ende 11. September beyde leſt-
„leden ghedaen emaneren / de Nederlandſche Provintien van d'andere zijde
„ernſtelijck verſocht ende vermaent hebben / omme de redenen in deſelve de-

clara-

„claratien geexpresseert/ haer te voegen met dese Vereenighde Nederlandsche
„Provintien / ende vervolghens de Heeren Staten Generael van de voorsz.
„andere Provintien door der selver Gecommitteerde in 't vriendelijck hebben
„doen aenbieden/ met ons te mogen komen in onderhandelinghe omme mid-
„del ende uytkomste te vinden / het zy by Vrede of langhduerigh Bestandt:
„waer mede die gesamentlijcke Nederlandsche Provintien van den langduy-
„righen ende Landt-verderffelijcken Oorlogh / die de Nederlanden soo veele
„jaren hebben geaffligeert souden konnen verlost worden / met belofte ende
„toesegginge van te sullen presteeren alle 't ghene de selve met ons souden ko-
„men te handelen ende te verdraghen. Ende daer op by ons tot de aengebo-
„den onderhandelinge zijnde gheadsigneert de plaetse van den Haghe, de Hee-
„ren Ghecommitteerden van de Heeren Staten van de voorsz. andere Pro-
„vintien haer alhier hebben laten vinden/ende in onse Vergadering versocht
„ten fine als voren met onse Ghecommitteerden in communicatie te mogen
„komen / Soo ist / dat wy van onse zijde mede te vreden zijnde tot nederleg-
„ginghe van 't voorsz. langhdurigh ende bloedigh Oorloge/ ende tot soulage-
„ment van de goede Ingesetenen ende Inwoonderen van de gesamentlijcke
„Nederlandtsche Provintien / alle goede Christelijcke ende seeckere middelen
„te verstaen ende in te gaen / ende ons volkomentlijck betrouwende op de
„wijsheyd/ ervarentheyd ende ghetrouwigheyd van den Welgeboren Grave
„ende Heere heere Floris Grave van Culenborgh Vryheere van Pallant/ Wit-
„tem/ Weerde/ etc. Heer ter Leede / Lienden / Wildenborgh/ Kentswijler /
„Engelsdorp/ Bachem/ Vrechem / etc. Heer Hendrick van Essen Raedt Or-
„dinaris des Furstendoms Gelre ende Graefschap Zutphen / Richter van
„Arnhem ende Amptman in Veluwen-zoom/heer Nicolaes vander Bouchorst,
„Heere van Noortwijck ende Wimmenom / Bailliu ende Dijck-Graef
„'s Landts van Rhijnlandt / heer Cornelis van Teresteyn, Oudt Burghe-
„meester der stadt Dordrecht/ Ghecommitteerde Raedt van de Heeren Sta-
„ten van Holland ende West-Vrieslandt / Heer Iacob van Brouchoven Oudt
„Burgemeester der stadt Leyden / Heer Adriaen Pauw Ridder / Heere van
„Heemstede Raedt Pensionaris van Hollandt ende West-Vrieslandt / heer
„Iohan de Knuyt eerste ende representerende den Adel in de Staten ende Raet
„van het Graefschap van Zeeland / midtsgaders Ordinaris Raedt van sijn
„Excellentie de Heer Prince van Orange / Heer Simon van Beaumont Raedt
„ende Pensionaris der stadt Middelburgh/ Heer Adriaen Ploos Ridder Heere
„van Oudegein/Tienhoven ende Gerin/ heere Iohan van Zuylen vander Haer
„Heere vander Haer/ Kockengen/ Spengen / ende Monfortsgherichte / heer
„Rienck van Burmania Grietman van Ferwarderadeel/heer Pieter van Walta,
„heer Sweer van Haersolte tot Haerst ende Echden/ Landt-Rentmeester Ge-
„nerael van Zallant/heer Henrick ter Cuylen Burgemeester der stadt Zwol/
„heer Goosen Schaffer tot Uythuysen ende der Meden Joncker ende hove-
„lingh / ende heer Lucas Clant tot Warfhuysen / Eendrum ende Pietersbuy-
„ren / Joncker ende hovelingh / hebben de selve te samen ofte ten minsten se-
„ven van henluyden (by noodlijcke absentie van d'andere) als uyt elcke Pro-
„vintie een in onse Vergaderinge compareerende / gegeven ende geven by de-
„sen volkomen macht, authoriteyt, generael ende speciael bevel / omme mette
„Gecommitteerden van de Wel-gemelte Heeren Staten van d'andere zijde /

daer

"daer toe behoorlijck gheauthoriſeert zijnde van onſent wegen ende in Onſen "Name alhier in den Haghe op 't Hoff in de plaetſe daer toe ghepreparеert "te Vergaderen/ te hooren de openinge van't geene de Gemelde Heeren Ge„deputeerden van d'andere zijde ſullen aenbrenghen oock over te nemen der„ſelver Credentialen ende acte van Procuratie/ ende wijders met hun te tre„den in onderhandelinghe om een goede ſekere ende Chriſtelijcke uptkomſte „upt de voorſz. Oorloghen te moghen vinden/ daer over te Tracteren ende te "mogen beſlupten gelijck als ſy lupden tot meeſten dienſte ende verſeeckerin„ge vande Vereenigde Nederlanden/ hare geaſſocieerde/ goede inwoonderen „derſelver / ende andere Geintereſſeerde in de voorſz. langhdurige Oorlogh/ „ſullen bevinden te behooren in Conformité van den laſt hun alberepts gege„ven ofte als noch te gheven: ende hebben belooft ende beloven mits deſen „dienvolghens ter goeder trouwen / ende onder obligatie van Ons ende onſe "Succeſſeuren in 't generael en particulier voor altijdt goet vaſt en van waer„den te houden/'tgene by onſe voorſz. gecommitteerde deſen aengaende geac„coordeert ende beſloten ſal worden/'t ſelve te ratificeren onverbrekelijck te on„derhouden en doen onderhouden/ oock voldoen en doen voldoen ſonder daer „jegens immermeer te doen ofte gedoogen gedaen te worden in eeniger ma„nieren. Des ten Oirkonde hebben wy deſen doen parapheren met Onſen "grooten Zeghel doen zeghelen ende by onſen Griffier doen teyckenen / Ja "onſe Vergaderinge in 's Gravenhaghe den 12. December 1632.

Daer op hebben die van d'andere zijde wederom ingegeven deſe navolgende Acte ende verklaringe.

„DE Gecommitteerde van de Ghedeputeerde van de Heeren Staten tot „Bruſſel vergadert hier teghenwoordigh / gheſien hebbende de procure „hun van wegen die Hoogh-ghemelte Heeren Staten Generael van de "Vereenighde Provintien op giſteren ghetoont / ende vindende dat het nar„ratijf van de ſelve procure mentie is maeckende van ſeeckere twee declara„tien d'eene van den 22. Mey ende d'ander van den 11. September leſt-leden / „vervolghens dewelcke aen de voorſz. Hoogh Mogende Heeren verſocht ſoude „zijn in Conferentie te komen ten eynde van Peys of Treves / vinden hun „genoot ſaeckt te verklaren / gelijck ſy doen mitſdeſen dat hunne Principalen "de voorſz. Conferentie nopt verſocht noch laten verſoecken hebben in ghe„volgh van de voorſz. twee declaratien die in hunne vergaderingh nopt geleſen „ofte ontfangen en zijn gheweeſt/ dan alleenlijck op die redene in haer voorſz. „Procure ghemelt / ende overſulcks dat ſy Gecommitteerde voorſz. het nar„ratijf van de voorſz. Procure van de voorſz. Heeren Staten Generael niet „en konnen aennemen ofte advopeeren/ voorder als den inhout van den voorſz „hare Procure is mede brengende/zijnde mitſdien onder die voorſz verklarin„ge met 't diſpoſitijf te vreden/mits ook die verklaringe vande voorſz. Heeren „Gedeputeerden van de Vereenighde Provintien dat ſy het voorſz. narratijf „niet anders en verſtaen/ en merckelijck dit twee woorden / ende vervolgens, „dan op d'oorde van rijde ende niet op den aenhangh ende gemeenſchap van „de ſaecke / vinden voorts in het narratijf van de voorſz. Procure verhaelt

dat

„dat hunne vooꝛſz. Principalen die vooꝛſz. Conferentie ſouden verſocht heb-
„ben op die beloſte ende toeſeggynge van te preſteeren alle 't gene in de onder-
„handelinghe ſoude worden gheſlooten, waer over ſy oock ghenootſaeckt
„zijn te verklaren dat ſy verſtaen dat hunne Principalen niet voꝛder en ſul-
„len verbonden zijn te preſteeren dan vooꝛ ſoo veel als die vooꝛſz. Ghecom-
„mitteerde / en ſullen toe-ſeggen / volghens den inhoudt ende kracht van
„hunne vooꝛſz. Procure. Aldus gedaen in 's Gravenhage bp de vooꝛſz. Hee-
„ren Gecommitteerde vande Gedeputeerden vande Heeren Staten tot Bruſ-
„ſel vergadert / ende aen de Heeren Gedeputeerde van de Hoogh-Mogende
„Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provintien overgelevert den
„14. Decembꝛ 1632.

De twee declaratien, daer van hier te voor is mentie ghemaeckt, luyden als volght.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / allen den ghenen
„die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen / Saluyt: Alſoo de Spangiaerden
„ende haere Adherenten, vermidts haere grouwelijcke feyten, in-
„'neemen, plunderinghe, moorderye ende brandinghe der Steden, hier be-
„voorens bp de Heeren Staten van de ſamentlijcke Nederlandtſche Pro-
„vintien verklaert zijnde voor vyanden, ſy dies niet teghenſtaende / eens-
„deels dooꝛ ſiniſtre ende ſnoode practijcken ende meneeſ / ende anderdeels
„dooꝛ openbaer gheweldt / 't meerendeel der vooꝛſz. Provintien hebben weten
„'te benachtighen / ende t'onder te bzenghen / tratteerende eenighe van dien
„'ſeer hardt, met beroovinghe van hare Privilegien, Vryheden ende Rechten,
„daer dooꝛ alle Heeringhe ende Welvaert upt de vooꝛſz. Provintien is ver-
„jaeght / ende de ſelve in ſooberen toeſtandt gebzacht. Soo is 't, dat wp upt
„goede Naebuprighe affectie die wp totte ſelve Provintien ende Ingheſete-
„nen van dien zijn dzaghende / goedt ghevonden hebben hun midtſdeſen
„bzundelijck te verſoecken / dat ſy op het loffelijcke exempel van hunne Vooꝛ-
„Ouderen ende predeceſſeuren haer willen ontrecken van het beſwaerlijck
„ende ondzaeghlijck Jock der Spangiaerden ende hare Adherenten / ende
„ſich met deſe Geunieerde Provintien bzpwilligh voeghen / preſenteerende
„hun daer toe de ſterckſte ende behulpſame handt / dooꝛ aſſiſtentie van het Le-
„ger / welck wp onder 't wijs / kloeck ende vooꝛſichtigh beleyd van ſijn Excel-
„lentie d'Heer Frederick Hendrick Prince van Orangien, te Velde hebben ghe-
„bzacht / beloovende meer-gemelde Provintien heplichlijck ende onverbzeec-
„kelijck midtſdeſen / dat wp hun met de ſelvighe Steden ende Leden van
„dien / als oock hare Ingheſetenen / ſoo Geeſtelijcke als Wereldtlijcke / van
„wat ſtaet / qualitept ofte conditie ſy ſouden moghen zijn (die haer ſullen
„voeghen als vooren) ſullen conſerveeren ende mainteneeren bp haere
„Privilegien / Vzpheden ende Rechten / als oock bp de publijcke exercitie
„van de Roomſche Catholijcke Religie, willende ende deſireerende met
„de ſelvighe te leven. Handelen ende wandelen als goede Vrienden, Na-
„bueren, ende Bondt-genooten, waer deur niet alleen de Spangiaerden met
„meerder gheweldt / ghemeene macht ende onderlinge bpſtant / weder ſtaen /
„ende afgeweert ſullen konnen wozden / nemaer oock de ſamentlijcke Neder-

„landſche Pzovintien in ruſte / ende tot haer ouden ende floriſanten welſtandt
„gebracht, met Neeringe ende Welvaert / vertrouwen dat de meer gemelde
„Pzovintien / Steden ende Leden van dien / als oock der ſelver Ingeſetenen /
„'t gene voozſz. is ſullen willen appzehenderen / ende dien volghens ſich hier
„naer accomoderen ende reguleren. Ghedaen in 's Gzavenhaghe / ter Ver-
„gaderinge van de Hooch Gemelte Staten Generael / onder derſelver Con-
„tre-Zegel paraphure ende de ſignature van haren Gziffier / op den 22. Mey
„1632. was geparapheert A. Ploos van Tien-hoven, bt. onderſtont / Ter Gz-
„donnantie van de Hooch Gemelte Heeren Staten Generael. Ghetekent
„Cornelis Muſch, zijnde op 't ſpacium ghedzuckt het Contre-Zegel der ſelver
„Heeren Staten in rooden Waſſche.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den gheenen
„die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen / Salupt: Doen te weten / Alſoo de
„langduprige ende Landt-verderfſelijke Oozloge in de Nederlantſche Pzo-
„vintien verwerckt dooz de ghepretendeerde abſolute Spaenſche Heerſchappie,
„ende Dominatie overde Perſoonen ende Goederen van der ſelve Ingeſetenen,
„ſoo Geeſtelijcke als Wereltlijcke / meteene Generale Vereeninghe van de-
„ſelve Pzovintien / ofte dooz een ſeeckere handelinge van Vzede ofte ſtilſtant
„van Wapenen hadde komen ter nederghelept werden / indien 't ſelve dooz
„de Spaenſche Ambitie, ende diffidentie van der ſelver belofte niet ware ver-
„hindert / inſonderheydt als daer toe eenige inclinantien / ende apparentien /
„haer hebben vertoont / als wanneer de Spangiaerden ende hare adherente
„haer perſonagie / tot nadeel van 't gemeene beſte van de Nederlantſche Pzo-
„vintien / doozgaens hebben gheſpeelt / haer daer dooz in Spangien doende
„valeren / ende daermede de ghewenſchte uptkomſte van de Nederlantſche
„Oozloge wetende te reverenſeren / waer upt booz alle de wereldt notoir ende
„kennelijck is / dat de voozſz Spangiaerden ende haer adherenten niet anders
„ſoecken als de Nederlantſche Pzovintien niet alleen in geſtadigen Oozloge
„te houden / maer tot uptterlijcke ruine ende deſolatie te bzengen / ende de ſel-
„ve daer na als geconqueſteerde Landen te houden / van hare Rechten, Privi-
„legien, Neringe, ende Welvaert te berooven, ende in dier voegen in het Oz-
„loge te Doen Conſumeren. Soo iſt / dat wy / inhererende onſe declaratie van
„den twee-en-twintighſten Mey leſt-leden / ende blijvende niet wepnigher
„geneghen tot welſtant ende herſtellinghe van de geſamentlijcke Nederlant-
„ſche Pzovintien in haer oude fleur / als wy onſe vzyheydt / Rechten ende
„Pzivilegien tot noch toe / dooz Gods ghenadighen Zeeghen mette Wapenen
„hebben verdedight, ende tot den uperſten toe / ghereſolveert zijn te mainte-
„neren / upt goede nabupzige affectie die wy tot d'andere Pzovintien ende in-
„gheſetenen van dien ſijn dzagende / goet ghevonden hebben de ſelve ende de
„Leden van dien / ſoo Geeſtelijcke als Wereltlijcke, Hooghen ende Laghen-
„ſtandts perſonagien ende perſoonen / ende alle goede Ingheſetenen ende
„Landt-Saten / mitſdeſen ernſtelijck ende vzuntlijck te vermanen / ende te
„verſoecken / dat ſy / volghens ons loffelijck exempel, ende van haer Voor-
„Ouderen ende prædeceſſeuren, haer willen ontrecken uyt het beſwaerlijcke
„ende ondragelijcke Iock van de Spangiaerden ende hare Adherenten, en haer
„vzywilligh voegen met onſe Geunieerde Pzovintien / tot welcken eynde wy /
„onder het wijs ende kloeckmoedigh beleydt van ſijn Excellentie d'Heer Fre-

drick

„drick Hendrick Prince van Orangien/etc. een goet en machtigh leger te velde
„hebben gebracht/ om niemandt te bederven / maer veel eer om d'andere na-
„buerighe Provintien / Steden ende Leden van dien / de behulpsame ende
„stercke handt te bieden / ten eynde sy van het Spaensche Jock verlost / ende
„in haer voorige vryheydt ghestelt mogen werden / beloovende de meer-ghe-
„melte Provintien heylighlijck ende onverbrekelijck mitsdesen / dat wy haer
„met der selver Steden ende Leden / als oock hare Ingesetenen / soo Geeste-
„lijcke als Wereltlijcke/van wat staet/qualiteyt ofte conditie die souden mo-
„gen zijn (die haer sullen voegen/als vooren) sullen conserveeren ende main-
„teneeren by hare Privilegien, Vryheden ende Rechten, als oock by de pu-
„blijcke exercitie van de Roomsche Catholijcke Religie, willende ende deside-
„rerende met de selve te leven/ handelen ende wandelen / als goede Vrunden/
„Nabueren ende Bondt-genooten/ waer door niet alleen de Spangiaerden/
„met meerder ghewelt/ ghemeene macht / ende onderlinge bystandt/ weder-
„staen ende afgeweert / nemaer oock de samentlijcke Nederlandsche Provin-
„tien/ in ruste ende tot haren ouden ende Florissanten welstandt/ met neerin-
„ge ende welvaert gebracht sullen konnen worden: Ende indien eenige/ van
„wat staet of conditie die soude moghen wesen / haer souden onderstaen den
„voortgangh van soo goeden / ende heylsamen werck te verhinderen / sullen
„wy niet konnen ledigh staen / met alle rigeur van wapenen, ende confiscatie
„van goederen yeghens de selve te procedeeren / daer van alle ende yeder haer
„sullen ghewaerschouwt houden / vertrouwende dat de meer-gemelte Pro-
„vintien / Steden ende Leden van dien / als oock der selver Inghesetenen /
„'t gene voorsz. is/ sullen willen apprehendeeren / ende haer dienvolgende ten
„ghemeenen beste hier nae accommodeeren ende reguleeren. Ghedaen in
„'s Gravenhage/ ter vergaderinge van de Hoogh-gemelte Staten Generael
„onder der selver Contre-Zegel / paraphure ende signature van haren Grif-
„fier/ op den 11 Septembris 1632. Was geparapheert Nicolaes vander Bou-
„chorst. Onderstondt. Ter ordonnantie van de Hoogh-ghemelte Heeren
„Staten Generael. Ghetekent Cornelis Musch, zijnde op 't spatium ghe-
„druckt het Contre-Zegel der selver Heeren Staten/ in rooden Wassche.

In Conferentie komende hebben die van deser zijde geklaeght dat de Pro-
curatie van die van d'andere zijde niet en was op de naem van de Generale
Staten, niet bevestight metten grooten Zeghel van dien / Maer op de naem
van de Gedeputeerde der Staten, ghecachetteert by ontleeninge mettet Zegel
van de Provintie van Brabant ende getekent Iacob Maes Griffier van Bra-
bandt; dienvolgens datter gheen vastigheydt soude zijn in 't ghene men met
haer tracteerde. 2. Was oock daer in abusijf / dat sy seyden gehoort te heb-
ben dat alhier was ghenegentheyt om te handelen van Vrede of Treves: want
d'aenbiedinghe ende 't aensoecken was gheschiet van die van d'ander zijde.
Op 'et eerste seyden sy dattet met haer een ander gelegentheydt hadde, als met
de Staten alhier, die souverain ende self meester waren, Maer dat sy aen d'andere
zijde waren Vasallen ende Onderdanen: geen geformeert Corpus. Edoch by
succes van handelingh dat sy souden gheven alle moghelijck ende naeder con-
tentement: op 'et tweede / bekenden aensoeckers te zijn / ende requiranten;
ende ter contrarie dat hare Hoogh-Mog. waren gerequireerde: ende zijnde
maer een pointille van reputatie meenden dat deur dese hare bekentenis de

ſelve reputatie van deſen Staet ghenoeghſaem ware ghefalveert.

Maer by reconventie taxeerden ſy gelijck alrede geſeydt is/ in de Procuratie van die van deſen Staet; datter gheſeyd woꝛdt als of die van d'ander zijde hadden verſocht deſe handelingh op d'upt-gheghevene Declaratien van den 22. May ende 11 September deſes jaers: daer nochtans de ſelve nopt in hare vergaderingh waren geleſen. 2. Ontkenden dat ſy deſe handelingh hadden verſocht op belofte van pꝛeſtatie (ghelijck in de ſelve Pꝛocuratie van die van deſe zijde werdt gheſeydt) van 't ghene ſoude werden gheſlooten; daer nochtans ſy verſtaen dat hunne Pꝛincipalen niet verder en ſullen verbonden zijn dan voꝛ ſoo veel ſy ſullen toeſegghen in kracht van de voꝛſz. haer Pꝛocuratie. Verklarende daerom op de voꝛſz. Pꝛocuratie van haer Ho Mog. niet te konnen treden in beſoigne: dat ſy Vaſallen waren ende haer Koning niet vermochten te meſtriſeeren: dat ſy noch haer Pꝛincipalen niet machtigh waren haer Koning te verbangen. Verſochten haer Ho. Mo. gelieſden die pointen als niet van ſubſtantie zijnde/ te mitigeeren. Ende aengaende de verſochte verſeeckeringh oſte pꝛeſtatie/ ſoo begeerden ſy dat hare Hoogh-Moghende achter peder Artijckel dat men ſoude komen te veraccoꝛdeeren gheliefde t'expꝛimeeren wat verſeeckerheydt de ſelve ſouden begheeren.

Ende alſoo deſe coꝛrectien van weder-zijds Pꝛocuratien veel tijdt ſoude verepſſchen: ſoo heeft men d'een d'ander ghegheven Acte/ onder benefitie van dewelcke men in de Handelingh ten Pꝛincipale ſoude moghen voꝛtgaen.

Ende koomende daer nae weder in Conferentie hebben ſy verſocht te weten van waer men alhier ſoude begheeren te Handelen van Vreede of van Treves: daer op is haer gheantwoꝛdt dat de middelen daer toe te pꝛoponeeren ſouden ſtrecken ſoo wel tottet een als tottet ander; of tot beyden konnen werden geappliceert: Sy ſeyden/ aengheſien Anno 1608. haer hadden gheopenbaert groote ſwarigheden in 't tracteeren van een eeuwighe Vzede/ ende daerom men endlijck hadde moeten komen tot een Treves; dat daerom haer beſt ende gheraedſaemſt docht te Handelen van Treves: hoopende ghelijck Anno 1608. de Handelingh van Vrede endighde in eenen Treves; dat alſo nu de Handelingh van Treves beginnende/ endtlijck op een Vzede ſoude uptvallen. Pꝛoponeerden alſoo als een een Fundament het model van den twaelfjarigen Treves geſloten in 't jaer 1609. om geamplieert/ verklaert/ ende verandert te woꝛden na dat de gelegenthept van Perſonen/ Staet/ ende tijt verandert was. Die van deſer zijde ſeyden daer op/ dat ſedert dien tijd de ſaken ſeer waren verloopen ende gealtereert: dat tot dien eynde/ ende om die voꝛſaecke/ gelijck ſy wel wiſten/ waren tot Maeſtricht op 't Papier gebzacht ſekere negen Artikelen (hier voꝛ geſtelt ende aen alle Pꝛovintien overgebzacht) begeerende te weten wat ende hoe ſy daer op haer ſouden willen verklaren: ende wat vaſtighepdt ſy ſouden konnen belooven ende bpbzenghen om die te doen onderhouden: Sy repeteerden haer voorigh ſegghen/ van niet te konnen den Koningh verbangen: doch ſtelden voꝛ 3. expedienten. 1. Dat men wilde toeſtaen dat een derde van wegen de Koningh in de Handeling mocht intervenieeren. 2. Of dat de Koning hen-lieden mocht authoriſeeren, om hem te repreſenteeren in deſe Handelingh. 3. Of dat alles op behaegh ende approbatie des Koninghs mocht werden gedaen.

Ge-

Gevraeght zijnde of ſy althans eenige Procuratie van den Koning hadden ſeyden neen: maer dat ſy meenden Contentement te ſullen gheven met de Procuratie in den jare 1629. op d'Infante ghegheven met clauſule van ſubſtitutie deur Rubens vertoont / zijnde jonghet van date als die de Koningh op den Perſoon van den Koningh van Groot-Brittagnien hadde verleent.

Tot vorder lecture ghetreden zijnde; hebben die van d'andere zijde verſocht verklaringh op een van de drie voor-ghenaghen middelen als zijnde het fundament van de Handelingh; ſonder dewelcke ten Principale niet ſoude komen gheſchieden. Ende aengaende de ghemelde neghen pointen / tot Maeſtricht ghefourmeert / ſeyden te zijn van ſoodanighe ſtoffe dat ſy haer als noch daer op niet konden verklaren, begeerden oock te weten wat plaetſen of Steden / in 't leſte Artikel ghemelt / men ſoude willen epſchen. Die van d'andere zijde geſchepden zijnde; hebben die van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande gerepeteert haer voorigh protectſt; van niet gelaſt te zijn te handelen met degene die ſpraken upt den naem van den Koningh / van d'Infante / of van den Spaenſchen Raedt.

Daer nae weder by een komende heeft men die van d'ander zijde als noch vermaent bedacht te willen zijn op de preſtatie in 't tweede Artikel verſocht; ende haer ſoo op dat / als op d'andere te willen verklaren als tijdt ghenoegh hebbende ghehadt: ſy hebben daer op ghedaen contre verſoeck om te hebben verklaringhe van die van deſen Staet op het leſte Arijckel / wat Steden ende plaetſen ſy ſouden begeeren: ſulcks heeft men geexcuſeert; ſeghghende dat men by order van vooren moeſt beginnen / ende de verklaringh daer op doen / als men daer toe gekomen was. Ende wederom ghepoort zijnde op de vaſtigheydt ende preſtatie; ſeyden te meynen dat ſy de Koningh ſouden konnen verbinden in 't gene de ſaecken in Nederlandt aen haer zijde raeckt / niet in ſaecken daer buyten; als waer toe exprelſe authoriſatie des Koninghs van nooden ſoude zijn: vertrouwende een der voorſz. drie middelen of expedienten te ſullen konnen verkrijghen: maer dat ſy 't aen den Koning ſouden moeten verſoecken; dat hy was een Koning niet titulair; maer met macht: ende over al-garniſoen hadde / dat ſy Vaſallen waren / ende de vruchten van de Tractaten niet ſouden konnen genieten ſonder interventie / authoriſatie ende ratificatie des Konings. Vraeghden of men alhier ſoude ſwarighept maken / om te handelen met haer upt den hooſde des Koninghs.

Men ſeyde haer daer op / dat in den jare 1609. de Treves was ghegarandeert geweeſt deur Vranckrijck ende Engelant / ſulcks nu niet zijnde: dat de Staten van d'ander zijde de ſelve garantie ſoude moeten preſteeren / 't welck niet konde zijn wanneer ſy upt den Hooſde des Konings als geinterponeerde Perſoonen ageerden.

Sy replic eerden; haer onmogelijck te zijn ſulcks ſelf te garandeeren: hoopten ende mochten lijden dat ghelijck te voor / ſoo oock nu Vranckrijck ende Engeland guarands bleven.

Gevraeght zijnde hoe ſy den Koning in Nederlandt ſouden meenen te verbinden; ſeyden deur het weygeren van heden, ſubventien, Conſenten, ende wat ſy fourneren tot onderhoud van den Oorlogh: verklarende dat de Koning haer nopt beden of conſenten met ghewelt hadde af-gedzongen / maer anderſins dat ſy noch binnen noch buyten Neerlant den Koning niet konden verbinden /

selve reputatie van desen Staet ghenoeghsaem ware ghesalveert.

Maer by reconventie taxeerden sy gelijck alrede geseydt is/ in de Procuratie van die van desen Staet; datter gheseyd word als of die van d'ander zijde hadden versocht dese handelingh op d'uyt-gheghevene Declaratien van den 22. May ende 11 September deses jaers: daer nochtans de selve noyt in hare vergaderingh waren gelesen. 2. Ontkenden dat sy dese handelingh hadden versocht op belofte van prestatie (ghelijck in de selve Procuratie van die van dese zijde werdt gheseydt) van 't ghene soude werden ghesloten; daer nochtans sy verstaen dat hunne Principalen niet verder en sullen verbonden zijn dan voor soo veel sy sullen toesegghen in kracht van de voorsz. haer Procuratie. Verklarende daerom op de voorsz. Procuratie van haer Ho Mog. niet te konnen treden in besoigne: dat sy Vasallen waren ende haer Koning niet vermochten te mestriseeren: dat sy noch haer Principalen niet machtigh waren haer Koning te vervangen. Versochten haer Ho. Mo. geliefden die pointen als niet van substantie zijnde/ te mitigeeren. Ende aengaende de versochte verseeckeringh ofte prestatie/ soo begeerden sy dat hare Hoogh-Moghende achter yeder Artijckel dat men soude komen te veraccordeeren gheliefde t'exprimeeren wat verseeckerheydt de selve souden begheeren.

Ende alsoo dese correctien van weder-zijds Procuratien veel tijdt soude vereysschen: soo heeft men d'een d'ander ghegheven Acte/ onder beneficie van dewelcke men in de Handelingh ten Principale soude moghen voortgaen.

Ende koomende daer nae weder in Conferentie hebben sy versocht te weten van waer men alhier soude begheeren te Handelen van Vreede of van Treves: daer op is haer gheantwoordt dat de middelen daer toe te proponeeren souden strecken soo wel tottet een als tottet ander; of tot beyden konnen werden geappliceert: Sy seyden/ aenghesien Anno 1608. haer hadden gheopenbaert groote swarigheden in 't tracteeren van een eeuwighe Vrede/ ende daerom men endlijck hadde moeten komen tot een Treves; dat daerom haer best ende gheraedtsaemst docht te Handelen van Treves: hoopende ghelijck Anno 1608. de Handelingh van Vrede endighde in eenen Treves; dat also nu de Handelingh van Treves beginnende/ endtlijck op een Vrede soude uytvallen. Proponeerden alsoo als een een Fundament het model van den twaelfjarigen Treves gesloten in 't jaer 1609. om geamplieert/ verklaert/ ende verandert te worden na dat de gelegentheyt van Personen/ Staet/ ende tijt verandert was. Die van deser zijde seyden daer op/ dat sedert dien tijd de saken seer waren verloopen ende gealtereert: dat tot dien eynde/ ende om die oorsaecke/ gelijck sy wel wisten/ waren tot Maestricht op 't Papier gebracht sekere negen Artikelen (hier voor gestelt ende aen alle Provintien overgebracht) begeerende te weten wat ende hoe sy daer op haer souden willen verklaren: ende wat vastigheydt sy souden konnen belooven ende bybrenghen om die te doen onderhouden: Sy repeteerden haer voorigh segghen/ van niet te konnen den Koningh vervangen: doch stelden voor 3. expedienten. 1. Dat men wilde toestaen dat een derde van wegen de Koningh in de Handeling mocht intervenieeren. 2. Of dat de Koning hen-lieden mocht authoriseeren, om hem te representeeren in dese Handelingh. 3. Of dat alles op behaegh ende approbatie des Koninghs mocht werden gedaen.

Ge-

Gevraeght zijnde of ſy althans eenige Procuratie van den Koning hadden ſeyden neen: maer dat ſy meenden Contentement te ſullen gheven met de Procuratie in den jare 1629. op d'Infante ghegheven met clauſule van ſubſtitutie deur Rubens vertoont / zijnde jongher van date als die de Koningh op den Perſoon van den Koningh van Groot-Brittagnien hadde verleent.

Tot verder lecture ghetreden zijnde; hebben die van d'andere zijde verſocht verklaringh op een van de drie voor-gheſlaghen middelen als zijnde het fundament van de Handelingh; ſonder dewelcke ten Principale niet ſoude konnen gheſchieden. Ende aengaende de ghemelde neghen pointen / tot Maeſtricht gheformeert / ſeyden te zijn van ſoodanighe ſtoffe dat ſy haer als noch daer op niet konden verklaren, begeerden oock te weten wat plaetſen of Steden / in 't eerſte Artikel ghemelt / men ſoude willen eyſchen. Die van d'andere zijde geſchepden zijnde; hebben die van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande gerepeteert haer voorigh proteſt; van niet gelaſt te zijn te handelen met de gene die ſpraken upt den naem van den Koningh / van d'Infante / of van den Spaenſchen Raedt.

Daer nae weder by een komende heeft men die van d'ander zijde als noch vermaent bedacht te willen zijn op de preſtatie in 't tweede Artikel verſocht; ende haer ſoo op dat / als op d'andere te willen verklaren als tijdt ghenoegh hebbende ghehadt: ſy hebben daer op ghedaen contre verſoeck om te hebben verklaringhe van die van deſen Staet op het leſte Artijckel / wat Steden ende plaetſen ſy ſouden begeeren: ſulcks heeft men geexcuſeert; ſegghende dat men by ordre van vooren moeſt beginnen / ende de verklaringh daer op doen / als men daer toe gekomen was. Ende wederom ghepoort zijnde op de vaſtigheydt ende preſtatie; ſeyden te meynen dat ſy de Koningh ſouden konnen verbinden in 't gene de ſaecken in Nederlandt aen haer zijde raeckt / niet in ſaecken daer buyten; als waer toe expreſſe authoriſatie des Koninghs van nooden ſoude zijn: vertrouwende een der voorſz. drie middelen oft expedienten te ſullen konnen verkrijghen: maer dat ſy 't aen den Koning ſouden moeten verſoecken; dat hy was een Koning niet titulair; maer met macht: ende over al-garniſoen hadde / dat ſy Vaſallen waren / ende de vruchten van de Tractaten niet ſouden konnen genieten ſonder interventie / authoriſatie ende ratificatie des Konings. Vraeghden of men alhier ſoude swarighept maken / om te handelen met haer upt den hooſde des Koninghs.

Men ſeyde haer daer op / dat in den jare 1609. de Treves was ghegarandeert geweeſt deur Vranckrijck ende Engelant / ſulcks nu niet zijnde: dat de Staten van d'ander zijde de ſelve garantie ſoude moeten preſteeren / 't welck niet konde zijn wanneer ſy upt den Hooſde des Konings als geinterponeerde Perſoonen ageerden.

Sy replic eerden; haer onmogelijck te zijn ſulcks ſelf te garandeeren: hoopten ende mochten lijden dat ghelijck te voor / ſoo oock nu Vranckrijck ende Engeland guarands bleven.

Gevraeght zijnde hoe ſy den Koning in Nederlandt ſouden meenen te verbinden; ſeyden deur het weygeren van heden, ſubventien, Conſenten, ende wat ſy fourneren tot onderhoud van den Oorlogh: verklarende dat de Koning haer nopt beden of conſenten met gheweldt hadde af-gedwongen / maer anderſins dat ſy noch binnen noch buyten Neerlant den Koning niet konden verbinden /

of pet pzeſteeren wat den Koningh raeckte / maer te weeden te zijn / haer ende haer nakomelinghen te willen verbinden. Daer op ſeyde men haer dat upt ſulckes wepnigh ſeecherheydt voor deſen Staet ſoude te vinden zijn: bp-brengende veel redenen te dien propooſte; ende weder-komende op de negen Artikelen, verſochte men haer nochmalige ende reede verklaringh. Daer op die van d'andere zijde uptgaende / ende haer beraden hebbende / zijn weder in-ghekomen / verklaerden op het eerſte / ghelijck te voor / dat ſp den Treves van 't jaer 1609. propooneerden als een Model: ende aengaende d'andere Artikelen / dat die noch noyt en waren verthoont in haer Vergaderingh tot Bruſſel. Dat ſelf de Gecommitteerde van haer Ho. Mo. nopt gewilt hadden dat die op de naem van de Heeren Staten ſouden werden uptgegeven: als waer toe ock der ſelver Gecommitteerde niet gelaſt en waren: dat alſoo de ſelve Artikelen niet wierden gheacht als voor een Papier volant: dat de tweede ende volgende Artikelen waren van ſulcken ſtoffe; dat daer deur de Koning ſoude gemaeckt worden Titulair, ghelijck hp hem ſchrijft Koningh van Ieruſalem: of ghelijck hp was in de Geunieerde Prvintien voor het jaer 1581. wanneer noch alles wierd gedaen op ſijnen naem: ſonder nochtans dat hp aldaer pets hadde te ſeggen. Verſochten derhalven Mitigatie der ſelver Artikelen; ende dat ſp een Keer ſouden moeten doen of eenighe upt haer middel ſenden nae Bruſſel. Wenſchten ſoo nae hp haer Principalen te zijn; ghelijck alhier de Heeren Staten hp een / preſent / ende baerdigh waren.

Die van deſer zijde bupten geſtaen / ende weder ingekomen zijnde / hebben met ernſtige woorden geſept: ghehoopt te hebben dat ſp (die van d'andere zijde) beter ghelaſt ſouden zijn ghekomen; om openinge te doen van middelen tot een uytkomſte der Oorloghe; Voorts wederom veel verhaliſerende op 't point van de verſeecheringh ende præſtatie; in plaets van alle 't welcke ſp nu noch eerſt wilden nemen een reces / ende ſpreecken met haer principalen. Die van d'ander zijde baden datmen dit niet ten ergſten wilde dupden: om oorſaecken die ſp ſoo te voor als nu in 't langhe deduceerden: dat in deſen Staet ock niet terſtont de leden gereet waren gheweeſt; maer dat ſp alhier na deſelve een gherupme tijdt hadden moeten wachten. Alſoo ſachmen wel dat ſp begoſten te ruggelen / ende dat d' eerſte bangighepdt / die ſp te Maeſtricht hadden ghetoont / over was. Dies die van Vrieſlant ende Stadt ende Lande des te meer ende pverigher inſiſteerden haer voorighe Protestatien ende begeerten van alle handelingh met den ſelven af te ſnijden. Waer de Provintien van Gelderlant / Hollant / Vtrecht / (immers de twee eerſte leden van dien / want de Stadt Vtrecht was van humeur als Vrieſlant / ende Stadt ende landen) ende Over-Yſſel bleven volhardende in haere hoope / dat de ſake noch voortganck ſoude gewinnen; ende wiert bp meeſte ſtemmen ter generalitept alſnoch gecontinueert / ende gereſolveert datmen van d'andere zijde ſoude aenſeggen gelijck ghedaen wierd / dat ſy ſouden hebben uyt te brenghen behoorlijcke authoriſatie geteeckent by den Griffier van yeder Provintie, ende met derſelver uythangende Segel beveſticht.

Den 23. Decembris was weder Conferentie: in dewelcke haer wiert geſept datmen verwacht hadde Satisfactie op de neghen meermaels ghemelde Artijckelen / als ock op ende volgens de Propooſten tot Maeſtricht t'haerder eerſte aenkomſt gevallen / verwondert zijnde / datmen haer nu alhier ſach

recule-

reculeren: men vraegden haer af ronde verklaringhe/ of sy van intentie waren verandert/ of reflexie namen op de saecken in Duytslant (alwaer de Coningh van Sweden in den Slach te Lutsen was doot gebleven) ende de handelingh wilden traineren om tijdt te gewinnen? Men begeerde alsnoch hare verklaringhe of sy wilden handelen als Staten met Staten; ende præsteren 't gunt gehandelt soude mogen worden. Haer antwoort was; Dat sy alsnoch hadden de sincere ende oprechte meeninge die sy van Brussel tot Maestricht, en van daer in den Haghe hadden gebracht, ende gheensints verkoelt waren in haer yver, om Nederlant te brengen tot ruste, dat sy bereyt waren alles daer toe te Contribueren, sonder eenigh regard te nemen, of de saecken veranderden tot voorspoet of teghenspoet. Maer echter dat sy op de negen pointen niet ghelast waren: dat oock selfdie van desen Staet verklaert hadden daer toe niet gelast te zijn, Maer deselve te houden voor Discoursen. Edoch dat sy alles souden bybrengen wat in haer vermogen was. Repeterende al wederom voorighe Allegatien; alsmen de negen pointen toestont/ dat de Coningh niet soude zijn als Titulair. Versochten men mochte alhier eyschen wat practicabel ware/ dat sy niet verder ghelast waren als op den voet van den vorighen Treves/ ende van gheen ander seeckerheyt te gheven en wisten/ als deur d'Authorisatie des Coninghs: wilden nochtans daer by oock haer selfs verbinden. Siende dan dat die van d'andere zijde haer handen t'eenemael wieschen van de neghen pointen; soo heeft men te voorschijn ghebracht ende openingh ghedaen van seeckere een ende twintigh nieuwe pointen: daer uyt latende het achtste spreeckende van de Oost ende West-Indische Compagnie.

Poincten/ by de Ghecommitteerden van de Heeren Staten Generael der „Vereenichde Nederlanden/ op d'aengeboden handelinge van de Ghecommitteerde van de Heeren Ghedeputeerde van de Staten van de Provintien „van het Nederlant tot Brussel vergadert/ aen deselve voorgestelt/ omme „van wedersijden aengenomen/ ende door middel van dien een uytkomste uyt „de tegenwoordige Oorloghe ghevonden te mogen worden.

I. Eerst alsoo de tegenwoordige handelinge op d'aenbiedinge van de Heeren Staten van d'andere zijde aen-gestelt is tusschen de Heeren Staten van „de Nederlandsche Provintien van weder-zijden ende de Heeren Staten van „de Vereenigde Provintien te vreden zijn haer te verbinden voor de prestatie/ „onderhoudinge ende nakominge van alle 't gene getacteert sal worden/ het „zy 't selve in de Nederlanden/ ende binnen ofte buyten Europa sal van nooden wesen/ soo sullen insghelijcks de Heeren Gedeputeerden van de Staten „van de Provintien van het Nederlandt aen de ander zijde door haer Gecommitteerde doen beloven te volbrengen ende te presteeren/ alle 't gunt als vooren getracteert/ ende soo wel in de Nederlanden als binnen ende buyten Europa gerequireert sal worden in sulcker voeghen dat de Heeren Staten/ Leden ende Steden ende inwoonders van de geunieerde Provintien/ alle pointen ende Artikelen van het Tractaet effectivelijck ende volkomentlijck sullen ghenieten. Ende sullen de voorsz. Gecommitteerde tot dien eynde soodanige Procuratie ofte Authorisatie/ met belofte van Ratificatie niet alleen „van hare Heeren Committenten/ maer oock van den Koning van Spangien „hebben te besorgen/ ende uyt te brengen/ daer mede sy-luyden mogen wesen „versekert/ ende gelijcke versekeringe sullen konnen geven aen de gecommitteerde van deser zijde.

II. Alle

II. Alle pointen ende Articulen begrepen in 't Tractaet van den 9. April 1609. ende verdrach daer op gevolcht den 7. January 1630. sullen gherenoveert ende van nieuws voor gearresteert gehouden worden uytgesondert de geene daer van expresse veranderinghe ofte nader verklaringhe sal ghedaen worden/ende sullen daer-en-boven worden aengenomen bewillicht ende geeffectueert de pointen ende Articulen hier na volgende.

III. Dat aen den Staet der Vereenighde Provintien onwederspreeckelijck sal zijn ende blijven alle Souverainiteyt, Hoocheyt ende dispositie soo in 't Politijck als Kerckelijck over alle de Dorpen ende het heele platte Landt/ behoorende aen de Steden/ Castelen / Vlecken / ende Heerlickheden/ ende het ressort ende gevolge van deselve/ als mede over de Rivieren ende Stroomen welcke aen ende onder de gehoorsaemheyt van desen Staet sijn gherenduceert / ende by desen Tractaet aen deselve Staet vorder sullen ghelaten worden.

IV. Ende alsoo voor desen / wegen het ressort van de Meyerye van 's Hertogenbosch/ dispuyten sijn gemoveert ende deselve aen de voorsz. Stat van outs is gheannexeert ende daer van met gheen Fondament kan ghesepareert worden / dat de voorsz. Meyerye insghelijcx in allen deelen als vooren sal blijven ende ghehouden worden aen den Staet vande Vereenighde Provintien / als van de andere Dorpen ende platte Landen in 't voorgaende Articul is geexpresseert.

V. Dat de Rivieren de Schelde, Item Canalen van 't Sas 't Zwijn ende andere Zeegaten daer op responderende in sulcker voeghen ende niet anders bevaren/ ende gefrequenteert sullen mogen worden als die geduerende den tijt van het voorgaende twaelf jarige bestant/ sijn gebruyckt geweest.

VI. Met sulcken verstande ende expres bespreck / dat de Schepen ende goederen komende in ende uyt de Havenen van Vlaenderen met soodanighe Convoy-gelden, Imposten, Tollen, ende andere lasten ende niet minder aldaer sullen worden beswaert / als de Goederen de Schelde ende de voorsz. Canalen op ende af gaende / ende dat op de executie van dien suffisante ordre sal werden gestelt.

VII. Daer-en-boven dat het wit Sout uyt de Vereenighde Provintien nae die van d'andere zijde / niet sal mogen verboden nochte hooger als het grove Sout belast / maer met egale lasten ten weder-zijden moeten beswaert worden.

VIII. Dat die van de Oost- ende West-Indische Compagnien in de Vereenighde Nederlanden volghens hare respective Octroyen sullen continueeren in hare Navigatie / Traffijcque ende Commertien / soo te water als te lande op alle Landen / Eylanden / Havenen ende Plaetsen daer de selve tot noch toe hebben gevaren ende gefrequenteert / mitsgaders by alle Volckeren ende Natien/ die haer Acces sullen willen geven.

IX. Dat de Goederen / Koopmanschappen ende Manifacturen uyt de Vereenighde Provintien komende/aen de ander zijde in 't inkomen ofte uytgaen / niet sullen mogen verboden ofte hooger belast worden als haer eygen Goederen ofte van andere Nae-gebuyrige Rijcken ende Landtschappen die minst zijn belast/ Ende daer-en-boven dat de voorsz. Goederen/ Koopmanschappen ende Manifacturen vande Ingesetenen vande voorsz Vereenighde Pro-

de Prouintien / in Spagnien ende in het Spaenſche gebiet in Italien ofte elders niet verboden mochte hooger in't in ende uptgaen ſullen mogen beſwaert worden / als de Goederen / Coopmanſchappen ende Manifacturen derwaerts gaende ende komende upt de Havenen van Vlaenderen.

Dat die van de Portugeeſche Natie Inwoonders ende Ingeſetenen van de Vereenichde Prouintien die nu zijn ofte namaels ſullen komen / van wat Religie of Geloof die ſouden moghen weſen / ſoo wel als andere Ingeſetenen van de voorſz. Prouintien het effect van 't jegenwoordighe Tractaet ſoo in Nederlant als in Spagnien ende alomme in 't Spaenſche gebiet volkomentlijck ſullen genieten.

XI. Dat de Reformatie mitſgaders eenparige ordre ende evaluatie in 't ſtuck van de Munte tuſſchen de reſpective Nederlantſche Prouintien aengeſtelt ende onverbreeckelijck ſal worden onderhouden.

XII. Dat om de ghemeene verſeeckeringhe ende geruſtheyt alle de Spagniaerden zijnde luyden van Oorloghe ſullen moeten vertrecken / upt ende buyten alle ende yegelijck der Nederlantſche Prouintien / ende geene weeromme binnen deſelve mogen worden gebracht.

XIII. Dat alle ſoodanigh Volck van Oorloghe te Voet ende te Paert, te Water ende te Lande als in d'andere Nederlantſche Prouintien ſal worden gehouden / tot defenſie ende ſeeckerheydt van de ſelve / ſal zijn in den Eedt van de Heeren Staten van d'andere zijde alleenlijck ende van niemant anders / ende bp ofte van wegen deſelve aengenomen ende betaelt ende alle de Officieren daer over geſtelt.

XIV. Dat tot verſeeckertheydt teghens alle invaſien in de principaelſte Zee-Steden van Vlaenderen ſodanige ordre Gouvernement ende guarniſoen ſal worden aengeſtelt met ghemeen advijs van de reſpective Heeren Staten der Nederlanden dat ſonder bewilligınghe van deſelve gheſamentlijck gheen ander Crijſch-Volck in de voorſz. Steden ofte Havenen van dien en ſal moghen worden ingebracht.

XV. Dat omme ſonderlinge Conſideratien totte ghemeene ruſte dienende / de Stadt van Rhijnberck ende de Schantſe daer teghen over van den Coninghe van Spagnien ontledight / de Fortificatien gedemolieert de Stad Neutraal ghemaeckt / ende aen den Chur-Vorſt van Ceulen gereſtitueert / mitſgaders de Steden van Breda ende Gelder aen den Staet van de Vereenighde Prouintien overghelevert ſullen worden / ende de Fortificatie van Santvliet ter neder gheworpen.

XVI. Dat de queſtien over de non-excutie van het te maecken Tractaet ende van weghen de geamoteerde ende geconfiſqueerde Goederen / binnen behoorlijcken tijt daer toe te beramen ſullen worden determineert bp eenige Rechters ten wederſijden te verkieſen.

XVII. Ende alſoo vervolghens het 14. Artijckel van't Tractaet van den Jare 1609. het Proces van Chaſtelbellin bp het leven van wijlen den Heere Prince van Oranjen gheinſtitueert in 't Hoff van Mechelen niet is ghedecideert na dat daerom genoechſaem verbolch is gedaen. So ſal 't voorſz. Proces voor de Rechters in 't voorgaende Artijckel geexpreſſeert / metten eerſten geinſtrueert ende in alle rechtveerdigheyt ende ſinceritept determineert / en het gewijſde ter goeder trouwen voldaen ende nagekomen worden.

XVIII. Dat teghen d'Arresten, Contraventien ende Beschadigheden, die
„d'Ingesetenen van de Vereenighde Provintien souden moghen aenghedaen
„worden / ende tot reparatie van de selve naerder verseeckeringh sal worden
„ghedaen. Ende ten eynde het te maecken Tractaet in alle sijn pointen on-
„verbreeckelijck nae-gekomen ende onderhouden magh worden / ende d'In-
„gesetenen van de respective Nederlandsche Provintien / niet alleen in seec-
„kerheydt ende gerustheydt binnen ende buyten de selve mogen leven / Con-
„verseeren ende Frequenteeren / Maer oock de ghemeene ruste van de gesa-
„mentlijcke Nederlandsche Provintien van buyten niet komen geturbeert te
„worden.

XIX. Soo sullen die van de Christelijcke Gereformeerde Religie voortaen
„in haer conscientien niet ghemolesteert ende aen d'andere zijde in ghelijcke
„Staet ende Ordre gehouden ende toeghelaten worden als die van de Room-
„sche Catholijcke Religie aen deser zijde aenghesien worden ende sullen daer-
„en-boven die van de voorsz. Gereformeerde Religie alomme oock buyten de
„Nederlanden in Spangien ende het Spaensche ghebiedt buyten recherche
„gelaten worden.

XX. Sullen verder de Heeren Staten van de voorsz. respective Provin-
„tien metten anderen dispicieeren beramen ende ingaen de beste / bequaemste
„ende seeckerste middelen daer mede het te maecken Tractaet gemainteneert
„ende geguarandeert moghe worden teghens alle ende een yegelijck die 't selve
„souden willen verbreecken ofte tegen gaen.

XXI. Lestelijck sal aengaende het Interest van eenige Personagien ende op
„andere particuliere saecken / alle redelijcke ende behoorlijcke satisfactie be-
„geert ende geaccordeert worden.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintien van Vrieslandt
ende Stadt ende Lande respectivelijck verklaert t'inhereren der selver verkla-
ringe ende Protestatie voor desen gedaen.

Dese pointen vervolghens haer voorgelesen wordende / seyden op het eerste:
gheen ander seeckerheydt te konnen beloven als ghelijck te voor verklaert was.
Op het tweede / seyden gelast te zijn. Den derden passeerende: seyden op den
4. dat de Meyerye niet aen de Stadt dependeerde. Het vijfde te zijn buyten re-
den. Ende op alle de resteerende / voor so veele die nieuw / of buyten den voo-
rigen Treves waren ongelast te zijn. Op het laeste / 't welck de Personen van
Graef Hendrick vanden Berge, Graef van Warfusé, den Prince van Espinoy,
Graef van Egmond, &c. aenging / seyden / sulcks wel te sullen recommandee-
ren: Edoch dat de Infante, hoewel een seer goedaerdige Vrouw zijnde / noch-
tans haer t'eenemael ontstelde; als sy daer van hoorde spreecken. Doch om
vruchtbaerlijck nochtans in de handelingh voort te gaen / verklaerden eenige
uyt haer middel te sullen seynden nae Brussel aen hare Principalen; om de
ghemelde pointen / ende wat alhier meer in de Conferentie gepasseert was te
rapporteeren. Derhalven zijn haer 's anderen daeghs deur den Griffier
Musch ter handen ghestelt op gemelde pointen waer tegen sy wederom hebben
ghewisselt ende over-gegeven navolgende Acte.

De Ghecommitteerde van de Heeren Ghedeputeerde van de Staten der
„Nederlantsche Provintien vergadert tot Brussel, hebben alreede verklaert te
„vreden te zijn te komen in onderhandelinge van Vreede of Bestandt ten nae-

st en

„sten by op die conditien vervat by het Tractaet van 't voorgaende Bestant,
„ende behoudens het gheene in dese onderhandelinghe daer in verandert af
„ofte aengedaen soude moghen worden / Ende aengaende de middelen waer
„by de Hoogh-Moghende Heeren Staten Generael souden moghen ver-
„trouwen / ende hun verseeckert houden dat 't geene by dese onderhan-
„delinghe sal beslooten worden dadelijck ende onverbreeckelijck sal onder-
„houden worden / sulcks dat onder andere d'Inghesetenen der Vereenich-
„de Provintien in alle gherustheyt ende sonder achterdencken sullen moghen
„varen ende hunnen handel doen / in Spagnien / Italien ende elders in de
„Landen onder het ghebiet van sijne Catholijcke Majesteyt / segghen de
„voorsz. Gecommitteerden dat eenige van de middelen tot deser verseeckert-
„heyt alhier by de Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Vereenighde
„Nederlanden voorgeslagen / daer toe niet en konnen strecken / want al wa-
„ren oock alle deselve middelen belooft ende te wercke gheleyt / soo en soude
„noch daer door de Vaert en Handel in Spagnien / Napels ende andere Rijc-
„ken van sijne voorsz. Majesteyt voor d'Ingesetenen der Vereenighde Ne-
„derlanden niet open veel min verseeckert zijn / sonder consent ende wille van
„deselve; soo gheheel klaer ende onghetwijffelt is: men laet staen / dat de
„voorsz. middelen / behalven de belofte ende Verbont van de voorsz. Pro-
„vintien niet en zijn in de macht der selver noch van de voorsz Ghecommit-
„teerde noch oock andersints gheraetsaem / namentlijck voor soo veel als die
„haer / onder andere daer by te seer souden steecken in 't last van 't onderhout
„van het Crijs-Volck soo als 'tselve oock notoir is / oock mede dat deselve
„middelen niet en konnen bestaen mette ghehoorsaemheyt van den Coning
„van de welcke de voorsz. Provintien niet en konnen wijcken / gelijck altijdt
„van eerst af tot noch toe van wegen de voorgenoemde Gecommitteerde is
„te kennen gegeven geweest. Over sulcx bevinden deselve Gecommitteer-
„de / dat den noodigen ende krachtighen middel om verseeckert te zijn van het
„effect van de voorsz. onderhandelinge sonderlinge van de voorsz. vrye Vaert
„ende Negotiatie is den wille ende verbintenisse van sijne Majesteyt in 't
„onderhoudt van alle 't gene alhier sal beslooten worden / welcken middel niet
„en kan verhoopt worden als men heel hardt soude willen staen ende dringhen
„op de voorsz. andere middelen, want soo de selve plaetse hebbende / soude
„sijne Majesteyt gheheelijck verliesen sijne Authoriteyt ende macht over de
„Provintien van hare zijde / sonder daer van yet anders te behouden dan den
„naecten ende alleenlijck onereusen Tytule. Ende alsoo ware buyten hoope
„dat sijne Majesteyt by dese onderhandelinghe soo ghetracteert zijnde soude
„konnen beweeght worden t'onsen ghevalle haer te verbinden in het toelaten
„van de voorsz. Koop-handel daer alle de Nederlanders soo hooghlijck aen-
„gheleghen is / ende sonderlinghe de Vereenighde Nederlanden om hun Zee-
„Volck ander werck te geven als by de Oorloge.

Hebbende de Hoog-Mogende Heeren Staten Generael by Raet van de
„Koninghen ende Potentaten hunne Geallieerde / op de voorsz. middel van
„verseeckertheydt / door de Verbintenisse van de voorsz. sijne Catholijcque
„Majesteyt hun genoegh vertrouwt in 't jaer 1609. ende oock daer op 't effect
„van de Trefve als doen beslooten / namaels genooten / in plaetse dat als nu
„daer en boven de voorsz. Provintien by dese onderhandelinghe mede sullen

„verbonden zijn in de beste forme dat 't selve sal konnen gheschieden / ende „sulcks dat haer Hoogh-Mogende redenen sullen hebben om haer daer mede „te ghenoeghen.

Om nu de voorsz. Verbintenisse van sijne Majestept ghevoeghelijck te wege te brengen / dunckt de voorsz. Gecommitteerde dat het bequaemste soude „zijn van de selve sijne Majestept daer toe te verwerven behoorlijcke authorisatie ende macht met belofte van Ratificatie / op de selve Ghecommitteerde welcke als dan met tweederhande macht alhier sonden handelen ende „hun Verbinden / welcke authorisatie ende macht van eersten af de Vandelinghe souden konnen kracht gheven / in plaetse dat sijne Majestepts „Ratificatie ende macht soude moeten upt-gheseldt worden tot naer het vol„komen beslupt / ende noch minder verseeckert hepdt.

Tijnde over sulcks de voorsz. Ghecommitteerde van mepninge met danck „van de voorsz. Heeren Ghedeputeerde door eenighe van hem-lupden het bequaemste beseheet om sijne Majestept te mogen verbinden als boven / eerst„daeghs te voorderen / ende met eenen te bekomen belastinge om over de punc„ten bp de voorsz. Heeren Gedeputeerde van dese zijde op gisteren voor-ghe„houden / ende anderfins henlupden behoorlijck te moghen bejeghenen / ende „epndlijck dese onderhandelinghe tot Godts eere ende 's Landts Welvaert „op 't spoedighste te beslupten.

Daer mede zijn den Eertz-Bisschop, den Hertogh van Aerschot, de Pensio„naris Edelhere, Hellebus en van Marca den 28 Decemb. getogen na Brussel.

In Januario daer aen quam aen den Heer Prince alhier een Schrijven van den vermaerden schilder Rubens; om te hebben Paspoort / ende alhier te mogen komen / oock spreken op het stuck van de Treves-handeling. Dit hadde sijn Fundament op 't ghene bp de Ghecommitteerde van d'ander zijde meermaels was gesept / dat sy geen macht hadden om te presteren watter soude werden gehandelt; ende dat of sy een derde mosten worden geauthoriseert van den Koning. Nu wast also dat de selve Rubens (niet alleen van wegen sijne Schilder-konst / maer oock als zijnde een Man van geleertheyt / van Talen / ende van Staet / bp den Koning aengenaem) seer geluckelijk sich hadde gebrupckt in de Vrede-handelingh tusschen Spangien ende Engelandt, voor was meer als een jaer geslooten. Ende dewijle / volghens 't Tractaet van Zuythampton, Engeland ende dese Staet eickander belooft hadden geen Vrede of Treves te maken sonder mutuel consent: soo hadde Rubens niet alleen last ghehadt in Engelandt / maer oock alhier: ende daer over met den Heer Prince van Orange soo mondelingh als deur Brieven geageert.

De selve Brief nu aen haer Ho. Mo. gecommuniceert werdende; soo hebben die van Hollandt haer terstondt wel genegen getoont om dit Paspoort toe te staen: als insiende / dat die 't eynde wil, oock moet willen de middelen, om tot dat eynde te komen: Ende dat niet mogheliick en was te slupten met de meer opgemelde Gecommitteerde tot Excluse des Koninghs. Met Holland hebben haer gevoeght de Provintien / Gelderlandt, Wtrecht ende Over-Yssel: ende hebben aen Rubens in qualitept als Secretaris des Konings in sijn Secreten Raedt toegestaen Paspoort voor vier maenden.

Maer als men dat daer na gewaer wierd tot Brussel: so hebben 't die tot de handelingh Ghecommitteerde Heeren ende insonderhepdt de Hertogh van

Aerschot

Aerſchot ſeer qualijck ghenomen ende haer ſalouſie daer over getoont: haer duncktende onbillick te zijn. 1. Dat een darde haer het werck ſoude alſ upt de handt nemen / of alleen meer te ſegghen hebben alſ ſy al-te-ſamen. 2. Dat een van middelmatighe qualitept daer toe ſoude werden ghebruyckt: daer over ſich de Hartogh van Aerſchot hooznemelijck ſeer Fozmaliſeerde: alſ zijnde van natupren ſeer pzomt in ſijne woozden / ende hooch van moede. Inmers is ſo veel oppoſitie daer tegen geſchiet dat Rubens achter bleef: ende ſijn den Erts-Biſſchop / Hartogh / ende andere den leſten January weder in den Hage gekomen. De volgende dagen zijn verſchepdene Conferentien met den ſelven ghehouden. Waer upt endtlijck ghereſulteert is dat den 11. Febuarp de Heer van Heemſtede, die de pzincipaelſte directie in de Handeling deurgaens gehadt heeft/ haer Ho: Mo: woozdzoegh dat de Heeren Marca ende Roneth bepde van de Heeren Gecommitteerde van d'andere zijde ſijn Ed. hadden geſpzoocken in de verteck-Kamer van de Heeren Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlandt / na dat d' antwoozt van de t'ſamentlijcke Gecommitteerden van d'andere zijde was overgelevert op d'Articulen bp hare Ho: Mo: hun in Decembzi leſtleden ter hant geſtelt/ ende dat ſe hadden geſept dat onder hun verſchepden diſcourſen waren ghevallen over den rechten ſin van 't woozt preſtatie, van 't gene alhier in Nederlant bp Succes van Tractaet ſoude wozden beſlooten/ ende dat ſp daer over onder hun in diſpatitept van opinien waren gevallen/ verſoeckende daer over naerder eſclairciſſement/ ende dat hp Heer van Heemſtede daer op hadde gheſept dat de meeninghe ende Intentie van haer Ho: Mo: over 't vooꝛſz. woozt preſtatie was dat de Heeren Staten van de Wzovintien van d'andere zijde alles ſouden moeten preſteren 't gheene by de meerghenoemde Heeren Gecommitteerden ſoude worden toegeſeyt ende belooft de ſaken in Nederlandt raeckende: ende 't publijck betreffende, ſonder dat daer op afgewacht ſoude moeten wozden ratificatie upt Spagnien/ende dat de woozden van reparatie van ſchaden ende Intereſten alleenlijck konden gepaſt wozden op contraventien van 't Tractaet die in 't regard van particulieren ſoude moghen gedaen wozden / ende dat hp Heer van Heemſteede om naerder upt te dzucken de meeninghe van haer Ho: Mo: hadde geſept/ exempligratia, bp ſucces van de tegenwoozdighe onderhandelinge van d'andere zijde ſoude mogen belooft wozden d'overleveringhe van de Stadt van Breda aen deſen Staet/ ſulcks ſoude datelijck na 't beſlupt moeten geſchieden ſonder af te wachten ratificatie vanden Koning van Spanien/ ofte dat men bp non-overleveringe van de vooꝛſz. Stadt met betalinge van ſchaden ende Intereſten ſoude moghen volſtaen / want dat reparatien van ſchaden ende Intereſten (die nae voozgaende kenniſſe ende examinatie van ſaecken eerſt ſouden wozden begroot) nergens anders toe en ſouden dienen/ alſ om de ſaeck op de lange baen te ſchupven/ 't welck met het publijck niet over een en komt ende dat de Ghemelte Heeren Marca ende Ronet daer op hebben verſocht dat hun de vooꝛſz. antwoozdt van weghen d'andere zijde overgelevert/ mocht wozden gereſtituеert om den ſin/ nopende 't vooꝛſz woozt van preſtatie klaerder te expzimeren/ doch dat ſulcks bp hem Heer van Heemſtede was geexcuſeert.. Waer op gedelibereert zijnde/ is goedt gevonden den gemelten Heer van Heemſtede vooꝛ 't gedaen rappoꝛt mitſdien te bedancken/ en dat de meergenoemde antwoozt 'ſandzen daegs ter preſentie van ſijn Excellentie

lentie in de Vergaderinge van haer Hoogh. Mog. soude worden geresumeert ende gelesen teghens d'Artikelen van weghen desen Staet aen de Ghemelte Heeren Gecommitteerden hier bevoorens behandight/ om daer nae sodanige resolutie genomen te worden als men bevinden soude te behooren.

Hier na volght d'antwoort van de Heeren Gecommitteerden van d'ander zijde.

„ DE Ghecommitteerden van de Heeren Ghedeputeerden van de Staten „ der Nederlandsche Provintien vergadert tot Brussel / verklaren op de „ pointen by de Ghecommitteerde van de Heeren Staten Generael der „ Vereenighde Provintien over-gelevert 't naervolgende.

Op 1. Point / dat hunne Procuratie is / soo ooghsienlijck blijckt / sonder „ eenighe restrictie / ende soodanigh dat sy-luyden uyt krachte der selver ver- „ mogen te handelen besluyten ende beloven al 't gene hunne Committenten „ selve vermoghen / dewelck noch daer-en-boven by acte van den 26. Ianuary „ lest-leden hier ghevoeght by Copie / ten overvloede belooft hebben te ratifi- „ ceeren ende approbeeren / te doen ratificeeren en approbeeren by de Staten „ van hunne respective Provintien al 't gene uyt krachte van de voorsz. Pro- „ curatie sal wesen getracteert ende beslooten / ende om 't selve krachtigh ende „ effectijf te maken naer behooren / soo beloven de selve Ghecommitteerden / „ dat de voorsz. Ghedeputeerden sullen Continueeren in alle moghelijcke de- „ bvoiren alreede begonst / ten eynde sijne Majesteyt bewillighe / ratificeere / „ ende beloove t'onderhouden 't ghene sy-luyden sullen gehandelt ende besloo- „ ten hebben / ende hoopen / ja ghelooven dat dieshalven egeen gebreck en sal „ zijn / selfs uyt dien de Serenissime Infante alreede ernstelijck aen sijne voor- „ noemde Majesteyt heeft gheschreven om sijne beloften daer over te ver- „ werven.

Ende alsoo de Gecommitteerden van de Heeren Staten Generael hebben „ betuyght dat daer mede gheen verseeckerthede ghegheven en wordt aen het „ Tractaet van nu af.

Hebben voorts tot volkomen Satisfactie ende gherustheydt van de Heeren „ Staten Generael der Vereenighde Provintien verklaert bereydt te zijn te „ Tracteeren niet alleenlijck in ende op de voorsz. qualiteyt ende voet; maer „ oock als gemachtighde van sijne voorsz. Majesteyt uyt krachte van de Pro- „ curatie der selver ende der substitutie van hare Hoogheyt alhier beyde ver- „ toont / maer alsoo voor sulcks plaetse te gheven de voorsz. Gecommiteerden „ van de Vereenighde Provintien noch eenigh vorder appaisement over de „ solemniteyt ende forme van de voorsz. procuratie ende substitutie hebben „ versocht / de Gecommitteerde van de voorsz. Gedeputeerde sullen trachten „ metten eersten 't selve te besorgen.

Ende om dien ongemindert de meyninge van de voorsz. Gedeputeerden op „ den eerst-ghemelten voet ten Principalen te openen tot vorder voldoeninghe „ van 't voorsz. eerste point / seggen dat hoewel als sijne Majesteyt by middel „ van de voorsz. ratificatie op den eersten voet / ofte uyt krachte van de voorsz. „ Procuratie op den tweeden voet soude verbonden zijn het Tractaet te pre-

steeren

„steeren ende over-al te doen volbrengen / in d'een ende d'ander geval de Hee-
„ren Staten Generael deser Vereenighde Provintien van 't effect volko-
„mentlijck souden verseeckert zijn / nochtans om het vorder versoeck van de
„voorsz. hunne Gecommitteerde voor soo veele doenlijck is nae te komen / de
„Gecommitteerden van de voorsz. Gedeputeerden zijn bereydt van weghen
„hunne Committenten ende Staten van hunne zijde / te belooven de presta-
„tie / volkominge ende onderhoudt van het getracteerde in dese Nederlanden
„ende niet vorder / in verstande nochtans / dat het niet en sal toegelaten wesen
„te komen tot arresten / repressalien ofte wegen van faicte om te hebben vol-
„doeninge van eenigh ghebreck ofte reparatie van eenighe inbreeckinghe des
„Tractaets / van d'een of d'ander zijde / dan naer dien op behoorlijcke verma-
„ninge tot dien eynde te doen / ende weygheringe van voldoeninge / ofte sulck
„uytstel dat het voor weygheringhe te houden ware / de Rechters van weder-
„zijden te kiesen volgens den 15. Artijckele van de voorsz. pointen sullen ver-
„klaert hebben datter ghebreck of inbraecke is ende reparatie valt / sal oock
„aengaende de Contraventien van Particulieren onderhouden worden het
„31. Artikel van de voorgaende Treves.

Ende en sullen de voorsz. hunne Committenten uyt krachte van de voorsz.
belofte niet verbonden zijn als tot 't gene aen goede Ondersaten ghevoege-
„lijck ende betamelijck is. Te weten om neffens sijne Majesteyt te doen
„alle moghelijcke ende geoorlofde debvoiren ende neerstigheden om te hebben
„volkominge van 't gebreck ofte reparatie van de inbraecke / Ende niet kon-
„nende 't selve alsoo verwerven / sullen gestaen / mits voldoende over de scha-
„den ende Interesten.

Op 't 2. Poinct de voornoemde Gecommitteerden verdragen hun daer in /
dat sullen geachtervolght / vernieuwt ende gehouden worden voor geslooten
„ende gearresteert alle Poincten ende Artikelen begrepen in 't Tractaet van
„den 9. April 1609. ende het naerder verdragh daer op ghevolght den 7. Fe-
„bruary 1610. behoudens de veranderinge ende verklaringe daer in te doen /
„blijvende oock in vigeure de belofte van de voornoemde Heeren Staten Ge-
„nerael ende van wijlen mijn Heere den Prince van Orangien gedaen aen de
„Ambassadeurs van Vranckrijck ende Groot-Britagnie den voorn: 9. A-
„pril 1609. van dat niet en soude verandert worden in 't Faict van Religie op
„de Dorpen wesende van het Ressort van de Steden van de Geunieerde Pro-
„vintien ghelegen in Brabandt / maer dat die aldaer sal blijven als voor dato
„van den Treves sonder eenigh beletsel ofte veranderinge.

Wat belangt het derde point van 't voorsz. Gheschrifte / alsoo 't selve ghe-
„noegh behelst ende vervat de woorden van het derde Artikel van het Trac-
„taet van den voorgaenden Treves met eenige extensie van dien / ende dat op
„het verstandt des selfs / oock geduerende de voornoemde voorgaende Trefve /
„eenige difficulteyten ghevallen zijn overmits de Generaliteyt van de woor-
„den en termen / wordt versocht naeder verklaringh ende specificatie van de
„Steden en Casteelen, mitsgaders van de Dorpen / platte Land / ende ander-
„sins die souden verstaen worden te behooren aen de selve Steden ende Ca-
„steelen / Vlecken ende Heerlickheden met haer ressort ende gevolgh van die
„ghene / daer van by 't voorsz. Artikel werdt vermeldt / Ende sonder preju-
„dicie van dien zijn te vreden dat voor soo veel als raeckt het platte Landt de-

pen-

„pendeerende van eenighe Steden ende Provintien die ghedurende de voor-
„gaende Treves bp d'een of d'ander zijde gehouden zijn gheweest / ende noch
„dagelijcks gehouden worden / men sich sal reguleeren gelijck men hadde be-
„hooren te doen voor den tijdt ende naer de woorden van den voornoemden
„Treves / Ende dat 't selve sal gheachtervolght worden in 't gesagh van het
„platte Landt dependeerende van de Steden ende plaetsen bp d'een of d'an-
„der sedert verkreghen / ook met last van te onderhouden ende doen onder-
„houden d'Artikelen ghecapituleert in 't overgeven van de selve Steden ende
„stercke plaetsen / ende dat die gene die bp dit Tractaet souden mogen vallen
„in wisselinge of gecedeert worden van d'een of d'ander zijde / sullen ghereg-
„leert worden nae de conditien van het bespreck dien aengaende te Arre-
„steeren.

Aengaende de Meyerepe van 's Hertoghenbosch vermelt bp het 4. Artikel van 't voornoemde Gheschrifte: de voornoemde Gecommitteerden souden
„verstaen dat sulck gereserveert sal worden tot eene particuliere Conferen-
„tie daer op te houden naer het beslupt van dit principael Tractaet / als we-
„sende van langh ende breet onderstaen.

Aengaende het bevaren van de rivière de Scheldt, ende Canalen van het
„Sas, Zwin ende andere See-gaten / daer op respondeerende / gementioneert
„bp het 5. Artikel behoort in aendenckinge ghenomen te worden / dat 't ghene
„aldaer wort voor-gehouden / is directelijck tegens de gemepne libertept / niet
„bestaende in eenighe egalitept / bp de voornoemde Gecommitteerden van de
„Vereenighde Provintien met het voorhouden van eenige naervolgende Ar-
„tikelen in effecte te pretendeeren t'hunwaerts alleene te behouden / het ghe-
„heel gesagh van de rivieren den Rhijn ende Mase / ende d'eenighe rivieren
„ende wateren / deur dewelcke eenigen kleynen handel soude mogen gedreven
„worden bp de inwoonders van de voorsz. andere Provintien soo te pramen
„ende beswaren dat die voor hemlupden ghenoegh souden ghemaeckt worden
„onvruchtbaer / als deur dewelcke sp geenen anderen noch vorderen Handel
„en souden te verwachten hebben dan voor soo veel als men henlieden met
„groote incommoditepten soude willen toelaten. Ende bp dien is alleslns bil-
„ligh dat gheconsenteert sal worden d'openinge ende Pype Navigatie van de
„voornoemde rivieren / Canalen ende andere See-gaten.

De Rechten / Impositien / Tollen ende andere lasten die ghegeven worden
„in 't inkomen van de See-Havenen ende rivieren / verhaelt bp het 6. Artijc-
„kel van 't voorsz. Geschrifte / sullen reciproquelijck mogen gereguleert wor-
„den als van ouden tijden / hebbende niet min de voornoemde Gecommitteer-
„den wel willen verklaren dat sp instantie ghedaen hebben bp hare Hooghept
„ten eynde haer soude believen te consenteeren ende procureeren dat de Licen-
„ten souden afgedaen worden / zijnde bp de selve hare Hooghept alreede order
„gegeven dat dit stuck sal worden geëxamineert om daer op behoorlijck te re-
„solveeren / naerdien sp naerder sal onderricht zijn van de mepninghe van de
„voorsz. Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien.

Het 7. Artijckel spreeckende van het wit Sout / alhoewel 't selve groote-
„lijcks bejeghent d'Inwoonders van Vlaenderen ende andere Provintien
„onder den Koningh / sal worden geaccorderrt.

Op 't gene wordt gepproponeert bp't 8. Artijckel / seggen / dat hunne Com-

mit-

„mittenten hebben goedt ghevonden / ghedaen te worden / ſoo ſy dadelijck
„zijn doende / eenighe andere ende breedere debvoiren om t'adviſeeren wat
„middelen men ghevoeghlijck ſoude konnen ghebruycken om te benificeeren
„de Commercien van beyden zijden in ende upt deſe Nederlanden / Ende
„ſonder prejudicie van 't ghene daer upt ſal reſulteeren / dat by proviſie dit
„point ſoude moghen ghereſulteert worden naer uptwijſen des voorgaenden
„Treves.

't Gene ghepoponeert wordt by het 9. Artikel in faveur van de Portugieſche Natie / is jegens de Wetten ende maximen van hetRijck van Spagnien
„ende by dien aldaer niet toelatigh ſonder conſent van den Koningh / niet-te-
„min ſal by hare Hooghept gheſchreven worden in Spagnien om deſhalven
„naerder te verſtaen d'intentie van ſijne Majeſteyt.

Het inhouden van het 10. Artikel noopende de informatie ende evaluatie
„van de Munte over alle de Provintien van het Nederlandt reſpectivelijck /
„ende het onverbreeckelijck onderhoudt van die wordt goet gevonden.

Nemaer aengaende het 11. 12. ende 13. de voornoemde Ghecommitteerde
„verklaren 't inhouden der ſelver niet te konnen toeſtaen / om de redenen mon-
„delinghe in het leſte receſs verhaelt.

De ſtadt Breda ſal overgelevert worden aen de voornoemde Heeren Staten
„Generael van de geunieerde Provintien ſonder het platte Landt / behou-
„dens aen den Koningh reſtitueerende Fernambucque voor 300000. Croonen
„van 50 ſtuyvers het ſtuck / maer aengaende de ſtadt Geldre, ſijne Majeſteyt
„verſtaet de ſelve te behouden / de ſtadt Rijnberck naer de demolitie van de
„Fortificatien ſal gelevert worden aen den Churfurſt van Ceulen / behoudens
„gelijcke demolitie van de ghene van Maeſtricht, toebehoorende voor een deel
„aen den ſelven Churfurſt / het Fort van Saftinge, ofte Polder van Namen ſal
„ghedemolieert ende verlaten worden / in wiſſelinge van de demolitie van de
„Fortificatien der ſtadt Santvliet, alles op Conditie dat in cas van overleve-
„ringe der voornoemde ſtadt Breda aldaer blijven ende ghehouden ſal worden
„het exercitie van de Catholijcque Religie.

Soo veel aengaet het 15. Artikel wordt goedt ghevonden dat noopende de
„materie ende reparatie van ſchaden ende Intereſten by weghen van Ju-
„ſtitie die ghеſchillen die vallen ſullen op de non Executie van het Tractaet
„ende om gheannoteerde ende gheconfiſqueerde goederen / ſullen gedecideert
„worden by Rechters aen beyde zijden te kieſen / naer behoorlijck reglement
„daer op te ſtellen.

Sonder nochtans daer in te begrijpen (ſoo ſchijnt gepretendeert te worden
„by het 16. Artikel) het bereght van het Proces van Caſtel Bellin, 't welck
„blijven ſal aen den Grooten Raedt / alwaer men verſtaet dat van weghen
„wijlen mijn Heer den Prince van Orangien niet gedaen en zijn gheweeſt de
„diligentien ende vervolgh als behoort om d'uptinge te verkrijghen: wordt
„niet-te-min verklaert ende toegeſeydt / dat den voornoemde Hoogen Raedt
„gehouden ſal zijn 't voorſz. Proces metten aldereerſten te decideren / achter-
„volgens 't gene gedragen by den voorgaenden Treves.

De Propoſitie gedaen by het 17. Artikel lupt in termen ſeer generael ende
„daerom wordt verſocht de ſelve wat in byſonder verklaert te worden.

Ende die ghene van het achthienſte Artijckel ſal moghen ghereguleert

„wozden naer dat behoozde geschiet ende geobserveert gheweest te hebben in „gevolge van den voorgaenden Treves.

Al-eer te beantwoozden het inhouden van't 19. ende 20. Artijchel sal dienen dat de voornoemde Heeren Gecommitteerden hun distinctelijck ende nader openen/ Ten eynde van daer af te doen rapport ende t'ontsanghen sulcke „instructien als van nooden wesen sal / verklarende met-te-min de voor„noemde Gecommitteerde sijne Catholijcque Majestept van meyninghe te „wesen te doen sulcke goede Officien by sijne Keyserlijcke Majestept datmen „vastelijck mach vertrouwen deselve te wyden sal zijn in dit Tractaet begre„pen te worden/ indien de voornoemde Heeren Staten sulcx versoecken.

Volght de voorsz. Acte

„DE Gedeputeerden van de Staten van de Provintien van het Nederlandt tot Brussel vergadert om te voldoen aen 't ghene hunne Gecommitteerde is voor-ghehouden gheweest by de Ghedeputeerde van de „Ho. Mog. Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien in de „Conferentie onder hun ghehouden om te Tracteeren Peys en Treves / be„loven te Ratificeeren ende t'approbeeren / te doen Ratificeeren ende appro„beeren by de Staten van hunne Respective Provintien allen 't ghene desen „dengaende sal wesen ghetracteert ende beslooten by hunne voorsz. Gecom„mitteerden volgende de Commissie ofte Procuratie hun gegeven den 3. Oc„tober lest-leden.

Gedaen tot Brussel den 26. Januarius in den Jare 1633. Onderstondt: „by ordre van de voorsz Heeren Gedeputeerde ondertekent I. Maes, ende was „ter zijde op-gedruckt een Segel van de Heeren Staten van Brabandt.

De Heeren Marca ende Ronnet zijn daer nae weder by den Heer van Heemstede gekomen / seggende gehoort te hebben dat niet alleen in de Vergaderinge maer ook by de Gemeente wierd misnoegen getoont over de Gemelde voorgaende by haer gedane antwoort: Versochten te weten waer in dat bestont. Hy antwoorde haer als van sich self datmen begheert hadde het vertreck der Spangiaerden; dat de Militie aen d'ander zijde in Eed van de Staten aldaer soude zijn; dat in de Vlaemsche Havenen garnisoen met ghemeen advijs soude werden geleyt; dat men versocht hadde de Restitutie van Rhynberck aen den Churfurst van Kolen, ende Gelder, ende Breda aen desen Staet, met Demolitie van Santvliedt. Waer op sy seyden dat wel al eer de Spaensche Militie was uyt Neerlandt gedaen retireeren: Maer terstond weder in-geroepen: alsoo men de Kercken in-nam / de Beelden stoorde / ende het onderste boven keerde. Op d'andere Pointen haer oude Liedt singende: geen macht te hebben: ende dat de selve onbillick waren. Endelijck versochten nieuwe Conferentie die haer is toegestaen met voorgaende te ghemoet-voeringhe dat men hoe langer hoe meer merckte dat sy niet oprechtelijck en procedeerden/ of gheensins voldeden de hoop die sy te voor ghegheven hadden. Men begeerde dat sy souden uytbrengen een Acte van substitutie van de Infante met alle substantiele ende noodighe Clausulen van Verbande in eene Procuratie gherequireert (daer in haer overgegevene Defectueux was) ende in specie met belofte van Garand van de selve Infante als Gouvernante / ook dat sy souden moeten uytbrengen

gen Confirmatie des Koninghs op de ſelve ſubſtitutie / ſy ſoyden alreede daer over-gesonden te hebben. Item taxeerde haer oock van dat ſy ſouden hebben laſt of intentie om met preſenten de voornaemſte van de regeering te corrumperen; Waer van de Heer Prince de Vergaderingh heeft gewaerſchouwt.

Den 8. Martij verſochten die van d'ander zijde dat upt de Procuratie van den 12. Decemb. mocht werden gelaten de Clauſulen dat ſy waren gekomen tot de Handeling op de Declaratie van den 22. May ende 11. Februaris. Item in de Procuratie te ſtellen / dat ſy ſouden handelen in twee qualiteyten: te weten als van wegen den Koningh ende van weghen de Staten. Hulcks is den 18. Martij toegeſtaen. Hoewel Zeelandt daer teghen heftigh heeft geprotesteert / als oock die van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen.

Die van d'ander zijde verpocheerden de ſelve Procuratie al weder als relatijf op die van den 12. Februarij / alwaer van de ſelve 2. Declaratien was gementioneert; oock om verſchepden andere defectuoſitepten ſoo ſy ſepden: daer op men haer gevocht heeft met explicatien / allerhande redenen / ende goede inductien te geven contentement: Maer ſy hebben de ſelve niet aengenomen: eindelijck heeft men haer gheſepdt te ſullen de Procuratie redreſſeeren na haer welgevallen: ſoo wanneer ſy oock de ſubſtitutie van d'Infante ſouden hebben uptgebracht.

Tweede Procuratie.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den genen die deſe jegenwoordige ſullen ſien ofte hooren leſen / Salupt. Doen te „weten / Alſoo wp bp Onſe opene Brieven van den 12. December des „'voorleden Jaers Gecommitteert ende gheauthoriſeert hebben ſeeckere Ge„deputeerden die upt onſen Name ende van onſent wegen mette Heeren Ge„committeerden van de Heeren Ghedeputeerden van de Heeren Staten van „de Nederlantſche Provintien tot Bruſſel vergadert / ſouden treden in onder„handelinge omme een goede ſeeckere ende Chriſtelijcke uptkomſte / upt de „'langduerige Nederlandtſche Oorloghen te vinden / daer over te tracteeren „'ende te beſlupten. Ende 't ſedert de voorſz. Gecommitteerde van de voor„noemde Heeren Ghedeputeerden van de Staten tot Bruſſel vergadert / ver„toont ende uptgebracht hebben Procuratie van den Koning van Spangien „van den 26. Julij 1629. op d'Infante, ende verbolgens Procuratie bp forme „van ſubſtitutie van de Hoogh-gemelte Infante van den 26. Februarp des te„genwoordighen jaers / op de voorſz. Gecommitteerde van de Heeren Gede„puteerden van de Heeren Staten tot Bruſſel vergadert / gepaſſeert / So is 't / „Dat wp de voorſz. Gedeputeerden in onſe meer-ghemelte Procuratie ghe„noemt te ſamen ofte het meerendeel van de ſelve inſgelijcks gegeven hebben „ende geven bp deſen / volkomen macht / authoriteyt ende bevel / omme in on„ſen Name ende van onſent weghen mette Ghecommitteerden van de voor„noemde Heeren Ghedeputeerden van de Heeren Staten tot Bruſſel verga„dert / mede als Gecommitteerden ende Procureurs van den Koning van Span„gien ende van de Infante te mogen Handelen, Tracteeren ende Beſlupten / „ten eynde ende in manieren als vooren / belovende voor goed / vaſt ende van „weerden te ſullen houden ende doen houden / al 't gunt bp de voornoemde

„onſe Ghedeputeerden oock in de voorſz. qualitept met de voornoemde Ghe-
„committeerden van den Koningh van Spagnien ende van de Infante ghe-
„accoordeert ende beſlooten ſal worden/ende alle 't ſelve te ratificeeren/te doen
„nakomen ende volbrengen gelijck wy by onſe voorgaende Procuratie hebben
„belooft / welcke Procuratie wy verklaren dat blijft van weerden ende in ſijn
„geheel. Gedaen in onſer Vergaderinge in 's Graven-haghe den 18. Mar-
„tij 1633.

Tweede Procuratie.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden allen den gheneu
„die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen / Saluyt. Doen te weten / Alſoo
„de Heeren Ghedeputeerden van de Heeren Staten van de Nederlandt-
„ſche Provintien tot Bruſſel vergadert door der ſelver Gecommitteerden in 't
„Vrundlijck hebben doen aenbieden / met ons te mogen komen in onderhan-
„delinghe / omme middelen ende upthomſte te vinden het zy by Vreede of
„langduerigh Beſtandt / waer mede die geſamentlijcke Nederlandſche Pro-
„vintien van den langhduprigen ende Land-verderfelijcken Oorlogh die de
„Nederlanden ſo vele jaren hebben geaffligeert / ſouden konnen verloſt wor-
„den / Ende daer op by ons tot de aenghebodene onderhandelinghe zijnde
„gheadſigneert die plaetſe van den Haghe / de Ghecommitteerden van de
„Ghedeputeerde van de Heeren Staten van de voorſz. andere Provintien
„haer alhier hebben laten vinden / ende verſocht ten ſijne als vooren met onſe
„Ghecommitteerde in Conferentie te moghen koomen / ſoo in qualite als
„gheauthoriſeert by Procuratie van den Doorluchtighen Grootmachtighen
„Prince Philips de Vierde Koningh van Spagnien / etc. Ende by ſubſtitutie
„van de Doorluchtighe Princeſſe Iſabella Clara Engenia Infante van Spa-
„nien / etc. Uytwijſende de reſpective Brieven van Procuratie van den
„26. Julij 1629. Ende de ſubſtitutie in dato den ſes-en-twintighſte Fe-
„bruary leſt-leden als mede in qualité ende als ghemachtighde van de Ghe-
„deputeerden van de Heeren Staten van de Nederlandtſche Provintien tot
„Bruſſel vergadert / volghens ende uytwijſende der ſelver Commiſſie ende
„Procuratie van den derden October 1632. Soo is 't: dat wy van onſer zijde
„mede te vreden zijnde tot nederlegginghe van 't voorſchreven langhduerigh
„ende bloedige Oorloghe / ende tot ſoulagement van de goede Ingheſetenen
„ende Inwoonderen van de ghemeenlijcke Nederlandtſche Provintien /
„alle goede Chriſtelijcke ende ſeeckere middelen te verſtaen ende in te gaen /
„ende ons volkomentlijck betrouwende op de wijſheydt / ervarentheydt
„ghetrouwigheydt van den Wel-ghebooren Grave ende Heere / Heere
„Floris Grave van Cuylenburgh, Hy-Heere van Pallant / Wittem / Weer-
„de / etc. Heer ter Leede / Lienden / Wildenborgh / Kentſwijler / Engels-
„dorp / Bachem / Brechem / etc. Heer Hendrick van Eſſen Extra-ordinaris
„Raet des Furſtendoms Gelre ende Graefſchap Zutphen / Richter van Arn-
„hem ende Amptman in Veluwen-zoom / Heer Nicolaes vander Bouckhorſt
„Heere van Noortwijck ende Wimmenom / Baillin en Dijckgraef des lands
„van Rhyn-Land / Heer Cornelis van Teresteyn oud Burgemeeſter der ſtadt
„Dordrecht / gecommitteerde Raed van de Heeren Staten van Holland ende

Weſt-

„West-Vriesland/ Heer Iacob van Brouchoven, oudt Burgemeester der stadt
„Leyden/ Heer Adriaen Pauw, Ridder Heer van Heemstede/ Raet Pensionaris
„van Holland ende West-Vrieslandt/ heer Iohan de Knuyt, eerste en represen-
„teerende den Adel in de Staten ende Raet van het Graefschap van Zeelant/
„mitsgaders ordinaris Raet van sijn Exelentie de Heer Prince van Orangie/
„Heer Symon van Beaumond Raed ende Pensionaris der stadt Middelborgh/
„Heer Adriaen Ploos, Ridder/ Heere van Oudegein/ Tienhoven ende Gein/
„Heer Iohan van Zuylen vander Haer, Heer vander Haer/ Cockengen/ Spen-
„gen/ ende Monsoorts gerechte/ Heer Rienck van Burmania, Grietman over
„Ferwarderadeel/ Heer Pieter van Walta, Heer Sweer van Haersolte tot Haerst
„ende Echden/ Land-Rentmeester Generael van Zallant/ Heer Hendrick
„ter Cuylen Burgermeester der stadt Zwol/ Heer Goossen Schaffer tho Vyt-
„huysen ende der Meden Joncker ende Hoveling/ ende heer Lucas Clann tho
„Warfhuysen/ Eendrum ende Pieters-buyren/ etc. Joncker ende Hoveling/
„hebben de selve te samen ofte het meerendeel van dien gegeven/ ende geven
„by desen volkomen macht/ authoriteyt/ generael ende speciael bevel omme
„mette gecommitteerden vande welgemelte Heeren Staten van d'andere zij-
„de in qualité als Commissarisen ende Procureurs van den Hoogstgemelden
„Koning van Spangien ende Hooghgemelde Infante, ende van de welgemel-
„de Heeren ghedeputeerden van de Heeren Staten tot Brussel vergadert
„van onsen 't weghen ende in onsen Name alhier in den Haghe op 't Hof in de
„plaetse daer toe gheprepareert te vergaderen/ te hooren d'openinghe van
„'t ghene de ghemelte Heeren ghedeputeerden in de voorschreven qualiteyten
„sullen aenbrenghen ende wijders met hun te treden in onderhandelinghe
„om een goede seeckere ende Christelijcke uytkomste door middel van Vreede
„af langhduerigh Bestandt uyt de voorschreven Oorloghen te moghen vin-
„den/ daer over te tracteeren ende te moghen besluyten ghelijck als sy-luyden
„tot meesten dienst ende verseeckeringhe van de Vereenighde Nederlanden/
„hare geassocieerde goede Inwoonderen der selver/ ende andere gheinteres-
„seerde in de voorschreven langhduerighe Oorlogh/ sullen bevinden te be-
„hooren/ ende hebben belooft ende belooven mitsdesen ter goeder trouwen/
„ende onder obligatie van ons ende onse Successeuren in 't generael ende
„particulier voor altijdt goedt/ vast ende van weerden te houden/ 't gene
„by onse voorschreven ghecommitteerden desen aengaende gheaccordeert
„ende beslooten sal worden 't selve te ratificeeren/ onverbrekelijck te onder-
„houden ende doen onderhouden/ oock voldoen ende doen voldoen/ son-
„der daer teghens immermeer te doen/ ofte ghedooghen ghedaen te wor-
„den in eenigher manieren/ des ten Oirconde hebben wy desen doen Pa-
„rapheeren/ met onsen grooten Zegel doen zeghelen; ende by onsen Grif-
„fier doen teeckenen. In onse Vergaderinghe in 's Graven-Haghe den
„24. Marty 1633.

Ende alsoo de Heer de Knuyt ter Vergaderinghe presideerende difficul-
teyt maeckte om met vier stemmen de voorschreven Procuratie te arresteren/
so heeft de Heer van Noortwijck als gepresideert gehadt hebbende in de voor-
gaende weeck de Conclusie gheformeert met de vier toestemmende Provin-
tien. Dan hebben de Heeren gedeputeerden van Vrieslandt ende Stadt
ende Lande respectivelijck verklaert te persisteeren by haere voorighe

laſt/ Verklaringen ende Proteſten op al 't gene was gedaen ende verſoeckende als noch / dat volgens Reſolutie ende Verklaringe voor deſen ende nu wederom gedaen en ghenomen ſonder eenige voorder dilay op haer over-gegeven Remonſtrantie gedifponeert mocht worden.

Vpdagh den 1. Aprilis hebben de Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de Handelinge van den Treves met die van d'andere zijde by mondelingh verhael vanden Heer van Heemſtede gerapporteert/dat ſedert den 24. Marty leſt-leden / als wanneer haer Ho. Mog. hadden laten depeſcheeren nieuwe Procuratie om met die van d'andere zijde in twee qualiteyten te handelen / dat hun de ſelve Procuratie ten voorſz dage nae de middagh is over-gelevert geworden / ende gecollationeert zijnde jegens de Coppe Autentijcq / dat die van d'andere zijde hadden verklaert dat ſy voor als noch niet anders en koſten ſeggen/als dat ſy daer inne namen contentement/ doch dat ſy de voorſz. Procuratie in den haren nader ſouden examineeren / ende ter naeſter by een komſte dies aengaende finale Verklaringe doen; waer op hun afgevordert zijnde hun Geſchrift op het gene hun van deſer zijde jonghſt is ter handt gheſtelt om dat ſy hier bevoorens iterativelijck hadden verklaert / dat ſoo wanneer de Heeren hare Ho. Mog. Ghedeputeerden met de voorſz. Procuratie ghereedt ſouden zijn/ dat ſy van haer zijde met het begeerde Geſchrift oock gereed ſouden komen / hebben daer op gheantwoordt dat ſy met 't voorſz. Geſchrift als noch niet ghereedt en waren / vermits ſy niet en wiſten dat de Procuratie nu ſoude worden overghelevert / verſoeckende tijdt tot de overleveringhe van 't meergenoemde Geſchrift/ te meerder om dat eenige onder den haren waren / die de Nederlandtſche Tale niet en verſtonden / ende dat overſulcks de meerghenoemde Procuratie onder hun ſoude moeten ghereſumeert worden ende daer-en-boven dat by hun alles eerſt in het Franſch-ofte Walſch moeſt worden geſtelt/ ende daer nae van woordt tot woordt getranſlateert in de Nederlandtſche Tale om aen hare Ho. Mog. Gedeputeerden over-gelevert te kunnen worden/ende dat ſulcks moeplijck viel ende deſe te meerder tijdt daer toe gherequireert werdt / ende naer dat veele Diſcourſen over ende weder op dit ſtuck ghehouden ende ghevallen waren/ hadden de Gemelte Heeren Gecommitteerden van d'andere zijde aengenomen het begeerde Geſchrift over te leveren den 26. Marty leſt-leden / 't welck ſy oock ten ſelven daghe hebben ghedaen.

't Geſchrift van den 15. Marty waren de navolgende Apoſtillen: die relatijf zijn tot de 21. Artikelen; aen den Gecommitteerden van d'ander zijde in 't laetſte van December jonghſt verleden overgegeven: die welcke (hier te vooren geſtelt) alhier moeten werden geconjungeert ende ghehouden als gherepeteert.

I. Dat de Heeren Staten van de Nederlandtſche Provintien aen d'andere zijde datelijck ende effective ſullen preſteeren nae 't beſlupt van het te maken Tractaet alle 't gene Nederlandt aengaet / Rhijnberck ende de Forten daer over daer in begrepen/ ſonder al voorens eenige laſt ofte ratificatie van hupten af te wachten.

II. Dat het 4. Artijckel van den voorgaenden Treves ſal worden onderhouden ten opſichte van d'Ooſt-Indien als in den voorgaenden Treves is gepractiſeert geweeſt: ende aengaende de ſaeck van de Weſt-Indien dat die ſullen

„len gelaten worden in ſoodanigen Staet als die tegenwoordigh zijn.

III. Dat de platte Landen de Steden ſullen moeten volghen / ende in cas die van de andere zijde petwes ſouden moghen overkomen in 't regardt van „'t ſtuck van de Religie / ten platten Lande voornoemt dat daer op ſoude mo„ghen werden ghelet / doch dat de acte by de Heeren Ambaſſadeurs ten tijde „van 't ſlupten van den voorgaenden Treves gegeven / niet en kan geadmit„teert worden.

IV. Dat dit Artikel neceſſair is ende dat men daer by ſal perſiſteeren.

V. Dat dit Artikel ſal worden gemainteneert ende daer by geperſiſteert.

VI. Dat by dit Artikel ſal worden gheperſiſteert ende 't ſelfde ghemain„teneert.

VII. Hier op en is egeen nadere Reſolutie ghevallen als zijnde by die van „d'andere zijde toegeſtaen.

VIII. Op den inhoudt van dit Artikel is Reſolutie ghenomen by occaſie „van de deliberatie op het 2. Artikel hier vooren.

IX. Dat dit point in 't generael werdt gehouden voor gearreſteert ſoo het „lept; ende ſoo hier nae eenighe particularitepten ſich ſouden mogen komen „te openbaren / dat als dan daer over met die van d'andere zijde ſal worden „geconfereert ende geſproken.

X. Dat dit point ſoo nae ghebracht ſal worden als men kan ende ſoo veel „mogelijck ſal zijn.

XI. Dat hier op egeen naerdere reſolutie en is gevallen / en dat ten weder„zijden hier in wordt gecondeſcendeert.

XII. Dat dit point voor als noch ſal gelaten worden ſo het ſtaet om te ſien „wat upt de nadere Conferentie met die van d'andere zijde te houden deſes „aengaende ſal reſulteeren / ende datmen daer na by trappen ſal mogen voor„ſlaen / te weten datmen de ſegenwoordige Spangiaerden in de Nederlanden „aen d'andere zijde / ſoude laten uptſterven / ende dat geduprende den te ma„ken Treves egeen andere Spangiaerden ſouden mogen ghebracht worden „in Nederlandt te Water noch te Lande / ende dat ſulcks oock niet willende „vallen dat men als dan dit Artikel ſal reſumeeren.

XIII. Dat op dit point ernſtelijck ſal worden geurgeert / ende ſoo veel doen „om te obtineeren als men ſal konnen doen / doch niet konnende hier met „overkomen / dat men dit Artikel als dan ſal laten gliſſeeren.

XIV. Dat alle mogelijcke debvoiren gedaen ſullen worden om te bekomen ende obtineeren den inhoud van dit 14 Artikel ende te ſien hoe verre dat men „hier met ſal deur konnen / en ſulcx niet willende vallen / dat men als dan met „trappen ſal moghen wijcken: ende dienvolghens voorſlaen 1. Dat gheen „Spaenſch guarniſoen / noch Spaenſch Gouverneur in de Havenen van „Vlaenderen ſoude mogen aengeſtelt worden; ende ſulcks oock niet willende „vallen / dat men als dan ſal voorſlaen / dat de Soldaten ende Gouverneurs „tot beſettinge van de Havenen ſullen zijn ende blijven alleen in den Eedt van „de Heeren Staten van de Nederlandtſche Provintien van d'andere zijde „ende niet in Eed van den Koningh van Spangien: ende dit oock niet kon„nende geobtineert worden in 't generael / datmen de voorſz. ſuſtinue aen eene „Stadt langhs de Cuſt van Vlaenderen Zee-haven hebbende / ſal applicee„ren: ende ten laetſten ſoo dit oock niet en ſal willen vallen / dat men als dan

ſal

„ſal voorſlaen / dat een reglement ſal moeten ghe-emaneert worden by een „Tractaet apart over de gheleghenthept der voorſz. Haven met weder-zijds „bewilligunge.

XV. Dat dit Artijckel ſoo het lept ſal blijven / ende daer by gheperſiſteert „worden / voor ſoo veel de redditie van de Steden belanght / ende ſooder eeni„ge particularitepten ſouden mogen worden voortgebracht / dat daer op ſal „worden gehandelt.

XVI. Dat by dit Artijckel ſal worden gebleven, te meerder om dat die van „d'andere zijde hier niet ſonderlinghs jegens en seggen.

XVII. Dat ghebleven ſal worden by de verklaringhe by de Heeren haer „Ho Mog. gedeputeerden in der ſelver Name / volgens voorgaende Reſolu„tie / deſes aengaende in het jongſt over-geleverde Geſchrift gedaen.

XVIII. Dat dit Artijckel gelaten ſal worden ſoo het lept.

XIX. Dat volgens dit Artikel in reden ende billighept beſtaet dat die van „de Gereformeerde Religie aen d'andere zijde bupten recherche ende in hare „hupſen ongemoept werden gelaten / ende dat wijders geperſiſteert ſal worden „by de gedane verklaringe in het jongſt over-gegevene Geſchrift aen die van „d'andere zijde / noyende die gene die in Spagnien verkeeren / woonen ofte „Frequenteeren / of aldaer Domicilie ſouden mogen gaen houden.

XX. Dat gebleven ſal worden by de verklaringe hier op gedaen in 't jong„ſte over-geleverde Geſchrift ſoo nopende de geapprehendeerde invaſien ende „attacquen van den Keyſer geduerende den te maecken Treves / als ook ten „regarde van 't Recht van ſaecken in Duytſlandt.

XXI. Dat alle mogelijcke debvoiren ſullen worden gedaen voor de geinte„reſſeerde perſonagien ende Heeren / mitsgaders particulieren / volghens de „Memorien by de ſelve alderepdts gegeven ofte noch over te geven.

Hier nae volght 't gunt de Ghecommitteerde van d'andere zijde hebben den 26. Marty op 't voorgaende (relatijf ende gheconjungeert op de 21. Artikelen, daer mede ſy den 28. Decembris waren na Bruſſel getogen) overgelevert.

„DE Ghecommitteerde van ſijne Majeſtept ende der Gedeputeerde van „de Staten der Nederlandtſche Provincien vergadert tot Bruſſel, heb„bende ghelien ende overlept het geſchrift hen-lupden in handen geſtelt „den 15. van de loopende Maent van Marty by de Heeren gedeputeerde van „de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien / verklaren. Al„ſoo men hier by een ghekomen is om by wege van een goede Vrede ofte Be„ſtandt in ruſte te ſtellen d'Ingeſetenen van alle deſe voorſz. Nederlanden / „dat ook dienen gheſocht te worden van d'een ende d'ander zijde de middelen „om daer toe te komen by redelijcke / ghevoeghlijcke / ende doenlijcke Condi„tien / waer toe ſy gecommitteerde van hunne wegen alleſins trachten / daer „toe bybrengende al 't gene in hun vermoghen is / welcken volghende hebben „geantwoort op 't eerſte point van de Propoſitien van de voorſz. Heeren Sta„ten Generael aengaende d'eerſte volboeninge van het Tractaet / dat de ſelve „ſal reciprocquelijck ende dadelick konnen volbracht worden terſtont naer het beſlupt

„besluyt des selfs / voor soo veele als soude konnen ende moghen promptelijck geëffectueert worden / ende tot versekertheyt van 't gene daer van d'executie „vereyscht vorderen tijd / sal daer in mogen versien worden met gemeen ad„vijse / by weghe van Gyselaers ofte andere bequame middelen / die men in „ghelijcke saecken gewoon is te gebruycken / daer van men lichtelijck sal kon„nen over een komen / het principael beslooten zijnde.

Maer aengaende het onderhoud van 't Tractaet naer de voorsz eerste vol„kominge / hebben gepresenteert daer in te verbinden eerst sijne voorsz. Ma„jesteyt als sijne Procureurs / ende uyt krachte van het vermogen 't welck sy „van de selve hebben by de Brieven van substitutie ende Procuratie daer in „gheinsereert hier te vooren overghelept / boven welcke Obligatie de Sere„nissime Infante belooft by de voorsz. Brieven van substitutie / als Procura„tie van sijn voorsz. Majesteyt ende in woort van Princesse te volbrenghen „ende onderhouden 't voorsz. Tractaet ; Voorts om aen de voorsz. Heeren „Staten Generael noch te geven overvloediger satisfactie / de voorsz. Ge„committeerde hebben gepresenteert te verbinden de voorsz Staten van hun„ne zijde totte prestatie voldoeninge ende onderhoudt van 't voorsz. Tractaet „binnen de Nederlanden in dier voeghen nochtans ende niet vorder als ghe„draghen is by haer-luyder antwoort op 't voorsz. 1. Point ende naerder ver„klaringhe van dien / by middel van welcke verseeckertheden ende verbinte„nissen de voorsz. Heeren Staten Generael / hebben meer dan suffisante re„den omme hen-luyden te genoegen / aengesien selfs dat Koningen / Staten / „ende Republijcquen in ghelijcke Tractaten hen-luyden te vreden houden „met het enckel woordt van d'een aen d'andere / in dier voeghe datter geen„derhande Fondament en is van te vereyschen van de voorsz. Ghecommit„teerde andere ende meerdere versekertheden / dan die gene die aengeboden „zijn gheweest. Ende noch min van de voorsz. Staten van hunne zijde te „willen doen verbinden totte prestatie absolute van 't voorsz. Tractaet niet „alleenlijck in dese Nederlanden / maer oock in soo veele andere Rijcken ende „Staten van sijne voorsz Majesteyt soo wijdt van hen-luyden gheleghen / „ghelijck nochtans de voorsz. ghedeputeerde van de Heeren Staten Gene„rael schijnen te willen doen by 't voorsz. Gheschrifte van den 14. Marty / in „plaetse dat in diversche voorgaende Conferentien namelijck die van den „7. February ende 4. Marty sy-luyden verklaert hebben de voorsz. prestatie „niet vorder als in de Nederlanden van de voorsz. Staten te versoecken / mits „welcken de voorsz. Ghecommitteerde persisteeren met redenen by de voorsz. „presentatien. Te meer dat de voornoemde Heeren Staten Generael van „hunne weghen ghene andere verseeckertheyt en presenteeren dan van hen„luyden woort ende Obligatie.

Voor soo veele belangt het tweede Point van de voorsz Propositie segghen „als t'anderen tijden dat sy consenteeren in de vernieuwinghe van de Artijc„kelen van den voorgaenden Treves ende Verdragh daer naer ghevolght „op den 7. Januario 1610. Behalven de veranderinghen ende verkla„ringhen daer van men onderlinghe sal konnen accordeeren / in conformiteyt „van den eygen termen van het voorsz. tweede Point / en met conditie dat ge„observeert sal worden 't ghene belooft is gheweest by de voorsz. Heeren Sta„ten / in 't aengaen ende in effecte als deel van het Tractaet van den selven

»Treves / noopende het Faict van de Religie ; ghelijck des ghetuyghen ende verifieeren d'Ambaſſadeurs van den Coninghe van Vranckrijck daer in geintermetteert gheweeſt zijnde / by Acte daer van uytgegeven van den ſelven »date als is 't voorſz. Tractaet / waer by den Staet van de voorſz. Vereenighde Provintien geen Intereſt en ſal lijden / niet meer als by tijde van de »voorſz. voorgaenden Treves.

Raeckende het 3. Artikel / de voorſz. gecommitteerde hebben hun gerefereert ende refereeren als noch tot het 3. Artikel van den voorgaenden Treves / ende tot 't gene dat behoorde gedaen ende onderhouden geweeſt te hebben in gevolge van dien / ſonder Regart te nemen op 't gene dat ter contrarie »geusurpeert / gelijck bijchen ſal gebeurt te zijn in diverſche Plaetſen waerom ende tot verhoeden van alle miſverſtanden ende ſwarigheden die anderſins ſonden mogen rijſſen / ende tot afleggen van de gene opgekomen gedurende de voorgaende Treves tot nu toe onbeſlicht ghebleven / is van nooden een klaer Verdragh te maecken over alle de Limiten van d'een ende d'ander zijde in gevolge van het Diſpoſitijf van 't voorſz. derde Artikel van de voorgaende Treves ende vernieuwinge van dien ende niet naer de voorſz. Pretenſie / ende dien aengaende te komen in particuliere Conferentie ſonder verachteringhe van het principael Tractaet ; vindende oock alleſins redelijck / ende overſulcks inſiſteerende in 't gene ſy geconditioneert hebben / aengaende 't onderhoudt van de Capitulatien gemaeckt met de Steden aen de voornoemde Heeren Staten Generael ſedert de voorgaende Treves overghegheven : In de voorſz. Conferentie op de Limiten ſoude oock mogen afghelept worden het differend van de Meyerye van 's Hertogenboſch : waer van mentie gemaeckt wordt by het 4. Artikel van de voorſz. Propoſitien / als niet wel konnende jegenwoordelijck gedefinieert worden om de redenen begrepen in de antwoorde van de voorſz. gecommitteerde.

Belanghende het 5. Point / wordt andermael verklaert / dat de Propoſitie daer by geroert / is een nieuwe Hervitupt / niet gebruyckt voor den Oorloge / jeghens het recht van alle Volckeren ende vryheydt van de Commertie / inghebracht buyten de beſpreeckien van den voorgaenden Treves / waer deur ſoude gegeven worden den voet ende Occaſie / om in te brengen gelijcke ofte andere ongherieven in de Rijcken ende Staten van ſijne voorſz. Majeſteyt tot beneficie van ſijne ſubjecten tot incommoditeyt ende achterdeel van de Inwoonders van de voorſz. geunieerde Provintien aldaer handel doende / in 't verminderen ofte verhinderen de Rechten van Stapelen ofte andere oude Prerogativen die aen eenige Nederlandtſche Provintien ofte Steden ſouden mogen toebehooren.

Met noch minder redenen wordt by het 6. Point gepretendeert dat de Havenen van Vlaenderen ſouden overlaſt worden met nieuwe Rechten, Impoſitien, ende Lichtingen ; om gelijck te ſtellen de Laſten aldaer mette gene van de Schelde, als weſende directelijck jegens de Privilegien ende oude herkomen van de voorſz. Provintie / daer by gantſcheijck ſoude worden ghedivertert ende te niet gedaen alle Commertie ende Traffique der ſelver / om daer mede te beneficeeren de Naburige Staten ende Rijcken : hen-lupden ter ſurpluſe remitteerende / tot 't gene by gemeender handt ſoude moghen worden geadviſeert om te faciliteeren ende vorderen de Trafijcq ſoo gelijckmatelijck als eenigh ſins doenlijck wordt.

Waer

Waer mede wordt ook voldaen aen 't 8. Artikel van de voorſz. Propoſitie.

Op 't 7. iſs men d'accord.

Op 't 9. en kan gheen andere antwoorde vallen dan de ghene hier te voren „gegeven/ verwachtende de reſcriptie van Spangien.

Het 10. wordt reciproquelijck geaccordeert.

De Propoſitien gedragen by de 11. 12. ende 13. Artikelen en komen in gee„nighe manieren gheadmitteert worden / om de redenen verbaelijck ghede„ducert.

Op het 14. Point en wordt niet bevonden datter eenighe redene voort-ghe„bracht is/die de Heeren Staten Generael ſoude mogen bewegen om niet aen „'te nemen die aenbiedingen die van weghen ſijne Majeſteyt dien aengaende „gedaen zijn tot ſoo grooten profijt ende voordeel van de voorſz. Heeren.

Aengaende het 15. Point en valt gheen verder Declaratie / nidts het leſte „geſchrift van de Heeren ghedeputeerde ghenoegh over een komt met d'over„gegeven antwoorde.

Op het 16. alſoo men onderricht is dat den grooten Raedt in egeen gebreck „en is gheweeſt van recht te doen in de ſaecke van Chaſtelbellin / en kan ook „de ſelve met egeene redene upt den voorſz. Raedt verſonden worden/ ſonder„linge voor Rechters die volgens deſe onderhandelinge alleenlijck ſouden die„nen om kennisſe te nemen van ſaecken / rakende het gebreck van het onder„houdt van het Tractaet/ of van geconfiſqueerde of geannoteerde goederen.

Hoopende het 17. Point / ſullen de Onderſaten ten weder-zijden in hun „geheel blijven ten opſien van de Actien die hun ſouden moghen toekomen in „ghevolghe van het voorgaende Beſtandt ende de vernieuwinge van 't ſelve/ „Ende voor ſoo veele aengaet de middelen van verſeeckeringe tegens de ſcha„den ofte overlaſten die hier namaels ſouden mogen voorvallen ter oorſaecke „van eenighe Arreſten of inbraecken teghens het Tractaet / ſullen de voorſz. „Heeren gedeputeerden hun naerder gelieven te Declareeren.

Over het inhoudt van het 18. Point en valt niet anders te ſegghen/ als het „gene begrepen is in den voorgaanden Treves/ zijnde niettemin te breden dat „de Artikelen gheſlooten tuſſchen den Koninghe van Groot-Brittagnie ende „den Conneſtabie van Caſtilien/ ſullen over-geſet worden in de Nederlandt„ſche Tale ende daer van gemaeckt worden een Acte particulier / die gehou„den worde als deel van het Tractaet.

Op het inhoudt van het 19. Point ghedraeght men hem tot d'antwoorde „dien aengaende te voren over-gegeven.

Aengaende het 20. Point ſal dienſtigh zijn dat de voorſz. Heeren ghedepu„teerden hun naerder ende volkomelijck verklaren/ om t'ſamen van als rap„port te doen aen hare Ho. Mo. ende daer naer in het verder onderſoeck van „de ſaken punctuelijck antwoort te geven / met toevoeginge van 't gene daer „beneffens dient verſocht by de voorſz. ghecommitteerde. Onderſtondt by „laſt van de voornoemde gecommitteerde getekent.

V. Marcke.

Pointen ende Artikelen door de Gedeputeerden van de Heeren „Staten Generael der Vereenighde Nederlanden totte jeghenwoordighe „handelinghe van Beſtandt by precijſen laſt van de ſelve Heeren Staten „over-ghelevert aen de Heeren Ghecommitteerden van den Koningh „van Spangien in krachte van de ſubſtitutie van d'Infante op hun ver„leent, als oock Ghecommitteerde van de Heeren Gedeputeerde van de „Staten van de Provintien van het Nederlandt tot Bruſſel vergadert om „hier op te hebben der ſelver Categoricque antwoordt.

I.

„DAt de ghemelte Heeren Gecommitteerden ghehouden ſullen zijn date„lijck upt te brenghen nadere Procuratie van den Hooghſt-ghedachten Koningh, oft approbatie van de ſubſtitutie by de Hoogh-ghemelte Infante van Spangien op haer E. ghegheven totte jeghenwoordighe Hande„linghe/ ende nae 't beſluyt van dien daer op upt te brenghen Ratificatie van „den meer-hooghſt-gemelde Koningh binnen ſes weecken, ende van de meer„hooghſt-gemelde Infante binnen 14. dagen, mitsgaders van de Heeren Sta„ten van de reſpective Nederlandſche Provintien aen d'ander zijde binnen „drie weecken, ende dat alles in beſtendighe forme ſonder infertie van eenighe „Clauſulen of Stipulatien die in 't Tractaet niet expreſſelijck en ſullen zijn „begrepen; Ende ſullen de ghemelte Heeren Staten van de Nederlandſche „Provincien voornoemt dateljck ende effective naer het voorſchreven be„ſluyt van het te maecken Tractaet ghehouden zijn te preſteeren / loopende „den voorſz. tijd van veerthien daghen ſonder verder dilay alle 't ghene in de „Nederlanden ende daer omtrent in kracht van 't voorſz. Tractaet ſal zijn „geaccordeert ſonder daer toe eenige naerdere laſt ofte Ratificatie af te wach„ten / ende ſullen oock de meer-ghemelte Heeren Staten van de Nederland„ſche Provintien / aen d'andere zijde / moeten inſtaen ende guarandeeren „alle contraventien ende miſbruycken die ghedruyende den te beramen tijd „van het Tractaet ſoude moghen komen te gheſchieden ende voorvallen / in „ende omtrent Nederlandt / ende daer nevens ſolemnele beloften doen van „de goede ende behulpſame handt te ſullen bieden dat de Contraventien ende „misbruycken ghedruyende den ſelven tijd buyten Nederland vallende / op „'t ſpoedighſte moghen werden gherecht ende effective ghereparеert; ende „zijn de meer-gemelte Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael van de „Vereenighde Provincien te vreden de Heeren hare Principalen ende Com„mittenten te verobligeeren voor de Preſtatie / onderhoudinghe ende naer„kominghe van alle 't ghene ghetracteert ſal worden / ende van wegen deſen „Staet ſoude moeten worden voldaen / het zy 't ſelve in de Nederlanden of „daer buyten ſal van nooden weſen.

II. Dat alle Pointen ende Artijckelen begrepen in 't Tractaet van den „9. Aprilis 1609. ende verdragh daer op ghevolght den 7. January 1610. ſul„len gerenoveert ende van nieuws voor gearreſteert ghehouden worden/ met „dien verſtande ende expres beſprech dat de ſaecken ten opſichte van d'Oost„Indien ſullen worden onderhouden ghelijck in den voorgaenden Treves

door

„ dooz toedoen ende beleyd van de Spangiaerden / Contravenieerende het
„4. Artikel van den ſelven Treves / is ghepractiſeert geweeſt; ende ſullen de
„ſaken van de Weſt-Indien ghelaten wozden in ſoodanigen ſtand-ende gele-
„genthepd van Craſſicq ende Oozlogh als die jegenwoozdich is.

III. Dat aen den Staet der Vereenighde Pzovincien ſal zijn ende blijven
„alle Souverainiteyt / Hooghept ende gheſach over alle de Oozden ende
„het gheheele platte Land behoorende aen de Steden / Caſteelen / Plecken
„ende Heerlickheden / ende het Reſozt / Recht / ende ghevolghe van de ſelve
„als mede over de Rivieren ende Stroomen dewelcke aen ende onder de ghe-
„hoozſaemhepdt van deſen Staet zijn ghereduceert; ende wat belanght de
„Limiten / dat / die alberepds bekendt ende ghepractiſeert zijn / ſullen blij-
„ven; doch daer nieuwe Conqueſten ofte Fortificatien ſedert den voozgaen-
„den Treves zijn ghedaen ofte ghemaeckt dat die van nu af klaer ſullen ghe-
„ſtelt wozden.

IV. Dat oock de Meyerye van 's Hertogenboſch in allen deelen ſal blijven
„ende ghehouden wozden aen den Staet van de Vereenighde Pzovintien /
„ghelijck van andere Oozden ende platte Landen in 't voozgaende Artikel is
„geexpreſſeert.

V. Dat de rivieren de Schelde, item Canalen van 't Sas, 't Zwijn, ende an-
„dere Zee-gaten daer op reſpondeerende niet anders bevaren ende ghefre-
„quenteert ſullen moghen wozden / als die ghedurende den tijd van het booz-
„gaende twaelf-jarige Beſtandt zijn gebruyckt geweeſt.

VI. Dat de ſchepen ende goederen komende in ende uyt de Havenen van
„Vlaenderen, met ſoodanighe Convoy-gelden / Impoſitien / Tollen / ofte
„andere laſten / ende niet minder aldaer ſullen wozden beſwaert bp ofte van
„weghen den Koningh van Spangien, als de goederen de Schelde ende de
„voozſz. Canalen op ende afgaende / oft dat de ſelve goederen aen d'andere
„zijde voozts aen op de Schelde ſoo wepnigh ſullen wozden belaſt als de goe-
„deren ghebracht wozdende uyt oft in de Havenen van Vlaenderen.

VII. Dat het wit Sout uyt de Vereenighde Pzovintien na die van d'andere
„zijde niet ſal moghen verboden nocht' hooghet / als het groove Sout
„belaſt / maer met egnale laſten ten weder-zijden moeten beſwaert wozden.

VIII. Dat de Goederen / Koopmanſchappen ende Manufactueren uyt de
„Vereenighde Pzovintien / komende aen d'andere zijde / in 't inkomen / ofte
„uytgaen niet ſullen mogen verboden ofte hooger belaſt wozden als haer ey-
„ghen goederen / ofte van andere nabuyrige Rijcken ende Landſchappen die
„minſt zijn belaſt; ende daer-en-boven dat de voozſz. goederen ende Manu-
„facturen van de Ingheſetenen van de voozſz. Vereenighde Pzovincien in
„Spangien ende in het Spaenſche ghebiedt / in Italien / ofte elders niet ver-
„boden nochte hooghet in 't in- ende uyt-gaen ſullen moghen beſwaert woz-
„den / als de Goederen / Koopmanſchappen ende Manufacturen derwaerts
„gaende ende komende uyt de Havenen van Vlaenderen.

IX. Dat de goederen van de Portugeſche Natie, Inwoonders ende In-
„gheſetenen van de Vereenighde Pzovintien die nu zijn ofte namaels daer
„binnen ſouden komen woonen van wat Religie of Gheloof die moghen zijn /
„ghebracht wozdende in Spagnien, Portugael ende andere Rijcken van Span-
„gien, ſullen ghereguleert wozden als Goederen van d'andere Ingeſe-

„tenen deſer Landen / ſonder eenige Diſtinctie: dan wat belangt de Neder-
„landen aen d'andere zijde / aldaer ſal de voorſz. Portugeſche Natie, ſoo wel
„ten regarde van hare Perſoonen als Goederen moeten worden getracteert
„ende gereguleert als d'andere Ingeſetenen deſer Landen.

X. Dat Reformatie / mitſgaders eenparige ordre ende evaluatie in 't ſtuck
„van de Munte tuſſchen de reſpective Nederlandtſche Provintien aen-geſtelt
„ende onverbreeckelijck ſal worden onderhouden.

XI. Dat om de gemeene verſekeringe ende gerustheydt alle de Spangiaer-
„den zijnde luyden van Oorloghe ſullen moeten vertrecken upt ende bupten
„alle ende pegelijcken der Nederlandſche Provintien ende geene wederomme
„binnen de ſelve moghen werden ghevaracht / ghedurende den tijdt van het te
„maecken Beſtandt.

XII. Dat de ſtadt van Rhijnberck met de Fortificatien ende de Schantſe
„daer jegens over van het Guarniſoen van den Koningh van Spangien ont-
„ledight / de Fortificatien ghedemolieert / de ſtadt Neutraal gemaeckt / ende
„aen den Chur-Furſt van Keulen gherestituеert / mitſgaders de Steden van
„Breda ende Gelder aen den Staet van de Vereenighde Provintien over-gele-
„vert ſullen worden.

XIII. Dat eenige Rechters in gelijck getal ten weder-zijden in Nederlandt
„ende niet elders ſullen worden aen-geſtelt / die geſamentlijck binnen behoor-
„lijcken tijdt ſullen termineeren de queſtien over de non executie van het te
„maecken Tractaet / ende van wegen de geannoteerde ende geconſiſqueerde
„goederen t'ontſtaen / met ſulcken verſtande dat de Vonniſſen de ſaecken in
„Nederland rakende de volkomen effect ſullen ſorteeren / ende voorts dat de
„Heeren Gecommitteerden van d'andere zijde ſullen ghehouden zijn de goede
„hand te bieden dat de Sententien rakende de ſaken bupten de Nederlanden
„oock al-omme ter executie ſullen worden gevaracht ende niet illuſoir gelaten;
„ende zijn de Heeren gedeputeerde van de Heeren Staten Generael te vreden
„de Heeren hare Principalen ende Committenten hier toe mede te verbinden /
„ſoo veel als haer aen deſer zijde ſoude moghen aengaen.

XIV. Dat het Proces van Chaſtelbellin hangende als noch ongedecideert
„in 't Hof van Mecchelen, ſal worden ghetermineert binnen den tijd van een
„jaer / ende by gebreke van dien dat de Rechters in 't voorgaende Artikel ge-
„roert / nu voor als dan / ende als dan voor als nu ſullen gheauthoriſeert zijn
„ende blijven om het voorſz. Proces te decideeren; ende ſal de Sententie by
„hun daer in te wijſen effect ſorteren / ende geexecuteert worden in allen ſchijn /
„of de ſelve by 't voornoemde Hof van Mecchelen was geweſen.

XV. Nadien upt deſe jegenwoordige onderhandelinge ghebleken is dat de
„Heeren gecommitteerden van de Heeren gedeputeerden van de Heeren Sta-
„ten van de Nederlandſche Provintien van d'ander zijde / ſwarigheyd maec-
„ken / de Heeren Staten van de ſelve Provintien te verbinden tot guarant te-
„gens d'Arreſten / Contraventien / ende beſchadigheden die d'Ingeſetenen
„van deſe Vereenighde Provincien ſouden mogen aengedaen worden bupten
„Nederland / ſoo werd van de ſelve verwacht een bequaem ende ſuffiſant ex-
„pedient / waer door d'Ingeſetenen deſer Landen / ſeghens ſoodanige Arre-
„ſten / Contraventien ende beſchadigheden ſullen bevrijdt komen blijven ofte
„reparatie van dien bekomen / in cas hun ſulcks moght wedervaren.

XVI. Dat

XVII. Dat die van de Gereformeerde Religie wonende in de Nederlanden „aen d'andere zijde/ oft de selve frequenterende buyten recherche ende in hare „huysen ongemoeyt sullen worden ghelaten / ende wat aengaet de gene die in „Spagnien/ in de Rijcken van Spagnien/ als oock d'Eylanden/ mitsgaders „al-omme daer den Koning gesach ende gebiedt heeft buyten de Nederlanden „in Europa sullen gaen/ keeren/ frequenteren / ende wederkeeren/ met hare „Schepen ende Koopmanschappen / ofte oock aldaer Domicilium houden ofte gaen houden / sal onderhouden ende gheobserveert worden den inhoudt der Artikelen by den Koningh van Groot Brittaigne, ende den Connestable „van Castilien hier bevoorens ghesloten / ende sullen des selfde Artikelen by „Acte apart worden gheëxpresseert / oock zijn ende blijven van soodanighen „kracht in allen schijn oft de selve in het Tractaet waren gheinsereert / ende „voorts al-omme in diversche Talen bekent ghemaeckt / sulcks ende daer „'t behoort.

XVII. Dat sijne Keyserlijcke Majesteyt in dit jegenwoordige Tractaet sal „worden begrepen / als oock andere Koninghen / Princen / ende Republijc„quen/ die hier na genoemt souden worden/ ende dat dien volgens by de Hee„ren gecommitteerden van d'andere zijde sal worden bearbeyd ende uyt-ghe„bracht moeten worden / goede versekertheyt dat de Geunieerde Provincien „gheduyrende den tijd van het te maecken Bestandt uyt het Roomsche Rijck „niet en sullen worden geinvadeert ofte eenige Hostiliteyt aengedaen.

XVIII. Dat den Heer Prince van Espinoy als oock de Heeren Graven van „den Berge, Cuylenburgh, ende Warfusé respective sal moeten contentement „ghedaen worden op der selver Pretensien / volgens de respective Memorien „daer van aen de Heeren gecommitteerden van d'andere zijde over-gegeven; „ende sullen hier nae noch geëxamineert ende over-ghelevert worden de Pre„tensien van verscheyde particuliere geinteresseerde om de selve mede conten„tement te doen ende klachteloos te stellen.

Alle welcke Pointen ende Artikelen met de Memorien daer by ghevoeght „werden mitsdesen over-ghelevert aen de Heeren gecommitteerden van den „Koningh van Spangien ende van de Heeren ghedeputeerde van de Heeren „Staten tot Brussel vergadert / met sulcken verstande ende die meeninghe „ende intentie van daer op binnen den tijd van 14. dagen uyt te brengen Ca„tegorique antwoordt op dat men mach weten waer nae men sich ten eenen „of ten anderen aen deser zijde sal aenstellen ende reguleeren. Ghedaen in „'s Graven-hage den 1. April 1633.

Den 12. April wierd vast ghestelt seeckere Memorie / om van wegen haer Ho. Mo. ter handt gestelt te worden aen alle Ambassadeurs ende Ministers van Koninghen / Princen / Republijcken ende Potentaten alhier aen 't Hof resideerende; als aen den Ambassadeurs van Vranckrijck/ Zweden/ Venetien ende aen den Heer Charnassé: waer toe ghecommitteert zijn de Heeren Rantwijck, Noortwijck, Vosberghen ende Weede. Ende wat aengingh den Heer Resident Boswell ende andere Ministers van minder qualiteyt als Ambassadeurs de selve wierden ter Vergaderingh van haer Hoogh-Moghende bescheyden ende aen haer Coppe van de Memorie ghecommuniceert: luydende als volght.

De Ghecommitteerde van de Heeren Staten van de Nederlandtsche Provintien

„vincien tot Bruſſel vergadert / op voorgaende aenbiedinge om in handelinge
„te komen met de gecommitteerde van de Heeren Staten Generael der Ver-
„eenighde Nederlanden tot neder-legginge van het langhduerigh ende bloe-
„digh Oorlogh / in den Haeghe gearriveert weſende / is na exhibitie ende over-
„levering van weder-zijds Procuratien van wegen de Hoogh-gemelte Hee-
„ren Staten Generael voornementlijck geinſiſteert / op de ſeeckerheydt die
„van d'andere zijde ſoude komen ende behooren gegeven te worden; van dat
„het te maken Tractaet / promptelijck / ende effectivelijck volbracht / ende de
„contravention namaels te vallen / behoorlijck gereparteert ſouden worden;
„ende alſoo de Gecommitteerde van d'andere zijde ſoodanige ſeckerheydt niet
„konden preſteeren 't en zy ſoo wel uytten Naem van den Koningh van Span-
„gien als van de Heeren Staten tot Bruſſel vergadert / wierde getracteert / om
„dat het Tractaet ſoo wel buyten als binnen de Nederlanden effect ſoude
„moeten ſorteeren / Soo hebben de gemelde Gecommitteerde daer toe nae-
„derhandt mede uytgebracht Procuratie van den Koning van Spangien op
„d'Infante, ende ſubſtitutie / dien volghende by de Hoogh-gemelde Infante op
„de voornoemde gecommitteerde Nominatie gedaen / in kracht van dewelcke
„de ſelve zijn gequalificeert ende aengenomen als Commiſſarisen ſo wel van
„den Koning van Spangien als van de Heeren Staten tot Bruſſel vergadert /
„omme te mogen handelen tot een eeuwige Vrede oft langduprigh Beſtandt
„met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien. Waer op de
„Handelinge aenghevanghen ende by de Gecommitteerdens van de Hoogh-
„ghemelte Heeren Staten Generael voor-gheſtelt zijnde verſcheyden Pointen
„ſtreckende tot ruſt van de Nederlanden in 't Generael ende vervolgens van
„de geheele Chriſtenheyt / ende tot ſeeckerheydt van de Vereenighde Neder-
„landen in 't particulier / als mede op 't ſtuck van de Traffijcque ende Com-
„mertie ſoo wel in als buyten de Nederlanden / hebben de Gecommitteerden
„van d'andere zijde haer daer toe niet genoeghſaem ghelaſt ghevonden / ende
„daeromme na Bruſſel geſonden hebbende / daer na de meeſte ende principael-
„ſte Pointen gedifficulteert: waer over tuſſchen beyde de parthyen verſchey-
„den Conferentien zijn gehouden / daer in aen die van d'andere zijde de noot-
„ſaeckelickheyt ende rechtmatigheyt van de voor-geſtelde Pointen is ghere-
„preſenteert / indien ſy ter goeder trouwe het Oorloge ſouden begeeren te ver-
„laten / ende de ruſt ende ſekerheydt in ende buyten de Nederlanden met ernſt
„te betrachten ende te bevorderen. Ende nadien ſy meermaels verklaert
„hadden volgens haer laſt daer in niet te konnen Condeſcendeeren / ende de
„Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden geenſins konden
„goedt vinden deſe handelinge met onſeeckerheyt te laten protaheeren omme
„hare Wapenen ten beſten voor haren Staet / ende van hunne Vrunden ende
„Geallieerde niet inutil te laten worden / hebben expreſlijck haer Ho. Mog. de
„principaelſte Pointen dienende tot ſeeckerheyd ende beſtendigheyt van het te
„maecken Tractaet voor nu ende namaels / ſoo in 't regard van de Neder-
„landen als van andere Nagebuyren ende Geallieerde vaſt geſtelt / ende hare
„Gecommitteerde tot deſe handelinge gelaſt / aen de Gecommitteerdens van
„d'andere zijde de ſelve Schriftelick over te geven / ende daer op te begeeren
„Cathegorique antwoordt in den tijd van 14. dagen / met verklaringe indien
„ſy de ſelve niet ſouden willen bewilligen / dat het ongelijck aen haer zijde ſal

blijven

blijven ende d'onheylen van 't Oorloghe ende verderf van Landen ende Luyden haer geimputeert worden/ als zijnde hare Ho. Mog. geensins van meyninge upt het Oorloge te ſchepden als met genoeghſame ſekerheyt voor hare ende hare Na-ghebueren ende Gheallieerde / ende anderſins ghereſolveert daer inne als voor deſen te Continueeren / op vertrouwen dat Godt Almachtigh haer namaels een ander ende beter uptkomſte ſal verleenen / welcken volgens de voorſz. Pointen ende Artikelen aen de Gecommitteerde van d'andere zijde den 1. Aprilis zijn over-gelevert / ende bijf van de ſelve Ghecommitteerde deſ anderen daeghs daer mede nae Bruſſel vertrocken / Ende hebben hare Ho. Mog. middeler tijdt ghereſolveert het Legher van deſen Staet onder het wijs ende kloeckmoedigh beleydt van ſijn Excelentie de Heer Prince van Orangie teghen het eynde van deſe Maent te belde te brengen/ omme hare Victorien door Godes Segeninge te verbolghen / ende de Spaenſche macht alhier in Nederland ſulcks te occupeeren / dat die nerghens elders ſal konnen geëmployeert worden / Ende inghevalle de voorgheſtelde Pointen by die van d'andere zijde bewillight / ende daer op een Tractaet beſlooten mocht worden / ſullen alle Nae-ghebuyrens ende Ghealliеerdens van deſen Staet daer upt beſpeuren / dat haer Ho. Mog. de ghemeene ſaecke gheensins begeeren te verlaten ende daeromme niet alleene voor hare ſeeckerheyt hebben willen ſorgen / Maer oock haer bequaem maken omme hare Vrunden ende Geallieerde te kunnen aſſiſteeren, ende de Spaenſche Heerſchappye al-omme tegen te gaen, ten eynde alſoo de gheheele Chriſtenheyt ende voornamentlijck de gheopposeerde Princen ende andere Landen tot een alghemeene ruſt ende ſeeckerheyt ſouden moghen gheraecken / ende daer by gemainteneert worden.

Den 18. April/ alſo die van d'andere zijde noch geen antwoort inbrachten/ ende die na Bruſſel gheſondene niet weder quamen / wierd voorgeſtelt of men niet ſoude daer over aenmaninge doen. Doch wierd noch goed gevonden een dagh of twee aen te ſien.

Den 21. wierd op haer aenhouden haer Paſpoort gheprolongeert tot weerſeggens.

Den 13. May weder gekomen zijnde / zijn vervolgens met den ſelven ghehouden eenige Conferentien: ſy Excuſeerden hun verblijf over de 14. dagen/ om d'abſentie van den Marquis d'Aitona, verklaerden als noch niet by Geſchrifte te komen antwoorden / voor ende al-eer te hebben eſclarciſſement op ſeeckere Pointen: Vertrouwende dat nochtans de Handelingh niet ſou werden af-ghebroken; ſoo men aen deſer zijde begeerde aen te nemen redelijcke ende Goddelijcke middelen: ſeyden als noch niet verſien te zijn van naerder Procuratie/ om oorſake dat verſchepden Poſten upt Spagnien komende waren afgeſet deur de Francoyſen (die in der daedt deur den Heer Charnaſſé ende anderſins allen blijt waren aenwendende / om deſe Handelingh te doen verdwijnen) doch dat d'Infante nochmaels daerom had gheſchreven: toonende ſeeckere Certificatie van haer / dat de Koning tot Treves-handeling wel genegen was: ſy begeerden daer na Explicatie op het woort ontrent Neerland, daer op geſeyd is daer mede gemeent te zijn Rhynberck. Ende voorts langh ende in 't breede op alle de Pointen gheverbaliſeert zijnde / by verſchepdene Conferentien/ hebben over-gegeven navolgende Reſponſiven.

De ghecommitteerde ſoo van ſijne Majeſteyt als van de Heeren ghedepu-
„teerden van de Heeren Staten der Nederlandſche Provincien tot Bruſſel
„vergadert/ geſien hebbende de Pointen ende Artikelen op den 1. Aprilis leſt-
„leden overgelevert by de Heeren Staten Generael der Vereenighde Neder-
„landen/ verklaren ende antwoorden daer op gelijck volght.

Op 't eerſte Point / Alſoo eenighe Poſten komende van den Koninghe aen
„hare Hooghept met Brieven / rakende deſe onderhandelinge zijn af-gewor-
„pen gheweeſt / dat de ſelve hare Hoogheyt verklaert heeft te ſullen ſenden
„eenen eygen Poſt aen ſijne Majeſteyt om vernieuwinghe van de Procuratie
„der ſelver oſte Acte van approbatie van de ſubſtitutie op de voorſz. gecom-
„mitteerde by hare Hooghept gegeven upt kracht van de voorſz Procuratie/
„hebbende niet-te-min ſijne Majeſteyt alreede verklaert by Brieven van den
„15. April leſt-leden wel te weten te zijn dat alhier in ſijnen Naem van Tre-
„ves gehandelt wordt / volghens de Certificatie van haer Hooghept hier ne-
„vens gaende by Tranſlaet Autentijcq daer van het Originel aen de voorſz.
Heeren gedeputeerden is getoont geweeſt. Ende ſullen die voorſz. gecom-
„mitteerde naer 't beſlupt van de jegenwoordige handelinge daer op upt hren-
„gen Ratificatie van de ſelve ſijne Majeſteyt binnen drie maenden / ende van
„de Doorluchtighſte Princeſſe Infante binnen 14. dagen / mitſgaders van de
„Heeren Staten van hundere zijden binnen twee maenden ; alles in goede
„ende beſtendighe forme / ende ghelijck by de reſpective Procuratie van ſijne
„Majeſteyt/ ſubſtitutie van hare voorſz. Hooghept / Procuratie ende Acte
„van de voorſz. Heeren gedeputeerden tot Bruſſel vergadert/ toeghevoeght is:
„ſoo dat de Heeren Staten van deſer zijde ſullen hebben alle redene van con-
„tentement. Voorts ſal alle 't ghene by de voorſz. handelinghe beſlooten ſal
„zijn binnen 14. daghen naer de ſelve beſluytinge van weder-zijden volbracht
„ende dadelijck geëxcuteert worden / behoudens de ſaken waer toe anderen
„tijd van volkominge by deſe handelinge beſproken ſal zijn. Ende boven de
„verbinteniſſe van ſijne Majeſteyt ende van hare Hooghept ſullen ock de
„voorſz. Staten van de Provintien tot Bruſſel vergadert / ghehouden ende
„verbonden zijn tot het proſteeren/ binnen den tijd als boven / al 't ghene in de
„Nederlanden ende aengaende Rijnberck in kracht van 't voorſz. Tractaet
„ſal zijn geaccordeert / Ende ſullen ock de ſelve Staten inſtaen en guaran-
„deeren alle contraventien ende miſbruycken die gedurende den te beramen
„tijd van het Tractaet ſoude mogen komen te geſchieden ende voorvallen in
„Nederlandt / Ende daer nevens ſolemnele beloften doen van alle goede de-
„voiren ende inſtantie te doen / daer het ſal behooren op dat de Contraven-
„tien ende miſbruycken ghedurende den ſelven tijd buyten Nederlandt val-
„lende op 't ſpoedighſte moghen worden gerecht ende effective gereparteert.
„welverſtaende dat noopende de Contraventien ende misbruycken / die niet
„en ſullen gedaen worden by publijcque authoritept/ ſal gevolght worden het
„31. Artikel van den Treves des Jaers 1609.

Op het 2. Artikel dat alle de Pointen ende Artikelen begrepen in het Trac-
„taet van den 9. April ende verdragh daer op gevolght den 7. Januarij 1610.
„behouden 't gene in deſe jeghenwoordige onderhandelinge beraemt ſal wor-
„den/ ſullen van nieuws voor gearreſteert ghehouden worden ende onverbre-
„kelijck geobſerveert/ ſo wel buyten als binnen Europa de geheele werelt door/

dat

„dat oock het exercitie van de Catholique Apoſtolijcke ende Roomſche Reli-
„gie ſal onderhouden werden ten platten Lande in Brabandt volgens die be-
„loſte gecertificeert bp d'Ambaſſadeurs van Vranckrijck den voornoemden
„9. Aprill 1609. ſonder eenige veranderinge.

Op het 3. Artikel dat het ſtuck van de Limiten ſal ghereghleert worden in
"conſormité van den Text des voorſz. voorgaende Treves / ſo wel aengaende
"'t gene daer voor als daer naer van d'een of d'ander zijde is ghehouden of ge-
"conqueſteert geweeſt / ende d'uſurpatie contrarie den Text ghedaen gerepa-
"reert. Ende op dat deſen aengaende geene dupſterheydt noch twijffelach-
"tigheyd en zy / ſal pertinente Declaratie ende Specificatie ghemaeckt wor-
„den van de Steden / ſtercke Plaetſen / en Vlecken / ende van den platten
„Lande daer aen klevende.

Op het 4. Artijckel / alſoo het ſtuck van de Meyerye van 's Hertogenboſch
„ſeer wijdloopigh / ende van breed ende diepen onderſoeck is / verſoecken de
„voorſz. gecommitteerde alſoo niet wordt goed gevonden dit Point te remit-
teeren tot eene particuliere onderhandelinghe naer het beſluyt van deſe prin-
"cipale / dat immers om tijd te winnen diensthalven ghetracteert werde in 't
"bpſonder bp eenige Perſoonen daer toe ter weder-zijde te noemen in ſulcken
"getal als de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ſullen
„goedt vinden ſonder verachtinge van 't principael Tractaet.

Op 't 5. 6. ende 8. (weſende het 7. alreede geaccordeert) wordt het inhoudt
„van het 8. toegeſtaen in regarde van de Koninckrijcken / Staten / ende Lan-
„den / daer d'Inwoonders van de Geunieerde Provintien / volgens den Text
„van de voorgaende Treves hebben mogen negotieren met toeſeggínge daer-
„en-boven dat ſijne Majeſteyt van Spaguien op de riviere van de Schelde,
"'t Sas van Gent ende het Zwijn ſal doen ceſſeeren ſoo langhe den Treves ſal
"dueren / de Licenten en alle andere beſwaernijſſen die geduerende ofte ter oor-
"ſake van de Oorloge zijn opgheſtelt oock ſonder eenighe andere van nieuws
"te moghen opſtellen / behoudens dat daer teghen de Laſten ende Impoſitien
„van wegen de Heeren Staten van deſer zijde te lichten ende te practiqueren /
„ghemodereert ſullen worden op den voet daer op men ten weder-zijden ſal
„konnen accorderen; waer mede voldaen werdt het voorſz. 5. ende 6 Artikel.

Op 't 9. wordt als noch daer bp geperſiſteert dat die van 't Iodiſche Geloo-
„ve / Inghezetene der Vereenighde Nederlanden noch hunne Waren en ſul-
„len in Spangien ende Portugael ende andere Rijcken van ſijne Majeſteyt niet
"meer voordeels hebben als die Ioden elders reſideerende ende hunne waren:
"ende wat belangt de Nederlanden weſende onder 't gebiedt van de ſelve ſijne
„Majeſteyt en ſal die van 't voorſz. Jodiſche Geloove noopende hunne Per-
„ſonen / Waren / ofte Goederen niet meer toegelaten zijn dan geweſen is ge-
„duerende die voorgaende Treves / maer hunne waren bevondende in een
"Schip gheladen met Waren ofte Koopmanſchappen toebehoorende d'In-
"woonders van de Geunieerde Provintien gequalificeert om te ghenieten het
"beneficie van den Treves / en ſullen de Waren van de ſelve Inwoonders
"niet geconfiſqueert worden / anders als het ſelve na recht is geordonneert ofte
"ghebruyckt tegens alle andere / volgens die Wetten ende Coſtumen van 't
„voorſz. Rijck van Spaguien op de toegelaten ende verboden goederen onder
„een gemeugelt: waer-en-boven noch / van wegen haer Hooghept / aen ſijn

„Majesteyt gheschreven sal worden om alle onbehoorelijcke ondersoecken „ende quellingen te doen cesseeren.

Het 10. is buyten different: yeghens het 11. Point werdt gepersisteert als „t'andere tijden.

Op het 12. sal/ als in de voorgaende Geschriften geseydt is / de stadt Breda „worden over-ghelevert aen de Heeren Staten Generael sonder het platte „Landt / 't welck blijven sal aen sijne Majesteyt op conditie dat d'oeffeninge „van de Catholijcke Roomsche Religie, ende den geestelijcken Staet ende juris„dictie in de selve Stadt sal altijdt blijven ende ghehouden worden / ghelijck „die daer jegenwoordigh is. Dat oock de stadt van Rhynberck mette Forti„ficatien ende de Schans daer teghen over van het guarnisoen van sijne Ma„jesteyt voorsz. sullen ontledight / ende die Fortificatien ghedemolieert / die „stadt Neutrael gemaeckt / ende aen den Churfurst van Ceulen gerestitueert „worden. Ende voor soo veel aengaet Fernambuco sal over-gelevert worden „aen sijne Majesteyt van Spangien mits eene somme gelts die de voorsz Ge„committeerde geauthoriseert zijn te mogen vermeerderen boven de 300000 „Croonen die sy al-reede hebben aen-geboden / de selve overleveringe te ghe„schieden op sulcken tijd ende voet als besproken sal worden. Ende nopende „de stadt van Gelre en verstaet men niet daer van te scheyden sonder daer te„ghens eenighe andere plaetse in manghelinge te hebben ten ghenoeghe van „sijne Majesteyt.

Op het 13. Point wordt toe-ghestaen dat noopende de Materie Civile „ende reparatie van schaden ende Interessen by wegen van Justitie de ghe„schillen die vallen sullen op de non executie van het Tractaet/ ende om gean„noteerde ofte gheconfisqueerde Goederen / sullen ghedecideert worden by „Rechters aen beyde zijden in ghelijck ghetal te kiesen ende te stellen in Ne„derlandt ende niet elders. Waer op behoorlijck reglement onderlinghe sal „gheraemt worden / wel verstaende dat de selve Rechters egeene kennisse en „sullen nemen dan ter oorsaecke van Contraventien/ misbruycken ende ghe„pretendeerde onghelijcken ghedaen by authoriteyt publijcque by laste van „sijne Majesteyt of van de Heeren Staten van de Vereenighde Provintien. „Ende noopende de Contraventien van particulieren sal ghevolght worden „het 31. Artikel van de voorgaende Treves.

Op het 14 Point/ men is te vreden toe te seggen dat 'et Proces van Chastel„bellin by den grooten Raedt van Mecchelen sal worden gedecideert binnen „een jaer nae dat de saecke ten vollen sal wesen geinstrueert / welcke instruc„tie gheschieden sal met korte dilayen / soo dat den Heere Prince van Orange „geen oorsaecke sal hebben te klagen.

Nopende het 15. Artikel het schijnt dat ten weder-zijden genoeghsame vol„doeninge gegeven wordt by middel van het 13. point hier voorens.

Het inhoudt van het 16. Point en kan niet vorder geaccordeert worden als „gheschiet en is by de voorgaende Treves / welverstaende / dat de Artikelen „beslooten met den Connestable van Castilien / ende by den 7. Articule van „den selven Treve gheaccordeert aen de inwoonders van de Gheunieerde „Provintien sullen uytghedruckt worden in bysondere Acten ende ghehou„den als geinsereert in dit Tractaet / ende daer-en-boven de selve Artikelen „uyt-gegeven ende verkondight in verscheyden Talen/ daer ende soo men sal „bevinden te behooren.

Over

Over het 17. Point ſal van weghen haer Hooghept ghenegotieert worden
"neffens ſijne Keyſerlijcke Majeſtept behoudens dat de Heeren Staten Ge-
"neraei van de Gheunieerde Prouintien ſullen beloven naer het beſlupt van
"dit Tractaet van Creves gheen aſſiſtentie te doen aen de vpanden van ſijne
"voornoemde Keyſerlijcke Majeſtept noch aen de gene die teghen voorſeyt
"tegen haer de Wapenen genomen hebben ofte nemen ſullen.

Op het 18. Point wordt verklaert dat hare Hooghept de Pretenſien aldaer
"ghemeldt laet onderſoecken in de Raden van ſijn Majeſtept ende ſal metten
"eerſten daer op reſolveeren naer behooren. Ende in 't particulier voor ſoo
"veel aengaet de pretenſie van den Prince van Eſpinoy: dat hare Hooghept
"al-eer daer op te reſolveeren ſal aen de Princeſſe van Ligne laten commu-
"niceeren deſen Article / mitſgaders de ſtucken daer toe dienende van wegen
"den voorſz. Prince over-gegeven; aen den welcken oock daer teghens ghe-
"communiceert ſullen worden de Requeſte van de ſelve Princeſſe over-ghe-
"gheven ter contrarien eynde / om d'antwoorde ten weder-zijden ghehoort
"aen de Ghecommitteerde laſt ghegheven te worden om op deſe pretenſien te
"antwoorden ghelijck het ſal behooren. Ende aengaende Graef Hendrick
"van den Bergh, ende den Graef van Warfuſé ſal van weghen hare Hooghept
"ghe ſchreven worden in Spangien / ſal oock daer naer ghe ſproken worden
"van 't ghene ghepretendeert wordt voor eenighe particulieren van weghen
"ſijne Majeſtept / Actum 18. May 1633. Onderſtont by laſt van de voorſz.
"Gecommitteerde getepckent. I. Edelheer.

DEſe Reſponſiven ter Vergaderingh in-ghebracht zijnde / hebben d'aen-
weſende Prouintien aen-ghenomen de ſelve deels deur affendinghe upt
den haren / deels deur Miſſive te communiceeren aen der ſelver Heeren
Principalen / om de goede mepninge van dien daer op te verſtaen ende weder
in te brenghen teghen den 2. Junp: ende alſoo de Heer Prince van Orangie
alreede was te velde; is aen ſijn Excellentie oock Copie ſoo van 't gheheel
Rapport ende Verbaliſatie als van de Artikelen toegeſonden.

Die van d'ander zijde hier deur eenighe ledighen tijdt krijghende / lieten
haer verlupden ghenegen te zijn ondertuſſchen te gaen beſichtighen de voor-
naemſte Steden ſoo in Hollandt als andere deſer Prouintien. 't Welck ter
oren van haer Ho. Mog. komende ende om verſchepdene redenen niet goedt
ghevonden wordende: ſoo is haer deur den Griffier Muſch eerſt ghenotifi-
ceert het verſenden van hare Reſponſiven aen de Reſpective Prouincien: en-
de dat men hoopte daer op te ſullen hebben der ſelver Advijſen ende Reſolu-
tien teghen den 2. Junp / daer nae zijn ſy deur hem verſocht ondertuſſchen
te willen blijven in den Hage, ende niet te gaen deur repſen de Steden deſer
Prouintien. Waer op de Hertogh van Aerſchot ſeggende / naer dien dit maer
een verſoeck was, dattet in haer diſcretie ſtondt ſulcks t'achtervolgen of niet; ſo
replicceerde de Griffier: Het verſoeck vande Heeren Staten Generael, als repre-
ſenteerende de Souveraineyt van deſen Staet, moet voor commandement ghe-
acht worden. Ende de Hertogh daer op vraghende / of dan oock de wegh nae
Bruſſel was geſloten? gaf de Griffier voor antwoort: neen: met bpvoeginge /
in cas ſijn Excellentie daer toe Paſpoort begeerde; dat men hem daer mede
ſoude accommodeeren.

Hier nae verſtaende / dat des onaenghezien (nochtans voor dat deſe Notifi-

catie haer was gheschiet) de Heer van Dansermont was / onder pretext van Peerden te koopen / gegaen na Schorel, met intentie om van daer te gaen nae Vrieslandt: soo is sulcks soo qualijck genomen dat men per expresse Missive hem heeft na-geschreven 't genemen aen sijne Heeren Collegas by monde had laten seggen: als namelijck dattet Paspoort haer gheghéven was / om in den Hage te komen / ende oppet stuck van de Treves-handeling te vacceren / ende niet om deur desen Staet heen ende weer te trecken; ende sluptende met dese woorden: In voeghen dat wy ons belooven dat ghy, dit siende, wel soud willen hier weêrkeeren, en u garanteeren en beschutten van d'onghemacken en swarigheden, die u souden konnen overkomen, (om dat hy geen Paspoort specialijck daer toe en hadde) buyten onse intentie.

Ende also oock dagelijcks een grooten toeloop van Roomsch Catholijcken was ten huyse van de ghedeputeerde van d'andere zijde tot de Misse ende andere haer Kerckelijcke Godes-diensten / die men haer als Ambassadeurs voor haer ende haer Familie toeliet / soo zijn de Heeren van Hollandt iterantvelijck gebeden om ordre daer tegen te stellen.

In dese tijd wierd oock versocht Paspoort voor den Heer van Wouwere, een van 's Konings Finantie raden tot Brussel; om alhier te komen van wegen den Koning ende het werck der Treves te drijven: Maer eensdeels was dat teghens 't sin des Hartoghs van Aerschot ende sijner Colleguen: anderdeels oock sagh men hier hoe langer hoe meer dat van de handeling niet soude vallen: ende dat men al ghenoegh of rede te veel van 's Koninghs volck in 't Land hadde: dies op 't selve versoeck geen ander Resolutie quam als dat men daer in niet konde treden.

Op eenen tijdt als de laetst over-ghekomene Responsiven deur affendinghe ende andersins waren ghecommuniceert aen de Provincien; soo zijn oock de selve gesonden aen sijn Excellentie / leggende voor Rhijnberck / om te hebben des selfs Hooghwijs Advijs / daer op de selve schreef dit antwoort.

Hooghe Mogende Heeren.

Wy hebben wel ontfangen uwer Ho. Mog. Missive van den 20. deses met „de stucken daer neven ghevoeght / waer by het haer belieft heeft te begeeren „dat wy haer dienen souden van ons advijs op 't stuck van de handelinge van „Bestandt met de Heeren van de andere zijde aengevangen.

Wy bekennen dat uwe Ho. Mo. ons daer mede bewijsen / eene sonderlinge „groote eere, voor dewelcke wy haer gedienstelijck bedancken / maer hier te„gens besorgen wy dat wy haer daer inne niet en sullen konnen dienen so als „de gewichtigheyd van de saecke ende U. Ho. Mog. goede intentie wel meri„teeren / ons debvoir verepscht / ende wy van herten wenschen: Nochtans „sullen wy tot quytinghe van onsen plicht voor ons advijs bynnoedigh ver„klaren.

Dat onses bedunckens dit gantsche Tractaet is bestaende in twee pointen „het een raeckende de saecken van Europa, 't andere die van Indien.

Wat die van Europa aengaet en sien wy maer twee principale difficul„teyten / d'eene over de Meyerye van 's Hertogenbosch, en d'andere over de „Havenen van Vlaenderen, waer van wy meynen dat men in gener manieren

en be-

„en behoort te wijcken / maer by 't een ende 't ander te blijven / te meer alſoo
„wy achten datter middelen zijn omme ſoo wel in 't een als in 't andere mal-
„kanderen te verſtaen. Indien niet / zijn van advijs dat men behoort te per-
„ſisteeren by 't gene dien aengaende van deſer zijde gheproponeert is. Want
„voor ſoo veel de voorſchreven differentiale pointen beroeren magh / daer konnen /
„onſes vermoedens / wel expedienten gevonden werden / omme de ſelve t'ac-
„commodeeren.

„Belanghende die van Indien; en ſien wy geen middel van eenige Modifi-
„catie / mitſdien d'eere / reputatie / ende 't voordeel van 't Landt daer in be-
„ſtaet dat Fernambuco werde gemaintineert / ſonder dat men / om ghelt ofte
„eenighe andere beloften behoort t'abandoneeren de Compagnie van Weſt-
„Indien als die van den Staet van den Lande ſoo wel verdient heeft ende
„aen de ſaecken des Konings van Spagnien ſoo grooten afbreuck als noch doen
„kan: ende aengaende de Oost-Indiſche Compagnie men behoort te blijven
„by 't gene gedurende de voorgaende Treves gepractiſeert is / ten opſien van
„dat de Koningh van Spagnien ſelfs dien wegh ghekooſen heeft / ſonder dat
„ter ſaecke van dien petwes gedaen zy tot nabeel van de Treves: maer wy
„laten ons bedunchen dat men beyde de voorſz. Compagnien hier op behoort
„te verſtaen / ende ſich ten naeſten by te reguleeren nae 't gene ſy daer van ad-
„viſeeren ſouden / als die daer van de beſte kennisſe hebben / ende meeſt ghein-
„tereſſeert zijn.

„Ende omme haeſt te ſien 't ſucces van deſe ſaecken / ſoo ſoude men na onſe
„opinie konnen beginnen te handelen ende t'accoordeeren op 't gene raeckt een
„van deſe voorſz. twee Poincten ende eerſt te beginnen met dat van Indien,
„waer over eens gewoorden zijnde / bermepnen wy dat men elckanderen oock
„haeſt verſtaen ſoude over de ſaecken van Europa.

„Dit is in 't kortte 't gene wy U. Ho. Mog. op de materie ſouden aendienen
„voor ons advijs / ons nochtans in allen gedragende tot hare wijſheydt ende
„voorſichtigheydt omme te doen ende te procedeeren nae dat de ſelve voor den
„meeſten dienſt / eere / ende profijt van den Lande bevinden ſullen te behoo-
„ren. Ons daer mede aen de ſelve gebiedende / bidden Godt Almachtigh
Hooge Mogende Heeren U. Ho. Mo. te houden in ſijne heylige protectie.
„uyttet Legher voor Rijnberck den 1. Iuny 1633. Onderſtondt U.
„Ho. Mo. Onderdanigen Dienaer. Getekent, *E. Henry de Naſſauw.*

Wepnigh dagen daer na liet ſijn Excellentie klachte doen dat de heer Charnacé ſich beroemt hadde / Coppe van deſen Brief ghekregen / ende die getranſlateert in 't Fransch aen den Koning over-geſonden te hebben.

Den 14. Iuny wierd by Conferentie aen die van d'ander zijde voorghehouden / dat ſy als noch geen contentement en gaven aengaende de langh gedilapeerde ende ſoo dickmael begeerde Procuratie. 2. Het groot verſchil aengaende de Compagnie in Ooſt- ende Weſt-Indien: die ſy mede in 't Tractaet wilden Comprehendeeren / ende deſe Staet wilde ſe in oorlogh laten. 3. Aengaende de Meyerye. 4. Aengaende 't ſluyten van de Schelde, 't Sas, 't Zwijnd. 5. Dat men als noch perſiſteerde om te hebben Breda ende Gelder. Op 't eerſte hebben weder geklaeght / dat haer Couriers / na ende uyt Spangien gaende / wierden in Vranckrijck op-ghehouden / af-ghewoppen ende ghedevali-

ſeert;

seert; doch meenden dat de Procuratie wel soude volgen: hoewel sy oordeelden dat de Procuratie van Anno 1629 noch sedert deur een Brief des Konings aen Rubens geconfirmeert/ genoegh was. Aengaende Indien: sochten aen te wijsen/ dat van deser zijde in den beginne ghetoont was dat men aldaer oock Vrede begeerde/ doch dat daer over daer nae soude konnen werden ghecouvenieert. Teghen Breda ende Gelder eysten weder Fernambuco, de Meyerye meenden sy met goede bescheyden te bewijsen/ datse niet dependent was van de Stadt. Aengaende de resteerende Pointen refereerden haer tot voorige responsiven: alleen by monde alles bybrengende wat haer sustenue mocht vast stellen. Doch daer nae verklaerden sy te vreden te zijn Gelder teghen eenigh ander plaets te mangelen: begeerende men mochte eenigh plaets voorslaen: oock presenteerden Breda over te gheven sonder 't platte Landt: ende dat de Roomsch Catholijcke Religie ende Geestelijcken Staet in de Stadt altijd soude blijven ghelijck die nu was.

Raeckende den Keyser in 't 17. Point: seyden dat d'Infante hem alreede bewogen had te verklaren/ dat ghedurende den Treves hy desen Staet niet vyandlijck soude attaqueeren: mits oock van desen Staet in 't Rijck niet geschiedende eenige vyandlijcke attentaten; noch de vyanden van sijn Keyserlijcke Majesteyt eenige hulp doende: des soude den Koningh van Spangien vry staen den Keyser t'assisteeren.

Verder niet konnende komen: zijn ghecommitteert de Heeren van Heemstede ende de Knuyt om van alles aen sijn Excellentie te refereeren. Den 17. Julij wederkomende rapporteerden het advijs van sijn Excellentie hier in te bestaen.

Dat die van d'ander zijde aenghesepdt soude mogen worden om in vordere Conferentie te komen/ ende dat als dan nader Instantie behoorde ghedaen te worden/ op de exhibitie van de nieuwe Procuratie ofte adveu op de substitutie by d'Infante van Spangien gegeven op de Heeren van d'andere zijde/ sonder evenwel de Handelinge daeromme datelijck af te breecken of schoon de voorsz. Procuratie ofte approbatie als noch niet geëxhibeert wierd.

Ten tweeden dat men de Oost- ende West-Indische Compagnien soude conserveeren ende maintineeren/ ende in specie/ belangende de West-Indische, dat men de selve soude conserveeren 't zy by Oorlogh ofte by andere bequame expedienten met communicatie ende bewilliginghe van de West-Indische Compagnie te beramen/ doch dat men in geenderley maniere de Forten van Farnambuco soude verlaten/ overgeven/ ofte jegens eenigh gelt verwisselen.

Ten 3. dat men 't stuck van de Meyerye soude behooren staende te houden/ doch in cas dat die van d'ander zijde eenige voorslagen souden komen te doen die middelmatigh waren/ dat hare Ho. Mo. daer op na gheleghentheyt souden konnen letten.

Ten 4. dat het stuck van 't bevaren van de Schelde ende de Canalen daer op respondeerende by die van d'ander zijde klaerder soude behooren ghestelt te worden; sulcks als men in reden ende equiteyt bevinden soude te behooren.

Ten 5. dat men soude behooren t'urgeeren dat Gelder jeghens Rhynberck soude moghen worden ghedemanteleert; als mede op de renditie van Breda, doch latende 't stuck van Breda ter discretie van haer Ho Mog. dan dat men in allen manieren soude dienen t'insisteeren dat de nieuwe Forten/ op/ by/

ende

ende omtrent S. Stevenſwaert ghemaeckt / mochten worden gedemolieert by voortgangh van 't Tractaet.

Ten 6. dat de Keyſer in het Tractaet ſoude behooren geſlooten te worden / doch niet met ineſgale conditien; dat als Spangien ſoude beloven hem met de ſaecken van Duytſlandt niet te bemoeyen / dat hare Ho. Mo. pari paſſu oock ſouden moghen beloften doen / maer als Spangien den Keyſer ofte anderſins de ſaken van Duytſland ſoude willen ſecoureeren / dat men aen deſe zijde oock de wapenen ſoude behouden van in Duytſlandt ſecours te doen.

Ende dat men alle / 't ghene voorſz. is / in d'aenſtaende Conferentie ſoude mogen voorſlaen / ende meynde ſijn hooghgemelte Excellentie dat ſo wanneer als op de voorſz. Pointen weder zijds geconvenieert ſoude zijn / dat men dan wel noopende de voorſz. ende reſteerende Pointen / in de Handelinghe voortgebracht expedienten ſoude kunnen vinden / om alſo op een goede Chriſtelijcke ende vaſten voet upt d'Oorlogh te gheraecken / maer als ſulcks niet en ſoude konnen gebeuren / dat men dan Staet ſoude moeten maken van in d'Oorloge te continueeren / ende daer inne volghen de voet-ſtappen van onſe Voor-Ouders ende Predeceſſeurs met goede couragie ende beleydt / ende verwachten wat nader upcomſte God Almachtigh ſoude willen geven.

De ſaecken alduys ſtaende; ſoo heeft Vranckrijck deur den Heer Charnaſſé (die geduyrigh van begin af deſer Handelingh hier was ghe weeſt ende de ſelve hadde ghecoſtoyeert ende ghecontramineert deur aenwijſinghe van meerder voordeel by continuatie van 't Oorlogh te ſullen doen) ſecreetelijck aen ſijn Excellentie laten communiceeren dat de Koningh deſſeingh hadde om met een machtigh Leger te trecken in Lotring: waer deur (alſo Spangien den Hertogh ſijn geallieerde ende Adherent niet ſoude willen laten verloren gaen) het Spaenſch Leger alſoo ſoude werden ghediſtraheert / dat het Leger van deſen Staet / na behooren verſterckt werdende / noch pets groots ſoude konnen ter handt nemen / waer upt ſijn Excellentie nieuwe hoope ſchepten om de Nederlanden onder 's Koninghs gehoorſaemheyt ſtaende / weder te ſtellen in gelijcken ſtandt als 't voorgaende jaer: ende te verooꝛſaecken of een generael opſtandt teghen de Spaenſche of haer de negen voor deſen gheprojecteerde Artikelen te doen ingaen. Om deſe oorſake heeft ſijn Excellentie aen den Rijcks-Cancelier Oxenſtern ende Landt-Graef van Heſſen gheſchreven ende gheobtineert dat een goed aental Sweedſche ende Heſſiſche Ruyters ſouden komen een ruyter-dienſt doen aen deſen Staet. Wp dese 't Leger aſſacken van Rhynberck van Nimmegen: logeerende de Ruyterye in Cleverham: verſochte 2000 ponde Biſcuyt; ende een groot getal ſchepen voor Geertruydenbergh te doen komen: daer na dedet Leger gaen na Boxtel.

Alſo de Churfurſt van Colen 't verleden jaer / als deſe Staet meende 't meeſte avantage te hebben op de Spaenſche / de Pappenheymſche dede afkomen: ende men vreeſde dat geduyrende deſen Tocht / wp deſgelijcks mocht doen: ſo is goet ghevonden deur beſendinge ende brieven hem daer van af te ſchricken. Charnaſſé dede oock deur den Commiſſaris Heuſt ende anderſins avanceeren notabile ſummen van 't beloofde ſubſidie; ende in verſcheyden Conferentien met die van deſen Staet ende ſijn Excellentie ghehouden over 't afbreecken van de Handelingh met die van d'ander zijde ende 't maken van eene nieuwe Alliance met Vranckrijck / gaf klaerlijck te verſtaen / dat de Koning genegen

was tot de rupture tegen Spagnien: gelijck oock deur den Ambassadeur Baugy alreede in 't jaer 1629. ende 1630. ghenoegh wierd te verstaen ghegheven. In 't begin van Augustus wierd gesonden dese Memorie aen alle Ambassadeurs ende mindere Ministers van desen Staet buytens Landts residerende om te communiceeren daer 't behoorde Ende wierden oock wederom gedruckt de Declaratien van hare Ho. Mo. van den 22 May ende 11 September des verleden jaers: om gestroopt ende gedivulgeert te worden onder d'ingesetene van d'ander zijde. 't Welck alles geen effect heeft gehadt: anders/ als dat de Koningh van Vranckrijck gheheel Lotringen Conquesteerde / ende den 25. Septembris sijn entrée dede tot Nancy.

Hier nae volght de Opgemelde Memorie.

Memorie gesonden aen de Ministers van wegen desen Staet Resideerende buyten's Landts, by Koningen, Princen, Potentaten ende „Republijcquen, ten eynde de selve by alle occasien bericht mogen doen „sulcks ende daer 't behoort, van den Staet van de Handelinghe van den „Treves met de Gecommitteerde van den Koning van Spangien bestaende in het navolgende.

DAt die Handelinghe tusschen de Gedeputeerde van Spangien ende van hare Ho. Mo. op het ernstigh aenhouden van des Konings Gecommitteerde soo lange gecontinueert is met belofte by haer gedaen/ dat sy soudden uytbrengen nieuwe Procuratie van den Koningh ende daer by soodanigen last daer mede de Ruste ende Vrede in het Nederlandt met genoeghsame seeckerheydt soude hebben kunnen getroffen ende herstelt worden.

Dan dat by vervolgh sy-lupden van het eene ende het ander zijn ghebleven in gebreecke / ende middelertijd ende onder de hand hebben beginnen te spreken van stilstandt van Wapenen / daer toe hare Ho. Mog. geensins hebben willen verstaen: waer na sy-lupden gepooght hebben te komen tot andere voorslagen/ sonder op de pointen van wegen haer Ho. Mo. gepropooneert te geven het verwachte ende begeerde contentement.

Ende middelertijd is men in ervaringe gheko men dat de Cardinael Infante met veel krijghs-volck in Italien is gekomen/ om na Nederlandt te passeren/ ghelijck mede een groot getal schepen van Duynkerchen na Spangien zijn verseplt ende aldaer noch meer toegerust worden / die men verstaet ende gelooft veel Spaensch krijghs-volck nae Nederlandt sullen soecken over te brengen.

Zijnde ses van de principaelste Ghedeputeerden van den Koningh omtrent twee Maenden geleden na Brussel vertrocken/ om upt te brengen de nieuwe beloofde Procuratie / ende naerder last op de Pointen van weghen haer Ho. Mo. gepropooneert/ ende niet tegen-staende de Gedeputeerde alhier gebleven verscheyden malen hebben verklaert dat de selve eerstdaeghs souden weder komen/ zijn echter sy-lieden tot nu toe niet verschenen sonder dat van den tijd van haer weder-komste meer wordt gesproken / maer van Brussel vernomen dat eenige van dien in Spangien zijn ontboden / ofte derwaerts ghe-

„ghesonden sullen worden. Uyt alle 't welcke klaerlijck te sien is dat de Ge-
„deputeerde des Koninghs alleen gesocht hebben tijd te ghewinnen / ofte den
„Koning van Spangien ende sijne Ministers met bedrieghlijcke Handelinge
„alhier ende elders soecken om te gaen / ende middeler tijd haer al-omme met
„macht te versterckeu / ende niet by goedlijcke Handelinghe de ruste van de
„Christenheyt maer met bedrogh ende Wapenen haer Ambitien ende Desey-
„nen te promoveeren: alwaer het schoon met desadveu van hare Gecommit-
„teerde / gelijck des Koninghs Gecommitteerde ghenoeghsaem ghedesadvo-
„veert / ende sonder last ende buyten Negotiatie gelaten worden.

Waer tegen hare Ho. Mog. in hare ghewoonlijcke constantie van de Wa-
„penen zijn gebleven / ende van meyninge den Koning van Spagnien te Wa-
„ter en te Lande alle moghelijcke afbreuck te doen / ende sullen by het afbre-
„ken van de tegenwoordige handelinge alle de werelt betoonen / hoe weynigh
„lust den Koning van Spangien ende sijne Adherenten hebben tot een Chri-
„stelijcken ende verseeckerden Vrede.

't Welck dan den Euangelische in Duytslandt tot advertentie ende waer-
schouwinghe mede sal moghen dienen / om door geen schijn van Handelinge
„hare Wapenen te verlaten / ende hare avantagien te quiteeren / maer onder
„benefitie van de selve met afbreuck ende tegen-stant van de gene die de ruste
„van de Christenheyt tot noch toe hebben gheturbeert / De selve ruste door
„Godes genadigen zegen te bevorderen / gelijck hare Ho. Mog. geresolveert
„zijn te doen ende onveranderlijck sullen blijven.

Den 13. Augusti quamen de Heeren Edelheere ende Ronet den Heere van Heemstede segghen dat sy last hadden tot opening van eenighe Pointen. Hy antwoorde haer dat de meeste Gecommitteerde van deser zijde tot de Handelingh absent waren.

Edelheere seyde vorders; alsoo sy uyt Spagnien geen bescheet ontfingen / ende de Staten van d'ander zijde nochtans even ghenegen bleven tot de Handelingh / dat sy geresolveert hadden te seynden aen den Koningh den Bisschop van Yperen, den Hertoch van Aerschot, ende den Pensionaris Schotte van Brussel / om uyt te brenghen de Procuratie van deser zijde op hun versocht / verklaerde dat sy de reyse souden konnen doen in 21. dagen tot Madrid: Versochten dat aengaende de Meyerye / het mocht blijven in statu tot d'uytkomste deser Tractaten.

Ondertusschen is het Legher aen 't marcheeren geraeckt: wierd eerst tot Heez ende Leende lang deur de Spaensche onder Aitona ende Graef Iohan opghehouden / endlijck weecken de Spaensche nae den Demer: ende lieten de Staetsche passeeren nae Maestricht: alwaer eenige dagen gelegen hebbende / passeerden de Mase ende quamen deur de Vooghdye weder tot Nimmegen: de Zweedsche ende Hessische repasseerden den Rhijn tot Wesel, sonder voor desen Staet yets vruchtbarighs uyt te rechten: als alleen datmen de Spaensche so veel beletsel ende aenwercks gaf; dat sy aensien mosten dat de Fransche Nancy ende meest geheel Lotringen incorporeerden. Ondertusschen verdrootet die van de Regeering alhier / dat die van d'ander zijde noch alhier bleven; sonder eenigh bescheyt uyt Spangien. Dies men goedt vondt den 10. October de gemelde over-gheblevene Gecommitteerde van d'andere zijde te bescheyden ten Huyse van den Graef van Culenburgh: alwaer haer deur

den Wel-gemelden Heer Graef wierd aengeſepdt ; dat ſy gedencken ſouden alhier te zijn gekomen niet om te Reſideeren : maer om te beſoigneeren : ende ſoo ſy noch niet verſien waren van behoorlijcke volmacht ende pouvoir ; dat ſy mochten ſien die te bekomen ten langhſten binnen vier of ſes weecken : of dat men ſoude / by ontſtentenis van ſulcks / reſolveeren op haer Dimiſſie. Die van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande wilden / men ſoudeſe terſtont dimitteeren. Die van d'ander zijde antwoordende / bekenden dat die van deſer zijde groot gelijck hadden: verklaerden dattet haer ſelf oock leet was / ende begonſt te verdrieten : dat ſy gheſtadigh daer over aen haer Principalen waren ſchrijvende ; oock ſoo ſeer / dat ſy wel wiſten van impoortunitept beſchuldight te ſullen worden.

Den 22. Novembris hebben ſy antwoort in-gebracht als volght.

Alſoo de Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien goedt „gevonden hebben door eenighe Heeren hunne Gedeputeerde aen de vier Gecommitteerden van ſijne Majeſtept ende van de Heeren Ghedeputeerden „van de Heeren Staten van de Provintien tot Bruſſel vergadert hier over„gebleven op den 10. van de voorleden Maent te laten voorhouden / hoe dat „het wel conveniecrde een eyndt te maecken van deſe langhduyrighe onderhan„delinge, ende tot dien eynde weder geſonden ſouden werden die Heeren hunne „mede-Ghecommitteerde om openingh te doen van de uytterſte Intentie van ſijne Majeſteyt ende die Heeren hunne Principalen, om daer uyt te ſien oft men „die begoſte Handelingh van Treves ſoude konnen brengen tot eene goede uyt„komſte, ſtellende daer toe den tijdt van een Maent ofte ſes weken uytterlijck. „Soo hebben de voorſz. vier gecommitteerde naer dat ſy van alles advijs ge„geven hadden aen hare Doorluchtighſte Hooghept ende die voorſz. Heeren „hunne Principalen / hier op voor antwoorde ghegheven op den 22. deſer dat „die voorſz. Heeren hunne Principalen continuelijck beſigh hadden geweeſt / „ende noch waren om met den alderecrſte de begoſte Handelinghe te bren„ghen tot een goedt ende vruchtbaerlijck epndt / ende dat bpſonderlinghe tot „voorderinghe der ſelver tot Bruſſel bp een bleven vergadert / doch alſoo ſy „evenwel met alle die devopren / die ſy ghedaen hadden / noch ter tijdt ſoo „veel niet en hadden konnen te weghe brenghen dat ſy van ſijne Majeſtept „bekomen ſouden hebben alle 't ghene van nooden was tot ſluptinghe van de „voorſchreven Handelinge / dat ſy oock bevonden dat het niet wel doenlijck „en was daer toe te geraken met brieven alleen. Soo was bp hare Hooghept „ende de voorſz. Heeren voor het bequaemſte gheoordeelt dat den Heer Hertogh van Aerſchot met den Penſionaris van Bruſſel (om hem t'aſſiſteeren als „Raedt) een repſe ſonde aenveerden naer Spangien / om ſijne Majeſtept mon„delinge te onderrechten van de geheele gelegenthepdt van deſe ſaecke / ende „te Procureeren alſulcken Reſolutie als 'er tot volkomene ſluptinghe der„ſelver noch noodigh is / waer toe den voorſchreven Hertogh hem ſeer gewil„lighlijck ghevoeght hebbende / ende zijnde vertrocken op den 16. deſer met „intentie van de repſe te volbrenghen in alle diligentie / hadden die voor„ſchreven Heeren een vaſt vertrouwen aengenomen dat ſy binnen korten tijdt „van ſijn Majeſtept ſullen bekomen die Reſolutie die ſy zijn verwachtende / „daer van ſy goedt ghevonden hebben de Heeren Ghedeputeerde van de„ſer zijde te verwittighen / ſoo om hun verſeeckeringhe te gheven datter

van

„van hunder zijde in deſe ſaecke ghehandelt wordt met alle cinſeritept als „ock om dat die Heeren ſiende datter egeen debvoyr of neerſtigheyt geſpaert „en wordt / deſ te redelijcker ſouden vinden den vorderen uptſtel van tijdt / „die daer toe van nooden is. Over-gegeven den 4. November 1633. Was „getekent/ I. Edelheer.

Den 9. Decembris hebben die van Gelderlandt, Zeeland, Wtrecht, Vieſland ende Stadt ende Landen geadviſeert dat men behoorde die van d'ander zijde te dimitteren. Holland ende Over-Yſſel ter contrarie / meenden men behoordeſe noch wat hier te laten. Vranckrijck ondertuſſchen ſeer dringende op de ruptture van deſe Handelingh / ende groote dinghen by continuatie deſ Oorloghs deur Charnaſſé doende hoopen: ſoo is den 16. ter preſentie van ſijn Excellentie goed gevonden dat men ſoude 's anderen daeghs in de vertreck-kamer beſchepden de ghemelde reſteerende vier Ghecommitteerde van d'ander zijde ende haer geven / gelijck gegeven is deſe navolgende Dimiſſie.

Dimiſſie gegeven aen de Gedeputeerde van de ander zijde.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / verklaren mits„deſen dat hare Ho. Mo. op d'aenbiedinge hier bevoorens ghedaen van „weghen de Ghedeputeerde van de Heeren Staten van de Nederlandt„ſche Provintien tot Bruſſel vergadert / door hare Gecommitteerde / mette „Heeren Ghecommitteerde van d'ander zijde / die naderhandt by d'Infante, „van wegen den Koning van Spangien / mede zijn geauthoriſeert geworden / „in handelingh zijn ghetreden gheweeſt / omme te vinden een Chriſtelijcke / „eerlijcke / verſeeckerde ende beſtendighe uptkomſte van 't langhduerigh / „bloedigh / ende Landt-verderffelijcke Oorlogh / in de voorſz. Nederlanden / „waer upt vervolgens tot nederlegginge van de Oorloghen die wijders in de „Chriſtenheydt zijn ontſtaen / met conſervatie ende verſeeckeringhe van de „Vrienden ende Gheallieerden van deſen Staet / ſoude hebben kommen ghe„arbeydt worden. Ende niet tegenſtaende van wegen haer Ho. Mo. in deſen „is betoont een oprechte genegenthepdt ende gecontribueert 't gunt behoorde. „De Heeren Gecommitteerde van den Koningh van Spangien ende van de „Ghedeputeerde van de Heeren Staten van d'andere zijde / nu lange in ghe„bleecke zijn ghebleven / van upt te bringen / ſoodanighe Procuratie van den „Hooghſt-gemelten Koningh / als tot ſoo ſolemnele ende importante Hande„linge is gerequireert / ende dienvolghende van haer aenghenomen ende ver„wacht geweeſt / ende 't ſelve retardement hare Ho. Mo. alderhande bedenc„ken heeft ghegheven / in allen ſchijn ofte voorſz. Handelinghe van d'andere „zijde niet met ernſt ghemeent ofte ghecontramineert mochte worden by de „ghene die aen het welvaren / ende de ruſte van de Nederlanden haer niet „laten gelegen weſen; dat overſulcks hare Ho. Mog. nae voorgaende rijpe „deliberatie ende advijs van ſijn Excellentie den Heere Prince van Oran„gie / niet dienſtigh hebben konnen Oordeelen, dat de Heeren Gecommitteer„den van d'andere zijde, die hier zijn ghelaten, alhier langher ſouden verblijven, „maer goetvinden dat de ſelve haer by d'andre Heeren haer mede-gecommitteer„de naer Bruſſel gelieven te vervoegen, omme geſamentlijck te beſoigneren en te

„bevorderen, 't gene tot Nederlegginge van het jegenwoordige Oorloge, mits-
„gaders tot ruste van de ghesamentlijcke Nederlandtsche Provintien soude mo-
„gen dienen, Ende omme de selve hare ouden ende florisanten welstandt, weder-
„om te laten genieten: Ende ingevalle de meer-gemelte Heeren Gecommit-
„teerde van de Ghedeputeerde van de Heeren Staten tot Bzussel vergadert
„bekomen hebben de noodige Pzocuratie/ ende naerder last soo als vooz desen
„is verepscht/ ende daer van behoozlijcke kennisse herwaerts over doen/ sul-
„len haer Ho. Mo. niet naelaten tot vozder bevozderinge van de aenghevan-
„gene Handelinge haer soodanigh te verklaren/ als tot gemeene ruste der ghe-
„samentlijcke Nederlanden ende uptkomste van den langduerighen Oozlogh
„noodigh is/ versoeckende haer Ho. Mo. de voozmoemde Heeren Gecommit-
„teerde van d'andere zijde alhier gelaten/ hier van sinceer ende getrouw rap-
„pozt te willen doen/ aen de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten tot
„Bzussel vergadert/ ende daer het vozder van nooden sal wesen. Gedaen ter
„Vergaderinge van de Hoogh-gemelte Staten Generael in 's Gzavenhaghe
„den 16. December 1633.

Daer op hebben de Gecommitteerde van d'andere zijde weder in-gegeven navolgende geschzift.

„Afscheydt by de Gecommitteerde van de andere zijde gege-
„ven aen haer Ho. Mog.

„DE vier Gecommitteerde van sijne Majestept ende van de Heeren Ge-
„deputeerden van de Heeren Staten van de Pzovintien tot Bzussel ver-
„gadert hier ghebleven/ hebbende aen de voozsz. Heeren ende elders/
„daer het behoozde te kennen gegeven 't gene by de Heeren Gedeputeerde van
„de Heeren Staten Generael van de Vereenighde Pzovintien in de leste Ver-
„gaderingh van den 17. deser Maent/ voozgehouden was geweest/ zijn ghe-
„last te verklaren/ ende aen de voozsz. Heeren Ghedeputeerde by gheschzifte
„over te geven/ Dat van haerder zijde in dese handeling niet en is geprocedeert,
„dan met alle trouwe, sincerityt, ende oprechtichtigheyt, sonder eenige neer-
„stigheyt, devoir oft arbeydt naer-gelaten te hebben, die tot vorderingh van de
„voorsz. handeling soude moghen dienstigh zijn geweest; hebbende sonderling
„soo veel te weghe ghebracht dat de Heer Hertoch van Aerschot (in wien sijn
„Majestept vertoont heeft seer groot vertrouwen te hebben/ als hem onder
„anderen mede genomineert hebbende tot Gouverneur van sijne Nederlan-
den) niet teghen-staende het onbequaem saisoen van 't jaer/ die repse heeft
„aengenomen na Spangien, om sijne Majestept van de geheele gelegenthept
„van de saken mondelingh te onderrichten/ ende by dit middel het succes daer
„van te Faciliteeren/ ende dese Landen te ontlasten van dit dzoef ende lang-
„duerigh Oozlogh/ ende de selve te bzenghen tot die langh-gewenschte ruste.
„Ende alsoo van dese repse niet anders en werde verwacht dan alles goedts/
„soo en is niet dan met groot leetwesen verstaen dat de Heeren Staten Ge-
„nerael van de vereenighde Pzovintien by hunne Declaratie van den 16. van
„deser Maent (over-gegeven in de Vergadering van den 17) goedt gevonden
„hebben de begoste Handelingh te discontinueeren: des te meer dat men met
„goede redenen hoopen mochte dat men binnen seer kozten tijd de goede effec-

ten

„ten ſoude ſien van de Negotiatie van de voorſz. Heere Hertogh; Actum by „die voorſz. gecommitteerde den 26. Decembris 1633. Was getecknet/ I. Edelheer.

SY hebben ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. oock affſchedt genomen ende gheſprooken deur den Penſionaris Edelheere meeſt op den ſelven voet als de voorgaende antwoordt. Waer op zijn ghecommitteert de Heeren Graef van Cuylenborgh, Noortwijck, Heemſtede, Knuyt, Ameronge, Walta, Haerſolte, Schaffer, om de meer-gemelde Heeren Gecommitteerde van d'ander zijde in haer Logijs te gaen valediceeren ende goede repſe wenſchen.

d'Op-gemelde Handelingh was ſoo ras niet af-gebroken/ of men ving aen met den Baron Charnaſſé te tracteeren: Edoch genoeghſaem in weer-wille van Hollandt: want de ſelve Provintie al in dien tijdt haer ſochte deur een Vrede of Treves t'ontlaſten. Ende ſulcks nu mis gelucht zijnde/ heeft echter groote klachte ghedaen over hare achterheden ende verklaert dat ſy haer niet voorder konden beſwaren/ als met dzie Troupen/ die op de dzie Staten van Oorloge bekent waren/ dienvolghens voor gelicentieert te houden alleſ wat ſedert den jare 1628. gewonnen was: viel oock ernſtige beſoigne oppet ſtuck der verminderde Quoten van Gelderlandt/ ende Over-Yſſel/ etc.

Dit prickelde de Provintien deſ te meer tot de Handeling met Vranckrijck/ om een liberael ſubſidie te krijghen tot onderhoudt van de Troupen die Hollandt wilde caſſeeren: ende om den oorlogh Offenſive te continueeren: want de Heer Prince van Orange wilde niet verſtaen tot een Defenſijf: ende Vranckrijck begeerde niet een ſtuyver ſubſidie te geven: 't en waer men Offenſive ginghe/ ende attacques dede. Want met ſimpele diverſie was de Koninghin niet te vrede.

Met den Heer van Charnaſſé wierden ghemaeckt verſchepden Projecten eer men het eens wierd. De Heer Prins van Orangie was ſeer genegen tot de Handelingh: Zeelandt heeft haer altijdt wel by den Oorlogh bevonden. d'Andere Provintien bekommeren haer ghemeenlijck wepnigh met ſaecken van de Generalitept: ende laten die aenkomen op haer Ordinaris Gecommitteerde ter Generalitept compareerende: ende deſe volghden ſeer het advijs ende goedtvinden van den Heer Prince/ dien deur Charnaſſé in 't particulier groote hoope wierd gegeven dat Vranckrijck openlijck tot rupture tegen Spangien ſoude te beweghen zijn. Een ſaecke die in 't eerſte aenſien ſcheen aennemelijck ende wenſchelijck te zijn voor deſen Staet: als waer deur men ſoude moghen hoopen dat openlijck eens ghcheel Nederlandt van de Spaenſche ſoude konnen werden geſupvert/ ende ten deele aen deſen Staet/ ten deele aen Vranckrijck accreſſeeren.

Maer in Hollandt waren verſchepden Leden die dat verder inſagen/ ende daerom de Handelingh met Vranckrijck angaen ingingen: vreeſende/ als het Oorlogh al ſchoon op het beſte ginghe: dat endlijck men allhier/ in plaets van de Spaenſche. (die Vranckrijck ende wp te ſamen ghemackelijck konden onderhouden ſouden krijghen tot Naghebuer het machtigh/ ende/ deur aenwaſch van 't meeſte van Neerlandt/ ſeer formidabel Vranckrijck.

Daerom hebben eenighe Leden van Hollandt ghedaen naevolghende Proteſtatien.

Alſoo-

Alſoo de Heeren Ghecommitteerde van Dordrecht ter Vergaderingh van „hare Ed. Gzoot Mog. van wegen hare Heeren Pzincipalen ſpecialijck zijn „ghelaſt in de handelingh met den Baron van Charnaſſé te helpen te weghe „brengen dat het Landt werde geconſerveert in ſijne vryheydt om met die van „d'ander zijde te mogen handelen in materie van Treves of Vrede / dan ende „ſoo wanneer ſulcks dienſtigh ſal werden bevonden / Item dat de interventie „van ſijne Majeſteyt van Vzanckrijck in ſoodanighe Tractaten niet toe en „werde gheſtaen upt ſaecke van bedingh of ſtipulatie / 't en ware ſaecke dat „d'Intereſten van Hoogh-gemelte ſijne Majeſteyt klaer uptgedzuckt zijnde „men anders mocht bevinden te behooren / verſtaende hare Heeren Pzinci„palen de voozſz. Intereſten in aller manieren klaer te moeten werden ghe„ſpecificeert; Ende in cas niet tegenſtaende alle ernſtighe debvoyren de „voozſchzeven Heeren gecommitteerde concluſie bp pluralitept van ſtemmen „mochte wozden gemaeckt op 't voozſz. ſubject / dat de voozſz. Heeren gecom„mitteerde alſ dan ſullen hebben te verklaren in ſoodanighe concluſie niet te „konnen bewillighen / mitſgaders van 't advijs der voozſz. ſtadt Dordrecht „notule te doen houden / ende Acte daer van te begeeren om de poſteritept van „de intentie van de voozſz. Heeren bp alle ghelegenthept kondigh te moghen „maken. Ende alſo op heden den 24. Febzuarp 1634. in de voozſz. ſaecke te„gens intentie van de voozſz. Heeren van Dordrecht iſ geconcludeert. Soo „iſ 't dat de voozſz. Heeren gecommitteerde bp deſen verklaring doen alſ bo„ven iſ gheſeydt. Actum den 24. Febzuarp 1634.

De wijle de gedeputeerde der ſtadt Amſterdam bemercken dat eenighe Le„den deſer Vergaderinge genegen zijn aen te gaen ſelcker Tractaet bp den Heere „van Charnaſſé voozgheſlagen ende behandight op beſwaerlijcke conditien / „ende dat 't ſelve ſoude ſtrecken tot verminderingh van de Souverainitept „ende vzpheyt / mitſgaders tot verbzekinge van voorige intentien ende reſo„lutien ſolemnelijck ghenomen bp de Regieringh van Hollandt ende Weſt„Vziesland / daer van de ſtadt Amſterdam ende andere Steden met haer van „een ghevoelen zijnde / aenſienlijcke Leden zijn / dat men oock in ſoodanighe „ſwaerwichtige ſaecke / die nae 't ghevoelen ſelfs van de conſenteerende Le„den groote Conſideratien aen beyde zijden heeft / nu tracht te beſlupten bp „pluralitept van eenige meerder ſtemmen. Soo verklaren de voozſz. Gede„puteerde van Amſterdam bp expzeſſe laſt van hare Pzincipalen wel genegen „te zijn tot een goedt naerder Tractaet van Alliance / Vziendtſchap / Cozre„ſpondentie ende Aſſiſtentie mette Croone van Vzanckrijck / mits dat het ge„ſchiede buyten engagement ende verminderen van de vryheydt ende Souverai„niteyt deſer Landen, daer toe voor deſen ſoo veel gedaen ende geleden is; Ende „dat het anderſins veel beter ware extra-ozdinaris bp deſe Regeering ſoo veel „middelen te vinden alſ het gemelte Tractaet aen deſen Staet ſoude toebzen„ghen / liever alſ het Landt in ſijne vzpheydt te pzejudiceeren. Maer indien „alle de voozſz. vertooningen de meerder Leden niet en ſouden konnen bewe„ghen / Ende dat men met ſoo pzejudiciablen Tractaet ſoude meenen voozt „te gaen: ſoo zijn de voozſz. Gedeputeerde van Amſterdam oock ghelaſt / de „andere Leden van verſchepden opinie zijnde te inſinueeren / dat ſp niet en „mogen noch ſullen toeſtaen / ſoo veel in haer iſ dat 't voozſz. Tractaet op den „voet boven geroert werde aengegaen / nochte dat het oock in 't vermoeden zp

van

„van andere Leden teghens 't advijs van ſoo notable Steden by pluralitept
„te beſlupten in ſaken die raken de Souverainitept ende het hooghſte geſagh
„in de Regeeringh; daer in veel minder ſaecken als in middelen ende conſen-
„ten geen overſtemminge en valt. Ende indien 't ſelve des niet tegenſtaende
„ſoude gheſchieden / ſoo pzoteſteeren de Ghedeputeerde van Amſterdam in
„den Name van hare Pzincipalen / daer aen ofte daer in gheen part of deel te
„willen hebben, ende dat ſy de vryheyd van 't Landt (die den Hoog-Ouderen
„ſoo dier geweeſt / ende ons oock als noch behoozde te weſen) met ſoodanighe
„pzejudiciable Tractaten niet en verſtaen in haer Regard te laten verminde-
„ren. Inſgelijcks dat men haer niet ſal hebben te imputeeren de onghemac-
ken ende verder onheplen / Ende 't ghevolgh die upt dit engagement van de
„vryheyd ende gerechtigheyt van 't Land ſullen ſtaen te verwachten. Ende
„verſoecken hier van Inſertie ghedaen te wozden in de publijcke Notulen de-
„ſer Vergaderingh. Over-gegeven ter Vergaderingh van haer Ed. Groot-
„Mog. by de Gedeputeerde der ſtadt Amſterdam den 24. Febmarp 1634.

Met deſe Pzoteſtatien hebben de Heeren van Rotterdam ende Alckmaer, ſich geconſogneert: Ende de Heeren Edelen, van Haerlem, Leyden, Goude, Hoorn, Enckhuyſen, en meer andere Leden / ter contrarie gepzoteſteert / met verklaring indien de voozſz Pzoteſten niet ingetrochen wozden / dat ſy genoot-ſaeckt ſouden weſen hare contre-pzoteſtatien mede ſchzifteliſk over te leveren.

Holland dzong oock ſeer daer op dat de Koning ſoude betalen de koſten van de Vloote onder den Admirael Houtain geſonden / oock de geſonchene ſchepen voor Rochelle. Daer in woude Charnacé niet treden / alleen gaf Acte dat hy by den Koning daerom alle mogelijcke debvoiren ſoude doen.

Het Tractaet met hem endlijck geſloten den 15 Apzil 1634. luyd als volght.

Tractaet voor ſeven jaren, gemaeckt tuſſchen de Koningh, door de Heer Baron van Charnacé, en mijn Heeren de Staten der Vereenighde Nederlanden, door hun Ghedeputeerden in den Hage, de vijſtiende van April, 1634.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, erkennende met alle ſoorte van *reſpect en danckbaerheyt* de weldaden, faveuren en aſſiſtentien, die van tijd tot tijd door Vranckrijck aen hen meê-gedeelt zijn, en begeerende dieshalven voor ſich te bevorderen, door alle mogelijcke middelen, de continuatie en vermeerderingh van de goede vriendtſchap en Alliantie, daer meê het den Chriſtelijckſte Koningh belieft heeft hen te vereeren, en, in tegenwoordige conſtitutie der ſaken, al 't geen te contribueeren, dat dienen ſal konnen tot de grootheyt van Vranckrijck, tot gemeene welſtant van de Chriſtenheyt, en tot de beveſtiging en verſekering van hun Staet, hebben tot deſe effect gedeputeert mijn Heeren *de Graef van Kulenburgh*, Baron van Pallant, Wittem, Werde, Heer van Leden, Lieriden, Wildenburgh, Kentſwiller, Lengeldorp, Bachem, Urechem, *Nicolaes van Boukhorſt*, Heer van Noortwijck en Wimmenum, Baljuw en Dijckgraef van Rhynlandt, *Adriaen Paauw*, Ridder, Heer van Heemſtede, Hoogerſmilde, van Rietvinck en Nieuwekerck, Raedt en Penſionaris van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt, *Ian de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Voſmeer, d'eerſte en vertoonende d'Adelin de Staten van't Graefſchap van Zeelant, en or-

dinaer Raedts-Heer van ſijn Excellentie de Prince van Orangé, *Adriaen Phoot*, Ridder, Heer van Oudegeyn, Tienhoven en Geyn. *Pieter van Wilta*, *Willem Ripperda*, a Boxbergen, Boculo en Hengelo, en *Bernard Kornders* a Helpen, om te tracteren met de Heer *Baron van Charnacé*, Raetsheer van ſijn Majeſteyt in ſijn Raedt van Staet, en hier voor Ambaſſadeur in Duytſlandt, welcke Gedeputeerden, ghetreden zijnde in ſerieuſe communicatie met de gheſeyde Heer van *Charnacé*, hebben, na veel Conferentien, uyt kracht van hun reſpective Pouvoyrs en Machten, hier na geinſereert, ghetracteert, verdragen, en gearreſteert de conditien en Artikelen, die hier volgen.

I. Eerſtelijck beloven de geſeyde Heeren Staten Generael te continueeren in 't oorlogen ter Zee en te Land met al hun krachten teghen de Spangiaerden / en de Landſchappen / die van hen dependeeren / ſonder te vermoghen te treden of te verſtaen tot eenige handelingh van Vrede, Treves, of Schorſſingh van wapenen / directelijck of indirectelijck d'acht eerſt-volghende maenden, noch die te moghen ſlupten binnen twaelf maenden; alles te beginnen van d'eerſte dagh des maents van May naeſt-komende.

II. Sijn Majeſteyt belooft oock binnen acht maenden niet te handelen / en binnen twaelf maenden niet te ſlupten met de Koningh van Spangien eenigh accommodement op d'affairen en differenten / die tuſſchen hen zijn / en ſijn macht t'implopeeren by de Miniſters van de Kroon van Sweden / en de geconſedereerde Princen in Duytſland / om deſgelijcks te doen.

III. De geſeyde Heeren Staten Generael ſullen weer doen publiceeren / en gettouwelijck effectueeren / als d'occaſie ſich vertoonen ſal / de Declaratie / die ſy in 't jaer van 1632. deden voor de ghenen van de Roomſche Catholijcke Religie / in alle de Provincien / die ſich met hen ſullen vereenighen / of ghewilligh lijck en ſonder dwang aen hen overgeven. En wat de ghenen aengaet / die door gewelt van wapenen gewonnen zijn / dewijl ſy gheen macht hebben om beſlupt daer af te maken / en ſich daer in te begheven / ſonder de toeſtemming der Provincien / ſoo belooven de gheſeyde Heeren Staten / in conſideratie der gedurige inſtantien / die de Koning daer af doet / rapport daer af aen de voorgeſeyde Provintien te doen, op dat 't hen beliefft' adviſeeren wat contentement ſy daer in aen ſijn Majeſteyt ſullen mogen geven.

IV. En indien nae de voor-ghenoemde twaelf maenden de gheſeyde Heeren Staten Generael willen Vrede of Treves met hun vpanden tracteeren en ſlupten / ſoo ſullen ſy / geduerende dit teghenwoordigh Tractaet / ſulcks niet vermoghen te doen ſonder interventie of tuſſchen-komſt van ſijn Majeſteyt / en in ſulck een gheval aen hun vpanden by gheſchrift verklaren dat het Tractaet / 't welck ſy dan met hen ſouden mogen maken / niet aen dit ſal moghen / prejudicieeren en nadeeligh zijn / 't welck niet teghenſtaende in ſijn kracht en waerde ſal blijven / gheljck oock ſijn Majeſteyt / ſoo hy komt te tracteeren / deſgelijcks verklaren ſal.

V. En om dat de gheſeyde Heeren Staten Generael by na alleen ſoo lange jaren ſoo bloedigh en verderffelijck een Oorlogh gheſuſtineert en onderſteunt hebben / en hem noch teghen een machtighe vpand continueeren / ſoo belooft ſijn Majeſteyt aen hen te gheven in peder jaer van dit Tractaet / te beginnen van de dagh des datums der teghenwoordighen / de ſomma van een Millioen ponden, boven de gheen / die hy aen hen belooft heeft door het Tractaet / met hen

hen gemaeckt op de 17. van Junius / in 't jaer 1630. dat is twee Millioenen ponden, in 't geheel te betalen van ſes tot ſes maenden / in twee ghelijcke partien en deelen / te beginnen d'eerſte dagh van Auguſtus / en van Februarius naeſtkomende. Ja ſijn Majeſtept geeft noch aen hen de ſomma van 300000 ponden booz peder jaer op de volgende wijſe: te weten hy ſal / als hy daer toe verſocht ſal zijn / booz hen onderhouden een regement van voetvolck / ghelijck met dat van de Heer Maerſchalck van Chaſtillon, en een Compagnie van Ruyterp / of het gelt van de gheſepde Compagnie naer ſijn believen tot de beloopingh der geſepde 300000 ponden, 't een en 't ander naer de conditien / vervaet in een beſonder gheſchrift van de ſelve datum van dit Tractaet. En indien de gheſepde Heeren Staten het gheſepde Regement niet epſſchen / ſoo ſal ſijn Majeſtept niet verplicht zijn aen de betalingh van de geſepde ſomma van 300000. ponden.

VI. Indien in de jaren van dit tegenwoozdigh Tractaet de gheſepde Heeren Staten Generael komen te ſlupten een Tractaet van Vzede of Treves met hun vpanden / ſoo belooft de Koning bozgh daer booz te blijven; in voeghen dat / ſoo de Koning van Spangien daer na dee tegen de dingen, die in 't geſeyde Tractaet belooft zijn, of dat hy, onder hoedanige ſchijn het oock ſou mogen weſen, de geſeyde Heeren Staten Generael directelijck aentaſtte in de Landen en plaetſen, die ſy op de dagh van dit teghenwoordigh Tractaet beſitten of houden, in voeghen dat ſy generalijck met de Koningh van Spanjen braken, de Koningh ſich van nu af verplicht de ſghelijcks te doen, en generalijck te breken met de Koningh van Spangien, met open oorlogh ter zee en te land, en daer nae niet te moghen maken Vrede noch Treves, dan conjunctelijck en gheſamentlijck met de geſeyde Heeren Staten, en met hun toeſtemmingh.

VII. Ghelijck oock in ghelijck geval / indien de Koningh van Spangien / nae dat de Vzede of Treves eenmael geſlooten is / onder hoedanige ſchijn het oock ſou moghen weſen / directelijck of indirectelijck aentaſtte de Koningh in ſijn Landen en plaetſen / die hy op deſe dach van het tegenwoozdigh Tractaet beſit of houdt / in voegen dat ſijn Majeſtept generalijck bzack met de Koning van Spangien / ſoo verplichten ſich de geſepde Heeren van nu af des ghelijcks te doen / en generalijck met de Koningh van Spangien te bzeecken / met open oozlogh ter zee en te land / en daer na niet te mogen maken Vzede of Treves / dan conjunctelijck / en geſamentlijck met de Koning / en met ſijn toeſtemming.

VIII. En aengaende d'Intereſten des Koninghs / die de Heer van Charnacé by geſchrift heeft gegeven / en geſpecificeert in ſekere Artikelen / met ſijn hand getekent / daer af de getekende Coppe van de Gedeputeerden der geſepde Heeren Staten aen hem is ghelevert / indien ſijn Majeſtept om deſe oozſaeck ſoodanigh aengetaſt / en booz de Koning van Spangien gemoept wierd / dat ſijn Majeſtept generalijck bzack / ghelijck geſeght is / ſoo zijn de gheſepde Heeren Staten verplicht te bzeken / en d'oozlogh teghen de Spangiaerden te continueeren / en geen Vzede noch Treves te maecken / dan conjunctelijck en geſamentlijck met ſijn Majeſtept / en met ſijn toeſtemming: gelijck oock ſijn Majeſtept niet ſal vermogen Vzede of Treves te maken / dan conjunctelijck en geſamentlijck met de geſepde Heeren Staten / en met hun toeſtemming.

Indien de Keyſer Ferdinand, Eertz-Hertogh van Ooſtenrijck / of andere Vozſten van ſijn Huys / of daer aen dependeerende / nae het Tractaet van de

ghemaeckte Vrede of Treves / onder hoedanige schijn het oock zy / directelijck of indirectelijck / quam aentasten de ghesepde Heeren Staten Generael in de Landen en plaetsen / die sy op de dagh van dit teghenwoordigh Tractaet houden / in voeghen dat de ghesepde Heeren Staten Generael generalijck blaken met het gesepde Huys van Oostenrijck / soo verplicht sijn Majestept sich desgelijcks te doen / en daer na geen Vrede noch Bestandt te maken / dan conjunctelijck / en gesamentlijck met de ghesepde Heeren Staten / en met hun toestemmingh. Gelijck oock in gelijcke geval / indien de ghesepde Keyser / of ander Vorst of Dependent van 't Huys van Oostenrijck / nae het Tractaet van Vrede of Treves bovengenoemt / directelijck of indirectelijck / onder hoedanige schijn dat het zy / de Koning aentasten in de Landen en plaetsen / die hy besit en houd in de dagh van dit tegenwoordigh Tractaet / in voeghen dat sijn Majestept generalijck met hen black / soo verplichten de gesepde Heeren Staten Generael sich desghelijcks te doen / en daer nae niet te maken Vrede noch Treves / dan conjunctelijck en gesamentlijck met sijn Majestept / en met sijn toestemmingh.

X. Dit tegenwoordigh Tractaet sal niet prejudicieeren noch nadeeligh zijn aen 't geen / 't welck hier voor op de 17. Junius van 't jaer 1630. gemaeckt is / 't welck in sijn kracht en waerde sal blijven in al de dingen / die daer niet in begrepen zijn; en het gesepde Tractaet sal seven jaren dueren / te beginnen van de dagh en datum der teghenwoordigen; gelijck oock het voorgaende Tractaet van 't jaer 1630. gecontinueert sal zijn voor de gesepde tijd / en ghehouden als geinsereert en in-ghevoeght van woort tot woort in dit teghenwoordigh Tractaet; in voegen dat de ghesepde Tractaten 't een soo langh als 't ander sal dueren / en nae de ghesepde seven jaren weer vernieuwt en ghecontinueert worden / soo men van weer-zijden daer toe verstaen kan.

XI. Maer indien sijn Majestept liever met Spanjen wil breken, dan de 1300000 ponden op de voorgenoemde wijse fourneeren en beschaffen / soo sullen de ghesepde Heeren Staten Generael sich verplichten niet met hun vpanden te handelen / dan conjunctelijck / en gesamentlijck met de Koning / en met sijn toestemming. Gheliick oock sijn Majestept sich reciprokelijck verplichten sal niet met de Spangiaerden te handelen / dan conjunctelijck en gesamentlijck met de ghesepde Heeren Staten / en met hun toestemmingh / en sal daer boven ontlast zijn van de Millioen / die hy aen hen belooft heeft door het Tractaet van in 't jaer 1630.

XII. En als het den Koningh believen sal met de Koningh van Spangien te breken / soo sal te vooren redelijck partage en deelingh van de Conqueslen van weer-zijden gedaen worden.

Dit Tractaet sal gheagreëert en geratificeert worden door de Koningh / en door de Staten Generael / naer de ghewoone forme / en naer de krachtighste / die men begeeren kan / in de tijd van ses weken / of twee maenden / en gheleert worden in handen der Ministers van sijn Majestept / en van de ghesepde Heeren Staten Generael / om vervult en geëxecuteert te worden naer de forme en inhoudt. Tot bevestigingh van 't welck wy voor-genoemden / Baron van Charnacé, en de Gedeputeerden der Staten Generael / upt kracht van onse Pouvoyrs en Macht-brieven / dese teghenwoordigen met ons ghewoon merck hebben geteeckent / en ons Zegel-wapen daer aen doen setten. Gedaen in den Hage / de 15. dagh van April / 1634.

Artikelen.

Artikelen en Conditien, geaccordeert tuſſchen de Koningh, en mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, door de Heer Baron van Charnacé, Raedts-Heer van ſijn Majeſteyt in ſijn Raden, &c. en mijn Heeren de Ghedeputeerden der Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden, voor de werving en onderhouding van een Regement Franſche voetknechten, en van een Vaendel ruytery, in geval dat het aen ſijn geſeyde Majeſteyt belieft het geſeyde vaendel te geven.

I. Eerſtelijck/ het geſepde Regiment ſal beſtaen in ſo veel Compagnien/ en peder Compagnie in ſoo veel ſoldaten / als dat van mijn Heer de Mareſchal van Chaſtillon, en de Compagnie van gelijcken als die van de Heeren du May, en S. Martin.

II. De Koning ſal betalen de werving van 't geſepde Regement/ en van de geſepde Compagnie ; en de gheſepde Heeren Staten Generael ſullen hen de wapenen geven / ſonder eenighe weer-uptkeering daer af te pretendeeren / en ſullen oock ſchepen en lijftocht fourneeren voor de paſſage van d'eenen en d'anderen/ oock ſonder reſtitutie der koſten.

III. De Koning ſal ald'Ampten en Officien van 't geſepde Regement / en Compagnie rupters in de werving begeven ; en als ſy open ſullen komen/ ſal ſijn Majeſtept daer af diſponeeren gelijck hem behagen ſal.

IV. Indien de ſaken van Vranckrijck de Colonel verplichten het geſepde Regement/en Compagnie rupters weer in Vranckrijck te brengen/ſo beloven de geſepde Heeren Staten Generael aen hem alle hulp en bpſtandt te geven / geen van ſijn ſoldaten te weerhouden/ ſchepen aen hem te fourneeren en te beſtellen/ om dat weer wegh te voeren / met het geheel of een deel van 't geſepde Regement / en Compagnie in ſoodanigh een plaets / of plaetſen van 't Koninckrijck / als hy ſal begeeren te trecken ; op conditie nochtans dat men aen de geſepde Heeren Staten 't geen ſal betalen/ 't welck de koſten van 't geſepde Regement ſal bedragen/ die dan ſou moghen reſteeren van het Tractaet/ deſe dagh gemaeckt ; en de geſepde ſchepen ſullen door de geſepde Heeren Staten gefourneert worden gratuitelijck / en ſonder te betalen/ in de tijd/ door de geſepde Colonel verſocht.

V. De ghesepde Heeren Staten Generael/ de ghesepde Colonel/ Capitepnen en Officieren van 't geſepde Regement en Compagnie Rupters niet qualijcker handelen willende dan de ghenen der andere Franſchen / die in hun dienſt zijn / en om hen te meer tot hen geaffectioneert te maecken / beloven en verplichten ſich hen van 't gelt / 't welck van Vranckrijck ſal komen / de ſelve penſioenen te gheven / die belooft hebben geweeſt aen de Colonel / Officieren en Capitepnen van 't Regement van mijn Heer de Mareſchal van Chaſtillon, en der Compagnien rupters van de Heeren du May, en van S. Martin, daer af 't gelt geſtelt ſal worden in handen van de ghesepde Colonel te Parijs/ of hier in den Haghe naer ſijn keur / om naer de wil des Koninghs ghedistribueert te worden : welck gelt ghenomen ſal worden van dat / 't welck de Koning ſal betalen voor peder jaer van d'eerſte termijn.

VI. Indien 't Tractaet/deſe dagh gemaeckt/ tuſſchen de Koning/en mijn Heeren de Staten Generael/door 't welk ſijn Majeſt. ſich verplicht 't geſepde

Regement en Compagnie ruyters t'onderhouden / quam t'expireeren / of te bzeken / om hoedanigh een oorsaeck het oock zy / in voegen dat sijn Majestept voortaen geen van beyde onderhoud / soo beloven en verplichten sich de Heeren Staten Generael hen t'onderhouden op de selve voet / en conditien van 't oudste Regement en Compagnie ruyters der Franschen / die sy nu in hun dienst hebben, soo voor 't geen / dat de Colonel aengaet / als voor d'Officieren / Capitepnen en soldaten / en so lang als sy Fransche troepen in hun dienst sullen hebben / sonder hen pets te moghen verminderen van 't geen / 't welck nu betaelt wordt aen 't gesepde Regement van de Heer Mareschal van Chastillon, en aen d'eerste Compagnie ruyters / en in geval dat men verminderde / aen alle troepen in 't ghemeen.

VII. Als de Colonel ten dienst des Konings afwesigh is / soo sullen de ghesepde Heeren Staten Generael sijn gagie of appointementen niet moghen weerhouden / wat Placcaten of Ordonnantien sy ghemaeckt hebben / of hier na daer tegen sullen konnen maken.

VIII. De gesepde Heeren Staten beloven het gesepde Regement en Compagnie ruyters te repartiren / so voor de betaling der soldaten / als van d'Officieren / in d'eerste werving verkosen / daer af het ghetal en de betalingh niet vermindert sal worden op de Landschappen / die hen sullen agreëeren / en daer af sy aen-genomen sullen zijn ; die hen betalen sullen sedert de maent dat sijn Majestept hen niet meer sal onderhouden / sonder meer dan een maent tot achterstalling te mogen laten.

IX. En hoewel de gesepde Heeren Staten Generael dan / gelijck geseght is / het voor-genoemde Regement / en de Compagnie ruyters onderhouden / en dat sy dan immediatelijck van hen dependeeren / soo beloven sy nochtans dat / soo dickwijls en soo menighmael / als de gesepde Colonel het gesepde Regement weer naer Vranckrijck sal willen brengen / de gesepde Heeren Staten Generael aen hem / sonder eenigh uytstel / verlof sullen geven / en effectivelijck al 't gheen betalen / dat men aen hen schuldigh sal zijn / met een maent soldy aen hen te geven. Sy sullen hen oock terstond schepen op hun kosten fourneeren / om hen in soodanige plaetsen van Vranckrijck te voeren / als de gesepde Colonel sal begeeren ; 't welck dus verstaen word / soo men 't ghesepde Regement quam te licentieeren / en te slaken.

X. Indien sijn Majestept niet bewogen han worden tot de gesepde Compagnie ruyters beneffens het Regement t'onderhouden / soo sullen nochtans de conditien / hier voor geinsereert en ingevoeght / plaets hebben voor het Regement alleen / sonder dat de manquement van de voor-gesepde Compagnie d'uytwercking daer af sal konnen beletten. Aldus gedaen in den Hage / door ons onder-geteekenden / op de 15. dagh van April / in 't jaer 1634. Aldus ghetekent / Hercules van Charnacé, Floris Graef van Kulenburgh, Nicolaes van Bouckhorst, Adriaen Paeuw, Ian de Knuyt, Adriaen Ploos, W. Ripperda, B. Koenders van Helpen.

Staet

Staet en verdeelingh van de ſomma van 21000 en 500 ponden, gereſerveert en geſtipuleert door het Tractaet van Alliantie, heden ghe-ſlooten, voor de hooghe Officieren en Capiteynen van een nieuw Re-gement, en Compagnie ruyters, die nieuwelijcks te werven zijn, en van andere Officieren, hier na ghenoemt, by forme van Augmentatie en ver-meerdering van penſioen en appointement extra-ordinaer der penningen, die ſijn Majeſteyt, uyt kracht van 't gheſeyde Tractaet aen de Heeren Sta-ten Generael ſal forneeren en beſtellen.

Eerſtelijck.

Aen de Colonel van 't nieuwe Regement	2000 pondt.
Aen de Lieutenant Colonel van 't nieuwe Regement	1000 p.
Aen de Serjant Majoor van 't nieuwe Regement	500 p.
Aen veertien Capiteynen van 't nieuwe Regement, yeder	500 p.
Aen de Capiteyn van de nieuwe Compagnie ruyters	1000 p.
Aen de Heer Hertoch van Buillon penſioen van Colonel	2000 p.
Aen de ſelve als Capiteyn van de ruytery	1000 p.
Aen de Mareſchal van Chaſtellon, Capiteyn van een Compagnie ruytery	1000 p.
Aen de Vicomte van Machaut, Capiteyn van een Compagnie ruytery	1000 p.
Aen de Heer Fonteyne, Capiteyn van een Compagnie ruytery	1000 p.
Aen de Heer Cormont, Capiteyn van een Compagnie ruyters	1000 p.
Aen mijn Heer de la Force, Capiteyn van een Compagnie ruyters	1000 p.
Aen de 4 leſte Capiteynen van 't Regement van mijn Heer de Candale yder	500 p.

En de voor-genoemde penſioenen en appointementen van de Colonel, en van andere Officieren en Capiteynen van 't nieuwe Regement, en van de Capiteyn van de nieuwe Compagnie ruyters ſullen geſtelt worden gelijck in 't Tractaet be-grepen is. Maer de penſioenen en appointementen des Hertoghs van Bouillon, en der andere Capiteynen van de ruytery, hier voor genoemt, ſullen geſtelt wor-den in handen van de Heer Ambaſſadeur van de Chriſtelijckſte Koning, hier of in Vranckrijck, naer zijn believen. Gedaen en gearreſteert in den Hage, de 15. dach van April, 1634. Aldus getekent, *Herculas van Charnacé, Floris Graef van Kulenburgh, Nicolaes van Bouckhorſt, Jan de Knuyt, Adriaen Pleas, Wilhelm Ripperda, B. Koenders van Helpen.*

ARTIKELEN, inhoudende d'Intereſten, die de Koningh met de Koningh van Spangien heeft te demeſleeren en te redden, dewelcken deſe dagh geſtelt zijn in handen van mijn Heeren de Staten Generael door de Heer van Charnacé, en daer af de tegenwoordige Copye aen hem ge-levert is door ons voor-genoemde Gedeputeerden der gheſeyde Heeren Staten, met onſe hande getekent, op dat 'er geen variatie en veranderingh van weêr-zijden in weſen kan.

I. Eerſtelijck, dat de Vrede / hier voor ghemaeckt / om de differenten te ter-mineeren en t'effenen / die in Italien op-gekomen zijn over het ſubject van de ſucceſſie

ſucceſſie van Mantua, in ſijn gheheel blijft / volgens d'Artikelen / die gearreſteert zijn tuſſchen de twee Kroonen van Vranckrijck en Spangien / en de Keyſer Ferdinand, de tweede van dese naem.

II. Dat de Koningh niet ſal mogen getroubleert noch gemoleſteert worden in de vredighe poſſeſſie van d'acquiſitie en verkrijgingh van Pignerol, en haer dependentien / niet meer dan in d'andere plaetſen / die hy daer beſit.

III. Dat de Griſons of Graeubunders gehouden en ondersteunt worden in de vrye genietinge der rechten van Souveraineteyt / die hen over la Valtelina toebehoort / conform het geen / dat verklaert is door het Tractaet van Mouſon.

IV. Dat de Koningh van Spangien de Hertogh van Lotteringen niet ſal adſiſteeren tegen de belofte der Tractaten / die de Koning met hem gemaeckt heeft / als gefondeert op seer gerechtelijcke en redelijcke redenen.

V. Dat de Koning van Spangien de ghenen niet ſal adſiſteeren / die de ſtaten des Koninghs ſouden willen attaqueeren en aentaſten / onder hoedanigh een ſchijn het oock magh weſen. Ghedaen in den Haghe / de vijfſtiende van April / 1634.

Declaratie dat het Tractaet van Vrede of Treves met de vyandt in de Vereenighde Nederlanden geſchieden ſal.

OP 't geen, 't welck verdraghenis tuſſchen de Heer *Baron van Charnacé* in de naem van de Chriſtelijckſte Koningh, en de Gedeputeerden van de Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden, door het 6. 7. 8. 9. en 11. Artijckel van 't Tractaet, heden geſlooten, *Dat geen Tractaet van Vrede of Treves ſal mogen gemaeckt worden, na de gemeene brekingh met de vyanden, dan conjunctelijck, en met ghemeene toeſtemming*, is verdragen en gedeclareert van weer-zijden dat, in geval men komt te handelen, de Koning gebeden ſal worden aengenaem te hebben dat het Tractaet geſchiede ter plaets, die door de gheſeyde Heeren Staten in de Vereenighde Nederlanden gekoren ſal worden, om veel redenen, die aen de geſeyde Heer van *Charnacé* verhoont zijn, in welcke plaets d'Ambaſſadeurs en Miniſters des Konings, en der geſeyde Heeren Staten verſchijnen ſullen met de genen, die van weghen de vyanden ghedeputeert ſullen zijn. En indien de Koningh het niet goedt vondt, daer af de Declaratie van ſijn Majeſteyt by ghetchrift ghedaen ſal worden met de ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet, ſoo ſal in ſoodanigh geval het woort *conjunctelijck en geſamentlijck* gehouden zijn als niet geinſereert en ingevoegt in het voorgenoemt Tractaet, en ſal alleenlijck het woordt *ſonder toeſtemming* blijven. En dit Artikel, en de Declaratie des Konings, die volgen ſal, ſullen gelijcke kracht en vigeur hebben, als d'andere Artikelen van dit tegenwoordigh Tractaet. Aldus gedaen in den Hage, de 15. dagh van April, in 't jaer 1634.

Hier nae volghde 't Povoy voor den Heer Charnacé in dato den 12. Januarij 1633. ende dat voor die van haere Ho. Mog. in dato den 4. April 1634.

Tot beveſtiging van 't welck wy boven-ghenoemden, Baron van *Charnacé*, en Gedeputeerden der Staten Generael, hier voor ghenoemt, uyt kracht van onſe Pouvoyrs en Macht-brieven, deſe teghenwoordigen ghetekent hebben met onſe ghewoone mercken, en onſe wapen-zegels daer aen doen ſetten. In den Hage, de 15. dagh van April, in 't jaer 1634. Getekent *H. van Charnacé, F. G. van Kulenburgh,*

burgh, N. van Boeckhorſt, A. Paauw, L. de Knuyt, A. Ploos, P. Walta, W. Ripperda, B. Kocnders.

DE Heeren Gedeputeerde van haer Ho. Mog. die het Tractaet met den Heer Charnaſſe hadden geteekent gaven den 24. Apzil aen hem een treffelijcke Maeltijd; alwaer oock compareerden de Heer Pzins van Orangien/ en den Heer de Baugy: die wel was Ambaſſadeur in den ſchijn ende van naem: maer de gheheele handelingh van deſe Alliance wierd ghedzeven deur Charnaſſé: aen wien tot vereering wierd ghepzeſenteert 6000 gulden: die hy weygerde in gelt aen te nemen: maer ſtont toe dat 'et wierd geconverteert in een Lampet en Becken van Maſſijf Goud. Hy tooch hoztz daer naer weder na Vzanckrijck; en onder de hand verſekerende / dat de Koning groote ghenegenthept hadde totte rupture; maer / om redenen begeerde daer over aengeſocht te wozden; ſoo heeft men de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt in Extra-ozdinaris Ambaſſade geſonden na Vzanckrijck in Junio.

In Auguſto quam de Heer Knuyt upt Vzanckrijck herwaerts doen een keer; rappozteerende ende mede-bzengende verſchepden Concepten van een Tractaet van rupture.

Deſe Somer paſſeerde ſonder dat pets notabels wierde upt-gherecht: de Spaenſche onder de Marquis d'Aitone lagen omtrent Maeſtricht ende hielden't gelijck als geblocqueert: Om 'twelck hy diverſie t'ontſetten/ſo legerde ſich de Heer Pzince van Orangie in September vooz Bzeda: met intentie om het aen te taſten ten waer ſaecke dat de Spaenſche van Maeſtricht af quamen: gelijck ſy deden: derhalven oock de Heer Pzince van Bzeda aſtoogh den 8. Septembzis: omtrent op eenen tijd als de Hertogh van Wymar/ende Guſtaf Hoorn geſlagen wierden by Nozdlingen.

Geduerende deſe geheele Somer ende Winter wierd in Vzanckrijck genegotieert over de rupture tegen Spangien; ende hoewel Vzanckrijck/ immerg de Cardinael / daer toe van ſelf groote genegenthepdt hadde: ſoo toonde hy nochtans ſich ſcrupuleus: vzeeſende dat d'pverige Catholijcken ſo in Vzanckrijck als elders daer over ſeer ſouden krijten; dat de Pauſ daer deur ſoude werden verzeemdet: dat oock aen d'ander zijde Engelandt ſoude ſcheppen jalouſie / daerom rieden de Franſche in de Conſerentie ſeer; dat men moſte ghebzuycken de pzetext van de Catholijcke Heeren upt de Spaenſche Nederlanden gheweecken: dat men moſte pzetexeeren de Vzede / ende alles watter gedaen wierd/dattet geſchiede tot generale ruſte ende Vrede: edoch met wapenen nemen wat men krijgen konde. Dat men gelijckelijck Ambaſſadeurs ſoo upt Vzanckrijck als van hier moſt ſepnden om Engeland mede in de handelingh te trecken. Doch wilden de Franſche Miniſters niet verder gaen in haer pzeſentatien aen Enghelandt als tot recuperatie van de Phaltz; niet van de Keur / Ende van eenigh plaets in Neerlandt aen Engelandt te geven wierd wepnigh mentie gemaeckt. Over de Partage van de Nederlandtſche Pzovintien/ over de conjunctie / ende commandement der Leghers ende dergelijcke viel oock veel debat.

Aen de zijde der Vereenighde Pzovintien was 't oock niet ſonder ſcrupulen. Want deſe gheheele Handelingh gheſchiede ſonder Communicatie of kenniſſe der Pzovintien; ende moeſte daerom ſoo ſcherp ende naeuw gheno-

men worden/ als 't mogelijck was: op datter namaels in de Provintien geen swarigheyt en mochte invallen.

Eyndelijk is gesloten ende geteeckent tot Parijs den 8 Febr. 1635. als volght.

TRactaet van Alliantie van Ligue offensive en Defensive, tusschen de Christelijckste Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gemaeckt, gearresteert en geslooten tusschen de Heeren van *Bullion*, van de Raedt van Staet, Zegel-bewaerder van d'Order des Konings, en Surintendent van sijn Finantien; *Bouthillier*, oock van de Raet van Staet, groot Thresorier der Ordren, en Secretaris der Commandementen en Finantien van sijn Majesteyt; van *Charnacé*, Baron van de gheseyde plaets, oock van de Raedt van Staet van sijn geseyde Majesteyt, Commissarissen, door hem gedeputeert: en de Heeren *Adriaen Paauw*, Ridder, Heer van Heemstede, Hoogerssmilde, van Rietwick en Nieuwekerck, Raedt Pensionaris van Hollandt en West-Vrieslandt; en *Iohan de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Vosmar, d'eerste en representeerende d'Edeldom in de Staten van 't Graefschap van Zeelandt, en ordinaer Raedts-heer van mijn Heer de Prince van Orangie, Ambassadeurs extraordinaer by de Christelijckste Koningh, van weghen de gheseyde Heeren Staten Generael, uyt kracht van hun respective Pouvoirs en Macht-brieven, daer af de Copyen hier achter geinsereert en in-gevoeght sullen worden.

Alsoo d'ervarentheyt aen al de werelt doet bekennen dat de handel der Spangiaerden niets anders is, dan alderhande middelen te gebruycken, *om op al de Vorsten hun gebueren te rooven, hen onder malkander verdeelt te houden, en in Christenrijck d'oorlogh onsterffelijck te maken*, soo is 't dat de Christelijckste Koning, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, willende voorkomen de rampen, die daer uyt konnen spruyten, en de dingen sodanigh in staet stellen, dat men tot een *goede en seeckere Vrede* in de Christenheyt kan geraken, en particulierlijck *helpen de Volcken der Nederlanden sich te bevrijden en ontslaen van de strenge dienstbaerheyt, daer in sy door de Spangiaerden gebracht zijn*, verdraghen hebben dat, *soo de geseyde Spangiaerden sich niet disponeeren tot redelijcke termen van accommodement, maer continueeren en volharden in de quade desseynen, die sy teghen Vranckrijcken de geseyde Heeren Staten hebben*, gelijck het Tractaet, te Brussel gepasseert de 12 van Mey lestleden, om d'oorlogh in Vranckrijck te voeren, het vangen van *Don Iuan de Meneses*, d'eifde van September lestleden ghevonden visiteerende ter midder-nacht d'inkomsten en passagien van 't Koninckrijck naer de zijde van Langedock, en de toerustingh te scheep, die in 't voorgaende jaer te Napels gedaen is, om in Provence te landen, en verscheyde andere desseynen, door ontwijffelijcke wegen bekent, sulcks genoegh bevestigen ten respect van 't Koninckrijck, en de schadelijcke desseynen, die sy ghedurighlijck aengevangen en van alle zijden gequeeckt hebben, tot de *ruine* en ondergang der Vereenighde Nederlanden, met de refus en weygering, die sy gedaen hebben van de Conditien, die selve van hun zijde gheproponeert waren aen de gheseyde Heeren Staten, sulcks aenwijsen ten regard van hen, en dat sijn Majesteyt oordeelt door reden verplicht te zijn *in rupture te treden*, en te breken met de Koningh van Spangien, en de geseyde Heeren Staten goedt vinden *in d oorlogh te continueeren* en te volharden met alle hun krachten: om dese en andere oorsaken sal sijn gheseyde Majesteyt in openbare oorlogh uytbarsten tegen de Koning van Spangien, soo haest als dit Tractaet getekent en geratificeert sal zijn, en dan *allerhande vyandschap in Nederlandt beginnen te plegen*; ghelijck oock de geseyde Heeren Staten Generael

merael met alle hun krachten d'oorlogh ſullen continueeren, en *de Koningh, ende geſeyde Heeren Staten ſullen met* openbaer *gewelde de Provintien, die de Koningh van Spangien in Nederlandt heeft en beſit, op de volgende conditien en voorwaerden aentaſten.*

„ I. De Koningh ſal in de geſeyde Provintien doen intreden een heyr van „ 25000 Mannen te voet, en van 5000 Paerden, met geſchut en toeruſtingh / „ tot ſoodanigh een lichaem noodſakelijck / en de geſeyde Heeren Staten ſul„ len desgelijcks doen met een heyr van 25000 Mannen te voet, en 5000 Paer„ den, ook met het geſchut / en met de toeruſtingh / tot ſodanigh een lichaem „ noodſakelijck. De geſeyde twee heyren ſullen ſich in 't eerſt te ſamen voe„ gen ter plaetſen / die men beſpreken ſal / om geſamentlijck / of van malkan„ der geſcheyden te werecken / naer dat men bequaemſt ſal oordeelen / 't welck „ ten langhſte geſchieden ſal in de maent van Maert naeſtkomende / 't en zy „ men van eenige aenſlagh verdraeght / die men door gemene toeſtemmingh „ van weer zijden ſou konnen uytvoeren: op voorwaerde nochtans dat / ſoo „ de geſeyde heyren Attaquen en aenvallen doen / ſy ſo na by malkander ge„ daen ſullen worden / dat ſy malkander ſullen konnen ſecoureren / in voegen „ dat / ſo de Spanjaerden 't een daer af quamen aentaſten / 't ander alle aen„ ſlagen ſal verlaten / om tot bystant van 't ander te gaen / ſonder ſich daer af „ te konnen excuſeren / onder hoedanigh een ſchijn het ook magh weſen / 't en „ ſy het beſtandigh is om 10000 Mannen te voet, en 2000 Paerden tot bystant „ van 't geen / 't welck aengetaſt ſal worden / te ſenden / ſonder het deſſeyn te „ verlaten / dat het aengevangen ſal hebben / wel verſtaen zijnde dat de 10000 „ Mannen te voet, en de 2000 Paerden capabel zijn om ſich by 't heyr / dat ſy ſe„ coureren ſullen / te vervoegen: en in geval dat ſy 't niet konnen doen ſonder „ blijckelijck gevaer / ſoo ſal 't geſeyde heyr met al zijn krachten aentrecken.

„ Indien de Generalen der beyde heyren met een gemeene toeſtemming oor„ deelden dat men anders daer in te werck moeſt gaen / ſoo ſullen ſy ſulcks „ moghen doen naer dat d'order van d'oorlogh verepſchen ſal / op voorwaer„ de dat ſy te vooren by ghe ſchrift daer in verdraghen zijn. Om alle in„ convenienten te ſchuwen / die ſouden konnen voorkomen / ſoo d'intelligen„ tie en vrientſchap niet geheel was tuſſchen de heyren des Koninghs / en der „ geſeyde Heeren Staten / ſoo is noch verdraghen dat men de Soldaten niet „ van 't een in 't ander heyr ſal ontfangen / en dat / ſo eenige officieren d'over„ tredingh van dit Artickel ſyden / ſy ſwaerlijck geſtraft ſullen worden: dat „ in de logementen en legeringhen / die men maken ſal / als de heyren te ſa„ men zijn gevoeght / de genen / die over des Koninghs heyr gebieden / voor „ hun campement of legeringh van twee gelijcke plaetſen d'een ſullen verkie„ ſen / en dat / ſoo veel het commandement der heyren aengaet / yder over 't „ ſijne ſal commanderen. En in geval dat men geraden vondt van de voor„ genoemde te ſamen-ghevoeghde heyren eenigh heyr upt te maken / om de „ Frontieren te ſecoureren en te bewaren / ſoo ſal dit geregelt en gecomman„ deert worden gelijck 't ander / en desgelijcks te ſamen gevoeght / naer dat „ van nöde ſal zijn / of om ſich te ſtellen tegen de bystant / die de vyanden upt „ Duytſlant ſouden konnen krijgen / of om by dien ſie eenige nieuwe aenval „ te doen / naer dat men daer in verdragen ſal / of om de plaetſen van 't lant „ te ſecoureren / ſoo aen de zijde des Koninghs / als aen die van de geſeyde „ Heeren Staten naer de lant van Duytſlandt. En in geval dat ſijn Ma-

„jeſtept en de geſepde Heeren Staten nut bekennen het voor-ghenoemt hlepn „hepr te ſchepden / ſoo ſal dit gedaen moghen werden voor 't advijs en de toe„ſtemming van de Hooſden der bepde hepren ; wel verſtaen zijnde dat'er geen „ſchijn van gevaer zp voor de Frontieren der gheſepde Heeren Staten naer de „zijde van Duptſland.

II. Als de bepde hepren in 't Land treden / ghelijck geſeght is / ſoo ſullen de „Volcken daer af genoodight worden om ſich bp de gemeene ſaeck te voegen / „en de Spangiaerden en hun Adherenten upt hun Steden te verdrijven / om „ſich in vrphepdt te ſtellen : en indien ſp dit in de tijdt van drie maenden nae „de requiſitie en 't verſoeck doen / ſoo ſullen de gheſepde Provintien ghe„voeght en vereenight blijven in een lichaem van een vrpe Staet / met alle „rechten van Souverainitept / ſonder verandering voor 't geen / 't welck de „Roomſche Catholijcke Religie aengaet / die in de gheſepde Provintien in een „ſelve ſtaet ſal blijven gelijck ſp tegenwoordighlijck is.

III. In de ſelve tijd dat eenige Provintien / Steden / Vorſten en Heeren / „Geeſtelijcken of Wereltlijcken / van wat ſtaet ſp zijn in de gheſepde Neder„landen ſich oprechtelijck bp het teghenwoordigh deſſepn van d'oprechtingh „van een goede Vrede, en ſeeckere vryheyt ſullen voegen / ſoo ſullen ſijn Ma„jeſtept / en de gheſepde Heeren Staten hen in hun protectie en Alliantie ne„men / en met hen Ligue offenſive en defenſive maecken / al 't geen beſtee„dende / dat aen hen ſal dependeeren / om hen 't effect van het tegenwoordigh „Tractaet te doen ghenieten / met belofte van hen in alle Vrede-handelin„ghen / die ſouden konnen voorkomen voor 't aenſtaende / te begrijpen / en „hen te deſendeeren en beſchermen bp en tegen alle / ſoo haeſt als ſp ſich „bp de ghemeene ſaeck ſullen voeghen ; en men ſal van de gheſepde Heeren / „Steden en Ghemeenten gheen andere verſeeckeringh nemen / dan die van „hun trouw / en van eenighe Gpſelaers / die voor ſeeckere tijdt bewaert ſul„len worden / nae dat verdraghen ſal zijn ; wel verſtaen zijnde dat de gheſep„de Vorſten / Heeren / Landſchappen en Steden getrouwelijck het geen ſullen „contribueeren / 't welck in hun macht ſal zijn / tot hun epghe deſenſie en be„ſcherming. En ingheval dat het ghebeurt dat in een ſelve wijck drie of vier „Steden ſich conjunctelijck en geſamentlijck / of d'een nae d'ander / quamen „over te geven / ſoo is verdraghen dat ſp een lichaem van vrye Staet ſullen mo„gen formeeren / en dat ſp gheconſerveert en gehouden ſullen worden in deſe „qualitept met de Heeren en Edeldom / die in de Landen en wijcken der ghe„ſepde Steden vaſt en beveſtight zijn.

IV. En om dat het aen de voor-ghenoemde Provintien onmoghelijck ſou „zijn hun grenſen en Frontieren te bewaren tegen de macht der Spangiaer„den / ſo ſullen alle de plaetſen van de Vlaemſche Cuſt / tot aen Blanckenberg „inkluys / en twee mijlen verre in 't Landt aen de Koningh blijven ; met de „Steden van Diedenhoven en Namen, hun land en Juriſdictie / en Oſtende, „op de conditien / hier na verhaelt in de groote beelingh : en de geſepde Heeren „Staten ſullen Damme hebben / op de voorwaerden / oock hier na verhaelt in „de geſepde groote beeling / Hulſt, met het Landt van Waes, Breda, Gelder, „Stevenſwaert, met hun Landen en Juriſdictien.

V. En om dat het ſou konnen gebeuren dat de voor-genoemde Provintien „der Nederlanden / den Koning van Spangien onderworpen / niet het geen / dat

„dat ſy konnen / tot hun byphepdt willen contribueeren / maer / niet teghen-
„ſtaende de requiſitie en 't verſoeck / 't welck aen hen in de voorgenoemdt tijd
„ghedaen wierd / Adhcrenten aen de Spangiaerden bleven / en hen in hun
„quaet deſſepn favoriſeerden / de Koning en de geſepde Heeren Staten over-
„wegende dat ſy in dit geval verplicht zijn in de ſekerhepdt der gheſepde Pro-
„vintien te verſorghen / en de quaden te beletten / die hen ſouden konnen over-
„komen / om dat ſy hun nut en welſtand willen bevorderen / ſoo is ghearre-
„ſteert dat / in ghevolgh van 't teghenwoordigh Tractaet en de ſſepn / de Ko-
„ning en de Heeren Staten ſich meeſters van 't geſepde Landt ſullen maken /
„daer af de partage en deeling dus / gelijck hier volght / ghedaen ſal worden ;
„op voorwaerde nochtans dat in 't begrijp van de geſepde partage en deeling
„de plaetſen / die van ſelf het juck der Spangiaerden af-gheſchut ſullen heb-
„ben / by ſoo verre ſy een lichaem van drie of vier Steden uptmaecken / gelijck
„hier voor gheſeght is / vry ſullen blijven / ſonder andere ſubjectie aen ſijn
„Majeſtept / of aen de gheſepde Heeren Staten Generael / dan van een eedt
„van niets tegen hun dienſt te doen / maer die ſoo veel / als ſy konnen / te be-
„vorderen / en van Gpſſelaers / doch niet langer / dan tot dat de Spangiaer-
„den upt het Landt ſullen zijn.

Deelingh des Konings.

Het Land van Lutſenburg, de Graefſchappen van Namen, en van Henegou-
„wen, Artois en Vlaenderen, tot aen de limiten / die door een linie gemaeckt ſal
„worden / dewelcke van Blanckenbergh inclups ſal beginnen / en tuſſchen
„Damme en Brugge, ter halver wegh van deſe twee plaetſen deurgaen / en van
„daer ſich recht naer Rupelmonde ſtrecken / 't welck aen de Koning ſal blijven.
„En wat Cambreſis, en de plaetſen / daer in begrepen / aengaet / het ſal den Ko-
„ning vry ſtaen daer af te diſponeeren gelijck hem goedt ſal duncken.

Deelingh der Heeren Staten.

Het Marckgraefſchap van 't Heyligh Rijck / daer de ſtadt van Antwerpen
„in begrepen is / de Heerlijckhept van Mecchelen, het Hertoghdom van Bra-
„band, en 't overige van de Cuſt van Blanckenberg af / 't welck aen de Koning
„ſal blijven tot aen Swind ; de ſteden van Damme en Hulſt, met het land van
„Waes, tot aen de linie / hier voor genoemt ; op voorwaerde nochtans dat ten
„regard van Damme, na de vol-epnding van de Conqueſte van Nederlandt /
„daer in verſien ſal worden door Commiſſariſſen van weer-zijden hier
„toe ghedeputeert / op dat de Stadt van Brugge, en 't Landt / dat daer aen
„dependeert / aen ſijn Majeſtept behoorende niet ſouden konnen onder-ghe-
„ſet en gheincommodeert worden door de ſlupſen en dijcken van de gheſepde
„Stadt. Hoewel hier voor niets gheſeght is van de ſtaet / in de welcke Oo-
„ſtende en Damme ſullen blijven in de handen des Koninghs / en der ghеſep-
„de Heeren Staten / om tijdt te nemen van beter te conſidereeren welck
„nutſte voor de ghemeene welſtandt ſal zijn / ſoo is verdraghen dat men /
„als de conqueſte en veroveringh der Nederlanden af-ghedaen is / adviſee-
„ren en beramen ſal tuſſchen de Koningh en de Hoogh-Moghende Hee-
„ren Staten / door Commiſſariſſen / hier toe ghedeputeert / ghelijck
„hier voor gheſeght is / of het beter is de Veſtinghen te ſlechten / en van d'een

„zijde de Haven van Oostende te vullen / en van d'andere zijde de Vestingen van de stadt Damme te slechten / of dat de Koningh / en de ghesepde Heeren „Staten hen ghesorticeert besitten / en dat sijn Majestept de ghesepde haven „van Oostende in soodanigh een staet stel / als hem goed sal dunchen. Men „heeft ooch verdraghen dat in consideratie van sijn Majestept de Roomsche „Catholijcke Religie sal blijven in 't geheel begrijp van de ghesepde deeling / „ghelijck sy teghen woordighlijck is / en de Geestelijcken in een selve staet als „sy zijn.

VI. Des Konings hepr in de ghesepde Landen getreden / en de rupture en „bzeking tusschen de twee Kroonen gedaen zijnde / gelijck hier voor geseght is / „soo sal sy dueren tot aen de ghebeele verdryving der Spangiaerden uyt Neder-landt, sonder dat ondertusschen sijn Majestept / noch de ghesepde Heeren „Staten sullen mogen tracteeren van Vzede / Treves of schorssing van wa-penen / dan conjunctelijck, gesamentlijck, en met een gemeene toestemmingh: „en indien de gesepde Vzede op de voor-verhaelde wijse ghemaeckt wierd / en „dat daer nae de Koning van Spangien / de Keyser / of ander Vorst van sijn „Huys / daer aen dependeerende / de Koningh / of de ghesepde Heeren Staten „directelijck of indirectelijck in 't geen aentastte / dat sy heden besitten / of dan „sullen besitten door de conqueslen en veroveringen / die sy gedaen sullen heb-„ben / soo sullen sijn Majestept en de ghesepde Heeren Staten conjunctelijck „en gesamentlijck met de genen bzeken / die een van hen sullen aentasten / son-der te moghen hun interesten verderlen / noch in ghevolgh te maken eenigh „Tractaet van Vzede / Treves / of schorssing van wapenen / dan conjuncte-„lijck, gesamentlijck, en met ghemeene toestemmingh; 't welck sy desghelijcks „sullen doen in welcke tijd de Spangiaerden hier nae directelijck of indirecte-„lijck de Staten en Possessien van sijn Majestept / of van de ghesepde Heeren „Staten aentasten / 't sy dat 'er te vooren een Tractaet van Vzede tusschen „komt / of niet.

VII. En op dat de jaloesy / en de begeerte van d'aenslagh / door die trac-taet voorbedacht / geen wanordeningh en verwarringh in d'uptvoeringh „van soo goed een dessepn sou veroorsaken / soo is besloten dat de hepren des „Konings / en der gesepde Heeren Staten / te samen gevoeght zijnde / eer-„stelijck twee plaetsen van de partage en delingh van sijn Majesteyt sullen aen-„tasten / en dat sy daer na twee anderen van de partage en delingh der ghe-„sepde Heeren Staten sullen attaqueren / 't en zy de velt-oversten der beyde hepren by geschrift verdragen anders daer in te werck te gaen: wel verstaen „zijnde dat / soo men gesamentlijck / of van malkander geschepden / met de „voorgenoemde hepren eenighe plaetsen verovert / die van de partage en de-„lingh van sijn Majestept zijn / men die soo haest / als sy gewonnen zijn / aen „hem sal overleveren / gelijck men ooch doen sal ten regard der gesepde Hee-„ren Staten / in geval men gesamentlijck eenige plaetsen verovert / die van „hun partage en delingh zijn / de welcken ooch aen hen overgelevert sullen „worden so haest als sy gewonnen zijn / en d'aenslagh sal niet mogen ophou-„den voor dat yder sy in possessie en besittingh van 't geen / 't welck hem tor-„behoren sal door het tegenwoordigh Tractaet / en volgens de voorgenoem-„de partage en delingh. Maer indien de Velt-oversten der twee hepren ma-„niaels / ten dienst van d'oorlogh / en tot de gemeene welstant achten / dat men

„ men yets moet veranderen in d' order / die door gemeene resolutie tot aen-
„ tastingh der plaetsen genomen is / so sullen sy sulcks mogen doen / indien sy
„ te voren by geschrift daer in verdragen zijn.

„ VIII. Wijders / men heeft oock verdragen dat / in de bestormingh / die
„ op de vlaemsche kust geschieden zal / de Heeren Staten op hun kosten een
Scheeps-heyr op de reede van de geseyde kust sullen houden / die machtigh en
„ bequaem is om het secours te beletten / dat men in de geseyde belegerde plaet-
„ sen van die kust sou willen brengen; welcke Vloot daer blijven sal tot d'over-
„ gevingh der geseyde plaetsen.

„ IX. In geval men na dit Tractaet van rupture en brekingh / getekent
„ en geratificeert zijnde / Vrede / Treves / of schorssingh van wapenen komt
te maken / soo sal men die niet mogen sluyten, noch daer toe verstaen, dan
„ conjunctelijck / gesamentlijck / en met gemeene toestemmingh des Konings /
„ en der geseyde Heeren Staten / met verplichtingh van oock conjunctelijck
„ en gesamentlijck te breken / en in oorlogh te treden met de Spanjaerden / en
„ met hun adherenten / so dickwijls als sy sullen komen te violeren / of t'over-
„ treden eenigen der conditien / geaccordeert door het Tractaet van Vrede of
„ Treves / dat daer af gemaeckt sal zijn / sonder dat men daer na sal vermo-
„ gen te maken eenigh nieuw Tractaet van Vrede of Treves / dan gesament-
„ lijck / en met gemeene toestemmingh; op conditie dat / soo het weer gevio-
„ leert en gebroken word / sijn Majesteyt / en de geseyde Heeren Staten con-
„ junctelijck en ghesamentlijck in openbare oorlogh sullen treden teghen de
„ genen / die d'Infracteurs en brekers daer af sullen zijn.

X. Indien de Keyser Ferdinand, Eertz-Hertoch van Oostenrijck / of eenigh
„ ander Vorst van sijn Huys / of daer aen dependeerende / of eenigh ander Key-
ser / die voor 't aenstaende sou moghen komen / op het subject van dit teghen-
„ woordigh verdragh, of onder eenige andere schijn / die 't sou moghen wesen /
„ de Heeren Staten Generael in de Landen en Plaetsen, die sy op de dach van dit
„ tegenwoordich verdrach houden en besitten, soodanigh quam aentasten / dat
„ de geseyde Heeren Staten Generael generalijck en opentlijck braken met de
„ gheseyde Keyser / of met eenigh ander Vorst en dependent van 't Huys van
Oostenrijck / soo verplicht sijn Majesteyt sich tot desgelijcks te doen / en daer
„ nae geen Tractaet van Vrede of Treves te maecken / dan conjunctelijck en
„ ghesamentlijck met de gheseyde Heeren Staten Generael / en met hun toe-
„ stemmingh: gelijck in gelijcke geval / indien de gheseyde Keyser Ferdinand,
„ of eenigh ander Vorst / aen 't Huys van Oostenrijck dependerende / of eenigh
ander Keyser / die voor 't aenstaende sou konnen komen / op de voorgenoem-
„ de subjecten / of onder eenige andere schijn / hoedanigh die sou mogen wesen /
„ directelijck of indirectelijck de Koningh in de Landen en Plaetsen, die hy op
„ de dach van dit tegenwoordigh Tractaet houd en besit, aentast / invoegen dat
„ sijn Majesteyt opentlijck en generalijck met hen breeckt / so verplichten sich
„ de geseyde Heeren Staten Generael desghelijcks te doen / en daer na gheen
„ Tractaet van Vrede of Treves te maken / dan conjunctelijck, gesamentlijck
„ met sijn Majesteyt / en met sijn toestemmingh.

XI. Maer dewijl sijn Majesteyt / en de geseyde Heeren Staten Generael
„ al te groote kennis hebben van de begeerte / die de Koning van Groot Brit-
„ tanje altijd tot de welstandt en rust van de Christenheyt gehadt heeft / om te
twijffe-

„twijffelen dat hy in dese ghelegenthepdt sou wopgeren hier in te contribuee-
„ren/ soo is gearresteert dat hy van wegen sijn Majestept en de Heeren Sta-
„ten genoodight sal wozden om met hen in een Tractaet te treden / in 't welck
„sijn interesten/ en de genen van sijn Hups geconsidereert sullen wozden/ ghe-
„lijck hy sulcks tot de ghemeene welstandt kan begeeren / of ten minsten bin-
„nen de palen van een ware Neutraliteyt met sijn Majestept / en met de ghe-
„sepde Heeren Staten te blijven.

XII. Men heeft ook gearresteert dat/ als de rupture ghedaen sal zijn tus-
„schen de twee Kroonen van Vzanckrijck en Spangien/ boven het Scheeps-
„heyz / 't welck de Heeren Staten op de reede van de Vlaemsche Cust sullen
„houden/ tot gemeene welstandt/ gelijck in 't 8. Artikel van dit Tractaet ge-
„seght is / de Koningh en de ghesepde Heeren Staten ghedurighlijck in Zee
„sullen houden/ soo langh als d'oozlogh sal dueren / vijf schepen van 100. tot
„200. vaten / vijf schepen van 2 tot 300. vaten / en vijf schepen van 3 tot 400.
„vaten / die in twee Esquadzons ghedeelt / en dooz d'Admiralen en andere
„Officieren van weer-zijden ghecommandeert sullen wozden / om de groote
„Zee en 't Canael te supveren/ en de Custen der Staten des Koninghs en die
„van de ghesepde Heeren Staten vzp en seecker te houden / in woeghen dat de
„Koop-handel niet dooz pemandt/ wie 't ook wesen magh/ getroubleert sou
„wozden / en om te beletten dat de ghemeene vpanden in de Staten van sijn
„Majestept en der ghesepde Heeren Staten Generael souden landen: en in
„geval dat de gesepde Esquadzons sich by malkander dervoegen/ gelijck ghe-
„beuren kan dat tot de gemeene welstandt nootsaeckelijck is/ soo sal d'Admi-
„rael der Heeren Staten in 't aenkomen de vlagh van sijn groote mast strijc-
„ken / en hem met sijn geschut groeten / en d'Admirael des Konings sal hem
„weer groeten volgens de gewoonte/ en gelijck men ghedaen heeft by de Ko-
„ninghy van Gzoot-Bzitannien / toen sijn vlooten en die van de Heeren Sta-
„ten te samen gevoeght waren. In gevolgh van dese salutatie en groetenis
„sullen d'Officieren der voozgenoemde Esquadzons/ op het schip vergadert /
„'t welck des Koninghs Vlagh aen de groote Mast sal voeren/ gesamentlijck
„in de gemeene Krijghs-Raedt consulteeren / om in d'occasien / die niet vooz-
„sien zijn in hun respective instructien / te doen naer 't geen / dat sy dienstigst
„sullen achten; en des Koninghs Admirael sal in de ghesepde Raet d'eerste
„stem hebben / d'Admirael der gesepde Heeren Staten de tweede / de Vies
„Admirael des Koninghs de derde / de Vies Admirael der ghesepde Heeren
„Staten de vierde / de Schout by nacht van de Koningh de vijfde/ de Schout
„by nacht der gesepde Heeren Staten de seste stem / en d'andere Capiteynen
„en Officieren / die van weer zijden dooz gemeene resolutie der twee Admi-
„ralen ter gesepde beradingh geroepen zijn / sullen by beurten / en oberhants
„stemmen / gelijck hier vooz verhaelt is / en men sal daer na by meerderhept
„van stemmen slupten / en het beslupt sal schziftelijck gestelt wozden dooz een
„Secretaris van de gesepde Raet / die de Fransche tael / en die van de ver-
„eenighde Nederlanden verstaen sal.

XIII. De Koningh / en de ghesepde Heeren Staten Generael sullen d'in-
„komst in al hun Havenen vzp laten aen de vooz-genoemde schepen / die dooz
„hen onderhouden wozden / en men sal daer in fourneeren en beschicken de
„Vivzes en Munitie van Oozlogh/ die hen tot hun subsistentie en onderhou-
ding

dingh noodigh ſal zijn / mits betalende de loopende pzijs van 't geen / 't welck
„ſy van nooden ſullen hebben; 't welck ock geobſerveert ſal wozden booz de
„heeren te land / met deſe gelijckheyt dat / als de vivres in Vranckrijck komt /
„ſy aen 't heyz der Heeren Staten gefourneert ſal wozden booz een ſelve pzijs
„als ſy aen dat van de Koning gedistribueert ſal wozden; gheliyck in gelijcke
„gheval als de vivres van de plaetſen komt / die onder de ghehoozſaemheydt
„der gheſepde Heeren Staten ſtaen / ſoo ſullen ſy die aen des Koninghs heyz
„fourneeren en beſchicken booz een ſelve pzijs / als ſy die aen hun heyz ſullen
„doen distribueeren.

XIV. Ock is gearreſteert dat dit tegenwoozdigh Tractaet geensins dero-
„geeren noch verminderen ſal aen 't leſte Tractaet / in den Hage gemaeckt de
15 van Apzil leſt-leden / en daer na geratificeert van weer-zijden met de par-
„ticulare Declaratien / 't welck in volkomen en gheheele effecte ſal blijven /
„om in alle ſijn punten upt-ghevoert te wozden / upt-ghenomen in 't gheen /
„in 't welck het ſtrijdigh met dit ſou moghen zijn / in welck geval het teghen-
„woozdigh Tractaet alleen plaets ſal hebben.

XV. Hoewel booz het gheſepde Tractaet / in den Haghe gemaeckt op de 15.
„dagh van Apzil van 't leſt-leden jaer / tuſſchen de Koning en de gheſepde Hee-
„ren Staten Generael gheſeght is dat / by rupture van weghen de Koningh
„met Spangien / ſijn Majeſtept ontlaſt ſal blijven van de twee Millioenen,
„die hy aen hen belooft heeft / en van d' onderhouding van een nieu regement /
„en van een Compagnie lichte paerden / die hy daer booz aen hen toe-geſtaen
„heeft / niet-te-min om dat het erſte jaer van het booz-genoemde Tractaet /
„uptgaende de 15 Apzil naeſt-komende / by na verloopen is / ſoo ſal ſijn Ma-
„jeſtept effectivelijck aen de gheſepde Heeren Staten Generael fourneeren de
„tweede Millioen in de teghenwoozdighe Maent van Febzuarius / boven de
„Millioen / die alree aen hen betaelt is booz 't jaer 1634. die in de Maent van
„Apzil 1635. verviel; en op dat men gheen twijffelachtighedt op dit ſubject
„ſou vinden / ſo is tegenwoozdighlijck van nieuws verdzagen dat ſijn Maje-
„ſtept booztaen ontlaſt ſal zijn van de twee Millioenen / en van d'onderhou-
„dingh van 't geſepde Regement / en van de Compagnie lichte paerden.

XVI. Dit Tractaet ſal gheaggreëert en gheratificeert wozden booz de Ko-
„ning / en booz de Heeren Staten Generael / naer de gewoone en beſtandigh-
„ſte fozme / die men ſal konnen doen / binnen een maent of ſes weecken nae de
„ſignature / en gelevert in de handen van ſijn geſepde Majeſtept / en der ghe-
„ſepde Heeren Staten / om naer de fozme en inhoudt daer af vervult en ghe-
„executeert te wozden.

Secreet Artikel, geaccordeert in gevolgh en conſequentie van 't Tractaet, deſe dagh gemaeckt.

„HOewel booz het 9 Artikel van 't Tractaet / tuſſchen de Koningh en de
„Heeren Staten gemaeckt / en deſe dagh geteken / geſeght is dat / indien
„men / na het Tractaet van rupture en bzeking / geteken en geratificeert
„zijnde / komt te maken Vzede / Treves / of ſchozſſing van wapenen / die niet
„geſloten / noch daer toe verſtaen mach wozden / dan geſamentlijk / en met ge-

„meene toeſtemmingh des Koninghs / en der geſeyde Heeren Staten / ſoo „hebben nochtans ſijn Majeſteyt / en de geſeyde Heeren Staten verdragen „dat in al d'andere plaetſen, daer men d'oorlogh ſou moghen voeren, ſonder „door het tegenwoordigh Tractaet daer toe verplicht te zijn, de Koningh en „de geſeyde Heeren Staten daer naemaels ſullen mogen Creves of ſchorſſing „van Wapenen alleen maken / gelijck hen goet ſal duncken / maer geen vre„de / die nimmer gemaeckt ſal mogen worden / dan conjunctelijck / en met „gemeene toeſtemmingh.

Welck ſecreet Artijckel gelijcke kracht en vigeur ſal hebben / als of het in„gevoeght was in het lichaem van 't voorgenoemt generael Tractaet / deſe „dagh ghepaſſeert.

Gedaen te Parijs op d' achtſte dagh van Februarius / in 't jaer ſeſtien hon„dert vijſendertigh. Was geteeckent

Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Paeu, I. de Knuyt.

Secreet Artijckel, geaccoordeert in gevolgh en conſequentie van't Tractaet, deſe dagh gepaſſeert.

„HOewel geſeght is in het tweede Artijckel van 't Tractaet / in deſe dag „gepaſſeert tuſſchen de Koningh / en de Heeren Staten Generael / dat „de volcken / die genoodight ſullen worden om ſich by de gemeene ſaecke „te voegen / en de Spanjaerden / uyt hun Steden te verdrijven / ſulcks te „doen hebben 3 Maenden nae de requiſitie en 't verſoeck / dat daer af aen hen „gedaen ſal worden / ſoo is nochtans veraccoordeert tuſſchen ſijn Majeſteyt / „en de geſeyde Heeren Staten / dat deſe tijdt ſal moghen verlanght worden „door 't gemeen advijs en de toeſtemmingh van ſijn Majeſteyt / en der ghe„ſeyde Heeren Staten ſoo langh als ſy nootſakelijck ſullen achten tot de wel„ſtant en vorderingh van de gemeene ſaecke.

Noch is verdragen tuſſchen ſijn gheſeyde Majeſteyt en de geſeyde Heeren „Staten dat ſoo gedurende d'oorlogh / die ſy op de kuſt van Vlaenderen ſul„len voeren / of by gevolgh daer af / de ghemeene Vyanden / of hun adhe„renten / hoedanigh ſy oock ſouden moghen zijn / de Staten van ſijn Maje„ſteyt / in welcke plaetſ het oock ſou konnen weſen / ter Zee aentaſten / dat „in geval de geſeyde Heeren Staten een machtighe Vloot in Zee ſullen bren„gen / om / gevoeght by de ſcheeps-krachten / die ſijn Majeſteyt van ſijn zij„de ſal toeruſten / ſich gheſamentlijck te ſtellen tegen de quade deſſeynen der „Vyanden / en tegen hen al 't geen te doen / 't welck dienſtighſte geoordeelt ſal „worden; 't welck men oock ſal doen in geval de Landen der Heeren Staten „ter Zee aengetaſt wierden.

Welcke ſecreete Artikelen ghelijcke kracht en vigeur ſullen hebben / als of „ſy ingevoeght waren in 't lichaem van 't voor-genoemde generael Tractaet / „dat deſe dagh gepaſſeert is.

Gedaen deſe 8. van Februarius / 1635. te Parijs. Was geteeckent Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Paeuw, I. de Knuyt.

Secreet Artikel geaccordeert in ghevolgh en conſequentie van 't Tractaet, deſe dagh gemaeckt, volgens de belofte, hier onder geſchreven.

„TUſſchen ſijn Majeſteyt en de Heeren Staten iſs verdragen / dat / ſo eenige Vorſten / of Republijcken onder hun naem / onder die des Koninghs „van Spangien / of anderſins / de ſchepen quamen aen te taſten / die de „geſepde Heeren Staten in zee ſullen houden voor de ſteden van de Vlaemſche „Cuſt / die onder de handen der Spanjaerden zijn / of aenvingen de ſchepen te „beſtrijden / die ſijn Majeſteyt en de gheſepde Heeren Staten te ſamen ghevoeght ſullen hebben / of pooghden krijghs-volck aen lant te ſetten op de „landen van ſijn Majeſteyt / of der geſepde Heeren Staten / of door de troepen van d'een of van d'ander ſecours in de belegerde plaetſen te brengen / in „voegen dat ſoodanigh een handel de Koningh / of de geſepde Heeren Staten „doet beſlupten in rupture en breking te treden met de voorgenoemde Vorſten „en Republijcken / in deſe geval ſy ſulcks geſamentlijck ſullen doen / ſonder „daer na te moghen maecken Vrede / Treves of ſchorſſingh van Wapenen / „dan geſamentlijck / en met ghemeene toeſtemminghe des Koninghs / en der „geſepde Heeren Staten.

„Op ondergetekende extraordinare Ambaſſadeurs der Heeren Staten Ge„neraal der Vereenighde Nederlanden beloven dat d'inhout van dit voorge„noemt Artijckel gelevert ſal werden getekent van wegen onſe Superieurs „en meeſters / als de ratificatie van 't Tractaet / heden gemaeckt tuſſchen „de Heeren Commiſſariſſen / gedeputeert van de Chriſtelijckſte Koningh / en „aen ons gelevert ſal zijn van wegen ſijn geſepde Majeſteyt. Ghedaen te „Parijs / d'achtſte van Februarius / 1635. Was geteikent

Adriaen Paeu, J. de Knuyt.

„Hier volghde 't pouvoir van wegen den Koningh in dato den 30. January „1635. ende van weghen haer Ho: Mo: in dato den 30. May 1634.

Tot beveſtigingh van 't welck wy voorgenoemde Commiſſariſſen en ondergeſchreven Ambaſſadeurs, in de geſeyde namen deſe tegenwoordigen hebben geteikent met onſe gewoone tekeningh, en ons wapen-ſegel daer aen doen ſetten. Gedaen te Parijs, deſe achtſte dagh van de Maent Februarius, 1635. Was geteikent *Bullion*, *Boutbilier*, *Charnacé*, *Adriaen Paauw*, *I de Knuyt*.

Op dit Tractaet iſs ghevolght de conjunctie der Legers by Maeſtricht, het inmemen van Tienen, het belech van Loeven, ende het verlies van Schenckeſchans.

Om dit laetſte te recupereren quamen beyde Legers campeeren boven ende beneden 't ſelve Fort: doch alſoo datmen de Spaenſche niet konde beletten te leggen tot Cleef: houdende 't Heer / ende paſſage op de Schanſs open.

In deſe tijdt ſoudemen geſept hebben dat de Vrede of Handelingh van dien ſeer verde te ſoecken was / zijnde het Tractaet van rupture noch ſoo verſch / ende daer by beloofd den Oorlogh te continueren tot d'upterſte expulſie van de Spaenſche. Boven dien was d'Oorloch deſe Somer met grooter ernſt als opt gevoert: des on-aengeſien wiert een Vrede-Handeling op de bane gebracht eerſt tot Cranenborgh onder pretext van dat aen de Spaenſche zijde wiert gefortificeert het Huys te Gennep, ende aen de Staetſche zijde Rave-

ſteyn ende het Tolhuys. Ende van daer vp continuatie tot Turnhout. Doen eerſtelijck in October deur eenen gheweſenen Ritmeeſter Wittenhorſt ghenaemt; deſe handeling wierd van wegen de Spaenſche aengebracht tot Aernem; ſo was men ſcrupuleus/en daer in bekommert. Aen d'een zijde/ſo men daer naer lupſterde / datter veelicht vp de Spaenſche ghеen behoorlijcke laſt of qualificatie en was; aen d'ander zijde was het oock bedenckelijck af te ſlaen een handelingh van Vrede; dewelcke het eynde is van alle Oorloghen. Te meer alſoo de Heeren van Breſé ende Charnaſſé ſelf een wepnigh te voor van weghen den Koningh hadden laten aendienen ende notificeeren / dat de Heer Mazarini Nuncius van den Paus in Vranckrijck hadde voor-gheſlaghen vier plaetſen tot Vrede-handeling tuſſchen de Kroonen; namelijck Conſtans, Augsburgh, Trente of Spiers, begeerende te weten wat ghemeghenthepdt men alhier daer toe hadde.

Om dan upt d'onſeeckerhepdt te komen ſoo hebben ſijn Excellentie ende de Gecommitteerde dan haer Ho. Mo. tot Aernem goedt ghevonden te laten gaen den Heer Griffier Muſch tot Craneborgh om te ſpreken met Don Martin Axpe Secretaris van den Koning. Die aldaer komende/ bevonden heeft datter geen behoorlijcke Procuratie van den Koning tot de handeling was: ende daer-en-boven voerden de Spaenſche oock ſeer vreemde ende Exorbitante diſcourſen, noopende 't gene de ſaecke ten principaele raeckte: als namelijck dat ſich de Spaenſche lieten verluyden / dat ſy begeerden de reſtitutie van Limborghe met de vier Landen van Over-Maſe, Maeſtricht, Ruermonde, Venloo, de Cruys-Schans, S. Iacob, Orſoy, ende Rhynberck, met alle de plaetſen in Weſt-Indien, ende dat ſy daer jegens ſouden afſtant doen van 't Fort Schenckenſchans ende Santvliet. Waer van gerapporteert zijnde aen de Vergaderingh van haer Ho: Mog: ter præſentie van den Heer Prince van Orange/ was het advijs van ſijn Excellentie dat men op d'Exorbitantie van deſe vpandts voorſlagen (die in 't begin gemeenlijck onbillick zijn) geen regard behoorde te nemen. Ende voorts gehoort de Conſideratien van de reſpective Provintien op deſelve openingh van wegen den Vpandt gedaen; wierden ſijn Excellentie ende de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerde (met welckers kennis deſelve voorſlaghen tot Craneborgh waren ingenomen) bedanckt, geadvoyeert, ende verſocht daer in te willen continueren / ende wijders doen 't ghene ſy nae ghelegenthepdt ende conſtitutie van ſaken ende tijden ſouden bevinden te behooren / ende voorts daer toe te gebruycken met advijs van ſijn Excellentie alle 't gene van noode was / ende de nature van de ſaecke was requirerende; voorders wierdt aen den Heer van Heemſtede Extraordinaris Ambaſſadeurs van deſen Staet in Vranckrijck gheſonden bericht van de voorſz openingh; om te dienen ſulcks ende daer 't behoorde/ ende dat hy ſcherpelijck ſoude hebben te vernemen wat de voornoemde Heer Mazarini of pemandt anders aldaer nopende eenighe Handelingh van Vrede ſoude moghen voortbrenghen; ende hare Hoogh Mooghende van ſijne debvoiren ende bevindinghe van tijd tot tijdt adviſeren: daer op heeft welghemelde Heer van Heemſtede de voorſchreve openingh ende Handelingh in ghеſchrifte den 5. December aen den Heer Cardinael Richelieu vertoont. Hem wiert tot antwoort gegeven aengaende de voorſlagh van Handelingh ende plaetſen vp Mazarini van weghen den Paus gedaen; dat ſulcx niet was als eene vermaning tot Vrede in generale

termen

termen van weghen de Paus, als ghemeene Vader, aen alle Christene Princen; Zijnde het Officie van een Hooft der Kercke te recommandeeren de Vrede ende ophoudinge van 't vergieten van Christen-bloet: ende hoewel sulcks anders niet en was; oock geen particuliere openingh van eenighe presentatien of eyschingen behelsde; dat nochtans terstont 't selve (in gevolge van de ghemaeckte Tractaten) was aen hem Heer van Heemstede van weghen den Koning gecommuniceert: ghelijcket oock deur de Heeren van Bresé ende Charnassé aen sijn Excellentie ende de Heeren haer Ho. Mog. Ghecommitteerde was bekent gemaeckt. Waer teghen hem Heer van Heemstede wierd voorgeworpen/ dat de Griffier Musch alreede in September tot Craneborg op het stuck der Treves verscheyden reysen ghedaen ende Conferentien met Don Martin Axpe ghehouden hadde / ende sulcks alles niet alleen sonder daer van ghegheven te hebben eenighe kennis aen den Mareschal de Bresé ende Charnassé; maer oock sonder te hebben willen bekennen / dat hy Heer Griffier tot dien eynde ende op dat stuck tot Craneborgh was geëmployeert ende ghesonden gheweest: niet teghenstaende verscheyden Instantien daer over ghedaen waren / om de waerheydt te weten van de gheruchten daer van loopende. Wijders wierd van wegen den Koning hem Heer van Heemstede vertoont en voor oogen gestelt hoe seer dese Proceduren contrarieerden tegen de gemaeckte Tractaten; hoe seer de selve discrepeerden van de oprechtigheydt / die sijn Majesteyt in dat stuck hadde bewesen; als hebbende terstont gedaen Communiceeren alle opening van Vrede die sijn Majesteyt voor quam/ etc.

Op dese wijse toonden de Koning ende sijne Ministers haer onvernoeghtheydt: daer in men nochtans meynden dat sy niet veel gelijck hadden: want so deur den Heer van Heemstede aen 't Hof van Vranckrijk als deur de Heeren van Noortwijck, ende van Waveren aen den Heer Mareschal de Bresé ende Charnassé de communicatie tijdlijck genoegh geschiet was; als namaels gebleken heeft.

Den 5. November quam de Ritmeester Wittenhorst van wegen de Spaensche versoecken een nieuwe Conferentie: ende alsoo de tijdt verloopen ende de Vergaderinge weder van Aernem in den Hage ghekomen was; soo wierd tot de selve Conferentie voor-gheslagen Turnhout tegen den 13. Novembris: met resolutie ende last / by voortgangh van de Treves volghens 't ghene alreede was voor-ghekomen van te willen overleveren aen desen Staet de stadt Breda in soodanigen staet/ als die was doen de Koning van Spangien de selve nam / mettet ressort ende Jurisdictie van dien: Item 't Fort Schenckeschans ende de stadt Gelder, ende daer beneffens offereren een summa van ses Millioenen guldens, om hier nae te sien of de Heeren Staten Generael te beweghen souden zijn / om / op d'iterative Instantien van weghen de Spaensche ghedaen / aen de Spaensche ende tot haren behoeve af te staen de steden Maestricht, Limborgh, met de vier Landen van over Mase, de Steden ende Forten in Brasil metten aenkleve van dien, ende in Oost-Indien den te maecken Treves mede effect te laten sorteeren. Ende in cas datter Expedienten in desen souden moeten werden voor-gheslaghen / soude de voornoemde Griffier moghen laten verkuyden datter hoop was / om de Fortificatie van Ruemonde te demolieren / ende dat Gelder ende Stralen daer teghen soude moeten worden ghedemolieert. Vorders wierd goedt ghevonden dat hy Heer Griffier

ſoude verklaren dat weder-zijds gheleghenthepdt verepſcht dat mede met Vranckrijck worde ghetracteert / ende dat men de ſaecke daer heen ſou dirigeeren dat ock Vrede tuſſchen Vranckrijck ende Spangien werde ghetroffen: hoewel men de ſake ende intereſten tuſſchen Spangien ende deſen Staet ſoude kunnen adjuſteeren tottet beſlupt toe / ende dat Vranckrijck voor haer Intereſten ſoude handelen ende Tracteeren. Ock ſou de Griffier vernemen / of de Spaenſche niet goet ſouden vinden dat op eene volgende Conferentie pemant van wegen Vranckrijck mede verſcheene / om voor d'Intereſten van Vranckrijck te ſpreken. Van alle 't gene voorſchreven is aen den Heer van Charnaſſé, voor ſoo veel het Vranckrijcks aenging / notificatie gedaen; ende daer neffens verſocht ende ghepreſenteert of hem ſoude believen dat van weghen Vranckrijck in de aenſtaende Conferentie ock pet wes ſoude mogen werden geſepd / d'occaſie ſulcks preſenteerende. Maer ſo hy / als de Marquis de Breſe, beyde verklaert van wegen den Koning voor Extra-ordinaris ende Ordinaris Ambaſſadeurs alhier / hebben haer ſeer t'onvreden ſoo by publijcke als particuliere audientien ende Conferentien getoont.

Den 5. Decembris heeft de Griffier Muſch gerapporteert dat de vijfde byeen-komſte van weghen die van d'ander zijde verſocht den 8. Novembris eerſt van deſe zijde was verſchoven op den 13. ende by die van d'ander zijde op den 22. der voorſz. Maent November / ende eyndlijck by weder-zijds bewillinge gearreſteert op den 3. deſes loopenden Maents / alwaer dienvolgens de voornoemde Griffier Muſch des namiddaeghs was verſcheenen / als ock mede Don Martin de Axpe, dewelcke ſijn aenkomſte aen den meergenoemden Griffier hebbende laten notificeeren / is na onderlinge toewenſchinge van goeden avond ende gewoonlijcke complimenten by weder-zijds bewillinge vaſt gheſtelt 's anderen daeghs zijnde den 4. December voornoemt by den anderen te komen op 't Raedt-huys tot Turnhout voornoemt; des morgens ten negen uren / 't welck wel aenliep door ſeker voor-gevallen accident tot ontrent ten elf uren / als wanneer den meer-genoemden Don Martin de Axpe ende Griffier Muſch den anderen hebben gheſien / gheſproken ende gecomplimenteert / waer mede ende eenige kleyne diſcourſen daer neffens gevallen die comparatie is af-geloopen / ende voorts gecontinueert tot na den middagh ten vier uren / als wanneer de meer-genoemde perſoonen ter voorſz. plaetſe gecompareert ende neder-geſeten weſende / de meer-genoemde Griffier / den meergenoemden Don Martin de Axpe heeft gheſondeert op 't ſtuck van een beſtendige Procuratie van den Koningh van Spangien om met deſen Staet te handelen / daer toe hy daer bevoorens hope hadde gegeven / doch heeft verklaert / dat hy als noch eghеen Procuratie en hadde bekomen / maer dat hy die van dagh tot dagh was verwachtende / excuſeerende het dilap op eenighe voorghevallen ongelegenthept: daer na den meergenoemde Don Martin de Axpe aenghеſepd zijnde door den meer-ghenoemden Griffier, dat deſen Staet met Vranckrijck in Alliantie was / ende dat men over ſulcks bupten Vranckrijck met en kon Handelen / is daer over gediſcoureert geweeſt / ende vervolghens daer upt gereſulteert / dat men in cas van Handelinge een by-een-komſte van Ambaſſadeurs van den Keyſer, Koninghen van Vranckrijck, ende Spangien, mitgaders van deſen Staet ſoude dienen aen te ſtellen / 't welck by hem / voor ſoo veel hem aengingh / is geapprobeert / ock aenghenomen goede Officien

te doen

te doen by den Cardinael Infant, vertrouwende dat de ſelve van wegen Spangien daer toe mede genegen ſou zijn / Ende voorts geſproken weſende van de plaetſe / daer ſoodanige Vergaderinge ſoude worden aen-geſtelt / is voorſlagh gedaen / dat ſoodanige Vergaderinge bequamelijck ſoude aengheſteit worden tot Oofterhout, plaetſe van de Baronnie van Breda, den Heer Prins van Orange toebehoorende; wijders is by occaſie / dat de Schout van Rooſendael tot Turnhout mede gekomen was / geſproken van een wiſſelinge der weder-zijds ghevangenen ter Zee / daer toe de voornoemde Schout van weghen haer Ho. Mo. ſepde gelaſt te zijn; dan heeft de meer-genoemde Don Martin d'Axpe verklaert op dit ſtuck ongelaſt te zijn / maer heeft aen-ghenomen hem deſes aengaende ſulcks ende daer 't behoorde te inſormeeren ende laten inſormeeren / Ende den meer-ghenoemden Griffier binnen 8. of 10. daghen / doen eerſtkomende / te adverteeren / of men op alle 't gene voorſz. is met den anderen nader ſoude ſpreken / ende dat hy als dan dienvolgens op ſekeren bequamen dagh daer op mondelinghe behoorlijcke verklaringhe binnen Turnhout voornoemt ſoude uptbzengen. Waer op gedelibereert zijnde / is goed gevonden ende verſtaen / de meer-ghenoemde Griffier Muſch over ſijne ghenome moepte te bedancken / ende op ſijn aendienen geordonneert / dat hy / volghens den laſt hem tot Arnhem gegeven 't gene voorſz is in ſubſtantie ſou gaen communiceeren dien namiddagh aen de Heeren Extra-ordinaris ende Ordinaris Ambaſſadeurs van weghen den Koning van Vranckrijck alhier reſideerende.

Hier te voor is alreede mentie gemaeckt van dat de Koninckliycke Franſche Miniſters gantſch geen contentement namen upt de notificatie ende communicatie die men haer dede van den Handel tot Tranebergh ende Turnhout; veel min waren ſy vernoeght in de Handeling ſelf: haer klachten / argumenten / proteſtatien / ende verſoeck daer teghen zijn te ſien in navolgende Propoſitie gedaen den 14. Decembris 1635.

„Mijn Heeren / wy hebben deſe tweede audientie van uw Ho. Mog. verſacht / om hen met de ſaken / die ſich nu vertoonen / t'onderhouden / „om hen te doen verſtaen de continuatie der goede intentien / die de Ko„ningh altijd tot deſe Staet gehadt heeft / en om u te verſeeckeren van de be„geerte / die wy in ons particulier hebben van u te dienen.

„Ick verſeecker my / mijn Heeren / dat ghy alle wel ghedachtigh zijt aen de „weergadeloose zorgen / die d'overleden Koning Henrijck de Groot, van heer„lijcke gedachtenis / altijd gehad heeft tot de ſubſiſtentie / onderhoudingh en „vermeerdering van deſe Republijck / de paſſie en ghenegenthept / die hy ghe„tupghde / om u voor Souvereynen door al ſijn Vandt-ghenooten te doen be„kennen / die ſwaerelijck ſonder ſijn voorbeelt en authoritept ſich daer toe ge„ſchickt ſouden hebben / en de ſonderlinghe affectie / met dewelcke hy u aſſi„ſteerde in alle gelegentheden tot aen ſijn doodt / met ſoo groote yver / als hy „tot ſijn eyge Staet gehad ſou konnen hebben.

De Koning / mijn Heeren / is niet alleenlijck in ſijns Vaders Koninckrijck „geſuccedeert / maer oock in de zorgen en genegenthept / die hy altijd tot deſe „Staet gehad heeft. Soo veel Millioenen goudts / en 't leven van ſoo groot „een getal van brave krijghs-lieden / die hy beſteed heeft / om u t'aſſiſteeren / „zijn al te groote en nieuwe blijcken om te gelooven dat uw Ho. Mog. de ge„heugenis daer af verlooren hebben.

Maer

Maer dit alles noch niet genoegh zijnde naer uw gevoelen; om u/ oorlogh voerende/ te beletten eyndelijck onder-ghedzucht te worden / of tot een handeling te komen/ die alsoo nadeelich aen u sou zijn / so heeft sijn Majestept/ in u gevoelens tredende/ mijn Heer van Charnacé aen u gesonden / om u een machtiger bystandt aen te bieden. Maer de Propositien / die de Spanjaerden toen aen u deden / en die niet / dan in schyn / avantagieus en vorderlijck waren/ en daer af de dessepnen niet streckten/ dan om u de tijdt te doen verliesen / u in u toerustingen te doen verslauwen / divisie en verdeelingh in uw Staet te maecken / en u van de vriendschap uwer waerachtighste en machtighste Vrienden te berooven/ hadden u nochtans sodanigh voor ingenomen/ dat ghy nauwelycks hem wilde hooren. Maer zijn ghedult eyndelijck tijdt aen u gegeven hebbende om klarelijck te sien in d'intentien der ghener / die / nimmer vergeten komende d'onghelycken / die ghy hen aengedaen hebt / ook nimmer anderen/ dan u vyanden, konnen zijn/ en na dat ghy geheelijck verlooren had de hoop van een Tractaet door de doodt van de Serenissime Infant, en de weerkeering der Gedeputeerden in Brabandt/ so hebt ghy een Tractaet ghemaeckt met de ghesepde Heer van Charnacé, door 't welck de Koning sich verplichte twee millioenen ponden jaerlijcks aen u te gheven / en in uw heyr t'onderhouden 2000 mannen te voet, en 100 paerden, 't welck hy ook puntuelijck gedaen heeft; gelijck ook alle andere dingen/ die hy aen u heeft belooft.

Maer / mijn Heeren / dit zijn noch niet alle de voordeelen / die u Hoogh-Mogenden upt dit Tractaet hebben ghetrocken / dewijl het schijnt dat het niet gedient heeft als tot een opening/ om een ander/ die onevndelijck avantagieuselijcker en vorderlijcker voor u is/ te doen / namelijck dat sijn Majestept sich verbonden heeft in een geduerige Ligue offensive en defensive tegen Spangien, 't Huys van Oostenrijck, en alle hun Adherenten. Daer toe men segghen kan dat hy door geen andere interest bewoghen heeft geweest / dan door de gene/ die hy in de welstandt van 't gemeen neemt / en besonderlijck in 't welvaren van dese Staet, dewelck naer upterlijcke schijn in grooter gevaer was / dan eenige andere van Europa / soo upt oorsaeck van dat de natuerlijcke inclinatie der menschen hen beweeght tot ongaerne te schepden van de dingen/ die sy gelooven hen wettelijck toe te behooren/ als om dat de Spangiaerden nimmer sullen afstaen van de pretensie / die sy altijd tot de Monarchy van Europa ghehadt hebben / dewijl sy klarelijck sien dat de vorderlijcke gelegenthepdt dezer Landtschappen hen een groote obstakel en hindernis is in 't dessepn / dat sy hebben / van de staten van alle hun gebueren t'usurpeeren/ en aen sich te trecken.

Sijn Majestept dan/ mijn Heeren/ bewogen door d'over/ die hy tot de welstandt en vryheydt sijner vrienden en geallieerden heeft / en door u ernstighe aensoeckingen geperst / heeft beslooten Spangien d'oorlogh aen te seggen/ in 't welck hy veel gedaen heeft niet alleenlijck boven 't geen / dat hy belooft had/ maer oock van 't geen/ dat ghy daer af konde verhopen;

Tendende M. de Rohan in Valteline, met quantitept van seer schoone troepen / door middel van de welcken hy veel heerlijcke victorien op de vyanden verkregen/ en dat tot aen dese tijdt geluckighlijck geconserveert heeft.

Mijn Heer de Mareschal van Crequy is naer Italien getrocken / daer hy

sich

„sich by de Hertogen van Savoyen, Mantua en Parma sal voegen; en 't is on-
„moghelijck dat sy niet een groote diversie der heyrkrachten van Spangien
„sullen maecken/ dewijl sy hem in een der ghevoelijckste deelen van sijn Heer-
„schappy aentasten.

Mijn Heer de Cardinael de la Valette, de Hertogen Barent, van Angoulesme,
„en de Mareschal de la Force, met drie groote heyren houden / al de krachten
„van 't Keyserrijck in waggeling.

En dewijl mijn Heeren/ sijn Majesteyt in dit landt 25000. mannen te voet,
„en 5000. Paerden, met een groote sleep van gheschut / en in een woordt het
„schoonste en machtighste heyr gesonden heeft / dat oopt Vorst uyt zijn landt
„heeft doen trecken tot secours sijner geallieerden en bondt genoten / soo ge-
„loof ick niet dat yemand twijffelen sal dat sijn Majesteyt niet volkomentlijck
„sijn woodt voldaen heeft/ tot geheele vervulling van 't welck/ sich te Roche-
„fort vervoeght hebbende in de tijd/ met uwe Ho. Mo. verdraghen / en daer u
„heyr niet vindende/ noch oock eenige tijding van u/ de genen / die d'eer had-
„den van over 't heyr te ghebieden / geen swarigheydt maeckten van voort te
„trecken/ om 't uwe tot in u frontieren te soecken / en dat van de Spangiaer-
„den op hun wegh ontmoetende / hoewel in een naedeelijcke plaets / stelden
„nochtans niet uyt met daer tegen te strijden/ en u Ho. Mo. wisten in die tijd
„hoedanigh d'uytgang daer af was.

Men proponeerde toen sich van 't voordeel deser neerlaegh te dienen / en /
„om de vruchten daer af te plucken / te Huy over de Maes te trecken / en in 't
„hert van 't Landt der vyanden te treden/ in 't welck wy ongetwijffelt groo-
„te progressen en winsten gedaen souden hebben/ eer sy bedaert waren van de
„schrick / daer in sy waren / en eer sy hun krachten weer vergadert hadden.
„Maer de kennis / die de genen hadden / die de Fransche troepen beleyden /
„dat het des Koninghs dessein niet was eenigh voordeel in sijn particulier van
„dese oorlogh te trecken, en dat d'eenige begeerte van voordeel aen sijn vrien-
„den te doen hem daer toe bewoghen had / die hen voor alle resolutie prefere-
„ren 't gheen van uyt te voeren sulcks als sijn Majesteyt belooft hadt: in
„voeghen dat men voort trock / en tot aen Maestricht quam/ daer mijn Heer
„Prince van Oranje noch niet gekomen was. Of de vertoevingh/ die men dee/
„en de tijdt / die men besteedde / om tegen de vyanden te gaen / hen middel
„gevende van sich te bekennen / weer moedt te scheppen / en in alle de dingen
„te versorgen/ die nootsakelijck zijn om soo machtigh een stoot tegen te staen/
„ons belette eenige progressen te doen / of dat men selden voort ten eynde van
„groote aenslagen en desseynen koomt / en dat de Hemel niet wilde dat onse
„dessein toen zijn uytwerkingh hadt; soo veel is'er af/ mijn Heeren/ dat ghy
„weet hoedanigh d'uytgangh daer af geweest heeft.

Ick sou aen u Hoogh Mogenden niet vertonen alle dese dingen en noch veel
„anderen / die ick nalaet / alle bequaem om u te doen considereren hoe seker/
„nut en oock nootwendigh de vrientschap van Franckrijck aen u is / soo
„'t geen / 't welck heden in u Staet geschiet/ my geen groote stoffe gaf tot ge-
„loven dat ghy de geheugenis daer af verloren hebt.

Het heen en weer gaen van de Heer Musch, u Griffier / en zijn verscheyde
„Assignatien en conferentien met de Ghedeputeerden der Vyanden / son-
„der onse participatie en ghemeen-maeckingh konnen niet gheschieden

„dan tot nadeel van een Tractaet/het plechtelijckste/ dat ooyt tusschen twee „Staten gemaeckt is.

Ick weet / mijn Heeren / dat de ghenen / die sich met dese handelingh be„moeyen / trachten te persuadeeren dat mijn Heeren de Knuyt, van Noort„wijck, en de Heer Musch self ons tot drie verscheyde malen hebben besocht / „mijn Heer van Charnacé en my / om ons al 't gheen / dat 'er geschiede / deel„achtigh te maecken: maer sy hebben ons altijd verseeckert dat 'er niets ge„daen wierd / en/ om ons de kennis daer af te benemen / veel swacke redenen „geallegeert en by-gebracht. Doch wy hebben wel bekent dat het quaet soo „veel te grooter was / als men het meer voor de geen pooghde te verberghen/ „die daer toe de voornaemste remedie kon geven. V Ho. Mo. sullen wel ver„staen wat de Koningh is / daer afick spreeck / dewijl sijn macht u dickwijls „soo nuttelijck geholpen heeft / en dewijl sijn affectie tot u altijdt vaerdigh is „om haer tot u conservatie en vermeerderingh te besteden.

Dit zijn / mijn Heeren / de redenen / die (de tijd niet toelatende dat de troe„pen langer in 't velt blijven) sijn Majesteyt bewogen hebben om hier aen u „te senden mijn Heer van Charnacé en my / sijn Ambassadeurs / die kennis „hebben van d'affectie / die hy van langer hant tot u dienst heeft / en de gene/ „die my heeft doen begeeren een groote employ / die ick in Duytslandt hadt „verlaten / om hier een aen te neemen onder 't ghebiedt van mijn Heer de „Prince van Oranje, in welcks handen wy niet alleenlijck onse personen on„dergestelt hebben/ maer noch oock alle de schoone troepen van dit treffelijck „heyr / over de welcken hy een soo volkome macht gehad heeft / als of sy in „soldy van u Hooghmogenden hadden geweest.

't Is met groote reden / mijn Heeren / dat de kennis die wy hebben van de „sorgh / die u Hooghmogenden altijdt hebben ghehadt in hun woort onver„brekelijck t'onderhouden / van u voorsichtigheydt / en van de heerlijcke en „treffelijcke daden / die ghy in de loop van soo veel jaren ghedaen hebt / ons „belet geloof te geven aen de versekeringen / die men ons geeft / van Brussel/ „Keulen / Amsterdam / Londen / ja oock van hier / dat ghy niet alleenlijck „de propositien van een Tractaet aenghenomen hebt/ maer daer in noch soo „verre zijt gekomen / dat 'er weynigh aen verschilt of ghy zijt in al d'Artijcke„len verdraghen.

Alle welcke redenen oneyndelijck versterckt zijn door de weergadelose qua„liteyten van mijn Heer de Prince van Oranje, die / gelijck ick my verseker / „ongaerne bewilligen sou in een actie/ die so weynigh eerlijck is.

Wat my aengaet/ het sou my lichter zijn mijn eygen oogen te mistrouwen/ „dan te gelooven dat ghy capabel zijt om een Tractaet te maken / 't welck / „violerende de belofte, die ghy soo solemnelijck ghegheven hebt aen een der „grootste Koningen van d'aerde/ en u machtighste vriend/ te weegh sou bren„ghen dat het voortaen onmoghelijck sou zijn sich meer op u woorden te ver„trouwen.

Wat apparentie is 'er/mijn Heeren/om sich te persuadeeren dat u Ho. Mo. „hun gewoone voorsichtigheyt verlatende / souden willen / door een verhae„sting en overplingh/ die niet dan schadelijck kan zijn/ ghewillighlijck vallen „in de stricken/ die u door u onversoenelijck vyanden gespannen zijn?

En wat middel is 'er te geloven dat de selve menschen/ die 60en so veel jaren

lang

„lang met ſoo groot geluck en eer voor hun vyphepd hebben geſtreden/nu ſou-
„den willen/ door t'maken van een irreparable breſſe in d'autoritept van hun
„Provintien / en door een miſdrijf / dat geen verſoeningh by hun Vrienden en
„Bondt genooten kan hebben / in een klaerblijckelijcke dienſtbaerheydt tre-
„den? Want ſoodanigh ſou men de Staet moghen noemen / daer ghy / mijn
„Heeren/ in ſoud zijn/ nae dat ghy alleen gherracteert had: en u vyphept ſou
„dan niet/ als inbeeldelijck/ en voor een tijd zijn.

Men ſeght dat/ onder andere Artikelen van dit Tractaet/ u Ho. Mo. toe-
„geſtaen hebben dat men d'Indien daer in begrijpen ſou. Wy/ mijn Heer van
„Charnacé en ick/ hebben dit advijs niet als waer aenghenomen/ ons niet in-
„beelden konnende dat de genen/ welckers belept ſoo wijs en voorſichtigh is/
„ſouden willen deſiſteeren en afſtaen van een dingh/ daer af't verlies ſeecker /
„groot/ tegenwoordigh / perpetuel en gedurigh is/ voor ſo klepn een recom-
„penſie en vergelding/ als het gelt/ en ſoo onſeecker als de Treves/ daer af de
„naem ſelf klaerlijck d'ongeduerigheyt uytdruckt / en die niet langer ſal zijn
„dan voor ſoo veel tijdt / als de Spangiaerden behoeven / om van de verdruc-
„kinghen / daer in ſy nu zijn / een wepnigh adem te ſcheppen / om ſich weer
„van gelt te verſorgen/ hun heyren van volck te verſtercken/ en ſich t'accom-
„modeeren met de genen van hun vpanden / die ſy de machtighſte ſullen voor-
„deelen tot teghenſtandt aen de deſſeyneu / die ſy altijd ſullen hebben / om u
„Provintien weer onder hun ſubjectie te brengen: 't welck ſy gelooven ſon-
„der blaeme en laſter te konnen doen / ſoo uyt oorſaeck van 't exempel / dat
„ghy aen hen door 't handelen (ghelijck men ſeght dat ghy doet) ſult gheven /
„als om dat ſy tot een onweerroepelijcke Maxime en grondt-regel hebben /
„dat een Vorſt niet verplicht is aen 't woort, dat hy geeft aen Heretiken en Ket-
„ters, noch aen onderſaten, ghelijck hy u houd/ voornamelijck als het geſchied
„met het ſwaert in de handt, en door de noot ſijner ſaken gedwongen. Maer/
„mijn Heeren/ niemandt van u Ho. Mo. twijffelt dat ſy u voor beyde houden.

Veel andere redenen/ mijn Heeren / vertoonen ſich in gedzangh / om ons te
„beletten het geen te gelooven / dat men van dit Tractaet ſeght / 't welck ſoo
„nadeeligh voor u reputatie/ en voor de welſtant van u ſaken ſou zijn. Maer
„men ſou u voorſichtigheyt en goed oordeel ongelijck aen doen / ſo men u lan-
„ger van een ſaeck onderhield/ die van haer ſelve ſpreeckt.

De Koning en mijn Heeren van ſijn Raet konnen ſich ſo wepnigh/ als wy/
„ſoo ſchandelijck een ſaeck inbeelden/ en dat van lieden / die ſoo vol van eer en
„oprechtighepdt zijn. 't Gerucht is nochtans ſoo gemeen/ dat/ niet tegen-
„ſtaende t'geloof/ en 't geen/ 't welck wy aen hem ontboden hebben/ ſijn Ma-
„jeſtept dienſtigh gheoordeelt heeft de Heer van Charnacé en my tot ſijn Am-
„baſſadeurs by u Ho. Mo. te verkieſen / om met hen daer af te conferereen /
„in de voorvallen / die ſich vertoonen ſullen / te handelen / en van u particu-
„lierlijck 't geen te weten / dat 'er af is / en dat in deſe geheele handeling ghe-
„paſſeert is / op dat hy weten ſou waer op en waer naer hy ſich heeft te rege-
„leeren / en om u te noodigen tot de voortgangh van een quaet te ſtutten / dat
„alree niet dan te groot is / met te verbieden de Continuatie deſer particuliere
„Conferentien / door u vpanden alleen voor-geſtelt en gevoed / en daer af de
„continuatie niet dan ſeer ſchadelijck ſou konnen zijn / dewijl d'eerſte werc-
„king / die ſy voort ſouden brengen / niet ſal dienen dan om ons in ombrage te

„ſtellen / en onſe goede kennis t altereren / die / gelijck de Spanjaerden wel „voorſien / niets anders ſou weſen dan de geheele ondergangh van hun huys, „of ten minſte die van hun eerſuchtige deſſepnen.

Ghy ſult / mijn Heeren / ſoo 't u belieft / conſidereren dat het niet meer dan „tien Maenden geleden is dat Franckrijck / om de violente begeerte te vol„doen / die ghy daer af ſoo dickwijls / en ſedert ſoo langhe tijdt aen dat lant „hebt betoont / in deſe oorlogh is getreden / dat u ſaken in een ſelve ſtaet zijn / „als ſy toen waren / en dat mijn Heer de Prince van Oranje / door ſijn beleyt en groote ervarenthept / Schenckeſchans in ſoodanigh een ſtant gebracht „heeft / dat niet alleenlijck de weerkrijgingh daer af ontwijffelijck / en „de veroveringh onmut aen de vpanden is / naer noch aen hen tot een groote „koſten en belaſtingh ſtreckt.

Sy voegen dat / dewijl men geen reden ſiet / die bequaem is om ſoo groot „een veranderingh in te brengen / oyer gheloven ſal dat u Hoog: Mo: geen „deſſepn gehad hebben om dit leſte Tractaet met de Koningh te maken / dan „op dat hy u tot een machtige middel ſou dienen, om een, dat vorderlijcker is, „met de Spanjaerden te maken. En in dit geval / mijn Heeren / indien de mis„daden groot zijn naer proporcie dat ſy aen hoog-geachter lieden gedaen wor„den / en indien de Grooten veel gevoelijcker in d'ongelijcken zijn / dan de ge„nen van middelbare ſtaet / ſo geef ick aen u Ho: Mo: t'oordeelen hoedanige „gevoelen de Koningh hier af kan hebben.

Doch indien nochtans / tegen het gemeen geloof / en tegen alle ſchijnbare „blijken u particuliere incommoditepten overgekomen zijn / die ghy naer tien „Maenden niet hadt / en die men niet voorſien kan / ſoo nodigh zijn Majeſtept u door ons dat ghy die aen hem bekent ſult maken / u tot deſe laeck aen„biedende ſijn goede advijſen, ſijn middelen, en ſijn macht.

En indien hy die ſodanigh bevindt / dat'er niets is / dan de vrede alleen / „die daer in remedieren kan / ſoo verklaert hy dat hy berept is om daer toe „te verſtaen / dewijl hy alleenlijck hierom de wapenen aengetaſt heeft: „maer hy begeert dat men haer ſeker en eerlijck maeckt / dat is getracteert „en beſloten geſamentlijck, en met gemeene toeſtemmingh der Bontgenoten, „en niet verhaeſt, particulier en verborgen, gelijck het ſchijnt dat dit / 't welck „men nu tracteert / weſen ſal / van 't welck ſijn Majeſtept ſich niet beklaeght / „dan om d'eenige intereſt van de Chriſtenhept / en u beſonder welvaren / en „niet upt vreeſ van in oorlogh tegen Spanjen te blijven / dewijl hy / Godt zy„danck / ſich in ſoodanigh een ſtaet bevindt / dat hy de pogingen daer af niet „vreeſt / vermits ſijn Koninckrijck nu eendrachtiger / rijcker / en beeter in d'oor„logh ervaren is / dan het was in de tijdt van Franciſcus d'eerſte, teghen de „welcken nochtans de pogingen van alle de machten van 't Rijck van Span„jen, Italien, de ſeventien Provintien, toen te ſamen gevoeght / en de opſtant „van Engelant omme waren.

Voor by / ſijn Majeſtept / de panden bewarende / gelijck hy doet / dat is dat „hy de dingen / om de welcken men hem d'oorlogh ſou konnen aendoen / en die de vpanden nopt verhopen door gewelt te konnen verkrijgen / ſal altijt ſijn „accommodement maken / ſo / en als 't hem belieft. Maer d'eerſte intentien / „die hy gehadt heeft / toen hy de wapenen aentaſte / alleenlijck zijnde tot „voordeel, en nut van ſijn vrienden, en geallieerden, vrijheyt en ruſt van 't ge-

meen,

„meen, zijn al te gherechtig en te hepligh om immer daer af te willen ſchep-
„den / u verſekerende / mijn Heeren / dat hy eer ſijn Koninckrijck in gevaer
„ſou ſtellen / gelijck hy ſich ſelf dickwijls in t gevaer van d'oorlogh gheſtelt
„heeft / dan u te verlaten, in 't minſte artijckel van ſijn Tractaten te manquee-
„ren, noch in 't minſte der woorden, die hy aen u ghegheven heeft. Alle deſe
„actien / mijn Heeren / ſijn tot hier toe met al te groote eer verbult geweeſt /
„en ſijn leven al te deurluchtigh en te heerlijck / om door een manquement
„van trouw de glants daer af te willen beſmetten. Maer waerom ſal ick my
„meer in deſe reden uytbreyden / dewijl dit geheel geſelſchap ſoo weetigh als
„ick in deſe waerheyt is?

Daer zijn eenigen / die geloven dat ſy / door deſe ſoo gewoone conferentien
van de Heer Muſch met Don Martin d' Axpe, al de ſwarigheden ghe-effent
„hebbende / die u Hoogh Mooghe met Spanjen hebben / voldoen ſouden met
„ons te doen komen in een Tractaet / dat alree geſloten is ten opſicht van u /
„maer ten regard van ons noch niet begonnen / in d' obligatie en verplichting /
„door de welcken de Koningh en u Ho. Mog. verplicht zijn niet / dan conjun-
„ctelijck en geſamentlijck te handelen. Maer 't is er ſoo verre af / dat d'on-
„getrouwheyd daer af verkleynt / en de miſdaedt vermindert ſou zijn / dat ſy
„in tegendeel daer door veel aengewaſſen en toegenomen ſouden zijn / u ſiende
„voegen by 't ongelijck de verachtingh en beſpotting.

Maer dewijl men dit niet te verwachten heeft van d'oude vroomheyd / ge-
„rechtigheyd / danckbaerheyd en voorſichtigheyd van u Ho. Mo. ſo ſullen wy
„de gheheele obſervatie van hun beloften verhoopen / en dat ſy beletten ſullen
„de continuatie deſer Conferentien / die ons gerechtighe ſtoffe van ſeer groote
„ſalouſy geven / en dat ſy volharden ſullen in d'oorlogh / die ſy met ghelijcke
„edelmoedigheyt / als ſy in alle hun wercken altijt hebben beroomt / hebben be-
„gonnen: of dat ſy vrede ſullen maecken met verepſchte eer en ſeeckerheydt,
„en niet met een blinde verhaeſting.

Wy hebben oock laſt / mijn Heeren / om van wegen ſijn Majeſtept aen u te
„verſeecheren dat hy getrouwelijck perſiſteeren en volharden ſal in de vrien-
„ſchap en genegenthept / die hy aen u belooft heeft / obſervеerende heel naeu-
„keurighlijck de Tractaten / die hy met u heeft / ſonder dat 'er immer eenighe
„conſideratie ſal zijn, die hem daer af kan trecken.

„In 't welck in ons particulier wy u verſeecheren al 't gheen te contribuee-
„ren / dat in onſe macht ſal zijn / hebbende een volkome affectie en begeerte
„tot u voorſpoet en contentement. Gedaen in den Hage / op de 14. van De-
„cember / 1635. Geteeckent Breſe, Charnacé.

Tot antwoordt ende excuſe op deſe Propoſitie ende ernſtighe klachten gaf men haer 't gene volght.

„Op de Propoſitie / gedaen van weghen ſijn Chriſtelijckſte Majeſtept / in
„de Vergaderingh van de Heeren Staten Generael der Vereenighde
„Nederlanden / de 14. van December leſt-leden / door de Heeren van
„Breſe, Mareſchal van Vranckrijck / en extra-ordinaer Ambaſſadeur en van
„Charnacé, Raets-heer in de Raedt van Staet / Mareſchal van 't Leger / en
„der hepren / en ordinaer Ambaſſadeur van ſijn Majeſtept.

De Heeren Staten Generael verklaren dat altijd by hen levendigh sal blij-
„ven de geheugenis der weldaden/ absistentien / en favueuren / die van tijd tot
„tijd aen dese Staet bewesen en mee-ghedeelt zijn door Koningh Henrijck de
Groot van heerlijcke geheugenis/ en ooch door de Koning/ die nu alleenlijck
„sijn Vader in 't Koninckrijck is gesuccedeert / maer ooch in de sorgen / en in
„d'affectie / die hy betoont en betuyght heeft voor de subsistentie en aenwas
„van dese Gemeente: daer af de gesepde Heeren Staten hem ootmoedelijck
„bedancken / en sulcks met alle respect / eerbiedighedt en danckbaerheydt in
„hun wercken bekennen. Gelijck sy ooch begeeren door alle mogelijcke mid-
„delen voor sich te bevorderen de conservatie en behoudenis vande vrientschap
„en alliantie van soo groot en heerlijck een Vorst; daer toe sy altijd gheon-
„tribueert hebben / en noch sullen contribueeren in d'occurrentien der saecken
„alle 't geen / dat sal konnen dienen tot de groothedt en eer van sijn persoon /
„en voorspoet van sijn Kroonen / en in d'occasien en voorvallen blijckelijcke
proeven daer af hebben gegeven; invoegen dat het den gesepde Heeren Sta-
„ten Generael vreemt schijnt dat hun Excellentien het heen en weer trecken
„van de Heer Musch, hun Gziffier / indirectelijck en averechts bedieden / de-
„wijl dat niet gedient heeft op d'openinghen van een accommodement en by-
„legging door de Spangiaerden gemaeckt / dan met intentie op een generael
„Tractaet / 't welck Franckrijck altijdt begheert heeft: en het Tractaet van
„Ligue offensive en defensive / gesloten op d'achtste van Februarius lest-leden
„tusschen de twee Staten / doelt voornamelijck op d'oprechting der dinghen /
„ja soodanigh / dat men tot een goede en sekere Vrede in de Christenheyt sou
„konnen geraken: invoegen dat sijn Christelijckste Majestept geen oorsaeck
„heeft om over het ghesepd heen en weer trecken te klagen / te meer dewijl de
„Heeren van Noortwijck, Waveren en de Knuyt oprechtelijck en volkoment-
„lijck aen hun Excellentien geopenbaert hebben alle 't geen / dat 'er geschied-
„de; en de Heer Musch heeft self / door uptgedruckt bevel der ghesepde Heeren
„Staten / aen hen verthoont dat hy aen Don Martin van Axpe, te Turnhout
„zijnde / verklaert heeft dat dese Staet in een engh verbondt en alliantie met
„Vranckrijck was / en dat men / sonder dit rijck / van dese zijde niet met de
„gheneene vyanden sou willen tracteeren. Daer op / en op een algheneen
„Tractaet men noch hun Declaratie te verstaen heeft. En tot desen eynde
„hebben de Heeren Staten Generael goedt ghevonden de Heer Musch, hun
„Gziffier / met d'eerste gelegenthepdt naer Turnhout te senden / en ooch op de
„saeck der gevangenen ter Zee / en op een ander voorval / overgekomen aen-
„gaende het vreecken van de Neutralitept / van weer-zijden aen de ghenen
„van de Swaluwe, en van Sevenbergen respectivelijck toegestaen. Dat meer
„is / de Heeren Staten Generael versekeren sijn Majestept / dat sy geen an-
„dere Vrede begheeren / dan een seeckere en eerlijcke / dat is in conformitept
„van 't Tractaet / en bedancken sijn Majestept dat hy bereyd is om daer toe
„te verstaen. De ghesepde Heeren Staten Generael weten seer wel dat de
„quaet willighen / en ooch de Spangiaerden trachten valsche ghenuchten en
„wantrouw tusschen goede vrienden te zayen / om hen te schepden / op dat sy
„te lichtelijcker tot de gepretendeerde Monarchy van Europa souden gera-
„cken. Dies halven vertrouwen de gesepde Heeren Staten dat het ooch aen
„sijn Christelijckste Majestept sal believen hen ooch beelachtigh te maecken
't geen/

„'t geen / dat tot Koomen en elders gebeurt / aengaende d'algemeene Vrede / „verſoeckende upt alle hun affectie en ghenegenthepd aen hun Excellentien „dat het hun belieft favorabel rapport van deſe Declaratie aen ſijn Majeſtept te doen / en hun beſte dienſten daer aen te beſteden / met hem te verſeecken van de goede pver en begeerte / die ſy hebben om een oprechte en ghetrouwe correſpondentie t'onderhouden / en in hun ootmoedighſte dienſten „tot hem te volharden. Gedaen in de Vergaedering der geſepde Heeren Staten Generael / de derde dagh van Januarius / 1636.

Met deſe Excuſen zijn de Koninclijcke Franſche Ambaſſadeurs gheenſins te „vreden geweeſt: Maer den 7. Ianuarij weder gecompareert ter Vergaderingh „ende hebben gedaen deſe navolgende Propoſitie.

„Mijn Heeren / na dat wp lange tijd gewacht hadden naer d'antwoort op 't „geſchrift / dat wp op de 13. van de leſt-leden maent aen u Ho. Mo. gegeven „hebben / ſo hebben eyndelijck mijn Heeren van Nooortwijck en van Ruptenburgh deſe leſte Saterdagh de moepte ghedaen van een aen ons te brenghen „dat / naer mijn gevoelen / vier principale punten begrijpt.

't Eerſte is aengaende d'adſiſtentien en getuygeniſſen van affectie / die deſe „Staet ontfangen heeft / ſo van d'overleden Koning Henrijck de Groot, van heerlijcke gedeugenis / als van deſe / die tegenwoordighlijck regeert; en de„wijl u Ho. Mog. volkomen kennis daer af hebben / ſoo twijffelen wp oock „niet of ſy hebben van hen oock een groot reſſentiment en gevoel.

„Wp het tweede blijckt dat u Ho. Mog. een pretext ſoecken / om te conti„nueeren / en te volharden in het heen en weer trecken van de Heer Muſch, u „Gziffier / naer de Spangiaerden / 't welck wp wel moghen ſeggen te weſen „ſonder de participatie en kennis van ſijn Majeſtept / dewijl wp 't geen / dat„ter ghedaen wordt / niet weten / dan dat men ghelooft dat hy door ſijn repſen „niets hinderen ſal.

Het derde is een verklaringh dat u Ho. Mog. hem eerſt-daeghs weer der„waerts willen zenden.

Het vierde is een heuſch verwijt / onder de naem van verſoeck van 't geen / „dat te Koomen en elders met de gemeene Staenden gehandelt wordt.

Wp hebben dieshalven / mijn Heeren / dienſtigh gedoodeelt voor u Ho. Mo. „te verſchijnen / om daer af ons ghevoelen te ſeggen / en 't geen te verklaren / „'t welck wp nootſakelijck achten tot de weiſtandt van deſe Staet / en van de „gemeene zaeck.

Wat het eerſte aengaet / mijn Heeren / wp hebben al te goed ghevoelen van „u Ho. Mo. om hen opt van ondanckbaerthepd te konnen beſchuldigen; en wp „gelooven dieshalven dat u gevoelens tot Vranckrijck ſoodanigh zijn / als ſy „behooren te weſen. Aengaende het tweede, wp zijn oneyndelijck verwon„dert van dat men ons beſchuldight dat wp het heen en weer trecken van de „Heer Muſch naer de Spangiaerden indirectelijck en verkeerdelijck willen „bedeuten / als of wp alleen de genen waren / die dat wiſten te verſtpen: en „nochtans twijffel ick niet dat 'er niemand van u alle / mijn Heeren / is / die by „ſich ſelf niet toeſtaet dat de Koningh ſeer gerechtige ſtoffe heeft om ſich daer „over te vergrammen / en wp om daer over te klagen. En ſeecker / deſe han„del is ſo extra-ordinaer / en ſoo vreemt van 't geen / dat men van u Ho. Mo. „na ſo ſolemneel een Tractaet / verwachten kon / dat men ſeggen kan dat het „niet te ſuſtineeren is.

Wat

Wat het derde betreft/ dat heeft ons boven-mate overvallen / met ons het „quaet veel grooter te doen sien / dan wp 't ons ingebeelt hadden / namelijck „hier in / dat wp geloofden dat de ghepasseerde Conferentien met de vpanden „niet geschied waren dan dooz 't bedzijf van vijf of ses van u Ghedeputeerden, „sonder dat het geheele lichaem van de Staet sich daer mee bemoepde. Maer „wp sien nu dat u Ho. Mo. 't geen / dat gedaen is / niet alleenlijck appzobee„ren / maer daer in noch willen continueeren en volharden / tot pzejuditie en „nadeel van 't Tractaet / dat sp met de Koning hebben / en niet tegenstaende „de Declaratie / die wp aen hen gedaen hebben / van dat sijn Majestept daer „ouer vergramt sou zijn.

„'t Is waer / mijn Heeren / dat wp ons niet konnen inbeelden hoedanigh het „dessepn defer Conferentien is. Want indien het om een algemeene Vzede is / „waerom dan dese besondere Conferentien? En indien het om een besonder „Tractaet is / waer toe zijn dan dese vermaninghen goedt / en waer toe dan „soo sozghvuldighlijck een ding gelochent / dat binnen wepnigh daghen waer „bevonden sal werden en dooz dese handel een misdzijf vergroot / dat niet dan „al te gevoelijck van sich self sal wesen?

„In voeghen / mijn Heeren / dat wp u ootmoedighlijck bidden dat ghy aen „ons wilt verklaren hoedanigh u intentien zijn / en / soo sp goed zijn / (ghelijck „wp wenschen / selve vooz u particuliere welvaert) te maken dat d apparen„tien daer niet mee strijden / dooz 't bzeken van de vooztgang deser so ghevare„lijcke Conferentien / en dooz niet toe te laten de weerkeeringh van de Heer „Musch naer de vpanden / of ten minsten dooz haer soo langh upt te stellen / tot „dat wp beschepd van de Koning hebben / en tot dat wp zijn wil weten op 't „subject van een soo notable infractie in 't Tractaet / 't welck u Ho. Mo. met „sijn Majestept hebben. Dit is 't gheen / daerom wp instantie doen aen dese „treffelijcke Vergadering / niet alleenlijck om in de plicht van onse Ampten „te voldoen / maer ooch in d'affectie / die wp tot de welstandt van u saecken „hebben.

Wat het Vierde aengaet / mijn Heeren / wp konnen aen u Ho. Mog. swee„ren dat 'er te Roomen, of elders niets gedaen is / directelijck of indirectelijck / „'t welck strijdt met het woozdt / en de belofte / die de Koningh aen u ghedaen „heeft / aen u van sijnent wegen pzotesteerende en betupghende dat 'er geen „pzopositie noch voozstel gedaen is / dan 't geen / daer af wp tot u spzaecken / „omtrent twee maenden geleden; 't welck niets anders heeft gheweest / dan „dat de Paus, d'algemeene rust van de Chzistenhept begeerende / na dat hp de „Keyser daer toe genoodight had / ooch de Koningh noodighde om daer toe te „willen verstaen / die daer op antwoozdde dat hp vooz hem in 't particulier „niets liever begeerde / maer dat dit niet meer aen hem alleen bestondt / dat hp „nu vooztaen niet kon / noch niet wilde pets doen sonder sijn Geallieerden en „Bondt-genooten / en particulierlijck sonder u Ho. Mog. aen de welcken hp „dese ouvertuere en opening behent sou maken / en / soo sp daer in bewilligh„den / dat hp gaerne daer toe verstaen sou: in 't welck / mijn Heeren / sijn Ma„jestept welbetupght heeft te zijn punctueler in d'oblervatie en onderhouding „van sijn beloften, dan u Ho. Mo. geweest hebben. Maer dewijl het onmoge„lijck is te maken dat de dingen / die men gedaen heeft / niet gedaen zijn / soo „is nochtans het quaet / hoewel groot / niet soodanigh / dat men geen remedie

daer

„daer toe aenwenden kan / ſoo dit maer vaerdighlijck gedaen wordt. En ick „verſeker mp dat u Ho. Mog. wel ſullen oordeelen dat het eerſte en nootſakelijckſte is / ghelijck ick gheſeght heb / de cours en voortgang van de beſondere „Conſerentien te breken. Dit is / mijn Heeren / het geen / daerom wp u bid„den / en vaerdighlijck aen ons te willen verklaren hoedanigh u intentien „zijn; op dat de Koning / aen dewelcken wp die ontbieden ſullen / tijd magh „hebben om ſijn reſolutien naer d'occurrentien en voorvallen te regeleeren / „en formeeren. Gedaen in den Hage, de 6. dagh van Ianuarius, 1636. Was ge„teeckent Breſe, Charnacé.

WAer op gedelibereert zijnde is echter goedt gevonden te perſiſteeren by de voorgaende antwoordt van den 3. Januarij / gegeven op haer Propoſitie van den 14. Decembris. Ende wierden verſocht de Heeren Graef van Culenburgh ende van Noortwijck om aen de Welgemelde Heeren Ambaſſadeurs over te brenghen eerder tweede antwoordt: ende daer-en-boven den ſelven aen te ſeggen dat haer Ho. Mo. wel ghewenſcht hadden / dat volgens het voorgeven van haer Ho. Mog. pemandt van wegen ſijne Koninckſijcke Majeſteyt van Vranckrijck neffens den Griffier Muſch nae Turnhout ware geſonden; ende ſoo het mogelijck ware dat het als noch mocht geſchieden; op dat in allen deelen mochte blijcken de ſincerityt ende oprechtigheyt van haer Ho. Mo. in deſe ſaecke.

Antwoort van hare Hoog: Mog: op de Propoſitie van de Coninckſijcke Franſche Ambaſſadeurs den 6. Ianuary.

„De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hebben vaſtelijck ge„looft dat de Heeren Ambaſſadeurs van ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt volko„men contentement ghenomen ſouden hebben in d'antwoordt / op hun voor„gaende Propoſitie gedaen. Maer door die van ſijteren geſien hebbende dat „hun Edelheden noch in ſorgen en ongheruſtheden zijn / en met het grootſte „leetweſen gehoort hebbende het rapport en beſchepdt van de Heer Graef van „Culenburgh, en van de Heer van Noortwijck, dat ſy hen niet hebben konnen „beſadighen in hun pver door de mondelinghe verklaringh van de ſincere en „oprechte intentie der ghemelde Heeren Staten / maer dat de Heeren Ambaſ„ſadeurs een preciſer Declaratie op de ghemelde Propoſitie van ſijter begee„ren / ſoo verklaren de ghemelde Heeren Staten / dat het vertreck van de „Heer Muſch, hun Griffier / naer Turnhout, om d'intentien van de vpandt te „verſtaen / aengaende een generael en alghemeen Tractaet van Vrede / con„form is met de goede intentie des Koninghs / vervaet in ſijn antwoordt / de „19. van de maent December leſt-leden ghegheven / aen de Heer van Heem„ſtede, Extra-ordinaer Ambaſſadeur der Heeren Staten Generael by ſijn „Majeſteyt: wenſchende hartelijck dat het aen hun Edelheden ghelieft een „goed ghevoelen te hebben van de handel der Heeren Staten Generael / ghe„lijck ſy van die van ſijn Majeſteyt hebben / en niet ſoo licht aen te nemen „indirecte en verkeerde imaginatien en inbeeldinghen. Want de Heeren „Staten hebben gheen ſtoffe ghegheven tot de naedeelighe en ſchadelijcke „ghedachten / daer af het ſchijnt dat hun Edelheden in-ghedroncken zijn; „dewijl ſy noopt ghefaelt hebben in hun publijcke trouw aen hun Vrienden / „Ghealliereden en Vondt-ghenooten; en oordeelende dat de Conteſta„tien van weer-zijden niet ſullen dienen om de Ghemeene Vpandt te

„verſwacken/ en dat ſy niet de waere middelen zijn om hem tot de Vzede te
„diſpoueren/ maer dat de ſekerſte en beſte wegh/ om tot een algemeene Vzede
„te geraken/ de welke ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt betuyght te begeeren dooz
„ſijn voorgenoemde antwoort van de 19. December/ is de ſaken ſodanigh te
„prepareeren en booz te berepden/ dat men baerdigh en berepd han zijn/ om
„met gemeen concert/ en onderlinge kennis een vigoreuſe en wackere oozlog
„te volvoeren; daer toe hun Edelheden goede diſpoſitie van deſe zijde ſullen
„vinden/ ſoo dickwijls als het hen ſal believen in conferentie op dit ſubject te
„treden. En ſy worden weer noch inſtantelijcker gebeden alle hun goede en
„krachtigſte Offitien te contribueeren tot de conſervatie en continuatie van
„de goede coxreſpondentie/ en oprechte en volmaeckte vriendſchap tuſſchen
„ſijn Majeſteyt en de Heeren Staten Generael. Gedaen in hun Vergade-
„ring/ in den Haegh/ d'achtſte dagh van Januarius/ 1636.

Deſe ſaeck van Treves-Handelingh noch alduſ in onſeeckerheydt ſtaende: ſoo is in allen ghevalle/ 't zy dat deſelve voort of te rugge ginck/ goedt ghevonden in plaets van eenen Machtigen Vyandt geen tweede oock te verwerckten. Het auxiliair Leger van den Keyſer onder den Velt-Overſte Picolomini lach noch in ende op de Frontieren/ ja tuſſchen de Guarniſoenen van deſen Staet langhs den Rhijn. Sulcks gaf apprehenſie dattet niet alleen in 't toekomende wel meer mocht geſchieden/ nemaer oock endelijck oorſaecke geven toe Rupture mettet Roomſche Rijck/ Duytſer Natie. Vranckrijck ende Zweden hadden 't ſelve gaern geſien. Maer ſoo wel de Heer Prince van Orangie als de Heeren Staten Generael zijn altijdt van ander gevoelen ende Maxime geweeſt: dat/ namelijck/ voor deſen Staet in alle manieren dienſtigh was te blijven in Neutraliteyt metten Keyſer ende 't Rijck. Tot dien eynde zijn verſcheyden beſendingen gedaen gheweeſt deur den Heer van Voſbergen ende andere voor ende na aen den Chur-Furſt van Ceulen: Item deur den Heer Aitzema, mijn Oom/ aen den Hartogh van Fridtlant, Generael van 't Keyſers/ ende den Graef van Tilly Generael van 't Ligiſche Leger. Ende alſoo de verklaringe op alle deſelve beſendingen niet waren ſoo Satisfactoir/ of daer op volghden t'elckens weder nieuwe ſoorten van infractien: ſoo is in deſe gelegenthevdt raedſaem ende noodigh gevonden aen ſijne Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ende in 't Rijck te ſchicken Welgemelde Heer van Aitzema: om niet alleen de gevreeſde Rupture of ſendinge van dergelijck auxiliair Legher te voorkomen ende beletten: maer oock te doen oprechten een volkomen goet Reglement of Tractaet van Neutraliteyt/ ende Vredige Nagebuyrſchap.

Ende hoe wel dit tot geen ander eynde geſchiede: ſoo gaffet nochtans aen Vranckrijck/ ende Zweden veel ombrage: om oorſaecke/ dat/ als geſeyt is/ deſelve liever ſagen dat men het maſque af dede/ ende gelijck ſy mettet Rijck/ of met den Keyſer brack.

Tegen den 12. Januarp 1636. wert wederom een by-een-komſte tot Turnhout geappointeert/ dewelcke met eene recipproque ludificatie/ ende daer mede alle Handelingh afgebroken wiert/ geeyndight is. De Heer Griffier derwaerts ſullende gaen hielt ſich in den Haghe op tot den 10. Januarp tot namiddagh/ om te ſien of by die van de ander zijde/ den voorſz dagh niet wiert wederom verſchoven: doch geen veranderinghe daer in vernemende/ heeft

ſijne

ſijne repſe ſulcks gediligenteert / dat hy niet tegenſtaende contrarie Wint ende Stroom / ſoo tſijdelijck binnen 's Hartogenboſch is gearriveert / dat hy ten præfigeerden dage des avonts noch ſoude hebben komen weſen tot Turnhout voornoemt; maer ten Boſch geen Trompetter van 's Pandts ſijde vindende / om langhs den wegh des te verpliger te komen rijden / heeft de voornoemde Griffier een Bode ghe ſonden naer Turnhout, om te vernemen / ofter geen abuys of mis-verſtant en ware tuſſchen beyde gekomen / ende heeft de voorſz Bode hem Griffier 's anderendaeghs / weſende den 13. binnen den Boſch gerapporteert / dat Wittenhorſt, die gewoon was de Paſpoorten ende Dagen van Aſſignatie over ende weder over reſpectivé te brenghen / tot Turnhout was gepaſſeert met Paſpoort van de andere ſijde voor hem Griffier; daer upt oorſeelende datter perwes aen die ſijde in den wegh ware gekomen / heeft de Griffier hem den 14. van den Boſch begeven / met meeninge ende intentie om den Hage te naerderen / maer komende op de Maſe voor Alemkerck, is hem aldaer gherencontreert de voorſz Wittenhorſt overleverende aen hem Griffier het voorſz Paſpoort ende verſoeckende dat hy hem den 22. des voorſz Maents January ten Boſch wilde laten vinden / om den 24. met gemack naer Turnhout voornoemt te komen: waerom hy Griffier hem naer Dordrecht heeft begeven / om aldaer ſijne Vrunden ondertuſſchen te beſoecken / ende is aldaer bupten koſten van de Generalitept ghebweeſt tot den 20. op welcken dach hy hem heeft geëmbarqueert / om den 22. voornoemt ten Boſch te komen zijn; edoch heeft hy Griffier hem ſelven ontrent den Boſch te Schepe opgehouden / tot 's anderen-daeghs / als wanneer de voornoemde Wittenhorſt, by hem is gekomen ende heeft ghe ſeght / dat hy Wittenhorſt van hem Griffier begeerde te weten / of hy Griffier Procuratie hadde in beſtandige Forme: hy heeft daer op geantwoort / dat hy den Gedeputeerde van 's Pandts zijde tot Turnhout komende / contentement ſoude doen. Waer mede de voornoemde Wittenhorſt vertreckende / heeft den voorſz Griffier verſocht / dat hy hem tot Oofterhout of daer ontrent ſoude willen vervoegen / op dat hy hem des te eerder antwoort mocht laten weten / of de comparitie tot Turnhout noch ſijn voortganck ſoude hebben / ofte niet; ende gewacht hebbende omtrent de Steelhoviſche Schans tot den 30. January in ſeecker Jacht van Oorlogh is aldaer by den voorſz Griffier ghekomen den Trompetter van den Pandt / die hem in plaets van adſignatie van comparitie gebracht heeft ſeker Billeth 't welck hy aen de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden heeft overghe ſonden / daer van oock aen haer Ho: Mo: by deſelve bericht is gedaen / ende alſoo de Voorgemelde Griffier bemerckte upt de ſubterfugien ende dilapen by die van d'andere ſijde aengewent / dattet ſelfde maer en ſtreckte om hem van tijdt tot tijd op te houden / ende door ſijne ſijde haer Ho: Mo: kleynigheyt aen te doen, heeft hy om ſulcks te ghemoet te treden / alle moghelijcke middelen aenghewent om den Gecommitteerde van d'andere ſijde Don Martin d'Axpe te doen komen tot Turnhout, 't welck ſo geluckig is geſuccedeert / dat hy de Axpe den 7. Febru-arp gekomen weſende tot Turnhout, is in conformité van haer Ho: Mo: meeninge ende intentie aen den voorſz Wittenhorſt toeghe ſonden het Billeth / 't welck hem Griffier by de Gemelte Heeren haer Ho: Mog: Gedeputeerden was geſonden / om overghelevert te worden aen Don Martin de Axpe voornoemt / ten eynde hy de Axpe in ronde ende klare termen wilde verklaren of

niet de meeninghe was met Vranckrijck conjunctim te handelen, ende heeft de meergenoemde Griffier aen den voorsz Wittenhorst versocht in beleefde terme / dat hy hem Griffier wilde excuseren / van dat hy aldaer tot Turnhout, niet konde compareren voor ende aleer dat de meerghenoemde Don Martin d'Axpe hem invoegen voorsepdt soude hebben verklaert op 't voorsz Billeth; ende upt beleefthept heeft de meergenoemde Griffier aen den selven Don Martin met een expresse Persoon gesonden tot een present eenigh Vischwerck ter weerde van tusschen de 20. ende 30. gulden; dit alles den 7. tot Turnhout gekomen / ende ock het voorsz Billeth aen den meergenoemden Don Martin behandight wesende / heeft hy op den selven dagh des avonts een expresse Bode aen den meergenoemden Griffier gedepescheert / met een Brief van Wittenhorst, dis den Griffier den 8. des morgens ten 5 uren is behandight / inhoudende de voorsz brief versoeck van aldaer tot Turnhout te willen compareren / ende datmen by de samen komst soude tracteren van 't geene noodigh soude zijn / ende dat hy Don Martin den voorsz Griffier den geheelen dach soude wachten / maer dat hy d'Axpe den 9. moste vertrecken naer Antwerpen, of na een ander seeckere plaetse / om dat sijn Paspoort den selven dagh ginghe expireren. Sulcks dat haer Hoog Mog: naer der selver hooge wijshept wel hebben bemerckt / ende noch verder konden bemercken / waer toe dat de voorsz subterfugien ende dilapen by die van de andere sijde aenghewent / ghedient hebben / ende noch verder souden hebben konnen dienen / dat / namelijck hy d'Axpe niet naerders soude hebben bygebracht; als wat hy alreede te voor hadde ghedaen. Daerom de Griffier sonder by hem te komen / weder is ghekeert in den Haghe: eluderende den ghenen die hem socht t'eluderen. Waer op gedelibereert zijnde / is goedt gevonden ende verstaen den meergenoemden Griffier Musch midtsdesen te bedancken over sijne ghedane debvoiren ende genomene moeyte; ende werdt ghelast aen sijne Excellentie ende samentlijcke Heeren Ghedeputeerden tot de secreete saecken mede Rapport te doen.

Hier deur (also deselve Negotiatie met de Spaensche tot der selver disreputatie ende bespottinge was afgebroken) so wert Vranckrijck weder te vreden ghestelt: siende dat van deselve Craneburghsche ende Turnhoutsche Handelingh niet soude vallen / hoe wel men ghеen kleyne Consideratie hadde mogen nemen op den soberen toestant van saecken: want eerstelijck soo was Schenckenschants in 's Prandts handen / Ende daer deur een groote schrick ghegheven aen desen Staet; de Betuwe, het beste quartier van Gelderlandt / was bedorven: veel onkosten dien Somer om niet aenghewent: de reputatie voor Loven vermindert: het Frans Leger onbetaelt, elendigh, vol sterfte ende sieckte, loopende in de Hollantsche ende andere Steden by dupsenden bedelen langhs de Straten: self Lieden van goeden ende rijcken Hupse: waer deur ock in alle de Provintien ontstack een groote sterfte daer uptmen / Ten tweeden, af nam; so dit in 't begin des Oorlogs of rupture van Vranckrijck tegen Spagnien / in den groenen boute, geschiede: dat by gevolgh de Fransche betalingh noch erger soude sijn. Ten derden; Alsoo nu deur de Praeghsche Vrede de Keyser veel avantage in Duytslant hadde ghewonnen: ende men dese Somer hadde een extreem effort gedaen van de uterste machten die Vranckrijck ende desen Staet konden te samen brengen: ende

in plaets

in plaetſ van te winnen men noch hadde verlooren: Soo ſtondt te beſorghen dat by toekomende voortgangh van den Oorlogh niet veel voordel te doen; maer beter was Vrede te maken.

De Koningh van Vranckrijck ende ſijn Raedt bemerckende alle't ghene voorſz. ook geſien hebbende aen deſe Turnhoutſche ende Craneborghſche handeling ſoo wel de gheneghenthepdt als de noodtwendighepdt deſer Provintien tot de Vrede / ende daerom vreeſende dat de ſelve al wederom d'een of d'ander occaſie / die haer voordelijck mocht werden ghepreſenteert / ſouden moghen by de hayren vatten / hebben goedt ghedacht te thoonen effectivelijck / dat Vranckrijck niet wepnigher tot Vrede gheneghen was: mits dat de ſelve generalijck mocht ghetroffen werden: daerom heeft men in Vranckrijck goedt ghevonden van ſelf de Handelingh alhier voor te ſlaen ende bekendt te maecken. Ende is dit eyghentlijck het begin ende fundament van de laeſte of/ſoomenſe noemde / de generale Vrede-Handeling / die van deſen tijdt af gedupert heeft twaelf laren langh: ende noch endlijck niet verder als tot eene particuliere Vrede heeft konnen ghevracht werden: hoewel ſoo veel gerucht/ om eene generale / is gemaeckt geweeſt. Want men eenighe Jaren langh heeft gediſputeert over de Plaets van de Handelingh ende over de Formulieren van de Paſpoorten om op de Vergaderingh der generale Handelingh te Comparereren.

D'Inlepdinge dan tot deſelve alſoo genaemde Generale Vrede-Handelingh wierd gemaeckt van wegen Vranckrijck op volgende maniere.

DEn 30. April 1636. is in de Vergaderingh van hare Ho. Mo. gecompareert de Heer van Charnacé Ordinaris Ambaſſadeur van wegben den Koning van Vranckrijck / ende heeft eerſt by monde gedaen / ende daer nae in geſchrifte over-gelevert de Propoſitie hier naer geinſereert / waer naer by den Heer van Noortwijck ter Vergaderinge preſideerende / met erpreſſen voordacht den gemelten Heer van Charnacé afgevraeght weſende / of deſ Konings meeninge ende intentie was / dat als men op de te nomineeren plaetſe / ende den te preſigeeren tijdt ſoude komen / dat een peder van de Ghealliierde ſijne Ambaſſadeurs derwaerts ſoude ſtueren / ende dat een peder reſpective van ſijn eygen Intereſten ſoude ſpreken / tracteeren ende de ſelve afhandelen; heeft daer op rondelijck verklaert de meeninge ende intentie van den Hoogſtgedachten Koningh ſulcks te weſen; waer op by de Provintien te ſamen geſproken weſende / is den ghemelten Heer Ambaſſadeur door de Heer preſideerende ter Vergaderinge verklaert / dat haer Ho. Mog. hem ſpoedelijck antwoort ſouden geven; ende hebben de Provintien van de Propoſitie verſocht Copie die haer geaccordeert is.

"MYn Heeren / alſoo de Paus onlangs / door ſijn Nuntius / heeft doen verſtaen aen ſijn Majeſt. dat de Spanjaerden aen hem verklaert hadden / " bereyd te zijn om hun Gedeputeerden te zenden tot een generale en al"gemeene Vergaderingh / om daer van Vrede met ſijn geſepde Majeſteyt / en "met ſijn Geallierden en Vondt-genooten te ſpreecken / dat ſy tot hun Gede"puteerden verkoſen hadden de Hertogh van Alcala, Don Franciſco de Melos,

„en de Vice-Chancelier van Melanen, gelijck de Keyser te vooren of de sijnen „verkofen had de Bisschop van Wirtsburgh, de Graef van Foucre, en de Ba„ron Curts, dat sy voor de plaets tot de vergaderingh verdroegen in een van „dese vier / te vooren door de Keyser geproponeert / Trente, Constans, Augs„burgh en Spiers. En dat sy / soo veel de tijdt van de geseyde vergaderingh „aengingh / niets determineerden / sulcks aen sijn heyligheyt overgevende / „die de Koningh preste om dit op 't spoedigste aen te vangen: soo is 't dat sijn „Majesteyt tot antwoort heeft gegeven dat hy persisteerde en volharde in „d'onveranderlijcke resolutie van nimmer te scheyden van sijn geallieerden „en bontgenoten / noch in schijn / noch in der daet / 't zy in d'oorlogh te con„tinueren / of om van een goede vrede te handelen / dat hy de voorsichtig„heydt van sijn heyligheydt prees in 't approberen van dese resolutie / „wetende dat het / voor wie 't oock zy / onmoghelijck is sijn Majesteyt „daer af te trecken. Dat voor de plaets en tijt van de vergadering sijn Ma„jesteyt daer in niet verdragen kon / dan conjunctelijck en gesamentlijck met „sijn geseyde geallieerden en bontgenoten; maer dat hy by provisie kon seg„gen dat geen der vier plaetsen aengenomen sou worden / om dat sy te verre „van u Ho: Mo: afgelegen zijn: maer dat sijn Majesteyt dienst sou doen aen „u geseyde Ho. Mo. so sy bewillighden in de samen komste te Keulen, te Luyck, „of in eenige andere plaets / die na by daer aen is / en dat hy / so veel de tijdt „aengaet / sich sou conformeren en schicken naer 't geen / dat sijn geallieer„den en bontgenooten bequaemst souden oordeelen. Maer dat / in welcke „plaets het oock mach wesen / sijn Majesteyt noyt aen sijn Gedeputeerden „sal toelaten dat sy daer verschijnen / om van Vrede te handelen / soo de ghe„nen van sijn gheallieerden en bontghenooten in een selve tijdt daer niet by „zijn.

Dit is / mijn Heeren / 't geen / 't welck sijn Majesteyt my bevolen heeft aen „u Ho. Mo. te doen verstaen / en hen van sijnen 't wegen te noodigen ten spoe„dighste op dese saeck te resolveeren / en u gevoelens aen hem bekent te maec„ken: en sijn Majesteyt / daer op wachtende / heeft hen willen aenseggen dat „sijn gevoelen / soo veel de tijd van de Vergadering aengaet / is dat sy sware„lijck eer sal konnen beginnen dan in de maent van Augustus; dit uytstel ten „minste van noode zijnde om te weten de resolutie der andere geallieerden en „bondt-genooten / en d'antwoort van de Keyser / en Koning van Spangien / „om in 't geen te verdragen / dat sijn geseyde Majesteyt gheresolveert sal heb„ben met sijn geseyde geallieerden en bondt-genooten op de tijd en plaets / die „sijn Majesteyt oordeelt niet bequamer te konnen zijn voor al de werelt / par„ticulierlijck voor u Ho. Mo. dan die van Keulen, van Luyck, of van eenighe „andere plaets / niet verre van daer / voor alle consideratien / en dat sijn Ma„jesteyt oock u Ho. Mog. noodight in d'een of d'ander te willen verdraghen. „Gedaen in den Hage / de 30. van April / 1636. Getekent Charnacé.

Daer op is hem den 4. May tot antwoort gegeven, als volght:

DE Staten Gheneraelder Vereenighde Nederlanden, ghesien en geëxamineert hebbende de propositie, ghedaen en schriftelijck gelevert van wegen sijn Christelijckste Majesteyt, in de vergaderingh der gheseyde Heeren

Staten

Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, de 30. van April leſt-leden door de Heer van *Charnacé*, Raets-Heer in de Raedt van Staet, Mareſchal der leghers en heyren, en ordinaer Ambaſſadeur van ſijn Majeſteyt, bedancken de ſelve uyt alle hun gheneghentheydt van de communicatie, die aenden van ſijnent wegen gedaen is; dat de Spangiaerden bereydt zijn hun Ghedeputeerden tot een alghemeene en generale Vergaderingh te ſenden, om daer van Vrede te handelen met ſijn Majeſteyt, en met ſijn Geallieerden en Bond-genooten, en verklaren dat het hen ſeer aengenaem is dat het hem belieft heeft de geſeyde Heeren Staten te noodigen, om van hun zijde op het ſpoedichſte van de tijdt en plaets tot de gheſeyde plaets te willen reſolveeren. De Heeren Staten Generael ſullen niet manqueeren hun Ghedeputeerden derwaerts te ſenden, om de begeerte des Koninghs te voldoen, en met ſijn Majeſteyt een goede uytgangh van de lange oorlogh te vinden, begeerende dat dit ſoo ſpoedighlijck gedaen wordt, als mogelijck is, en in de maent van Iulius, ſoo ſulcks geſchieden kan; en ſijn Majeſteyt wordt gebeden dat hy de preciſe dagh aen ons belief bekent te maken; en wat de plaets aengaet, die tot de geſeyde vergaderingh aengeweſen ſal worden, ſy vertrouwen dat dit ſal zijn naer 't geen, dat daer af verdragen is tuſſchen ſijn gheſeyde Heeren Staten de 15. van April, 1634. en voornamelijck t'*Uytrecht*, als een treffelijcke en groote ſtadt in 't midden van deſe Staet. Doch de Heeren Staten ſullen ſich niet formaliſeeren van *Santen* of Keulen, in geval dat ſijn Majeſteyt de Spanjaerden, en d'andere geintereſſeerden niet kan doen over-reden ſich te willen ſchicken naer 't gheen, dat, aengaende de plaets, tuſſchen ſijn Majeſteyt en deſe plaets verdraghen is. Ghedaen in den Haghe, de 4 dagh van de Maent May, 1636.

Den 23. Auguſti heeft Vranckrijck deur den Ambaſſadeur Charnaſſé laten communiceren; dat de Koninghvan Spagnien nu oock hadde aengenomen de Stadt Ceulen tot de Vergaderingh-plaets van de ghenerale Handelingh: dat de aller Chriſtelijckſte Koninghtot deſelve genomineert hadde den Cardinael van Lions als hooft van de beſendinge ende daer bp de Heeren van Avaux ende Feuquieres. Maer alſoo Spagnien was wepgerende de noodige Paſpoorten of Saufconducts voor de geallieerde van ſijn Majeſteyt van Vranckrijck; ſoo wilde deſelve oock niet ſeynden ſijne Ambaſſadeurs tot Ceulen, voor ende aleer van Spagnien ſouden gegeven ſijn gemelde Paſpoorten.

Anders is deſe Soomer niet gepaſſeert aengaende de Vrede-Handelingh: de meeſte beſoigne met den Ambaſſadeur Charnacé was aengaende de betalingh der Logijs ende Haſpitael gelden der Franſche Croupen: die allomme in de Steden van deſe Provintien waren geſoureert / ende de kranckte in de Gaſt-huyſen ghelept. t'Welck d'Ambaſſadeur ſeer ſuſtineerde dat tot laſt van deſen Staet behoorde te komen/ Maer entlijck is verdragen deur navolgende Tractaet.

Tractaet, tuſſchen Louïs de XIII. Koning van Vranckrijck, en de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, de 6. van September, 1636.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen, die deſe teghenwoordighen ſullen ſien, Saluyt. Alſoo op de 6. dagh van September leſt-

leſt-leden een Tractaet van ſecours hier in den Hage gemaeckt en geaccordeert is tuſſchen de Heer van Charnacé, Raets-Heer des Koninghs in ſijn Raet van Staet, en in ſijn beſondere Raet, Gouverneur en Baljuw van de Stadt en't Graetſchap van Clermont, Mareſchal der heyren en legers van ſijn Majeſteyt, en ſijn ordinaer Ambaſſadeur in deſe Provintien, en de Heeren onſe Gedeputeerden, hier toe gecommitteert, daer af d'inhout volght.

De Koningh geconſidereert hebbende *de groote extraordinare enkoſten*, die de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verplicht zijn geweeſt in deſe verlede Winter te doen, tot het belegh en de weer-winningh van Schenckeſchans, en de gene, die ſy noch tegenwoordighlijck moeten dragen, op dat ſy hun heyr in't velt ſouden houden, *om ſoo veel, als hen mogelijck ſal zijn, de Vyanden te hinderen, en te beſchadigen*, ſoo heeft ſijn Majeſteyt order en macht gegeven aen de Heer van *Charnacé*, Raets-Heer in ſijn Raet van Staet, en in ſijn beſondere Staet, Gouverneur en Baljuw van de Stadt en't Graefſchap van *Clermont*, Mareſchal der heyren en legers van ſijn Majeſteyt, en ſijn ordinaer Ambaſſadeur in deſe Provintien, t'adviſeeren met de geſeyde Heeren Staten't geen, 't welck ſijn Majeſteyt ſou mogen doen in deſe gheleghentheden, ommeer en meer de continuatie van ſijn goede wil tot welſtant van hun Staet, aen hen te betuygen. Ten dien effect hier op veelmael gecommuniceert hebbende met de Heeren Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten, ſoo hebben ſy eyndelijck, uyt kracht van hun reſpective pouvoirs en macht-brieven, hier na geinſereert en inghevoeght, deſe volgende Artijckelen en conditien verdragen en gearreſteert.

I. Sijn Majeſteyt ſal de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden aſſiſteren met de ſomma van 1500000 ponden voor een jaer / te beginnen van de dagh van dit tegenwoordigh Tractaet.

II. De geſeyde Heeren Staten ſullen het geſeyde gelt effectivelijck imploperen en beſteden tot d'onderhoudingh van Krijghs-volck, dat gewoorven ſal mogen worden / of om de compagnien / die tegenwoordighlijck in hun dienſt zijn / te vullen / of te verſtercken: in voegen dat de geſeyde ſomme van 1500000 ponden tot geen ander gebruyck gediverteert ſal mogen worden: 't welck de geſeyde Heeren Staten getrouwelijck belooven / en religieuſelijck ſullen onderhouden / om ſoo veel te beter door alle wegen en middelen / die hen mogelijck zijn / de Vyanden t'incommoderen, of aen te taſten.

III. Behalven en uptgeſondert dat van de gheſeyde ſomme van 1500000. ponden genomen ſal worden't geen men (naer de begeerte van ſijn Majeſteyt) aen de ſteden en plaetſen betalen moet / daer de troepen van ſijn Majeſteyt in garniſoen en beſettingh hebben geweeſt / voor de gerechtige prijs en waerde der Logijs-gelden en dienſten, ſedert dat ſy'er in gekomen zijn / tot ſy daer weer zijn uptgetrocken: hier in begrepen zijnde de Regementen der Heeren Mulart en Wardenburgh, voor al de tijdt / die ſy in dit lant gebleven zijn / en blijven ſullen. En de Heeren Staten ſullen / binnen dzie Maenden nae de ratificatie van deſe tegenwoordigen / behoorelijcke quijtſcheldingen der gheſeyde Steden en plaetſen fourneeren / en beſchicken / tot ontlaſtingh van ſijn Majeſteyt: gelijck ooch van't geen / 't welck men ſchuldigh is aen de gaſthuyſen der geſeyde Steden voor de Soldaten van ſijn Majeſteyt / en voor de voorgenoemde regementen / die daer ontfangen zijn.

IV. Sijn Majeſteyt ſal / gedurende de gheſeyde tijdt / in dit lant onderhouden

houden de regementen der geſepde Heeren Mulart en Wardenburgh, die ſoo na / als 't moghelijck ſal zijn, gebracht ſullen worden tot het ghetal der Paerden en Mannen / dat hun reſpective commiſſien mee brenght; en ſullen betaelt worden naer de monſter-rollen / die daer af gemaeckt ſullen zijn. En 't geen / tot het welck de cloſture der geſepde rollen ſullen beſlepen / ſal afgekort worden van wegen ſijn Majeſtept / op de geſepde 1500000 ponden.

V. Indien ſijn Majeſtept de twee voorgenoemde regementen koomt te verſoecken / om in Vranckrijck geſonden te worden / ſoo ſullen de geſepde Heeren Staten hen toelaten derwaerts te trecken; maer in dit geval ſal ſijn Majeſt. niet vermogen pets meer af te korten / voor hun onderhoudingh / van de geſepde ſomme van 1500000 pond. ſedert de dag dat ſy te ſcheep ſullen gaen.

VI. Sijn Majeſtept ſal voor de geſepde penningen aſſignatien gheven / die goet zijn / en tot vernoeginghe van de geen / die de geſepde Heeren Staten believen ſullen tot dit effect in Vranckrijck t' authoriſeren / om effectivelijck betaelt en voldaen te zijn.

VII. De geſepde ſomme ſal in drie termijnen betaelt worden / te weten 500000 ponden beneffens de reſpective ratificatie deſer teghenwoordighen / 500000 pond. in de maent van Maert / en d'andere 500000 pond. in de maent van Julius.

VIII. De geſepde Heeren Staten conſenteren daer-en-boven dat van de geſepde ſomme van 1500000 ponden genomen en gereſerveert ſullen worden de penſioenen der Franſche officieren / om terſtont betaelt en gediſtribueert te worden / en op een ſelve wijſe / als verdraghen is voor het Tractaet van de 17 Junius / 1630. en dat van de 15 April / 1634. En dat de geen / die van de geſepde Heeren Staten te Parijs gecommitteert ſal worden / om de geſepde 1500000. ponden t'ontfangen / verplicht ſal zijn daer te betalen / en te fourneeren de ſomme / tot de welck de geſepde Penſioenen bedragen / van de leſte voorgenoemde termijn.

IX. Sijn Majeſtept / en de geſepde Heeren Staten ſullen reſpectijvelijck ratificeren deſe tegenwoordigen / binnen de tijt van 6. weken / ſoo ſulcks geſchieden kan.

X. Dit tegenwoordigh geſchrift ſal niet derogeren of verminderen van de voorgaende Tractaten / tuſſchen ſijn Majeſtept en de geſepde Heeren Staten ghemaeckt; alle de welcken in hun vigeur en kracht ſullen blijven / om van weer zijden getrouwelijck geëffectueert en nagekomen te worden.

Hier volghde het Pouvoir van den Koningh in ghewoonlijcke forme op den Heer *Charnaſſé* in dato Verſaillez den 14. Mey ende dat van haer Ho. Mo. op de *Heeren Graef van Culenborg, Bouckhorſt, Beaumont, Oetgens van Waveren, Catz, Knuyt, Ploos, Swartſenbergh, Haerſolte ende Schaffer. Gedateert Hage den 6. September 1636.*

Daer nae volghde *En foy de quoy &c.* ende was ondertekent by alle de voorſz. Heeren. Hage den 6. Septembris 1636.

Alſoo in deſe ſelfde tijd oock wederom een Tractaet is ghemaeckt tuſſchen hare Ho. Mo. ende Chur-Brandenborgh: in gevolge van verſchepden voorige / ſo is noodigh 't ſelve oock alhier te ſtellen: om te hebben continuatie van ſaecken.

Tractaet gemaeckt tusschen hare Ho. Mo. ende den Chur-Furst van Brandenborgh den 4. September 1636.

„ ALsoo in 't jaer 1622 tusschen sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van „ Brandenburgh ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden is op-gerecht eene defensive Alliance tot recuperatie van Hooghged. sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyts Cleefsche ende toebehoorige Landen/ waer op daer naer diversche andere Tractaten ende verklaringen zijn gevolght / naer breder inhoudt van de selve Tractaten / als oock in 't jaer 1629 ende 1630. door mediatie van haer Ho. Mo. een provisioneel accoort tusschen sijne Chur-furstelijcke Doorluchtigheyt ende den Heere Phaltz-Grave van Nieuwborgh is opgerecht/ waer op tusschen sijne Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt ende hare Ho. Mo. is geresen differentie ter saecke van verscheyde meeninghe / of namentlijck sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt schuldigh ende gehouden waer uyt krachte van de gemelde Alliantie ende ghevolghde Tractaten ende verklaringhe aen haer Ho. Mog. noch yet van gelde ofte van volcke te presteeren / sulcks dat daer over oock in den jaren 1629. ende 1632. diversche communicatien zijn ghehouden / daer het dan by de voorsz. jongste handelinge van 't jaer 1632. daer op is genomen ende ver-af-scheydet gheworden / dat dese differentie binnen seeckeren bestemden tijdt tot arbitrage ende decisie van een van de drie Koningen van Vranckrijck/ Engelandt ende Sweden/ ofte der selver Ambassadeurs soude ghesteldt ende daer deur getermineert worden/ 't en ware dan saecke dat men sich beyder-zijds in der minne ende vrundschap konde vergelijcken / gelijck naerder by 't selfde Tractaet kan gesien worden.

Soo heeft het so wel sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt als oock hare Ho: Mo: belieft tot onderhoudinge van goede Vrunt-ende Naebuyrschap / welcke voor desen allersijdts is geobserveert worden de ghemelte sake in een nieuwe vriendelijcke communicatie ende Handelinghe te legghen / Ende heeft sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt tot dien eynde hare Volmachtighe Raden / namentlijck haren Cleefschen ende Marckschen Canselaer Wynant van Heimborgh ende Iohan van Brael genaemt Plater, aen haer Ho: Mo: gesonden / met dewelcke hare Ho. Mog. door derselver Gecommitteerde diversche Conferentien hebben houden laten / waer op eyndelijck met advijs ende deliberatie van sijn Excellentie dit volghende Accoort is gesloten.

Aenvanghs soo willen hare Ho: Mo: renoncieren ghelijck sy renoncieren in krachte van desen op alle ende yegelijcke vorderingen ende pretensien / welcke haer competeren uyt de Tractaten van Alliantie voor desen gepasseert tusschen sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt ende hare Ho: Mog: soo wel van 't Jaer 1622. het zy uyt het 16. Artijckel ofte andere Artijckelen derselver Alliantie / als uyt d'andere daer op gevolghde naerdere Tractaten ende verklaringhen / Sulcks dat sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt in 't toekomende sal ontslagen ende vry zijn ende blijven van alle hare Ho. Mog. gemoveerde pretensien / Ende dat hare Ho: Mo: van sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheydts Landen / derselver Steden ende Inghesetenen

„ſetenen ober al niet meer in krachte van dien en ſullen te epſchen ofte te „vorderen hebben / als wat in't jegenwoordighe Accoort hier volgende be„ſchreven ſtaet.

„Namentlijck / ende ten eerſten / ſoo ſal ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch„tighepdt boven de drie hondert en tſeſtigh dupſent gulden in 't voorverhael„de Tractaet van 't Jaer 1632. ende boven de Maent tot 15000. gulden in 't „Jaer 1635. bepde belooft ende betaelt / volghens het ſchijn ende blijck dat „daer van ſal worden vertoont / noch betalen aen hare Hoogh Mog. de ſom„me van 127000 gulden / edoch met deſe conditie / dewijle teghenwoordigh „in ſijn Chur-Furſtelijcke Doorluchtighept Cleefſche Landen geene midde„len tot prompte penningen te vinden en zijn / dat ſijn Churfurſtelijcke Dooz„luchtighept ſal ſtellen ſuffiſante onderpant in de voorſz hare Cleefſche Lan„den / waer op de Gemelde ſomme van 127000. gulden ten behoeve van hare „Ho. Mo. ſal gecrediteert worden.

„Ten 2. alſoo hare Ho. Mo. derſelver credijt ten behoeve van ſijn Chur„Furſtelijcke Doorluchtighept ter ſomme van 100000. Rijcxdaelers hier be„voorens hebben gheinterponeert / ende dieſhalven inde Jaren 1624. 1629. „ende 1632. op diverſche manieren is ghehandelt ſonder dat nochtans daer „upt tot dato deſes noch gene richtighept is gevolght / Soo is nu wederom „veraccoordeert dat ſijn Chur-furſtelijcke Doorluchtighept deſe voorſz ſchult „van 100000 Rijcxdaelders capitaelneffens de verſcheenen intereſt / ende we„derom jaerlijkſche intereſten van intereſten / dewijſe van tijd tot tijd de beta„linge vande intereſten neffens 't voorſz capitael hebben moeten genegotieert „worden / wederom op ſich ende hare aenbedeelde Landen ſal nemen / ghe„lijck hp neemt mitsdeſen / invoegen dat de voorſz 100000 Rijcxdaelders Ca„pitael met de verloopen Intereſten ende Intereſten van Intereſten met de „Maeckelardie daer onder gereeckent / ende die noch verder ſullen komen te „verloopen / ende te verballen / betaelt ſullen worden met 50000 Rijcxdael„ders Jaerlijcks ter Concurrentie van 't voorſz Capitael met de voorſz ver„loopen Intereſten / ende Intereſten van Intereſten ende die noch verder „ſullen komen te verloopen met de Maeckelardie van dien.

Hier tegens hebben hare Ho. Mog. op ſich genomen ende toegheſeydt.

„Ten eerſten / dat ſijn Chur-furſtelijcke Doorluchtighept in hare Cleefſche „ende toebehoorige Landen tegens een peghelijck ſullen helpen conſerveeren „ende mainteneeren voorſoo veele de ghelegenthept van der ſelver Staet ſal „komen te lijden / ende ofte oock pemant de ſelve Landen met invaſie ofte „op andere maniere wilde beſwaren / daer tegens de behulpelijcke handt nae„buerlijck bieden / dat ooch hare Ho. Mo. ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluch„tighept in de bemelte Landen ende alle ende peghelijcke der ſelver Steden „ende Plaetſen ſoo wel de gene / welcke ſonder hare Ho. Mo. garniſoen zijn / „als die haer Ho. Mog. teghenwoordigh met guarniſoen beſet hebben / ofte „hier naeſt upt handen van haren vpandt ofte anderſins occupeeren moch„ten / mette Ingeſetenen van dien / ſonder pet *ex jure belli* daer op te pretendee„ren / in volkomen Neutralitept ſullen laten blijven / ende ſijn Chur-Furſte„lijcke Doorluchtighept ooch onbeſwaert ende onbeſchadight laten in des „ſelfs ghemelte Landen / Steden ende Plaetſen / toebehoorighe Hoogh ende „Gerechtighept Juriſdictie / Domeynen / als anderſins / ende ooch der ſelver

»Landen / Steden ende Plaetsen ende der selver Ingheseetenen met eenighe »Impositie, ghemeene Middelen ofte andersints op eenigherhande manieren »gantsch niet beswaren, boven het ghene de Steden Emmerick, Rees ende »Wesel alreede in conformiteyt van voorgaende Tractaten hebben beloost / »ende wanneer sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt sal goedt vinden »in haere Landen of Steden eenighe Middelen ofte Impositien tot sijne »Chur-Furstelijcke Doorluchtigheydt behoeve ende oock ten eynde haere »Hoogh-Moghenden die te beter van de voor-ghemelte Penningen moghen »betaelt werden / in te voeren ende daer toe haere Hoogh-Mogende Assisten»tie te verstaecken / als dan sullen hare Ho. Mog. aen sijn Chur-Furstelijcke »Doorluchtigheyt de begeerde Assistentie ende behulpelijcke handt na gelegent»heydt bieden, welverstaende nochtans dat in cas hare Hoogh-Mogende de »beloofde Penninghen daer upt soo haest niet bp een quamen / als men met »malkanderen hier vooren heeft gheconvenieert / dat sijn Chur-Furstelijcke »Doorluchtigheyt evenwel sorge sal dragen ende gehouden zijn de voorsz be»loofde betalinge effectivelijck te doen / ende sullen hare Hoogh-Moghende »dienvolgens oock noodighe ende conveniente ordre gheven / dat hare Offi»cieren sich niet en vervorderen om in sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtig»heydts Landen / Steden ende Plaetsen sich in de Landts-Regeeringhe / »ende wat daer van dependeert te menghen ofte de selve eenighsins te belet»ten / ghelijck hare Hoogh-Mogende insonderheyt oock sullen ordonneeren / »dat hare Officieren gheene Geldt-Middelen van eenighe Impositien / hoe »dat de selve oock namen hebben moghen / directelijck ofte indirectelijck aen »sich brenghen / ende het gene wat daer teghen mochte geschiet zijn / datelijck »wederom afstellen.

Ten tweeden sullen haer Ho. Mog. egheene Retorsien in de Landen ofte »Steden van sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt gebruycken / soo wan»neer de selve Landen / Steden ofte particuliere onderdanen door haere »Ho. Mo. bpanden tot perte doen ofte te geven souden gedwongen worden. »ende sullen hare Ho. Mog. oock met hare Legers / Inquartieringen / ende »doortochten sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyts Landen verschoonen »soo veel mogelijck / ende of daer eenige Legers / Door-tochten ofte Inquar»tieringe tot onbermydelijcke defensie van hare Ho. Mo. Staet / (want daer»en boven ende andersins en sal het niet worden gedaen) ghebracht worden »ende gheschieden mosten / als dan sullen hare Ho. Mog. sulcke ordre onder»houden ende d'Onderdanen de selve ordre genieten laten / ghelijck in haere »Ho. Mog. eygene Landen geschiet.

Ten derden / nademael den Heere Phaltz-Grave upt kracht van het pro»visionael Accoort in 't jaer 1629. ende 1630. opgerecht / tot dies te beter con»tentement van haer Ho. Mo. aen sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt »versproken heeft in drie jaren die nu voor langen geëxpireert zijn / te betalen »upt het Dorstendom Gulick een 100000. Rijcxdaelders, desgelijcken »oock sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt upt het halve Graefschap »Ravensbergh, 't welck den Heere Phaltz-Grave in communione is toeghe»deelt / 10000 Rijcxdaelders, ende upt de Heerlickheyt Rabestein 6000 Rijcx»daelders hebben sal / soo willen haer Ho. Mog. met alle gevoeghlijcke Mid»delen ende so veele doenlijck is oock hier in aen sijn Chur-Furstelijcke Door-

luch-

„ luchtighept de behulpelijcke handt bieden / op dat de ſelve ſonder verdet di-
„latie tot richtighe betalinge van deſe Pennningen mach komen / ſulcks dat
„nochtans de betalinghe van 't ghene hier vooren ſtaet belooft / dooz wan-
„betalinge van de opgemelte ſomme die de Heere Paltz-Grave ſchuldigh is /
„niet en ſal wozden geretardeert.

Ten vierden / ingeval boven hoope ſijn Chur-Furſtelijcke Doozluchtighept
„der ſelver Landen ende Onderdanen om deſes teghenwoozdighen Tractaet
„ende Accoozts wille / ofte oock ter oozſake van de voozgaende Alliantie ende
„Tractaten met haer Ho. Mog. gheſlooten / van pemand ſoude aenghetaſt /
„beſchadight / ofte ghemoleſteert wozden / ſoo ſullen hare Ho. Mog. de ſelve
„daer tegens / ſoo veele mogelijck is / helpen pzotegeeren ende defendeeren.

Eyndelijck is tot onderhoudinge van de voozgaende goede Nabupzſchap /
„goed ghevonden ende ver-afſchepdt / ſoo wanneer eene parthye op d'andere
„des ſelfs Landt ende Lieden eenige aenſpzaeck of vozderinge vermeenden te
„hebben / de welcke d'andere parthye / ſoo als gepzetendeert werden mochte /
„niet toe en ſtonde / dat daer in niet ſeptelijcks ofte defacto ſal werden vooz-
„genomen / maer de ſaecke bp minnelijcke communicatie / of dooz bemidde-
„linge ofte eventueele deciſie ende uptſpzaecke van een ofte meer onpartijdige
„Mediateuren / waer over beyde parthyen ſullen convenieeren / af-ghedaen
„werden; ende eer het ſelve gheſchiet is / ſoo en ſal geen deel toegelaten zijn /
„ſijne intentie ofte vozderinge tegens den anderen met ſeptelijcke ofte gewelt-
„ſame excurſien deur te dzingen.

Dit pzeſent Tractaet ſal niet derogeeren aen het voozgaende Tractaet van
„den 2. Apzil 1632. verder als in deſe dien aengaende expzeſſe veranderinghe
„werd gedaen.

Ende dewijle de voozmoemde Gedeputeerde Raden van ſijn Chur-Furſte-
„lijcke Doozluchtighept dit voozbeſchzeven Accoozt in krachte van haer heb-
„bende volmacht met haer Ho. Mog. met reſerve van Ratificatie van ſijn
„Chur-Furſtelijcke Doozluchtighept hebben aengenomen / ſo ſullen de ſelve
„ſodanighe Ratificatie binnen den tijd van twee Maenden naeſtkomende /
„ende onder ſijn Chur-Furſtelijcke Doozluchtighepts Seghel in beſtendighe
„fozme aen hare Ho. Mog. laten inbzenghen / welcke als dan aen de ſelve
„van ghelijcken hare Ratificatie in behoozlijcke ende beſtandinge fozme ende
„onder hare Hoogh-Moghende Seghel wederom willen uptgheven op de
„voozſchzeven Pointen ende Articulen; ende is tot verſeeckeringhe ende ter
„oirconde der waerhepdt deſe dooz weder-zijds Gedeputeerden gheteeckent /
„in den Haghe den vierden September 1636. was gheteeckent / Wynand
„van Heymbach, Iohan van Braël ghenaemt Plater, A. V. Rantwijck, Nico-
„laes van der Bouckhorſt, Gaſper van Vosbergen, A. Ploos van Amſtel, Fre-
„derich Vry-Heer van Swartſenburgh.

Om weder te komen tot de materie: ſoo gaf de Koninchlijcke Franſche
Ambaſſadeur Charnacé den 29. Novembzis per Memorie te kennen / dat
ſijne Majeſtept was verſoght te gheven ende t'ontfanghen de noodighe
Salvos-Conductus vooz de ghene die op de Generale Handelingh ſouden com-
pareeren: dat de Koningh hadde laeten antwoozden dat de Repſer ende
Spaenſche oock moeſten doen hebben ghelijcke Paſpoozten vooz ſijne Ge-
allieerde: Edoch niet-te-min liet haer Hoogh-mogende verſoecken dat haer

gelieſde oock deſgelijcks te doen ſtellen ende expedieeren ſodanige Paſpoorten voor de Gedeputeerde van den Keyſer / Koning van Spangien / ende Chur-Furſten ſoo Catholijcke als Proteſtantſche. Waer op zijn gecommitteert de Heeren / Graef van Culenborgh, van Noortwijck; ende Griffier Muſch; om met den Ambaſſadeur Charnacé te communiceeren over 't maken van Concepten van ſoodanige ſaufconducten. Het hadde met die ſake eygentlijck deſe beſchapenheyt dat de Keyſer ſocht te beletten (alſoo ſeer als Vranckrijck voorderde) deſe maniere van generale of Univerſeele Vrede-Handeling: als zijnde inpractikabel: ghelijck namaels wel is gebleken. Want of wel de Croonen voor de Chur-Furſt Phaltz-Graef eindlijck oock de begeerde Paſpoorten epſchten ende verkregen; nochtans hebben ſy niet daerom te wege gebracht of willen brengen de volkomene reſtitutie van dien: 't Welck haer licht om doen ſoude zijn gheweeſt; indien d'eene ſoo wel als d'ander pets (na de weerdye ende proportie van 't gene de Chur-Furſt / Phaltz-Graef in Vrede-Handelingh tot Oſenbrugghe is te hoop gekomen) van hare Conqueſten ende Satisfactien hadden willen nalaten. Gelijck beyde Kroonen dan oock van begin aen des Oorlogs geprotesteert hebben niet te ſoecken als de reſtitutie ende Satisfactie van de onderghedruckte Leden van 't Roomſche Rijck.

Wat aengingh der Vereenighde Nederlanden: deſelve hebben van begin aen noyt ſoodanighe Paſpoorten van den Keyſer laten verſoecken oock niet van nooden ghehadt: als zijnde ende willende blijven metten Keyſer ende 't Roomſche Rijck in eene perfecte Neutraliteyt ende ruſte.

Maer Vranckrijck / niet komende directelijck deſen Staet in hoſtiliteyt tegen 't Rijck embarqueeren / ſocht nochtans op duſdanige wijſe die te qualificeeren als offe in vrandſchap ſtondt: want die Paſpoort of *Salvos Conductus* van nooden heeft / werdt geconſidereert als vrand. Duſcks quam ſeer qualijck over een met de Negotiatie van Aitzema, ſoo tot Weenen als daer na tot Regensburgh volgens laſt van hare Ho. Mog. Ghelijck oock de Keyſer ſelfs namaels in een Brief aen ſijne Gedeputeerde tot Ceulen, ghedateert Regensburgh den 25. September 1641. te kennen gaf; met deſe woorden: Wat aengaet het geen, 't welck de nu genoemde Vereenighde Staten van Nederlandt betreft, ſy behoeven geheel geen Paſpoorten en Brieven van vry-geleyde, vermits wy, of 't heylige Roomſche Rijck teghen hen geen oorlogh voeren; in voeghen dat oock, in 't jaer 1636. *Foppius ab Aitzema*, Ambaſſadeur der vereenighde Staten, toen, op 't verſoeck van de Groot-Hertogh van Toſcane, Brieven van publijck geloof en verſekering tot deſe Tractaten aen hen gegeven waren, om deſe oorſaeck die weer overgaf. Maer Vranckrijck ende Sweden waſſer merckelijck aenghe leghen dat oock deſen Staet mocht worden ghetracken ende vaſt ghemaeckt aen de Generale Tractaten tot Munſter ende Oſenbrugge. Want op die manier wierd deſen Staet ſtilſwijgende ende onghevoeljck oock met een vaſt ghemaeckt aen de Franſche ende Sweedſche Intereſten in Duytſlandt / dienvolgens hielp ende voorderde deſen Staet der ſelver Conqueſten ende Satisfactien aldaer: ſonder dat deſen Staet eenighe ſatisfactie voor haer ſelf hreegh of epſchte: 't welck ſy nochtans met ghelijck recht / als Vranckrijck ende Sweden hadden mogen doen.

Deſe Conſideratie is namaels oorſake gheweeſt / waerom deſe Staet ghedwongen wierd apart te handelen: als niet willende altijd op die manier vaſt

blijven

blijven aen de Fransche ende Sweedsche Satisfactien; die geen eynd scheenen te hebben. 't Welck niet van nooden waer ghewoest indien men niet tot Munster maer in den Hage of eenigh ander plaets der Vereenighde Provintien (volgens expressen inhout van het Tractaet van Vranckrijck gemaeckt) de Vrede-handeling hadde aengestelt. Want dan soude men hebben kort afgesneden alle vreemde Interesten ende Satisfactien; daer over namaels tot Munster veel hapering ende dispuyt is geweest. Daerom dede Aitzema, weygerende d'aengeboden Paspoorten/ niet alleen wel/ maer oock volghens last: Want 1. soo was hy gesonden om te verklaren/ dat dese Staet tegen 't Rijck gheen oorlogh voerde noch voeren wilde; maer oprechten een goed Reglement van goede Nabuyrschap ende Neutraliteyt. 2. Soo was expresselijck tusschen Vranckrijck ende desen Staet belooft/ dat alle handeling van Vrede of Treves met Spangien soude geschieden binnen dese Vereenighde Provintien. 3. Hadde hy soodanige Paspoorten tot de Generale Vrede-handelingh van den Keyser aengenomen: soo soude hy tegen sijn last tacité dese Staet in Hostiliteyt vel quasi hebben ghestelt met 't Rijck; teghen sijn expresse last. Sulcke weygering is hem nochtans by de gene die de Fransche ende Sweedsche satisfactien favoriseerden/ qualijck af-genomen/ ende heeft sijne geheele Negotiatie by de selve hatigh ghemaeckt. Aen d'ander zijde werdt de selve niet weyniger oock getraverseert deur de Spaensche en Spaensch-Gesinde: die in 't minste niet konden lijden / dat de Keyser sich soude verbinden / om gheen secours of auxiliair Leger meer te seynden aen de Spaensche in Nederlandt teghen desen Staet. Onaenghesien dese hoewel uyt contrarie hoecken heerkomende traversen ende contraminen / soo heeft hy bekomen in Mayo 1636. dese Keyserlijcke Verklaring.

SYn Keyserlijcke Majesteyt, onse genadighste Heer, heeft wel en jonstelijck verstaen 't geen aen hem, in de naem der Vereenighde Staten in Nederlant, door *D. Poppius ab Aitzema*, vry Baron, vertoont is van de handel der naest voorgaende Iaren, als of daer door, soo veel de Spaensche oorlogh aengaet, de sinceriteyt en oprechtigheyt van de Vrede, die sy tot noch toe met sijn keyserlijcke Majesteyt, en met het heylige Roomsche Rijck onderhouden hebben, verhindert en verongelijckt wierdt; gelijck oock 't geen, 't welck hy van de bevorderingh en onderhoudingh van de Vrede der geseyde Staten met de geseyde keyserlijcke Majesteyt, en met het heylighe Roomsche Rijck verhaelt heeft, en daer by het geen, 't welck hy van sijn keyserlijcke Majesteyt, en van't heylige Roomsche Rijck, in 't stuck van 't Krijghs-volck van Piccolomini wegh te senden, versocht heeft; 't welck sijn kayserlijcke Majesteyt, soo veel hem aengaet, blijdelijck van *d'alreë geproefde Vrede* der Heeren Staten gehoort heeft, vermits hy niet soo vierighlijck begeert, dan dat hy gherustelijck en vredelijck voor hem, ende voor het geseyde heylighe Rijck magh woonen, niet alleenlijck met de geseyde Staten der Vereenighde Nederlanden, maer oock met alle anren, sy zijn dan Koningen en Vorsten, of Staten, soo uytheemschen, als binnen 't heylige Roomsche Rijck self besloten, en dewijl hy liever met gedienstigheden van oprechte gunst, dan om eenighe andere oorsaeck tegen hen wil strijden. Wat de handel der voorgaende jaren aengaet, sijn keyserlijcke Majesteyt acht dat, soo de Vereenighde Staten in Nederlant wel en oprechtelijck rekenen

en

en overwegen de dingen, die sy, soo binnen als buyten het heylighe Roomsche Rijck getracteert, verhandelt en ghedaen hebben, en in teghendeel het gheen, 't welck van sijn keyserlijcke Majesteyt aengevangen is, en aengevangen behoorde te worden, de geseyde Staten geen gerechtige oorsaeck om daer over te klagen, sullen hebben, maer, in tegendeel, eer bevinden dat het geen, 't welck van sijn geseyde Majesteyt, of tegen hen, of voor de Sereniſſime Catholijcke Koningh, sijn waerdste Neef, gedaen is, en eygentlijck het secours en d'onderstant, die in 't naest voorgaende jaer door sijn Mareschal *Piccolomini* aen de Sereniſſime en Reverentiſſime Heer, de Cardinael Infant van Spanjen, toegesonden is, om geen andere, dan om nootsakelijcke oorsaken is gedaen, en met min tot sijn eyge defensie, als tot de beschermingh *der Lantschappen*, die de gheseyde Sereniſſime Catholijcke Koningh oock nu van sijn heylighe keyserlijcke Majesteyt, en van het Roomsche Rijck erkent: namelijck, na dat men siet en bevind dat de voorgenoemde Vereenighde Staten in Nederlant met de Koningh van Vranckrijck, de Turbateur en verstteurder van de gemeene ruſt in 't Rijck, en die alree niet aflaet alle vyandelijke daden tegen sijn geseyde keyserlijcke Majesteyt, en sijn deurluchtighuys binnen en buyten 't Rijck, aen te vangen, niet alleenlijck een Ligue defensive en offensive hebben gemaeckt, sonder eenige uytsondering van sijn keyserlijcke Majesteyt, of van 't meergenoemde Rijck, maer oock dat de selve Koning in de voorverhaelde lantschappen en heerschappyen, met aenseggingvan openbare vyantschap aen de Sereniſſime Catholijcke Koningh, Neef van de selve keyserlijcke Majeſt. invallen sou, en alree ingevallen is: in welcke tijt gewisselijck zijn keyserlijcke Majesteyt de Provintien, by fondale recht aen hem verbonden, noch de Sereniſſime Catholijcke Koningh, met soo engh een bant van maaghschap aen hem verbonden, noch oock sich self, die dit oock in dese saeck, om verscheyde redenen, betrof, niet heeft konnen verlaten, gelijck alle billijcke rechters van saken lichtelijck sullen begrijpen. Daer sijn keyserlijcke Majesteyt noch byvoeght de gedurige pogingen van nieuwe dingen, en de communicatie der raden met andere vyanden, en tegen streves van sijn geseyde Majesteyt, en van 't heylige Roomsche Rijck, daer door de geseyde Heeren Staten veel jaren langh niet geschroomt hebben de ruſt en gerustheyt van sijn gheseyde Majesteyt, en des selfs Rijck te tergen en t'ontrusten. En indien sijn keyserlijcke Majesteyt verstaet dat de geseyde Staten van dese raden, aenslagen, verbont, of verbonden afgeweken zijn, soo verklaert hy dat hy dan gaerne bewilligheu sal in 't geen, dat de reden van de gemeene ruſt in 't Rijck schijnt te vereyſschen, voor soo veel 't gheen aengaet, dat de meerghemelde Staten versoecken: van welcke saeck en handel het nu geen tijdt schijnt om naeuwkeurighlijcker te handelen, en, soo 't schijnt, niet aen hem alleen gehoort. Maer indien 't geen, 't welck hy gevoelt, vry staet te seggen, soo gevoelt hy dus, na dat hy de saecken naerstighlijcker overwoghen heeft, dat de controverſie of contenſie van dese saeck door geen andere bequamer middel wegh genomen kan worden, dan dat men, d'oorlogh tot aen de gront verdelgende, een vaste en bestandige vrede, voor beyde de partijen verdragelijck, tusschen de voorgenoemde Sereniſſime Catholijcke Koningh, en de Heeren gecontedereerde Staten maeckt, of ten minsten voor langer tijdt oprecht. Sijn keyserlijcke Majesteyt verklaert dan dat hy, ter begeerte van de Vrede, en openbare en algemeene ruſt gaerne een van dese beyden sou sien; daer toe hy oock vriendelijck en jonstelijck de geseyde

Staten

Staten vermaent, met aenbieding van ſijn vlijt en gedienſtigheyt hier toe, en oock om ſijn Keyſerlijcke goet-jonſtigheyt aen hen te beveſtigen. 't Welck hy tot een antwoort den gheſeyde Heer Ambaſſadeur heeft willen aendienen, aen dewelck hy oock mildelijck ſijn Keyſerlijcke gunſt aenbied. Te Wenen, op de 16. van Mey in 't jaer onſes Heeren 1636.

Van daer na Regenſpurgh (alwaer een Rijcksdagh beſchreven was / ende de Koning van Hungarien tot Roomſch-Koningh gekooſen wierd) treckende ende ſijne Negotiatie continueerende / ſoo openbaerden haer meer ende meer difficultepten tegen ſijne Negotiatiatie. Want ondertuſſchen wierd Schencken-ſchans weder gereduceert / de Treves-handelingh mette Spaenſche tot Cranenborg en Turnhout was afgebroken / de vertrouwelickheyt met Vranckrijck wierd vernieuwt ende herſtelt / ende alles tot een ander ende generale manier van Vrede-handel / na Ceulen gedirigeert.

Daer by quamen de groote klachten over de contributien die deſen Staet voorderde ende kreegh upt de Landen van Gulick ende het Rijck Aken: beyde onſtrijdige Leden van 't Roomſche Rijck.

Dit werd tot Regensburgh geduydet als een Acte van vyandſchap: ende by de Spaenſche ende Spaenſch-Geſinde ghebruyckt als een krachtigh middel / om niet alleen te beletten het Tractaet van Neutralitept / 't welck haer Hoogh-Moghende deur hem Aitzema ſochten / Maer oock om het Roomſche Rijck of ten minſten het Keyſerlijck Legher t'inciteeren tot Rupture teghen deſen Staet.

Dit gaf de Heer Ambaſſadeur Charnaſſé oock te kennen in ſeecker Memorie: waer deur hy ſocht te diverteeren ſeeckere Reductie van Krijchs-Volck die de Heeren van Hollandt in December deſes Jaers 1636. waren dryvende / ſeggende hy Heer Charnaſſé onder andere / Boven dat ghy, met u dus te verſwacken, (meenende de Reductie) ontwijffelijck op u, en op u grenſen, die naer de zijde van Duytſlandt meer open zijn, de heyrkrachten van de Keyſer, en van ſijn Adherenten ſult trecken, ſoo haeſt ſy in ſtaet zijn van ſulcks te konnen doen, niet teghenſtaende d'ydele impreſſien en indrucken, (denoteerende de ghene die beſendinghe van Aitzema hadden gheraden) die men heeft willen gheven, dat de Keyſer ſich lichtelijck ſou diſponeeren en ſchicken tot een volkomen Neutraliteyt, daer af onlanghs veel diſcourſen zijn ghehouden tuſſchen hem, en de Ambaſſadeur van Spangien (dit waren allerhande redenen die de Spaenſche Ambaſſadeur ghebruyckt hadde om den Keyſer te diverteeren van de Neutralitept; als dat ſijn Koningh was een Lidt ende Vaſall van 't Rijck van weghen den Bourgondiſchen Crepts; Item om d'inſeparable Intereſten van 't Huys Oſtenrijck / etc. welcke redenen alhier ghebruckt waren) dat u Ho. Mog. ghelijck vermoghen ſullen hebben by geſchrift, behooren aen yeder ghenoegh d'oogen t'openen, en niets van die zijde te doen hoopen, dan alderhande vyandſchap, als de tijdt ſulcks toelaten ſal.

Daer na / om hem Aitſema ende ſijn doen noch meer ſwart te maken: ſoo werdt aen haer Ho. Mo. ingegeven een Extract van een Brief geſchreven tot Hamborgh deur een Koninckliſck Franſch Miniſter aen den Heer Ambaſſadeur Charnaſſé alhier den 17. January 1637. luydende: 't Is eenige tijdt gheleden dat mijn Heer *Salvius*, bemerckende dat de Heer *Poppius* van *Aitzema* groote beſigheden in het Keyſerlijck Hof had, aen hem ſchreef dat de Kroon van

Sweden niet meer begeerde, dan in een goede Vrede-handelingh met de Keyſer te treden, en dat hy dienthalven hem bad dat, indien hy te Regensburg ſagh dat men eenige goede diſpoſitie had, om daer toe te verſtaen, hy ſijn dienſten ſou imployeren en beſteden tot de vorderingh van die voornomen.

De geſeyde Heer van Aitzema faelde niet in een ſelve tijdt openingh van deſe propoſitie, en van dit voorſtel aen de Keyſer, en aen de Keurvorſtelijcke vergaderingh te doen. Maer hy voeghder van 't ſijne by dat de Kroon van Sweden Ambaſſadeurs naer Regensburgh ſou deputeren en afvoerdigen, ſoo de Keyſer en de geſeyde vergaderingh ſich diſponeerden tot naer't geſeyde Tractaet te verſtaen, en daer naer te luyſteren.

Hier op ordonneerde de geſeyde Vergadering aen de Marck-graef Sigiſmond, die te Berlijn is, de Miniſters, die de kroon van Sweden in Duytſlant heeft, te peylen of de Sweedtſchen geſint waren tot het goen te komen; 't welck de geſeyde Aitzema aen hen hadt doen verſtaen.

Ick bemerck dat men aen de geſeyde Marck-graef gheantwoort heeft dat het wel waer was, dat de kroon van Sweden heel vierighlijck tot de Vrede gheneghen was, endat, ſoo de Keyſer, en de geſeyde Vergaderingh, om hier af te handelen, Hamburgh of Lubeck wilden verkieſen, ſy een Ambaſſadeur derwaerts afvaerdigen ſouw: maer dat men geen Ambaſſadeur naer Regensburgh kon ſenden: dat men aen de geſeyde Heer van Aitzema geen laſt hadt gegeven, om ſulcks te ſeggen; maer wel te betuygen dat men in Sweden niet ſoo ſeer ſtrijdigh tegen de Vrede was, als men wel geloofde.

Ick heb ſedert een brief geſien, die de geſeyde Heer van Aitzema aen een perſoon van qualiteyt in deſe plaets hadt geſchreven, door de welck hy in deſe termen aen hem ontboodt, dat de verkieſingh van een Roomſche Koningh haeſt ſouw geſchieden, als een werck en handel, daer op het fondament van een generale en ſekere Vrede in Duytſlant beſtont.

Daer op quam voor apoſtille in Margine van 't ſelve Geſchrijft: ſy geſtelt in handen van de Heeren Graef van Culenborgh, Noortwijck, Vosberghen, ende Haerſolt, om daer over te Communiceren met ſijn Hoogheydt, te verſtaen de ſelfs wijſe Conſideration ende daer van rapport te doen.

Maer alſoo dit niet waren als geſochte dingen / tenderende om alle Handelingh metten Keyſer af te doen breecken; ende deſe Staet vast te maecken aen de ghenerale Tractaten ende Franſche, ende Sweedtſche Satisfactien te Munſter; ſoo is deſe ſake daer op gebleven. Verbonde 't ſelve extract (waer of niet waer) voor ſimpel Notificatie aengenomen.

Niet tegenſtaende deſe ſoo Spaenſche / aen d'eene / als Franſche ende Sweedtſche, Officien aen d'ander ſijde; ſoo heeft ſijn Roomſche Keyſerlijcke Majeſteyt voor de tweede maet gegeven deſe declaratie.

Sijn keyſerlijcke Majeſteyt onſe genadighſte Heer, en, in plaets van deſelve ſijn Koninclijcke Majeſteyt van 't heylige Roomſche Rijck, en oock van Ongeren en Bohemen, oock onſe genadighſte Heer, heeft vriendelijck verſtaen en aengemercke't geen aen ſijn keyſerlijcke Majeſteyt, in de naem der Vereenigde Staten van de Provintien van Nederlant, door hun Ambaſſadeur, *Reppius van Aitzema*, *vry-Baron*, in verſcheyde memorien is voorgeſtelt. Op 't welck de gemelte Koninclijcke Majeſteyt van Romen, in de naem van ſijn gheſeyde keyſerlijcke Majeſteyt, uyt kracht van de volmacht, van de Keyſer aen hem overgegeven,

gegeven, aen de voorgenoemde Ambaſſadeur vriendelijck antwoort: Dat ſijn keyſerlijke Majeſteyt, gelijk bekent is, alree over veel jaren hier toe ſijn grootſte vlijt en naerſtigheyt aengewent heeft, en nu inde tegenwoordige Keurvorſtelijke vergadering, door mede wercking van het ſelve Collegie der Keurvorſten van't heylige Roomſche Rijck, noch alle vlijt aengewent heeft, op dat eyndelijck het heyligh Roomſche Rijck, en het vermaerde Duytſche volck, beneffens de gheburige Provintien, weer tot de ruſt van een langh ghewenſchte vrede ghebracht ſouw worden. En om dit eynde te verkrijgen, heeft men naerſtighlijck naer de middelen geſocht, en naerſtelijck overwogen, die daer toe bequaem en dienſtig ſouden zijn. Maer alſoo blijckelijck en bekent is aen 't geſeyde heyligh Roomſche Rijck van 't Duytſche volck, en aen d'andere Lantſchappen en Provintien, die daer aen palen, dat men *geen volkomen ruſt en geruſtheyt kan verkrijgen, 't en zy deſe Nederlantſche oorlogen*, uyt de welcken veel quaden, als uyt een bron, geſprooten zijn, *door een vaſte en beſtandige vrede beſlecht worden, of ten minſten de ſchadelijcke werckingen daer af, door eenigh langhwijligh beſtant in ſlaep gebracht zijn*; ſoo is 't dat ſijn keyſerlijcke Majeſteyt, en ſijn gheſeyde koninckliycke Majeſteyt, met de voorgenoemde Keurvorſtelijcke Vergadering geenſins twijffelt of de voor-gemelde Staten der Vereenighde Nederlanden ſullen gaerne de dingen, die daer toe dienſtich zijn, omhelſen, bevorderen, en daer na in de Tractaten, die hier over gheinſtitueert en bevordert ſullen worden, (indien de Sereniſſime Catholijcke Koningh van Spanjen daer toe geſint is, 't welck warelijck te hopen ſtaet) lichtelijck, en ſonder groote ſwarigheydt bewilligen; namelijck dat nu gelijckelijck deſe *ſoo noodſakelijcke Handeling van algemeene Vrede* ernſtelijck mach ghehandelt worden, en dat, als men met 't een en 't ander uytheemſch volck in de voorgaende ſtaet van Vrede ghekeert is, niets overigh mach blijven, daer uyt nieuwe beroerten konnen ontſtaen, of de vruchten, uyt de koſten van ſoo veel arbeyd en belaſting verhoopt, in eeniger wijſe wech geruckt en ontrooft moghen worden. En tot dien eynde ſoo bied ſich de meer-ghemelde keyſerlijcke Majeſteyt, en, in des ſelfs plaets, ſijn Roomſche koninckliycke Majeſteyt goedertierentlijck aen, niet alleenlijck om de voorgenoemde Sereniſſime Catholijcke Koning van Spangien beleefdelijck te diſponeeren tot toeſtemming in de geſeyde Tractaten, maer oock om door ſijn keyſerlijcke tuſſchen-ſpraeck, beneffens de geſeyde Keurvorſtelijcke Vergadering, te bearbeyden dat ſy geen ghewenſchte uytgang van volkomen Vrede, of van een langhdurighe Treves en Beſtandt ſullen derven. De ſelve koninckliycke Majeſteyt verklaert oock, in de plaets en naem van de meergemelde keyſerlijcke Majeſteyt, dat hy ondertuſſchen, en terwijl deſe handelingen duren, ja oock ('t welck heel anders vande Goddelijcke Goedheyt te verhopen is) ſchoon ſy niet ingewillight, en niet tot een gewenſcht eynde gebracht worden, dat nochtans ſijn gheſeyde keyſerlijcke Majeſteyt, en het Heylich Roomſche Rijck ſich voortaen tegen de meergenoemde Staten der Vereenighde Nederlanden niet anders ſal dragen, dan ghelijck met de conſtitutien van 't Heylich Roomſche Rijck conform is; op voorwaerde nochtans, ſoo de Staten der gheſeyde Vereenighde Nederlanden niet tegen de ſelve conſtitutien bedreven, en ſijn keyſerlijcke Majeſteyt, en de Staet van 't Rijck niet veronghelijckt hebben, en daer by ſich niet met de vyanden van de ſelve keyſerlijcke Majeſteyt, en van 't Heylige Roomſche Rijck hebben vervoeght, en aen hen directelijck noch indirectelijck geen onderſtandt ghedaen. En alſoo de hooghſte noodt van de ſaeck ſelve ſchijnt te vereyſ-

ſchen dat deſe handelingen hoe eer hoe beter voorgeſtuwt worden, ſoó oordeelt de ſelve keyſerlijcke en koninclijcke Majeſteyt noodſaeckelijck en gheraden te zijn om de ſelven te beginnen, met den eerſten, ſeeckeren dagh en plaets te ſtellen, ghelijck hy tot dien eynde proponeert en voorſtelt, voor ſoo veel de tijdt aengaet de Sondagh van de geen, die als nu ghebooren is, naer de nieuwe ſtijl van dit jaer, en voor de plaets zijn keyſerlijck Hof, 't zy te *Wenen* of te *Praegh*, of oock in de Steden van Neurenbergh, of Aughsburgh; achtende ondertuſſchen ſeer dienſtigh en bequaem tot vorderingh van dit werck, dat men, eer men tot de handelingh ſelve koomt, een *ſchorſſingh van wapenen* tuſſchen de ſtrijdende partijen maeckt en ſluyt. Wat het overighe aengaet, de ſelve keyſerlijcke Majeſteyt, en in des ſelfs naem de meergemelde Roomſche keyſerlijcke Majeſteyt bieden hun keyſerlijcke en koninclijcke gunſt goedertierentlijck den gheſeyde Geſant van de Staten der voorgenoemde Nederlanden aen. Getekent te Regensburgh, op de 29. dagh van Ianuarius, in 't jaer des Heeren 1637.

Den 10. Febvarij 1637. inſiſteerde d'Ambaſſadeur Charnaſſé wederom hardt om de Paſpoorten van deſen Staet voor de Gedeputeerde / die de Keyſer / de Koningh van Spagnien ende andere neutrale Princen van nooden ſouden hebben te ſenden op de Handelingh tot Colen. Hoe wel de Keyſer ende Neutrale Princen deſelve niet van doen hadden / oock ſelf ende directelijck alhier niet verſochten: Hoe wel oock ſoo doen als daer na deſen Staet nopt haer met deſ Rijcx of anderer Neutralen Handeling heeft willen bemoeyen; anders als interceſſionalijck.

Hare Ho: Mo: hebben nochtans deſelve Paſpoorten ghedaen concipieren / ende daer na deur de Heeren Cats ende Vosberghen communiceeren met ſijn Hoogheyt bpſonder over de difficultept diemen al noch ſepde dat Spagnien maeckte om de Paſpoorten te geven aen die van deſen Staet. Deſ onaenghеſien is den 19. Febvarij ghereſolveert deſelve Paſpoorten te ſenden aen den Heer van Oosterwijck Ambaſſadeur van deſen Staet tot Paris: om die te verwiſſelen tegen de ghene die van Spagnien voor deſen Staet ſouden komen.

Aen den Ambaſſadeur Charnacé ſelf alhier werden gegeven d'andere Salviconductus, die verſocht wierden voor de Gedeputeerde van de Keyſer ende andere Neutrale Catholijcke Princen: alle waren gedateert den 19. Febvarij 1637. dat voor de Spaenſche (die voor de Keyſerſche waren mutatis mutandis deſgelijck; alle in 't Franſch: met den titel aen den Keyſer / van Majeſté Imperiale) luyde als volght.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

AEn alle Gouverneurs, Lieutenanten, Admiralen, Kolonellen, Commandeurs der Steden, Plaetſen en Veſtingen, Capitaynen, Hoofden, en Conducteurs van Krijghs-volck, ſoo te Water als te Lant, en daer boven aen alle Magiſtraten, Juſticiers, Officiers en anderen, in onſe dienſt, en onder onſe ghehoorſaemheyt zijnde, doen te weten, dat wy door deſe tegenwoordigen conſenteren, en accordeeren paſſeport en vrygheleyde aen . . . . . .

Gedepu-

Gedeputeerden des Koninghs van Spanjen te gelijck, en aen yder van hen in 't beſonder, om ſoo veel te veylighlijcker te water en te lant, deur de landen der Vyanden, Neutralen, en van onſe gehoorſaemheyt, naer d'algemene vergaderingh van Keulen te mogen trecken, en daer in veyligheyt al de tijdt, die de geſeyde Vergadering dueren ſal, te blijven en reſideren, met ſpeciale authoriſatie van, ghedurende hun verblijf, yemant der gheſeyde Ghedeputeerden, Boden, loopers, of anderen van hun ghevolgh te moghen ſenden, ſoo te water als te landt, deur de Landen der vyanden, Neutralen, of van onſe ghehoorſaemheydt, naer de Koning van Spangien, de Cardinael Infant, of anderen, gevende alleenlijck certificatie, onder hun tekeningh en zegel, aen de gheſeyde af-gevaerdighden, ghelijck oock de *Koning van Spangien*, en de *Cardinael Infant*, uyt kracht van deſe tegenwoordighen, ghedurende de gheſeyde Vergaderingh, reſpectivelijck ſullen moghen ſenden naer de gheſeyde Heeren ghedeputeerden te *Keulen*, ſoodanighe Boden of Loopers, als hen goed ſal ſchijnen, alleenlijck aen hen gevende certificatie in behoorelijcke forme; en nae 't vertreck, en ghedurende de gheſeyde Vergadering, ſullen de geſeyde Gedeputeerden moghen weerkeeren van *Keulen*, met de ſelve ſeeckerheydt, 't zy te water of te landt, deur neutrale en vyandelijcke landen, naer de Koningh van Spanjen, of naer deſe Cardinael Infant: uytgeſondert nochtans dat onder ſchijn van deſe tegenwoordigen, niets geattenteert ſal worden, dat tot prejuditie en nadeel van deſe Staet ſouw konnen ſtrecken; daer om wy u ordonneren en commanderen, geſamentlijck en yder in 't beſonder, de geſeyde Gedeputeerden, geſamentlijck, en yder in 't beſonder, met al hun gevolgh, paerden, karoſſen, wagens, ſchuyten, meubelen en toeruſting, te laten trecken, gaen, blijven, en weer te trecken vryelijck en ſonder verhindering, en oock de reſpective Boden en Loopers, die in maniere als boven gheſonden ſullen zijn, ſonder hen te doen of te lijden dat hen aengedaen word eenigh onghelijck, verhindering, moleſtatie, of beletting, op verbeurte van exemplarelijck geſtraft te worden; maer in tegendeel alle faveur en noodighe aſſiſtentie aen hen te bewijſen. Gedaen in den Hage, op de 19 dach van Februarius, 1637.

't Formulier volghens welcke men wederom daer teghen begheerde dat de Spaenſche Paſpoorte of Salvus conductus **voor deſen Staet ſouden werden ingheſtelt / was op de ſelve voet: alleen met uytlatinghe der Titulen van de Vereenighde Provintien. Die van den Keyſer ende Catholijcke Neutrale Princen begheerde men op ghelijcke voet** mutatis mutandis. **Ende ghelijck men aen de Keyſerſche / Spaenſche ende andere niet gaf als de qualiteyt van** Ghedeputeerden van ſijn keyſerlijcke Majeſteyt, Ghedeputeerden des Koninghs van Spangien, Ghedeputeerden der Neutrale Vorſten en Staten; **alſoo was men oock te vrede dat aen dien van deſen Staet werden ghegheven ſimpelijck de Titulen van** Ghedeputeerden der Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Den 13. May verſocht de Koninchlijcke Franſche Ambaſſadeur dat oock pemant van deſen Staet mocht werden geſonden tot Hamborgh: alwaer een by-een-komſte was aengeſtelt van de Franſche / Sweedſche / Deenſche ende andere Miniſteren tot het adjuſteeren van de Præliminaria.

Den 9. Junp ſchreef de Chur-Furſt van Ceulen, ende verſocht van haere Ho. Mog. Paſpoort voor Don Franciſco de Mello, om van wegen Spangien te compareren tot Ceulen/ hem wierd geantwoort/ dat het ſelve gereed ſoude zijn om te verwiſſelen; wanneer oock gereed was het Paſpoort/ dat men verſocht van Spangien voor die van deſen Staet.

Tot dien eynde zijn daer na aen den Chur-Furſt geſonden d'opgementioneerde formulieren/ die desgelijcks by Copie oock gegeven zijn aen den alhier aenweſende Venetiaenſche Ambaſſadeur Michaëlis.

Den 19. Junp heeft d'Ambaſſadeur Charnaſſé voor-ghedragen dat de Koningh ſchickte den Heer de la Garde nae Ceulen: begeerde dat oock yemandt van hier ghelijckelijck met hem gaen ofte dat d'Agent Bilderbeeck mocht worden gelaſt; om geſamentlijck t'agieren/ ende te thoonen dattet niet haperde aen ſijne Majeſteyt noch aen deſen Staet; Alſoo die tot de handeling gereedt waren; Maer dattet ghebrack aen de Ypandt die geen Paſpoorten ſchickte. Daer op is van wegen haer Ho. Mog. den Heer Agent Bilderbeecke aenghe-ſchreven en ghelaſt/ dat hy hem met den Sieur de la Garde ſoude hebben te vervoeghen by den Heer Ginetti Legaet van den Paus ende aenhooren oock gade ſlaen 't gene de voorſz. Sieur de la Garde aen den ſelven Heer Legaet voordragen/ aenbrengen/ ofte protesteeren ſoude; ende ſoo wanneer de voorgemelde Sieur de la Garde ſijn actie ſoude beſlooten hebben/ dat hy Bilderbeeck als dan den meergemelde Heer Legaet ſoude voordragen dat hy was haer Ho. Mog. Ordinaris Agent tot Ceulen reſideerende/ ende dat hy by haer Ho. Mog. expreſſelijck was gelaſt/ ſijn Excellentie oock bekent te maecken dat de Croone van Vranckrijck met haer Ho. Mog. ende die ſelve met die Croon Vranckrijck ſtrickelijck met den anderen over ende weder-over waren verbonden/ door een vaſte ende bundighe Alliantie om te ſamen in Oorloghe te blijven in Nederlandt tegens den Koning van Spangien ofte uyt den ſelven Oorlogh te ſamen ſcheyden by Tractaet van Vrede/ ende dat haer Ho. Mo. overſulcks der ſelver Ghedeputeerden op de Vrede-handelinghe aldaer tot Ceulen aengeſtelt/ ſouden hebben geſonden in caſ aen hare Ho. Mog. voor de ſelve hare Gedeputeerden Paſſepoorten ofte vry-gelevd waren geſonden by de gene die 't behoort/ gelijck hare Ho. Mo. hunne Paſſepoorten voor andere alberepts eenen ruymen tijd gheleden in handen van den Koning van Vranckrijck hadden geconſigneert. Voorts dat hy Heer Bilderbeeck wel ſoude hebben te letten/ dat de veel-gemelde Sieur de la Garde voor hem by vervang in deſen niet en mocht ſpreecken/ maer van wegen deſen Staet ſelfs ſoude ſpreecken/ ende 't woort voeren/ ende aen haer Ho. Mog. rekenſchap geven van 't gene hy in deſen ſoude hebben gedaen.

Voorts dat hy Bilderbeque met de voornoemde Sieur de la Garde ſoude onderhouden goede Vrundſchap ende Correſpondentie/ gelijck hy oock ſoude doen met alle publijcke Miniſters van den Hooghſt-gedachten Koningh van Vranckrijck.

Den 2. Auguſti heeft de Koninclijcke Franſche Ambaſſadeur Charnaſſé by Audientie ter Vergadering gecommuniceert/ dat de Paus conſidereerende dat de tot Ceulen aen te ſtellene Handeling een langwyligh werck ſoude geven: dat een Bataille, een Belegheringe, of ander notabel ſucces aen d'een of d'ander zijde de ſaecken ende humeuren t'elckens veranderde: dat daerom van nooden

was

was een generale opschorssinghe van Wapenen ten minsten voor ses of vijfjaren: geduerende dewelcke de saken ten principale lichtelijck souden moghen werden ghevonden. Dat om tot soodanighe stilstandt te komen het noodigh was dat de Koningh van Vranckrijck mocht verkrijghen last van alle sijn Geallieerde: om de selve Schorssing op het stilste ende secreetste tot Roomen met de weder-parthyen te sluyten. Maer (seyde de Heer Ambassadeur) de Koningh hadde daer na niet willen luysteren repeteerende, om jalousie wech te nemen, het eerste desseyng om tot Ceulen te handelen.

Den 10 September representeerde de Koninckliycke Fransche Heer Secretaris Brasset (d'Ambassadeur / oock Colonel / Charnassé zijnde in de Approches voor Breda 's avonds ten thien ueren / den 1. Septembris deur 't hooft doodt geschooten) deur een wijt-loopigh Memorie / dat de Spaensche alsnoch waren weygerende de Paspoorten voor des Koninghs Geallieerde: ende alsoo daer om oock de Koningh weygerde te senden sijne Gedeputeerde tot Ceulen; so spargeerden Spaensche dat de Koningh oorsaecke was van dat de Handeling niet voort gingh.

d'Ambassadeur d'Avaux nu oock tot Hamborg aen gekomen zijnde schreef aen de Welgemelden Heer Brasset: met vermaningh om devoir te doen / ten eynde oock haer Hoog Mog: mochten yemant op de by-een-komst tot Hamborgh seynden.

Den 23. Decembris heeft oock de Koninckliycke Engelsche Resident Boswell instantie by haer Hoogh Mog: ghedaen / ten eynde yemant van desen Staet mocht worden gesonden na Hamborgh: om, seyde hy / te maecken een Alliance tusschen Engelant, Vranckrijck, ende desen Staet; immers voor soo veel deselve by ende in de saecken van Duytslant was geinteresseert.

Dese Somer 1637. gewan dese Staet de Stadt Breda: Spagnien Venloo ende Reurmunde.

In plaets van den Heer Charnacé quam in November alhier de Marquis d'Estamps als Ambassadeur ordinaris.

Den 17. Decembris 1637. wert weder met Vranckrijck gehandelt op volgende conditien.

I. Sijn Majesteyt sal / voor een jaer / van d'eerste naest komende Januarius / 1638. te beginnen / de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden assisteren met de somme van 1200000. ponden, de welcke de geseyde Heeren Staten effectivelijck imployeren en besteden sullen tot d'onderhoudingh der extraordinare krijghs-lieden / die alree geworven zijn / en noch geworven sullen mogen worden: in voegen dat de geseyde somme van 1200000. ponden tot gheen ander gebruyck sal mogen gediverteert worden / 't welck de geseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven / en religieuselijck sullen onderhouden / om door alle wegen en middelen / die hen mogelijck zijn / de vyanden lichtelijcker aen te tasten / of te beschadigen.

II. Sijn Majesteyt sal voor 't gheseyde gelt Assignatien doen gheven / die goedt sullen zijn / en tot contentement van de geen / dien 't den geseyde Heeren Staten believen sal over dese saeck in Vranckrijck t'authoriseeren / om effectivelijck betaelt te worden. De betaling hier af sal geschieden in drie termynen / te weten 400000. ponden beneffens de respective Ratificatie van het teghenwoordigh Tractaet / 400000. ponden in de maendt van Junius naest-

komen-

komende/en d'andere vier hondert dupsent ponden in de maent van September daer aen volgende.

III. En op dese conditie verplichten sich de gheseyde Heeren Staten hun heyr/goedt en sterck zijnde/te veldt te brengen/om een aenslagh te doen/die grootelijcks considerabel is: gelijck sijn Majestept van sijn zijde oock belooft een goed en sterck heyr in 't veldt te brenghen/om oock een considerable aenslagh in Nederlandt te doen/en de vpanden soo veel/als hem moghelijck sal zijn/t'incommodeeren/en te beschadigen.

IV. Welcke aenslagen alleenlijck geconcerteert en gedeclareert sullen worden tusschen mijn Heer de Prince van Orangien/en de gheen/die 't den Koning believen sal te senden/om van sijnent wegen daer af met hem te communiceeren/de wijl peder wel weet dat het secreet de ziel daer af is, en dat het onmogelijck is dat sy een gheluckige uytgangh konnen hebben/soo dit niet religieuslijck geobserveert word.

V. De gheseyde Heeren Staten consenteeren dat de pensioenen der Fransche Officieren van de gheseyde somma van 1200000 ponden genomen en gereserveert sullen worden/op dammen die betaelt op gelijcke voet/en op de selve wijse/als verdraghen is door het Tractaet van de 17. Junius/1630. en door dat van de 14. Aprill/1634. en dat de geen/die van de geseyde Heeren Staten te Parijs gecommitteert sal worden/om de geseyde 1200000 ponden t'ontfangen/verplicht en gehouden sal zijn de somma/die de gheseyde pensioenen beloopen/van de leste termyn der betaling te betalen/en fourneeren.

VI. Sijn Majestept/en de geseyde Heeren Staten sullen binnen de tijd van ses weken/indien het mogelijck is/de tegenwoordige Artikelen respectivelijck ratificeeren.

VII. Dit tegenwoordigh Tractaet sal niet derogeeren en verminderen aen de voorgaende Tractaten/tusschen sijn Majestept/en de geseyde Heeren Staten gemaeckt/alle de welcken in hun kracht en vigeur sullen blijven/om van weer zijden getrouwelijck en religieuselijck geëffectueert en nagekomen te worden.

Commissarien van 't selve Tractaet waren de Heeren van Bullion ende Bouthillier van wegen den Koning/ende den Heer Vosbergen van wegen desen Staet.

D'Effecten in 't volgende Jaer 1638. waren slecht: de Retraite van Calloo: het non-succes van de Belegering der Steden St. Omer, Fontarabie, &c.

In 't Jaer 1638. isser vande Vyede-Tractaten stil geweest: behalven dat tot Hamburgh wert gehandelt vande præliminarien. In September Communiceerde d'Ambassadeur d'Estamps een Brief geschreven by den Ambassadeur d'Avaux tot Hamborgh: waer in hy hare Ho: Mo: versocht ende riedt te schrijven aen de Coninginne van Sweden; deselve versoeckende dat hare Majesteyt geliefde haer Gedeputeerde niet te seynden tot Lubeck tot de Vrede-Handelingh; voor ende aleer de Coningh van Spagnien soude hebben gegeven de noodige Paspoorten aen die van haer Ho: Mo: om te komen tot Colen.

Waer op dient genoteert dat het eerste de sseing was dat de Handeling met Sweeden ende Duytslant soude sijn tot Lubeck gelijck de Fransche ende Nederlantsche tot Colen, 't welck daer na gelept werdt tot Munster ende Osenbrugge.

Den

Den 20 Octobris wierd deur den Ambaſſadeur van Venetien overgelevert aen de Heeren vander Kapelle, Kats, ende Vosbergen als daer toe Ghecommitteert ſeker Paſpoort van de Cardinael Infant. Maer alſoo daer in niet ſtondt als generalijck voor de Geallieerde van Vranckrijck; ſonder te ſpetificeeren deſen Staet: ſoo is aen den Ambaſſadeur 't ſelve Paſpoort weder gegeven met verklaring / dat men alhier gheen ander Paſpoort ſoude noch konde admitteeren als volgens Formulier hier te voor aen getoogen.

Den 28. October zijn ock aen de Koninclijcke Sweedſche Ambaſſadeur Camerarius ende Reſident Spiering Copien ghegheven van de ſelve Formulieren: met verſoeck van te willen de ſelve alſoo voor deſen Staet helpen voorderen: ende dat d'aenghebooden Handelingh tot Vrede in 't generael ende niet affonderlijck mocht gheſchieden; ſulcks hebben ſy beyde aenghenomen ende ſoo wel d'een als d'ander verklaert de mepningh der Croon Sweden niet te zijn / als om te handelen geſamentlijck.

Den 11. December de Heer Vosbergen ter Vergadering preſideerende verhaelde dat de Heer Reſident Spiering hem heeft ghecommuniceert de debvoiren ghedaen deur den Heer Salvius Afghevaerdigde der Croon Sweden tot Hamborgh by den Koningh van Denemarck om te procureeren de noodighe Paſpoorten voor deſen Staet: daer van ock de Reſident Crakow hadde alreede eens geſchreven: ende dat de Koning van Denemarck geſept hadde / dat hare Ho. Mog. hem daer over noyt hadden doen verſoecken of ſchryven.

Waer op gedelibereert zijnde is deur de Heeren Rantwijck, Noortwijck, Vosbergen ende Ripperda daer over Conferentie ghehouden met den Heer Spiering: die ſeer geraden heeft dat als noch aen den Hooghſtgedachten Koning daer over mocht worden geſchreven / gelijck in December geſchiet is.

Als de Heer Knuyt in 't laetſt van 't jaer 1638. over de ſaecke van de Koninginne Moeder in Vranckrijck was / hadde men liever aldaer geſien dat hy laſt hadde gehadt om te ſpreken van nieuwe deſſeings voor de toekomende Campaigne: ende tottet maecken van een nieuw Tractaet van ſubſidie. Maer alſoo hy daer toe niet gelaſtight was / ende men ſcheen alhier wat koel daer in te zijn: ſoo ſchreef de Heer van Chavigny in Januario aen ſijn Hooghept alhier: dat men in Vranckrijck verwondert was datter geen antwoort en quam op de Memorie die men aen welgemelden Heer Knuyt op dat ſtuck hadde gegeven. Dergelijcke Diſcourſſen hadden de Koninclijcke Miniſters alreede te voor ock gheboert tegen d'Ambaſſadeur van deſen Staet: ſeggende dat de Koningh verwondert was: waerom men niet weder ſpraeck van ſubſidie: dat de Koning nu niet wepnigher liberael was als voor deſen. Daer op zijn eenige van de Vergadering gecommitteert om met den Koninclijcken Franſchen Ambaſſadeur te ſpreken. De ſelve ſeyde / dat men wel ſoude doen ende ſenden yemant tot dien eynde in Vranckrijck; om te verkryghen continuatie van 't ſubſidie. Daer op is in 't laeſt van Januarius 1639. geſchreven laſt aen den Heer van Oosterwijck Ordinaris Ambaſſadeur van deſen Staet in Vranckrijck: met begheerte om te bekomen twaelf-mael hondert dupſent guldens Hollandts gelt.

Het Dictum of Artikelen van het Tractaet (de Pouvoirs of Procuratien / ock het Prooemium / zijnde complimenten ende meeſt alle op een facon ſal ick om korthepdts wille over ſlaen) waren als volght.

I.

SYn Majeſteyt ſal voor een jaer / te beginnen van d'eerſte dagh van Januarius van het tegen woordigh jaer 1639 de geſeyde Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden aſſiſteren met de ſomme van 1200000 ponden, de welcke de geſeyde Heeren Staten effectivelijck uytbetalen en beſteden ſullen tot d'onderhoudingh van Extraordinaris Krijghs-lieden, die alreet gewoorven zijn / of noch gewoorven ſullen mogen worden; in voegen dat de geſeyde ſomme van 1200000 ponden tot gheen ander gebruyck gediverteert ſal mogen worden: 't welck de geſeyde Heeren Staten getrouwelijck beloven / en religieuſelijck ſullen onderhouden / om door alle mogelijcke wegen en middelen de Pyanden lichtelijcker aen te taſten / ſal t'incommoderen / en te beſchadigen.

II. Syn Majeſteyt ſal voor het geſeyde gelt doen geven goede aſſignatien / tot contentement van de geen / die de gheſeyde Heeren Staten ſullen believen over deſe ſaeck in Vranckrijck t'authoriſeeren / om effectivelijck en dadelijck betaelt te worden. De betalingh daer af ſal in drie termijnen geſchieden / te weten 400000. ponden beneffens de reſpective en onderlinge ratificatie van dit teghenwoordigh Tractaet / 400000. ponden in de Maent van Junius naeſtkomende / en d'andere 400000. ponden in de Maendt van September daer aen volgende.

III. Op welcke conditie de gheſeyde Heeren Staten ſich verplichten hun heyr / goedt en ſterck zijnde / in 't velt te brenghen / om een aenſlagh te doen / die grootelijcks conſiderabel is, gelijck syn Majeſteyt ooch van syn zijde belooft een goedt en ſterck heyr / in 't velt te brengen / om ooch ſoo veel / als hem moghelijck ſal zijn / een conſiderable aenſlagh in Nederlandt te doen.

IV. Welcke aenſlagen gecontterteert en gedeclareert ſullen worden tuſſchen wijn Heer de Prince van Oranje / en de geen / die de Koningh ſal believen te ſenden / om van wegen syn Majeſteyt met syn geſeyde Hooghept daer af te communiceren / de wijl oock wel weet dat het ſecreet de ziel daer af is, en dat het onmogelijck is dat d'aenſlagh wel gelucken kan / ſo 't geheym daer af niet religieuſelijck geobſerveert wordt.

V. De geſeyde Heeren Staten conſenteren dat de penſioenen der Franſche Officieren van de geſeyde ſomme van 1200000. ponden genomen en gereſerveert ſullen worden / op dat men die betaelt en diſtribueert op gelijcke voet / en op een ſelve wijſe als verdragen is door het Tractaet van de 17. Junius / 1630. en dat van de 14. April / 1634. en dat de geen / die van de geſeyde Heeren Staten te Parijs ghecommitteert ſal worden / om de gheſeyde 1200000. ponden t'ontfangen / verplicht ſal zijn om daer de geſeyde ſomme / die de geſeyde Penſioenen bedragen / van de leſte termijn der betalingh daer te betalen / en te ſorneren.

VI. Syn Majeſteyt / en de gheſeyde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck de geſeyde Artijckelen ratificeren binnen de tijde van 6. weken / indien ſulcks gevallieren ſal.

VII. Dit tegenwoordig Tractaet ſal niets derogeren en verminderen van de voorgaende Tractaten / tuſſchen syn Majeſteyt en de geſeyde Heeren Staten gemaeckt; alle de welcken in hun kracht en vigeur ſullen blijven / om van weer zijden religieuſelijck onderhouden en geeffectueert te worden.

Tot

Tot meer verklaringh van 't derde Artikel van 't Tractaet te Parijs gepaſſeert, tuſſchen de Koningh en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, de 24. van Maert, 1639. is verdragen, *Dat ſijn Majeſteyt, en de geſeyde Heeren Staten yder een heyr, beſtaende in* 18. *of* 20000. *Mannen te voet, en* 4500. *of* 5000. *Ruyters, in t'velt ſullen brengen, en dat de geſeyde heyren intreden ſullen* op d'eerſte dagh van Mey ten langhſten, ſonder daer in te miſſen, in Nederlant: dat het heyr der geſeyde Heeren Staten een plaets van *groote conſideratie*, en die de Vyanden meeſt ſal konnen incommoderen en beſchadighen, aentaſten ſal; en dat het heyr van ſijn Majeſteyt van ſijn zijde oock een *conſiderable plaets* ſal aentaſten.

En in geval dat de Koningh reſolveert een plaets op de kuſt van Vlaenderen te belegeren, ſoo verplichten de geſeyde Heeren Staten ſich, gedurende het gheſeyde belegh, op hun eygen koſten, op de reede van de geſeyde kuſt 30. oorlogh ſchepen te houden, om d'ingangh en uytgangh van de geſeyde plaets te garanteren en beletten tegen de ghenen, die aenvanghen mochten haer te ſecoureren, *ſonder eenige exceptie* en uytſonderingh.

Sijn Majeſteyt belooft, op 't woort en de belofte van Koningh het voorghenoemt ſecreet Artijckel punctuelijck t'obſerveren, en t'executeren.

Gedaen te *St. Germayn in Laye*, de 26. van April, 1639.

In Februario 1639. wiert gerevoceert van hier de Koninghlijcke Franſche Ambaſſadeur d'Eſtampes: om rekenſchap te geven van ſijn Voyage tot Weſel. In ſijn plaets wert de Capitein d'Eſtrades geſonden, om als gentil homme Envoyé te handelen met ſijn Hooghept noopende de beſſeingh van Campaigne.

D'Armée van deſen Staet onder ſijn Hooghept is in Junio van Bergen-op-Zoom Geſcheept ende Gheſandt tot Philippin: een vliegend Leger onder Graef Hendrick dede, om diverſie te maecken, een Tocht den Maes op, ende omtrent hlepn Brabant. Anders is niet uptgherecht deſe Somer: als Heſdin inghenomen voor Franckrijck, maer in 't leſt van 't Jaer gaf Godt Victorie over de Spaenſche Vlote onder Don Antonio Oquendo in Duyns.

Van Vrede is dit Jaer 1639. niet ſonderlings geſproocken: maer om nochtans namaels deſelve des te voorderlijcker upt te wercken: ſoo wert in 't laeſt van dit Jaer 1639. gemaeckt dit navolgende Concept ende deſſeing tuſſchen den Cardinael ende den Heer Prince van Orangie.

Op de propoſitie, die mijn Heer de Prince van Oranje aen my heeft laten doen, door de Heer *d'Eſtrades*, dat hy in 't naeſtkomende jaer, daer in men 1640. ſal ſchrijven, de Steden van *Damme* en *Brugge* gelijckelijck ſouw aentaſten, gelijck oock de forten en ſchanſſen van de vaert tot aen *Blanckenbergh*, en blanckenberg ſelf, ſoo de Koningh aen hem gaf de ſommen, die nootſakelijck zijn tot de wervingh van 12000 *mannen te voet, en ſes Maenden ſoldy*, boven d'onderhoudingh der extraordinare troepen, die gheworven wierden voor 't jaer van 't belegh van *Maſtricht*.

Na dat ick dit deſſeyn aen de Koningh vertoont, en ſijn ordeningen en beveleñ daer op ontfangen heb, ſoo belooft ick aen mijn Heer, de Prince van Oranje, in de naem van ſijn Majeſteyt, aen hem te doen betalen de ſomme van 1500000. *ponden*, te betalen in 4. termijnen van alle drie maenden, daer af d'eerſte ſal zijn in Ianuarius naeſtkomende, ſoo mijn Heer de Prince van Oranje my oock ſijn belofte geeft van de voorverhaelde propoſitie uyt te voeren, en dat hy hier toe

ſal doen werven en onderhouden d'extra-ordinare troupen, hier voor geſpecificeert, tot uytvoering van 't deſſeyn, boven het heyr, dat mijn Heeren de Staten gewoonelijck op de been hebben. En op dat alle dingen van weer-zijden punctuelijck uyt-gevoert ſouden worden, ſoo beloof ick de voorgenoemde ſommen in vier ghelijcke payen te doen betalen, koſteloos, en vry van alle wiſſel in de ſtadt Amſterdam; daer af d'eerſte paey vervallen ſal in de maendt van Ianuarius naeſtkomende, en de drie anderen payen van drie tot drie maenden.

Ick beloof daer en boven van des Konings wegen dat mijn Heer de Mareſchal *de la Melleray* te veldt ſal zijn met het heyr van ſijn Majeſteyt d'eerſte dagh van Mey naeſt-komende, op verbeurte van gheacht te worden te falen in 't gheen, 't welck verdragen is tuſſchen mijn Heer de Prince van Oranje en my, voor ſijn Majeſteyt, en voor mijn Heeren de Staten, en dat hy de diverſie, door ſijn Majeſteyt voorbedacht, uyt ſal voeren, of den vyanden een volle veldt-ſlagh leveren, en dat, ſchoon hy de ſtrijdt verloor, ſijn Majeſteyt niet nalaten ſal een machtich heyr in 't landt der gheſeyde vyanden te houden. Gedaen te Ruel, de 24. dagh van November, 1639.

Ick beloof aen mijn Heer de Kardinael van Richelieu, op voorwaerde van d'uytvoeringh van het voorgenoemde, de troepen, in ſijn belofte geſpecificeert, te doen werven, boven alle de genen, die mijn Heeren de Staten gewoonelijck hebben, om ſoo machtigh een lichaem te maken, dat ick daer mee gelijckelijck kan aentaſten de plaetſen van *Damme en Brugge, en de Schanſſen, die de Vyanden van Sluys tot Blanckenbergh hebben, en Blanckenbergh ſelve*, en volkomentlijck te vervullen de propoſitie, hier voor geſpecificeert, en van mijnent wegen door de Heer *van Eſtrades* gedaen. Daer toe ick my, op de trouw en 't woort van Prince, verplicht, ſonder in deſe ſaeck te konnen pretenderen ontſlagen te zijn van 't geen, daer toe dit geſchrift my verplicht, dan door d'executie en uytvoering van 't geſeyde deſſeyn, of een volle velt-ſlagh, aen de Vyanden gelevert, die ſich vertonen ſullen om my te beletten. Ick beloof daer en boven preciſelijck te velt te weſen op d'eerſte dagh van Mey, met de heyr krachten, hier voor aengeweſen, op verbeurte van geacht te worden te falen in 't geen, 't welck verdragen is tuſſchen mijn Heer de Cardinael en my, voor ſijn Majeſteyt, en mijn Heeren de Staten.

Het effect van deſe conventie in 't jaer 1640. is onbuchtbaer geweeſt.

Terwijle de Vereenighde Provintien deur den Oorloghe tegen Spangien werden geoccupeert / ſoo heeft de Koning van Denemarck / ledigh ende neutrael zijnde / ſijn luſt genomen om d'ingeſetenen van deſen Staet in haer type Navigatie ende Commercien ſeer t'incommodeeren. 1. Alſoo / dat in de Sondt de Tollen ſoodanigh wierden vermenighvuldight ende verhooght / dattet langer ondraeghlijck was. 2. Specialijck aengaende 't gene hy nam van de Salpeter. 3. Dede de Koningh turbeeren en beletten de Walviſchvangſt van die van deſen Staet omtrent Spitsbergen. 4. Dede hy den Ingheſetenen van hier verbieden den handel op Cola in Laplandt: Den ſelven benemende ſchepen / gelt ende koopmanſchappen. 5. Dede hy den Schippers ſchip en goedt benemen / alſſer maer pets onby / of eenighe Salpeter / oock buyten haer kennis in de ſchepen bevonden wierd. Om waer in te verſien haer Ho. Mog. in 't jaer 1640. hebben gheſonden in Zweden / ende gheſlaecht volgende Tractaet.

Wy

WY *Axelius Oxenſtern*, Cancelier van 't Koninckrijck, en Provinciale Rechter der Weſterlijcke Norlanden, en van Laplandt, Vryheer in Kimith, Heer van Fiholm en Tidoen, Ridder; *Iohannes Skitte*, Preſis van 't hooghſte recht in 't Gotſche Rijck, en Provinciale Rechter van 't noordelijck Finlandt, Vryheer in Duderhof, Heer in Gronſoo, Stromſrum, en Skytteholm, Ridder; *Claudius Flemingius* Admirael, Overſte Slotvoocht van Stockholm, en Provinciale Rechter van 't zuyderlijck Finlandt, en Erfheer in Horn en Wilne, en *Iohannes Oxenſtern*, Raet van 't Cancelaer Collegie, Vryheer in Kimith, Heer in Hormingsholm en Tulgarn, Raden van de deurluchtichſte en machtichſte Vorſtin, en Vrouw, vrou *Chriſtina*, door Gods genade verkoſen Koningin en erffelijcke Vorſtin der Sweden, Gotten en Wandelen, Grootvorſtin van Finland, Hertogin van Eſthon en Carelia, Vrouw van Ingria, &c. onſe genadighſte Vrouw, en van het Sweedſche Koninckrijck, ſpecialijck tot deſe handel gedeputeert: en *Willem Boreel*, Heer van Duynbeke en Weſt-hoven, en van 't Ambacht in Domburgh, Raet en Penſionarius van Amſterdam; *Albert Sonck*, Ridder, Oud-burgermeeſter en Opperſchout van de Stadt en 't Land van Hoorn, in de naem van Holland en Weſt-Vrieſland Gedeputeerden in de generale Vergadering van 't vereenigt Nederland, en *Eppe van Ailva* in Jellum, Grietman van Baerderdeel in Vrieſland, tegenwoordighlijck Ambaſſadeurs der Ho. Mo. Heeren Staten Generael van 't vereenight Nederland in Sweden, en daer met genoechſame macht en bevel tot deſe Handeling verſien; maken kennelijck aen alle, en aen yeder in 't beſonder, die dit aengaet, of ſou mogen aengaen, dat, alſo over omtrent 26. jaren tuſſchen de deurluchtighſte en machtighſte Vorſt en Heer, *Guſtavus Adolphus, de II.* van die naem, en de *Groot*, Koning der Sweden, Gotthen en Wandalen, Groot-vorſt van Finland, Hartoch van Eſthon, &c. van heerlijcke geheugenis, van d'een zijde, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden van d'andere zijde, om gewichtige oorſaken, en voornamelijck om de vryheyt vande ſcheepsvaert, en om de handel in d'Ooſt-Zee, en tot d'onderlinge welſtand en conſervatie der beyde Staten, een Verbondt heeft gemaeckt gheweeſt, 't welck, hoewel over eenige jaren geëxpireert en ten eynde geloopen, ſoodanich een uytwercking heeft gehad, terwijl het duerde, als van weer-zijden gewenſcht wierd: ſoo is 't dat de moderne Koninclijcke Majeſteyt van Sweden, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, overwogen hebbende hoe groot gevaer hun beyde Staten over 't hooft hangt, en *hoe groote perturbatie en gewelt tegen de vryheyt van de Scheepvaert en Koop-handel in de beyde Zeen aengevangen en gepleeght word*, onderling goed gevonden hebben, om ſoo veel quaden tijdelijck tegen te gaen, en hulpmiddelen, die tot afweering daer af dienſtigh zijn, aen te wenden, de Tractaten van 't oude Verbondt te vernieuwen, en dat met Wetten, naer de tegenwoordige tijdt goevoeght, t'illuſtreeren en verklaren.

Wy dan, te ſamen ghekomen, uyt kracht van 't vermogen, en van de beveelen, reſpectivelijck van haere Koninclijcke Majeſteyt van Zweden, en van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ontfanghen, hebben, na onderlinge raet-pleging met malkander, *de voorgaende Tractaten erkent en aengenomen*, de ſelven verklaert, en zijn in de volgende Artikelen verdragen, en beſlooten.

I. Tuſſchen de Koningin en 't Koninckrijck van Sweeden aen d'een / en de Heeren Staten Generael en de Vereenighde Nederlanden aen d'andere zijde ſal onderlingh Verbondt zijn / tot verſekering van de veyligheyt en vryheyt

van de Scheep-vaert en Koop-handel, in d'Ooſt- en Noord-Zee, met uytſeylinghe tot aen de Hooſden, of van 't Canael tuſſchen Vranckrijck en Engelandt, tot beſcherminge en defenſie van hun reſpective Koninckrijcken / Landſchappen en Onderſaten van weer-zyden / en om hun Heerſchapppen / Regten / Vryheden / Bevrydingen / Tractaten / gewoonten en coſtumen / ſoo te lande als ter zee / te bewaren.

II. Indien men eenige verhindering, beletſel, of moleſt en belaſtinghe boven de ghewoonte, tot hier toe onderhouden, in de vryheydt van de Koophandel en Scheepvaert in d'Ooſt- en Noord-Zee bevind / of indien / ghedurende 't Verbondt / gebeurt dat de voorgedachte Koninckliſche Majeſteyt / en 't Koninckrijck van Sweden / en des ſelfs onderworpen Landſchappen en onderſaten / of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / of der ſelver onderſaten in de vrije oeffeninghe van hun Koop-handel en Scheepvaert in de geſeyde Ooſt- en Noord-Zee / teghen 't recht der Volcken, d'aengenomen gewoonte, en de verkregen Privilegien en voorrechten geturbeert / en tegen de gewoonte belaſt en beſwaert worden / ſoo ſal de geen / die 't ghedaen en ongelijck geleden heeft / met d'ander der Bondt-genooten communiceeren; en d'een en d'ander der Bondt-genooten ſal dit voornamelijck bevlijtighen / dat / met onderlinge raedt en hulp / de gheen / die de vryheyd van de Scheepvaert en Koop-handel gheturbeert en belaſt heeft / door minnelijcke redenen overreed word om de Scheep-vaert en Koop-handel weer in voorige vryheyt en koſteloosheyt te ſtellen / op dat men geen wapenen behoeft te gebruycken. En indien de geen / die dit gewelt gedaen heeft / hardneckigh blijft / en door geen minnelijcke redenen kan bewogen worden / in voeghen dat men deſe perturbatie en aenſtoot ſonder d'ondergangh / of ſonder groote ſchade van de Scheep-vaert en Koop-handel niet kan verdragen; ſoo is tuſſchen ſijn Koninckelijcke Majeſteyt / en 't Koninckrijck van Sweden / en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verdragen en gheſlooten dat ſy behooren te beſchermen de vryheydt van de Koop-handel en Scheep-vaert in d'Ooſt- en Noort-Zee / met al de krachten, die ſy veplighlijck te water en te land ſullen konnen te ſamen trecken / gelijck daer over / en over de middel van ſnicks upt te voeren / verdragen ſal zijn / en van 't begonnen niet eer aflaten, dan na dat men de verongelijckte party voldaen / en de meer-ghenoemde vryheydt van de Koop-handel en Scheep-vaert in de geſeyde Zeen / naer 't oudt gebruyck / en naer het voorſchrift van 't recht der volcken / en van de gemaeckte en aengenomen gewoonten herſtelt heeft.

III. Maer indien teghen woordighlijck de ſaeck met minnelijcke redenen / door de vlijt en tuſſchen-komſt van Bondt-genooten of anderen / by-gheleght was / en de geen / die verongelijckt heeft / teghen d'een der beyde Bondt-ghenooten met haer word ontſteken / of hare Koninckliſche Majeſteyt en 't Koninckrijck van Sweden / of des ſelfs onderworpen Landſchappen en onderſaten / of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael / en der ſelver onderworpen Landſchappen en onderſaten / om welcke voorgevende oorſaecken het ſedert ſou mogen zijn / met oorlogh aentaſt / ſo ſullen haer Koninckliſche Majeſteyt / en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael niet min gehouden zijn / eerſt vermaent zijnde / ſich daer tuſſchen te ſtellen / en / met behoudenis der regten van Bondt-ghenoot / d'oorlogh te voorkomen. Doch indien dit / door de hardneckig-

neckighept van de tegen-party / niet af-gheweert han worden / ſoo ſullen de ghewijde Koninckliſche Majeſtept en 't Koninckrijck van Zweden aen de Ho. Mo. Heeren Staten Generael te land en ter zee onderſtandt doen; ghelijck van d'andere zijde de Ho. Mog. Heeren Staten Generael / en de Vereenighde Nederlanden haer Koninckliſche Majeſtept en 't Koninckrijck van Zweden te land en ter zee ſullen helpen / met hun krachten / en op een ſelve wijſe / alsin 't voorgaende Artikel tegen de geen geſeyght is / die de vyphept van de Scheep-vaert en Koop-handel gheturbeert ſal hebben / en in 't begonnen voort varen / tot dat de vereenighde bontgenoot voldaen ſal zijn.

IV. Indien 't gebeurt dat haer ghewijde Koninckliſche Majeſtept en 't Koninckrijck van Zweden / of de Hoogh Mog. Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden / nu of in toekomende tijden om andere oorſaken in Oorlogh bedraeyt worden tegen andere Koningen, Vorſten / Ghemeenten / of machten / die met geen minnelijcke redenen kan by gelegt worden / ſoo ſal yder der bontgenoten gehouden weſen ſijn Bontgenoot, tot d'oorlogh bereydt, te ſecoureren, gelijck nu ſpecialijcker verdragen is / of voor 't aenſtaende verdragen ſal konnen worden. Dit nochtans ghereſerveert en uytgeſondert / dat hy ſich niet verder of anders in de twiſt van ſijn beſondere bontgenoot behoeft te begeven / dan met ſenden van anderſtant / volghens het voorſchrijfe van 't verdragh / ſonder de vrientſchap / met de Vpant van de Bontgenoot tot noch toe onderhouden / of de koophandel met hem te vreeken.

V. De beyde bontgenoten ſullen ſoo veel / als mogelijck is / en de noot ſaeckelijckheyt ſal vereyſchen / onderlingh malkanders voorſpoet en welſtant bevorderen / en d'een d'ander van de ghevarelijckheden / die hem boven 't hooft hangen / en van de lagen der vpanden verwittigen / en pogen / ſoo veel mogelijck ſal zijn / alle quaet af te weeren / en te beletten.

VI. Maer alſoo 't van groot belangh voor hare ghewijde Koninckliſche Majeſteyt van Zweden van d'een / en van de Hoogh Mog. Heeren Staten van d'andere zijde is dat de vpant van een van beyde niet in eenigher wijſe in voordeel en machten toeneemt; ſoo ſal dieſhalven geen der beyde bontgenoten de vpant van ſijn bontgenoot / die nu tegenwoordighlijck zijn Vpant is / of namaels daer voor bekent ſal worden / met raet / middelen / gelt / toevoer / Krijghs-volck, Schepen, Boots-geſellen, Wapenen, Buſſe-kruyt, of met eenighe voorraes van oorlogh, of met andere dingen mogen helpen.

VII. Maer hoe wel aen geen der beyde bontgenoten geoorloft is de Vpant van ſijn Bontgenoot met de dinghen / in 't eerſte Artijckel genoemt / te helpen / ſoo ſal nochtans dit alduſs te verſtaen zijn / dat de ſcheep vaert en 't ghebruyck van de Koophandel vry ſal zijn aen d'onderſaten van yder / met de Vpandt van de bontgenoot / die om andere oorſaken / dan om dit verbont / oorlogh met een der beyde Bontgenoten aengevangen heeft: in voegen dat het / ſonder dit verbont te krencken / aen d'onderſaten van de gheen / die niet in oorlogh is / ghevoorloft ſal zijn vrijelijck en onbeſchroomdelijck te zeylen / en hun koophandel ter plaetſe / daer 't hen belieft / met d'onderdanen der Vpanden van de geſeyde Bontgenoot te plegghen. Doch dit nochtans uytgheſondert / en gereſerveert / dat / ſoo een van beyde eenighe Stadt of Veſtingh met een volck belegeringh aentaſt / of omringht / met voorneemen van die te

dwin-

dwingen / en onder sijn macht te brengen / soo sal d'ander van de bontgenoten soo langh sijn scheepvaert naer dese plaetsen opschorssen / en sich van de koophandel onthouden / en aen sijn ondersaten bevelen te schorssen en af te wijcken / tot dat die Stadt of Vestingh door ghewelt / of door verdragh ingenomen / of / door wanhoop van de belegeraer van 't belegh en blockeringh ontslagen is.

VIII. Gedurende de geheele tijdt van dit verbont sal 't vry zijn aen sijn gewijde Koninckljcke Majesteyt van Sweden in de Lantschappen der Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden / en onderlingh oock aen de geseyde Hoogh Mog. Heeren Staten in de Koninckrijcken en Lantschappen van hare Koninckljcke Majesteyt Krijghs-volck en Boots-ghesellen te werven, vergaderen, en in schepen te brenghen, oock schepen te koopen of te hueren, bussekruyt alderhande Wapenen en alle andere dingen / die tot d'oorlogh nootsaeckelijck zijn / te vergaderen / en uyt te voeren. Aen de beyde bontgenoten / en aen hun ondersaten sal oock vry zijn hun schepen in malkanders havens te brengen / daer te blijven / t'overwinteren / en der selver vryheden en voor-rechten te genieten / en daer 't geen / 't welck sy hun Vyanden afgenomen hebben / sonder eenige verhinderingh / volgens de gewoonte en wet van de plaets / te verdeelen en verspreyden.

IX. Het tegenwoordigh verbont tusschen haer gewyde koninckljcke Majesteyt en de Hoogh Mog. Heeren Staten ingegaen en vernieuwt / sal niets derogeren en verminderen van de Preëminensie van hare Koninckljcke Majesteyt / Koninckljcke Rechten / en Heerschappy van d'Oost-zee: Maer haer Koninckljcke Majesteyt en 't Rijck van Sweden / met alles / dat daer aen behoort / sal voortaen / gelijck nu / alles gheheel behouden en die vryelijck / en sonder tegenseggingh gebruycken. Op ghelijcke wijse sal dit oock niet derogeeren en verminderen aen de rechten / vryheden en gewoonten der Heeren Staten Generael / maer sy sullen alle de selve voor t'aenstaende / gelijck nu / vryelijck en sonder verhindering genieten: Welcke genietingh en gebruyck van alle dese dingen weerzijdigh verstaen moet worden met behoudenis van dit tegenwoordigh verbont.

X. d'Ondersaten der Hoogh Mog. Heeren Staten Generael sullen in de Coninckrijcken en Lantschappen van haer ghewyde Koninckljcke Majesteyt van Sweden ghenieten alle de Privilegien / contracten en stipulatien / die daer in / tot immunitept en vrydom van schattinghen en tollen / en belastingh dier plaetsen / door de voorsaten van haer Majesteyt vergunt zijn / gelijck oock de ghenen / die haer gheseyde Koninckljcke Majesteyt voor 't aenstaende nae deelen kan. En van d'andere sijde sullen d'ondersaten van hare Koninckljcke Majesteyt / en van 't Koninckrijck van Sweden in de Vereenighde Nederlanden genieten alle de Privilegien / Contracten en Stipulatien / die daer in tot bevrijdingh van tollen / schattingen / en belastingen dier plaetsen van oudts gebracht en gegeven zijn / gelijck oock de genen / die voor 't aenstaende van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden derwaerts gebracht en gegeven konnen worden.

XI. Maer op dat beter verstaen sou worden hoe verre de vryheyt der onderdanen van weerzijden der Bontgenoten / om in de Koninckrijcken en Lantschappen der selver te blijven / sich uytstreckt / soo is van weerzijden verdragen

gen dat aen d'onderſaten van d'een Bondt-genoot geoorloft ſal zijn in de Koninckrijcken en Landtſchappen van d'andere Bondt-ghenoot te handelen; Doch ſoodanigh nochtans / dat dit geſchieden ſal volgens het voorſchrift der ſtatupten van de plaets / daer in de koopmanſchap gedaen word. Maer indien eenigh onderdaen of burger der vereenighde Nederlanden inde Koninckrijcken of Landſchappen van hare gewijde koninckl. Majeſt. die hun gewoonelijck recht gebruycken / ſonder ſeker erfgenaem binnen 't Koninckrijck en de geſepde Landſchappen ſterft, ſo ſal de Magiſtraet van die plaets ghehouden zijn de nagelaten waren / gelt / ſchulden en Rieken-boecken / met de geſchriften en documenten / tot ſekere aenwijſſing en regiſter gebracht / onder de handt en 't zegel van een openbaer Notaris / en van getupgen te bewaren / en terſtont het overlijden van deſe man door ſijn Brieven tweemael bekent te maecken aen de Magiſtraet van de Stadt, in dewelcke d'overleden ſijn wooninghof Burgerrecht heeft gehadt / op dat door die Magiſtraet den wettige Erfgenaem aengeſeght ſou worden om binnen jaer en dagh d'erffenis / in 't Koninckrijck van Sweden, en in des ſelfs geſepde Landſchappen nagelaten / weer te epſſchen; de tellingh beginnende op de dagh van de tijding en kennis des doodts / door brieven aen de Magiſtraet van die Stadt bekent gemaeckt. Indien hy binnen de geſtelde tijd komt / ſoo ſal hy mogen / na dat hy met ontwijffelijcke bijcken bewiſen heeft dat hy de wettige erfgenaem is / toetreden / en d'erffenis weerepſſchen. Doch nochtans ſoodanigh / dat / ſoo de geen / die geſtorven is / een Burger of onderdaen van hare ghewijde koninckliicke Majeſtept heeft geweeſt / d'erfgenaem het ſtatupt-recht (ſoo het niet het derde deel van d'erffenis overtreft) aen de Stadt ſal betalen / in dewelcke d'ander geſtorven is / eer hy alle deſe erffelijcke goederen upt de Stadt / of upt het Rijck ſal voeren / of in 't Rijck diſtraheeren / terwijl alle andere rechten van 't Verganckelijck, dewelcken upt ſoodanigh een erffenis aen hare ghewijde koninckliicke Majeſtept / of aen 't Koninckrijck van Sweden plegen te behooren / of te vermeerderen / voortaen en voor 't aenſtaende ophouden. Maer indien de verſtorven alleenlijck een Factoor heeft geweeſt / die de goederen van een ander Burgher of onderſaet der Heeren Staten by ſich ontfangen heeft / om die te diſtraheeren en te verkoopen / ſoo ſal oock de Magiſtraet van de plaets / in dewelcke hy geſtorven is / ghehouden zijn 't overlijden van deſe Factoor twee-mael bekendt te maken / door brieven aen de Magiſtraet van die Stadt / in dewelcke de geen woont / welcks goederen dit zijn / volgens de verklaring van de Factor / of gelijck men upt de nagelaten Boecken en ſeeckere Documenten verſtaen ſal / op dat den ware Epghenaer aengheſeght mach worden dat hy komt om ſijn goederen weer t'epſſchen. Indien hy komt / en klarelijck aenwijſt dat hy d'epghenaer der nae-ghelaten goederen is / ſoo ſal 't hem upgeſtaen ſijn goederen in 't gheheel weer t'epſchen / en te vergaderen / en die ſonder verminderingh en aftreck verkoopen of uptvoeren. Met ghelijcke heuſhepdt ſullen oock ghehandelt worden d'onderſaten van hare ghewijde koninckliicke Majeſtept van Sweden in de Vereenighde Nederlanden / en ghelijcke recht en vryheydt ſullen oock gebruycken en ghenieten de geſepde Onderſaten van hare ghewijde Koninckliicke Majeſtept / en van 't Koninckrijck van Sweeden in de meer-ghenoemde Vereenighde Nederlanden / ſoo ten opſicht der Erffeniſſen / die daer by de ſelven komen voorvallen / als ten

opſicht van de waren en goederen / aen de Factoor vertrouwt: en de Magiſtraten van peder plaetſ / daer d'Eygenaer of Factoor geſtorven is / ſullen gehouden zijn de doodt van deſe man tweemael over te ſchrijven aen de Magiſtraet van de plaetſ / daer d'erfgenaem is / of daer de gheen woont / die 't ſijne aen de Factoor heeft vertrouwt / op dat hy 't ſijne / van de Factoor nagelaten / ſonder vermindering mach weerkrijgen / en ſonder verhindering ſijn erffenis / naer 't voorſchrift van 't recht / of naer de ſtatupten van de plaetſ / mach aentaſten; en de Magiſtraet van de plaetſ ſal noch gehouden weſen ſijn helpende handt aen de hulp-eyſſcher upt te repcken.

XII. De gerechtighepdt ſelve / gheliſck ook d'onderlinge vriendtſchap en dienſt van weer-zijden der Bondt-genoten verepſcht / dat d'een d'onderſaten en Burgers van d'ander helpt / en voortſtuwt in al 't geen / 't welck hun gerijf en nuttighept aengaet: dieshalven ſullen de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verſochte gherechtigheydt ſonder uytſtel in de Vereenighde Landtſchappen aen d'onderſaten en Burgers van hare gewpde koninckliſcke Majeſtept doen toedienen. Desgelijcks ſal ook hare gewpde koninckliſche Majeſtept aen d'onderſaten en Burgers der Heeren Staten Generael ſonder uptſtel gherechtighept doen toedienen / in des ſelfs Koninckrijcken en Landſchappen / die haer onderworpen zijn.

XIII. En alſo het voornaemſte ooggemerk van dit Verbond is dat de Koophandel en koopmanſchappen der Bondt-ghenooten / en hun Koninckrijcken / Landtſchappen en onderdanen geconſerveert en bewaert ſouden worden / en dat men d'aenval der vpanden tegenſtaen ſou / ſoo ſal dit ſelve Verbondt niet prejudicieeren en nadeelich zijn aen 't Verbond, 't welck tuſſchen hare gewpde koninckliſcke Majeſtept en de Koningh van Vranckrijck, of Vorſten van Duytſlandt onderhouden worpdt: noch het ſal ook niet nadeelich zijn aen de Verbonden en Tractaten / die de Ho. Mog. Heeren Staten Generael onderhouden met de Koningen van Vranckrijck en Groot-Britangie, en met de Gemeente van Venetien. Veel min ſal het wech nemen en verminderen de vriendſchap en gemaeckte Tractaten met de geſepde en andere Koningen / Vorſten / Gemeenten en Steden / ja ſal eer de geſepde Vriendtſchappen en Tractaten beveſtighen en verſtercken / behoudens nochtans dit Verbondt / dat in alles blijft.

XIV. Indien haer ghewpde koninckliſcke Majeſtept van Sweden / of de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ghedwongen wierden oorlogh aen te vangen / in dewelcke / upt kracht van dit Verbondt / d'een aen d'ander onderſtant ſal doen / ſoo ſal aen geen van beyde vry ſtaen ſonder weten en toeſtemming van d'ander met de vyand te verdragen, of beſtandt te maken / en aen te gaen.

XV. Hare gewpde koninckliſcke Majeſtept ſal een ordinaer Ambaſſadeur of Reſident by de Heeren Staten houden / of in den Haghe / of elders / naer dat hare Majeſtept goedt ſal vinden; en de Ho. Mo. Heeren Staten ſullen hun Ambaſſadeur houden te Stockholm, of elders / in 't Hof van hare koninckliſſke Majeſtept / naer dat ſy goedt ſal vinden / of naer dat de ſtaet der dingen / en d'epſch der tijden verepſſchen ſullen.

XVI. Dit Verbondt ſal 15. jaren dueren; en als deſe jaren verloopen zijn / ſoo ſullen de Bondt-genooten van weer-zijden hun vrpe wil hebben / om dat af te ſeggen / of te continueeren.

XVII. In-

XVII. Indien andere Koningen of Vorſten / en vrye Keyſerlijcke en Aen-Zee-Steden dit Verbondt oock wilden aennemen en ingaen / ſoo ſal dit aen hen vry ſtaen; en ſy ſullen op ſulcke voorwaerden aengenomen worden / die 't Verbondt / en onderling de Bondt-genooten van weer-zijden voldoen.

XVIII. Deſe Artikelen en Verbonden ſullen beſlooten worden onder de wyze approbatie / en ſolemneele Ratificatie van haer ghewyde Koninclijcke Majeſteyt van Sweden / en van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / binnen ſes maenden oft te leveren / en / ghe-ratificeert zijnde / getrouwelijck bewaert / na-gekomen en verbult worden.

XIX. Tot beveſtiging en verſekering van alle de boven-geſepde Artikelen zijn van dit Tractaet en verdragh twee inſtrumenten van ghelijcke inhoudt gemaeckt / die wy boven-genoemde van weer-zijden met onſe eygen handen hebben onderteekent / en met d'indruckingh en aenhanging van onſe Zeghels bekrachtight. Gedaen te Stockholm / op d'eerſte dagh van de maent September naer de ſtijl van 't Koninckrijck, in 't jaer 1640.

Alſoo in de naem, en door 't gebiedt van de Sereniſſime en machtichſte Vorſtin en Vrouw, Vrou *Chriſtina*, door Gods genade Koningin en Erf-Vorſtin der Sweden, Gotthen en Wandelen, Groot-Vorſtin van Finland, Hertogin van Eſthon en Carelien, en Vrouwe van Ingryen, &c. van d'een, en in de naem en door 't gebiedt der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden van d'andere zijde, *tot verſekering van de vryheydt der Scheep-vaert en Koop handel in d'Ooſt- en Noort-Zee*, en tot d'onderhoudingh van de ſeeckerheydt der Koninckrijcken, Landtſchappen en Onderſaten van weerzijden een onderling Verbond gemaeckt en vernieuwt is, gelijck ſulcks blijckt uyt d'inſtrumenten, ſolemnelijck gemaeckt door de Raedts-heeren van hare koninclijcke Majeſteyt, en 't Koninckrijck van Sweden, tot deſe handel ſpecialijck gedeputeert, te weten de deurluchtighſte, vermaertſte, treffelijckſte, en edelmoedighſte Heeren, de Heer *Axelius Oxenſtern*, Cancelier van 't Koninckrijck van Sweden, en Provinciale Rechter der weſtelicke Norlanden, en van Laplant, vry Baron in Kymith, Heer in Fyholm en Tydoen, Ridder; De Heer *Ioban Skytte*, Preſes van 't opperſte Recht in 't Gotſche Koninckrijck, en Provinciale Rechter van 't noorderlijck Finlant, en vry Baron in Duderhof, Heer in Gronſoo, Stromſrum en Skytteholm, Ridder; De Heer *Claudius Flemmingius* Admirael, opperſte Caſtelleyn van Stockholm, en Provinciale Rechter van 't ſuyderlijck Finlant, Erf-Heer in Mornas en Wilnas; en de Heer *Ioan Oxenſtern*, Raet van 't Cancelare Collegie, vry Baron in Kymith, Heer in Horninghsholm en Tulgarn van d'een zijde: en door de Ambaſſadeurs der Hoogh Mog: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden in Sweden, oock met genoeghſame macht en bevel tot deſe handeling verſorght, te weten de deurluchtighſte, treffelijckſte en Edelmoedighſte Heeren, de Heer *Willem Boreel*, Heer van Duynbecke en Weſthoven, Heer van 't Ambacht in Domburgh, Raet en Penſionaris der Stadt Amſterdam; de Heer *Albert Sonck*, Ridder, Oudt-Burgermeeſter, Schout van de Stadt en 't Lant van Hoorn, in de generale vergaderingh der Vereenighde Nederlanden in de naem van de Provintie van Hollant en Weſt-Vrieſlant gedeputeert; en de Heer *Eppe van Aitzma* in Iellum, Grietman van Barderdeel in Vrieſlant: ghelijck onderlingh, naer het tweede Artijckel van dit verbont, verdragen is dat door d'onderlinge vlijt der beyde Bontgenoten de geen, die de vryheydt van de Scheep-vaert en koophan-

del der Bondt-ghenooten geturbeert en belaſt heeft, *door minnelijcke redenen overreed ſal worden* de Scheep-vaert en Koop-handel in de voorgaende vryheyt en veyligheydt te ſtellen, en, indien hy deſe minnelijcke aenſpraeck verwerpt, dat ſy dan de vryheyt van de Koop-handel en Scheep-vaert in de gheſeyde Zeen ſullen beſchermen met alle krachten, ſoo te lande als ter zee, tot dat het ooghmerck van 't Verbondt verkregen is, naer dat over die krachten, en over de middel, tot uytvoering van de ſaeck dienſtigh, tuſſchen de Geconfedereerden verdragen ſal zijn; ſoo is oock in het derde Artikel belooft dat, indien na de beſlechting van deſe twiſt, gebeurt dat een der beyde Bondt-genooten van de geen, die te voren verongelijckt heeft, ſedert om eenige andere voor-gewende oorſaeck of ſchijn *met oorlogh aengetaſt worde*, d'ander der Bondt-ghenooten ghehouden ſal zijn, door minnelijcke vliit en tuſſchen-ſpraeck, met behouding der rechten van ſijn Bondt-genoot, d'oorloch te voorkomen: en indien dit door deſe middel niet afgeweert kan worden, ſoo ſal d'een d'ander te lande en ter zee met alle krachten tegen die vyandt helpen, tot dat de verongelijckte Bondt-genoot voldaen ſal zijn, gelijck men in de byſtandt, en in de middelen, tot uytvoering van de ſaeck, onderlingh verdragen ſal hebben. Maer in 't vierde Artikel is van weerzijden verdragen dat, ſoo 't gebeurt dat een der beyde Bondt-genooten *om andere oorſaken in oorlogh wordt bedraeyt* tegen andere Koningen, Vorſten, Gemeenten, of Machten, ſonder dat men ſulcks met minnelijcke redenen kan beſlechten, yeder der Bond-genoten gehouden ſal weſen *ſijn Bondt-genoot, ten oorlogh bereyt, te ſecoureeren*, alleenlijck, ghelijck ſpecialijcker verdraghen is, of noch verdraghen kan worden, met behoudenis en uytſondering van 't geen, dat in 't voorgenoemde Artikel gereſerveert is. *Dieshalven*, op dat aen dit verdrach, in 't voorverhaelde vierde Artikel generalijck begrepen, dadelijck en warelijck voldaen ſou worden, ſo is tuſſchen de voorgenoemde Gedeputeerden van hare ghewijde koninckliycke Majeſteyt van Sweden, en d'Ambaſſadeurs der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, uyt kracht van hun ontfanghe Brieven en beveelen, tot ratificatie van hun Principalen *gehandelt, belooft en geſlooten, in dier voegen, gelijck volght.*

I. De Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden ſullen / in tijdt van oorlogh / naer het vierde Artikel van het voorige beſchreven Tractaet aen hare ghewijde koninckliycke Majeſteyt van Sweden onderſtandt doen van 4000. krijchslieden, die de Heeren Staten / ten dienſt van hare Majeſteyt / op hun koſten ſullen onderhouden de geheele tijdt van 't Verbond / of ſo lang / als haer gewijde koninckl. Majeſt. deſe byſtandt van nooden ſal hebben.

II. Van d'andere zijde ſullen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael / in tijdt van oorlogh / gelijcke onderſtant van 4000. krijchslieden ontfangen / die op de koſten van hare Majeſteyt onderhouden ſullen worden / gedurende dit Verbondt / of ſoo lang als hun Ho. Mo. die van nooden ſullen hebben.

III. Men moet nochtans dit bewijs van hulp en onderſtant in deſer voegen verſtaen / dat de Bondt-genooten van weer-zijden keur ſullen hebben om dit geheel getal, of een deel van 't krijchsvolck aen te nemen, gelijck 2 of 3000. en 't ander deel in gelt / munitie / of in andere toerufting ten oorlogh / ſchepen / en ſoodanige dingen / die tot de toeſtel daer af noodigh zijn / of in andere dingen / naer de gelegenthepdt der ſaken / en believen van peder der Bondt-genooten / naer deſe geſtelde ſchatting / dat voor de byſtandt van 1000 krijchs-lieden, in yeder maent 4000 Rijcxdaelders betaelt ſullen worden.

IV. Hier

IV. Hier aen is wel uptdruckelijck deſe conditie vaſt / dat indien 't gebeurt dat hare ghewijde Koninckliſche Majeſteyt / of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael / naer d'inhoudt der Verbonden, te vooren met andere Koninghen / Vorſten / Ghemeenten / of andere gheconfedereerden gemaeckt, tot byſtandt van die Bondt-genoten trecken, of daer toe aengeſocht wierden eer men hen om byſtandt / volgens het voorſchrift van dit Verbondt verſocht / ſy beyde geoordeelt ſullen worden hun plicht in dit gheval voldaen te hebben / ſoo men de helft van 't ghetal der krijghs-lieden, tot onderſtandt geſchickt, of de helft van gelijcke ſomma / in 't eerſte Artikel aengheweſen / te voorſchijn bringht.

V. Indien een der beyde Bondt-genooten aenghevocht wierd om byſtandt te bewijſen / ſo ſal aen hem ghenoeghſame tijdt van die te berepden ghegheven worden / te weten van drie maenden na d'inſmuatie van 't verſoeck / nae verloop van welcken de byſtandt vaerdighlijck / en ſonder eenige vertoevingh geſonden ſal worden.

VI. Maer indien 't gebeurt dat haer ghewijde Koninckliſche Majeſteyt / of de Ho. Mo. Heeren Staten Generael in hun eygen Koninckrijcken en Landſchappen vyandelijck gemoeyt en aengetaſt wierden, ſodanigh dat hare gewijde Koninckliſche Majeſteyt en hun Ho. Mo. deſe moeyenis en aentaſting voor een ware oorlogh hielden / om welcke af te weeren de ſtaet der dinghen van die Bondt-genoot / die met ſodanigh een oorlogh aenghetaſt wordt / niet toelaet de geſeyde byſtandt / of gheheel / of een deel daer af te bewijſen / ſoo ſal de geen / die ſoodanigh gemoeyt is / niet alleenlijck niet verplicht zijn, gedurende deſe inval de beloofde byſtandt te bewijſen; maer indien 'er byſtandt geſonden is / die mogen weêr-roepen, na de bekent-making van drie maenden / te vooren ghedaen.

Tot beveſtiging en verſekering van dit Verbond, van weer-zijden verdragen, zijn twee exemplaren van gelijcke inhoudt gemaeckt, en in de naem van hare gewijde koninckliycke Majeſteyt van Sweden door des ſelfs Gedeputeerden, en in de naem van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden door der ſelver Ambaſſadeurs ondertekent, en met d'indruck en aenhanging van hun Zegels beveſtight. Te Stockholm, *op d'eerſte dach van de maent September*, naer de Stijl van 't Rijck, in 't jaer 1640.

Hier na volghde de ratificatie der Koninginne / deur Tutores en Adminiſtratores van 't Koninckrijck van Sweden / ondertekent tot Stockholm den 10 May 1641. gelijck oock de ratificatie van haer Ho. Mo. op ſijnen tijd daer tegen uptgewiſſelt ende gevolght.

In 't begin van November 1640. quam d'Ambaſſadeur la Tuillerie in den Hage / van wiens beſendinge zijnde voor-gekomen navolgende memorie: heb gedacht / ten propooſte / de ſelve hier te ſtellen als zijnde eſſentieel op het ſtuck der Vrede-handeling: ende om te beletten dat die niet moeght gheſchieden afſonderlijck.

Memorie, ghegheven aen de Heer de la Tuillerie, Raedts-Heer van de Koning in ſijn Raden, voor Ambaſſadeur naer Holland treckende, in 't jaer 1640.

DE geſeyde Heer ſal ſich op 't ſpoedighſte, dat hy ſal konnen, in den *Hage* begheven, en van daer recht by mijn Heer de Prince van Oranjen in ſijn heyr gaen.

Hy moet weten dat het principaelſte ooggemerck van ſijn reys is, *de Treves te beletten*, en oock de handelinghen, die tot dit eynde ghemaeckt konnen worden. Maer hy moet niet betoonen of te kennen geven dat wy vreeſen dat mijn Heeren de Staten, noch mijn Heer de Prince van Oranjen capabel zijn om ſoodanigh een beſluyt te nemen, *ſoo ſtrijdigh met hun T'ractaten, met hun eer, en met hun Intereſten*. Indien hy ondertuſſchen bemeurt datmen eenige handeling doet, of daer op denckt, ſoo moet hy dan uytbarſten gelijck 't behoort.

De pretext en deck-mantel van de reys des geſeyde Heers *de la Tuillerie* ſal zijn dat de Koningh mijn Heeren de Staten niet langher heeft willen laten ſonder een Ambaſſadeur, en dat hy, hem verſendende, gewilt heeft tegen woordighlijck deſe ghelegentheydt gebruycken om hen te vertroo ſten van dat hun heyren in dit jaer geen geluck hebben gehadt, en niet om ſich te beklagen van dat ſy niet al 't geen gedaen hebben, 'twelck aen ſijn Majeſteyt belooft was, die niet twijffelt of mijn Heer de Prince van Oranje heeft al 't geen gedaen, dat hem mogelijck was, om een goed ſucces en gevolgh in ſijn deſſeynen te hebben.

De geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal in ghevolgh van mijn Heeren de Staten, en aen mijn Heer de Prince van Oranjen vertoonen de vaſte reſolutie, die de Koning heeft, om ſterckelijck d'oorlogh te continueeren en te volharden, tot dat ſijn en ſijner Bondt-genooten wapenen de vyanden dwingen tot *een goede vrede* te komen, in dewelcke alle de geintereſſeerden redelijck hun vernoeging ſullen vinden.

Indien tot deſe propooſt mijn Heeren de Staten, of mijn Heer de Prince van Oranje aen hem vertoonen dat hun Staet van nooden heeft met gelt geſecoureert en geholpen te worden, om d'oorlogh met macht te konnen uytvoeren; ſoo ſal de geſeyde Heer de *la Tuillerie* antwoorden dat hy niet twijffelt of de Koningh ſal altijdt ſijn goede wil aen mijn Heeren de Staten in al 't geen, dat hem mogelijck ſal zijn, betuygen, en dat, dewijl hy jarelijcx ſijn koſten vermeerdert, om krachtighlijck d'oorlogh te voeren, die hy van alle zijden onderhoudt, buyten en binnen ſijn Koninckrijck, het ſchijnt minder redelijck te weſen ſijn kaſſen daerom aen te ſpreken, dan in voorgaende tijd, inſonderheyt door mijn Heeren de Staten, die hoogh gheacht hebben de Koning tot de rupture en breking te doen beſluyten; dat ten deſe opſicht het Tractaet van 't jaer 1635. hen verplicht op hun eygen koſten t'oorlogen, ſonder eenige onderſtandt van gelt. Hy ſal oock toonen, gelijck oock waer is, dat ſedert d'opening van d'oorlog, in't jaer 1635. gemaeckt, men nooyt geen onderſtandt van gelt ghedaen heeft, dan uyt inſicht van boven-gewoone en extra-ordinare pogingen, die ſy verplicht zijn te doen, om particuliere deſſeynen, grooter dan de genen, die hun macht en vermoghen hen ſou konnen toelaten aen te vangen.

Na ſoodanigh een antwoordt ſal de geſeyde Heer de *la Tuillerie* hen ſegghen dat het geen, 't welck hy tot hen ſeght, hem in-gegeven en toe-ghekomen is door de kennis, die hy van de ſaken heeft, en niet door een preciſe order, die aen hem gegeven is om dus daer af t'oordelen; dewijl ſijn Majeſteyt en ſijn Raet niet voorſien hebben dat deſe vraegh aen hem ſou konnen gedaen worden, maer in tegendeel ghedacht heeft dat ſy niet gedaen ſou worden. Mijn Heeren de Staten reſolverende en beſluytende eerder de verplichting van hun Tractaten te voldoen, met d'oorloch te continueeren en volharden naer hun macht en vermoghen, dan deſſeynen aen te vanghen, die, om dat ſy al te groot zijn, lichtelijcker niet ſullen gelucken, gelijck in dit jaer hen over-gekomen is. Hy ſal ondertuſſchen aen hen betuy-

betuygen dat ſy naer 't Hof mogen ſchryven 't geen ſy tot de gemeene welſtandt dienſtich ſullen achten, hun Ambaſſadeur daer meê belaſten, of, indien 't hen goet dunckt, een Extra-ordinaer Ambaſſadeur derwaerts te ſenden, hen verſekerende dat de geen, die van hen ſal komen, van ſijn Majeſteyt, en van ſijn Raedt wel ontfangen ſal worden.

De Heer de *la Tuillerie* weet dat mijn Heer de Prince van Oranjen oprechtelijck voortgaet, en door de continuatie van d'oorlogh begheert te trachten om ſich tegen 't naeſtkomende jaer te beſchutten van 't ongeval dat hem in 't tegenwoordigh jaer over-ghekomen is. Hy ſal niets van 't gheen vergeten, dat hy ſal konnen, om hem behendighlijck in ſijn goede deſſeynen te verſtercken.

Maer indien hy beſpeurde dat hy andere gedachten had, en tot eenigh ſecreet Tractaet met de vyanden genegen was, ſoo ſal hy trachten de genen te bekennen, die de beſte gevoelens in 't lichaem der Staten hebben, (daer onghetwijffelt veel en genoegh aenwijſingen ſullen zijn, om te ſien dat *ſich van Vranckrijck te ſcheyden, ende ſich onder te helpen*) en hen, ſoo veel als hem moghelijck is, tot deſe ghemercken te doen arbeyden, dewelcken dien van hun eygen Staet zijn.

Hy ſal ſich ondertuſſchen in deſe occaſie en ghelegentheydt met ſoo groote behendigheyt en voorſichtigheydt beleyden, dat mijn Heer de Prince van Oranjen geen ſtoffe ſal hebben, om erghwaen te vatten, die hem tot een quade reſolutie ſou konnen bewegen.

Hy kan aen de geſeyde Heeren Staten in 't algemeen, en aen yeder van hen in't beſonder vertoonen de groote byſtanden, die ſy altijdt van Vranckrijck hebben ontfangen, hen aenwijſen de vaſtigheyt, met de welcke dit Rijck aen hun Intereſten vaſt gebonden is gebleven, het voordeel en de ſekerheydt, die ſy hebben ſullen, ſoo ſy eenich blijven, en *hun onſchuwelijcke ondergangh, ſoo ſy ſich daer af ſcheyden.*

De gheſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal Copy van de Tractaten hebben, gemaeckt tuſſchen de Koning, en de gheſeyde Heeren Staten, ſedert het jaer 1634. tot aen het leſte; door dewelcken hy ſien ſal hoedanige Obligatien en verplichtingen van weer-zijden zijn, en alles bybrengen, dat aen hem ſal ſtaen, om te maecken *dat ſy naeukeurighlijck* onderhouden worden van de zijde der gheſeyde Heeren Staten, gelijck ſijn Majeſteyt van ſijn zijde ſal doen.

Het leſte Tractaet is gepaſſeert tuſſchen mijn Heer de *Kardinael*, en mijn Heer de Prince van *Oranjen*, door de woorden van welck de geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſien ſal dat de Koning veel gedaen heeft boven 't geen, dat ſijn Deurluchtige in de naem van ſijn Majeſteyt belooft had, en dat men ſeggen mach dat mijn Heer de Prince van Oranjen *gemanqueert heeft by na in al* 't geen, daer toe hy verobligeert en verplicht was, niets anders gedaen hebbende, dan d'overtocht der grachten, die by *Brugge* zijn, te verſoecken, ſonder het deſſeyn, dat hy voor-gheſteldt had, t'executeeren en uyt te voeren, noch de vyanden, die ſich daer tegen ſtelden, te beſtrijden, gelijck hy ſich verplicht had te doen.

Indien mijn Heer de Prince van Oranjen tot de gheſeyde Heer de *la Tuillerie* ſpreeckt van ſekere diſcourſen, die hy tot de Heer *d'Eſtrades* geſeght heeft dat men van hem te Hoof gehouden had, ſoo ſal hy hem verſekeren dat dit rapporten en aenbrengingen zijn, die men malitieuſelijck en booſaerdighlijck verdicht heeft, en om hem te prickelen, en dat ſijn Majeſteyt, en ſijn Deurluchtighe altijdt verre van ſoodanige gedachten hebben geweeſt, en aen hem doen bekennen dat hy al te wel onderweſen is in de dingen des Werelts, om niet te weten *dat de quade ſucceſſen*

en uyt-

en uytgangben altijdt van quade redenen gevolgbt worden, dat de Koning ſelf en ſijn Miniſters niet vry daer af zijn in ſijn Staet, daer het onmogelijck is ſoo veel duyſenden van tongen te bedwingen.

De gheſeyde Heer Ambaſſadeur moet weten dat *de geeſt van de* gheſeyde Heer Prince van Oranje ſeer bedeckt is, en dat hy beſondere vlijt doet om ſijn intentien te bedecken. Dieſhalven ſal hy beſonderlijck trachten die te deurdringen, ont't'oordeelen of de verſekeringen, die hy hem van wegen de Koningh gegeven ſal hebben, hem in behorelijcke ſtant ſullen hebben gebracht.

De beſondere gemeenſaemheyt, die de Heer *d'Eſtrades* ſedert eenige jaren by mijn Heer de Prince van Oranjen gehad heeft, ſullen den geſeyde Heer Ambaſſadeur veel konnen helpen, om de humeur, in dewelcke hy zijn ſal, te kennen.

De geſeyde Heer Ambaſſadeur moet weten dat de gheſeyde Heer *d'Eſtrades* hier te voren order gehadt heeft, om by de geſeyde Heer Prince van Oranjen inſtantie te doen dat hy ſijn heyr niet in Garniſoen ſal brengen, dan in de maendt van November: daer op hy van de gheſeyde Heer *d'Eſtrades* 't geen verſtaen ſal, dat mijn Heer de Prince van Oranjen geantwoort ſal hebben, en ſal ſien of het van nooden ſal zijn weer de ſelve inſtantie aen hem te doen, op dat hy poſitive belofte op dit ſubject geef.

De Koning begeert dit van de gheſeyde Heer Prince, en van mijn Heeren de Staten, op d'advijſen, die ſijn Majeſteyt gehad heeft, dat de *Kardinael Infant* voornemen heeft om eenige poging op 't eynde van de velttocht te doen, en tot deſe ſaeck het heyr van de Graef van *Fonteyne* by 't geen, 't welck hy naer deſe gheweſten heeft, te vervoegen: 't welck hy lichtelijck ſou konnen doen, ſo de geſeyde Heer Prince ſijn heyr in de winter-quartieren voor de geſeyde maendt van November bracht. Dit is 't minſt, dat ſijn Majeſteyt kan verhoopen na d'extraordinare byſtandt, die hy van Vranckrijck ontfangen heeft. De gheſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal de ſelve inſtantie aen mijn Heeren de Staten moghen doen; maer indien hy van de gheſeyde Heer *d'Eſtrades* verſtaet dat mijn Heer de Prince van Oranjen aen hem belooft heeft dat hy in deſe ſaeck het gheen ſal doen, 't welck de Koning begeert, ſoo ſal hy tot de geſeyde Heeren Staten niets daer af ſpreken.

Indien men tot de gheſeyde Heer de *la Tuillerie* ſpreeckt van de gheruchten, die geloopen hebben, van een Tractaet met *de Biſſchop van 's Hertogenboſch*, ſoo ſal hy ſeggen dat de beſte antwoort, die hy geven kan, en de gevoelijckſte ſtraf, die de Spangiaerden van ſodanigh een liſt konden ontfangen hebben, is de veroveringh van Atrecht, en het quaet, 't welck de Spangiaerden, door de wapenen des Koninghs in Italien lijden, en de ſtrijdt der Vloot van Indien, door de Marquis van Breſé.

In gevolgh ſal hy tot hen mogen ſeggen dat de Koning miſſchien een gelijcke liſt der Spangiaerden geſchuwt heeft, door de weygeringh, die hy gedaen heeft, van een Paſpoort voor broeder *Ioan van S. Auguſtijn*, Biecht-vader vande Kardinael Infant, die hy naer Spangien wilde ſenden.

De geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal ook aen hen vertoonen dat het ſo verre daer af is dat ſy plaets hebben om erghwaen te nemen, dat 'er, in teghendeel, niets is, 't welck ſijn Majeſteyt niet ſou doen, om d'affayren van de gemeene ſaeck te bevorderen.

Dat hy om deſe oorſaeck onlangs gheſonden heeft *M. Mazarini*, om in de Capitulatie van Thurin t'adſiſteeren, ſoo God hem in des Konings handen ſtelt, en,

indien

indien hy kan, te weegh te brengen, dat men, niet alleenlijck de ſtadt wint, maer oock dat de Prince *Thomaſo* ſich gheheelijck en opentlijck tegen de Spangiaerden by de wapenen des Konings voeght.

De geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal particuliere vlijt aenwenden om wel te leven met Mevrouw de Princeſſe van Oranjen, en *haer te ſtatteeren*, ſoo veel als hem mogelijck ſal zijn, ſonder nochtans eenige nederigheydt te betoonen.

De gheſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal beſondere vlijt doen om mijn Heer de Prince van Oranjen te verſeeckeren van de goede gheneghentheydt van ſijn Deurluchtighe, en van d'extime, die hy van ſijn perſoon doet, die ſoodanigh is, dat hy ſelf ſal konnen beſpeurt hebben dat, hoewel de ſwarigheydt des tijdts ſijn Deurluchtigheydt belet heeft het gheen te voldoen, daer toe hy verplicht was door het Tractaet van 't voorgaende jaer, met ſijn Deurluchtigheydt ghemaeckt, hy echter niet heeft willen manqueeren om het derde quartier te doen betalen, ghelijck d'inhoudt van 't gheſeyde Tractaet meebrenght. Hy ſal oock Mevrouw de Princeſſe van Oranjen verſeeckeren van d'affectie en dienſt van mijn Heer de Cardinael.

De geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal weten dat de gheſeyde Heer Cardinael noch in ghedachten is van het vierde quartier te doen betalen. Niets ſal hem hier in konnen beletten, 't en waer dat mijn Heer de Prince van Oranjen gheheellijck de ſaken van Vranckrijck teghenſtreefde, ghelijck ſoo hy ſijn heyr in Garniſoen bracht voor het eynde van October maent.

Het ſal ſtaen aen de voorſichtigheydt van de geſeyde Heer de *la Tuillerie* acht te nemen dat mijn Heeren de Staten, of mijn Heer de Prince van Oranjen gheen valſch bedencken en erghwaen van de Treves willen gheven, om de Koningh te lichtelijcker te bewegen tot de ſecours en byſtandt, die ſy van hem begeeren. In ſoodanige gelegentheden ſal de gheſeyde Heer de *la Tuillerie* traeghlijck te werck gaen, en hen betuygen dat dit een ſaeck is, daer voor de Koningh niet heeft te vreeſen, wetende dat ſy *te veel eer* hebben, om yets teghen hun woordt, en teghen hun verbintenis te doen, en dat ſy al te goede Politijcken zijn, om ſich van een Macht af te ſcheyden, die alleen bequaem is om hen te *beſchermen*.

't Is van belangh dat de gheſeyde Heer de *la Tuillerie ſoetelijck* aen mijn Heer de Prince van Oranje doet gevoelen, dat men eenige kenniſſe van *Sedan* heeft; dat mijn Heer van *Bouillon*, ſich in eenighe handelingh met d. Spangiaerden beghevende, onder den ſchijn en naem van ſijn *Gaſten*, de gheſeyde Spangiaerden in hoop houd van eenige Handeling van een verborgen Treves met mijn Heeren de Staten, en met de geſeyde Heer Prince: dat de Koning voor ſeker houd dat mijn Heer de Prince van Oranjen niets van deſe handel weet, van 't welck ſijn Majeſteyt geacht heeft dat hy ſoo veel te meer behoort veradverteert te zijn, *op* dat hy daer in remedieert, gelijck hy dienſtigh ſal achten.

De geſeyde Heer Ambaſſadeur ſal vertoonen aen mijn Heer de Prince van Oranjen, en aen mijn Heeren de Staten, volgende de propoſitie, die hier gedaen wierd in 't voorgaende jaer door de Heer *d Eſtrades* van wegen mijn Heer de Prince van Oranjen, dat de ware middel, om *de Vyanden* in Nederlant *te verdelgen*, is te beletten dat ſy graen ter zee over Duynkercken ontfanghen. Sijn Majeſteyt, meer en meer conſiderende de nuttigheyt van een ſoodanige propoſitie, voornamelijck in deſe tijdt, in de welck ſy, om de veroveringh van *Atrecht*, en om de verwoeſtingh omtrent *Atrien*, van de commoditeyten, die ſy van hun beſte

andt trocken, berooft zijn, beſluyt en reſolveert, ſoo mijn Heeren de Staten beondere vlijt willen doen om de geſeyde inkomſt der Granen te beletten, van ſynent wegen hier toe acht of tien Fregatten te Kalis te houden.

En alſoo dit een nieuwe koſten is, die ſijn Majeſteyt tot aen deſe tijd nooyt gedaen heeft, ſoo acht hy dat ſy behoort geconſidereert en aenghemerckt te weſen door mijn Heeren de Staten als een nieuwe uytwerckinge van de goede wil, die hy tot de gemeene ſaeck heeft; ten opſicht van 't welck het hen ſou believen te vermeerderen het getal der ſchepen, die ſy gewent zijn voor Duynkercken te houden, en hen naerſtiger te maken, dan voorheenen, om d'invaert en uytvaert van deſe haven te beletten.

De geſeyde Heer de *la Tuillerie* ſal mijn Heeren de Staten verſekeren dat in geval ſy deſe reſolutie nemen, de Koning particuliere order ſal geven aen de Gouverneurs van Kalis en Bouloigne om hen uyt al hun vermogen by te ſtaen, en de Hollandſche ſchepen te ſecoureeren, gelijck en ſodanigh, als de ſchepen van ſijn Majeſteyt, van 't welck ſy alreeſoo vorderlijcke proeven hebben ontfangen, dat ſy wel bekennen dat, ſonder de byſtandt en 't behulp van mijn Heer de Graef van Charrot, het hen onmogelijck heeft geweeſt de ſcheep-ſtrijd te winnen, die t'alle tijden hun Staet verheerlijcken ſal.

De Spangiaerden hebben, op d'inſtantie van de Gemeente van *Venetien*, doen expedieeren een ſaufconduyt en vry-geleyde, onder de naem van de *Kardinael Infant*, voor de ghenen, die mijn Heeren de Staten ſullen believen naer Keulen te ſenden, van welck ſaufconduyt en vry-geleyde Copy aen de gheſeyde Heer Ambaſſadeur gegeven ſal worden.

De forme van deſe vry-geleyde voldoet niet geheel de geſeyde Heeren Staten, beſonderlijck hier in, dat de genen, die ſy naer de geſeyde plaets van *Keulen* ſullen ſenden, daer in niet gequalificeert zijn voor *Ambaſſadeurs*, of voor *volmachtighde Gedeputeerden*, of alleenlijck voor *Gedeputeerden*.

Wat het geen aengaet, 't welck de qualiteyt van *Ambaſſadeurs* betreft, men heeft hen doen verſtaen dat het geen nootſakelijck ding is; dewijl de genen, die de Koning en d'anderen ſenden ſullen, in de vry-geleyden van Spangien, en van de Koning van Ongeren oock niet gequalificeert zijn, en aen hun Meeſters ſal beſtaen hen ſoodanigh, als ſy goetvinden ſullen, te qualificeeren.

Wat de qualiteyt van *volmachtighde Gedeputeerden* aengaet, ſy hebben reden om daer op aen te houden, vermits de *Cardinael Infant* deſe qualiteyt in gelijcke vry-geleyden aen de Gedeputeerden der Steden en Vorſten van Duytſlandt, des Konings geallieerden, heeft gegeven.

Niet-te-min heeft men gepooght aen de geſeyde Heeren Staten te vertoonen dat ſy de ſaufconduyt en vrijgeleyde van de *Cardinael Infant* mochten aenneemen, ſonder deſe ſwarigheyt te maecken, om dat hy in de vrijgeleyde de genen, die ſy naer Keulen ſullen ſenden, op een ſelve wijſe handelt als de genen, die door de Koninghvan Spanjen derwaerts geſonden ſullen worden, daer in gelijck heydt tuſſchen hem en hen obſerverende, gelijck de geſeyde Heer Ambaſſadeur ſal bekennen door 't leſen van de geſeyde vrijgheleyde, 't welck, gelijck het ſchijnt, de geſeyde Heeren Staten behoort te vernoegen en voldoen.

Sy hebben deſe reden niet geheel verworpen; mijn Heer de Prince van Oranjen eenige intentie gegeven hebbende dat, in gheval het niet meer houdt, dan aen 't ſenden der Ghedeputeerden van mijn Heeren de Staten naer Keulen, om

daer

daer van de vrede te handelen, ſy de geſeyde vry-geleyde in de forme gelijck hy is, ſouden mogen ghebruycken. Maer ondertuſſchen konden ſy niet betuygen dat ſy haer aennemen, dewijl ſy in tegendeel pretendeeren dat de qualiteyt van Ambaſſadeur, of volmachtighde Ghedeputeerde daer behoort ghebruyckt te worden.

Hier over heeft de geſeyde Ambaſſadeur niet te doen, dewijl het niet gheraden is dat hy ſich in deſe ſaeck menght, om aen de geſeyde Heeren Staten geen plaets van gelooven te geven, dat de Koning wilde dat ſy ſich ſouden vernoegen met de dingen, die ſy achten te ſtrecken tot vermindering van hun Souveraine Waerdigheyt. Hy moet nochtans geinformeert zijn van 't voorverhaelde, aengaende de geſeyde vry-geleyde, en van de redenen, die mijn Heeren de Staten konnen bewegen om ſich daer meê te vernoegen in geval dat het onmogelijck was een ander te krijgen, die nootſakelijck was dat ſy naer Keulen ſouden ſenden. Ghedaen te S. Germain in Laye, de 17. van September, 1640. Getekent *Louys*, en laeger

Bouthillier.

In Februario 1641. is weder ghemaeckt volghende Tractaet met Vranckrijck.

I. Sijn Majeſteyt ſal / gedurende het tegenwoordigh jaer van 1641. de geſeyde Heeren / de Staten Generael / aſſiſteren met de ſomme van 1200000. ponden; de welcke de geſeyde Heeren Staten effectivelijck imploperen en beſteden ſullen tot onderhoudingh van krijghs-volck extraordinaer / dat alree gewonven is / of noch gewonven ſouw mogen worden: in voegen dat de geſeyde ſomme van 12000 0. ponden tot geen ander ghebruyck gediverteert ſal mogen zijn: 't welck de geſeyde Heeren Staten oprechtelijck beloven / en religieuſelijck ſullen onderhouden; om door alle wegen en middelen / die hen mogelick zijn de vyanden lichtelijcker aen te taſten.

II. Sijn Majeſteyt ſal voor de geſeyde ſomma doen geven aſſignatien / die goet zijn / en tot contentement van de geen / de welck de geſeyde Heeren Staten ſullen believen tot deſe ſaeck in Vranckrijck t'authoriſeeren / om effectivelijck te Parijs binnen de loop van het teghenwoordigh jaer betaelt te worden. De betalingh ſal geſchieden in drie termynen / te weten 400000 ponden beneffens de reſpective ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet / 400000 ponden in de maent van Junius naeſtkomende / en d'andere 400000 ponden in de maent van September daer aen volgende.

III. Door middel van 't welck de gheſeyde Heeren Staten ſich verplichten hun heyr / dat goed en ſterck is / in 't veldt te brengen / om een aenſlach, grootelijcks conſiderabel, te doen; beloovende ſijn Majeſteyt van ſijn zijde ock een goed en ſterck heyr in 't velt te brengen / om ock een conſiderabele aenſlagh te doen in Nederlandt / of de vyanden op 't meeſt, dat hem moghelijck ſal zijn, t'incommodeeren, of af breuck te doen.

IV. De gheſeyde Heeren Staten conſenteeren dat van de gheſeyde ſomma van 1200000. ponden genomen en gereſerveert ſullen worden de penſioenen der Franſche Officieren / om betaelt en gediſtribueert te worden op gelijcke voet / en op een ſelve wijſe als verdragen is door het Tractaet van de 17. Junius / 1630. en dat van de 14. April / 1634. en dat de geen / die de gheſeyde

Heeren Staten te Parys ſullen committeeren / om de geſepde 1200000 ponden t'ontfanghen / verplicht ſal zijn daer te fourneeren en te betalen de ſomma / tot dewelcke de gheſepde Penſioenen beloopen / van de leſte termijn der betalingh.

V. Zijn Majeſtept / en de gheſepde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck de teghenwoordighe Artikelen ratificeeren binnen de tijdt van een maendt of ſes weken ten langſten.

VI. Dit teghenwoordigh Tractaet ſal niets derogeeren of verminderen aen de voorgaende Tractaten / tuſſchen ſijn Majeſtept en de geſepde Heeren Staten gemaeckt / alle dewelcken in hun kracht en vigeur ſullen blijven / om van weer-zijden getrouwelijck en religieuſlijck geëffectueert en upt-ghevoert te worden.

Tot meer verklaring van 't derde Artijckel van 't verlede verdragh:

Is verdragen dat de Koningh / en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden peder in 't veldt ſal brenghen een hepr beſtaende in 18 of 20000 mannen te voet, en van 4500, of van 5000 paerden; dat de geſepde hepren ſonder te miſſen op d'eerſte dagh van May ten langſten in Nederlant ſullen treden; dat het hepr der gheſepde Heeren Staten aentaſten ſal Gelder, Hulſt, Antwerpen, of eenighe andere plaets van ghelijcke conſideratie / en dat het hepr van ſijn Majeſtept oock van ſijn zijde een conſiderabele plaets ſal aentaſten / of / in 't Landt der vpanden intreckende / ſoodanigh een diverſie maecken / dat ſy verplicht ſullen zijn een groot deel van hun heprkrachten tot tegenſtandt aen de deſſepnen van ſijn Majeſtept te houden; op dat mijn Heer de Prince van Oranjen ſoo veel te meer bequaemheydt ſou hebben om een gelucklige uptgang van d'aenſlagh te verkrijgen / die hy aenvangen ſal: wel verſtaen zijnde dat ingeval het hepr van ſijn Majeſtept niet anders doet / dan een ſimpele diverſie te maken / het ſelve ſich te velt ſal begeven 14. dagen voor dat van de geſepde Heeren Staten. En ingeval men beſlupt dat de bepde hepren aentaſtingen van plaetſen ſullen voornemen / ſoo ſullen ſy preciſelijck op een ſelve dagh te veldt komen / ſonder te falen / op de verbeurte van manquement van trouw van weer-zijden.

De geſepde Heeren Staten verplichten ſich op d'achtſte van de maent Aprijl 30 oorlogh-ſchepen, wel toegeruſt / van 2/3/4/ en 500 vaten groot / op hun koſten te doen paſſeeren voorby Kalis / om den vpanden d'inkomſt van Vlaenderen ter zee te beletten. En ingeval dat het hepr des Konings eenige plaets op de Cuſt van Vlaenderen quam aen te taſten / ſoo ſullen de geſepde 30 ſchepen altijd op de geſepde Cuſt blijven / ſoo lang als d'aenſlagh ſal dueren / en ſullen ter zee de belegerde plaets ſoodanigh aentaſten / dat ſoo 'er pemand was / die / of door de wapenen des Konings van Spangien / of door dien van een andere macht / hoedanigh die oock mocht weſen / hen wilde aſſiſteeren / onder hoedanigh een ſchijn het oock mocht weſen / de geſepde Heeren Staten in ſoodanigh een geval ſich verplichten al de lijſtocht te doen convoyeeren / die van de Cuſt van Vranckrijck ſal komen naer de plaets / daer 't hepr van ſijn Majeſtept ſal zijn / of voor een redelijke prijs lijſtocht daer in te beſtellen / ſo de winden niet toelaten dat men genoech upt Vranckrijck der waerts voert / ſo hy goet is om die upt de Landen der gheſepde Heeren Staten van 't vereenight Nederlandt naer de geſepde plaets te voeren / daer 't hepr des Konings ſal zijn / om haer

deſſepn

deſſelfs upt te wercken ; in 't welck ſijn geſepde Majeſteyt nimmer ſijn wapenen ſou begeven / ſonder de confidentie en 't vertrouwen dat hy heeft / dat d'inhoudt van dit tegenwoordigh Artikel getrouwelijck en naeukeurighlijck geëxecuteert en uytgevoert ſal worden door de geſepde Heeren Staten/die ſullen beloven/en ſich daer toe verplichten/op verbeurte van trouwloosheyt/en van infractie en breking der Tractaten, door hen met ſijn Majeſteyt gemaeckt.

Tot beveſtigingh van 't welck wy Commiſſariſſen en Ambaſſadeurs/ uyt kracht van onſe reſpective pouvoirs en macht-brieven / deſe tegenwoordigen met onſe gewoone mercken hebben getekent / en onſe wapen-zegels daer aen doen ſetten. Gedaen te Parys, op de 14. dagh van Februarius, 1641. Getekent Bouthillier, en Willem van Lier.

Alſoo in 't laeſte van 't jaer 1640. het Rijck Portugael van Koning Philippus van Spangien is af-gevallen, ende gekooſen heeft den Hertogh van Bragança: ſo heeft de nieuwe Koning aen deſen Staet geſonden het gemeen Intereſt tegens een gemeen vyand laten repreſenteeren, ende gedaen maken volgende Tractaet.

DE ervarenthey heeft geleert dat Don Philippo den tweeden Koning van Caſtilien/met kracht ende geweit van wapenen/hier bevorens heeft geinvadeert de Kroone van Portugael/ende dien volgens ontſet den Doorluchtigſten/Grootmachtigen Koninck Don Ian (hier bevoorens Hertoge van Bragança) van het onget wijffelde recht ende gerechtighey omme als wettigh ende naeſte Erfgenaem vande Doorluchtighſte Vrouwe Dona Catharina, te ſuccederen totte Hooghſtghemelte Kroone van Portugael / ende hebben de Succeſſeuren van den voorſz Koningh van Caſtilien vele Jaren achter den anderen gecontinueert inde gheweldadighe occupatie vande meer Hooghſtghemelte Kroone van Portugael/verbreeckende Accoorden ende verdraghen van Vruntſchap / correſpondentie ende handel / die de Heeren Koninghen vande Kroone van Portugael altoos met andere Princen ende Natien in Europa hebben gehadt / beroovende den goede Ingheſetenen ende Vaſallen van die Kroone van der ſelver Wetten / Coſtumen ende Gherechtigheden / hun daer-en-boven beſwarende met ongherechtigheden / onverdraeghelijcke quellinghen, ende verſchepden andere ſoorten van Tyranny / hun opleggende exceſſive laſten / die de Koninghen van Caſtilien met ende neffens het Patrimonium der Koninchlijcke Croone van Portugael hebben verſpilt ende gheconſumeert / in vermpdelijcke ende onbehoorlijcke Oorloghen / waer door de voornoemde goede Ingheſetenen ende Vaſallen van die Croone ghepicqueert ende vertoornt ghewordē zijnde / hebben nae langhe patientie met groote courage ende voorſichtighepdt / eyndelijck het onrechtveerdigh ende onbraeghelijck jock van den Coninck van Caſtilien af-ghworpen / ende haer ſelven in vryheyt herſtelt / ende vervolgens Communi applauſu, den meer Hoogſtgemelten Iohan de Vierde tot Koningh erweelt / uytgeroepen ende geſwooren / ende de Hoogh Mog. Heeren Staten Ghenerael oock Paſſive, wetende de onverdraeghelijcke Tyrannie ende over ſware laſten vanden voorſz. Koningh van Caſtilien / oock deſſelfs hoogh voornemen om te geraecken tot de Monarchie by hem veele

Jaren over gantſch Europa gepzetendeert/ hebben tot bevoꝛderinge van het gemeene beſte geoꝛdeelt dienſtigh te zijn het loſlijck voornemen van den meer Hooghſt-gemelten Koningh Don Iohan de Vierde te ſeconderen/ ende met den ſelven te maken ende voltrecken dit teghenwoꝛdigh Tractaet ende Accoꝛt/ ende mits dien te laten paſſeren vele ende verſcheyden occaſien/ die ſy anderſints tot haer eygen particulier pꝛoffijt ende nuttigheyt by deſe occurrentie van ſaecken/ ſoo aen deſe/ als aen d'ander ſijde vande Linie ſouden kunnen meſnageren/ ende in plaetſ van dien lieber laten revibiſceren de oude bruntſchap/ coꝛreſpondentie ende handel/ die tuſſchen de Heeren Koningen vande Kroone van Poꝛtugael ende de Nederlanden over ende weder over van oudts is gheweeſt.

I. Eerſtelijck iſſer beſlooten een goet/ vaſt/ getrouw ende onverbreeckelijck Beſtant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantſchap/ tuſſchen den Hooghgemelten Koningh ende de Staten Generael ſoo ter Zee/ andere Wateren ende te Lande/ in 't regard van alle Onderdanen ende Inwooneꝛs der Vereenighde Nederlanden/ van wat qualitept/ conditie ſy zijn/ ſonder uptneminge van Plaetſen of Peꝛſoonen/ alſ oock van gelijcken ten regarde van alle Onderdanen ende Inwooneꝛs der Landen van den meer Hooghſtgemelten Koninck/ van wat qualitept/ conditie ſy zijn/ ſonder uptneminge van Plaetſen of Peꝛſoonen/ die het booꝛ ſijne Majeſtept tegens den Koningh van Caſtilien houden/ of hier naer ſullen bevonden woꝛden te houden/ ende dat in alle plaetſen ende Zeen ten weder-zijden van de Linie/ op de conditien ende reſtrictien hier naer reſpectivelijck verklaert/ booꝛ den tijdt van tien jaren: welck Beſtandt ende ophoudinghe van alle Acten van vyandtſchap in de Quartieren van Europa/ ende elders gheleghen bupten de Limiten van de reſpective Octropen aen die van de Ooſt- ende Weſt-Indiſche Compagnie hier bevoorens van weghen deſen Staet reſpectivelijck verleent/ datelijck met het tekenen van dit Tractaet ſal ingang nemen.

II. Ende in d'Ooſt-Indien ende alle de plaetſen ende Zeen/ ghehoorende onder 't diſtrict van 't Octrop by de Heeren Staten Generael verleent aen d'Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen een jaer nae dato/ dat de ratificatie op dit Tractaet van wegen den Koning van Poꝛtugael hier te Lande ſal zijn over-gebzacht. Maer indien de publijcke notificatie van 't booꝛnoemde Beſtandt ende ophoudinge van alle Acten van vyandſchap/ aen eenighe der booꝛnoemde Plaetſen ende Zeen ſal zijn gekomen/ eerder als het booꝛnoemde jaer ſoude zijn verloopen/ dat dan een peder weder-zijds in ſoodanige Plaetſen ende Zeen reſpective van den tijd af der booꝛſz. publijcke notificatie ſich ſal moeten onthouden van alle vyandſchap.

III. Des ſullen onder het booꝛſz. Beſtandt ende ophoudinge van alle Acten van vyandſchap/ begrepen woꝛden alle ſoodanighe Ooſt-Indiaenſche Potentaten ende Volcheren/ waer mede de Heeren Staten Generael/ of d'Ooſt-Indiſche Compagnie deſer Landen van haꝛent wegen in vyandſchap ende Alliantie zijn/ indien ſy goedt ſullen vinden het ſelve Beſtandt ende ophoudinge van alle Acten van vyandſchap mede in te gaen.

IV. Ende ſal den booꝛſz. tijd van tien jaren geduerende/ d'eene op d'ander geen hoſtiliteyt of aggreſſien/ ſoo te water als te lande mogen plegen. Ende ſullen alle Poꝛtugeſche ſchepen upt Poꝛtugael/ by laſt of Commiſſie des

Hooghſt

Hooghſgemelten Konings Ian de vierde, varende na de Plaetſen ende Zeen die het met den ſelven Koningh ſullen houden / als ock mede de ſchepen van daer na Portugael keerende / vry ende vranck moghen varen in 't regard van de Oost-Indiſche Compagnie deſer Landen.

V. Gelijck mede de ſchepen van de ſelve Ingeſetenen deſer Landen in haer Bopages / ock niet booz de boozſz. Portugeſche en ſullen worden ghemoleſteert.

VI. Ende ſal d'een en d'ander vry en onbekommert blijven in ſijne Tractaten ende Contracten.

VII. Item de Plaetſen beſitten / mitſgaders varen ende ſijnen handel onghemoleſteert exerceeren / ſoo als hy ten tijde ende mette notificatie van het booznoemde Beſtandt ende ophoudinghe van alle Acten van vpandſchap in Oost-Indien de plaetſen beſeten / effectivelijck ghevaren / ende ſijnen handel gexerceert ſal hebben.

VIII. Het meer-genoemde Beſtandt en de ophoudinge van alle Acten van vpandſchap ſal effect ſorteeren booz den tijdt van thien jaren / in de Plaetſen ende Zeen ghehoorende onder 't diſtrict van het Octroy by de Heeren Staten Generael verleent aen de West-Indiſche Compagnie deſer Landen na dato / dat de ratificatie op dit Tractaet van wegen den Koning van Portugael hier te Lande ſal zijn over-ghebracht / ende de publijcke notificatie van het boozmoemde Beſtandt ende ophoudinge van alle Acten van vpandſchap / boozts aen eenige der boozmoemde Plaetſen ende Zeen reſpective ſal zijn ghekomen / van welcken tijdt af parthyen weder-zijds in ſoodanighe Plaetſen ende Zeen reſpective ſich ſullen moeten onthouden van alle Acten van vpandſchap / wel verſtaende / dat binnen acht maenden nae dat de boozſz. ratificatie hier te Lande ſal zijn over-gebracht / men als dan alhier ſal handelen met de Kroone van Portugael / nopende een Vzede in de meer-genoemde Plaetſen ende Zeen / gehoorende onder het boozſz. diſtrict van 't Octroy der West-Indiſche Compagnie / waer toe d'Heer Triſtao de Mendoſa Furtado, Ambaſſadeur ende Raedts-Heer van ſijne Koninckliſche Majeſteyt van Portugael by deſen belooft / dat binnen de boozſz. acht Maenden na de overleveringe van de boozſz. ratificatie van ſijne Majeſteyt / binnen deſe Landen ſullen komen de noodige Laſt / Ozdre / Inſtructie / ock perſoon ofte perſoonen / met Koninckliſche authoriſatie verſien / om van den boozſz. Vzede te handelen. Doch in cas dat tegens alle verwachtinge den Vzede niet en ſoude getroffen worden / dat dieg niet teghenſtaende het meer-ghenoemde Beſtandt ende ophoudinge van alle Acten van Hoſtiliteyt / booz den boozſz. tijdt van tien jaren / in voegen als boren ende op de Conditien hier na verklaert / volkomen effect ſal ſorteeren.

IX. Die van de West-Indiſche Compagnie deſer Landen / als mede d'Inwoonderen ende Landtſaten in der ſelver Conqueſten / mitſgaders alle die van haer dependeeren / van wat Natie / Conditie ofte Religie die ock mochten weſen / ſullen hebben ende genieten in alle de Landen ende Plaetſen van den Koning van Portugael / ende tot de ſelve Croone behoorende / gheleghen in Europa / ſoodanige Commertie / Exemptie / Vry- ende Gerechtigheden / als d'andere Ingeſetenen van deſen Staet / in kracht van dit Tractaet ſullen bekomen ende genieten. Welverſtaende dat die van de West-Indiſche Compagnie deſer Landen / als mede d'Inwoonderen ende Landt-Saten in der

ſelver

selver Conquesten / midtsgaders alle die van haer dependeren / niet en sullen vermogen uyt Brasilien te brengen in 't Koningrijck van Portugael / Suycker / Brasilien-hout / en andere koopmanschappen uyt Brasilien voortkomende / ghelijck oock mede de Portugysche Natie / als mede d'Inwoonders ende Landt-Saten in der selver Conquesten / mitsgaders die van haer dependeren / oock uyt Brasilien niet en sullen vermogen te brengen binnen dese Provintien ende Landen / Suycker / Brasilien-Hout ende andere koopmanschappen uyt Brasilien voort-komende.

X. De Nederlandtsche / als oock de Portugysche Natie / sal d'een den anderen gedurende het voorsz. Bestandt ende Ophoudinge van alle Acten van vyandschap te hulpe ende te bate zijn na vermoghen / daer d'occasie ende toestandt van saecken sulcks sal vereyschen.

XI. Alle Forten / Steden / schepen ende particuliere Persoonen / 't zy de selvige Portugesen ofte andere mogen wesen in Brasilien ofte elders ghelegen ende bevonden / dewelcke de Parthye van Castilien by blijven / ofte hier naer onder der selver macht sullen komen / en sullen niet anders aengesien ende gehouden worden / als voor gemeene vyanden / dewelcken / soo d'eene als d'andere vry sal staen / sonder aensien van Limiten / aen te tasten / te vervolghen ende vermeesteren / met dien verstande / dat soo yemand soodanighe Plaetsen ofte Forten quame te veroveren / den selven oock volgen sal het platte Landt ende andere Emolumenten / die van oudts daer toe annex zijn gheweest / niet tegenstaende de sulcke / als boven / in een district van eens anders Limiten gelegen mochten zijn.

XII. Weder-zijds Ingesetenen sullen yeder by het sijne ghelaten worden ende verblijven / soo als het ten tijde van de Notificatie van den stilstandt van Wapenen ende Ophoudinge van alle Acten van vyandschap / als dan bevonden sal worden, ende tusschen weder-zijds uyterste Fortressen het platte landt ('t welck nootsaeckelijck verstaen wordt gedomineert ende gheconquesteert te zijn) weder-zijds afgedeelt / hier onder begrijpende de Volckeren ende Natien daer onder resorteerende / welcke Consynen in deser voegen ghestelt ende beraemt zijnde / sal de Portugesche Natie aen hare / ende de Ingesetenen deser Landen aen dese zijde weten / wat plaetsen ende gelegentheden een yeder voor het sijne sal hebben te behouden ende besorgen.

XIII. Ende wat aengaet der particuliere eygenschappen ende possessien / die by de voorsz. verdeylingen aen d'een of d'andere zijde sullen komen geraken / daer van sullen vermoedelijck d'eene plaetsen bevonden worden verlaten ende verwoest / ende d'andere bewoont ende ghepeupleert te zijn: nu wat belangt de plaetsen / daer van d'Inwoonderen ende Eygenaers haer aen d'een of d'andere zijde bevonden sullen worden begheven te hebben / daer van en sal egeen Restitutie geschieden / noch oock van eenige Meublen / die aldaer souden moghen zijn achter-ghelaten ende bevonden worden / maer sal een yeder hem moeten vergenoeghen met het ghene hy uyt de selve verlatene plaetse sal hebben mede genomen ende afgebracht.

XIV. Doch in de voorsz. Plaetsen ende Landen / dewelcke de Eygenaers van dien ofte andere Possesseurs in der selver naem ende van haren 't weghen gebleecken zijn / de selve sal men ten weder-zijden met kennisse van saken / alvooren gesien hebbende hare noodige bewijsen ende verificatien / in haer besit ende eygendom laten.

XV. Daer

XV. Daer op de Regieringe ten weder-ſijden in haer reſpective Diſtricht ſal hebben te diſponeren / ſulcks men bevinden ſal te behooren / ſonder dat pemant anders hem daer mede ſal hebben te bemoeyen.

XVI. De Handelingen tot weder-ſijts Quartieren in Bzaſil ſullen een yder in ſijne ghelaten worden met excluſie van alle andere / ſelfs en ſullen de Portugeſen die van deſen Staet / noch oock d'Ingeſetenen van deſen Staet die van de Portugheſen vermoghen te frequenteren / ten ware / datmen by gemeene bewilliginghe ende conſent hier naer anders ſoude bevinden te behooren.

XVII. De Portugheſen en ſullen op Bzaſil niet mogen Varen / Handelen of Traficqueren met Schepen van eenige andere Natien / of met uytheemſche Natien ſelfs / maer van noode hebbende eenighe vreemde ſchepen tot Vaert / Handel ende Traffijcq op Bzaſil / ſullen de ſelve vermogen ende moeten hueren ofte koopen van den Ingeſetenen deſer Landen / in welcken ghevalle / namentlick van hueringe of koop) egeen kleynder ſchepen in Bzaſil en ſullen mogen geëmployeert worden / als van 130. Laſt / of 260 Vaten / Gemonteert ten minſten met ſeſthien Gotelinghen / ſchietende yder vijf en ſes Pont Yſers reſpective / ende verſien van Munitie van Oorlogh na advenant / ende ſoo wanneer grooter Schepen by de Portugheſen op Bzaſil ſullen worden ghehuert of ghehocht / ende vervolghens geemployeert als vooren / ſullen deſelve na proportie vande Laſten meerder Ghemonteert ende verſien moeten ſijn / ende dit alles op pene van verlies ende Confiſcatie der voorſchreve Schepen met der ſelver toebehooren / die anderſints als vooren ſullen worden ghecmployeert ten behoeve van de West-Indiſche Compagnie deſer Landen / of den ghenen die aen of van de ſelve dependeeren / ſoo wanneer alſſe by haer ſouden moghen worden geattrappeert ende aen ghehaelt.

XVIII. Noch de Portugeſen / noch d'Ingeſetenen deſer Landen en ſullen vermogen eenigen toevoer van Schepen / Negros / Coopmanſchappen ofte andere behoeften te brenghen ofte voeren naer de Indien van Caſtilien ofte andere Plaetſen / die de parthye van deſelvige ſullen houden / op pene van verlies van Schip ende Goedt / ende ſullen oock de Perſoonen daer op bevonden / als ontrye aengetaſt ende getracteert werden.

XIX Het gene ſoo de Portugeſen als d'Ingeſetenen deſer Landen / op de Cuſt van Africa beſitten / heeft geen Limijt-ſchepdinghe van nooden / alſoo tuſſchen beyde verſchepde Volckeren ende Natien gheleghen zijn / die de ſelve ſcheyden ende afdeylen.

XX. Maer wat belanght de Negotie ende Frequentatie op de ſelve Cuſt / het Eylandt S. Thome ende andere Eylanden daer onder begrepen / ſal ſoo wel den eenen als den anderen vry ſtaen / mits ſoo de ſelvighe Navigatie ende Commertie / 't zy van Goudt / Swarten ofte andere Waren / hoe die oock ghenoemt mochten weſen / gheſchiede ende ghedeſtineert mochte zijn / in ofte omtrent de Steden ende Forten / die d'eene ofte d'ander mocht beſitten ende in hebben / ſullen daer van betaelt worden de Tollen ende Gerechtigheden / die d'Ingeſetenen / Portugeſen ende yder Luyden van de ſelve plaetſen ghewoonlijck zijn te geven; *Et vice verſa.*

XXI. Ende dewijl de Heeren Staten Generael der ſelver Conqueſten

in Brasil ende andere Plaetsen alleen gedaen hebben / doen d'Inghesetenen ende Inwoonderen van deselve noch Onderdanen ende Subjecten waren vanden Koningh van Castilien / oock Vyanden van desen Staet / van welcke nature mede gheweest sijn die geene / die haer aldaer als nu onder de gehoorsaemheyt vanden Koningh van Portugael ende tot Vrunden ende Geallieerden tot desen Staet begeven / daer uyt voor het toekomende weder-sijts een geduyrige Alliantie ende goede correspondentie open staet / midtsgaders met redenen d'een den anderen behoorlijcke Administratie van Justitie voortaen sal moeten laten toe te komen.

XXII. Is het nochtans sulcks / dat met de veranderinge / die in allerhande eygendommen ende besittingen van vaste ende roerende Goederen is ghekomen / alleen door Calamiteyt vande moeyelijcke Oorloghe / verscheyde Inwoonderen van den aen begin / ende vervolgens onder de gehoorsaemheyt van den Staet deser Nederlanden gekomen zijn / die ten deele verarmt ende verbystert zijn geworden / ende dat veel Nederlanders / die aldaer met koopen van Ingenhos ende andere vaste Goederen haer hebben ter neer ghestelt / kan de Staet van de selve Conquesten geensints lijden / dat eenige Goederen Iure post liminij vel quasi souden werden gerepeteert / dat oock d'Ingesetenen vande Heeren Staten Generael vande Portugesen / noch de Portugesen van d'Ingesetenen deser Nederlanden eenige schulden ofte andere Lasten sullen mogen eyschen / veel min Executie tot bekominge van dien by der handt te nemen / maer sal een yder gelaten worden by het gene hy bevonden sal worden te besitten den tijdt vande voorsz Notificatie.

XXIII. Die Ondersaten ende Inwoonderen vande Landtschappen van den Hooghstgemelten Koningh Don Ian de vierde, ende der Heeren Staten respective sullen geduyrende het Bestandt ende Ophoudinge van alle Acten van Vyantschap van 10. Jaren alle goede correspondentie ende vruntschap te samen hebben / sonder te gedencken die Offensien ende schaden / die sy lieden hier vooren hebben geleden.

XXIV. In cas hier na met gemeene onderlinge bewillinge den oorlog in de Castiliaensche West-Indien mocht worden gebracht ende ghevoert / ende in deselve indien eenige Conquesten ten laste vanden gemeenen Vyant gedaen / datmen op de verdelinge / manghelinge ende 't ghenot van dien in 't vriendelijck met gemeene bewillinge / als vooren / soude moghen convenieren / ghelijck oock geduyrende het meergenoemde Bestant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyantschap / met weder-sijts gemeene bewillinge ende toe-stemminge inde voorsz poincten of eenige van dien / veranderinge sal mogen doen.

XXV. Ende sullen wedersijts Ingesetenen / van wat Natie / conditie / gelegentheyt ofte Religie deselve soude mogen wesen / geene uytgesondert (het sy dan of deselve Ingesetenen in des eens ofte des anders gebiet souden mogen sijn gebooren ofte hebben gewoont) vermoghen te frequenteren / Varen ende Handelen met allerhande soorte van Waren ende Koopmanschappen inde Rijcken / Provintien / Landen ende Eylanden respective in Europa ende elders aen dese sijde vande Linie gelegen / ende sullen weder-sijts Ingesetenen in d'een des anders Landen gelegen als vooren / komende te Trafficqueren in 't inbrengen ende uytvoeren der selver Waren en Koopmanschappen / niet hoger met Tollen / Impositien ofte andere Rechten beswaert worden / als

d'In-

d'Inwoonders ende Ingebooren van dat Lant selfs / ende sullen oock respectivelijck genieten soodanige voordeelen ende Privilegien / als deselve respectivelijck hebben genooten voor dato / dat Portugael onder den Koningh van Castilien is gebracht geweest.

XXVI. De Ingesetenen ende Inwoonders deser Landen Christenen wesende / sullen in alle de Plaetsen / Steden ende Landen / oock Provintien ende Eylanden van het Rijck van Portugael / of daer aen en af dependerende / 'tsy aen dese of d'andere sijde vande Linie / soo in Europa als daer buyten gelegen / ter plaetse daer frequentatie wort toeghestaen / hebben ende ghenieten vryheydt van conscientie in hare particuliere Huysen / ende binnen Scheeps-Boort vrye exercitie van Religie. Ende in cas dat van hier in Portugael een Ambassadeur ofte Resident werde ghesonden / dat deselve respectivelick sullen hebben ende genieten in hare Huysen ende Wooningen soodanighe libertept ende exercitie van Religie / als den jegenwoordigen Heer Ambassadeur van Portugael binnen desen Staet wert toegelaten.

XXVII. De Heeren Staten Generael sullen / sonder de ratificatie van sijne Majesteyt op dit Tractaet af te wachten / op der selver eygen kosten / den Koningh ende de Kroone van Portugael adsisteren / onder een goet Hooft ende andere noodighe Officieren / met 15 Schepen ende 5 Fregatten / wel Gemonteert / Gemant / versien van Vivres / oock Canon ende andere Munitie van Oorloge.

XXVIII. Des sal de Hooghst-gemelte Koningh daer by koopen ofte inhuyren / op sijne Majesteyts eygen kosten / ende onder desselfs eygen beleyt / gelijck getal van 15 Schepen ende 5 Fregatten / mede wel Gemonteert / Gemant / met Matroosen ende Volck van Oorlogh / oock versien van Vivres / Canon / ende andere Munitie van Oorlogh / om te samen met de Schepen ende Fregatten van desen Staet gebruyckt te worden op de Kusten van Portegael ende Spagnien respective / tot afbreuck van den Koningh van Castilien den gemeenen Vyandt.

XXIX. Den Koning van Portugael sal op desselfs eygen kosten 10 of meer Gallioenen equiperen in Portugael / ende deselve voegen by de boven verhaelde Vloot / om te samen gebruyckt te worden jegens den Koningh van Castilien ende desselfs Onderdanen.

XXX. De Schepen die uyt Portugael ghevaren zijn / als oock der selver ladinge / de voorsz Kroone oft der selver ingesetenen toebehoorende / ende daer van konnende doen blijcken naer behooren / en sullen van egeen prinse sijn / alwaert schoon dat soodanige schepen ende goederen / varende onder de Vlagge van Castilien / by de voornoemde Vloote of daer buyten wierden verovert / maer sullen soodanige Schepen ende der selver Ladinge gerestitueert worden aen de originele Eygenaers van dien.

XXXI. De Prinsen ende andere voordeelen / die by de voorsz Vlote ende Gallioenen sullen worden bekomen / de selve sullen worden gepart / gedeelt / ende genooten worden na rate van 't getal van de Corpora der Schepen / ende dat om te voorkomen ende t'ontgaen diversche dispuyten / die andersins uyt verscheyden respecten / die uyt de deelinge der Prinsen ende andere goederen / of ter occasie van dien / souden mogen ontstaen.

XXXII. De Koningh van Portugael sal binnen dese Landen moghen

aennemen / ende laten aennemen / soodanighe hooghe ende laghe Militaire Officieren / oock Ingenieurs / Mineurs / Vuyr-Werckers / ende andere Werck-luyden / die hy soude moghen desireeren / ende dat op sijn eyghen kosten ende soldyen / ende sal sijne Majesteyt in de bevorderinghe van dien van wegen de Regieringe de goede handt geboden ende ghehouden worden.

XXXIII. Men en sal onder egeen pretext vermoghen te vallen in de Huysen / openen / besien / deur-snuffelen Brieven / Boecken van Rekeninge / of de Rekeninghe selfs der Koop-luyden / Onderdanen ende Inghesetenen deser Nederlandtsche Provintien / frequenteerende 't Rijck van Portugael / of d'Eylanden ende andere Gewesten daer toe behoorende ende specteerende / gheleghen in Europa / nochte oock de Persoonen van de voorsz Koop-luyden in hechtenisse stellen / sonder voorgaende rechtelick ende wettighe informatie te nemen / naer ghestaltenisse der respective plaetsen / uyt-ghesondert 't casus van Crimen Laesæ Majestatis, openbaer verraedt / of intelligentie met den Vyandt.

XXXIV. Ende sal den Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien vry staen en geoorloft zijn in alle de Havenen van 't Rijck van Portugael / d'Eylanden ofte andere Gewesten / daer toe ghehoorende ende specteerende / gheleghen in Europa / te committeeren / ende met behoorlijcke authoriteyt te versien / Consuls / die sorghe sullen draghen voor hare Onderdanen ende Inwoonders / frequenteerende de voorsz. Havenen / ende *vicé versâ* werdt 't selfde oock toeghestaen aen den Koningh van Portugael te doen in de Havenen deser Landen.

XXXV. Dit Tractaet sal geaggreert ende gheratificeert worden door den Koning van Portugael ende de Heeren Staten Generael respective / in ghewoonlijcke ende alderbeste forma binnen den tijdt van drie Maenden / inhanck nemende huyden dato deses / ende sal het selfde ten weder-sijden oprechtelijck ende sinceerlijck worden naer-ghekomen / ende dienvolgens sijne Majesteyt Ratificatie alhier inden Haghe binnen den voorsz tijdt over ghebracht wesende / sal de selve jeghens die van de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael gewisselt ende overgenomen worden.

Ende hebben wy Ambassadeur ende Commissarissen voornoemt dit Tractaet met onse eyghen handen Onderteyckent / ende 't selfde met onse Respective Cachetten bevestight / in den Hage den twee-en-twintigste Juny xvjC. een-en-veertigh.

Hier te voor is gementioneert vande by-een-komste tot Hamborgh: aldaer is na eenige Jaren Deliberatie eyndlijck den 25. Decembris 1641. geslooten volghende Tractaet preliminair ende preperatoir tot de Generale Vrede-handelingh tusschen de Keysersche ter eenre ende de Fransche ende Sweedsche ter andere zijden: als dat de Handelingh respective tot Munster ende Osnabrugge soude zijn.

Zijnde te noteeren dat alreede voor 't jaer 1635. de Vrede-Handelingh tusschen den Keyser ende Sweden deur verscheyden interposeerende Princen verscheyden malen is ghetenteert ghéweest: endlijck de Vrede tusschen den Keyser ende Saxen den 30. May 1635. tot Prage gheslooten zijnde; Soo hebben haer de Hertogh van Mecklenburgh, de Marck-Graef Sigismund van Brandenborgh, de Hertogh van Saxen Lawenborgh, ende endlijck de Koning

van.

van Denemarck geinterponeert. In't jaer 1637 is Graef Kurts, Rijcks Vice-Cancelaer / van den Keyſer in 't Rijck geſonden. Die eenigen tijd tot Hamborgh gheweeſt zijnde; is de Heer Lutzow in ſijn plaets tot dien eynde aldaer ghekomen: edoch eerſt met laſt om alleen met de Sweedtſche Legaet Salvius te handelen / daer nae kreegh laſt om oock met den Ambaſſadeur d'Avaux te handelen: waer op deur interventie van den Heer Langerman van wegen den Koning van Denemarck als Gheadmitteert Mediateur / gheſlooten is het opgemelde Tractaet preliminair tot Hamborgh hier na volgende.

Conradus van Lutzow, Raetsheer van 't Hof van ſijn keyſerlicke Majeſteyt, en van 't Rijck voor de Kreyts van Neder-Saxen, en met macht Gedeputeerde Ambaſſadeur tot de Preliminarien en voorbereydingen vande Vrede, &c. Wy willen aen allen en aen yder, die dit aengaet, bekent maecken dat, alſoo men ſedert *veel jaren herwaerts* veel redenen heeft voortgebracht, tot oprechting van een Tractaet en handelingh van d'alghemeene Vrede, en alſoo anderen uyt andere ſwarigheden in de preliminarien en voorbereydſelen voortgekomen zijn, eyndelijck, door Godts hulp, en door de tuſſchen gheſtelde autoriteyt van de Sereniſſime Koningh van Deenmarcken, als Middelaer, te weegh gebracht en uytgewerckt is dat tuſſchen ons, voor ſijn gheſeyde Keyſerlijcke Majeſteyt en de Koningh van Spanjen van d'een zijde, en de deurluchtigſte en uytmuntenſte Ambaſſadeur, mijn Heer Claudius de Meſmes, Graef van Avaux, voor de Chriſtelijckſte Koningh van d'andere zijde, de geſeyde Preliminarien en voorbereydſelen, beſloten zijn in de volgende wijſe.

De plaetſen van d'alghemeene Handelingh ſullen zijn *Munſter* en *Oſnabrugh* in Weſtphalen, uyt beyde van de welcken terſtont, na de verwiſſelingh der paſporten, (gelijck hier na geſegt ſal worden) het Krijghs-volck, in beſetting zijnde, uytgevoert ſal worden; en de geſeyde Steden ſullen, ſo langh de vergaderingen duren, vry en ontſlagen van d'eedt tot het een of 't ander deelgenootſchap zijn, en ſich in neutraliteyt houden.

De bewaringh van yder Stadt ſal ondertuſſchen aen haer eyghe Overigheyt, met het Krijghs-volck en de Burgers, gelaten worden, die weer op haer beurt verplicht ſal worden alle getrouwheyt en verſekeringh aen de gehele vergaderingh te bewijſen, en de goederen, perſoonen en geſtoet van de Handelaers heylighlijck t'achten en te bewaren; en indien ſy yets tot het gemeene nut van de Handelingh verſochten, ſoo ſal dit, wel goet zijn voor de geen, die gehoorſaemt, maer nochtans de bevelen van d'een noch d'ander moghen uytwercken, 't en zy van de beyde lichamen der Ambaſſadeurs in vergaderingh geinſinueert.

d'Een en d'ander vergaderingh ſal voor een ghehouden worden, en dieſhalven ſullen niet alleenlijck veyligh zijn alle weghen tuſſchen *Oſnabrugh* en *Munſter*, voor al de genen, voor de welcken het dienſtigh is vryelijck en veylighlijck herwaerts en derwaerts te mogen reyſen; maer oock alle andere plaetſen, die voorgheworpen mochten worden tot een particuliere vergaderingh der handelaers, en tot onderlinge communicatie bequaem ſchijnen, ſullen gelijcke ſekerheydt hebben en genieten, als de geſeyde Steden.

Maer indien, 't welck God verhoed, d'algemeene Handeling vruchteloofſelijck vernietight wierd, ſoo ſullen Munſter en Oſnabrugh weer ontfangen de Staet en beſetting, die ſy nu gheheelijck hebben; en de Neutraliteyt ſal heylighlijck en religieuſelijck bewaert worden voor ſes weken na d'afgebroken handeling.

De Paſſeporten en vry-geleyden tot de Munſterſche Vergaderingh, hier nae ghenoemt, ſullen alle van weer-zijden verwiſſelt worden binnen twee maenden na de dach deſer Vergadering: en op dat de verwiſſeling, die in verſcheyde plaetſen, en verre van malkander gelegen, te doen ſou zijn, niet veel moeyten ſou geven, en nieuwe verwyling aenbrengen, ſo ſal die te Hamburgh, door de koninckliycke Miniſters van Deenmarcken geſchieden.

En van d'een zijde ſullen, ſoo wel de Keyſer, als de Koning van Spangien, de volgende Paſſeporten, en vry-geleyden, elck de ſijne, overleveren.

1. Voor de Volmachtichden van de Chriſtelijckſte Koningh.
2. Voor de Sweedſche Reſident.
3. Voor de volmachtighden van de Sereniſſime Hartogin van Savoyen.
4. Voor de volmachtighden van de Ghenerale Staten der Vereenighde Nederlanden.
5. Voor de Gedeputeerden des Keur-vorſts van Trier.
6. Voor Prins Karel Lodewijck, Palts-Graef aen de Rijn, en voor ſijn Broeders, of voor hun Gedeputeerden.
7. Voor de Hartogen van Brunſwijck en Lunenburgh, of voor hun Ghedeputeerden.
8. Voor de Gedeputeerden van de deurlughtighſte Vorſtin Amelia Eliſabeth, Weduw van de Lantgraef van Heſſen.
9. Voor d'algemeene Staten van 't Rijck, voor de Bondt-genooten en Adherenten van Vranckrijck in 't algemeen, of voor hun Gedeputeerde.

Van d'andere zijde ſullen door de geſeyde Miniſters van Deenmarken, ter geſeyde plaets en tijd gelevert worden ter ſelve Vergadering van Munſter de Paſſeporten en vry-geleyden van de Chriſtelijckſte Koning.

1. Voor de Volmachtighden van de Keyſer.
2. Voor de Volmachtighden van de Koning van Spangien.
3. Voor de Bondt-ghenooten en Adherenten van beyde in 't alghemeen, of voor hun Gedeputeerden.
4. Voor de Gedeputeerden des Keurvorſts van Keulen.
5. Voor de Gedeputeerden des Keurvorſts van Bayeren.

De paſſeporten van de Keyſer en Koningh van Spanjen voor de Volmachtigden van de Hartogin van Savoyen ſullen overgelevert worden onder deſe forme geconcipieert, die in 't exemplaer, by de Sereniſſime Koningh van Denemarcken bewaert, uytgedruckt is, alleenlijck met byvoegingh van de tijtel van *Tutrix en Vooghdes van haer Soon, de Hartogh van Savoyen, en Regente van ſijn Staten.*

Alle d'anderen, en yder beſonder, ſo aen de zijde des Keyſers, en van Spanjen, als aen de zijde van Vranckrijck, gingen op de ſelve forme, die onlanghs door de Ambaſſadeurs der Middelaers aen de partijen gecommuniceert, en van hen aengenomen wierdt.

Op dat van de Spaenſche zijde te lichtelijcker de verwiſſelingh der paſſeporten en vrygeleyden ſouw voortkomen, ſoo ſullen de genen bondigh worden gekent, die voor deſen van de Sereniſſime Kardinael Infant by ſijn leven, in de voorgeſeyde forme gegeven wierden; ſo ſy van de Catholijcke Koningh beveſtight en waerdigh gekent ſullen worden.

De geſeyde plaetſen en dagh van d'algemeene handelingh ſullen naer 't voorſchrift van 't volgende Artijckel in yder paſſeport geinſereert en ingevoegt worden;

den ; en d'eygen hant van deſe tegenwoordige handelingh ſal by de Sereniſſime Koningh van Deenmarcken bewaert, en aen yder Ambaſſadeur autentijcke Copy gegeven worden.

De dagh, in de welck de vergaderingh van Munſter en van Oſnabrugh geſtelt en geſet ſtaet, ſal zijn *de 25. van de Maent Maert* eerſtkomende. *God geef dat die geluckigh en voorſpoedigh voor de Chriſtelijcke Werelt magh weſen.*

Het tegenwoordigh Tractaet, met het ander, over de ſelve Preliminarien en voorbereydtſelen van d'algemeene Vrede, heden oock geſlooten tuſſchen ons, *Conradus van Lutzouw*, voor de Sereniſſime Keyſer van d'een, en de deurluchtighſte Ambaſſadeur, mijn Heer *Iohannes Salvius*, voor de Sereniſſime Koningin van Sweden van d'andere zijde, ſal een en 't ſelve Tractaet zijn, 't en zy dat, de conditien van beyde vervult zijnde, 't ander van beyde voor vervult ghehouden wordt.

Tot beveſtiging van alle 't welcke wy deſe teghenwoordigen met onſe handen hebben getekent, en met onſe zegels van weer-zijden bekrachtight, belovende der ſelver ratificatie, onderling van onſe Principalen gedaen, gelijckelijck met de geſeyde Paſſeporten of vry-geleyden ter geſtelde tijdt en plaets te beſchicken. Gedaen te Hamburgh, op de vijftiende dach van December Oude- en de vijf-en-twintichſte Nieuwe-ſtijl, in 't jaer 1641. *L. S. Conradus van Lutzouw.*

Met de Sweedtſche is Mutatis Mutandis deſgelijcks Gehandelt.

DE Ratificatien der Croonen quamen den 25. Febuary daer na wel in: Maer des Keyſers niet: want in plaets van ſulcks, ſoo wierd des ſelfs Geſant Lutzaw van ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt gerevoceert. 't Welck aen de Franſche ende Sweedtſche veel materie van klachte heeft ghegheven: immers alſoo dat d'Ambaſſadeur d'Avaux onder dato den 30. May 1642. een langen ſcherpen Brief ſchreef aen den Koningh van Dennemarck, daer in hy onder andere verwijt, dat de Keyſer in deſen tijdt liever heeft ghewilt door veel miltdadigheden, en door ongerechtige wetten, en door d'overgeving en dienſtbaerheydt van 200. Dorpen, aen de grenſen van Ooſtenrijck ſelve, d'Ottomanſche Vrede weer heeft willen koopen, dan de Duytſche Vrede bevorderen.

Dat de Keyſerſche aen ſijn Majeſteyt van Dennemarck hadden gewepgert // 't gunt ſy van ſelf hadden gheoffereert aen den Turckiſchen Oſman Aga, Mehemet Effendi, Tirnar Teftedar, ende Muſtapha Alai.

Alſoo dat, ſepde hy, het Jaer ende Maent (Martius 1642. in het præliminair Tractaet Veraccordeert) 't welck deur den aenbanck vande Chriſten Vrede behoorde te werden ghenobiliteert, waren beſchreven op een Vrede-Verbondt tuſſchen Ooſtenrijck ende de Turcken gemaeckt.

De Keyſerſche hebben daer tegen geſepdt: als de Franſche rechte intentie tot Vrede hadden gehadt: datſe hadden behooren te ſeynden tot Keulen: alwaer de Handeling onder Mediatie van de Paus was aengheſtelt, in plaets van ſulcks dat d'Avaux (ſonder eenige Paſpoort van den Keyſer daer toe verſocht te hebben) was ghekomen tot Hamborgh: willende eerſt in langen tijdt den Keyſer geen Naem geven als van Koning van Hungarien: ſuſpect daerom; dat hy meer quam om den Oorlogh te ſoveren, als om den Vrede te bevorderen.

Dat

Dat Lutzow geen laſt hadde gehadt ſoo breet te tracteeren als het præliminair Tractaet lupdt: maer alleen van de plaetſ ende tijdt: in ſpecie had de Keyſer de Hertoginne van Savoyen niet willen kennen als *tutrix & Regens*: ſeggende dat ſulcks gehoorde niet tot de præliminaria, maer tot de principale Handelingh.

De Keyſerſche ſeyden oock dat d'Avaux in ſijn eygen Brief aen den Koning van Deenemarck bekende dat hy *præter mandatum* hadde geconſenteert in den dagh.

Dat oock den Keyſer ſijn behoorlijcke Titel niet was gegeven; Item aengaende de Neutraliteyt van Munſter ende Oſenbrugge. Sy verweten oock / dat Vranckrijck den 12. October 1630. tot Regenſboogh by ſolemneel Tractaet belooft hebbende gheen Aſiſtentie te doen aen eenigh Vandt of Rebel des Keyſers / des Heyligen Roomſchen Rijcx / of der Keyſerlijcken Erf-landen / nochtans in de derde Maent daer aen / namelijck den 13. Januarij 1631. deur Charnallé dede ſlupten een recht contrarp Tractaet met Sweeden

Ende aengaende het Tractaet met den Turck ghemaeckt / ſoo ſeyden de Keyſerſche ſulcks niet te ſijn als een Treves voor weynigh Jaren. Waer tegen ſy wederom verweten de Alliantien al-eer tuſſchen Koninghk Franciſcus den eerſte ende den Turck gemaeckt: hoewel Vranckrijck verde gelegen van Turckijen / geen oorſaecke (gelijck Ooſten-Rijck) daer toe hadde.

Endlijck nochtans heeft de Keyſer het ſelve præliminair Tractaet geratificeert den 22. Julp 1642.

Die van het Hups Ooſten-rijck ghevoelden meer ende meer dat haer Vpanden in macht ende getal te ſeer toe-namen: ende daerom hebben dickwils onder de handt deur d'een of d'ander laten tenteren / of deſe Staet ſeparatim tot Handelingh ſoude ſijn te brenghen / maer men heeft nopt het oor daer toe willen leenen. Endlijck in 't jaer 1641. hebben ſy de ſaeckie deur een illuſtre perſoon & *per viam honoris* oock eens willen onderleggen. Sendende op Ceulen den Graef van Awerſperg als Keyſerlijcke Gheſante of Ambaſſadeur om van daer herwaerts te komen/daer van het verhael is als volght.

Den 2. Febuarp ontfingen haer Ho. Mo. een Brief van den Agent Bilderbeecke van den 30 Januarp upt Ceulen: inhoudende advertentie dat de Heer Graef van Awerſperg, Keyſerlijck Rijcks Hof-Raet / ende Erf-Maerſchalck etc. als Keyſerſche Gheſante herwaerts aen deſen Staet quam / doch dat hy toe Ceulen als noch wat verbleef / ende dat hy Bilderbeeck hem te gemoet gevoert had / de ſwarigheden / die anderen voor deſen op den wegh herwaerts was wedervaren; waer op gedelibereert ſijnde / is goedt gevonden dat de gedeſireerde Salvus Conductus aen Bilderbeeck voor den voornoemden Heer Geſante ſoude worden gheſonden / ende in cas hy van Ceulen voor den ontfangh van dien herwaerts mocht ſijn vertrocken dat hy Bilderbeeck den Gemelten Heer Graef de voorſz Salvus conductus ſoude na ſenden tot op de Frontieren van deſen Staet.

Den 4 Febuarij ſijnde ter Vergaderinge in bedenckien gheſtelt / hoe men ſoude Logeeren den Geſandte van den Keyſer die de Heer Bilderbeeck advertteert de dat herwaerts aen quam: ende waer men ſonde blijven met Muſtapha Siaus, afgheſonden van den Turck alhier / ſoo wanneer alſmen den ſelven Keyſerlijck en Geſante in het Ordinaris Logis ſoude brenghen. Is alvoo-

rens

eens hier inne te treden / goet ghevonden ende verſtaen te vernemen naer de qualificatie van de voorſz Envoyé van den Keyſer / ſoo wanneer als hy binnen deſe Landen ſoude zijn gekomen / ende 't ſelfde wetende alsdan naer ghelegenthept nemen ſoodanige reſolutie alsmen bevinden ſoude.

Den 28. Februarij is in de Vergaderinghe ghecompareert de Heer de la Tuillerie, Ambaſſadeur van den Koninck van Vranckrijck / ende heeft aen haer Hoog. Mog: overgelevert een Duplicata van eenen Brief van ſijn Majeſteyt gheſchreven tot St. Germain en Laye den 13. deſes / ende heeft hy Heer Ambaſſadeur volghens ende in Conformité van den ſelven Brief aen haer Hoog Mog: gerepreſenteert ende te gemoet gevoert vele ende verſcheyden redenen ende Conſideratien / oock deſelve ghepooght te Funderen ende Beveſtighen met het elfde Artieul van d'Alliantie den achtſte Februarij 1635. binnen Parys gheſlooten / tendeerende alles daer heenen ten eynde dat de Heer Graef van Awerſbergh, af-geſonden van den Keyſer naer deſen Staet / ende ſich nu eenen gherumen tijdt op-ghehouden hebbende tot Ceulen, het herwaerts te komen / mocht worden verboden; waer op ghedelibereert zijnde / is goedt ghevonden dat de Copie van de voorſz. Duplicata gheſtelt ſoude worden in handen van de Heer Catz om over de ſaecke te communiceeren met ſijn Hoogheyt, verſtaen des ſelfs hoogh-wijſe Conſideratien ende van alles rapport te doen.

Den 1. Martij is gehoort 't rapport van d'Heer Catz achtervolgens haer Ho. Mog. Reſolutie gheſproocken hebbende met ſijn Hoogheyt nopende den Inhoudt van den Brief van den Koninck van Vranckrijck in dato den 13. Februarij leſt-leden / voorigen daegs door den Heer de la Tuillerie Ambaſſadeur van ſijn Majeſteyt aen haer Hoog. Mog: overghelevert / als oock belangende 't geene deſelve mondelinge daer by heeft gevoecht / rakende 't weeren ende houden uyt deſen Staet den Perſoon van den Heer Graef van Awerſberg afgeſonden van den Keyſer / en voor eenigen tijt ſich opgehoude hebbende tot Ceulen, waer op gedelibereert zijnde / is verſtaen midts deſen te verſoecken ende Committeren de Heeren Randtwijck ende Catz, om den Gemelten Heer de la Thuillerie te gaen vinden ende den ſelven met alle bedenckelijcke redenen te gemoet te voeren / dat na dien deſen Staet met het Roomſche Rijck is in Neutralitept / ende alhier niet wetende wat dien Ghemelten Heer Graeff in Mandatis heeft / men beſwaerlijck ſoude konnen weygeren deſſelfs komſte herwaerts / doch ſouden deſelve Heeren den meer-Gemelten Heer Ambaſſadeur volkomentlijck verſeecheren dat in cas hy Heer Graef eenighe openinghe ſoude komen te doen van ſaecken raeckende ofte begrepen inde Tractaten die tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet zijn / datmen ſijn Ed: daer van volkomen Communicatie ſoude doen / ende niets anders ingaen of procederen als in Conformité van de Opghemelte Tractaten.

Den 4. Martij is gehoort 't Rapport van de Heeren Randwijck ende Catz achtervolgen haer Hoog. Mog: Reſolutie geweeſt zijnde by d'Heer Ambaſſadeur van Vranckrijck / ende met den ſelven geſproocken hebbende noopende 't ſtuck van de komſte van den Heer Graef van Awerſbergh Af-Geſante van den Keyſer / jegenwoordigh tot Ceulen, ende aen ſijn Ed: te gemoet gevoert de Conſideratie die haer Hoogh Mog: op het ſtuck ſijn hebbende / oock ghe-

hoort 't Rapport van deselve Heeren belangende 't gene de Gemelte Heer Ambassadeur haer Ed: heeft te gemoet ghevoert ten regarde van de besendinghe naer Portugael ende gheleghentheydt van Sr. St. Pé ontrent die saecke als zijnde van wegen den Koningh van Vranckrijck gedestineert naer Portugael. Waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Hoogh Mog. de Gemelte Heeren derselver Ghedeputeerden over ende ter saecke van de ghenomen moeyte bedanckt / ende is de saecke voorts dit mael daer by gelaten.

Den 21. Martij de Heer Graef van Awersbergh Keyserlijcke Commissaris alhier in den Haghe gekomen wesende heeft aen haer Hoogh Moog. laten verhandt-reycken seeckeren besloten Brief / die gehouden ende gepresumeert wierdt te zijn creditijf van den Hoogstgemelten Keyser op den Gemelten Heer Commissaris aen haer Hoogh Moog. hebbende de voorsz Brief dese Superscriptie / te weten. *Illustribus, Generosis, Nobilibus, & honorabilibus nostris & Sacri Romani Imperij Fidelibus dilectis* N. N. *Ordinibus Unitarum Provinciarum Belgiarum.* Waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Hoog-Mog: goet gevonden datmen den voorsz Brief by provisie soude laten on-geopent / ende middeler-tijdt nasien 't gene hier bevoorens in sulcke ofte diergelijcke gelegentheyt is gepasseert / om als dan alle 't selve met den meer-Gemelten Brief te stellen in handen van den Heer Vosbergen om daer over te Communiceren met sijn Hoogheyt / verstaen desselfs Hooghwijs Advijs ende Consideratien ende daer van Rapport te doen.

Den 22. Martij zijnde ghehoort 't Rapport vande Heer Vosberghen achtervolgens haer Hoog. Mog. Resolutie met sijn Hoogheyt gecommuniceert hebbende over de Superschriptie op den Brief die d'Heer Graeff van Awersbergh Keyserlijcke Commissaris aen haer Hoogh. Mog: heeft laten presenteren / oock daer neffens geëxhibeert ende naghesien de Retroacta op ghelijck subject den 30. September in den Jare 1632 met den Commissaris Grammay alhier voorghevallen / wert na voorgaende Deliberatie in Conformité van den Inhout der voorsz Retroacta / ende Advijs van sijn Hoogh-Gemelte Hoogheyt daer op gevolght / goet ghevonden ende verstaen midtsdesen te versoecken ende te Committeren de Heeren Linteloe, Brouck-hoven ende Vosbergen, om haer te vervoegen in het Logement van den voornoemden Commissaris / ende hem te gemoet te voeren dat haer Ho. Mog. daer na trachten om met sijn Keyserlijcke Majesteyt ende den Heyligen Roomsche Rijcke goede Nabuerige Correspondentie ende Vrundschap te onderhouden / ende dienvolgende oock sijne Majesteyts Ghesanten nabuyren sullen respecteeren / maer dat sy ghehouden zijn haer Hoog- ende Gerechtig-heyt te mainteneeren / gelijck sijne Keyserlijcke Majesteyt ende alle Koningen ende Potentaten in haren oock doen / ende daerinne yveren / ende oversulcks ghespeurt hebben uyt de Superscriptie van den Brief by ende van wegen den Gemelten Heer Graef overgelevert / die haer Hoogh Moog. presumeren te zijn / sijn L. Creditijf / dat deselve niet en worden gekent voor de gene die sy zijn / ende by alle Koningen / Princen ende Potentaten ghekent worden / dat sy daeromme den selven Brief niet en souden konnen openen / ofte oock daer op in besoignes treden / 't en ware dat de voorsz superscriptie daer van wierde veranderd ende gecorrigeert / ende wierden de gemelte Heeren mitsdien ghelast den voorsz. Brief te rugge te langen / met verklaringe dat haer Ho. Mog. daer op geen Audientie kon-

konden gheven. Nemende midtsdien beleefdelijck haer afscheydt.

Den 25 Marty is gehoort 't rapport van de Heeren Linteloe, Brouckhoven ende Vosbergen, achtervolgens haer Ho. Mo. resolutie van den 22. deses geweest zijnde in 't Logement van den Heer Graef van Awersbergh ende aen den selven ghenotificeert hebbende haer Ho. Mog. resolutie ten selven daghe genomen ten regarde ende op het subject van den Brief van Credentie die sijn L. daeghs te vooren in haer Ho. Mog. Vergaderinge hadde doen ingheven door den Kamer-Bewaerder van haer Ho. Mog. ende dat de ghemelte Heer Graef hem misnoeght / thoonde dat van den Brief was gesneden een gedeelte van het stroockge Parckement daer mede het Zegel op den voorsz. Brief ghedruckt / werdt vast gehouden / met verklaringe dat sijn L. soodanighen Brief aen sijn Roomsch Keyserlijcke Majesteyt sijnen Heer ende Committent niet en soude derven te rugge gheven / doch dat sijn L. eyndelijck de voorsz. Brief onder Protestatie heeft op-genomen / ende dat sy Heeren Gedeputeerden den selven oock aldaer hebben ghelaten / voorts hebben de selve Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden hier nevens verhaelt de Discourssen die vervolgens zijn ghevallen over den Titul ende Qualificatie die haer Ho. Mog. met goedt recht ende fondament sustineerende dat de selve Competeert / ende oock de voorslagen by den gemelten Heer Graef gedaen / nopende de modificatie over de Superscriptie van de Brieven by den meer-hooghst-ghemelten Keyser aen haer Ho. Mog. te doen / ende dat dienvolgens de woorden van Fidelibus daer van souden worden af-gelaten: waer op sy Heeren Ghedeputeerden haer afscheydt genomen hebbende / zijn gegaen by sijn Hoogheyt, ende aen den selven gecommuniceert hebbende het gepasseerde by den meer-gemelten Heer Graef, ende dat sijn hoogh-gemelte Hoogheyt daer op heeft ghesepdt sijn Hooghwijs Advijs ende Consideratien / waer op ghedelibereert zijnde / is in conformité van dien goedt gevonden mitsdesen noch maels te versoecken ende te committeeren de meer-gemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden om andermael te gaen vinden den meer-ghemelten Heer Graef met authorisatie om van sijn L. te trecken of hem bekent is met wat Titel ende Qualificatie de Republijke van Venetie selfs by sijne hooghst-gemelte keyserlijcke Majesteyt in des selfs schrijvens wert bejegent / ende in cas hy daer van bericht weet te doen of niet / souden de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden sijn L. aensegghen dat men alhier egheen Brieven van sijne meer-hooghst-ghemelte keyserlijcke Majesteyt houdende aen desen Staet en soude konnen aennemen / daer van de superscriptie als oock den Inhoudt Respective minder Titul Qualificatie of terme soude mede brenghen / als den genen die sijn Roomsch Keyserlijcke Majesteyt by des selfs Brieven is gevende of gebruykende aen de Republijcke van Venetie selfs / ende souden de meer-gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden den meer-ghemelten Heer Graef versoecken dat hy de moeyte wilde nemen van sulcks by sijne meer-hooghst-gemelte Roomsch Keyserlijcke Majesteyt persoonlijck te willen gaen bevorderen / ende dat sijn L. daer van weder-zijds den danck sal hebben: dan in cas de meer-ghemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden yetwes soude moghen voorkomen dat tot dese resolutie ofte saecke niet en is applicabel / 't selve souden nemen *ad referendum*. Nota / dat hy versocht wierd sulcks persoonlijck te willen bevorderen by den Keyser: dat was tacité ende heusselijck geseyt: dat men begeerde sijn vertreck van hier.

Den 27. Martij zijnde gehoort 't rapport van de Heeren Linteloe, Brouckhoven, ende Vosbergen, nader ghesproken hebbende met d'Heer Graef van Awersbergh; is op-gehouden.

Den 28. Martij in Deliberatie ghelept zijnde/is goet ghevonden ende verstaen/ midts desen te verstoecken ende te Committeren de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, Vosberghen, Walta ende Aldringa, om met sijn Hoogheydt naerder te spreecken ende te Confereren noopende 't stuck vande Titulen ende Superscriptie van Brieven die haer Hoogh Mogh: bp Gheschrifte souden verklaren te desireren van sijne Roomsch Keyserlijcke Majestept om daer op de selfs Ministers Audientie te verleenen/ als oock de Clausulen die in soodanige Brieven soude behooren geinsereert te worden.

Den 29. Martij sijnde gehoort 't Rapport van de Heeren Linteloe, Brouckhoven, Vosbergen, Walta ende Aldringa, achtervolgens haer Ho: Mo: Resolutie van den 28. deses/ ghesprooken ende gecommuniceert hebbende sijn Hooghepdt over 't stuck van het Intituleren ende Op-schrift der Brieven als oock van de clausule van Eere in den Text van dien die men soude behooren te desireeren van sijn Roomsch Keyserlijcke Majestept/schrijvende aen desen Staet. Als nae voorgaende deliberatie ende ghelet wesende op haer Ho. Mog. resolutie van den 26 November 1639. op sulcke ende dierghelijcke subject ghenomen/ goedt ghevonden ende verstaen/ midt desen te verstoecken ende te committeeren de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, ende Vosbergen, om de verdere moepte te willen neemen van nochmaels te gaen bp den Heer Graef van Awersbergh, ende den selven te ghemoet voeren/ dat soo wanneer als sijne Roomsch Keyserlijcke Majestept soude ghelieven te schrijven aen desen Staet/ 't zp in het Latijn/ Francops/ Italiaensch/ Nederlandts of Hooghduptsch dat haer Ho. Mog. desireeren dat de superscriptie van soodanighe Brieven/ als oock van binnen boven aen soude moeten zijn. *Celsi & potentes Domini* ende in den Text van de selve Brieven *Vestra Celsitudo* in het Francopsch/ *Hauts & puissants Seigneurs* ende in den Text *Vous*, in het Italiaensch *Celsi potenti Signori*, ende in den Text *Vestra Celsitudo*: in het Nederlandtsch ofte Hoogh-Duptsch Hoogh-Moghende Heeren ende in den Text Uwe Hoogh-Mog. Ende alsoo het daer over gehouden wordt dat den gemelten Heer Graef 't ghene de voorsz. boven vermoeden wel licht soude moghen voorkomen/ so sullen de gemelte Heeren haer Ho. Mo. dzie Gecommitteerden den meer-ghemelten Heer Graef in bedencken stellen of sijn L. niet en soude konnen goedt vinden dit redres in 't regard van sijne Brieven ende haer Ho. Mo. deses respectivelijck in Persoon bp sijne meer-Hooghst-ghedachten Roomsch Keyserlijcke Majestept te gaen uyt-wercken/ ende dat niet te twijffelen is of sijn L. sal dies aengaende weder-zijds den danck hebben/ of ten minsten sich voor eenen corten tijd Persoonlijck te gaen verboegen bp den Heer Chur-Furst van Ceulen, als hebbende vermits sijn qualitept of Respective Nabuprschap kennisse van de saecken van sijne Roomsch Keyserlijcke Majestept ende deser Landen respective/om met den selven Heer Chur-Furst t'overlegghen ende beramen seeckeren vasten voet/ waer op ende waer naer dat de voorsz saecke der voorschreve Titulen ende Inscriptien als oock Clausulen in den Text der Brieven souden konnen worden uptghewerckt/ mit bpvoeginghe van dese verklaringhe dat haer Hoogh Mogh: de Brie-

ven.

ben van ſijne meer Hoogſt-Ghemelte Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt met eygen ander Titul/Inſcriptie oſte Clauſule in den Text van dien/ als hier vooren dandelijck is uytghedruckt / en ſouden konnen aennemen: latende aen 't welghevallen van ſijne meer-Hoogſt-Ghemelte Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt de Tale daerinne deſelve aen haer Hoogh: Moog: ſal ghelieven te ſchrijven. Voorders hebben haer Hoogh Mog: ghereſolveert dat de meer-Gemelde drie Heeren haer Hoog. Mo: Ghedeputeerden het voorſz Officie by den meer-Ghemelte Heer Graef verricht hebbende ſullende gaen vinden de Heer de la Thuillerie Ordinaris Ambaſſadeur van den Koning van Vranckrijck ende den ſelven Communiceren 't ghene invoeghen boven verhaelt den meer-Gemelte Heer Graef ſal ſijn aengeſept/ om te dienen ſulcks ende daer't behoort.

Den 1. Aprill in deliberatie ghelept ende ghelet weſende op haer Ho. Mog. reſolutie van den 26. Novembet 1639. over 't ſtuck van het Intituleeren ende Opſchriften der Brieven/ als ook van binnen boven aen/ midtſgaders de Clauſule van Eere in den Text van dien/die men deſireert van de Koninghen / Princen / Potentaten ende Republijcken / Schrijvende aen deſen Staet / is goedt ghevonden ende verſtaen mitſdeſen te verſoecken ende te committeeren de voorgaende Heeren haer Hoogh-Mogende Ghedeputeerden om de verdere moeyte te nemen van nochmaels te gaen vinden den Heer Graef van Awersbergh, ende den ſelven te ghemoet boeren / dat / ſoo wanneer als ſijn Roomſch Keyſerlijcke Majeſteyt ſoude gelieven te ſchrijven aen deſen Staet/ 't zy in 't Latijn/ Francopſch/ Italiaenſch/ Nederlandſch of Hoogh-Duytſch/ dat haer Ho. Mo. deſireeren dat de ſuperſcriptie van ſoodanige Brieven als ook van binnen boven aen ſouden moeten zijn *Celſi & potentes Domini*, ende in den Text van de ſelve Brieven *Veſtra Celſitudo*: in het Francopſch *Hauts & Puiſſants Seigneurs* ende in den Text *Vous*, in het Italiaenſch *Celſi potenti Signori*, ende in den Text *Veſtra Celſitudo*: in het Nederlandtſch of Hoogh-Duytſch Hoogh-Mogende Heeren: ende inden Text Uwe Ho. Mog.

Den 2. Aprill zijnde gehoort 't rapport van d'Heeren Linteloe ende Vosbergen (de Heer Brouckhoven abſent weſende) achtervolgens haer Ho. Mog. reſolutie van den 29. Martij leſtleden gheweeſt hebbende by de Heer Graef van Awerſbergh ende aen den ſelven Graef bekent ghemaeckt hebbende haer Hoog Mog: meeninghe / intentie ende Reſolutie / nopende 't ſtuck van de Intitulatie ende andere Clauſulen van eeren die haer Hoogh Moogh: diſereren op ende inde Brieven die ſijn voorſz Keyſerlijcke Majeſteyt aen deſen Staet ſoude gelieven te ſchrijven / is na voorgaende Deliberatie goet gevonden Gemelte Heeren haer Hoog Mo: Gedeputeerden midtſdeſen te bedancken voor de moeyte by deſelve genomen.

Den 21. Jung ontfanghen een Miſſive van ſijn Hooghept den Heer Prins van Orange geſchreven den 18. deſes houdende in effect verſoeckt dat haer Hoog Mog: aen ſijn Hooghgemelte Hooghept willen laten toekomen 't geene deſelve ſouden moghen gereſolveert hebben / nopende het verblijf van den Graef van Awerſbergh alhier in den Haghe / waer op ghedelibereert zijnde / is goet gevonden ende verſtaen dat men aen ſijn Hoogh-ghemelte Hooghept ſoude reſcriberen dat de voorſchreve Graef ſich alhier als een particulier ſtille hout / ſonder van eenige publijcke affaires in 't ghenerael of in 't particulier

aen pemandt ter werelt te spreecken / ja soo geretireert dat hy nauwelijcks de Straet en betreedt / ende alsoo desen Staet doorgaens verklaert met sijne Roomsch Keyserlijcke Majesteyt / als ook met het Roomsch Rijck Neutraliteyt te willen onderhouden / dat ook de Ingeseetenen deser Landen derselver Traffijcq in het hoogh-gemelte Rijck blijven ende sy alsnuue daerinne als Neutralen worden ghetracteert / soo en konnen haer Ho. Mo. egeen fundament vinden / waer op de selve den meer-gemelte Graef souden konnen doen vertrecken sonder oorsaeck te gheven tot Infractie aen de voorschreve Neutraliteyt.

Uyt dit verhael is te sien het desseingh van Spagnien (schijnt bewesen of ten minsten aengheweesen deur de Fransche Ministers dat dese Graef quam op kosten van den Coningh van Spagnien) te zijn om met desen Staet te Tracteeren tot Vrede: waer toe deselve Graef had een Latijns pouvoir: 't welck hy aen verscheyden Persoonen alhier in Originali heeft vertthoont: daer by verseeckerende dat aengaende de Titel hy hadde gekregen last om de Staet te Tracteren gelijck de Republijcke van Venetien werdt getracteert van den Keyser: Soo in d'Inscriptie der Brieven als in den aenspraeck.

Aen Persoonen die hem in 't particulier quamen besoecken gebruyckte hy dickwils die woorden: *Pax æterna*; *faciant pacem æternam*: seggende dat immers dese Staet niet loffelijckers noch wenschelijckers soude konnen doen als te maken een eeuwige Vrede, om alsoo van ter zijde te kennen te geven sijn last ende intentie; ende die alhier smaeckelijck te maken.

Hy gaf endlijck in / een geschrift by 't welck hy versocht aen haer Ho. Mo. om wederom gehoort te worden deur Commissarien; te kennen gevende dat hy ontfangen hadde nieuwe Credentialen.

Maer daer op wierd gheseght dattet gheschrift of Memorie van den Heer Graef niet was ongetekent: waer op niet konde werden geresolveert. Ten tweeden: dat de Heer Graef niet te doen hadde als simpelijck over te gheven sijne Credentialen; om geopent ende geexamineert te werden / of die in *forma desiderata* waren.

Daer in maeckte hy swarigheyt: vreesende / of wel de selve waren ghelijck den Venetien; met den Titel Sereniſſima ende Serenitas; datmen echter daer in noch geen contentement nemen / maer præciſe soude blijven by den titel van Celsi potentes; die Vranckrijck self aen desen Staet niet geeft: Ende dat het voor sijn Roomsch Keyserlicke Majesteyt soude zijn tot klepnachtingh / waenneermen hem de Brief weder gaf.

Daer by merckte hy endlijck genoechsaem dat (gelijck 't de waerheyt was) desen Staet ende Vranckrijck ghsen lust hadden tot de Handelingh immers dat dese Staet geensints konde of wilde separaet Tracteren als sijnde deur de Revolte van Portugael ende Catalognien veel meer voordeel te vullen by continuatie van den Oorlogh vinden; als deur den Vrede; hoewel seer te gelooven ook te merchen was dat Spagnien aen desen Staet / apart-tracterende, veel Satisfactie soude geven. By hem was ook eenigen tijdt de Heer Friquet, een Borgoignon: namaels in ende omtrent de Handelingh tot Munster veel gebruyckt: wiens communicatie meest met den Heer Prince in't particulier / en tot sijne particuliere satisfactie zijn geweest. Maer so wel sijn Hoogheyt als de Heeren inde Vergaderinge van hare Ho: Mo: het gesagh hebbende /

sijn

ſijn hoff aen Vranckrijck gebleven: ſonder te hebben willen inſpeeren na eenige affonderlijcke aenbiedingen.

De Graeff ſulcks ſiende heeft ſich niet verder willen engageren/maer Paſpoort verlocht voor hem: ſijn treyn / ende Bagage; om te gaen deur Brabant op Nymen, Creutſnach ende Regensburgh: 't welck hem is toegheſtaen ſonder te betalen 's Landts gherechtigheyt / daer op trock hy den 29. Junij upt den Hage. Een Jaer daer na quam hy tot Hamburgh / voltrecken of ratificeren het Tractaet præliminair.

Deſe Somer 1641. wiert gewonnen Gennep by deſen Staet: ende Dorſten by den Chur-Furſt van Colen.

De Coninginne Moeder / ſeer gehaet in Engelant / repaſſeerde van daer in Zeelant ende ſoo langhs den Rhijn op Colen alwaer ſy ſterf den 2. Julij 1642. in December wierd ghecelebreert het Huwelijck tuſſchen de Jonghſte Dochter van den Prins van Orange met den Oudſten Sone des Graven van Oost-Vrieſlant.

In Januarius 1642. gaſtuen paſſaghe tot Weſel aen den Graef van Guebrian Commanderende de Wymarſche: daer op volghde terſtont omtrent half Januarij de Neerlage van de Chur-Colnſche Troupen by Kempen onder Lamboy, die ſelf gevangen wert.

Deſe Victorie gaf den Coningh aenleydinge tot groote deſſeings: om niet alleen inde West-Faelſche Crepts / maer ock aen d'Oost-ſijde der Spaenſche Nederlanden conqueſten te doen: liet daerom Tractteren met deſen Staet; om aen Guebrian tot verſterckinghe der Wymarſche over te gheven 3000. man te voet onder 30. Compagnien: ende ſchickten upt Vranckrijck 4000. Bretons: daer mede de Heſſiſche ende de Wymarſche geconjungeert een ſchoon Leger maeckten. Het Tractaet met den Ambaſſadeur la Tuillerie, geſloten in den Hage den 8. Martij lupdt als volght.

De Koning, conſidererende *de weynige inclinatie*, die de ghemeene vyanden tot de Vrede hebben, ende dat het onmogelijck is hen daer toe te beweghen, ſoo ſy niet met gewelt daer toe gedwongen worden: om tot ſoo goed een eynde te geraken heeft ſijn Majeſteyt beſlooten geſamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hen aen te taſten, op het krachtighſte, dat hy in deſe veldt-tocht ſal konnen. En om aen de gheſeyde Heeren Staten middel te geven, om lichtelijcker te ſupporteeren en te draghen de koſten, die ſy verplicht ſullen zijn voor een groote aenſlagh te doen, ſoo heeft zijn Majeſteyt aen hen te willen accordeeren en toeſtaen, voor 't jaer 1642. een ſecours van extra-ordinaer gelt, conform met de conditien en voorwaerden, die hier volgen.

I. Zijn Majeſteyt ſal/ ghedurende het tegenwoordigh jaer 1642/ de gheſeyde Heeren Staten aſſiſteeren met de ſomma van 1200000 ponden, de welcke de geſeyde Heeren Staten effectivelijck imploieeren en ghebruycken ſullen tot onderhoudingh van extra-ordinare krijghs-lieden / die alreede ghewonnen zijn / of noch gewonnen ſullen mogen worden: invoegen dat de gheſeyde ſomme van 1200000 ponden niet tot eenigh ander gebruycke ſal mogen gedivertert worden. 't Welck de geſeyde Heeren Staten getrouwelick beloven/ en religieuſelijck ſullen onderhouden / ende voor alle wegen en middelen/ die hen mogelijck zijn / de Vyanden lichtelijcker aen te taſten.

II. Zijn Majeſteyt ſal voor 't geſeyde gelt aſſignatien doen geven/ die goet

ſullen

ſullen zijn / en tot contentement en vernoeginghe van de geen / die de ghemelde Heeren Staten tot deſe ſaeck in Vranckrijck ſullen authoriſeeren / om in de loop van het tegenwoordigh jaer effectivelijck binnen Parys betaelt te worden. De betaling daer af ſal gheſchieden in drie termijnen ; te weten 400000 ponden beneffens de reſpective ratificatie van het teghenwoordigh verdragh / 400000 ponden in de maent van Julius naeſtkomende / en d'andere 400000 ponden in de maent van October daer aen volgende.

III. Voor middel van dewelcken de ghemelde Heeren Staten ſich verplichten hun heyr goedt en ſterck in 't veldt te brenghen / om een conſiderabele aenſlagh te doen ; terwijl ſijn Majeſteyt van ſijn zijde oock belooft een goedt en ſterck heyr in 't veldt te brengen / om oock een conſiderabele aenſlagh in Nederlandt te doen / of de vpanden het meeſt / dat hem moghelijck ſal zijn / t'incommodeeren.

IV. De geſepde Heeren Staten conſenteeren dat van de ghemelde ſomma van 1200000 ponden de pensioenen der Franſche Officieren ghenomen ſullen worden / om die te betalen / en te diſtribueeren terſtondt / en op een ſelve wijſe / als verdraghen heeft geweeſt voor het Tractaet van de 17. Junius 1630 / en dat van de 14. April / 1634. en dat de geen / die de ghemelde Heeren Staten te Parys ſullen committeeren / om de geſepde 1200000 ponden t'ontfanghen / verplicht ſal zijn om daer de ſomma / die de geſepde penſioenen beloopen / van de leſte termijn der betalingh te betalen en fourneeren.

V. Zijn Majeſteyt / en de geſepde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck ratificeren de tegenwoordige Artikelen / in de tijd van ſes weken of twee maenden / ſoo 't geſchieden kan.

VI. Dit tegenwoordigh Tractaet ſal niet derogeeren en verminderen van d'andere voorgaende Tractaten / met ſijn Majeſteyt en de ghemelde Heeren Staten ghemaeckt ; alle dewelcken in hun vigeur en kracht ſullen blijven / om van weer-zijden getrouwelijck en religieuſelijck geëffectueert en nagekomen te worden.

Hier na volghde 't Pouvoir des Koninghs op d'Ambaſſadeur la Thuillerie in dato S. Germain en l'Aye den 7. January 1642. mitsgaders het Pouvoir van haer Ho. Mo. op de Heeren Huygens, Tereſteyn, Brouckhoven, Catz, Renswoude, Donia, Haerſolte, ende Aldringa. Gedateert Hage den 6. Martij 1642.

Tot beveſtiging van't welck wy Ambaſſadeur, en Gedeputeerden der Heeren Staten Generael, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-Brieven, deſe tegenwoordigen met onſe gewoone mercken hebben getekent, en daer aen onſe Wapen-Zegels doen ſtellen. Gedaen in den Haghe in Hollandt, d'achtſte dagh van Maert, 1642. Dus getekent, *de la Tuillerie, R. Huygens, C. Tereſteyn, I. van Brouckhoven, I. Catz, G. van Vosbergen, Iohan van Roode, F. van Donia, S. van Haerſolte, W. Aldringa*, en met hun Wapen-Zegels bezegelt.

Gheratificeert door ſijn Majeſteyt in d'ordinare forme, en bezeghelt met het groote Zegel, in dato de derde van April, 1642. te Narbonne getekent *Bouthillier*.

Tot meer verklaring van het derde Artikel van 't Tractaet, deſen dagh in den Hage in Hollandt ghemaeckt, is verdraghen dat de Koning, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yeder een heyr in 't veldt ſullen brengen, beſtaende in 18 of 20000 *mannen te voet*, en in 4500. of 5000 *paerden* ; dat de

ghe-

geſeyde heyren ten langſten in 't midden van Mey-maent in de Nederlanden ſullen treden; dat het heyr der gheſeyde Heeren Staten een plaets van ſoodanighe conſideratie ſal aentaſten, dat de vyanden notabele prejuditie en ſchade daer af ſullen ontfanghen; en dat het heyr van ſijn Majeſteyt van ſijn zijde oock een conſiderabele plaets ſal aentaſten, of ſoodanigh een diverſie te maecken, met in 't Landt der vyanden in te trecken, dat ſy verplicht ſullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten te houden, om ſich teghen de deſſeynen van ſijn Majeſteyt te ſtellen, en mijn Heer *de Prince van Oranje* ſoo veel te meer bequaemheydt heeft, om een gelucklgh ſucces en gevolgh van d'aenſlagh te hebben.

Wel verſtaen zijnde dat in gheval het heyr van ſijn Majeſteyt niets anders ſal doen, dan een ſimpele diverſie maecken, het ſich veertien daghen voor dat van de gheſeyde Heeren Staten te veldt ſal begeven. En in gheval dat men reſolveert en beſluyt dat de beyde heyren Veſtinghen ſullen aentaſten, ſoo ſullen ſy ſich preciſelijck in een ſelve dach te veldt begeven, ſonder daer in te falen, *op verbeurte van trouweloosheydt van weer-zijden.*

De gheſeyde Heeren Staten verplichten ſich om op d'achtſte dach van Aprilmaent 30 *oorlogh-ſchepen* wel toegeruſt, van twee, drie, vier, en vijfhondert vaten, op hun kotten voorby Kalis te doen kruyſſen, om den vyanden d'ingangh van Vlaenderen ter zee te beletten; en *in gheval* dat de heyren des Koninghs eenighe plaets aentaſten op de Cuſt van Vlaenderen, ſoo ſullen de geſeyde 30 ſchepen altijd op de geſeyde Cuſt blijven, ſo lang d'aenſlach ſal dueren, en ter zee de plaets, door des Konings wapenen belegert, ſodanigh inveſtiren, dat ſy ter zee niet geſecoureert kan worden, 't zy door de krachten des Konings van Spanjen, of door de genen van eenige andere macht, hoedanich ſy oock mach weſen, die hen wilde aſſiſteeren onder hoedanich een ſchijn het oock zy. *In dit geſeyde geval* verplichten ſich de gheſeyde Heeren Staten al de vivres te convoyeeren, die van de Cuſt van Vranckrijck ſal komen naer de plaets, daer 't heyr van ſijn Majeſteyt ſal zijn, of voor een redelijcke prijs vivres daer aen te beſchaffen, ſo de winden niet toelaten dat men overvloedichlijck daer af uyt Vranckrijck brengt, en ſoo ſy goedt is om hen te vervoeren uyt de Landen van de geſeyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden naer de gheſeyde plaets, en daer des Konings heyr ſal zijn, om ſijn deſſeyn uyt te voeren, in 't welk ſijn Majeſt. noyt ſijn wapenen ſou engageeren en begeven, *ſonder het betrouwen, 't welk hy heeft, van dat d'inhout van dit tegenwoordigh Artikel punctuelijck en getrouwelijck uytgevoert ſal worden* door de gheſeyde Heeren Staten, die ſulx beloven, en ſich daer toe verobligeren en verplichten, op verbeurte van manquement van trouw, en van infractie en breking der Tractaten, door hen met ſijn Majeſteyt gemaeckt.

De Heeren Staten beloven oprechtelijck pas en repas over de *Rhyn te Weſel* aen de heyren van ſijn Majeſteyt, en oock pas en repas te *Maeſtricht op de Maes*; behoudens dat het niet zy om hun Staet te prejudiceeren en nadeeligh te zijn.

De Heeren Staten verobligeren en verplichten ſich hun heyr ſo lang in 't veldt te houden, als de welſtant van de ghemeene ſaeck ſal vereyſchen, en de tijdt ſal konnen toelaten.

Tot beveſtiging van 't welck wy Ambaſſadeur en Ghedeputeerden der Heeren Staten Generael, uyt kracht van onſe pouvoirs en machtbrieven, deſe tegenwoordigen met onſe gewone merken hebben getekent, en onſe wapen-zegels daer aen doen hechten. Gedaen inden Hage in Hollant, de 8 dach van Maert, 1642. Dus getekent, *de la Tuillerie, R. Huygens, C. Tereſteyn, I. van Brouckhoven, I. Cats, G. van Vosber-*

gen, I. van Reede, F. van Donia, S. van Haerſolte, W. Aldringa, en met hun Wapen-Zegels bezegelt.

Geratificeert door ſijn Majeſteyt in de ghewoone forme, en ghezegelt met het groot Zegel, in dato de derde April, 1642. Te Narbonne, getekent *Bouthillier*.

Tweede ſecreet Artikel.

De Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden, in ghevolgh van het Tractaet, deſen dach beſlooten, gearreſteert en getekent, tuſſchen ſijn Majeſteyt en hen, beloven aen de Koningh te licentieeren van hun eed en dienſt, als ſijn Majeſteyt het voorgenoemde Tractaet geratificeert ſal hebben, 3000 mannen, goede en effective lieden, met hun Officieren, die tegenwoordighlijck in hun dienſt zijn, in ſulcker voegen, dat ſy, met het voor-ghenoemde ghetal, ſullen paſſeeren in de menighte, en in de ſoldy van ſijn geſeyde Majeſteyt, en d'eedt van getrouwheydt aen hem ſullen doen. Tot beveſtiging van 't welck wy, Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten, uyt kracht van onſe Pouvoyrs en Macht-Brieven, deſe tegenwoordige met onſe ordinare merckeh hebben ghetekent, en onſe Wapen-Zegels daer aen doen ſetten. Ghedaen in den Haghe in Holland, d'achtſte dach van Maert, 1642. Aldus ghetekent, *de la Tuillerie, R. Huygens, C. Tereſteyn, F. van Donia, I. Broeckhoven, I Cats, S. van Haerſolte, G. van Vosbergen, Iohan van Reede, W. Aldringa*, en met hun Wapen-Zegels bezegelt.

Geratificeert door ſijn Majeſteyt in d'ordinare forme, te Narbona, de derde dagh van April, 1642. Getekent *Bouthillier*, en bezegelt in Placcaet.

Declaratie en verklaring van mijn Heeren de Staten.

Wy onder-getekende Gedeputeerden van de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden verklaren dat, na dat tot ons geſeght is door de Heer Ambaſſadeur *de la Tuillerie*, dat ſijn orderen verandert waren, en dat, in plaets van de troupen *zuyverlijken ſoo eenvoudighlijck* te begeeren, gelijck hy in 't begin ghedaen heeft, men hem ſedert geordonneert had te declareeren en verklaren dat ſijn Majeſteyt hen alleenlijck *by leening* begeerde, ſoo by geval de forme, daer meê men hen accordeert door 't ſecreet Artikel, deſen dach getekent, niet aengenaem aen de Koning was, de geſeyde Ambaſſadeur *niet voor gedeſavoueert en gelogent ſal achten*: ſich voorts verſekerende dat ſijn Majeſteyt ſoo redelijck is, dat hy wel ſal willen conſidereren dat verſcheyde reſpecten en opſichten, en de conſtitutie en ſtant van deſe Staet niet toelaten aen de geſeyde Heeren Staten Generael hen anderſins te geven. Tot getuygenis van 't welck wy deſe tegenwoordige met onſe ordinaire mercken hebben getekent, en onſe wapen zegels daer aen doen ſtellen. In den Hage in Hollant, d'achtſte dagh van Maert, 1642. Getekent *R. Huigens C. Tereſtein, I. van Brouckhoven, I. Cats, G. van Vosberghen, I. van Reede, F. van Donia, S. van Haerſolte, W. Aldringa*, en geſegelt met hun Wapen zegels.

Belofte aen mijn Heeren de Staten.

Ick ondergetekende Heer de la Tuillerie, Ambaſſadeur van de Chriſtelijckſte Koningh, beloof dat de 3000 *Mannen*, met hun Officieren, die de Heeren Staten hebben belooft, in gevolgh van het Tractaet, deſe dagh beſloten, gearre-

ſteert

ſteert en getekent, tuſſchen ſijn Majeſteyt en hen, te licentieeren, ſlaken en over te doen gaen in dienſt en beſolding van ſijn geſeyde Majeſteyt, *ten eynde van twaelf maenden* naeſtkomende weer ſullen paſſeeren, met hun Officieren, in de dienſt en beſoldingh der gheſeyde Heeren Staten. Tot ghetuygenis van 't welck ick deſe tegenwoordige met mijn eyge hand heb ghetekent, en mijn Wapen-Zegel daer aen doen ſtellen. Ghedaen in den Haegh in Hollandt, op d'achtſte dach van Maert, 1642. Getekent *la Tuillerie*.

Geratificeert in d'ordinare forme door ſijn Majeſteyt te Narbonne, de derde dach van April, 1642. Getekent *Bouthillier*, en in Placcaet gezegelt.

Dit Tractaet ende Campaigne heeft noch aen deſen Staet noch aen Vranckrijck niet ghegheven: immers niet in Nederlandt want de Heſſiſche ende Wpmarſche gelijck oock het Leger van deſen Staet conſumeerden den Somer met leggen aen deſe ende geen zijde Oyſop. Ende als het tijdt wierd voor ons Leger in garniſoen te gaen: ſoo repaſſeerden de Heſſiſche ende Wpmarſche den Rhyn tot Weſel: beſet latende Nuys, Kempen ende Duyren met eenige kleyne Plaetſkens.

Maer aen d'ander zijde gewan Vranckrijck de Fameuſe ſterckte van Perpignan mettet geheele Graeffchap van Rouſſillon. Dit jaer begoſten de groote veranderingen in Engelandt. De Koninginne quam in eyghener Perſoon met de Princeſſe Royale in 't begin van Martius upt Engelant in den Hage: ende de Koningh ſich upt Londen begevende / richtede ſijnen grooten Standaert op. Van die tijdt af is d'oorlogh aldaer gecontinueert. De Koningh ende ſijn Raedt wel ſiende dat ſijne ſaecke odieux ghemaeckt wierd onder pretext van de Religie / ſtelde ſijn hoop ſeer op dit Huwelijck: ende dat daer deur in Engelandt de ſcrupuleuſe ſouden werden verſekert / dat ſijn Majeſteyt ſoo dieren Pant gevende aen een Prins van de Gereformeerde Religie geen d'alderminſt gedachte hadde van te wanckelen in 't ſtuck van 't Geloof: Dat oock deſen Staet ſich deur dit Huwelijck ſoude toonen ſeer gehonoreert ende verbonden / om de Parthy des Konings te volgen of te begunſtigen.

't Eerſte, dat alhier gedreven wierd / was een Ambaſſade: Het tweede: allerlepe inkoop ende uptvoer van Ammunitie van Oorlogh / Wapenen / Schepen; Ten derden, ontleening van Officieren / ende aenneming van krijchsvolck. Doch Holland heeft niet kunnen werden bewogen om Parthy te kieſen: Maer is volſtandigh gebleven by haer Neutraliteyt. Soo dat dit Huwelijck heeft gebaert effecten / bykans recht contrarie van de ghene die men ſich weder-zyds had in-gebeeldet.

In 't begin van dit jaer liet oock de Koningh van Deenemarck aen haer Ho. Mog. aenbieden ſijne bemiddelingh om te vinden tuſſchen deſen Staet ende den Koning van Spangien een goede uptkomſt van den Oorlogh. Daer op deur de Heeren Vosbergen, Weede, ende Veltriel aen des Konings Reſident Tancken is tot antwoordt geſeydt op d'aengebodene interventie; dat alvooren tot ſoo wichtigen handeling te komen / van nooden waren de gedeſireerde Paſpoorten in behoorlijcke Forme.

Den 14. January compareerden een aenſienlijck getal der Heeren Staten van Holland ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. ſeggende dat allenthalven de geruchten liepen van dat een dagh tot de generale Vrede-handel was aengeſtelt tot Munſter; ende dat nochtans upt Vranckrijck aen deſen Staet geen

Notificatie daer van quam. Versochten dat deur de Ghecommitteerde van haer Ho. Mog. met den Heer Ambassadeur de la Thuillerie, over het gelt secours of Tractaet van Campagnie handelende / mocht werden gesproken op dat subject met welgedachten Heer Ambassadeur: om te weten wat hem daer van mocht bekendt zijn. Waer op de selve antwoorde / niet als particulier Advijs te hebben van den Heer Ambassadeur d'Avaux dat den 25 February naestkomende was genoemt ende geprefigeert tot d'uytwisseling vande Paspoorten of Salvi conductus: ende dat tot de by-een-komst tot Munster ghestelt was den 25. Marty daer aen naest volgende. Waer van gerapporteert zijnde ter Vergadering / zijn de Heeren Gedeputeerde van de respective Provintien aengemaent / haer te willen bequamen tot de ghemelde by-een-komst ende Tractaten / haer te verklaren op de Nominatie der persoonen derwaerts te seynden / ende op het concipieeren van de noodige Instructie.

Den 26 heeft sijn Hooghept laten communiceeren seker Credentiale Brief van den Graef van Trautmansdorf op een Dominicaner Monick P. George, D Ebersteyn aen den Cardinael Richelieu: Maer alsoo de selve den 4. Decembris 1642. was ghestorven / soo had hy de selve over-ghegheven aen den Cardinael Mazarin. Sijn aenbreng was niet als eene heusche aenmaninghe tottet af-seynden der Fransche Plenipotentiarisen tot de Generale Vrede-Handeling / daer op van weghen den Koning in 't lange gheantwoordet ende aenghewesen wierd / dat de retardatien waren ende quamen van de zijde des Keysers ende des Koninghs van Spangien: als weygherende de formeele Paspoorten.

Den 19. February wierd deur den Heer Catz aen haer Ho. Mo. geëxhibeert Extract uyt een Brief van den Koninckliijcken Resident S. Romain uyt Hamborgh geschreven den 10 February aen den Heere Brasset: inhoudende / dat hy niet willende aennemen de Paspoorten van Spangien onder den naem van D. Francisco de Mello; de Graef van Awerspergh had voor-gheslagen / dat de Koning van Ungarien (alsoo wierd doen noch ghenoemt de Keyser) als last hebbende van den Koning van Spangien de selve soude verleenen. 't Oordeel deser gewesten (seyde de selve S. Romain) is dat men hen wel moght aennemen. 't Selve Paspoort was ghedateert Weenen den 28. January 1642. met dese clausula conserneerende: dat de Plenipotentiarissen, van de Vereenighde Staten van Nederlandt ghedeputeert en af-ghevaerdight, naer Munster treckende, tot de Tractaten van Vrede, die daer opgerecht sullen worden, te weten . . . . . deur alle Landen en Plaetsen, &c. met hun gevolgh, vrienden, gesinnen, paerden, wagens, schepen, goederen, reystuych, geschriften, &c. vryelijck, veylighlijck, sekerlijck en sonder verhindering, trecken, voorby trecken, &c.

Den 27 February wert deur den Heer van Mathenes van wegen sijn Hooghept weder gecommuniceert een Brief van S. Romain uyt Hamburgh van den 17. February met een Paspoort van den Koning van Spangien self gedateert Saragossa den 19. Novembris 1642. getekent Io el Rey, ende lager / Andrés de Roca: met uytlatinghe van de Titulen der Vereenighde Provincien / de clausule concernens was / dat hy gaf Paspoort aen de Plenipotentiarissen of Volmachtighden, die de gheseyde Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden verkoosen hadden, en verkiesen souden.

De

De ſake met ſijn Hooghept gecommuniceert zijnde/ over deſe Paſpoorten: ſoo ſtondt hem beſt aen die van den Koning ſelf. Edoch alſo een Courier upt Vranckrijck verwacht wierd op dat ſubject; wert de ſake noch op-gehouden.

De 2. Marty is ter Vergadering in-gehaelt de Heer d'Eſtrades op Zieven van Credentie van den Koningh upt S. Germain van den 8. Febzuary complimenteerende van ſijne Majeſteyts ſinceere intentien tot onderhoudinge der Alliancen / dede een deftighe waerſchouwinghe teghen de Spaenſche looſheyt; datſe in 't gemeen als de tijdt van de Campagnie genaeckt / op de Baen bzacht openinge van Vzede-handelingh: om daer mede de Oozloghs-preparatien te retardeeren. Sepde wpders dat de Koningh ſeer verwondert was te hooren dat men alhier hadde de Compagnien gereduceert: te weten van 200 op 150. van 150 op 120. ende van 120. op 100. meenende dat daerom het legher alhier niet hoſte met genoeghſame forze in 't Veldt komen. Maer de Heeren van Hollandt (die meeſt oozſake waren van deſe reductie) hadden daer van een ander opinie; namelijck dat de Hooſden die ſy caſſeerden / niet effectijf waren onder de Compagnien: ende dat ſy nu ghelijcke ſterck (mits promptelijck betalende) in 't veldt ſoude komen als te vooz.

Vooz diſcoureerde de welgemelde d'Eſtrades van de Campagnie ende tegenwoozdighe gelegenthepdt der ſaken van d'Oozloge.

Den 17. Marty verklaerden haer Ho. Mo. bp ſchzifteliycke antwoozt/ dat ſy haer het Concept Paſpoozt vanden Koning van Spangien lieten gevallen.

Den 13. May is in preſentie van ſijn Hooghept ghetreden in deliberatie over den voet van de Commiſſie om te gaen na Munſter.

Ondertuſſchen is deur den Ambaſſadeur van deſen Staet tot Parys weder geſlooten navolgende Tractaet.

LOuys, door Gods genade Koning van Vranckrijck en Navarre, aen alle de gene, die deſe tegenwoordige letteren ſullen ſien, *Saluyt*. In onſe Raet geſien en geexamineert hebbende het Tractaet, dat in onſe naem is gemaeckt, en getekent door onſe ghetrouwe en beminde Raets-heeren in onſe raden, de Heer *Bouthillier de Chavigny*, Commandeur van onſe orderen, Secretarius van Staet, en van onſe beveelen, en de Heer de *la Tuillerie*, onſe Ambaſſadeur by de Heeren Staten Generael der vereenighde Nederlanden, tegenwoordighlijck zijnde in ons Hof en gevolgh, onſe Commiſſariſſen in deſe ſaeck, met de Heer *Willem van Lier*, Heer van Oofter-wijck, Ambaſſadeur der geſeyde Heeren Staten by ons, uyt kracht der volmachten, die onſe geſeyde Commiſſariſſen, ende geſeyde Heer Ambaſſadeur van ons, en van de geſeyde Heeren Staten gehadt hebben; van welck Tractaet d'inhout volght.

Alſoo de Koningh conſidereet en overweeght de weynige inclinatie, die de gemeene vyanden tot de vreede hebben, en dat het onmogelijck is hen daer toe te bewegen, ſo ſy door gewelt daer toe niet gedwongen worden, ſo is't dat zijn Majeſteyt, om tot ſoo goet een eynde te geraken, gereſolveert en beſloten heeft, hen gheſamentlijck met de Heeren Staten Genenael der vereenighde Nederlanden, op *het krachtighſte*, dat mogelijck ſal zijn, in deſe velt-tocht aen te taſten. En om aen de geſeyde Heeren Staten middel te geven van de koſten, die ſy verplicht zijn tot een groote aenſlagh te doen, te lichtelijcker te verdraghen, ſoo heeft ſijn Majeſteyt aen hen veraccordeert en toegheſtaen voor het

tegenwoordigh jaer van 1643. een secours en onderstant van Extraordinaer gelt, naer de Conditien, die hier volgen.

I. Sijn Majesteyt sal / ghedurende het tegenwoordigh jaer van 1643. de gheseyde Heeren Staten Ghenerael assisteren met de somme van 1200000. ponden, de welcken de gheseyde Heeren Staten effectivelijck imployeren en besteden sullen tot d'onderhoudingh van Extraordinare krijghs-lieden / die alree geworven zijn / en noch geworven sullen mogen worden: in voegen dat de geseyde somme van 1200000. ponden niet sal mogen tot eenigh ander gebruyck gediverteert worden; 't welck de geseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven / en religieuselijck sullen onderhouden / om door alle wegen en middelen / die hen mogelijck zijn / de Vyant lichtelijcker aen te tasten.

II. Sijn Majesteyt sal voor de geseyde somme van penningen assignatien doen geven / die goet sullen zijn / en tot contentement en vernoeging van de geen / die de geseyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck sullen authoriseeren / om effectivelijck betaelt te worden binnen Parijs in de loop van het tegenwoordigh jaer. De betaling daer af sal gheschieden in drie termynen / te weten 400000 ponden beneffens de respective ratificatie van het teghenwoordigh Tractaet / 400000 ponden in de maendt van Julius naestkomende / en d'andere 400000 ponden in de maent van October daer aen volgende.

III. Door middel van 't welck de gheseyde Heeren Staten sich verbinden hun heyr / goed en sterck zijnde / in 't veldt te brenghen / om een considerabele aenslagh te doen; terwijl sijn Majesteyt oock van sijn zijde belooft een goed en sterck heyr in 't velt te brengen / om oock een considerable aenslagh in Nederlant te doen / of de Vyanden op het meest / dat hem moghelijck sal zijn / t'incommoderen / en te beschadigen.

IV. De geseyde Heeren Staten consenteren en bewilligen dat men de pensioenen der Fransche Officieren van de geseyde somma van 1200000. ponden afneemen en reserveren sal / om op gelijcke voet en wijse betaelt te worden / als verdragen is door het verdragh van de 17. Junius 1630. en dat van de 14. April 1634. en dat de geen, die de geseyde Heeren Staten te Parijs sullen committeren / om de geseyde somma van 1200000 ponden t'ontfangen / verobligeert en verbonden sal zijn daer de somma / die de gheseyde Pensioenen beloopen / van de leste termyn der betaling te betalen en fourneeren.

V. Sijn Majesteyt / en de geseyde Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeeren de tegenwoordige Artikelen in de tijd van ses weken of twee maenden / soo 't geschieden kan.

VI. Dit tegenwoordigh verdragh sal niets derogeeren en verminderen van de voorgaende Tractaten / tusschen sijn Majesteyt en de geseyde Heeren Staten ghemaeckt / alle dewelcken in hun kracht en vigeur sullen blijven / om van weer-zijden ghetrouwelijck en religieuslijck geëffectueert en volbracht te worden.

Secreete Artikelen.

DE Koning gesien en geëxamineert hebbende de secrete Artikelen, besloten en gearresteert in sijn naem de 30. van Maert lestleden, tusschen de Heeren *Bouthillier de Chavigny*, Raetsheer van sijn Majesteyt in sijn Raden, Commandeur

deur van ſijn orderen, Secretarius van Staet, en van ſijn beveelen, en de Heer *de la Tuillerie*, ſijn Ambaſſadeur by mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, tegenwoordighlijck zijnde in ſijn Hof en gevolgh, beyde Commiſſariſſen van ſijn geſeyde Majeſteyt hier in, en de Heer *Willem van Lier*, Heer van Oofterwijck, Ambaſſadeur der geſeyde Heeren Staten by ſijn Majeſteyt, in gevolgh van het Tractaet, beſloten en gearreſteert tuſſchen hen op de ſelve dach, uyt kracht van hun volmachten, van welcke ſecrete Artikelen d'inhoudt volght.

Tot meer verklaring van het derde Artikel van 't Tractaet, deſe dach ghepaſſeert, is verdragen dat de Koning, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yeder een heyr in 't veldt ſal brengen, beſtaende in 18 *of* 20000 *mannen te voet, en in* 4500. *of in* 5000 *paerden*: dat de geſeyde heyren in Nederlandt ſullen treden, ten langſten op half-Mey naeſtkomende, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Konings van Spangien gebiedt, ſich eer in 't veldt begaf; in welck geval de Koning en de geſeyde Heeren Staten verplicht ſullen zijn ſich ter ſelve tijt te veld begeven, werwaerts ſy ſich ſullen mogen keeren: dat het heyr der gheſeyde Heeren Staten een plaets van ſoodanigh belangh ſal aentaſten, dat de vyanden een *merckelijcke prejudicie* en nadeel daer af ſullen ontfanghen, en dat het heyr van ſijn Majeſteyt van ſijn zijde oock een *conſiderabele plaets* ſal aentaſten, of ſoodanigh een *diverſie* maken, met in het landt der vyanden te trecken, dat ſy verplicht zijn een groot deel van hun krachten te houden, om de deſſeynen van ſijn Majeſteyt tegen te ſtaen, en dat mijn Heer de Prince van Orangie ſo veel te meer bequaemheydt heeft om een geluckige uytgang van d'aenſlagh te hebben, die hy doen ſal. Wel verſtaen zijnde dat in geval het heyr van ſijn Majeſteyt niets anders ſal doen, dan een *ſimpele diverſie* maken, het ſich veertien dagen voor dat van de geſeyde Heeren Staten in 't veldt ſal begeven. En ingeval dat men reſolveert en beſluyt dat al de beyde heyren veſtingen ſullen aentaſten, ſo ſullen ſy ſich preciſelijck in een ſelve dach en tijd te veldt begeven, ſonder daer in te falen, op verbeurte van manquement van trouw van weer-zijden.

De gheſeyde Heeren Staten verplichten ſich om op d'achtſte van de maendt April 30 *oorlogh ſchepen*, wel toegeruſt, van 2. 3. 4. en 500 vaten op hun koſten by en omtrent Kalis te houden, om den vyanden d'ingangh van Vlaenderen ter Zee te beletten. En in geval dat het heyr van de Koning eenige plaets op de Cuſt van Vlaenderen aentaſte, ſoo ſullen de gheſeyde 30. ſchepen altijdt op de gheſeyde Cuſt blijven, ſoo lang als d'aenſlagh ſal dueren, en ſullen de plaets, door de wapenen des Konings belegert, ſodanigh beſluyten, dat ſy niet geſecoureert kan worden ter zee, 't zy door de heyrkrachten des Koninghs van Spangien, of door de macht van eenigh ander vermoghen, hoedanigh het weſen mocht, die hen wilde aſſiſteeren onder hoedanigh een ſchijn het oock moght zijn: in welck gheval de gheſeyde Heeren Staten ſich verplichten al de vivres te convoyeeren, die van de Cuſt van Vranckrijck ſullen komen naer de plaets, daer 't heyr van ſijn Majeſteyt ſal zijn, of voor een redelijcke prijs lijftocht aen hem te forneren, en te verſchaffen, ſo de winden niet toelaten overvloedighlijck daer af uyt Vranckrijck te brengen, en ſoo ſy goet is om uyt de Landen der geſeyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, naer de geſeyde plaets, en daer des Koninghs heyr ſal zijn, om haer deſſeyn uyt te voeren, gevoert te worden, in de welck ſijn Majeſteyt nimmer zijn Wapenen ſouw engageren en belemmeren, *ſonder 't betrouwen, dat by heeft*, dat d'inhout van het tegenwoordigh Artijckel punctuelijck

tuelijck en getrouwelijck uytgevoert ſal worden door de gheſeyde Heeren Staten, die ſulcks beloven, en ſich daer toe verplichten, op verbeurte van trouweloosheydt, en infractie en brekingh der Tractaten, door hen met ſijn Majeſteyt ghemaeckt.

De geſeyde Heeren Staten beloven ſincerelijck en oprechtelijck aen de wapenen van ſijn Majeſteyt *pas en repas over de Rhyn te Weſel*, en oock pas en repas over de *Maes te Maeſtricht*, als ſy daer toe verſocht ſullen zijn door ſijn Majeſteyt, behoudens als dit niet is om hun Staet te *prejudicieeren* en beſchadigen.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich hun heyr ſoo lang in 't velt te houden, als de welſtandt van de ghemeene ſaeck ſal vereyſchen, en de tijdt konnen toelaten.

Tot beveſtiging van 't welck wy Commiſſariſſen en Ambaſſadeur, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-brieven, deſe teghenwoordigen hebben getekent met onſe ordinare mercken, en onſe Wapen-zegels daer aen doen ſetten. Te *Parys*, de 30. Maert, 1643. Getekent *Bouthillier*, *de la Tuillerie*, en *Willem van Lier*, met hun Wapens bezegelt.

Ende alſoo ondertuſſchen de Koningh quam in Mapo te ſterven: ende de Koning Lodovic de XIV. in ſijn plaets te ſuccedeeren; ſo is 't ſelve Tractaet op den naem van deſen gereconfirmeert deur navolgende Acte.

Acte van vernieuwing van 't Tractaet van 1643.

VErthoont zijnde aen mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, door de Heer *de la Tuillerie*, Raetsheer van de Koning in ſijn Raden, en ſijn Ambaſſadeur by hen, op de 15. dach van Junius leſtleden, dat ſijn Majeſteyt, door 't advijs van de Koningin Regente, ſijn moeder, dienſtigh gheoordeelt had dat het Tractaet, te *Parys* gemaeckt, op de 30. dach van Maert van het teghenwoordigh jaer 1643. tuſſchen wijlen de Koningh ſijn Vader van heerlijcke gheheugenis, en de geſeyde Heeren Staten Generael, vernieuwt ſou worden onder de naem van ſijn Majeſteyt, tegenwoordighlijck regeerende; ſoo is 't dat de geſeyde Heeren Staten, begeerende d'intentie en meening van ſijn Majeſteyt ſatisfactie en vernoeging te geven, verdragen hebben, en eens geworden zijn met de geſeyde Heer Ambaſſadeur te confirmeeren, beveſtigen en vernieuwen het geſeyde Tractaet, daer af d'inhoudt is.

Hier volgde een nieuwe Pouvoir en Macht-brief van de Koning *Louys de XIV.* van de 16. Mey, en 't Pouvoir, en de Macht-brief der Heeren Staten Generael, gedateert de 24. van Auguſtus 1643. en de ſignature en tekening van de gheſeyde vernieuwingh, de 30. van Auguſtus. Ghetekent *Bart van Gent*, *Hogendorp*, *I. van Reede*, *A. van Vierſſen*, *W. Ripperda*, en met hun Wapen-Zegels gezegelt.

De Koningh van Vranckrijck hebbende ſedert veel jaren valetudinair gheweeſt/ is den 14 Mey/ tuſſchen twee ende drie uren namiddagh deſer werelt overleden / zijnde den ſelven dach als voor 33 jaer de Koning ſijn Heer Vader vermoort wierde/ ende hy Koning wierd. Alſo zijn de Koninginne Moeder / de Cardinael ende de Koning elckander haeſt ende binnen 't jaer gevolght.

Den 19. Mey werdt de Spaenſche Armee geſlagen tot Rocroy, deur den Prince van Condé; alſoo gewan deſe jonge Koning den 5. dagh ſijner Regeering een groote Victorie ende voordeel: 't welck tot de Vrede-Handeling geen goedt deede.

De

De dagh van by een komſte tot Munſter ende Oſenbrugge gheſtelt zijnde op den 11 Julp Nieuwe- en op den 1. Oude ſtijl naeſtkomende: ſo heeft men ernſtelijck beginnen te ſpreken van de beſendinge der waerts te doen. Holland ſloegh voor men behoorde niet meer als drie of uptterlijck vier Perſoonen te ſenden: Maer d'andere adviſeerden dat van wegen yeder Provintie een behoorde te gaen. Holland ſende Anno 1632. vier upt haer Provintie by de Tractaten gehadt te hebben. d'Andere ſeyden dat ſy Anno 1607. gheen meer als een daer by hadden gehadt/ gheliſck ook van yeder van de andere Provintien daer een was by geweeſt: doch dat van weghen de Generalitept twee ſupernumeraire daer by waren gevoeght.

Den 23. May ſijn Hooghept ook Prins Willem ende den Raet van State in de Vergaderingh zijnde hebben vermaent dat men wilde bedacht zijn / om onaengeſien de Vrede / indien die quam te ſuccedeeren / in goede poſture ende defenſie te blijven deur eene ghenoeghſame Militie. Sulcks is deur expreſſe Miſſive ook den Provintien tot vermaninghe aen-gheſchreven.

Den 25. hebben de Heeren van Hollandt tot Plenipotentiariſſen ghenoemt de Heeren van Mathenes ende van Heemſtede: Uytrecht den Heer van Renſwoude: Vrieſlandt verklaerde niet ghereedt te zijn: Over-Yſſel noemde den Heer Haerſolte: of in cas van ſijn Edelhepdts indiſpoſitie / den Heer Ripperda: Stadt ende Landen den Heer Aldringa, Gelderlandt ende Zeelandt abſent zijnde. Den acht-en-twintighſten wierd voor-geſtelt of tot Luſtre van de beſendinghe niet dienſt ghecommitteert te werden Graef Willem als Supernumerair van wegen de Generalitept: zijnde niet bupten exempel; maer Anno 1607. ook alſoo geſchiet. Uytrecht, Vrieſlandt, Stadt ende Landen verklaerden ten hooghſten daer toe gheneghen te zijn. Holland vertrouwde dat hare Heeren Principalen daer in ook geen ſwarighept ſouden maken.

De Heer la Thuillerie Koninchlijcke Franſche Ambaſſadeur weder upt Pranckrijck ghekeert zijnde / ende den 29. May Audientie hebbende heeft over-ghelevert d'Origineele Paſpoorten van den Keyſer / in 't Latijn op Parkement gheſchreven ghedateert den 28. January 1642. ghetekent by den Keyſer, Kurts ende Walderode.

Noch een Originael vanden Koning in Spangien getekent ende gedateert/ als hier boven geſeydt is.

Den 9. ende 22. Juny hebben de Heeren Ghedeputeerde van Zeelandt haer t'onvreden ghetoont van dat men alhier in haer abſentie was ghetreden in Deliberatie ende beſoigne over de Commiſſie ende Inſtructie nae Munſter.

Echter is gereſolveert de Provintien te verſoecken om teghen den 7. Julp te willen alhier ghereedt zijn om te conſereeren over het maecken der Inſtructie.

Den 13. Julp ſchreef ende verſocht Don Franciſco de Melos upt Gent aen ſijn Hooghept om Paſpoorten voor Conte Walter, Don Lopo Zapafa, voor den Marquis de Caſtel Rodrigo, voor Don Diego de Savedra, en voor den Raets-Heer Marc Antoine Brun. Alle welcke Paſpoorten by ende van wegen haer Hoogh-Mogende op het recommandeeren ende verſoeck van ſijn Hooghept zijn gedepeſcheert den ſeventiende dito ende aen de ſelve gheſonden leggende

mettet leger tot Assenede: die de selve voorts deur een Trompetter schickten aen Don Francisco de Melos tot Gent.

Den 20. Julp rapporteerde de Heer van Meynderswijck ter Vergaderingh presideerende/ dat de Heer Chur-Furst Palts-Graef hem aen sijn Logement was komen bedancken voor de goede devoiren die haer Ho. Mog. deur den Heer van Oosterwijck haer Ambassadeur tot Parijs hadden laten doen voor hem / om sijn Interessen / by voortgangh van Tractaten / daer in mede te mogen doen begrijpen ende enclaveeren: ghelijck hy desgelijcks was midts-desen alhier versoeckende.

Den 5. Augusti is weder geschreve aen de Provintien van Hollandt, Zeelandt, Vriesslandt, Over-Yssel, Stadt ende Landen; ten eynde sy (den 7. Julp niet wesende gekomen volghens voorige versoeck) als noch mochten komen ende haer in den Hage instellen den 25. Augusti / ende den 27. daer aen te treden in besoigne / om te procederen tot Nominatie/ Commissie ende Instructie der Plenipotentiarisen. Ende alsoo tusschen die van Stadt ende Landen quæstie was noopende 't houden van een Lant-dagh: Soo is op 't selve subject oock geschreven aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mo: op dat stuck tot Groeningen synde. In dese tijt quam Advijs dat de Heeren Coninghlijcke Fransche Plenipotentiarisen d'Avaux ende Chavigny binnen een weeck van Paris souden vertrecken; om hier deur te passeren/ ende wiert voorgeslagen ofmen deselve niet behoorde eenige Extraordinaris receptie aen te doen. Daer op niet is geresolveert.

Den 11. Augusti sloech de Heer van Renswoude ter Vergaderinghe Presiderende wederom voor dat men behoorde te versoecken den Heer Graef Wilkem Stadt-Houder van Vriesslandt tot supernumerair Plenipotentiaris nae Munster. Maer Hollandt ende Gelderlandt verklaerden haer niet gereet.

Den 26 ende 27. Augusti is van wegen Breemen ende Hamborgh deur nu weder aen haer Ho: Mo: ghedaen devoir ten eynde van wegen desen Staet ooch tot Munster mocht werden ghesprooken voor de vrye Navigatie ende Commercien op de Weser ende Elve teghen de Continueerende exactien van Denemarck op dese / ende tegen de ghedrepghde Tollen van Oldenburgh op die Riviere.

Waer op geresolveert is na begeeren.

In 't begin van September is endlijck by der handt ghenomen de besoigne over de besendinge Commissie ende Instructie: eboch eerst ghesprooken van eene Militie vast te stellen: waer toe sijn Hooghept ende den Raet van State versocht zijn om een Lijst te maken.

De Heeren van Zeelandt lieten aenteekenen / te consenteeren in dese besoigne, onder expresse conditie nochtans, dat aen de respective Provintien soude werden ghegheven contentement ende satisfactie over de voornoemde Instructie ende Pointen die met den vyandt souden worden verhandelt: of dat anders by faute van dien dit haer Ed. Mo. consent ende verklaring van nu voor als dan voor geen consent sal worden gehouden.

Den 7. September werdt voor ghestelt waer men de Heeren d'Avaux ende Chavigny (in wiens plaets daer na ghenomineert is de Heer Servient) soude logeeren: ende goedt ghevonden deur den Hof-Meester Mortaigne den Ambassadeur van Portugael (dien men om 't ongheluck van Brandt / sijn Huys

over

over ghekomen/ hadde toegeſtaen te logeeren in 's Landts Huyſinge) te laten verſoecken/ of hem niet ſoude believen te deſlogeeren uyt de ſelve Huyſinge en gaen logeeren by den ordinaris Ambaſſadeur: maer hy antwoordde acte te hebben van haer Ho. Mo. om te blijven woonen in deſelve 's Lants Huyſinge gedurende ſijn verblijf alhier: ende dattet wel mocht gebeuren (deſignerende dat 't gemeene peupel alhier ſijn Huyſingh eens had geplundert; ende datmen hadde geweygert hem eenige Huyſen te verheuren) dat hy ook den ordinaris Ambaſſadeur ſoude moeten nemen in ſijn Huys.

Den 12. September heeft d'Ambaſſadeur de la Thuillerie ende eenige dagen daer na ook d'Ambaſſadeur van Portugael Fr. d'Andrade Leitao expreſſe Audientie ghehadt ende t'elckens op expreſſe Brieven van den Koninghe van Vranckrijck ten eynde deur faveur van Vranckrijck ende deſen Staet ook de Portugaelſche Ambaſſadeur mochten werden gheadmitteert op de Munſterſche by-een-komſte. Ten minſten ende by proviſie datſe mochten paſſeeren van hier nae Munſter/ als ſchuylende onder de Salvi Conductus van de Franſche ende van deſen Staet. Daer op heeft men ſich voor die tijdt niet verklaert.

Den 20. October ſijn tot de Munſterſche beſoigne genomineert de Heeren van Meinertſwijck, ende Aernem van Gelderlandt/ de Heeren van Mathenes, van Stevelshoeck, Schaep, Keſſel ende Catz, van wegen Hollandt/ de Heeren de Knuyt ende Staveniſſe uyt Zeelandt/ de Heeren van Nederhorſt ende van der Hoolck van wegen Utrecht: de Heeren Krack ende Veltdriel van weghen Vrieſlandt; de Heeren Aldringa ende Klant wegen Stadt ende Landen: Over-Yſſel abſent ſijnde.

Den 31. Octobris heeft men op 't Papier gebracht de naervolgende Preliminaire Pointen.

Pointen van Importantie, die men ſoude behooren vaſt te ſtellen, alvoorens te treden tot Handelinghe met den Vyandt van Beſtandt of Vrede.

„DAt de Regeeringe/ Hooghept/ Vryghepdt/ ende Eenighepdt van den „Staet ende de Provintien reſpective/ met der ſelver Rechten ende Pri„vilegien ſullen geconſerveert ende gemaintineert worden volghens de „Unie/ ende de Unie ſelfs/ gelijck die geſloten en gepubliceert is den 29. Ja„nuarp 1579.

Doch dat de Religie ghehouden ende gehanthaeft ſal worden/ ghelijck die „Anno 1619 in den Synode Nationael tot Dordrecht is beveſtight/ ook ver„volgens hier te Lande aengenomen.

Ten derden/ dat van de Militie te peert ende te voet/ met den gevolge ende aenkleven van dien/ in conformite van den Staet/ daer van op voorgaende „Advijs van ſijn Hooghept ende den Raet van State/ te formeeren ende vaſt „te ſtellen/ voor den tijdt van het te maecken Beſtandt met den Vyandt/ ende „ghedurende het ſelve/ in geenen deelen en ſoude mogen werden verminderd „veel minder gecaſſeert.

Ende op dat de drie boven-verhaelde Pointen/ als weſende fteunſels van „den Staet deſer Provintien/ moghen ſijn ende blijven onveranderlijck/ ſoo

„ſullen de Provintien heplighlijck beloven/ oock houden/ eickanderen de hant „te bieden / tot weeringhe van alle 't ghene ter contrarie van de boven-ghe„ſtelde dzie Pointen ſoude moghen voor-ghenomen worden / Ende ſal daer „van ghemaeckt worden een Acte / die de Heeren Ghedeputeerde van de „reſpective Provintien ſullen onderſchrijven ſoo voor haer ſelven als van „weghen de Heeren der ſelver Principalen ende hare Succeſſeuren/ in kracht „van de ſpeciale Procuratie ende Volmachten / daer op van de Heeren der „ſelver reſpective Principalen upt te brenghen / ende ſal oock een Formu„lier van Procuratie daer toe worden in-gheſtelt / op dat alles op eenen ende „den ſelfden voet eenpaerlijck mach komen te geſchieden.

Ten vierden/ datmen by Succes van Tractaet met den Pand/ de Croone „van Vranckrijck ſal verſoecken / te willen maecken een vaſte ende bundighe „Alliantie met deſen Staet./ daer by Vranckrijck aen de ſelve Staet ſoude „beloven / dat in cas de Koningh van Spangien het voornoemde Tractaet „quame te verbreken / ende aen te taſten eenighe plaetſe by ofte van weghen „deſen Staet gepoſſideert / beſet of gehouden werdende/ dat de Kroone van „Vranckrijck met den voorſz Koninck van Spagnien alsdan ipſo facto in „Oorlogh ſouden moeten treden / ende van gelijcken oock deſen Staet / als „Spagnien ſoude komen te breecken met de Hooghſt-ghemelte Kroone van „Vranckrijck.

Ten vijfden / dat geduprende de onder-handelinge met den Pant / egeen „Volck van Oorlogh en ſal worden afgedanckt.

Ten ſeſten / dat alle Preparatien ten Oorlogh ſullen werden gemaeckt ge„lijck men gewoon is in deſen Staet van Jaer tot Jaer te doen.

Ten ſevenden/ dat alle mogheliſche debvoiren ghedaen ſullen worden / ten „eynde dat gelijcke middelen eenpaerlijck in alle de Provintien in-ghevoert / „geheven oock verantwoort mogen worden.

Ten achtſten / dat by het beſlupt / van het te maecken Tractaet met den „Pant oydre geſtelt ſal worden tot afloſſinge ende betalinge van des Gene„ralitepts ſchulden / ende dat ten dien fine eenige Generale middelen gemeen „gemaeckt ende ingewillight ſullen moeten worden.

Ten negenden / dat de Convoyen ende Licenten ſullen worden gheconti„nueert / volghens de Lijſte daer van in treyn zijnde / ten minſten ſoo langhe „ende ter tijdt ende wijle toe als de loopende ſchulden / midtſgaders de Pen„ninghen op Intereſt ghereguleert / ſtaende ten laſte van de reſpective Col„legien ter Admiralitept volkomentlijck ſullen zijn voldaen ende ghequeten.

Aengaende de Militie: de ſelve wierd gheſtelt op acht-en-ſeſtich ende een half Compagnie Ruyteren ende op vier hondert ende ſeven-ende-ſeſtigh Compagnien te voet: te ſamen ſterck vijf duyſent vijf hondert ende tachtich Ruyteren, ende negen-en-dertich duyſent negen hondert ende tachtich Koppen te voet: bedraghende ten 42. daghen ſeven hondert ende tachtich duyſent ſeven hondert vijf-en-dertich gulden tien ſtuyver, ende in 't jaer ſes Millioenen ſeven hondert, vier-en-tachtich duyſent negen hondert twee-en-ſeſtich gulden elf ſtuyver. Daer werdt goedt ghevonden een Acte te doen in ſtellen om de dzie bekende preliminaire pointen te beſweeren. Ghelijck oock verbolghens / ghetreden zijnde in de lecture ende beſoigne over de ſtoffe ende ingredientien tottet maecken der Inſtructie / onder Eet aen 't Landt ghedaen

belooft

belooft is alles ſecreet te houden: edoch alſoo / dat een peder wp ſtont ende moeſte ſtaen om aen ſijne Principalen daer van te refereren: om 't welcke te doen verſtaen wiert dat vande ſelfde ſtoffen ende ingredienten ſouden werden gegeven Coppen / aen pder Prouintie een: om de welcke t'ontfangen ghenoemt ſijn de Heeren van Meyndertſwijck, Catz, Staveniſſe, Nederhorſt, Crack ende Clanth.

De Heeren Grauen van Avaux ende Servient Koninghlijcke Franſche Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen entlijck den achtiende November den Maes af gekomen zijnde tot Dorth: ſoo hebben ſy ſeer ghetracht / om op meer als ghewoonlijcke maniere te werden ontfanghen: onder pretext / dat dit een ſeer aenſienlijcke ende extra-ordinaris beſendinghe was / maer men vreeſde dattet was in der daet om van dat Extraordinaris te maecken een ordinaris: zijnde een eyghenſchap der Grooten altijdt plus ultra te gaen: ſoo wel in de Ceremonialien als in de Realiteyten. Eerſtelijck wierd voor-geſtelt of men niet behoorde een ghequalificeert perſoon te ſepnden tot Rotterdam, om haer te complimenteeren / behalven de ordinaris verwillekominghe die aldaer geſchiede deur den Hof-Meeſter Mortaigne. Ten tweeden / of men niet behoorde den Magiſtraet tot Rotterdam te verſoecken om deur twee a drie Compagnien Borghers de ſelve te recipieeren / oock ghedurigh defrapeeren. Ende tot Delft deſghelijcks. Ten derden / wat receptie men haer aen de Hoorn-Brugghe ſoude doen. Ten vierden; of men niet behoorde hier in den Haghe haer een dagh of twee langher te defrapeeren als ordinaris. Waer op ghedelibereert zijnde is verſtaen aengaende het eerſte ende tweede / dat daer in niet houde werden ghetreden / maer ſulcks te laten tot diſcretie van de Magiſtraet. Het derde is ghelaten nae oude ghewoonte; nopende het defrapement deſghelijcks; ſoo veel de qualitept der daghen aengingh. Edoch in qualitept van ſpijſinghe; dat men ſoude trachten d'eere van 't Landt wel waer te nemen. Tot de receptie by de Hoorn-Brugge is voor deſe eene repſe noch verſocht de Heer Prins Willem; als zijnde een Extra-Ordinaris aenſienlijcke Ambaſſade; om het groot werck dies weghen ſy quamen. Ende hoewel de Heer Braſſet daer nae noch wederom heeft doen proponeeren dat men de wel-ghemelde Ambaſſadeurs mocht ontfanghen met eenighe of een Compagnie Borghers in den Haghe: ſoo is ghereſolveert hem wel dupdelijck te antwoorden / dat men de ſelve ſoude inhaelen nae ouder ordre / ghewoonte / ende practijcke; ende dat tot de receptie ſoude werden verſocht de Heer Prins Willem alleen voor deſe repſe.

De Hofmeeſter Mortaigne ſchreef dat de Heeren Ambaſſadeurs waren den 20. November aenghekomen tot Rotterdam, ſullende aldaer blijven tot den 22. ſijnde vier Maeltijden: ende alſoo men niet ghewoon was aldaer te betalen voor d'Ambaſſadeurs als twee Maeltijden: Verſocht te weten of hy nu meer ſoude betalen als twee. Daer op is geantwoort om dattet wat Extraordinaris was: dat hy al de vier Maeltpden ſoude goet doen. Den 22. November ſchreef hy dat d'Ambaſſadeurs noch langher als de vier Maeltijden gedachten te blijven: Verſocht te weten hoe hy hem ſoude draghen aengaende deſelve Maeltijden / die ſy boven de vier aldaer ſoude teeren. Hem wiert uptdruckelijck gheantwoort ende ghelaſt: indien hy

noch geen opening hadde gedaen van de vier Maeltijden te sullen betalen; dat hy 't by de twee/ na ouder gewoonte/ sonde laten blijven: Doch soo hy opening had ghedaen van de vier: dat hy 't daer by soude laten blijven: sonder eenigh Maeltijdt meer te betalen. Men wist wel dat de Ambassadeurs sulcx niet deden upt meenage: Maer om/ plus ultra, altijd pets boven desen Staet te ghewinnen: in plaets dat Vranckrijck aen haer Ho. Mog. nu soo veel jaren d'Eere/ Rang/ ende Titelen verminderde: gelijck hier na noch sal worden getoont.

Den 23. November notificeerde Mortaigne dat sy den selven dagh/ Namiddagh ten vier uren meenden te zijn by de Hooge-brugge: alwaer sy deur sijn Hooghept Prins Willem met een groot ende Princelijck gevolgh ende Carossen wierden ontfangen ende ghevoert in haer Loghement in 't Huys van Assendelft in 't West-eynde. De Heeren Aernhem, van der Camere, Vosbergen, Nederhorst, Veltdriel, ende Aldringa werden ghecommitteert haer te verwillekomen in haer Logement ende d'eerste-mael haer ghesellschap te houden ten Avontmale. Van waer de Heer de Avaux sich absenteerde/ onder prætext van indispositie: Maer in der daet/ soomen præsumeerde/ upt Groothept ende om te toonen sijn ongenoeghen van datmen haer geen meer ende Extraordinaris Receptie hadde gedaen. Edoch de Heer Servien vondt sich t'elckens aen de Maeltijdt: gaende alle sijne discoursen daer heen dat de sincere meyninge der Koninginne Regente ende des Raets was om Vrede te maken; datter reede al te veel Chrijsten Bloet was vergoten: datmen sich behoorde te spoeden: ende geen meer tijt verliesen.

Na dat sy den 2. Decemb. met ende neffens den Heer Ordinaris Ambassadeur la Tuillerie (de Heer d'Avaux doende het woort hebbende den Heer van Servient aen sijn rechter ende den Heer la Thuillerie aen sijn Slincker-handt:) Publijcke ende met opene deuren audientie hadden gehadt/ proponerende in Generale termen: so verfochten sy Commissarien: daer toe genomineert werden de Heeren van Meynertswijck, Mathenes, Pauw, Knuyt, Hoolck, Ripperda, ende Aldringa. De Heer Veltdriel alleen hier sijnde van weghen Vrieslandt/ verklaerde sijne gelegenthept niet te zijn/ de Conferentien waer te nemen: Edoch in de besoigne te Consenteren.

De Credentiael, als sijnde eenighsins essentieel heb hier by ghestelt.

SEer waerde en groote Vrienden, Bondt-genooten en geconfedereerden, wy senden naer Duytslandt onse waerdste en bemindste Neef, *Henrijck van Orleans*, Hertoch van Longeville, en van Touteville, souveraine Prince en Graef van Neufchastal, Graef van Dunois, en van Tancarville, erffelijck Conneſtabel van Normandyen, Gouverneur, en onse Lieutenant Generael in 't geseyde landt, Capiteyn van 100 ghewapende mannen van onse Ordonnantien, en Ridder van onse Orders; Onse waerdste en ghetrouwe, de Heer *Claude de Mesmes*, Graef van Avaux, Commandeur van onse gheseyde Orderen, Surintendent der Finantien van Vranckrijck, en een van onse Ministers van Staet; en onse beminde en getrouwe, de Heer *Abel de Servient*, Graef de la Roche, Raedts-heer in alle onse Raden, alle drie in qualiteyt van onse Plenipotentarissen, om van d'alghemeene

Vrede

Vrede te handelen, gheſamentlijck met onſe Geallieerden en Bondt-ghenooten. En alſo wy, inde conjuncture van de handeling, die tot *Munſter* geſchieden ſal, begeeren onſe goede intentien aen u te betuyghen, ſoo ſchryven wy u deſe, door 't advijs van de Koningin Regente, onſe eerwaerdighſte Vrouw en Moeder, om u te ſegghen dat, alſoo wy de ſelve goede wil hebben, die wijlen de Koning, onſe eerwaerdichſte Heer en Vader, gehad heeft, om de naeuwe verbintenis en eenigheydt, die hy met uw Provintien ghecontracteert en gemaeckt hadt, te onderhouden. wy order gegeven hebben aen de geſeyde Heeren Graven *van Avaux* en *de la Roche*, om in Hollant te trecken, als onſe extraordinare Ambaſſadeurs, aen de welcken wy hebben doen expedieren en verlenen een ſuffiſant pouvoir en volmacht, om te verſamelen met onſe lieve en getrouwe, de Heer *de la Tuillerie*, Raetsheer in onſe Raet van Staet, en onſe Ambaſſadeur in Hollandt, en te concerteren, arreſteren en te tekenen met de genen, die van u macht ſullen hebben, alle Tractaten, en Artijckelen, die dienſtigh gheoordeelt ſullen worden, aengaende onſe en uwe Intereſten, die te vereffenen zijn, om tot de concluſie en 't beſluyt van de geſeyde Vrede te gheraken; hebben expreſſelijck en wel uytdruckelijck aen onſe geſeyde Ambaſſadeurs belaſt u van onſe affectie en ghenegentheyt te verſekeren, en particulierlijck naer uw Intereſten te verneemen, om die in d'algemeene Handelingh te brengen met ſoo groote vigeur en wackerheyt, als onſe eyge ſaken, en om u d'intereſten van deſe Kroon ook deelachtigh te maken, om daer af gheſamentlijck te confereren, en om tuſſchen ons en u een ſincere en volmaeckte betrouwen en vrientſchap te conſerveren, om beter tot de gheſeyde algemeene Vrede te geraken, en middelen tot baer verſekeringh te vinden. Ghy ſult dan volkomen betrouwen op hen nemen in al 't geen dat ſy van onſent weghen aen u ſullen doen verſtaen. Hier op bidden wy God, dat hy u waerdſte, groote Vrienden, Bondt-genooten en Geconfedereerden, in ſijn heylige en waerdige bewaring neem. Gheſchreven te Parys, de leſte dach van September, 1643. uw' goede Vriendt en Geconfedereerde. Ghetekent *Louys*, lager *de Lomenis*.

't Opſchrift was.

Aen onſe waerdſte, groote Vrienden, Bondt-genooten en Geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

In 't begin van de Conferentien alſoo de Koninckl̃ijcke Franſche Ambaſſadeurs ſoo ſeer geſtaen hadden om meer eere t'ontfanghen / als ſy ghewoon waren / ſoo nam men oorſaecke om te klagen / van dat de Koningh ende ſijne Ambaſſadeurs deſen Staet / ende d'Ambaſſadeurs van dien pooghde haer eer / ende Titulen te verminderen. Maer wat inſtantie daer op werdt ghedaen: ſoo hebben ſy 't altijdt met een / ongelaſt te zijn, geëxcuſeert / ſy ſpraken van 't ſiedzes ende herſtellinge van 't onlanghs geſlagen Leger van Gubrian: ende van de ſubſiſtentie der Prinſeſſe Landt-Gzavin ende van haer Armee: ſchijnende niet weynigh te ſullen hebben te lijden by reflexie van des Graef van Gubrians ghe ſlagen Leger: verſochten dat deſe Staet / als nae by der handt zijnde aen de Princeſſe Landt-Gzavin ſo wel als aen de Guebriaenſche Troupen / hoewel verre zijnde / gelieſde eenige notable hulp te doen, 't zy met volck / gelt / of Ammunitie ende Dibzes. Waer van gerapporteert zijnde / is volgens reſolutie ter naeſte Conferentie geantwoort / dat hare Ho. Mog-

ben-

verblijdt waren van dat ſijn Majeſteyt tot reſtauratie van 't Leger van Guebrian hadde geſchickt een kloeck-Hooft / (den Viconte de Turene) geit / ende Volck / ende datmen de Princeſſe Lant-Gravin ſoude per miſſive en courageeren ende na gelegenthept aſſiſteren doch ſonder eenig effectijf engagement of beloſte van ſecours te ſenden. Waer na is geſproocken ende by de Coninglijcke Franſche gepoponeert; wat Voet men ſoude houden in't Tracteren tot Munſter, waer op gediſcoureert / ende gerapporteert / namaels gereſolveert ende vervolgens geantwoort is dat haer Ho: Mo: ſouden ſenden haere Plenipotentiariſen; ende dat die met die van den Pandt ſouden handelen uyt den eygen Hoofde van deſen Staet, immediatelijck / ende dat eick (de Staetſche ſoo wel als de Franſche) ſouden demeſleren haer eygen Intereſten, Dat men de ſaecke ſoude trachten te dirigeren tot een Treves; die niet minder mocht ſijn als van twaelf Jaren. Doch te ſlupten met onderlingh gheheen bewilligingh: alles pari paſſu: ende namaels d'een breeckende met Spagnien / d'ander oock dienvolgens gelijcheliick ſoude moeten breecken. Teelant ſoo in deſen / gelijck oock te voor heeft gerepeteert haer proteſtatie.

Den 21. Novembris / wiert aen de Heeren Ambaſſadeurs gegeven de volgende Memoriael.

Hun Excellentien ſullen gelieven aen ſijn Majeſteyt te vertoonen dat, na de Treves, in 't jaer 1609. gemaeckt, Koningh *Hewijck de Groot*, van heerlijcke en onſterffelijcke geheugenis, verklaert heeft dat d'Ambaſſadeurs der Heeren Staten van de Vereenighde Nederlanden, een ſouveraine en machtige Staet repreſenterende, bekent en gehandelt ſouden zijn als d'Ambaſſadeur van de Sereniſſime Gemeente van *Venetien*, de welcken ſy immediatelijck ſouden volgen, met hen als by 't kleet te vatten.

En dien volggens hebben de Koninghen van *Vranckrijck*, van groot *Brittanje*, *Sweden*, en Denemarcken, gelijck oock de Sereniſſime Gemeente van Venetien, in alle ontfangeniſſen, verhoringen, ceremonien en ſolemniteyten d'Ambaſſadeurs van de Staet der Vereenighde Provintien getracteert en gehandelt, gelijck de hunnen elders getracteert en gehandelt zijn.

Maer het ſchijnt dat'er eenighe Eclips en verduyſteringh tuſſchen gekomen is door 't miſverſtant der Ambaſſadeurs van de Kroon van Vranckrijck, en d'Ambaſſadeurs van deſe Staet reſpectivelijck; en om te voorkomen, en te remedieren d'inconvenienten, interruptien en inbreucken, die in ghevolgh hier af tot Munſter ſouden konnen voorkomen in de beſoeckingen, communicatien, en nodige correſpondentien tuſſchen de Gheſanten en Volmachtighden van de Kroon van Vranckrijck, en van deſe Staet, ſoo is't dat de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden de Koningh bidden te willen behorelijcke orderen aen ſijn Ambaſſadeur en Plenipotentiariſen geven, die te Munſter ſullen komen, en hun Ambaſſadeurs t'erkennen, ontfangen en Tracteren gelijck ſy d'Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de Sereniſſime Gemeente van Venetien ſullen erkennen, ontfangen en tracteren. Gedaen in den Haghe, in de Vergaderingh van de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden, de 21. van December, 1643.

In deſe tijdt was Diſpute tuſſchen de Provintien aengaende d'onkoſten tot Munſter te draghen. Hollandt verſtont ende begeerde dat yder Provintie haer eyghen Plenipotentiariſen ſonde hebben t'onderhouden. Waer alle d'andere ſeyden ſulex ſtrijdigh te zijn tegen d'ordre van de Generaliteyt: dat

haere

haer Hoog-Mog. in ſulcken gheval oock niet ſouden konnen toeſtaen dat tot Munſter de Handelinghe gheſchiede upt den Hoofde van de Generalitept: daer upt dan oock andere inconvenienten ſouden voortkoomen. Edoch beloofden dat peder Provintie ſoude ſorghe draghen tot promt Turniſſement van haer quote.

Den 14. January verſocht de Koninckliſche Portugaelſche Ambaſſadeur Andrade Leitao wederom verklaringh of deſe Staet hem *in Socium ſuarum legatorum ad congreſſum monaſterienſem* ſoude believen aen te nemen. Waer op alſoo oock alreede te voor de Koningh van Vranckrijck t'wee-mael gheſchreven ende de Koninckliſche Franſche Ambaſſadeurs alhier oock hadden gewach gemaeckt / men gereſolveert heeft te verklaren / gheliſck verklaert is dat hy in qualitept van Ambaſſadeur niet ſoude konnen gaen in 't gheſelſchap van d'Ambaſſadeurs van deſen Staet: maer datmen de macht ende middelen hadde om hem met Convoy te doen in ſeeckerheydt gaen tot Munſter. Wilde hy mede gaen als Edel-man ende particulier; verklaerden haer Hoog Mog. dat ſulcx hem onghewepgert was: maer dat tot Munſter ſijnde ſy hem niet ſoude konnen protegeeren.

Den 26. January heeftmen by Conferentien den Koninghliſche Franſche met allerhande redens ende motiven gheſocht t'induceren tottet maeckten van een Treves voor langhe Jaren: 't welck ſijne reflexie hadde op het negende Point of Artijckel vande namaels gemaeckte Ligue Garantie: daer van tot ſijner tijdt meer ſal geſproocken worden. Item men heeft wederom Inſtantie gedaen om te hebben contentement nopende d'eeren Titulen, Rang, &c. Nopende 't welck de Heer Hage gheweſen Orateur van weghen deſen Staet tot Conſtantinopel heeft gheſtelt een deftigh Gheſchrift: bewijſende dat hy ſoo wel aldaer / als in Poolen ende Duytſlandt, was over-al ghetracteert gheweeſt als een Koninghs Ambaſſadeur. Sulcks is te voor deur den Heer vander Mijle ende andere in Ambaſſade van wegen deſen Staet geweeſt ſijnde / klaerlijck aenghewesen. Waer na is gheklaeght over het veelvoudigh ende mal a propos nemen der Hollandtſche Schepen / deur de Franſche / op de Middelandtſche Zee: daer op ſy niet gelaſt zijnde is in de navolgende Somer gevolght eene expreſſe beſendinge / ende gemaeckt een Tractaet van Marine.

Inde volgende Conferentie hebben de Heeren Franſche verſocht te treden tottet mahen van een Tractaet van Campagnie; Item tot vermeeren van 't Oorlogs deſſeing: verklarende dat de Coningen deſe Somer een Extraordinaris effort meende te doen. Ende alſoo tot dien eynde hare Maſeſtept nieuwe lichtinghe van nooden hadde: ſoo verſochten ſy Monſter ende loop plaets daer toe tot Haren onder Maeſtricht / ſy repreſenteerden oock de ſlechte gelegenthepdt van de Princeſſe Lant-Graevin deur de neder lage van Guebriaen: dat Caſſel ſelf perijckel liep van beleghert te worden: verſochten al noch ſecours van gelt of Volck voor haer.

By volghende ende naerdere Conferentie heeft men de ſaeckie van de Garantſie ghebracht op ſeeckere acht pointen: daer in men 't genoechſaem eens was: diſcrepeerende alleen in een neghende. Men ſepde haer toe-ghe-ſtaen te hebben de Monſterende Loop-plaets tot Haren; ende upt de Magaſijnen te ſullen ſepnden aen de Princeſſe Landt-Graevin / ſoo veel Amu-

nitie als men eenighsints soude moghen missen / sy seyden daer voor danck / ende urgeerden seer de conclusie inde acht bekende Pointen: seyden dat d'andere Plenipotentiarisen tot Munster haer langh verblijf alhier interpreteerden als een onwille der Fransche tot de Vrede. De Heeren Gedeputeerde van haer Ho. Mo. Excuseerden dese langhsaemheyt op d'ongereetheyt der Provintien / ende Constitutie van den Staet: sy hebben wederom daer en tegen van de Fransche versocht een net / klaer ende Categorijck antwoort op de Memorie van den 21. December lestleden raeckende te Tijtel, Rang, Rechter-hant; ghelijck die van Venetien. Maer de Heeren Ambassadeurs gaven te kennen in alle manieren dat sy dien aengaende onghelast waren; ende dat men 't in Vranckrijck te Hove soude moeten soecken. Sulcks was vreemt want het gebleeck klaer dat tot het jaer van omtrent 1632. d'Ambassadeurs van desen Staet waren getracteert geweest / gelijck die van Venetien. Sedert hadde Vranckrijck self / onaengesocht / aen den Heer Prince van Orangien sijn Titel vermeerdert; ende aen desen Staet / Victorieuser / grooter ende glorieuser als te voor / vermindert. Ende hoewel de Provintien / bysonder Hollandt / seer yverigh daer in waren / ende genoeghsaem verklaerden de versamelingh tot Munster niet te sullen noch konnen waer nemen 't en zy haer daer in geschiede contentement: so was 't echter te vergeefs ende scheen daer uyt als of Vranckrijck niet ongaern sach het achter blijven van die van desen Staet van de Munstersche Vergaderingh: om alsoo 't geheele werck ten minsten noch de aenkomende Somer (in dewelcke sy alreede verklaert hadden dat de Coninginne een groot effort meende te laten doen) slepende te houden.

Den 12. Februarij Compareerden de Heeren van Hollant in grooten aental ter Vergaderingh van haer Ho. Mo. ende verklaerden geen openingh te konnen doen op de nieuwe Tractaten met Vranckrijck voor ende aleer sy souden hebben contentement aengaende den Titel, Rang, ende Hant. Daer over is geresolveert met sijn Hooghept te spreecken. Echter wederom in Conferentie komende is men 't eens ghewordẽ op een Subside van twaelf-mael 100000. gulden, ende is over 't maecken van 't Hooft voor de Tractaten veel geverbaliseert: aengaende het woort Seigneurs Estats: in plaets van 't welck de Fransche begheerden datter staen soude Sieurs Estats: Item aengaende 't woordt Respect. De Heeren Fransche versochten oock Paspoort voor den Pausselijcken Nunce om van Colen te gaen na Munster (daer in geen swarigheydt werdt gemaeckt) Item ontslaginge van eenige Roomsch-Catholijcke Geestelijcke Persoonen die uyttet Landt van den Bergh op-gehaelt ende tot Orsoy waren ghebracht / sy toonden oock seecker geintercipieerden Brief van Pedro de la Cotera Gouverneur tot Gelder: daer uyt bleeck dat de troupen van Lamboy waren in dienst van Spangien: ende dat daerom desen Staet de selve behoorde als vyandt / niet als Neutrael / te houden. Maer beneffens de selve Pointen was het principaelste subject der Conferentie de Ligue Garantie. Men isset aengaende de acht Pointen wel eens geworden: Maer de swarigheyt was over seker negende point (hier na volgende.) 't Welck de Provintien / insonderheydt Zeelandt seer urgeerden; ten minsten dattet als een secreet of bysonder Artikel mocht werden gepasseert. Maer de Heeren Fransche verklaerden geen last daer toe te hebben.

De

De Heeren van Zeelandt hebben weder gheprotesteert / dat ſy niet verſtonden / mettet aennemen der acht Pointen te maecken eenige verandering / innovatie / of confirmatie / der Tractaten van 't jaer 1630. 1634. ende 1635. Maer die te laten in haer valeur / ſtonden wel toe de 1. Pointen: doch niet te connen aennemen dat in 't 4. ende 5. geſept wiert dat die van Vranckrijck ende die van deſen Staet hare reſpective Negotiatien tot Munſter niet meer ſouden mogen avanceren d'een als d'ander / als zijnde niet alleen niet practicabel maer oock ondienſtigh voor den Staet: zijnde genoegh dat d'een ſonder conſent van d'ander niet ſoude mogen ſlupten.

Aen de Koninckſijcke Franſche Ambaſſadeurs is weder devoir gedaen om de Tytel, Rang, Handt, &c. haer ſeggende dat het ſlupten van deſe 8 Pointen of Ligue Garantie ſoude vruchteloos zijn: ſoo de Staet aengaende de ſelve Ceremoniale pointen geen Satisfactie kreegh: Want men geen Viſite d'een aen d'ander ſoude connen doen / ende ſonder viſite geen communicatie. Maer niet is verkreghen als renvoy aen 't Hof: deſweghen aen den Commiſſaires Houſt (alſoo d'Ambaſſadeur Lier hier was) is geſchreven. Ende dewijl de Heeren Franſche al noch refuſeerden aen te nemen het IX. Artikel: ſo zijn de Heeren Gedeputeerden geauthoriſeert des onaengeſien het ſelſde Artikel aen de Heeren Franſche over te leveren: met bypoeginge dat haer Ho. Mog. het gemelde IX. Artijckel / het caſus voorvallende houden als gheinſereert in het Tractaet der bewuſte 8. Artijckelen. Die van Zeelandt verklaerden al noch ongelaſt te zijn ende in 't gene voorſz. niet te conſenteeren als onder 't wel-behagen van haer Heeren Principalen; ende onder voorige protestatie.

De Teyckening van 't Tractaet van Campagne is geſchiet in den Hagghe den 19. Februarij / ende dat van de acht Artijckelen of Ligue Garantie den 1. Martij: geliſck de ſelve alhier volgen.

LOuys, door Godts genade Koning van Vranckrijck, en van Navarre, aen alle de genen, die deſe tegenwoordige letteren ſullen ſien, *Saluyt*. In onſe Raedt geſien en geëxamineert hebbende het Tractaet, dat in onſe naem gemaeckt is in den Hage in Hollandt, en getekent door onſe waerdſte en ghetrouwe *Claude de Meſmes*, Graef van Avaux, Commandeur van onſe Orderen, Surintendent van onſe Finantien, en een van onſe Miniſters van Staet; en onſe welbeminde en getrouwe *Abel Servient*, Graef de la Roche, Raetsheer in alle onſe Raden, onſe Extraordinare Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſſen voor d'algemeene Vrede; en onſe beminde en getrouwe *Gaſpert Coignet de la Tuillerie*, Raedtsheer in onſe Raden, en onſe Ambaſſadeur by onſe waerdſte groote Vrienden, Bondt-ghenooten en Geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, onſe Commiſſariſſen in dit deel, met de Heeren Gedeputeerden *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen en Meinerſwijck, Seneſchal van Tieler- en Bommeler-waert; *Ian van Mateneſſe*, Heer van Mateneſſe, Riviere, Opmeer, en Souteveen; *Iacob Catz*, Ridder, Raet Penſionaris van Hollant en Weſt-Vrieſlant; *Ian de Kuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Vosmeer, eerſte en vertonende d'Edeldom in de Staten van 't Graefſchap Zeelandt, en ordinaer Raets-heer van onſe waerdſte en welbeminde Neef, de Prince van Oranjen; *Gijſbrecht van der Hoolk*, oud Burgermeeſter van de Stadt Utrecht; *Franciſcus van Donia* te Hinnema in Heytſum; *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, Boetzlo en Hengelo; en *Adriaen Clant*, Heer

van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onse geseyde Ambassadeurs, en der geseyde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten, Pouvoirs en Volmachten, d'inhoudt volght.

De Koning, door 't advijs van de Koninginne Regente, sijn moeder, considereerende de weynighe inclinatie, die de ghemeene vyanden altijdt tot de Vrede ghehadt hebben, en dat, schoon sy, om de handelingh daer af, eyndelijck een deel van hun Plenipotentiarissen en Volmachtighden naer Munster hebben ghesonden, sy sich souden konnen contenteeren en vernoeghen met dese schijn, en de saecken in verwylingh trecken, soo sy niet door de wapenen ghedwonghen worden tot een redelijck accommodement te verstaen. Om tot soo goedt een eynde te verstaen, soo heeft sijn Majesteyt gheresolveert en ghesloten hen, ghesamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, op het krachtighste, dat men sal konnen, in dese veldt-tocht aen te tasten. *En om aen de geseyde Heeren Staten middel te geven van de kosten te dragen, die sy verplicht sullen zijn voor een groote aenslagh te doen*, soo heeft sijn gheseyde Majesteyt hen willen accorderen en toestaen voor het tegenwoordigh jaer van 1644. een secours van Extraordinaer gelt, conform met die Conditien, de volgen.

I. Sijn Majesteyt sal/ gedurende het tegenwoordigh jaer van 1644. de geseyde Heeren Staten Generael assisteren met de somme van 1200000. ponden, de welcke de geseyde Heeren Staten effectivelijck sullen imployeren en besteden tot d'onderhoudingh van Extraordinare krijghslieden / die alreede geworven zijn / of noch geworven sullen mogen worden; in voeghen dat de geseyde somme van 1200000. ponden tot geen ander gebruyck sal mogen worden gediverteert: 't welck de geseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven/ en religieuselijck sullen onderhouden/ om door alle wegen en middelen/ die hen mogelijck zijn/ de vyanden lichtelijcker t'attaqueren en aen te tasten.

II. Sijn Majesteyt sal voor 't geseyde gelt Assignatien doen geven/ die goet sullen zijn/ en tot contentement en vernoeginghe van de geen/ die de gheseyde Heeren Staten hier toe sullen gelieven in Vranckrijck t'authoriseren/ om in de loop van dit tegenwoordigh jaer effectivelijck binnen Parijs betaelt te worden. De betalingh sal geschieden in drie termijnen te weten 400000. ponden benessens de respective ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet / 400000 ponden in de maendt van Julius naestkomende/ en d'andere 400000 ponden in de maendt van October daer aen volghende.

III. Door middel van 't welck de geseyde Heeren Staten sich verobligeren/ en verplichten hun heyr/ dat goedt en sterck sal zijn/ in 't veldt te brengen/ om een considerabele aenslagh te doen: gelijck sijn Majesteyt oock van sijn zijde belooft/ een goedt en sterck heyr in 't veldt te brengen/ om desgelijcks een considerabele aenslagh in Nederlandt te doen/ of de vyanden op 't meest/ dat hem mogelijck sal zijn/ t'incommodeeren.

IV. De geseyde Heeren Staten consenteeren en bewilligen datmen de pensioenen der Fransche Officieren van de geseyde somma van 1200000 ponden, afnemen en reserveeren sal/ om op de selve voet en wijse betaelt te worden/ gelijck verdraghen is door het Tractaet van de 17. Junius / 1630. en dat van de 14. April 1634. en dat de geen/ die de geseyde Heeren Staten te Parijs sullen committeeren/ om de geseyde somma van 1200000 ponden t'ontfangen/ verplicht sal zijn om daer de somma/ die de gheseyde pensioenen beloopen/ van de leste termyn der betaling te betalen.

V. Sijn

V. Sijn Majeſteyt en de gheſeyde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck de teghenwoordighe Artikelen ratificeeren in de tijdt van ſes weecken / of twee maenden / indien ſulcks geſchieden kan.

VI. Dit tegenwoordigh Tractaet ſal niets derogeeren en verminderen aen de voorgaende Tractaten / tuſſchen ſijn Majeſteyt en de geſeyde Heeren Staten gemaeckt / alle dewelcken in hun kracht en vigeur ſullen blijven / om van weer-zijden getrouwelijck en religieuſelijck uytgevoert te worden.

Tot beveſtiging van't welck wy voorgenoemde Ambaſſadeurs en gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-Brieven, deſe teghenwoordigen met onſe ghewoone ſignatueren en mercken hebben onder-geteken't, en onſe Wapen-zeghels daer aen doen ſtellen. In den Haghe in Hollandt, deſe 29. Februarius 1644. Geteken't *de Meſmes*, *Servient*, *la Tuillerie*, *Bartolt van Gent*, *I. van Mateneſſe I. Cats*, *Knuyt*, *Hoolck*, *Donia*, *Clant*. Met hun Wapen-zegels gezegelt.

Tot meer verklaring van't derde Artijckel, deſe dagh gepaſſeert, is verdragen dat de Koning, en de geſeyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yeder een heyr in 't veldt ſullen brengen, beſtaende in 18. of 20000. *mannen te voet*, en in 4500. of in 5000. *paerden*: dat de gheſeyde heyren ten langhſten in 't *midden van Meymaent* naeſt-komende in de Nederlanden ſullen treden, 't en waer dat de gheen, die over de heyren des Koninghs van Spangien commandeerde, de ſijnen eer in 't veldt bracht; in welck geval de Koningh, en de gheſeyde Heeren Staten verplicht ſullen zijn de hunnen oock in tijdts in 't veldt te brenghen naer welcke zyde dat de vyanden ſich ſullen moghen keeren: dat het heyr der gheſeyde Heeren Staten een plaets van ſoodanighe conſideratie ſal aentaſten, dat de vyanden merckelijcke ſchade daer af ſullen ontfanghen, en dat het heyr van ſijn Majeſteyt oock een aenmerckelijcke plaets ſal aentaſten, of met intrecken in't landt der vyanden ſoodanigh een diverſie maecken, dat ſy verplicht ſullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten te houden, om ſich teghen de deſſeynen van ſijn Majeſteyt te ſtellen, en ondertuſſchen mijn Heer de Prince van Orangien ſoo veel te meer bequaemheydt heeft om een gheluckigh ſucces en gevolgh van ſijn aenſlagh te verkrijghen. Wel verſtaen zijnde dat in gheval het heyr van ſijn Majeſteyt alleenlijck een diverſie maeckt, het ſich 14. daghen voor dat van de gheſeyde Heeren Staten in 't veldt ſal begeven: en in gheval dat men reſolveert en beſluyt dat de beyde heyren plaetſen ſullen attaqueeren, en aentaſten, ſoo ſullen ſy ſich preciſelijck op een ſelve dagh in't veldt begeven, ſonder daer in te falen, op verbeurte van manquement van trouw van weer-zyden.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich om op d'achtſte dach van April 30. *wel-toegheruſte oorlogh-ſchepen*, van twee, drie, vier en vijf hondert vaten op hun koſten in de Canael van Kalis te doen paſſeeren, om den vyanden d'inkomſt in Vlaenderen ter zee te beletten. En in gheval dat het heyr des Koninghs eenighe plaets op de Cuſt van Vlaenderen aentaſtte, ſoo ſullen de geſeyde 30 ſchepen altijdt op de geſeyde Cuſt blijven, ſoo lang als d'aenſlagh ſal dueren, en de plaets, door het heyr des Konings belegert, ſoodanich ter zee beſluyten, dat ſy ter zee niet geſecoureert kan worden, noch door de krachten des Konings van Spangien, noch door die van eenige andere macht, die 't ſou mogen weſen, die hen ſou willen byſtaen, onder hoedanich een ſchijn het oock was. De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich oock in 't voor-genoemde geval al de Vivres te doen convoyeeren, die van de Cuſt van Vranckrijck ſal komen, naer de plaets, daer 't heyr van

ſijn Majeſteyt ſal zijn, of voor een redelijcke prijs Vivres aen hen te beſchaffen; ſo de winden niet toelaten dat men genoegh uyt Vranckrijck derwaerts brengt, en ſoo ſy goedt is om gevoert te worden uyt de Landen der geſeyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden naer de gheſeyde plaets, en daer het heyr des Konings ſal zijn, om ſijn deſſeyn uyt te voeren, in 't welck ſijn Majeſteyt nimmer ſijn wapenen ſou engageeren en belemmeren ſonder het vertrouwen dat hy heeft, dat d'inhoudt van 't geſeyde Artikel getrouwelijck en punctuelijck uyt-gevoert ſal worden door de geſeyde Heeren Staten, die dit beloven, en ſich daer toe verplichten, op verbeurte van manquement van trouw, en infractie en brekingh der Tractaten, door hen met ſijn Majeſteyt gemaeckt.

De gheſeyde Heeren Staten beloven oprechtelijck aen de heyren van ſijn Majeſteyt pas en repas op de Rhyn te *Weſel*, en oock pas en repas op de Maes te *Maſtricht*, als ſy door ſijn Majeſteyt daer toe verſocht ſullen zijn, behoudens dat het niet zy om hun Staet te prejudiceeren, en nadeelighte zijn.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich hun heyr ſo lang in 't veldt te houden, als de welſtandt van de gemeene ſaeck ſal vereyſchen, en de tijdt en 't weer ſal konnen toelaten.

Tot beveſtiging van 't welck wy Ambaſſadeurs en Gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-Brieven, deſe tegenwoordigen met onſe ordinare en gewoone mercken hebben getekent, en onſe Wapen-zegels daer aen doen ſetten. In den Hage in Hollandt, deſe 29 van Februarius, 1644. Was ghetekent, *de Meſmes*, *Servient*, *la Tuillerie*, *B. van Gent*, *Ioan van Mateneſſe*, *I. Cats*, *I. de Knuyt*, *G vander Hoolck*, *Fr. van Donia*, *Adriaen Clant*.

Hier na volghden de Reſpective Procuratien ende Ratificatien in Communi forma.

Het Tractaet van Ligue Garantie luyde als volght.

Louys, door Gods genade Koning van Vranckrijck en Navarre, *aen alle de genen*, die deſe tegenwoordige Brieven ſullen ſien, *Saluyt*. In onſe Raedt ghe-ſien en geëxamineert hebbende het Tractaet, dat in onſe naem in den *Hagbe* in Hollandt is gemaeckt, en getekent door onſe waerdſte en getrouwſte *Claude de Meſmes*, Graef van Avaux, Commandeur van onſe Orderen, Surintendent van onſe Finantien, en een van onſe Miniſters van Staet, en onſe welbeminde en ghetrouwe *Abel Serviens*, Graef de la Roche, Raetsheer in alle onſe Raden, onſe Extra-ordinare Ambaſſadeurs, en onſe Volmachtighden voor d'alghemeene Vrede; en onſe beminde en getrouwe *Gaſper Coignet de la Tuillerie*, Raedtsheer in onſe Raden, en onſe Ambaſſadeur by onſe waerdſte groote Vrienden, Bondt-genooten en geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in deſe handel onſe Commiſſariſſen met de Heeren Ghedeputeerden, *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen en Meynderſwijck, Seneſchal van Bommel, Tieler- en Bommeler-waert, *Ian van Mateneſſe*, Heer van Mateneſſe, Riviere, Opmeer en Souteveen, *Adriaen Paauw*, Ridder, Heer van Heemſtede, Hogerſmilde, van Rietwijck en Nieuwerkerck, Raedtsheer, en Reken-meeſter van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt, *Ian de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Voſmeer, eerſte en verthoonende d'Adel in de Staten van 't Graefſchap van Zeelandt, en ordinaer Raedtsheer van onſe waerdſte en welbeminde Neef, de Prince van Orangien, *Cijsbert vander Hoolck*, oudt Burghe-meeſter van de ſtadt Uytrecht, *Franciſcus van*

Donia

Donia te Hinnema in Hielſum, *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, Boculo en Hengelo, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onſe geſeyde Ambaſſadeurs, en der geſeyde Heeren Gedeputeerden; van welcke Tractaten en macht d'inhoudt volght.

De Chriſtelijckſte Koning, door 't advijs vande Koninginne Regente, ſijn moeder, aen de Staet der Vereenighde Nederlanden continueeren willende de ſelve *affectie en goetgunſtigheyt*, die d'overleden Koningen *Henrijk de Groot, en Louys de XIII.* van heerlijcke geheugenis, aen hen hebben betuyght, en geconſidereert en overwogen hebbende hoe nootſakelijck het is voor de gemeene welſtandt dat de ſelve Unie, eenigheydt en intelligentie, die tot hier toe tuſſchen Vranckrijck en de geſeyde Vereenighde Nederlanden heeft geweeſt ſoo langh als d'oorlogh gheduert heeft, voor het aenſtaende onderhouden, en noch meer beveſtight word uyt oorſaeck van het Tractaet, dat tot Munſter gemaeckt ſal worden, tot vordering en ſekerheydt van 't geſeyde Tractaet. En op dat de gemeene vyandt, verliefende de hoop van ooit te konnen *ſcheyden d'Intereſten van Vranckrijck met de genen van de geſeyde Staet der Vereenighde Nederlanden*, eer bewoghen ſou worden om te conſenteeren en bewilligen in een ſeeckeren redelijcke accommodement, dat een geduerige ruſt in de Chriſtenheyt kan oprechten en beveſtigen, en voornamelijk in Vranckrijck, en in de geſeyde Vereenighde Nederlanden, ſoo heeft ſijn Majeſteyt gewilt dat ſijn Extra-ordinare Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſſen, die hy genoemt en verkoſen heeft voor de handelingh van d'algemeene Vrede, eer ſy ſich in de ſtadt Munſter vervoeghden, deur deſe Landen ſouden trecken, om daer te handelen en te beſluyten de middelen, die bequaemſt zijn om geſamentlijck deſe goede intentie uyt te voeren: en de Heeren Staten Generael der geſeyde Vereenighde Nederlanden, *erkennende met alle ſoorte van reſpect, eerbiedigheyde en danckbaerheydt de weldaden, faveuren en aſſiſtentien, die van tijdt tot tijdt door Vranckrijck aen hen meê gedeelt zijn, en bedanckende ſijn Majeſteyt van d'eer van een ſoo importante en gewichtige Ambaſſade*, hebben gedeputeert eenige perſoonen van qualiteyt, dewelcken tot verſcheyden malen vergadert hebben geweeſt met de geſeyde Heeren Plenipotentiariſſen van Vranckrijck, en de Heer Ambaſſadeur van ſijn Majeſteyt by de geſeyde Heeren Staten, in voegen dat de ſaeck, rypelijck gedelibereert, overwoghen en gheconverteert zijnde, tuſſchen mijn Heer *Claude de Meſmes*, Graef van Avaux, Commandeur der Orderen vande Koning, Surintendent van ſijn Finantien, en een ſijner bedienaers van Staet, mijn Heer *Abel Servient*, Graef de la Roche, Raedtsheer van de Koning in alle ſijn Raden, Ambaſſadeur Extra-ordinaer van ſijn Majeſteyt, en Volmachtighden voor de voorgenoemde algemeene Vrede, en mijn heer *Gaſper Coignet de la Tuillerie*, Ridder, Heer van de geſeyde plaets, Baron van Courſon, la Churelle, Villeport, en andere plaetſen, Raedtsheer van de Koningh in ſijn Raden, en ſijn Ambaſſadeurs by de geſeyde Heeren Staten, als hebbende alle te ſamen ſpeciale laſt en pouvoir door opene Brieven, behoorlijck ghetekent en bezeghelt, daer af hier na Copy geinſereert en inghevoeght ſal worden, van d'een zijde, en de Heeren Gedeputeerden *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen en Meynderſwijck, Seneſchal van Bommel, Tiele- en Bommeler-waert, *Ian van Mateneſſe*, Heer van Mateneſſe, Riviere, Opmeer, en Zouteveen, *Adriaen Paauw*, Ridder, Heer van Heemſtede, Hogerſmilde, van Rietwijck en Nieuwerkerck, Raedtsheer en Rekenmeeſter van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt, *Ian de Kuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Voſmeer, eerſte, en vertoonende d'Edeldom in de Staten van 't Graef-

ſchap

ſchap van Zeelandt, en ordinaer Raetsheer van mijn Heer de Prince van Oranje; *Gijsbert van der Hoolck*, oudt Burger-meeſter van de ſtadt Uitrecht, *Franciſcus van Donia* te Hinnema en Hielſum, *Willem Ripperdá*, Heer van Boxbergen, Boculo en Hengelo, *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, als hebbende genoeghſame laſt en pouvoir van de gheſeyde Heeren Staten Generael, door opene brieven onder hun Groot-zegel, paraphure en ſignature van de Griffier, daer af de Copy hier na geinſereert en in-ghevoeght ſal worden, van d'andere zijde, ſoo is geaccordeert en gearreſteert 't geen hier volght.

I. De Tractaten / hier te vooren ghemaeckt tuſſchen Vranckrijck en de Vereenighde Nederlanden ſullen in hun kracht en vigeur blijven / om hier na getrouwelijck en religieuſelijck van weer-zijden geëffectueert en na-gekomen te worden / upt-ghefondert in 't geen / dat door dit tegenwoordigh Tractaet aen de geſepde Tractaten gederogeert en vermindert is.

II. In de handeling van Vrede of Beſtandt / die geſamentlijck, en met een gemeene bewilliging met de Spangiaerden gedaen ſal worden / ſullen de gheſepde Heeren Staten redden en defenderen hun intereſten met hun eyge hooft, en immediatelijck, en de Plenipotentiariſſen des Konings en der geſepde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck malkander helpen / en ghelijckelijck, en met gelijcke vigeur en wackerheydt d'Intereſten van Vranckrijck, en der Vereenigde Nederlanden ſuſtineren en ondersteunen.

III. Men ſal niet vermogen eenigh Tractaet te ſlupten / dan gheſamentlijck, en met een gemeene bewilligingh; en Vranckrijck / en de Staet der Vereenighde Nederlanden ſullen / d'een niet meer dan d'ander, hun handel met de Spanjaerden mogen vervorderen.

IV. En op dat de Spanden alle hoop ſouden verlieſen om d'Intereſten van Vranckrijck aen de genen der Vereenighde Nederlanden af te ſchepden / met het Tractaet van d'een te vorderen / en dat van d'ander te verwijderen / ſoo ſullen de geſepde Plenipotentiariſſen en Volmachtighden reſpectivelijck verplicht zijn / ſoo dickwijls als ſy daer toe verſocht worden / aen de Miniſters en Bedienaers van Spangien te verklaren / dat 'er onderlinge obligatie en verplichtingh is van niet te ſlupten / dan geſamentlijck, en met een ghemeene toeſtemming, en oock het een Tractaet niet meer dan 't ander te vervorderen.

V. En om den Spanden te benemen de luſt en begheerte van nieuwe troublen in de Chriſtenheyt te verwecken, met het gevolgh / dat ſy tot aen deſe tijd gedaen hebben / en met de ſtraffeloosheydt, die ſy ſich voor 't aenſtaende daer af ſouden beloven, ſoo ſy / nae dat ſy ſich verrijckt hebben met de roof van veel Princen in de voorgaende oorlogen / door Tractaten quamen weer te krijgen 't geen hen in deſe oorlogh af-genomen is / ſoo ſullen de Koningh en de geſepde Heeren Staten geſamentlijck, en met noodwendige beſtandigheyt handelen / en d'avantagien en voordeelen te bewaren / die Godt in deſe oorlogh aen hen gegeven heeft; en hun Volmachtighden ſullen malkander helpen dat 'er niets geſtituëert en weer over-gegeven word van alle de conqueſten / ſuſtineerende gelijckelijck, ten deſe regard en opſicht / d'intereſten van Vranckrijck / en de genen der geſepde Heeren Staten.

VI. Indien de Koning en de geſepde Heeren Staten een Vrede of Treves / komen te ſlupten / gelijck hier voor geſeght is / en indien ſijn Majeſteyt / of de geſepde Heeren Staten daer na aengeraſt worden, directelijck of indirectelijck / onder

ender hoedanigh een ſchijn het oock is / dooz de Koningh van Spangien / of dooz de Keyſer / of dooz eenige ander Dozſt van 't Huys van Oſtenrijck / ſo ſal men punctuelijck van weer-zijden het 6/9/en 10 Artikel van 't jaer 1635. uptvoeren; wel verſtaen zijnde dat het nergens in gederogeert en vermindert is aen 't overige van 't inhoudt van de geſepde Artikelen.

VII. In geval dat de Koning en de gheſepde Heeren Staten alleenlijck een Treves of Beſtandt maecken / ſoo ſullen ſijn Majeſtept en de gheſepde Heeren Staten verplicht zijn d'oozlogh weer gheſamentlijck te beginnen / als de gheſepde Treves ten eynde geloopen is / ſoo ſy niet met gemeene bewilligingh gecontinueert wozdt / ſonder dat men daer nae ſal vermoghen eenige nieuwe handeling van Vzede / of van Treves / noch oock van ſchozſſing van wapenen te maecken / dan gheſamentlijck, en met gemeene bewilligingh, op voozwaerde dat / ſoo het ghebzoken en geſchonden wozdt / ſijn Majeſtept / ende de geſepde Heeren Staten geſamentlijck in openbare oozlogh tegen de genen ſullen treden / die d'Infracteurs of bzekers daer af ſullen zijn.

VIII. Behalven dit voozgaende is gearreſteert en beſlooten dat de Koning en de gheſepde Heeren Staten reſpectivelijck aen hun Plenipotentiariſſen en Volmachtighden oyder ſullen gheven / om te contribueeren al 't gheen, dat ſal konnen dienen tot de ſeeckerheydt van 't Tractaet, dat tot Munſter ghehouden ſal worden, en geſamentlijck t'adviſeeren op de middelen van de gemeene ruſt te verſeecheren.

Hier na waren geinſereert de reſpective Pouvoirs: ende daer nae ſtondt: Tot beveſtigingh van 't welck wy voorgh: noemde Ambaſſadeurs en gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-Brieven, deſe teghenwoordighen met onſe ghewoone mercken hebben ghetekent, en onſe Wapenzegels daer aen doen ſetten: en wy beloven, binnen de tijd van twee maenden, of eerder indien 't gheſchieden kan, de ratificatien van ſijn Majeſteyt, en der gheſeyde Heeren Staten in goede forme te fourneeren en beſchaffen. In den Haghe in Hollandt, deſe 1. van Maert 1644. Getekent *de Meſmes, Servient, la Tuillerie; Bartolt van Gent, I. van Mateneſſe, Adriaen Pauw, Knuyt, Hoolck, Donia,* en *Clant.* Met hun Wapen-zegels.

Hier voor is gheſepdt van een negenſte Point of Artikel: ende dat haer Ho. Mo. 't ſelve hielden als geinſereert ende gevoeght by de acht voorgaende. 't Welve luyde als volght.

Alſoo het nootſaeckelijck is in alle d'inconvenienten te verſorghen, die ſouden konnen voorkomen, by gheleghentheydt van de Handelingh, die te *Munſter* ghedaen ſal worden, tot nadeel van het Tractaet, tuſſchen mijn Heeren d'Extraordinare en Ordinare Ambaſſadeurs van ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt, en de Ghedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ghemaeckt, teghen de goede intentie en meeningh van d'een en d'ander, ſoo hebben de Ghedeputeerden der gheſeyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden gheproponeert en voor-gheſtelt, en verklaren als noch voor de concluſie en fluytingh van 't Tractaet, hoewel door het derde Artijckel expreſſelijck en uytdruckelijck is verdraghen *dat men niet ſal moghen eenigh Tractaet ſluyten, dan gheſamentlijck, en met ghemeene toeſtemmingh*, en dat op 't verſoeck, door hen gedaen, op dat een Artikel gemaeckt en ingevoeght ſou worden, in 't Tractaet, tot onderlinge garantie en beſcherming, *dat ingeval ſijn Majeſt.*

een Vrede, en de gheſeyde Heeren Staten een Treves of Beſtandt van veel jaren ſullen konnen maecken, de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs veel malen by-ghebracht en verſeeckert hebben van niet te willen noch te konnen eenigh Verdragh maecken, dan gheſamentlijck, en met ghemeene toeſtemming van de Volmachtighden der gheſeyde Heeren Staten, ſonder hen al voorens te geven de ſatisfactie en voldoening, die in ſoodanigh een gheval begeert word, en nootſakelijck is; welcke verſekering de gheſeyde Ghedeputeerden oock aen de gheſeyde Heeren Staten, hun Meeſters, hebben gherapporteert en beveſticht. Dat ſy niet-te-min verplicht zijn door uyt-ghedruckte laſt d'Artikelen, die volgen, by geſchrift aen de geſeyde Heeren Ambaſſadeurs te geven.

Indien de Koning vrede maeckt, en mijn Heeren de Staten niets anders doen, dan een Treves en Beſtandt van eenighe jaren met de Spangiaerden maken, gheſamentlijck, en met gemeene bewilliging, ſo verobligeert en verplicht de Koning ſich, dat hy, verſocht zijnde van weghen de gheſeyde Heeren Staten een jaer of twee voor d'uytgang van de geſeyde Treves, de continuatie en verlanging daer af voor de ſelve tijd van jaren, en op gelijcke conditien, van de Koning van Spanjen te bemiddelen, en te verwerven.

En ingeval de Koning van Spangien komt te weygeren de continuatie en verlangingh voor de voorgenoemde tijdt, en op de voorgaende conditien, ſo ſal ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt, met d'uytgang van de geſeyde Treves, weer openbare oorlogh tegen de geſeyde Koning van Spangien in Nederlandt aenvangen; invoeghen dat men namaels geen Vrede noch Treves ſal maken, dan geſamentlijck, en met gemeene toeſtemming van de Koning, en van de geſeyde Heeren Staten.

Maer in geval dat mijn Heeren de Staten, met d'uytgang van de geſeyde Treves, weer d'oorlogh teghen de Spangiaerden willen beginnen, of dat ſy ſelven de voor ghenoemde continuatie en verlangingh komen te weygeren, ſoo ſal ſijn Chriſtelijckſte Majeſteyt niet verplicht zijn weer in oorlogh te treden teghen de Koning van Spangien.

Indien de Koningh komt tot Vrede te ſluyten, en de gheſeyde Heeren Staten Treves of Beſtandt met de Spangiaerden maken, en gelijck hier voor verhaelt is, en indien ſijn Majeſteyt, of de geſeyde Heeren Staten namaels gheattaqueert en aengetaſt worden, directelijck of indirectelijck, onder hoedanigh een ſchijn dat het weſen magh, door de Koningh van Spanjen, door de Keyſer, of door eenigh ander Vorſt van 't Huys van Ooſtenrijck, ſo ſal men punctuelijck van weerzijden executeren en uytvoeren het 6. 9. en 10. Artijckel van 't Tractaet van 't jaer 1635. Wel verſtaen zijnde dat het nergens in ghederogeert en vermindert wordt in 't voorgemelte van d'inhout in de geſeyde Artijckelen.

De geſeyde Gedeputeerden verklaren voorts, in gevolgh van hun geſeyde laſt, dat, ſoo in de handelingh, die te *Munſter* geſchieden ſal, de ſaecken ſich ſoodanigh ſchicken, dat men met gemeene toeſtemming goet vind met de Spanjaerden van Vrede voor de Koningh, en van Treves of Beſtandt voor mijn Heeren de Staten Generael te handelen, in ſoodanich gheval de Heeren Plenipotentiariſſen en Volmachtighden van ſijn Majeſteyt hun Vrede niet ſullen mogen ſluyten voor dat de gheſeyde Heeren Staten contentement en vernoeginghop d'inhoudt der voor-verhaelde Artikelen ontfangen hebben.

De gheſeyde Gedeputeerden verſoecken dieshalven aen de gheſeyde Heeren Ambaſſadeurs deſe verklaringh te willen vertoonen aen ſijn Majeſteyt, die ootmoedichlijck gebeden wordt in de naem der geſeyde Heeren Staten dit verſoeck

voor

voor aengenaem te houden, en daer op sijn goede en favorabele intentien te doen verstaen.

Gedaen en getekent door de gedeputeerden der Generale Staten, in den Hage, en ghelevert aen de Heeren Ambassadeurs en Volmachtighden van Vranckrijck, dese 29. van Februarius, 1644.

Eenige tijdt voor het sluyten van dit Tractaet; hebben de Spaensche wederom een ondersoeck of proeve ghedaen om te komen tot eene af-sonderlijcke Handeling: sendende alhier den Hr. Philippe le Roy, Heer van Brochem ende Oelegem/ doen Griffier/ sedert Raedt ende Commijs van 's Konings finantien in Nederlandt. Hy quam alhier in 't begin van Februarius / met Passeport van desen Staet; in dewelcke ordinaris is de clause/ tot verrichtinge van sijne particuliere affaires; dien volghens was stilswijgens verboden te spreken of handelen van publijcke saecken. 't Gene hy opentlijck vertoonde in beveel te hebben was tweederley; eerstelijck hy proponeerde eene handeling om het Spaensch Silver, gemunt of ongemunt / 't welck gemeenlijck over Engelandt ende in Engelsche schepen placht in Braband uyt Spangien te komen/ voort aen te doen transporteeren deur desen Staet ende in schepen van desen Staet: waer deur niet alleen de navigatie alhier ghevordert / maer oock het publijck revenu van eene goede Licente / soo hoogh als men soude konnen verdragen / op 't selve Silver te heffen/ soude hebben konnen werden verbetert ende gebeneficieert. Het ander was eene handelinghe aengaende den Calmijnberg in 't Landt van Limburg: waer in die van desen Staet/ ende de Spaensche elck ander veel turbe / letsel / ende schade deden: Hy presenteerde voorslaghen te doen ende te ontfangen tot wegh-neminge van alle differentien ende geschillen dien aengaende geresen ende noch te rijsen: op dat elck wiste wat hy vreedigh ende gerustelijck mocht trecken. Beyde deese saecken waren soodanigh dat dese Staet met reeden hadde konnen daer uyt verwachten groot avantage: Specialijck was 't Notabel/ dat gepresenteert wiert al het ongemunt silver hier te laten munten. Alwaer om alle 'tselve men niet behoorde in de Windt te slaen. Sy waeren oock soodanigh / dat se onder de naem van particuliere affairen konden passeeren. Maer dit waeren beyde niet als uytwendighe pretexten. Want men naemaels bevonden heeft / dat hy soo met den Prince als met een ende ander uyt de regeeringh quam spreecken van den Oorlogh t'eyndigen ende neder te leggen deur eenige eerlijcke handeling van Bestandt, gelijck te voor / of andersints.

Dit wiert smaeckelijck gemaeckt deur twee reedenen: eerstelijck dat deur eene korte ende affonderlijcke handeling veel lanckwijlighept/ Ceremonien en allerhande beletselen/ die men wel te gemoet sagh tot Munster te sullen vallen/ souden werden af-ghesneden: ende ten tweeden / dat men merckelijcke ende groote voordeelen soude hebben bedongen: soo men alleen ende affonderlinck hadde willen handelen: gelijck oock endlijck de handeling tot Munster affonderlijck is geslooten/ hoewel sonder vordel: Ja men hadde konnen handelen affonderlijck op sulcker manieren/ dat evenwel nochtans men hadde daer na redelijck gewacht na de Heeren Fransche: ghelijck tot Munster oock geschiet is. Zijnde met groot fundament te ghelooven dat men de Consolidatie van 't over Quartier; Item/ de Landen van over-Mase (daer over naderhant noch soo dapper veel dispute is gheweest) ende meer deur dese separate handelingh

ſoude hebben erlanght ghemelde Heer van Brochum hadde goede ende breede laſt van Don Francisco de Mello, doen maels Gouverneur der Koninghſche Nederlanden/ en hadt 't werck ſoo by den Prince als eenige andere tamelijck geavanceert. Maer het wilde booz dien tijdt noch niet zijn: 't ſy dat de Portugeſen den Spaenſche noch niet wilde gunſtig weſen/ om upt hare ſwarе oorlogen tegen Vranckrijck, Portugael, Savoyen ende deſen Staet tegelijck: te elucteeren: of wel dat alreede de kloſk ghegooten ende men met deſe Ambaſſadeuрs d'Avaux ende Servient te wijdt in geſepit was: ghelijck dan hoxts daer na/ als geſept is/ het hier voorſtaende Tractaet van Garantie, wiert geſloten. Men vernam oock / dat een principael miniſter van deeſen Staet in dien tijt veel credijt in de vergaderingh hebbende / de ſaeck contrarieerde / upt Jalouſie; om dat / gelijck in juſpoztante ſaken de Stijl bp hem alſoo in gebooert was / aen hem alleen / of booz allen andren deſe ſake niet was geopenbaert / ende ſijnen Staet ende directie gevolght: maer dat het oock met andere was gecommuniceert: die gepresumeert wierden ooch veel te vermoghen / ende min op haer particulier profijt intent te zijn. Om ende upt deſe jalouſie dan iſſet geſchiet datter gereſolveert wiert hem Heer van Bzochum te doen wagen nae ſijn Laſt: 't welck / in dien het geſpzoocken hadde van openinghe te doen van eenige Treves of Vreede-Handelingh, ende ſijn paſpoxt nochtans inhielt de Clauſule van dat hp quam om Particuliere affairen: ſo ſoude moeten volgen dat hp hadde gecontravenieert tegen het inhouden van ſijn Paſpoxt/ dien volgens wiert van goeden Prinſe ende onvry. Hp daer van deur een goet Vzient vermaent ende ghewaerſchout zijnde: herſt de ſaecke daer bp ghelaeten: ende is wijders daer op den 26. Febzuarij gevolght deſe naeſtaende Reſolutie. Als dat de Heer Aldringa ter Vergaderingh preſederende aen haer Ho. Mo. gecommuniceert heeft ſeecker ghеſchzift aen ſijn Hooghept de Heer Prince van Orangien over gegeven bp opgemelden Heer van Brochem, daer hen tenderende ten epnde het S. Hpt. mocht believen hem te verleenen een nieuw Paſſepoxt ende Verlof om noch een tijt langh hier te verblijven of wel vertreckende weder upt Bzabant alhier te moghen komen ende tracteeren van in Hollantſche Schеepen te tranſpoxteeren het opgemelt onghemunt ende ander Silver, deur Hollant nae Bzabant: als oock aengaende de differentien van den Calmijnbergh; Na gehoudene deliberatie verſtaen is / deſelven nieuwen Paſpoxt af te ſlaen: ende te verklaren dat haer Hoogh Mo. geenſins goet vonden de ghemelten handel van 't Silver ende van den Calmijnbergh.

Twee a dzie jaren daer nae nochtans / is deſelve Heer van Brochem weder hier gekoomen; ende heeft veel goets gedaen tot het avanceeren van de handelingh der Vzeede: als te ſijner tijt ſal werden geſept.

Den 3. Marty wierd van wegen Gelderlandt ingebzacht dat de ſelve Pzovintie hadde genomineert de Heeren van Meynderſwijck ende Aernem, om Alternative de beſendinge na Munſter waer te nemen: dat wel bepde in de Commiſſie/ edoch de Heer van Meynderſwijck booz ſoude ſtaen. Die van Hollant ende Vtrecht verklaerden dat ſp haer booz-behielden het ſelfde Recht. Zeelant repeteerde hoorige Pzoteſtatie.

De bepde Tractaten met de Heeren Franſche Geteeckent ende voltrocken zijnde: Soo verſochten ſp den 3. Marty haer Audientie van af-ſcheydt.

Waer

Waer op gedelibereert zijnde / hoewel anders niet meer pleghen gheſonden te werden als twee / wert echter goet ghevonden om dat 't ghetal der Ambaſſadeurs was dzie / datmen ooch vooz deſe mael ſoude ſenden dzie Ghecommitteerde om haer ter Audientie te halen ende weder te hups te bzenghen: waer toe ghenoemt ſijn de Heeren Knuyt, Ionghſtal, ende Cianth.

Welgemelde Heeren van Avaux, Servien, ende la Thuillerie, reſpectivement Extraozdinaris ende Ozdinaris Ambaſſadeurs van ſijne Majeſtept van Bzanckrijck ter Vergaderingh comparerende (ſijnde publijcke Audientie met open deuren) ende geſeten zijnde, hebben deur den mont van den Heer d'Avaux ghedaen een Pzopoſitie; inhoudende verſchepden Pointen tot loſ ende recommendatie van de Generale Vzede-Handelingh tot Munſter: maer endlijck voeghde hp daer bp:

Nu, mijn Heeren, deſe naeuwe Alliantie en verbintenis doet dat wy verhopen dat ghy in 't goede ſult nemen de bede en inſtantien die wy aen u te doen hebben, van wegen de Koningh, en de Koninginne Regente, voor de Catholijcken van deſe Lantſchappen, uw onderſaten, in 't welck wy u verſekeren dat hun Majeſteyten rijpelijck geconſidereert en overgewogen hebben al d'inconvenienten en ſwarigheden, die daer uyt ſouden konnen ſpruyten, om door hun voorſichtigheydt hen te voorkomen. Sou het gelooffelijck zijn dat de Koningh van heerlijcke geheugenis, ſijn Vader de groote Henrijck, aen de welck ghy al de mercken en tekenen van uw digniteyt en waerdigheyt verplicht zijt, en die haer met al de bloemen der Souveraine Kroonen verciert heeft, ſouw gewilt hebben, door d'inſtantie, die hy daer af aen u gedaen heeft, ſijn eyghen werck ruineren en verdelgen, en iets doen, dat ſchadelijck voor deſe Staet ſou konnen zijn? 't Geen hare Majeſteyten van u begeeren is geen groote ſaeck. Sy verſoecken alleenlijck dat het aen de Catholijcken geoorloft ſal zijn God in hun priveen en beſondere huyſen te dienen, en dat d'armen, die de middel niet hebben om een Prieſter te voeden en t'onderhouden, vryelijck in de huyſen der Rijcken mogen komen, om daer Godt te dienen, ſonder vrees van 't beſoeck uwer Commiſſariſſen. Mijn Heeren, ghy ſult my toeſtaen dat deſe onderſoeckinghen, en naſpeuringhen 't ghetal der Catholijcken niet verminderen, en dat ſy ghepleeght worden door de gierigheydt van uw Officieren, meer om hun beſonder profijt, dan om eenich goed, dat deſe Staet daer af toekomt; in voegen dat deſe ſtrengheyt niet dient, dan om de geeſt der gener, van dewelcken ghy 't getal niet vermindert, te tergen. Wy bidden (ſeght ghy) voor de genen, die ſoo wel onſe als uw vyanden zijn. Deſe daedt, mijn Heeren, ſou altijdt Chriſtelijck zijn. Maer ick bid u, conſidereert en aenmerckt deſe ſaeck door de Maximen en Grondt-reghelen van Staet; en laet ons gelooven, gelijck ick daer aen niet twijffel, datmen eenige Catholijcken ſal vinden, die tot het tegenwoordich Gouvernement en beſtiering van deſe Gemeente qualijk genegen zijn. Waer uyt kan dit ſpruyten? mijn Heeren, ik vraeg 't u. De Catholijcken, die d'eerſte confederatien en verbonden hebben getekent, die u op de Throon hebben gedragen, en de genen, die d'eerſten de Vryheydt voor u hebben verkregen, genieten ſelven de Vryheydt niet. De genen, aen dewelcken d'Inquiſitie van Spanjen ſoo hatelijck heeft gheweeſt, als aen u ſelven, lijden nu een andere Inquiſitie, die niet min ſtrengh is. In een woordt, de ſtrengheydt, die ghy teghen hen ghebruyckt, in 't ſtuck van d'exercitie en

oeffening van hun Godsdienſt, het ſtrictelijck verbod van alle Kerckelijcke Vergaderingen, de gierigheydt van uw Commiſſariſſen, en de verachting, die ſy dickwijls toonen van de dingen, die wy de heylichſten achten, heeft eenige gheeſten konnen altereeren en ontſtellen. Wilt ghy hen weer winnen? Wilt ghy dit deel van u Staet, dat als open geſpleten is, weer te ſamen voeghen? Wilt ghy goede Burghers van hen maken? Loſt en relaſcheert yets van de ſtrengheyt uwer Placcaten en Ordonnantien. De namen van Catholijck, en van Hollander konnen te ſamen gaen. Men kan vyandt van de Koning van Spangien zijn, ſonder Proteſtant te weſen. Wy ſien heden daer af een treffelijck voorbeeld in Catalonien, en in Portugal, daer de Catholijckheyt niet belet dat de volcken kloeckmoedigelijck voor de conſervatie en behoudenis van hun Vryheyt ſtrijden. Wy ſien noch een deurluchtich voorbeeld hier af in de Cantons der Switſers, daer de verſcheydenheyt en diverſiteyt van Godsdienſt niet belet dat ſy ſich met gemeene wapenen tegen 't Huys van Ooſtenrijck, daer af ſy eertijdts onderſaten gheweeſt hebben, defendeeren en beſchermen. Verſekert u, mijn Heeren, dat, ſoo ghy de gunſt aen de Catholijcken bewijſt, die wy voor hen verſoecken in de naem van de Koning, en vande Koninginne Regente, ſijn Moeder, die van een ſelve belydenis des gheloofs met hen zijn, ghy een ſeer goede effect en uytwercking daer af ſult ontfangen, dat de Godvruchtigheyt van hun Majeſteyten groot gevoelen daer af ſal hebben, en dat ghy u mede-burghers door deſe gunſt ſult verplichten nimmer d'oogen elders, dan op u te wenden, om daer conſolatie en vertrooſtingh te vinden. Aldus ſult ghy mogen, &c.

Wat nu belangde het eerſte lit der voorſz Propoſitie / daer op ſijn de gemelte Heeren Ambaſſadeurs na gheleghenthepdt beſeghent / met toewenſchinghe van geluck aen de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs op hare aenſtaende repſe / met Complimenten ter ſaecke dienende / dan wat belanght de voorſz Pretenſe geremommandeerde Moderatie / daer op is hun door den Heer præſiderende in ſubſtantie geantwoordt / dat het ſelfde Point hier te Lande luttelachtigh ende beſwaerlijck is / doch hier op nadere Inſtantie by den meergemelten Heer d'Avaux, ſich ter halver wege van de Tafel bupgende / gedaen weſende / om te hebben verder ende Favorabelder verklaringe / ende by den ghemelten Heer præſiderende ſich van ſijner ſijde na den meerghemelten Heer Graef van Avaux ter halven wege van de voorſz Tafel bupgende / ſulchs geweygert weſende / zijn de meer op gemelte Heeren Ambaſſadeurs opgeſtaen ende afgegaen / ende door de Heeren haer Ho: Mo: voorgaende drie Gedeputeerden met de Caroſſen weder gelept aen 't Logement / daer van ſy gehaelt zijn gheweeſt.

Na dat de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſijn afgegaen / hebben d'aenweſende Heeren Ghedeputeerden van weghen de reſpective Provintien het oort over de recommandatie / by deſelve Heeren Ambaſſadeurs ten regarde van de verſochte pretenſe moderatie gedaen / ſeer miſnoeght te zijn / ende vervolgens eenparighlijck gradviſeert / datmen daer tegens een vigoureuſe Reſolutie ſoude behooren te nemen / ende aen de opgemelte Heeren Ambaſſadeurs door meerder aental van Heeren gedeputeerden uptret middel van haer Ho. Mo. mondelinge bekent te maken de redenen / waerom dat daerin gantſch niet en konde worden getreden / ende voorts hier binnen 's Lants betoonen / dat ſoodanige ofte dergelijcke recommandatien haer Ho. Mo. onaengenaem waren /

waeren/ ende den Staet deſer Landen ondienſtigh/ wijders ſijn verſocht ende gecommitteert de Heeren Cats, Stavenieſſe, als ook de Griffier Muſch om in te ſtellen een Concept van een vigoreuſe Reſolutie op ſoodanighe gelegenthepdt paſſende/ welck Concept dooz deſelve Heeren aen ſijn Hooghept ſoude werden gecommuniceert/ende om verbolgens ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. na ingenomen Rapport van deſſelfs Hooghwijs advijs ende Conſideratien/ gearreſteert te wozden/ boozts dat hier na ook gedelibereert ſoude wozden/ of men d'ongelegenthept/ die upt ſulcke ofte dergelijcke recommandatie booz den Staet deſer Landen ſoude moghen ontſtaen/ ſal repzeſenteeren aen den Koning ende de Regieringe in Vzanckrijch.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ hebbende met rijpe deliberatie haer ghedachten laten gaen over ſeeckere gheleghenthept in haer Ho. Mo. Vergaderinge op heden booz gevallen/ ende hier na verhaelt/ hebben goedt ghevonden in te doen ſtellen ende upt te bzengen de volghende verklaringe/ te weten/ dat gelijck de Regieringe der wel-gemelte Vereenighde Nederlanden van den aenbegin deſes Staets aen de eene zijde altijdt vaſt hebben geſtelt/ niemandt van d'Ingeſetenen der ſelver eenigen conſcientiedwangh op te dzingen/ maer in 't teghendeel van dien aen eenen pegelijcken der voozſz. Ingeſetenen toe te ſtaen in ſijn particuliere Wooninge ende Familie conſcientie halven ongemoleſteert te mogen blijven/ dat deſelve Regieringhe aen de andere ſijde nopt goet en heeft konnen vinden/ dat aen de Paus-Geſinde ſoude werden toegelaten plegingen van Superſtitie tegens Godts Hepligh Woozt/ oeffeninge van kenneljcke ergerniſſen/ of invoeringe van Pauſelijcke Hierarchien/ noch ook betooninge van toegenegenthept tot den Coningh van Spagnien/ Erf-Vyant deſer Landen (het welcke nochtans in derſelver ſolemnele gebeden ende anders is bevonden te zijn geſchiet) dat men evenwel van tijt tot tijdt/ ende ſonderlinge onlangs met goede redenen van wetenſchap ende booz wettige Infozmatien heeft vernomen/ ende klaerlijck ontdeckt/ dat de boven-gemelte Paus-Geſinde ſich niet vernoegende met de voozſz goedertieren duldinge ende verdzaeghſaemhept/ bp ozdze van de Regeeringe henlieden toegeſtaen/ zijn upt-ghebozſten tot de voozſz. ende andere onlijdelijcke ende nopt booz deſen hier te Lande bekende vermetelheden ende exceſſen/ waer tegens alſoo de Regeeringe noodigh was oozdeelende ſpoedelijck verſien te moeten wozden/ ende daer over zijnde in ſerieuſe Deliberatie/ hebben meer-gemelte Paus-Geſinde; ſulchs gewaer zijnde ghewozden/ niet naer-gelaten daer teghens in 't werck te ſtellen verſchepden hare vonden ende practijcken/ om het goedt voozpemen van den Staet booz de ſelve te traverſeeren ende beletten/ waer op onder anderen ghevolght/ dat de Heeren Ambaſſadeurs van ſijne Majeſteyt van Vzanckrijch jeghenwoozdelijck in 's Gzavenhaghe zijnde/ ende op heden in haer Ho. Mog. Vergaderinghe publijcke Audientie hebbende/ in hare ghedaen Pzopoſitie onder andere opentlijck verſoeck hebben ghedaen/ ſtreckende tot veranderinge ende moderatie (ſo men die pooght te noemen) gedaen te wozden in de Executie van de Placcaten van den Lande/ gheemaneert teghen Opghemelte Paus-Geſinde/ Ende alſoo het ghene voozſz. is/ de Vergaderinge van haer Ho. Mog. onverwacht ende tegen der ſelver mepninge was voozkomende/ te meer vermits het doen van het Opghemelte verſoeck aen

meer-

„meergemelte Heeren Ambaſſadeurs in ſeeckere Conferentie/mette ſelve ge-
„houden bp de gecommitteerden van haer Ho. Mog. op het ſcrieuſte was af-
„geraden ende deſtigh tegen geſpzoken/ ende dat ten tijde van de gedaen Pzo-
„poſitie bp haer Ho. Mo. wozt geoozdeelt/de voozgeſlagen veranderinge ende
„pzetenſe moderatie-regel - recht te gaen ſoo tegen den welſtandt van de ware
„Gereformeerde Religie/ tegen de Gzonden ende Gzdze van Staet/ alſ mede
„tegen de ruſte van de Chziſtelijcke Gemeynte ende goede Ingeſetenen deſer
„Landen / ende midtſdien niet compatibel te weſen mette conſtitutie van den
„Staet/ en verbolgens dat daerinne om redenen booren verhaelt/geenſins en
„kan werden ghetreden / Soo iſ 't / Dat haer Ho. Mog. hebben verklaert /
„ende verklaren mitſdeſen/ een gheboeligh miſnoeghen upt de voozſz. voozſla-
„gen verandermge ende pzetenſe moderatie te hebben op-ghenomen / met ex-
„pzeſſe bpvoeginge/ dat haer Ho. Mog. ſoo omme de onheplen die upt 't gunt
voozſz. iſ ſtaen te rijſen / alſ omme de voozghemelte vermetelheden van de
„Paus-ghelinde in te toomen / ghereſolveert zijn metten aldereerſten te doen
„emaneeren ende in 't werck te ſtellen ſodanige nadere ozdze/ Reglement ende
„Placcaet / alſ de ſelve naer de jeghenwoozdige enozmitept ende voozgaende
„Exceſſen ſullen bevinden te behooren. Ghedaen ter Vergaderinghe van de
„Hoogh-gemelte Staten Generael/ den 3. Martp 1644.

Deſ anderen daeghs zijn ghecommitteert de Heeren Meynderſwijck, Mathenes, Catz, Heemſtede, Knuyt, Stavenis, Hoolck, Donia, Nykercke, Clant ende de Gzffier Muſch : om aengaende het gemelde t'weedelidt van de opgemelte Pzopoſitie aen de Heeren Franſche Ambaſſadeurs te gemoet te voeren/ de ſubſtantie van gemelde vigoreuſe reſolutie. Gelijck oock alreede de gemelde Heeren Knuyt, Longſtal, ende Clant 's voorighen daeghs nae d'audientie bp haer ten eten bijſvende hadden gedaen.

Van de op-ghemelde Reſolutie iſ ghefonden Copie aen de Pzovintien; om voor te komen allerhande verkeerde diſcourſen ende miſduptdinghen; die bp d'een ende d'ander op ſoodanighe gevallen plegen te volgen.

Den 7. Martp Rapporteerden de Heer van Meynderſwijck ende d'andere haer Ho. Mo. gecommitteerde/ dat de hooghgemelte Heeren Ambaſſadeurs hadden in diſcrete termen haer bejegent oppet ſtuck van de moderatie der executie van de Placcaten teghen de Catholijcken : ende dat ſp al noch civilijck hadden gerecommandeert de relaxatie van de gevangene Geeſtelijcke upt het Landt van Berge opgehaelt.

Den 8. Martp zijn ghecommitteert de Heeren van Meynerſwijck ende de Knuyt om deur den Agent Verburch aen den Ambaſſadeur d'Avaux t'overhandigen een pzeſent / zijnde een Goude Ketting ter weerde van 10000 guldens: ende een van 800 guldens aen den Secretaris Prefontaine. Ende alſoo 't ſcheen datmen den ſelven Prefontaine nam alſ of hp alleen was Secretaris; ende daer mede Excludeerde de andere; ſoo heeft d'Ambaſſadeur Servien deur eenen ſijner Edel-Lieden aen den Gzffier Muſch laten weten dat de Secretaris Alard, bp hem Heer Ambaſſadeur zijnde/ pzetendeerde getracteert te wozden gelijck Prefontaine; met bpvoeginge dat ſulcks hem Heer Ambaſſadeur ſoude aenghenaem zijn. Daer op belaſt zijnde ſich t'informeeren op de Qualificatie van hem Alard, ende bevonden dat hp ſtont in rechte Linie met Prefontaine, alſ Secretaris van de Extra-ordinaris Ambaſſade / iſ gereſolveert

heert hem mede te ſullen doen de ſelve Vereeringh. Ondertuſſchen de Heer Servien kranckelijck werdende is noch inden Hage gebleven tot den 19. Martij. Als wanneer de heer Vosbergen ter vergadering preſideerende / heeft aen haer Ho. Mog. gecommuniceert / dat welgemelde heer Servien, hem was komen beſoecken / ende bedanckt over d'eer / die haer Ho. Mo. hem hadden aengedaen / ten regarde datſe tot verſchepden repſen hadden doen vernemen nae ſijne diſpoſitie. Ten anderen / dat de gemelte Heer Ambaſſadeur hem hadde geſept / dat ſijn E. gemeynt was op Maendagh eerſtkomende te vertrecken. Waer op is goedt ghevonden te verſoecken ende te committeeren den meergemelten Heer van Vosbergen, ſand den Heer vander Hoolk, om te ſamen den meergemelten Heer van Servien op Maendach naeſtkomende te gaen valedicteeren van wegen deſen Staet, ende daer neffens aen hem over te leveren den Brief van Credentie / vooz den heer d'Avaux ende hem in-geſtelt / aen den Koning van Vranckrijck. Voozts te ſeggen / dat ſijn E. onder Sr. Matheus Heuſt ſoude binden een gouden Kettingh ter weerde van 10000 Gulden effectijf / ende ſouden de Gemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden den Secretaris Allard vereeren met een Gouden Kettingh ter waerde van 800. Gulden vooz hem gemaeckt. Ende wijders daer bp voegen de Complimenten op ſoodanige gelegenthept / ſoo ten regarde van den op-ghemelten Heer Ambaſſadeur als den vooznoemden Secretaris reſpective paſſende / oock gaen ten hupſe van den Heer de la Thuillerie Ozdinaris Ambaſſadeur van den meer-hooghſtgemelten Koning (in caſ hp bp den op-ghemelten Heer Ambaſſadeur Servien niet preſent en mocht werden gevonden) ende den ſelven oock te gemoet voeren / dat hp onder den vooznoemden Sr. Heuſt ooch ſoude binden een gouden Kettingh / ter waerde van 10000 gulden / ende aen den Secretaris Braſſer, een preſent van 800 gulden effectijf / mede met bpvoeginge van de ghewoonlijcke Complimenten op peders reſpective gheleghenthepdt paſſende. Endlijck in bedencken geſtelt weſende / oft men den meer-wel-gemelten Heer Ambaſſadeur Servien, vertrecckende / ſoude uptgelepde doen / ende ſoo ja / op wat voet / ende dooz wien / ende hier neffens verhaelt weſende 't ghene omtrent ſoodanige ghelegenthepdt ſoude zijn gepaſſeert / ten tijde van het vertreck van den opgemelten Heer Ambaſſadeur d'Avaux. Is al-voorens hier in verder te treden / goet gevonden te verſoecken den meer-opgemelten Heer Vosbergen, om hier over te communiceren met ſijn Hooghept / verſtaen deſſelfs hooghwijſe Conſideratien ende van alles Rappozt te doen.

Entlijck alſoo d'Ambaſſadeur d'Avaux, deur verſupmenis (want hp wel van ſijn vertreck had genotificeert / maer 't was vergeten te rappozteren) niet was upt gelepdet: ende de Heer Servien nu ſepde te ſullen vertrecken: is in bedencken geſtelt of ende wat uptgelepde men hem ſoude doen: daer over met ſijn Hooghept geſpzoocken zijnde / is goet gevonden dat deur den Heer Prins Willem het uptgelep ſoude geſchieden; gelijck den 24. Martp geſchiedt is tot aen 't epnde van 't Bos na Leyden toe.

Den 6. Apzil compareerde ter Vergadering de Heer Ambaſſadeur la Tuillerie ſeggende dat hp niet quam om affchepdt te nemen / van haer Ho. Mog. maer alleen oozlof / om vooz een wepnigh tijds te gaen in Extra-ozdinaris Ambaſſade nae Sweden ende Deenemarck, met intentie om te bemiddelen ende accozdeeren de Differenten tuſſchen bepde die Croonen ontſtaen / tot

bevoorderinge van 't gemeene beste / ende voorts hier by gevoeght den inhout van seecheren Brief van den Hooghstgemelte Coningh dato Parijs den 20. Marty lestleden / bestaende in substantie hier in / te weten / dat sijn Majestept by advijs van de regierende Coninginne / den gemelten Heer Ambassadeur tot Mediateur der voorsz differenten was employerende / ende dat hy naer sijne wederkomste alhier als extraordinaris Ambassadeur aen desen Staet soude verblijven / ende op dat ondertusschen geduprende sijn absentie / alhier pemant mocht sijn / die Correspondentie houde / ende verhandele met haer Ho: Mo: de saken / die haer souden mogen presenteren / ende daer in ageren van wegen sijn Hoogh-gemelte Majestept na gelegenthepdt / dat deselve daer toe verkoren heeft den Persoon van den Secretaris Brasser, versoeckende dat haer Ho: Mo: hem willen toestaen geloof in 't gene / dat hy van wegen sijn Hooghst-gemelte Majestept soude voordragen / waerop aen den meergemelten Heer Ambassadeur door den Heer Presiderende is geantwoort / dat haer Ho: Mog: sich de goede intentie ende meeninge van sijn Majestept wel laten bevallen / ende den Inhoudt van de voornoemde Missive aen nemen / hem Heer Ambassadeur geluck op sijne aenstaende repse toewenschende / met bydoeginge van Complimenten op soodanige gelegenthept passende / waer over hy haer Ho: Mo: heeft bedanckt mede met gewoonlijcke Complimenten. Hier naer heeft de meer-gemelte Ambassadeur gheproponeert / dat sijn Majestept ende die van de Regieringe in Vranckrijck hem hadden toegesonden desselfs Ratificatie op de Tractaten alhier in den Hage gesloten tusschen den meer-hooghst-gemelten Koningh ter eenre ende desen Staet ter andere zijde / ende in cas haer Ho. Mo. met der selver Ratificatie gereed waren / dat hy de selve soude konnen wisselen / doch dat hy wel wiste / dat den tijd daer toe gepresigeert / noch niet en was aen-gekomen. Ten tweeden / heeft de gemelte Heer Ambassadeur seer instantelijck aen-gehouden ende geurgeert met verschepden redenen ende motiven / ten eynde dat de Landt-Gravinne van Hessen by ende van wegen desen Staet met Vivres ende Ammunitien van oorlogh in dese hare jegenwoordige groote ongelegenthepdt mocht worden geassisteert / daer toe hy sustineerde / dat van wegen desen Staet belofte soude zijn gedaen / door de Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden die mette Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck hebben genegotieert / waer op by eenige van dien bericht is gedaen / naer de rechte beschapenhepdt ende ghelegenthept van die sake. Ten anderen heeft de meer-ghemelte Heer Ambassadeur in effect verhaelt / dat hy den 5. Februarp lestleden aen haer Ho. Mo. heeft over-gelevert seker Memoriael / ende daer neffens gevoeght een Brief van den meer-hoog-gemelten Koning dato Parys 19. November 1643. strecknde tot vryen uytvoer van 1000 Lasten Coorn / so Tarwe als Rogge / ende dat dit verfoech iterativelijck is vernieuwt / verklarende dat hier onder egeen Interest van den eenen of den anderen Koopman is vermengt / maer dat de regierende Coninginne gemeynt is / het voornoemde Coorn tot een Aelmis onder den Armen te laten uytdeelen / ende dat hare Majestept ter insichte van de voorsz Vryheyt het voornoemde Coorn heeft getracteert. Waer op gedelibereert zijnde / Is in gevolgh van haer Ho. Mo. resolutie in dato 29. Marty lest-leden op 't voornoemde 1. Point goet gevonden nochmaels te versoecken de Heeren Gedeputeerden van de Respective Provintien / dat deselve haer ten alderspoedighsten

tottet

tottet uytwiſſelen van de voornoemde ratificatie deſer ſijde willen bequamen/ ende die Provintien die daer op voor alſnoch niet ſouden mogen zijn ghelaſt/ datſe haer dies aengaende by ende van wegen de Heeren der ſelver Principalen alſnoch ten ſpoedighſten willen laten laſten/ende daer toe goede Devoiren ende Officien aen wenden. Op't 12. point hebben haer Ho. Mo. goet gevonden aen te manen den Raet van Staten/dat deſelve haer Ho. Mo. wilden berichten van 't gene ſy ten regarde van de verſochte Aſſiſtentie voor de Vrouwe Lant-Gravinne van Heſſen met Communicatie van ſijn Hoocheyt hadden gedaen.

Op't 13. Point hebben haer Ho. M. verklaert / 't ſelfde voor alſnoch op te houden.

Sedert het vertreck van deſelve Heeren Ambaſſadeurs heeft men alhier van tijt tot tijt begoſt te beſoigneren op de Munſterſche beſendinge. Die van Holland ſloegen den 16. Aprill wederom voor datmen behoorde niet meer als drie Plenipotentiariſſen te ſenden: ofte ten minſten niet meer voor eerſt: om het meeſte werck te doen/ ende het rouwſte te helpen afhandelen. Maer d'andere perſiſteerden begerende/ dat van peder Provintie behoorde een te gaen.

Den 27. dito hebben ſy alnoch haer voorige voorſlagh gerepeteert: ende ſoo niet: dat ſy ſuſtineerden dat peder Provintie behoorde ſijn eyghen gecommitteerde te onderhouden. Den 5. May zijn geleſen d'ingredienten ende ſtoffe om te ſullen dienen tottet maken van d'Inſtructie voor de Plenipotentiariſen na Munſter. Den 7. May werden geaggreert de twee Tractaten onlangs met de Koninckliycke Franſche Ambaſſadeurs geteeckent. Doch hebben de Heeren van Hollandt verklaert de voornoemde aggreatie toe te ſtaen in deſen verſtande / dat als noch by ſijn Majeſteyt van Vranckrijck ende daer het verder ſal dienſtigh weſen/ devoiren ſouden worden gedaen/ om van wegen deſen Staet tot Munſter ende elders te mogen behouden ſoodanigen rangh als Koninghy Henderick de IV. onſterffelijcker Memorie aen de ſelve heeft gheconfereert / ende dat ondertuſſchen d'Heeren die als Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet ſouden gaen naer Munſter / haer aldaer ten opſichte van de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck ende andere ſouden hebben te draghen in conformité van hun Provintiael advijs in dato 12. Febuary leſtleden/ te weten/ datſe haer ſullen onthouden van alle communicatien ten Logemente van de meer-gemelte Heeren Ambaſſadeurs ter tijd ende wijle toe/ de ſelve ſullen mogen goedt-vinden/ de Plenipotentiariſen van deſen Staet te tracteeren in ſodaniger voegen / als de Miniſters van Venetien by de ſelve gewoon zijn getracteert te worden/ dat evenwel meer-gemelte Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude vermoghen met meer-gemelte Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck te confereeren / mits daer toe verkieſende een Neutrale plaetſe. De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Zeelandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge / hebben op de voornoemde aggreatie ende ratificatie laten aenteekenen / dat hunne Heeren Principalen niet anders ofte verders in deſelve aggreatie ende Ratificatie en ſijn conſenterende als onder deſe expreſſe conditie ende verklaringe/ te weten/ dat deſelve hier mede niet en verſtaen/ eenige veranderinge renovatie ofte confirmatie te doen in de voorgaende Tractaten ſoo van Alliantie als Ligue offenſive ende defenſive / met de Croonen van Vranckrijck in de jaren 1630. 1634 ende 1635 gemaeckt/ maer dat haer Ed. Mog. de voornoemde Tractaten zijn latende by haer valeur ende ongepreſjudiceert.

's Anderen-daeghs de Gedeputeerde van de Ed. Mo. Heeren Staten van Zeelandt verſocht zijnde haer naerder te verklaren op de 17. 18. 24. ende 25ſte pointen van 't gheſchrifte geintituleert Kof ende ingredienten, om daer upt te formeeren de Inſtructie voor de Plenipotentiariſen gaende naer Munſter / hebben geſeght / dat hunne Heeren Principalen / hadden gewenſt / dat door ſoo menighvuldige debvoiren ende Inſtantien / mondelinge ende in Geſchrifte ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. gedaen / d'andere Provintien eenmael ghemoveert hadden konnen worden d'Importantie van de egale belaſtinge van de Havens van Vlaenderen / die als nu zijn / ofte hier namaels ſouden mogen worden ghemaeckt met de riviere van de Schelde / het Sas / ende Swijn / ende de Zee-gaten daer op reſpondeerende / mitſgaders d'exemtie van de 20. par Centro / etc. ſoo verre te appreheendeeren / dat d'Heeren Plenipotentiariſen van weghen deſen Staet gaende naer Munſter, van nu af in expreſſe laſt ſoude zijn ghegheven geweeſt / alle Handelingh met den vyandt af te breken, inghevalle de voornoemde Pointen niet en konden worden ghebtineert; doch hunne voorſz. Heeren Principalen nu ſiende / tot hun leetweſen / contrarie / al hoewel haer Ed. Mo. hun ten hooghſten gefundeert vinden / van hun voornoemde geſuſtineerde niet te wijcken / maer daer by te blijven perſiſteeren / Soo is 't evenwel / dat haer Ed. Mo. in conſideratie nemende de verklaringe / by de andere Provintien ghedaen / dat het obtineeren van de voornoemde egale belaſtinge ende exemtie reſpective gantſch noodigh is, als waer van den dienſt van den Lande in 't gemeen in verſcheyden reſpecten is dependerende / ende dat daeromme tot dien eynde alles dat moghelijck is / by-ghebracht moet worden / met preſentatie van daer toe / met ernſt ende vigeur te willen copereeren / vindende alleenlijck bedenckelijck van nu af ſoodanighen laſt aen de voornoemde Heeren Plenipotentiariſen te gheven / als by hare Ed. Mog. is gedeſireert / hun eyndelijck hebben laten beweghen / d'andere Provintien in deſen ſoo veel te ghemoet te gaen / dat hare Ed. Mog. hun hebben ghelaſt te verklaren / te moghen lijden ende te vreden te zijn / dat de beſendinge naer Munſter werde waer ghenomen / om aldaer door de Plenipotentiariſen van deſen Staet op de inſtructie ten dien fine te arreſteeren / met den vyand in handeling te treden / ende voor den verderen dienſt ende Intereſſen van de Geunieerde Provintien in 't generael ende particulier te vigileren / met dien verſtande nochtans / dat de ghemelte Heeren Plenipotentiariſen niet alleenlijck in laſte ſal worden gegeven / ingevalle op de ſtipulatie van de voorverhaelde 2. Pointen, van wegen den Koning van Spangien ſwarigheyt werde ghemaeckt / dat ſy niet ſullen vermoghen de ſelve te laten gliſſeeren / maer daer op ſullen moeten blijven inſiſteeren / ende van hun wederbaren aen haer Ho. Mog. rapport doen / om daer op laſt t'ontfanghen / wanneer by haer Ho. Mo. als mede by hunne Heeren Principalen naerder ſal worden gereſolveert wat als dan ten dienſte van den Lande in 't generael ende van de Provintie van Zeelandt in 't particulier ſal dienen te werden gedaen.

Maer oock dat de voornoemde Heeren Plenipotentiariſen ſal worden ghelaſt de meer-ghemelte pointen in ordre ende rangh met ende neffens d'andere importantſte ende eſſentieelſte pointen / met den vyandt te verhandelen / ſonder de ſelve te reſerveeren tot alle de voornoemde importanſte ende eſſentieele pointen ſullen zijn gedeſinieert,

Doch

Doch op dat hare Ho. Mog. ofte wel eenighe Provintien gheene impressie soude werden gegeven / dat hare Heeren Principalen in desen afgaende ende wijckende van hunne voorgaende last / souden zijn verflauwt in den ernst ende yver die by hun in desen tot noch toe is betoont / ende dat haer Ed. Mo. dese saecke teghenwoordigh met een ander ooghe insien ende minder souden apprehendeeren / als hare Ed. Mogende in der daet zijn doende. Soo hebben sy Ghedeputeerden van Zeelant niet willen ledigh staen / te verklaren / dat ouder hunne Heeren Principalen wel eenighe disparitept van advijsen is geweest / aengaende den Voet ende Forme / die diende te worden gebruyckt / omme in desen haer Ed. Mo. Intentie in't uytvoeren vande voorsz 2. Pointen / alderbest uyt te wercken / maer dat haer Ed. Mo. alletijdt eenpaerlijck ende met consonante stemmen hebben verstaen ende noch sijn verstaende / dat de meer-genoemde belastinge ende exemtie respective voor den Staet van den Lande in 't generael / ende de Provintie van Zeelant in 't particulier / van soodanigen Importantie ende gevolge zijn / dat sonder deselve te optineren / ende daer door voor te komen de swarigheden ende onheylen / die van wegen haer Ho. Mo. by hun overghegheven deductie aengetogen zijn / by hare Ed. Mo. noyt in 't besluyten van eenigh Tractaet van Treves metten Vyant sal worden geconsenteert.

Den 11. May heeft de Heer van Meynderswijck aen haer Ho. Mo. overgelevert seecker Memoriael / door den Secretaris Brasset aen hem Heer van Meynderswijck verhantreyckt / mede brengende / dat de Heeren Graven van Avaux ende la Roche Plenipotentiarisen van wegen den Koning van Vranckrijck tot Munster / hem heer Brasset by Brief / dato Munster 28 April lestleden hadden gelast / aen haer Ho. Mo. te communiceeren den aenvang van de besoignes tot Munster ende d'openinge der respective Procuratien / aldaer gheschiet / so van wegen den Keyser / als Koning van Spangien respective / daer in dat bevonden zijn verscheyden difficulteyten so ten regarde van de Titulen ende qualiteyten / als ten insichte / dat de Plenipotentiarisen van den hooghstgemelten Keyser ende den voorsz Koning van Spangien niet suffisant en souden zijn tot besluyt van Pays / ende dat daer in oock geen mentie en werd ghemaeckt van de geallieerde van Vranckrijck / verder als in generale termen in de prefactie van dien / Item dat de Plenipotentiarisen van Spangien elcks hebben hare aparte ende besondere procuratien / ghedepescheert in een extraordinaire forme met groote defecten / ende dat de voornoemde heer Brasset by last als vooren was overleverende Copie van de voornoemde procuratien / zijnde die van den Keyser in Latijnsche ende die van den Koningh van Spangien in de Spaensche Tale / verklarende de meer-ghemelte Sr. Brasset dat de hoogh-ghemelte Plenipotentiarisen van Vranckrijck geerne souden verstaen haer Ho. Mo. ghevoelen op die saecken / waer op gedelibereert zijnde / is goed gevonden dat de voornoemde Memorie met de voornoemde Copien der Procuratien gestelt souden worden in handen van de Heeren Meynderswijck, Mathenes, Heemstede, de Knuyt, vander Hoolk, Veldriel, Ripperda, Clant, om te visiteren / exameineren / daer overte communiceren met sijn Hooghept verstaen desselfs Hooghwijs advijs ende consideratien / ende daer van Rapport te doen.

's Anderen daegh / alsoo de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt den vijfde dito onder anderen hadden aengenomen ad-

referendum aen de Heeren der selver Principalen/ Staets gewijs Vergadert wesende / d'advijsen van d'andere 6. Provintien op 't 32. ende 33. Point der bewuste ingredienten / tenderende de selve advijsen tot Commissie van eenige Rechters by somme van Chambre mipartie, als oock op de advijsen vande 5. Provintien op 't 17. Point van de selve Ingredienten tenderende de selve advijsen daer benen dat egeen opschorsinge van Wapenen en soude mogen toegestaen worden, geduyrende de Negotiatie tot Munster, mitsgaders vande advijsen van de meer-gemelte Provintien op 't 87. ende 88. Point van de meer-genoemde Ingredienten tenderende daer benen dat de Hostiliteyt ten wederzijden soude duyren, tot dat den Coningh van Spagnien sijne Ratificatie in behoorlijcke forme op het te maken Tractaet soude hebben laten inbrengen, soo hebben de gemelte Heeren Gedeputeerden van de wel opgemelte Provintien van Hollant/ des aengemaent wesende/ verklaert/haer te conformeren met d'advijsen by d'andre 6. Provintien den 5. deses voornoemt ingebracht op de voornoemde 32. ende 33ste. pointen / welcke 2 pointen dienvolgens na voorgaende deliberatie worden gehouden voor gearresteert/ om in de te maken Instructie voor de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet mede ghestelt te worden / ende wat belangt d'advijsen van de 5. Provintien ten voorsz. daghe mede inghebracht op 't 70. 87. ende 88ste point deses aengaende hebben de opgemelte Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Hollandt verklaert/dat de Heeren der selver Principalen haer dies aengaende oock hebben gheconformeert met d'Advijsen van de opgemelte 5 Provintien/ in desen verstande nochtans/ dat so wanneer aen de meer-gemelte Plenipotentiarisen eenige Propositie sal voorkomen / concerneerende het subject in de bovengemelte pointen geëxpresseert/ tenderende in het een of het ander getal totten voorsz. stilstandt/ dat by de selve onder de handt daer van advertentie sal worden gedaen aen de Regeeringe / om na gelegenthepdt van tijd ende saken diensthalven te mogen resolveeren/ als de selve ten meesten dienste van den Lande bevinden souden te behooren / de Heeren Gedeputeerden van Gelderlandt hebben haer op de meergenaende 70. 87. ende 88ste. Pointen ghevoeght ende geconformeert mette Provintien van Zeelant/ Utrecht/ Vriesland/ Over-Yssel ende Stadt ende Lande/ ende werden dienvolgens de selve Pointen oock gehouden voor gearresteert om in de te maecken Instructie mede gestelt te worden.

De Heeren de Wit mette andere 2. Extraordinaris Ghedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt hebben met ende neffens d'Heeren ordinaris Gedeputeerden van wegen de selve Provintie ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. by exprese last van de Heeren der selver Principalen verklaert datse te vreden zijn / dat de hosten / die staen te vallen in de algemeene Negotiatie tot Munster/ ten aensien van de Plenipotentiarisen van desen Staet/ souden gedragen worden by de gesamentlijcke Provintien/ naer soodanige quota/ als de lasten van den Oorlogh by de selve gedragen zijn geweest; behoudens dat wel gelet sal worden op een behoorlijck reglement dienthalven te maken / tot betrachtinge van de mesnagie/ ende dat geene onnutte hosten ten laste van den Staet en worden ghebracht / ten anderen dat d'op-gemelte Heeren der selver Principalen haer laten behagen het ghetal van de Heeren Plenipotentiarisen na Munster uyt te respective Provintien/ waer op gedelibereert zijnde is goed gevonden op 't 1. point 't selve t'accepteeren / als conform den gewoonlijcken

vaert ende oyde van 't Land/ ende wel te weeten te ſijn/ dat een behoorlijck reglement dienthalven werde gemaeckt/tot betrachtinge van de meſnagie. Op 't tweede point heeft de Prouintie van Zeelant genomineert den Heer de Knuit om mede te gaen als Plenipotentiaris naer Munſter van deſen Staet/ in deſen verſtande dat in caſu yemandt van de 5. Prouincien meer Plenipotentiariſen hier na toegeſtaen mochten worden als een/ datſe in ſoodanighen caſu hun gefundeert hielden tot gelijck recht van augmentatie; De 5. Prouintien hebben ghelijcke verklaringe ghedaen/ ende heeft oock de Prouintie van Hollandt verklaert/ dat in caſu d'andere Prouintien meerder als een Plenipotentiaris hier naer ſouden mogen worden geaccordeert/dat ſy haer in ſodanigen gevalle houden gefundeert tot augmentatie van Plenipotentiariſen naer advenant.

Alſoo de Secretaris Braſſet hadde aenghedient dat hy verſien ende gereedt was mette Ratificatien ende aggreatien van den Coninghe van Vranckrijck op het Tractaet van 't gelt ſecours/ mette Artieulen van de Campagne/ den 29. Februarij leſtleden alhier in den Hage geſlooten/als oock mede op't Tractaet concernerende de Negotiatie tot Munſter aengeſtelt/ met den gevolge ende aenkleven van dien/ ende dat van deſer ſijde op deſelve Tractaten ende Artieulen/ oock Ratificatien den 7 deſes waren gedepeſchcert/ So is na voorgaende deliberatie goedt ghevonden te committeeren ende authoriſeeren den Griffier Muſch om de ſelve Ratificatien jeghens die van Vranckrijck op 't voornoemde ſubject upt te wiſſelen metten voornoemden Secretaris Braſſet, ten dien fine door den Heer preſiderende beſchepden weſende in de Treſves Kamer/ende by den voornoemden Griffier Muſch ſtaende Vergaderinge rapport gedaen weſende / dat alles bevonden is aen de ſijde van Vranckrijck geſtelt te ſijn na behooren. Is goed gevonden dat de reſpective noodige depeſches/ reſulteerende upt het eene ofte het andere der voornoemde Tractaten / als oock upt de voorſz. Artikelen van de Campagne / ofte ter oorſake van dien / ſullen werden verveerdight/ gelijck oock verveerdight ſal worden procuratie op Signeur Ian Heuft, haer Ho. Mo. Commiſſaris/ om in krachte van dien t'ontfangen de 1200000 gulden Franſch gelt ſecours volgens ende in krachte van het 1. Artikel van een der voornoemde Tractaten van dit ſubject ſprekende/ voorts werdt aen den meer-gemelten Sieur Braſſet gegeven een acte van verklaringhe van dat de voorſz. upt wiſſelinghe van weder-ſijds Ratificatie was geſchiet/ om te ſtrecken tot des ſelfs narichtinge.

De nieuwe Oorlogh tuſſchen Sweden ende Denemarck heeft deſe Staeten de Regeering van deſen Staet oock niet weynigh bekommerens ende arbeydt ghegheven: werdende ghedadelijck dan deur de Deenſche, dan deur de Sweedſche Miniſters gemoeyt: alſoo dat men noch eudelijck niet alleen eene ſterckte equipage/ maer oock eene aenſienlijcke beſendinge heeft moeten derwaerts doen: te weten de Heeren Schaep, Zonck, ende Andrée na Denemarck/ ende de Heeren de Wit, Bicker, ende Graveniſſe na Sweden gingen't Zeyl upt tet Vlie den 7. July met 42. Oorlogh-Schepen ende omtrent 700. Koopvaerders/ welckers Negotiatie in 't volgende Jaer heeft gebaert de Tractaten die alsdaer ſullen volgen/ſijnde in effect Tractaten van Vrede; die eerſt deur de nieuwe deſwaernijſſen der Navigatie ende Commertien in Denemarck aengeſtelt; ende daer na deur d'interuentie der Sweetſche in 't Lant te Holſteyn ende in Schoonen niet weynigh weert gearrenckt ende ten naeſten by gebroocken.

Gelijck

Gelijck oock dergelijcke moeyenissen ende nieuwigheden tegen de Navigatie ende Commertien op de Rivieren in de Oost ende Noort-Zee uytvloeyende sedert eenigen tijt gevoelt ende gevreest wordende/ in Augusto/ sijn aen desen Staet gesonden van wegen Bremen/ de Heeren Bethmanus Herdesianus, Sijndicus ende Iohan Heerde Raet der stadt Breemen / ende de Heeren Christoph Meurer Sijndicus ende Nicolaus Ierre Raet der stadt Hamborg/ neffens Lieuwe van Aitzema der Hanse-steden aen hare Ho. Mo. ordinaris Resident; om te vernieuwen de vorige Anno 1616. tusschen desen Staet ende de Hanse-steden ghemaeckte Alliantie : waer over verscheyden projecten op 'et papier gebracht zijnde/ desgelijcks in 't volgende jaer een Tractaet voltogen is.

De Koninckliijcke Portugaelsche Ambassadeur Andrade hebbende / self op debvoiren ende recommendatie so van den Koning van Vranckrijck / als van des selfs Ministers alhier te vergeefs getracht om verklaringh te hebben dat dese Staet hem mede soude doen hebben acces als een lidt tot de Munstersche Handelingh/ is endtlijck in Junio vertogen op den voorslagh van met Convoy te sullen veylighlick aldaer overgebracht werden. Aen de Heeren van Meyndertswijck ende Cats haer Ho. Mo. Gecommitteerdens hem met een generael antwoort / soo op 't voorsz point als op veelvoudige andere klachten / hem valedicerende hadde hy gheklaeght van dat men niet alleen geen Satisfactie maer oock geen antwoort gaf aengaende de Stadt St. Christoffel, noch van 't Casteel Seregippe del Rey, noch van Archem, noch van de Stadt Mallacca, noch van sekere Carraca, die d'Oost-Indische Compagnie na't beslupt van't Tractaet op de Portugesen soude hebben genomen / noch oock van het gene dat in Angola omtrent de Riviere Bengo soude zijn gepasseert / versoeckende dat deses aengaende/ als oock van verscheyden particulariteyten/ hem of ten minsten aen den Heer ordinaris Ambassadeur hier verblijvende / oock antwoort soude mogen worden ghegheven; van de præliminaire pointen ten minsten/ de drie voornaemste / heeftmen den Heeren van Hollant wederom aengemaent: doch noyt toteenige schriftelijcke verklaringe konnen krijgen. Den 16. Juny hebben de Heeren hare Gedeputeerde ter Vergaderingh van haer Ho: Mo: by monde verklaert/ dat sy bemerckten dat d'intentie van de Heeren derselver Principalen daer henen ginck/ dat de Religie, soo als die by het Synode Nationael tot Dordrecht in den Jare 1619. is bevestight / wert geconfirmeert. Ten anderen/ dat de generale Unie die den 29. January 1579. binnen Wtrecht gearresteert/ soo als die leyt/ en kan worden gepractiseert/ is ende blijft vast gestelt. Ten derden dat in cas van Vrede ofte Treves / aen de hantsal worden gehouden genoeghsaem aental van Crijsch-Volck, gelijck in het voorgaende Bestant is geschiet/ ende dat het selve getal na gelegentheyt by consent van de Provintien/ met advijs van sijn Hoogheyt soude vermeerdert of vermindert worden/ soo als tot versekeringe van desen Staet sal dienstigh worden gevonden/ waerop de gemelte Heeren vande Provintie van Hollant naerder versocht wesende/ om deses aengaende een schriftelijck ende Cathegorique verklaringe aen hare Ho. Mo. te willen overleveren/ ende sulcx geexcuseert hebbende/ Is goet gevonden ende verstaen/ dat desen aengaende by Missive / ofte by besendinge versoeck sal werden gedaen aen de op-gemelte Heeren derselver Principalen ter eerster by eenkomste van dien.

In der daet/ om redenen hier te voor oock aengetogen/ konde niet wel andere

dere verklaringh daer op ghedaen werden: ende hebben haer de Provintien 't selve by provisie laten gevallen; immers dien onvermindert voort gevaren te resolveren van tijt tot tijt op 't gene tot de besendinge eerlijck/ noodig/ ende dienstigh mocht zijn.

Tot den Godtsdienst onder de familie van de Heeren Ambassadeurs sijn versocht ende bestelt de Heeren Lotius in den Haghe ende Teckmanus tot Utrecht respective Predicanten. Tot Secretaris is ghenoemt de Heer Graswinckel, Fiscael vande Domeynen van Hollandt: die namaels daer van geexcuseert ende in sijn plaets gestelt is de Heer Verburgh. Tot Hof-meester N. van Dalen. Men heeft Staet gemaekt tot 4 Carossen/ elck tot 6 Paerden/ met een leegh Paert voor yeder Carosse; ende noch eenige Rijd-Paerden. Item dat yeder Ambassadeur soude hebben 1 Edelman/ ende 4 Dienaers; de Livreyen alle van een couleur.

In Octobri wert de Heer van Oosterwijck ghesonden in Vranckrijck met een ample Instructie meest ende Principalijck raeckende het 9. Artijckel der Ligue Guarantie: ende de eeren Titulen, Rang, Hant, &c. Dieme al noch bleef difficulterende aen desen Staet ende desselfs Ambassadeurs. Maer tot in 't laeste van dit jaer 1644. persisteerde Vranckrijck in haer weygheringhe de selver Ceremoniale Poincten. Ende van 't 9. bewuste Artijckel woude men te Hove niet hooren spreken, de Cardinael Mazarini hadde geseydt/ dat 'et voor al de Wereldt soude spottelijck staen te maken tot Munster eene Vrede; ende op een ende de selve tijdt, of wel te voor, te beloven weder te breken.

Gheduerende al desen tijdt dat de Koninckliijcke Fransche Ambassadeurs waren tot Munster (voor dat die van desen Staet aldaer quamen) hebben sy deur den heer Brasset aen hare Ho. Mog. vlijtigh ende ghetrouwelijck laten communiceren wat tusschen haer ende de Spaensche passeerde: 't Welck al meest was raeckende de Pouvoirs, samt forme/ ende valeur van dien/ 't welck als niet eygentlijck tot de Nederlandsche Handelingh gehoorende/ gepasseert wert: om niet te prolix te zijn.

Dit Jaer in September wert het Sas deur belegeringh by den Heer Prince van Orangien ingenomen.

In 't begin van Januarij des Jaers 1645. schreef ende bedancktemen de Heeren Koninghlijcke Fransche Ambassadeurs van d'op-gemelte goede ende getrouwe correspondentien gelijk men oock schreef aen den Heer Venetiaenschen Ambassadeur Contarini; edoch hem te gemoet voerende dat men niet begreep of verstont waerom de Heeren Fransche ende andere aennamen de Titel van Ambassadeurs extraordinaris in plaets dat het desseingh præliminair niet gaf ander Titel als van Plenipotentiairen. Maer daer op wiert gerescribeert; dat men goetgevonden hadde/ d'een soo wel als d'ander/ te ghebruycken de Naem van Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen gesamentlijck: om datter eenige andere soo tot Munster als Osenbrugge dese qualiteyt waren voerende; die van minder conditie waren als de Fransche/ dat daer-enboven men bevont de Naem ende Titel van Ambassadeur in Duytslant te zijn veel aensienlijker eñ venerabiler: eñ dattet die van desen Staet oock vry stont.

Den 17. Februarij 1645. heeft de Colonel d'Estrades by volgende Propositie aen haer Ho. Mo. gegeven eenige Satisfactie aengaende de Ceremoniale Pointen.

Mijn Heeren, gy hebt, sedert de regence en bestieringh van de moeder des Koninghs, in veel Remonstrantien en vertoninghen konnen sien met welck een yver en affectie sy voor al d'interesten van uw Ho. Mo. bewogen heeft geweest. 't Geen, dat ick, mijn Heeren, van harent wegen aen u te seggen heb, sal u, door effecten en dadelijckheden, de goede wil bevestigen, die haer Majesteyt behoudt, tot de glorie en voordeel van desen Staet: dewijl ick order ontfangen heb, om aen uw Ho. Mo. te verklaren *dat sijn Majesteyt volkomentlijck accordeert en inwillight, sonder eenige reserve en exceptie, 't geen sy versocht hebben aengaende de Staten en verbewijsinghen van mijn Heeren, uw Ambassadeurs*, sijn intentie zijnde dat sy *gelijck d'Ambassadeurs van Venetien* ghetracteert sullen worden. Ick twijffel niet, mijn Heeren, dat, dewijl sijn Majesteyt met soo groote affectie handelt, om hen contentement en vernoeging in een ding te geven, dat sy soo veel jaren lang vervolght hebben, sy van hun zijde oock niet hun uytterste best sullen doen, om de satisfactie en voldoening te geven, die sijn Majesteyt van hen versoeckt, met instantie van te termineeren en af te handelen de saken des Konings van Portugael met mijn Heeren vande Compagnie der Indien, en die van Mevrouw de Landt-Gravin, met mijn Heer de Graef van Embden.

En dat uw Hoochmogenden oock een goede en vaerdighe resolutie of besluyt nemen, van in dese veltocht krachtelijck in de weer te zijn, en met soo favorabel een conjuncture te profiteeren, dewelcke, gelijck ick verhoop, my middel sal geven om aen uw Hoochmogenden te toonen de passie en genegentheyt, die ick altijdt tot hun dienst gehad heb. Gedaen in den Hage, de 17. van Februarius, 1645. Getekent *D. Estrades*.

Maer alsoo dat noch niet waren als woorden die ontrent ende gedesavoeert konden worden: soo versocht men te hebben autentijcke Coppe van sijn last: maer om daer in noch meer contentement ende verseheringh te geven: soo heeft hy den 24. Febuarp neffens een Brief van de Coninghlijcke Fransche Plenipotentiarisen upt Munster den 18. Febuarp aen haer Ho. Mo. verklaert dat deselve Heeren Ambassadeurs die van desen Staet souden tracteren gelijck die van Venetien. Daer over heeft men 's anderendaeghs gesonden Brieven van Danckseggingе aen de Coninginne Regente / den Hartogh van Orleans / den Prince van Condé ende den Cardinael Mazarini: Item oock aen de Heeren Koninclijcke Fransche Plenipotentiarisen tot Munster. Hierts daer nae oock komende des Konings eyghen Brief van den 4. Marty op het selve subject; soo heeft men deur de Heeren Gent, Catz, Vosbergen, oock laten bedancken sijn Hooghept den Heer Prins van Orange: om dat in des Konings Brief stont / door de stercke en levendige gebeden van onse Neef, de Prince van Orangien.

Seer waerde groote Vrienden, Bondt-ghenooten en Geconfedereerden, door 't advijs van de Koninginne Regente, onse eerwaerdichste Moeder, op uw gebeden, en op uw verrooninghen veraccordeert en toegheslaen hebbende dat van nu voortaen onse Ambassadeurs overal d'uwen souden tracteeren en handelen met de tytel van *Excellentie, hen de rechte handt in hun Herbergh souden geven, en dat sy hen oock d'eerste visite souden geven in de plaetsen, daer d'uwen de leste sullen komen*, ghelijck sy te Munster sullen doen, soo hebben wy geoordeelt, door de wijse Raedt van de geseyde Vrouw Koninginne Regente dat men by *dese gunst* die, van sulcks aen u te schrijven, behoorde te voegen, op dat uw registers geladen souden worden met

dese

dese getuygenis van uw goede wil. Daer heeft geen reden of voorbeelt geweest, die niet voor 't gheen, dat ghy begeert hebt, gheweken heeft: en de gheheugenis van d'affectie en genegentheyt, die ghy tot dese kroon hebt gehad, heeft sulck een inpressie en indruck gemaeckt, dat wy gaerne tot uw faveur geoordeelt hebben; daer toe wy noch aengeprickelt zijn geweest *door de stercke en levendige gebeden* van onse seer waerde en beminde Neef, de Prince van Oranjen, dewelck, de zijde kiesende, die hy behoort, in d'interesten van uwe Staet, so groot een yver heeft gebruyckt, en uw Instantien soo wel gesecundeert, dat wy geresolveert en besloten hebben daer mee te vreden te wesen. 't Is hier in niet alleenlijck dat ghy d'effecten en uytwerckingen van onse Koninckliijcke Protectie en beschermingh hebt te verwachten. Wy willen noch contribueren en mede wercken tot aenwas en vermeerderingh te geven aen uw Autoriteyt en macht op de *geburige Provintien van onse gemeene Vyanden*, op dat sy, berooft van de hoop van onse vereenigde machten tegen te staen, sich aen een vrede onderstellen, die heerlijck en seker voor de Bontgenoten is. Om hen daer toe te dwingen bereyden wy ons tot hen krachtelijck d'oorlogh aen te doen, terwijl onse Gedeputeerden, te samen vergadert, sullen pogen te verdraghen in de conditien van een billijck en gerechtigh verdragh. Wy nodigen u tot dit voorbeelt te volgen, en bidden u volkomen geloof te geven aen de Heer *d'Estrades* in de dingen, die hy van onsent wegen u voordragen sal, en wenschen dat d'Almachtige u, waerdste groote Vrienden, Bontgenooten en Geconfedereerden, in sijn heylige bewaringh neem. Geschreven te Parijs, op de 4. dagh van Maert, 1645. Onder was geschreven, uw goede Vrient en Geconfedereerde. Getekent *Louis*. Laeger *de Lomenie*. 't Opschrift.

Aen onse waerdste groote Vrienden, Bontgenoten en Geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Den 24. February zijn / op 't versoeck van Marquis de Castel Rodrigo / aen sijn Hooghept / by hare Ho. Mo. gedaen depescheren de noodige Paspoorten voor den Graef van Pennorande ende den Erts-Bisschop van Camerijck om te gaen na Munster.

Om dese Paspoorten te vervorderen was in den Hage gekomen den Heer van Normont: zijnde alreede in Januario lestleden oock alhier geweest; latende by d'een en d'ander in 't particulier vallen eenighe propoosten om tot afsonderlijcke Handelinge te noodigen: edoch publijckelijck heeft niet alleen niet geproponeert maer oock geen last / of qualiteyt gehadt om yets te proponeren. Niet te min om dat de komste van sodanige lieden ombragie gaf aen de Fransche: soo wert den 3. Marty voor de tweedemael geschreven aen den Heer ordinaris Ambassadeur van desen Staet tot Parys; om te verklaren dat hy alhier niet gedaen hadde als te solliciteren de gemelde Salvos Conductus voor de Spaensche Plenipotentiarisen: ende datmen hem terstont weder hadde gedepescheert; sonder dat hy eenige andere openingh had gedaen of kunnen doen.

Den 10. Marty ende 20. April respective heeft de Koningh weder met hare Ho. Mo. in den Hage doen maken navolgende Tractaten.

LOuys, door Godts ghenade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen alle degenen, die dese tegenwoordige brieven sullen sien, *Saluyt*. In onse Raet gesien en geëxamineert hebbende het Tractaet, dat in onse naem ghemaeckt is in den Haghe in Hollandt, en ghetekent door onse beminde en ghetrouwe *Henrijck d'Estrades*, Colonel van een regement voetvolcks, onse Commissaris in dit deel met

de Heeren Gedeputeerden *Rutger Huygens*, *Francoys Herbertſz.* oudt Burger-meeſter van de ſtadt ter Goude *Iacob Catz*, Ridder, Penſionaris van Hollandt en West-Vrieſlandt, *Gaſper van Vosbergen*, Ridder, Heer van Iſelar *Godart van Reede*, Heer van Nederhortt, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderdeel, *Willem van Ripperda*, Heer van Boxbergen, Boculo en Hengelo, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onſe geſeyde Commiſſaris, en van de geſeyde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten en volmachten d'inhout volgt.

De Koningh, door 't advijs van de Koninginne Regente, zijn moeder, conſidererende en overwegende de weynige inclinatie, die de gemene Vyanden altijt tot de vrede hebben ghehadt, en dat, ſchoon ſy tot handelingh daer af eyndelijck een deel van hun Plenipotentiariſſen en volmachtighden naer Munſter hebben geſonden, ſy ſich met deſe ſchijn ſouden mogen vernoegen, en de ſaecken in verwijlingh trecken, ſoo ſy niet door de wapenen gedwongen worden tot een redelijcke accommodement en verdrach te verſtaen. Om tot ſoo goed een eynde te geraken heeft ſijn Majeſteyt gereſolveert en beſloten, gheſamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hen op het krachtighſte, dat men ſal konnen, in deſe velt tocht aen te taſten. En om aen de geſeyde Heeren Staten middel te geven van lichtelijcker te draghen de koſten, die ſy verplicht ſullen zijn tot een groote aenſlagh te doen, ſoo heeft ſijn gheſeyde Majeſteyt aen hen willen accordeeren en toeſtaen voor het teghenwoordigh jaer van 1645. een ſecours van Extra-ordinaer gelt, conform de Conditien, die hier volghen.

I. Zijn Majeſteyt ſal/ ghedurende het teghenwoordigh jaer van 1645. de geſeyde Heeren Staten Generael aſſiſteeren met de ſomma van 1200000 ponden, dewelcke de gheſeyde Heeren Staten effectivelijck ſullen implopeeren en beſteden tot d'onderhoudingh van extra-ordinare krijchs-lieden/ die alreede ghewoorven zijn/ en noch ghewoorven ſullen mogen worden: invoeghen dat de gheſeyde ſomma van 1200000 ponden tot gheen ander ghebruyck ſal mogen worden ghediverteert; 't welck de gheſeyde Heeren Staten ghetrouwelijck beloven/ en religieuſelijck ſullen onderhouden/ om door alle weghen en middelen/ die hen moghelijck zijn/ de vyanden lichtelijcker t'attaqueeren en aen te taſten.

II. Zijn Majeſteyt ſal voor de geſeyde ſomma van penningen aſſignatien doen geven/ die goede ſullen zijn/ en tot contentement en vernoeginghe van de geen/ die de gheſeyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck ſullen authoriſeeren/ om effectivelijck binnen Parys betaelt te worden in de loop van het tegenwoordigh jaer. De betalingh daer af ſal gheſchieden in drie termijnen/ te weten 400000. ponden, beneffens de reſpective Ratificatie van het teghenwoordigh Tractaet/ 400000 ponden in de maendt van Julius naeſtkomende/ en d'andere 400000 ponden in de maent van October daer aen volgende.

III. Door middel van 't welck de gheſeyde Heeren Staten ſich verplichten hun goet en ſterck heyr in 't velt te brengen/ om een treffelijke aenſlagh te doen/ terwijl ſijn Majeſteyt van ſijn zijde belooft oock een goedt en ſterck heyr in 't velt te brengen/ om deſgelijchs een aenmerckelijcke aenſlagh in Nederland te doen/ of de vyanden op 't meeſte/ dat hem mogelijck ſal zijn/ t'incommoderen.

IV. De geſeyde Heeren Staten conſenteeren en bewilligen dat de penſioenen der Franſche Officieren van de gheſeyde ſomma van 1200000. ponden ghe-

ghenomen en gereſerveert ſullen worden/ om die te betalen en te diſtribueren op de ſelve voet en ghelijcke wijſe/ als verdraghen heeft gheweeſt door het Tractaet van de 17. Junius/ 1630. en dat van de 14. April 1634. en dat de geen/ die de gheſeyde Heeren Staten te Parijs ſullen committeren/ om de geſeyde 1200000. ponden t'ontfangen/ verplicht ſal zijn de ſomme/ die de geſeyde Penſioenen belopen/ van de leſte termijn der betalingh te betalen en fourneeren.

V. Zijn Majeſteyt en de geſeyde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck ratificeren de tegenwoordige Artijckelen in de termijn en tijt van ſes weken/ of twee maenden/ indien ſulcks geſchieden kan.

VI. Dit tegenwoordigh Tractaet ſal niets derogeren en vermindern van de voorgaende Tractaten/ tuſſchen ſijn Majeſteyt/ en de geſeyde Heeren Staten gemaeckt/ alle de welcken in hun kracht en vigeur ſullen blijven/ om van weer zijden getrouwelijk en religieuſelijck geëffectueert en uytgevoert te worden. Tot beveſtiging van 't welck wy Ambaſſadeur en Gedeputeerden/ uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-brieven/ deſe tegenwoordigen met onſe ghewoone ſignature en merchen hebben ghetekent/ en daer aen onſe Wapen-zegels doen ſtellen. In den Haghe in Hollandt/ de tiende dagh van Maert/ 1645. Getekent d'Eſtrades, R. Huygens, F. Herberts, I. Catz, G. van Vosbergen, G. van Rede, C. Roorda, G. Ripperda, A. Clant, met hun Wapen-Zegels gezegelt.

Hier na volghden de reſpective Pouvoirs en Ratificatien; in gewoonlijcke forme.

LOuys, door Godts ghenade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen alle de genen, die deſe tegenwoordige brieven ſullen ſien, *Saluyt*. In onſe Raet geſien en geëxamineert hebbende het Tractaet, dat in onſe naem ghemaeckt is in den Haghe in Hollandt, en getekent door onſe beminde en getrouwe, de Heer *Henrijck d'Eſtrades*, Colonel van een regement voetvolcks, en onſe Commiſſaris in dit deel met de Heeren Gedeputeerden, *Roger Huygens*, Ridder, *Ian van Mateneſſe*, Heer van Mateneſſe, *Franceys Herberts*, oudt Burgher-meeſter van de ſtadt ter Goude, *Iacob Catz*, Ridder, Raedt Penſionaris van Hollandt en Weſt-Vrieslandt, *Godert van Reede*, Heer van Nederhorſt, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderdeel, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onſe gheſeyde Commiſſaris, en der gheſeyde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten, Pouvoirs en Volmachten d'inhoudt volght.

De Koning, verſtaen hebbende dat de Heeren Staten Generael van wil waren om in dit jaer van 1645. een plaets van ſeer groote importantie, en ſeer vorderlijck tot de welſtandt van de ghemeene ſaeck, en Extra-ordinaer krijchs-volck te werven boven al de troupen, die de gheſeyde Heeren Staten ghewoonelijck in hun dienſt hebben, en hen t'onderhouden geduerende d'aenſtaende velt-tocht, tot d'executie en uytvoeringh van hun groot deſſeyn, ſoo ſijn Majeſteyt aenghenaem vondt hen t'adſiſteeren met een conſiderabele en merckelijcke ſomma, om te helpen onderſteunen een deel der groote koſten, die ſy verplicht ſullen zijn te doen.

De Koningh, niet teghenſtaende de koſten, die hy van alle zijden teghen de ghemeene vyandt doet, heeft in deſe gheleghentheydt ſijn affectie en ghenegent-

gentheydt aen de geſeyde Heeren Staten Generael willen betuygen, en hen accordeeren en toeſtaen de ſomma van 300000 *ponden*, te betalen binnen Parys op d'eerſte dach van Mey, in aſſignatien, die goedt ſullen zijn, en tot contentement en vernoeging van de geen, die de geſeyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck ſullen authoriſeeren.

Door middel van 't welck de gheſeyde Heeren Staten Generael ſich verplichten de geſeyde ſomma van 300000 *ponden* effectivelijck t'imployeeren en beſteden tot de wervingh en onderhouding van extra-ordinare krijchs-lieden te voet, op de conditien hier voor geſpecificeert, en ſullen tot geen ander ghebruyck mogen gediverteert worden; 't welck de gheſeyde Heeren Staten getrouwelijck beloven, en religieuſelijck ſullen onderhouden.

Tot beveſtiging van 't welck wy Ambaſſadeur, en Gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-brieven, deſe tegenwoordighen hebben getekent, en onſen Wapenzegels daer aen doen ſetten. In den Hage in Hollant, de 20. dagh van April. 1645. Getekent *d'Eſtrades*, *R. Huygens*, *I. van Mateneſſe*, *F. Herberts*, *I. Cats*, *G. van Reede*, *C. Roorda*, *A. Clant*, met hun Wapen zegels.

Hier na volghden de reſpective Pouvoirs en Ratificatien; in gewoonlijcke forme.

DE Koningh, in ſijn Raet geſien en ge-examineert hebbende de ſecrete Artijckelen, beſloten en gearreſteert in ſijn naem, de 10. dagh van *Maert* leſtleden, tuſſchen de Heer *Henrijck d'Eſtrades*, Colonel van een Regement voetvolck, en Commiſſaris van ſijn Majeſteyt in dit deel, en de Heeren Gedeputeerden, *Rogier Huygens*, Ridder, *Francoys Herberts*, oud Burgermeeſter van de Stadt ter Goude, *Iacob Cats*, Ridder, Raet Penſionaris van Hollant en Weſt-Vrieſlant, *Gaſpar van Vosbergen*, Ridder, Heer van Iſlar, *Goedart van Reede*, Heer van Nederhorſt, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderdeel, *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, in gevolgh der Tractaten, op de geſeyde dagh tuſſchen hen beſloten en gearreſteert, uyt kracht van hun volmachten; van welcke *ſecrete Artijckelen* d'inhout volght.

Tot meerder verklaringh van het derde Artijckel des Tractaets, deſen dagh gepaſſeert, is verdragen dat de Koningh en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yder een heyr in 't velt ſullen brengen, beſtaende in 18, of 20000. *mannen te voet*, en in 4000. 500. of in 5000. *Paerden*: dat de geſeyde heyren ten langhſten in 't midden van May naeſtkomende in de Nederlanden ſullen treden, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Konings van Spanjen ſal gebieden, ſich eer in 't velt begaf: In welck geval de Koningh, en de geſeyde Heeren Staten verplicht ſullen zijn hun heyren in een ſelve tijdt in 't velt te brengen, aen welcke zijde ſy ſich mochten keeren: dat het heyr der geſeyde Heeren Staten een plaets van ſoodanigh belangh en conſideratie ſal aentaſten, dat de Vyanden merckelijcke ſchade daer af ſullen lijden; en dat het heyr van ſijn Majeſteyt oock van ſijn zijde een voorname plaets ſal aentaſten, of met intrecken in 't lant der Vyanden ſoodanigh een diverſie maken, dat ſy verobligeert en genoot-ſaeckt ſullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten te houden om de deſſeinen van ſijn Majeſteyt tegen te ſtaen, en dat ondertuſſchen mijn Heer de Prince van Oranjen ſo veel te meer bequaemheyt heeft om een geluckigh gevolg van d'aen-

ſlagh,

ſlagh, die hy aenvangen ſal, te verkrijgen. Wel verſtaen zijnde dat in geval het heyr van ſijn Majeſteyt niets anders doet, dan een ſimpele diverſie te maken, het ſich 14. *dagen* voor dat van de geſeyde Heeren Staten in 't velt ſal begheven; en in gheval dat men reſolveert en beſluyt dat de beyde heyren plaetſen ſullen aentaſten, ſoo ſullen ſy ſich in een ſelve dach preciſelijck, en ſonder daer in te falen, te veldt begeven; op verbeurte van trouweloosheyt van weer-zijden.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich om op *d'achtſte dagh van Aprilmaent* 30 *ſchepen* van oorloch, wel toegeruſt, van 2. 3. 4. en 500. vaten, op hun eyge koſten in d'engte van Calis te doen kruyſſen, om den vyanden d'ingang in Vlaenderen ter zee te beletten. En ingeval dat het heyr des Konings eenige plaetſen op de Cuſt van Vlaenderen attaqueerde en aentaſtte, ſo ſullen de geſeyde 30 *ſchepen* altijt op de geſeyde Cuſt blijven, ſo lang als d'aenſlach ſal dueren, en ter zee de plaets, door des Konings heyr belegert, ſodanich aentaſten en benauwen, dat ſy ter zee niet geſecoureert noch gheholpen kan worden, 't zy door de krachten des Koninghs van Spangien, of door die van eenighe andere macht, hoedanich die oock mach weſen, die hen wilde aſſiſteeren, onder hoedanich een ſchijn dat het oock mach zijn. In welck gheval de gheſeyde Heeren Staten ſich verplichten te convoyeeren al de vivres, die van de Cuſt van Vranckrijck ſal komen naer de plaets, daer des Konings heyr ſal zijn, of voor een redelijcke prijs vivres aen hem te beſtellen, ſo de winden niet toelaten overvloedichlijck uyt Vranckrijk derwaerts te voeren, en ſoo het goedt is om die uyt de Landen van de geſeyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden naer de gheſeyde plaets te brenghen, en daer het heyr des Koninghs ſal zijn, om ſijn deſſeyn uyt te voeren; in 't welck ſijn Majeſteyt ſijn wapenen nimmer engageeren en belemmeren ſou, ſonder het vertrouwen, dat hy heeft, dat d'inhoudt van het tegenwoordich Artikel getrouwelijck en punctuelijck geëxecuteert en uytgevoert ſal worden door de geſeyde Heeren Staten, die ſulcks beloven, en ſich daer toe verplichten, op verbeurte van manquement van trouw, en infractie en breking der Tractaten, die door hen met ſijn Majeſteyt gemaeckt zijn.

De gheſeyde Heeren Staten beloven ſincerelijck aen de heyren van ſijn Majeſteyt pas en repas over de Rhyn te Weſel, en oock pas op de Maes te Maeſtricht, als ſy door ſijn Majeſteyt daer toe verſocht ſullen zijn, behoudens dat het niet zy tot prejudicie en nadeel van hun Staet.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich hun heyr in 't veldt te houden, ſoo lang als de welſtandt van de gemeene ſaeck ſal vereyſchen, en ſoo lang als de tijdt ſal konnen toelaten.

Tot beveſtiging van 't welck wy afgevaerdighde en gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective Pouvoirs en Macht-brieven, deſe tegenwoordigen met onſe ordinare mercken hebben getekent, en onſe Wapen-zegels daer aen doen ſetten. In den Hage in Hollandt, de 10 van Maert, 1645. Getekent *d'Eſtrades, R. Huygens, F. Herberts, I. Catz, G. van Vosbergen, G. van Reede, C. Roorda, G. Rippenda, en Adriaen Clant*, met hun Wapen-zegels.

Den 15. Maert zijnde by de Heeren Extra-ordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt in haer Ho. Mo. Vergaderinge nadere openinge gedaen van der ſelver Provinciael advijs nopende de verteeringhe ende andere onkoſten te vallen binnen Munſter ten regarde van haer Ho. Mo. Ambaſſade tot de aen-gheſtelde Negotiatie, om te vinden een,

een generale ruste in de Christenheyt / is na voorgaende deliberatie goedt ghevonden ende verstaen de samentlijcke Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot verval van de voorsz. verteeringe ende alle andere soo ordinaris als extra-ordinaris onkosten die binnen Munster sullen moeten werden gedooght ende gesupporteert mitsdesen toe te legghen de somme van eens 300 guldens daechs, ende de opgemelte Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen binnen Munster ghekomen wesende ende een of twee van de selve Heeren van daer komende te vertrecken / dat van de voorsz. somme daeromme egeen afschryvinge soude worden gedaen / maer in cas dat meer van de selve Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen souden komen te absenteeren / dat notitie by den Hof-Meester van de absenten soude werden gehouden / om hier daer op nader te worden gheresolveert / wel verstaende dat den Hof-Meester ofte yemandt anders die de maniantie van de penningen soude worden toebetrouwt aen niemant wie hy soude mogen zijn / ofte oock op wat ordre dat buyten haer Ho. Mo. soude worden gegeven / en soude laten volgen eenighe penninghen tot reys ofte andere kosten buyten Munster vallende / op pene dat hem sodanige betalinge ofte verschot in uytgeef sijner rekeninge niet en soude worden geleden ofte gevalideert.

Hollandt heeft daer wederom gheinsisteert dat in 't begin niet meer als drie Plenipotentiarisen mochten werden gesonden: tot dat het principael werck soude zijn afghedaen. Maer d'andere Provintien hebben daer in niet willen consenteren.

Alsoo de Commertien in Oost ende West-Indien waren van de principaelste ingredienten der Instructie / so hebben die van deselve Compagnie aen haer Ho. Mo. overgegeven dese Consideratien.

Consideratie van de Oost-Indische Negotianten.

I.

„ ALhoewel de Oost-Indische Compagnie / of Negotianten dienstigher „ souden oordeelen in den Oorloghe met de Castilianen in de Oost-Indien „ te continueeren (vermits sy doch gestadigh met de Wapenen in de handt „ op haer hoede ende defentie moeten staen.) Soo vertrouwen sy doch dat u „ Ho. Mog. (in cas van Tractaet van Vrede of Treves) soodanige sorge dra„ gen sullen / dat die voornoemde Castilianen gelaten worden by haer Vaert / „ soo sy de selve nu aldaer noch hebben / sonder hun vorder te mogen extendee„ ren / alle 't welcke sy de hooge vryheyt van u Ho. Mog. vorders bevolen sul„ len laten.

II. Tijnde niet-te-min (onder reverentie) seer considerabel of 't ghebeurde „ dat den Koningh van Spangien in Portugaels Indien met groote macht „ soude moghen verschijnen / onder pretext van de Portugijsen onder sijn ghe„ hoorsaemheyt te reduceeren / ende dienvolgens haer Oorloge aen dede / dat „ sulcks niet soude konnen gheschieden / als met groot bedencken en pericule „ van de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie / die daer door in een ge„ stadigh alarm tot hare groote kosten / soude gehouden worden / en waerom„ me sy dan oock (onder reverentie) nootsaeckelijck uyt Portugaels Indien „ sullen moeten gehouden worden.

III. Den 21. Januarij 1635. overgegeven by nader Consideratien dat haer

Ho.

„Ho. Mo. in haer Hoogh Wijse bedenckinge gelieven te nemen/of in cas van „treves of vrede de Bewint-hebbers van de Oost-Indische Compagnie deser „Landen/ soo wel die uytten dienst ghescheyden/ als in actuele bedieninge zijn/ „Mitsgaders der selver Ministrs de Compagnie van Oost-Indien ghedient „hebbende/ niet vry en onbekommert in de Landen/ staende onder de gehoor„saemheyt van de Kroon van Spagnien / sullen mogen handelen ende wan„delen / sonder dat sy onder pretext van de voornoemde haer bedieninge als „Bewint-Hebbers in haer persoone ofte goederen eenighsints sullen gemole„steert werden/ Alsoo gheduyrende het Oorloghen swarigheydt aen 's Vy„ants zijde gemaeckt is / om de Bewint-Hebbers van beyde de Oost ende „West-Indische Compagnien van Passepoort / versoeckende deselve met „die Insertie van haer qualiteyt te accorderen / ende midtsdien (onder re„verentie) In cas van Tractaet / sy buyten alle exceptie in haer persoonen „en goederen / soo wel als andere Inghesetenen van den Staet / vry ende „onbekommert behooren te wesen / mitsgaders tot haer gerustheyt daer van „te hebben soodanige Acte of verklaringe als haer Hoogh Mogende na hare „hooge wijsheyt bevinden sullen noodigh te zijn / waer toe sy haer in desen „gedragen.

Consideratien van de West-Indische Compagnie.

I.

„IN cas van combinatie der beyde Compagnien soude voor die te combine„ren Compagnien proffitelijcker zijn / te continueren den Oorloge / soo in „Oost als West-Indien / de Cust van Africa / Brasil / de Zuyt-Zee en „andere quartieren by Suyden de Tropicus Cancri / of uytterlijck de Linie „Acquinoctiael / als eenighe Vrede oft Treves met ghemelten Coningh van „Spagnien te beslupten.

II. Die combinatie aen een sijde gestelt wordende / en dat die Compagnie „ende haer toegeseyde 25. Jarighe continuatie van Octroy / beneffens ge„requireerde middel en tot subsistentie / om op haer selve te bestaen van haer „Hoogh Mogende impetreeren / mitsgaders dat die van de Oost-Indische „Compagnie / daer beneffens oock de Vrede of Treves met den Koning van „Spangien amplecteeren / oordeelen die van de Compagnie haer den Vrede „of Treves met den Koning van Spanjen tot maintenue van haer Staet/als „vervolgh de bevestinge van haer handel/ oock dienstigh te zijn.

III. In cas van generale Vrede of Treves ; de Compagnie voor de op„rechte onderhoudinge van de selve / wegen de Koning van Spangien sulcks „te verseeckeren dat sy buyten eenigh perijckel hare belastinge van de sware „Guarnisoenen/ machtige schepen/ ende andersins/ soo veel mogelijck/ mo„gen verminderen/ en in hare Privilegien / vrye / Navigatien / Commercien „ende exemptien/ sonder eenighe verminderinge/ achtervolgens u Ho. Mog. „Octroy blijven gemaintineert.

IV. Dat onder sulcke Vrede of Treves mede moghe begrepen worden alle „Potentaten ende Volckeren / waer mede u Ho. Mog. of de West-Indische „Compagnie van harent wegen binnen de voorsz. Limiten van 't Octroy in „vrundschap en Alliantie zijn.

V. Dat de Compagnie haer Handel en Trafficque in alle plaetſen binnen
„de voorſz. limiten van 't Octroy ſal mogen bevorderen daer den Koning van
„Spangien geen Caſteelen/Juriſdictie/noch gebiet heeft/en dat met alſulcke
„koopmanſchappen/waren/ſlaven/en anderſins/als ſy te raet ſullen vinden.

VI. Dat de Onderdanen van Spangien geenſins ſullen vermogen te va-
„en of handelen in eenige Havens of plaetſen daer de West-Indiſche Com-
„pagnie in den naem van u Ho. Mo. eenige Caſteelen/Forten/en gebiet/of
„Logien zijn hebbende/ten zy Vice verſa ghelijcke handelinghe aen de voorſz.
„Compagnie worde vergunt in alle Quartieren ende Plaetſen onder den ge-
„melten Koning van Spangien behoorende/om dat in ſodanige gelegenthept
„die een oft de ander geen ſwaerder belaſtinge mochte worden opgelept als de
„Inwoonders van de reſpective plaetſen zijn betalende.

VII. Dat een peder ooch ſodanige Steden/Kaſteelen/Sterckten/handel-
„plaetſen/ende Landen ſal blijven beſitten ende gaudeeren/als ten ingangh
„van eenigh Tractaet ſoude moghen bevonden worden/die een oft ander te
„competeeren.

Den 27. Januarij 1645. by nader geſchrift verſocht.

Indien de plenipotentiariſen petwes buyten de voorſz conſideratien mocht
„voorkomen/welck de Compagnie mocht aengaen oft prejudiciabel zijn/
„daer op ſerieuſelijck mach worden ghelet/en die Bewinthebbers daer van
„kennis gedaen/ſoo als u Ho. Mo. ſullen bevinden te behooren.

VIII. Dat in cas van Treves of Vrede de reſpective Bewinthebbers en-
„de hare Miniſters/hooge als lage Officiers/Soldaten/Bootsgeſellen ſoo
„wel die uyt den dienſt geſchepden/als in actuelen dienſte/ſoo hier te Lande
„als in 't diſtrict van de West-Indiſche Octroy alſnoch continuerende zijn/
„ende na deſen mochten geemployeert worden/vry ende onbekommert in al-
„le de Landen ſtaende onder de ghehoorſaemhept van den Koningh van Ca-
„ſtilien/ſullen mogen kepſen/Handelen/ende wandelen als andere Inge-
„ſetenen van deſen Staet.

Alſoo men den 27. Aprilontfingh ſchrijvens van de Koninghlijcke Fran-
ſche Plenipotentiariſen met een Geſchrift by de Spaenſche aen haer overge-
gheven/ende ſy Heeren Franſche wederom vermaenden ende verſochten de
ſpoedige komſte van die van deſen Staet/ſoo is den 29. ter Vergadering we-
derom voort gebracht dat den tijt tottet vertreck van de Heeren haer Ho. Mo.
Plenipotentiariſen ende extraordinaris Ambaſſadeurs tot de Negotiatie bin-
nen Munſter aengeſtelt/om te vinden een generale ruſte in de Chriſtenheydt
ſeer haer naerdre ende dat haer Ho. Mo. op de bewuſte preliminaire Pointen
allerdinghs noch niet en hadden gereſolveert/Is na voorgaende deliberatie
goet gevonden dat de opgemelte Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen en-
de Extraordinaris Ambaſſadeurs/dien onverminderd na Munſter tot de
voorſz Negotiatie ten gepreſigeerden dage (den 7. Juny) ſouden vertrepſen/
volgens ende in Conformité van haer Ho. Mo. voorgaende Reſolutien/In
deſen verſtaende nochtans dat over de voorſz preliminaire Pointen nader ſou-
de worden gedelibereert/ende de Provintien onderlingh alle mogelijcke con-
tentement dies aengaende werden gedaen. De Heeren Gedeputeerden van de
Ed. Mo. Heeren Staten van Vrieslandt hebben geſeght niet anders gelaſt te
zijn dan te verklaren dat haer Ed. Mo. geenſints konnen verſtaen, dat de bele-

dinge

dinge na Munster door de Plenipotentiarisen van desen staet soude worden waergenomen voor ende aleer de bekende preliminaire Pointen vast souden zijn ghestelt, ende dat sy daeromme tegens dese resolutie tot waerneminge van de voornoemde besendinge, by overstemminge genomen, waren protesterende. Mitsgaders tegen alle het gene in gevolge van de selve hier na vorder gedaen ende voorgenomen soude mogen worden.

Den 7. Juny gekomen zijnde was men noch al even ongereet eensdeels om de gemelde præliminaire Pointen / anderdeels om de defecten eeniger Provintien in de 100000 gulden versocht tot de Munstersche besendinge. Hollant heeft soo veel te wege gebracht, dat den 13. July wederom wiert vast gestelt een dagh tottet vertreck / namelijck half Augusti. Sulcx is den Koninglijcke Fransche Ambassadeurs na Munster toe geschreven. Dan heeft de Heer Vet weder gerepeteert ende gerenoveert de verklaringh ende protest van wegen de Provintie van Zeelant den 29. April ende sedert meer-mael voor ghestelt / als dat de Heeren van de Provintie van Zeelandt geensins konden verstaen dat de besendinghe nae Munster deur de Plenipotentiarisen van desen Staet soude worden waer genomen voor ende al-eer de bekende Præliminaire Pointen vast souden zijn gestelt, ende dat sy daeromme tegen de resolutie tot waerneminge van de besendinge ende tegen alle 't gene in gevolge van de selve soude mogen gedaen ofte voorgenomen worden protesteerden.

In 't verleden jaer / als gesept is / waren geschickt Ambassadeurs in Denemarck ende Sweden: de selve hebben niet alleen de Vrede tusschen de selve geredintegreert: maer oock de onlusten tusschen desen Staet ende Denemarken geluckelijck ter neer gelept / ende daer-en-boven deur een nieuw Tractaet van Garantie met Sweden vast gestelt / gelijck oock in de selve tijdt in den Haghe voltrocken is het Tractaet met de Steden Bremen ende Hamborgh. Daer by haer in 't volgende jaer 1646. gevoeght heeft de stadt Lubeck. Welcke alle als van een natuer zijnde ende tot behoudenisse der ruste ende Vrede in 't stuck der vrye Navigatie ende Commercien streckende / hier navolgen.

Der Koninckliijcken Majesteyt van Denemarcken / Norwegen / etc. Onsers allergnadigsten Konings en Heer tot dese handeling specialiter gelaste en met volmacht versiene ende geordineerde Rijcx-Raden ende Commissary Corfits Ulefelt, Ridder des Koninckrijcks Denemarck / Hof-meester / Rijcx-Raed / Amptman over het eylandt Moën, tot Egeschere Erf-geseten / Christiaen Thomassen, Ridder / koninckliijcke Majesteyts Cancelaer / Rijcx-Raet / Amptman tot St. Canut Clooster / tot Stougard ende Lijcksholm Erf-geseten / Christoffel Vhren, Ridder Rijcx-Raet / Amptman tot Franckier ende Erf-geseten op Asmarck / Iurgen Sehfeldt, Rijcx-Raet / Lant-Richter in Zeelant / Amptman op Ringsted Clooster ende Erf-ghesteten tot Refs / ter eeneren / ende der Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden Extra-ordinarise Ambassadeuren mede hier toe specialiter gelast ende geauthoriseert Iacob de Witte Heere in Manezee / Melissant / Cromstryen / gecommitteerde in de Reken-kamer der Edele en Groot-Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland / oud-Burgermeester der stadt Dordrecht / Gerard Schaep, Burgermeester der stadt Amsterdam ende Curateur der Universiteyt tot Leyden / Albert Sonck, Ridder / Burgemeester ende Hooft-Schout der stede Hoorn / ende der hooghen Jurisdictie daer

van tsalderverendeen Joachim Andrée, Ridder / eerste Raet in den Zweedsche Rijck van Oostlandt / alle gedeputeerde ter Vergaderinge der Hooghgemelte Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ter anderen zijde / doen kondt eenen yegelijcken / nademael tusschen Hooghst-ghe-eerde haere Koninclijcke Majestept / ende de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael eenen tijdt herwaerts verschepdene misverstanden ende Nabuerlijcke Geschillen wegen den Tol in de Sondt ende den Koninclijcken Denemarckschen Zeeweg gerijst ende ontstaen geweest / ende noch Commissie ende Volmacht gehadt / om sodanige geschillen of geschillen bp te leggen / ende met malkanderen te tracteeren / dat wp dit volgens ende upt krachte van dien ons gesamentlijck in den Name der Heplige Drievuldigheyt met malkanderen hebben gevoecht ende tot volkomene weghneminge ende uptroyinge aller ende yeghelijcken misverstanden / het naer volghende beslendighe ende onwederroepelijck Verdragh gesloten ende opgerecht.

I. Het sal hier namaels tusschen hare Koninclijcke Majestept der selver Koninclijcken / Furstendommen / Landen ende Luyden ter eenre / ende d'Hoogh Mog. Heeren Staten Generael / ende d'andere hare Provintien / Landen ende Onderdanen ter anderen zijden / over al te Water ende te Lande oprechten / bestendige Vrunt- ende Na-buyrschap onderhouden ende geplogen worden: 't eene deel sal het ander getrouwelijck mepnen / ende niets doen dat tot des anderen schade ofte nadeel is streckende / noch dooz sich selfs / nochte deur / ofte met anderer aenstichtinge ofte practijcque / maer veel mere d'een des anderen nut / proffijt ende voordeel soecken ende bevorderen / wetterstaende dat hier dooz de Tractaten van hare Majestept ofte hare Hoogh Mogende met andere Koningen ende Republijcquen alberepts ghemaeckt / ofte noch te maecken / niet sal worden gederogueert ofte geprejudiceert.

II. Den Tol in den Oresont sal van d'Ingesetenen der Vereenighde Nederlanden / naer uptwijsinge der Lijste ofte Tol-Rolle tusschen ons gheaccordeert / ook met buse hand-teeckeninge ende Zegels bekrocken / voortaen gheheven ende genomen worden / sullende 't selve die naest achter een volgende 40 Jaren van dato deses geobserveert / ende geduprende alsulcke 40 Jaren / egeene verhooginge in den Tol / onder wat name ende pretext sulcx soude mogen geschieden / ingevoert ofte gheordonneert werden / ende alle de By-Tollen, ingevoert zijnde / egeene daer uptgesondert / sullen cesseren; Daer expiratie van sodanighe 40 Jaren sal het Spiersche Verdragh, Anno 1544. opgericht / in sijn voorgaende vigeur ende kracht blijven / in dien geen ander ondertusschen wert gemaeckt.

III. Het visiteren der Schepen ende Goederen / den Ingesetenen der Gheunieerde Provintien toe behoorende ende dooz de Sondt passerende / sal geduprende de voor-gemelte Jaren / in de Sont afgeschaft / ende de Schipperp / wanneer sp hare oprechte Conboy ende Pontordullen toonen / daer op gelooft worden / ende sullen deselve / wanneer sp daer na hebben bertolt / sonder ophouden ofte molestatie passeren / ook sonder te setten op den Droghen voor Koppenhagen: Edoch soo wanneer in 't toekomende wierde bevonden / dat hare Koninghlijcke Majestept dooz dese bewilliginghe in 't heffen van sijne Tollen met lorrendp aperpen ofte bedrogh soude worden verong-

„ongelijckt/ so sullen hare Ho. Mo. wanneer deselve daer van werden onder-
„richt/ ende des versocht/ alle mogelijcke middelen bedencken/ ende soo veel
„doenlijck/ ordre stellen/ dat hare Koninglijcke Majesteyt anders niet/ als
„wat recht ende billick is/ wedervaren moge.

IV. Het sullen egeene Koopmanschappen ofte Waren/ hoe die Namen
„mogen hebben/ worden verboden/ om door den Sont te voeren.

V. In de Koninghrijcken Denemarcken ende Norweghen sal op 't goet
„'t welck met oprechte Certificatien wort bewesen/ den Inghesetenen der
„Vereenighde Nederlanden toebehoorende/ egeen swaerder Tol/ het sy in't
„inbrenghen ofte uytvoeren worden geleyt ende afgevordert/ als dien d'On-
„derdanen ende Inwoonders des Koninghrijcx selfs sijn betalende/ van ge-
„lijcken sullen oock hare Majesteyts Onderdanen in de Vereenighde Neder-
„landen niet hooger/ als hare eygene Onderdanen worden gegraveert ende
„beswaert.

VI. De Schepen dewelcke in 't Koninghrijck Norwegen hare volle ladin-
„ge in eenen Haven hebben in genomen/ ende aldaer sijn gevisiteert ende ver-
„tolt/ sullen verder niet ghevisiteert werden/ 't sy in den selven ofte in wat
„Haven die oock mochten inloopen/ maer het sullen de Schippers toonende
„hunne Tol-Cedullen/ vry passeeren: nochtans wanneer sy hare ladinghe
„in verscheydene Havens in-nemen/ soo sullen sy in die Havens/ alwaer sy
„de ladinge innemen/ ende voorts nergens/ gevisiteert worden; Dewijl oock
„uytvoerē van't Eykenhout is verboden/ so sal nochtans/ wanneer een schip-
„per met 1/2 ofte 3 stucken Eyckenhout wort geattrappeert/ niet hooger wor-
„den gestraft/ om te betalen als dubbelt so veel/ als voor het hout is gegeven.

VII. De Tol in Norwegen sal hier namaels in die quantiteyt ende op dien
„Voet worden geeyscht ende genomen/ als in't Jaer 1628 is geschiet, ende niet
„hooger/ ter tijt ende wijle toe/ dat tusschen hare Majesteyt ende hare Hoog
„Mo. eene sekere maniere kan werden veraccordeert ende besluoten/ naer de-
„welcke den Tol by lasten gereeckent/ van alle de Hout-Waren kan geheven
„worden/ waer over hare Majesteyt met de Heeren Staten soo haest eenigh-
„sints mogelijck/ Tractaten sal laten aenstellen/ ten eynde deselve tot een
„bestendige beraminge mach werden gebracht.

VIII. De Nederlandtsche Schippers ende Kooplupden sullen in Norwe-
„gen niet gedwongen worden Deelen ofte andere Hout-Waren van seeckere
„Luydē aen te nemen ofte te kopen/ maer het sal hun vry staen op de gewoon-
„lijcke ladinghs-plaetsen te kopen van wien/ ende wat hun best gelieft.

IX. Het meten der Nederlantsche Schepen/ in Norwegen Handelende/
„sal van 2 Norwegsche ende soo veel Nederlantsche Schippers die men sulcx
„vertrouwt/ geschieden/ ende by hun onderteyckent/ uytgegeven werden/
„'twelck den Slots-Heer van een yegelijcken plaetse sal confirmeren ende in
„sijne Ampt-Boecken registreren/ op dat de Schippers t'allen tijden/ des
„noot zijnde/ sich daer op mogen konnen beroepen/ ende sal boven dat/ sulcke
„mate op de Zegel-Balcken/ oock voor ende achterstevens geset/ ende ghe-
„brant werden/ tot dien eynde/ dat den Tol van alle Hout-Waren by lasten
„des te beter kan ghestelt ende doorgaens op middelbare Hout-lastenghe-
„taxeert werden/ soo/ als men in 't toekomende sich daer over/ gelijck voor-
„seyt is/ sal vergelijcken ende vereenigen.

X. Alle het gene't welck kan werden bewesen/ dat tegens hare Majesteyts

„bevel ende oꝛdꝛe den Nederlandſchen Schipperen ende Kooplieden is afge-
„nomen gewoꝛden/ 't ſp de vier ende een quart van 't hondert aen baren gelde
„ofte Hout laſt/ ſedert Anno 1641 ende meer/ als in het beſpꝛeeck doenmaels
„opgerecht/ ſtaet begrepen/ daer van ſal behoꝛlijcke reſtitutie geſchieden.

XI. Dat het tegenwoꝛdige Tractaet / 't welck tuſſchen hare Majeſteyt
„ende de Heeren Generale Staten wert opgerecht / bp hare Majeſteyt ſijne
„Doꝛluchtigheydt den Pꝛince / ende bp de geſamentlijcke Rijcx-Raden ſal
„woꝛden onderſchꝛeven ende beſegelt.

XII. De Pꝛivilegien ende Gherechtigheden der reſpective Steden in de
„Vereenighde Nederlanden in het Tractaet van Spier vermelt/ ende ander-
„ſins bp de oude Koningen van Denemarken ende Noꝛwegen uptgegeven /
„ſullen niet verſtaen woꝛden dooꝛ deſe handeling verhoꝛt nochte in eenigerley
„maniere gepꝛejudiceert te zijn/ maer te blijven in haer geheel/ ghelijck vooꝛ
„deſen/ ende onder anderen die van de Stadt Harderwijck.

XIII. Hare Majeſteyt bewilligt / dat ſp egeene Nederlantſche Schepen
„daerom ſal ophouden / noch eenige waren upt deſelve opſlaen / ofte eenige
„Schepen tot haren behoef nemen / ten ſp dan/ dat ſp met d'Eygenaers van
„dien in der goede verdꝛagen/ende deſelve wegen die betalinge volkomentlijck
„voldaen heeft; ſal oock nopt ſonder conſent van d'Eygenaers eenigh Volck/
„Geſchut / ofte Ammunitie van Oꝛlogh upt deſelve Schepen lichten / on-
„der wat pꝛetext 't ſelve oock mochte weſen; ende ſal de paſſagie ende Na-
„vigatie dooꝛ den Sont/ als oock de Trafijcque in haren Majeſteyts Landen
„alleſints vꝛp ende onverhindert blijven / doch ſonder pꝛæjuditie der Pꝛivile-
„gien ende gerechtigheden van pegelijcke plaetſe.

XIV. Nederlandſche Goederen/ die in andere als Nederlandtſche ſchepen
ſouden moghen ingeſcheept weſen/ ſullen vermogen den Sondt vꝛp ende on-
„verhindert paſſeeren/ mits betalende den Tol/ dewelcke van Nederlandſche
„Goederen woꝛt gegeven: doch dat ſp met oprechte Certificatien van de Ne-
„derlandſche of andere aen d'ooſt-zee gelegene Steden bewijſen / dat die goe-
„deren niemanden anders/ als Nederlandſche inwoonderen toebehooren.

XV. Alle Nederlanders / dewelcke ſich in d'Ooſterſche Steden ophouden /
„'t zp vooꝛ haer ſelfs / ofte in Commiſſe ende Factorye / wanneer ſp hare ey-
„gene ofte andere Nederlandtſche inwooners goederen in ſchepen ende dooꝛ
„de Sondt paſſeeren / de ſelve ſullen even woꝛden getracteert / gelijck andere
„onderſaten der Geunieerde Pꝛovintien.

XVI. Nederlandſche ſchepen / den Tol in eenen Haven van Deenemarck
„betaelt hebbende/ ende aldaer eenmael gevijſiteert zijnde/ ſullen in geene an-
„dere haven / het zp in Denemarcken ofte Noꝛweghen / ſoo wanneerſe daer
„niet laden/ op 't nieuw gevijſiteert woꝛden/ maer ſullen vꝛp paſſeeren.

XVII. De Tollenaers ende Tol-ſchꝛijvers in Noꝛwegen ſullen niet onder-
„ſtaen den Schippers meer/ als ſp ſchuldigh zijn / af te dwingen / ſullen oock
„vooꝛ het ſchꝛijven der Tol-Cedullen niet meer nemen als de Koninckliſche
„Oꝛdinantie is vermeldende; ende ſal haer Koninckliſche Majeſteyt een
„ſware ſtraffe daer op ſtellen / wanneer pemandt ſoude bevonden woꝛden ter
„contrarie gehandelt te hebben.

XVIII. Wegen den Gluckſtadiſchen Tol is veraccoꝛdeert in caſe de ſake niet
„kan werden afgedaen dooꝛ de tegenwoꝛdige Tractaten met de ſtadt Ham-
borg

„borg daer over aengeſtelt/dat d'onderdanen der Vereenighde Nederlanden/
„mits toonende de behoorlijcke Certificatien in *omnem eventum* van nu af daer
„van ſullen zijn bevrijdt.

XIX. Nademael nu / door de bovenſtaende Artikelen alle differenten tuſ-
„ſchen ſijne Koninclijcke Majeſteyt ende de Ho. Mog. Heeren Staten Ge-
„neraal der Vereenighde Nederlanden geheelijck zijn afgedaen ende afgehan-
„delt; Soo is tuſſchen beyder-zijds Commiſſarien ende Gheſanten tot deſe
„handelinge gedeputeert/in maniere hier boven geroert/bewilligt reciproce
„belooft ende toegeſeydt/dat een yegelijck deel binnen den tijd van drie maen-
„den/naer uytleveringe van dit reces/de Ratificatie ende Genaemhoudinge
„ſijner Heeren committenten *in debitâ & ſolenni formâ* by het andere deel ſal ende
„wil inſchaffen; Ende mogen d'op-ghemelte Heeren Staten Generael hare
„Ratificatie/ door haren in den Oreſont hebbenden Reſident, ofte wien die
„ſelve anderſins daer toe gelieven te gebruycken/laten inleveren/ende ſal als
„dan tegens der ſelver overneminge/de Koninclijcke Ratificatie wederom/
„aen den ſelven in geantwoort worden.

Boven alle het gene hier vooren ſtaet/ is in dit Tractaet mede beſloten en-
„de bedongen/dat den Welgebooren Heer Anthon Gunter, Graef tot Olden-
„borgh ende Delmhorſt/ Heere tot Jever ende Kniphuyſen &c. Ende de ſelfs
„rechtmatige Erfgenamen/de Neutraliteyt ende exemptie/ hun voor deſen/
„ende in ſpecie by hare Ho Mo. door acte van den 1. Auguſti 1644. toegeſtaen
„en belooft in hunne Graefſchappen en heerlighedeu ſullen hebben tegenieten.

Dat nu alle de bovenſtaende Pointen ende Articulen tuſſchen Ons/ in den
„ingaunck van dit reces ghenoemde ende van wederſijden ghevolmachtighde
Commiſſarien ende Geſanten vaſtelijck ſijn verabſchept ende beſlooten wor-
„den/ ſoo hebben wy des ten Oirconde dit Reces met eygenhandige ſubſcrip-
„tie ende opdruckinge van Onſe pitſchaften beveſtiget/ en ſijn daer van 2. al-
„leenslupdende geexpedieert en aen yegelijk deel een daer van toegeſtelt worde.
Gedaen in Chriſtianopoli den 13 Auguſti Anno 1645. en was ondertekent

Corfits Ulefelt.	Iacob de Witte,
Chriſtiaen Thomaſſen,	Geraerd Schaep,
Chriſtopher Uren,	Albert Sonck,
Iorgen Seefeldt,	Joachim Andrée,
Chriſtoffersen.	

Tranſlaet uyt d'Hoogh-duytſche Tale.

„Alſoo tuſſchen Koninclijcke Majeſteyt tot Dennemarcken/ Noorwegen/
„etc. Ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Ne-
derlanden/door beyder-zijds daer toe geſondene/ende met genoeghſame
„Inſtructie ende volmachten verſiene Ambaſſadeurs ende Commiſſariſſen
„een vergelijckinge ende Accoort is getroffen ende gemaeckt/daer in Articulo
„ſeptimo verabſchepdet ende beſloten is/ dat den Tol in 't Koninclijck Noor-
„wegen voortaen van alle Koopmanſchappen ende Waren in die quantiteyt
„ende op dien voet ſal gheheven worden/ ghelijck in 't jaer 1628. is geſchiet.
„Maer de Liſte/ Tol-Rollen/ ende Ordonnantien/ naer dewelcke den Tol
„in 't voornoemde jaer is ontfangen/ hier ter plaetſe niet zijn geweeſt/ ſoo be-

loven

„loven ende verſpreken wp nategenoemde/ van hoogh-geerde hare Edelmoe-
„gende lijcke Majeſteyt onſer Allergenadighſten Koning ende Heere tot deſe Han-
„delinge gevolmachtighde Commiſſarp/ te wege te brengen/ dat hare Majeſ-
„teyt eene pertinente ende volkomene Vlotte/ naer de welcke in't voorgedachte
„Koninckrijck/ des ſelfs Havens/ Steden ende plaetſen de Tollen in't voorſz.
„1628 jaer van alle hoopmanſchappen ende goederen zijn ontfangen/ ſal doen
„verbatten ende in druck uytgheven/ ende dat de ſelve metten eerſten hare
„Ho. Mo. in Helſingeur ſich ophoudende Reſident Heere Karel van Cracow/
„ſal behandight worden/ op dat den ſelven hare Ho. Mo. die komme toeſeyn-
„den. Alſo oock hare Ho. Mo. Convoyers ſich verſchepden repſen beſwaert
„hebben/ dat ſy achter die Lappen, al waer ſy tot dato ſetten/ ende die weder-
„komſte van de Koopvaerdy Schepen verwachten moeten/ niet ſeecker ende
„bupten periculagen/ ſoo hebben wp oock belooft ende toegeſept/ bp hare
„Koninghlijcke Majeſteyt het te vermiddelen/ dat die voorſz Convoyers niet
„ſullen gehouden ſijn voortaen ppecijſe achter die Lappen te leggen/ maer dat
„hun een andere Reede/ moge aengewieſen worden/ daer ſy met meerder ſe-
„kerheyt ende commoditeyt konnen leggen. Dat nu dit alſo/ gelijck voor ver-
„haelt is/ van Ons is belooft/ dies ten Oirconde hebben wp deſe acte met
„Onſer Handt teycken ende Signetten bevestiget/ gedaen tot Chriſtianopel den
„10. Auguſti Anno 1645. was ondertekent aldus ende met vier zeghels beſe-
„gelt in rooden Lacque/ Corfitz Ulefelt, Chriſtiaen Thomaſſen, Chriſtopher
„Vren, Iurgen Seefeldt, Chriſtofferſen.

Hier na volghde het Pouvoir des Konings in dato den 27 Marty 1645. en dat van haer Ho. Mog. in dato den 13. Mey 1645. ende de Ratificarie in dato den 6. Ianuary 1646.

Het Tractaet van Garantie tuſſchen Sweden ende deſen Staet ghemaeckt tot vaſter onderhoudinge van het voorgaende met Denemarck gemaeckt, luyde als volght.

DE Staten Generael der Vereenighde Provintien, aen alle en een yegelijck, die deſe Brieven ſullen ſien, ofhooren leſen, *Saluyt*. Alſoo op de 15 dach van de maendt Auguſtus, in't jaer 1645, een *Tractaet van onderlinge bewaring en beſcherming* ingegaen, gemaeckt en geſloten is tuſſchen de Sereniſſime en machtighſte Vorſtin en Vrouw, vrou *Chriſtina*, gedeſigneerde Koningin der Sweden, Gotten en Wandalen, en erffelijcke Vorſtin, Groot-vorſtin van Finlandt, Hertogin van Eſthon, en Carelien, en Vrouw van Ingria van d'eenzijde; en de Ho. Mo. Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden van d'andere zijde, door de Heeren Commiſſariſſen van't ſelve Rijck, tot het Tractaet van Vrede met de Sereniſſime Koningh, en't Koninckrijck van Deenmarcken ghedeputeert, namelijck *Axelus Oxenſtern*, Vry-Baron in Kymith, Heer in Fiholm en Tydoen, Ridder, Canceliet van't Koninckrijck, en Provinciale Rechter der Weſterſche Norlanden, en van Laplant, *Matthias Soop* in Malſaker en Binrum, Provinciale Rechter van Ingrien, *Thuron Bielke*, vry Baron in Saleſtat, Heer in Froſwijck, en *Thuron Sparre*, in Erichſtadt en Kaſtenſa, alle byſitters van't hooge Recht, en onſe extraordinare Ambaſſadeurs, *Iacob de Witte*, Heer in Maneze, Meliſſant en Comſtria, byſitter van de re-

de rekenkamer van Hollant en Weſt-Vrieſlant, oudt Burgermeeſter van de ſtadt Dordrecht, *Gerard Schaep*, Burgermeeſter van Amſterdam, en Curateur van d'Academie te Leyden, *Albert Sonck*, Ridder, Burgermeeſter en Schout van Hoorn, en van het toebehoorende landt, en *Ioachim d'Andrée*, eerſte Raetsheer van 't hooge Hof in Vrieſlant, alle Gedeputeerden in onſe Vergadering, in de naem en van wegen de Provintien van Hollant en Weſt-Vrieſlant reſpectivelijck, &c. ſo ten aenmercking van't verbont, gemaeckt te Stockholm in't jaer 1640. op de 1. dach van September, als ten opſicht van de *conſervatie en behoudenis der Tractaten*, gemaeckt en beſloten tuſſchen haer Koninckſlijcke Majeſteyt van Zweden, en de Koning van Deenmarken, en de Ho. Mo. Heeren Staten der voorgenoemde Landtſchappen, op de 13 dach van Auguſtus, in 't voorgaende jaer te *Bromſebroo* en Chriſtiaenſtadt, 't welck hier van woort tot woort ingevoeght, volght.

Wy Heeren Commiſſariſſen van de Sereniſſime en machtighſte Vorſtin, en Vrouw, Mevrou *Chriſtina*, gedeſigneerde Koningin der Sweden, Gotten en Wandalen, erffelijck Vorſtin, Grootvorſtin van Finlandt, Hertogin van Eſthon, en Carelia, en Mevrou van Ingria, onſe goedertierenſte Vrouw, en van 't Koninckrijck van Sweden, tot de Tractaten van Vrede met de Sereniſſime Koning en 't Rijck van Deenmarcken ghedeputeert, te weten *Axelius Oxenſtern*, Vry-Baron in Kymith, Heer in Fiholm, en Tydoen, Ridder, Cancelier van 't Rijck, en Provinciale Richter der Weſterſche Norlanden, en van Laplandt, &c. *Matthias Soop*, in Malſaker en Binrum, Provinciale Rechter in Ingrien, *Thuron Bielke*, Vry-Baron in Saleſtad, Heer in Froſwijck, en *Thuron Sparre* in Erichſtad en Kafflenſa, alle byſitters van 't hooghe Recht te Stockholm, en de Geſanten der Hoogh-Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, met genoeghſame macht verſorght, *Iacob de Witte*, Heer in Manezee, Meliſſant en Cromſtryen, byſitter van de Rekenkamer van Holland en Weſt-Vrieſland, oudt Burgermeeſter van de ſtadt Dordrecht, *Gerard Schaep*, Burgermeeſter van Amſterdam, en Curateur van d'Academie te Leyden, *Albert Sonck*, Ridder, Burgermeeſter en Schout van Hoorn, en van d'onderhoorighe plaetſen, en *Ioachim d'Andreé*, Ridder, eerſte Raets-heer van 't hooge Hof in Vrieſlandt, alle Gedeputeerden in de Raedt der Heeren Staten Generael, in de naem der Provintien van Hollant en Vrieſlant reſpectivelijck, &c. willen dat aen alle, en aen yeder, die dit aengaet, of in eenigher wijſe ſou moghen aengaen, kennelijck ſy dat, alſoo de Sereniſſime Koningh van Deenmarcken in de voorgaende jaren de koop-handel en ſcheep-vaert der onderſaten van haer koninckſlijcke Majeſteyt, onſe Vrouw, *teghen 't recht der Volcken, teghen de ghemaeckte Tractaten, en teghen de ghewoonte, van oudts onderhouden, heeft begonnen te belaſten, verhinderen en turbeeren*, en hier door tot aentaſtingh der wapenen ghekoomen was, om dewelcken af te legghen, en de verſchillen te beſlechten en te ſtillen wy, Commiſſariſſen van haer Koninckſlijcke Majeſteyt, alreede langhe tijdt beſich zijn gheweeſt, en eyndelijck, door de Goddelijcke jonſt, die onſe handelingh ghezeghent heeft, de ſaeck ſoo verre hebben ghebracht, dat aen de grenſen der Koninckrijcken by Bromſebroo, op de 13. dagh van deſe maendt, d'oorlogh tuſſchen deſe twee vermaerde Koninckrijcken van Sweden en Deenmarcken by gheleyt is, de verſchillen beſlecht zijn, de vryheyt van de ſcheepvaert en koopb-handel herſtelt, en de vrede en vriendſchap beveſtight is; en alſdo de geſeyde Sereniſſime Koning van Deenmarken de ſcheepvaert en koophandel der Onderſaten van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael niet minder *met overma-*

tige Tollen, en andere verſcheyde middelen, teghen 't recht der Volcken, en teghen de ghemaeckte Tractaten, belaſt en geturbeert had, en, ſchoon vermaent zijnde, niet wilde afſtaen, ſoo hebben de Ho. Mo. Heeren Staten Generael gedwongen geweeſt aen ons door hun Ambaſſadeurs te vertoonen dat, om grooter qualen af te weeren, en de Koop-handel weer in haer rechte gang en vryheyt te ſtellen, hier naer gelijck, en geſamentlijck, naer 't voorſchrift van 't onderling verbondt, met de Commiſſariſſen van haer koninclijcke Majeſteyt, en van 't Koninckrijck van Sweden gemaeckt, ſouden trachten, op dat, d'oorlogh met deſen ten eynde ghebracht zijnde, gelijckelijck oock de laſten en ſwarigheden van de Koop-handel, den onderſaten van Nederlandt opgeleyt, ſouden afgeſchaft worden. Wy dan, begerigh om deſe dingen te verwerven, en oprechtelijck, en volgens de gewoonte op te rechten, hebben eyndelijk, door de Goddelijke goedertierentheyt, die onſe raden, en oock onſe daden voorſpoedig heeft gemaeckt, alles ſo verre gebracht, dat wy daer door ter tijt en plaets van de vryheyt in 't plegen der Nederlantſche koophandel in d'engte van Deenemarcken, gelijck oock in Noorwegen en elders in d'ooſt en noort zee, met de Deenſche Commiſſariſſen zijn verdragen, en beſloten hebben, gelijck deſe dingen, en 't geen, dat hier toe ſtrect, breder verklaert worden ſo in de Tractaten ſelven van de Koningh van Denemarcken met het Koninckrijck van Sweden, als met de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden: Wy dan, verſorgt met volle macht en bevel van weerzijden, van haer Koninclijcke Majeſteyt, onſe goedertierentſte Vrouw, en van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, onſe Principalen, en van weer-zijden onſe Procuratien ghetoont hebbende, hebben hier in met alle vlijt gearbeyt, dat wy, hier een treffelicke proef gedaen hebbende, ſo veel de vrientſchap van een onderling verbont tuſſchē hare Koninclijcke Majeſteyt van Sweden, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael vermag, dit verbont meer ſouden beveſtigen, en vaſter maken tot de bewaringh van de vryheyt der Scheep-vaert en Koophandel in d'Ooſt en Noort-zee.

Voor eerſt hebben wy ingeſien de ſchriften van 't verbont, te *Stockholm* ghemaeckt in 't jaer 1640. de 1. dagh van September, en hebben de ſelven vernieuwt en beveſtight in alle haer Artijckelen, en vernieuwen en beveſtigen de ſelven niet anders, dan of ſy hier geheel van Artijckel tot Artijckel ingevoeght waren.

Wyders, het ſelve verbont onſer principalen extenderen en adſtringeren wy tot de volle conſervatie en onderhoudingh der Tractaten, tuſſchen hare Koninclijke Majeſteyt van Sweden, en de Koningh van Denemarcken, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, op de 13. Auguſtus van dit jaer reſpectivelijck te *Bromſebro* en *Chriſtiaensſtat* gemaeckt en beſloten, in alle haer Artijckelen, die de Scheepvaert en koophandel der onderdanen van de beyde Staten, of van 't Koninckrijck van Sweden, of van de Nederlantſche Gemeente, of van 't geen, dat daer toe behoort, aengaen. En dieſhalven, indien 'er iets van de Koning van Denemarcken, of van ſijn nakomers of miniſters, tot nadeel offchade der onderſaten van hare koninclijke Majeſteyt, of van 't Rijck van Sweden, of van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, of van een van beyde, gedaen, en tegen de Tractaten bedreven is, en van de Koningh van *Denemarcken*, vriendelijck vermaent zijnde, niet verbetert, of in 't verdrach voldaen is, ſo ſullen hare koninclijcke Majeſteyt, en haer Succeſſeurs aen de Heeren Staten Generael, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael aen hare koninckl. Majeſteyt, en aen haer Succeſſeurs en nakomelingen, en aen 't Koninckrijck van Sweden hun helpende handt bieden, naer 't voorſchrift van 't geſeyde en

beloofde

beloofde Verbondt, alreê tevooren in 't jaer 1641. ghemaeckt.

Eyndelijck, alſoo de veyligheyt vande Koop-handel niet kan noch behoort in een korte omloop van tijd bepaelt te worden, en alſo alreê het derde deel der jaren van 't Verbond, tuſſchen hare koninckſijcke Majeſteyt en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael gemaeckt, verloopen is, ſo heeft men, tot beyder nut, en tot gebruyck van de Koop-handel, goed gevonden, dat men *by de reſteerende* 10 *jaren noch* 30 *by wegen ſal*, op dat dit eng en vaſt verbond voor de vryheyt van de ſcheepvaert en koop-handel, en voor de bevrijding der tollen en ſchattingen, die niet gebroken, of in eeniger wijſe geſchonden moet worden, dure en bewaert wort 40. jaren langh, beginnende te tellen van de 13. dagh deſer Maent.

In deſe voorverhaelde dingen zijn wy, Commiſſariſſen en Ambaſſadeurs van hare koninckl. Majeſteyt van Sweden, en der Ho. Mog. Heeren Staten Generael verdragen en eenich geworden, op de vrye ratificatie van haer koninckl. Majeſteyt, en van hun Ho. Mo. die binnen ſes maenden ſal volgen: en wy beloven en verbinden ons dat alle de dingen, die in de voorgaende en deſe Tractaten begrepen zijn, van hare koninckl. Majeſteyt, en van de Ho. Mo. Heeren Staten onderhouden ſullen worden. Tot grooter blijck en kracht van dewelcken twee inſtrumenten van deſe Tractaten zijn gemaeckt, en met onſe handen ondertekent, en met d'aenſetting van onſe zegels beveſtight, en onderling overgelevert. Gedaen in *Suder Okya*, op de 15. van Auguſtus, 1645. Was ondergeſchreven, en met roode Was gezegelt, op de wijſe en in de forma als volght.

Axelius	*Matthias*	*Thure*	*Thure.*
Oxenſtern M.p.	*Soop M.p.*	*Bielcke M.p.*	*Sparre.*
L. S.	L. S.	L. S.	L. S.

Proteſt ende verklaringe op het uytwiſſelen van weder-zijds Aggreatie op het veel opgemelte Tractaet gemaeckt tuſſchen ſijne Koninckſijcke Majeſteyt van Denemarck, Noorwegen &c. ter eenre, ende hare Ho. Mo. ter andere zijden.

„ DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / allen den genen / die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen / Salayt. Doen te weten / Alſo tuſſchen ſijne Koninckſijcke Majeſteyt van Denemarcken / Noorwegen / „etc. ter eenre / ende ons ende deſen Staet ter andere zijde op den 12 Auguſti „Oude- en den 22 Nieuwe-ſtijl in den verleden jare 1645. binnen Chriſtianopoli is gemaeckt en beſloten ſeker Tractaet / en dat het 7 Artikel van dien „in effect dicteert / dat den Tol in Noorwegen van doesmaels in die quantiteyt „en op dien voet ſal worden geëyſt, ende genomen, als in 't jaer 1628. is geſchiet, en niet hooger; ter tijdt ende wijle toe, dat tuſſchen ſijne hoogſt-gemelte Majeſteyt ende ons eene ſeeckere maniere kan worden veraccordeert en beſloten, „naer dewelcke den Tol by laſten gerekent van alle de hout-waren kan geheven „worden, en dat ſijne Majeſteyt met ons daer over ſo haeſt eenighſins mogelijck, „Tractaten ſonde laten aenſtellen, ten eynde deſelve tot eene beſtendighe bera„minge mach worden gebracht. Ende dat de Koninckſijcke Denemarckſche „Commiſſarien by eene Acte apart onder handt ende zegel hebben belooft / te „wege te brengen dat ſijne Majeſteyt eene pertinente ende volkomene Volle / „maer de welcke in het voorgedachte Koninckrijck Noorwegen / des ſelfs ha-

„veng/ ſteden en plaetſen/ die Tollen in't voorſz jaer 1628. van alle koopman-
„ſchappen en goederen zijn ontfangen/ ſoude doen verwatten/ ende in Druck
„uytgheven / ende die ſelue merden eerſten aen onſen Reſident Karel van Cra-
„couw binnen Helleneur reſideerende behandight worden / om die aen ons toe
„te ſeynden/ gelijck oock dienvolgens door den ſelven Cracou aen ons wegen
„ſijne hoogſtgemelte Majeſtept ſekere Tol-rolle in Noorwegen herwaerts is
„overgeſonden/ So is't/ dat wp na rijpe examinatie van de gelegentheyt der
„ſake hebben goedt gevonden te verklaren ende te protesteeren / Ghelijck wp
„wel expreſſelijck verklaren en protesteeren bp deſen / dat wp de voorſchreven
„Tol-Rolle in Noorwegen, van wegen ſijne Majeſtept in voegen vooren ver-
„haelt herwaerts over-geſonden/ geensints met de Ratificatie op het gemelte
„Tractaet/ door den voornoemden onſen Reſident upt te wiſſchen (volgens de
„ſpeciale ordre ende laſt hem op dit ſubject gheghéven) ofte daer bupten / en
„zijn accepteerende/ maer dat wp de ſelve pretenſe Tractaten zijn diſadvoye-
„rende ende verwerpende, als in eſſe ende weſen in den voornoemde jare 1628.
„niet gheweeſt veel min ghepractiſeert ende ghebruyckt zijnde / Ghelijck ons
„ſulcks notoirlijck ende klaer upt verſchepden Documenten is gebleken/ ver-
„klarende dien onvermindert te weden te zijn volghens het op-gemelte Trac-
taet te betalen / ſodanige Tollen als Anno 1628. in Noorwegen in gebruyck
„zijn gheweeſt / ende ſuſtineeren mitſdien wel te recht/ ende met goedt funda-
„ment / dat het voornoemde 7 / als oock het 9 Artikel van het ſelve Tractaet
„in effectuele practijcque ſal moeten werden ghebracht ende ghehouden/ ende
„dienvolgens de Tollen in Noorwegen meer genoemt/ betaelt op den voet en-
„de quantitept als Anno 1628 voornoemt op hout-laſten betaelt zijn geweeſt/
„en ten dien eynde ingevoert: de Yckinge ende meetinge van de ſchepen/ mits-
„gaders de betalinge bp den hoop na de hout-laſten ghenomen op middelbare
„Waren / om in dier voeghen alle voor deſen gheverghde vexatien voor te ko-
„men/ laſtende bevelende wel expreſſelijck den meer-ghenoemden onſen Reſi-
„dent Karel van Cracouw deſe onſe billicke ende in alle recht ende reden ghe-
„fundeerde verklaringe ende protestatie aen meer Hooghſt-gemelte ſijne Ko-
„ninckliicke Majeſtept van Denemarchen/ Noorwegen/ etc. oft aen des ſelfs
„Koninckliicke Commiſſariſen in ende neffens het uptwiſſelen van weder-
„zijds aggreatie op het veel op-ghemelte Tractaet over te leveren / als zijnde
„onſe ernſtige meeninghe ende intentie ſonder daer van Amptshalven te kon-
„nen veel min te mogheu wijcken.

Aldus gedaen in onſe Vergaderinge in 's Gravenhaghe onder ons Contre
„Zegel/ Paraphure/ ende Signature van onſen Griffier op den 24 Febr. 1646"

Het Tractaet met de ſteden Breemen, Hamborgh, den 4 Auguſti 1645. ghetekent, luydt als volght.

„ALſo van veele jaren herwaerts tuſſchen deſe Vereenighde Nederlanden
„ende de ſamentlijcke Hanſe-Steden ende inſonderheydt die van Bremen
„ende Hamborgh doorgaens ten weder-zijds onderhouden is geweeſt een
„goede/ vaſte/ bondige en vertrouwelijcke vrientſchap en correſpondentie/ ende
„de ſelve oock met een tijdelijcke Alliantie hier bevoorens in den jaere 1616.

is be-

„is bevestight geweest/ waer van den tijd over lange is geëxpireert/ ende con-
„curreerende al noch weder-zijds goede meeninge ende intentie tot onderhou-
„dinge van de voorsz. vruntschap ende Correspondentie ende t'hervatten der
„voorsz. Alliantie / Soo hebben de Ho. Mog. Heeren Staten Generael uyt
„der selver middel gecommitteert ende geauthoriseert d'Edele Gestrenghe/
„Hooghgeleerde/ wijse ende voorsichtige Heeren/ Iohan van Gent, Iacob Cats
„Ridder, Raet en Pensionaris van Hollandt en West-Vrieslandt/ Iacob Vet,
„Doctor in beyde de Rechten/ Raedt en Pensionaris der stede Middelborgh/
„Iohan van Reede, Heer van Reynswoude/ Tins-heer in Woudenberg/ Karel
Roorda Grietman van Idaerderadeel/ Geraerd van Santen, Burgemeester
„der stede Campen/ Wolter Schoonenburg, Respective Gedeputeerden in hare
„Vergaderinge/ dewelke tot diverse reysen in Conferentie geweest zijnde met
„d'Erentfeste/ Hoogh-geleerde/ Wel-wijse Heeren/ Bethmanus Herdesianus,
„der Rechten Doctor/ ende Nicolaus Ierren, derselver Rechten Licentiaet Res-
„pective Syndicus/ ende mede Raeds-verwanten der voornoemde Steden/
„met ende nevens de Heer Leo van Aitzema Resident van de welgemelte Han-
„ze-Steden alhier residerende/ Respective Afgesanten van de opgemelte Ste-
„den Bremen ende Hamborgh te samen in kracht van wedersijts Procuratien/
„hebben beraemt ende besloten dese naervolgende Pointen ende Articulen.

I. Het jegenwoordigh Tractaet sal dienen (gelijck oock het Tractaet / in
„den voorsz Jare 1616. tusschen haer Ho. Mo. ter eenre ende de Hanze-Ste-
„den ter andere sijden aenghegaen; heeft gedient) niet tot offentie maer tot
„Hanthavinge van de vrye Navigatie, Commercien ende Traffijcquen op de
„Noort-Zee, (tot aen de Hoofden) Weser ende Elve, invoegen als tot noch toe
„is gepractiseert/ als mede tot maintinue van de Privilegien, Vryheden, Rech-
„ten, ende Gerechtigheden, so van desen Staet ende Ingesetenen van dien als van
„de wel-gemelte Steden, Bremen ende Hamborgh: op dat d'Ondersaten van
„d'een ende d'ander sijde by den Rechten aller Volckeren ende by voorgemelte
„Privilegien/ Vryheden Rechten/ ende gerechtigheden/ ende wel-hergebrach-
„te gebruycken onverhindert mogen verblijven ende dat tegens die gene / die
„de voorgemelte Ondersaten contrarie boven geallegueerde practijcken met
„onrechtmatighe middelen in 't gunt voorsz. is / soude willen hinderen ende
„turbeeren/ datmen tot herstellinge van 't gunt voorsz is sal gebruycken soda-
„nige effective remedien/ als hier naer sal werden geseyt.

II. Des werdt verstaen dat het tegenwoordigh Tractaet niet en sal preju-
„dicieeren de vruntschap met sijne Roomsche Keyserlijcke Majesteyt/ mitsga-
„ders het Heylige Rijck ende andere Potentaten ende Republijcken/ dat oock
„die beyde Steden / die tot noch toe in de Roomsch Keyserlijcke Majesteyts
„en des Heyligen Roomschen Rijckes schut, bescherminge, verwantenis, ende
„gehoorsaemheyt gheweest / oock in toekomende daer in zijn en verblijven sul-
„len: dat van ghelijcken meerghemelte Steden niet en werden verstaen in
„krachte ofte gevolge van desen sich in te laten totten oorloge, die hare Ho. Mo.
„zijn voerende tegens den Koning van Spangien.

III. Indien het dan quame te gebeuren dat door yemant de navigatie/ com-
„mercien/ Traffijcquen / mitsgaders Rechten / Vry-heden en Privilegien ter
„eenre ofte ter andre zijde quame te werden geturbeert becommert ofte belet /
„Soo sal voor eerst dienthalven werden getenteert Via Concordiæ; om door

„vriendelicke accommodatie het geresen different en beswaernissen/ is't doen„lijck / wegh te nemen ende ter neder te leggen; ende ingevalle dat misschien „het selve invoegen als vooren door sachte middelen niet te wege soude konnen „worden gebracht/ so sal onderlinge worden gedelibereert ende gelet op andre „macht en middelen door dewelcke het selve effectivelijck sal konnen worden „uytgewrocht: Gelijck mede ten selven tijde sal werden uytgevonden en vast „gestelt een quote ende proportie van de lasten ende onkosten/ die ter eender en „ter anderer zijde sullen staen te werden gedragen.

IV. Haer Ho. Mo. sullen het jegenwoordigh Tractaet van Alliantie ten „onderlingen besten dirigeren ende beleyden: doch sal de directie by de Steden „verblijven binnen hare Ringmuyren ende Territorien: ende sullen in de deli„beratien op 't subject van Oorloge te vallen/ so hare Ho. Mo als opgemelte „Steden vryelijck vermogen t'adviseren: tot welcken eynde dan alletijdt van „wegen d'opgemelte Steden een ofte meer Persoonen in den Hage/ ofte daer „haer Ho. Mo. Vergaderen sullen mogen bywoonen de Raetslagen dienthal„ven te houden; sullen oock haer Ho. Mog. sulcks goedt vindende / eenighe „personen vermogen te stellen en committeeren in de voorsz. Steden ofte daer „het den noot ende gelegentheyt sal vereyschen tot onderhoudinge en naerder „vastigheyt van den jegenwoordigen Tractate.

V. De schepen van de onderdanen ter eenre ende ter andere zijde sullen on„verhindert mogen gebruycken de Havenen/ Rivieren ende Stroomen van de „onderlinge resorten/ ende daer inne hare nootdruft moghen opnemen / hare „schepen repareeren/ ende andere behoorlijcke commoditeyten genieten/ son„der nochtans eenigh gewelt/ ofte andere ongeregeltheyt te plegen/ maer het „gene yemand noodigh mochte hebben te koopen en danckelijck te betalen.

VI. De voorsz. alliantie sal ter eenre ende ter andere zijde wel ende getrou„welijck werden onderhouden / doch in-ghevalle (buyten vermoeden) eenigh „misverstandt onderlinge soude moghen komen t'ontstaen/ sal daer over geen „datelijckheyt mogen werden gepleeght/ maer sal het opgeresen different on„derlinghe ter neder worden gheleyt met byvoeginghe / des noodt zijnde/ van „Vrede-lievende Persoonen.

VII. Daer en sal noch ter eenre noch ter andere zijde sonder onderlinge con„sent niet worden getracteert/ in prejuditie van d'een of d'ander/ maer sal veel „eer werden ghetracht dat de Vrede in 't ghemeyn werde ghehouden tusschen „weder-zijds Borgeren/ Inwoonderen/ Onderdanen/ Schepen/ Goederen/ „ende commercien / ten eynde de selve sonder beswarenissen by hare voorighe „vryheden en Privilegien mogen werden gehouden.

VIII. En sal het jegenwoordigh Tractaet dueren den tijdt van 15. jaren.

IX. En ingevalle eenige meer Hanse-steden in den tegenwoordigen Trac„taet ende Alliantie mochten versoecken ende begeeren geadmitteert te wor„den; het selve sal geschieden op redelijcke Conditien en met gemeen consent.

X. En sal op't voorsz Tractaet ten wederzijden uytgebragt worden binnen „de tijt van 2 maendē na dato deses wederzijds ratificatie in behoorlijke forme.

Hier nae volghde het Pouvoir van hare Ho. Mog. in dato den 3. Augusti 1645. ende dat van Bremen ende Hamburgh in dato den 2. Augusti 1645.

Ende hebben wy Commissarisen en Af-gesanten oock Resident voornoemt

dit

„dit Tractaet met onsen eygen Handen onderteyckent ende 't selve met onse respective Cachetten bevestight/ in den Hage den 4. Augusti 1645. ende was „onderteyckent I. van Gent, I. Catz, Iacob Vet, Iohan van Reede, C. Roorda, „G. van Santen, W. Schoonenburgh, Bethmanus Herdesianus, Nicolaes Ierre, „Leo Aitzema, hebbende yeder daer nevens opghedruckt heurluyder Cachet„ten in Rooden Lacke.

Met Lubeck is in 't volgende Iaer dit selve Tractaet geamplieert (volgens het 9. Artikel) op de Trave ende Oost-Zee: in deser maniere.

„ALso van veele jaren herwaerts tusschen dese Vereenighde Nederlanden „ende de samentlijcke Hanse-steden / ende insonderheyt die van Lubeck, „Bremen, ende Hamborgh doorgaens ten weder-zijden onderhouden is ge„weest een goede/ vaste/ bondige/ en vertrouwde vruntschap en correspondentie ende de selve oock met een tijdelijcke Alliantie hier bevoorens in den jare „1616. is bevestight geweest/ waer van den tijd over lang is geëxpireert/ ende „concurreerende alnoch weder-zijds goede meeninge ende intentie/ tot onder„houdinge van der voorsz vruntschap ende correspondentie/ ende 't hervatten „der voorsz Alliantie (gelijck dan de selve Alliantie tusschen de hooghgemelte „Nederlanden en de Steden Bremen ende Hamborgh den 4. Augusti des voor„leden jaers 1645. is hervat ende vast gestelt/ en in het 9 Artikel der selve oock „andre Hanse-steden/ is vry gelaten daer in te komen) So hebben de Ho. Mo. „Heeren Staten Generael uyt der selver middel ghecommitteert ende geau„thoriseert d'Edele/ gestrenge/ hooch-geleerde/ wijse/ en voorsichtige Heeren „Iohan van Gent, Amelis vander Bouchorst, Heer van Wimmenum / Bailliu „en Dijckgraef van Rhijnlant/ Curateur van de Accademie binnen Leyden/ „Mr. Aelbrecht Bruynincx, Ridder/ Pensionaris der stadt Enchuysen/ Gasper „van Vosbergen, Ridder/ Heer van Isselaer en Cats in Duyvendijcke / Gys„brecht vander Hoolck, oud Burgermeester der stadt Wtrecht/ Karel Roorda „Grietman van Idaerderadeel / Boldewijn Iacob Mulert tho der Leencule / „Ieronymus Eyben, Raetsheer der stadt Groeningen/ respective Gedeputeer„den in hare vergaderinge/ uyt de Provintien van Gelderlant/ Hollant/ Zee„lant/ Wtrecht/ Vrieslant/ Over-Yssel/ stadt Groeningen ende Ommlanden: „dewelcke te samen of 't meerendeel van dien tot diversche tijden ende stonden „in conferentie geweest zijnde met den Edelen/ Erentfesten / Welwijsen ende „hooghgeleerden Heeren Iohan Popping, Afgesante en mede Raets-vrunt der „voornoemde stadt Lubeck / ende den Heer Leo van Aitzema, Resident van de „samentlijcke Hanse-steden alhier / hebben over ende weder over te samen in „kracht van weder-zijds Procuratien / beraemt en beslooten dese navolgende „Pointen ende Artikelen/ gelijck de selve tusschen dese meer op-gemelte Ver„eenigde Nederlanden en de voorgenoemde beyde steden Bremen en Hamborg „den 4. Augusti voornoemt in hare Formalibus zijn veraccordeert/ nochtans „met eenige ampliatien ende naerdere verklaringen in het 1. 2. 4. en 5. navol„gende Articulen respective gevoeght.

I. Het jegenwoordige Tractaet sal dienen gelijck oock het Tractaet (in den „voorsz Jare 1616. tusschen haer Ho. Mo. ter eenre/ ende de Hanze-Steden

ter

„ter andere zijde aengegaen) heeft gedient/ niet tot offensie van yemant/ maer
„tot hanthavinge van de vrye Navigatie/ Commercien/ ende Trafficquen op
„de oost ende noort-zee (tot aen de Hoofden) Trave, Weser ende Elve, in voegen
„als tot noch toe is gepractiseert; als mede tot maintenue van de Privilegien/
„Vryheden/ Rechten/ ende Gerechtigheden/ soo van desen Staet ende Inge-
„setenen van dien/ als van de welgemelte Steden Lubeck, Bremen ende Ham-
„borgh, op dat d'Ondersaten van d'een en d'andere zijde by den rechten aller
„Volckeren/ ende by voorgemelte Privilegien/ Vryheden/ Rechten/ ende ge-
„rechtigheden ende welhergebrachte gebruycken/ onverhindert mogen ver-
„blijven/ en dat tegens de gene die de voorgemelte Ondersaten contrarie bo-
„ven geallegeerde Privilegien/ met onrechtmatige middelen/ in't gunt voorsz
„is sou willen hinderen en turberen datmen tot herstellinge van't gunt voorsz
„is/ sal gebruycken sodanige effective remedien als hier na sal worden geseyt.

II. Des wert verstaen/ dat het tegenwoordigh Tractaet niet en sal preju-
„dicieeren de vruntschap met sijne Roomsche keyserl. Majesteyt/ mitsgaders
„het Heylige Rijck en andre Potentaten en Republijcken/ *Edoch hoc foedere semper*
„*manente salvo*, dat oock die 3. Steden/ die tot noch toe in de Roomsche Keyserl.
„Majesteyts en des H. Roomschen Rijcx schut/ bescherminge/ verwantenis
„ende gehoorsaemheyt geweest/ oock in toekomende daer in zijn en blijven sul-
„len/ dat van gheltjcken de meerghemelte Steden niet en werden verstaen in
„kracht ofte ghevolghe van desen/ sich in te laten totten oorloghe/ die haer
„Ho. Mo. zijn voerende tegen den Koning van Spangien.

III. Indien het dan quame te gebeuren/ dat door jemant de Navigatie/
„Commercien/ Trafficquen/ mitsgaders Rechten/ vryheden en Privilegien
„ter eenre ofte ter andere zijde quame te werden geturbeert ofte belet/ soo sal
„voor eerst dienthalven worden getenteert via Concordiæ om door vriendelijc-
„ke accommodatie het geresen different en beswaernissen/ ist doenlijck/ weg te
„nemen en ter neder te leggen/ en ingevalle dat misschien het selve in voegen
„als vooren door sachte middelen niet te wege soude konnen werden gebracht/
„so sal onderlinge werden gedelibereert ende gelet op andere macht en midde-
„len/ door de welcke 't selve effectivelijck sal konnen worden uytghewrocht.
„Gelijck mede ten selven tijdt sal worden uytghevonden ende vast gestelt een
„quote en proportie van de lasten ende onkosten/ die ter eender ende ter andere
„sijde sullen staen te werden gedragen.

IV. Haer Ho. Mo. sullen het jeghenwoordige Tractaet van Alliantie ten
„onderlingen besten dirigeren, ende beleyden/ doch sal de directie by de Steden
„verblijven binnen haren ringhmueren/ ende Territorien/ en sullen in de deli-
„beratien/ op 't subject van Oorloge te vallen/ so hare Ho. Mo. als opgemelte
„Steden vryelijck vermogen te adviseren/ ende alsoo een yeghelijck deel der
„Vereenigde Corporum sijne vrye stemme ende suffragium hebben te geven, tot
„welcken eynde dan alle tijt van weghen de opghemelte Steden een oft meer
„Personen in den Hage/ ofte daer haer Ho: Mo: vergaderen/ sullen mogen by
„woonen de raetslagen dienthalven te houden/ sullen oock hare Ho: Mo: sulcx
„goetvindende/ eenige Persoonen vermogen te stellen ende committeren in de
„voorsz Steden ofte daer het den noot ende gelegentheyt sal vereyschen/ tot
„onderhoudinge ende meerder vastigheyt van den jegenwoordigen Tractate.

V. De Schepen vande Onderdanen ter eenre ende ter andere sijde sullen
onver-

„onderhindert mogen gebruycken de Havenen/Rivieren/ende Stroomen van „de onderlinghe reſorten ende daer inne haer noodtdruſt moghen op nemen/ „hare ſchepen repareeren/ende andere behoorlijcke commoditepten/ Edoch „volgens ende conform de Statuta ende gewoonheyden van yeder plaetſe,genie„ten/ſonder nochtans eenigh gewelt ofte andere ongelegenthepdt te plegen/ „maer 't gene pemant nodig mogte hebben/te kopen/en danckelijk te betalen.

„ De voorſz. Alliantie ſal ter eenre ende ter andere zijde wel en getrouwelijck werden onderhouden/doch ingevalle (dupten vermoeden) eenig miſverſtant „onderlinge ſoude mogen komen t'ontſtaen/ſal daer over geen dadelickheydt „mogen werden gepleegt/maer ſal 't opgereſen different onderlinge ter neder „werden gelept/met byvoeginge/deſ noot zijnde van vzedelievende perſonen.

VII. Daer en ſal noch ter eenre/noch ter andere zijde/ſonder onderlinge „conſent/niet werden getracteert in pzejuditie van d'een of d'ander/maer ſal „veel eer werden getracht/dat de vzede in't gemeyn werde gehouden tuſſchen „weder-zijds Bozgeren/Inwoonderen/Onderſaten/ſchepen/goederen ende „Commercien/ten eynde de ſelve ſonder beſwarniſſen by hare voorige Vzy„heden en Pzivilegien mogen werden gehouden.

VIII. Ende ſal het jegenwoozdige Tractaet dueren den tijd van 15 jaren.

IX. Ende ingevalle eenige meer Hanſe-Steden in den teghenwoozdighen „Tractate ende Alliantie mochte verſoecken ende begheeren geadmitteert te „wozden/'t ſelve ſal geſchieden op redelijck conditien/en met gemeen conſent.

X. En ſal op het vooꝛſz. Tractaet ten weder-zijden uytghebzacht wozden „binnen den tijd van dzie Maenden/ na dato deſes/ weder-zijds Ratificatie „in behoozlijcke fozme.

Hier na volghden de reſpective Pouvoirs, ſoo van haer Ho. Mo. als van de ſtadt Lubeck op de hier te voor in't hooghſt-ghemelde Heeren Commiſſarien, Afgeſante ende my en daer nae.

„ENde hebben wp Commiſſariſen ende Afgeſante, oock Reſident voornoemt „dit Tractaet met onſen eyghen handen onderteckent/ende 't ſelve met „onſe reſpective Cachetten beveſtight/in deſen verſtande/dat vooꝛ de „Ratificatie van dien/aen de Steden Bremen ende Hamborgh het ghene hier „gepaſſeert is/van wegen den Staet der meer-gemelte Vereenighde Neder„landen ſal wozden genotificeert/ende verſocht d'inlatinge der meergemelte „ſtadt Lubeck in het Tractaet/met hun den meer-ghenoemden 4. Auguſti „geſloten/vooꝛ aengenaem te willen op nemen/waer toe oock de meergemel„te Heer Afgheſante in ſijn wederheeren alle goede Officien ende debvoiren „ſal mogen contribueeren/welck conſent dienvolgens uytgewerckt weſende/ „ſal als dan de weder-zijds Ratificatie op dit Tractaet wozden uytgewiſſelt/ „In den Hage den 25 October 1646. Was onderteyckent I. van Gent, A. Bou„chorſt, A. Bruyning, G. van Vosbergen, G. v. Hoolck, C. Roorda, B. I. Mu„lert, H. Eyben, Iohan Popping, L. Aitzema met hare reſpective Cachetten „in rooden Lacke.

De ratificatien op beyde de vooꝛgaende Tractaten zijn na behooren inghekomen ende na ſtijl ende gewoonte verwiſſelt tuſſchen hare Ho. Mo. ende my van wegen de ſelve Steden.

Alſoo in dit jaer oock ghemaeckt wert een pzovisioneel Tractaet met den

Ambassadeur van Portugael over de geschillen in Oost-Indien geresen: soo sal ten propooste zijn 't selve nu hier oock achter te stellen.

Provisioneel Tractaet gemaeckt tusschen de Kroone van Portugael ende desen Staet aengaende de Controversien over de Iurisdictie, ende Territorie van 't Fort Galle.

ALhoewel het Tractaet van Treves of Bestant, en ophouding van alle vyandelijcke wercken gelijck oock van de scheepvaert en koophandel, ghemaeckt, ingegaen en besloten hier in 's Gravenhage, op de 12 dach van Iunius, in 't jaer 1641. voor de tijdt van 10 jaren, had behooren geobserveert en onderhouden te worden in Oost-Indien, en in alle plaetsen, en op alle zeen, soo onder het begrijp van de Serenissime en seer machtige Koning van Portugael, Algarve, &c. Als van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, so is dit nochtans niet geheel uytgewerckt en waergenomen, uyt oorsaeck van de controversien, verschillen en tweedrachten tusschen de Gouverneurs en Indiaensche Officiers van weerzijden, van en over de jurisdictie en gebiet van 't Lant, dat de vesting Galle betreft. Welcke controversie en verschil verscheyde twisten heeft voortgebracht, gelijk oock veroveringen van schepen, turbeeringen en stoornissen van de scheepvaert en koophandel in byna het meeste deel der ghewesten van Oost-Indien, en partyschappen tusschen d'inwoonders van Portugal, en van dese Staet, die derwaerts varen, en hun koop-handel plegen: ja sodanigh, dat te vreesen is, dat uyt sodanigh een continuatie en voortgang der dingen een nieuwe openbare oorlogh tusschen d'inwoonders van weerzyden sal spruyten. En op dat de voorgedachte Koning, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael dese swarigheyt souden voorkomen, soo is hier over by provisie een middel beraemt en gemaeckt tusschen de Heer *Francisco de Souza Continho*, Raedtsheer en Ambassadeur van de Serenissime Koning van Portugal, en Gouverneur en Capiteyn Generael der Eylanden van Tercera, uyt kracht van sijn Procuratie, gegeven te *Lissebon*, op de 5 dach van Mey, in 't jaer 1643. van d'een zijde, en de Heeren Gedeputeerden der Hoge en Mogende Heeren Staten Generael der voorgemelte Vereenighde Nederlanden, uyt kracht van hun procuratie, gegeven in 's Gravenhage, op de 18 dach van Maert, in 't jaer 1645. van d'andere zijde, die dese volgende Artikelen by provisie gemaeckt en gearresteert hebben.

I. De besitters van de vesting Galle sullen ontfangen en genieten het selve gebruyck/ en de selve bouwing der landen en ackers / die sy in de tijdt van d'openbare afkondiging van 't geseyde tien-jarigh Tractaet hebben gehad en beseten/ op conditie dat sy/ geduerende de controversie en 't verschil/ geen Kaneel daer sullen bouwen en voortplanten.

II. De Serenissime Koningh van Portugal sal sijn ondersaten / in Oost-Indien koop-handel doende/ effectivelijck daer toe constringeeren / dat sy jarelijcks/ so lang als de controversie en 't geschil van de jurisdictie en 't gebiedt des lants onder 't begrijp van de vestingh Galle niet principalijck en geheel beslecht is/ preciselijk brengen en op hun eygen kosten overlevren inde vesting van Galle 600 Quintalen van de beste en geensins wilde Caneel, yeder Quintal gerekent op 128. ponden Portugals ghewicht. Van welcks levering 't eerste jaer sal beginnen op heden dese dagh; invoegen dat d'eerste levering sal geschieden voor d'eerste dagh van Maert naestkomende/ in 't jaer 1646; en sy sullen daer

in ja-

in jarelijcks dus continueeren en volharden/ tot dat de voorghedachte controversie en twist principalijck en geheelijck sal zijn afgedaen/en beslecht: En indien dit verschil binnen 't verloop van een jaer beslecht en afgedaen wordt/ soo sullen/ dit niet tegenstaende/ de voor-genoemde 600 Quintalen van de beste en geensins wilde Kaneel/ in soodanigh gewicht/ als voorverhaelt is/ eens en op een mael alleenlijck gelevert worden.

III. Gheen der parthyen sal uyt d'inhoudt van dit provisioneel Tractaet eenigh recht verkrijghen / of die tot justificatie en verschooningh van d'een of d'ander intentie by brengen/ veel min appliceeren.

IV. De Serenissime Koning van Portugal sal door sijn Ambassadeur / en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael sullen door hun Gedeputeerden metten eersten tot examinatie en ondersoeck van de ghesepde controversie en verschil komen/ om die dan voor 't principalijck te termineeren en eyndighen. En indien misschien door hun vlijt en bevorderingh het begonnen werck niet wel en behoorelijck gedecideert en beslecht kan worden/so sal de meergemelde controversie en verschil door neutrale Rechters en Scheyds-lieden gedecideert en beslecht worden/gelijck aen weer-zijden betamelijck sal zijn: en men sal niet toelaten dat eenigh tusschen-komende verwylingh en uytstel eenighe / ja oock de minste verandering in dit provisioneel Tractaet sal inbrengen.

V. Men sal van weer-zijden effectivelijck restitutie van de veroverde schepen en goedren doen/gelijk oock vande veroverde plaetsen en vestingen/ sedert de tijd der voorgenoemde openbare af kondiging van d'algemeene Vrede / gedaen in dato den 12 van Junius/ in 't jaer 1641. van weer-zijden/ terstont sedert de tijd van d'openbare af kondiging van dit provisioneel Tractaet/sonder eenige verwyling en uytstel: dit wel verstaen zijnde dat tusschen de Gouverneurs van weer-zijden/ en d'Officieren in Oost-Indien verdraghen sal worden in de middelen van de voorgenoemde schepen/waren en vestingen te restitueeren/ en weer over te geven.

VI. De Ho. Mo. Heeren Staten Generael/ ghelijck oock sijn Hooghept / sullen / door bezeghelde brieven / met besondere schepen / aen de Gouverneur Generael/ en aen de Raet in Oost-Indien/ in de naem van de Staet der Vereenighde Nederlanden/ authentijke Copy/ of het dubbelt van dit provisioneel Tractaet senden/ en aen hen gesamentlijck/en aen yeder in't besonder wel expresselijck en uytdruckelijck ontbieden en beveelen/dat sy dit Tractaet behoorelijck en stricktelijck sullen onderhouden en naekomen / en oock doen onderhouden en naekomen / voor soo veel de Nederlandtsche Staet in Indien aengaet. Men sal oock in de selve brieven expresselijck aen hen beveelen dat sy het voorverhaelt generael Tractaet van Treves en Bestandt/ op de 12. van Junius/ in 't jaer 1641. voor de tijdt van 10. jaren gemaeckt/ behoorelijck sullen onderhouden en nakomen / en doen onderhouden en naekomen / volghens de forme en inhoudt daer af/ gelijck het uytwijst/ sonder daer over eenige verandering en verklaring te maecken/ of toe te laten dat 'er eenige verandering en verklaring over gemaeckt wordt. En men sal aen de Heer Ambassadeur van Portugal so veel Coppen en afschriften der voorverhaelde brieven in behoorelijcke forme leveren/ als hy sal begheeren / op dat sy / ten dienst van de Kroon van Portugal/ naer d'inscriptie daer af / op het spoedighste derwaerts gesonden mogen worden/ gelijck aen de Koning goedt duncken sal.

VII. Sijn Deurluchtigheyt/ de Heer Ambassadeur van Portugal belooft ook / in de naem / en van wegen de Sereniſſime Koningh / door bezeghelde Brieven / met besondere schepen authentijcke Copy / of het dubbelt van het voorgeſepde provisioneel Tractaet aen de Vicerop in Goa / en ook aen d'andere Gouverneurs en Overſten van Portugal in Oost-Indien te doen senden/ en aen hen gesamentlijck/ en aen yeder in 't besonder expresſelijck en uytdruckelijck te doen belasten dat sy het selve Tractaet behoorelijck en sincerelijck sullen onderhouden en naekomen / en ook doen onderhouden en nakomen/voor so veel de Staet van Portugal in Oost-Indien aengaet. En men sal daer-en-boven aen hen/ door de selve brieven/expresſelijk en uytdruckelijck ontbieden dat sy het voorverhaelde generael Tractaet / op de 12. van Junius in 't jaer 1641. voor de tijd van 10 jaren gemaeckt/ wel sullen onderhouden en nakomen / en doen onderhouden en naekomen / volgens de forme en inhoudt daer af/gelijck het light/sonder eenige verandering of verklaring daer over te maken/of toe te laten dat 'er eenige verandering of verklaring op-ghemaeckt wort. En sijn Deurluchtigheyt sal gehouden zijn aen de Heeren Staten Generael so veel afschriften der geſepde brieven te leveren/in behoorelijcke forme/ als sy sullen begeeren/ op dat sy naer 't geschrift daer af/ na hun goetduncken op't spoedighſte derwaerts gesonden worden. Wijders/de Heer Ambassadeur van Portugal neemt op sich en belooft getrouweijsck gelijcke brieven en overſendingen van't voorverhaelde Provisioneel Tractaet door sijn Koning self aen de voorghedachte Vicerop van sijn Majeſteyt / en aen d'andere Overſten in Oost-Indien/ te doen senden en afvaerdigen/ so haeſt als sulcks aen sijn Majeſteyt sal zijn bekent gemaeckt.

VIII. Alle verschillen en controverſien/ die by gelegenheyt van het meergenoemde generael Tractaet van de 12. Junius in t jaer 1641. of uyt oorſaeck van dit provisioneel en speciael Tractaet/ tegen alle verwachting en vermoeden/ opbrorelen en te voorschijn komen / sullen herwaerts naer den Hage uyt de gewesten van Oost-Indien over-gesonden worden / op dat sy door de Heer Ambassadeur/ of door yemant anders/ in die tijd een openbaer Minister en bedienaer van de Sereniſſime Koningh van Portugal zijnde/ en door de Heeren Gedeputeerden uyt de Vergadering der Ho. Mog. Heeren Staten Generael gesamentlijck gedetermineert en beſlecht mogen worden/en op dat/ gedurende de controverſie en 't verschil/ de Treves of 't Beſtandt / voor 10 jaren ghemaeckt/ geensins afgebroken sou worden/en vervallen/ maer van weerzijden in hun kracht blijven. En de Sereniſſime Koning van Portugal sal beloven/ gelijck de voorverhaelde Heer Ambassadeur / in de naem van sijn Majeſteyt/ sulcks belooft / hier in den Haghe te houden een publijcke Minister en Bedienaer/ met koninckelijcke Authoriteyt gemuniceert en versorght/ om de geſepde twiſten en controverſien t'assopieeren en te stillen.

IX. In geval dat tuſschen de Gouverneurs en Officiers van weer-zijden in Oost-Indien gemaeckt/gearreſteert en beſloten was een provisioneel Tractaet van en over de jurisdictie van 't Landt/aen de veſting Galle behoorende/ en van en over de reſtitutie en middel van d'aenghehoude schepen en goederen te reſtitueeren / ghelijck ook van de reſtitutie en weer-leveringh der plaetſen en veſtinghen / verovert sedert de tijdt van d'openbare afkondigingh van het algemeen Tractaet / in dato den 12. Junius / 1641. van d'een of d'andere

partyn-

partijen in Oost-Indien gemaeckt/eer de publijke afkondiging daer gekomen is; in ſodanigh geval ſal het voorgenoemde Tractaet/tuſſchen de Gouverneurs en overſten van weerzijden gemaeckt, volkomen kracht en uytwerking hebben/voor ſo veel het Punt vande voorſeyde Juriſdictie/die in verſchil ſtaet/aengaet/en niet verder dan tot aende tijd vande deciſie en beſlechting der principale oorſaeck/die hier ter plaetſe gedaen ſal worden: en wat d'andere en verdere dingen aengaet/in't voorſeyde generael Tractaet begrepen/gelijck oock reſpectivelijk in dit particulier Tractaet/die ſullen vaſt en beſtandigh blijven.

X. Dit provisioneel Tractaet ſal beveſtight en gheratificeert worden door de Sereniſſime Koningh van Portugal/en door de Ho. Mog. Heeren Staten Generael reſpectivelijck in de ghewoone en beſte forme/binnen de tijdt van vier maenden/beginnende van dato deſes. En als de ratificatie van ſijn Majeſteyt binnen de gheſeyde tijdt hier in den Hage gelevert worden/ſoo ſal de ratificatie der Heeren Staten Generael onderlingh hier op volghen. Het voorverhaelde/ſoo generael als provisioneel Tractaet ſal ondertuſſchen/ſonder eenighe verminderingh/van weder-zijden oprechtelijck en ter goeder trouw geobſerveert en nae-gekomen worden; en men ſal de beloften van overſchrijvinge/van weerzijden verſocht en aengeboden gelijckelijck volbrengen.

Hier na volghden de reſpective Pouvoirs in gemeene forme: ende eyndelijck deſe concluſie.

Dieshalven wy Ambaſſadeur en Commiſſariſſen dit Tractaet met onſe eyghen handen hebben ondertekent, en 't ſelve met onſe Zegels beveſtigt. In 's Gravenhage, op de 27 dagh van Maert, in 't jaer 1645. Was getekent *F. de Souza Continho, I. a. Gent. D. de Hoogendorp. I. Catz. G. de Vosbergen. G. a. Reede. I. a. Veltdriel. W. Ripperda. A. Clanth.*

„ Om weder te keeren tot de Munſterſche Handeling ſoo hebben die van „ Zeelandt den 16. Auguſti ter Vergadering van haer Ho. Mo. gedaen „ ende verbolghens geëxhibeert eene lange gearraiſonneerde Deductie: „ daer in ſy haer Ho. Mog. hebben te ghemoet ghevoert dat haer Heeren „ Principalen ten hooghſten noodigh hadden gheoordeelt dat voor ende al-eer „ de beſendinghe naer Munſter waer te nemen ende met den vpandt in han„ delinghe te treden/het preliminaire Point raeckende de manutentie van „ de waere Ghereformeerde Religie, Finalijck vaſt ſoude worden gheſtelt/ „ ende dat op den voet in conformiteyt van de projecten daer van ter preſentie „ ende met advijs van ſijn Hooghcydt/ende by alle de aenweſende Heeren „ Gedeputeerden ter Vergaderinge van haer Hoogh-Mogende geadvoueert „ omme naer de Provintien gheſonden te worden/ende aldaer aen-ghekomen „ zijnde/ter hooghſt-gemelte Vergaderinge van haer Hoogh Mogende ghe„ arreſteert te worden: zijnde haer Ed. Mogende intentie in deſen geenſins „ gheweeſt hier mede pet ghemeen te maecken of aen de Generaliteyt te deſe„ reeren/ſaecken die beyde de Provintien tot haer reſpective diſpoſitien ſijn „ gereſerveert/veel min uyt krachte ende in ghevolge van het vaſt ſtellen van „ het voornoemde Point op den voet ende Forme/als vooren pet te doen ende „ in 't werck te ſtellen/welck nae den aert/tegenwoordige conſtitutie ofte ge-

legent-

„legentheyt van de Provintien ofte eenige van dien / niet doenlijck ofte dienstigh soude mogen worden bevonden / en by noodtwendige consequentie ende „reflexie tot nadeel van de ware Gereformeerde Religie ende hooghnoodighe „consideratie van de selve hier te Lande / als met behoudenisse van den Staet „pari passu gaende / ende te samen sullende leven en sterven / soude komen te „strecken; zijnde haer Ed. Mo. eenigh ooghmerck in desen tot verhoedinge „van alle schadelijcke dilpuyten, die wederom gelijck ten tijde van voorgaende „Treves / soude mogen worden gemoveert / op den rechten sin ende verstandt „van den 13. Artikel van de Unie van Utrecht / als de Provintien by generalrigh ofte gemeen consent ende bewillinge sich met den anderen tot manutentie van de voornoemde Ghereformeerde Religie, by dese occasie solennelijck „sonde verbinden en dat op den selven voet ende soome als voor desen verscheyden Unien en Verbonden onder de Provintien zijn gemaeckt en aengegaen; „waer op d'eerste fondamenten ende beginselen van desen Staet zijn gegrondt „ende ghebouwt / ende d'exercitie van de Gereformeerde Religie is gebolght / „en tot noch toe onder den zegen van Godt Almachtigh jegens alle uytheemsche gewelt ende inlandsche swarigheyt geconserveert / waer van d'Instrumenten ten tijde van het instellen van de voornoemde Concepten op de prelominaire Poincten zijn gesien.

Hoch haer Ed. Mo. insiende dat na so veel verloop van tijd ende meenighvuldige aengewende debvoiren de sake voor als noch daer toe niet heeft konnen werden ghebracht en voorts bedacht zijnde dat by soute van langer verstrech van het waernemen van de besendinghe na Munster / den Staet deser „Landen en oock de Ghereformeerde Religie eenigh notabel prejuditie soude „mogen werden geleght / welck door de Heeren Plenipotentiarisen van desen „Staet / zijnde ter plaetse van de handelinge / ontdeckt / ende tegens gebouwt „soude konnen werden / soo hebben haer Ed. Mog. geoordeelt dat omme aen „de eene zijde d'Ambassade naer Munster sonder langer dilay / haren voortganck te laten gewinnen, ende dat aen de ander zijde de respective Provintien „den anderen aengaende het maintien van de ware Gereformeerde Religie behoorlijck contentement ende verseheringe souden doen / dat by Provisie ende „tot dat de Provintien hun nader op het aennemen van de ingestelde projecten „souden komen te verklaren / waer van haer Ed. Mo. verstaen dat de deliberatie niet onderlaten / maer met ernst ende pver behoordt ghecontinueert te „werden / by de Heeren Gedeputeerden van de respective Provintien upt speciale last van de Heeren hunne Principalen soude werden verklaert / gelijck sy Gedeputeerden van Zeeland verklaerden by desen omme ten Register van „haer Ho. Mo. geinsereert te worden / dat de Heeren 's Landts ende Gzaeflijchheyt van Zeelandt hun verbinden ende d'andere Provintien heylighlijck „beloven de ware Gereformeerde Religie soo die by Publijcke authoriteyt hier „te Lande geleert wert, eñ by de Synode Nationael van Dordrecht beveftight is, „te sullen hanthaven ende met alle mogelijcke middelen maintineeren, sonder te „gedoogen dat tot nadeel ofte prejuditie vande voornoemde ware Gereformeerde Religie yet werde geattenteert ofte geinnoveert, Maer ter contrarie alle „het selve met gemeene macht te sullen helpen afweeren / met dien verstande „nochtans dat haer Ed. Mog. verstonden in het stuck van de Kercken-Ordeninge ofte Kerckelijcke Regieringe over hunne Provintie in hun gheheel te

blijven

„blijven omme na ghelegenthept van tijdt ende occurrentie van ſaken daer op
„te diſponeeren in voegen gelijck haer Ed. Mog. tot noch toe hebben gedaen.
Verſoeckende de ghemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt dat d'andere Provintien hier mede haer gheliefde te conformeeren / als over een
„komende met het gene de ſelve tot meermalen hebben verklaert / hunne oprechte ende ernſtige intentie te weſen.

Dat belangt de twee reſteerende preliminaire Pointen raekende d'Unie ende
„Militie, hebben de meergemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelant geſeght
„dat hunne Heeren Principalen hun hadden belaſt te verklaren dat hare Ed.
„Mo. bereyt waren / ſich ock te verbinden de nadere Unie van Wtrecht / voor
„ſo veel de ſelve aengenomen is ende de reſpective Provintien ſich tot onderhoudinge van de ſelve hebben verobligeert, na behooren te practiſeeren, ſonder te
„gedoogen dat yet werde geattenteert ofte voorghenomen waer door de voornoemde naerder Unie zijnde een fondamenteele Wet van deſen Staet / en den
„handt waer mede de reſpective Provintien tot eene Staets-gewijſe Regeeringe met den anderen onwederroepelijck ende voor alle tijdt zijn verknocht
„en geconfedereert / ſoude konnen ontbonden ofte gediſſolveert werden; doch
„aengeſien verſchepde ſaken nu ende dan voorgegaen ſouden mogen zijn / ſtrijdende met de naerdere Unie ende waer by op het recht / daer by aen de Generalitept ghedefereert ofte wel aen de reſpective Provintien ghereſerveert immers niet over gegeven ofte gemeen gemaeckt ſoude mogen zijn geusurpeert
„ofte indraght gedaen / en dat het ſelve in tijden ende wijlen / ingevalle by deſe
„gelegenthept dat van het vaſt ſtellen van de voornoemde Unie werde geſproken daer op niet werde geſeght voor een geadvoueerde poſſeſſie ende daer upt
„verkreghen recht gealleghueert ende geappliceert ſoude konnen werden / dat
„hunne voornoemde Heeren Principalen oordeelen dat by occaſie van deſe deliberatie in haer Ho. Mo. regiſter wel klaerlijck behoorde te werden geëxpreſſeert / dat alle de Provintien verſtaen gelijck de Heeren Staten van Zeeland
„verſtaen by deſen dat aen de Generalitey t ſoude werden gelaten al 't gene aen
„de ſelve by meergenoemde nader Unie van Wtrecht, of wel by Reſolutie ſedert
„by eenparigh conſent van alle de Provintien by ſpeciale laſt ingebracht, ghenomen, aen de Generalitey t is gedefereert: ende aen de andere zijde de reſpective
„Provintien elck inden haren ſullen blijven behouden de diſpoſitie over alle ſaken by de voornoemde Unie en daer op gevolgde reſolutien gereſerveert / immers niet overgegeven ofte gemeen gemaeckt ſonder dat eenige conſideratie
„ſal worden genomen op alle het gene contrarie is bupten de voornoemde nadere Unie, ende daer op gevolghde reſolutien tot nadeel vande Generalitept /
„aen d'eene zijde / ofte wel van de reſpective particuliere Provintien aen d'andere zijde op d'eene ofte andere wijſe mocht zijn ghedaen ofte gepractiſeert.

Eyndelijck wat aengaet het derde preliminaire Point raeckende de Militie,
„hebben de voornoemde Heeren Ghedeputeerde van Zeelandt geſeght /
„dat hunne Heeren Principalen wel conſideratien hadden ghehadt / of het
niet dienſtigh waer dat van nu af by proviſie alle de Provintien hadden konnen goedt vinden dat aengaende de aenhoudinghe van de Militie te voet ende te paerde met het ghene daer van dependeert by tijde van
„Treves yet ſekers vaſt hadde geſtelt geweeſt / doch alſo daer tegens aen d'andere zijde doet dat de Militie, tot genoeghſame defentie van 't Land gerequi-

reert /

„reert/ van tijde tot tijde ſal moeten worden gheproportioneert nae de macht „van 't krijghs-volck welck den vpandt in de Nederlanden ende andere nae„buerige Princen en aengrenſende Landen in dienſt ſouden blijven houden of„te koomen aen te nemen / dat hunne meerghemelte Heeren Principalen ver„ſtaen dat van tijde tot tijde ſoo veel volcks te voet ende te paerde ſal worden „aengehouden/als tot verſekeringe vanden Staet allenthalven nodigh ſoude „worden bevonden/ ende dat daer van van jaer tot jaer / ofte wel wanneer de „noot ſulcks ſoude koomen te verepſchen bp den Raedt van Staten Petitien ſouden werden gedaen / ommte daer op vervolgens bp de reſpective Provin„tien na de gewoonlijcke ordre van 't Landt de gerequireerde conſenten inge„bracht te werden. Aldus ghedaen ende over-gelevert den 16. Auguſti 1645. „Geteekent I. de Knuyt, Iacob de Veth, P. de Witte, C. Staveniſſe, Guillielme „Lucas.

Maer alſoo d'andere Provintien, byſonder die van Hollandt, niet hebben konnen haer voor als noch ſoo formelijck op dat ſtuck verklaren: ſoo heeft men echter goedt gevonden 't ghene hier nae volght by proviſie weder te ſtellen.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verklaren midts„deſen dat de Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, ſulcks de ſelve jegen„woordigh geleert wordt / vaſt is geſtelt / ende dienvolgens gereſolveert „zijn ende blijven de ſelve te mainteneeren / ten anderen dat de generale Unie „den 29 January 1579. binnen Vtrecht gearreſteert / ſoo als die lecht en kan „worden geexactiſeert / is ende blijft vaſt gheſtelt / ten derden dat in cas van „Vrede of Treves aen de hand ſal worden gehouden genoeghſaem aental van „krijghs-volck, gelijck in het voorgaende twaelf-jarigh Beſtandt is geſchiet/ „en dattet ſelve getal na gelegentheydt ende conſent van de Provintien, met „advijs van ſijn Hooghept ſal vermeerdert of vermindert worden/ ſo als tot „verſekeringe van den Staet deſer Landen dienſtigh ſal worden gevonden.

Veur deſe ende dergelijcke beletſelen is weder de tijdt van half Auguſti gepaſſeert: ſonder dat de Heeren Plenipotentiariſen vertrocken. Den 25. derſelver Maent hebben de ſamentlijcke Heeren hare Ho. Mo. ghedeſigneerde Plenipotentiariſen tot de Handelinge binnen Munſter aengeſtelt/aen deſelve overgelevert ſekere Pointen van Conſideratie ende deliberatie gelijck deſelve hier na volgen gheinſereert / de Commiſſie na Munſter ofte den gevolge ende aenkleven van dien Concernerende.

I. Of den Hertoge van Longueville ſal worden getracteert d'Alteſſe.

II. Of de Ambaſſadeurs van Chur-Furſten/Voorſten/ ende van de Lant„Gravinne van Heſſen alle ſullen getracteert worden d'Excellentie.

III. Of de Plenipotentiariſen van deſen Staet in haer Huys wordende „beſocht door de Ambaſſadeurs van Chur-Furſten / Voorſten / ende van de „Lant-Gravinne / in die Ceremonie van inleyden ende uytleyden die Am„baſſadeurs van de voorſz Chur-Furſten / Furſten / ende Lant-Gravinne „ſullen geven den voorganck ende rechterhant.

IV. Hoe ſich de Plenipotentiariſen van deſen Staet in de voorſz. Ceremo„nien ſullen dragen omtrent die Geſanten ende Rijcx ende Hanze-Steden.

V. Hoe

V. Hoe men eenige van de vooꝛſz. Ambaſſadeurs of Gheſanten te gemoet „komende op de ſtraet ſich ſal gheduagen in het wijcken en groeten de een aen „de andere.

VI. Ende generalijck of men in het vooꝛſz. Ceremoniaet ſal volghen den „voet/welcke wooꝛdt gebꝛuyckt dooꝛ de Ambaſſadeurs van Venetien/ en men „ſich daer op met die bequaemſte middel ſal inſoꝛmeeren.

VII. Indien men wooꝛt aengeſocht van de Francoiſche Ambaſſadeurs om „te handelen dooꝛ Mediatores gelijck werdt gehandelt tuſſchen Vranckrijck en „Spangien of men van wegen deſen Staet mede ſich daer toe ſal in laten/om „*per Mediatores* te handelen/ gelijck in 't jaer 1608. is ghehandelt dooꝛ Vranck„rijck ende Engelant als Mediatoreſ / en wat men in ſulcken cas vooꝛ Me„diatoreſ ſal gebꝛuycken/dewijle men niet ſoude mogen aennemen den Paus „Nuncius, en alſoo reſteert alleen Venetia.

VIII. In dien men ſal handelen ſonder Mediatoreſ of men ſal vergaderen „met de Spaenſche in een Neutraal Hups of in eenighe publijcq plaets / ende „elckſ nemen een zijde van de Tafel / en elckſ bꝛyſonder ingang en uytgangh „van de Kamer dan of men ſal handelen *per internuncium* in geſchꝛift.

IX. Of men tot Munſter gekomen zijnde aen de Spaenſche Plenipoten„tiariſen ſal bekent maken die aenkomſte.

X. Of men ſal afwachten de eerſte openinge van de Spaenſche tot hande„linge te wooꝛden gedaen.

XI. Of men ſal ſchꝛijven en handelen van deſer zijde in Duytſch en Fran„coyſch / en van de Spaenſche ontfanghen Schꝛiften in Spaenſch en Fran„coyſch/ dan of men ten beyden zijden ſal gebꝛuycken Latijnſche Tale.

Den 26 Auguſti heeft de Heer Reſident Braſſet wedeꝛ aen haeꝛ Ho. Mo. ge-communiceert ſeeꝛ lang geſchꝛift bꝛy de Heeren Chuꝛ-Fuꝛſtelijcke Plenipotentiariſen tot Munſter obeꝛgegeven van 't gene tot Oſenbꝛugge was vooꝛgevallen: gelijck dan van tijd tot tijd de Koninckljcke Franſche Heeren Miniſters tot Munſters deuꝛ welgemelden Heeꝛe Braſſet hebben vlijtige en noodige coꝛreſpondentie met haꝛe Ho. Mo. alhier gehouden.

Den 30. Auguſti wieꝛden ter Vergaderinghe gheleſen vijf Concepten van Pꝛocuratien vooꝛ de Heeren haeꝛ Ho. Mo. Plenipotentiariſen/die geſtelt zijn in handen van de Heeren van Meynertſwijck, Mathenes ende Knuyt, gaende na ſijn Hooghept om met de ſelve te weꝛden gecommuniceeꝛt met ende neffens ſeeckeꝛe andeꝛe hieꝛ vooꝛgeſtelde elf Pointen bꝛy de Heeren Plenipotentiariſen gemoveeꝛt ende oppet Papieꝛ geſtelt.

De Heeꝛ Roorda ter Vergaderinge pꝛeſideeꝛende heeft aen haeꝛ Ho. Mog. geꝛemeꝛoꝛeeꝛt dat den 28. Mey des jaeꝛs 1643. de reſpective Pꝛovintien om redenen ten ſelven tijde veꝛhaelt/ in bedencken is geſtelt / oft tot meeꝛdeꝛ lupſter van de Commiſſie naeꝛ Munſter ende andeꝛe pꝛegnante Conſideratien op dat ſtuck loopende/ niet goedt en ſoude konnen ghevonden wooꝛden / dat de Heeꝛ Graef Willem van Naſſou ſtadthouder van Vꝛieſlant weꝛde veꝛſocht / gecommitteeꝛt/ en geauthoꝛiſeeꝛt om als Supeꝛnumeꝛait van wegen de Generalitept d'op-ghemelte Commiſſie te helpen bekleeden ende uytvoeꝛen / ende dat daeꝛ op gevolght was dat de Pꝛovintien van Gelderlant, Zeelant, Wꝛeeht, Vꝛieſlant, Oveꝛ-Yſſel ende Stadt ende Lande, den 20 Febꝛ. deſes loopende jaeꝛs leſtleden hadden geadviſeeꝛt/ dat de opgemelte Heeꝛ Graef Willem van Naſſau

tot de voornoemde Commissie van wegen de Generaliteyt als Supernumerair beneffens de Heeren Gedeputeerden uyt de respective Provintien/ werde versocht ende geauthoriseert / doch dat de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt den voornoemden 20. February hebben verklaert noopende 't voorsz Employ van den meergenoemden Heer Stadthouder niet gereedt te zijn / ende alsoo den tijd tot de repse by haer Ho. Mog. gepresigeert na Munster op de Negotiatie van een generale ruste aldaer aengheselt / seer begost te naerderen / so heeft de gemelte Heer Roorda de Heeren Gedeputeerden van Hollant versocht/ haer deses aengaende als nu Favorabelijck te willen verklaren. Dan hebben de selve geantwoort hier op al noch niet gereet te zijn / waer op gedelibereert zijnde / is goedt gevonden te versoecken de op-gemelte Heeren gedeputeerden van de meer opgemelte Provintie van Holland/ dat sy de saecke by de Heeren der selver Principalen op hunne nacst aenstaende Staets gewijse Vergaderinge daer henen wilden dirigeeren en belepden / ten eynde datse hun ten regarde van de voorsz. supernumeraire Commissie in den Persoon van den meergemelten Heer Stadthouder met ende neffens de voorsz ses andere Provintien ook favorabelijck wilden verklaren.

Den 11. September is aen sijn Hooghept te velde tot Maldegem geschreven ende versocht de moepte te willen nemen van te schrijven aen de Marquis de Castelrodrigue Gouverneur Generael inde Nederlanden onder den Koning van Castilien (dien tijtel gaf men hem doen noch) tot Brussel om 8 Paspoorten voor de 8 Heeren Plenipotentiarisen deses Staets te depescheeren / conform het generael by den Koningh self getekent den 19. November 1642. op dat de selve Heeren/ niet konnende te ghelijck ghereedt worden/ niet behoesden d'een nae d'ander te wachten.

Den 19. September hebben de Heeren van Mathenes en andere/ geweest zijnde by sijn Hooghept om advijs noopende de elf Pointen die de Heeren Plenipotentiarisen den 25 Augusti hier te voor gestelt/ hadden ingegeven/ gerapporteert 't gene volght op alle de selve Pointen.

Rapport van sijn Hoogheyts Advijs.

Op het eerste is aen sijn Hooghept voor-gestelt dat Consideratie was of ten opsichte van de Pretensie op Orange ghemaeckt door den Hertogh van Longueville sijn Hooghept mochte zijn geinteresseert.

Ende of de versochte qualitept van Alteste alleen was ghekoomen van de Fransche Ambassadeurs dan of sulcks geschiede door begeeren des Konings.

Advijs van sijn Hoogheyt.

Dat het pretense recht op Orange niet soude werden gedisputeert tot Munster, ende darom niet behoefde te werden geconsidereert.

Dat de Colonel d'Estrades had ghetoont aen sijn Hooghept den Originelen „Brief van de Cardinael Mazarin ten eynde om den Hertoge van Longueville „te werden getracteert d'Alteste.

So wanneer Sweden/ Venetia en de Chur-Fursten alle tracteren d'Alteste „dan desen Staet niet alleen han te rugghe blijven / dan dewijle de Cardinael „Mazarin als Principael Ministre d'Estat/ sulcks versoecht door den Colonel d'Estra-

„nel d'Eſtrades ende dat wegens den ſtijl van 't Francopſche Hof/ſulcks wort „verſtaen te geſchieden van wegen den Koningh / was daeromme ſijn Hoog„heyt van advijs dat men den titul van Alteſſe aen den Hertoge van Longue„ville ſoude behooren te geven.

Op 't tweede Artikel te vernemen wat Titulos Venetia doet geven dat voor „den Advocaet Gyaſwinckel ſal worden vernomen by den Secretaris van „den Venetiaenſchen Ambaſſadeur zijnde tot Amſterdam/hoe den Heere Am„baſſadeur van Venetia die ſelve Heeren tracteerde / dat ſijn Hooghept op „den Kinds-Doop van den Cheur-Vorſt Pfaltz is ghelaſt geweeſt van hare „Ho. Mo. by ſchrijftelijcke acte te wijcken aen Cheur-Vorſten.

Op 't derde Artikel/ te doen niet minder nochte meerder als Venetia.

Op 't vierde Artikel/ worden niet gehouden als Ambaſſadeurs.

Op het vijfde Artikel / daer over te ſpreecken met d'Ambaſſadeurs van „Vranckrijck ende te doen als Venetia ende niet te wijcken eenige Furſten ofte „Princen maer te wijcken aen gekroonde Hoofden en aen Venetia.

Op 't ſeſte Artikel/ te doen als in den Text.

Op 't ſevende Artikel te eſquiveeren alle Mediatores, ſo veel doenlijck/maer „in voorvallende differenten by ſomme van diſcours te mogen verhalen aen de „Francopſche of Venetiaenſche Miniſters het voorvallende different / om te „ſien of den ſelvighen eenighen voorſlagh doen van accommodement ſonder „te worden genomen als Mediatores.

Op 't achtſte Articule / te vergaderen in een publijck Huys *ſine interruncio*: „elcks te nemen een zijde van de Tafel aen de Spaenſche te laten de keur van „die handt ende den voor-gang.

Op 't negende Artikel/ ſich te reguleeren met advijs van de Franſche Am„baſſadeurs/ ende dat Venetia ſulcks lichtelijck ſal behent maken.

Op 't tiende Artikel / is gedirideert in het ontwerp van die Pouvoirs ende „die Pouvoirs van 't jaer 1632. en 1609.

Op 't elfde Artikel / dat apparentlijck de Spaniſche ſullen ghebruycken „Francopſche Tale / dan ſich willende houden aen Spaniſche Tale dat men „dan ſich houden ſal aen Nederlandtſche Tale.

De Acte van indemniteyt ende Pouvoir zijn oock reſpective den 13. ende 17. Octobris vaſt geſtelt als volght.

„DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ gelet hebbende op „het verſoeck aen haer Ho. Mo. gedaen by de Heer Bartholt van Gent, „Heere van Loenen ende Meynderſwijck/ Amptman ende Dijckgraef „van Bommel/ Tielre/ende Bommelerweerden/ Gedeputeerde in onſe ver„gaderinghe upt het Lit van d'Edelen van de Provintie van Gelderlandt / „(ende voorts aen alle andere Heeren Extra. Ambaſſadeurs en Plenipot. „*mutatis mutandis*) als Extra-Ordinaris Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris van „hare Ho. Mo. totte handelinge omme eene generale ruſte in de Chriſtenheyt „binnen de ſtadt van Munſter aengeſtelt / omme te hebben Acte van Indem„niteyt van ſijn perſoon/ gevolgh/ Bagagie/ende goederen/verklaren dat ſy „van weghen de Generaliteyt by alle middelen koſteloos ende ſchadeloos ſul„len houden den perſoon van den gemelten Heer van Meyndertſwijck, ſijn ge-

„volgh / Bagagie / ende Goederen / als haren Extra-Ordinaris Ambaſſadeur „ende Plenipotentiaris, tegens alle arreſten / detentien / ſaiſſumenten / gevanc„keniſſen / ofte andre perijckelen / ſchaden / roverpen, plunderingen en ſwarig„heden / die hem te water ofte lande / geduerende deſe Commiſſie in 't gaen en „komen / over en weder keeren / ofte verblijven voor 't publijck ofte in 't par„ticulier / gaende na ſijne Provintie ſoude moghen aenghedaen worden / ofte „overkomen / by wien ofte oock upt wat oorſaecke t ſelve oock ſoude mogen „zijn / bedenckelijck ofte onbedenckelijck die alhier werden gehouden voor ge„expreſſeert / ende dat dienvolgende meer gemelte Heer van Meynderſwijck, „des ſelfs gevolgh / Bagagie ende Goederen daer jegens ſullen werden ghe„guarandeert / ende de contraventien ende ſwarigheden die hem ſouden mo„gen wedervaren / by alle wegen ende middelen gereparеert / oock voor goet aen„geſien / ghexpreſſeert ende volkomen 't gunt by den voornoemden Heer van „Meynderſwijck, ſijn gevolgh ende aenkleven / geduprende de voorſz Ambaſ„ſade tot ſijne bevrydinge in't werck geſtelt ofte by andere tot deſſelfs ontla„ſtinge ende vergoedinge daer inne gedaen ſal worden: onder verbant van alle „des Generalitepts Goederen ende inkomſten van dien egeene upgeſept / hoe „die genaemt ſouden mogen worden / tot alſulcken volkomen verſekerthepdt „contentement ende geruſthepdt van den meerghemelten Heer als hy eenigh„ſints ſoude mogen vereyſchen ende hem van noode weſen. Gedaen ter Ver„gaderinge van de Hoochg. Staten Generael / in den Hage den 17. Octob. 1645.

Acte van Pouvoir.

„De Staten Generael der Vereenigde Nederlanden / Allen den genen die „deſen ſullen ſien ofte hooren leſen / Salut. Doen te weten. Alſoo wy ons hier bevorens by alle gelegenthepdt met een oprechte ſincere wille „ende intentie ſeer genepgt hebben getoont / dat het langhduyrigh Lant ver„derſſelijcke ende bloedigh Oorlogh in de Nederlandtſche Provintien over „vele Jaren verwecht / ende verbolgens tot noch toe gecontinueert / ter neder „gelept ſoude hebben mogen werden / tot derſelver Provintien gemeene beſte „ende ſoulagement van de goede Ingeſetenen van dien / ende dienvolgens „oock komen te verhallen ende te verdwijnen de Oorloghen in andere verre „afgelegen plaetſen ende Zeen die upt den voorſz Nederlandtſchen Oorlogh „jegens onſe wederpartije haren oorſprongh hebben ghenomen / ende ſijnde „met onderlinge Accoort uptgekoſen de Stadt Munſter in Weſtphalen tot een „verſamelinge ende Handelinghe van een generale ruſte in de Chriſtenhepdt / „hebben voor goet geacht te noemen Perſonagien / dewelcke met alle autho„ritept ende volmacht ſullen adſiſteeren de voorſz. verſamelinge ende Hande„linge om te helpen aſſopieeren den voorſz. langhduerighen Landtverderffe„lijcken ende bloedigen oorlogh in de Nederlandtſche Provintien verwecht / „So is 't / dat wy ons volkomentlijck betrouwende op de wijshept / voorſich„tighept / ervarenthept / intelligentie / getrouwighept ende yver tot den dienſt „der opgemelde Vereenighde Nederlanden / van de Heeren Barthold van Gent, „Heere van Loenen / en Meynderſwijck / Amptman en Dijkgraef van Bom„mel / Tielre ende Bommelerweerde / Gedeputeerde in onſe Vergaderinghe „upt het Lidt van de Edelen van de Provintie van Gelderlandt / Heer Iohan „van Mateneſſe, Heer van Mateneſſe / Riviere / Opmeer / Toutebeen / etc.

Gecom-

„Gecommitteerde Raet upt d'Oſdre van de Ridderſchap van de Edelen van „Holland en Weſt-Vrieſlant/ hoogh-Heemraed van Schieland/heer Adriaen „Pauw, Ridder/ Heere van Heemſtede/ Hoogerſmilde/ Rietwijck/ Nieuwer„kerck/ etc. eerſte preſideerende Raet ende Rickemeeſter des Graeflickheyts „van Holland ende Weſt-Vrieſland / heer Johan de Knuyt, Ridder / Heer in „oudt ende nieuw Voſmer / eerſte en repreſenteerende den Adel in de Staten „en Raet van 't Graefſchap van Zeelant/ Ordinaris Raet van ſijn Hooghept „den Heere Prince van Oranje/ heere Godert van Reeden, Heere tot Neder„hoſt/ Vreland/ Cortehoef/ Overmeer / Hoſtwaert etc. gecommitteerde in „onſe vergaderinge upt de Ridderſchap en Edelen van de Provintie van Wt„recht/ Heer Francoys van Donia, Heere tot Hinnema in Hielſum/ heer Willem „Ripperda, Heere tot Hengeloe/ Boexbergen/ Boculoe/ en Kruyſſenborg/ ge„committeerde in onſe vergaderinge upt de Ridderſchap en Edelen vande Pro„vintie van Overyſſel/ heer Adriaen Claut, tot Stedum Heere van Nittersum/ „reſpective gedeputeerde in onſe vergaderinge/ en extra-ordinaris Ambaſſa„deurs in Vuytſlant/ gevende de ſelve te ſamen ofte ten minſten 't meerendeel „van dien (by noodtſaeckelicke abſentie ofte ongelegenheyt van d'andre) volkomen „macht authoriteyt generael ende ſpeciael bevel/ omme upt den naem / ende „van onſent wegen in qualite van Plenipotentiariſen van deſen Staet binnen „de voorſz. ſtadt Munſter te hooren ende verſtaen van de Heeren Plenipoten„tiariſen van den ſeer machtigen ende ſeer excellenten Prince Don Philippo de „vierde Koning van Spangien / de openinge van 't gene de ſelve Heeren Ple„nipotentiariſſen van de voornoemden Koning ſullen aenbrengen/ tot wegh„neminge van de voorſz. langduerigen / Landverderffelijcken ende bloedigen „oorlogh in de Nederlandſche Provintien verwerkt / ende die daer upt haren „oorſprouck jeghens onſe weder-partye in andere verre afgheleegene plaetſen „ende Zeen hebben genomen/ ende dienvolgens met de ſelve Heeren Plenipo„tentiariſen vanden meergenoemden Koning treden in onderhandelinge ende „tracteeren, oock beſluyten een goed / vaſt / oprecht / ende onverbreeckelijck „Tractaet van ruſte/ gelijk als ſy Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet „totten meeſten dienſte ende verſeheringhe van de Vereenighde Nederlanden „der ſelver goede Inwoonderen / als oock van hare Geaſſocieerde ende Ge„intereſſeerden/ in de voorſz. langduerige reſpective oorlogen ſullen bevinden „te behooren/ ende hebben belooft ende beloven mit deſen ter goeder trouwen „ende onder Obligatie van ons ende onſer Succeſſeuren in 't generael ende „particulier voor altijdt goedt/ vaſt/ ende van waerden te houden 't ghene by „onſe opghemelte Heeren Plenipotentiariſen deſes aengaende gheaccordeert „ende beſloten ſal worden/ 't ſelve te ratificeeren onverbrekelijck te onderhou„den / ende doen onderhouden ſonder daer jeghens immermeer te doen / ofte „gedoogen gedaen te worden / in eeniger manieren directelijck ofte indirecte„lijck des ten oirconde hebben wy deſen doen parapheeren met onſen grooten „Zeghel doen zegelen / ende by onſen Griffier doen teekenen in onſe Vergade„ringe/ in 's Gravenhage den 13 October 1615.

Den 25. Octobris is eyntlijck vaſt geſtelt d'Inſtructie / ende werde met een geresolveert upt te ſchrijven den algemeyn Daſt- en Bede-dach: doch den tijdt alſoo de Plenipotentiariſen noch niet waren vertrocken / is niet gepreſigeert.

Den 31. Octobris de Heeren Gedeputeerde van Zeelandt by den Heer van

Meynderſwijck, ter vergaderinge preſideerende verſocht zijnde hun te verklaren op de inſtructie voor de Heeren Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet gaende naer Munſter/ hebben geſeght dat ſy deſen naer middagh ter loop ende ſoo veel de korthept des tijdts heeft willen lijden / hadden geleſen ende geexamineert het gheſchrift ingeſtelt omme te dienen tot de voornoemde inſtructie/ ende het ſelve geconſidereert met de reſolutien ende Concluſien ghenomen ende geformeert upt de ingebrachte advijſen van de reſpective Provintien / op het geſchrift geintituleert Stoffe ende ingredienten, &c. ende dat ſy voor ſo veel hun belanght (ſonder nochtans te prejudicieren het ghevoelen van de Heeren hunne mede Gedeputeerden teghenwoordigh noch abſent zijnde/ ende tot dit ſtuck ſpecialijck oock geauthoriſeert / veel min hunne Heeren Principalen te engagieren) niet anders hadden bevonden dan dat de voornoemde inſtructie in ſich was verhattende de ſubſtantie van de voornoemde reſolutien ende concluſien/ ende dat ſoo veel belangt dat daer bupten is gaende/ ende met namen het gene op eenige conſideratien bp haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen gemeent/ na voorgaende advijs van ſijn Hooghept bp haer Ho. Mo. gereſolveert ende in de voornoemde inſtructie geinſereert was; dat ſy Gedeputeerde mede van hun ſelven ende ſonder hunne Heeren mede-gedeputeerden oft Principalen te prejudiceeren ofte engagieren/ alle het ſelve ſodanigh hebben geoordeelt te zijn/ dat ſy vertrouden dat bp hunne voornoemde Heeren Principalen / die noch dien weecke Staets-gewijſe vergadert waren/ gheen difficultept ſoude worden gemaeckt/ hun daer mede te conformeeren/ ende het ſelve nebens andere Provintien te arreſteeren / invoegen dat daer door in het afgaen van de Heeren Plenipotentiariſen naer Munſter egeen het minſte retardement ſoude worden ghebracht.

Doch dat ſy Gedeputeerden van Zeelant hadden geremarqueert dat in het 115. Articul van de voornoemde Inſtructie / ſpreckende van het præliminaire Tractaet van den 1. Martp 1644. met Vranckrijck ghemaeckt/ een ſeeckere bewuſte 9. Articul daer op ſijn reflexie hebbende / niet in ſoodanighe poſitive termen was geſtelt/ omme voor de Heeren haer Ho. Mo Plenipotentiariſſen tot expreſſen laſt te dienen/ als de Importantie van deſelve/ de intentie van de reſpective Provintien ende de reſolutien in conformitept van dien genomen / het ſelve waren verepſchende.

Dat tot dien eynde ſy Gedeputeerden van Zeelant haer Ho. Mo. wel hadden willen rememoreren dat ſoo wanneer van wegen haer Ho. Mo. eerſt over het voornoemde præliminaire Tractaet met de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck in Handelinge was getreden/ haer Ho. Mo hadden verſtaen/ dat aende voornoemde Ambaſſadeurs ſoude worden verklaert datmen van weerzijden de ſaken met den gemeenen vpandt ſoude dirigeeren tot het ſlupten van een Trefves voor ſeker tijdt van jaren/ Item dat men ſich van doen af wederzijds ſoude verbinden van gelijcken te bzeken ende wederomme in Oorloge te treden/ ingevalle men Vranckrijck ofte deſen Staet quame te beſpzingen ende den Oorlogh aen te doen / doch als de voorſz. Heeren Ambaſſadeurs daer op hadden laten verlupden/ dat de Kroone van Vranckrijck genoeghſaem gereſolveert was tot het maken van eenen vaſten ende bondigen vzede/ dat haer Ho. Mo. aen hun ſijde hadde goetgevonden/ dat bp geſchrifte ſouden werden gheſtelt alle de redenen ende motiven dienende om Vranckrijck te diſponeren

tot een

tot een Treſves van langhe Jaren/in caſ deſen Staet niet wilde komen tot een Vrede/maer tot eenige Provintien ſcheenen te inclineren.

Ende dewijle deſe ſaecke ſoo by Vranckrijck als deſen Staet ſijn difficultept ſoude komen te hebben (als ſijnde wepnig apparent dat ſy beyde tot eenderlep ſoorte van Tractaet ſoude konnen worden gediſponeert) dat haer Ho. Mo. hadden goet gevonden/dat op Pampier ſoude worden gebracht een expedient welck ſoude moghen dienen om Vranckrijck te laten negotieeren tot een Vrede/ende deſen Staet tot een Treſves.

Welcken Treſves/ghelijck haer Ho. Mog. reſolutie wel expreſſelijck was mede brengende/het effect van eenen Vrede met den Koningh van Spangien ſoude hebben/gheconſidereert dat de Tractaten met Vranckrijck ende deſen Staet van de jaren 1634 en 1635. ſijn mede brengende dat d'een of d'ander ſonder gemeen bewilliging geen Vrede of Treſves vermach te maecken, welcke redenen ende met namen het bewuſte 9 Artikel tot een expedient/ten fine voornoemt ingeſtelt zijnde.

Dat haer Ho. Mog. wel expreſſelijck hadden verſtaen dat de 8. Artikelen/upt dewelcke het voornoemde Preliminaire Tractaet was beſtaende/met het voornoemde 9. Artikel ſoude werden gheamplieert/ofte wel dat daer nae een ſecreet Artikel apart ſoude werden gemaeckt.

Ende als d'Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck verklaerden op den inhouden van het voornoemde 9. Artikel/ongelaſt te zijn/ooch difficulteerden omme conſent te ſchrijven; ende het ſelve te behoomen voor ende al eer op de 8. Artikelen van weghen deſen Staet ratificatie ſoude werden verleent/dat wel hare Ho. Mog. de Heeren hunne Gedeputeerden hebben geauthoriſeert tot ſluyten en teekenen van de voornoemde 8. Artikelen te mogen procedeeren.

Doch niet anders als met dien verſtande/dat het bewuſte 9. Artikel ſoude werden geſtelt by geſchrifte/ende daer achter gevoeght eene ſchriftelijcke verklaringe/mede brenghende dat in caſ de aenſtaende Negotiatie tot Munſter ſoo ſoude komen upt te vallen/dat den Koningh van Vranckrijck met onderlinge bewilliging ſoude maken een Vrede/ende deſen Staet een Treves/dat den hooghſt-gemelten Koning den Vrede niet ſoude mogen ſluyten voor en alleer dat deſen Staet op 't meergenoemde Artikel ſoude hebben contentement/ende dat het ſelve Artikel met de voornoemde verklaringhe nevens ende op de tepckenings van't voornoemde Tractaet aen de Heeren Ambaſſadeurs ſoude werden overgelevert/met bypvoeginge dat haer Ho. Mog. van haer zijde het daer voor hielden/dat het meergenoemde 9. Artikel/de caſus voorvallende/in het Tractaet der 8 Artikelen was ſtaende als geinſereert.

Welck geſchrift en verklaringe alſo d'Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck hadden gedifficulteert oder te nemen; ende dat de debvoiren by de Heere van Oosterwijck ſedert op haer Ho. Mo. laſt ende inſtructie aengewent/niet hadden geoperereert/maer dat de afhandelinge van het voornoemde 9. Artikel tot Munſter was gerenitteert.

Dat de Heeren Staten van Zeeland hunne Heeren Principalen/etc. inhereerende hunne eerſte ende originele intentie ende de verklaringe in conformitept van dien van wegen haer Ed. Mo. tot meermalen/ende met namen den 27 Febuarp 1644. gedaen ende ten Regiſter doen ſtellen/als noch verſtonden dat het zy Vranckrijck ende deſen Staet te gelijck een Vrede ofte Treves quamen

men aen te gaen / ofte wel dat by den eenen Treves ende by den anderen een Vrede werde beſlooten / dat by expiratie ofte infractie van het Tractaet men te gelijck ofte gheſamentlijck gehouden ſoude zijn ten oorlogh te komen / ende dat daeromme noodtwendigh van wegen Vranckrijck het voornoemde 9. Artikel moeſt werden geobtineert.

Waer toe omme te konnen geraken ſy Gedeputeerden van Zeelandt onder het welbehagen van hunne Heeren Principalen van advijſe waren dat d'Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet in klaren precijſen laſt by hunne inſtructie ofte by reſolutie apart behoorde te werden gheghe-ven / alle mogelijcke debvoiren aen te wenden / terſtond op hunne aenkomſt tot Munſter aen de Heere Plenipotentiariſen van Vranckrijck / dat het meergenoemde Artikel / immers als nu / in het voorſz. preliminaire Tractaet geinſereert / ofte by ſecreete acte apart werde gearreſteert / ende ingevalle by hun het ſelve niet konde werden te wege gebracht / dat ſy terſtont haer Ho. Mo. daer van advertentie ſouden hebben te gheven / omme dan vervolgens ghedaen te worden het gene den dienſt van den Landen bevonden ſoude worden te vereyſchen / ſonder dat ondertuſſchen tot eenigh beſlupt van Tractaet met den Koning van Spangien ſoude mogen worden gepracedeert / ende op dat de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Vranckrijck niet ſouden mogen excipieeren op deſen van laſt / dat den Heer Ambaſſadeur Lier ſoude werden aengeſchreven dat hy by het Hof van Vranckrijck met alle mogelijcke debvoiren ſonder tijdt verlies ſoude hebben te mopenmeeren / dat de gemelde Heeren Ambaſſadeurs op het voornoemde 9. Artijckel ſuffiſante laſt ende pouvoir werde toegheſonden.

Refereerende voorts ſy Heeren Gedeputeerden van Zeeland hun verder tot de redenen ende motiven by hun mondelinghe gheduceert omme te bewijſſen dat het voornoemde 9. Point als op haer Ho. Mog. Iterative reſolutie gefondeert / en waer op de reſpective Provintien immers Zeelandt, ſich in het ſtuck van de handelinghe met den vyandt hadden in-ghelaten preciſelijck behoort te werden geobtineert / ende dat door het contracteren van dien ſoude worden afgegaen de voornoemde Tractaten met Vranckrijck gemaeckt / ende den verderen hoogen ondienſt van het Landt in de tegenwoordige conjuncture van tijden ende ſaken betracht / verſoeckende dat de andere Provintien alle het ſelve in behoorlijcke conſideratie neemen / ende hun daer op vruchtbaerlijck ſouden willen verklaren.

Waer op gedelibereert ende by de Provintien geadviſeert weſende / is oock de diſcrepantie van dien daer op egeen reſolutie gevallen.

Den 1. 2. ende 3. Novembris by ende van weghen de Heeren van Zeelandt geurgeert zijnde op reſolutie ende ſiende dattet de 6 andere Provintien gelieſde daer by te perſiſteren / dat het concept van inſtructie ingeſtelt voor de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van wegen deſen Staet gaende naer Munſter / voor gearreſteert ſoude worden gehouden / hebben hun genoot ſaeckt gevonden / volgens 't gene ſy den 28 der verleden Maent hadden aengenomen te doen / als nu te laten aenteeckenen dat ſy de reſolutie ende concluſie tot het arreſteeren van de voornoemde Inſtructie genomen / ende alle het gene ingevolge van dien verder gedaen ſoude moghen werden / geenſins konnen acquieſceeren, maer ter contrarie daer teghens wel expreſſelijck zijn protesteerende /

als

als ſijnde de voornoemde ſaecke van ſoodanigen natuere dat volgens d'Unie ende Fondamentele maximen van deſen Staet/ daer over by oberſtemminge gene Concluſie heeft konnen werden genomen/behalven dat voor het arreſteren van de voornoemde Inſtructie by hunne Heeren Principalen op eenighe Articulen van de ſelve ende met namen het 115. Mentionerende van het Præliminaire Tractaet den 1. Marty 1644. met Vranckrijck gemaeckt/ende ſeker bewuſt 9 Articul daer op ſijn reflexie hebbende / nopt eenigh advijs ter vergaderinge van haer Ho: Mo: is ingebracht.

Doch omme te betoonen d'oprechte intentie van hunne Heeren Principalen/ende wegh te nemen alle nadencken ende ongefondeerde ombrage/als of haer Ed: Mo: gemeynt ſouden zijn/ de beſendinge naer Munſter te traineren/ dat ſy Gedeputeerden niet hadden willen ledigh ſtaen nochmael(gelijck ſy op giſteren ende eergiſteren iterativelijck hadden gedaen) rondelijck te verklaren ende by gheſchrifte over te leveren dat ſoo wanneer het 115. Articul van de voornoemde geconcipieerde Inſtructie ſoude zijn geamplieert ende gheëlucideert op den Voet ende in conformiteyt van het een ofte andere van de twee projecten ten dien fine by den Heer Griffier Muſch upt de advijſen van de reſpective Provintien op het Pampier gebracht ende by ſes van deſelve na reſumptie ende ſubtraheſumptie geapprobeert/ dat ſy alsdan van wegen hunne Heeren Principalen de voorn. geconcipieerde Inſtructie ſo die ſicht in alle hare Pointen ende Articulen hun wel ſouden laten gevallen/ ende voor finalijck ende volkomentlijck gearreſteert houden/ omme aen de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen ter hant geſtelt/daer op by haer Ed: den behoorlijcken Eedt ghedaen/ ende de repſe naer ſijn Hooghept/ ende vervolghens naer Munſter ſonder verder dilap aengenomen te werden.

Doch als de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieſlant difficulteyt ſouden maecken de voornoemde ampliatie ende elucidatie op het voornoemde 115. Articul abſolutelijck aen te nemen/ maer ter contrarie het eſſentieelſte van dien / aen hunne Heeren Principalen ſouden willen refereren/ende dat daer door het bewuſte negende Articul(ſijnde van ſoodanige Importantie ende ſoo eſſentieel als met veelvoudige ende ontwederleggelijcke redenen is betoont) in plaetſe van als in het præliminaire Tractaet met Vranckrijck gemaeckt geinſereert / ende van deſelve kracht/ valeur ende effect te houden/als de andere acht Articulen/gelijck alle de Provintien tot meermalen ende met namen 26. 27. ende 29. Februarij 1644. hebben verklaert hunne ernſtige intentie te weſen ter contrarie het voornoemde Articul los ghemaeckt van de Inſtructie gheſepareert immers niet aldaer in genoeghſame klare ende poſitive termen ſoude werden gheſtelt / maer alles tot nieuwe deliberatie werden verſchoven / dat in ſulcken gevalle ende anders niet ſy Ghedeputeerden hun t'eenemael ongelaſt ende ongequalificeert ſijn vindende tot het arreſteren van de meerghenoemde Inſtructie te gaen / maer genoodſaeckt ſijn omme aen hunne Heeren Principalen/die binnen weynigh dagen Staetsgewijs komen te vergaderen/ rapport te doen/ ende alles te laten tot haer Ed: Mo: reſolutie ende diſpoſitie.

Mogende wel lijden dat ondertuſſchen d'Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen hun naer het Leger verboegen / om de geconcipieerde Inſtructie mitsgaders de ampliatie ende elucidatie van het voornoemde 115. Ar-

ticul met ſijn Hooghept te communiceren ende affchrift te nemen/ op dat op haer Ed: wederkomſt tot eenemael beſlupt ende arreſt van alles gepropoſeert ſoude mogen worden/ ende het ſelve gedaen/ ende anders niet/ als dan de repſe na Munſter aen te nemen/ verſtaende dat dit alſoo in haer Ho. Mo. Regiſter mach werden geinſereert/ eenmael te dienen daer ende ſoo het behoort/ welcke Regiſtrature geconſenteert is.

Waer op voor Provinciael advijs by de Heeren van Holland ter Vergaderinge den 20. November is in gebracht/ dat d'Inſtructie voor de Heeren Plenipotentiarisſen den 18. October voorgenoemt gearreſteert ſoude ſijn en blijven van weerden/ dat aver het 9 point aengeroert in het 115 Artticul van deſelve Inſtructie ſoude worden geconcerteert tot Munſter, met de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisſen van Vranckrijck/ ende alle mogelijcke debvoiren ende Officien aldaer aengewent/ om te bekomē den inhout van het ſelve 9 point/ dat van gelijcke aen de Heer van Goſterwijck haer Ho. Mo. Ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijck andermael ſoude worden geſchreven/ dat hy ſulex en daer 't behoort aldaer verder ſoude continueren in ſijn voorgaende aengevangene pourſuite/ ten eynde dat de opgemelte Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisſen van die Kroone mochten werden gelaſt ende geauthoriſeert om in te willigen den inhout van het meergeworende 9 point/ ende in caſu dattet effect van het ſelve 9 point niet en ſoude konnen werden bekomen/ ſouden de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisſen ſulcks aen haer Ho. Mo. hebben over te ſchrijven om daer op te ontfangen derſelven naerderen laſt/ ende in allen geballe met de Spaenſche niet vermogen te ſlupten voor en aleer dat ſy Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisſen deſen naerderen laſt ſouden hebben bekomen/ waer op gedelibereert ſijnde hebben de Provintien van Gelderlant/ Utrecht/ Vrieſlant/ Over-Yſſel ende Stadt ende Landen haer hier mede geconformeert/ doch wiert het formeren van de Concluſie op deſe ſaecke opgeſtelt tot Vrydagh naerkomende inclus.

De gemelde Concluſie van dage te dage gedifferteert wordende is eyntlijck den 1. Decembris vaſt geſtelt: ende gereſolveert dat de Heeren Plenipotentiarisſen op Dinghſdagh den 5. ſouden doen den Eedt op d'Inſtructie; ook haer Pouvoirs ende andere ſtucken ontfangen/ waer mede ende op den voorſlach van Holland van den 20. November ook de Heeren van Zeelant haer hebben geconformeert.

Dinghſdagh den 5. Decembris gekomen zijnde/ is by eenige gemoveert/ als of de Heeren Plenipotentiarisſen/ eenige van Eedt aen de Generalitept gedaen hebbende/ niet meer bequaem ſouden zijn/ om ter Vergadering te comparerē. Waer na deliberatie is verſtaen dat ſich deſen Eedt niet verder ſoude ſtrecken; als tottet getrouw uytvoeren van de Munſterſche beſendinghe: ende dat ſy daer om niet ſouden verlieſen hare ſeſſie ter Generalitept.

Waer na de Heeren Plenipotentiarisſen (exemt de Heer Knuyt, die noch niet was aengekomen) hebben tottet ſtaven van den Eedt genomen ſeſſie op lage Stoelen achter haer Ho. Mo. Tafel geſtelt; ſulex gedaen ſijnde/ is aen elck van de Plenipotentiarisſen gegeven eene Coppe autentijck van de Inſtructie/ ende aen de voorſtemmende van de Heeren Plenipotentiarisſen 21 ſtucken/ volgens inventaris by hem geteeckent.

d'In-

d'Inſtructie luydt als volght.

„INſtructie vande Ho. ende Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde „Nederlanden/ voor de Edele Geſtrenge/ Hooghgeleerde/ Wijſe/ Voor„ſichtige Heere Bertholt van Gent Heer van Loenen ende Weynderſwijck/ „Amptman ende Wijck-Graef van Bommel/ Tiele-ende Bommelerweer„den / Gedeputeerde in haer Ho: Mo: Vergaderinge upt het Lith vande E„delen van de Provintie van Gelderlandt / Iohan van Matheneſſe, Heere van „Matheneſſe/ Riviere/ Opmeer/ Souteveen etc. Gecommitteerde Raet upt „de Oridre van de Ridderſchap ende Edelen van Hollant ende Weſtvrieſlant/ „hoogh Heemraet van Schielant/ Adriaen Pauw, Ridder/ Heer van Heemſte„de/ Hoogerſmilde/ Rietwijck/ Nieuwerkerck etc. Eerſte Preſiderende Raet „ende Reeckenmeeſter des Graeffelijckheydts van Hollant ende West-Vrie„ſlant / Iohan de Knuyt Ridder Heer in out ende nieuw Doſmer / eerſte ende „repreſenterende den Adel in de Staten/ ende Raet van het Graeffſchap van „Zeelant/ Ordinaris Raet van ſijn Hooghept den Heere Prince van Oran„gie/ Godert van Reeden Heere tot Nederhorſt/ Vredelant/ Cortehoef/ Over„meer/ Horſtweert etc. Gecommitteerde in haer Ho: Mo: Vergaderinge upt „de Ridderſchap ende Edelen van de Provintie van Vtrecht/ Frans van Do„nia, Heer tot Hinnema in Hielſum / Wilhelm Ripperda Heer tot Hengeloe / „Borbergen/ Boculoe ende Reuſſenborg/ Gecommitteerde in onſe Vergade„ringe upt de Ridderſchap en Edelen van de Provintie van Over-Yſſel / A„driaen Clant tot Stedum Heer van Nitterſum/ alle te ſamen haer Ho: Mo: „Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen gaende op de Ne„gociatie aengeſtelt binnen de Stadt Munſter in Weſtphalen / tottet vinden „van een generale ruſte in de Chriſtenheyt/ waer na ſy haer ten regarde van „dit ſubject van wegen de Staet der Vereenighde Provintien ſullen hebben „te reguleren.

I. „In den eerſten verklaert den voorſz Heer Coningh dat hy te vreden is „te tracteren met de voorſz Heeren Staten Ghenerael van de Vereenighde „Provintien in qualiteyt en als deſelve houdende voor vrye Landen/ Provin„tien ende Staten/ op de welke hy niet en pretendeert ende te maken met haer „gelijck hy doet by deſe jegenwoordige een Beſtant.

II. „Ende ſullen de Heeren haer Ho: Mo: Plenipotentiariſen niet toeſtaen „ofte gedoogen dat het bovenſtaende point in diſpute ofte controverſie werde „getrocken by de Plenipotentiariſen van den Coningh van Caſtilien / maer „ſal het ſelve moeten verblijven/ gelijck het nu lept.

III. „Men ſal den Coningh van Caſtilien gheven den Titul van Coningh „van Spangien, al eer men ten oorſaeck van dien de Handelinge/ tot Munſter „aen te ſtellen/ ſoude breken ofte opſchorten.

IV. De conditien daer op het voorſz Beſtant ſoude mogen oft konnen be„ſlooten worden/ volgen hier na beſchreven ende verklaert.

V. „Te weten dat 't voorſz Beſtant ſal weſen/ goet/ vaſt/ getrouw en onver„breklijck/ ende voor egeenen minderen tijt/ als twaelf Jaren; geduyrende „de welcke weſen ſal ophoudinghe van alle Acten van Vyantſchap van wat „ſatſoen dat die ſy / tuſſchen de voorſz Heeren Coningh ende Staten Gene„rael ſoo ter Zee / andere Wateren als te Lande in alle hunne Coninghrijc-

„ken/Lantschappen/Landen/ ende Heerlijcheden/ende voor alle haerluyder Ondersaten ende Inwoonderen / van wat qualiteyt ende conditie die sijn/ sonder uytsonderinge van plaetsen ofte Persoonen.

Doch sullen de Heeren Plenipotentiarisen van wegen haer Ho: Mo: verdacht zijn/ dat by besluyt ende Succes van Tractaet van Bestant den precisen tijt in het bovenstaende Artijcul aengeroert werde uytgedruckt ende geli„miteert/ die in allen gevalle niet korter en sal mogen zijn/ als twaelf jaren.

VII. Een yegelijck sal behouden en datelijck gebruyken/die landschappen/ „steden/ plaetsen/ landen ende heerlijckheden / die hy jegenwoordigh houd en „besit/sonder daerinne getroubleert of belet te worden/ in wat manieren dat„tet zy/ geduerende 't voorsz bestant/ daer onder men verstaet te begrijpen die „Vlecken/Dorpen/Gehuchten en platte Landen/ die daer van dependeeren.

VIII. Ende dienvolgens werdt wel ende te recht verstaen dat de Meyerye „van 's Hertogenbosch, als van de selve Stadt dependeerende / aen deser zijde „behoort ende moet volghen.

„IX. Ende hebben de Heeren Ambassadeurs van den Koning van Vranck„ijck ende die van Groot-Britagnie/ beyde onsterffelijcker Memorie ten „dage van haer besluyt vande voorgaende Treves gedaen de navolgende ver„klaringe op het bovenstaende Artijckel / ghelijck het in den selven voorgaen„den Treves staet geinsereert.

X. Wy onder-getekende Ambassadeurs van de Christelijckste Koning, en van de Koning van Groot-Brittanje, certificeeren aen alle de ghenen, die dit sal aengaen, dat door het derde Artikel van 't Tractaet, desen dagh gemaeckt, tusschen de Gedeputeerden der Heeren Aertz-Hertogen, en der Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, men verstaen heeft, en wy het dus begrepen hebben, dat al 't geen, 't welck de geseyde Heeren Staten in Brabandt en Vlaenderen houden, soo wel als in d'andere Provintien, die sy besitten, aen hen sal blijven in alle rechten van Superioriteyt, ja selve het Marckgraefschap van *Bergen op den Zoom*, de Baronnyen van *Breda*, *Grave*, en al 't geen, dat daer aengevoeght en aen vast is, met al de Dorpen, Vlecken, Gehuchten en Landeryen, die daer aen dependeeren. Wy certificeeren oock dat de Gedeputeerden der geseyde Heeren Aerts-Hertogen geconsenteert en veraccordeert hebben dat, ghelijck de geseyde Heeren Staten, en hun ondersaten niet sullen moghen handelen in de Havenen en plaetsen, ingehouden door de Catholijcke Koningh in *d Indien*, soo hy 't niet toelaet, het oock niet geoorloft sal zijn aen sijn ondersaten te handelen inde Havenen en plaetsen, die de gheseyde Heeren Staten in de gheseyde Indien inhouden, 't en zy met hun permissie en toelatingh. Wyders, dat de Gedeputeerden der gheseyde Heeren Staten veel-mael hebben verklaert in teghenwoordigheydt van ons, en van de Gedeputeerden der gheseyde Heeren Aerts-Hartoghen, soo men yets teghen hun Vrienden en Bondt-genooten in de gheseyde Landen voorneemt, dat sy verstaen dat sy hen willen helpen en bystaen, sonder dat men kan pretendeeren dat by dese gheleghentheyt de Treves gebroken of ghevioleert is. Gedaen t'Antwerpen, op de negende dagh van April, 1609. Was getekent *P. Iannyn, Elye de la Place, Russi, Ri. Spencer, Rodolphe Winwood.*

XI. De ondersaten en inwoonderen van de Landtschappen van de voorsz. „Heeren Koningh ende Staten sullen gheduyrende dit Bestandt alle goede „Correspondentie ende Vriendtschap te samen hebben/ sonder te ghedencken

die

,,die offentien ende ſchaden die ſy-lupden hier vooren hebben gheleden; ſullen
,,oock mogen komen en blijven in de Landtſchappen/ d'eene van de anderen/
,,en daer doen hare Traffijcq en Commertien in alle verſeckerthept/ ſo ter zee/
,,andere wateren/ als te lande; 't welck nochtans de voorſz. Heer Koning ver-
,,ſtaet te weſen gereſtringeert en gelimitteert aen de Koninckrijcken / Landt-
,,ſchappen/ Landen/ en Heerlijckheden/ die hy houd en beſit in Europa en an-
,,dere plaetſen ende Zeen alwaer die Onderſaten van de Koninghen en Pzin-
,,cen/ die ſijn vzunden en geallieerden zijn/ hebben de voorſz. Traffique by on-
,,derlinge bewilliginge; en aengaende die plaetſen/ ſteden/ pozts en havenen/
,,die hy houd bupten de voorſz Limiten/ dat de voorſz Heeren Staten en hare
,,Onderdanen daer niet en ſullen mogen exerceeren eenige Traffijcque ſonder
,,expzeſſe toelatinge / van de voorſz. Heere Koningh. Wel ſullen ſy-lieden de
,,voorſz. Traffijcq mogen doen (indien hunlieden ſulcx goetdunckt) in de lan-
,,den van alle andere Pzincen/ Potentaten en volckeren/ die 't henlieden ſullen
,,willen toelaten/ (oock bupten de voorſz limiten) ſonder dat den voorſz Heere
,,Koning ſijne Officieren en onderſaten/ die van hem dependeren/ ſullen doen
,,eenigh belet upt dien oorſake aen de Pzincen/ Potentaten ende Volckeren die
,,henlupden de ſelve hebben toegelaten ofte ſullen toelaten/ noch van gelijken
,,aen hen-lupden noch aen den Particulieren metten welcken ſy-lupden ghe-
,,daen hebben ende doen ſullen de voorſz. Traffijcque.

Deſe twee volgende Artikelen werden den 14. Octobris 1645. gelicht upt het Concept van Inſtructie: ende wanneer ende hoe de Heeren Plenipotentiariſen op dat ſtuck namaels zijn geinſtrueert ſal t'ſijner tijdt volgen.

XII. Ende wat belangt het 2 Lid van het ſelve Artikel wert tot dilucidatie van dien poſitivement geſtelt dat de *Caſtilianen* ſullen blijven by haer Vaert in ſodanige voegen als ſy de ſelve in Ooſt-Indien alnoch hebben ſonder hun verder te mogen extenderen, ſo datſe oock uyt Portugaels Indien ſullen moeten blijven, ſonder aldaer te mogen handelen, ghelijck oock mede de Ingeſetenen deſer Landen haer ſullen onthouden van de Frequentatie van der Caſtilianen als oock Portugyſche Ooſt-Indien.

XIII. De Navigatie ende Traffijcq op beyde de Indien reſpectivelijck ſullen worden ghemaintineert volghens ende in Conformité van de Octroyen daer toe albereydts ghegheven ofte noch te gheven, ende tot verſeeckerheydt van dien ſal ſtrecken het te maecken Tractaet ende de Ratificatie ten wedet-zijden uyt te brenghen, ende ſullen daer onder begrepen worden alle Potentaten, Natien ende Volckeren waer mede haer Ho. Mog. ofte die van de Weſt-Indiſche Compagnie van harent wegen binnen de Limiten van haer Octroy in vruntſchap ende Alliantie ſtaen, ende ſal deſe Compagnie haer Handel ende Traffijcq in alle plaetſen binnen de Limiten van 't Octroy, aen hun by haer Ho. Mog. gegeven, mogen bevorderen daer den Koning van Caſtilien geen Caſteelen, Juriſdictien, noch gebiet en heeft, en dat met alſulcke Koopmanſchappen. Waren, Slaven, ende anderſins, als die van de voornoemde Compagnie te rade ſullen vinden: ende en ſullen de Onderdanen van de voorſz. Koning van Caſtilien geenſins vermogen te varen of handelen in eenighe Havens ofte Plaetſen daer de Weſt-Indiſche Compagnie in den naem van haer Ho. Mo. eenige Caſteelen, Forten, Gebied, of Loges is hebbende, 't en zy ſake dat *vice verſâ* gelijcke handelingen by de Caſtilianen aen de voorſz. Compagnie werde vergunt in alle Quartieren ende Plaetſen onder

den

den voorſz Coning van Caſtilien behoorende, En dat in ſoodanige gelegentheyt die een of de ander geen ſwaerder belaſtingen ſullen mogen werden opgeleght als de Inwoonders van de reſpective plaetſen ſijn betalende, ende ſal een yder oock ſoodanige Steden, Caſteelen, Sterckten, Handel ende Landen in Weſt-Indien ende Braſil blijven beſitten ende gauderen als ten inganck van het te maecken Tractaet ſal bevonden worden den eenen of den anderen te competeren. Ende ſullen de Bewinthebbers ſoo van d' Ooſt als Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen als oock de Miniſters hooge als lage Officieren, Soldaten ende Bootſgeſellen, in actuelen dienſt van d'een of de ander der voorſz. twee Compagnien weſende, als oock die uyt derſelver reſpective dienſten ſoo hier te Lande als in 't diſtrict vande opgemelte Compagnien al noch continueren, en na deſen noch geëmployeert mochten worden, vry en onbekommert zijn en in alle de Landen ſtaende onder de gehoorſaembeyt van den Coningh van Caſtilien in Europa mogen reyſen, handelen ende wandelen als alle andere Ingeſetenen van deſen Staet, ende indien de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambaſſadeurs mochte voorgeworpen worden eenige Conſideratien contraris 'tgene dat hier boven ſtaet geëxpreſſeert, ſullen daer van advertentie hebben te geven aen haer Ho. Mo. die alſdan daer over ſouden communiceren met de Bewinthebberen van d'eene of de ander Compagnie, of oock beyde ſulcx aengaende,

XII. Dit voorſtaende Artijkel wort bevonden twee-ledigh te zijn/ende wat aengaet het eerſte lidt van dien wordt gelaten ſoo het leyt.

XIII. De Navigatie ende Traffijcq op beyde de Indien reſpectivelijck ſullen worden gemaintineert.

XIV. Ende terwijſlen noodigh is een goeden langen tijdt om t'adverteeren den genen die buyten de voorſz. Limiten met macht ende ſchepen zijn/ om te deſiſteeren van alle Acten van Hoſtilitept ſoude geaccordeert dienen te worden/ dat het Beſtandt binnen de Limiten van het Octrop hier bevoorens aen de Oost-Indiſche Compagnie deſer Landen verleent / niet eer en ſoude beginnen / dan een jaer na dato van het beſluyt van het voornoemde Beſtandt, ende wat belangt de Limiten van het Octrop hier bevoorens geaccordeert aen de Weſt-Indiſche Compagnie dat het Beſtant aldaer niet eer ſoude beginnen dan een half jaer na dato als vooren/ wel verſtaende dat indien het advijs van wegen 't publijck ten wederſijden van 't meergenoemde Beſtant binnen de voorſz reſpective Limiten eer kan weſen/ dat van als dan de Ampt ſchap daer ophouden ſal/ maer indien na de voorſz tijt van een Jaer ende half Jaer reſpective binnen de voorſz reſpective Limiten der voorſz Octropen eenige Acte van Hoſtilitept daer ſal ſijn gedaen/ de ſchade ſal ſonder uytſtel worden gherepareert.

XV. Op de ſubſtantie van 2 naeſt voorſtaende Articulen hebben de Heeren Ambaſſadeurs van den alder Chriſtelijckſten Coningh ende die van Groot Bzitagnie onſterffelijcke Memorie den leſten Martp in het Jaer 1609. gedaen de navolgende verklaringe.

XVI. Wy Ambaſſadeurs van de *Chriſtelijckſte* Koning, en van de Koningh van *Groot-Brittanje*, en wy gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der vereenighde Nederlanden, certificeren door deſe tegenwoordigen dat, terwijl wy deſen dagh, de leſte van de maent Maert, in 't jaer 1609 in deſe ſtadt van Antwerpen vergadert, met de Heeren Gedeputeerden van de Catholijcke Koningh, en

der

der Sereniſſime Aerts-Hartogen, *Albertus en Iſabella*, een groot verſchil ontſtaen en gereſen ſou zijn om de commercie en koophandel der *Indien*, die de Gedeputeerden der geſeyde Heeren Aerts-Hartogen wel wilden conſenteren gewilligh lijck in de naem van de gheſeyde Heer Koningh, in de termen en woorden, begrepen in 't 4 en 5 Artijckel van de Treves, die ſy ſeyden niet ſuffiſant te zijn om de gheſeyde Commertie te verklaren, vermits 'er geen expreſſe mentie van *d'Indien* was gemaeckt, daer af ſy ſich onthielden te gebruycken, om ſekere reſpecten, die van geen prejuditie en nadeel zijn aen de geſeyde Heeren Staten, maer alleenlijk betreffen de particuliere contentement en vernoeginghe van de geſeyde Heer Koningh, de welck verſtaet hen die te laten gebruycken by effect en met 'er daet, in alle vryheyt, gedurende de Treves, ſonder daer in eenige verhindering te geven, 't ſy aen hun onderſaten, en aen de genen, die met hen ſullen trafijqueren en koophandel doen, of met hun Princen en volken, die de gheſeyde Trafijck in hun lant aen hen ſullen toelaten: 't welck nochtans wy, Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten, niet wilden aenneemen, verſoeckende dat *d'Indien* voornamelijck ſouden uytghedruckt zijn, en dat men 't Artijckel ſoo klaer ſou ſtellen dat 'er gheen twijffelachtigheyt noch ſchijn was om voor 't aenſtaende eenige ſwarigheyt daer in te maecken. Hebbende de geſeyde Gedeputeerden, ſoo wel der Aerts-Hertogen, als der Staten, ons gebeden, Ambaſſadeurs van de *Chriſtelijckſte* Koning, en van de Koning, van *Groot-Britanje*, die by hun verſchil tegenwoordigh waren, dat wy deſe twiſt ſouden willen helpen beſlechten, gelijck wy met de genen ghedaen hebben, die in d'andere Artijkelen van 't verdragh voorgekomen zijn. Daer toe wy ons gaerne lieten gebruycken, pogende de Heeren Gedeputeerden der Aerts-Hertogen t'overreden tot het doen van d'expreſſie en uytdrucking, daer toe ſy verſocht waren, dewijl ſy in de ſubſtantie van de ſaeck eens waren, en met hooge Eeden beveſtighden, dat de geſeyde Heer Koning van Spanjen deſe Koophandel getrouwelijck had veraccordeert, met intentie van nimmer daer teghen te doen, vertoonende van d'andere zyde aen de Gedeputeerden der Staten, dat ſy oock oorſaeck hadden om ſich te vernoegen met d'expreſſie en uytdrucking, begrepen in 't geſeyde vierde en vijfde Artikel, als ſuffiſant zijnde, ſonder dat het nootſakelijck is het geen, dat ſy meer begeeren, daer by te voegen. Maer ſy bleven beyde ſoo ſtijf by hun opinie, dat het ſcheen dat het geſeyde Tractaet om deſe oorſaeck gebroken ſou worden. Eyndelijck hebben wy Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten verklaert vernoeght te zijn met de gheſeyde Artikelen aen te nemen, behoudens dat de geſeyde Heeren, de *Chriſtelijckſte* Koning, en de Koning van *Groot-Britanje*, hier voor ghebeden van wegen de Staten, ſich willen beſchermers maken van d'onderhouding van de Treves, met verſekering van hun ſecours en byſtandt in cas van infractie en breking, conſenteeren tot ſich ſpecialijck te verplichten tot d'obſervatie en onderhouding van de geſeyde Koop-handel, als belooft en geaccordeert door de gheſeyde Artikelen, ſoo krachtigh en vaſt, als of de naem van *Indien* daer in uytgedruckt was; 't welck de Gedeputeerden der geſeyde Aerts-Hertogen weer verklaert ſouden hebben waerachtigh te zijn, en dat de geſeyde Heer Koning verſtondt getrouwelijck te bewaren 't geen ſy in ſijn naem belooft-den. En wy voorgenoemde Ambaſſadeurs hebben belooft en gheconſenteert in deſe gelegentheyt dit Tractaet van Garantie en beſcherming te maken in de gheſeyde forme, om wel geinformeert te zijn dat hun Majeſteyten aengenaem ſullen hebben al 't geen, dat wy ſullen doen, om tot het beſluyt van de geſeyde Treves

te ge-

te gheraecken, daer meê de Gedeputeerden der Staten sich hebben vernoeght, en met'er daet gearresteert hebben het Tractaet van dese Treves te sluyten, 't welck sy andersins niet gedaen souden hebben, hebbende ghesamentlijck wy voorghenoemde Ambassadeurs, en Gedeputeerden der Staten gemaeckt en getekent dese tegenwoordige Acte, die wy certificeeren en bevestigen, aen alle, aen dewelcken het sal behooren, waerachtigh te zijn, op onse eer en trouw. Gedaen t'Antwerpen, ten voorghenoemde dagh en jaer. Was ghetekent *P. Iannyn, Elye de la Place, Russi, Ri: Spencer, Rodolphe Winwood, Willem Lodewijck Graef van Nassou, W. van Brederode, Cornelis van Gent, Iohan van Oldenbarnevelt, R. Malderee, G. v. Renesse, G. Hillama, Iohan Sloeth, Ab. Coenders.*

XVII. De Ondersaten ende Inwoonders van de Landen van den voornoemden Koning ende Staten/ doende Traffijcque in de Landen d'een van d'andre/en sullen niet gehouden wesen te betalen meerder Rechten ende Impositien als de eygen Onderdanen respective/invoeghen dat de Ingesetenen ende Onderdanen van de Geunieerde Provintien sullen zijn ende blijven geeximeert van sekere 20 persento, ofte oock diergelijcke mindere/meerder/ofte oock ander Impositien die den Koning van Castilien geduerende den voorgaenden treves geheven heeft/ofte noch geduerende het bestant soude willen heffen op de voorn ingesetenen ende onderdanen van de geunieerde Provintien/ ofte tot laste vande selve boven of meerder als op sijn eygen ondersaten.

XVIII. Doch in cas het voornoemde point invoegen hier boven gestelt van den voorsz. Koning van Castilien niet en soude konnen werden geobtineert/ sullen de Heeren haer Ho. Mo. Extra-ordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen alvorens daer op met den vyand de begonnen handelinge af te breken/ daer van rapport moeten doen door een ofte meer uyt haer middel af te senden ende nader last te ontfangen.

XIX. De Heeren Koning ende Staten en sullen buyten haer respective Limiten van de passeerende Goederen noch te water noch te lande geene inkomende/ uytgaende ofte andere lasten ontfangen.

XX. Die ondersaten van de Heeren Koning ende Staten sullen reciproquelijck in de Landen de eene van den anderen ghenieten haren ouden Vrydom in de Tol-rechten / daer van sy-luyden voor den aenvangh van de Oorloghe in Vredelijcke possessie zijn gheweest.

XXI. De Frequentatie/ conversatie ende commercien tusschen de respective Ondersaten en sal niet moghen belet/ ende daer eenige beletselen souden mogen komen t'ontstaen / de selve sullen datelijck afgedaen moeten worden.

XXII. Ende sal den Heer Koning vanden dagh af dat het Bestant sal worden gesloten doen cesseeren op den Rhyn ende Mase de lichtinge van alle Tollen die voor dato van den oorloge zijn geweest onder het ressort en district der Vereenighde Nederlanden/namentlijken mede van den Tol van Antwerpen noch elders van wegen de voorsz Koning sal worden ontfangen/behoudelijck en op conditie dat de Heeren Staten van Zeelandt reciproquelijck van den voorsz dagh af tot heuren laste sullen nemen/ en eerst van als dan betalen die jaerlijcxse renten / die op den voorsz. Tol van Zeeland voor den jare 1572. sijn beset en daer af de Proprietarisen en Renthessers voor dato vande voorsz oorloge in possessie en ontfang zijn geweest/so oock van gelijcken sullen doen die Proprietarisen van de voorsz. andere Tollen.

Het

XXIII. Het wit geſoden Sout upt deſe Landen komende in de Landen van de voorſz. Heer Koningh van herwaerts over en ſal niet moghen verboden / nochte hooghер als het grof Sout belaſt / maer met egale laſten ten weder-zijden moeten beſwaert wozden ende blijven.

XXIV. De rivieren de Schelde, Item de Canalen van't Sas, 't Swijn en andre Seegaten daer op reſpondeerende / ſullen van de zijde van de Heeren Staten geſloten wozden gehouden / geduerende den tijd van het Beſtandt.

XXV. De ſchepen en goederen komende in en upt de havens van Vlaenderen reſpective ſullen met ſodanige Impoſitien en andere laſten bp den voorſz. Heer Koning moeten beſwaert wozden en blijven als de goederen de Schelde en de andere Canalen in 't bovenſtaende Artikel begrepen in 't op en afgaen reſpective beſwaert wozden / geduerende den tijd van het Beſtandt.

XXVI. Ende even verre dat op de ſtipulatie van de twee naeſt voorſtaende pointen ſwarigheyt ſoude mogen gemoveert wozden aen de zijde van de Plenipotentiariſen van den voorſz. Heer Koning / en ſullen de Heeren Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. de voorſz. twee poincten niet moghen laten gliſſeeren / maer daer op blijven inſiſteeren en hun wederbaren aen haer Ho. Mog. overſchrijven om daer op reſolutie t'ontfangen.

XXVII. In cas dat aen de Heeren extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen voorgedragen mocht wozden / een ofte meer poincten concerneerende d'admiſſie van de publijcke exercitie van de Roomſe Religie, ſullen 't ſelfde plat afſlaen / en in geenen deele admitteren eenige de minſte propoſitie ofte ſtipulatie van de vpandt ten regarde van de Papiſten gehoorende onder't reſſozt van deſen Staet / en ſullen de gemelte Heeren haer Ho. Mo. Extraozdinaris Ambaſſadeurs ſozge moeten dzagen ten eynde de Kercken ten platten lande ſoo in de Baronnie van Breda, Marquiſaet van Bergen en elders mogen weſen voor de Gemeente van de Gereformeerde Religie / en wert de meergemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen mitſdeſen expreſſelijck gelaſt geene diſpenſatie ofte moderatie bp occaſie van de aenſtaende Handelinge tot Munſter toe te ſtaen ten regarde van de Placaten van deſen Staet jegens de Pauſgeſinde.

XXVIII. De Onderſaten ende Inwoonders van de Landen van de Heeren Staten ſullen hebben deſelve verſeeckerthepdt en vzyhept in den Lande van de voorſz Heer Coning / die geaccozdeert is aen de Onderſaten van den Coningh van Groot Bretagnie bp het Tractaet van Vzede / ende die ſecreete Articulen ghemaeckt metten Conneſtabel van Caſtilien daer aen om kozthepts wille gereſereert wozt.

XXIX. De voorſz Heer Koning ſal metten eerſten doen verſien / dat bequame eerlijke plaetſen geozdineert wozden tot begravinge der lichamen vanden genen die van de zijde der Heeren Staten onder 't gebiet van den voorſz. Koning komen te overlijden / ten minſten in de Pzovintien en Landen van herwaerts over.

XXX. De Ingeſetenen en Onderdanen van de voorſz Heer Coning binnen deſe Landen komende ſullen haer ten reſpecte van de Publijckquen Godsdienſt moeten dzagen en compozteren in alle modeſtie / ſonder met woozden ofte wercken eenig ſchandael te mogen geven / nochte laſteringen ſpreken.

XXXI. De Kooplupden / Schippers / Piloten / Scheeps-Volck / haer Schepen / Koopmanſchappen / Waren en andere Goederen haer toe behoo-

rende/ ſullen niet moghen aengheſlagen noch ghearreſteert worden / 't ſy in
"kracht van eenig bevel generael ofte particulier / ende voor wat ſake dattet
"ſy van Oorloge ofte anderſins/ ſelfs niet onder pretext van hem daer van te
"willen laten dienen voor de conſervatie en beſchermenisſe des Lants / daer
"onder men nochtans niet en verſtaet te begrijpen die aenſlagingen en arreſ-
"ten van de Juſtitie/ door de ordinaris wegen ter oorſake van eygen ſchulden/
"Obligatien en bondighe Contracten van den ghenen jegens den welcken die
"voorſz. aenſlagingen ſullen zijn gedaen / daer inne geprocedeert ſal worden/
"gelijck gebruyckelijck is na recht en redenen.

XXXII. Daer ſullen ten wederſijden eenige Rechters in gelijck getal wor-
"den gecommitteert/ by forme van Chambre mipartie die hunne reſidentie ſul-
"len houden inde Nederlandē/ en dat op alſulke plaetſen/ het ſy overhant/ dan
"onder 't gebiet van d'eene dan van d'andre/ na dat ſulcx by onderlinge bewil-
"liginge ſal goetgevonden worden/ welke wederſijts geſtelde rechters volgens
"de Commiſſie ende inſtructie hun te geven/ ſullen opſicht nemen over de han-
"delinge der ingeſetenen deſer voorſz Nederlanden / en de laſten en impoſitien
"die ter eenre en ter andre ſijde gheheve ſullen worden opde koopmanſchappen/
"En indien de voorſz. Rechters komen te bevinden dat daer in ter eenre of ter
"ander / of wel ten beyden tijden exces werde gepleegt / ſullen 't ſelfde exces
"reguleren en moderen/ voorts ſullen de voorſz. Rechters examineren de queſ-
"tien over de non executie van het Tractaet/ als oock de Contraventien van
"dien / die in tijden en wijlen ſouden mogen komen te rijſen ſoo in de Landen
"van herwaerts over/ als ooch in de verre afgelegen Coningrijcken/ Landen/
"Provintien en eylanden in Europa en daer op ſummarie en de plano diſpone-
"ren en uytſpreechen in 't gene ſy in Conformité van het Tractaet bevinden
"ſullen te behooren/ en ſullen de Sententien en diſpoſitien van de voorſz. Rech-
"ters ter executie worden geſtelt door de ordinaris Juſtitie ter plaetſe alwaer
"de Contraventie is geſchiet / of wel jegens de Perſoonen van de Contraven-
"teurs / na dat ſulcx na gelegenthept ſal worden gerequireert/ en ſal de voor-
"noemde ordinaris Juſtitie in geen gebreke mogen blijvē de voornoemde exe-
"cutie te doen ofte laten geſchieden/ en contraventie te repareren binnen den
"tijt van . . . . . na dat de voorſz ordinaris Juſtitie daer toe ſal
"weſen verſocht.

XXXII. Indien eenige ſententien en vonniſſen gegeven waren tuſſchen
"perſoonen van verſchepde partyen niet gedefereert weſende 't ſy in materie
"Civile ofte Criminele/ die ſullen niet mogen geexecuteert werden jegens die
"perſoonen der Gecondemneerdē/ nochte hare Goederen/ geduprende 't voorſz
"Beſtant. Eñen ſullen egeen brieven van marque en repreſalien geaccordeert
"worden/ geduprende het ſelve Beſtant/ ten ſy met kenniſſe van ſaken/ en in
"ſalien in dewelcke ſulcx is toe-gelaten by de Keyſerlijcke Wetten ende Con-
"ſtitutien/ ende na de ordre geſtelt by de ſelve.

XXXIV. Men en ſal niet mogen aenkomen/ innekomen ofte blijven in de
"Haven/ Bayen/ Plaetſen ofte Reeden van den Lande d'eene van de andere /
"met ſchepen en volck van oorloge in getal / 't welck ſonde mogen ſuſpitie ge-
"ven / ſonder verlof en toelatinge van den ghenen / onder de welcke de voorſz.
"havenen/ bayen/ plaetſen/ en Reeden zijn/ ten ware men gedreven werde door
"tempeeſt ofte gedwongen werde 't ſelve te doen door noot/ en om te ſchouwen
"eenige periculen van de Zee.

Die

XXXV. Die gene op ten welcken de goederen zijn aengeslagen en geconfis-
„querert ter oorsake van den oorloge/ ofte hare Erfgenamen/ en die haer recht
„hebben sullen gebruycken de selve goederen geduerende het voorsz. Bestant/
„Ende sullen de possessie van dien aennemen by haer eygen authoriteyt en in
„krachte van dit Tractaet sonder dat van nooden zy te hebben recours aen de
„Justitie niet tegenstaende alle incorporatien voor den Fisque / Verpandin-
„gen/ gedaen Giften/ Tractaten/ Accoorden en Transactien/ en wat renun-
„ciatien souden mogen gestelt zijn in de voorsz Transactien omme uyt te sluy-
„ten van een gedeelte van de goederen die gene die de selve behooren toe te ko-
„men/ met laste nochtans datse daer van niet en sullen moghen disponeeren/
„nochte de selve beswaren ofte verminderen / hangende den tijd van 't voorsz.
„gebruyck/ 't en ware sy-luyde verworven hadden toelatinghe van de voorsz.
„Heeren Koningh ofte Staten.

XXXVI. Den 7. July 1610. is tot dilucidatie van 't bovenstaende Artikel
„verdragen/ dat alle goederen en Rechten die in kracht van het Tractaet van
„den 9. April 1609. reciproquelijck den ouden proprietarisen/ haren erven ofte
„Actie van de selve hebbende zijn gerestitueert/ ofte doen ter tijdt noch mosten
„gerestitueert worden / sullen by den selven Proprietarisen moghen verkocht
„worden / sonder dat van noode sal wesen daer toe particulier consent te ver-
„werven / uytgesondert den eygendom van de Renten die van wegen den Fis-
„quen in plaetse van de verkochte goederen sullen worden dekent/ mitsgaders
„die Renten ofte Actien staende tot laste van de Fisquen respective.

XXXVII. Indien de ontruyminge der goederen ende Rechten die behoo-
„ren gerestitueert te werden tot eenige plaetsen wort gedifficulteert/ den rech-
„ter van de selve plaetse sal datelijck de restitutie doen effectueeren/ en daer in
„gebruycken den kortsten wegh / sonder dat onder pretext van onbetaelde ca-
„pitatie ofte andersins / de restitutie van die sal mogen gedifferеert worden.

XXXVIII. De inwoonderen en ingesetenen der vereenigde Nederlanden/
„sullen alomme onder het gebiedt van de voorsz. Heer Koning hen mogen die-
„nen by alsulcke Advocaten/ Procureurs / Notarisen / Solliciteurs en Exe-
„cuteurs als hun goetduncken sal/ die oock daer toe (des noot eñ versocht zijn-
„de) by den ordinaris Rechter gelast sullen worden/ des sullen de Ingesetenen
„ende Onderdanen van de voorsz. Koning komende onder het gebiedt van de
„voorsz. Heeren Staten *vice versa* oock genieten gelijck behulp.

XXXIX. 't Welck oock plaets hebben sal ten profijte van de Erfgenamen
van wijlen den Heere Prince van Oranje selfs voor de Rechten die sy hebben in
„de Salines van 't Graesschap van Bourgoigne/ die henluyden sullen weder ge-
„geven en gelaten worden / selfs mette Bosschen die daer van dependeeren/
„En aengaende het Proces van Chastelbelin geinstitueert by 't leven van wij-
„len den voorsz Heere Prince van Orange in 't Hof van Mecchelen jegens den
„Procureur Generael van den Catholijcquen Koning / dewelcke andermael
„belooft by desen ter goeder trouwe hen-luyden te doen geven Justitie in alle
„rechtveerdigheydt en sinceriteyt binnen een jaer sonder langer vertreck ofte
„uytstel/ na dat vervolgh by hen sal wesen gedaen. En dat te meerder om dat
„geduerende het voorgaende bestant 't selfde volgens het 14. Artikel van dien
„hadde behooren gheëffectueert te worden / 't welck door faute van d'andere
„zijde niet en is geschiet.

XL. Den 7. January 1610. is tot dilucidatie van het eerste Lit van het voorstaende Articul verclaert / dat onder de restitutie van de Goederen en Rechten by den Tractate van den 9. Aprill 1609. gearcordeert ook verstaen worden begrepen te zijn de Goederen en Rechten gelegen inde Graefschappen van Bourgondien en Charlois, en 't gene volgende den selven Tractaet en handelinge van den voorsz 7 Janua. noch niet en is gerestitueert / sal aen den Prophetarisen / haren Erven ofte Actie van den selven hebbende van beyde zijden al-omme metten eersten ter goeder trouwe gerestitueert worden.

XLI. Indien de Fisque heeft doen verkoopen van de eene en andere zijde eenige geconfisqueerde goederen / die gene / de welcke die souden behooren uyt kracht van 't jegenwoordigh Tractaet toe te behooren / sullen gehouden wesen haer te contenteeren met Interest van den Prijs jegens den Penning 16. om t'elcken jare gedurende 't Bestandt betaelt te worden op de neerstigheyt van den genen die besitten de voorsz goedren / anders sal henlupden geoorloft zijn hen te addresseeren aen de verkochte gronden van de Erven.

XLII. Den 7 January 1610. is tot dilucidatie van 't bovenstaende Artikel verclaert / dat van verkochte afgeloste renten ofte Capitalen by ofte aende Fisquen respective / sullen Brieven verleent worden aen de Prophetarisen / haren Erven ofte hare Actie hebbende / die hen dienen sullen voor bewijs declaratoire in Conformité van 't Tractaet van den 9. Aprill 1609. mette assignatie van jaerlijckssche betalinge op een Rentmeester in de Provintien daer die verkocht ofte gelost zijn / die daer in sal worden gedenomineert / en sal den Prijs gherekent worden na de eerste verkoopinge publijckelijck of anderssins na behooren gedaen / 't eerste jaer Renten daer van sal verschijnen en betaelt worden een jaer naer dato van het beslupt van het Tractaet.

XLIII. Maer indien de voorsz verkopingen gedaen waren by Justitie voor goede en wettelijcke schulden van den genen die de voorsz. goederen pleghen toe te behooren voor de confiscatie / 't sal haer-lupden geoorloft zijn ofte hare erfgenamen en recht van den selven hebbende die na haer te nemen / betalende den prijs binnen een jaer te rekenen van den dagh van 't teghen woordigh Tractaet / na welcken tijd sy-lupden daer toe niet meer en sullen ontfangen worden / en de voorsz aennemninge en verkoopinge by haer gedaen zijnde / sullen sylupden daer van mogen disponeeren / gelijck haer goetduncken sal / sonder dat van noode sal wesen te verwerven eenige andere toelatingen.

XLIV. En wat belangt de restitutie der goedren / en de toelatinge vande verkoopinge van dien in 't generael / deses aengaende wort hier voren gesproken.

XLV. Men en verstaet nochtans niet de voorsz na-haer-neminge plaetse te geven in den Steden / om de groote incommoditeyt en notable schaden / die ontfangen souden de verkrijgers ter cause van de veranderingen en reparatien die sy-lupden souden mogen gedaen hebben in de voorsz hupsen daer van de liquidatie soude wesen te seer lang en beswaerlijck.

XLVI. En so veel aengaet de reparatien en verbeteringhen ghedaen aen andre verkochte goedren / daer van die verkopinge is toeghelaten / indien die worden ghepretendeert / de Ordinaris Rechters sullen recht doen met kennisse van saken blijvende die gronden en Erven gehypothequeert voor de somme daer toe die verbeteringe sullen worden geliquideert sonder dat nochtans geoorloft sal wesen aen de voorsz. koopers te gebruycken recht van retentie / om daer van betaelt en voldaen te wesen.

Alle

XLVII. Alle verſwegen goedren en rechten/ Meubles/ Immeubles/ Renten/ Actien/ Schulden/ Crediten en andre die niet by den Fiſquen met goede kennisſe en zijn geſaiſeert voor den dagh van 't beſlupt van dit Tractaet/ ſullen de Proprietariſen/ hare Erven ofte den genen die Actie van den ſelven hebben/ met alle vruchten/ Renten/ opkomſten en proffijten in vrye diſpoſitie volgen. Ook en ſullen die verſwijgers nochte haren Erven by de reſpective Fiſquen ter oorſake van dien niet mogen gemoleſteert worden/ maer de proprietariſen/ haren Erven/ ofte die hare Actie hebben/ ſullen jegens een pgelijck dies aengaende recht hebben/ als voor haer epgen goet.

XLVIII. Die Boomen afgehouwen na den dagh van't beſlupt van't Tractaet/ en die ten ſelven dage noch opten gront hebben gelegen/ ook die verkocht zijnde ten voorſz dage noch ongehouwen waren/ ſullen den Proprietariſen volgen/ niet tegenſtaende die gedane verkoopinge/ ende ſonder dat ſy luyden gehouden ſullen weſen eenigen prijs te betalen.

XLIX. De Vruchten/ Hueren/ Pachten en inkomen van de Heerlickheden/ Landen/ Thienden/ viſcherpen/ hupſen/ Renten en andre opkomſten van de goedren/ die volgens het Tractaet moeten reſtitueert worden/ verſcheenen na den dach van het beſlupt van het ſelve Tractaet/ ſullen voor het geheele jaer den proprietariſen/ hare erven ofte actie vanden ſelve hebbende/ volgen.

L. De gemaechte hupre van de geconfiſqueerde ofte geannoteerde goederen (niet tegenſtaende die voor vele jaren zijn gemaeckt) ſullen mettet jaer daer in het Tractaet ſal worden geſloten/ geëxpireert weſen na het gebruyck van de plaetſen reſpective daer die goederen gelegen zijn/ En ſullen die hupren na den dagh van 't voorſz Tractaet/ verſcheenen als hier voren verhaelt is/ aen de Proprietariſen betaelt worden.

LI. Welverſtaende dat indien de bruycker van de goederen voor de vruchten van de alſdan aenſtaenden Ougſt eenige koſten aen deſelve goederen gedaen heeft/ dat deſelve koſten na coſtume ofte tot diſcretie van den Gerechte van de plaetſe daer die goederen gelegen zijn/ ſullen werden by den Proprietariſen betaelt aen den Bruycker.

LII. De verkoopinge van de geconfiſqueerde ofte geannoteerde goederen gedaen 't ſedert het beſlupt des Tractaets worden gehouden nul/ en van geenigen die te voren gedaen zijn tegens de verdragen ofte accoorden met eenige Steden in 't particulier gemaeckt.

LIII. De Hupſen van particulieren/ die gereſtitueert zijn ofte gereſtitueert moeten worden volgens het Tractaet/ en ſullen reciproquelijck met Guarniſoen ofte anderſints niet anders ofte voorders belaſt worden dan die van de andere Onderſaten van gelijcke gelegenthept.

LIV. Niemant en ſal ter eenre ofte ter andere ſijde directelijck ofte indirectelijck in't veranderen van ſijne woonplaetſe belet worden/ mits betalende die Rechten daer toe ſtaende/ en waren daer eenige beletſelen gedaen 't ſedert het Tractact/ ſullen dadelijck worden afgedaen.

LV. Indien eenige Fortificatien of publijcke werken gedaen zijn van de eene ofte andre zijde/ met toelatinge en authoritept van de ſuperieurs in de plaetſe daer van reſtitutie behoort gedaen te worden door Tractaet/ de Eygenaers van dien ſullen gehouden weſen haer te contenteren met de eſtimatie die gedaen ſal worden by de Ordinaris Rechter ſo van de voorſz Plaetſen/ als van de juriſdictie die ſy daer hadden/ ten ware Partyen onderlinge accoorderden.

LVI. Den 7 Jan. 1610. is 't bovenstaende Artikel dus verre geampliceert/ „dat voor die goederen tot Fortificatie/ publijcke Wercken ofte Gods-huysen „geappliceert den Eygenaer satisfactie ghedaen sal worden.

LVII. Aengaende de Goederen van Kercken/ Collegien/ en andere pieuse „plaetsen gelegen in de Vereenighde Provintien/ de welcke waren Leden de„pendeerende van de Kercken beneficien en Collegien die zijn van de gehoor„saemheyt van de voorsz Koning/ 't gene met verkocht en is geweest voor den „1 January 1643. sal hen-luyden weder gegeven en gerestitueert worden/ en „sullen daer inne weder komen/ oock by haer eygen authoriteyt en sonder be„hulp van Justitie/ om 't selve te gebruycken/ geduerende het Bestant en son„der daer van te mogen disponeeren/ na dat hier voren geseyt is; maer voor „den genen die verkocht zijn voor den voorsz. tijd ofte gegeven in betalinge by „de Staten van eenighe Provincie/ die riente van den Prijs sal haer betaelt worden t'elcken jare naer advenant den Penning sestien by de Provintie/ die „de voorsz. verkoopinge sal hebben gedaen/ ofte de voorsz. goederen gegeven „in betalinge en oock geassigneert in sulcke maniere/ dat sy mogen wesen ver„sekert/ van gelijcken sal gedaen en geobserveert worden/ van de zijde van de „voorsz. Heer Koningh.

LVIII. Die genen aen den welcken die geconfisqueerde goederen behooren „gerestitueert te worden/ en sullen niet gehouden wesen te betalen eenige ach„terstallen van renten/ lasten/ en debvoiren specialijck geaffecteert ende ghe„adsigneert op de selve goederen voor den tijd dat sy-luyden die niet en hebben „gebruyckt/ En so sy-luyden vervolght ofte ghemoveert waren van de eene „ofte andere zijde sullen werden gerenvoyeert als geabsolveert.

LIX. Den 7 Jan. 1610. is 't bovenstaende Artikel gedilucideert/ hier mede/ te „weten dat daer kennelijk bevonden wort dat alle goedren van yemant vande „eene ofte andere zijde geconfisqueert ofte geannoteert zijn geweest/ so dat den „selven egeene middelen en heeft behouden/ daer uyt hy die renten ofte intere„sten van sijne schulden vervallen/ gheduerende die confiscatie ofte annotatie „heeft konnen betalen/ die selve en sal niet alleen van de reele lasten en renten/ „maer oock van de generale en personeele belastinghen van de renten en inte„resten/ in den voorsz. tijdt verscheenen/ bevrijdt wesen.

LX. Men en sal oock niet moghen pretendeeren voor die goederen die ver„kocht ofte geaccordeert zijn om gedijckt ofte herdijckt te worden/ anders als „die opstallen daer voor die possesseurs hen hebben verbonden by de Tractaten „daer toe gemaekt/ met den interest vande gefurneerde penningen/ indien ee„nige gegeven zijn/ oock na advenant van den penning sestien als boven.

LXI. Die jugementen gegeven/ om die goedren en rechten geconfisqueert/ „met parthyen die ghekent hebben den Rechter/ en wettelijcken zijn gedefen„deert geweest/ sullen houden. Ende en sullen de gecondemneerde niet ont„fangen worden/ om die tegen te seggen/ ten ware door ordinaris wegen.

LXII. De voorsz Heeren Coningh ende Staten sullen Committeren elcx „in 't sijne die Officieren ende Magistraten tot de Administratie van de Ju„stitie ende Politie in de Steden ende stercke Plaetsen/ de welcke door het te„genwoordigh Tractaet behooren gerestitueert te worden aen de Proprieta„risen/ omme die te gebruycken geduyrende het Bestant.

LXIII. De voorsz Heer Coningh sal sich moeten obligeren by het Trac-

taet

„taet / dat sijne Roomsch Keyserlijcke Majesteyt voordts oock het gheheele „Roomsche Rijck respectivelijck sullen continueren in de neutraliteyt met de„sen Staet/daer in deselve respectivelijck tot noch toe sijn geweest/ Ende sal„men reciproquelijck van deser sijde gelijcke neutraliteyt aenbieden.

LXIV. Ende in allen gevalle sal de Neutraliteyt met den Keyser ende het „Roomsche Rijck vast dienen gestelt ende sullen ten dien fine alle opgenomen „offentien geduyrende de Oorloge in Duytschlant uyt de wege geleyt ende in „vergetenisse gestelt worden.

LXV. Men sal by interventie ende Entremise ter plaetse vande handelin„ge alomme daer 't behoort ende mogelijk sal sijn van deser zijde aller uyterste „debvoiren ende Offitien doen ende aenwenden/ten eynde dat den Heer Chur„Furst Phalts aen d'exercitie van de Churfurstelijcke dignitept ende in volko„me possessie en gebruyck van sijn landen en luyden mach wordē verholpen.

LXVI. En sal by dien weg ook gedacht worden aen de saken van den Heer „Hartog vā Simmerē, en deselve so veel als immers mogelijk sal zijn bevordert.

LXVII. De sake van de Elvestroem, by en van wegen de stadt Hamborgh „tot Munster voorgebracht werdende/sal alomme sulcks ende daert behoort „ten hooghsten worden gerecommandeert.

LXVIII. Van gelijcken sal oock gedaen worden ten regarde van de saken „van de Stadt Bremen, soo wanneer deselve tot Munster by ende van wegen „deselve Stadt sullen werden voortgebracht.

LXIX. Men sal oock van weghen desen Staet alle mogelijcke debvoiren „doen tot Munster ten eynde dat de Plenipotentiarisen van weghen den „Coningh van Portugael oock acces tot de besoignes ende Handelinge aldaer „vallen voor hun Interest sulcx ende daer't behoort/mogen bekomen; en wat „belangt hunne reyse derwaerts sullen de opgemelte Heeren Plenipotentia„risen van Portugael haer onder het faveur vande Paspoorten/verleent aende „Plenipotentiarisen van den Coning van Vranckrijck moeten doen/volgens „den voorslagh by den selven Coningh in sijn Majesteyts Brief ghedaen aen „haer Ho: Mo: den 21. July 1633.

LXX. Indien de Vyant ofte oock yemant anders wie het oock soude mo„gen sijn quame voor te slaen of in bedenken te stellen/suspensie of opschorssinge van Wapenen/sullen haer Ho: Mo: Extraordinaris Ambassadeurs ende „Plenipotentiarisen daer in niet mogen treden/ maer sullen het selve moeten „declineren en alle provisionele opschorsinge van wapenen/als ten verscheyde „respecte voor het gemeene beste in 't generael/ en den Staet deser Landen in „het particulier gants ruineux en schadelijck alomme met alle mogelijke mid„delen en debvoirē tegens gaen/en den Heeren Extraordinaris Ambassadeurs „en Plenipotentiarisen van Vranckrijck en Sweden het selve respectivelijck „met de redenen daer toe dienende also te doen apprehenderē en verstaen/son„der dat de meergenoemde Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Pleni„potentiarisen van desen Staet sullen vermogen de gedane openinghen ende „voorslagen tot Provisionele opschorsinge van Wapenen in eenige de minste „consideratie ofte bedencken te nemen, omme aen haer Ho: Mo: over te schrij„ven/ ende daer op last te versoecken.

LXXI. Die meubelen geconfisqueert ende die Vruchten die vervallen sijn „voor het besluyt van het jegenwoordig Tractaet en sullen niet subject wesen „tot restitutie.

LXXII. De

LXXII. De Actien mobiliaiten / dewelcke gerenoncieert zijn by de voorsz Heeren Coning ofte Staten tot proffijte van particuliere schuldenaren voor den 1 January 1643. sullen blijven uytgedaen van d'eene en d'andere zijde.

LXXIII. Den tijt die geloopen heeft geduyrende den Oorloge / te beginnen 't sedert den Iare 1567. tot den aenvanck van de voorgaende Treves/als oock den tijt die geloopen heeft 't sedert d'expiratie van den selven Treves/ tot het besluyt van dit Tractaet en sal niet worden gereeckent/ om yemant daer met te verkorten ofte andersints prejudicieren.

LXXIV. Die gene die geduyrende den Oorloge vertrocken zijn in Neutrale Landen sullen genieten de vruchten van dit Bestant/ en sullen mogen woonen/daer hun't selve goet dunckt/selfs wederkeeren in haer oude woonplaetsen omme daer te woonen in alle sekerheyt/onderhoudende de Wetten van den Lande/sonder dat ter oorsaecke van hare Wooninge (die sy luyden sullen doen in wat plaetse dat het sy) hare Goederen sullen mogen worden aengeslagen ofte sy luyden gepriveert van het gebruyck der selver.

LXXV. Daer en sullen geen nieuwe Forten gemaeckt worden geduyrende 't voorsz bestant in de Nederlanden van d'eene ofte andere zijde/nochte oock nieuwe Vaerten ofte Grachten gegraven / daer door men ter expiratie van de te maken Treves d'een of d'ander van partie eenighsints soude konnen voorstuyten/ keeren ofte weeren.

LXXVI. De Heeren van den Huyse van Nassou en sullen niet mogen worden vervolgt ofte gemolesteert in hare Persoonen ofte Goederen/geduyrende 't voorsz Bestant voor de schulden ghecontracteert by wijlen den Heere Prince van Orangie sedert den Iare 1567. af / tot sijn overlijden toe / noch voor de vervallen lasten geduyrende het saisissement ende annotatie der Goederen die daer mede waren belast.

LXXVII. Indien eenige contraventie van dit Bestant gedaen ware door eenige particuliere sonder bevel van de voorsz Heeren Coning ofte Staten/ die schade sal worden gerepareert/ selver ter plaetse daer die Contraventie sal wesen ghedaen / indien sy aldaer werden achterhaelt ofte wel tot hare woonplaetse sonder dat sy luyden elders sullen mogen vervolght worden in hare lichamen ofte Goederen in wat maniere dattet sy/eñ en sal niet geoorloft wesen te komen tot de Wapenē ofte brekē van dit Bestant, ter oorsake van dien/maer sal wel toegelaten zijn/ingevalle van openbare weyg'ring van justitie hem te voorsien/gelijk gebruyklick is by Brievē vā marque of represalien.

LXXVIII. Alle onterffenissen ende dispositien gedaen in haer van der Oorloge sijn verklaert nul ende gehouden als niet geschiet.

LXXIX. Ende is het bovenstaende Articul den 7. Jannary 1610. geëxpliceert dat onder exherendatien in haet van de Oorloge ghedaen worden verstaen begrepen te zijn/die exhereditatien geschiet/omme eenige saecken daer uyt de Oorloge is gesprooten/ ende die daer van dependeren.

LXXX. Die Ondersaten en Inwoonderen der Landen van de Heeren Coningh en Staten/van wat qualiteyt ofte conditien die zijn/zijn verklaert capabel omme te succederen/die eene d'andere/soo door Testament/als sonder Testament/ na de costume van de plaetse/ en indien eenige successien hier te vooren vervallen zijn aen eenige van deselve/ sy sullen daerinne worden gehant-hout ende geconserveert.

LXXXI. Alle

LXXXI. Alle Gevangens van Oorloge ſullen ontſlagen worden van de eene ende andere ſijde/ ſonder te betalen eenigh rantſoen.

LXXXII. Aengaende de reſtanten van de contributien die ten dage van het beſlupt van het Beſtant ter ſake van wederſijts landen en Luyden noch ſullen ſtaen te betalen/ dieſaengaende ſal na gelegenthept beraempt en vaſt geſtelt worden een bequamen Poet en Oorde/ waerop en waerna de voorſz reſtanten ſullen moeten worden gefurneert en betaelt.

LXXXIII. Ende en ſal tot niemants voordeel nochte nadeel directelijk ofte indirectelijk reſpectivelijk ſtrecken ofte eenigſins bedupt mogen worden/ 't gene geduyrende de Handeling by monde oft geſchrifte van eene ofte andere ſijde ſal worden geproponeert oft geallegeert, maer ſullen ſoo wel de voorſz Heeren Coningh/ Staten Generael/ en particulier/ als ook alle Princen/ Graven/ Baenderheeren/ Edelen/ Burgers/ en andere Inwoonders der reſpective Coningrijken en landen/ van wat qualitept/ Staet oft Conditie die ſijn/ blijven in haer recht/ naer inhout van het Tractaet ende Beſtant van dien.

LXXXIV. De Heeren Plenipotentiariſen van haer Ho: Mo: ſullen alomme tot Munſter en daer ontrent preciſe hebben te letten ende obſerveren d'Eer ende Rang deſen Staet competerende/ ſonder daer in te cederen ofte toe te geven aen pemant hp ſp dan wie hp wil.

LXXXV. En ten epnde het te maken Tractaet te beter mach worden onderhoudē/ beloven reſpectivelijk de voorſz Heeren Coning en Staten/ die goede hant te houden/ en te gebruycken hare macht en middelen een pgelijk in den ſijnen/ om te maken de paſſagien vry, en de Zeen en Rivieren Navigabel en ſeker tegens die incurſien van Meutmakers, Zee-Rovers, Loopers en Rovers, en indien ſy luyden die konnen appzehenderen deſelve te doen ſtraffen met rigeur.

LXXXVI. Beloven boven dien niet te doen jegens oft in pzejudicie van 't te maken Tractaet/ nochte gedogen gedaen te worden directelijk ofte indirectelijk/ ende indient gedaen ware 't ſelve te doen repareren ſonder eenige ſwarigheypt nochte uptſtel. En tot onderhoudinge van alle 't geene voorſz is verbint de voorſz Coningh hem ſelven en ſijne Succeſſeuren / en voor de bundigheypt van deſelve verbintenisſe renuncieert alle Wetten/ Coſtumen/ ende andere ſaken daer jegens ſtrijdende.

LXXXVII. Het Tractaet ſal geratificeert en gheappzobeert worden by de voorſz Heeren Coningh en Staten/ en de Zieven van Ratificatie by d'eene d'ander overgelevert in goede en behoorlijcke forme/ binnen den tijdt van ſes weecken/ ofte ſoo veel korter alſmen ten wederſijden ſal konnen accorderen / in deſen verſtande nochtans dat na het beſlupt ende tepckenen van het voorſz Tractaet de Hoſtiliteyt ten weerſijde niet ſal komen te ceſſeren voor en aleer de Ratificatie van dē Coning van Caſtil. in behoorlijke ſubſtantie en forme ſal zijn uptgebzagt en jegens die van den ſtaet der vereenigde pzovintiē uptgewiſſelt.

LXXXVIII. Sulck dat ondertuſſchen de ſaken ten weerſijde ſullen blijven in ſodanigen Staet en toeſtant als deſelve ten tijde van het beſlupt van 't te maken Tractaet ſullen worden bevonden/ ende dat ter tijt en wyle toe/ dat de boven-gemelte wederſijts Ratificatie ſal ſijn uptgewiſſelt ende overgelevert.

LXXXIX. Het Tractaet ſal alomme daer ſulck behoort gepubliceert worden terſtont/ naer dat de voorſz Ratificatie ten wederſijden ſullen ſijn uptgewiſſelt/ ende overgelevert/ ceſſerende van alſdan alle acten van Vyantſchap.

XC. De Heeren Plenipot. en ſullen voor't aengaen van de Handelinge / geduyrende

duyrende deselve/noch ook na't beslupt van't Tractaet niet vermogen te nemen ofte genieten eenige giften ofte presenten directelik ofindirectelik,op eenige manieren bedenckelijck ofonbedenckelijck, op peene van daer over geinfameert en vervolgens na gelegenthept van saken gestraft te worden.

XCI. De Heeren Plenipot. sullen op dese hunne Instructie gehouden sijn Eet te doen, van dat sy deselve oprechtelik en sincerelik sullen agterhouden en alles daer toe te Contribueren en by brengen/ dat tot bevorderinge van dien sal strecken/ en ter contrarie declineren alle 't geen dat tot retardement of nadeel van dien soude mogen bygebracht werden.

XCII. De Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipot. sullen na haer uytterste vermogen en desen Staets gelegenthept by interessie en andere goede devoiren ende Officien willen helpen bevorderen d'oude vryheyt die de Gereformeerde Kerken in Duytslant Anno. 1618. hebben gehat/ sulcx dat sy Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipot. haer te Munster soo in het Ecclesiastiq als Politicq sullen mogen bemoeyen met Interessionalen en Promotorialen so mondeling als schrijftelik/ doch verder of anders niet: geconsidereert dat haer Hoogh Mooge sigh met de saken van Duytslant niet directelik en houden oft mogen bemoeyen.

XCIII. De Heeren haer Ho: Mo: Ambassad. Extraord. sullen 't sijne beste en bequaemste tijt en gelegenthept sulcx en daer 't behoort alle mogelijke middelen emploperen ten eynde dat de Heere Baron Slavata effective magh behouden sijne Goederen van Smiritsky in Bohemen / dewelcke door Ligitime en indisputable successie op sijn Vrou Moeder gedevolveert zijn.

XCIV. De opgemelte Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipot. sullen op de voorsz Negociatie tot Munster aenhouden dat de ingesetenen van dese landen/ als ook de Onderdanen van den Vyant respective alnoch sal gevolght worden het reel effect van het .... Article van den voorgaenden geëxpireerden Treves en het 10. Article van't verdrach van den 7. January 1610. daer op gevolght / voor so veel 't selfde effect over en geduyrende den tijt vande voorsz noemde Treves aen d'een of d'andere sijde niet en is geweesteert.

Deselve Heeren Extraor. Ambassad. en Plenipotentiarisen sullen by succes van't Tractaet tussen desen Staet en den Coning van Castilien hebben te bevorderen dat het Huys te Leuth, aen behoorende d'Heer Graef van Flodrof, aen hem werde gerestituert.

XCVI. Gene secrete Instructie sonder voorgaende kennisse van de Heeren Staten van de respective Provintien sullen aen de opgemelte Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipot. mogen worden gegeven noch na gesonden; en in cas sulcx perwes by d'eene of d'ander Provintie of yemant anders boven vermoeden soude mogen worden onderlept en gepoogt te doen/ sullen sy Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipotent. 't selfde niet mogen aennemen/ maer stracx verwerpen / en daer van datelijk advertentie geven aen haer Ho: Mo.

XCVII. Deselve Heeren Extraord. Ambassad. en Plenipot. sullen upt den eygen hoofde van desen Staet en inmediatelik Handelen met den Ambassad. en Plenipot. van den Coning van Castilien/ sonder t' admitteren eenigen Mediateur, maer by voorvallende different sullen de opgemelte Heeren haer Ho: Mo: Ambassad. en Plenipot. by forme van discours mogen verhalen aen de Fransoische of Venetiaensche Ministers het selve voorgevallen different/ om daer op te verstaen derselver consideratie en alsdan het selve different met de voorsz

confide-

„conſideratien aen haer Ho: Mo: terſtont overſchrijven en daer op verwachten „derſelver reſolutie/konnende haer Hoogh Mogende niet toeſtaen / dat hun„ten haer eenige veranderinge alteratie ofte interpretatie van en over de ſub„ſtantiele poincten deſer Inſtructie werde gedaen.

XCVIII. Eñ eerſt en alvorens eenige handelinge te beginnen met de Amb. en „Plenip. van de voorſ. Koning van Caſtil. ſullen jegens de ſelve upt-gewiſſelt „worden/hare Procuratien en Volmachten, en deſelve Procuratien en volmach„ten van wegen de voorſz Coning upt te brenghen bp deſſels Ambaſſad. ende „Plenipot. ſo haeſt eenigſins doenlijk Copieljck herwaerts aen haer Ho: Mo: „worden geſonden/ en ſal wel ſcherpe regart genomen worden/ of deſelve Ca„ſtiliaenſche procuratien en volmagten ſyn in behoorlicke en beſtendige forme.

XCIX. De byeenkomſte en Vergaderinge met de Caſtiliaenſche ſal geſchie„den in een publijcq Huys *ſine internuntio*: en ſal elck van partye hebben en beſlaen „een ſijde van de Tafel/latende aen de Caſtiliaenſche de keure van de hant en„de den voorganck.

C. De meergemelte Heren Extraord. Ambaſ. en Plenipot. ſullen op den ... „naeſtkomenden Dingſdag al ſonder eenig verder dilay van hier uyt den Haeg „vertrecken, na Munſter over den bequaemſte en naeſte weg die't hun goetdun„cken ſal ſonder haer onderweeg te mogen ophouden; dies de Heeren de opge„melte Extraordinaris Ambaſſ. en Plenipotentiariſen/ die ten voorſz dage ge„reet ſullen ſyn / niet gehouden en ſullen ſyn na d'andere Heeren hare Colle„gien in deſen te wachten ofte vertrouwen.

CI. Ende ſullen ſy Heeren haer Ho. Mo. Extraor. Ambaſſ. en Plenipot. op de „reyſe gaende nae Munſter / als ook gedurende hun verblijf al daer en daer „omtrent/mitsgaders in het weerkeren van daer herwaerts/ haer volkoment„lijck mogen verlaten en verſekert houden op het Paſpoort bp ſyne Roomſche „Keyſerlijke Majeſt. gegeven tot Weene in Oſtentijck den 8. Jan. 1642 als „dat van den Coning van Caſtilien door Saragoſſa den 19. Novemb. 1642.

CII. En in caſ dat hun Heerē Extraord. Ambaſſ. en Plenipot. jegens alle ver„wagtinge ter contrarie perwes mocht wedervarē ſullen haer Ho Mo. hun alle „'tſelve afdragē en afhouden/volgens en in conformité van d'Acte van indemni„teyt hun te ſamen en elck van hun in't bpſonder hier neffens ter hant geſtelt.

CIII. De meergem. Heeren Extraord. Ambaſſad. en Plenipotentiariſen ar„riverende tot Munſter of daer omtrent ende begroet werdende bp of van we„gen de Miniſters van den eenen of den anderen Coning/ Pryns of Potentaet „ſullen deſelve met gelijcke fatſoen bedancken oft laten bedancken.

CIV. En ſoo wanneer ſy Heeren Extraord. Ambaſſ. en Plenipotentiariſen „binnen Munſter vooꝛnoemt een dagh 2 of 3 ſullen zijn geweeſt/ ſullen alsdan „met de beſte d'exteritept en gelegenthept derſelver arrivement doen notificeren „aen de Miniſters van den meergenoemden Koningh van Caſtilien/ten ware „dat de ſake haer alvooren dieſaengaende anders toedroeg/ doch in allen geval„le ſullen haer Ho: Mo: Extraordinaris Ambaſſ. en Plenipotentiariſen af„wachten d'opeuinge van de Caſtiliaenſche tot Handelinge/ gelijck Ao 1608. en „1632. reſpective is geſchiet/ als te ſien is in de reſpective Pouvoirs in deſelve „Jaren van die ſijde overgegeven.

CV. De Heeren haer Ho: Mo: Extraord Ambaſſad. en Plenipot. ſullen in de „Handeling mogen gebruycken ſo in 't ſpreken als ſchrijven de Franſche Tale, „doch in caſ de ſpaenſe haer ſoude willen houden aen't gebruyk van de Caſtili-

„aenſe Tale, ſullen de opgemelte Heeren haer Ho. Mo. Ambaſſad. en Plenipot. „ſich in ſoodanigen gevalle houden aen de Nederlantſche Tale, en om deſe diſ„crepantie upt den weg te nemen / ſullen haer Ho. Mo Extraoȝdinariȝ Am„baſſad. en Plenipotentiariſen mogen voorſlaen het gebruyck vande Latijnſe „Tale ten wederſyden ſo in't ſpreken alȝ ſchrijven/alȝ weſende lingua Commu„nis, en deſen voorſlag geaccepteert werdende van de Caſtiliaenſche alsdan ge„bruyken de voorſz. Latijnſche Tale alȝ voren.

CVI. De Communicatien en Conferentien die gehouden ſullen moeten wor„den met de Heeren Miniſterȝ van den Koning van Vranckr. binnen Munſter „of elderȝ ter oorſake oft ter occaſie van de voorn. Negociatie tot bevorderinge „van een generale ruſte in de Chriſtenheyt alȝ anderſins/deſelve ſullen geſchie„den voor behoudens den Bewuſten Rang en Eertitulen in ſodaniger voegen alȝ „deſelve van wegen de Hoogſtgemelte Kroon aen de Extraoȝd. Ambaſſad. en„de Plenipotentiariȝ van de Republijcq van Venetien wert gedefereert;en ſal „de Heeren haer Hoogh Mo. Extraoȝd. Ambaſſadeurȝ deſeȝ aengaende met „gegeven worden Copie autentijcq van de Meſſive van den Hoogſtgemelten „Koning op dat ſubject aen haer Ho Mo. geſchreven tot Pariȝs den 4. Martij „1645. om te ſtrecken tot narichtinge van de meergemelte Heeren haer Hoog „Extraoȝdinariȝ Ambaſſadeurȝ ende Plenipotentiariſen.

CVII. Doch ſullen de Heeren haer Ho. Mo. Extraoȝd. Ambaſſad. en Ple„nipotentiariſen/in caȝ dat de Heeren Extraoȝdinariȝ Ambaſſad. en plenipo„tentiariſen van Vranckrijck hun deſereren gelijken Rang en Eertijtulen/alȝ ſy „ſijn doende aen de meergem. Heer Extraoȝd. Ambaſſ. en Plenipotentiariȝ van „Venetie/den Heer Hartog van Longueville Tracteren met den Titel d'Alteſſe.

CVIII. Dan in caȝ dat de voornoemde Miniſterȝ van Vranckrijk boven ver„moede daer inne ſwarigheyt ſoude willen maken oft diſcrepantie obſerveren „ten regarde van deſen Staet en de Republijcq van Venetie reſpective / ſullen „ſy Heeren haer Ho. Mo. Extraoȝd. Ambaſſad. en Plenipotentiariſen in ſoda„nigen caȝ ſulcx naerlaten/ ter tijdt en wijle toe dat hun daer in Satisfactie „werde gegeven in conformiteyt alȝ voren.

CIX. En ſullen de bovengem. Communicatien en Conferentien die gehou„den ſullen moeten worden met d'aen weſende opgemelte Miniſterȝ middelen„tijt geſchieden in een derde Neutrale plaetſe ter tijt en wijle alȝ voren.

CX. De Heeren haer Ho. Mo. Extraoȝd. Ambaſſad. en Plenipotentiariſen ſullen d'Ambaſſadeurs van de Chur Furſten, Furſten, en van de Lant Gravinne van „Heſſen, alȝ ook de Plenipotentiariſen ende Geſanten van Rijcx en Hanze-Steden „reſpectivelick recipieren ende Tracteren/gelijck d'Heer Extraoȝdinariȝ Am„baſſad. en Plenipotentiariȝ van de Republijcq van Venetie de opgemelte „Ambaſſadeurȝ/Miniſterȝ ende Plenipotentiariſen reſpective iȝ recipierende „en Tracterende in't ſtuck van Ceremonien: dies de meergemelte Heeren haer „Ho: Mo: Extraoȝd. Ambaſſadeurȝ en Plenipotentiariſen haer op dat ſubject „bp alle mogelijke wegen en middelen/ voor en geduyrende hunne Commiſſie „wel en exacteijck ſullen informeren en laten informeren / op dat deſeȝ aen„gaende egeen diſcrepantie van d'obſervantie van d'Ambaſſadeur van Vene„tie in dit ſtuck en werde gepleeght.

CXI. Ock ſullen de Heeren haer Ho: Mo: Extraoȝd. Ambaſſad. en Plenipot. „in het reſcontreren op de ſtraet ofte het groeten van eenighe der Heeren „Ambaſſadeurȝ / Geſanten oft Plenipotentiariſen in het naeſt-bovenſtaende

Artikel

„Artikel gementioneert / haer reguleeren nae 't gene deſes aengaende de Heer
„Ambaſſadeur ende Plenipotentiaris van Venetie is doende en voorts den ſel-
„ven in alle voorder Ceremoniael volghen.

CXII. De meergenoemde Heeren Extraord. Ambaſſad. en Plenipotentia-
„riſen ſullen haer na deſe Inſtructie preciſe moeten reguleeren / en voorts ſoec-
„ken t'effectueeren alle 't gene hun by ſpeciale aenſchrivinge van haer Ho. Mo.
„op de voorſz te hallen ſaken hier na ſoude mogen worden aenbevolen.

CXIII. Middelertijdt en geduerende deſe Commiſſie ſullen de meergemelte
Heeren Ambaſſadeurs haer Ho. Mog. oock aen ſijn Hoogheyt geſtadigh van
„tijt tot tijt by ſchryvens adverteren den aenbang / voortgang / en toeſtant haerer
„Negotiatie / en 't gene hun deſes aengaende voorkomt / en dat met en deur ex-
„preſſe poſten / die ter bequamer plaetſe door den Raet van Staete volgens haer
„Ho. Mo. reſolutie van den 28 September leſtleden ſullen worden gelept.

CXIV. De gemelte Heeren Extraord. Ambaſſ. ſullen ſeer nauwe Correſpon-
„dentie houden met de Heeren Extraord. Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen van
„wegen de Kroon van Vranckrijck tot Munſter / nopende 't gene alhaer van tijt
„tot tijd ſal voorvallen 't ſtuck van de voorn. Negociatie concernerende / en de
„ſake der Nederlanden met den gevolge en aenkleven van dien betreffende.

CXV. En ſullen dienvolgens behoorlijck regard nemen op 't Tractaet van den
„1 Marty 1644. alhier in den Hage gemaeckt / mitſgaders op 't bewuſte 9 Artikel
„by haer Ho: Mo. vaſt geſtelt en op het voornorm. Tractaet reflexie nemende.

CXVI. De meergemelte Heeren Extra-ordinaris Ambaſſadeurs en Pleni-
„potentiariſen ſullen na haer wederkomſte mondeling rapport doen / oock ver-
„baal en declaratie tijdelijck ende te ſamen by geſchrifte op eene en de ſelve repſe
„ende inſtantie overleveren.

„Aldus gedaen en gearreſteert ter Vergaderinge van de Hooggemelte Staet
„Generael / in 's Gravenhage op den 28 Octob. 1645 Geparapheert W: Scho-
„nenborgh vt. Ter Ordonnantie van deſelve getecken Cornelis Muſch.

Hier te voor is alreede geſept van den Eed die de Heeren Extraord. Ambaſſ.
en Plenipotentiariſen op deſe Inſtructie hebben gedaen. Het formulier van
dien luyde als volght / genomen uyt het 90 en 91. Artikelen der inſtructie.

Wy beloven en ſweeren dat wy voor 't aengaen van de handelingh van ruſt
binnen Munſter aengeſtelt / gheduyrende de ſelve noch oock nae 't beſluyt van
't Tractaet niet en ſullen nemen of ghenieten eenighe giften of preſenten directe-
lijck of indirectelijck op eenigher manieren bedenckelijck of onbedenckelijck op
peene van daer over geinſameert / en vervolghens na gelegenthept van ſacke
gheſtraft te worden.

Voorts dat wy onſe Inſtructie oprechtelijck ende ſincerelijck ſullen achter-
volgen / ende alles daer toe contribueeren, ende bybrengen / dat tot bevorde-
ringh van dien ſal ſtrecken / ende ter contrarie declineren alle 't gene dat tot re-
tardement ofte nadeel van dien ſoude mogen bygebracht worden. So waerlijck
moet ons Godt Almachtigh helpen.

Den 5. Decemb. 1645. hebben de Heeren Meynertſwijck, Mathenes, Heemſte-
de, Nederhorſt, Donia, Ripperda, Clant, op het bovenſtaende formulier gedaen
den behoorlijcken Eet.

Den 29. Decemb. 1645. heeft den Heer de Knupt op het bovenſtaende formu-
lier gedaen den behoorlijcken Eet.

Deſe ſaken en 't vertreck hadde ſoo lang getraineert / dat een peder bykans

twijffelde aen den voortgantk. Dat was oorsake waerom de Spaensche geloofden dat dese staet niet ongenegen was liever alhier de sake affonderlijck te vinden als na Munster te seynden / dies hy te rade vinden deur den Marquis de Castelrodrigo sulx te tenteeren: die deur een Trompetter schickte desen Brief/ ingelevert en gelesen den 9. December 1645.

MYN HEEREN,

Alsoo al over lange tijdt gehandelt wordt te Munster in de Vergadering/ die men daer houd/ om tot een generale Vrede te geraken / en dat ten desen effect daer gevonden worden de Ministers en bedieners/ die de Koning mijn Meester daer gesonden heeft/ na dat 'er van sijn ent weghen/ om het selve dessen oock geweest zijn in de stadt van Keulen/ die daer soo veel jaren / als kennelijck is/ gheweest hebben; overweghende de beletselen en verhinderniſſen/ die daghelijcks voorkomen in de gheseyde Vergaderingh / belettende niet alleenlijck te komen tot de Conclusie en 't besluyt van de geseyde Vrede / maer dat men noch de materie niet heeft konnen beginnen / en niet ter saeck komen / tot groote interest en schade van de geheele Christenheyt / en particulierelijck van alle dese Nederlantsche Provintien/daer d'uytstortingh van 't bloet/ dat men ziet/gebeurt is/en van weerzijden noch dagelijcks gebeurt. En dies halven/ dewijl ick weet hoe seer de Koningh mijn Meester altijt so groot een goet begeert heeft/ en noch begeert/schoon zijn vyanden het tegendeel verkondigen/ so heeft my/ op dat men de waerheyt van sijn goede intentie sou bemerken/ geschenen mijn plicht te zijn te vertonen hoe lichtelijck men so groote quaden sou doen ophouden/ met van hier naer den Haegh persoonen te senden/ die met u van de middelen souden handelen/ om alle dese verwijlingen kort af te snijden/ of tot een bestandige en sekere Vrede of Treves te komen/daer/sonder twijffel/ die van de gehele Christenheyt uytspruyten sal. Indien ghy vernoegt zijt daer toe te verstaen / met Passeporten aen my te senden / soo sal ick terstont Persoonen aen u senden/ingeborenen van dese Landen/die aengenaem aen u sullen zijn/ met volle macht en authoriteyt van met u te handelen en te sluyten/ in continuatie der voorgaende communicatien, op soodanige conditien en voorwaerden/ dat ghy oorsaeck sult hebben om die redelijck t'oordeelen/ en verhopende dat ghy gaerne dese middel sult aenneemen/ die so conform is met de goede wil/ die ghy in andere gelegentheden hebt getoont tot de rust van alle dese Provintien te hebben/'t welck het ware eynde is/daerom d'oorlogh gevoert word/so sal ick dese Brief niet langer maken; blijvende/mijn Heeren/uw ootmoedigste Dienaer/de Marckgraef van Castel Rodrigo, Uyt Brussel/de 2 dag van December, 1645.

't Opschrift was: Aen mijn Heeren/mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

Deselve is in originali deur den Grefier gecommunieeert aen den Heer Brasset; met copie daer van; en belofte van hem ook te sullen doen hebben Copie van 't antwoort daer op te geven: om te toonen dat men allesins met Vranckrijck woude houden goede Correspondentie: sulcx is ook geschreven met copie so van 't een als 't ander aen den Heer van Osterwijck Ambassadeur van desen Staet tot Paris; 't Antwoort luyde als volgt.

MYN HEER,

Wy hebben gesien de Propositie en 't voorstel/ geschreven in uw Brief/ door dese drenger overgelevert / die ghy aen ons doet van wegen de Koning van Spangien / aengaende 't zenden van Personen/ ingeborenen van Nederland/ om hier van een bestandige en sekere Vrede of Treves te handelen/ onder redelijcke conditien. Wy loven en prijsen uwe goede wil en genegentheyt/ ten regard van de saeck ten principale / en sullen gaerne daer in correspondeeren en over- een-komen / op dat alle de Nederlandtsche Provintien weer tot dese rust / met trafijck en voorspoet / moghen gebracht worden. Maer alsoo de stadt van Munster in Westphalen/ met een gemeen concert en bewilliging/ van alle de geinteresseerden verkosen is/om daer van een algemeene rust te handelen/ so is't behoorelijck en welvoegelijk dat de ministers en bedieners van de Koning/ u meester/daer verschijnen tot desen effect/met volle macht en authoriteyt/ om daer af wijdere openingen te doen aen onse Ambassadeurs / die op hun vertreck naer dese plaets staen/met genoeghsame macht/om daer te verstaen tot de handelingh en sluyting van een rust in de Christenheyt/u verseckerende dat sy bredelijck geinstrueert en onderricht zijn van onse goede intentien in dese saeck/en besonderlijk van alle belemmeringen/ verwijlingen en andere verhinderingen/ die so goed een werck souden mogen verachteren en vertragen. Hier op sullen wy tekenen/ mijn Heer/ uw seer Genegenen om u dienst te doen/ de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/door d'ordonnantie van hen. Gedaen in den Hage in Hollant/ dese 9 van December/ 1645.

Eynde van het eerste DEEL.

VERHAEL
van de
NEDERLANDSCHE
VREEDE
HANDELING.

Den Tweeden Druck/

Op nieuws Gecorrigeert en met eenige ſtucken vermeerdert, door

LIEUNEL van AITZEMA.

Noch is tot gherief van den Leſer alle de ſtucken voor deſen in Franſch/ Latijn/ als Spaenſch ghedruckt
In Duytſch vertaelt, Door I. H. *Glaſemaker*.

t'AMSTERDAM,

By *Iacob Benjamin*, Boeckverkooper op de hoeck van de Raemſteegh, achter de Appel-Marckt, Anno 1653.

Uytleggingh der Titel-Plaet.

DE rijke Vreede komt, om't Oorlogh te verjaagen.
't Beſtandt (de voorboô van de Vreede) trekt de waagen.
Voorſichtigheidt beſtiert de diſſel met haar handt.
Men ziet waar datze rijdt, het vruchteloose landt
Een oeſt van groene palm en vett' olijven teelen.
De Neeringh, d'Overvloedt, en Rijkdom, drie geſpeelen,
Vervolgen haar op't ſpoor. het langverwacht Gerucht
Vliegt voor de wagen heen. Eenroope ſchept weêr lucht.
De vorſtelijke Trouw, d'oprecht' Onnoozelheeden,
De ſtark' Eendrachtigheit, een borſtweer aller ſteeden;
De waare Burgerlieft', het ongekreukte Recht,
De hemelſch' Eerbaarheit, en al wie door 't gevecht:
Eenroop' verlieten, zijn beleitſters van de waagen.
De Vorſten die 't gewelt der naare donderſlagen,
En blixems van 't geſchut vervloeken, treên de ſtoet
Der Vreede, vol van vreughd' eerbiedelijk te moet.

I. V.

HET TVVEEDE DEEL,

Van 't Verhael der Nederlantſche

VREDE-HANDEL.

En 14 December namen de Heeren van Meynerts-wijck, Nederhorſt, ende Donia haer af-ſchept.

Den 16 de Heeren van Mathenes, Heemſtede ende Clant. De Heere Ripperda al terſtont na gedanen Eedt hertogen zijnde. Den 19 wiert de Bede-dagh vaſt geſtelt / op den 17 Januarij des aenſtaende Jaers.

Den 29 December/s nam de Heer Knuyt, nae gedanen Eedt ſyn af-ſchept.

Tot Deventer hebben zy elckander ingewacht tot den vijſten Januarij 1646. als wanneer zy van daer zijn vertrocken; goet vindende haer onderwegens wat op te houden/ende haer tijt te geven omme op 't ſtuck van de receptie haer te informeren/tot welcken eynde ſy haren Secretaris op den achſte oder Steynford na Munſter hebben geſonden met ſchrijben aen de Heeren Ambaſſadeurs van ſyne Majeſteyt van Vranckrijck / die haer des anderen daeghs wederom tot Steynford is komen vinden met een brief van de gemelte Heeren/ dienende tot antwoort op den haren: waer op ſy gereſolveert hebben haer op den elſden of eerſten Januarij na d'oude ſtyl op de repſe te begeven / ende zijn des ſelven daeghs tegen den avont tot Munſter gearriveert: komende ontrent een half uyr van de Stadt / zijn haer bejegent vijf Caroſſen / te weten drie van de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck, ende twee van die van Portugael, uyt de welcke eenige Edellupden van qualiteyt haer / uyt den Naem van die voorgemelte Heeren Ambaſſadeurs zijn komen begroeten ende verwillekomen / als mede den Commandeur van de Stadt / dewelcke zy oock haer voor beleefdelijck bedanckt hebbende / zyn met haer twee eerſte Caroſſen voort gereden; waer op die drie van Vranckrijck ende de twee van Portugael volghden; tuſſchen de binnen poorten van de Stadt hebben zy gevonden drie Compagnien Soldaten inde wapenen / ende binnen de Stadt de Borgerije, die haer/ gelijck als alle de andere Inwoonders ſo Geeſtelijck als Wereltlijck/ alle eere bewieſen/ende haer over der ſelver komſte verheught toonden; de vijf Caroſſen gelepden haer tot aen haer Logement / alwaer die voorſz Edellupden wederomme uyt de Caroſſe zyn getreden / ende haer ten tweeden-male in haer Talet begroet hebbende / ende van haer daer over bedanckt zijnde / daer op vertrocken.

Soo haeſt zy alhaer zijn aengekomen/hebben de Ambaſſadeurs ende Afgeſanten van Venetien, Brandenburgh, ende Heſſen aen haer geſonden / ende haer doen verwillekomen; Venetien heeft ſich doen excuſeren/dat ſyne Caroſſen haer receptie niet hadden by-gewoont/alſoo by de Heeren Mediateurs voor deſen was gere-

ſolveert / ſich by geene receptien meer te laten binden. Des anderen daeghs hebben zy aen de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck ende Portugael geſonden / ende de ſelve voor de ontfangene Eere doen bedancken / als mede Venetien, Brandenborgh ende Heſſen voor hare begroetinge / ende daer op aen alle aenweſende Ambaſſadeurs hare aenkomſte genotificeert.

De Graave van Naſſau Keyſerlijcke Geſant / heeft haer jegen de geene die zy daer geſonden hadden / den tijtel gegeven van Excellentien, dan die hy aen haer geſonden heeft / heeft ſulex niet gedaen; ſy hebben hem daer over in gelijcke termen / ten regarde van die geene die hem geſonden had / geantwoort. De Ambaſſadeurs van Spaignen, aen wien zy mede geſonden hadden / hebben haer gepreſenteert / aen haer ſendende vier Secretariſchen, waer van de eerſte Neerlants / de tweede Franſch / ende de twee andere Latijn ſprahen / haer gevende de qualiteyt van Excellentien, gelijck mede de Ambaſſadeurs ſelver gedaen hebben: jegens die gene die ſy aen haer hadden geſonden: Savoyen ende die Churfurſten hebben haer voor de haere gelijcke Eere ende qualiteyt gegeven / ende haer doen verwillekomen. Aen den Nuncius van den Paus geſonden hebbende / is hy de eerſte mael upt geweeſt / ende heeft de tweede mael ſich doen excuſeren / alſoo hy onthleet was.

Den 13 voor-middagh hebben haer de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck een Viſite gegeven / met groote Pompe ende magnificentie / haer gants beleefdelijck ende minnelijck beſegenende / gelijck mede na den middagh gedaen heeft eene van de Ambaſſadeurs van Portugael, alſoo den anderen ſieckelijck was.

Den 14 voor-middagh hebben aen haer geſonden / Spaignen / Portugael ende Venetien / verſoeckende haer Viſiten aen de Heeren Staetſche te doen / gelijck dan die vier Ambaſſadeurs van Spaignen dien naer-middagh haer hebben weſen beſoecken / geaccompagneert weſende met Hellebardiers ende Mouſquettons / in maniere als Vranckrijck hadde voor gedaen / haer geſamentlijck ende alle vier in 't particulier den tijtel gegeven van Excellentien, ende alſoo verbolgens d'andere.

Ende alſoo ſy vergeten hadden een Publijck Pitſier mede te nemen: ſo hebben ſy daerom geſchreven. Haer Ho. Mog. hebben getoont dat haer aengenamer ſoude zijn geweeſt / dat ſy aen den Nuncius van den Paus niet hadde geſonden: Maer nu ſulex geſchiet was / ſoo ſchreven haer Ho. Mog. dat ſy haer daer van voortaen wilden onthouden / oock geen Viſiten van den Nuntius ontfangen. Wyders hebben haer toegeſonden een Publijck Pitſier in gelijckheyt van 't kleynſte; 't welck by de Heeren haer Ho. Mog. Gecommitteerde te Velde / geduprende de Campaigne / wiert gebruyckt.

Hier te voor is geſeyt wat in December laeſtleden de Marquis de Caſtelrodrigo tot af-ſonderlijcke handelingh ſchreef. Den 22 Januarij openbaerde ſich al weder tot dien eynde eenen van der Lucht, die ſoo wel aen Zijn Hoogheyt als aen den Heer van Gent, ter Vergaderingh preſiderende / upt den naem van welgemelden Marquis verſocht Paſpoorten voor ſoodanige als hy ſoude begeeren herwaerts te ſeynden / om openingh te doen tot Vrede-Handel in den Hage / waer op hem deur den Heer Preſiderende is tot antwoort geſeyt; datmen alhier in geen particuliere Handelinge konde treden / maer dattet tot Munſter moeſte geſchieden: met by-voeginge / dattet de Regeeringh alhier aengenaem ſoude zijn, dat by met deſe antwoort ten ſpoedighſten van hier vertrecke.

Sulex is aen den Ko. Franſchen Reſident alhier / ende aen den Koninck ſelfs deur den Ambaſſadeur van deſen Staet / gecommuniceert; oock geſchreven aen

de

de Heeren Plenipotentiariſſen tot Munſter: om te toonen dat hare Ho. Mog. niet begeerden af ſonderlijck / oock niet in den Hage te handelen/maer tot Munſter: alwaer de Heeren Extraoꝛdinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van deſen Staet (haer entrée / receptie / ende congratulatien tot de meeſte eere van dien gepaſſeert zijnde) den 15 doende haer contrevisite aen de Heeren Extraoꝛdinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van Vꝛanckrijck van de ſelve oock ſeer honorable receptie/ in ende uytleydinge ontfangen hebben / zijnde de Heeren Hertoge van Longueville tot aen haer Caroſſe upt gekomen / die begeert heeft dat ſy alle te ſamen voꝛ ſouden ingaen tot in de Zale van audientie / alwaer ſy vonden d'Heeren Graven van Avaux, ende Servient, welcke in andere hupſen gelogeert zijnde / een wepnigh voꝛ haer aldaer van bupten gekomen waren; De Hooghgemelte Heer Hertoge heeft haer oock d'eerſte plaetſe doen nemen / pder van haer hp de hant leydende / ende placerende / ende nam de ſelve/ ende d'Heeren Graven/ daer nae de onderſte plaetſe. Ende nae dat ſy de bedanckinge ende andere gewoonlijcke complimenten hadden gedaen voꝛ de Eere / haer op der ſelver aenkomſte ende in de eerſte ſolemnele Viſite/in de alderbeſte foꝛme beweſen/heeft Zijn Hooghept verklaert / dat Vꝛanckrijck daer was gelogeert om den Staet van haer Ho. Mog. meer ende meer te verheffen/ ende de ſelve in gelijckhept te tracteren. Ende indien haer ergens pet anders ofte minder ſoude mogen wedervaren/ dat ſy 't ſelve ſolden doen ende helpen repareren / ende niet gedogen/ dat den rangh ofte dignitept van haer Ho. Mog. in eenige manieren ſoude woꝛden verkoꝛt. Waer na ſy t'ſamen geballen zijn in verſchepde familiare diſcourſſen / alle te ſamen tenderende tot Continuatie ende vaſt-ſtellinge van onderlinge goede confidentie ende coꝛreſpondentie. Ende terwijlen ſy hp den anderen waren/zijn haer Dienaren met wijn getracteert gewoꝛdē/ ende zijn ſy verbolgens van den Heere Hertoge tot aen haer Caroſſe weder upt-gelept / blijbende de ſelve ſtaen tot haer Caroſſe avanceerden / ende op de ſelve maniere als ſy van Zijn Hooghept gericipieert waren. Den Heere Contarini Ambaſſadeur van Venetie hadde haer wel te voren ſijne Viſite laten pꝛeſenteren / die zijn ſy evenwel genootſaeckt geweeſt wat upt te ſtellen: ſulck den ſelven Heer Ambaſſadeur haer des nae-middaghs ſolemnelijck is komen beſoecken ende verwillekomen; hebbende onder allerhande diſcourſſen verhaelt in wat vougen de Sereniſſme. Republijcke tot de Mediatie was verſocht/ ende hp berept was hem ſelven mede tot dienſte van haer Ho. Mog. ende hare weder partye te laten emploperen / te meer alſoo ſonder ende bupten haer Hoogh Mog. niet alleen de generale Vꝛede ſoude te rugge blijven/ maer oock als haer Ho. Mog. met hare wederpartye konde vereenight worden, het generale werck apparent voortganck ſoude gewinnen. Hp verhaelde daer hp de ſwarighept daer in de Republijcke haer bevonde doꝛ inbaſie van den Turck / ende hoe veel de gemeene Chꝛiſtenhept daer aen was gelegen / dat de ſelve in tijts mochte geſtupt woꝛden.

Sp hebben daer op ſijn pver ende bevoiren ghepꝛeſen / hem voꝛ ſijne officieuſe aenbiedinge bedanckt / doch het ſtuck van de mediatie ongeroert gelaten / ende is alſoo den ſelven Ambaſſadeur met gelijcke ceremonien in 't ontfangen / in ende uytgaen/ als andere gekroonde hooſden van haer geſchepden. Den tweeden Ambaſſadeur van Poꝛtugael Don Pedro de Caſtro hadde haer wepnigh te voꝛ met gelijcke ceremonien gevisiteert / ende is van haer als voren gereſcontreert. Sp zijn tuſſchen beyden mede begroet van wegen een Miniſter van den Keyſer daer tot Munſter reſiderende / die haer ſijne Viſite heeft laten aendienen. Dan alſoo de

Keyſerſche Ambaſſadeurs nae Oſnabrugge waren vertrocken / hebben ſy voor best ingeſien / eerſt te vernemen / wat ſy van de ſelve noch ſouden hebben te verwachten / ende de offre haer van den Reſident gedaen middeler tijt te dilaperen. Inſgelijcx zijn ſy in perſoon gegroet van een Reſident van de Koning van Spanjen / Kuyermans genaemt / die haer ſeyde van den Grave van Peneranda daer toe gelaſt te weſen / ende aldaer eenige Jaren gereſideert ende oprze te hebben om d'Heeren Ambaſſadeurs van Spaignen te aſſisteren.

Den 16 voor de middagh hebben ſy de contrabiſite gedaen aen de Heeren Ambaſſadeurs van Spaignen, die haer gelijckelijck aen haer Karoſſen zijn komen ontfangen / ende voor verſcheyden gemacken in de Kamer van audientie laten voor in gaen / de eerſte plaets ende eerſte ſitten gegeven hebben. Ende naer dat ſy een compliment van bedanckinge ende offre van haer dienſten hadden gedaen / ende verklaert tot wat eynde ſy derwaerts waren geſonden / heeft den Grave van Peneranda het woort genomen ende een langh diſcours in 't Latijn gemaeckt / dat de ſegenwoordige by-een-komſte om goede ende noodtwendige ſaken aengeſtelt was / ende als partyen van weder-zijden daer toe goeden wille ende intentie wilden bybrzengen / dat daer van een goede uytkomſte ſtonde te verwachten / ende hoewel in voorgaende tijden animoſitepten waren geweeſt / dat men ſegenwoordigh het gepaſſeerde in vergetenheyt en bezijden moſte ſtellen / ende alleen letten op het toekomende / weſende ſy luyden genegen ende gelaſt / om met den Staet van haer Ho. Mog. vrzuntſchap ende Confraternitept ende fœdus perpetuum ('t welck waren ſijne eygene woorden) te maecken / de Commercien allomme te herſtellen / ende een vaſte en durable ruſte helpen bevorderen / protesterende voor Godt / dat ſy luyden oprecht ende ongeveynſt in alles ſouden gaen / ende dat Godt qui eſt ſcrutator cordium (dit waren ſijn woorden) ſoude onderſcheyden ende oordeelen die anders deden. Sy hebben daer tegens verklaert / dat haer Ho. Mog. ende de Nederlantſche Natie van alle ouden tijden gehadt hebben de reputatie van ſinceritept ende goede trouwe / ende deſe hooghwichtige Actie de ſelve ooch ſouden toonen ; ende dat haer Ho. Mog. gejudiceert hebbende een generale vaſte ende Beden-dagh / die ſy gelaſt waren den volgenden dagh mede aldaer te celebreren / daer mede men openlijck betoonden / dat de ſelve in den Name Godes deſe handelinge willen laten beginnen / ende niet als ter goeder trouwe met oprechte meeninge daer in laten procederen : ſy quamen daer na in verſcheyden propoſten van de Commercien / die eertijts tuſſchen Nederlant ende Spaignen hadden gefloreert / ende voor de Oorlogen waren geinterrompeert / van de gelegenthept van Munſter ende hare reſpective Logementen / van de gemeenſchap die Nederlant met Duytſlant hadden gehadt / waeromme ſy (onder anderen) ſeyden ooch genoodſaeckt te weſen de complimentare Viſiten te doen ende te ontfangen van ende aen die gene / die uyt het Duytſche Rijck herwaerts waren geſonden / ende haer dan terſtont gereet te ſullen houden tot de aengebodene communicatie. Ende dewijle deſe entrevue ontrent een uyr was duyrende / zijn ſoo wel haer Edellupden als Dienaren in verſcheyden Kameren magnifiquelijck / ſoo met verſcheyde ſpijſe / als wijn / van de Spaenſche Edellupden ende Dienaren getractcert gewoorden / ende zijn ſy met gelijcke oordre wederom upt-gegaen / ende uptgelept van alle die vier Ambaſſadeurs tot aen haer Karoſſe toe / rontſom de welcke de Spaenſche Staffiers ende Muſquettons tot aen de poorte ſtonden gerangeert / gelijck ſy de ſelve in 't inkomen mede hadden bevonden / ende haer met huygen van hare reſpective wapenen voor

ende

ende naer reverentie hebben gedaen. Den ſelven dage des naer-middaghs hebben ſy de contravisite gedaen/ eerſt aen de Ambaſſadeurs van Portugael Andrada ende Caſtro, welck eenigh different onder den anderen hadden/ aengaende haer by-eenkomſte/ doch haer daerinne hadden vergeleken/ om haer in 't Logement van Caſtro te ſamen te ontfangen/ ende daer na aen den Ambaſſadeur van Venetie; van alle welcke ſy reſpectivelijck met gelijcke ſolemnitepten zijn ontfangen/ ende uytgeleyt/ ende/ ſoo wel als de Franſche ende Spaenſche te haren overblaedigh gedaen hadden/ met de titulen van Excellentien. De Portugeſche Ambaſſadeurs klaeghden ſeer over het ongelijck den Prince Eduardt, Broeder van haren Koninck/ met ende in ſijne gevanckeniſſe aengedaen/ende den Ambaſſadeur van Venetien vermaende van ſaecken van Brazil/ wenſchende dat de ſelve geen ongemack of alteratie tuſſchen Portugael ende haer Ho. Mogende mocht veroorſaken/ hy brachte oock wederom te paſſe de mediatie/ by occaſie dat die van Munſter aen hem hadden verſocht by de ſamentlijcke Ambaſſadeurs te willen mapenneren/ dat inde aenſtaende Paſen gene inſolentien oft vertoeningen mochten gepleegt worden/ 't welck hy aen haer mede was verſoeckende/ ende in 't generael heeft den gemelten Ambaſſadeur haer ſoo in de Viſite als contravisite verklaert/ tot deſe tijt toe gene vruchten gedaen te hebben in de bevredinge van de partyen, met ende tuſſchen welcke hy hadde getracteert ende ſich ſelven geinterponeert.

Den 18 quam de Heere Eerts-biſſchop van Camerijck haer alleen een particulijere/ doch ſolemneele Viſite doen/ ende onder andere verklaert/ in het generalatſchap van Pater Iohan Nay geſuccedeert/ ende genegen te weſen gelijcke officien te doen/ te meer alſoo hy ſepde de goede ende oprechte intentie van de Koninck tot behoudinge van de Nederlanden uyt Sijn Maj. eygen mondt verſtaen tehebben.

Den 24 hebben ſy haer reſpective plein-pouvoirs met de Heeren Spaenſche verwiſſelt: dat van deſen Staet is hier voor geſtelt: dat van Spaignen luyde als volght:

DOn Phelippo, door Godts genade, Koningh van Caſtilien, &c. alſoo ick de ruſt ende vreedſaemheyt der goede ende getrouwe Onderſaten van *Mijn gehoorſame Provintien* van Nederlant wenſche, ende de ſelve van ſulcken langhduerigen ende bloedigen Oorlogh gaerne ſoud ontlaſten, oock *om hier door te meerder te komen diſponeren de algemeene Vrede in Europe*, mitſgaders de welſtant der Chriſtenheyt; Soo had ick mijn volkomen macht verleent aen Don *Franciſco de Melo*, Marquis de Tor de Caguna, om te hooren, proponeren, capituleren ende beſluyten ſeecker Tractaet van Treves ende Vrede *met de Staten der Vereenighde Provintien* van Nederlant, achtende nu mijn plicht by order te weſen ten fijne vandien de volle macht, die den voorſz Marquis heeft (*ontrent by voorvallende occaſie daer 't van noden mocht weſen*) op eenen anderen Perſoon te ſubrogeren ende continueren. Derhalven, om de groote ſatisfactie en vermoyingh die ick heb, vande voorſichtigheyt, verſtant, ende ervarentheyt van u *Don Gaſpar de Bracamont*, Graef van Peniorando, Edelman van mijn Kamer, ende van mijn Raden ende Juſtitie, mijn Ambaſſadeur Extraordinaris by den Sereniſſime Keyſer Ferdinandus, mijn ſeer waerde en beminden Broeder ende Neef, ende *Plenipotentiaris over de algemeene Vrede*, ende vertrouwende, dat ghy ſult doen 't gene ick u ſal Committeren ende belaſten, als meeſt betamelijck tot de gemeene welſtant *mijn gehoorſame Provintien*, ende van mijn dienſt, ſoo verleen ick u by deſen alle mijn macht,

facul-

faculteyt ende authoriteyt inder breedſte ende volkomenſte forme, als doenlijk ende van nooden is, om voor my, ende in mijn Naem, mijn Koninghlijcke Perſoon repreſenterende, te hooren ende proponeren, capituleren ende beſluyten ſeker Tractaet van Treves of Vrede met de voornoemde Staten der Vereenigde Nederlanden: en by aldien den voorſz Marquis de Tor de Laguna of eenigen anderen Perſoon het geintroduceert ende begonnen ofte der ſelver onderhandelinge geadmitteert mochte hebben, ſoo ſult ghy mogen continueren tot dat het volkomelijck ende metter daet met recht-matige ende redelijcke Conditien beſloten ſal weſen, u tot dien eynde gelijcke macht, commiſſie ende authoriteyt verleenende, als ick heb. *met macht om een ofi meer Perſonen te ſubſtitueren*, geſamentlijck of in 't byſonder, u vertrouwende, dat de geen, die ghy kieſen ſult, ſoodanigh ſal weſen, als over 't voorſz Tractaet tot mijn dienſt betamelijck en dienſtigh ſal zijn; ende om deſe reden meught ghy doen ende doet alles, dat u goet duncken ſal tot 't beſluyt vandien te behooren, ende my tot de naerkominge ende ratificatie van 't geen dat daer *door u ofi door uw Geſubſtitueerden ofi Geſubſtitueerde* gecapituleert, beſchreven ende beſloten ſal worden te verbinden, met alle alſulcke clauſulen ende verſeeckeringen, als van nooden zijn ſullen, als offe alhier uytgedruckt waren, Approberende ende Ratificerende nu voor alſdan 't gene uyt krachte deſer mijne Commiſſie ende volkomene macht gehandelt ende beſloten ſal worden, als of het door mijn eygen Perſoon gedaen ende beſloten was; waer van ick hebbe doen verleenen ende verleen deſe tegenwoordige, met mijn hant ondergeteekent, met mijn ſecreet zegel gezegelt, ende by den ondergetekenden mijn Secretaris van State geparapheert zijnde, gegeven tot *Madrid*, op den *vijf-en-twintighſten Februarij* des Jaers ſeſthien-hondert vijf-en-veertigh.

Ick de Koningh
P. COLOMA.

Op ende in 't ſelve Pouvoir wierden by de Heeren Franſchę / aen den welcken men terſtont Copie gaf / ende by die van haer Ho. Mog. aengemerckt naevolgende ſcrupulen ende de fauten.

1. *Mijn gehoorſame Provintien van Nederlant.*

Het woort, gehoorſame, ſchijnt te ſupponeren en aen te wijſen dat'er noch andere ongehoorſamen zijn.

2. *Om hier door te meerder te konnen diſponeren de algemeene Vrede in Europa.*

Deſe woorden konnen niet verſtaen worden, dan van een *particulier* en beſonder Tractaet; en het Tractaet van *Munſter* behoort *generael* en algemeen te zijn.

3. *Met de Staten der Vereenighde Provintien.*

Sy willen niet tracteren en handelen, dan met mijn Heeren de *Staten*, en maecken geen gewach van hun *Bondgenoten* en geallieerden.

4. *Om by voorvallende occaſie, daer 't van nooden mocht weſen.*

Deſe woorden betoonen noch dat de macht niet gemaeckt is, dan voor een *particulier* en beſonder Tractaet; dewijl de volle macht niet, dan by occaſie, kan dienen.

5. *En Plenipotentiaris over d'algemeene Vrede.*

Indien mijn Heer de *Penoranda* een Plenipotentiaris is, ſoo behoeft hy geen *particulieren* en beſondere Commiſſie.

6. *Mijn gehoorſame Provintien; de Vereenighde Provintien.*

De Repetitie en herhalingh deſer woorden, en de tegenſtellingh van *Vereenighde Provintien* met *gehoorſame* Provintien is niet ſonder deſſein en voornemen.

7. *Met*

7. *Met macht om een of meer perſonen te ſubſtitueren.*

Door ſubſiſtuiten met mijn Heeren de Staten te handelen, komt niet over een met d'erkentenis van de Souveraineteyt, en met de tytel van Hoogh Mogende, aen hun Ambaſſadeurs gegeven.

8. *Door u, of door uw Geſubſtitueerden.*

Het woort, of, 't welck ſcheydingh maeckt, wijſt aen dat, als mijn Heer van *Penerãda* preſent en tegenwoordigh is, de macht der anderen ceſſeert en ophout.

In 't eynde gebreeckt de clauſe en 't beſluyt, die in de macht is van te handelen met de Volmachtighden van Vranckrijck.

De ſubſtitutie van den Graef van Penerande op de Heeren Erts-Biſſchop, Saavedra, ende Brun luyden als volght.

DOn *Gaſpar de Braccamonte* en *Guſman*, Edelman vande Camer van Sijne Majeſteyt, van Sijne Koninghlijcke Raden vande Camer ende Juſtitie, ſijnen Ambaſſadeur extraordinaris in Hoogh-Duytſlant, den eerſten Plenipotentiaris tot het Tractaet vande gemeene Vrede tot Munſter. Alſo 't den Coningh mijnen Heere, dien Godt beware, gelieft heeft my op den 25 *Februarij des voorſz Iaers* 1645. te verleenen de Plenipotentie en volle macht, om met de *Staten van de Vereenighde Nederlanden* Treves ofte Vrede te tracteren, zijnde vanden inhout naervolgende, van woort tot woort.

Hier volght het voorgaende Pouvoir.

Derhalven uyt kracht van d'authoriteyt ende permiſſie, die Sijne Majeſteyt gelieft my te verleenen om de Plenipotentie op een oft meer Perſonen geſamentlijck oft byſonderlijck te ſubſtitueren; Soo hebb' ick genomineert ende nominere de Heeren Broeder *Ioſeph Berganie* gekoſen Erts-Biſſchop van Cameryck, ende *Don Diego de Saaveda Faxardo*, Ridder van d'order van Santiago, vanden Rade van Indien van wegen Sijne Majeſteyt, ende *Anthonio de Brun*, Raed van Sijne Majeſteyt inden Hoogen Rade van Vlaenderen, *alle Plenipotentiariſen tot het Tractaet vande generale Vrede tot Munſter. Aen de welcke* ende elckeen derſelve ick geſubrogeert ende geſubſtitueert hebbe, ſubrogere ende ſubſtituere, hun-lieden gevende ſodanige macht ende commiſſie als ick hebbe, omme t'ſaem ende apart in mijne *preſentie oft abſentie*, oft by hoedanige andere verhinderinge (in conformiteyt vande clauſulen der voorſz Plenipotentie) Vrede oft Treves oft eenigh ander Tractaet van wegen Sijne Majeſteyt te mogen confereren, handelen, in 't particulier t'adjuſteren ende te beſluyten met Sijne Excellentie de Heeren *Bartolt van Gent*, *Iuan van Mateneſſe*, *Adriaen Pauw*, *Iuan de Knuyt*, *Godart van Reede*, *Fran. de Donia*, *Guillermo Ripperda*, *Adriaen Clant de Sreedum*; die de hoogh-gemelte Staten der Vereenigde Provintiẽ hebben genomineert tot haer-lieden Ambaſſadeurs extraordinaris in Hoogh-Duytſlant, ende Plenipotentiariſſen voor het Tractaet van Munſter. Tot welcken eynde ick gedepeſcheert hebbe ende deſpechere deſe tegenwoordige ſubdelegatie ondergeteeckent zijnde met mijne hand, gezegelt met het Zegel mijner wapenen, ende geparapheert door den ondergeteeckenden Secretaris van Sijne Maj. ende van den Ambaſſadeur alhier. Tot Munſter op den 24 Ianuarij, des Jaers 1646. was ondergeteeckent Den Hertogh van *Penneranda*.

Te letten dat ick op den ſelven dagh van dato deſes hebbe geexhibeert de Copye vande origineale Plenipotentie van Sijne Majeſteyt, ende deſelve gelevert aende

voorſz Heeren Ambaſſadeurs extraordinaris in Hoogh-Duytſlant, ende Plenipotentiariſſen tot deſe Vergaderinge van Munſter door de Heeren Staten Generael vande geunieerde Provintien van Nederlant. Onder geteeckent den Graeff van *Peneranda*, leger, door laſt van Sijne Excellentie *Del Campo*.

De remarques daer op waren deſe :

In de Subdelegatie. *Alle Plenipotentiariſſen tot de gemeene Vrede te Munſter.*

Soo ſy Plenipotentiariſſen of Volmachtighden zijn, waerom dan Commiſſie aen hen gegeven? 't welck aenwijſt dat dit *Pouvoir*, en deſe macht niet voor *Munſter* gemaeckt is.

In mijn preſentie of abſentie.

Hy heeft dit Pouvoir en deſe macht niet door de geen, die aen hem gegeven is. Hy vergroot en breyt ſijn Commiſſie uyt.

De geſeyde Staten.

Een weynigh bedachte wijſe van ſpreken, en oneerbiedighlijck in een particulier en beſonder man.

Het Pouvoir en de macht-brief des Koninghs is om te handelen *con Eſtados*, of *met de Staten*; en de Commiſſie des Graefs van Penoranda noemt de genen, met de welcken men handelen ſal.

Oppet Pouvoir van de Heeren Staetſche vonden de Spaenſche te ſeggen 't geene volght:

De Plenipotentiariſſen, of Volmachtighden des Koninghs van Spanjen, communicatie gehadt hebbende met de volle macht der Heeren Volmachtighden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, hebben de twee volgende puncten geobſerveert en geremarqueert, daer, naer hun gevoelen, eenige ſwarigheden tuſſchen ſouden konnen komen.

Eerſtelijck daer geſeght is dat, in geval van *noodſakelijck afweſen*, of *ongelegentheyt* van eenigen der geſeyde Heeren Volmachtigden, d'anderen in grooter getal *ſullen mogen hooren, tracteren, &c.* ſchijnt dat de toeſettingh van *noodſakelijck*, by *afweſen* gevoeght, wel zou mogen wegh-genomen worden, om dat ſoodanigh een *noodſakelijckheyt* niet zou konnen worden geverificeert; en dieshalven zou'er altijt twijffel van de kracht en waerdigheyt van 't Tractaet blijven, uyt oorſaeck van de ſchroom, die men zou behouden van of 't afweſen *noodſakelijck* of niet geweeſt zou hebben.

Ten tweede, in 't eynde, en in 't beſluyt van de geſeyde volle Macht vint men niet, dan een belofte van *toekomende Ratificatie*, in placts dat men een tegenwoordige daer by behoorde te voegen, ſeggende: *Dat van nu voortaen, gelijck oock alſdan, de Staten der Vereenigde Nederlanden Approberen en Ratificeeren alle 't geen, 't welck door de gezeyde Heeren, hun Plenipotentiariſſen en Volmachtighden, getracteert, geſloten en veraccordeert ſal worden.* Gelijck men vind in de Volmacht der geſeyde Plenipotentiariſſen en Volmachtigden van Spanjen. Te Munſter, op d'acht-en-twintigſte van Januarius, 1646.

Den 27 Januarij weder te ſamen komende; wiert over de ſelve pouvoirs gediſcoureert: de Heeren Spanſche ſeyden dat ſy ſouden upthengen een gelijck Pouvoir als te voor Vranckrijck met haer had geconcteteert; of in ſulcker voegen

als

als haer Ho. Mog. selfs souden mogen goet vinden: versochten dat dien onvermindert mocht werden voort-gevaren ten principale. De Heeren Staetsche hadden terstont de Copie van 't Spaens pouvoir ende substitutie aen haer Hoogh Mog. over gesonden; ende op het gemelde versouck ende aenbiedinge der Heeren Spaensche hebben geen reden gevonden om te weygeren (onder reserve van te sullen afwachten last ende antwoort van haer Ho. Mog. nopende 't selve pouvoir) d'aenhooringe van d'openinge die sy (Spaensche) ten Principale souden doen. 't Welck was/ eerst by monde/ ende daer na by geschrifte/ 't gene volght.

Wy, de tegenwoordige Plenipotentiarissen en Volmachtigden des Koninghs van Spanjen, onse Heer, die het tegenwoordigh Papier tekenen, seggen dat in de sessie of sittingh, die wy gister hadden met de Heeren Plenipotentiarissen en Volmachtigden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, minnelijck verdragen en veraccordeert wiert, dat, dewijl wy van weer-zijden onse Volmachten onderlingh hadden verwisselt, men van de principale saeck zou komen te handelen, sonder prejuditie der noten en observatien, die wy beyde op de geseyde Volmachten maeckten, en de geseyde Heeren Volmachtigden van de Staten der Vereenigde Nederlanden verklaert hebbende, dat sy bereyt waren om d'ouvertures en openingen te verstaen, die wy, van wegen Sijn Majesteyt, wilden doen, tot een begin van 't Tractaet.

In de Name Godts, en tot sijn dienst, en tot welstant en rust van de Christenheyt, en besonderlijck van de Ondersaten der Nederlanden, die sedert soo veel Jaren de rampen en swarigheden van so bloedigen Oorlogh geleden hebben, versekert zijnde van de goede meening en wil sijner Majesteyt, en van de groote begeerte, die hy heeft tot de rust en gerustheyt der geseyde Lantschappen van Nederlant.

Soo proponeeren en voorstellen wy aen de geseyde Heeren Volmachtigden der geseyde Staten een Treves of bestant, en gelijck de gene, die gemaeckt wiert in 't Jaer *sesthien hondert en negen*, volgens 't model en 't voorbeelt van 't geseyde Tractaet, dat doen gemaeckt wiert. En vermits sedert de tijt, dat het geseyde bestant gemaeckt is, d'ervarentheyt getoont mocht hebben dat men eenige puncten van de genen, die alree verhandelt zijn, en anderen, behoorde wegh te nemen, by te voegen, of te verklaren, en dat het dienstigh zou schijnen sulcks te voorkomen, tot grooter sekerheyt, bestandigheyt en betamelijckheyt van de geseyde Treves of bestant, soo sal 't aen de beyde partyen geoorloft zijn de puncten en artijkelen, die sy nootsakelijck sullen gelooven, in een besonder geschrift te stellen; welcke besondere en getekende schriften van weer-zijden op een selve dagh, die men stellen sal, overgelevert sullen worden, op dat zy, na dat men die door een minnelijcke en oprechte conferentie ge-examineert heeft, in de beste en betamelijckste forme magh sluyten en determineren, om tot de welstant, rust en gerustheyt der geseyde Landen te geraken. Te Munster, dese acht-en-twintighsten Ianuarius, in 't Jaer 1646. was getekent *el Comtede Penorande, Frater Ioseph, Erts-Bisschop van Camerijck, Don D. Savedra, Faxardo en A. Brun.*

Sulcx oock aen haer Ho. Mog. over gesonden zijnde: soo heeft de handelingh tot Munster moeten stille staen: alsoo de Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet niet konden noch begeerden yets t'antwoorden op de Spaensche propositie: voor ende al eer het pouvoir (als Fundament van de handelingh) soude zijn vast gestelt/ om 't welck wel te concipieren/ ende oock te delibereren of men dien onvermindert/ ende hoe men met de Spaensche soude mogen voortvaren in de

handelingh ten principale / lange beſoignen zijn gevallen / ende ſpecialijck den 24 Februarij in preſentie van Zijn Hooghept als wanneer die van Hollant hebben ingebracht volgende advijs.

Dat volgens het verſouck van de Spaenſche Plenipotentiariſſen upttet pouvoir van de Plenipotentiariſſen van deſen Staet ſouden werden gelicht het woort neceſſaire of nootwendigh, invoegen dat in plaets van alsdaer te ſeggen by neceſſaire of nootwendige abſentie, ſimpelijck ſouden werden geſept by abſentie.

Maer wat aengaet de verſochte Clauſule van ratificatie de preſenti, dat de ſelve ſoude werden ge-excuſeert / als hier te Lande ongehoort / ende ſtrijdigh met de Conſtitutie van deſen Staet: ende dat daerom in plaetſe van de voorſz clauſule eenen ſeecheren tijt totter inbringen van de ratificatie by onderlinge concert ſoude vaſt geſtelt / ende van de Spaenſche Plenipotentiariſſen geen hooger of ſcherper ſtipulatie van ratificatie werden gevordert / als men van wegen deſen Staet gemeynt was toe te ſtaen.

Ten tweeden / dat raeckende het pouvoir van de Spaenſche Plenipotentiariſſen voor de Kroone van Vranckrijck uptgebracht / d'Extenſie van de ſelve roerende de tytelen / aen de Koningh van Spanjen daer in gegeven / mette voordere ingredienten van dien ſouden werden gelaten aen de directie ende goetvinden van de Heeren extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Hooghgedachte Syne Majeſteyt van Vranckrijck.

Ten derden / dat hare Ed. Grootmog. hebben geoordeelt dat ſoodanige hooghwichtige materie upt een originneel pouvoir directelijck komende van den Koningh van Spanjen / ende niet by forme van ſubſtitutie behoort te worden verhandelt; Dat daer-en-boven in 't boven-genoemde pouvoir verſchepde clauſulen werden bevonden / daer op meer-gemelde Heeren Gecommitteerde bedenckelijckheden waren moverende / wiert daerom beſt geoordeelt het voorſz pouvoir daer te laten / ende volgens advijs van d'andere Provincien ſelf van wegen deſen Staet upt te brengen ſoodane Concept als men ten beſte van deſen Staet ſoude voordeelen te konnen vinden.

Ten vierden / dat het boven-geroerde Concept gelijck het ſelve voor oghe van haer Ho. Mog. op het papier was gebracht / by haer Ed. Grootmog. voor goet wert ingeſien ende aengenomen: behoudens nochtans dat de tytels aen den Koninck van Spanjen in 't ſelve Concept gegeven breeder gaen / als by de Spaenſche paſpoorten voor deſen uptgebracht / de ſelve werden bevonden neder te zijn geſtelt / gedateert in Saragoſſa den 19 Novembris 1642. dat daerom beter wert geoordeelt niet verder te gaen in de voorſz tytels als volgens opgemelte paſſepoorten / ende dien-volgens dat de voorſz tytels in 't voorſz Concept ſouden werden gedreſſeert in voegen hier na volgende.

Don Philippe door Godes genade, Koningh van Caſtilien, &c. Erts-hartoge van Ooſtenrijck, Hartogh van Borgondien, van Brabant, van Mylaen, Graef van Absburgh, van Vlaenderen, Tyrol, Barcelona, Heer van Biſcayen ende van Molina, &c.

Mede is goet gevonden dattet voorſz Concept ſoude werden geamplieert mette clauſule van ratificatie van het gene / dat voor het upbrengen van de meer-genoemde volmacht tot Munſter / mette Plenipotentiariſen ſoude mogen zijn getracteert.

Ten vijfden / raeckende het gemoveerde van den Heer Reſident Braſſet boven geroert:

geroert: hebben beſt gevonden in het opgemelde Concept des geen gewach te maken/ maer d'extenſie dient halven te laten ſoo die jegenwoordelijck by het voorſz Concept was gedaen.

Eyndlijck dat de Plenipotentiariſſen van deſen Staet van de Spaenſche Miniſtres ſouden afvorderen een Pouvoir volgens het meer-gemelde Concept; ende ingeballe de ſelve ſoodanigh pouvoir verklaren jegenwoordigh niet upt te konnen brengen; maer daerom na Spanjen te moeten werden geſchreven/dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet/daer op ſouden ſtil hebben te ſtaen/ſonder met de begonſte onderhandelingh voort te varen: verſouckende alleen verklaringe binnen wat tijt de Spaenſche Plenipotentiariſſen het bewuſte pouvoir ſouden konnen upthrengen/ ſonder van eenige continuatie van handelingh gewach te maecken. Doch ingeval meer-gemelde Spaenſche Plenipotentiariſſen upt eygen motyf preſentatie mochte komen te doen/om tot vorderingh van de handelingh een acte upt te ſullen brengen/ onder beneficie van de welcke de voorſz onderhandelingh (geduprende de verwachtinge van 't voorſz pouvoir) ſoude mogen werden gecontinueert; dat indien gevalle de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden hebben te beſorgen/ dat de ſelve acte in ſubſtantie contineerde het navolgende/ te weten.

Dat de Plenipotentiariſen van Spanjen/ op eere/vromighept ende ter goeder trouwe beloofden upt te brengen binnen ſeeckeren tijt/inde voorſz acte upt te drucken een pouvoir geconcipieert in de volgende maniere (doende inſertie van 't voorſz pouvoir in de boven-genoemde acte) beſluytende eyndlijck de voorſz acte/ dat meer-gemelte Spaenſche Plenipotentiariſen berept ende volveerdigh waren/ geduprende den tijt/ dat de voorſz volmacht upt Spanjen wert verwacht/ mette boven-genoemde Plenipotentiariſen van deſen Staet de begoſte onderhandelingh te continueeren: welcke acte bekomen zijnde/ dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden vermogen voort te varen mette begoſte onderhandelingh/ ſonder eenige naerder reſolutie van haer Hoogh Mogende te verwachten. Gewende niet te min van dit ende andere haer wederwaren prompte advertentie daer ende ſoo 't behoort.

Dit was het advijs van Hollant: reſecterende het meeſtendeel van de opgemelte Franſche remarques: begeerende alleen het pouvoir volgens concept hier na te ſyner tijt volgende. Maer het advys van S. H. was dat ſimpelijck alle handelingh behoorde ſtil te ſtaen/ſoo langh/ende terwyle het nieuw pouvoir upt Spanje moeſt komen: alſo het pouvoir/ ſeyde hy/was het fundament ende baſis vande handelingh/ ſonder ende te voor/ het welcke men in 't minſte niet behoorde pers te timmeren aen ſoo hooghwichtigh ende importants werck.

De Provincien namen Coppe van 't Hollants advys/ om aen de Heeren haer principalen te communiceren.

Terwijle men in deſe deliberatien was: ſoo zijn ingekomen genough op eenen tijdt twee ſeer hoogh eclatterende tydingen. 't Eene was het Huwelijck tuſſchen den Koninck van Vranckrijck ende de Erf-Princeſſe van Spanjen: 't ander was/dat de Koningh van Spanjen de geheele Vrede-handelingh ſtelde in handen van ſyne Suſter de Koninginne regente in Vranckrijck. Beydes aengaende ſal ick ſtellen de formele propoſitie of communicatie op dat ſtuck gedaen deur den Heer Prince van Oranje/gelijck ook de formele relatie by de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt, expreſſelijck om ende op dat ſtuck herwaerts gekomen/ op het tweede gedaen.

Openingh van 't Huwelijck tusschen den Koninck van Vranckrijck ende de Princesse van Spanjen.

„Woensdagh den 28 Februarij heeft sijn Hooghept de Heer Prince van Oran-
„gie ter Vergaderinge aen haer Ho. Mog. gecommuniceert/dat hem upt Vranck-
„rijck openinge is gedaen dat tusschen den Koninck Louys de XIV. van die naem/
„ende de Princesse van Spanjen een huwelijck is gesloten/ op conditie dat de
„Koninck van Spanjen aen de Kroone van Vranckrijck soude laten volgen ende de
„selve Kroone in-lyven de Souverainiteyt van de Nederlantsche Provincien van sijn
„ressort ende gesach, ende dat dese sue Provincien binnen drie weecken aen de Kro-
„ne van Vranckrijck souden werden ingeruymt, ende dat het selve door verscheyden
„andere uyt Brabant herwaerts komende, wert geconfirmeert. Voorts/dat beyde de
„hoogst-gemelte Koningen, dese Vereenigde Provincien sullen laten by haer gesagh
„ende Souverainiteyt; dat de Koninck van Vranckrijck aen Spanjen soude cederen
„Cataloigne, ende dat de Koninginne Regente Moeder van den hoogst-gemelte
„Koningh Louys de XIV. versouckt van dese Geunieerde Provintien dies-aengaen-
„de te verstaen hare goede meeninge ende intentie, hoe sy haer daer in sal Gouver-
„neren. Waer na syne hoog-gemelte Hooghept versocht wesende in 't gene voorsz
„is/ te willen voorneeren Sijne Hooghwijse consideratien ende advijs/ heeft dies-
„aengaende verklaert/ datmen de hoogst-gemelte Coninginne soude behooren alle
„'t selfde toe te staen, mits datse in conformite van het Tractaet den 8 Februarij
„1635. tusschen de Kroone van Vranckrijck ende desen Staet tot Parys gesloten, uyt
„de voorsz Spaensche Nederlanden aen desen Staet soude laten volgen de partage
„by het voornoemde Tractaet ten behoeve van de selve gestipuleert. Hier na gele-
„sen wesende het schrijftelijck rapport 't welck de Heeren van Heemstede ende de
„Knuyt gisteren mondeling hebben gedaen ende huyden overgelevert/ heeft Sijn
„hooghst-gemelte Hooghept daer op versocht wesende/ te willen voorneeren syne
„hooghwichtige consideratien ende advijs/ verklaert/ dat in cas de Heeren Gede-
„puteerden van de respective Provincien souden gereet zijn als nu daer op in te
„brengen hunne respective advijsen, datmen als nu daer van soude konnen spreken:
„maer in cas datse gemeynt souden sijn 't selve te stuyren aen de Heeren der selver
„respective principalen, dat men als dan al vorens soude moeten afwachten 't gene
„op het voornoemde rapport van daer soude komen. Waer op gedelibereert zijnde/
„hebben haer Ho. Mog. syne meer hoogh-gemelte Hooghept over ende ter saecke
„van de gedane communicatie ten hooghsten bedanckt/ ende dat het de selve be-
„lieft heeft met syne hoog-aensienlijcke presentie de Vergaderinge van hare Ho.
„Mog. by te woonen; Ende hebben de respective Provincien soo van de voorsz
„communicatie van syne meer hoogh-gemelte Hooghept als van des selfs hoog-
„wijs advys/ dies-aengaende gegeven/ mitsgaders van het voornoemde schrifte-
„lijck rapport/ ende de hoogh-wyse verklaringe van syne meer hoogh-gemelte
„Hooghept dies-aengaende gedaen/ versocht Coppe/ die haer Ed. respectivelijck
„wort geaccordeert/ om by af-sendinge van yemant upt den haren/ of versendinge
„by missive alle het selfde aen hunne respective Heeren Principalen te doen ge-
„langen/ende der selver Provinciael advys daer op in te brengen ter Vergaderin-
„ge van haer Ho. Mog. 't welck sy vertrouwen/ dat sal kunnen geschieden bin-
„nen den tijt van veertien dagen naest-komende: ende sullen de Heeren Staten
„van de respective Provincien voor d'opgemelde Heeren der selver Gedeputeer-
„den ten hooghsten werden gerecommandeert alle het selfde te willen mesnage-

ren

„ren/oock haer Ed. Mog. in bedencken te geven/ of ſy reſpectivelijck niet goet en „ſouden connen vinden/ eenige upt den haren herwaerts Extraordinaris te com- „mitteren in haer Ho. Mog. Vergaderingh / met volkomen macht ende authori- „teyt / om alles/ de opgemelde reſpective ſaken aengaende of concernerende/ t'ad- „juſteren ; Voorts hebben haer Hoogh Mog. gereſolveert dat de Gecommit- „teerde van wegen de Stadt Groeningen / als oock die van de Omlanden/ tuſ- „ſchen d'Ems ende Lauwers op morgen ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. „ſullen worden beſchreven / ende de ſelve by Extract gecommuniceert 't geene „voorſz is / met ſerieus verſouck / dat ſy alle 't ſelfde de Leden van de Provincie „van Stadt ende Landen hunne reſpective Committenten met de meeſte meſ- „nage ende ſecreteſſe willen communiceren / ende daer op der ſelver Provincial „advys uptwercken/ gemerckt/ dat door ſeecker opgekomen incident de ſeſſie van „wegen de Provincie van Stadt ende Landen in haer Hoogh Mog. Vergade- „ringh jegenwoordigh in 't geheel vacant is.

Sulcx hadde Sijn Hooghept alreede des voorigen daeghs eerſt aen den Heer Raet Penſionaris Cats, daer nae op het verſouck der Heeren van Holland in der ſelver Vergaderingh gerefereert: met by-voeginge dat Syn Hooghept het hadde upt de mondt van de Colonel d'Eſtrades.

Het Rapport aengaende de Spaenſche ſubmiſſe was als volght.

HOOGH MOGENDE HEEREN,

„DE Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van u Hoogh „Mog. tot Munſter hebben goet gevonden / omme de groote Importantie „van de ſaecken haer aldaer voor gekomen / Ons te verſoucken een repſe her- „waerts in diligentie te doen / ende u Ho. Mog. te repreſenteren dat de Heeren „Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen van Vranckrijck „haer op den 21 deſer Maent Februarij hadden te kennen gegeven/ dat daeghs te „voren de Mediateurs/ namentlijck de Nonce van den Paus ende Ambaſſadeur „van Venetien haer hadden gecommuniceert / dat de Heeren Spaenſche Pleni- „potentiariſſen volgens laſt van haren Koningh (by expreſſen ontfangen) had- „den verklaert / dat de ſelve bewogen door het evident periculi wegen de groote „preparatien des Turcxen Keyſers / de algemeenen Chriſtenheyt raeckende/ ende „omme ſo veel in hem was de ruſte van de voorſz Chriſtenheyt te helpen procu- „reren / te vreden ſoude weſen de differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen „uptſtaende/ te ſubmitteren aen de Coninginne Regente van Vranckrijck/ omme „by haer Majeſteyt met aſſumptie ende by deliberatie van de Heeren Hertoge „van Orleans, Prince van Conde, Cardinael Mazarini, ende andere Heeren van den „Raet van Vranckrijck/ de welcke den hoog-gemelten Koninck eſtimeerde ende „wilde defereren / getermineert te werden / ende dat de voorſz Koninck ſoude ac- „quieſceren ende onder-teecknen 't gene by de ſelve ſoude goet gevonden werden/ „vertrouwende dat de Coninginne Regente regart ſoude nemen ſoo op 't Rijck „van hare Sone/ als op 't huys daer upt hare Majeſteyt was geſproten/ ende op „de convenience van de affairen ende Staten van weder-zijden; dat den Koningh „van Spanjen de ſelve ouverture aen den Nonce van den Paus ende Ambaſſa- „deur van Venetie in syn Hof reſiderende/ mede hadde laten doen/ omme tot Mun- „ſter aen de reſpective Miniſters overgeſchreven te worden ; ende niet tegenſtaen- „de de voorſz depeſche door Vranckrijck ende ſelfs door Parijs was gekomen/

dat

„dat evenwel tot Munſter eerſt was aengelanght ende geopent / om van daer „aen 't Hof van Vranckrijck geſonden ende genotificeert te worden; dat hier op „de Heeren Franſche Plenipotentiarisen aen de Heeren Mediateurs hadden ge„antwoort / hoe dat Vranckrijck met deſen Staet / ende de ſelve met Vranckrijck „ſoo nauwe waren verbonden / dat d'een dupten d'andere niet vermochte te doen / „ſonder dat gelijcke contentement aen de andere mede werde gegeven / Ja al wilde „men aen Vranckrijck half Spanjen inruymen dat ſy buyten deſen Staet niet konnen „nochte begeerden te tracteren ofte eenige Offren te accepteren, ende ſp over ſulcx „haer geobligeert vonden terſtont den volgenden dagh aen de Plenipotentiarisen „van u Hoogh Mogende van de voorſz affre volle communicatie te geven / al „eer ſp de ſelve na Vranckrijck ſouden overſchrijven / begeerende dat ſulcx van „de voorſz Heeren Mediateurs aen de Spaenſche Plenipotentiarisen mochte „worden bekent gemaeckt; ende hoewel de ſelve Mediateurs daer op hadden ge„repliceert / dat ſoo grooten Kroone als Vranckrijck was / nergens eenige de„pendentie konde hebben; Echter de voorſz Plenipotentiarisen van Vranckrijck „hadden verklaert nu nochte immermeer anders te konnen ofte te ſullen doen / „ende hare alliantie onverbreeckelijck te willen onderhouden; dat voorders de „meer-gemelte Heeren nevens de voorſz ouverture by forme van diſcours ver„ſchepde bedenckingen hadden geopent / ende namentlijck dat miſſchien de Ko„ninginne Moeder geen arbitre ſoude willen weſen tuſſchen den Koninck haren „Sone ende den Koninck van Spanjen haren Broeder; Item / dat onder de „woorden / 't gene convenient ſoude weſen tuſſchen beyden de Rijcken ende Staten, „veel ſoude konnen worden getrocken / ende datmen met ſoo honorable ſubmiſſie „ſoude mogen voor hebben de vigeur van de wapenen te ſtupten / ofte de han„delinge van Munſter nae Vranckrijck te transfereren / ende ſulcx van andere „geallieerde te ſepareren / ende daer mede ſyn profijt meenen te doen. Doch aen „d'andere zyde waren ſy van gevoelen dat men het advantagie / 't welck hier „upt ſoude mogen reſulteeren / niet t'eenemael behoorde te verwerpen / maer tot „ſyn voordeel konnen meſnageren / ende dat ſy wel lieber hadden geſien dat „Spanjen op hare geproponeerde articulen hadden gedeclareert / wat / ende hoe „verre ſy Vranckrijck daer inne ſoude konnen te gemoet gaen / ſonder het geheele „ſtuck in onſeecker heydt te laten / ende dat ſy daeromme geloofden en haer ver„ſeeckert hielden dat Vranckrijck deſe handelinge van hier niet ſoude laten trans„fereren / Omme indien ſy eenmael ten regarde van hare Geallieerde ende in de „gemaeckte Alliantien quamen te varieren / dat haer 't ſelve voor ontrouw „geimputeert ſoude worden / ende int toekomende alle credyt ende geloof doen „verliesen; dat ſy daeromme oordeelden het beſte ende ſeeckerſte ſoude weſen / „dat Vranckrijck ende deſen Staet te ſamen bleven geconjungeert / omme „gelijckelijck een goede uptkomſte ende reciproque contentement te mogen be„komen / of anderſints te ſamen in de wapenen behoorden te blijven / ende „d'aenſtaende Campagne met vigeur in 't Velt te komen / waer mede ſy meen„den de geheele ſaecke ſoude konnen gefaciliteert ende tot een gewenſte upt„komſte gebracht worden. Sy ſeyden oock dat Spanjen of ſich ſelven in groo„te ſwarigheyt ſoude moeten bevinden / ofte anderſins eenigh deſſein voor „hebben / 't welck de tijdt apparent ſoude openbaren / ende dat ſy haer alsdan „van een ſpecieus pretext van den Turck wel ſochten te dienen / doch ſulcx „op andere tijden wel meer was gebeurt. Eyndelijck de meer-gemelte Hee-

ren

„ren aen de Plenipotentiarisen van u Ho. Mog. hadden verſocht / dat deſelve „haer advys aen haer lupden ſouden willen mede-deylen ; dat hier op na bedanc„kinge aen de Plenipotentiarisen van Vyanckrijck was geantwoort ende gede„duceert hoe religieuſelijck u Ho. Mog. hare Tractaten met Vyanckrijck altijt „hadden geobſerveert ſelfs in de Jaren 1632. ende 1633. doen beyde de Staten „ſoo mauw aen den anderen niet waren verbonden / ende de Vyuntſchappen ende „Intereſſen van Vyanckrijck altijt waren voor-behouden / gelijck de Plenipo„tentiarisen van u Ho. Mo. in de jegenwoordige Negociatie oock hadden gedaen „ende ſouden continueren / doch alſoo de ſelve tot noch toe de Vouvoirs alleen van „weder-zyden hadden gewiſſelt / ende op 't redres van de ſelve noch geen laſt be„komen / dat over ſulcx niet jegenſtaende haer onder de handt verſchepde inter„pellatien waren gedaen / om in voordere handelinge met de wederpartije te treden. „Eventwel de voorſz Plenipotentiarisen hadden geſuperſedeert ende niet verder „geavanceert / ende gelijck de ſelve haer ſincerelijck ende oprechtelijck na het „Tractaet ſoude gedragen / dat ſy inſgelijcx vertrouwden de Heeren Plenipoten„tiarisen van Vyanckrijck van gelijcken ſoude doen / ende door gene ſpecieuſe yze„texten haer daer van laten dimoveren. Ende belangende d'Ouverture ſelver / „dat haer de Conſtitutie van Vyanckrijck alderbeſt bekent was / ende de Plenipo„tentiarisen van u Ho. Mog. daer op niet anders konden ſeggen / als dat het „Tractaet den eenigen ende vaſten regel moſte weſen ende blyven / daer naer men „ſich van weder-zyden onveranderlijck ſoude behooren te reguleren. Waer op de „Heeren Plenipotentiarisen van Vyanckrijck meermalen ende met hooge verſe„keringen / ſo by monde / als by handtaſtinge aen de Plenipotentiarisen van u Ho. „Mog. hadden belooft dat Vyanckrijck daer van nimmermeer en ſoude wycken / „ende dat ſy deſe Ouverture na communicatie met Ons gehouden aen de Ho„ninginne ſouden overſenden / doch geen apparentie ſagen dat Vyanckrijck „die handelinge van hier ſoude trecken / maer op den vorigen voet ende ordre la„ten voortgaen / ende dat ſy leſtelijck daer by hadden gevoeght dat de Mediateurs „ſeer hadden gerecommandeert ; ten eynde deſe ouverture / die ſy verklaert hebben „aenſtonts aen Ons te willen ende te moeten communiceren / doch mochte ſecre„telijck gemeſnageert / ende daer mede tot naedeel van Spanjen niet geſpeelt wor„den : 't welck ſy de Plenipotentiarisen van u Hoogh Mogende mede inſtante„lijck verſochten. Den volgenden dagh daer na heeft den Heer de l'Ombre, Raet „van den Hertoge van Longueville / van wegen den ſelven ende d'andere Plenipo„tentiarisen van Vyanckrijck de Plenipotentiarisen van u Ho. Mog. genoti„ficeert / dat noch daeghs te voren de Mediateurs wederom hadden beſocht / en„de uyt den mondt van den Grave van Pigneranda gerelateert de Heeren „Spaenſche Plenipotentiarisen wel bekent te weſen de vaſte Alliantie tuſſchen „Vyanckrijck / ende den Staet van de Vereenighde Provintien / ende dat d'eene „ſonder d'andere niet ſoude begeeren te tracteren / ende daeromme de meeninge „van den Koning van Spanjen oock niet en was om afſonderlijck met Vyancka„rijck / maer te gelijck met Vyanckrijck ende Onſen Staet te handelen / ende de „Tractaten gelijckelijck te laten avanceren / mogende wel lyden / dat de Plenipo„tentiarisen van u Ho. Mo. ſulcx bekent wierde gemaeckt / als mede dat ſy lupden / „de Spaenſche / niet gemeynt en waren de Tractaten in Vyanckrijck te trechē / als „wetende dat ſy aldaer niet gehoort / maer aenſtonts naer Munſter gerenvoyeert „ſoude worden / alwaer ſy gemeynt waren de Tractaten gelijck te laten voort-

,,gaen / dat daer op ten selven dage de Plenipotentiarisen van u Ho. Mog. haer ,,by die van Vranckrijck hadden gevonden / ende gekomen wesende op de voorsz ,,ouverture / onder anderen gemoveert dat de Koninginne ende principaelste Hee- ,,ren van Vranckrijck de selve ontfangende / ten aensien van hare hooge ende ,,Eminente qualiteyten / ende oock door consideratie van 't gantsche Rijck haer ,,misschien soo nauw aen 't Tractaet niet souden verbonden houden / als wel de ,,Ministers daer aen verbonden waren / Ende in sulcken gevalle de saecke in 't ,,korte geeyndight / ende u Ho. Mog. in het parquet gelaten soude mogen wor- ,,den: de Heeren Plenipotentiarissen van Vranckrijck daer op hadden geant- ,,woort / dat de Coninginne immers soo wel daer aen was geobligeert / ende hare ,,Ordren na Munster soude mogen geven / omme dien-volgende aldaer voort ge- ,,procedeert te worden / begeerende in Onse jegenwoordigheyt ende lastende haren ,,Secretaris Boulangier, aldaer present zijnde / daer van datelijck notitie te hou- ,,den / omme dese hare verklaringe in de brieven / aen de Coninginne te schrijven / ,,mede geinsereert te worden / 't welck de voorsz Secretaris aenstonts aengeteyc- ,,kent hadde / ende de voorsz Heeren Plenipotentiarissen daer op haer verklaert / ,,hare depesche na Vranckrijck voort te sullen af-senden / daer by dese saecke was ,,verbleven.

Het eerste / aengaende; so hebben de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Munster / soo haest sy vernamen dat inde Vereenigde Nederlanden verspreyt was het gemelde gerucht van huwelijck tusschen den Koningh van Vranckrijck ende Infante van Spanjen / met belofte in dote aen Vranckrijck te geven de Spaensche Nederlanden / ende dat sulcken gerucht veroorsaeckte allerley ombragie en alteratie in het gemoet van vele menschen onder haer Ho. Mog. gebiet / even of Vranckrijck sonder haer Ho. Mog. soude hebben getracteert met Spanjen / getracht soo daer als elders te persuaderen de falsiteyt van 't selve gerucht: verklarende niet te konnen bedencken waer uyt sulcx mocht zijn gekomen / ende sulcke ombrage opgenomen met vele hooge woorden / dat het selve gerucht was sonder fondament / ende van 't voorsz houwelijck ende dotatie niet gedaen eenige opening van Vranckrijck, veel weyniger dat sulcx sonder voorgaende communicatie ende advys van haer Ho. Mog. soo secretelijck soude sijn getracteert ende binnen soo korten tijt / na dat uyt Spanjen directelijck was herwaerts gesonden aen den Grave van Pegneranda den last om te proponeren / dat de Coninginne Moeder van Vranckrijck, tot uytvindinge van Vrede tusschen Vranckrijck ende Spanjen / soude doen een moderatie quæ justa & conveniens esset, ende welcke openingh sy Heeren Ambassadeurs ontfangende van de Heeren Mediatores, hadden geantwoort / aen de Heeren Staetsche te moeten communiceren / ende dat sulck antwoort door de Mediateurs aen den voorsz Grave van Pegneranda gerapporteert zijnde / had geseyt te konnen lyden / dat aen de selve daer van communicatie werde gedaen / gelijck den volgenden dagh des morgens was geschiet: ende by aldien eenige de alderminste voorslagh van sulcken huwelijck ware gedaen / sulcx niet weyniger aen haer souden hebben gecommuniceert / ende altijt met gelijcke sinceriteyt ende promptitude te sullen continueren alle goede Correspondentie / met versekeringh dat de Coninginne ende alle Ministers van die Kroone geen andere ooghmerck hadden / oock sy Heeren Ambassadeurs / onder haer hebbende een Prince / ende Heeren die 20 Jaren Ambassadeurs hadden geweest tot eere ende dienst van die Kroone / niet souden sijn Gens d'honneur (dit waren de woorden) en sich niet sou-

den

den willen laten gebruycken / om tegens haer Ho. Mog. Staet/ als de beſte ende ſeeckerſte Vrienden van Vranckrijck, te doen eenige de alderminſte acte van ontrouwigheyt / ende dat de Koninck ſyn reputatie niet ſoude laten krencken door blame van geen voordt te houden (hebbende de Grave van Servient in 't particulier noch aen den Heer van Loenen gebruyckt deſe woorden en geïtereert / que je ſois ſchelme) en wanneer yetwes mochte voor komen dat ſuſpicie van ombrage ſoude geven tegen het Tractaet/ datmen ſulcx klaerlijck ende rondelijck wilde seggen/ ſouden altijt in alle ſincerityt ende oprechtigheyt van de waerheyt ende geſchapenheyt van ſaecken onderricht doen / ende dat ſy Heeren Ambaſſadeurs tegens haer van gelijcken ſouden doen / ende gelijcke ſincere en oprechte onderrichtinge verwachten; Ende dewyl het gerucht van 't voorſz huwelijck en dotatie niet aen haer (H. Staetſche) was gecommuniceert/ moeſte men seecherlijck geloven/ ende verſieerden met vele hooge woorden/ dat ſulcx niet anders was als een verſierde gedichtſel / en artifice van de Spaenſche / om te ſtropen materie van oproer in Catalonia, miſtrouwen tuſſchen Vranckrijck ende haer Ho. Mog. Staet/ ende tijt te winnen om te voor-komen / ende doen verſwacken de deſſeins van de Campagne/ welck met couragie en ernſtigheyt voortſettende/ was de eenige ende ſeeckerſte middel / om te geraken tot een glorieux ende voorderlijck Tractaet; om welcke men aldaer was vergadert: ſy ſeyden mede te hebben ſeeckere ende verſcheyden advyſen van den quade toeſtant van ſaecken inde Spaenſche Nederlanden/ ende ſulcke oneenigheyt en quaetwilligheyt onder de hoofden, dat de deſſeins van de Compagne met ernſt voorende voort geſet/ men wepnigh tegenſtant ſoude vinden; maer de Campagne latende verſlauwen/ ende de tegenwoordige occaſien niet waernagerende/ men ſoude verlieſen veel reputatie/ oock de apparentie van een voorderlijck Tractaet merckelijck verminderen/ ende de Spaenſche ſelfs daer mede ſouden ſpotten.

Ende aengaende het tweede punct heeft de Heer Reſident Braſſet den 21 Martij by geſchrift verklaert uyt Exprelſe laſt van de Koningh ende Koninginne Regente.

Dat de Koningin Regente, Moeder van Sijn Majeſteyt, betamelijck heeft gevonden om ſich t'excuſeren en te verontſchuldigen van te treden in d'aenbiedingh der Spanjaerden, niet konnende, als rechter, in een ſaeck, daer in ſy ſoo geintereſſeert is, uytſpreken de liefde en genegentheyt, die zy als Moeder heeft, en die zy verplicht is tot de Staet te hebben, over de welcke ſy gebiet; ſoo ſcherpe en particuliere gevoelens hebbende, dat de proximiteyt en 't na-maagſchap, 't welck tuſſchen een Broeder en Suſter is, hier mee niet gelijck kan zijn. In gevolgh van 't welck ſy belaſt heeft aen de partijen te zeggen:

Dat ſy de Vrede wil en wenſcht, en dat ſy meer, dan ymant anders, bewogen is met de quaden, die 't gemeen lijden: dat ſy dan bereyt is tot een Tractaet te verſtaen, onder de volgende voorwaerden; *Dat deſe Vrede eerlijck, en om te duyren ſy; dat de Bontgenoten van Vranckrijck daer in begrepen zijn; dat in hun ſatisfactie verſorght ſy, en dat men dit te Munſter, en niet elders, verhandelt.*

In gevolgh hier af konnen hun Hoogh Mogenden verſeeckert zijn dat haer Majeſteyt dit beſluyt nimmer ſal veranderen, en dat ſy aen de zyde van Vranckrijck altijt ſullen vinden een onbewegelijcke beſtandigheyt om niets te tracteren en te handelen, dan geſamentlijck, en met ſatisfactie van deſe Staet, welck Intereſten men, ſo wel tegenwoordiglijck, als voor 't aenſtaende, niet min ſal pogen te verſekeren, als d'ey-

gen Intereſten van Vranckrijck, en op dit fondament te bouwen, als op een dingh, dat niet alleenlijck conform is met d'eer van haer Majeſteyt, en met de trou, die ſy altijt onverbreckelijck tegen haer Bont-genoten bewaren ſal, maer oock tot welſtant van haer, als van hun Staet, ſich mogende overtuyght en verſekert achten, dat, indien men van deſe eenigheyt niet afwijckt, Vranckrijck en deſe Staet de ſelve voordeelen ſullen hebben, die men in beſondere tractaten zou konnen verkrijgen, en dit met eer en ſekerheyt, in plaets dat in alle andere manieren van tracteren d'een en d'ander van deſe twee conditien gewiſſelijck re ſoecken ſullen zijn.

Tot Munſter oock hebben Ho. Franſche Ambaſſadeurs / ſoo haeſt ſy hadden bekomen antwoort op haer erpres geſonden met den voorſlagh van Compromis / deur de Heeren Mediateurs / ſeer wpdloopigh aen den Heeren Staetſche gedaen / ende vertoont den origenelen brief van de Koninginne houdende in effect / dat de Koninginne ende den Raedt / hebbende geſien ende rppelijck overwogen het compromis deur de Mediateurs / van wegen de Spaenſche gedeſereert aen de Koninginne Moeder / om voor hare Majeſtept te worden uptgeſproken / dat recht ende billijck is, ende lettende op het pups daer van hare Majeſtept is gekomen / ende dat de Koningh van Spanjen ſulcx ſoude volgen / met eenparige ſtemmen hadden verſtaen ſulck Compromis niet anders te zijn als een Compliment ende beleefde woorden van den Koningh, gebruyckt tegen de Koninginne ſyn Suſter, geſtelt in al te generale termes, ende niet ſeeckers begrypende om de differenten tuſſchen beyde Kronen te ſlichten, dat oock hare Majeſtept met gelijcke Confidence ende Compliment aen den Koningh haer Broeder ſoude konnen ſubmitteren / om tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen uptſpraeck te doen / mits lettende op den tegenwoordigen ſtaet / gelegenthept ende beruſtinge van beyder ſepts Koninghrijcken ende Landen / ende op den ſtaet / in welcke de ſelve in korten tijt ſouden konnen gebracht worden / ende dat de Koninginne ſulcken uptſpraeck mede ſoude onderteeckenen / maer om ſeeckerlijck te beſlichten de differenten tuſſchen beyde Koningen / dat noodigh was voor te ſtellen effective vaſte middelen / ende dat het beſte ende ſeeckerſte waer / te beſluyten den Vrede / op conditie / dat alles ſoude gelaten worden in den tegenwoordigen ſtaet / ende dat elck ſoude behouden 't gene hy was beſittende / ende Vranckrijck ten opſichte van Vrede ſoude laten vallen alle wpdere pretenſien op Spanjen, ende verby gaen deſe tegenwoordige gelegenthept / om met wapenen de verkregene advantage in korten tijt te konnen vermeerderen / doch onder bedingh / dat by het beſluyt van Vrede / Spanjen te gelijck ſoude Satisfactie doen aen de geallieerde van Vranckrijck, ende dat egeen particuliere handelinge ſoude aengenomen worden / maer datmen de ſelve ſoude plat afſlaen ende renvoyeren naer Munſter, gelijck hare Majeſtept deſe ſaecke renvoyeerde naer Munſter. Begeerende voorts de Koninginne / dat ſy Heeren Ambaſſadeurs deſe hare Majeſtepts intentie inde beleefſte ende civpliſte woorden ſouden te verſtaen geven aen de Heeren Mediateurs / om aen de Spaenſche te worden voor geſtelt. Na voorleſinge van den brief / ſeyde den Hertogh / dat deſe communicatie aen haer geſchiede / eer ende bevoorens de Mediateurs daer van kennisſe hadden ontfangen / ende begeerde dat ſy ſulcx wilden ſecreet houden / ende den tijdt van twintigh uren wachten / binnen welcken den inhout van deſen brief ſoude ruchtbaer worden.

Vervolgens ſeyde den Hertogh / deſe Heeren moeten alles ſien, ende ſulcx ſeggende / vertoonde haer eenen anderen langen brief van de Koninginne /

ten

den deele geſchreven in 't Cyffer / waer van de oncyfferinge was by-geſtelt; deſen Brief is door den Grave van Avaux geheel voor geleſen / daer in ſy hebben gere-marqueert in effect: dat de Koninginne aldus was ſchrijvende: „Ick hebbe ge-„ſien ende gedelibereert met den Hertoge van Orleans, Prince van Condé, Cardinael „Mazarini, ende anderen van den Raet op de aenbiedinge door de Mediateurs van „wegen de Koningh van Spanjen aen my gedaen, om inde differenten tuſſchen den „Koningh mijnen Soon ende mijn Broeder den Koninck van Spanjen een uytſprake „te doen, die recht ende billick is, ende lettende op het Huys daer van ick ben geko-„men: ende hebben met eenparige ſtemmen verſtaen, dat ſulcken aenbiedingh is een „compliment, beſtaende in beleefde woorden van confidence door den Koningh „gebruyckt tegen ſyn Suſter, geſtelt in al te ſeer generale termes, ende niet ſeec-„kers begrypende, daer op een uytſprake ſoude konnen geſchieden, dat ick inſiende „wat recht ende billick is, ende lettende op het huys daer van ick ben gekomen, niet „bequaemlijck kan aennemen uytſpraeck te doen over die differenten tuſſchen den „Koningh mijn Soon, ende den Koningh van Spanjen mijn Broeder, dat ick, zijnde „Moeder, ende lettende op de qualiteyt die ick hebbe van Regente, in 't Rijck moet „houden de partije van den Koningh mijn Soon, ende moet geacht worden te zijn „een partydige Rechter, dewijle de obligatie van Moeder voor het intereſt van ha-„ren Soon ende ſyn Koninckrijck grooter is als Broeder, ende ick als Moeder ende „Regente niet en magh ontrecken aen den Koninck mijn Soon de voordeelen met „de wapenen van Vranckrijck verkregen tegens Spanjen, in vergeldinge van veel „ende verſcheyden prætenſien die den Koningh is hebbende tegens Spanjen, ende „van 't gene Spanjen is onthoudende aen Vranckrijck, Ick houde in groote waerde „ende achtinge den Koninck mijn Broeder, ende betrouwe ſoo veel op ſyne gerech-„tigheyt, dat ick met gelijcke beleefde confidence ſoude konnen ſtellen ter uyt-„ſpraecke van den Koningh mijn Broeder de differenten tuſſchen beyde Koningen, „mits dat den Koningh mijn Broeder regard neme op 't gene wat billick ende recht „is voor den Koningh mijn Soon, ende op den tegenwoordigen Staet van beyder-„zijts Koninckrijcken ende Landen, ende in wat ſtaet de ſelve in korten tijt konnen „gebracht worden, ende dat ick ſal volgen ende onderteeckenen al wat den Ko-„ningh mijn Broeder alſo ſal uytſpreecken, om te geraecken tot ruſte; waer toe ick „van herten genegen ben, ende daer toe ick alles wil by-brengen; voornamentlijck „mede, om de ſtercke toe-ruſtinge van den Turck moeten worden voorgeſtelt niet „ſulcke generale Termes, maer ſeeckere ende vaſte middelen van Vrede, waer toe „in deſe gelegentheyt die beſte ende gereetſte zijn, alles te laten in den tegenwoor-„digen Staet, ende dat ten beyden zijden worde gehouden alles wat een yder is be-„ſittende, ſullende Vranckrijck ter liefde van den Vrede laten gliſſeren alle vordere „prætenſien tegen Spanjen, ende de avantagie om door het middel vande wapenen „ſich wyder te extenderen, in vergeldinge van 't gene Spanjen is onthoudende aen „Vranckrijck, met conditie van niet te ſtupten / ten ſy te gelijck de Gealliteerde „van Vranckrijck / mede bekomen Satisfactie van Spanjen / ende dat geen „particuliere Tractaten gemaeckt / maer alle af ſullen worden geſlagen / ende „gerenvoyeert naer Munſter, om alleen daer te tracteren. Niet-te-min / indien „Spanjen wil komen in bereffeninge van 't gene aen Vranckrijck competeert in ver-„geldinge van 't gene Spanjen is onthoudende aen Vranckrijck, dat Spanjen ver-„tende het Koninckrijck van Navarre, patrimoniael van Vranckrijck / in vergel-„dinge van dien Vranckrijck meer als de waerde van Navarre ſal overgeve. Ende op

„aldien ick ware Regente van Spanjen, ende soo wel geinformeert van den tegen„woordigen staet ende de wapenen van beyde Koningrijcken/ als ick ben geinfor„meert van den tegenwoordigen quaden staet des Koninghs van Spanjen, ende „mijn Broeder waren bekent de tegenwoordige toe-rustinge van Oorloge in „Vranckrijck ende inde Nederlanden/ soo soude ick in sulcke gelegentheyt aen de „Koningh van Spanjen geen ander en beter middel van Vrede konnen aenwysen als ick tegenwoordigh heb voor geslagen. Na verlesingh van desen brief heeft den Hertogh van Longeville gelesen een brief geschreven van den Hertogh van Orleans aen de voorsz Heeren Ambassadeurs/ waer by in 't korte wert verhaelt den inhout van voorsz brieven van de Koninginne/ende de Heeren Ambassadeurs werden versocht de selve te achtervolgen/ daer by was gevoeght in substantie. „Ick bevinde Vlaenderen soo schoon ende soo open/ dat de wapen van Vranck„rijck daer wyder progres konnen doen; maer het is beter de avantage te verla„ten/ om te komen tot Vrede.

Is mede een brief gelesen door den Grave van Avaux, geschreven door den Prince van Condé aen de voorsz Heeren Ambassadeurs mede in den selve sin relatijf tot den brief aen de Koninginne/ ende heeft die voorsz van Avaux gelesen een brief van den Cardinael Mazarini aen den Hertogh van Longeville, in welcke eerst was begrepen het sommier van brieven geschreven van de Koninginne/ daer na gespecificeert de groote toe-rustinge van wapenen meer als van eenige Jaren/ om in heel korten tijt gereet te zijn ende te konnen marcheren: als het Leger van den Hertogh van Orleans in Vlaenderen/ ende een Leger op de Frontieren onder den Hertogh van Auguien, het Leger in Catalonia/ een Leger onder Prins Tomaso in Italien/ het Leger onder den Mareschal de la Tour in Duytslandt/ ende de Scheeps-armade ter Zee; alle van sulcke macht ende middelen/ om daer mede by dese gelegentheyt den wegh tot een groot ende heerlijck Tractaet van Vrede te faciliteren; hebben mede de Graven van Avaux ende Servient elcx vertoont besondere brieven van den Cardinael Mazarini ten selven eynde als de brieven van de Coninginne waren met-brengende; seyden voorts sy Heeren Ambassadeurs/ dat aen zyde van haer Ho. Mog. de desseins van de Campaigne mede met figeur wordende voor geset/ seeckerlijck in heel korten tijt men soude bekomen een goet vorderlijck ende glorieux Tractaet/ ende dat Vranckrijck in allen deelen onverbreeckelijck soude vast houden de eenigheyt ende verbintenis met haer Ho. Mo. Staet/als de beste/ sekerste/ende getrouwste Vrienden/ende hy het onderhout van welcker Vruntschap ende Alliantie/ meer als van ymant anders Vranckrijck was geinteresseert/ ende nimmermeer die verbintenissen souden verbreken ofte verlaten; soo seer in achtinge nemende de reputatie van woort te houden in alle Tractaten/dat wanneer infractie van Tractaten tusschen Vranckrijck ende eenige andere Princen of Republijcken soude geschieden/ sulcke infractie niet van Vranckrijck/ maer van de Geallieerde soude voor-komen/ ende tot teycken van sulcx aen haer dese brieven communiceerden/ ende alles voor desen oprechtelijck ende sinceerlijck hadden gecommuniceert.

Met dese hooge ende diere verklaringen namen sy wel eenighsins wegh d'impressie van de separate handelingen die men hier hadde gevat uyt de opgemelde twee poincten: te weten/ het Spaens houwelijck ende het Compromis. Maer geensins verminderde daerom d'ombrage die men scherpte van dat by continuatie van den Oorlogh/ Vranckrijck al te groot/ ende te formidabel soude worden.

Maer

Maer de ſelve ombrage wert vermeerdert deur de diſcourſen ende boven-ſtaende opgeprontste brieven ende haranguen/dat Spanjen 't eynden adem was,dat Vranckrijck meer in poſture ende meer in bereytſchap was, om groote efforten te doen, als oyt. Ende de Franſche Miniſtres extenuerende Ons alhier dagelijcx de Spaenſche macht/ ende dat in Nederlant alle groote Steden wachgelden,niet meer wilden geven, jae gewiſſelijck haer ſouden van de Spaenſche dominatie ontrecken, meenden goet ende dienſt daer mede aen Vranckrijck te doen / deden meer quaet: als waer deur men metter tijt meer vreeſe ende apprehenſie van Vranckrijck als van Spanjen hadde. Want deſe Staet was nu deur Hulſt volkomentlijck verſeeckert / ende hadde niet van de Spaenſche te vreeſen. Maer als de reſte van Vlaenderen onder Vranckrijck ſoude geraecken (gelijck het Tractaet van partage daer toe lepde) dat dan deſe Staet een al te machtigen ende ſorgelijcken Nagebuyr ſoude krygen.

Deſe apprehenſie heeft meer ende meer de gemoederen der Regeeringh ende goede Ingeſetene bevangen: inſonderheyt in Hollant. In andere Provintien ſach men dat ſoo wydt niet in: ende was men niet ongenegen om met figuer inden Oorlogh voort te varen. Waer toe by eenige Provintien wiert geurgeert/om boder/na gewoonte/een Tractaet van ſubſidie of van Campaigne met Vranckrijck te ſlupten. Tot welcken eynde laſt wert geſonden aen den Heer van Oolterwijck, Ambaſſadeur van deſen Staet tot Parys: bupten kennis der Heeren Staten van Hollant: in welcker Vergaderingh 't ſelve daer na veel gerucht ſ maeckte.

Den 22 Martij heeft de Heer van Renswoude ter Vergaderingh preſiderende/ de Heeren Gedeputeerden van de andere Provintien aengemaent / dat de ſelve openinge ſouden gelieven te doen van der ſelver reſpective Provinciale advyſen op het Concept pouvoir den 9 Februarij leſt-leden/alhier ter Vergaderinge geleſen / ende by de Heeren Gedeputeerden der reſpective Provintien aen de Heeren der ſelver Principalen overgeſonden / gelijckmen voor den dienſt van het Lant/ ende verſeeckerheyt van de aengeſtelde Negotiatie binnen Munſter ſoude meenen / dat van de Spaenſche Plenipotentiariſen aldaer ſoude werden gevordert; Ten anderen / heeft de gemelte Heer preſiderende de opgemelte Heeren Gedeputeerden ock aengemaent / dat de ſelve openinge ſouden gelieven te doen van der ſelver reſpective Provinciael advys op de remarque by de Spaenſche Plenipotentiariſen voort gebracht / op het pouvoir by haer Ho. Mog. den 31 Octobr 1645. gegeven aen de Heeren der ſelver Plenipotentiariſen tot de Negotiatie binnen Munſter aengeſtelt / beſtaende hier in / Te weten/ dat upt het voorſz pouvoir mocht worden geſicht het woort / Nootſaeckelijcke, weſende adjectijf van het woort Abſentie; Ten tweeden/ dat in haer Ho. Mog. pouvoir mocht worden geſtelt / de clauſule van Ratificatie de præſenti in plaets dat daer in ſtaet de clauſule van Ratificatie de futuro; Hier nae zyn inde Vergaderingh gecompareert ſes Extraordinaris Gedeputeerden van Hollant,ende hebben met ende neffens d'Ordinaris Gedeputeerden van de ſelve Provintie ſeer pverige Inſtantie gedaen/ ten eynde dat tot Munſter op ſeeckere Acte / ſtaende geprojecteert in hun Provinciael advys van den 24 Februarij leſtleden (daer van d'andere Provintien Coppe is behandight)inde Negotiatie binnen Munſter aengeſtelt/mocht worden voorts geprocedeert/ terwyle datmen ſoude afwachten het uptbrengen van het pouvoir; waer op gedelibereert zynde. Is goet gevonden op 't voornoemde Concept pouvoir / dat upt de tyteln van dien gelicht ſal worden / gelijck gelicht worden mits deſen de woorden van de Ooſt ende Weſt-Indien,ende inde navolgende text op twee

diſtincte

diſtincte plaetſen de woorden / gekoren, ende de woorden / voor lange laren ; Ende wat belanght het voorſz pouvoir, dat deſen Staet voor d'Heeren der ſelver Plenipotentiariſen tot de Negociatie binnen Munſter hadde gegeven / is toe-geſtaen dat daer upt ſoude gelicht worden / gelijck gelicht wert mitſdien / het woort ; Nootſakelijcke ; dan wat aengingh het inſchereren in het ſelve pouvoir de clauſule van Ratificatie de præſenti, in plaets van de Ratificatie de futuro, die in het ſelve pouvoir van deſen Staet was geſtelt / verklaerden haer Ho. Mog. dat inde veranderinge by de Spaenſche dies aengaende verſocht / niet en conde worden getreden / maer wert de ſelve plat afgeſlagen / ende werden dien-volgens het voornoemde Concept pouvoir / als ook het voorſz pouvoir van wegen deſen Staet / gehouden voor gearreſteert / ende wyders geordonneert / dat het een en het ander yder na ſyne gelegentheyt ende forme ſoude worden gedepeſcheert ende geſonden aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen tot Munſter ; te weten / het Concept pouvoir / om aen de Spaenſche Plenipotentiariſen overgelevert te worden / om daer op en in conformite van dien / upt te wercken van haren Koningh een pouvoir in beſtendige forme / ende het pouvoir van deſen Staet / om het ſelve aen de meer-gemelte Spaenſche Plenipotentiariſen Coppelijck uytgewiſſelt te worden ; Des ſonden ſy haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen haer deſes aengaende / reguleren in conformite van haer Ho. Mog. aenſchryven van den 5 Februarij leſtleden. Dan wat belanghde het gepreponeerde by d'opgemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Holland gedaen / noopende de voorſz Acte, 't ſelfde wert opgehouden / om dat de Provintien van Vrieſlandt ende Over-Yſſel in deſen met de opgemelte Provintie van Hollant over een quamen / ende dat de Provintien van Zeelandt ende Wtrecht verklaerden contrarie van dien gelaſt te zijn ; ende dat de Provintie van Gelderlant verklaerde inde voorſz Acte alleen te mogen condeſcenderen by gevolgh van alle andere Provintien / weſende de Provintie van Stadt ende Lande al noch in 't geheel abſent / ſonder door Gedeputeerden ofte aenſchrvvinge reſpectivelijck op 't gene voorſz is / eenige laſt ingebracht ofte ingeſchreven te hebben / niet ſegenſtaende / dat aen de Gedeputeerden van beyde de Leden van die opgemelte Provintie / op andere occaſie hier in den Hage weſende / ende in haer Ho. Mog. Vergaderinge daer toe ſpecialijck op verſchreven dagen beſchreven / dubbelt ofte Coppe reſpectivelijck van alles tydelijck is mede gedeelt / om daer van aen de Heeren Staten van de opgemelte Provintie van Stad ende Lande communicatie te doen / ende der ſelver Provincialen laſt daer op upt te wercken ; Dan hebben de Heeren van Hollandt mondelinge verklaert hier tegens te proteſteren.

Het Pouvoir of Concept / ſoo als men 't van de Spaenſche begeerde / ook al eer men hier het eens was / aengaende d'Acte / om onder beneficie van dien mette Spaenſche voort te varen / is aen de Heeren Franſche tot Munſter gecommuniceert : die welcke haer miſnoegen toonden in twee paſſagen. 1. Om datter was upt gelaten de clauſule van mede te handelen, met de Geallieerde : gelijck die ſtont in 't pouvoir der Spaenſche / om te handelen met Vranckrijck. 't Welck ſy wel bekenden niet te zijn Eſſentieel : edoch noodigh t'inſchereren ; om daer deur te betonen de groote conjunctie ende verbintenisſe tuſſchen Vranckrijk ende deſen Staet / ſoo wel en apparence (dit waren haer woorden) als inder daet. Ten tweeden / miſhaeghde haer datter ſtont / om te handelen met de Staten of der ſelver Plenipotentiariſen. Daer nochtans in alle andere pouvoirs van den Keyſer / Vranckrijck / Sweden /

Sweden/Churfursten/&c. stont simpelijck/om te handelen met de Plenipotentiarisen; met by-voegingh / gelijck de Spaensche altijt hadden gesocht met de Heeren Staten Generael te tracteren apart / dat nu dese clausule daer toe scheen te sullen geven aenlaet: Versochten al noch daer in veranderingh. 't Selve versouck is niet seer in consideratie genomen: maer in plaets van sulcx heeft Hollant seer geurgeert van tijt tot tijt / om de Heeren Pauw ende Knuyt te doen weder na Munster gaen/ met last om onder beneficie van seker acte met de Spaensche in handelingh voort te varen. d'Andere immers die van Zeelandt ende Wtrecht ter contrarie: ende insisteerden oock op de Campaigne.

In dese Maent van April / te weten / den 6 ende 18 respective zyn geteeckent de Tractaten van Campaigne ende van de Marine hier na volgende.

DE Koningh, door 't advijs van de Koningin Regente, syn Moeder, considererende dat sedert meer dan twee Jaren soo veel Ambassadeurs, Volmachtigden en Gedeputeerden vergadert zijn te *Munster*, de besproken plaets tot de handelingh van de gemeene Vrede, sonder de conditie daer af noch vereffent te hebben, en dat de Spanjaerden eer pogen verdeeltheyt tusschen de Bontgenoten te sayen, dan een goede accommodement en verdragh te sluyten; so is 't dat syn Majesteyt besloten heeft sijn pogingen tegen hen te verdubbelen, om hen door 't gewelt der wapenen daer toe te brengen, en hen op 't krachtigste, dat men sal konnen, aen te tasten, gesamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, aen de welcken, om middel te geven, tot ondersteuningh van de kosten, die sy verplicht sullen sijn om een groote aenslagh te doen, syn geseyde Majesteyt heeft willen accorderen en toestaen voor het tegenwoordigh Jaer 1646. een Extraordinare secours van gelt, conformelijck met de conditien, die volgen.

1. Syn Majesteyt sal, gedurende dit tegenwoordigh Jaer 1646. de geseyde Heeren Staten Generael assisteren met de somme van *twaelf hondert duysent ponden*, de welcke de geseyde Heeren Staten effectivelijck imployeren sullen tot d'onderhoudingh van extraordinaer Krijghs-volck, dat alree geworven is, of noch geworven sal worden: in voegen dat *twaelf hondert duysent ponden* tot geen ander gebruyck sal mogen aengewent worden: 't welck de geseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle mogelijcke wegen en middelen de Vyanden lichtelijcker aen te tasten.

2. Syn Majesteyt sal voor 't geseyde gelt Assignatien doen geven, die goet sullen wesen, en tot vernoegingh van de geen, die de geseyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck sullen authoriseren, om effectivelijck binnen Parys, naer de loop van 't tegenwoordigh Jaer, betaelt te worden; welcke betalingh in drie termen sal geschieden, te weten, *vier hondert duysent ponden* beneffens de respective ratificatie van het tegenwoordigh verdragh, *vier hondert duysent ponden* in de maent van Julius naestkomende, en d'andere *vier hondert duysent ponden* in de maent van October daer aen volgende.

3. Op welcke conditie de geseyde Heeren Staten sich verplichten een goet en sterck Heyr in 't Velt te brengen, om een aenmerckelijcke aenslagh uyt te wercken. Syn Majesteyt van syn zyde oock belovende een goet en sterck Heyr in 't Velt te brengen, om oock een aenmerckelijcke aenslagh in Nederlant uyt te wercken, of de Vyanden soo veel, als hem mogelijck sal zijn, t'incommoderen.

4. De Heeren Staten consenteren dat van de geseyde somme van *twaelf hondert duysent ponden*, de pensioenen der Fransche Officieren genomen en behouden sullen

worden, om die terſtont te betalen en te verſpreyden, op de ſelve wyſe, gelijck verdragen is door het Tractaet van de ſeventiende Junius, 1630. en dat van de veertiende April, 1634. en dat de geen, die van de geſeyde Heeren Staten te Parys gecommitteert ſal worden, om de geſeyde *twaelf hondert duyſent ponden* t'ontfangen, verplicht ſal zijn om daer te betalen en te fourneren de ſomme, die de Penſioenen belopen, van de leſte terme van de betalingh.

5. Syn Majeſteyt, en de geſeyde Heeren Staten ſullen reſpectivelijck ratificeren de tegenwoordige artikelen in de tijt van *ſes weken*, of *van twee maenden*, ſoo 't geſchieden kan.

6. Dit tegenwoordigh Tractaet ſal niets derogeren of verminderen van d'andere voorgaende Tractaten tuſſchen ſyn Majeſteyt, en de geſeyde Heeren Staten, alle de welcken in hun kracht en vigeur ſullen blyven, om getrouwelyck en religieuſelyck uytgevoert en nae-gekomen te worden.

Tot verſeeckeringh van 't welck wy gedeputeerde Commiſſariſſen, uyt kracht van onſe reſpective pouvoirs en Volmachten, deſe tegenwoordigen met onſe gewoone mercken hebben getekent, en deſe zegels daer aen doen ſetten. Te Parys, de ſeſte dagh van April, 1646. geteekent *De Lomenie* (L. S.) *Particelli* (L. S.) *d'Eſtrades* (L. S.) *Guillaume de Lyere* (L. S.)

Tot meerder verklaringh van 't derde Artikel in dit tegenwoordigh verdragh is verdragen dat de Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden yder een Heyr van *achtien of twintigh duyſent mannen te voet, en vier duyſent vijf hondert, of vijf duyſent Ruyters te Velt ſal brengen*, en dat de geſeyde heyren in Nederlant ſullen in-trecken, ten langhſte op de vierde Mey naeſtkomende, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Koninghs van Spanjen gebied, hen eer te Velt bracht: in welck geval de Koningh en de geſeyde Heeren Staten verplicht ſullen zijn oock ter ſelve tijt te Veldt te komen, naer welcke zyde ſy ſich oock mogen keeren. Dat het Heyr der geſeyde Heeren Staten een plaets van ſoodanige conſideratie ſal aentaſten, dat de Vyanden merckelijck verlies daer by ſullen lyden, en dat het Heyr van ſyn Majeſteyt van ſyn zyde oock een ſal aentaſten, of, met in-trecken in der Vyanden Landt, ſoodanigh een diverſie maken, dat ſy verplicht ſullen zyn een groot deel van hun Heyr-krachten tot tegenſtant der deſſeynen van ſyn Majeſteyt beſich te houden, en mijn Heer de Prins van Oranje ſoo veel te beter gelegentheyt heeft, om van d'aenſlagh, die hy aenvangen ſal, een geluckige uytgangh te verwachten. Wel verſtaen zijnde dat, ingeval het Heyr van ſyn Majeſteyt, niets dan een ſimpele diverſie ſal maken, het ſich veertien dagen vroeger, dan dat van de geſeyde Heeren Staten te Veldt ſal begeven, en ingeval dat men beſluyt dat de beyde heyren Plaetſen en Veſtingen ſullen aentaſten, ſoo ſullen ſy ſich preciſelyck op de ſelve dagh in 't Velt begeven, ſonder daer in te falen, op verbeurte van trouloosheyt van weerzyden.

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich om op de twintighſte dagh van de tegenwoordige maent April *dertigh Oorlogh-Schepen*, wel toegeruſt, *van twee, drie, vier* en vijf hondert Vaten groot, op hun koſten voor-by Kalis te doen zeylen, om den Vyanden ter Zee d'inkomſt in *Vlaenderen* te beletten. En in geval dat de heyren des Koninghs eenige plaetſen op de Kuſt van *Vlaenderen* aentaſten, ſoo ſullen de geſeyde dertigh Schepen altijt op de geſeyde Kuſt blyven, ſoo langh d'aenſlagh ſal dueren, en ter Zee de plaets, die door de wapenen des Koninghs belegert is, ſoodanigh beſetten, dat ſy ter Zee niet kan ontſet worden, 't zy door de Heyr-krachten des Konings van Spanjen, of door die van eenige andere macht, wie 't oock mach weſen, die

hen

hen wilde aſſiſteren, onder hoedanigh een ſchijn het oock weſen mocht. In welck geſeyde geval de geſeyde Heeren Staten ſich verplichten al de vivres, die van de Franſche Kuſt ſal komen, te doen convoyeren ter plaets, daer 't Heyr van ſyn Majeſteyt ſal zijn, of voor een redelijcke prijs vivres aen hem te beſtellen, ſoo de winden niet toelaten dat men genoegh daer af uyt Vranckrijck derwaerts voert, en ſoo ſy goet is om die uyt de Landen der geſeyde Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden ter geſeyde plaets, en daer des Koninghs Heyr ſal zijn, te brengen, om des Konings voornemen uyt te voeren. In 't welck ſyn Majeſteyt ſyn wapenen nimmer zou engageren, ſonder het vertrouwen, 't welck hy neemt, van dat d'inhout van dit tegenwoordigh artikel getrouwelijck en puntuelijck door de gezeyde Heeren Staten uytgevoert ſal worden, die ſulcx beloven, en ſich daer in verplichten, op peine van trouweloosheyt, en infractie en breking der tractaten, door hen met ſyn Majeſteyt gemaeckt. De geſeyde Heeren Staten beloven oock oprechtelijck aen de Heyren van ſyn Majeſteyt deurtocht en weer deurtocht *op de Maes, te Maaſtricht*, als zy door ſyn Majeſteyt daer toe verſocht ſullen zijn, *behoudens dat het niet zy tot nadeel van hun Staet.*

De geſeyde Heeren Staten verplichten ſich hun Heyr ſo langh in 't Velt te houden, als de welſtant van de gemeene ſaeck ſal vereyſchen, en de tijt toelaten.

Tot beveſtingh van 't welck wy Gedeputeerden, uyt kracht van onſe reſpective pouvoirs en Volmachten, deſe tegenwoordigen met onſe gewoone mercken hebben getekent, en onſe wapen-zegels daer aen doen ſetten. Te *Pays*, op de ſeſte dagh van April, 1646. Getekent *De Lomenie, Particelle, d'Eſtrades, Guillaume de Liere*, en met hun reſpective wapen-zegels beſegent.

Alſoo oock ſedert eenige Jaren groote klachte was van dat de Franſche Oorlogh-ſchepen ende beſettings-baerders de Hollantſche ſeer beſchadighden inde Middelandtſche-zee: ſo is daer op in Vranckrijck expreſſelijck geſonden de Heer Reynſt van Amſterdam: in qualiteyt van Commiſſaris: die beneffens den Ordinaris Heer Ambaſſadeur van deſe Staet heeft gemaeckt nabolgende Tractaet van Marine.

DE Koningh, willende, door 't advys van de Regente Koningin, ſyn Moeder, meer en meer aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden getuygeniſſen van ſyn gunſt, en van ſyn affectie geven, om de klachten, die dickwils van hun zyde hier over gedaen zijn, dat hun onderſaten in hun commercie en koop-handel getroubleert en geſteurt wierden, ter cauſe dat d'Oorlogh-ſchepen van ſyn Majeſteyt, en de gewapende Capiteynen hun Koopvaerdy-ſchepen namen, als ſy daer Waren in vonden, die aen de Vyanden behoorden, en terſtont voor goede roof verklaerden, volgens d'ordonnantie van wylen Koningh *Hendrick de derde*, in 't Jaer 1584. op 't ſtuck van de Zee gemaeckt. Daer op ſyn Majeſteyt verſien en verſorgen willende, door een goede reglement, en pogende ten beſte dat hem mogelijck ſal zyn, te remedieren in d'inconvenienten, die dagelijcks uyt d'uytvoeringh van de geſeyde ordinantie ſpruyten, en om voor eenige tijt van de ſtrengheyt daer af te wijcken, tot faveur der geſeyde Heeren Staten, op de bede, die aen hem daer over gedaen is, door de Heer van *Ooſterwijck*, hun gewoone Geſant in dit Hof, en de Heer *Reynſt* Commiſſaris, door hen geſonden; de welcken, te kennen gegeven hebbende dat ſy eenige verſoecken, en propoſitien over deſe ſaeck aen ſyn Majeſteyt te doen hadden, ſoo heeft hy oock van ſyn zyde Commiſſariſſen verkoſen, om hen t'examineren, en in het geen, 't welck het bequaamſte is, te verdragen, tot gemeene welſtant

van de Koop-handel, de welcken, na veel conferentien met die van de Heeren Staten de dingen, die volgen, verdragen en gearreſteert hebben.

1. Dat men verwachtende dat men een goede reglement gemaeckt heeft, opſchorten ſal d'executie der Artikelen, van d'ordonnantie des Konings, Hendrick de derde, in 't Jaer 1584. gemaeckt op het ſtuck van de Zeevaert, inhoudende *dat de Waren, den Vyanden toebehoorende, plaets geven aen de confiſcatie der gener van de Vrienden*; en dit ſal niet meer geobſerveert en gepleeght worden, ten opſicht der onderſaten aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, geduerende de tijdt van *vier Iaren*, in ſulcker voegen dat de Schepen, die op Koopvaerdy varen met de patent en 't paſpoort van d'Admirael der Vereenigde Nederlanden in de Middellantſche-Zee, en van Levanten, en op de groote Oceanes, vertonende certificatien van de geſeyde Admirael, of van de Plaetſen en Steden, aen welckers onderſaten de geſeyde Schepen ſullen toebehoren, vry ſullen zyn, en al hun laſt vry ſullen maecken, ſchoon daer Koopmanſchap, ja *Graen* en *Saet*, in was, 't welck den Vyanden toebehoorde: uytgeſondert nochtans de Waren van *contrebande*, te weten, *Buſſekruyt, Muſquetten, en alderhande Wapenen en Munitien, van Paerden en toeruſtingh, ten Oorlogh dienende*, ja ſy ſullen oock geen volck mogen voeren, of vervoeren, ten dienſt der Vyanden; in welcke geval alles voor goede prys verklaert ſal worden, namelijck Schepen, toeruſtingh en Koopmanſchappen: 't welck oock ſeeckerlijck gepractiſeert en gepleeght ſal worden ten opſicht van de genen, die Mannen, Graen, en vivres in een plaets gebracht hebben, die door de wapenen van ſyn Majeſteyt aengetaſt wiert.

2. En van de zyde der geſeyde Heeren Staten ſullen weer afgekondight worden de defenſien en verbiedingen, aen hun onderſaten gedaen, van de Koningh van Spanjen, of ſyn adherenten niet meer te dienen, met hun Schepen in eenige Oorlogstocht, noch in overvoeringh van Paerden, Soldaten, Geſchut, of Munitie van Oorlogh, noch hun Schepen te verkopen, of hun Bootſgeſellen over te geven aen de Vyanden, op verbeurte van confiſcatie en verbeurtmakingh; en in geval klachte van diergelijcke contraventien en overtredingen van wegen ſyn Majeſteyt gedaen wort, ſoo ſullen de geſeyde Heeren Staten daer over recht en exemplare ſtraf doen plegen op d'informatien, in Vranckrijck gedaen, door d'Officieren der Zetels van d'Admiraliteyt, of door d'Agenten van ſyn Majeſteyt, en door de Conſuls van de Franſche Natie, reſiderende in de havens, en aen de kuſten en ſtranden der vreemde Landen, daer ſy opgerecht zyn. En in geval dat de Schepen der intracteurs en brekers der geſeyde defenſien en verbiedingen door de Schepen van ſyn Majeſteyt genomen waren, ſoo ſullen ſy, met hun ladingh, voor goede buyt verklaert worden: en van de zyde van ſyn Chriſtelijckſte Majeſteyt ſullen oock de boven-verhaelde ordonnantien en reglementen gerenouvelleert en vernieuwt worden, op de verbeurten, die daer onder begrepen zijn.

3. Om alle inconvenienten en miſvallen te ſchouwen, de welcken ſouden konnen voorkomen, als de Koopvaerdy-ſchepen van d'onderſaten der geſeyde Heeren Staten door d'Oorlogh-ſchepen van ſyn Majeſteyt, of van andere Capiteynen, door laſt van ſyn Majeſteyt in de Wapenen, ontmoet worden, en om voor 't aenſtaende alle ſtoffe van twiſt en verſchil wegh te nemen, ſoo ſullen de geſeyde Schepen, ſoo haeſt ſy de vlagh van Vranckrijck, en de Franſche Schepen ſien, (die echter niet nader, dan op een Canon-ſcheut aen de geſeyde Koopvaerdy-ſchepen der Hollanders ſullen mogen komen) de vlagh uyt eerbiedigheyt ſtrycken, en, ſtant houdende, aen 't boort verſchijnen, op 't eerſte teken, dat aen hen daer af gegeven ſal worden, met de ſcheut

van

van een ſtuck Geſchuts met los kruyt, ſonder verplicht te zijn hun zeylen te brengen, (want ſyn Majeſteyt wil in dit ſtuck van d'obſervatie der geſeyde Ordonnantie van 't Jaer 1584. tot faveur der geſeyde Heeren Staten, ſyn recht afgaen, in de geſeyde tijt van vier Jaren, verwachtende tot dat het geſeyde generale reglement gedaen ſal zyn) om aen d'Oorlogh-ſchepen van ſyn Majeſteyt, of aen andere Armateurs, en Oorlogh-ſchepen, beſtellingh van ſyn Majeſteyt hebbende, tijt te geven van hun ſloep aen 't boort der geſeyde Koopvaerdyſchepen te ſenden, daer drie, of meer mannen in ſullen treden, om uyt hen te verſtaen werwaerts hun reys ſtreckt, en hun paſpoort of patent te vertonen, en oock om te hooren of er geen munitien en dingen, hier voor uytgeſondert, en verboden, in zijn, ſonder eenige wijdere viſite en onderſoeck te doen, en ſonder ten deſe regard eenige ſoorten van recht te nemen, onder ſchijn van ſalarie, vacatie of preſenten: 't welck nochtans geen plaets ſal hebben, dan in Zee, en op de vreemde Kuſten, blijvende in ſijn geheel d'ordinare viſite en onderſoeck in de havens en inkomſten van Vranckrijck, volgens de gewoonte, en gelijck men wel en behorelijck in voorgaende tijden gebruyckt heeft.

4. En om te meer d'onderſaten der geſeyde Heeren Staten te verſekeren dat hen geen ongerechtige violentie gedaen ſal worden door de geſeyde Oorlogh-ſchepen, ſoo ſal aen alle Capiteynen van Schepen, en aen d'andere onderdanen van ſijn Majeſteyt defenſie en verbod gedaen worden, van hen te moleſteren en te beſchadigen, gelijck zy te voren deden, op verbeurte van geſtraft en ſchuldigh gehouden te worden aen de ſchaden en intereſten, en de Capiteynen, die met beſtellingh ten Oorlogh varen, ſullen voortaen verplicht zijn voor hun vertreck goede en vaſte borgh te ſtellen, voor de Rechters der plaetſen, tot de ſomme van twaelf duyſent ponden, tot verſekeringh der malverſatien en quade handel, die zy in hun tochten ſouden mogen bedrijven, en van de contraventien in 't tegenwoordigh Tractaet, en in d'ordonnantien, en tractaten van alliantien en verbonden, op verbeurte van vruchteloosheyt en nulliteyt der beſtellingh brieven: 't welck oock door d'onderſaten der geſeyde Heeren Staten gepleeght ſal worden.

5. En 't reglement, 't welck gemaeckt ſal worden, verwachtende, ſoo heeft ſijn geſeyde Majeſteyt, begerende de bede der geſeyde Heeren Staten te believen, goet gevonden dat het een-en-tſeſtighſte Artikel van de geſeyde ordonnantie van 't Jaer 1584. aengaende de recouvrement en weer-krygingh van de prijſen op de Vyanden, van nu voortaen geobſerveert ſal worden voor *twee-mael vier-en-twintigh uren*, in plaets van *een-mael vier-en-twintigh uren*, volgens d'inhout van de geſeyde ordonnantie: 't welck geexecuteert en nagekomen ſal worden voor ſoo lange tijt, als het tegenwoordigh Artijckel ſal dueren.

6. Alle welcke voorverhaelde Artikelen en conditien reſpectivelijck geobſerveert en onderhouden ſullen worden door de geſeyde Heeren Staten Generael, en door hun Oorlogh-ſchepen. Wat de Schepen der Franſche Kooplieden aengaet, die ſullen de ſelve vryheyt genieten, die aen d'onderſaten der geſeyde Heeren Staten veraccordeert is.

7. Door d'Artijckelen, en d'inhout, hier voor verhaelt, ſal in gener wijſe yets gederogeert en verminderd worden in d'accoorden en tractaten, tuſſchen de Koningh en de Heeren Staten Generael gemaeckt, de welcken in hun kracht ſullen blijven; en men ſal binnen ſes weken van weer-zyden brieven van ratificatie van deſe tegenwoordige Artijckelen fourneren en beſchicken.

Tot getuygenis van 't welck wy Commiſſariſſen, en bovengenoemde Ambaſſadeur

en Gedeputeerde, uyt kracht van onſe reſpective pouvoirs en macht-brieven, deſe tegenwoordigen met onſe gewoone mercken hebben getekent, en onſe wapen-zegels daer aen doen ſetten. Te Parys, op d'achtiende dagh van April, 1646. Getekent *Seguier d'Aurry*, (L. S.) *De Lomenie* (L. S.) *Particelle* (L. S.) *Bignon* (L. S.) *Guillaume de Lierre* (L. S.) *Gieon. Reinſt* (L. S.)

Den 21 Apzil/ zynde ter Vergaderinge by de Heeren Extraozdinaris ende Ozdinaris Gedeputeerden van wegen de Pzovintie van Hollant ingebzacht der ſelver naerdere Verklaringe / ten regarde van het ſtuck van de aenſtaende Campagne/ beſtaende/ hier in: Te weten/ dat de Heeren der ſelver pzincipalen de ſaecken van de voozſz Campaigne ſulcx ſouden behertigen / dat de ſelve binnen den tijt van vier ofte vijf dagen ſouden bequaem weſen om hare goede genegenthepd dienthalven ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. met ende neffens d'andere Pzovintien bekent te maecken ende in te bzengen; ſoo hebben haer Ho. Mog. vaſtelijck daer op vertrouwende / dienvolgens nae voozgaende deliberatie ende reſumptie van dien / gereſolveert / dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet van de Spaenſche nader ſouden afvozderen het Pouvoir volgens het Concept van dien/ den 22 Martij leſtleden/ alhier goet gevonden/ende aen de opgemelte Miniſters verbolgens verhandtrepckt / ende ingevalle de ſelve Spaenſche Miniſtres ſouden verklaren ſoodanigen pouvoir voor / als noch tegenwoozdigh niet te hebben bekomen / maer daerom na Spanjen ofte elders te hebben geſchzeven/ dat de opgemelte Plenipotentiariſen van deſen Staet daer op ſouden blijven ſtille ſtaen/ ſonder met de begoſte onderhandelinge voozt te varen / verſoeckende alleen Verklaringe binnen wat tijt de Spaenſche Plenipotentiariſen het bewuſte Pouvoir ſouden konnen uptbzengen / ſonder van eenige continuatie van handelingh gewach te maecken / doch ingevalle meer-gemelte Spaenſche Plenipotentiariſen upt eygen motpf pzeſentatie mochten komen te doen / om tot vozderinge van de handelinge een Acte upt te ſullen bzengen / onder beneficie van de welcke de voozſz onderhandelinge (geduyrende de verwachtinge van 't voozſz Pouvoir) ſoude mogen werden gecontinueert/dat in dien gevalle de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſouden hebben te bezorgen / dat de ſelve Acte in ſubſtantie contineerde het navolgende; te weten.

Dat de Plenipotentiariſen van Spanjen/ op Eere/ Vzomighept/ende ter goeder trouwe beloofden upt te bzengen binnen ſeeckeren bequamen tijt / inde voozſz Acte upt te dzucken/ het Pouvoir daer van het Concept hier na volghde/ hier voren gemelt/ ſonder daer in te mogen doen eenige ſubſtantiele veranderinge.

Den 26 ende 28 Apzil namen de Heeren Pauw ende Knuyt reſpective haer afſcheyt.

De Marquis de Caſtel Rodrigo ſtiende dat de handelingh tot Munſter genouchſaem ſtil ſtont / ende dat de Pzovintien alhier niet wel over een voegen/ heeft wederom geſchzeven aen hare Ho. Mog. deſen Bzief.

MYN HEEREN.

GEſien hebbende dat men in de handelingen en tractaten van Munſter niet voortgaet met de geſwintheyt, die ick my van d'antwoort beloofd had, die ghy aen my geſonden hebt op de Brief, die ick op de tweede dagh van de maent December leſtleden aen u geſchreven had, maer dat men daer in handelt met een ſelve langhſaemheyt, als in alle andere handelingen van deſe Vergaderingh, en op d'advyſen, die van Parys

gepu-

gepubliceert worden, dat de Franſen van nieuws met u veraccordeert zijn, om met de komſt in 't Veldt de Stadt *Gene* te belegeren; ſoo heeft my nootſakelijck gedacht, tot de defenſie en beſchermingh van de geſeyde Stadt, order te geven dat een deel der troupen van dit Heyr, hier toe gedeſtineert, in 't Veldt verſchijnen zou. Maer begeerende dat deſe preventie en voorkomingh verontſchuldight, en de Vrede-handelingh gevordert magh worden, gelijck het betamelijck is tot gemeene ruſt van de Chriſtenheyt, ſoo heb ick dit woort aen u willen ſenden, om u deſe mijne intentie te verklaren, u biddende te willen continueren met het goede hart te behouden, daer mee ghy in deſe handelingh zijt getreden, bevorderende af te ſnijden en retrancheren alle dingen, die tot beletſel hier af ſouden mogen ſtrecken. En indien ghy, terwyl men dit beſluyt, geraden vindt eenige *ſchorſſingh van wapenen* te maken, ick ben bereyt om daer af te handelen, en beſluyt te maken; op dat ghy mooght ſien d'intentie van de Koningh mijn Meeſter, en van ſyn miniſters en bedienaers, en de ſelve, die u altijt vertoont is van door alle mogelijcke middelen de gemeene welſtant te bevorderen. En op deſe waerheyt eyndigende, blijf ick, mijn Heeren, uw ootmoedigſte Dienaer. Getekent *El Marquis de Caſtel Rodrigo*. Te Bruſſel, de vijf-en-twintighſte dagh van April 1646.

Deſe Brief den 29 April ontfangen werdende/ is geſtelt in handen van den Heer Huygens om te communiceren aen ſyn Hoogheyt; volgens welckers advys ſijn gecommitteert de Heeren Huygens, Wimmenum ende vander Hoolck, om aen den Ambaſſadeur van Vranckrijck die te communiceren: is oock in Coppe geſonden aen den Ambaſſadeur van deſen Staet in Vranckrijck ende aen de Plenipotentiariſen tot Munſter, om allen 't halven te toonen de goede meeninghende intentie van hare Ho. Mog. van niet apart te doen.

t'Antwoorden is daer op gereſolveert/ als volght.

MYN HEER.

'T Heeft u belieft uyt Bruſſel van de vijf-en-twintighſte April leſtleden aen ons te ſchrijven, dat men in de handelingen van Munſter niet voortgaet met de geſwintheyt, die ghy aen u ſelf belooft had op onſe antwoort van de negende December 1645. daer by dat'er advyſen van Parys zyn van ſeecker nieuw accoort tuſſchen de Kroon van Vranckrijck en deſe Staet. Wy hebben dieshalven dienſtigh geoordeelt u daer af door deſe tegenwoordigen te verklaren dat onſe Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen en Volmachtigen ter plaets zijn, die van al de geintereſſeerden verkoſen is, met volle macht, om te verſtaen tot de handelingh en ſluytingh van een ruſt in de Chriſtenheyt, en dat onſe intentie heeft geweeſt, en noch is alle verwarringen, uytſtellingen, of andere verhinderniſſen af te ſnijden, die ſoo goet een werck ſouden konnen vertragen, of beletten. Maer 't ſal u believen te gedencken, dat van wegen de Koningh uw Meeſter noch niet geremedieert is in de fauten en gebreken, door de Heeren onſe Ambaſſadeurs en Volmachtigden aengemerckt in de Pouvoir en macht-brief van de geſeyde Koningh, niet tegenſtaende dat, om die lichter te maken, een project en bewerp van een nieuwe pouvoir en macht gelevert heeft geweeſt te Munſter aen de Heeren ſyn Ambaſſadeurs en Volmachtigden de dertigſte van de maent Maert leſtleden: in voegen dat klarelijck blijckt aen wie en waer het houdt datmen in de handelingen van *Munſter* niet met de gewenſchte geſwintheyt voortgaet. Wat het nieu accoort aengaet, 't welck ghy verhaelt, wy hebben geen kennis daer af; verſoeckende van u te willen geloven, dat wy eendrachtighjck ſullen correſponderen, om altijt de gemeene welſtant door alle

moge-

mogelijcke middelen te bevorderen, en op deſe verſekeringh ſullen wy dit onderteke-nen. Geſchreven in den Haegh in Hollant, de tweede van Mey, 1646.

De Heeren van Heemſtede ende de Knuyt tot Munſter weder geheert zijnde/ hebben terſtont aen de Heeren Franſche communicatie gedaen / ende aen de Heeren Spaenſche gepreſenteert openingh van haren laſt / ende continuatie der beſoigne den 28 Januarij laeſtleden begoſt. Nopende 't welcke onder de ſelve is geconvenieert op de forme van dien/ als volght.

WY Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden des Koninghs van Spanjen, en der Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, hier onder getekent, verklaren minnelijck verdragen en veraccordeert te hebben, dat de conferentien, die tuſſchen ons gedaen ſouden worden, voor de tegenwoordige handelingh, gehouden ſullen worden *alternativelijck*, en by ſucceſſive beurten in onſe Herbergen reſpectivelijck, en dat de geen, die op ſijn beurt de viſite tot de Conferentie ſal geven, altijt *in 't ſitten, inkomen en uytgaen de hooger hant* ſal houden, gelijck gepractiſeert is tuſſchen ons in d'eerſte ſolemnele viſiten, die reciprokelijck gedaen zijn. Wyders, wy verklaren oock verdragen en veraccordeert te hebben dat al 't geen, 't welck men tuſſchen ons negotieren en verhandelen ſal, by geſchrift geſtelt, en van weer-zyden in een ſelve tijdt overgelevert worden, en dat al de ſchriften, die men tot het voorgenoemt tegenwoordigh verdragh ſal maken, in de *Franſche* en *Nederlanſche Tael* geſtelt ſullen worden, en dat de geſchriften in deſe twee geſeyde talen alleen, wel naeu-keurighlijck met malkander gecollationeert zijnde, gelijckelijck voor autentijck gehouden ſullen zijn. Maer in de conferentien en diſcourſen, die reſpectivelijck by monde gedaen ſullen worden, ſal men mogen ſonder onderſcheyt de Franſche, Nederlantſche of Latijnſche tael gebruycken, na dat d'een of d'ander tot het grootſte gemack ſich beſt ſal konnen doen verſtaen. Tot beveſtingh van 't welck, en op dat'er voortaen geen ſwarigheyt over zou blijven, ſoo hebben wy het tegenwoordige met onſe eyge handen getekent, en met onſe wapenzegels bezegelt. Gedaen te Munſter, deſe vijſde van Mey, 1646. was geteeckent *El Conde de Peñeranda, Fr. Ioſeph de Borgogne Archev. van Camerijck. Don Diego Saevdra Faxardo, A. Brun. Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, Govert van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.*

Daer na aen de Spaenſche gecommuniceert zijnde het nieu concept pouvoir/ hebben aengenomen 't ſelve alſoo upt te wercken ende gepaſſeert deſe Acte.

„Alſoo omme te continueren de handelingh tuſſchen Ons Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſen van den Koningh van Spanjen ter eenre; „Ende d'Ambaſſ. Extraordinaris ende Plenipot. van de Staten Generael der „Vereenigde Provintien van Nederlant/ ter andere zyde begoſt / de gemelte Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de Staten Generael verklaert „hadden / dat al voren moſte uptgewerckt ende overgelevert worden een Volmacht van woort tot woort / ſonder eenige ſubſtantiele veranderinge, conform „de minuten / de welcke van wegen de gemelte Heeren Staten / aen Ons voorſz „Ambaſſadeurs Extraordinaris / ende Plenipotentiariſen van gedachte Heer „Koningh van Spanjen is ter handen geſtelt; Om welcke volmacht te erlangen/ „wy genootſaeckt worden expreſſe affendinge ten Hove te doen / ende dat dienvolgens wy hadden gepreſenteert / binnen een ſeecheren tijt upt te wercken een Volmacht / geſtelt in alſulcke Termen / als boven verhaelt; Op conditie/ dat wachtende

„tende op de voorſeyde Volmacht / de voorſz handelinge ſoude werden gecontinueert / waer toe de voornoemde Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisſen der gedachte Heeren Staten Generael / hadden bewillight ende toe-geſtaen „den tijt van twee Maenden; Soo hebben wy belooft ende verſeeckert / gelijck wy „belooven ende verſeeckeren op trouwe ende woort van Ridders / en Heeren van „Eere / uyt te wercken ende te erlangen van den Coningh van Spanjen / Onſen „Heere / ende te leveren aen gemelte Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris en „Plenipotentiarisſen van de voor-gedachte Heeren Staten Generael voor den „eerſten dagh van Julius eerſtkomende / een Volmacht / geſtelt als boven / ende „ſonder eenige ſubſtantiele veranderinge / conform de Minute hier na volgende.

„Don Philippe van Godes genade, Koningh van Caſtilien, &c.

„t'Oirkonde van het welcke wy Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarisſen van den Koningh van Spanjen / deſe tegenwoordige hebben gete„kent ende gezegelt met het Zegel van Onſe wapenen. Gedaen tot Munſter den „ſevende May 1646. was onderteeckent: El Conde de Peneranda, Fr. Joſeph „Ertsb. van Camerick. A. Brun, ende gecachetteert met hare reſpective Cachetten „in rooden Lacke.

Daer na in beſolgne komende / hebben de Spaenſche den 13 May gerepeteert ende geamplieert hare preſentatie van den 28 January aldus:

D'Ondergetekende Plenipotentiarisſen en Volmachtigden van ſijn Catholijcke Majeſteyt, continueerende in de begeerte en oprechte intentie van op 't alderſpoedigſte door een goet en gerechtigh verdragh te termineren en t'eyndigen d'ongelucken en rampen der Oorlogen, die ſoo langh in Nederlant dueren, na d'aenroepingh van der Name Gods, op dat'et hem belief ſoo heylſaem een werck te zegenen, proponeren en voorſtellen aen de Heeren Ambaſſadeurs, en Plenipotentiarisſen, of Volmachtigden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, in gevolgh van d'eerſte ouverture en openingh, die daer af over drie maenden gedaen is.

1. Dat van wegen ſijn Catholijcke Majeſteyt met hem gehandelt en geſloten ſal worden een beſtant van *twaelf* of *twintigh* Iaren, met de ſelve formaliteyten, clauſen en conditien, als die van 't Iaer 1609.

2. Dat tot ratificatie, die ſyn geſeyde Majeſteyt doen zou van de handelingh, die onderlingh tuſſchen de partyen verdragen is, de tijt van drie maenden toegeſtaen ſal worden, ſchoon men niet nalaten ſal alle naerſtigheyt te doen, op dat de geſeyde ratificatie eer zou komen.

3. Dat terſtont met de ſluytingh van 't geſeyde Tractaet van weer-zyden alle vyandelijcke daden ſullen ophouden, terwyl men de geſeyde ratificatie verwacht. En in geval de geſeyde handelingh niet ſoo haſtelijck, als men wel zou wenſchen, geſloten kan worden, maer om eenige conſideratie, hoedanigh zy oock was, een langer loop nam, ſoo ſal men, voor de ſluytingh daer af, ja oock nu voort, een ſchorſſing van wapenen mogen maken, tot voorkomingh van de bloet-ſtortingh van d'aenſtaende Veldt-tocht, en om ſich te eerder en te beter te prepareren en bereyden tot d'algemeene tegenſtant van de gemeene Vyant der Chriſtenheyt.

4. Op dat het Tractaet ſoo veel te beſtandiger en gedueriger zou zijn, en op dat de weer-eenigingh vaſt tuſſchen de partyen zou blyven, ſoo ſullen zy ſigh reſpectivelijck verplichten tot geen *ſecours en beſtant* te geven, noch directelijck noch indirectelijck aen de Vyanden van d'een en d'ander, maer ſy ſullen in alle gelegentheden betuygen en

betonen affecten en genegentheden van een zuyvere en heylige versoeningh. Was geteeckent *El Conde de Peneranda*, *Fr. Ioseph Archiep. de Cambray*, *A. Brun*, en met hun Wapen-zegels in roode Was gezegelt.

De Heeren Staetsche hebben den 17 Mey gedaen dese antwoort / ende schriftelijcken eysschen.

„Alsoo de Heeren Ambassadeurs Extraordinaris en Plenipotentiarisen van „den Koninck van Spanjen beloofst ende versekert hebben / op trouwe ende „woort van Ridders en Heeren van Eere/over te leveren aen de Heeren Extraor„dinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen vande Staten Generael der „Vereenighde Provincien van Nederlant voor den eersten July toekomende / een „volmacht sonder eenige substantiele veranderinge / conform de minute van de „volmacht geinsereert inde Acte van belofte op den 7 Mey hier op geer pedieert.

„Ende dat by middel van dese belofte tusschen de gedachte Heeren Ambassa„deurs Extraordinaris ende Plenipotentiarisen respectivelijck is overkomen de „handelinge te continueren / tot welckers aenvangh de voornoemde Heeren Am„bassadeurs Extraord. ende Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen „in een geschrift van den 28 Januarij verleden, hebben voorgestelt een Bestant / als „'t gene 't welck besloten wiert int Jaer 1609. volgens het exemplaer ende forme „van het Tractaet van dien tijt voor behoudens 't afdoen / bijvoegen ofte verkla„ren van eenige pointen van de gene die alreede syn verhandelt/ ende andere wel„ke men behoorde voor te komen tot meerder sekerheyt/ vastigheyt ende gevoegh„lickheyt vant geseyde bestant / breeder uytgedruckt in 't gemelte geschrift.

„Soo ist / dat wy onderschreven Ambassadeurs Extraordinaris ende Pleni„potentiarisen van de hoogh-gedachte Heeren Staten Generael der Vereenigde „Nederlantsche Provincien / den Almachtigen biddende de tegenwoordige Han„delinge te zegenen, versekert zijnde van de oprechte ende sincere meyninge ende „wille van de gemelte Heeren Staten Generael/dat de langhduerige bedersfelijck „ende bloedige Oorloge/ voor so veel Jaren gesusciteert inde Provintien van Ne„derlant/en uytgestreckt in andere Plaetsen en ver-gelegene Zeen/ worden ter ne„der geleyt tot het gemeene beste der geseyde Provincien / en verlichtinge van de „goede Inwoonderen der selver.

„In den name en tot Godes eere/ omme te betoonen de effecten van de boven„genoemde oprechte en sincere intentie van de gedachte Heeren Staten / tot den „welstant van 't gemeene Christendom / en verlichtinge der Nederlantsche „Provincien / ende de Inwoonders van de selve/ tot antwoort op de geseyde Pro„positie van den 28 January seggen / dat het noodwendigh is te samen te overko„men op de articulen hier naevolgende.

„Ende dat conform het onderlingh Tractaet tusschen Vranckrijck ende den „Staet der Vereenigde Provincien van Nederlant / en conform gelijcke verkla„ringe voor desen by de Heeren Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipo„tentiarisen van den alder-Christelijcksten Koninck gedaen / dat Vranckrijck sal „werden voldaen / en synen Interesten gelyckelijcken gedecideert met die van de „gemelte Heeren Staten Generael der Vereenigde Provincien van Nederlandt.

1\. „IN den eersten verklaert den voorsz Heer Koninck/ende erkent dat de voorsz „Heeren Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden ende de respecti„ve Provincien van de selve met alle hare geassocieerde Lantschappen / Steden „en aenhoorige Landen/ zyn vrye en Souveraine Staten/ Provincien/ Landen/

„op

„op de welcke/ noch op hare geaſſocierde Lantſchappen / Steden ende Landen/ „als voren / hy Heer Koninck niet en pretendeert / noch nu ofte namaels / voor „hem ſelven ſyne Succeſſeuren ende Nakomelingen ſoo gedurende als na het „expireren van 't jegenwoordigh Tractaet / nimmermeer pets ſal pretenderen/ „en dien-volgens te vreden te zijn met de ſelve Heeren Staten te Tracteren / ge„lijck hy doet by deſe jegenwoordige / een beſtant op de conditien hier naer be„ſchreven en verklaert.

2. „Te weten/ dat 't voorſz Beſtant ſal weſen goet/vaſt/getrouw en ondervre„keljck en voor den tijt van .... Jaren gedurende: de welcke weſen ſal ophou„dinge van alle acten van Vyantſchap van wat ſatſoen dat die zijn / tuſſchen de „voorſz Heeren Coninck ende Staten Generael/ ſoo ter Zee/andere wateren/als „te Lande / in alle hun-lupden Koninckrijcken / Lantſchappen / Landen / ende „voor alle haer-lupder Onderſaten en Inwoonderen / van wat qualitept en con„ditie die zijn/ſonder uytſonderinge van Plaetſen ofte Perſonen.

3. „Een pegelijck ſal behouden ende datelijck gebruycken de Landtſchappen/ „Steden / Plaetſen/ Landen / ende Heerlickheden / die hy jegenwoordigh houdt „ende beſit / ſonder daer inne getroubleert ofte belet te worden / in wat manieren „dat het zy/ gedurende het voorſz Beſtant/ daer onder men verſtaet te begrypen „de Vlecken / Dorpen / Gehuchten ende platte Landen die daer van dependeren/ „ende ſullen dienvolgens de geheele Meyerye van 's Hertogenboſch / mitſgaders „alle de Heerlickheden/Kaſteelen/Vlecken/Dorpen/ Gehuchten en platte Landen „dependerende van de Stadt ende Meyerye van 's Hertogenboſch / Stadt ende „Marquizaet van Bergen op den Zoom / Stadt ende Baronnye van Breda/ de „Steden van Maeſtricht / Grave ende Landt van Cuyck, Hulſt, Hulſterambacht, „ende Lant van Waes,en van alle andere Steden ende Plaetſen/welcke de voorſz „Heeren Staten houden in Brabant/ Vlaenderen/en elders/blyven aen de voorſz „Heeren Staten in alle ende die ſelfden rechten van ſuperioritepten ſo in 't Gee„ſtelijck als in 't Wereltlijcke/ als ſy Heeren Staten zyn houdende de Provincien „van de Vereenigde Nederlanden.

4. „De Onderſaten en Inwoonderen van de Lantſchappen van de voorſz „Heeren Koninck en Staten ſullen gedurende dit Beſtant/alle goede Correſpon„denten en vrientſchap ſamen hebben/ſonder te gedencken de offenſien en ſchade/ „die ſy lupden hier voren hebben geleden/ſullen ock mogen komen en blyven inde „Lantſchappen de een van de andere / en daer doen haer trafficque ende commer„cie in alle verſeeckerthept ſoo ter Zee / andere wateren / als te Lande.

5. „Wel-verſtaende dat het voorſz ſal zijn ſonder præjudicie/en voor behouden„de uytdruckelijck / om hier naer ſich te verklaren op eenige articulen raerende „de Navigatie ende Trafficq van Oſt ende Weſt-Indien / die men verſtaet te „behouden ende te mainteneren.

6. „En terwijlen noodigh is een goede langen tijt om te adverteren den genen „die buyten de voorſz Limiten / met macht ende Schepen zijn om te deſiſteren „van alle acten van hoſtiliteyt. Is geaccordeert dat het beſtant binnen de Limi„ten van het Octrop hier bevoorens aen de Oſt-Indiſche Compagnie der Ver„eenighde Nederlanden verleent / ofte noch by continuatie te verleenen / niet eer „en ſal beginnen dan een Jaer nae dato van het beſlupt van het jegenwoordige „Beſtant. Ende wat aenbelanght de Limiten van het Octrop / hier bevoorens „by de Heeren Staten Generael geaccordeert / ofte noch by continuatie te

„accoꝛderen aen de West-Indiſche Compagnie / dat het Beſtant aldaer niet eer
„en ſal beginnen dan een half Jaer na dato als voren / wel verſtaende dat indien
„het advys van wegen 't Publicq / ten weder-zyden van 't meer-genoemde Be-
„ſtant binnen de vooꝛſz reſpective Limiten eer kan weſen / dat van als dan de vy-
„andtſchap daer op houden ſal: Maer indien na de vooꝛſz tyt van een Jaer ende
„half Jaer reſpective binnen de vooꝛſz reſpective Limiten der vooꝛſz Octroyen /
„eenige acte van hoſtiliteyt daer ſal zyn gedaen / de ſchade ſal ſonder uytſtel wooꝛ-
„den gereppareert.

7. „De Onderſaten en Inwoonders van de Landen van de vooꝛnoemde Hee-
„ren Koninck ende Staten / doende Trafique in de Landen / de een van d'andere
„en ſullen niet gehouden weſen te betalen meerder rechten en impoſitien / als de
„eygen Onderdanen reſpective. In voegen dat de Ingeſetenen en Onderdanen
„van de Geunieerde Pꝛovincien / ſullen zyn ende blyven geeximeert van ſeecher
„twintigh par cento, ofte oock diergelycke mindere / meerdere / ofte eenige andere
„impoſitien die den Koningh van Spanjen geduyrende den vooꝛgaenden Tre-
„ves geheven heeft / ofte noch geduyrende het tegenwooꝛdigh Beſtant / ſoude wil-
„len heffen op de vooꝛnoemde Ingeſetenen ende Onderſaten van de Geunieerde
„Pꝛovincien / ofte tot laſte van deſelve / boven ofte meerder als op ſyn eygen
„Onderſaten.

8. „De vooꝛſz Heeren Koninck ende Staten en ſullen buyten haer reſpective
„Limiten van de paſſerende goederen noch te water noch te lande / geen inkomen-
„de / uytgaende / ofte andere laſten mogen ontfangen.

9. „De Onderdanen van de vooꝛnoemde Heeren Koninck ende Staten / ſul-
„len recipꝛoqueliyck genieten in de Landen d'een van d'andere de oude vꝛyheyde
„van de Tollen / van de welcke ſy in Pꝛedelycke poſſeſſie geweeſt ſullen zyn vooꝛ
„het begin van de Oꝛlogh.

10. „De hanteringe / ommegangh ende Commercie tuſſchen de reſpective
„Onderſaten / en ſal niet mogen verhindert wooꝛden; ende indien eenige verhinde-
„ringe mochte gebeuren / de ſelve ſullen reelyck en metter daet werden wegh ge-
„nomen.

11. „Ende van den dagh af van 't beſluyt van deſe Trêves / ſal den Koninck
„doen ophouden het heffen van alle Tollen op den Rhyn ende Maſe die vooꝛ den
„Oꝛlogh geweeſt zyn / onder het reſſoꝛt ende diſtrict der Vereenigde Nederlan-
„den / ſpecialyck mede den Zeeuſchen Tol: invougen dat deſen Tol niet geheven
„ſal wooꝛden van wegen den Koninck / noch binnen de Stadt van Antwerpen
„noch elders / wel verſtaende ende op conditie dat van den vooꝛnoemden dagh af
„de Staten van Zeelant recipꝛoqueliyck t'haren laſte ſullen nemen ende betalen
„eerſt en vooꝛ al / van den ſelfden dagh af de Jaerlyckſe renten die vooꝛ het Jaer
„1572. op den vooꝛſz Tol zyn gheveſtight gewooꝛden / en van de welcke de eyge-
„naers en Rent-heffers in 't beſit en ontfanck zyn geweeſt / vooꝛ het begin van de
„vooꝛſz Oꝛlogh: het welck van gelycken ſullen doen de eygenaers van de vooꝛ-
„noemde andere Tollen.

12. „Het wit geſoden Sout uyt deſe Landen komende in Landen van de vooꝛſz
„Heer Koninck van herwaerts over / en ſal niet mogen verboden noch hooger als
„het grof Sout belaſt / maer met egale laſten ten weder-zyde moeten beſwaert wooꝛ-
„den en blyven.

13. „De Revier de Schelde, als mede de Canalen van 't Sas, Zwin ende andere

„Zee-

„zee-gaten daer op reſponderende/ ſullen van de zyde van de Heeren Staten ge-
„ſloten worden gehouden/ geduyrende den tijt van dit tegenwoordigh Beſtant.

14. „De Schepen en goederen komende in ende uyt de havens van Vlaende-
„ren/ reſpective/ ſullen met ſoodanige impoſitie ende andere laſten by den voorſz
„Heer Koningh moeten belaſt worden en blyven als de goederen de Schelde ende
„andere Canalen in het boven-ſtaende articul begrepen/ in 't op ende afgaen reſ-
„pective beſwaert worden/ geduyrende den tijt van het tegenwoordigh Beſtandt.

15. „Sullen ock de Onderdanen en Inwoonderen van de Landen van de
„Heeren Staten / hebben de ſelve verſekerthept ende vryhept inde landen van den
„voorſz Heer Koninck die gearcoordeert is / aen de Onderſaten van den Koninck
„van Groot Bretagne/ by het laetſte Tractaet van Vrede / ende de ſecrete articu-
„len gemaeckt met den Conneſtabel van Caſtilien.

16. „De gemelte Heer Koninck ſal met den eerſten noodige voorſorge geven
„datter eerlijcke plaetſen geordonneert worden totte begravenisſe van de lichamen
„der gener / die van de Staten zyde ſullen komen t'overlyden onder de gehoor-
„ſaemhept van den Koninck.

17. „De Onderdanen ende Ingeſetenen van de Landen van den gedachten
„Heer Koninck/ komende inde Landen van de voornoemde Heeren Staten / ſul-
„len haer ten opſichte van de publycque oeffeninge van Religie moeten gedragen
„in alle ſedigheyt / ſonder eenigh ſchandael te geven met woorden ofte met werc-
„ken / en ſonder eenige laſteringe te ſpreecken.

18. „De publycque Kercke ende Baronnye van Breda, Marquiſaet van Ber-
„gen; en elders ſullen weſen en blyven aen die bande gereformeerde Religie.

19. „Van gelycken en ſullen de Kooplyden/ Schippers/ Piloten/ Scheeps-
„volck/ hare Schepen/ Koopmanſchappen/ Waren/ ende andere goederen haer
„toe-behoorende/ niet mogen aengeſlagen nochte gearreſteert worden / 't ſy in
„krachte van eenigh bevel generael ofte particulier / ende om wat ſaecke dat het
„ſy / van Oorloge / Inquiſitien / of anderſints / ſelfs niet onder pretext van ſich
„daer van te willen laten dienen tot conſervatie ende beſcherminge des Landts:
„daer onder men nochtans niet en verſtaet te begryppen de aenſlagingen ende ar-
„reſten van de Juſticie / door de ordinaris wegen ter oorſake van eygen ſchulden/
„obligatien en bondige contracten van den genen / jegens den welcken de voorſz
„aenſlagingen ſullen zyn gedaen / daerinne geproceedeert ſal worden / gelyck ge-
„bruyckelyck is na recht en reden.

20. „Daer ſullen ten weder-zyden eenige Rechters in gelyck getal worden
„gecommitteert / by forme van Chambre my-partye , die hunne reſidentie ſullen
„houden inde Nederlanden/ ende dat op alſulcken plaets/ het ſy oberhant/ dan on-
„der het gebiedt van eene dan van d'andere / of na dat ſulcx by onderlinge bewil-
„linge ſal goet gevonden worden ; welcke wederzyts geſtelde Rechters / volgens
„de Commiſſie ende Inſtructie hun te geven / ende op de welcke ſy ſullen Eedt
„doen ſoo wel aen den meer-gemelten Heer Koningh / als aen de Heeren Staten
„Generael reſpectivelyck ſullen opſicht nemen over de handelinge der Ingeſete-
„nen der voorſz Nederlanden / ende de laſten ende Impoſten die ter eenre ende ter
„andere zyde geheven ſullen worden op de Koopmanſchappen ; ende indien de
„voornoemde Rechters komen te bevinden dat daer in ter eenre of ter andere/
„of wel ten beyden zyden exces werde begaen/ ſullen het ſelve exces reguleren ende
„moderen. Voorts ſullen de voorſz Rechters examineren de queſtien over de non

„executie van het Tractaet/ als ook de contraventien van dien/ die in tijden ende „wijlen ſouden mogen komen te repſen ſoo in de Landen van herwaerts over/ als „ook in de verre afgelegen Koninckrijcken / Landen/ Prouincien/ en Eylanden „in Europa en daer op ſommarie ende de plano diſponeren/ ende uytſpreecken „'t gene ſy in conformiteyt van het Tractaet bevinden ſullen te behooren / ende „ſullen de ſententien en diſpoſitie van de voorſz Rechters ter executie worden ge„ſtelt door de ordinaris Juſtitie ter plaetſe / alwaer de contraventie is geſchiet/ „ofte wel jegens de Perſonen van de Contraventeurs / na dat ſulcx na gelegent„heyt ſal werden gerequireert ; ende en ſal de voornoemde Juſtitie in geen gevy„le mogen blyven de voornoemde executie te doen of te laten geſchieden / ende de „contraventie te repareren binnen den tijdt van .... na dat de voorſz ordinaris „Juſtitie daer toe ſal weſen verſocht.

21. „Indien eenige Sententien en Vonniſſen gegeven waren tuſſchen Perſo„nen van verſchepde partyen niet gedefendeert weſende / 't ſy in materie civyl ofte „crimineel / die en ſullen niet mogen geexecuteert worden jegens die perſonen der „Gecommitteerden nochte harer goederen / geduyrende dit tegenwoordigh Be„ſtant / ende en ſullen geen brieven van marque of repreſalien geaccordeert wor„den/ geduyrende het ſelve Beſtant/ ten ſy met kennisſe van ſaecken/ ende in ſaec„ken in de welck ſulcx is toe-gelaten by de Keyſerlijcke wetten en Conſtitutien/ „ende na de ordre geſtelt by de ſelve.

22. „Men ſal niet mogen aenkomen / inkomen ofte blyven in de Havenen/ „Vaqen/ Plaqen/ ofte Reden van de Landen d'eene van d'andere/ met Schepen/ „ende Volck van Oorloge in getal / welck ſoude mogen ſuſpicie geven / ſonder „verlof en toelatinge van den genen/ onder de welcke de voorſz Havenen/ Vaqen/ „Plaqen / ende Reeden zyjn/ ten ware men gedreven worde door tempeeſt ofte ge„dwongen 't ſelve te doen door noot / ende om te ſchouwen eenige periculen van de „Zee.

23. „De gene op de welcke de goederen zyjn aengeſlagen / geconfiſqueert ter „ſaecke van den Oorloge ofte hare Erfgenamen / ende die haer recht hebben/ „ſullen gebruycken de ſelve goederen/ geduyrende het jegenwoordigh Beſtant/en „ſullen de poſſeſſie van dien aennemen by haer eygen authoriteyt, ende in kracht „van dit Tractaet/ ſonder dat van noode ſy te hebben recours aen de Juſtitie/niet „tegenſtaende alle incorporatien door den fiſque / verpandingh / gedane giften/ „Tractaten / Accoorden / ende transactien / en wat renuntiatien in de voorſz „Transactien ſouden mogen geſtelt zyjn / om upt te ſlupten van een gedeelte van „de goederen den genen/die de ſelve behooren toe te komen; ende alle goederen ende „rechten / die volgens het tegenwoordigh Tractaet reciproquelijck den ouden „proprietariſen haren Erven ofte actie van de ſelve hebbende / ſyn gereſtitueert/ „ofte noch gereſtitueert moeten worden / ſullen by den ſelven proprietariſen mo„gen worden verkoft/ ſonder dat van noode ſal weſen daer toe particulier conſent „te verwerven/ uytgeſondert den eygendom van de renten / die van wegen den fiſ„que/in plaetſe van de verkofte goederen/ſullen weſen geconſtitueert/mits gaders „de renten ofte actien ſtaende tot laſte van de fiſquen reſpective.

24. „Het welcke ook plaetſe hebben ſal ten proffyte van de Erfgenamen van „wylen den Heere Prince Willem van Orangie ſelfs voor de rechten die ſy hebben „inde Salines van het Graeffſchap van Bourgogne / die hen-lupden ſullen we„der gegeven en gelaten worden met de boſſchen die daer van dependeren.

25. „Dat

25. „Daer onder men mede verstaet begrepen te zijn de vordere goederen en „rechten gelegen inde Graefschappen van Bourgogne en Carolois, ende 't gene „volgende het Tractaet van den 9 Aprilis 1609. ende den 17 January 1610. „respectivelijck noch niet en is gerestitueert / sal aen de proprietarisen / haer erven „of actie van de selve hebbende van beyden zyden / alomme metten eersten ter „goeder trouwe worden gerestitueert.

26. „Gelijck mede verstaen worden daer onder begrepen te zijn de goederen „ende rechten die na uytgangh van den voorgaende Treves by sententie van „'t Hof van Mechelen tot nadeel van den Fisque zyn toe-gewesen aen wylen „Graef Jan van Nassau / ofte in wat manieren die voorsz Graef de possessie „van dien heeft verkregin / in wat Plaetsen / Landen ofte Heerlickheden de selve „toe-gewesen goederen en rechten mogen gelegen / en door wien de selve mogen „gepossedeert zijn: welke sententie by macht van dit Tractaet is / eñ wort gehou„den als niet gewesen eñ alle ander verkrege possessie / als voorsz is / te niet gedaē.

27. „Ende wat aengaet het Proces van Castel belin geintenteert by het leven „van wylen den voorsz Heere Prince van Orangien in 't Hof van Mechelen te„gens den Procureur Generael van den Koninck van Spanjen / dewyle het selve „Proces niet en is getermineert geweest / binnen den tijdt van een Jaer na het „vervolgh daer op gedaen / gelijck als in 't 14 Artyckel van den voorgaende Tre„ves ter goeder trouwe was belooft te doen. Is verdragen dat aenstonts na 't „sluyten van het jegenwoordigh Tractaet / den Fiscus uytten naem van den Ko„ninck ofte uyt wiens naem sulcx eenighsints soude mogen wesen / datelijck af„stant sal doen van alle de goederen in den voorsz Processe geeyscht / ende by wien / „of uyt wat rechten de selve souden mogen beseten worden / oock renonceren in „naem en van wegen als voor / van alle actien en pretensien die de Fiscus op de „voorsz goederen eenighsints soude mogen hebben / ofte konnen pretenderen / om „door den jegenwoordigen Heer Prince van Oranje / syn Erven ende Nakome„lingen / of syn recht hebbende / datelijck na 't sluyten van dit Tractaet en uyt „kracht van 't selve ende sonder recours aen de Justitie / te worden aengeveert / en „genomen in vrye en onbekommerde possessie; mits dat de opgebeurde ende ge„noten vruchten / met de lasten van dien / tot den dagh van het besluyt van dit „Tractaet sullen blijven tot profijt van den Fiscus.

28. „Indien in eenige plaetse difficulteyt werde gevonden op de restitutie van „de goederen en gerechtigheden die gerestitueert moeten worden / sal den Rechter „van de plaetse sonder uytstel de restitutie doen effect hebben en daerinne den „kortsten wegh nemen / sonder dat onder pretext van onbepaelde Capitalen of „andersints de restitutie uytgestelt sal mogen worden.

29. „De Onderdanen ende Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden / sullen „over al inde Landen onder de gehoorsaemheyt van den gemelten Heer Koninck „zijnde / sich mogen doen dienen van sulcke Advocaten / Procureurs / Notarisen / „Solliciteurs en Executeurs die het haer sal goet duncken / waer toe oock de sel„ve sullen worden gecommitteert by de ordinaris Rechters / wanneer het sal noo„digh wesen ende de selve Rechters des sullen zijn versocht / en reciproquelijck „de Ingesetenen en Onderdanen van gedachten Koninck komende in de Lan„den van de gemelte Heeren Staten sullen gelijcke assistentie genieten.

30. „Indien de Fisque heeft doen verkoopen van d'een of d'andere zyde eeni„ge confisqueerde goederen / de gene aen wien de selve uyt krachte van dit

„Tractaet

„Tractaet moeten toebehooren / sullen gehouden wesen haer te contenteren met „den Interest van den prys jegens den penningh sestien/ omme daer van t'elcken „Jare/geduyrende dese Treves / betaelt te worden op de neerstigheyt van de ge„ne / die de voorsz goederen besitten/ andersints sal hun luyden geoorloft zijn hun „te addresseren aen de verkofte gronden ende erven / met dien verstande / dat in „plaetse van de verkofte goederen/afgeloste renten/ofte het Capitael van de selve/ „door een uytten naem/ van de respective Fisquen / opene brieven sullen verleent „werden/ten profyte van de eygenaers/hare Erven of des actie hebbende/die hun „sullen dienen tot bewys declaratoir/ in conformiteyt/ van het Tractaet / met as„signatie van de Jaerlijcx betalinge op den Rentmeester inde Provincie / daer „die verkoft ofte gelost zijn / welcke Rentmeester daer inne sal werden genoemt/ „en sal den prys geteeckent worden / na de eerste verkoopinge publycquelijck ofte „andersints gedaen zijnde na behooren / van welcke renten het eerste Jaer ver„schijnen sal een Jaer nae dato van het besluyt van dit tegenwoordigh Tractaet.

31. „Maer indien de voorsz verkoopingen gedaen waren geweest by Justitie „voor deughdelijcke en wettelijcke schulden van die gene aen wien de voornoemde „goederen plachten te gehooren voor de Confiscatie ; 't sal hun luyden ofte hare „Erven / ende recht van de selve hebbende / geoordeelt zijn / die na haer te nemen/ „betalende den prys binnen een Jaer / te reeckenen van den dagh van het tegen„woordigh Tractaet: nae welcken tijt sy luyden daer toe niet meer sullen ontfan„gen worden / ende de voorsz aenneminge ende verkoopinge by haer gedaen zijn„de / sullen sy luyden daer van mogen disponeren / gelijck haer goet duncken sal/ „sonder dat van noode sal wesen eenige andere toe-latinge daer van te verwerven.

32. „Men verstaet nochtans niet de voorsz na haer neminge plaetse te geven „voor de verkochte Huysen/gelegen inde Steden/ te dier oorsaecke verkoft zijnde/ „om de groote incommoditeyten ende notable schade die de verkrygers ontfan„gen souden ter cause van de veranderingen en reparatien die sy luyden inde „voorsz Huysen souden mogen gedaen hebben / daer van de liquidatie te seer lang „ende beswaerlijck soude wesen.

33. „Ende soo veel aengaet de reparatie ende verbeteringe gedaen aen andere „verkochte goederen / daer van de verkoopinge is toe-gelaten / indien die worden „gepretendeert/ de ordinaris Rechters sullen recht doen/met kennisse van saken/ „blyvende de gronden ende erven gehypotequeert voor de sommen daer toe de „verbeteringe sullen worden geliquideert / sonder dat nochtans geoorlooft sal we„sen aen de voorsz verkoopers te gebruycken recht van retentie/ om daer van be„taelt ende voldaen te wesen.

34. „Alle verswegen goederen ende Rechten / Actien/ Schulden/ Crediten/ en „andere die by de Fisque niet aengeslagen sullen zijn geweest met behoorlijcke „kennisse van saecken voor den dagh van het besluyt van dit Tractaet sullen „blyven tot vrye ende volle dispositien van de Eygenaers / haer Erven of des „Recht hebbende/ met alle de vruchten/ renten/ inkomsten/ende voordeelen/ mede „en sullen die gene die de voorsz goederen en rechten sullen verswegen hebben/ „nochte hare Erven daer over mogen worden gemolesteert van de respective Fis„quen / maer de Eygenaers haer Erven of des recht hebbende / sullen ten op„sichte van dien actie hebben tegen een yegelijck als voor haer eygen goet.

35. „De Boomen afgehouwen naer den dagh van 't besluyt van dit Tractaet/ „en die ten selven dage noch op den gront sullen gelegen hebben / als mede de ver-

„kochte

„hochte boomen die ten voorſz dage van 't beſlupt noch niet gehouwen mochten „zijn/ ſullen blijven aen de Eygenaers/ niet tegenſtaende de gedane verkoopinge/ „en ſonder dat ſy gehouden ſullen weſen eenigh pryps te betalen.

36. „De vruchten/ huyren/ pachten/ en inkomen van Heerlickheden/ Landen/ „Thienden/ Viſſcherpen/ Hupſen/ Renten/ ende andere op-komſten dan goederen „die volgens het Tractaet moeten gereſtitueert worden/ verſchenen na den dagh „van 't beſlupt van dit Tractaet/ ſullen voor het geheel Jaer/ den proprietariſen/ „haren erven/ ofte actie van de ſelve hebbende/ volgen.

37. „De huyren die gemaeckt zijn van geconfiſqueerde of aengeteeckende „goederen/ niet tegenſtaende die voor veel Jaren zijn gemaeckt/ ſullen expireren „met het Jaer van 't beſlupt van 't Tractaet/ na 't gebruyck van de plaetſen reſ„pective daer de voorſz goederen ſullen zijn gelegen/ ende ſullen de huyren verſche„nen/ naer den dagh van 't beſlupt van 't Tractaet gelijck geſchiet is/ betaelt „worden aen de Eygenaers/ wel verſtaende/ indien den bruycker der geſepde goe„deren voort gewas van dien Jaren eenige onkoſten heeft aengewent/ dat de ſelve „onkoſten by de Eygenaers aen den bruycker ſullen worden betaelt/ naer coſtume „ofte tot diſcretie van den Gerechte van de plaetſe daer de ſelve goederen ſullen „zijn gelegen.

38. „De verkoopinge van geconfiſqueerde of aengeteeckende goederen ge„daen t'ſedert het beſlupt van 't Tractaet/ ſal gehouden worden nul/ ende als niet „gedaen/ gelijck mede de verkoopinge gedaen voor het beſlupt/ tegens de verdra„gen of accoorden met eenige Steden in 't particulier gemaeckt.

39. „De Hupſen van particulieren die gereſtitueert zijn of gereſtitueert moe„ten volgens het Tractaet/ en ſullen rechtvoorderlijck met Garniſoen ofte ander„ſins niet anders mochte hooger belaſt worden/ dan de Hupſen van de andere „Inwoonderen van gelijcke gelegenthept.

40. „Niemant en ſal ter eenre ofte andere zyde/ directelijck of indirectelijck „in 't veranderen van ſyne woon-plaetſe belet worden/ mits betalende de rechten „daer toe ſtaende/ ende indien eenige beletſelen ſedert het Tractaet geſchiet waren/ „ſullen dadelijck werden afgedaen.

41. „Indien eenige Fortificatien ofte publycque wercken ter eenre ofte ter „andere zyde/ met toe-latinge ende authoritept van de Overigheyt gemaeckt wa„ren/ in plaetſen waer van voor het tegenwoordigh Tractaet reſtitutie ſal moeten „geſchieden/ de Eygenaers van dien ſullen gehouden weſen haer te contenteren „met de eſtimatie die daer van gedaen ſal weſen voor de ordinaris Rechters/ ſoo „van de voorſz plaetſen als van de Juriſdictie die ſy daer hadden/ ten ware par„tyen daer over onderlinge accoordeerden/ gelijck mede ſatisfactie ſal gedaen wor„den aen de Eygenaers van de goederen/ die tot Fortificatien/ publycque were„ken/ ofte Godts-huyſen zyn geappliceert.

42. „Aengaende de goederen van Kercken/ Collegien/ ofte andere pieuſe plaet„ſen/ gelegen inde Vereenigde Provincien/ de welcke Leden waren dependerende „van Kercken/ beneficien/ en Collegien/ zijnde onder de gehoorſaemheyt van den „voorſz Heer Koninck/ het geen voor 't beſlupt van 't Tractaet niet en is ver„koght geweeſt/ ſal hun luyden weder gegeven ende gereſtitueert worden/ ende „ſullen in 't beſit van dien komen/ oock by haer eygen authoritept/ en ſonder hul„pe van Juſtitie van 't ſelve geduyrende het Weſtandt te gebruycken/ en ſonder „daer van te mogen diſponeren/ gelijck als hier voren is geſept/ maer voor de

„gene die verhoocht ſullen weſen voor den voorſz tijdt of by de Staten van enige „van de Provincien in betalinge ſullen gegeven weſen / de rente van den prijs ſal „haer Jaerlijcx betaelt worden / tegen den penninghſestien by de Provintie die de „voorſz verkoopinge ſal hebben gedaen / of de ſelve goederen in betalinge gegeven / „ende oock in dier voegen geaſſigneert dat ſy daer van mogen weſen verſeeckert / „van gelijcken ſal gedaen en geobſerveert worden vande zyde van den gemelten „Heer Koninck.

43. „Ende alſo in 't Jaer 1582. aen wylen d'Heer Prince van Orangie gece„deert ende gegeven zijn in betalinge van ſyne achterſtellen en af-reeckeninge van „Servicien het Graefſchap van Aloſt / Abdye van Duynen / en Prioosdye van „Eversom / Graefſchap van Meerſſen / Abdye van Wynorberge / Abdye van Mi„nede / Geertberge oft S. Adriaen in eremo / en d'Abdye van Affligem conform „de opene brieven daer van verleent / van de welcke voor het gevolge van de Oor„logh de gemelte Heer Prince van Orangie geen genot heeft konnen hebben / upt„genomen dat voort voorgaende Beſtant / de Stadt van Hulſt / zijnde onder de „gehoorſaemheyt van de gedachte Heeren Staten Generael / wylen Prins Maurits „is herſteit inde poſſeſſie van het Klooſter van Sanden ende Prioosdye van Ever„ſom, dependentie van de Abdye van Duynen voornoemt / ende nae dat de reductie „van Hulſt voorſz de gemelte Heeren Staten Generael der Vereenigde Provin„tien van Nederlant / op het nieuws de voorſz ceſſie van het Klooſter van Sande „en Prioosdye van Eversom en andere gerechtigheden daer aengehoorende gele„gen in Hulſter Ambacht 't Land van Waes, ende daer omtrent hebben geconfir„meert / is geaccordeert dat den inhout van 't voorgaende articul geen plaetſe heb„ben ſal ten opſichte van 't gemelte Klooſter van Sande en Prioosdye van Ever„ſom, maer dat de voorſz ceſſie is / ende ſal blijven geconfirmeert ten profyte van „gemelte Heer Prince van Orangie, ende des recht hebbende / voor behoudens aen „meer-gedachte Heere Prince, ſyn recht ende pretentien / ten opſichte van de ande„re partijen hier boven geſpecificeert / omme over de ſelve met den Koninck van „Spanjen t'accorderen buyten het tegenwoordigh Tractaet.

44. „De gene aen de welcke de geconfiſqueerde goederen moeten gereſtitueert „worden / en ſullen niet gehouden weſen te betalen de achterſtallen van renten / la„ſten / ende debvoiren ſpecialijck geaffecteert ende geaſſigneert op de ſelve goede„ren / voor den tijt dat ſy luyden die niet en hebben gebruyckt / en ſoo ſy luyden „daer over vervolght ende gemoeyt worden van d'een of d'andere zyde; ſullen „werden gerenvoyeert als geabſolveert / ende daer kenneliick bevonden wort / dat „alle de goederen van pemant van d'een of d'andere zyde geconfiſqueert ofte aen„getaeckent zijn geweeſt / ſoo dat den ſelven gene middelen heeft gehouden / daer „upt hy die renten ofte intereſten van ſyne ſchulden / verhallen / gedurende de con„fiſcatie ofte annotatie heeft konnen betalen / de ſelve en ſal niet alleen van de reale „laſten / ende renten / volgende het Tractaet / maer oock van de generale ende per„ſoneie belaſtingen van de renten ende intereſten in den voorſz tijt verſchenen / ge„bruyt weſen.

45. „Men en ſal oock niet mogen pretenderen voor de goederen die verhoocht „ofte geaccorderrt zijn / omme gedijckt ofte herdijckt te worden / anders als die „opſtallen daer voren de poſſeſſeurs ſich hebben verbonden by de Tractaten daer „toe gemaeckt / met den Intereſt van de gefurneerde penninge / in dien eenige ge„geven zijn / oock na advenante van de penninck ſeſtien als boven.

46. „De

46. „De Dommiſſen gegeven omme de goederen ende rechten geconfiſqueert „met partijen die gehouden hebben den Rechter / ende wettelijck zijn gedefendeert „geweeſt / ſullen houden ; en ſullen de gecondemneerde niet ontfangen worden om „die tegen te ſpreecken / ten ware deur ordinaris wegen.

47. „De voorſz Heer Koninck quiteert en renonceert aen alle pretenſien van „redemptie en aen alle andere rechten en pretenſien die hy ſoude mogen hebben „ofte pretenderen in eeniger manieren op de Stadt van de Grave, Lant van Kuyck, „zyn aenbehooren en dependentien / oude Baronnye van Brabant / hier bevorens „in pantſchap gehouden van wylen de Heere Prince van Oranjen : van welcke „pantſchap de redemptie is gequiteert en geconverteert in eygendom / en over ge„geven ten profijte van wylen de Heere Prince Maurits in December 1611. by de „Heeren Staten Gen. der Vereenigde Nederlanden / als Souverains der voorſz „Stadt Grave ende Landt van Kuyck, volgens en inconformitept van de opene „brieven daer op verleent / en in kracht van welcke converſie en affiant de voor„noemde Heere Prince tegenwoordigh / ſyne Erven ofte des recht hebbende / ſul„len voor altijt gebruycken / ſoo geduprende als na de expiratie van de tegenwoor„dige Treves / de volle ende geheele eygendom van de voorſz Stadt ende Landt „van Kuyck, met alle ſyn aenbehooren ende dependentien.

48. „Quitteert mede ende renonceert de gedachte Heer Koninck aen allen „een pgelycken rechten en pretenſien / 't ſy van eygendom / ceſſie / of anderſins die „hy in eeniger manieren ſoude mogen pretenderen op de Stadt / Graeffſchap / en„de Heerlichheyt / Lingen, Bevergarde, vier Dorpen, ende andere gerechtigheden „daer aen gehoorigh om reelijck en met der daet / voor altijt / ſo geduprende / als na „expiratie van het tegenwoordige Beſtant te blijven aen den voornoemden Heer „Prince van Oranje / ſyn Erven ofte des recht hebbende / in vollen recht van ey„gendom / volgens de ceſſie daer van gedaen in November 1578. welcke de voor„noemde Heer Koninck voor ſoo veel hem mochte raecken / heeft geconfirmeert „ende confirmeert by het tegenwoordigh Tractaet.

49. „De voornoemde Heeren Koninck ende Staten ſullen committeren / elck „in 't ſyne de Officieren en Magiſtraten tot de adminiſtratie van de Juſtitie ende „Politie inde Steden ende ſtercke plaetſen de welcke voor het jegenwoordigh „Tractaet behooren gereſtitueert te worden aen de Eygenaers / omme die te ge„bruycken geduprende het Beſtant.

50. „De voorſz Heer Koninck maeckt ſich ſterck by het tegenwoordigh „Tractaet / dat Syn Keyſerlijcke Majeſteyt als mede het gantſche Rijck reſ„pective ſullen continueren ende onderhouden met de gemelte Heeren Staten „Generael der Vereenigde Nederlanden de Neutralitept / in de welcke de gedacht„te Keyſerlijcke Majeſteyt ende het Rijck reſpective tot noch toe geweeſt zijn / „gelijck de voorſz Heeren Staten van haren zyde de ſelve Neutralitept ſullen „continueren en onderhouden.

51. „In allen gevalle ſal de Neutralitept met ſyn Keyſerl. Majeſteyt ende het „Rijck vaſt geſteit ende beveſtight blyven / tot welcken eynde ſullen afgedaen en „in vergetinge geſtelt worden alle offenten / die geduprende den Oorloge ſullen „zijn gegeven.

52. „De Meublen die geſiſqueert / en de bruchten die verdallen zijn voor het „beſlupt van het jegenwoordigh Tractaet / en ſullen egene reſtitutie ſubject „weſen.

53. „De actien mobiliair / de welcke by de voornoemde Heeren Koninck of „Staten geremitteert ſullen zijn tot profijt van particuliere Schuldenaers vooz „het beſlupt van het jegenwoordige Tractaet / ſullen uptgedaen blyven van de „eene en de ander zyde.

54. „Den tijt die geloopen heeft geduprende den Oozlogh / te beginnen ſedert „den Jaer 1567. totten aenvanck vande voozgaende Treves / als mede den tijdt „die geloopen heeft ſedert de expiratie van de geſepde Treves tot het beſlupt van „dit Tractaet / en ſal niet wozden gereeckent / om pemant daer mede te verhozten „ofte te prejudiceren.

55. „De gene die geduprende den Oozloge vertrocken zyn in Neutrale Lan„den / ſullen genieten de vzuchten van dit Beſtant / en ſullen mogen woonen / daer „het hun ſal goet duncken / ſelfs weder-keeren in hare oude woon-plaetſen / omme „aldaer te woonen in alle feeckerheyt / onderhoudende de Wetten van den Lande / „ſonder dat ter oozſaecke van hare wooninge (die ſy ſullen houden in wat plaetſe „datter ſy) haer goederen ſullen mogen wozden aengeſlagen of ſy lupden gepzi„deert van 't gebzupck der ſelver.

56. „Men ſal geduprende de tegenwoozdige Treves / geen nieuwe Forten ver„mogen te maecken inde Nederlanden / noch aen d'een noch aen d'andere zijde / „ook geen nieuwe Vaerten oft Graften graven / daer dooz men ter expiratie van „het Beſtandt d'een ofte d'andere partye ſoude konnen ſtupten ofte weeren.

57. „De Heeren van den Huyſe van Naſſau en ſullen niet mogen wozden ver„volght noch gemoleſteert / in hare Perſonen ofte goederen / geduprende den te„genwoozdigen Treves / over eenige ſchulden gecontracteert by wylen d'Heer „Pzince van Ozange ſedert den Jare 1567. tot ſyn overlyden toe / noch over de „verballen laſten geduyzende het ſaiſiſſement ende annotatie der goederen die „daer mede waren belaſt.

58. „Indien eenige contravantie van dit Beſtandt gedaen ware dooz eenige „particulieren / ſonder bevel van de voozſz Heeren Koninck ofte Staten / die ſcha„de ſal wozden gerepareert / ſelver ter plaetſe daer de contravantie ſal weſen ge„daen / indien ſy aldaer werden achterhaelt / ofte wel tot hare woon-plaetſe ſonder „dat ſy lupden elders ſouden mogen verbolght wozden in hare lichamen / ofte „goederen / in wat maniere dat het ſy / en ſal haer niet geoozloft zijn te komen tot „de wapenen / ofte bzeecken van het Beſtant ter oozſaecke van dien / maer ſal wel „toe-gelaten weſen (ingevalle van openbare weygeringe van Juſtitie) hem te „voozſien gelijck gebzupckelijck is / by bzieven van margue of repzeſalien.

59. „Alle onterffeniſſen ende diſpoſitien gedaen in haet van den Oozloge / zyn „verklaert nul ende gehouden als niet gedaen / ende onder onterffeniſſe gedaen in „haet van den Oozloge wozden verſtaen begrepen te zijn / die gene die geſchiet zijn „om eenig oozſake / waer upt den Oozloge is ontſtaen / en daer die van dependeren.

60. „De Onderſaten en Inwoonderen der Landen van de gedachte Heeren „Koninck ofte Staten / van wat qualitept ofte conditien die zijn / zyn verklaert „capabel om te ſuccederen de een d'andere ſoo dooz Teſtament als ſonder Teſta„ment / na de coſtume van de plaetſe / ende indien eenige ſucceſſie hier bovens ver„vallen waren aen eenige van de ſelve / ſy ſullen daerinne werden gehanthaeft en„de geconſerveert.

61. „Alle gevangens van Oozloge ſullen ontſlagen wozden van d'een ende „d'andere zyde / ſonder te betalen eenigh rancoen.

62. „Aen-

62. „Aengaende de achterſtallen der Contributien die ten tijde van 't Beſlupt „van dit Tractaet noch ſullen te betalen ſtaen / voor de Perſonen ende goederen „van d'een en d'andere zyde / ſal na d'occurrentie van de ſaecke een orize ende re„glement beraemt ende vaſt geſtelt worden / volgens welcke de achterſtallen ſul„len moeten werden opgebracht en betaelt.

63. „Ende en ſal niet ſtrecken / noch eenigh ſints mogen uptgeleght worden tot „voordeel ofte nadeel van pmant directelijck of indirectelijck / alle 't gene gedup„rende de Handelinge vande een of d'andere zyde mondelinge ofte ſchriftelijck ſal „weſen voor-gedragen of geallegueert / maer ſullen ſo wel de gemelte Heeren Ko„ninck ende Staten Generael en particulieren / als mede alle Princen / Graven / „Baromen / Edellupden / Borgeren en andere Inwoonderen vande Koninck„rijcken ende Landen reſpective van wat qualitept of conditie die zijn / blijven in „haer rechten volgens den inhoudt van het Tractaet ende beſlupt van 't ſelve.

64. „De Inwoonderen ende Onderdanen van de voorſz Heeren Koninck en„de Staten reſpective ſullen reelijck genieten het effect van 't vijfthiende articul „van de voorgaende geexpireerde Trebes / en het effect van het thiende articul „van 't herdragh daer op gevolght den 7 Januarij 1610. ende dat voor ſo veel „als geduprende den termin van den voorgaenden Trebes / het voorſz effect niet „en is te weegh gebracht van d'een of d'andere zyde.

65. „Het Caſteel van Leut ſal van beſettinge ontbloot worden / en gereſtitueert „aen den Grave van Flodrof, als hem in eygendom toe-behoorende.

66. „Ende ten eynde het tegenwoordigh Tractaet te beter mogen worden on„derhouden / beloven reſpectivelijck de voorſz Heeren Koninck ende Staten de „goede handt te houden en hare macht ende middelen te gebruycken / een yghelijck „in het zijne / om de paſſagien bij te maecken / ende de Zee ende Revieren navига„bel ende ſeecker tegens d'incurſien van Muyt-makers, Zee-rovers, Loopers en „Stropers, en indien ſy lupden die konnen appreheuderen / de ſelve te doen ſtraffen „met rigueur.

67. „Beloven boven dien / niet te doen tegens of in prejudicie van dit tegen„woordigh Tractaet noch te gedogen gedaen te worden directelijk ofte indirecte„lijck / ende indien 't gedaen ware / 't ſelve te doen repareren ſonder eenige ſwarig„heyt ofte uptſtel / ende tot onderhoudinge van alle 't gene voorſz is / verbinden ſy „hun lupden reſpectivelijck / (ſelfs die Heer Koninck / ſich ſelfs ende zyne Succeſ„ſeurs) ende voor de bondigheyt van de ſelve verbinteniſſe / renuncieren aen alle „wetten / coſtumen ende alle andere ſaecken daer tegens ſtrijdende.

68. „Dit tegenwoordigh Tractaet ſal geratificeert ende geapprobeert worden „by de voorſz Heeren Koninck ende Staten / ende brieven van Ratificatie ſullen „van de een aen de andere worden overgelevert in goede ende behoorlijcke forme „binnen den tijdt van ſes weecken ofte ſoo veel korter als men ten weder-zijden „ſal konnen accorderen / met dien verſtande dat na 't beſlupt ende het teyckenen „van het tegenwoordige Tractaet de hoſtiliteyt ten weder-zyden niet en ſal komen „te ceſſeren, voor en aleer de Ratificatie van den Koninck van Spanjen / in be„hoorlijcke ſubſtantie en forme ſal weſen upt-gebracht / ende tegens die van den „Staet der Vereenighde Nederlanden uptgewiſſelt.

69. „Suler ondertuſſchen de ſaecken ten weder-zyden ſullen blijven in ſooda„nigen ſtaet ende toeſtant / als de ſelve ten tijde van 't Beſlupt van 't tegenwoor„digh Tractaet ſullen worden gevonden / ende dat ter tijt toe dat de boven-ge-

„gemelte weder-zyds Ratificatie uyt-gewiſſelt ende overgelevert ſal weſen.

70. „Het geſeyde Tractaet ſal al omme ende daer ſulcx behoort/ worden gepu-„bliceert terſtont na dat de voorſz Ratificatie ten weder-zyden ſullen zijn uytge-„wiſſelt eñ over gelevert/eñ ſullē dan als dan ceſſeren alle acten van Spantſchap.

71. „Alles hier boven geſchreven ſonder præjuditie / ende voor-behoudende „uytdruckelijck te mogen by-voegen, corrigeren, veranderen, of verminderen, alle „het gene men noodigh ſal vinden.

„Aldus gedaen ende overgelevert aen de Heeren Ambaſſadeurs Extraordina-„ris ende Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen. In Munſter den „17 May 1646. was geteeckent / Bartolt van Gent, Iohan van Mateneſſe, Adriaen „Pauw, I. de Knuyt, God. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Op de ſelve 71 Articulen hebben ſy ſ'anderen daeghs tegen den avont weder-om gerepliceert 't gene volght.

D'Ondergeſchreven Volmachtigden van ſyn Catholijcke Majeſteyt, geſien hebbende 't geſchrift, inhoudende een-en-tseventigh Articulen, in dato van de ſeventhiende May, 1646. aen hen gelevert door de Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, tot verklaringh van hun intentien op 't onderwerp der Tractaten, die tuſſchen hen te maken zyn, om tot de gemeene ruſt van 't geſeyde Nederlandt, ſoo wel van d'een, als van d'andere zyde, te geraken.

Op 't eerſte Artikel dat van wegen ſyn Catholijcke Majeſteyt gedaen ſal worden een ſuyvere verklaringh, ſonder modificatie, noch reſtrictie in 't ſtuck van de vryheydt en Souverainiteyt der geſeyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en van hun Provintien reſpectivelijck, ſoodanigh als een Tractaet van Treves kan toelaten, in generale en onbepaelde termen, ſonder nochtans in ſpecie te ſpreken *van d'aenſtaende tijt ſoo d'uytgangh van het geſeyde beſtant*, 't zy met influytingh, of met uytſluytingh. En dewyl zijn geſeyde Majeſteyt in dit fondamentael punt, dat van ſoo groote importantie is, ſulck een vaerdige en volkome ſatisfactie aen de geſeyde Staten geeft, ſoo verhoopt men oock dat zy in andere punten van minder conſideratie aen ſyn geſeyde Majeſteyt erkent en vergolden ſal worden.

Het tweede Artikel wort aengenomen.

Ten regard van 't derde, dat het in 't Tractaet geſtelt en uytgedruckt zy in de ſelve termen, en in de ſelve forme, als in 't voorgaende beſtant. Maer dat men, om te determineren welcke de Plaetſen, Dorpen en Landen zijn, die warelijck aen de Steden dependeren, die van de geſeyde Heeren Staten ingenomen zijn, als *'s Hertogenboſch, Hulſt* en anderen, gemachtigden daer toe verkoos, die in 't kort en ter goeder trou daer in verdragen, ſoo ten regard van 't geeſtelijck, als van 't wereltlijck, ſonder dat daerom het Tractaet geſuſpendeert blijft, noch dat door ſoodanige ſuſpenſie plaets tot vervolgh van d'Oorlogh gegeven wort.

Men blijft accoort met het vierde Artikel.

Men ſal op 't vijfde Artikel de verklaringh, daer geſpecificeert en belooft, verwachten, om beſluyt daer op te nemen.

't Seſte Artikel wort aengenomen.

Op 't ſevende Artikel biedt men den geſeyde Heeren Staten aen dat hun onderſaten in de Havens en Landen van ſyn Majeſteyt niets anders ſullen betalen, dan de ſelve rechten, die d'onderſaten van ſyn geſeyde Majeſteyt betalen, hen gelijkelijck handelende.

't Achtſte

't Achtſte, negenſte en thiende Artikel wort aengenomen.

Aengaende het elfde, men neemt het oock aen.

't Is niet mogelijck d'inhout van 't twaelfde Artikel te bewilligen, om dat het een ſaeck is, die de rechten van regeeringh omſtoot, daer af de conſervatie en bewaringh al te waerdt en koſtelijck voor yder Souverain in ſijn Heerſchappy is.

Verklarende het derthiende Artikel, en te verſtaen gevende dat de armen van *geſloten te houden* de handelingh, en d'ingangh aen d'onderlaten en Schepen der Placten van ſyne Majeſteyt niet uytſluyten, en niet ſwaer maken, ſo ſal het aengenomen worden, en op conditie van gelijcke weerkeeringh, als men dat dus wil gebruycken van de zyde van ſyn Majeſteyt tegen d'onderdanen der geſeyde Heeren Staten.

Men kan het veerthiende Artikel niet aennemen, om dat het ſtrijt tegen de Souveraine Authorireyt van ſyn Majeſteyt, dien het toekomt wet en regel in zijn Staten, en op ſyn Schepen en onderſaten te geven, ſonder dat het hem van elders voorgeſchreven en gedicteert wort in de ſelve wijſe, gelijck hy die niet in de Landen van anderen zou begeeren in te voeren, aen yder latende de vrye diſpoſitie van 't geen, en op 't geen, dat hem toebehoort.

't Vijfthiende, ſeſthiende en ſeventhiende Artikel wort toegeſtaen.

Het contrarie van 't achthiende Artikel is alree eertijts tuſſchen de Partyen verdragen, te weten, dat de Kercken aen de Catholijcken ſouden blyven, gelijck zy van hun begin waren, en noch heden zijn.

Men ſal het negenthiende Artikel voor-by gaen, met uyt te drucken in algemeene termen, te weten, dat de Kooplieden, Schippers, Stierlieden, Bootſgeſellen, hun Schepen, goederen, &c. niet ſullen mogen aengetaſt noch gearreſteert worden, om hoedanigh een oorſaeck, en op hoedanigh een wijſe het oock zy, met hen daer in handelende op een ſelve wijſe als met d'Engelſchen, Schotten en Yren.

Men neemt aen het 20. een-en-twintigſte, twee-en-twintigſte en 23. Artijkel; en men ſal daer na de plaets, aen 't eynde van 't twintigſte Artikel open gelaten, vervullen, en uyt het drie-en-twintigſte ſullen ge-exepteert en uytgeſondert worden d'Erfgenamen, of cauſe hebbende van wijlen de Graven *Hendrick van den Bergh*, *en van Warfuſee*, of anderen, geboren onderdanen van ſyn Majeſteyt.

Dewijl de betalingh gedaen is by accoort en particuliere handelingh van de portie, toebehoorende den Heer Prince van Oranje in de Salines van Borgonje, met da Boſſchen, daer aen dependerende, gelijck men toonen ſal, ſoo ſal'er geen queſtie over d'inhout van 't vier-en twintigſte Artikel zijn.

Het vijf-en-twintigſte Artijkel wort toegeſtaen, behalven in geval men eenige accoorden vondt, namaels met de Heeren Princen van Oranje gemaeckt, door middel van de welcken zy alree de ſatisfactie hadden, die in 't vijf-en-twintigſte Artijkel gepretendeert wort.

Het ſes-en-twintigſte Artijkel wort toegeſtaen.

Op het ſeven-en-twintigſte Artijkel ſal geheele en volkome ſatisfactie gegeven worden, na dat men particulierder kennis van de ſtaet genomen heeft, in de welcke het verhaelt proces, wort gevonden, en door wie de goederen, daer in gepretendeert, worden beſeten.

Van het acht-en-twintigſte tot aen 't twee-en-veertigſte Artijkel, daer mee ingeſloten, blijft men accoort, om de wegh van de handelingh af te korten.

Het drie-en-veertigſte, conformelijck het beſluyt daer af ſal in ſuſpens blijven, tot dat men met de Heer Prince van Oranje in 't particulier gehandelt heeft van de ſatisfactie,

tisfactie, door hem gepretendeert op 't ſubject van 't geſeyde Artijkel.

Het 44. 45. 46. 47. 48. en 49. Artijkel worden oock ingewillight, om een ſelve conſideratie van verkortingh in de handelingh, gelijck oock uyt begeerten die ſijn Majeſteyt heeft, om contentement aen de geſeyde Heer Prince te geven, particulierlijck ten regard van het 47. en 48. Artijkel.

Van wegen zyn geſeyde Majeſteyt ſullen alle mogelijcke pogingen en Offitien gedaen worden, om d'effect van 't geen te verwerven, 't welck in 't 50. en 51. Artijkel begrepen is; met hoop dat ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt, en de Standen van 't Keyſerrijck daer in ſullen conſenteren en bewilligen ter inſtantie en verſoeck van ſijn Catholijcke Majeſteyt.

Van het 52. tot aen 't 61. incluys blijft men accoort, ſchoon op het 61. voorgenoemt diſtinctie gemaeckt wort, en reſerve van gevangenen, die buyten Nederlandt geſtreden hebben, en oock onder andere Standaerts en Vaendels, dan die van de geſeyde Heeren Staten. Maer dit wort generalijck toegeſtaen om de herten ſoo veel te meer te vereenigen, en de reconciliatie der partyen lichter te maken.

Men bewillight oock het 62. Artijkel; en het ſchijnt dat d'order en reglement, daer af geſproken is, ſal konnen opgerecht worden door de genen, die gecommitteert en gedeputeert ſullen worden, om de dependentien der Capitale Steden te Limiteren en Determineren, gelijck in 't eynde van het derde Artijkel geſeght is.

Het 63. wort gelijckelijck toegeſtaen, ſchoon het ſchijnt dat het niet noodigh zou zyn uyt te drucken 't geen het begrijpt in d'Artijkelen van de handelingh, die te maken is, in geval men tot de fluytingh daer af voortgaet.

Het 64. 66. 67. Artijkel wort toegeſtaen. Maer ten regard van 65. Artijkel, men ſal daer in antwoort van Bruſſel verwachten, om daer op binnen weynigh dagen klare antwoort te geven.

Wat het 68. 69. en 70. Artijkel aengaet, men refereert zich op 't geen, 't welck in de propoſitie van de derthiende Mey ſtaet, door de geſeyde Volmachtigden van ſijn Catholijcke Majeſteyt aen de geſeyde Heeren extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de Staten der vereenigde Nederlanden gelevert, en noch te meer om dat in 't voorgaende beſtant deſgelijcks daer mee gedaen wiert ten regard van d'ophoudingh van alle vyandelijcke daden, gelijck begrepen is in de geſeyde Propoſitie, en gelijck veel bykomende conſideratien tegenwoordiglijck noch meer vereyſſchen ſullen, tot welſtant der beyde Partyen, en om te beletten dat het heylſaen voornemen en begeerte van hun weer-vereenigingh gediverteert wort, ſo 't ophouden van de geſeyde Vyandelijcke daden niet vaerdiglijck beſloten wort.

Het 71. Artijkel wort toegeſtaen met de ſelve reſerve en precautie van wegen ſyn Majeſteyt, als dien, in 't geſeyde Artijkel door de geſeyde Heeren Staten bedongen.

En alſoo door de tegenwoordige antwoorden, gelijck oock door de Propoſitien, te voren gedaen op het ſtuck van de volle machten, en generalijck door de geheele handel der geſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſſen van Spanjen, de Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de Staten der Vereenigde Nederlanden genoeghſaemlyck konnen bekennen d'oprechte wil en genegentheyt, die ſyn Catholijcke Majeſteyt heeft, om de lange en bloedige Oorlogen der geſeyde Nederlanden te doen ophouden, en hier na te leven in goede Vriendtſchap, correſpondentie en intelligentie met de geſeyde Heeren Staten; ſoo ſtaet te preſumeren van hun voorſichtigh en loffelijck beleyt, van hun liefde tot het Vaderlant, en van de welſtant en vertrooſtingh van hun onderſaten, gelijck oock van hun

yver

yver tot vorderingh der middelen van de gemeene vyant der Chriſtenen te verdrijven, dat zy ſoo goet een werck niet langer ſullen uytſtellen, inſonderheyt door d'inſicht der uytheemſche intereſten, die hen niet immediatelijck aengaen; en om dat het niet gehouden heeft, en tegenwoordighlijck noch niet houdt, dan aen de Kroon van Vranckrijck, dat zy volmaecktelijcker en overvloedighlijcker voldaen wort, om de groote advantagien en voordeelen, die van wegen Spanjen voorgeſtelt zyn, ten opſicht van de gemeene ruſt, en van de tegenſtant, tegen de Turck te doen, &c. Gedaen te Munſter, deſe 17. van May, 1646. was geteekent *El Conde de Peneranda, Pro Joſeph Arcobiſpo de Cambray, A. Brun.*

Den 24 May hebben die van deſen Staet weder daer op ingegeven navolgende geſchrift.

D'Ondergetekende Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden om de handelingh te bevorderen, en volkomentlijcker d'oprechte en ſincere intentien der geſeyde Heeren Staten te verklaren, om te doen ophouden de lange en bloedige Oorlogen van Nederlant, tot welſtant en verlichtingh der goede Inwoonders en Onderſaten daer af: verklaren dat d'Artijckelen, tot antwoort gegeven op de propoſitie van d'achtentwintigſte Ianuarius gedaen door de Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninghs van Spanjen, conſerveren en toonen de ſelve goede wil van de brant der geſeyde Oorlogen te blußchen. Ja zy ſelven ſullen oordeelen dat de Declaratie van de Vryheyt en Souveraineyt der geſeyde Heeren Staten, in 't eerſte Artijckel van 't geſeyde geſchrift by-gebracht, geenſins behoort noch kan *gereſtringeert* worden tot de tegenwoordige tijdt; ſoo verre is 't'er af dat men 't tot een Tractaet van beſtant behoort te Limiteren, of dat men 't behoort t'erkennen, en te reciproqueren in andere ſtucken van mindere conſideratie. En dit ſoo veel te meer om dat men beſich is met de Fondamenten van een geduerige ruſt te leggen, en dat men by gebreck daer af weer in Oorlogh kan treden, en de wapenen weer aentaſten. Gelijck het oock nootſaeckelijck is dat de ratificatie des Koninghs van Spanjen binnen de geſtelde tijdt geimpetreert en gelevert wort in behoorelijcke forme en ſubſtantie: en men kan niet verſtaen tot eenige ſuſpenſie van wapenen, of ophoudingh van vyandelijckheyt, voor dat de geſeyde Ratificatie des Koninghs van Spanjen tegen die van de geſeyde Heeren Staten verwiſſelt is.

En perſiſterende op de voorgaende Declaratie dat Vranckrijck voldaen ſal worden, en oock haer intereſten geſamelijck met die van de geſeyde Heeren Staten gedecideert.

Om de wegh van handelingh af te korten, ſal men 't tweede Artijckel overſlaen, uytgeſondert dat men in de preciſe terme, en in de Jaren van 't beſtant ſal verdragen, eer het Tractaet geſloten wort.

Men ſal oock alle andere Artijckelen voor-by gaen, op de welcken de geſeyde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden des Koninghs van Spanjen, in hun geſchrift van de 17. May, geen remarquen en aentekeningen hebben gemaekt.

Aengaende het derde Artijckel, 't is niet voegelijck dat men verſcheyde handelingen buyten deſe plaets maeckt, die tot een algemeene handelingh gedeſtineert is, noch andere Commiſſariſſen te deputeren, om de Grenſen te regeleren, of het tijdelijck en geeſtelijck te verdragen, dewyl de geſeyde Heeren Staten voor vaſt en on-

twijffelijck houden dat de Souverainiteyt terſtont by hen moet blyven, en gelijck in 't geſeyde Artijckel uytgedruckt is.

Aengaende het 7. Artijckel, men heeft met'er daet bevonden dat geduerende de voorgaende Treves en Beſtant, en tegen d'Artijckelen daer af d'onderſaten en Inwoonders der Vereenighde Nederlanden, of hun Schepen en goederen hooger en ſwaerder belaſt hebben geweeſt, dan d'eyge Onderdanen des Koninghs van Spanjen: en 't is nootſakelijck dat men deſe ongelijckheyt en furcharge voorkomt door de verklaringen aen 't geſeyde ſevende Artijckel by-gevoeght.

Het twaelfde Artijckel is niet om de Koninclijcke rechten te vernietigen, die aen de Koningh geheel gelaten en geconſerveert worden: Maer gelijck in alle andere Tractaten het ſtuck van de Koop-handel geregelt wort, en de geſeyde Heeren Staten alderhande Waren en Koopmanſchappen gelijkelijck toelaten, en Sout gebruycken, dat uyt Duytſlant, Vranckrijck, Spanjen, Portugael, Italien en Indien koomt, ſonder eenigh onderſcheyt, ſoo zou oock door de verbiedingh en hooger belaſtingh van wit Sout de vryheyt van de Koophandel, in het 10. Artijckel toegeſtaen, te ſeer gereſtringeert en ingekort weſen.

D'inhout van 't 13 Artijckel is gepractiſeert geduerende het voorgaende beſtant. Wijders, het *Stapel-recht* behoort van outs, en met goet recht aen de Provincie van Zeelant, en boven al de Schepen, die, uyt de Zee komende, in de Rivieren en Kanalen, in 't geſeyde Artijckel verhaelt, treden; welcke Schepen verplicht zyn hun Waren in Zeelant te loſſen, en andere Schepen daer mee te laden; welck Stapel-recht niet ſal mogen gepractiſeert worden in Brabant en Vlaenderen, ſoo by gebreck van recht, als om de gelegentheyt van de Rivier de Schelde, en andere boven-genoemde Kanalen; in voegen dat dit Artijckel niet bediſputeert noch gealtereert moet worden.

't Veertiende Artijckel ſtrijt niet tegen de Souveraine Authoriteyt des Koninghs van Spanjen, aen de welck blijft, en gelaten wort vryheyt van ſodanige en ſoo hooge ſchattingen, als 't hem belieft, op te ſetten. Maer 't is nootſakelijck dat d'Impoſitie over-al gelijck zy, om niet te reſtringeren en te ſeer te verminderen de vryheyt van de Koophandel, in 't boven-genoemde thiende Artijckel toegeſtaen: inſonderheydt om door d'ongelijcke impoſitio niet te diverteren en te vernietigen de Koophandel van d'een in d'ander Provintie, gelijck van Brabant, of van Vlaenderen, en niet geheel te verwoeſten de Koophandel der gebuerige Landen, die men door deſe handelingh moet conſerveren en oprechten.

't Achtiende Artijckel is in gevolgh van de Souveraineteyt, en dependentie, in 't boven-geſeyde derde Artijckel verhaelt, oock om voor te komen d'inconvenienten en gevarelijcke conſequentien, die geſien zijn tot prejudicie van de Staet, ſonder dat daerom vermindert ſal worden de vryheyt van Conſcientie, generalijk veraccordeert aen al d'onderſaten en Inwoonders der Vereenighde Nederlanden, ſonder te gedencken dat hier voor het tegendeel tuſſchen de partyen verdragen is, en, ſchoon ſoo verdragen zynde, niet applicabel zou zyn in de tegenwoordige tijdt en ſcheepvaert.

Het 19. Artijckel is conform d'Artijckelen van het voorgaende Beſtant, van nooden zynde om dus duydelijck en klarelijck geſet te worden, om d'inconvenienten en contraventien te voorkomen, die in 't geſeyde Beſtant gedaen zijn tot groote ſchade van d'onderſaten der geſeyde Nederlanden, en verhinderingh van de vryheyt des Koophandels.

De terme, in 't 20. Artijckel wit gelaten, ſal verklaert worden,

Het

Het 23. Artijckel moet blyven gelyck het veraccordeert is in het voorgaende Beſtant, voornamelijck om dat de *Graef van den Bergh* een Vaſſal en onderſaet van *Gelderlant* geboren en geſtorven is, en oock om dat by uytgedruckte verdragingh, voor de voorgaende Treves gemaeckt, en na d'uytgangh daer af vernieut, ſonder interruptie tot nu toe geobſerveert, geen confiſcatie in *Gelderlant* gepractiſeert noch toegelaten is, maer yder, geeſtelijck of wereltlijck, van wat ſtaet of qualiteyt ſy zyn, en ſoo wel de genen, die in dienſt van Oorlogh, of ſonder dienſt hebben geweeſt van weer-zyden, ſonder diſtinctie noch uytſonderingh van perſonen, hebben de vrye beſittingh, en volkome genietingh van al hun goederen behouden, ſonder eenigh onderſoeck, noch meer noch min dan de genen, die van een ſelve party zijn.

Wat het 24. Artijckel aengaet, men verſoeckt de party der *Salinen*, en der aenklevende *Boſſchen*, den geſeyde Heer Prince van Oranje toebehoorende.

In 't 27. Artijckel is de ſatisfactie te doen ſonder onderſcheyt der perſonen, die de geſeyde goederen beſitten.

De Ceſſie van 't Klooſter van *Sanden*, en prooſtdye van *Everſom* moet vaſt blijven, volgens en conform d'inhout van het 43. Artijckel. 't Overige van 't Artijckel ſal in ſuſpens blijven, tot dat men daer in verdragen heeft.

De Declaratie van de Keyſer, en van 't Rijck over de Neutraliteyt moet ernſtelijck bevordert worden, gelijck in 't 50. en 51. Artijckel geſeght is, en is nootſakelijck en nut, ſoo wel aen d'een, als aen d'andere zyde.

De betalingh der achterſtallingen, in 't 62. Artijckel uytgedruckt, ſal geregelt, en gedetermineert worden door de genen, die van weer-zyden de ſurintendentie der contributien hebben.

Het 63. Artijckel is nootſakelijck, voornamelijck tot verſekeringh der gener, die in deſe handelingh gebruyckt worden.

Op het 65. Artijckel ſal men d'antwoort verwachten, die van Bruſſel komen ſal.

En alſoo de tegenwoordige handelingh begonnen is door deliberatie en bewilligingh van al de Provintien en leden daer af, die niet begeeren, dan een ſubſiſtentie en geduerige vrientſchap met hun gebueren, ſoo belooft men ſich, en verwacht dat de geſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninghs van Spanjen, naer de gemeene welſtant en ruſt trachtende, geen ſwarigheyt en difficulteyt in d'Artijckelen ſullen mee-brengen, die gelevert zyn om de occaſien van nieuwe deliberatie in de Provintien te weeren, die de handelingh ſouden vertragen, en haer ſwaerder maken. Gedaen te Munſter, de 24. van May 1646.

Daer op volghde den 27. May deſe der Spaenſche Verklaringh.

D'Ondergetekende Volmachtighden van ſyn Catholijcke Majeſteyt, op 't leſte geſchrift der Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in dato de 24. May 1646. begeerende meer en meer te betuygen de ware begeerte, die zy tot de gemeene ruſt der Inwoonders en Volcken van de geſeyde Nederlanden hebben, zyn vernoeght te paſſeren het eerſte Artijckel, aengaende de verklaringh van de vryheyt der Souverainiteyt der geſeyde Heeren Staten en de forme, gelijck ſy geſpecificeert is in 't ander voorgaende geſchrift van de 17. der ſelve maent en jaer, door de geſeyde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden gelevert.

Aengaende de ratificatie van ſyn geſeyde Majeſteyt, men ſal daer mee doen naer d'inhoudt van 't geſeyde leſte geſchrift van de 24. May 1646. met de terminatie van een termijn van twee maenden, wel verſtaende dat, ſoo zy eerder komt, alſdan alle vyandelijcke wercken tuſſchen de partyen ſullen ophouden, ſonder d'expiratie en uytgangh van het geſeyde termijn te verwachten.

Ten regard van 't derde Artijckel van 't geſeyde voorgaende geſchrift, men ſal van nu voortaen concederen en toeſtaen de ſuperioriteyt der *Meyery van 's Hertogen-Boſch*, ſchoon zy in 't geheel buyten de dependentien van de Stadt is, op voorwaerde en conditie nochtans, dat ten opſicht van 't Geeſtelijck van de *Meyery*, en van 't platte landt eenige *middel en temperament* gevonden ſal worden, tot ſatisfactie van weerzyden. Het landt van Waes ſal aen ſyn Majeſteyt blijven; en de geſeyde Staten ſullen niets anders behouden, dan de Forten en Veſtingen, die zy tegenwoordighlijck daer beſitten: en wat aengaet het Baljuwſchap van *Huiſt*, en van *Huiſter-Ambacht*, de geſeyde Heeren Staten ſullen de beſittingh en ſuperioriteyt daer af behouden.

Men ſal toelaten d'inhoudt van 't ſevende Artijckel van 't geſeyde voorgaende geſchrift, in de form, gelijck het daer uytgedruckt is, en met d'explicatie van twintigh ten hondert, ſchoon nieu ten opſicht van 't geen, 't welck in de voorgaende Treves van 't Jaer 1609. bedongen was.

Het 12. Artijckel, aengaende de toelatingh en invoeringh van Wit Sout, ſal toegelaten worden met de ſelve toelatingh en debite van de geen, aen ſyn Majeſteyt toebehoorende na de geſeyde Staten.

Het 13. Artijckel ſal toegeſtaen worden ten regard der ſtapels by verwiſſelingh van Schepen, op conditie van gelijcke voorwaerden aen de zyde van ſyn Majeſteyt, daer men bevinden ſal dat het alree ingevoert en gepleeght heeft geweeſt geduerende de voorgaende Treves.

Het 14 Artijckel van gelijcken; hoewel van een kommerlijcke en onaenneemelijcke conſequentie, waer 't niet ten inſicht van een vaerdigh ſtillingh van 't Chriſtelijck bloet te ſtorten, en wooringh aller verwoeſtingen van ſoo rampſaligh een Oorlogh.

't Achtiende ſal genegoleert worden gelijck het derde, ten opſicht van 't Geeſtelijck; en men ſal een temperament en middel-wegh vinden, tot ſatisfactie der twee partijen.

Dewijl het negentiende Artijckel conform is met het voorgaende Beſtant, gelijck door het leſte geſchrift geſeght is, ſoo is men vernoeght dat het geſtelt en uytgedruckt wort met de ſelve woorden als de genen, die in 't geſeyde Tractaet van de voorgaende Treves gevonden worden.

Het 23. Artijckel wordt toegeſtaen gelijck in de geſeyde voorgaende Treves, in generale termen.

Op het 24. Artijckel blijft men accoort ten regard van 't geen, 't welck niet bevonden ſal worden van wegen ſyn Majeſteyt gekocht en betaelt te zijn.

Wat het 27. aengaet, dat ſal ongedecideert blyven, tot aen de volle verklaringh, die men van Bruſſel verwacht.

Men ſal verdragen in d'inhoudt van 't 43. Artijckel door een beſondere handelingh, en tot ſatisfactie van de Heer Prince van Oranje, om de pretenſien, die hy hebben kan op de dingen, die hy niet beſit. Maer wat de dingen aengaet, daer af hy in 't beſit is door de conceſſien en overgevingen, die de geſeyde Heeren Staten-Generael hem daer af gedaen hebben in 't Baljuwſchap van *Huiſter-Ambacht*, en elders, dat zy onlangs

onlanghs aen hem geconfirmeert en bevestight hebben, sy sullen geheelijck aen hem blyven, sonder dat men yets sal pretenderen op soodanige goederen, uyt kracht van eenige andere Artijckelen van dit tegenwoordigh verdragh.

De Declaratie van de Keyser, en van 't Rijck sal met'er daet geprocureert en bevordert worden, gelijck in 't 50. en 51. Artijckel geseght is, gevende *twee maenden* ten regard van de Keyser, en *een Iaer* ten regard van 't Rijck.

Men bewilligt het 62. Artijckel in dier voegen, gelijck het leste geschrift de 24. Mey verklaert.

Van gelijcken het 64. Artijckel.

Men verklaert op het 65. Artijckel, in conformiteyt van d'antwoort, van *Brussel* gekomen, dat, volgens d'inhoudt van de voorgaende Treves, geen fortificatien en vestingen weer overgelevert sullen worden. Gedaen te Munster, dese 27. Mey 1646. Was getekent, *El Conde de Peneranda*, *Fray Ioseph Archip. de Cambray*, *A. Brun.*

Daer op verklaerden die van desen Staet als volght.

OP het leste geschrift der Heeren Extraordinare Ambassadeurs en Plenipotentiarissen des Koninghs van Spanjen, gelevert den 27. Mey 1646. seggen d'Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden der Heeren Staten Generael dat zy de decisore en Cathegorische Declaratie aennemen, die gedaen is door het geseyde geschrift op de voorgestelde Artijckelen.

En aengaende eenige positien en allegatien op verscheyde Artijckelen, in 't geseyde geschrift geapposeert en by-gestelt, de geseyde Heeren Ambassadeurs en Volmachtighden vertrouwen dat d'intentie daer af met de hunne gelijck is, dat zy gelaten sullen worden buyten d'Artijckelen van 't Tractaet; en daer in sal alleenlijck gestelt worden 't geen van de dingen is, of daer van veraccordeert sal zijn.

En insonderheydt dat het 13. Artijckel veraccordeert is gelijck het in de geleverde Artijckelen gestelt is, dewijl in d'inhoudt van 't geseyde geschrift de redenen, daer toe behoorende, aengenomen zyn.

Eyndelijck, dat in 't 65. Artijckel ge-exprimeert en uytgedruckt sal worden dat d'inkomsten van 't Kasteel van *Leuth*, en alle andere rechten, appartenantien en dependentien weer sullen komen en blyven aen de Graef van *Rodrof*, als proprietare en eygenaer, sonder eenige molest of verhinderingh.

In de Artijckelen sal ingevoeght en uytgedruckt worden dat dit alles verklaert wort conform d'oprechte intentien van weer-zyden.

Wyders, de geseyde Ambassadeurs en Volmachtighden verklaren noch, gelijck zy oock in 't begin, en in 't gevolgh gedaen hebben, dat men conjoinctelijck satisfactie aen Vranckrijck sal geven, wenschende dat zy op 't spoedigste gegeven wort, om gesamentlijck de conclusie te maken, en daer door grooter bloetstortingh te voorkomen. Gedaen te Munster, de 30. dagh van Mey 1646.

DE Heeren Plenipotentiarissen schreven ondertusschen iterativelijck ende begeerden / alsoo de twee articulen raeckende de Commercie in Oost ende West-Indien in October lestleden waren gelicht uyt d'instructie; dien-volgens nu oock uyt de 71. Articulen; dat haer dien-aengaende mocht werden toe-gesonden last ende resolutie.

Den thiende ende 22. Mey hebben de Heeren Staten van Gelderlandt begost

instantie te doen om te verkrijgen tot Munster de Consolidatie van 't Over-quartier van Gelderlant: waer op aen de Heeren Plenipotentiarisen is gelast / om sulcx by de Spaensche te bevorderen oock t'obtineren; doch wiert daer by gevoeght dese clausule: In desen verstande nochtans, dat de Negotiatie tot ruste binnen de voornoemde Stadt Munster aengestelt, door de voornoemde sustenue ende versoeck niet en soude mogen werden geretardeert, oft dat de sake van de Negociatie ten principale in het minste daer aen niet soude mogen gebonden worden, des soude de meer-gemelte Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen ten hooghsten werden gerecommandeert / dat sy dese restrictie met alle circumspectie ende beleyt souden hebben te mesnageren.

De Spaensche 't sy datse secrete kennis van dese clausule hadden / of datse in der daet gelastight waren daer tegen t'opiniastreren / hebben daer noyt in willen treden.

Alle de poincten dan / uytgenomen dat vande Oost ende West-Indien, sampt dat van de Meyerie of modificatie op het stuck der Geestelijkheyt / met de Spaensche geadjusteert zijnde / edoch secretelijck gemenageert wordende tot dattet geëmendeert pouvoir soude zijn aengekomen: so is nochtans ter kennisse van de Fransche gekomen dat een Tractaet vel quasi van seventigh articulen was gemaeckt ende by eenige van die van desen Staet geteeckent. Haer Ho. Mog. blyvende buyten perfecte kennis van 't gene geadjusteert / veraccordeert of gedaen was / schreven om volkomen bericht; waer op de Heeren Ambassadeurs hebben geantwoort in so generale termen (want soo langh het Pouvoir uyt Spanjen niet aenquam / soo was alles vruchteloos) dat hare Ho. Mog. den 1 Junij schreven aen de selve / dat sy met het voornoemde generael ende duyster bericht, egeen contentement en namen / maer dat de selve expresselijck begeerden pertinent ende klaer bericht van alle 't gene aldaer tusschen hun ende de Spaensche onderlinge over ende weder over was gepasseert / als oock voor het toekomende van alle 't gene van tijt tot tijt tusschen hen ende de Spaensche successive over ende weder over soude passeren in het stuck van de Negotiatie; ende dat sy voorts souden volgen het hondert en dertiende articul van der selver instructie; te meerder / om datter waerschijnelijcke redenē waren / dat de Spaensche alles communiceerden / daer sy het goet vinden; waer uyt of andersints andere / buyten dese Staet of Regieringe van dien wesende / wisten na te seggen / alle 't gene aldaer passeerde / ende haer Ho. Mog. niet of weynig.

De Coninckl. Fransche tot Munster hebben in Junio gecontinueert te klagen dat die van desen Staet haer handelingh te seer hadden geavanceert: dat de Spaensche haer nu niet aensochten: als haer genough zynde met die van desen Staet / soo sy meenden / gedaen te hebben.

De Heeren Fransche toonden aen die van desen Staet brieven van Hove ontfangen / meldende andere brievē van Pennoranda geintercipieert; daer in hy schreef alles met de Heeren Staetsche te hebben geadjusteert: ende dat hy uyt Spanjen was verwachtende (volgens acte) binnen de Maent van Junius niet alleen het nieu geredresseert Pouvoir: maer oock des Koninckx Ratificatie op het geadjusteerde; dat sulcx aengekomen zijnde 3 of 4 van de Staetsche Plenipotentiarisen souden van Munster vertrecken inde andere Provintien (presupponere ende dat Hollandt goet genough was) om in de selve oock smakelijck te maken watter gedaen was / ende alles tot sluytinge van een particulier Tractaet te dirigeren: sonder af te wachten tot dat oock Vranckrijck, aengaende haer interessen / satisfactie krege.

breye. Dat om deſe oorſaecke de Spaenſche geheel verhoelt waren: Item / dat eenige van de Staetſche Heeren Plenipotentiariſen waren geweeſt by de Spaenſche ende verſeeckert / dat wel het Staetſche Leger ſoude te Velde gaen; maer ſtil blyven liggen / ſonder yets te doen: dat de Spaenſche haer daer op verlatende / ſouden alle macht by een trecken ende alleen op de Franſche paſſen. Hoogh-gedachte Heeren Franſche verſochten daer op verklaringh van die van deſen Staet / ende dat niemant van de ſelve mocht uyt Munſter vertrecke̅ na den Hage of na de Provintien; uyt vreſe, ſeyden zy / dat de Populace haer ſoude mogē ontſetten eñ commoveren, eñ, tegen de meeninge van de Heeren Plenipotentiariſen, den ſelven de Handeling uyt de handen trecken. Sy ſeyden noch meer pointcten te ſullen voorſtellen / maer voor ende al eer daer toe te komen / verſochten verklaringh op het voorgaende. Haer wiert geantwoort van wegen die van deſen Staet / dat ſy van opgemelde geinterципieerde brieven noch van den inhoudt ende gevolge van dien niet wiſten / dien-volgens alle't ſelve ontkenden / dat ſy niet konden gelooven dat een aggreatie ſoude komen op een Tractaet dat niet was geſloten; ende daer van noch eſſentiele pointcten open ſtonden; daer op ſy ſelf noch niet waren gelaſt. Dat ſy / als het Oudvolc ſoude gekomen zijn / ſouden voort volgen hare inſtructie: Dat wel de Spaenſche hadden gebraeght / wanneer ſy alles toe-ſtonden wat die van deſen Staet hadden gepropooneert / of dan ſy met de Spaenſche ſouden willen apart ſlupten; daer op ſy hadden geantwoort / neen: Dat tot een teecken van ſulcx ſy (gelyck den Heeren Franſche bekent was) op der Franſche aenmaninghe hadden ſtil geſtaen / ende noch ſtonden: dat ſy tot verſchepden repſen hadden verklaert goede Correſpondentie met Vranckrijck te ſullen ende te moeten houden: dat ſy volgens dien van tijdt tot tijdt hadden alles met den Heeren Franſche gecommuniceert. Daer na ſeyden de Koninghlijcke Franſche oock advys van Hove te hebben dat de Spaenſche verklaert of gebanneert hadden / dat de Vereenighde Provintien haer niet verder aen de Franſche intereſten verbonden hielden als in Nederlandt / daer nochtans / ſeyden ſy / de Tractaten van't Jaer 1634. ende 1635. generalyck gingen ende behelſden alle d'intereſten van Vranckrijck; daer op verſochten ſy met groote inſtantie de ronde verklaringh van die van deſen Staet / of ſy alleen dochten te blyven by de Nederlantſche intereſten / of dat ſy oock aen Vranckrijck wilden guaranderen haer Conqueſtie in Spanje / Cazal / Pinerol / Catalonien / &c. Haer wiert geantwoort; dat die van deſen Staet waren gekomē tot Munſter om te handelen met de Heeren Spaenſche: dat tot dien eynde ende om deſelve Handelingh te reguleren was met de Heeren Franſche te voor gemaeckt het Tractaet van't Jaer 1644. 't Selve hadden ſy gevolght ende ſoudent wyders volgen. Indien der nu mocht voorkomen eenig geval die in't ſelve Tractaet niet was dupdelyck uytgedruckt / ende interpretatie van nooden had: dat ſy daer op ſouden verſoucken ende verwachten laſt van haer Ho. Mo. van de welcke ſulcx dependeerde. De Heeren Franſche replicerende toonden haer eben ongeduldig; ſeyden in d'ontfangen antwoort niet te konnen acquieſceren: maer ſulcx alles te ſullen ſchryven aen den Koningh: oock aen den Heer Ambaſſadeur la Tullerie, om te klagen aen hare Ho. Mog. van de welcke ſo ſy niet ontfangen categoryck gewenſt antwoort / ſoo verklaerden ſy te ſullen van Munſter vertrecken / ende alles laten ſtaen ſoo't ſtonde. Edoch hoopten van de Heeren Staetſe nader beſchept ende contentement; ende gaven den ſelven tijdt om haer te bedencken. Waer op ſy ſeyden dat de gemaeckte Tractaten continueerden verſcheyden poincten ende articulen /

ende

ende dat sp de selve saken nae sien. Ende endelijck weder gebraeght zijnde of sp ooch eenige dachten nae den Hage of na de Provintien te senden / seyden tot geene affendingh als noch te hebben gerefolveert.

Op dese manier zyn weder zpts de Heeren Plenipotentiarisen dan eick ander geschreven: ende is sedert t seer aengewassen de jalouse / ende onvernoeghtheyt / also dat sorh de Staet der Vereenighde Nederlanden genoughsaem gebeele wiert in tweerderley gheslintheden. Eenige willende daermen blindelingh ende præciselijck solde blyven by de Tractaten ende soo als de Heeren Fransche die explicceerden; afwachtende tot dat Vranckrijck volkomen satisfactie soude hebben ontfangen / soo voor haer als voor haer Geallieerde: andere ter contrarie verstaende dat dese Staet niet verder aen Vranckrijck gehouden was als wesende de satisfactie in Nederlandt, geensins aen buyten-interesten, of aen Geallieerde van Vranckrijck daer van geen mentie was inde Tractaten.

Ende alsoo men alle dagen in 't gemoedt sagh het nieuws Pouvoir uyt Spanjen; soo vermaenden de Heeren Ambassadeurs van desen Staet ende versochten hare Ho. Mog. iteratijelijck om naerder last / aengaende de Commertien in Oost ende West-Indien; daer van ter Vergaderingh gereffereert wordende / so hebben de Heeren van Zeelandt weder heftigh geurgeert het negende artikel om tot ampliatie des Tractaets van 't Jaer 1644. by de Heeren Fransche uyt te werchen; sulcx by expresse den Heeren Plenipotentiarisen weder is aengeschreven.

Ondertusschen quam schrijvens van den Marquis de Castelrodrigo van den 28. Junij uyt Brussel dat het gedesireert Pouvoir uyt Spanjen was aengekomen. Sulcx wiert daer nae uyt Munster geconfirmeert: als dat de Graef van Pennerande door syn Secretaris den 30 Junij aen de Heeren Staetsche 't selve hadde laten weten: gelijck dan ooch de Heer Brun een der Hon. Spaensche Ambassadeurs den 3. Julij quam in persoon aen die van desen Staet vertoonen het gemelde Pouvoir in Originali gedateert den 7. Junij: seggende te sullen daer van doen schrijven eene Coppe by alle drie Heeren Spaensche Ambassadeurs ondertreckent; gelijck geschiet ende noch dien avont aen de Heeren Staetsche Ambassadeurs gebracht is; zijnde het selfde soo als het naemaels achter het Tractaet van Vrede gestelt ende hier naer daer achter geinsereert is.

Dit Pouvoir verwechte in alle die tot een spoedigh beslupt der Vrede / so hier als inde Spaensche Nederlanden gesint waren / groote blytschap; als een basis ende fundament waer op men nu baste hope schepte dat de Vrede soude werden opgetimmert gelijck naemaels geschiet is: maer aen andere gaf het wepnigh contentement. De Hon. Fransche Ambassadeur la Tuillerie bede den 3. Julij aen den Heer Cats ende den 6 Julij aen den Heer van Strevelshoeck klachten. 1. Dat datmen niet toe-liet de Catholijcke Religie tot Hulst; volgens het Tractaet van 't Jaer 1635. begeerde schrifteliche resolutie ende verklaringh dat inde Steden diemen dese Somer soude winnen / men de Roomsche Catholijcke Religie soude laten. 2. So heeft hy gerepeteert alle de klachtige propoosten die / als hier te voor gesept is / de Heeren Fransche aen de Staetsche / over 't advanceeren van de geadjusteerde ende by eenige getekende articulen waren onlanghs gedaen. Begeerde Categorijke verklaringh hoe verre men verstont te willen garanderen de Fransche interesten. Daer mede toogh hy na Breda (alwaer ooch waren Hoogheden met een notabel aental gecommitteerden van haer Ho. Mog.) om te deliberereren op het stuck van de Campaigne: 't welck koel ende langhsaem ginck: hoewel

sich

sich scheen te presenteren een groot avantage / ende singuliere apparentie om Antwerpen te gewinnen. Vranckrijck self negeerde dat seer / ende werdende van deser zyde geproponeert twee voorneme swarigheden / 't eene van datmen geen volck genoegh hadde. 't Ander datmen in het poinct van Religie niet soude konnen aen Vranckrijck contentement doen; soo is tot voldoeningh van 't eerste ende tot modificatie van het tweede gemaekt ende den 11 Julij gesloten navolgende Tractaet.

DE Koningin, begeerende aen uw Hoogheyt, en aen mijn Heeren de Staten te betuygen d'affectie en genegentheyt, die sy hen toedraeght, heeft gelooft haer niet in een vorderlijcker subject te konnen doen blijcken, dan met hen aen te bieden van hen *drie duysent Paerden voor thien dagen* te leenen, om eenige aenslagh van groot belangh uyt te voeren, op voorwaerde dat de passagie der geseyde *drie duysent Paerden* geconvoyeert en geleyt sal worden door de troepen van mijn Heeren de Staten, naer de plaets, die dienstigh geoordeelt sal worden, gelijck oock in hun weer-keeringh, en dat na de veroveringh van de plaets, die door uw Hoogheyt aengetast sal worden, mijn Heeren de Staten aen 't Heyr van haer Majesteyt sullen lenen *drie duysent mannen te voet*, op dat zy, met dese bystant versterckt, van haer zyde oock yets groot en vorderlijck magh aenvangen, tot welstant van de gemeene saeck. Haer Majesteyt versoeckt met instantie aen uw Hoogheyt, en aen mijn Heeren de Staten dat *d'oeffeningh van de Catholijcke Religie* vry geconserveert zy in de plaets, die genomen sal werden; niet konnende, sonder haer geweten te quetsen, een secours van haer eyge Heyrkrachten geven, tot een conqueste, daer d'oeffeningh van de Catholijcke Religie verdelght sal worden. Hare Majesteyt verhoopt dat uw Hoogheyt, en mijn Heeren de Staten dit Artijckel op haer gebeden sullen toestaen; en dit is 't geen, dat zy my bevolen heeft particulierlijck van hareht wegen aen hem te doen verstaen. Gedaen te Breda, dese 22. Junius. Getekent *d'Estrades*.

Daer op wert by S. H. ende de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. den 29 Junij gegeven dit twee-ledigh antwoort.

SYn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael, met ootmoedige bedanckingh aennemende de presentatie van drie duysent Paerden voor thien dagen, die hen van wegen haer Majesteyt, en haer Koninghlijcke Hoogheyt gedaen is, om een *seer groote aenslag* uyt te voeren. Maer om haer lichter en sekerder te maken, soo proponeren en bidden syn Hoogheyts en de voorgenoemde Heeren Gedeputeerden haer Majesteyt en haer Konincklijcke Hoogheyt, dat het hen belieft, boven de *drie duysent Paerden*, *drie duysent mannen te voet* te lenen: en de passagie van dese troepen, soo te voet als te paert, sal door de troepen der Heeren Staten geleyt worden naer de plaets, die dienstigh geoordeelt sal worden, gelijck oock in hun weer-keeringh: op conditie dat, na de veroveringh van de plaets, die aengetast sal worden, mijn Heeren de Staten voor een selve tijt, en op gelijcke conditien lenen sullen aen 't Heyr van hare Majesteyt drie duysent mannen te voet, gelijck haer Koninghlijcke Hoogheyt begeert. Gedaen te Breda, dese 29. van Junius.

Sijn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gesien hebbende het versoeck, instantelijck aen hen gedaen door de Heer *d'Estrades* van wegen hare Majesteyt, dat *d'oeffeningh van de Catholijcke Religie* vry geconserveert zy in de plaets, die gewonnen sal worden, verklaren

dat, indien d'uytvoeringh gelijckt, daer in men heden verdragen is, *ſy het voorgenomde punct ſtellen aen mijn Heeren de Staten Generael voorgenomen.* Gedaen te Breda, de 29. van Junius.

Suiet aen den Hertogh van Orleans gerapporteert synde / heeft deſelve heere den Capitain Remond weberom laten verklaren 't gene volght:

SYn Koninghlijcke Hoogheyt, de propoſitie van uw Hoogheyt, en die van mijn Heeren de Gedeputeerden geſien hebbende, heeft beſloten aen hem de byſtant van *drie duyſent Paerden*, en van *drie duyſent mannen te voet* te ſenden, op voorwaerde dat uw Hoogheyt, en mijn Heeren de Staten aen hem een geſchrift geven, door 't welck zy verſekeren en beloven dat *d'oeffeninghe van de Catholijcke Religie vry ſal blijven in de plaetſe, die aengetaſt ſal worden*, gelijck in de Stadt van Maeſtricht toegeſtaen wiert, en gelijck mijn Heeren de Staten Generael, en uw Hoogheyt daer in bewilight hebben in deſe tijt, om eenige inſichten, die, gelijck ſijn Koninghlijcke Hoogheyt gelooft, niet gerechtiger konnen ſijn, dan de gebeden van de Koningin en van hem; niet konnende in Conſcientie de troepen van ſijn Majeſteyt ſich by anderen conjungeren, om d'oeffeninghe van de *Catholijcke Religie* te verdelgen. Daer ſyn Hoogheyt noch byvoeghd dat d'obligatie daer toe geheel en volkomen is van wegen de Heeren Staten, door het Tractaet van 't Jaer 1635. daer geſeght is *dat men in de plaetſen, onder de dwelingh van mijn geſeyde Heeren de Staten ſtaende, d'oeffeninghe van de Catholijcke Religie vry ſal laten.* In geval dat uw Hoogheyt en mijn Heeren de Staten accorderen hier boven voor de Religie verdragen is, ſoo heeft ſyn Koninghlijcke Hoogheyt my bevolen aen uw Hoogheyt te verſekeren dat hy preciſelijck op de vaert van Brugge, in de dagh en plaets, daer uw Hoogheyt geſtelt, de beloofde drie duyſent Paerden, en de drie duyſent mannen te voet, ſal doen houden. Maer in cas van weygeringh van dit Artijckel der *Religie* verklaert hy dat hy de geſeyde troepen niet kan lenen. Sijn Koninghlijcke Hoogheyt heeft oock aen my bevolen uw Hoogheyt te verſekeren dat hy het deſſein van mijn Heeren de Staten, en de voornemens van uw Hoogheyt ſal faciliteren, en helpen bevorderen door een machtige diverſie, 't zy naer de Schelde, of naer de Zeekant, daer de Marck-graef van Carracene, met *ſes duyſent* mannen getrocken is. Lamboy en de Marck-graef van Leede zyn oock omtrent *Doornick* en *Rijſſel*, met *ſes duyſent* mannen. De Hartogh van Lotteringen en Lamboy zyn op de kleyne Schelde: In voegen dat, dewijl ſyn Hoogheyt al de Vyanden op ſyn hals heeft, hy mijn Heeren de Staten Generael, en uw Hoogheyt bid ſich te Velt te begeven, en in ſoo important een conjuncture yets conſiderabel by der hant te nemen, verhopende dit bewys van hun oprechtigheyt en genegentheyt. Syn Koninghlijcke Hoogheyt is boven mate verbaeſt van dat in 't geheele Heyr der Vyanden ruchtbaer is dat hy met uw Hoogheydt *Brugge* aentaſten ſal; wel geinformeert zynde dat men te *Sluys* Krijghſvolck werft, en dat men bruggen mee ſal voeren, om over de vaert te geraken, in geval de bruggen daer afgebroken zyn. 't Geen, 't welck ſyn Koninghlijcke Hoogheyt verwondert, is te ſien dat in een ſaeck van ſoo groot belangh het ſecreet niet behorelijck bewaert wordt, van 't welck onſe Vyanden ſoo aenmerckelijck een voordeel konnen trecken, verſlaende eenige van onſe troepen, die van d'anderen afgeſcheyden zyn. Daer af ſyn geſeyde Koninghlijcke Hoogheyt heeft willen advys geven, om, indien het mogelijck is, eenige remedie daer tegen te doen. Gedaen te Breda, de vierde van Julius 1646. Was getekent *Remond.*

Na eenige deliberatien is daer op geresolveert als volght.

SYn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden beloven aen de Christelijckste Koningh, en aen de Regente Koningin syn Moeder, dat, indien de stadt *Antwerpen* in hun handen komt te vallen, zy daer d'oeffeningh van *de Catholicke, Apostolische en Roomsche Religie vry en publijck* sullen laten. Gedaen te Breda, dese 11 van Julius, 1646. Getekent *F. H. van Nassauw, Diderick van Linden, Willem van Linteloo, Bouchorst, Ruisch, A. Bicker, F. Herberts, G. van Vosbergen, Ian van Reede, I. van Andrea, I. van Ysselmuyden, G. van Santen.* Accordeert met het originael. Was geteeckent *Huygens.*

Edoch onder benifitie ende limitatie van dit secreet Artijckel.

TOt verklaringh van 't geen, dat dese dagh verdragen is tusschen mijn Heer de la Tuillerie, Extraordinaer Ambassadeur van de Christelijckste Coningh by mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en mijn Heer d'Estrades, door syn Majesteyt gesonden, van d'een zyde, en mijn Heer de Prince van Oranje, geadsisteert van de Gedeputeerden der boven-geseyde Heeren Staten van d'andere zyde, op 't geen, dat *de vrye en openbare oeffeningh van de Catholijcke Apostolische en Roomsche Religie* in de Stadt Antwerpen aengaet, is geseght, verklaert, en veraccordeert door dit tegenwoordigh *secreet Artijckel*, dat de Kercken, die tot dese effect in de Stadt *Antwerpen* aen de geseyde Catholijcken gelaten sullen worden *vier* in 't getal sullen zyn, en die bequaem en suffisant tot de geseyde oeffeningh. Gedaen te Breda, dese 11 Julius, 1646.

Was ondertekent by den Heer Prince ende Gedeputeerde als het voorgaende. Sulcx naemaels ter kennis van die van Hollandt oock van Zeelandt gekomen zijnde / is qualijck opgenomen / eensdeels om de forme (want het was een soorte van Tractaet: 't welck sonder last niet konde geschieden) anderdeels om de materie; namelijck de Religie. Daerom die van Zeelandt het hebben gedesavoyeert.

Dus langh/al sedert eenige weecken hadde d'Infanterie gelegen te scheep voor Dort: Maer terstont na 't sluyten van 't opgemelde Tractaet/kreegh ordre om te varen na Vlaenderen: gelijck oock de Cavallerie toogh op Bergen op Zoom ende aldaer wert ge-embarqueert/ om te landen te Philippine. Wt Hulst gingen vier Compaignien peerden ende gelijcke-veel Vier-roers om te halen tot Lovendigem het Frans secours van drie duysent peerden/ ende drie duysent te voet. Syn Hoogheyt self toogh den 16 van Bergen na 't Zas. Den 25 ende 26 was mettet Leger tot Steecken; daer na tot Loqueren: alwaer het eene goede wijle gelegen ende endtlijck Teemsche, een Casteel boven Antwerpen aen de Schelde leggende/ ingenomen ende terstont weder verlaten heeft; soo dattet desseing om Antwerpen te belegeren geheelijck verdween: tot groote misnoegen van de Fransche: welcker troupen of secours van 6000 man in 't Landt van Waes bedreven groote moetwille.

Ondertusschen was niet alleen te Munster / maer oock in den Hage tusschen die van Vranckrijck ende desen Staet geduyrige klachte ende dispute over het sluyten of teyckenen, vel quasi, van de seventigh articulen van Trevcs; als oock over 't verklaren hoe wijt desen Staet vast was aen de Fransche Interesten: Ende die van Gelderlandt specialijck wilden daemen al noch behoorde de t'insisteren

op de consolidatie van 't Over-quartier. Maer wat naerder devoiren die van desen Staet deden: soo verklaerden de Spaensche / dat hebbende eens vast gestelt het derde artyckel, dat yeder soude houden wat hy hadde (volgens 't sevende artyckel van de instructie) sy gesint waren niet een eenigh Casteel of Huys meer over te geven als wat bedongen ende geadjusteert was. De saecken alsoo staende / soo zyn den 23 Julij alhier gekomen de Heeren van Meynerts-wijck, de Knuyt ende van Nederhorst (de Heer van Mathenes alreede hier zijnde) doende rapport ende sulcx daer na in geschrift overleverende als volght.

„Tot voldoeninge van uw Ho. Mog. Resolutie op Ons rapport den 25 Julij „1646. genomē. So gaen hier nevens de poincten ende artyculen die wy vertrou„wen achtervolgende Onse Instructie tot contentement van u Ho. Mog. met de „Plenipotentiarisen van Spanjen provisionelijck beraemt ende geadjusteert te „hebben / gelijck die voorgisteren by u Ho. Mog. gelesen ende tegens de voor„noemde instructie geconfereert zijn.

„En also uyt de lecture en Onse mondelinge geremonstreerde bevonden is / dat „eenige poincten van deliberatie daer uyt komen te resulteren / op de welck u Ho. „Mog. naerder ordere en resolutie tot continuatie der voornoemde onderhande„lingh met de Spaensche Plenipotentiarisen wert gerequireert; soo hebben wy „de selve ten fine voorsz hier articulatim voorgestelt.

1. VOor eerst / alsoo op het derde artykel raeckende de Meyerie van 's Hertogenbosch / na alle mogelijcke debvoiren niet anders hebben konnen obtineren / als dat de Souverainiteyt aen den Staet absolutelijck gedefereert / edoch het geestelijcke gereserveert is / om een temperament tot wederzyts contentement gevonden te worden / daer toe wy niet gelast zijnde; soo worden u Ho. Mog. versocht / Ons op 't selve temperament sulcx te lasten / als de selve ten dienste van den Staet oorbaerlijck en dienstigh sullen houden.

2. En alsoo gelijcke redenen militeren ten regarde van 't Marquizaet van Bergen op Zoom / Baronnie van Breda / en Landt van Kuyck versocht Ons mede op 't selve temperament in de voornoemde plaetsen te lasten.

3. En dewyl de poincten rakende de saken van Oost ende West-India uyt de Instructie gelicht zijn / soo sullen u Ho. Mog. oock believen daer op te resolveren / en ordre te geven om met de Ambassadeurs van Spanjen verhandelt te worden.

4. En alsoo d'Ambassadeurs van Vranckrijck Ons genoughsaem klaeghswyse hadden verhaelt dat sy geduyrende Onse Negociatie by de Spaensche Ambassadeurs noch selfs door de Mediateurs / tot de onderhandelinge van haer Interesse niet en waren aengemaent noch yetwes voorgebracht daer door haer Negociatie konde avanceren / en mitsdien versocht hebben Onse onderhandelinge met Spanjen wilden differeren tot dat sy volgens onderlingh Tractaet / tot gelijcke trappen met Ons souden zijn geavanceert / het welck by Ons tot noch toe achtervolght zijnde / soo sullen u Ho. Mog. Ons believen te gelasten hoe in toekomende Ons dien-aengaende sullen hebben te gedragen.

5. Achtervolgende u Ho. Mog. ordre / hebben wy met d'Ambassadeurs van Vranckrijck op 't negende poinct getracht in conferentie te komen / om dien-aengaende tot wederzyts verseeckertheyt een goede resolutie te formeren. Dan alsoo de voornoemde Heeren Ambassadeurs verklaerden noch onseecker te zijn / hoe haer Negociatie met Spanjen uytvallen soude / en advenant van die voorgenomen

men hadde het negende poinct te dirigeren: soo versochten sy Heeren Ambassadeurs dat wy daer mede eenigen tijdt wilden patienteren. Eyntlijck voor Ons vertreck daer op nochmaels serieuselijck aengemaent zijnde / hebben geseyt haer stucken te sullen naesien / om haer so veel mogelijck dies-aengaende te eslargeren / daer op door Ons subyt vertreck niet en is gevolght.

6. U Ho. Mog. gelieven mede te resolveren hoe men sich sal gedragen ontrent de saecken raeckende de Hanse-Steden en securiteyt van de Commercien inde Oost-zee / daer van en 't gene daer van dependeert voor desen by Missive aen U Ho. Mog. is openingh gedaen.

7. De Heer Erts-bisschop van Camerick / een van de Spaensche Plenipotentiarisen heeft aen Ons doen gelangen de neffensgaende memorie / daer op U Ho. Mog. mede versocht worden te resolveren.

8. Wort mede gestelt in bedencken van U Ho. Mo. om te vinden eenig temperament ten opsichte van den Rangh ende Eer-tytulen te geven aen de Afgesanten van de Churfursten / alsoo wy meynen den dienst van 't Lant daer aen te zijn gelegen. Ende was onderteeckent / Bartolt van Gent, Iohan van Mathenesse, I. de Knuyt, G. van Reede, wert gelesen den 27 Julij.

De artyculen die sy overgaven waren seventigh / met dese tytel: Artykelen provisionelijck verdragen tusschen den Ambassadeur Extraordinaris ende Plenipotentiarisen van den Koningh van Spanjen ter eenre, ende d'Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarisen vande Staten Generael der vereenighde Nederlanden ter andere zyde, omme geinsereert te worden in het tractaet, 't welck gemaeckt sal worden tot Munster. Dese artyculen waren genoughsaem van woort tot woort / immers in substantie conform den eersten eysch ende propositie / soo die by de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet gedaen was den 17 May 1646. hier te voor gestelt: Alleen dat het 51 Artykel / als genomen gecomprehendeert in het 50. daer in uytgelaten: soo dat het in plaets van 71 wierden 70 artyculen. Het leste artyckel was de clausule salutair / dat dit alleen was sonder præjudicie ende expresselijck voor behoudende te mogen by-voegen ende verdragen 't geen boven de voorgaende Artijckelen noodigh ende dienstigh soude bevonden worden. Daer op volghden: Aldus gedaen ende ten wederzyden onderteeckent in Munster den (hier was den dagh in blancko gelaten) was onderteeckent: El Conde Pennerando, Fr. Ioseph Ertsbischop van Camerick, A. Brun.

Dusdanige 70 Artijculen by de gemelde Spaensche onderteeckent / waren aen de Heeren Staetsche overgelevert: desgelijck by de Heeren van Meynertswijck, van Heemstede ende de Knuyt geteeckent / klaeghden ende seyden de Fransche dat wederom daer tegen was gelegen aen de Spaensche. Doch eensdeels om het formulier van 't hooft (spreeckende dattet niet was een tractaet, maer een provisionele over-eenkominge, om in een tractaet te werden geinsereert) anderdeels om de clausule salutair van te mogen by of afdoen, soo hadden de klachten vande Heeren Fransche te min fundament.

Ick hebbe van seer goeder handt dat de Heeren Fransche en de Spaensche van begin aen dat die van desen Staet tot Munster quamen / geheel diverse / ja contrarie coursen namen. De Heeren Fransche / hoewel expresse last hebbende / om de Staetsche te tracteren gelijck die van Venetien / aengaende d'eerste visite / hant ende rang; niet te min hebben daer op noch altijt gechicaneert: in 't begin wilden van de naerder ordre niet wetē. Daer na presenteerdē wel dē Heer van Meynerts-

wijck wel te willen laten voorgaen: maer dat ſy Heeren Franſchen tenſlotte daer op wilden volgen. Waer na preſenteerden oock den Heer van Mathenes te willen laten voorgaen / maer dat ſy daer na / of ten minſte pesle mesle willen volgen. 't Welck alleen op die van deſen Staet plat afgeſlagen zijnde / ſoo hebben de Heeren Franſche wel haer geaccommodeert / evenwel met eenige onwille ende afleerigheyt. Ter contrarie ſoo hebben de Spaenſche ſonder eenige heritatie / ſonder eenige ſwarigheyt te maecken alles wat de Staetſche inde ceremonien ſouden hebben konnen wenſchen / aen haer gedefereert / ende alle imaginable uyterlijcke teeckenen van civiliteyt / vrientſchap ende goede wille getoont.

Deſe grootſheyt hadden de Heeren d'Avaux ende Servient alreede in den Hage en paſſant beginnen te toonen; ende (met of ſonder laſt) daer deur begoſt quaden dienſt te doen aen haer Koninghe: Ende ſeecker tot Munſter van den begin aen heeft de gemelde diverſiteyt van compoztementen den Franſche ende Spaenſche neffens die van deſen Staet gecauſeert diverſche effecten / diffidentie op de Franſche / ende confidentie op de Spaenſche: maer de Heeren Franſche zyn geabuſeert geweeſt deur eenige die haer wijs maeckten ende deden gelooven / dat deſe Staet nopt de courage ſoude bezven hebben / om apart (als immers Vranckrijck niet ſoude willen geſamentlijck) te ſlupten.

De Heeren Franſche Miniſters hebben haer ſoo langh ſoo meer t'onvreden geſtelt ende getoont over 't gene voorſz waer van rechte beſchapenheyt te ſien is uyt volgende Memorie.

DE Reſident van Vranckrijck, van Munſter advys gehad hebbende door een Brief van de 19 van deſe maent, dat'er reciprokelijck getekent was, door eenigen van mijn Heeren de Volmachtighden van deſe Staet, en de genen van Spanjen, een geſchrift, vervattende de punten en Artijckelen van de Treves, daer af zy onder hen verdragen zyn, *ſonder daer in eenige mentie te maken vande obligatie, daer in deſe Staet is, van niets te doen, dan conjunctelijck met Vranckrijck*, en ſonder communicatie daer af te geven aen mijn Heeren de Volmachtighden van Vranckrijck. 't Welck de genen van deſe zyde uytgeſtelt hebben tot dat zy daer af rekeningh gegeven ſouden hebben aen mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden: en de geſeyde Reſident, verſtaen hebbende dat dit eergiſteren in de vergaderingh van hare Ho. Mog. gedaen wiert, heeft gelooft dat het zyn devoir en plicht was aen hen te vertonen.

Dat hy noyt gedacht zou hebben dat men ſoodanigh een geſchrift in deſe forme zou hebben konnen paſſeren, dewijl 't een ſpecie van een *reelle en dadelijcke handelingh is*, daer de partyen getekent hebben, en niet een ſtuck van ſoodanige communicatie, gelijck men gewoonelijck maeckt, om tot ſimpele adjuſtementen en vereffeningen te komen, en dewyl 't een actie is, die directelijck gaet tegen d'obligatien, die tuſſchen Vranckrijck en mijn Heeren de Staten gemaeckt zyn, van welckers goede trou, in de ſincere obſervatie daer af, de Regente Koningin nimmer zou willen twijffelen, uyt oorſaeck van het volkome vertrouwen, 't welck zy van hun oprechtigheyt, voorſichtigheyt, danckbaerheyt en edelmoedigheyt heeft.

Hy bid t'un Ho. Mog. hem te willen ſchriftelijck verklaren of deſe tekeningh met hun order, believen en toeſtemmingh is geſchiet, of niet; op dat haer Majeſteyt, daer af geinformeert zynde, niet verſtrickt en overvallen wort door de rapporten, die aen haer gedaen konnen worden, ſonder kennis van 't ware fondament van ſoodanigh een handel, ſtellende aen hun voorſichtigheyt en voorſorge, t'overwegen, ingeval

dit

dit buyten hun weten geſchiet is, wat zy te doen ſullen hebben tot ſatisfactie van hare Majeſteyt.

Hy bid hen oock geen beſluyt te nemen op 't geſeyde geſchrift, en rapport, noch op de ſchriften van verklaringh, door hun volmachtighden verſocht, voor dat eerſtelijck de Regente Koningin, of mijn Heeren, haer bedienaers, die te Munſter zyn, in conformiteyt der Tractaten, communicatie gehad hebben van 't geen, dat gebeurt is, om dat het zou ſijn confirmeren en bekrachtigen een actie en handelingh, die ſtrijdigh is tegen de goede correſpondentie, die geobſerveert behoort te worden tuſſchen Vranckrijck en deſe Staet in de cours van deſe handelingh, en daer by heel nadeeligh voor de gemeene intereſten, namelijck hier in, dat de Spanjaerden, in gevolgh van dit geſchrift, *hun volcken vervult hebben met een ſoecker geloof van 't beſluyt van de particuliere Trevet met deſe Staet*, 't welck hen mildelijcker pogingen van de beurs doet doen, en hen van de reſolutien afhoudt, die de wanhoop hen had doen nemen, en die nut voor beyde waren. Gelijck men oock ſiet dat, ſedert de Volmachtighden van Spanjen een ydels hoop ontfangen hebben van ſoo veel op deſe Staet te konnen winnen, dat ſy die konnen verdeelen, en van Vranckrijck affcheyden, ſy ſich van alle oprechte handel met de Volmachtighden van ſijn Majeſteyt afgehouden hebben, niets anders gedaen hebbende dan ydele propoſitien, of ſoo verre buyten reden, dat hun quade intentie genoegh gebleken is. Want ſchoon men ſeggen wil dat hun handelingh ſoo veel of meer gevordert is met Vranckrijck, dan met deſe Staet, ſoo ſal nochtans nimmer ſulcks waer bevonden worden; dewijl zy tot noch toe geen re-elle en dadelijcke propoſitien gedaen hebben, die eenighſins verdragelijck zijn: en 't is ſeker dat niets hun gemoedt verheft, dan deſe hoop van verdeelingh, in de welcke zy gehouden worden. Voegh hier by ick weet niet welcke *Viſioenen van invallen en revolutien*, op de welcken zy niet meer behoorden te hopen, na dat ſy daer in bedrogen ſijn geweeſt ſedert de komſt des Koninghs tot de Kroon, en de geluckige Regente en beſtieringh van de Koningin ſijn Moeder, van een ſeer wijſe en voorſichtige Raet geſecondeert, behalven 't geen, 't welck men van alle zyden ſiet in de kracht en 't beleyt der wapenen van hun Majeſteyten: in voegen dat, het ga ſoo 't wil met de liſt onſer vyanden, men middel om te hopen en te gelooven heeft, dat, ſchoon Vranckrijck alleen hant-gemeen met hen bleef, zy wel meer laſten zou hebben te dragen, maer nochtans, met Godts hulp, daer om niet verdelght worden. Gedaen in den Hage, deſe 27. dagh van Iulius, 1646. Getekent *Braſſet*.

Ende noch naerder upt de Propoſitie van den Ho. Franſchen Ambaſſadeur ſedert weder gedaen van Breda, van den 8 Auguſtus.

MYN HEEREN,

VOlgende 't geen uw Ho. Mog. my giſter betuyghden van de propoſitie, die ick mondelijck tot hun vergaderingh dee, ſchriftelijck te begeeren, ſoo ſie haer hier in ſubſtantie, en 't geen, 't welck ick van de woorden, die ick gebruyckte, heb konnen onthouden.

Dat de verſcheyde gerucht en, die liepen, ſoo hier, als in 't Heyr, van 't geen in de handelingh van de generale Vrede gebeurt, my verplichten, op 't punt zynde van weer in Vranckrijck te keeren, toevlucht tot u te nemen, om te weten wat ick t'antwoorden, zou hebben aen de Koningh mijn Meeſter, en aen de Regente Koningin, ſijn Moeder, als hun Majeſteyten my rekeningh van de Staet ſouden eyſſchen, in de

welcke

welcke hun dienſt in dit landt gelaten ſal zyn, en beſonderlijck van 't geen, dat ruchtbaer gemaeckt wort *van een beſlote Treves* tuſſchen de Koningh van Spanjen en deſe Lantſchappen, en getekent door drie van mijn Heeren, u Ambaſſadeurs, die te Munſter zyn. Ick vraeghde u naer de verklaringh daer af, mijn Heeren, om dat deſe handelingh my ſoo vreemt dacht, en ſoo ſtrijdigh met de Tractaten, die tuſſchen Vranckrijck en u zyn, en tegen d'oprechtigheydt, met de welcke U Ho. Mog. altijt hun woort geobſerveert hebben, dat, ſchoon ick hoor ſeggen, *dat ſeker man, die in d'affairen is, niet geſchroomt heeft in tegenwoordigheyt van veel te ſeggen, dat men Vranckrijck kon bedriegen*, niet in mijn gemoedt kan indringen, dat ſoo veel wijſe en gequalificeerde Perſonen, die deſe groote en maehtige Republijck maken, ſoodanigh een reden ſullen approberen, en noch min willen te werck ſtelen. Ick ſal u nochtans verklaren, mijn Heeren, dat ick een man was, die niet van de dingen kon oordeelen, dan naer de ſchijn, en naer de wercken: dat ick wel durfde ſeggen dat ick in eenige dingen heel ſtrijdigh was in 't geen, dat wy oorſaeck hadden van Miniſters te verwachten, die van een Staet dependeren, die van haer geboorte aen d'onſe gevoeght is, en die daer af ſoo groote en veelvoudige tekenen van affectie ontfangen heeft: dat ick u, mijn Heeren, ſoo gerechtigh achte, dat, ſchoon ick u al vertoonde 't geen my in twijffel ſtelde, ghy ſelven bekennen zoud dat ick niet van een ydele ſchrick beſeten was, maer van een wettige vrees, en die oock de geeſt der verſtandighſten ſelven innemen kan. Ick ſeyde u, mijn Heeren, dat ghy niet onkundigh waert in de Tractaten, die tuſſchen de Koningh en u gemaeckt waren, de welcken in *ſoo groot getal* waren, dat het verdrietigh zou ſijn hen te repeteren: dat ick my alleenlijck hielt aen de Tractaten van *vijf en dertigh* en *vier en veertigh*, 't eerſte van de welcken ons diende tot een regel voor d'Oorlogh, en het tweede om ons te dirigeren in de negotie en handelingh van de Vrede: dat U Ho. Mog. wel wiſten dat dit Tractaet ons voorſchreef niet een gelijcke pas in de geſeyde handelingh te treden, haer niet meer d'een dan d'ander te vorderen, en aen onſe gemeene Vyanden te doen al de declaratien, die door d'een of door d'ander van ons begeert ſouden worden, en malkander te helpen: dat, verre van dit punt t'obſerveren, mijn Heeren, u Ambaſſadeurs, of ten minſten eenigen van hen, niet alleenlijck hun handelingh verder hadden gedreven, dan d'onſe, die ick warelijck magh ſeggen niet begonnen te zyn, maer met d'Ambaſſadeurs van Spanjen gearreſteert en geteekent hadden 71 Artyculen, die al de differenten regelden, die deſe Staet met de Spanjaerden heeft, *ſonder mentie van ons* te maken, noch achtte hebben op d'inſtantien, die mijn Heeren de Volmachtighden aen hen hadden gedaen van niet voort te gaen, en tegen de belofte, die zy aen hen gedaen hadden gegeven, van hen niet te tekenen; in voegen dat, in plaets van malkander te helpen, volgens 't verdragh van *vier en veertigh*, mijn geſeyde Heeren, u Ambaſſadeurs, door hun verhaeſtingh en verylingh de voortgangh van onſe handelingh verhinderden: en ick durfde ſeggen, mijn Heeren, dat, indien zy met ons in meer confidentie geleeft, en meer beſtandigheydt tegen onſe gemeene vyanden betoont hadden, ghy en wy al over lange verdragen ſouden zyn. Ick voeghde hier by, dat wy door hun handelingh ſoo merckelijck een prejuditie en nadeel ontfingen, dat, ſchoon ymant dienſt dee met ons quaet te doen, hy ons niet meer zou konnen plagen.

Ick, d'oorſaken van mijn vermoeden continueerende, vertoonde aen U Ho. Mog. dat my ſeer vreemt ſcheen dat de Spanjaerden, die u onverſoenelijcke Vyanden waren, en tegen welcke ghy 80 Jaren langh d'Oorlogh had gevoert, bleken meer geinformeert te zyn van u intentie, dan wy, die u *ware en beproefde vrienden* waren; dat het

mijn

mijn Heeren, aen u niet onbekent was dat de geseyde Spanjaerden sedert het begin van dit Jaer verkondicht hadden dat sy versekert waren *dat u wapenen niet souden wercken*, hoe groote naersticheyt de Franschen by u souden doen; en dat het ongeluck, of de quade ontmoetingh wilde dat sy Propheten bevonden wierden, dewijl, na dat men geretardeert had tot de 20 van May de ratificatie van de handelingh van d'optocht, in April gemaeckt, dat u twaelf hondert duysent ponden geeft, tot de 20 van Junius: dat, by gebreck van voorsorge in de nootsaeckelijcke dingen, vijf of ses dagen onnut gelaten is een secours van drie duysent paerden, en drie duysent mannen te voet, die, volgens u instantien, aen u gebracht waren tot aen de vaert van Brugge door syn Konincklijcke Hoogheyt, Oom van de Koning mijn meester, en mijn Heer de Hartog van Anguen, eerste Prince van den bloede. Maer om dese Prophecyen te vervullen, en aen al de heyr-krachten van Spanjen vryheyt te geven van ons weer op de hals te komen, soo zyn mijn Heeren, u Gedeputeerden, die in 't heyr zyn, naer mijn Heer de Mareschal van Grammont gegaen, die over dit secours commandeert, om hem aen te seggen dat het onmogelijck was yets aen te vangen, en dieshalven dat hy op sijn vertreck zou dencken, en naer 't geen vragen, 't welck hem nootsakelijck zou sijn om sijn vertreck te favoriseren. Of dit, mijn Heeren, machtigh is om jalouzy en ergwaen in de geen t'ontsteken, die de gaef van in de harten der menschen te lesen, en of van dese forme van handelen onse gemeene vyanden geen vigeur en kracht nemen, tot ons en u nadeel, stel ick, mijn Heeren, aen u oordeel. Ick liet oock aen u t'oordeelen of het oock niet was met stilswygen bevestigen dit Tractaet, of dese getekende artykelen, die men ons voor vliegende geschriften wil doen deurgaen. Ick versocht dan aen u, mijn Heeren, in de naem van de Koningh, mijn meester, dat het u geliefde my oprechtelijck te verklaren hoedanigh de geest van de Staet was, die, gelijck ick van veel verstont, vreemt was van alle dese particuliere conventien en verdragingen: of 't geseyde Tractaet, of de getekende artykelen by u bekent waren, en, herhalende 't geen ghy gesien hebt in de memorie, die u gepresenteert is door mijn Heer *Brasset*, hier Resident van des Koninghs wegen, of u intentie was in de Tractaten bestandigh te blijven, op dat de Koningh mijn meester sich naer u antwoorden zou mogen regelen. Ick voeghde hier by dat ick van u voorsichtigheyt verhoopte dat ghy niet zoud willen verwisselen versoende, of eer overweldighde vyanden, door de vrees van alles te verliesen, met schijn te maken van sulcx tegen oude vrienden te zijn, die altijt assistentie aen u hadden gegeven: dat ick van U Ho. Mog. verwachte dat zy ernstelijck aen de genen souden ordonneren, aen de welcken sy de sorgh van soo gewichtigh een handelingh te Munster hadden bevolen, met mijn Heeren de Ministers, die daer van wegen de Koningh zijn, sodanigh te leven, dat sy voortaen stoffe souden hebben om af te laten van hun gerechtige klachten van soo veel en soo merckelijcke prejuditien en nadeelen, die de saken des Koninghs ontfangen hadden, by gebreck van goede over-een-komingh der uwen met hen. Ick zou, mijn Heeren, voortgevaren hebben, indien ick niet wel geweten had dat uwe Ho. Mog. volkomentlijck geinformeert sijn van 't geen, dat ick u meer zou konnen seggen. Daer siet ghy, mijn Heeren, waerom ick schriftelijck, en soo 't u belieft, vaerdighlijck antwoort eyschte, om, in Vranckrijck zynde, de passie, die ick tot u dienst heb, t'oeffenen, onderhoudende, soo veel in my sal zy, de goede correspondentie, die altijt tusschen Vranckrijck en dese Staet heeft geweest.

Ick versocht oock ernstelijck van u, mijn Heeren, dat ghy u Vloot op de Kust zoud senden, volgens d'obligatie, daer in ghy zyt, door het Tractaet van onse optocht, om sulcks te doen, om te favoriseren de desseynen van sijn Konincklijcke Hoogheyt, de

Hartogh van Orleans, die met ſijn Heyr op de Zee-Kuſt is, dewelcke vry en leegh bovenden wort voor al de genen, die ſich aen deſe zyde tegen ons willen ſtellen, dewijl daer niet eenigh Schip van d'uwen is.

Ick vertoonde oock aen u, mijn Heeren, en verſocht te doen ophouden door u Authoriteyt de pourſuiten en vervolgh, 't welck gedaen wort door eenige meeſters van Schepen in *d'Admiraliteyt van Amſterdam*, tegen de cautien, die gegeven hebben geweeſt aen de geſeyde meeſters, tot verſekeringh der betalingh van de huer van eenige Schepen, die ſy toernſten ſouden ten dienſt van ſyn Koninglijcke Hoogheyt, daer af d'uytwerckingh belet heeft geweeſt door de Staet, ſonder de reden daer af tot hier toe te konnen hebben verſtaen, dewijl het ſchijnt dat dit een vrye saeck is, en dat deſe gunſt niet heeft geweygert gheweeſt aen *Sweden*, *Denemarcken*, noch aen de Republijck van *Venetien*, achtende mijn Heeren, dat uwe Ho. Mog. gerechtigh ſullen vinden, dat, dewijl de Staet ons de middel beneemt, om ons van de ſchepen te dienen, deſe ſelve Staet ons beſchut van 't vervolgh, 't welck de geſeyde meeſters teghen ons doen. Ghedaen in den Hage, d'achtſte dagh van Auguſtus 1646. Geteeckent *De la Tuillerie*.

Om waer op t'antwoorden ende aen Vranckrijck contement te geven / ſoo ſijn de Heeren / hier in 't Landt-zynde Plenipotentiarisen verſocht om advijs. Dat van de Heer van Meynertswyck, van Mathenes ende de Knuyt was als volght.

HOOGH MOGENDE HEEREN,

„TOt voldoeninge van U Ho. Mog. Reſolutie van den 27 Julij leſtleden genomen op ſeeckere remonſtratie by de Heer Braſſet Reſident van den Koninck van Vranckrijck aen U Ho. Mo. gepreſenteert / raeckende 't gene tuſſchen d'Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van Spanjen ende U Hoogh Mogende Plenipotentiarisen tot Munſter ghepaſſeert is / ſullen U Hoogh Mog. tot Reſolutie van de eerſte klachte aldaer voorgeſtelt / gelieven te erinneren 't gene tot openinge van de gelegenthept der provisionele ſtuck'wijſe geteyckende de nu noch te adjuſteren articulen na de waerhept gerapporteert is / waer uyt evidentelijck blijckt / dat de voorſz provisionele geadjuſteerde articulen geensins hebben de forme van eenigh Reel Tractaet; maer alleenlijck een onderhandelingh van eenige articulen om daer na neffens andere in het te maken Tractaet te worden geinſereert.

„By welcke articulen niet wel mochte gevoeght worden / hoe verre U Ho. Mo. „tot onderhandelingh met Spanjen aen Vranckrijck waren verobligeert / oock „onnoodigh vermits ſulex in alle provisionele onderhandelingen ſucceſſivelijck „tegens de Spaenſche Plenipotent. ſoo mondelick als ſchriftelijck voor-behouden is / ende daer op in de noch te adjuſteren articulen by U Hoogh Mogende ſal „dienen gelet / ende alſoo de voornoemde U Ho. Mog. Plenipotentiarisen gelaſt „zyn te handelen uyt eygen hoofde van deſen Staet / ende niet by entremiſe van „Mediateurs. Gelijck tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen tot getuygenis van „hare Negociatie wert gehandelt: Soo is 't dat u Ho. Mog. Plenipotentiarisen tot verſeeckerthepdt van haer genegotieerde met de Plenipotentiarisen „van Spanjen verdraghen zyn / alles ſchriftelijck te verhandelen ende weder„zyts te teeckenen, gelijck u Ho. Mog. by toegeſonden Acten van den 5 May „leſtleden is bekent ghemaeckt / ende dien-volgende in conformitept van het

„Trac-

„Tractaet van den 1 Martij 1644. ende d'Instructie by U Hoogh Mogende „dies-aengaende aen Ons gegeven / alle 't gene t'sedert met de Plenipotentiari„sen van Spanjen genegotieert is schriftelijck vervat / ten weder-zyden geteec„kent / ende successivelijck aen de Plenipotentiarisen van Vranckrijck gecom„municeert. Hebben oock met de selve by onderlinge concert versproken / dat soo „wanneer 't voornoemde gebesoigneerde aen u Hoogh Mogende soude gherap„porteert zyn/als dan coppe van de voorsz articulen aen de voornoemde Plenipo„tentiarisen van Vranckrijck gegeven soude worden / gelijck voor Ons vertreck „van Munster daer toe ordre gestelt/ ende by Ons voorsz rapport aen U Ho. Mo. „is verklaert; daer mede 't versoeck van de voorsz remonstrantie is voldaen; „welcken voet van besoigne soo als voorsz achter volght zijnde / konnen wy niet „bevinden met wat reden van klachte en op wat fondament de voorsz procedu„ren gereprocheert/ veel min U Ho. Mog. versocht konnen worden/ daer op geen „conclusie te nemen / nochte op de poincten van deliberatie uyt het voornoemde „rapport resulterende eenige resolutie te formeren Lectum 14 August. 1646.

Dat van den Heer van Nederhorst was.

HOOGH MOGENDE HEEREN,

„TOt voldoeninge van U Hoogh Mogende resolutie van den 27 Julij/ 8 ende „11 Augusti op de klachten inde Propositie van de Heer Ambassadeur la „Tuillerie ende Remonstrantie van de Heer Resident Brasset vervat / daerinne „bestaende dat by eenighe van U Hoogh Mogende Plenipotentiarisen tegens de „Tractaten met de Kroon Vranckrijck gemaeckt / ende de beloften daer op ge„volght seecker geschrift by formeel ofte forme van Tractaet tot Munster soude „zijn geteeckent: Versoeckende U Ho. Mog. verklaringe of de voorsz teeckeninge „door ordre ende adveu van U Ho. Mog. is geschiet of niet; of U Ho. Mog. wil„den blijven by de observatie van de Tractaten tusschen Vranckrijck en U Hoog „Mog. gemaeckt; so jae; dat U Ho. Mog. geliefden te ordonneren dat U Ho. Mo. „Plenipotentiarisen tot Munster met de Heeren Plenipotentiarisen van Vranck„rijck in toekomende soo mochten leven / dat alle rechtveerdighe oorsaken van „klachten mochten komen te cesseren.

„Sullen u Ho. Mo. gelieven te verstaen dat waer is dat d'artyckulen by voor„gaende geschriften met de Plenipot. van den Coninck van Spanjen gheraemt „ende geadjusteert in een geschrift naderhandt vervat sijn geweest in Capite hou„dende / Articles Convenies entre les Ambassadeurs & Plenipotentiaires d'Espagne „& les Ambassadeurs & Plenipotentiaires des Estats Generaux by de Spaensche en„de drie van u Ho. Mog. Plenipotentiarisen ondertekent.

„Dan alsoo eenige van u Ho. Mog. swaricheyt maeckten 't voorsz gheschrift „te teyckenen. Soo is het voorsz geschrift als niet gedaen ende geteyckent ge„houden ende onder u Ho. Mog. Plenipotentiarisen gebleven / sonder aen de „Spaensche overgegeven te zijn. Sulcx de selve als nu geen formeel Contract „genoemt kan worden als zijnde caduc ende sonder effect gebleven / waer mede de „klachten over het voorsz. geteyckende ende sonder effect geblevene Tractaet ende „de beloften die gedaen mochten zijn van stillestant / eenichsints souden konnen „werden versaecht ende beantwoort.

„Blyvende ter dispositie van U Ho. Mog. wat volgens de resolutien van de „respective Provincien U Ho. Mog. inde verder handelinge op de poincten van „consideratie overgegeven / gelieven te resolveren / hoe U Ho. Mog. Plenipoten„tiarisen haer inde Correspondentie metten Heeren Ambassadeurs van Vranck„rijck tot wegh-neminge van de voorsz klachten / sullen hebben te dragen / ende „wat U Ho. Mog. nopende d'observatie van 't Tractaet aen den Heer Ambassa„deur de la Tuillerie sullen gelieven t'antwoorden.

Al eer te komen tot de antwoort op gemelde klachten te geven: soo dient gesien het advys ende verstant der Heeren van Holland op het geadjusteerde tot Munster geteeckent of op het papier gebracht: welck advys luyde als volght.

„NAdien de Superioriteyt in het temporeel by het eerste artykul aen desen „Staet wert toegestaen / ende dat by rapport wert gesept het spirituel van „den Paus te dependeren / ende aen den selven ende niet aen den Koningh van „Spanjen te staen / wert goet gevonden voor den Staet te accepteren de voorsz „Superioritept in het Temporeel.

„Ende wat aengaet het Spirituel te stipuleren dat de Koninck van Spanjen „sich niet en sal hebben des te bemoepen / maer den Staet met den Paus van Ro„men dienthalven sal laten gewerden; en ten eynde de Heeren Plenipotentiarisen „van desen Staet ten vollen mogen wesen geinstrueert van de redenen ende moti„ven waeromme de universele Superioritept over de Meyerie van den Bosch „aen den Staet behoort te volgen / dat aen de selve coppelijck ter handt sullen wer„den gedaen de substantieelste stucken / soo Instructie verbalen / als andere inde „Conferentie van Tilborgh / by de Commissarisen van haer Ho. Mog. voor de„sen gebruyckt / om onder beneficte van dien 't gunt voorsz is by de Spaensche „Plenipotentiarisen in volle leden te mogen sustineren en oock te wege brengen / „daer toe men verstaet alle mogelijcke debvoiren gedaen te moeten worden.

„Doch ingevalle dat buyten vermoeden 't gunt voorsz is / niet te wege en soude „konnen werden gebracht / wert verstaen dat daer op de Handelinge niet en sal „werden afgebroken ofte merckelijck geretardeert, alsoo het voorsz werck in me„nighvuldige disputen heeft bestaen / ende nae vele conferentien niet met allen en „is gevordert / maer dat voor meer gemelte Plenipotentiarisen een bysonder acte / „op het hooghste te secreteren sal worden gedepescheert (blyvende de Instructie „onderandert) houdende de voorsz acte in efferte / dat meer genoemde Plenipo„tentiarisen sullen vermogen eenigh bequaem Temperament op het voorsz sub„ject met malkanderen upt te vinden. Tot welcken eynde aen de selve coppelijck „sullen worden gecommuniceert de expedienten van interim / die ten tyde van „meer gemelte Conferentie tot Tilborgh op het papier syn gebracht / met dien „verstande nochtans / dat voor het temperament ofte expedienten op het voorsz „subject upt te wercken so wepnigh roerende het spirituel ofte eccleslastycq inde „voorsz Meyerie sal werden overgegeven / als eenigh sints doenlijck sal wesen / „en dat van tyde tot tyde aen de Regeeringhe pertinente advertentie sal werden „gegeven / wat op 't voorsz werck is voorvallende / en in wat poincten het selve is „staende / ten eynde om daer in soodanige versieninge te mogen werden ghedaen / „en van nieuws resolutien genomen / als den dienst van den Lande sal bevonden „worden te verepschen.

„Wert verstaen dat de voorsz twee artykulen inde Instructie van de Heeren „Pleni-

„Plenipotentiarisen sullen werden herstelt in voegen gelijck de selve zijn leggen-
„de/ mits het voorsz derthiende artyckel esclaicisterende met de by-voeginge van
„de Oost-Indische Compagnie/ beneffens de West-Indische/ het welck vitio
„scriptoris oft andersints schijnt geomitteert te zyn/ in voegen dat de clausule dic-
„terende dat onder het Tractaet sullen wesen begrepen alle Potentaten, Natien ende
„Volckeren die met de West-Indische Compagnie in alliantie staen, sal geextendeert
„worden/ die met de Oost-Indische ende West-Indische Compagnien in alliantie
„staen, met gelijcke by-voeginge inde volgende clausulen van het voorsz derthien-
„de artyckul/ daer sulcx behoort.

„Wert in alle manieren goet gevonden/ dat de Plenipotentiarisen van desen
„Staet in 't beleyt van de geheele handelinge tot Munster, sullen gaen met goede
„Correspondentie en pari passu, met de Heeren Ambassadeurs ende Plenipoten-
„tiarisen van de Kroone van Vranckrijck volgens het Tractaet van den Jare
„1644. hier in 's Graven-hage gemaeckt.

„Wyders aengaende d'Interesten van wel-gemelte Kroone/ datter mercke-
„lijck ende treffelijcke redenen ende argumenten zyn voor den Staet/ om van we-
„gen den selven te sustineren ongehouden te wesen de Interessen/ verder als de
„selve bevonden worden te zyn begrepen in het district van de Nederlanden/ maer
„datmen dien onvermindert op de voorsz redenē en motivē voor als noch niet stijf
„en sal hebben te staen of de selve hart aen te dringen/ maer dat meergemelte consi-
„deratien uyt de voorsz Tractaten genomen/ beneffens andere redenen van State
„sullen dienen te werden gebruyckt/ om Vranckrijck te disponeren tot matige en-
„de redelijcke postulatien, en dat onder de selve redenen mede sal werden by ghe-
„bracht/ daer en alsoo het behoort/ het argument genomen vande ongelegentheyt
„van de Finantien van den Staet/ uyt-geput door den langhduyrigen ende scher-
„pen Oorloge/ en dat sulcx mondelinge in generale termen kennelijck sal worden
„gemaeckt aen den Heer Ambassadeur la Thuillerie tegenwoordelijck staende op
„syn vertreck na Vranckrijck/ dat van gelijcken sulcx sal worden gedaen aen de
„Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van Vranckrijck tegenwoordelijck tot
„Munster wesende.

„Dat daer en boven de Heer van Oosterwijck Ordinaris Ambassadeur van
„haer Ho. Mog. sal worden aengeschreven/ het voorsz argument genomen uyt
„de schaersheyt van meer-gemelte Finantien/ te gebruycken daer en so 't behoort.

„Wert verstaen dat de Plenipotentiarisen sullen blijven insisteren om het effect
„van 't Concepte negende artykul te mogen obtineren/ gebruyckende ten selven
„eynde alle bedenckelijcke reden ende motiven/ met dien verstaende/ dat het voorsz
„stuck sal worden verhandelt op syn selven/ ende niet vermenght met het werck
„van de Interessen voren geroert.

„Dat de Heeren Plenipotentiarisen op het serieuste sal werden aen-bevolen
„van tijdt tot tijdt scherp regart te nemen/ waer sich de handelinghe tusschen
„Vranckrijck ende Spanjen sal henen keeren ofte inclineren/ het zy dan tot een
„Vrede/ ofte wel tot een stilstant van wapenen/ en dat van sulcx van tijdt tot tijdt
„pertinente advertentie sal werden gegeven aen de Regeringe.

„Alsoo de tijdt hoe lange de Treves sal hebben te duyren by de Instructie van
„de Plenipotentiarisen niet en wert uytgedruckt. Is goet gevonden dat den
„selven tijt om merckelijcke redenen daer toe dienende/ sal worden genomen op
„dertigh Jaren ofte daer ontrent.

„Alſoo by het veerthiende artyckul van 't gheſoigneerde der Heeren Plenipo-
„tentiarisen ſeecker clauſule werdt bevonden die niet en is geſtelt of begrepen in
„het vijf-en-twintichſte artyckul der ſelver Inſtructie / wert goet gevonden dat
„tot nader explicatie van beyde ſal werden geſtelt de volgende clauſule / Dat de
„Coninck van Spanjen ſal gehouden weſen ſo veel te ſtellen op de Haven van Vlaen-
„deren, als Hoochgedachte Coninck ende de Heeren Staten beyde ſullen ſtellen op
„de Reviere de ſchelde ende andere Zee gaten, en dat de Clauſulen 't gunt voorſz
„is / contrarierende of niet genoegh uytdruckende / ſullen worden geroyeert.

Ende den 20 Auguſti verklaerden ſy haer noch naerder.

„Dat haer Ed. Groot Mog. ſeer aengenaem ſoude zijn geweeſt / ingevalle dat
„haer Ho. Mo. hadden konnen goet vinden / dat de Heeren der ſelver Gedepu-
„teerden / die het te arreſteren bewuſte antwoordt aen den Heer de la Thuillerie ſul-
„len over leveren / daer neffens hadden mogen openingh ende verklaringh doen /
„van de ſoberheyt ende groote ſchaerſheydt van de Finantien van de Generaliteyt,
„die de Heeren Gedeputeerde van de andere reſpective Provincien in deſe Verga-
„deringh comparerende ſoo wel als hun van Hollandt bekent is. Ende dat de
„Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van Vranck-
„rijck ghelaſt mochten worden de poſtulate van die Croon te verminderen of modi-
„ficeren. Ten anderen dat den Heer van Oofterwijck, haer Ho. Mog. Ordinaris
„Ambaſſadeur in Vranckrijck gelaſt hadde mogen worden diergelijcke verkla-
„ringh ende openingh te doen aen die gene die tegenwoordigh de hooghſte Rege-
„ringh van dat Rijck bekleden. Maer alſoo hare Hoogh Mogende het eene
„noch het ander niet en hebben konnen goet vinden / ſoo verſoecken de meer-
„ghemelde Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt / in
„haer Ho. Mog. bergaderingh / dat aen de andere vijf aenwijſende Provintien
„pemant upt den haren willen af-ſenden met de Coppe van het Provinciael ad-
„vys van de ſelve Provincie van Hollandt den 18. deſes ingedient op de poincten
„van Conſideratien reſulterende upt het ſchriftelijck rapport van de Heeren
„Meynertswijck, Mathenes, de Knuyt, Nederhorſt, hier van haer Ho. Mog. Ple-
„nipotentiarisen / om daer op ten langſten tegen den eerſten September haer
„Provinciale advys hier ooch in te brengen / ende voorts aen de Heeren hunne
„reſpective principalen by die gelegentheyt communiceren / dat zy Heeren Gede-
„puteerde van Hollandt aen hare Ho. Mog. hebben moeten bekent maken (hoe
„wel met en tot haer groot leetweſen) dat de ſelve Provintie van Hollant onmach-
„tigh is het werck van den Oorlogh langer te konden by weſen, vermits de ſobere
„gelegentheyt, ende gantſche onvermogentheyt van hunne Provinciale Finan-
„tien; als werdende den ſelven Oorlogh / voor ſoo veel hun aengaet gants ende
„t'eenemael geaſſiſteert ende gedreven met Penningen die ſy van tijdt tot tijdt op
„ſwaren intereſt, ende daer toe noch groote koſten moeten negotieren.

Waer op gedelibereert zijnde hebben eenige Provincien aengenomen pemant upt den haren met het voornoemde Provincial advys aen de Heeren der ſelver principalen af te ſenden / ooc de voorſz Communicatie / by de Heeren van Hollant derſocht / te doen / ende eenige Provincien hebben verklaert ſulcx te ſullen doen by ſchrijvens.

Eyndtlijck is geſonneert / vaſt geſtelt ende deur den Greffier aen den Ambaſ-
ſadeur la Thuillerie den 22 Auguſti over-gelevert dit Antwoort.

Op

OP de propoſitie van de Heer de la Tuillerie, extraordinaar Ambaſſadeur van de Chriſtelijckſte Koningh, gedaen in de vergaderingh van de Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden de zevende van deſe maent, en oock op het memoriael van de Heer Braſſet, Reſident van ſijn Majeſteyt, aen de gezeyde Heeren Staten gelevert op de ſeven-en-twintighſte Iulius leſtleeden, aengaende ſeker gheſchrift, te Munſter getekent, verklaren en ſuſtineren de Heeren volmachtigden, daer gementioneert, dat het niet anders is, dan *een vereenigh en vergaderingh van al 't geen, 't welck in ſubſtantie te Munſter gebeurt is in de zaken der Nederlanden, tuſſchen de Heeren plenipotentiarisſen van Spanjen, en de genen van de Staet der vereenigde Nederlanden, om in tijt en plaets geinſereert en ingevoeght te worden in een Tractaet, dat men te Munſter maken ſal*, en daer by om hun Superieurs en meeſters te beter en volkomentlijcker t' informeren hoe verre de handelingh tot een ruſt daer gevordert is, maer gantſchelijck niet om dat voor een reël en finael *Tractaet* te gebruycken, wat de belofte aen gaet, door al de Heeren Volmachtighden, en extraordinare Ambaſſadeurs van de Staet der Vereenighde Nederlanden aen de Heeren Miniſters en bedienaers van de Chriſtelijckſte Koningh te Munſter gegeven, *van niet verder te gaen*, eenigen van hen hebben daer af rapport aen ons gedaen, dat de geſeyde belofte geen andere reflexie heeft konnen nemen, dan op *d'ulterieure* en vordere ſaken, die men voortaen ter baen ſal brenghen, maer niet op de genen, die *alreê* bediſputeert en vereffent waren, van de welken de Miniſters des Koninghs ſucceſſivelijck communicatie hadden gehadt.

Wat aangaet de geeſt van de Staet der vereenighde Nederlanden, op d'eenen en d'anderen. van de welcken de Heeren Miniſters des Koninghs begeren verklaert te zijn; de Heeren Staten Generael verzekeren hen dat hun intentie altijt heeft geweeſt en noch is, vaſt en beſtandigh te blijven in d'obſervatie der Tractaten: dat de Koningh, en de geſeyde Heeren Staten *om ſtrijt*, en niet noot-wendighe beſtandigheydt ſullen wercken in de handelingh van een ruſt, die te Munſter gemaeckt ſal worden, *geſamentlijck, en met een gemeene bewilliging*, en dat men niet ſal mogen eenigh Tractaet ſluyten, dan geſamentlijck, en met een gemeene bewilliging, en, dat meer is, in conformiteyt van 't Tractaet van d'eerſte Maert, 1644. 't welck de geſeyde Heeren Staten aen volmachtigden ſullen bevelen punctuelijck t'onderhouden.

Op 't ſenden van de vlogt naer de Vlaemſche kuſt in conformiteyt van 't Tractaet van d'Optocht, de Heeren Staten Generael verklaren dat om groot getal van Oorlogh-ſchepen, onder 't commandement en beleydt van de Luytenant Admirael Tromp, ter geſtelde tijdt veel weken achtervolgens de geſeyde kuſt heeft bewaert, maer dat de Luytenant Admirael, verſtaende dat de vyanden geen ſcheeps-macht van conſideratie in hun havens hadden, en dat eenige kleyne fregatten, de duyſterheyt van de nacht tot hun voordeel nemende, in Zee geloopen waren, 't welck hen zwarelijck is te beletten, daer by, dat des Koninghs Heyr, van de kuſt afgeweken, in 't hart van des vyandts lant beſich was, ſonder dat men ons van 't deſſein van ſijn Koninclijcke Hoogheyt op Mardijck geinformeert heeft, dienſtigh heeft geoordeelt in zee te kruyſſen, om de gheſeyde fregatten der vyanden t'attrapperen: ondertuſſchen wiert hy, en 't meeſte deel der andere Schepen, onder ſijn gebiet ſtaende, door gebreck van lijf tocht verplicht en gedruckt weer in 't lant te keeren, om weer gevictuallieert en verſorgt te worden, ſendende nochtans een deel ſijner ſchepen, die van lijftocht noch wel verſorgt waren, naer de kuſt en op dat deſe weer verſorgingh van lijftocht t'eerder gevordert ſou worden, hebben de Staten Generael uyt het Lichaem van hun vergaderingh Commiſſariſſen geſonden, om daer toe te preſſen de genen van

de

de Collegien van d'Admiraliteyt, en andere Officieren, dien dit ampt toekomt. In voegen dat wy verhoopen dat de Luytenant Admirael binnen weynigh dagen, met een groot getal van Oorlogh-ſchepen, op de kuſt ſal zijn, om d'intentie van ſijn Koninclijcke Hoogheyt te ſeconderen.

Op 't verſoeck van 't vervolgh te doen ophouden, dat door eenighe meeſters der ſchepen gedaen word, welcke ſchepen ſy ten dienſt van ſijn Koninclijcke Hoogheyt ſouden toe ruſten, daer af d'uytwerkingh door de Staet der Vereenigde Nederlanden ſou belet zijn: verklaren de Heeren Staten Generael dat van wegen ſijn Koninclijcke Hoogheyt noyt verlof verſocht is Schepen in dit lant toe te ruſten, om d'Oorlog te voeren: in voegen dat de Staet der vereenighde Nederlanden met goet recht, en met een gerechtige onkunde van 't voornemen, door wettige en redelijcke conſideratien, de toeruſting en 't vertreck der geſeyde ſchepen verboden heeft, ſondèr dat de Staet der Vereenighde Nederlanden tot voorſtant van 't vervolgh, 't welck de geſeyde meeſters doen, gemoeyt kan worden; verſoeckende de geſeyde Heeren Staten Generael aen de Heer Ambaſſadeur dat het hem belieft in ſijn weerkeering in Vranckrijck, de Koningh ſijn Meeſter, en de Regente Koningin, des ſelfs moeder, t'informeeren en verſekeren van de goede en oprechte intentien van de Staet der vereenigde Nederlanden: Gedaen in de Vergaderingh der Staten Generael, in den Hage, d'een-en-twintigſte van Auguſtus, 1646.

Dus lange heeft de gheheele Handelinge gheloopen op een Treves: maer hier na hebben haer de ſaecken ende gemoederen alſo toegedragen / dat men heeft voor best gevonden de ſelve te veranderen in een *Vreede*: daer van de occaſie ende verhael is als volcht:

DE Heeren Franſche hebben den 31 Auguſti ende vervolgens overgegheven eenighe geſchriften tot voldoeninge van 't gene men aengaende het dicht ghemelde negende Artyckul van de ligue garantie hadde meermaels geklaeght: eenſdeels aenwijſende de ongefundeertheydt van dat artijckul; anderdeels oock inhoudende eenige voorſlagen ende expedienten tot voldoeninge van dat artyckul.

Maer alſoo men ſich daer in niet heeft weten te vinden / ende men vreeſde noch veel meer andere verwyderingh daer in te ſullen ontſtaen; ſo is geen beter uytkomſt noch expedient te vinden geweeſt / als te handelen op gelijcke voet als Vranckrijck / namentlijck op een Vreede, in plaets van Treves. Deur welcke Handeling van Vreede t'eenemael ſoude komen te ceſſeren de diſpute raeckende het bewuſte negende artyckul: 't welck daerom oock aen Vranckrijck ſelfs moeſt aengenaemſt zijn. Behalven dat het veel glorieuſer voor den Staet ſoude zijn te hebben een eeuwige abſolutie renunciatie ende verklaring des Koninchs deur een Vreede als deur eene Treves: 't welck niet als interims wijſe ſoude zijn of gedupdet worden / ſulcx eerſt in Hollandt op-gevorpen worden / is met eendrachtige ſtemmen geamplecteert: ende alſoo eenige Gecommitteerde na alle Provintien gereet ſtonden om over te brengen de geadjuſteerde Artyckulen ende by te woonen de Provintiale Vergaderingen ende deliberatien daer over te houden: ſo werden de ſelve den 17 Septembris verſocht om te willen aenhooren de Propoſitie die de Heeren van Hollant op dat ſtuck ter Vergadering ſouden doen / gelijck ſy gedaen hebben den achtſtiende in deſer maniere.

„De Heeren Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlandt nader gelet hebbende „op de ſaecken inde tegenwoordige Handeling vallende binnen de Stadt van

„Munſter /

»Munſter/ ende dat die Principalſten zijn aengeſtelt om te mogen gheraecken
»tot eene generale ruſte ende Vrede van de gheheele Chriſtenheyt/ ende in alle ma-
»nieren behoorlijcken dienen gheordert om daer toe op het ſpoedichſte te mogen ge-
»raecken / voor deſen goet gevonden is / dat van wegen deſen Staet met den Co-
»ninck van Spanjen alleen over Treves langhe Jaeren ſoude werden gra-
»geert/ voor dien men gemeent heeft daer in minder difficultepten te ſullen reſcon-
»treren / als wel indien men van finale Vrede ſoude mogen handelen / daer nu ter
»contrarie dagelijcx meer ende meer wert bevonden dat de Tractaten tot Mun-
»ſter voorſz. ſoo langhe vallen / ende naer de occurrentien aldaer dagelijcx voorlio-
»mende / geſchapen zijn langſaem ten eynde te ſullen konnen werder gebracht/
»ende de handelinge van den voorſz. Treves apparent is / immers ſoo langs of
»langeren tijt / als van de Vrede te ſullen wechnemen: dat mede upt verſchepdene
»brieven onlangs van de Heeren Plenipotentarisen van deſen Staet tot Munſter
»geſchreven / met de bylagen van dien klaerlijcken wert bevonden dat over de
»voorſz. handelingh van Treves menichvuldige conſideratie zijn vallende / ende
»dat ſelver by de oudſte / confidentſte / ende machtichſte Geallieerde van deſen
»Staet / bedenckingen worden opgenomen / dat Spanjen ſich ſoude mogen laten
»voorſtaen dat de Hoocheyt ende Souverainitept deſer Vereenichde Nederlan-
»den / deur Tractaet van Treves, niet ten vollen ſoude weſen verſeeckert / ende
»vaſt gheſtelt / dat mede de Spanjaerden niet afkeerich ſchynen te zijn van den
»Vrede, ende de Francoyſen daer toe raden/ als weſende de Vrede het gewenſchte
»eynde van alle Oorloghen / ende te hopen is / dat deſe ſware ende bloedige Oor-
»logen eenmael daer door werdt genomen / ende in 't toekomende gheheelijck ſullen
»komen te ceſſeren/ ende dat ingeval van beſluyt van een Vrede de baſticheyt van
»de Souverainitept deſer Landen tot allen tijt ſal blijven ſelver ooch by den Vy-
»andt / buyten alle cabillatie ende miſduydinge / ende daer deur de ſelve ende alle
»quaetwillige benomen ſal worden de occaſie om onder pretext of pretenſie van
»Overicheyt deſe Landen te komen beoorlogen / dat voor alle onpartijdighe/ooch
»voor de Naekomelingen in tijden ende wijlen beſwaerlijcken ſoude zijn te verant-
»woorden / als men ter expiratie van den Treves, ende ſulcx by laps van tijdt we-
»der in oorloge ſoude moeten komen / daer men in plaetſe van dien wel een goede
»ende verſeeckerde Vrede ſoude hebben konnen bekomen / dat in haes van Vrede
»de diſputen met de Croon Vranckrijck ontſtaen / nopende het bewuſte negende
»artyckel / mitſgaders de ondienſtige ende niet aennemelijcke vermenginge met
»de ſaecken van Catalonien / ſullen komen te ceſſeren / preſenterende Vranck-
»rijck nopende de verſeeckertheyt ende garantie in haes van Vrede/te doen volko-
»men contentement / ende ſatisfactie aen deſen Staet. Soo hebben haer Ed.
»Groot Mog. haer iterative hier over gehoudene deliberatien niet anders konnen
»voordeelen als dat de Vrede is ende weſen ſoude / het Chriſtelijcxte / prompſte/
»ſeeckerſte / ende eerlijcxte middel / om eenmael upt deſe hoſtelijcke ende bloedige
»Oorlogen te gheraecken / ende dat mitſdien van wegen deſen Staet in alle ma-
»nieren behoort te werden getracht / om in deſe tegenwoordige geſtaltenisſe / en-
»de conſtitutie van tyden ende ſaecken daer toe te mogen komen/ gelijck ooch voor
»deſen/ende voor het aengaen van den leſt gheexpireerde Treves van wegen deſen
»Staet daer toe langhe getracht is geweeſt / ende niet eer tot de handelinge van de
»voorſz Treves gheſtreden/ voor ende al eer bevonden was dat alle hoope van een
»goede Vrede quam te ceſſeren. Ende vertrouwen haer Ed. Groot Mo. dat gene

„ſuffiſante redenen zijn by te brengen / waerom een tijtlijcke ſtilſtant of Treves „voor een vaſte ende eeuwige Vrede ſoude dienen gepreſereert. Want dat daer te„gens wert voor gewrpen / dat te bevreesen is / de Tractaten van Vrede langer „tijdt ſouden requireren / datmen oock door de Vrede ſorgeloos ſoude werden ge„maeckt / de Militie komen te verballen / ende de gemeene middelen te vermin„deren: dat oock meer ſeeckerheyt van onderhoudenis inde Tractaten van Tre„ves / als van Vrede ſoude zijn te vinden / ende ordinarie de Treves / als maer „tijtlijck zijnde ende waer van den uytganck met patientie kan werden verwacht / „beter ſoude werden geobſerveert / als de Vrede; daer over ende op het eerſte van „deſe objecten is hier vooren geſeyt ende aengewesen / dat na alle apparentie te„genwoordich de Vrede immers in ſo korten of korteren tydt ſoude konnen wer„den getroffen / ende beſloten als den Treves. De gepreſupponeerde ſorgeloſheyt „in kas van Vrede / noch het verval van de Militie zyn niet te vreesen te ſullen ko„men in een Volck ende Landt / die ſoo lange inde Oorloch geuſeert / ende ſoda„nige partie hebben als deſe Landen / ommers niet meer als in regarde van an„dere Koningen / Princen / ende Republicken / die gewoon ende nu oock geſint „zijn van den Vrede te handelen / ende haer verſeeckerheyt ende ſecuritept inde „ſelve met goede middelen ende wapenen te beſorgen / konnende anderſints ende „by faute van dien de ſorgeloosheyt ſo wel in een Treves als Vrede komen te val„len ende de Militie te verballen / daer toe te minder apparentie in deſen is / mits „de ſituatie ende gelegentheyt deſer Landen / ende de groote ſorchvuldicheyt / die „tot conſervatie van de Vryheydt ende welvaren der ſelver van tijdt tot tijdt ſal „noodich weſen ende dienen aengewent ende gedragen; daer toe dan mede de con„ſenten ende middelen werden gerequireert; die oock niet apparent zijn / in kas „van Vrede te verminderen of te verballen; Maer ten fine vooriz ende tot betalin„ge van des Gemeene-Landts groote laſten / ſchulden ende t'achterheden ſullen „dienen ende moeten werden gecontinueert / ende waer in mede geen nalatichepdt „ſtaet te bevreesen / mits de oude ende lange gewoonte ende willichept van de Ge„meente / ende dat ſoodanige middelen ende laſten by de ſamentlijcke regeerders „deſer Landen / zijnde de gequalificeertſte ende notabelſte ingeſetenen van dien „werden geconſenteert / geheven ende gedragen nevens de Gemeente. Die obſer„vantien ofte non obſervantien van alle Tractaten ofte Handelingen van Vrede „of Treves werdende ordinarie gereguleert niet naer den tijt of nae de Jaren daer „inne gemelt / maer na de Intereſten van de reſpective Prince ende Republicken / „ende naer dat de tijden ende occaſien voorvallen; zijnde inde Hiſtorien de exem„pelen in het een ende het ander niet dan al te wel bekendt.

Aen den Heer van Andreé in Vrieſlandt zijnde / wert geſonden een brief van Credentie op 't ſelve ſubject: nae Stadt ende Landen werden geſonden de Heeren Ruyl ende Schagen reſpective Raden ende Penſionariſen van Haerlem ende Alck„maer. Nae Zeelandt de Heeren Keyſer Raedt ende Penſionaris van Hoorn. H. van Beaumont Secretaris van de Staten van Hollandt ende Vander Hoolck Ge„committeerde ter Generaliteyt wegen Vtrecht.

d'Advijſen uyt Over-Yſſel / Vtrecht ende Gelderlandt quamen verbolgens in 't begin van October / daer na oock uyt Vrieſlandt ende Stadt ende Landen tot converſie der Treves in een Vrede. 't Welck zijnde een poinct van dieper in„ſien ende groote conſideratien / ſoo voor als tegen; ſoo heb ick alle de ſelve niet be„ter konnen voortbrengen als deur de propoſitie ende antwoort op dat ſtuck in

Tre-

Zeelandt geſchiet: de propoſitie van opgemelte Heeren Gecommitteerde haerder Ho. Mo. aen de Gecommitteerde Raden in Zeelandt (excuſerende de convocatie der Heeren Staten) den 13 Septemb. was aldus:

EDELE MOGENDE HEEREN,

„DE Heeren Staten Generael onſe Heeren Committenten van tijdt tot tijdt „zijnde onderricht dat de ſaecken tot Munſter verder ende verder gingen en„de dat bp eenige Hooge partyen de artijckulen alwaren geadjuſteert, bp andere „geſtelt in haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen handen om haer Tractaet te dreſſe„ren / ſulcx datter niet meerder wierde gedeſidereert / dan de eyntelijcke reſolutie „van deſen Staet / daer toe de Provinciale advyſen inde meeſte conformitept / des„doenlijck / al vooren moſten worden ingebracht / hebben tot dien eynde eenige „Heeren Gedeputeerden nae haer eygene Provintien ende andere nae de Provin„cie van Stadt ende Lande / ende (waſt noodich) van Vrieſlandt en paſſant ge„ſonden / om de ſelve in hare reſpective advyſen / tot conformitept van andere / te „faciliteren ende te doen accelereren / ook ons aen de Ed. Mog. Heeren Staten „van de Provincie van Zeelandt / die haer Ho. Mo. hoopten dat wp noch bp den „anderen ſouden hebben konnen vinden / ende per expreſſen tot dien eynde ver„ſchreven / bp den anderen te willen blyven / dan alſoo wp hier komende / bevin„den / dat de ſelve zijn geſchreden / ſonder te hebben genomen ſoodanige reſolutie / „die conform ſal zijn de advyſen van vier ende ſoo wp gelooven van ſes Provin„cien; Soo verſoucken wp gantſch vrientlijck / dat uwe Ed. Mog. believe de „Heeren Staten van Zeelandt (aen welcke onſe Credentie is houdende) op het „ſpoedichſte te convoceren / omme na gedane Propoſitie ende onderrichtinge op „de lang getraineerde Munſterſche ſaeken ende mits ſeeckere na gekomen Fran„ſche geſchriften nu geconcerteerde converſie van handelinge op een Vrede in „plaetſe van Treves van de ſelve te bekomen / ſoodanige vruchtbarige reſolutien „als haer Ho. Mog. van haer Ed. Mog. in deſe tegenwoordige conſtitutie van „ſaecken billichijck ſijn verwachtende / ende willen wp niet verhoopen dat u Ed. „Mo. ons de voorſz. convocatie ſullen wegeren / ſoo om dat de ſelve kort kan „geſchieden / zijnde vier Leden van de Provincien op dit Eylandt / ende de ande„re dry bp dit handtſame weder gemackelijck ende ſpoedichlijck bp den anderen „kunnende komen / als ook om dat de Heeren Gedeputeerden die geſept worden „na den Hage gedeſtineert te zijn / of noch niet en zyn vertrocken / ende veelicht „op heden / zijnde Sondach / niet en ſullen vertrecken / of vertrocken zijnde / be„quamelijck ſouden konnen worden gecontremandeert / in allen gevalle bupten „hare perſoonen / den gantſchen Raedt van hare reſpective Steden ſijn te hups „latende / omme openinge te ontfangen / de beſoignes bp te woonen ende af te „doen / ende wel ſonderlinge om dat een Lidt van de Vnie in den naem van de ſel„ve Vnie / over eenige importante ſaecken worden beſonden / nopt gewoon is te „excuſeren de openinge van redenen / die haer in hare difficultepten ſouden mo„gen geven ſatisfactie / om ſo te komen tot een eenparige reſolutie / ende derhal„ven vertrouwen wp dat u Ed. Mo. ſulcx niet en ſullen willen doen / ende ſoo de „Heeren Staten af houden de kenniſſe van de redenen / daer van wp aen haer „Ed. Mo. gelaſt zijn communicatie te geven / ende dat onder ſchijn van eenige „formalitepten / die u Ed. Mog. ſouden meenen al voozen te moeten worden

„waer genomen; want behalven dat meenichsuldige exempelen konnen worden „geallegueert dat de Provincien ende onder anderen de Provintie van Hollandt „ende West-Vrieslandt by expresse Gedeputeerde daer onder mede die van dese „Provincie zijn besonden op veele geringer saecke dan dese daer van zijn/ nochte de „andere Provincien haer Provinciael advys ter Generaliteyt niet en hadden in„gebracht / soo meenen wy / dat u Ed. Mo. behooren te considereren dat op geen „voorgewende formaliteyten onder Leden van de Unie behoort te worden gestaen „in een saecke / die ten ondienst van den Lande / nu sedert eenigen tijdt klaer ge„bleecken / ende by succes van tijdt noch klaerder te sullen blijcken staet te worden „gesleept / by diversiteyt van opinien / gelijck wy van goeder hant weten dat van „dese Provincie sal ontstaen / ende om de welcke met goede bondige redenen wech „te nemen/wy in name van hare Ho. Mo. hier zyn gekomen ende ons als noch op „'t vriendelijcxte zyn aenbiedende/ ofte by aldien u Ed. Mo. de versochte convoca„tie van wel gemelte Heeren Staten deser Provincien ons als noch souden gelie„ven te blyven weygeren / soo versoecken wy tot onse descharge / dat u Ed. Mog. „kennisse willen dragen / dat wy niet alleen met groote spoedicheyt / maer oock „ernst hebben gesocht af te leggen in den boesem van de meer gemelte Heeren Sta„ten van Zeelandt 't gunt haer Ho. Mo. ons hebben aenbevolen / ende daer mede „te voorkomen den tijt verlies / die sal ontstaen uyt de dispute op de voorsz ghe„pretexeerde formaliteyten de welcke in soo grooten nootsaeckelijcken ende sulcken „haest vereyschende saecke / als dese beter ter zyden waren gestelt / waer mede wy „van verhoopen/ van den last ons opgheleyt te sullen wesen gedeschargeert/ laten„de de schuldt aen den genen/die in tijden ende wylen bevonden sullen mogen wor„den oorsaecke te hebben gegeven / tot de onheylen die desen Staet souden mogen „overkomen/by aldien ter occasie van de irresolutie van den Staet by ander hoge „partijen yet sonder de selve Staet tot Munster souden mogen worden gesloten.

„Aldus na mondelinge Propositie op den 13 Septemb. 1646. aen de Ed. Mo. „Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Zeelandt tot Middelburch „gedaen/schriftelijck op den 14 daer aen volgende/ by Ons ondergeschreven over„gelevert aen den Heer Raedt Pensionaris van de selve Provincien/ende was ge„teyckent Nanning Keyser, Herbert van Beaumont, ende Gysbrecht vander Hoolck.

Welcken volgende de opgemelte Gedeputeerde des Sondaechs morgens ten half negen uyren aen de Heere Raedt Pensionaris hebben gedaen de Visite / ende hem verhaelt dat sy gaerne hadden ghesien / datmen de Heeren Staten hadden ghecondoceert.

Doch sulcx t'haren leet-wesen niet kunnen vallen / aen hem behandichden 't voorsz geschrift / met versouck dat hy nae de Predikatie 't selve wilde voorhouden aen de Heeren Gecommitteerde Raden / of die noch misschien van resolutie mochten veranderen / ende de welgemelte Heeren Staten convoceren.

't Welck niet willende vallen / sy verklaren van meeninge te zijn des naemiddachs met het getye te vertrecken om hare Ho. Mog. van alles reden ende reeckenschap te geven.

Den gemelten Heere Raedt Pensionaris het geschrift overgenomen hebbende/ vraechde of sy daer op schriftelijck antwoort begeerden / ende begost wederom de redenen van excuse der Heeren Gecommitteerde Raden te justificeren.

De opgemelte Gedeputeerde seyden / dat sy 't geen van antwoort in scriptis stelden aen de discretie van de meer-gemelte Heeren Gecommitteerde Raden/ en-

de

de braken de voorsz Justificatie ende debath daer op te volgen af/ alsoo oordeelden alles genoeghsaem in hare voor-verhaelde geschrifte zyn vervattet.

Tegen den middagh zyn haer Gedeputeerde in haer Logement komen verwillekomen en begroeten de Heeren Tenis ende Reygersbergh Gecommitteerde Raden / en den Heer Raedt Pensionaris Stavenisse uyt den naem en van wegen wel-gemelte Heeren Gecommitteerde Raden / haer gevende ende ontfangende de complimenten daer toe dienende / daer by gevoeght dat haer Ed. Mog. na de predicatie op haer voorverhaelde geschrift souden resolveren.

Des Maendaghs 's morgens zijnde den 15 October zyn weder in het Logement van de voorsz Gedeputeerde gekomen de voornoemde drie Heeren de welcke na eenige mondelinge excusen / waerom de voorsz convocatie niet hadde kunnen geschieden / aen de selve hebben overgelevert / het schriftelijck antwoort hier na volgende / ende haer voort bejegent met alle ghewoonlijcke beleeftheydt ende complimenten.

De antwoort van de Heeren Gecommitteerde Raden was.

„DE Gecommitteerde Raden van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zee„landt rypelijck gelet hebbende / op het ghene haer Ed. Mog. op gisteren „mondelingh is gepresenteert / en huyden by geschrifte overgelevert / by de Edele / „Gestrenge / Erentfeste / Hoogh-geleerde / Wyse en seer Voorsienige Heeren Nan„ningh Keyser, Raedt en Secretaris der Stede Hoorn; Herbert van Beaumont, „Secretaris van de Ed. Groot-Mog. Heeren Staten van Hollandt en West„Vrieslandt / ende Gysbrecht van der Hoolck, out Burgemeester der Stadt Wt„recht en ordinaris Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren „Staten Generael en t'samentlijcke Gedeputeerde van de Hoog-gemelte Heeren „Staten Generael / hebben goet gevonden daer op te verklaren / gelijck haer Ed. „verklaren by desen / dat soo haest de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelant ken„nisse ende openinge hebben gehadt / van het rapport by de Heeren Meynderswijk, „Mathenes, de Knuyt en Nederhorst aen haer Ho. Mog. jongst gedaen / mitsga„ders van de poincten van deliberatie daer uyt resulterende / haer Ed. Mog. eyn„delijck daer op / mitsgaders op alle het gene verder soude mogen gerequireert „werden / om een Tractaet van Treves met de Spaensche Plenipotentiarisen te „adjusteren volkomentlijck hebben geresolveert / ende als haer Ed. Mog. gereet „waren om hun Provinciael advys daer op door de Heeren hunne extraordina„ris Gedeputeerden in te brengen / soo zyn hare Ed. Mog. (buyten verwachten) „toegekomen de consideratien van de Heeren Staten van Hollant ende West„Vrieslandt / raeckende het veranderen ofte converteren van de aengestelde han„delinge van Treves in een vasten Vrede; Ende alhoewel haer Ed. Mog. wel „konden considereren / het stuck van de voorsz handelinge van beginne af op eenen „Treves gedirigeert / en alle de deliberatien daer henen gegaen zijnde / en met na„men de Instructie voor de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet ende alle „de resolutien daer van dependerende / daer na zynde gedresseert / dat dese nieuwe „deliberatien groote dilayen en retardement soude veroorsaken en in verscheyden „respecten ondienst causerende / 't welck haer Ho. Mog. gantsch wijsselijck oor„deelden dat voor gekomen behoort te werden; Soo hebben haer Ed. Mog. niet „ledigh gestaen / het voorsz Provinciael advys van de Heeren Staten van Hol„landt ende West-Vrieslandt na daer toe expresselijck genomen reces / in serieuse „deliberatie te leggen / de redenen ende motiven daer in vermelt / rypelijck te pon„deren /

„deren/ende daer op ſoodanige reſolutien te nemen als haer Ed. Mog. hebben ge-
„oordeelt ten meeſten dienſt van den Lande te behooren/ gelijck haer Ed. Mog.
„ock hebben gedaen op de pointcten van deliberatie verbat inde vrieden van de
„Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet van den 28 der verleden ende 3 deſer
„Maent October met expreſſe laſt aen de voornoemde Heeren haer Ed. Mo. Er-
„traordinaris Gedeputeerde ſich ſonder uytſtel naer den Hage te verboegen ende
„haer Ed. Mog. advys op alle het ſelve ter vergaderinge van haer Ho. Mog. te
„openen ende in te brenghen/ vertrouwende dat daer mede by de andere Provin-
„cien ſoude worden genomen contentement in voegen dat de Heeren haer Ho. Mo.
„Gedeputeerden wel kunnen ſien dat het niet van noode is geweeſt/ haer Ed.
„Mog. te beſenden/ om haer Ed. Mo. deliberatien ende reſolutien te accelere-
„ren/ ende dat de dilapen ende reſolutien/ die men ſoo ſchadelijck houdt/ haer
„Ed. Mog. niet konnen werden geimputeert/ ende is daerom haer Ed. van
„herten leet/ dat haer Ho. Mog. Gedeputeerde tot haer Ed. ongelegenthepdt int
„dit afgaende ſapſoen ende ongeſtadich weder/ de moepte van de repſe herwaerts
„ſijn verſocht te nemen/ ende wat belanght de Inſtantie die haer Ho. Mo. daer
„nevens hebben verſtaen/ dat aen de Heeren Staten van Zeelant ſoude werden
„gedaen om haer Ed. Mo. te diſponeren/ ſich met het Provinctael advys van
„Hollandt te conformeren, daer op ſullen haer Ho. Mog. Gedeputeerden ge-
„dient zijn te verſtaen/ dat haer Ed. oordeelen (voorhoudens het hooge reſpect
„van haer Ho. Mo.) dat de forme die daer in wert gebruyckt/ is ſtrijdende met de
„behoorlijcke ordre van de Regieringe, als te weeten/ dat voor en al eer op ſaecke
„van ſodanich naturpre/ naer ingebrachte advyſe van alle de Leden van de Unie
„ter vergaderinge van haer Ho. Mog. Staetsgewijſe heeft konnen werden gede-
„libereert/ veel min gereſolveert men by beſendinge voor Gedeputeerde van haer
„Ho. Mo. ende dienvolgende van wegen den heelen Staet/ de particuliere Pro-
„vincien is trachtende te diſponeren tot 't gene by de eene ofte andere Provincie is
„voorgeſlagen/ ende voor advys ingebracht/ alſo in ſodanige Staetsgewijſe Ver-
„gaderingen ende deliberatien/ gelijck ock in alle andere Collegien Communi-
„catie moet werden gegeven/ de advijſen ende conſideratien van de Leden ende
„Colleganten geopent ende ingebracht/ redenen gegeven ende gehoort/ ende dan
„vervolgens gedaen ende geconcludeert 't gene men volgens de ordre van 't Landt
„ende recht van de Regeringe behint te behooren/ ſonder dat haer Ed. verſtaen/
„dat in deſe eenige voorgaende exempelen met fondament konnen werden gheap-
„pliceert/ ofte dat inde ſelve eene volkomen conformiteyt ſal werden bevonden/
„ende daerom ſyn haer Ed. beducht/ dat als de Heeren Staten van Zeelandt/ by
„haer Ed. ſal werden geſchreven haer Ed. Mog. difficultept ſouden maecken/
„van nieuws te gaen ventileren 't gene waer op haer Ed. Mog. alberepts/ met
„al ſyn Leden volkomentlijck hebben gedelibereert ende voor ende al eer dat haer
„Ed. Mog. hun advys ende conſideratien daer 't behoort hebben gheopent ende
„ingebracht/ welcke alle de andere Provincien by formele Reſolutie op haer Ed.
„Mo. Inſtantie genomen/ hebben verſtaen dat ſouden worden afgewacht voor
„ende al eer tot openinge van hunne advyſen te gaen.

„Doch als voorgemelte Heeren Staten van Zeelandt al geconvoceert ende by
„den anderen gekomen zijnde deſe eſſentiele formalitept over 't hooft ſouden wil-
„len ſien ende de exempelen ende conſequentien die daer op ſouden komen
„werden gefondeert in geen achtinge nemen; Soo iſt boven dien ſuyer dat

„over-

„ouermits eenige Heeren tot de Munſterſche beſoigne ghedeputeert ende de ſelve „van den beginne af by gewoont hebbende / al berepts naer Hollandt zijnde ver„trocken / niet wel eene by eenkomſte met bzucht ende effect ſo haeſt ſoude konnen „werden gehouden / behalven dat haer Ed. niet konnen ſien / dat de acceleratie „van de beſoignen / die haer Ho. Mo. boozgeven / ende de Heeren Staten van „Zeelandt oock noodwendich oozdeelen op deſen doet kan werden ghetroffen / al„ſoo de by eenkomſte van de Leden nergens anders toe kan tenderen / als om de „openinge ende pzopoſitien van haer Ho. Mog. Gedeputeerde te hooren daer van „aen hunne Heeren pzincipalen rapport te doen / ende dan wederom by den ande„ren gekomen zijnde daer op te reſolveren / waer toe veel tijdt werdt berepſcht: „daer ter contrarie haer Ed. Mog. oozdeelen / dat de Heeren Extraozdinaris Ge„deputeerde volgens haer Ed. Mog. Exprefſe laſt ſonder langer uptſtel hunne „boozgenomen repſe naer Hollandt bozderende / veel eer ende ſpoediger 't geheele „ſtuck van de Munſterſche ſaecken met alle 't gene daer van dependeert / alſo ſal „konnen werden geadjuſteert ende tot concluſie ende eenparighept gebzacht: welc„ke redenen de boozgenoemde Heeren Gecommitteerde Raden haer Ho. Mo. Ge„committeerde gantſch gedienſtich ende bzundelijck verſoecken alſo te willen op„nemen ende de ſelve aen haer Ho. Mog. favorabelijck te rappozteren ende dien„volgende ten goede te willen duyden / dat haer Ed. hun genootſaeckt vinden tot „hun leetweſen de verſochte convocatie van de Heeren Staten van Zeelandt booz„deſe mael te excuſeren / berept zijnde in alle andere ſaecken haer Ho. Mog. ende „der ſelver aenſienlijcke Heeren Gedeputeerde alle eere / reſpect ende dienſt te be„wijſen. Onderſtont: Aldus gedaen ter Vergaderinge van de gemelte Heeren „Gecommitteerde Raden in 't Hof van Zeelandt tot Middelburch den 14 Octo„ber 1646. Lagerſtont: Ter Ozdonnantie van de Raden boozſchreven / ende was „getepckent D. Brune.

„Met dit beſchepdt zijn de Gecommitteerde van hare Ho. Mog. vertrocken. „Ondertuſſchen de Extraozdinaris Gecommitteerde der Staten van Zeelandt „in den Hage komende hebben ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen ende „ingelevert deſe naervolgende verklaringe / op 't ſtuck der Converſie van den „Treves in Vzede.

„DE Staten van Zeelandt rijpelijck gelet hebbende op den voorſlag by ende „van wegen de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vzieſlandt gedaen „ende den 18 September 1646. ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren „Staten Generael ſchzifteliick overgelevert / raeckende het veranderen ofte con„verteren van de aenſtaende handelinge tot Munſter van eenen Treves in een Vre„de, hebben goet gevonden te verklaren / gelijck haer Ed. Mo. verklaren by de„ſen / dat gelijck in alle de handelingen / die 't ſedert de expiratie van den booz„gaende Treves ſoo met de Eerts-Hertogen, de Infante, als Coninck van Spaignen „aengeſtelt zijn / haer Ed. Mo. intentie nopt anders en is geweeſt dan dat de ſaet„ken wederom tot eenen Treves ſoude werden gedirigeert / ende dat tot dien eynde „tot een fondament ende gront-werck ſoude wozden gelecht het booz-noemde ge„expireerde Tractaet van den Jare 1609. ende de ampliatie in den Jare 1610. „daer op gebolcht / om alſo te mainteneren ende vaſt te houden alle het gene men „by de practijcque heeft bevonden booz den Staet van de Geunieerde Pzo„vincien in het Generael / mitsgaders de Steden ende Leden van dien in het

par-

„particulier voorderlijck / immers niet prejudiciabel te zijn / ende aen de andere
„zijde by uytlatinge / ampliatie / ofte veranderinge te konnen redreſſeren het gene
„de experientie heeft geleert reſpectivelijck dienſtich ofte ondienſtich te zijn / dat
„alſo haer Ed. Mo. op genen anderen voet hun hebben laten diſponeren ende epn-
„delijck conſent hebben gedragen / dat met de Spaenſche tot Munſter in onder-
„handelinge ſoude werden getreden / als om wederom te maecken een bondich
„Tractaet van Treves ende niet Vrede, welck fondament ende grontwerck by een-
„parich conſent van alle de Provincien van beginne af ende genoechſaem voor al-
„le andere deliberatien geleeht zijnde / jae ſoo verre dat men ſelfs aen de Heeren
„Franſche Ambaſſadeurs by geſchrifte te gemoet heeft gevoert / verſcheyden
„redenen waerom van beyde zijden een Tractaet van Treves behoorde te werden
„aengegaen / alſmen als nu met het veranderen van handelinge van een Treves
„of ceſſatie van wapenen in een abſoluten Vrede ſouden willen converteren / dat
„haer Ed. Mo. verſtaen dat daer mede los werden ghemaeckt de reſolutien op
„het voornoemde fondament gebouwt / ende de Inſtructie voor de Heeren Pleni-
„potentiarisen van deſen Staet daer upt ghefourneert / ende dat dienvolgens van
„nieuws ende rouwelijck in deliberatien ſoude moeten werden gebracht of het
„dienſtich ende geraden is met de Spaenſche over het nederleggen van den Oor-
„loghe in verder handelinge te treden / welck om te ontgaen ende niet te ontbinden
„ende te doen fluctueren immers in haer Ed. Mo. Provincie (allwaer niet anders
„als met groote moepte ende difficultepten het ſtuck van de tegenwoordige hande-
„linge tot eenparichept van ſtemmen is gebracht) het gene hier bevoorens na me-
„nichfuldige deliberatien vaſt is geſtelt ; Als mede om verſcheyden pregnante
„conſideratien die inde ſaecke ſelfs leggen / ende hier na ſommierlijck ſullen wer-
„den geeduceert / haer Ed. Mog. na rype deliberatien hebben geoordeelt / dat
„het allenthalven dienſtich ende beſt is / dat werde geperſiſteert / ghelijck haer
„Ed. Mog. zijn perſiſterende by de Reſolutien voor deſen op het voornoemde ſtuck
„van de handelinge met Spanjen met den ghevolge ende aenkleven van dien /
„genomen ende dat dienvolgende haer Ed. Mog. verſtaen dat de voornoemde
„handelinge ſal werden ghecontinueert op eenen Treves in Europa voor den tijdt
„van twaelf a twintigh Jaren een Jaer dzie ofte vier onbegrepen / ende dat de Hee-
„ren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van deſen Staet
„hun ſullen reguleren na hunne voorgaende inſtructie / en de reſolutien ſedert ge-
„nomen ende noch te nemen / inſonderheyt op de poincten van deliberatie / reſul-
„terende upt het rapport by de Heeren Meynderswijck, Matheneſſe, de Knuyt ende
„Nederhorſt den 26 July 1646. ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen /
„als mede upt de ſucceſſive brieven van de Heeren hare Ho. Mog. aenweſende
„Plenipotentiarisen ende met namen die van den 28 September ende dzie deſer
„Maent Octobris / zijnde haer Ed. Mog. gereet om op alle ende yder van de
„voornoemde poincten hun advys ende conſideratien te openen / ten eynde by de
„andere Provincien van gelijcke gedaen zynde / voordanige reſolutien ende conclu-
„ſien ſouden mogen werden ghenomen / alſmen ſal bevinden na recht ende ordre
„van de Regieringe te behooren. Ende dat verbolgens in conformiteyt van de
„ſelve ſonder verder tijdt verlies / de opſtaende poincten van het te maecken Trac-
„taet van Treves volkomentlijck gheadjuſteert ende voltrocken ſouden mogen
„worden.

„Derden waerom haer Ed. Mog. voor deſen alle tijdt ende nu wederom zyn
„oordee-

„oordeelende dat het maecken van eenen absoluyten Vrede voor desen Staet t'eene-
„mael ongeraden ende ondienstich is.

„1 SYn voor eerst alle de redenen waerom men voor dese alle cessatien of stilstant
„ van wapenen voor de conservatie ende verseeckerthept van de geunieerde
„Provincien bedenckelijck suspect / jae gantsch gevaerlijck heeft gehouden / alle
„welcke redenen hare Ed. Mog. verstaen dat in fortioribus terminis tegens het
„maecken van eenen absoluten Vrede ende nederleggingh van wapenen voor al-
„toos als tegens eene Treves ofte temporeel Tractaet zyn militerende.

„Als te weten dat de diffidentie ende impressie van dat Spaignen noyt sal nala-
„ten daer nae te trachten om desen Staet het sy met gewelt oft bedroch onder sijn
„Jock ende Heerschappye te brengen / allencxkens sal komen te verflauwen ende
„in sorgeloosheyt te veranderen / welcke den eersten trap sal zijn tot onse ruyne en-
„de ondergancke van den Staet.

2. „Dat de Militie sal komen te vervallen / ende datmen t'eenemael buyten de
„experiente van den Oorloge sal geraecken.

3. „Dat de noodige middelen tot gemeene defensie opgesteldt beswaerlijck soo
„hooge als dat behoort geconsenteert/geheven/ende by de Gemeente gedragen sul-
„len konnen worden.

4. „Dat de Neeringen ende Commercien perpckel loopen merckelijck te ver-
„minderen / ende oock gediverteert ende elders getransporteert werden.

5. „Dat de Oost-ende-West-Indische Compaignien veelsints sullen konnen
„werden geprejudicieert / uyt verscheyden hoecken ende door indirectie wegen on-
„dermynt / ende dat de een of de andere ofte wel beyde / by faute van behoorlijcke
„sorge ende defensie overvallen sullen konnen werden.

6. „Dat onder de Provintien / Steden / ende Leden van dien / dessentien ende
„on-eenicheden uyt oude ofte nieuwe pretensien naer alle apparentien sullen
„ontstaen.

7. „Nevens welcke redenen en motiven haer Ed. Mo. hebben geoordeelt dat
„in dese oock naerder ende speciaelder in consideratie is komende het naervol-
„gende:

„Dat het maecken van eenen Treves op den voet van het Tractaet van den
„Jare 1609. is voor het meerendeel een geprepareert werck waer van men de ex-
„perientie ende practijcque heeft gehadt ende by dese nieuwe onderhandelinge is
„ofte kan verders werden geredresseert het gene men noodich ende dienstich vint/
„gelijck hier vooren is gesegt daermen ter contrarie onseecker is wat uytslach een
„Tractaet van absoluten Vrede sal hebben / alsoo by gevolch van tyde sich kon-
„nen op doen verscheyde swaricheden ende onheylen die van nu in de saecke leggen/
„sonder dat de selve konnen werden voorsien ende hier na geremedieert.

8. „Datmen by het maecken van eenen Vrede, alle de Nederlandtsche Pro-
„vincien / Steden ende Leden van dien sal moeten laten jouisseren ende genieten
„soodanige commoditeyten / gelegentheden ende situatie als hun Godt en de na-
„tuyre heeft gegeven / ende waer van sy voor de Oorloge in gebruyck ende posses-
„sie zyn geweest / sonder met glimp ofte fondament te laten blyven de bekomme-
„ringen ende beletselen die met den Oorloge sijn opgestelt ende by tyden van Tre-
„ves konnen werden gecontinueert / ende of men al by Tractaet het contrarie
„soude willen stipuleren / soo sal het selve by alle Natien ende volckeren onrecht-

„matich werden geoordeelt / ende alle tijt oorſaecke ende aenlepdinge geben tot on-
„luſten ende miſverſtanden/ende daer upt te ontſtane troubelen ende beroerten inde
„welcke de voornoemde Provincien ende Steden by alle de wereldt ſonder twijffel
„ſullen werden gefavoriſeert / inſonderheydt dewijle ſoodanige behommertingen
„voor het meerendeel de Commercien naedeelich zijn / waer by een yder de
„voornoemde Provincien ende Steden frequenterende / ſich ſal houden gheinte-
„reſſeert.

9. „Datmen by tyde van vrede ſal moeten komen tot de effective reſtitutie van
„de Frontieren ende plaetſen die men by den Oorloge in ende op de nabuyrige
„Landen upt noot / ende op dat den Koninck van Spaignen ſich daer mede niet
„ſoude ſtercken ende prevaleren / heeft geoctrupeert / ende als men de voornoemde
„reſtitutie ſoude willen declineren ofte excuſeren op de refuſie van de pennningen in
„het bewaren van de voornoemde plaetſe verſtreckt / datmen niet ſal komen ont-
„gaen daer over te admitteren de entremiſe ſubmiſſie ende oock upſpraeck van
„ſodanige Princen / Potentaten ende andere Nagebuyren / als ſich daer toe ſou-
„den komen te preſenteren / wanneer lichtelijck deſen Staet ſoodanigen ſuppoost
„ende faveur niet ſal vinden alſmen ſich miſſchten is imagineerende.

10. „Dat de middelen upt ende ter oorſaecke van den Oorloge ingevoert ende
„opgeſtelt / ende met namen de Convoyen ende Licenten beſwaerlijck by tijden
„van eenen abſoluten Vrede ſullen komen werden gecontinueert ſonder merche-
„lijcke offentie van Nagebuyren ende andere de Nederlantſche Provincien fre-
„quenterende / ende als men de ſelve al ſoude willen afſtellen / dat als dan by faute
„van middelen het geſach van deſen Staet ter Zee t'eenemael ſal komen te ver-
„vallen / welck geſach nu meer als opt voor aen ende in dienſt te houden van
„Schepen van Oorloge / van wegen het Landt moet werden geconſerveert / aen-
„geſien de Commercien upt deſe Landen op de Middelandtſche Zee merckelijck
„vervallende ende by andere Natien geincorporeert zijnde / men upt die vaert
„met ſoo veel ſchepen als voor deſen / in plaes van noot niet ſaen worden gheaſſi-
„ſteert.

11. „Dat te beduchten is (welck echter Godt Almachtich genadelijck verhoe-
„de) dat de Unie waer mede de Provincien voor alle tijdt ende onweder-roepelijck
„met den anderen zijn verknocht / ende geconfedereert by tijde van Vrede / ende
„wanneer men ſal mepnen het eynde van den Oorloge ende voornoemde Unie be-
„komen te hebben / niet ſoo punctuelijck ende religieuſelijck ſal werden onderhou-
„den ende gepractiſeert als dat behoort / maer dat ter contrarie den bandt die de
„Oorloge heeft gemaeckt ende tot noch toe bupten fozmeel ontbindinge gehouden /
„perijckel ſal loopen in verſcheyden reſpecten gediſſolveert / immers eeniger ma-
„ten geſlaeckt ofte los gemaeckt te worden / waer upt niet anders als den gantſchen
„onderganck van den geheelen Staet te verwachten ſoude zijn.

12. „Dat gelijck alle particuliere by tyden van Vrede abſolutelijck ſullen moe-
„ten werden herſtelt in hunne competerende goederen ende gerechtigheden / dat het
„ſelve van gelijcke ſal konnen werden geſuſtineert by de neutrale Potentaten ende
„ſtaten / op deſe Landen ofte eenighe Leden van dien eenighe pretentie heb-
„bende / waer van eenighe zijn van ſoodanighe conſideratie als een yder kenne-
„lijck is

13. „Dat niet anders te verwachten is / dan dat de ware Gereformeerde Reli-
„gie by tyde van Vrede van alle kanten ſal worden ondermynt / ende dat inſonder-

hept

„hept de Papiſten ſullen aengroepen ende ſich komen te ſtabilieren / ende daer in „van hooger handt werden geſupporteert / ende gefaboriſeert / ende dat men ſich „ſal fonderen op den gemaeckten Vzede / ende daer door de principaelſte reden ko„men te cefferen / waerom de voornoemde Paus-geſinde tot noch toe met meer„der omſicht zijn te onder gehouden.

14. „Hier tegens en doet niet op de handelinge van Trevers conſideratien ende „difficultepten zijn vallende / ende dat eerder een Tractaet van Vzede als Trevers „ſoude konnen worden beſlooten ; Alſoo het maecken van een Vzede alhier al vaſt „geſtelt zijnde / als dan alle de reſolutien op den Trevers genomen ſouden moeten „werden gereſumeert / ende op een Vzede geappliceert / de Inſtructie van de Hee„ren Plenipotentiariſen geredreſſeert / ende dan over de artyckulen van de voor„noemde Vzede met de Spaenſche geconcerteert / daer ter contrarie het Tractaet „van Trevers op eenige wepnige artyckulen na tot ſluptens toe gebracht zijnde / „deſe nieuwe deliberatien niet anders als dilapen en irreſolutien ſonder noot / ende „met merckelijcken ondienſt ſoude konnen cauſeren.

15 „Daer tegens dient mede niet dat de Souverainiteyt deſer Landen door een „Tractaet van Vzede beter verſeeckert ende minder geludeert ſal konnen werden „als door een Trevers / alſoo de verklaringe in het begin van de seventich artyc„kulen met de Spaenſche geadjuſteert geſtelt ter materie / klaer ende ſuffiſant / „ende als de Spaenſche daer in niet ſincerelijck ende ter goeder trouwen ſouden „gaen / ſo heeft men dobbel reden alle handelinge / ende inſonderheyt van eenen „Vzede ſuſpect te houden / ende daer op de geheele verſeeckerheyt van den Staet „niet te bouwen.

16. „Ende om onſe Geallieerde in dit ſtuck over hunne verdenckinge ende ſcru„puloſitepten te gemoet te gaen / ſoo kan het geſchrift van den 24 Maye 1646. „waer op de Heeren Plenipotentiariſen van Vzanckrijck hunne reflexie zyn heb„bende / werden ingetrocken / ende boven dien het 26 artijckul van het gehandel„de met de Heeren Plenipotentiariſen van Spaignen hier mede ſpecaelijck geam„pliceert / dat het voornoemde geſchrift niet ſal mogen werden geduyt ofte geem„ployeert in prejuditie van deſen Staet, ende met namen van de abſolute Souveraini„teyt van de ſelve, ende de verklaringe daer van in het hooft van de voornoemde ſe„ventich geadjuſteerde artijckulen gedaen, ende mitſ men voorts de Souveraini„teyt deſer Landen fonderen ende vaſt maecken op het ſolemneel decreet van de „Heeren Staten Generael van den Jare 1581. waer by den Koninck van Spai„gnen wert verklaert vervallen van de Souverainiteyt deſer Landen, ende de appro„batie ende erbentenisſe van alle Chriſten Koningen ende Potentaten / ende oock „van den Koninck van Spaignen ſelfs / inde voorgaende ende tegenwoordighe „handelinge van Trevers daer op gevolcht.

17. „De blame die men ſoude incurreren dat men de tegenwoordige occaſie om „tot een abſolute Vzede ende upt den Oxloge voor alle tijt te geraecken / is verſup„mende ende van de handt ſlaende / en konnen haer Ed. Mog. niet bevinden dat „in deſen oock Conſideratie meriteert / alſo ter contrarie voor de poſteritept niet „te verantwoorden / is dat men (wetende wat in voorgaende tyden ende handelin„gen is gepaſſeert / hoe deſen Staet by Spaignen voor een Rebelle Staet / ende „de Ingeſetenen van dien voor Rebelle ende Ketters worden gehouden / ende dien„volgens ſchuldich aen de gequetſte Goddelijcke ende Wereldtlijcke Ma„jeſtepdt / dienen noch woordt noch trouwe is verobligeert te houden)

„door een ydelen naem/ende glinsteringe van Vrede/aenradinge van Uytheemsche „vigilerende ende sorgende voor hun eygen Interesse ende uyt andere consideratien „ende influentien / souden afgaen de oude ende fondamentele maximen van desen „Staet/ waer mede men sich tot noch toe wel heeft gevonden/ende also open leg„gen den Thuyn ende verseeckerheyt deser Landen / welcke met so veel goet ende „bloedt is gevlochten / ende door alle openbaer geweldt ende listige practycquen „niet heeft konnen werden ontbonden.

„Aldus gedaen ende ter Vergaderinge van de Ho. Mo. Heeren Staten Gene„rael overgegeven den 20 October 1646. geteyckent I. de Knuyt, Hendrick Thi„baut, Mattheus Rollandt, P. de Vroe, Guillaume Lucas, L. Pool, G. van Vosber„gen, C. Stavenisse.

Alrede in September merckte men genoechsaem datter in Vlaenderen niet meer te doen was met het Leger / als dat het selfde sich deelachtich maeckte der quade reputatie van de moetwille ende insolente die het Frans secours dagelijcx in 't Landt van Waes was plegende: daerom hadde men geerne gesien het scheyden van 't Leger / om onnutte kosten te sparen / ende om Syn Hoocheyt wederom te doen komen in den Hage by woonen de hoochwichtige deliberatien over den Vrede. Maer om te voldoen aen de Franschen/ die Duynkercken belegert hadden/ ende preciselijck begeerden dat men soude blyven in Vlaenderen leggen; so is Syn Hoocheydt noch tot in October aldaer gebleven. Daer na overschepende op Bergen op Zoom, ende soo voorts noch tenterende of Venloo soude zyn te krijghen. Maer sulcx oock te vergeefs zijnde/ soo wierden van wegen haer Ho. Mo. gesonden de Heeren Meerman ende de Vroe: om Syn Hoocheyt te versoecken het Leger in Garnisoen te senden ende weder in den Hage te komen / Sulcx is geschiet den 29 Octobris: ende quam Syn Hoocheyt den 3 Novembris in den Hage.

Eenige dagen te voor was alrede getreden inde besoigne soo aengaende de Conversie als aengaende de openstaende poincten, specialijck den 27 Octobris / als wanneer inde Vergaderinge van haer Ho. Mo. is gecompareert een notabel ende groot aental van Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Hollant ende West-Vrieslant / ende hebben met ende nevens de Ordinaris Gedeputeerde van de selve Provincie/ de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Zeelandt versocht om haer te conformeren met de andere ses Provincien noopende de Conversie van de negotiatie tot Munster van een Treves in een Vrede: doch hebben de selve Gedeputeerde van Zeelandt verklaert daer toe van de Heeren hunne Principalen ongelast te zijn / ende 't advys van de Heeren hare Principalen geadstrueert met vele ende verscheyde redenen; daer tegens de Heeren van Hollandt weder hebben gededuceert vele beweegelijcke ende bedenckelijcke redenen ende motiven tot beantwoordinge van het gesustineerde van de Heeren van Zeelandt dienende; Ten anderen / hebben de gemelte Heeren Extraordinaris en Ordinaris Gedeputeerden van de wel gemelte Provincie van Hollant ende West-Vrieslant haer Ho. Mo. in bedencken gestelt/ of de selve niet en souden konnen goet vinden/nademael de sake van de voorsz Conversie van Treves in een Vrede met eenparige stemmen van de ses Provincien is vast gestelt/dat geschreven worde aen de Heeren haer H. M. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisē om met die van den Koninck van Spanien in te stellen en te formeren een Concept van weder-zyts aggreatie ende ratificatie op het te maecken Tractaet / op alle welcke gedelibereert/

oock

oock gehoort zijnde de consideratien ende advysen van de respective Provincien/ is goet gevonden ende verstaen dat geschreven soude worden aen de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot Munster voornoemt/ dat de voorsz saecke van conversie van Treves in een negociatie van Vrede al-hier met een-parige stemmen van de ses Provincien in soo goede termen was gebracht / datmen verhoopte ende niet en twijffelde of men soude binnen den tijdt van thien a twaelf dagen daer van een gewenst eynde hebben / ende datse daerom de saecke aldaer tot Munster middelertijt by de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiar. van de Koningen van Vranckrijck ende Spaignen dirigeren ende daer op sodanich regard souden nemen als haer Ed. souden oordeelen den meesten dienst van den Lande te vereyschen. Vorders zijn by die occasie ende gelegentheyt de gemelte Heeren Gedeputeerde van de wel gemelte Provincie van Zeelandt nochmaels versocht ende aengemaent / om sich met die ses andere Provincien noopende de meer genoemde conversie van negociatie van Treves in een handelinge van Vrede te conformeren / of wel andersints binnen den voorsz. tydt van thien a twaef dagen dies aengaende gereet te sullen zijn / waer op haer Ed. hebben aengenomen 't gene voorsz. is te notificeren ende representeren aen de Heeren hare principalen / verhoopende soo haest mogelijck ende des doenlijck zijnde voor den voorsz. tijdt van thien a twaelf dagen daer op gelast te sullen zijn. De Gedeputeerde van Zeelandt hebben gesecht dat alsoo het aenschrijvens ende notificatie aen de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster hier vooren vermelt / nergens anders toe was tenderen / als ten eynde dat de gemelte Heeren Plenipotentiarisen kennisse hebbende van de consonante advijsen van de ses Provincien hunne negociatie ende handelinge van nu af met de Spaensche souden dirigeren ende aenstellen na het gene de pluraliteyt van stemmen was goet vindende / ende dat het selve directelijck was contrarierende ende evidentelijck illuderende / het gene in expresse ende klare termen / ware op geenderhande cavillatie valt / de Vnie van Wtrecht is mede brengende/dat daerom sy Gedeputeerde van Zeelant tot acquyt van hun debvoir / ende op dat hunne Heeren Committenten in soodanigen hoogen voor al ende meest importerende poinct de gemelte Vnie concernerende ende den Staet van den Lande so diep ende universelijck raeckende / geen irreparable prejuditie soude werden gelecht / daer op waren insisterende de aenwesende Gedeputeerde van de respective Provincien gesamentlijck ende yder in het bysonder/ versoeckende dat met het voorsz aenschrijven werde gesupersedeert ende alles in State gelaten / tot dat op de sake ten principale met alle het gene daer aen kleeft ende van dependeert / met eenparigh goet vinden ende toe-stemminge van alle de integrerende Leden van de Vnie eene finale resolutie soude zijn genomen ; waer na de Heeren Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet hun als dan souden konnen reguleeren ; ende als men buyten vermoeden des niet tegenstaende soude mogen goet vinden anders te doen / dat sy Gedeputeerde van Zeelandt / hun genootsaeckt vonden / daer tegens te protesteren, gelijck sy waren doende by desen ende versoeckende dat hunne verklaringhe daer van te boecke mocht werden ghestelt / om te konnen dienen daer ende soo het behoort.

De Gecommitteerde van wegen de Provincie van Gelderlant waren van advys dat van de notulen / noopende de veranderinge van een Treves in een besten-

digen Vrede met den Koningh van Spanjen tot Munſter te verhandelen/ſimpelijcke behoorde notificatie gedaen te worden aen haer Ho. Mog. Ambaſſadeurs en Plenipotentiarisen aldaer tot de gemelte handelinge Gecommitteert / ſonder voor als noch eenigen vorderen laſt aen de ſelve te geven.

De Gecommitteerde wegen de Provincie van Wtrecht heeft geadviſeert dat aen de Heeren Plenipotentiarisen wegens deſen Staet tot Munſter by Miſſive ſoude worden geſonden 't gene alhier op dien dagh was genotuleert/ aengaende de Converſie van handelinge van Trebes in handelinge van Vrede / ſonder inde ſelve Miſſive pet vorders te ſtellen / dan alleenlijck op dat het ſelve ſoude moghen dienen t'haerder nae-rechtinge.

Daer na zijn de Heeren van Zeelandt van tijdt tot tijdt wederom vermaent ende verſocht om haer te conformeren met de andere in 't ſtuck der Converſie van de Trebes in een Vrede. Sy hebben daer in endelijck haer gevoeghlijck getoont/ mits dat oock pets naerder verklaert ende vaſt gheſtelt mocht worden aengaende de drie præliminaire poincten; in welcke deliberatie den 16 November getreden zynde/ is goet gevonden ende gereſolveert/dat inde Regiſters van haer Ho. Mog. neder-geſtelt ſal worden / gelijck neder geſtelt wert / de verklaringe by de reſpective Provincien/en dien dagh op de voorſz drie poincten gedaen/ te weten/ dat in den haren vaſt is geſtelt ende vaſt gheſtelt wort by deſen / de ware Chriſtelijcke ende Gereformeerde Religie, gelijck de ſelve al omme inde publijcque Kercken deſer Landen tegenwoordigh wert gepredicht ende geleert / ende Anno 1619. by den Synode Nationael binnen Dordrecht gehouden en beveſtight / dat wpders de ſelve Religie by elck in den ſijnen met de macht van het Landt ſoude worden gemainteneert/ſonder te gedogen/dat by yemant eenige verandertinge inde ſelve Religie werde gedaen/ dat de Placcaten tegens de Paus-geſinde voor deſen ge-emaneert ſouden blijven in haer figueur / ende dat de ſelve Placcaten na hare forme ende inhoudt ſouden worden ghe-executeert. Ten anderen nopende de Unie van Wtrecht / dat de ſelve Unie tuſſchen de Provincien als oock geaſſocieerde Landtſchappen / mitſgaders Steden ende Leden van dien / vaſt ſoude worden gehouden/gehanthaeft ende gemainteneert. Ten derden/belangende de Militie dat die na gelegentheyt van tijden ende ſaecken ſoude worden geformeert / ende dat na ouder gewoonte daer toe Jaerlijcx petitie by ſijn Hooghept/ ſijn Excellentie Stadthouder ende den Raet van State ſoude worden gedaen/ ende aen de Provincien overgeſonden/ om daer op by de ſelve te mogen worden gedelibereert/ noodige conſenten gedragen / ende vervolgens ter Generalitept ingebracht.

De Gecommitteerde van Gelderlandt hebben op de voorſz preliminaire poincten laten aenteeckenen/ nopende 't eerſte poinct van de Religie, dat die mocht worden gemaintineert met excluſie van alle andere geſintheden / ende verklaerden van nu voor altijt voor de ſelve Provincie te reſerveren ende bedingen ſoodanigh recht ende prerogativen / als teghenwoordigh ofte naemaels / voor eenighe der reſpective Provincien ſoude mogen werden gereſerveert/ ofte aen de ſelve toe geſtaen.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van de Edele Mogende Heeren Staten van Zeelandt hebben verſocht dat ten Regiſter van haer Ho. Mog. ſoude mogen werden aengeteeckent om te konnen dienen daer en ſoo het behoort/ dat haer Ed. wel hadden gewenſcht / dat de preeliminaire poincten/ raeckende de manutentie van de ware Gereformeerde Religie ende Unie van Wtrecht/ met meerder onderlinge verbandt / ende reciproque obligatie tuſſchen de reſpecti-

ve

de Prouincien vaſt hadden geſtelt gewerkt ende in allen gevalle op den voet van het Prouinciael advys van wegen hunne Heeren principalen den 16 Auguſti 1645. ingevvacht ende ſchriftelijck overgelevert / doch de ſaecke daer toe voor als noch niet een-parichlijck hebbende komen werden gevvacht / ende vertrouwende dat alles hier nae gereſumeert ende naerder vaſt ſoude komen werden geſtelt / (vvaer toe ſy verklaerden dat hunne Heeren principalen altijt voorhoedich ende gerept ſoude zijn) dat haer Ed. ſich de extenſie van de reſolutie op hupden op de voorſz twee poincten / als mede de Militie genomen; wel lieten gevallen / met deſen verſtande nochtans / dat hunne Heeren principalen verſtanden in het ſtuck van de Kerckelijcke ordre ofte Kerckelijcke Regieringe over hare Prouincien in hun geheel te willen blijven / om naer gelegenthept van tijdt ende occurrentie van ſaecken / daer op te diſponeren in voegen gelijck de ſelve tot noch toe hadden gedaen.

Ende aengeſien verſcheyden ſaecken nu ende dan voor gegaen ſouden mogen zijn / ſtrijdende met de naerdere Unie, ende waer by op de Hoocheden ende Gerechticheden ſo van de Generalitept als reſpective Prouincien geuſurpeert ende indvacht ſouden mogen zijn gedaen / ende dat het ſelve in tijdt ende wplen voor een geadvoveerde poſſeſſie ende daer upt gekregen recht geallegeert ende geappliceert ſoude konnen worden / ingevalle by deſe gelegenthept / dat van het vaſt ſtellen van de Unie voert geſprooken / daer op niet werde geſecht / dat ſy Gedeputeerde van Zeelandt daerom / ende oock op dat ſy van de oprechte intentie ende gevoelen van hunne Heeren principalen raeckende de practycque ende obſervantie van de voorſz naerder Unie van Vtrecht / ſouden mogen conſteren / vvederom vvel hebben willen verklaren / gelijck ſy beeden by deſen / dat de Heeren Staten 's Landts ende Graeffelijckhepts van Zeelant verſtonden / dat aen de Generalitept ſoude vverden gelaten alle het gene aen de ſelve by de voorſz nader Unie van Vtrecht ofte vvel by reſolutien ſedert met een-parich conſent van alle de Prouincien op voorgaende beſchrpvinge Staets-gevvpſe genomen / vvas gedefereert / ofte hier na in vvougen als boven gedefereert ſoude vvorden / ende dat aen de andere zpde de reſpective Prouincien elck in den haren ſouden blijven behouden de abſolute ende volle diſpoſitie over alle andere ſaecken / by de voorſz Unie gereſerveert / immers niet overgegeven ofte gemeen gemaeckt / ende dat niet tegenſtaende eenige contrarie poſſeſſie oft practycque.

Verklaerden de Heeren Gedeputeerde van de Prouincie van Vtrecht van nu voor altijdt voor de ſelve Prouincie te reſerveren ende te bedingen ſoodanig recht ende prerogative als tegenvoordich ofte naemaels voor eenige der reſpective Prouincien ſouden mogen vverden gereſerveert / ofte aen de ſelve toegeſtaen.

De Gecommitteerden van de Prouincie van Vrieſlandt hebben verklaert ende hier op laten aenteeckenen dat de Heeren der ſelver principalen voor het arreſteren van het poinct van de Religie in 't minſte niet verſtaen eenige prejuditie te lpden in de vvpe diſpoſitie van de Kercken Ordening ſampt jus Patronatus, inſiſterende voorts de verklaringen van de reſpective Prouincien van Zeelandt ende Vtrecht hier boven geſtelt.

Ende hebben de Heeren Gedeputeerde van de Prouincie van Over-Yſſel verklaert van nu voor altijdt voor de ſelve Prouincie te reſerveren ende bedingen ſodanich recht ende prerogativen / als tegenvoordich ofte namaels voor eenige der reſpective Prouincien ſouden mogen vverden gereſolveert ofte aen de ſelve toe-geſtaen.

De Heer Eyben wegen de Provincie van Stadt ende Lande heeft verclaert en de hier op laten aenteeckenen dat de Heeren sijne Principalen door het vast stellen van het poinct van Religie, in het minste niet en sullen sijn gepreiudiceert in hunne wyse, dispositie van de Kercken-Ordeninge ende jure Patronatus, insisterende voorts mede op de verclaringe van die Provincie van Zeelandt ende Wtrecht, ende specialijck dat in 't minste niet sal sijn geadvobeert ofte voortaen in consequentie werden getrocken 't gene contrarie de Unie mach sijn gepasseert.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van Zeelandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge nochmaels versocht ende gesommeert wesende / is by de selve openinge gedaen van hun Provinciael advys / noopende de Conversie van Handelinge over de bewuste seventich artyckulen / hier bevoorens aengestelt tot een Treves in een handelinge van Vrede / en hebben haer belangende de voornoemde Conversie van handelinge geconformeert met de ses andere Provincien / waer over haer Hoogh Mogende de op-gemelte Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt hebben bedanckt / en is voorts geconcludeert / dat het Tractaet tot noch toe aengestelt op een Treves soude werden verandert / en wert verandert mits desen in een handelinghe van Vrede / en dat sulex de Heeren Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster soude worden ghenotificeert. En de voornoemde seventigh artyckulen geappliceert en geconverteert werden tot een Tractaet van Vrede / gelijck de selve geappliceert zijn geweest tot Treves / met alle de clausulen ende Restrictien / sulex de selve inde Originele Instructie staen geexpresseert / voor behoudens de consideratien van de Provincien over de saecken / die noch niet en zijn gereselveert.

Den anderen ende volgende dagen verder ook in deliberatie getreden zijnde over de artijckulen resulterende uyt het rapport van de Heeren Meynderswijck, Mathenes, de Knuyt, Nederhorst, vier van haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen van Munster weder gekeert / ende ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. den 27 Julij lestleden overgelevert / als ook eenige andere poincten tegenwoordich tot de voornoemde artyckulen by de Heeren Gedeputeerden in haer Hoogh Mogende Vergaderinghe geboecht / is nae voorgaende deliberatie goet gevonden ende verstaen / dat het derde artyckul van de bewuste 't seventich artyckulen neder gestelt soude worden / gelijck het neder gestelt wert mits desen in deser voegen / te weten:

„Een ygelijck sal behouden ende datelijck gebruycken / de Landtschappen / Ste-„den / Plaetsen / Landen ende Heerlijckheden / die hy tegenwoordich houdt ende „beſit / sonder daer in getroubleert ofte beleth te worden / in wat manieren dat het „sy / daer onder men verstaet te begrypen de Vlecken / Dorpen / Gehuchten en „platte Landen / die daer van dependeren / ende sullen dienvolgens de geheele „Meyerye van s'Hertogenbosch / Casteelen / Vlecken / Dorpen / Gehuchten ende „platte Landen / dependerende van de voorsz. Stadt ende Meyerye van s'Her-„togenbosch / Stadt ende Marquisaet van Bergen op Zoom / Stadt ende Ba-„ronnie van Breda / Stadt van Maestricht / ressort van dien / als ook het Graef-„schap van den Vroenhof / de Stadt Grave ende landt van Cuyck / Hulst ende „Bailliage van Hulst ende Hulster-Ambacht / als ook Axel-Ambacht / so be-„suyden als benoorden de Geule van Axel gelegen / mitsgaders de Forten / die de „gemelte Heeren Staten tegenwoordich in hebben in 't Lant van Waes / ende

„alle

„alle andere Steden en plaetsen de welcke de gedachte Heeren Staten houden in „Brabant / Vlaenderen en elders / blyven aen de voorsz Heeren Staten / in allen „ende de selfde rechten van Souverainiteyt ende Superioriteyt / als sy zijn hou„dende de Provincien van de Vereenichde Nederlanden: wel verstaende / dat alle „de reste van 't Landt van Waes / uytgenomen de voorsz Forten / sal blyven aen „den Koninck van Spaignen / ende mitsdien uyt de voornoemde t'seventich ar„tyckulen geroyeert het achthiende van dien / spreeckende van de publycque „Kercken inde Baronnie van Breda / Marquizaet van Bergen / ende ande re „plaetsen voornoemt.

„Het vijfde artyckul van de voornoemde t'seventich artyckulen sal worden ge„royeert / ende in plaets van dien gestelt ende in tween gesepareert / te weten / tot „de alternative toe excluys / in deser voegen / te weten:

„Dat de Navigatie ende Traffycq op beyde de Indien respectivelijck sullen „worden gemainteneert / volgens ende in conformite van de Octroyen daer toe „albereydts gegeven / ofte noch te geven / ende tot verseeckerheyt van dien / sal „strecken het tegenwoordich Tractaet ende de Ratificatie ten wederzyden daer op „uyt te brengen; Ende sullen onder het voornoemde Tractaet begrepē werden alle „Potentaten / Natien ende Volckeren / waer mede haer Ho. Mo. of die van de „Oost-ende-West-Indische Compagnien van harent wegen binnen de Limiten „van haer Octroy in Vruntschap ende Alliantie staen / ende sal een yder / te we„ten / de Hoochst-gemelte Heer Koninck / ende de Hooch-gemelte Heeren Staten „respective blyven besitten ende gauderen sodanige Heerlijckheden / Steden / Ca„steelen / Sterckten / Handel ende Landen inde Oost-ende-West-Indien / als „oock Brasil / mitsgaders op de Kusten van Asia / Africa ende America respec„tive / als de selve respectivelijck zijn hebbende ende besittende / daer onder specia„lijck begrepen de plaetsen by de Portugysen van desen Staet afgenomen ende „geoccupeert / of de plaetsen die sy hier naemaels sonder infractie van het tegen„woordich Tractaet / sullen komen te verkrijgen ende te besitten. Ende sullen de „Bewindthebberen / soo van de Oost-als-West-Indische Compagnie der Ge„unieerde Provincien / als oock de Ministers / hooge als lage Officiers / Sol„daten ende Bootsgesellen / in actuelen dienst van de een of de ander der voorsz „twee Compagnien wesende / of geweest zijnde / als oock die in der selver respec„tive diensten soo hier te Lande als in 't district van de opgemelte Compagnien „al noch continueren ende na desen noch geemployeert mochten worden / vry ende „onbekommert zijn in alle de Landen staende onder de gehoorsaemheyt van den „Coninck van Spaignen in Europa / sullen mogen reysen / handelen ende wan„delen / als alle andere Ingesetenen van desen Staet. Voorts is besprooken ende „gestipuleert / dat de Spanjaerden sullen blyven by haer Vaerten in soodanige „voegen / als sy de selve in Oost-Indien noch hebben / sonder hun vorder te mogen „extenderen. Gelijck oock mede de Ingesetenen deser Landen haer sullen onthou„den van de frequentatien van de Castiliaensche plaetsen in Oost-Indien.

„Ende wat belangt de West-Indische Compagnie de selve sal haren Handel „ende Traffycq in alle plaetsen binnen de Limiten van 't Octroy (aen hun by haer „H. Mo. gegeven) mogen bevorderen / 't sy in plaetsen van Neutrale Princen ende „Volckeren / als oock selfs ter plaetse / daer de Coninck van Spaignen / Kastelen / „Forten / Jurisdictie ende Gebiet heeft; Ende sullen de Onderdanen eñ Subjectē „van den Coninck van Spaignen gelijke vryheyt van Handel eñ Traffycq mogē

„exerceren / soo in de plaetsen van Neutralen/ als in de gewesten/ beseten by de „voornoemde West-Indische Compagnie; en in soodanigen gelegentheyten sal „die een of die ander geenswaerder belastingen mogen worden opgeleght/ als de „Inwoonders van de respective plaetsen selfs zyn betalende.

„Het veerthiende artyckul van de bewuste t'seventigh artyckulen van dien sal „daer uyt werden gelicht ende gelaten / en in plaets van dien gestelt het vijf-en-„twintighste artyckul van de Originele Instructie/ in voegen als volght.

„De Schepen en goederen komende in ende uyt de Havens van Vlaenderen „respective / sullen met soodanige impositien en andere lasten by den voorsz Ko„ninck moeten beswaert worden en blyven/ als de goederen de Schelde, Item/ de „Canalen van 't Sas, de Zwijn, ende andere Zee-gaten daer op responderende/ in't „op en af gaen respective beswaert worden / en sal hier na geconvenieert worden „tusschen Partyen weder-zijds over den voet van de voorsz eguale belastinge.

„Voorts wat belanght de saecken rakende de Hantze Steden en securiteyt van „Commercien in de Oost-Zee/ deses aengaende sullen de Heeren Extraordinaris „Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van desen Staet met alle middelen van „debvoir de saecken daer toe helpen beleyden / sulcx en daer 't behoort / ten eynde „dat de respective oude Heeren mogen blyven ghemainteneert by hare respective „oude gerechtigheyt / en dat de Tollen mogen werden gereguleert / volgens den „voet van het Jaer 1618.

„Wat aengaet het versoeck van den Heer Eerts-Bisschop van Camerick een „van de Spaensche Plenipotentiarisen/ begrepen in seker memorie den 27 July „voornoemt door de vier opgemelte Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen „onder anderen overgebracht / om te mogen genieten de helft van het inkomen „van het Bisdom van de Meyerie van 's Hertogenbosch over 't Jaer 1638. „'t Selfde wert alleen voor dat Jaer 1638. by Ratificatie geconsenteert ende „geaccordeert.

„Den eygendom van Renten, die van wegen den Fisque in plaetse van de ver„kochte goederen sullen wesen gheconstitueert / mitsgaders de renten of actien/ „staende ten laste van den Fisque respective / sullen by de proprietarisen van dien „mogen werden verkoft/ ofte andersints daer met gehandelt/ als van haer eygen „goederen / ende sal het eynde van het drie-en-twintighste artyckel van de bewuste „'t seventigh artyckulen hier na werden gerecht ende gedresseert.

„Den tijdt open gelaten in het twintighste artyckul van de bewuste t'seventigh „artyckulen/ binnen de welcke de ordinaris Justitie soude moeten doen ofte laten „geschieden de executie; en repareren de contraventie in het voorsz twintighste ar„tyckul aengeroert/ de selve wert gelaten tot directie van de meer opgemelte Hee„ren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen tot „Munster / ende werden uyt het voornoemde twintighste artyckul mitsdesen ge„licht dese woorden: te weten / Soo wel aen den gemelten Heer Koninck als aen de „Heeren Staten Generael respectivelijck, en in plaets van dien ghestelt / volgens „seecker formulier daer toe ten wederzyden te arresteren van dat sy sullen opsicht „nemen over de Handelingh der Ingesetene der voorsz Nederlanden, en de lasten „en impositien die ter eenre en ter andere zyden sullen opgeheven worden op de „Koopmanschappen.

„Het vijftighste artyckul van de geadjusteerde t'seventigh artyckulen met de „Spaensche Plenipotentiarisen/ spreeckende van den Keyser en het Roomsche

„Rijck

„Rijck respective daer wort by-gevoeght achter 't woort Neutraliteyt, Vrunt-
„schap ende goede Nabuyrschap.

„De demolitie der Forten aen by / en omtrent de Stadt Sluys sal door de Hee-
„ren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs tot
„Munster by de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen werden getenteert.

„Op de extentie van de Limiten in Vlaenderen en elders / sal geinformeert wor-
„den door den Raedt van State / als oock door de regieringe van het Vrye, mits-
„gaders by die van Sluys, Ardenburgh en andere / om daer op besoigne geformeert
„ende vervolgens resolutie genomen wesende / de selve aen de Heeren haer Ho. Mo.
„Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen over gesonden te worden.

„De versochte Consolidatie van het Over-quartier van Gelderlandt, met de drie
„andere Quartieren onder desen Staet / daer op sal door de Heeren haer Ho. Mo.
„Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs by de Spaensche nadere
„Instantie en debvoyren met goeden yver worden gedaen en aengewent.

„De Gecommitteerden wegen de Provincie van Vrieslandt verklaren expres-
„selijck gelast te zijn niet toe te staen / dat eenige woorden / termen of maniere van
„schrijven in desen tegenwoordigen Tractaet worden ghebruyckt die de voorsz
„Provincie en Ingesetenen van dien / nopende haer sustenue en versoeck wegen
„de admissie in de Oost-Indische noch te formerene Compagnie eenighsints mo-
„gen nadeeligh en prejudiciabel wesen / zynde het voorige Octroy ge-expireert
„en by speciale resolutien van den 4 Mey 1644. en daer op gevolghde aenplec-
„kinge verklaert impetrabel en voor yder een open te staen / dienvolgens proteste-
„ren van onschadelijckheyt so dick en so menighmael / als die Trafficquanten op
„Oost-Indien met de naem van Compagnie werden gedecisreert / oft van Con-
„tinuatie der selver wert gementioneert / met versoeck dat desen in de Registers
„van haer Ho. Mog. mede werde genotuleert en geinsereert.

„Vorders alsoo zy Gedeputeerde mede in mandatus hebben ernstigh t'urgeren
„en te insisteren / dat den Koninck van Spanjen by Keyserlijcke Majesteyt en
„het Roomsche Rijck / beneffens de continuatie en onderhoudinge der Neutrali-
„teyt / eensamentlijck uyt-wercke renunciatie van soodanige nulle en ongefon-
„deerde pretentien / welcke Hooghst-gedachte Keyser voor desen heeft voor ghe-
„wendt. Ist dat de selve haer genootsaeckt vinden dit voor haer Provinciael
„advys desen aengaende mede te laten aenteeckenen.

„Verklaren mede niet te konnen consenteren in de pretensie van den Aerts-
„Bisschop van Camerick / als contrarierende de Resolutie op het Temperament
„van 't Ecclesiastycq in de Meyerye van den Bosch rede vast gestelt.

Wijders in deliberatie gheleyt zynde / is ten selven tijde goet gevonden en ver-
staen te versoecken en te committeren de Heeren Gent, Mathenes, Beveren, Cats, de
Knuyt, Stavenesse, vander Hoolck, Roorda, Mulert, Eyden en den Griffier Musch,
om de 70 artikulen met de Spaensche geadjusteert tot een Treves / en van Mun-
ster den 26 July lestleden herwaerts over gebracht / te confereren tegens de Ori-
ginele Instructie / om vervolgens geappliceert en geconverteert te worden tot een
Tractaet van Vrede: en dat by die occasien gelet soude worden op de poincten by
de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Vrieslandt in hun advys gemo-
veert.

Oock hebben haer Ho. Mog. de opgemelte Heeren der selver Gedeputeerden
versocht en geauthoriseert / om uyt het project van Ratificatie by den Griffier

Musch, op last van haer Ho. Mo. ontworpen / als oock uyt het project van ratificatie van wegen de Provincie van Hollandt voort gebracht te formeren een project van ratificatie / applicabel mutatis mutandis ten weder-zyden op het te maken Tractaet van Vrede / in desen verstande / dat het te formeren project by de Heeren Gedeput. van de respective Provincien coppelijck soude worden over genomen / om aen hunne respective Principalen over gesonden ende gecommuniceert te worden / ende dat het selve project niet na Munster soude werden gesonden aen de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotent. ende Extraord. Ambassadeurs aldaer / voor ende al eer dat de respective en Provinciale advysen daer op ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. souden zijn ingebracht / 't welck de Heeren Gedeput. van de respective Provincien aengenomen hebben ten spoedichste te doen / om als dan vervolgens na de ordre van de Regeringe daer op geconcludeert te werden. Noch hebben haer Ho. Mo. de opgemelte Heeren der selver Gedeput. versocht ende gecommitteert om aen Syn Hooch. te gaen communiceren 't gene alhier tot noch toe is gebesoigneert / ende dat men gemeynt was te converteren ende appliceren de bewuste 't 70 geadjusteerde artyckulen op een Tractaet van Vrede / en versoecken Syn Hoochgemelte Hooch. dat de selve gelieve daer op haer Ho. Mo. mede te deelen syn Hoochwys advys ende consideratien / ende dat alle de voorsz. besoignes gedaen souden worden by de presente Heeren in absentie ofte ongelegentheyt van den eenen of den anderen van dien.

Op 't gemoveerde is nae voorgaende deliberatie goet gevonden ende verstaen dat in het stuck van de Correspondentie ende Communicatie te houden met de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van Vranckrijck in 't stuck van de Handelinge en Tractaten tot Munster gecontinueert ende achtervolcht souden worden de artyckulen in de bewuste originele Instructie / daer van spreeckende.

Noch in deliberatie geleyt zijnde / is goet gevonden ende verstaen mitsdesen te versoecken ende te committeren de Heeren Boreel, Cats, Stavenisse ende den Grisher Musch om het twaelfde ende derthiende poinct / den 14 October 1645. uyt de Instructie gelicht / te formeren ende dresseren / in soodanigen voegen / datse in de selve Instructie / als oock onder de bewuste t'seventich artyckulen sullen konnen werden gebracht ende gestelt.

Ontfangen een Missive van de Heeren van Heemstede, Nederhorst, Donia, Clant, vier van haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot Munster geschreven aldaer den seventhiende deses / ende daer neffens verscheyden bylagen houdende de voornoemde Missive onder anderen dat sy sedert hunne jongsten van den derthiende der selver Maent so met de Heeren Fransche als met de Spaensche Plenipotentiarisen verscheyden conferentien hebben gehouden (daer in de Heeren Fransche wederom van de generale ende reciproque Guarantie wytloopich hebben geverbaliseert / ende verklaert door den Resident Brasset haer Ho. Mo. dien aengaende ouverture te sullen laten doen) ende met de selve noch nader waren gekomen. Voorts dat sy ten voorsz dage nochmaels debvoyren hebben gedaen / om de hooge partyen nader te vereenigen / ende dat sy seer groote hoope hebben geschept / dat so wanneer de resolutien van haer Ho. Mog. met de Heeren hunne Collegien aldaer tot Munster souden gekomen wesen / daer op niet alleen de andere hare reflexie nemen. Maer sy Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen sich daer toe moeten refereren / waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Hoog Mogende verklaert de voornoemde Missive aen te nemen

voor notificatie / ende dat de selve souden afwachten de openinghe die de voornoemde Resident Brasset soude doen. Ende werden de Heeren van Mathenes ende de Knuyt haer Ho. Mo. aenwesende Plenipotentiarisen versocht / haer reyse te vervorderen na Munster met de bewuste artyckulen ende resolutie van haer Ho. Mog. noopende de Munstersche saecken genomen / ende dat den Heer van Meynderswijck soude werden aengeschreven / dat hy hem oock derwaerts begeve. Ende hebben de Provincien van de meer gemelte Missive ende by-lagen versocht Coppe die haer Ed. wert geaccordeert.

De Heeren Boreel, Cats, Stavenisse, haer Ho. Mo. Gedeputeerden hebben gisteren gerapporteert / dat sy in kracht van haer Ho. Mog. resolutie van den 20 deser de artyckulen / spreeckende van de Oost-ende-west-Indische Compagnie, den 14 October 1645. uyt de Origenele Munstersche Instructie gelicht / sulcx hebben gedresseert ende geformeert / dat de selve bequamelijck onder de bewuste geadjusteerde t'seventich artyckulen / volgens de intentie van haer Ho. Mo. soude konnen gevoecht worden / uytgesondert de alternative, achter de voorsz. uytgelichte artyckulen ghestelt / welcke alternative den Heeren Plenipotentiarisen van wegen desen Staet by resolutie apart soude konnen gegeven worden / om de selve in casu daer in geexpresseert nae voorvallende gelegentheyt geemployeert te werden / waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mo. sich daer mede geconformeert / ende de opgemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden bedanckt / ende volcht de voorsz. alternative hier nae geinsereert / te weten; Doch by ontstentenis van de bovenstaende stipulatie, sullen soo wel de Subjecten ende Onderdanen van den meer Hoochst-gemelten Coninck als de Ingesetenen van desen Staet haer onthouden van te bevaren ende trassiqueren de Havenen ende plaetsen by de een of de ander van Parthyen met Forten, Logien oft Castelen beset, ende indien de Heeren hare Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs mochte voor geworpen worden eenige consideratie, contrarie 't gene dat hier boven staet geexpresseert, sullen daer van advertentie hebben te geven aen haer H. Mo. die als dan over soudē konnē communicerē met de Bewinthebberē van de eē of de ander Compagnie ofte ook beyde sulcx aengaende.

De Heeren Gent, Mathenes, Beveren, Cats, de Knuyt, Stavenisse, van der Hoolk, Roorda, Mulert, Eyben, haer Ho. Mo. Gedeputeerden hebben gerapporteert / dat sy in kracht van haer Ho. Mo. resolutie van den 20 deses hebben geresumeert het concept van Ratificatie by den Griffier Musch op last van haer Ho. Mo. daer bevoorens ingestelt / als oock het project van Ratificatie van wegen de Provincie van Hollandt voort gebracht ende daer uyt geformeert een project van Ratificatie 't welck mutatis mutandis applicabel soude zijn ten weder-zyden op het te maecken Tractaet van Vrede binnen Munster, welck project ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gelesen zijnde / hebben de Provincien verklaert de voorsz projecten mutatis Mutandis over te nemen om aen de Heeren der selver Principalen over gesonden te worden / ende daer op ten spoedichsten in te brengen der selver Provinciael advys / ende voorts gedaen te werden na behooren.

De selve Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerde hebben noch gerappporteert dat sy in kracht van haer Ho. Mo. Resolutie van den 20 deses de bewuste t'seventich artyckulen met de Spaensche geadjusteert tot een Treves / hebben geconfereert tegens de originele Instructie van de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen van wegen desen Staet tot Munster ende de selve gestelt in sodanige voegen dat de voorsz artyckulen gheappliceert ende geconverteert soude konnen worden

tot

tot een Tractaet van Vrede / van welcke artyckulen des voorigen daechs lecture ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gedaen wesende. Is nae voorgaende deliberatie goet gevonden de meer genoemde artyckulen te houden voor gearresteert om te dienen tot Instructie voor de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in het maecken van een vrede/ende van de Spaensche geobtineert ende bedongen te werden volgens ende in conformite van de Instructie/sampt haer Ho. Mog. resolutien den 17. 19. 20. 21. ende 22. deses respectivelijck genomen.

Oock hebben de gemelte Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden gerapporteert dat sy in kracht van der selver resolutie van den 20 deses aen Sijn Hoocheyt hebben gecommuniceert de besoignes alhier in 't stuck van de Vrede gevallen / als oock de applicatie ende conversie der bewuste geadjusteerde artykulen op een Tractaet van Vrede / ende dat Sijn Hoog-gemelte Hoogheyt heeft verklaert de voornoemde Communicatie hem aengenaem te zijn; Vragende des niet te min of er geen difficulteyt by de Spaensche soude vallen ten reguarde van het stuck van de Religie / sulcx het selfde nu onder de meer genoemde 't 70 artyckulen is gebracht/ waer over Syn Hoochgemelte Hoocheyt ende de wel gemelte Heeren Gedeputeerden respective zijn bedanckt.

Ontfangen een Missive van den Raedt van State / geschreven alhier in den Hage den 19 deses / ende daer neffens sekere remonstrantie / die den Ontfanger Van Ylen aen den gemelten Raet van State heeft gepresenteert / raeckende de vier Quartieren van de Landen van Over-Mase, daer by hy sustineert de selve separaet te zijn ende elcx by sijn selven te bestaen / de welcke by den meer gemelten Raedt gelesen zijnde / heeft de selve haer debvoyr geacht aen haer Ho. Mog. de voorsz remonstrantie toe te senden / om by dese tijdts ghelegentheydt al sulcken regard daer op te nemen / als de selve sullen bevinden te behooren; voegende de gemelte Raedt hier by / dat in kas van veranderinge van saecken allen den ontfanck van de Landen van Over-Mase aen deser zyde soude komen te cesseren / dat men in sulcken gevalle met de Fortificatien / Magazynen / Tractementen ende andere nootsakelijckheden van de Stadt Maestricht seer verlegen soude zijn / alsoo men de penningen daer toe uyt de Provincien by Petitie soude moeten versoecken / die met langsaem consenteren / ende noch trager opbrengen / wel licht niet sullen konnen wachten; ondertusschen dat de Generaliteyt daer mede belast sal zijn / sonder daer toe middelen in handen te hebben om die te konnen vervallen; waer op gedelibereert zijnde: Is goet gevonden ende verstaen / dat men het derde artyckul van de bewuste t'seventich artyckulen sal augmenteren / gelijck het selve artyckul geaugmenteert wert mits desen / met dese clausule / te weten / mitsgaders de drie Quartieren van Over-Mase, namentlijck Valckenburch, Dalem ende s'Hertogenrade.

In deliberatie geleydt zijnde: Is goet gevonden ende verstaen / dat men het derde artijckul van de voorstaende t'seventich artyckulen geaugmenteert sal laten met dese clausule / te weten / mitsgaders de drie Quartieren van Over-Mase, Valckenburch, Dalem ende 's Hertogenrade; maer datmen de Plenipotentiarisen van wegen desen Staet in last sal geven / gelijck hun in last gegeven wert mits desen / alle mogelijcke debvoyren aen te wenden / dat de voornoemde drye Quartieren van Overmase in Souverainiteyt en superioriteyt aen desen Staet werdē gelatē / sonder dat men nochtans verstaet de Handelinge daer aē te bindē; Doch ingevalle de

voor-

voornoemde drie Quartieren van de Spaensche niet en souden connen worden geobtineert/ in soodanigen cas sullen de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen daer van geen asstant vermogen te doen/ maer sal de saeche in sijn geheel worden gelaten/ om in cas van voorganck van Tractaet van Vrede/ aen de Chambre mipartie gerenvoyeert en by de selve gedecideert te worden/ dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Wtrecht in haer Ho. Mog. Vergaderinge verklaert/ ooch verbolgens hier op laten aenteechenen/ dat novende de voorsz plaetsen van Valckenburgh, Dalem en 's Hertogenrade soodanigh sal moeten worden ghetracteert als aen andere plaetsen in het derde van de t'seventigh artyckulen is neder gestelt.

Op het gerepresenteerde van de Heer van Mathenes en de Knuyt, twee van haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen: Is goet gevonden en verstaen te verklaren/ dat alle 't gene dat tusschen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van wegen desen Staet tot Munster ter eenre/ en de Spaensche Plenipotentiarisen ter andere zyde/ successive soude komen verhandelt en geaccordeert te worden/ dat alle 't selfde by geschrift soude worden verbat en wederzyts onderteyckent: En soo wanneer de saeche soo verre soude zyn gebracht/ dat de selve in forme van Tractaet geredigeert soude konnen werden/ dat de opghemelte Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen tot de onderteyckeninge van dien/ niet en souden procederen/ als na voorgaende Communicatie van de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck/ sonder dat nochtans het selve voor een reel Tractaet soude werden gehouden/ ten zy dat Vranckrijck al voorens hebbe contentement in conformite van de Tractaten/ dies aengaende met desen Staet gemaeckt.

Noch in deliberatie gelept zynde: Is goet gevonden en verstaen/ dat de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen tot Munster debvoiren souden hebben te doen by de Spaensche om te bekomen soodanige Chartres/ munimenten/ papieren ooch saecken van Processen/ die/ welcke respectivelijck concerneren eenige van de Geunieerde Provincien/ Geassocieerde Landtschappen/ Steden/ ofte Leden van dien/ of ooch eenige particuliere Ingesetenen der selver/ berustende tot Avennes, Mechelen, of in andere plaetsen onder den Koninck van Spanjen gehoorende.

Item/ In deliberatie gelept zynde; Is goet gevonden en verstaen/ dat de respective resolutien raeckende de Munsterse Handelinge als ooch de geredresseerde t'seventigh artyckulen/ genomen en neder gestelt op Saterdagh/ Maendagh/ Dingsdagh/ Woensdagh en huyden Donderdagh/ den 17. 19. 20. 21. en 22. Novemb. respective onder malkanderen promiscue/ op de selve dagen/ sonder separatie van dien/ ten register souden werden gebracht en genotuleert; En hebben haer Ho. Mog. voorts gerefolveert dat van alle 't selfde coppen ofte extracten sullen worden met gedeelt aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen/ en dat ooch Copye ofte Extract van dien sullen werden gegeven/ aen de Heeren van Hemmen, Cats Staveniſſe, Reinſwoude, Roorda, Nyekercke, Eyben, in name van de Provincien van Gelderlandt/ Hollandt/ Zeelandt/ Wtrecht/ Vriesslandt/ Over-Yssel/ Stadt ende Landen respective/ wel-verstaende dat de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden daer van soo dickwils ende menigmael sullen mogen nemen de Lecture in de Vergaderinge/ als hun goet duncken sal.

Op

Op het geproponeerde van wegen de Provincie van Zeelandt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen: Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verstaen, dat een algemeenen Vast-ende Bedendagh sal werden uytgeschreven over alle de Provincien/ Gratificerde Landtschappen/ Steden ende Leden van dien/ tegens Woensdagh den 12. December naest-komende nieuwen stijl/ om Godt de Heer Almachtigh ten selven dage vierigh te bidden tot voortganck van een Godtsalighe, Eerlijcke ende verseeckert Tractaet van Vrede/ met de weder-partije van desen Staet.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt hebben nochmaels met de redenen daer toe dienende gherepresenteert/ dat het ten hooghsten noodigh is, dat ingevalle van de Spaensche niet soude komen werden geobtineert/ dat in de West-Indien Trafficque ende Frequentatie reciproce de eene in des anderen Lande werde toegelaten/ dat in sulcken gevalle werde bedongen/ dat de Spaensche niet alleene upt alle plaetsen/ by ende van wegen desen Staet in West-Indien ende Brasilien geoccupeert/ als mede upt die gene die de West-Indische Compagnie door de Portugysen syn ontnomen/ sullen moeten blijven/ sonder in de selve met macht van Krijghsvolck/ omme Handel ende Negocie te dryven, mogen komen/ maer ook mede niet in soodanige plaetsen/ die de Portugysen alsdaer syn besittende; Versoeckende sy Gedeputeerde/ dat de andere Provincien dit alsoo gheliefven te verstaen/ ten eynde het selve de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet nebens andere poincten in laste werde gegeven/ waer op gedelibereert synde/ hebben de aenwesende Provincien de voornoemde Propositie gehouden in bedencken/ om gedurende de naest aenstaende Staetsgewijse Vergaderinge van Hollandt/ hunne respective Provinciale advysen daer op in te brengen.

Dit nu alsoo alles geresolveert ende neder-gestelt synde: Soo werden de Heeren van Mathenes ende de Knuyt versocht haer weder op de repse te begeven nae Munster: die daer op den 27 November haer afschept namen.

Terwijlen men soo in de Provincien als in den Hage sedert den 27 July was doende op de poincten hier boven gemeldet: Soo syn de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster ook niet ledigh/ maer besigh geweest om de Kronen over een te brengen/ deur haer interpositie; om sulcks/ soo veel doenlijck/ voort over te loopen; dient gesept/ dat de Heeren Koninckl. Fransche Ambassadeurs den 10 Septemb. de visite doende aen de Heeren Staetsche, klaeghden dat de offerten van de Spaensche/ waren soo kout en mager/ dat sy schenen meer te rugge als voorwerts te gaen; dat sy (Fransche) simpelijck begeerden te houden wat zy met de wapenen hadden gewonnen: dat sy wel andere ende hooge pretensien ende postulaten hadden konnen doen, van Navarre, Arragon, Napels, Sicilien, ende Milan; ende alsoo allenskens descenderen; maer dat sy niet begeerden te marchanderen.

De Heeren Staetsche soo langh soo meer opinerende dat tusschen haer ende de Spaensche de saecke wel haest ende lichtelijck soude werden gevonden/ hebben voort aen haer meeste debvoiren aengewendet/ om de Fransche ende de Spaensche over een te brengen: sy hebben by de Spaensche geen krachtiger argument gebruyckt ook konnen gebruycken/ als dat alle Handelingh tusschen desen Staet ende de Spaensche vergeefs was; als niet ook pari passu gesloten ende geteeckent wiert tusschen de twee Kronen. Ende wederom by de Fransche hebben gerecommenderrt

mendeert de moderatie: Item / dat Hollandt / als ſeer uytgeput van Finantien / ſeer groote genegenthept ende diſpoſitie hadde tot de Vrede; geen of weynigh tot continuatie des Oorloghs oft tot Campaigne.

Sy hebben in deſe tijdt oock gedaen de aenbevolene interceſſionalia tot Oſenbrugge / ſoo in de ſaecken van de Religie van de Palts / als van Pomeren ende de Satiſfactien voor de Lant-Grave van Heſſen. Sy ſyn aldaer ſo van de Sweetſche als Keyſerſche met volkomene eere ende begeerde Ceremonien bejegent: maer de ſaecke ſelfs aengaende; gaven de Franſche ende Sweedtſche tacité te kennen / indien de generale Staten hare wapenen mede hadden laten ſien tegen de Keyſer / dat haer officien meer kracht ſouden hebben.

Opterlijck nochtans hebben ſo de een als de ander haer deſe interpoſitie laten gevallen / ende goede hoop van contentement gegeven: De Sweedtſche ſeyden dat ſy Pomeren niet van den Churfurſt maer van den Keyſer (die bereyt was andere Satisfactie daer tegen aen den Churfurſt te geven) eyſten ende kregen.

Aengaende den Phals; ſchoven ſeer op Engelandt; ende twijffelden of Vranckrijck daerom in Oorloge ſoude willen blijven voor de Landt-Grave beloofden alles.

Dit was wel het pretext haerder repſe nae Oſenbrugge: maer in der daet waſſet om de Heeren Franſche / doen aldaer zijnde / te ſpreecken ende t'induceren tot een hoyt ende ſpoedigh beſlupt met de Spaenſche.

De ſaecke lagh om deſe tijdt in Duytſlandt voor den Keyſer / ende in Nederlandt voor den Spanjaert ſeer ſlecht. De Churfurſt van Beyeren deur de paſſage van de Sweedtſche over de Donau ende intocht in Beyeren verſchrickt / toonde / jae gaf te kennen dat hy ſich ende ſyn Landt met een particulier Tractaet ſoude moeten ende willen ſalveren. In Nederlandt ſaghmen voor ooghen het overgaen van Duynkercken, van Antwerpen, jae van alles: hadde maer het Staetſche Leger gewerckt na behooren / ende na wenſch van Vranckrijck.

Alſoo namen de Spaenſche met addys van de Keyſerſche de reſolutie om alles te overſtappen / inmers alles wat mogelijck was; ende den Franſchen by haer voort te vatten / om deur eene ſpoedige Vrede het overige te ſalveren. Want wat tot noch toe de Spaenſche hadden gepreſenteert / was weynigh: ſuſtinerende dat voor deſen alle geſchillen deur beſworene Tractaten van 't Tractaet van Madrid af / tot dat van Camerick ende Verwyns toe / gedecideert ende geſlecht was: dat ſedert by alle volgende Vrede-handelingen was weder gegeven wat d'een d'ander hadde genomen; ſo dat de Spaenſche verklaerden nu oock op geen ander fundament en wijſe te konnen handelen als dat elck aen alles / wat ſedert de rupture genomen was / mocht weder komen. Ende ſeherlijck / hoe groot avantage oock de Franſche hadden op de Spaenſche; ſoo ſouden nochtans de Spaenſche niet een voet aerde by Tractaet aen de Franſche hebben getedeert; indien de Heerē Staetſche hadden willen of konnen affonderlijck met Spanjen ſlupten. Suler de Spaenſche nu al langen tijdt ende te vergeefs ghetendeert hebbende / zyn gedrongen gheweeſt van den noodt een deucht te maecken; ende eenſdeels de Staetſche (daer mede ſy ſtudeerden alle mogheljicke confidentie ende vriendtſchap te ſlichten) te careſſeren ende eere aen te doen / anderdeels den Franſchen te meer te doen accelereren of (ſoo ſy ſeyden) te beſchamen / deur dien ſy / Saenſche aen de Staetſche haer Vpanden / preſenteerden d'Arbitrage over haer met Vranckrijck uytſtaende differentiē, daer mede (ſo ſy Spaenſche ſeydē) te kennen gevende dat ſy

te eenemael tot Vrede genegen waren. De Staetſche / hoewel oock deur de Mediateurs ſelfs daer toe aengeraden / hebben ſoodanighe compromiſſie ongeern aenghenomen. Eenſdeels om dat alle vrumeſchap ende beleeftheydt van Vranden komende / is ſuſpect: anderdeels om dat de Heeren Franſche alreede haer onvernoeghtheydt deur verſcheyden klachten ſoo over de non-actie van het Staetſche Leger / als over de telle-quelle teeckeninghe ende ſluptinge der Staetſche Plenipotentiariſen hadden ghetoont: ende dat men by quaet ſuccres van deſe interpoſitie / niet als reprochie voor de Plenipotentiariſen ende prejuditie voor den Staet ſoude hebben te verwachten. Niet te min (hoewel ſy daer toe eygentlijck niet ghelaſt / oock niet als drie / te weten / de Heeren Pauw, Donia, ende Clant, preſent waren) hebben haer laten bewegen. Ende hadden voor 't eynde van September de ſaecke ſoo wydt ghebracht / dat ſy ſchreven de principaelſte poincten van difficultept alreede ghefurmonteert ende van weder-zyden in hare handen te hebben / met hope / dat het gheheel ſtuck wel eer lange / ja korter / als ſy dorſten ſeggen / ſoude mogen aflopen ende t'eenemael afghedaen zyn. Verſochten daerom de ſpoedighe komſte van de andere Heeren haer Collegien: om de dordere poincten tuſſchen deſen Staet ende de Spaenſche oock voort af te handelen ende te gelijck te ſlupten.

In 't begin van October duyrde noch al de ſelve goede apparentie: ſoo ſeer dat alreede op het tappt ghebracht wierde de ceſſatie van Hoſtilitept: of die terſtont by 't teyckenen of by 't verwiſſelen van de Ratificatie ſoude beginnen; De Spaenſche ſelfs verſtaende dat deſe Staet de artyckulen van Treves in een eeuwigen Vrede begeerden te converteren / verſochten dat ſulex mochte werden geaccelereert. Ende alſoo nochtans de Conqueſten in Cataloignen alleen deur eenen Treves (van ghelijcken tijdt als die tuſſchen deſen Staet ende Spanjen) aen Vranckrijck ſouden verblijven; ſoo wiert daer in oock een expedient ghevonden. Ja men begoſt oock te ſpreecken van de gene die men weder-zyde ſoude includeren als Vrienden.

De Heeren Plenipot. van deſen Staet deden aen haer Ho. Mog. gantſch gene particuliere openingh van gemelde hare interpoſitie tuſſchen de Kroné/en in wat maniere of hoe verre ſy alles geadjuſteert hadden: maer bleven al in generalibus termitis. 't Welck / hoewel ſy ſchreven haer alſo van de hooge partyen ſelfs te zyn gerecommandeert / nochtans aen haer Ho. Mo. alhier jalouſie gaf: te meer alſo de Hon. Franſche Heer Reſident Braſſet, in deſen tijt / als de Staetſche Plenipotentiariſen ſchreven de ſaecke tuſſchen de Franſche ende de Spaenſche meeſt gheacordeert te zyn / ſo deur memorien als diſcourſen / verklaerde het contrarie / ende dat de ſake ſo na noch niet gebracht en was; men konde daer dan ſeggen dat beydes waer was: dat namelijck de ſake ſeer na by gebracht was / ende niet was; want de Spaenſche hadden alles toegeſtaen aen de Franſche / om te behouden wat ſy in hadden: alleen reſteerden de poincten aengaende de incluſie of Treves voor Portugal ten minſten voor een korten tijt / ende d'Aſſiſtentie naemaels aen die Kroon te doen. Item / de relaxatie van Don Duarte ende op wat conditien: Het Fortificeren in Cataloignen, gedurende den Treves: Limit-ſcheydinge ſoo daer als in Nederlandt: van Lotringen wiert oock pets / doch wepnigh ghеſproken. Als dan elcke Party / elck meer als ander / aen de Heeren Staetſche daer by ſeyden by monde dat ſy van herten genegen waren tot de Vrede / ende dat om d'overige pointilles de Vrede niet ſoude achterblyven: Soo konden de Heeren Staetſche met recht

ſchryven

ſchijnen de groote / jae onſeylbare apparentie die daer was tot de ſluptinghe: wel verſtaende ſoo beyde partyen / aengaende 't reſterende / waer ſeyden ; dat namelijck de Vrede daerom niet ſoude te rugge blyven. Maer oock aen de ander zyde honde de Heer Reſident Braſſet met waerheyt het tegendeel ſeggen. Want / oock ſelfs tot Munſter / aen de eene zyde de Heeren Franſchen / gaven te verſtaen dat ſy verwachteden de uythomſte van 't beleegh van Duynkercken in Vlaenderen / ende van Lerida in Spanjen ; ende dat daer deur haer appetit tot meer conqueſten wel mocht grooter worden : aen de ander zyde lieten oock de Spaenſche haer verlupden wanneer zy Duynkercken verloren / dat ſy wel ghenegen bleven tot Vrede met deſen Staet / maer met Vranckrijck den Oorlog te ſullen moeten continueren.

Den Sweden ende Franſche oock in October ſeer ſterck in Beyeren ingevallen zijnde / ſchepten hoop van grooter Succeſſen : ten minſten om Beyeren ende andere Leden der Ligue van de Keyſerſche partye af te ſcheuren ; ende alſoo het Huys Ooſtenrijck ſoo wel in Duytſlandt als elders merckelijcken afbreuck te doen / ſoo niet geheel t'oppyimeren.

In 't begin van November / oock openbaerde haer een notabel different tuſſchen de twee Hooge partyen aengaende Porto Longone ende Piombino, ende aengaende het Garniſoen of beſettinge in Caſal. Ende in der daet waſſet alſoo / dat Vranckrijck te ſeer gebonden was aen Sweden / ende niet wilde Portugael verlaten / ende maechte daerom nieuwe poſtulata van tijdt tot tijdt ; als van Philippe Ville, Charlemont ende Marienborgh voor den Staet van Lupck ; de reſtitutie van verſcheyden Heeren die al voor den Jare 1635. waren gheſentieert ende bergelijcke : waer over de Graef van Penneranda dickwils in onghedult ende coleure ſoo ſeer ontſtack / dat hy namaels ſeyde : *Quidvis ferre poſſum quam inſolentiam Gallorum* ; dat is : Ick kan eerder alles, dan de baldadigheyt der Franſchen verdraghen. Item / *Potius occidimus parentes, ſuſpendemus uxores comburemus templa, vendemus calices, quam proteruiæ Gallorum ſubjecti ſiamus, &c.* dat is : Wy ſouden liever onſe Ouders dooden, Gemalinnen ophangen, Kercken verbranden, Kercken verkopen, dan de Baldadigheyt der Franſchen onderworpen worden. Maer ſoo nae recht als volgens Tractaten / ſtont het den Franſchen vry nieuwe poſtulaten te doen / ſoo langh niet geſloten was.

Deſe handelingh ende interpoſitie tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen alſoo ſlepende / ende tot geen beſlupt geraeckende / ſoo zyn den 8 November de Spaenſche den Staetſche komen beſoucken / ende klagen / dat ſoo in Italien als Duytſchlandt deſe treinerende Handel qualyck geduydet ende opgenomen wiert ; dat ſy den Staetſchen alleen (met ſecluſie der Mediateurs) ende ſoo verde hadden geintromitteert, ſonder dat eenige effecten daer van ten voorſchyn quamen. Dat daer over ſy (Spaenſche) wierden geinſimuleert als of ſy geen Vrede begeerden : daer uyt reſulterende dat ſoo wel de Catholijcke als Proteſterende Churfurſten ende Standen in Duytſchlandt begoſten by de Keyſerlycke Miniſters te urgeren, om ſonder ende buyten Spanjen tot beſluyt van Vrede te komen, (gelijck namaels oock geſchiet is) dat de Mediateurs oock klaeghden dat ſy van de kennis der ſaecken, daer toe ſy origineelyck waren geroepen, wierden geſecludeert. Endtlyck dat ſy aen den Koningh haer Meeſter, ende die van ſynen Rade geen contentement konden geven over de Longueurs die in deſe interpoſitie, ende inſonderheyt inde Handelinge tuſſchen Spanjen ende deſen Staet wierden gepleeght : met meer ende langer diſcourſen / alle daer heen tenderende dat ſy wel mochten lyden dat deur de Heeren Staet-

ſche by de Franſche nochmaelige debuſeeren worden gedaen/ om een goet ende bozt eynde te maecken van de Interpoſitie; doch/ ſulx binnen weynich dagen niet geluchende/ dat ſy begeerden nochtans van heeren de Vzede in Nederlant voozt te ſetten; ende niet de Staetſche apart ende beſonder te tracteren. Begerende te weten of deſe Staet daer nae ſoude willen lupſteren of niet/ om haer faechen daer na te dirigeren. De Heeren Staetſche verklaerden geerne nu noch dooz het laetſte te ſullen eenteren wat ſy by de Franſche ſoude konnen verrichten. Aengaende de ſeparatie Handelinge: refereerden haer tot het gene wat te dooz gepaſſeert was; ſeyden dat ſy alle dagen verwacht ende waren de aenkomſte van haere Heeren Collegien de Heeren van Meynertswijck, van Machenes ende de Knuyt, met eyndlijcke laſt om ſo aengaende de Corberſie van den Treves in Vrede, als de vozdere noch openſtaende poincten een eynde te maecken.

Den thiende/ de Staetſche by de Franſche in gevolge van haere Interpoſitie officien doende: ſo hebben de Franſche begonnen te mencioneeren van eene Ligue Guarentie, om den Spaenſchen de Vzede/ ſoo men tot beſtuyt quam/ te doen wel onderhouden; Ten tweeden begeerden ſy dat Portugal niet in den Vzede mocht worden gecomprehendeert. Recommenderden oock by-legginge der differenten die de West-Indiſche Compagnie in Brasil hadde met de Portugyſen.

Aen deſe twee poincten (ſeyden de Spaens-geſinde) ſachmen wel dat de Franſche geen luſt hadden tot ſpoedige ſluytinge.

Want aengaende een nieuw Tractaet van Guarantie, daer toe waren de Staetſche niet gelaſt; ende de Heer Servient op dat ſtuck daer na in den Hage komende in Januario was een half Jaer doende/ eer ſy het ten eynde bzacht. Tzynde groote diſputen hoe verre deſe Staet vooz de Intereſten van Vranckrijck was verbonden.

Ende aengaende de incluſie van Portugael, ſo was de verbittering ende verwydering tuſſchen de West-Indiſche Compagnie en de Portugyſen al te groot/ als dat de geſchillen in kozten tijt ſouden kunnen werden by gelept: werdende by ende van wegen de Compagnie boven de reſtitutie van de afgenomene plaetſen gepzetendeert ende geeyſt wel twee hondert ende tachtich tonnen gouts tot reparatie van ſchaden die de Portugyſen de Compagnie hadden aengedaen.

Meerder particulariteyts van de Interpoſitie ende Handelingh tuſſchen de Kroonen/ ſullen te ſien zijn in het verhael 't welck in Januario eerſt komende in den Hage gedaen wiert/ deur Phil. le Roy; ende daer nae upt het rappozt van eenige haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen.

De handelinghe ende Interpoſitie dan tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen ſtil ſtaende in de Maenden van November ende December; ſoo wierden ſeer ghearbeydt in de Satisfactien vooz Sweden/ Vranckrijck ende Heſſen: Tweden wilden niet van Pomeren afſtaen; ende Chur-Brandenburch wildet niet nae laten. Soo dat de Churfurſt meeſt op dat ſtuck erpzeſſelijck quam doen ſyn reyſe na Hollandt/ ſijn Huwelijck ſloot met de Pzinceſſe Loupſe van Orangie/ ende verſochte eene Alliance met de Geunieerde Pzovincien.

De Heeren Plettenborgh van wegen den Keyſer/ ende van St. Germain van wegen Vranckrijck quamen in December in den Hage om van den Heer Churfurſt te trecken ſyn upterſte reſolutie aengaende de preſentatien ende expedienten die tuſſchen Sweden ende hem wierden tot weder-zijdts Satisfactie vooz geſlagen; te weten/ aen Tweden te laten geheel Pomeren: uytgenomen een gedeelte van achter

Pome-

Pomeren, ende dat gedeelte aen den Churfurst beneffens de Stiften Halberstadt ende andere te laten toekomen. Ende hoewel so de Heer Churfurst als sijne Raden haer lieten verluyden van Pomeren niet te sullen of konnen afstaen; tot welcken eynde sy oock van desen Staet verkregen serieuse intercessien (expresse besendinge hadden sy liever gehadt) ende schryvens aen de Croon Zweden: soo heeft doch de Churfurst sich daer na noch moeten accommoderen.

De Heeren van Meynertswijck, van Mathenes ende de Knuyt, in 't laetste van November / als geseyt is met den nieuwen last uyt den Hage vertrocken / ende in 't begin van December tot Munster aengekomen zijnde / wierden van alle aenwesende vreemde Ministers verwillekomt / met demonstrantie van groot verlangen / welck sy na haer komst hadden gehadt. De Spaensche / die 't meest aenging / daer na haer alle gesamentlijck besouckende / verklaerden gehoort te hebben dat van wegen desen Staet eenige nieuwe Propositien te doen ende andere artyckulen voor te slaen waren; daer van voor desen geen opening geschiet of concert gevallen was. Daer op sy by preadvertentie seyden / niet anders gelast te zijn als om op de voorgaende artyckulen / die sy over lang in Spanjen ghesonden ende daer op ordre ontfangen hadden het Tractaet te voltrecken: maer geen nieuwe Propositien te konnen admitteren / ende oock den tijdt ende gelegentheyt van hare saecken niet te sullen konnen toe-laten / om daer over na Spanjnen te schrijven ende vorder tijt te laten protaheren / daer van sy seyden voor desen dickwlls waerschouwinge gedaen te hebben / ende dat den Coninck haer Meester sonder langer vertreck hem in den eenen ofte anderen gevalle hadde moeten resolveren. Gelijcke ouverture / doch in andere terminis hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen in haere visitie mede gedaen / ende namentlijck dat haer saisoen soo verre ware verloopen dat men in Vranckrijck tot vertificatie van nieuwe gelt edicten tot vervallinge van de Oorlochs lasten eerst-daechs van meeninge was te procederen / 't welck gedaen wesende te vergeefs soude wesen van Vrede te tracteren / waerom sy meynden dat men in weynige dagen een eynde van 't Tractaet tusschen de twee groote Croonen soude moeten maecken / of daer nae daer op niet meer hebben te dencken ofte geheel andere ende nieuwe Propositien hebben te verwachten; daer by is mede gekomen dat den Ambassadeur van den Hartoch van Mantua haer komende besoucken / te kennen heeft gegeven / dat hy Vranckrijck t'eenemael gedisponeert vondt tot sluyten ofte tot breecken; haer daerom nochmaels officieuselijck versoeckende / dat sy de saecken ende Interesten van sijn Meester by haer Interpositie ten besten souden helpen dirigeren.

Hier op hebben sy haer aenstonts veerdigh gemaeckt ende den twaelfde deses doende aen de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen haer contravisitie / met eenen aen de selve iterative openingh gedaen van de nadere last en intentie van haer Ho. Mo. om in plaetse van Treves een eeuwige Vrede te tracteren / ende daer toe schriftelijck overgelevert de seventich artyckulen met de veranderinge ende by-voeginge tot de Vrede geappliceert. Mitsgaders de vordere poincten die haer Ho. Mo. in bevel hebben gegeven / om daer mede te betoonen dat sy geen dilayen sochten / maer bereydt waren datelijck ten Principael te treden. Ende is hier op gevolcht dat den volgenden dach den Heer Brun een van de Spaensche Plenipotentiarisen by af-sendinghe van de twee andere haer is komen vinden ende gerepresenteert heeft dat de Heeren sijne Collegien nevens hem gesien ende geexamineert hebbende / haer overgegheven gheschrift niet anders hadden verwacht als dat sy

de voorige beſeignes van Treves in een Vrede ſoude hebben veranderd; Maer ten contrarie hebonden dat eenige importante ende exhorbitante poincten van nieuwes daer waren by-gebracht ofte uytgelaten / ende namentlijck van de Conſolidatie van 't Over-Quartier van Gelderlandt, van de pretenſie op de drie Landen van Over-Maſe, ende formele uytlatinge van de Religions ſaecken, ten regarde van de Majeſteyt van 's Hertogenboſch / welck hy ſepde niet anders als op die conditie gecedeert en bupten de ſelve ſulcx t'eenemael bupten haer laſt ende vermogen te weſen / ende dat de andere twee poincten ſoodanigen nieuwigheden waren die in geen reden nochte fondament beſtonden / ende by haer geenſints konde aengenomen werden / dat mede het poinct van West-Indien ſodanich was gedreſſeert / ende namentlijck dat die van de West-Indiſche Compagnie ende andere vry acces ende Traffique alomme in West-Indien ſouden hebben, ende toe gelaten worden, dat 't ſelve de maximen ende fondamenten van Spanjen t'eenemael contrarieerden ende daerom in voorige Tractaten met de Coninginne van Groot Bretaigne ende Denemarcken 't ſelve niet alleen upt bedongen of voor behouden / maer oock de eygen Onderſaten van den Coninck / als namentlijck die van Arragon, Portugael, Nederlandt, ende andere 't ſelve niet gepermitteert geweeſt was / ende aen niemandt toe geſtaen te konnen worden; Indien daerom ſy gemeynt ſouden weſen by ſodanige poincten te preſiſteren ofte daer op te urgeren / dat hy gelaſt was te verklaren dat de Spaenſche Plenipotentiariſen daer inne niet ſouden konnen treden, ende de Handelinge moeten laten beruſten, reſtituerende aen de Heeren Staetſche haere ſtucken ende de hare wederom na haer nemende, die ſy voor deſen onder de Staetſche hadden gelaten, ende dat ſy Godt den Heere de ſaecken ſouden laten bevolen weſen, maer indien ſy, Staetſche de artyckulen tot een Treves geprojecteert in een eeuwige Vrede begeerden te veranderen, hoewel ſy daer inne maer te veel geconcedeert ende naer gegeven hadden, ende in cas van Vrede wel andere ſuſtenuen ſouden mogen ende met fondament hebben te proponeren, dat ſy nochtans van haer zijde ook geen nieuwigheyt en ſouden voorſtellen, maer datelijk met de Staetſche in 't werck treden eñ met onderlinge contentement ſoeken te beſluyten, eñ daer mede de fondamenten leggen van een geduyrich onverbreeckelijcke Vruntſchap tuſſchen beyde de Staten.

De voornoemde Heer de Brun voerde hier by ſeer dele redenen ende diſcourſen tot ſyne intentie dienende / gebruyckende in alles diſcrete termen ende manieren van ſpreecken / ende proteſterende hare meeninge van aenbegin goet ende oprecht geweeſt te zijn / ende als noch te weſen om met haer Ho. Mo. een vaſt ende bondich Tractaet te maecken. Maer dat ſy tot ſoo groote leſie ende prejuditie van haren Coninck ende krenckinghe van ſijn eere nu noch nimmermeer ſouden konnen tracteren / ende niet verwacht hadden dat haer ſulcx van haer Ho. Mog. ſoude gevercht worden / ende alſo haer leedt ſoude zijn / dat deſe Handelinge onbuchtbaer ſoude ſchepden / ſy daeromme op het uptterſte hadden gewacht / ende haer niet langer konden ophouden om dat hare ſaecken anders ende elders gedisponeert ſoude moeten worden / als ſy met haer Ho. Mog. ſouden komen af te breecken / waerom hy verſocht dat ſy (Staetſche) haer naerder verklaren / ende tot de redenen ende billichept ſoude willen voegen / ende ooch geen exempel aen andere ſoecken te geven / die daer nae gelijcke exorbitante petitien ſouden komen voor te ſtellen / daer mede alles / (ſelfs 't gene ſy opgebouwt hadden) over hoop ſoude geworpen worden; Nae dat ſy (Staetſche) hier op hadden geantwoort dat ſy geen nieuwicheden voor geſtelt hadden / als die upt de voorgaende artyckulen waren

gere-

gereſulteert ende daer aen dependerende ofte by haer voorbehouden / ende dat ſy bereyt waren articulatim te gaen ende van alles reden te geven. Is daer op aengenomen den volgende dach in particulliere conferentie te treden.

Verſcheyden conferentien zyn ghehouden ende daer in veel debatten ghevallen ſoo over't adjuſteren als extenderen van de Controverſe artyckulen. Soo dat meermalen Propoſten zyn gevoert van de Handeling te laten ſtupten ende ſteecken: welckes niet tegenſtaende ſy in alle mogelijcke devoiren hebben ghecontinueert / ende dan in 't eene ende dan in 't andere poinct perwes geadtineert / daer onder ſy op de poincten aengaende d'Ooſt-ende-Weſt-Indiſche Compagnie met ſeer vele difficultepten zyn gerencontreert / ſoo dat ſy by na gedeſpereert hebben van de ſelve te konnen overwinnen / om dat de Heeren Spaenſche in die materie haer ſoo ſenſibel toonden / dat ſy by nae over ſoyt gedebatteert ofte gebalanceert hebben / met alle welcke Communicatien extenſien ende herſtellingen van de ſelve ſy beſich zyn geweeſt / tot den 27 December. Ten welcken dage de Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen ende ſy eyntlijck zijn verdragen op alle de poincten haer tot het Tractaet van Vrede voor Inſtructie gegeven / behalden nochtans het poinct van de Conſolidatie van 't Overquartier van Gelderlandt, daer op ſy in verſcheyden ſeſſien alle mogelicke inſtantien gedaen hebbende / evenwel van de Heeren Spaenſche niet hebben konnen obtineren / welcke 't ſelve ſo verre hebben verworpen / dat ſy daer toe geen de minſte apparentie konnende vinden. 't Selve eyntlijck hebben moeten laten glijſſeren / mitsgaders het Temperament by de Spaenſche wegen de Religions ſaecken in de Meyerie van den Boſch ende elders / volgens het derde ende achtiende van de voorgaende t'ſeventich geadjuſteerde artyckulen gepretendeert / daer by de ſelve uptterlijck hebben geperſiſteert / ende on-aengeſien alle haer redenen / inductien ende perſuaſien onbeweechlijck zyn gebleven / als meermalen gedeclareert hebbende / niet alleen ter contrarie gelaſt te zijn; maer oock geen apparentie te weſen dat ſy daer over eenige andere laſt ſouden konnen bekomen / te meer alſoo ſy onder die conditien alle rechten ende gerechticheden van haren Conincklijck hadden gecedeert / ende anders niet ende op geen andere voet als noch ſouden konnen cederen ofte in het Tractaet laten begrijpen: ende alſo haer Ho. Mog. hun hadden bevolen dat ſy op het eerſte aengaende het Overquartier van Gelderlandt niet ſouden mogen breecken / maer by het laetſte perſiſteren / ſoo hebben ſy oock ten uptterſten daer op geurgeert / ende met alle gedane devoiren niet voorders konnende geraecken / haer genoot ſaeckt gevonden 't ſelve aen haer Ho. Mog. te verwittigen / met verklaringe dat alle andere poincten bupten ende behalven het voorſz. gepretendeerde temperament volgens de laſt van haer Ho. Mog. tuſſchen de Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen ende haer zyn geachtvoordeert ende geadjuſteert / ende nae deſe ſaecken ſich van den beginne ende vervolgens hebben vertoont; hadden ſy niet geloofft dat het daer toe ſoude hebben konnen gebracht worden / mits de groote ende ſtercke contradictien op vele principale artyckulen geballen / ende dat de Heeren Spaenſche voorgaens ſuſtineerden hoewel ſy eenighe van de ſelve in caſu van Treves hadden toegeſtaen / evenwel by een eeuwige Vrede, die ſy allegeerden van andere naturen te weſen / niet alſoo konde gepaſſeert ende nootſaeckelijck anders gedreſſeert behoorden te worden / om de intolerable prejudicien die ſy in vele deelen ſouden komen te lyden / van alle 't welcke nochtans ende door continuele inſtantien van de Heeren Staetſche / ende om tot het gewenſchte eynde te moghen komen / ſy zijn ghedi-

ver-

verteert / ende alleen het gepretendeerde Temperament voor-behouden hebben.

Op dit Temperament stonden de Spaensche seer hart: gaven te kennen met veel circumstantien dat sy alreede al te veel tijdt hadden verloren; dat de saecken haers Koninckx geen anders of meer uytstel konden lijden: ende dat hy of desen/ of een anderen wegh moeste kiesen: designerende de handelingh van Huwelijck ende transport van Nederlandt aen Vranckrijck; 't welck sy wisten dat aen desen Staet groote jalousie gaf. De Heeren Staetsche schreven derhalven aen haer Principalen om finale last/ of sy op dit Temperament souden breecken/ of sluyten. Beden ondertusschen nochtans het geconvenieerde ordentlijck ende in behoorlijcke forme stellen / ende tot de onderteyckeningh toe prepareren. Maer terwijle nu alle 't gene voorsz is tusschen de Spaensche Plenipotentiarisen ende haer/ was gepasseert / ende het laetste differentiale poinct den 26. laet in den avondt door Gedeputeerden na veel moeyten ende hacquetten was geadjusteert ende goet gevonden/ dat men den 27. 's morgens Collegialiter in het Staetsche Logement by een soude komen/ om den anderen alleen de formele declaratie te doen ende ghesamentlijck ordre tot het af-schrijven van de artyckulen te geven / hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen 's morgens geheel vroegh by de Staetsche om audientie gesonden/na dat sy den 26. daeghs te voren na de middagh van de Heere Grave van Servient, na den Hage gaende / afscheyt hadde wesen nemen ende van haer Negociatien wydtloopigh ghediscoureert / daer aen syn E. doenmaels scheen contentement te hebben. Ende hoewel sy aen de Heeren Spaensche te voren adsignatie hadden gegeven/soo hebben evenwel sy de Heeren Fransche Plenipotentiarisen niet willen ontseggen / nemaer aenstonts laten komen ende vervolgens de Heeren Spaensche doen versoecken hare komste tot na den middagh te willen differeren: de Heeren Fransche Plenipotentiarisen by haer gekomen/hebben haer met vele redenen vertoont dat der Heeren Staetsche Tractaten veel vorder als de hare waren gheavanceert en mits-dien versocht dat sy niet vorder souden willen gaen met eenighe gheschriften ofte teyckeninge van dien / maer blijven subsisteren/tot dat sy (Heeren Fransche) mede soo verre souden zijn geavanceert / ende over sulcx alles soo lange in sijn geheel laten; waer tegens sy hebben gededuceert dat sy meenden en verstonden dat de Heeren Fransche in hare Tractaten even ende alsoo verre waren ghekomen / ende sy Staetsche evenwel gheen Tractaet souden concluderen / ten sy dat der Franschen Tractaet te gelijck werde geconcludeert / maer niet te konnen ledigh staen/ de artyckulen die sy bereyts gheconvenieert hadden buyten forme van Tractaet / soo verre te perficieren dat sy elckanders meeninge te rechte souden mogen weten ende niet invago hereren; ende op dat sy insgelijcks haer Principalen van hare besoignen reeckeninge souden mogen geven / 't welck sy anders niet souden konnen doen / ende veel weyniger souden konnen overschrijven 't gunt over ende indecis was gebleven soo lange sy de geconvenieerde poincten niet perfectelijck geadjusteert ende tot gerustheyt van weder-zyden geteeckent hadden; daer by dan nochmaels soude gevoeght worden 't gene men verder soude mogen canvenieren / maer niet eer in forme van Tractaet geredigeert nochte geconcludeert soude worden / ten sy 't Tractaet der Heeren Fransche in gelijcke staet ende termen gebracht soude wesen/daer toe sy beloofden alle officien te sullen contribueren gelijck sy bevorens hadden gedaen / ende middeler-tijdt oock souden konnen afwachten de vordere beveelen van haer Principalen op 't gene sy aen de selve souden hebben over te senden / offererende in alle

manie-

manieren te blijben by de Tractaten ende Onderhandelinge van de ſelve / dan het heeft de Heeren Franſche Plenipotentiariſen niet gelieft hier mede contentement te nemen / maer hooge pretenſien ende exportulatien tegens haer te gebruycken / om dat ſy ſeyden haer beſoigne met de Heeren Spaenſche die ſy haer wooydt ende aſſignatie hadden gegeven / ſoo niet te konnen abromperen ende alle haer ſaecken ſoo niet in totale onſeeckerheyt ende haer Heeren Principalen in twijffel te laten of en wat ſy ghedaen ſouden hebben ende noch onghedaen mochte weſen.

De voorſz conferentie met eenich miſnoegen geſchepden zijnde / hebben haer de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen des namiddachs by de Staetſche verboecht / met welcke ſy volgens afſchept daerſs te vooren genomen / hebben geresumeert ende gecollationeert 't geene par deputatos gebeſoigneert was / ende van wederzyden alſoo geamplecteert ende bewillicht ende wyders aengenomen / gelijck te voor goet gevonden was / dat alles in ordinem & debitam formam ſouden werden gedigereert / om tot onderlinge geruſthept geteeckent te mogen worden / ende hebben ſy met eenen de ſelve Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen verklaert tot geen concluſie van Tractaet te konnen komen , ten ſy de ſelve te gelijck met de Heeren Franſche Plenipotentiariſen quamen te concluderen. Hebbende met eenen inlepdinge gemaeckt van de differentiale poincten tuſſchen de twee Croonen noch open ſtaende / ende de ſelve verſocht haer tot afhandelinge van de ſelve te willen bequamen / daer op ſy een langhe deductie hebben gedaen / tot hare Juſtificatie / ende gepreſenteert met de Heeren Franſche te beſlupten 't gene by der Staetſche Interpoſitie tuſſchen de twee Croonen was geacktoyeert ende aengaende het overige te vreden te weſen te volgen den voorſlach van accommodatie by haer ghedaen / dan dat ſy op ende in de nieuw Propoſitien ofte demandes by de Heeren Franſche Plenipotentiariſen 't ſedert gedaen niet konden treden of condeſcenderen / ende lieber ſouden verechen als daer in ſoude toe geven / haer verſoeckende dat ſy (Heeren Staetſche) van het gelijck ende ongelijck ten wederzyden kennisſe dragen ende getuygeniſſe ſouden willen geven / ende in dien de Heeren Franſche ongelijck hadden ende daer van niet wilden deſiſteren nochte tot Concluſie komen / op de voor-gaende ante-acte de Heeren Staetſche met haer ſouden willen parficieren; Verklarende expreſſelijck gelaſt te weſen / niet langer te mogen traineren / maer het een of het ander te moeten doen / waer op de Staetſche haer met alle civiliteyt geſocht hebben te inducceren om de Handelinge met Vranckrijck in ſoodanige extreme termen niet te ſtellen / nemaer haer naerder te bedencken ende de Staetſche interpoſitie by continuatie te willen admitteren / waer mede deſe conferentie is geeyndicht / dien volgende hebben ſy haer den 28. s'morgens vroegh by de Heeren Franſche Plenipotentiariſen gevonden / ende de ſelve gecommuniceert hoe verre ſy met de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen waren gekomen / ende dat ſy het geconvenieerde ſouden laten prepareren om geteeckent te mogen worden / ende 't gene open gebleven was aen haer Ho. Mo. ſouden remitteren / dat ſy daer beneffens de Spaenſche hadden verklaert tot geen concluſie van Tractaet te konnen komen / ten ſy de ſelve gelijck met Vranckrijck geliefden te ſlupten / daer toe ſy haer interpoſitie aengeboden hadden / gelijck ſy mede aen de Heeren Franſche Plenipotentiariſen aenbiedende waren ; Doch hebben de Heeren Franſche Plenipotentiariſen hier mede geen contentement ghenomen / ende begeert dat de Staetſche alles ongheteeckent ſouden laten tot dat ſy oock

ſoo verre ſouden weſen geavanceert / ende daer op by de Staetſche geſept zijnde / dat ſy (Heeren Franſche) van de poincten tuſſchen haer ende Spaignen geactroyeert / meerder ſeeckerheyt hadden / om dat de Staetſche daer van konden getuygen / dooz welckers inter poſitie 't ſelve was geſchiedt / ende dat de Staetſche geen andere ſeeckerheyt van haer wederpartp als dooz het teeckenen konden hebben / ende die doet met de Spaenſche van aenbegin hadden gehouden / ende daer toe van haer Heeren Principalen gelaſt waren om ſulck te doen / mids niet geſchiedende by forme van Tractaet ; gelijck de meyninge oock niet en was / ende niet anders / als met haer gelijckelijck te concluderen / ſoo hebben echter de Heeren Franſche daer mede niet willen te vreden ſtellen / ſulck de Staetſche eyndelijck ſo verre te gemoet zijn gegaen dat ſy verklaert hebben vooz acht a thien dagen te ſullen ſtille ſtaen. Ende belangende de vorige inter poſitie hebben de Heeren Franſche Plenipotentiariſen haer verſocht de ſelve met alle vlijt te willen continueren / op hoope van niet de Spaenſche vereenicht te mogen worden / daer in ſy (Heeren Staetſche) belooft hebben haer beſte te ſullen doen / ende zijn ſy hier mede met alle civiliteyt van den anderen geſcheyden / hebbende den Heer van Servient die over al by is geweeſt / omtrent een uyr daer nae ſich op de reyſe op Weſel ende ſo vooꝛt na den Hage begeven.

Wat eygentlijck in de conferentien tuſſchen die van deſen Staet ende de Spaenſche / ſedert de laetſte aenkomſte van de Staetſche tot Munſter is gepaſſeert / blijckt uyt het volgende ; by forme van Memorie aen haer Ho. Mo. over geſonden / ten eynde om by haer Ho. Mo. naerder te worden gereſolveert / noopende het Temperament in 't ſtuck der Religie / etc.

Den 13 December 1646. hebben de Heeren Plenipotentiariſen van de Staten Generael aen de Plenipotentiariſen van Spaignen over gegeven een geſchrift waer in de t'ſeventich artyckulen vooꝛ deſen geadjuſteert tot een Tractaet van Vrede / zijn geconverteert en verandert in een Tractaet van Vrede / (volgens reſolutien ende naerder inſtructie den 22 November eyndelijck neder geſtelt / hier te vooꝛ geinſereert) ende op het eynde van het derde artyckul van de vooꝛſz. ſeventich veranderde artyckulen en was geen mentie gemaeckt van het Temperament in het Geeſtelijcke in de Meyerie van 's Hertogenboſch, Marquizaet van Bergen, Baronnie van Breda ende elders.

Den 15 December 1646. hebben de Plenipotentiariſen van Spaignen antwooꝛdt by geſchrifte over gegeven op de vooꝛſz artyckulen verandert in een Tractaet van Vrede : In welck antwooꝛt de gemelte Plenipotentiariſen van Spanjen in het derde artyckul / ſeggen als volcht : Men mach niet veranderen noch retrencheren van het geen geſtelt is geweeſt in 't eynde van het derde van de t'ſeventich artyckuler, raeckende het Geeſtelijcke in de Meyerie van den Boſch.

Ende alſo de Plenipotentiariſen van de gemelte Heeren Staten daer by gepersiſteert hebben datter gene mentie moeſte gemaeckt worden van het geſeyde Temperament / ſoo hebben de vooꝛſz Plenipotentiariſen van Spanjen op den 18 December 1646. geꝛroponeert het gene volcht. Aengaende het Temperament in 't Geeſtelijcke, dat blijft ongedecideert, om aen de Heeren Staten te worden vertoont terwijlen de Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Spaignen perſiſteren niet te willen afſtaen van het Temperament ten opſichte van het Geeſtelijcke in de Meyerie van's Hertogenboſch, Marquizaet van Bergen, Baronnie van Breda, geexprimeert in de t'ſeventich artyckulen, ende dat ſy verklaerden dat ſy niet anders konnen

doen;

doen; Ende alſoo de Plenipotentiarisen van gedachte Heeren Staten het voorſz artyckul niet hebben willen admitteren/ ſoo hebben de voorſz. Plenipotentiarisen van Spaignen op den 19 December het navolgende daer by gevoecht; Ten ware men eenich ander middel van accommodement vonde om daer uyt te geraecken.

Den 27 December 1646. zijn geadjuſteert geworden alle de artyckulen geapplicseert tot het Tractaet van Vrede/ ende alſoo de Plenipotentiarisen van de Heeren Staten preſisteerden op het eynde gelijck ſy gedaen hadden in het beginſel/ dat de voorſz Clauſule van het voorſz Temperament in 't Geeſtelijcke moeſte werden achtergelaten/ ſonder eenige mentie van het voorſz. Temperament te admitteren/ ſoo hebben de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen gepropooneert het gene hier volcht: Wat aengaet de oeffeninge van de Catholicque Religie ende het genieten van de Geeſtelijcke goederen in de Meyerie van 's Hertogenboſch, Marquizaet van Bergen, Baronnie van Breda ende 't Landt van Cuyck, daer over ſal men ſich verdragen ſes Maenden na de Concluſie ende Ratificatie van het Tractaet.

Ende dit is het reſultaat van alle het gene de Plenipotentiarisen van Spanjen in alle de conferentien gehouden op het Tractaet van Vrede/ hebben voor geſtelt ende geſuſtineert/ ten eynde het voornoemde Temperament in 't Geeſtelijck by de Staten Generael mochte geadmitteert ende in 't Tractaet van Vrede begrepen worden/ het welcke de Plenipotentiarisen van gedachte Heeren Staten niet hebbende mogen admitteren/ hebben daer van gedreſſeert deſe hier voorgeſtelde Memorie om de voorſz Heeren Staten Generael te worden voor gedragen/ ende daer op ſoodanige reſolutie te nemen als haer Ho. Mog. dienſtich ſouden vinden/ ende de ſelve op het ſpoedichſte aen haer Plenipotentiarisen bekendt te maecken.

De Artyckulen ſelfs ende forme van overkominge waren als volcht:

„Artyckulen Provisionelijck overkomen den 18 December 1646. tuſſchen de „Extraordinaris Ambaſſadeurs en Plenipotentiarisen des Coninck van Spanjen ter eenre/ en de Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van „de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden/ ter andere zyde/ om te worden geinſereert in het Tractaet welck gemaeckt ſal worden binnen Munſter.

64. „De Limiten in Vlaenderen ende elders ſullen gereguleert worden in ſodaniger voegen als men bevinden ſal dat ſy gehooren onder het reſſort van de „eene of de andere zyde/ waer op men verwachten ſal de Informatie/ om t'ſpaer tijdt de gemelte Limiten te regulieren.

66. „Alle Regiſters/ Charters/ Brieven/ Archiven/ ende Papieren/ als ook „ſaecken van Proceſſen/ concernerende reſpectivelijck eenige van de Geunieerde „Provincien/ geaſſocieerde Landtſchappen/ Steden ofte Leden van dien/ of „ook eenige particuliere ingeſetenen de ſelver/ beruſtende in de Hoven/ Cancelerien/ Raden/ ende Camers van Policie/ Juſtitie/ Finantien/ Leenen ofte „Archives/ het ſy tot Arnemen/ Mechelen/ ofte andere plaetſen/ onder de gehoorſaemheyt van den voornoemden Heer Coninck/ ſullen ter goeder trouwe gelevert „worden aen die gene die van de zyde der voorſz. Provincien respective Commiſſien ſullen hebben om de ſelve te epſchen. Ende ſal van gelijcken gedaen worden „van de zyde der voorſz Heeren Staten/ ten behoeve van de Provincien/ Stede ofte „Particuliere/ onder de gehoorſaemheyt van den voorſz Heer Coninck gehoorende.

67. „In het tegenwoordich Tractaet van Vrede/ ſullen begrepen ende geexpimeert worden de gene die voor de wiſſelinge van de Aggreatie ofte Ratifi-

„catie / ofte drie Maenden daer na / van de eene ende de ander zyde sullen werden „ghenoemt.

68. „Sullen aen den Grave van Flodorf gerestitueert worden de opkomsten „ende goederen / dependerende van het Casteel van Leyt, indien eenige der selver „hem zyn onthouden / en sal den voorsz Grave sijn wooninge vry hebben op het „voorsz Casteel / doch sal den voornoemden Heer Koningh Garnisoen daer op „mogen leggen ende onderhouden / indien hem sulcx goet dunckt. Was geteyc„kent: El Conde de Penneranda, Fr. Ioseph Ertsbisschop van Camerick, A. Brun, „Bartolt van Gent, Iohan van Mathenesse, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, — — — „F. van Donia, Willem Ripperda, Adriaen Clant.

„Artyckulen Provisionelijck overkomen den 27 December 1646. tusschen de „Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen des Koninckx van Span„jen ter eenre / ende de Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van „de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / ter andere zyden / om te „worden geinsereert in het Tractaet welck gemaekt sal worden binnen Munster.

5. „De Navigatien ende Trafficquen op de Oost ende West-Indien / sullen „worden ghemaintineert / volgens / ende in conformite van de Octroyen daer toe „al bereyts gegeven / ofte noch te geven / ende tot verseeckertheyt van dien / sal „strecken het tegenwoordigh Tractaet / ende de Ratificatie ten weder-zyden daer „op uyt te brengen / ende sullen onder het voornoemde Tractaet begrepen worden „alle Potentaten / Natien ende Volckeren / waer mede de voornoemde Heeren „Staten / ofte die van de Oost ende West-Indische Compagnie van harent we„gen / binnen de Limiten van haer Octroy / in Vruntschap ende Alliantie staen / „ende sal een yder / te weten / de Hooghst-gemelte Heeren Koningh ende Sta„ten respective / blyven besitten ende gauderen soodanige Heerlijckheden / Ste„den / Kastelen / Sterckten / Handel ende Landen in de Oost ende West-Indien / „als oock Brasil / mitsgaders op de Kuste van Asia / Africa ende America res„pective / als de selve Heeren Koningh ende Staten respectivelijck zyn hebbende „ende besittende / daer onder specialijck begrepen de plaetsen by de Portugysen se„dert den Jare 1641. den Heeren Staten afghenomen ende geoccupeert / of die „plaetsen die sy hier naemaels / sonder infractie van 't tegenwoordigh Tractaet „sullen komen te verkryghen ende te besitten / ende sullen de Bewint-hebberen „soo van de Oost als West-Indische Compagnie der Geunieerde Provincien / als „oock de Ministers / hooge als lage Officieren / Soldaten en Bootsgesellen in ac„tuelen dienst van de een of de ander der voorsz twee Compagnien wesende / of „geweest zijnde / als oock die uyt der selver respective diensten / soo hier te Lande / „als in 't district der opgemelte Compagnien al noch continueren / ende naer desen „noch geemployeert mochten werden / vry ende onbekommert zijn in alle de Lan„den / staende onder de gehoorsaemheyt van den Koningh van Spanjen in Euro„pa / sullen mogen reysen / handelen ende wandelen als alle andere Ingesetenen „van de Landen van de voornoemde Heeren Staten; Voorts is besproken ende „gestipuleert / dat de Spanjaerden sullen blyven by hare Vaerten / in soodanighe „voegen / als sy de selve in Oost-Indien al noch hebben / sonder hun verder te mo„gen extenderen / ghelijck oock mede de Ingesetenen van de Vereenighde Ne„derlanden / haer sullen onthouden van de Frequentatie van de Castiliaensche „plaetsen in Oost-Indien.

6. „Ende wat belangt de West-Indien, de Onderdanen ende Inwoonderen der

„Koninck-

„Coninckrijcken / Provincien ende Landen der voorſz Heeren Coninck ende „Staten reſpectivelijck ſullen haer onthouden van te bevaren ende traffiqueren „in alle de Havenen ende Plaetſen / met Forten / Logien / Caſteelen / ende alle an„dere / by d'eene ofte andere partye beſeten en gepoſſedeert / te weten / de Onder„danen van den voorſz Heer Coninck / en ſullen niet bevaren en traffiqueren in de „Havenen ende plaetſen de welcke gehouden werden by de voornoemde Heeren „Staten / noch oock de Onderdanen van de voornoemde Heeren Staten in die „gene / de welcke gehouden worden by den gemelten Heer Coninck ende onder de „plaetſen die de voorſz Heeren Staten zijn beſittende / ſullen mede begrepen weſen „die plaetſen die de Portugheſen 't ſedert den Jare 1641. in Braſilien van de „voorſz Heeren Staten hebben genomen / als mede alle andere plaetſen die de ſel„ve tegenwoordigh beſitten / ſo lange als die onder de Portugheſen ſullen zijn / ſon„der dat het voorgaende artyckul ſal mogen derogeren aen den Inhoudt van dit „tegenwoordige.

14. „De Rivieren de Schelde, als mede de Canalen van 't Zas, Zwijn, ende an„dere Zee-gaten daer op reſponderende / ſullen van de zyde van de Heeren Sta„ten geſloten worden gehouden.

15. „De Schepen ende goederen komende in ende uyt de Havens van Vlaen„deren reſpective / ſullen met alle ſoodanige Impoſitien / ende andere laſten by „den voorſz Heer Coninck moeten beſwaert worden ende blijven / als de goede„ren de Schelde, ende de andere Canalen in het boven-ſtaende artyckul begrepen / „in 't op ende afgaen reſpective beſwaert worden / ende ſal hier na geconvenieert „werden tuſſchen partyen weder-zyts / over den voet van de voorſz eſgale be„laſtinghe.

65. „Aengaende de kleyne Forten omtrent Sluys / is geaccordeert / dat ſullen „gedemanteleert aen de zyde van den Coninck / op conditie van het reciproce aen „de zyde van de voorſz Heeren Staten / waer over men ſich ſal verdragen. Was „getecken't / El Conde de Penneranda, Fr. Ioſeph Ertsbiſſchop van Camerick, A. „Brun, Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, — — „F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Ende om nochtans oock aen de Heeren Franſchen te geven behoorlijck contentement: ſoo hebben ſy gedaen deſe naevolgende verklaringe:

„Wy Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van de Staten „Generael der Vereenichde Nederlanden / verklaren / dat volgens het Tractaet „van den 1 Martii 1644. opgericht tuſſchen den Coninck van Vranckrijck / en „de de voorſz Heeren Staten / is onderlinge Verbinteniſſe van niet te ſlupten „eenich Tractaet met den Coninck van Spaignen / als geſamentlijck ende met „gemeen Conſent, en dat over ſulcx Onſe meyninge is / dat de artyckulen ver„dragen / ende ondertecken't met de Heeren Ambaſſadeurs Extraordinaris ende „Plenipotentiarisen des Coninckx van Spaignen / geen effect ſullen hebben van „eenl Tractaet / ten ſy Vranckrijck hebbe contentement / in conformitept van „'t voorſz. Tractaet van den 1 Martii 1644. ende dat wy deſe declaratie houden „als geinſereert in de voorſz. artyckulen met de voorſz. Heeren Ambaſſadeurs „Extraordinaris en Plenipotentiarisen des Coninex van Spanjen / verkla„ren ende getecken't / en van gelijcke waerde als de voorſz artyckulen. Gedaen „tot Munſter den 8 January 1647. getecken't Bartolt van Gent, Iohan van Ma„theneſſe, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Hoe verſche boden-ſtreecken verſcheyden haer voorgaende beroepinge de Heeren Plenipotentiarien hebben genomen / blijckt uyt volgende haer by ſelfs gedaene: als dat ſy by monde ende haer hart ende bitter tegen die van deſen Staet geholdert ende opgegeven hadden met allerhande beſchuldigingen ende diergelijcken.

DE Plenipotentiariſen en Volmachtighden van Vranckrijck, geſien hebbende dat mijn Heeren de Volmachtighden der vereenighde Nederlanden, ſedert de weerkeeringh van mijn Heeren hun Collegen en Ampt-genoten in geduerige conferentien en geſpreck met de Volmachtighden van Spanjen hebben geweeſt, daer af de genen van Vranckrijck geen kennis hebben gehadt, en daer af ſedert in ſoo langh een tijt niet meer dan eenmael tot hem geſproken heeft geweeſt, ſchoon de geſeyde conferentien dickwils in een ſelve dagh hervat zyn geweeſt, zyn verplicht (te meer dewyl de geſeyde Volmachtighden van Vranckrijck verſtaen hebben dat alle de punten van het Tractaet tuſſchen Spanjen en mijn Heeren de Staten by na op een of twee vereffent en beſlecht zyn) om hun plicht te voldoen, en tot hun ontlaſtingh by de Koningh hun Meeſter, de geſeyde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten te bidden, volgens d'uytgedruckte woorden van 't Tractaet in 't Jaer 1644. gemaeckt, de ſtant, daer in hun handelingh met Spanjen ſtaet, aen hen t'openbaren, en ondertuſſchen *haer in ſchorſſingh te houden*, ſonder verder te gaen, tot dat die van Vranckrijck oock gevordert is, en *pari paſſu*, of met gelijcke tred magh gaen, volgens d'inhoud van 't geſeyde Tractaet; vermits de geſeyde Heeren Plenipotentiariſen of Volmachtighden van mijn Heeren de Staten beter, dan yemant, weten dat de handelingh van Vranckrijck, die ſedert lange tijt in hun handen geweeſt heeft, en noch is, *nieuwelijcks is begonnen*, en dat het weſentlijcke punt, en het fondament daer af altijt geweeſt heeft, *dat men niets van 't geen, 't welck in deſe Oorlogh den Catholycken Koningh afgenomen is, weer-geven ſal*, 't en waer dat hy aen Vranckrijck voldoeningh van 't geen wilde geven, 't welck ſyn Voorſaten in de voorgaende Oorlogen haer afgenomen hebben. Dit niet tegenſtaende hebben mijn Heeren de Volmachtighden van Spanjen in deſe dagen aen veel Perſonen van Staet doen verſtaen, dat ſy niet konnen conſenteren en inwilligen, dat *Piombino en Porto Langone* aen Vranckrijck blijven, oock niet dat *Charlemont, Philippeville en Marienburgh* aen het Biſchdom, en aen de Staet van Luyck gereſtitueert, en weer overgelevert worden, en oock niet dat het *Graeffſchap van Arteis*, behalven *Sint Omer, Arien en La Baſſée*, aen de Koningh wort gelaten; behalven noch veel andere ſwarigheden, ſpruytende uyt de Tractaten van *Mouſſon*, en van *Queiraſque*, de Bruyt-ſchat van *d'Infante Cathatina*, de ſaeck van *de Hartogh van Atria*, een Treves of Beſtant in *Portugal*, d'uytſluytingh van *Hartogh Karel*, en andere diergelijcke dingen, die ſoo groot en veel in getal, en van ſoodanige importantie en belangh zyn, dat men reden heeft om te ſeggen dat het Tractaet en de handelingh van Vranckrijck niet alleenlijck vertraecht en achtergelaten is (zynde alree meer dan vijfthien dagen geleden dat de Spanjaerden ſulcke ſchriftelijck verklaert hebben aen de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten, die nochtans niet dienſtigh hebben geoordeelt advys daer af aen de Volmachtighden van Vranckrijck te geven) maer oock op 't punt ſtaet van gebroken te worden. Wyders, de ſelve Plenipotentiariſen en Volmachtighden van Spanjen maken hier over al bekent, dat ſy, omtrent acht dagen geleden, een geſchrift aen de Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten hebben gegeven, aengaende de handelingh van Vranckrijck, daer af nochtans tot noch toe niets aen de Volmachtighden van Vranckrijck geopenbaert is, ſonder dat ſy d'oorſaeck konnen weten, om de welcke men u ſoo langh uytſtelt een ſaeck aen hen te vertonen,

die

die hen aengaet, en die alleenlijck voor d'intereſten van Vranckrijck is. Sy bidden dienhalven de geſeyde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten aen hen ſchrifftelijcke verklaringh van 't voor-verhaelde te geven, ghelijck zy van ware en getrouwe vrienden hebben te verwachten. En zy verſoecken ondertuſſchen ernſtelijck dat, uyt kracht der Tractaten, die formelijck tot ſchorſſingh van de handelingh verplichten, als d'een der Bont-genoten van d'ander daer toe verſocht wort, zy believen ſtille te ſtaen met de ſaeck, ſoo verre als zy die met de gemeene vyanden gebracht hebben, en niet verder voort te gaen, en gelijck de geſeyde Volmachtighden van Vranckrijck, die, na dat zy achtien maenden de komſt der Volmachtighden van mijn Heeren de Staten in deſe vergaderingh hadden verwacht, ſonder eenighſins te willen luyſteren naer eenigen der Propoſitien of voorſtellingen, die mijn Heeren de Mediatores en Middelaers dickwils van wegen Spanjen aen hen hebben willen doen, ſedert deſe tijt altijt aengeboden hebben hun handelingh ſoo dickwils te ſchorſſen, als de geſeyde Heeren Volmachtighden der vereenighde Nederlanden ſulcks ſouden begeeren: in voegen dat de Volmachtighden van Vranckrijck voorgenoemt pretenderen dat de weygeringh van ghelijcke ſchorſſingh *een contraventie en overtredingh van 's overdrags zou zijn.* Gedaen te Munſter, op d'acht-en-twintighſte van December 1646.

Al dit voor-verhaelde met levendige ſtem vertoont zynde door de Plenipotentiariſen van Vranckrijck aen de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten, ſonder andere uytwerckingh voorgebracht te hebben, als dat zy ſich gehaeſt hebben om met de Spanjaerden te ſluyten, en ſonder ſchroom in de volgende dagh advys daer af aen de Volmachtighden van Vranckrijck te geven, ſoo is dit by geſchrift geſtelt, om aen hen gelevert te worden. Maer alſoo op de klachten der geſeyde Volmachtighden, en op d'inſtantien, die zy herhaelden, dat d'Ambaſſadeurs der Vereenighde Nederlanden het ten minſten daer by ſouden laten; nae dat zy ſoo haeſtigh hadden gewedt, tot nadeel van d'Alliantie en 't verbont, zy aenboden *acht of thien* dagen te ſchorſſen, en van de zyde van Vranckrijck geinſiſteert en aengehouden wiert dat de ſchorſſingh niet bepaelt behoorde te zyn, dan tot aen de rijt, in de welck de handelingh van Vranckrijck in een ſelve ſtaet zou zyn, als die van de geſeyde Nederlanden, gelijck klarelijck geſeyt is in 't derde en vierde Artijckel van 't Tractaet, in 't jaer van ſeſſentien-honderd vier-en-veertigh gemaeckt, of ten uyterſte tot dat mijn Heer *de Graef van Servient* de ſaeck aen mijn Heeren de Staten vertoont, en antwoort daer op gekregen zal hebben; ſoo hebben alle hun Volmachtighden ſulcks eendrachtelijck, ſonder eenige tegenſeggingh, geconſenteert. Men heeft aen hen gevraeght of zy dienſtigh oordeelden dat het geſchrift in hun handen gelevert wiert; daer op zy betuyghden dat ſulcks niet noodſakelijck was, om dat, ſeyden zy, men verdragen was. De Volmachtighden van Vranckrijck waren hier mee te vreden, en de gezeyde Heer Graef van *Servient* vertrock terſtont op deſe verſekeringh. Maer alſoo men geen uytwerckingh daer af ſiet, en dat in tegendeel, de geſeyde Heeren Volmachtighden der vereenighde Nederlanden volkomentlijck aen de Plenipotentiariſen van Vranckrijck hebben verklaert, dat zy ghelint waren ten eynde van thien dagen alle hun artyckelen met de Spanjaerden te teeckenen, doch dat dit *in verſcheyde Papieren* zou gedaen worden, als of deſe formaliteyt belette dat het reelijck een Tractaet van Vrede was, en dat men hen, ſchoon geparft aen 't verbont, en hun eyge woort t'onderhouden, en na te komen, nimmer heeft konnen doen reſolveren en beſluyten *d'orders van hun Meeſters* te verwachten, 't welck niet langer dan vier of vijf dagen kan tarderen en vertragen, ja ſo verre, dat, toen de Volmachtighden van Vranckrijck geconſenteert hadden, dat zy deſe deliberatie en beradingh tot op een andere tijt

zouden

zouden uytſtellen, gelijck ſy ſich gelieten te willen doen, zy gewergert hebben aen de Plenipotentiariſen van Vranckrijck te verſekeren dat ſy ondertuſſchen de geſeyde Artyckulen niet ſouden tekenen; ſo verklaren d'Ambaſſadeurs en volmachtigden des Koninck, *dat ſy ſich formelijck ſtellen*, van wegen ſijn Majeſteyt, tegen de geſeyde ſignature en tekening, dat ſy die nemen *voor een infractie en Breking der Tractaten*, met mijn Heeren de Staten gemaeckt, en door hen geratificeert, en dat ſy proteſteren en betuygen *tegen de autheurs en acnbeffers van een alſo en handel, ſo ſtrijdig tegen de openbare trou, en tegen alle ſoorte van reden en betaemelijckheyt, en dat de quade gevolgen, die daer uyt ſouden kommen voortkomen, hen moeten aengetogen worden*: 't welck ſy verplicht zyn te doen, om uyt alle hun vermogen het begin van onteeniging en, tweedracht te beletten, en by gebreck van dit, om ſich t'ontlaſten by ſijn Majeſteyt, en by geheel Vranckrijck, dat niet ſou konnen gelooven, ſo de tegenwoordige oppoſitie en proteſtatie ſulcks niet beveſtigden dat in een ſaeck, in de welcke niets anders gelegen is, dan aen de vyandt eenige ſecrete beloften te houden, of te vervullen de Tractaten die plichtelijck en ſolemnelijck met een oud vrient gemaeckt zijn, de Spanjaerden maer macht gehadt hebben op de volmachtigden der geſeyde Heeren Staten, om hen t'engageren en belemmeren in een manquement en faling, dan de Plenipotentiariſen van Vranckrijck gehadt hebben om d'uytvoering en nakoming der Tractaten te verwerven.

Noch is te conſidereren en aen te mercken dat deſe handel een merckelijcke vertraging en verachtering in d'algemeene Vrede veroorſaeckt, onder ſchijn van haer te vorderen, namelijck hier in dat het de begeerte, die de Spanjaerden niet verlaten konden, voed, van een afgeſcheyde Vrede te maken en gevaerlijck d'ydelheyt van een hoop te queken, ſonder de welcke al overlang alle ſaken van alle zyden beſlecht ſouden zyn, en gelijck men klaerlijck ſiet door 't beleyt der geſeyde Heeren Spanjaerden, die ſonder ophouden de geſeyde Heeren Volmachtigden der vereenigde Nederlanden parſſen tot d'artyckulen daer in ſy verdragen zyn, dat is het geheel Tractaet, te tekenen, ſy beklagen ſich grootelijcks van een uytſtel en verwijling, die zy aen de Plenipotentiariſſen van Vranckrijck hebben toegeſtaen, en verſlijten dus in klachten en ſollicitatien, verre vervreemt van alle gevoelen van Vrede, de tien dagen, daer af queſtie is, ſonder een uur daer af in de differenten en verſchillen, die tuſſchen de twee Kroonen zijn, beſteed te hebben, ſchoon ſy al ſedert drie weken antwoort ſchuldigh zyn op de leſte reſolutien en beſluytingen, die de volmagtigden van Vranckrijck aen hen hebben doen communiceren, en op ſéven of acht der voornaemſte Artykelen van 't Tractaet, die in een ſelve tijt aen hen gelevert zyn. Indien, na ſodanig een bewijs van 't deſſein, dat ſy hebben, van apart en affcheydelijck te handelen, de geſeyde Heeren Volmachtigden der vereenigde Nederlanden ſich contenteren en vernoeghen met eenige dagen onnuttelijck gedifferéert en vertoeft te hebben, (dewyl deſe tijt niet gedient heeft, noch om d'intentie van hun meeſters te weten, noch om de handeling van Vranckrijck alleenlijck aen te roeren) *ſo ſal dit ſyn openbaerlijck breken de verbintenis en dependentien die reciprokelijck behoort te zijn* tuſſchen de twee Tractaten en handelingen, en ſekerlijck beletten dat de Spanjaerden over al Vrede maken. Daer, in tegendeel, indien zy aen de geſeyde Spanjaerden willen verklaren (gelijck zy door het ſelve Tractaet van 't Iaer ſeſtien-hondert vier-en-veertig daer toe verplicht zijn) dat ſy hun Artyckulen niet ſullen tekenen voor dat dien van Vranckrijck ook zyn in ſtaet van getekent te worden, alle dingen ſonder uytſtel beſlecht ſullen worden met gemeene ſatisfactie en vernoeging, te meer dewijl in dit geval, hoewel de Volmachtigden van Spanjen ſedert ſo lange tijt daer in niets gedaen heb-

hebben de Plenipotentiarisen van Vranckrijck aenbieden binnen vierentwintigh uren een project en bewerp van de geheele handel in hun handen te leveren, op dat meer vaerdiglijcker daer in verdragen mag.

Copy van 't derde en vierde Artyckel van 't Tractaet gemaeckt tuſſchen Vranckrijck, en mijn Heeren de Staten Generael der vereenigde Nederlanden, in 't Jaer ſeſtien hondert vier-en-veertigh.

3. Men ſal niet mogen ſluyten eenig Tractaet, dan *geſamentlijck* en met *gemeene toeſtemming*; en Vranckrijck, en de Staet der Vereenigde Nederlanden zullen oock hun Handeling met de Spanjaerden, *d'een niet meer dan d'ander*, mogen vorderen.

4. En op dat de Vyanden de hoop verlieſen om de Intereſten van Vranckrijck van d'Intereſten der vereenigde Nederlanden te ſcheyden, met het Tractaet van d'een te vervorderen, en dat van d'ander te retarderen en achterwaerts te houden, ſo ſullen de geſeyde Plenipotentiariſen of volmachtigden reſpectivelijck verplicht zijn, ſo dickwils als zy daer toe verſocht ſullen weſen, aen de Miniſters en bedieners van Spanjen te verklaren, datter onderlinge obligatie en verbintenis is, van niet te ſluyten, dan gezamentlijck, en met gemeene toeſtemming, en oock d'een handeling niet meer dan d'ander te vorderen.

Gelevert aen mijn Heeren de volmachtigden der vereenigde Nederlanden, de ſevende van Januarius 1647.

Des anderen daechs gaven ſy wederom dit volgende over.

De Plenipotentiariſen of volmachtigden van Vranckrijck hebben ſoo groote begeerte om goede intelligentie en vrientſchap t'onderhouden, en altijt eendrachtelijck te handelen met mijn Heeren de volmagtigden van de Staet der vereenigde Nederlanden, en willen van hun zyde tot dit eynde ſoo veel dingen doen, ja boven al 't geen, dat men van hen kan begeren, dat niet tegenſtaende de groote ongelijckheyt, die 'er ſal zijn tuſſchen twee handelingen, die *pari paſſu*, met gelijcke tred, behooren beleydt te worden, ſy echter bewilligen dat de geſeyde Heeren volmachtigden der vereenigde Nederlanden tekenen met de Plenipotentiariſen van Spanjen *in verſcheyde papieren*, en in verſcheyde datums d'achtenſeventig Artijkelen van Vrede daer in ſy geſamentlijck verdragen zyn, behoudens dat'er ten minſten *een* ſy geteeckent, of alleenlijck gearreſteert in de forme, en in de woorden, dat het tuſſchen de twee Kroonen moet blyven, 't welck is *due van de Conqueſten*.

En om noch vorder aen hun zijde te gaen, en tot een over maet van gevoegſaemheyt en toeſtemming in al de ſentimens en gevoelens der geſeyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten, indien deſe voorgaende aenbieding, die ſo redelijck, en door hen met ſoo vreedſaem een geeſt gemaeckt is, geen plaets kan hebben, ſo verſoeken zy ten uytterſte dat d'acht-en-ſeventig Artykelen met deſe conditie en voorwaerde getekent ſullen worden, *dat ſy van geen effect, en vruchteloos ſullen zyn, en geen verplichting ſullen maken, ſo de handelinge met Vranckrijck oock niet geſlooten word*; en dat deſe conditie met uytgedrukte woorden *geinſereert* en ingevoegt ſal worden in al de Papieren, inhoudende d'Artyckulen, die door de geſeyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten getekent ſullen worden.

Na deſe expedient en middel, in welcks plaets de Plenipotentiariſen van Vranckrijck geen ander ſullen aennemen ſoo de volmachtigden van mijn Heeren de Staten noch ſwarigheyt daer in vinden, of ſo ſy ſich door de Spanjaerden laten perſuaderen en over reden, dat het genoech ſal zijn de geſeyde Clauſe en Conditie in een *papier*,

afgeſcheyden van de geſeyde Artyckelen van Vrede, en *inloco Peregrino*, of buytenplaets te ſtellen, daer het niet anders, dan heel onnut en belachelijck kan zijn, ſoo ſal dit een leſte proef en bewys zijn van de *quade Correſpondentie* der geſeyde Heeren Volmachtigden der vereenigde Nederlanden met de Plenipotentiariſen van de Koning, en van 't voornemen, 't welck de Spanjaerden wel klarelijck openbaren, van *diviſie en verdeeling onder de Bontgenoten* te werpen, in 't welck ſy niet ſullen perſiſteren en voortvaren, ſonder de byſtant en aenhang, die zy onder de geſeyde Heeren Volmachtigden der vereenigde Nederlanden hier in ſullen vinden, dat ſy, na dat ſy aen de Plenipotentiariſen des Konings al 't geen hebben geweygert, dat ſy ſoo gerechtelijck hebben verſocht, tot executie en volvoering van 't verbont, noch weygeren, in de ſelve acte en handelingh, daer door ſy van al hun intereſten met de gemeene vyant overtreden, eer dat 'er een eenig Artykel met Vranckrijk gedetermineert en beſlecht is, te verklaren dat de dingen, daer in ſy verdragen zijn, vruchteloos ſullen zijn, en geen wercking hebben, dan als de differenten en verſchillen tuſſchen de twee Kroonen oock beſlecht en geeffent ſullen zijn.

De weygering, van ſodanig een verklaring, die geen inbeeldelijcke prejuditie en nadeel aen de Staet der vereenigde Nederlanden kan veroorſaken, zijn ſo na aen een dadelijcke en *openbare defectie* en afwijckinge, dat de gezeyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten gebeden worden wel daer op te willen dencken. Gedaen te Munſter, d'achtſte van Januarius, 1647.

Aen de Heeren Franſche / gelijck geſept is / was beſloſt acht a tien dagen ſtil te ſtaen met de tepckening; daer mede men meende dat ſy haer ſouden hebben vergenoucht. Maer geenſints; als wel vooꝛſiende dat naer verloop van dien tijdt ſy met de tepckeningh ſouden vooꝛtvaren / om dan de tepckeningh of effectibelijcker te beletten of wel vꝛuchteloos te maecken / ſoo is de Heer Graef van Servient den leſten December van Munſter getogen. Hy was den 6 January tot Leyden / ende dede den achtſte ſyn entree publique in den Hage / gereſcontreert ende ingehaelt deur de Heeren Roorda, ende Mulart, in plaets van S. H. Prince Wilhelm; die ſich vooꝛt aen exemteerde van te doen ſoodanige receptie; meer ſmakende na een Maiſtre de Ceremonien / als beramelijck aen een Pꝛince.

Het geruchte gingh dat hy quam pꝛeſenteren een Subſidie van veel Millioenen; ende Satiſfactie vooꝛt den Churfurſt van Bꝛandenburgh / op conditie / ſoo men den Oorlogh continueerde.

Maer om ſoodane geruchten (die hy wel dacht hem te ſullen hatigh maken) te diſſiperen: verklaerde in ſyne diſcourſen over tafel / dat hy geen laſt hadde een vooꝛt van de Churfurſt van Bꝛandenburgh te ſpꝛeken / dat hy oock noch Subſidie pꝛeſenteren / noch Campaigne urgeren / maer alleen de Ligue Garantie pꝛoponeꝛē ſoude: Doch wat ſyn aenbꝛenge en handelinge is geweeſt / ſal hier na bipcken.

't Eerſt daer ſich de Heer Grave van Servient aenſtiet was de komſte van den Raedt ende Greffier van de Finantien van den Koninck van Spanjen Philippe le Roy geſonden met bꝛieven van credentie upt Bꝛuſſel / niet alleen aen haer Ho. Mog. maer oock aen S. H. den overleden Pꝛince van Oranjen / ende aen Mevꝛouwe de Pꝛinceſſe / want den Spaenſchen viel het verdꝛietig / ende conſidereerden dat de Franſche geduprigh ende alleen alhier in den Hage acces hadden / ende ſoodanige Impꝛeſſien gaven / waer deur deſe Staet ſeer pꝛecips bleef gehecht aen de Franſche / ende tꝛeden ſtadtſche ende vꝛeemde Intereſten; houdende oock de ſelve in onwetenheyt van 't gepaſſeerde tot Munſter in het ſtuck der interpoſitien. Om dan

haer

haer Ho. Mo. van ſulck alles te onderrichten / ende voorts te perſuaderen de ſincere intentien der Spaenſche tot beſlupt: Soo hebben ſy goet geacht pemant herwaerts te ſenden. Maer de ſwarighept was hoe men't ſelde doen ſoude / door dien men vermoepde / dat men hier ſulck vernemende / terſtont gelijck te boren den Perſoon ende de ſaecke ſoude vervoperen naer Munſter / om waer tegen te verſien / ſoo wiert den 15 Octobris 1646. verſocht Paſpoort voor den voorſz Raedt ende Greffier Philippe le Roy / onder den tytel van te willen komen tracteren oder 't ſtuck van redemptien van eenige verkochte ende verpande Heerlickheden ende Domeynen van den ſelven Koninck / mitſgaders raekende eenige publijcke ende particuliere affairen. Op dit Paſpoort / ende ſpecialijck ſteunende op de clauſule van publycke affairen, hy in 't begin van January in den Hage gekomen zynde / ende ſich aengevende / heeft bevonden de ſake niet te zyn ſonder ſwarighept. De relatie daer van is als volght.

Den 7 January 1647. heeft de Heere Veth / doenmael ter Vergaderinge preſiderende hare Ho. Mo. voor gedragen / dat de gemelde Heer van Kabels op ſpeciael Paſpoort van deſen Staet / in dato ende geconcedeert den 15 October leſtleden uyt Brabant alhier aengekomen zynde / door den Solliciteur Craeck aen hem Heere Preſiderende / hadde doen preſenteren den brief van Credentie die aen haer Ho. Mog. was luydende / oock daer beneffens by monde laten verſoecken Commiſſarisen / om aen de ſelve openinge te doen aen ſyn aenbrengen / dan dat hy Heere Preſiderende ſwarighept hadde gemaeckt om de ſelve brieven van Credentie / ſonder voorgaende kennisſe ende ſpeciale ordre van hare Ho. Mog. oder te nemen; Ende zynde ter generalitept daer op gedelibereert / is goet gevonden en verſtaen / dat de voorſz brieven van Credentie aengenomen ende ter Vergaderinge gheleſen ſouden worden / om als dan op het voordere verſoeck wyders te diſponeren / gelijck men ten meeſten dienſte van den Lande bevinden ſoude te behooren.

Vervolgens / noch ſtaende de Vergaderinge / wiert den voorſz Brief van Credentie in-gedient / ende geleſen: luydende als volght.

MYN HEEREN,

De Raetsheer en Griffier, Philippe le Roy, Surintendent der contributien naer de ſyde van Vranckrijck, derwaerts gaende, om van de ſaken te handelen, om de welken ghy paſſe-port aen hem hebt gegeven, ſo heeft my goet gedacht hem te belaſten aen u eenige dingen te vertoonen, die tot het gemeene nut ſtrecken. Dieshalven bid ick u hem te willen hooren, en in 't geen, dat hy tot u ſeggen ſal, volkomen geloof en vertrouwen te geven; blyvende altijt, uyt alle mijn affectie.

Mijn Heeren, uw' ootmoedige dienaer. Uyt Bruſſel 28 December, 1646.

El Marquis DE CASTEL RODRIGO.

't Opſchrift was

AEN MYN HEEREN.

Mijn Heeren de Staten Generael der vereenigde Nederlanden. Ende was den brief gecachetteert met het Cachet van den ſelven Marquis.

Ende terwylen wy hier boven hebben vermaen gedaen van noch andere twee brieven van credentie aen ſyne ende hare Hoocheden reſpective geexhibeert, ſoo volgen de ſelve mede hier naer.

MYN HEER,

BY gelegentheyt van de passeport, die mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden veraccordeert en toeghestaen hebben aen de Raetsheer en Griffier, Philippe le Roy, om sich derwaerts te voegen, en daer van de saken te handelen, van de welcken de geseyde passeport verhaelt, so heb ick hem belast u de handen van mijnent wegen te kussen, en aen u eenige dingen te communiceren, die de gemeene welstant aengaen, die hy oock aen de geseyde Heeren Staten sal vertoonen. Dieshalven bid ick u hem te willen hooren, en in 't geen, 't welck hy tot u seggen sal, volkomen geloof en vertrouwen aen hem te geven, blyvende altijt,

Mijn Heer, uw ootmoedigste dienaer. Uyt Brussel, 28 December, 1646.

El Marquis DE CASTEL RODRIGO

't Opschrift was

AEN MYN HEER.

Mijn Heer de Prince van Oranjen. Ende was den brief gecachetteert met het Cachet van den voorsz Marquis.

MEVROU,

BY gelegentheyt dat ick derwaerts heb gesonden de Raetsheer en Griffier Philippe le Roy, soo heb ick aen hem belast u van mynent wegen de handen te kussen, en my t'ontbieden de goede tijding, die ick begeer, van uw gesontheyt, die ick u bid aen hem te verklaren, en 't geen, 't welck hy meer aen u sal seggen, volkomen geloof en vertrouwen te geven, en altijt my te gelooven,

Mevrou, uw ootmoedigste dienaer. Uyt Brussel dese 25, Ianuarius 1646.

El Marquis DE CASTEL RODRIGO.

't Opschrift was

AEN MEVROU

Mevrou de Prnicesse van Oranje. Ende was den brief gecachetteert met het Cachet van den voorsz Marquis.

Ingevolge van den eersten brief soo hebben haer Ho. Mog. gecommitteert de Heeren Capelle tho Ryssel, Huygens, Reuyl, Schaep, Schagen, van der Nisse, Vosbergen, Renswoude, van der Holck, Roorda, Mulart, Beecke ende Eyben; om den opgemelden Philippe le Roy, dien namiddach ten vijf uyren / te hooren ende daer van rapport te doen.

De Gecommitteerde by een ende geseten zijnde / wiert by twee van de hunne aen de deure van de Kamer ingehaelt / ende aen de taeffel tusschen Zeelandt ende Vrieslandt mede neder geset. Waer naer hy by monde gedaen ende namaels in geschrifte heeft over gegeven dese Propositie ofte Memorie relatif op het (also ghenaemt) waerachtig verhael; doch naderhant by de Fransche in hunne Memorien genaemt het geschrifte van Philippe le Roy / apparent omme door het woordeken waerachtich, niet te confonderen hun tegen-seggen op 't selve: luydende de voorsz propositie ende verhael als volght.

HOOCH MOGENDE HEEREN.

PHilippe le Roy Heere van Ravels / Raedt van de Finantien van den Coninck van Spaignen ende Griffier der selver reka. op gisteren de eere gehadt hebbende

„bende van gehoort te zijn geweest by de Heeren Gecommitteerde van uwe Ho. „Mo. volgens de Brieven van credentie van sijne Excell. den Marquis de Castel „Rodrigo aen de selve te voorens opergelevert; Ende versocht zijnde omme het „gene mondelinge aldaer is voorgedragen te stellen by geschrifte / seght met alle „eerbiedinge aen uwe Ho. Mog. in substantie / gerelateert te hebben ende sijne „Commissie geweest te zijn / om de selve op het alder-vriendelijckste te begroeten „van wegen de voorsz Heere Marquis voer de oprechticheyt mette welcke dese- „de bebondt dat by u Ho. Mog. voor hunne Heeren Plenipotent. in de Munster- „sche handelinge tot noch toe is gheprocedeert geweest; dat sulcx oock voorsaecke is „geweest van aen de selve gheheelijck herouwt ende gerenuncieert te hebben de Me- „diatie van 't gene tusschen Spaignen ende Vranckrijck te adjusteren stont; En- „de al hoewel aen dese by dien weghe toegestaen zijn conditien ende voordeelen de „welcke sonder hunne soo wijse Interpositie nimmermeer aen Vranckrijck en „souden hebben connen worden geacchoordeert / soo nochtans en heeft Vranckrijck „sich daer mede tot noch toe niet willen genougen / maer telcken de saecke met „nieuwe hepschen geinvolueert ende beswaert: tot watter ende; wort gelooft dat „sulcx aen de hooge wyshept van uwe Ho. Mo. niet en is verborgen. Ende op dat „de selve grondelijck souden mogen weten wat het al is dat door de Mediatie van „de voorsz Heeren Plenipotentiarisen van uwe Ho. Mog. van wegen de Heeren „Plenipotentiarisen van Spaignen aen de Heeren Plenipotentiarisen van „Vranckrijck is toeghestaen / soo heeft de voorsz. Heere van Rabels aen uwe „Hoogh Mogende als doen ter hant gestelt seker langh geschrifte / het welcke „begrijpt al 't gene dat door het selver Heeren Plenipotentiarisen Interpositie „is gepasseert: waermen presupponeert / dat alhoewel aen de selve van tijdt tot „tijt de saecke sal behoort gemaeckt hebben geweest / dat sulcx nochtans maer „sommierlijck en sal wesen geschiet / op de Instantie die door die van Vranck- „rijck aen de Heeren Plenipotentiarisen van D Hoogh Mogende is gedaen ge- „weest / van 't selve oock voor Uwe Ho. Mo. Vergaderinge Secreet te houden: „ende datse dienvolgens niet en sullen hebben gehadt die volkomen kennisse de „welcke nochtans so hoochnodigh is / also het onmogelick schijnt / dat Uwe Ho. „Mo. in sulcken gevallen niet en soude beweeghe worden omme te peysen op mid- „delen / waermede dat voorkomen soude mogen worden het gevaer ende groot pe- „rijckel daerinne dese t'samentlijcke Nederlanden door de Continuatie van dus- „danige ongestadighept der Heeren Fransche souden mogen komen te verballen: „waerinne de voorsz Heere van Rabels aen D Ho. Mo. is versoeckende dat moge „werden versien / ende dat by sulcke equitable ende redelijcke middelen als de „Vrientschap tusschen den Staet van D Ho. Mo. ende dien van Vranckrijck sal „willen lijden / als oock soo veel moorsaecken ofte de minste ombrage hebbende / van „D H. Mo. by desen weghe te provoqueren ofte het sal connen altereren hun- „ne reciproque alliantie / noch oock om eenige de minste Jalousie te veroorsaec- „ken: dan enckelijck omme door dit geschrifte aen de selve middelen te submini- „streren / waer mede D Ho. Mo. de voorsz Heeren Fransche / met alle redenen sou- „de mogen bewegen ende overwinnen; want het is met eene oprechte ende een- „voudige meyninge / ende dat de Heeren Staten soude gheinstrueert zijnen Vrede

„Waer-

Waerachtigh verhael,

VANDE

Handelinge tot Munſter, tuſſchen de Majeſteyten van Vranckrijck ende Spanjen; ſedert dat de Plenipotentiariſen vande Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden als Middelaers daerinne zijn gebruyckt.

Preſentatien van Spanjen in 't eerſte.

ALſ 't gene datmen tot den derden Septembris toe door de Middelaers van wegen van Spanjen in verſchepde Propoſitien is komen te geven aende Francopſen tot eenen Vrede / is de Stadt van Atrecht met 't gene ſy meer beſitten in 't Graefſchap van Arthoys / Landrechies in Henegouwe/ende Dampuilliers in 't Lant van Luxembourg/ende datmen niet en ſal ſien op een of twee Plaetſen meer vande gene die de Francopſen beſitten in Nederlandt / voegende by deſe preſentatie het Graefſchap Roſſellon. Ende een Beſtant van vier Jaren over de ſaechen van 't Vorſtendom van Catalonien / ende datmen 't ſtuck van Portugael ſoude achter laten / ſonder daer van inde handelinge te vermanen. Dat aengaende de ſaken van Italien / by aldien de Francopſen wederom gaven aen hunne Heeren de Plaetſen die ſy beſitten in Savoyen/ende Mantua/ſijne Koninglijcke Majeſteyt van Spanjen hun oock ſoude geven Vercelli ende Vercelles reſerverende in alles het recht vande Princeſſe Margarita/ ende van hare Dochter de Hertoginne van Mantua/ al iſt datſe de ſelve plaetſe ſoo onrecht veerdelijck beſit gelijck aen een yegelick bekent is/ ende waert ſo dat de Francopſen perſiſteerden in te willen behouden Pinarol/ dat ſijne voorſz Majeſteyt ſich ſoude conformeeren met de preſentatie gedaen van wegen ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt/ende ſo indien gebalde Vranckrijck quam te demanteleren de Fortificatien van Caſal / deſelve plaetſe ende andere wederom gevende aen hunne Heeren: Spanjen ſoude oock wederom geven Vercelli met Vercelles/ boven dien ſoude ſijne voorſz Koninckſijcke Majeſteyt over 't recht datſe heeft tot de Alſatten conſenteren inde ceſſie die ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt daer van ſoude doen aen de Kroon van Vranckrijck/ voorts de conditien moſte zijn / de ordinariſche van vriendelijcke pepſen tuſſchen de twee Kroonen. Vranckrijck wederom gevende al het gene 't ſelve voorts beſit inde Nederlanden/Borgondien/ Arthoys/ met toe-latinge van de vryen ende vremdelijcken handel/ende Peys met den Keyſer ende met de andere Vorſten van 't Rijck van Ooſtenrijck/ met de Cheurvorſten/Vorſten ende Staten van 't Rijck/ende den Hertogh van Lottringen met de andere clauſulen/ diemen gewoon is te gebruycken/ in diergelijcke Tractaten tot verſeeckeringe van de ſelve.

Antwoort van Vranckrijck in 't eerſt.

De antwoorde vande Francopſen is geweeſt perſiſterende in de extremiteyten/ gelijck ſy altoos gedaen hebben. Te weten / dat ſy begeerden te behouden al 't gene dat ſy genomen hebben in Nederlant ende Borgondien: dat voor ſo veele aengaet Catalonien / ſy ſouden conſenteren in een beſtant met Spanjen de ſaechen blijvende

hende van de eene ende d'andere zyde gelijckſe tegenwoordigh zyn/ ende daer in begrijpende Fliex/niet tegenſtaende dat het is van 't Koninckrijck van Arragon/ ende datmen oock de Stadt ende Haven van Roſas ſoude begrijpen onder de preſentatie van Roſſellon/ dat Vranckrijck ſoude conſenteren/ datmen met Portugael ſoude maecken een beſtant/ 't welck ſoude komen te eynden met het beſtant/ 't welck de Heeren Staten ſoude maecken met ſijne Koninckl. Majeſteyt van Spanjen/ datmen terſtont de perſoone van Don Duarte de Berganſa vry ſoude ſtellen/wel verſtaende dat alles ſoude moeten zijn reſerverende 't recht dat Vranckrijck pretendeert te hebben tot het Koninckrijck van Navarre. Aengaende de ſaken van Italien/Vranckrijck begeerde dat den Koninck van Spanjen ſoude wederom geven aen den Mareſchal de Vonna/ Sabionetta/ begeerden oock datmen met alle de Vorſten van Italien ſoude maecken eene Ligue in de ſelve. Tot meerder vaſtigheyt van de Vrede/ begrijpende de twee Kronen/ ſich verbindende alle t'ſamen tot het nemen der Wapenen tegen den genen die daer tegen ſoude doen: Voor ſoo veele aengaet Caſal/ ſy begeerden datmen hun andere middelen ſoude voorhouden/ ſy preſuppoſeerden te blijven met Pignerol. Ende aengaende Savoye/ ende Mantua/ ſy begeerden ſich te houden aen de voorgaende Tractaten van Queyraſco ende Mouſon, voegende daer by dat de Graubunters wederom moſten geſtelt worden inde Alliantie met Vranckrijck/ gelijck ſy waren in 't Jaer 1617. Ende dat voor ſoo veel aengaet den Hertogh van Lotteringen ſyne Koninckl. Majeſteyt van Spanjen niet en hadde anders te pretenderen/ dan ſich te obligeren dat ſy hem niet en ſoude helpen directelijck noch indirectelijck.

Hier naer volcht het tuſſchen-ſpreecken van de Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden.

De Handelinge bevindende in den voorſz Staet/ ſonder dat van de eene of van d'andere zyde pet wierde geroert/om de onwilligheyt die de Francoyſen gebruyckten/ ſoo quamen de voorſz Heeren Plenipotent. ten huyſe vande Heere Grave Penneranda den 17 September om den ſelven te vermanen/ gelijck ſy deden/ gebruyckende redenen van ſeer goede meyninge/ op dat hy tot de ruſte van 't Chriſtenrijck/ ende tot beſondentiſſe van den Staet van Nederlant ſoude bryedere openinge willen doen/ aenmerckende den tijt/ de macht ende voorſpoet vande Wapenen vande Francoyſen dat de ſelve ſich aen hen verklaert hadden/ voor hunne uyterſte reſolutie te willen blijven met alle 't gene ſy beſitten in Nederlandt/ beſtant met Catalonien voor langen tijt/ gelijckmen ſoude ſluyten met de Heeren Staten/ ende datmen ſoude ſwijgen noopende Portugael/ waer in de Francoyſen conſenteerden ter begeerte vande Heeren Staten ſelfs ſoo ſy ſeyden/ ende dat ſy oock aen de Francoyſen verklaert hadden dat ſy ſich niet de ſaecken van Portugael niet en ſoude bemoeyen. Den Heer Grave ſeyde dat hy op de ſaecke ſoude letten/ende om aen de Heeren Staten te betoonen ſyne ſincerityt ende betrouwen dat hy op hun hadde/ ende hoe verre hy begeerde te wercken met hunne goetgunſtigheyt ende de ſelve te obligeeren/ antwoorde hun 's daeghs daer naer/ gevende de ſelve volle ende abſolute Arbitrage/ om de ſaecken met de Francoyſen te vergelijcken/ 't welck de Heeren Plenipotentiariſen aenbeerden/ thoonende/ dat ſy grooteliex eſtimeerden/ ende den Grave grooten danck wiſten van ſyne

ſincerit-

ſinceriteyt anderſoecht / geſonderenlijcke [illegible] Majeſteyt met de Franckrijcſen te tractieren / ende [illegible] / hebben ende de groote vrientſchappe daer in den Coninck haer heere toedraegen / ende dan ſy opden ſtaet waren / ende daer toe ſy hun ſelven te beraden verbonden hadden / doen du ſaeken aenleyden / ende aen den Heer Graeff van Middelaers te ſien. Ende dat alſoo inde Heeren Staten Generael ſeer goede diſpoſitie was tot den Vrede / maer niet ſoo / dat niet 't gene noodſ is / de ſaecke tot ſijne perfectie ſoude gebracht worden / de welcke de Franckoyſen ſyden te beletten beſtaen / ende hier-en-tuſſchen te ſchaeren. Ende de voorſ Heeren gaven alree te verſtaen dat ſy in geender maniere en verſtonden dat hun beſtandt / en dat van Cauſionien ſoude gemaeckt worden met gelijcke formaliteyt / ſoo wel aengaende den tijdt als de wooghen / ende dat om 't ſelve te ontgaen / wel mochte gebeuren dat ſy ſouden vallen tot het maecken van eene Vrede met ſijne Koninckelijcke Majeſteyt in plaetſe van beſtandt.

Hier mede gaven de voorſ Heeren Plenipotentiarisen beginſel aen het werck / ende vertrocken dateliick (onder ander decſel) naer Oſenbrugge / alwaer dier tijt waren als de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck / waer naer wederom gekomen zijnde tot Munſter / ſy reſideerden wijde ende breedt 't gene hun alvaer was wedervaren met de Francoyſen. Ende in wat maniere ſy ſich met de ſelve hadden gedragen / om deſe Negotiatie aen te vangen / ende te beleyden / ſy wogen ſeer dat boven al 't gene de Francoyſen hadden geſept / hun groote moeyte hadde gekoſt den Tyran van Portugael upt de ſelve Negotiatie te ſlupten / ende dat naer hun opinie 't gene meer koſte verachteren de concluſie was het ſchepden Roſas van Roſſellon, ende het blijven van Don Duarte de Bergance, biddende datmen daer in gene ſwarichept ſouden willen vinden / dan dateliick een eynde maecken / in ſomme de voorſ Heeren Plenipotentiarisen gaven ſchriftelijck de artyckulen die ſy met de Francoyſen getracteert hadden / zijnde de gene die hier na volgen / ende over de welcke men van beyde zyden eens is of niet / na differenten beyſchen / antwoorden ende replicquen.

Eyndelijck heeft Spaengien geconſenteert te cederen aen Vranckrijck al 't gene 't ſelve heden daechs beſit ſoo inde Nederlanden als in het Graeffſchap van Burgondien / ende Charlois / Vranckrijck en begeerde niet te ſlupten tot dat ſoude gekomen weſen de Ratificatien / Spagnien antwoorde dat volgens de volle machten die de Miniſters van beyde de Kroonen hebben / niet van noode en was te verwachten de Ratificatien vande Koningen tot vaſtichept ende volle ſeecherheyt van 't gene datmen tracteert / om dat hunne Majeſteyt van den dach of dat tot Munſter de ſaecke by hunne Plenipotentiarisen ſal vergeleken werden / de ſelve ſullen approberen / ende van waerden houden / gelijck blijckt by den Inhoudt van hunne voorſ. volle machten / ende dat het over ſulck bevonden werdt dat om eer te komen tot het beſlupt / datmen wenſcht ende tot een ſtilleſtant van alle Vyandtſchappen / wel mochte geexcuſeert worden den tijdt diemen ſoude verleſen in het verwachten der Ratificatien / waer op Vranckrijck repliceerde ſich conformerende ingevalle datmen het ſelve ooch bede vande zijde van die van Hollandt / ende preſupponeerden / dat alvaert ſoo dat met het geeckenen vande Tractaten van beyder zyden quamen te ceſſeren alle Vyandtſchappen / dat daerom niet en ſoude laten te komen de Ratificatien / ende boven dien geobſerveert werden alle andere formaliteyten / ende die van den Eedt / gelijck geſchiet is in het Tractaet van

Verdin /

Vranckrijck / Spanjen gedroech ſich noopende dit poinct van verwachten der Ratificatien aen 't gene op de Heeren Staten ende hunne Miniſters ſal gedaen worden/ ende over ſulcx bleven beyde de partyen daer over eens.

Vranckrijck pretendeerde dat het heel Graefſchap van Roſſellon / daer in begrepen de plaetſen ende Haven van Roſas / ſoude eeuwelijck blijven aen den Koninck van Vranckrijck / ende wiert geantwoort / dat met Graefſchap van Roſſellon verſtaen wert al 't gene datter is van Pertas af tot Vranckrijck / ſonder dat opt de ſtadt Roſas heeft geweeſt een Lidtmaet toebehoorende het voorſz Graefſchap / dat daerom niet redelijck gevonden en wiert te willen de ſaken trecken upt haren natuyrlijcken ſtandt / ende de Limiten ende Palen vande Provintien te veranderen ende confonderen / ende dat over ſulcx de reden verepſte dat de Stadt van Roſas ſoude blijven / ende verſtaen werden met de reſte van het Voorſtendom van Catalonien / des niet tegenſtaende Vranckrijck perſiſteerde in ſijnen epſch / ende over ſulcx den Heere Grave van Pennaranda ſtelde dit poinct oock in het Arbitrage van de Staten / op dat alſmen alle de andere poincten aengaende den Peys ſoude adjuſteren / ſp't ſelve oock ſouden toeſtaen ende anderſints niet. Daer naer quam Vranckrijck aen/ſeggende dat Roſas hun ſoude moeten gegeven worden / met alle ſyne dependentien / waer in ſy wilden begrypen de Stadt ende Have van Cadacques / ende voorts alle 't gene datter is vande kuſte vande Zee van Roſas af tot Roſſellon toe / waer op den voorſz Heere Grave ſeyde aen de Heeren Plenipotentiariſen vande Staten/dat de Haven van Cardacques ſo treffelijck is als de Haven van Roſas, ende noch beter / ende ſo wel den eenen als den anderen ontwijffelijck zijn toe-behoorende aen het Voorſtendom van Catalonien/ſonder datſe pet gemeyns hadden met het Graefſchap van Roſſellon / dat het gene reden en was te epſchen Cadacques als dependentie ende een aenhanckſel / zijnde ſo treffelijck ja een beter Have als Roſas gelijck voorſz is ; maer dat des niet tegenſtaende daerom de Peys niet en ſal achter gelaten worden / als de Heeren Plenipotentiariſen vande Staten ſouden hun woort geven/dat hy daer aen alleen hangt/ ende over ſulcx bleve voor als nu open het poinct van Cadacques.

Vranckrijck epſchte dat tot de perpetuitept van 't gene Spanjen haer cedeerde/ ſoude moeten gemaeckt werden een Tractaet van Peys/ in het welcke men de ceſſien / ende renunciatien vande voorſz Landen ende Plaetſen ſoude begrijpen in goede forme / ende in dier voegen / datſe met alle verſeecker hept vereenight werden met de Kroone van Vranckrijck / ende men bleef eens datmen daer over volle ſatisfactie ſoude geven in den naem van Syne Majeſtept van Spanjen.

Vranckrijck begeerden / datmen voor het Voorſtendom van Catalonien ſoude maecken een Beſtant voor ſoo veel Jaren / als met Hollandt ſal gemaeckt werden / ſonder datmen nochtans het ſelve ſal ſpecificeren in het Tractaet / ende datmen het ſelve Beſtandt in Catalonien ſal onderhouden ter goeder trouwen/ ſonder te mogen doen eenige Vpandtſchappen noch practycquen ter contrarie/ waer van men ſal moeten geven volkomen verſeecher hept / adjuſterende de precautien daer toe behoorende / Spanjen antwoorde ſich gedragende heel ende al tot het Arbitrium vande Staten / aengaende den tijdt van 't Beſtandt gelijck hun met meer byſonder hept mondelijck geſept wert / dat is dat ſelve Beſtandt noch inde formaliteyt / noch in den tijdt niet en mochte weſen / gelijck dat van Hollandt. Ende dat aengaende de verſeecher hept ende de Precautien Spanjen ſich conformeerden / ende ſal procederen ter goeder trouwe ; Vranckrijck repliceerde te begeeren

ren dat dit Beſtandt van Catalonien ſoude weſen voor dertigh Jaeren / niet tegenſtaende het Tractaet van Peys met Hollandt / ende Spanjen liet het ſelve oock ter Arbitragie vande Staten / ende datmen dit poinct ſoude accoorderen alſmen over alle de andere eens ſal zijn / ende anderſints niet.

Op de ſaecken van Italien / ende van Graubunters hebben de Plenipotentiariſen van Vranckrijck ſich verklaert aen de Staten / dat den Koninck van Spanjen ſoude wederom gheven aen de Hertoge van Savoyen ende Mantua 't gene hy van hun beſit / beſonderlijck Vercelli met Vercellez. Ende dat den Koninck van Vranckrijck oock ſoude wederom gheven aen de voorſz Hertoge van Savoye ende Mantua 't gene hy beſit in Piemont / ende Montferrat / namentlijck Suſa, Abillano, het Caſteel van Churin / Crecentin, Chiuati, Berrua, Trin, ende alle andere plaetſen in het Montferrat / de ſtadt / Alot / ende Caſteel van Caſal / ende alle 't gene dat voorts toe behoort aen het voorſz Montferrat / uytgenomen alleenlijck Pignarol met ſijne dependentie / gelijck ſy geſpecificeert ſtaen in het Tractaet / gemaeckt tuſſchen Vranckrijck ende Savoyen / ende dat de voorſz reſtitutie vande eene ende andere zyde ſoude moeten ghedaen werden reciproquelijck op eenen ſelven tijdt / Spanjen ſepde alreede ghepreſentrert te hebben / ende van nieuws preſenteerde wederom te geven aen ſijne Wettige Heeren al 't gene dat het beſit inde Landen van Savoye ende Mantua / ſchijnende 't ſelve te zijn de beſte middel / om den Peys ende de ruſte van Italien te behouden. Mits dat de Francoyſen conecderen ghelijck voorſz is / diergelijcke reſtitutie van hunnen kant; Vranckrijck antwoordende / accoordeerde dat van beyde zyden ſoude gheſchieden de voorſz reſtitutie ende op eenen ſelven tijdt Pinarol met ſijne Dependentien / conſenterende dat oock ſoude gereſerveert worden de rechten vande Princeſſe Margarita. Ende alſoo zijn beyde de partyen daer over eens ghebleven; dan eenighe dagen daer na heeft Vranckrijck tegen 't gene voorſz is in het voorgaende artyckel / komen pretenderen dat de plaetſe van Caſal ſoude moeten met Garniſoen van Switzers beſet werden op den naem van den Hertog van Mantua / aen wien alleen ſy ſouden moeten doen den Eedt van getrouwicheyt / den ſelven alle Jaren vernieuwende inde tegenwoordicheyt vande Gedeputeerde van Vranckrijck ende vande Republicque van Venetien / maer onder beſoldinge vande ſelve Kroone met den Gouverneur die hedenſdaeghs daer is / ende dat als den ſelven ſoude verandert worden / dat den Hertogh van Mantua ymant van ſijn Onderzaten van Montferrat ſoude noemen met approbatie van ſyne Majeſt. van Vranckrijck / 't welck is geſept dat Caſal ſoude blyven / gelijck het hedenſdaeghs is / te weten / in handen van Vranckrijck / al iſt ſaecke dat ſy het eene andere verwe willen geven / waer mede de Republicque van Venetien oock ſoude komen te betalen een deel vande beſoldingen vande voorſz Switzers die in Caſal ſonde zijn / ende dat ſy 't ſelve begeerden om den Peys te verſeeckeren / op dat ſo wanneer Spanjen den ſelven ſoude willen breecken / vallende in eenige Landen van Vranckrijck / indien gevalle Caſal ſoude moeten blijven in handen vande Francoyſen / tot dat het differend ſoude gheſlift werden. Ende in dien gebeurde dat Vranckrijck quam te vallen in eenighe Landen van den Koninck van Spanjen / dat in ſulcken geval het Garniſoen van Caſal ontlaſt ſal zijn van ſyne Obligatie aen den Koninck van Vranckrijck / latende 't ſelve heel / ende al ter diſpoſitie van Mantua / waer in Vranckrijck oock de oog-merck heeft / om te voorkomen dat die plaetſe / ende het Lant van Montferrat niet en valle upt het Huys van Mantua inde macht van

eenigen

eenigen Prince van Oosterrijck / by Houwelijck noch by eenige andere maniere/ maer toeſich ſoude moeten verbinden den ſelven Hertogh van Mantua ende ſijne Moeder als Mombareſſe/ en dat boven dien den Paus/de Hertogen van Savoyen / Florence, Modena en Parma, en de Republicque van Venetien, Genua en Luca ſouden moeten verſocht werden om daer voor borge te willen blijven / de Plenip. van ſyne Maj. van Spanjen hebben geantwoort / dan't gene men pretendeerde aengaende Caſal, eene nieuwigheyt was geheel contrarie aen 't gene dat in het beginſel geſloten was/ dat tot meerdere vaſtigheyt van Peys van Italien beyde de Kronen ſouden reſtitueren aen hunne Wettige Heeren al't gene ſy tegenwoordigh beſitten/waer in Caſal begrepen is geweeſt/ſonder limitatie. In dier voegen dat men van wegen van Spanjen in contemplatie van den Peys toeghelaten heeft/ dat den Koninck van Vranckrijck ſoude blijven beſitten Pinarol/ volgens de preſentatie van wegen de Keyſer ghedaen / nopende de ſelve plaetſe / waer in men hadde moeten verklaren dat den Kon. van Vranckrijck preſenteerde wederom te geven aen de Prinçen die met den ſelven syn geweeſt / en noch syn geconfedereert en geallieert van het beginſel vande Oorloge af/ maer dat den Kon. van Spanjen wederom geeft aen den Hertogh van Savoyen die tegen hem den Oorlogh gevoert heeft/en metter daet noch voert/ niet te min om altijt meer en meer te betonen de ſinceriteyt / met de welcke men procedeert van wegen van ſyne Maj. men ſoude vallen tot eene vande drie naervolgende conditien / te weten / dat alle beyde de Koningen behouden 't gene ſy beſitten in Montferrat ende Piemont / tot ter tijt toe dat de Ligue gemaeckt zy tuſſchen de Prinçen van Italien / 't welck niet alleenlijck en ſal dienen tot onderhout van het Tractaet van Peys/maer ook tot ſekerheyt voor Vranckrijck / dat Caſal niet en ſal vallen in andere handen als van de Borſten van het Huys van Mantua/of wel datmen het depoſitere inde handen van den Paus/of vande Republijque van Venetien; of eyndelijck/datmen demoliere alle de Fortificatien/geprefupponeert dat in geender manieren/directe of indirecte/ inde ſelve plaetſe en ſal mogen blijven eenige dependentie / Officier / noch Oorloghs volck ter beſoldinge van eenige vande twee Kronen / niet tegenſtaende deſe preſentatien Vranckrijcks repliceerde / perſiſterende in ſyne eerſte Reſolutie/ ende ſeggende/ dat dit artyckel egeen upriſtel toe en liet ; ende ſoo gaf Spanjen het Arbitrium daer over aen de Heeren Staten / ſeggende aen de ſelve de redenen / die ſtrijden tegen de Intentie van Vranckrijck.

Vranckrijck begeerde dat de Tractaten van Queyraſco ende Mouzon ſoude geexecuteert werden / uytgenomen 't gene dat by dit tegenwoordigh Tractaet ſoude verandert werden : Spanjen ſeyde / dat in dit voorſz Tractaet moeſten begrepen werden alle de Intereſten hoe die ſouden mogen zyn tuſſchen beyde de Kronen/ ſonder dat het van noode was eenigh ander Tractaet te noemen / noch sigh daer toe te gedragen/ alſoo daer uyt ſouden konnen haper-mercken ſpruyten/die meer ſouden beletten de Concluſie die men begeert. Vranckrijck perſiſteerde / ſeggende: Dat het nootſaeckelijck was / dat men in 't Tractaet van Peys ſich refereerden tot de Tractaten van Queyraſco ende Mouzon, om de ruſte van Italien/ ende om te mainteneren 't gene geaccordeert is tuſſchen de Hertogen van Savoye ende Mantua/ende dat Vranckrijck preſenteerde aen 't Huys van Mantua te betalen / oft te aſſigneren daer men goet ſal vinden de ſomme gelts by 't ſelve tractaet van Queyraſco vermelt; en voor ſoo veel aengaet het tractaet van Mouzon, dat ſy wel wilde dat mē hun toonde 't laetſte dat te Milan met de Graubunters geadjuſteert

steert is geweest/ om te seggen het temperament dat men in dese sake soude konnen nemen. Spanjen voldede daer over / seggende; Dat aengaende het Tractaet van Queyrasco, dat Syne Koninckliycke Majesteyt voor soo vele als hare Interesten aenginck/ 't selve sal verstaen naer te volgen / dan dat Syne Majesteyt niet en mochte stipuleren 't gene de selve niet immediate aenginck / noch des te doen met reden ende koste versocht werden: Vranckrijck thoonde daer mede te vreden te zyn/ op conditie / dat noch d'eene noch d'andere Kroone en soude mogen behulpelijck zijn aen dien vande geinteresseerde Vorsten die tegen 't selve Tractaet van Queyrasco yet soude doen; ter contrarie dat se tegen den selve hunne wapenen soude ghebruycken om hem te dwingen tot d'onderhoudt van 't selve; dat / voor soo veel dat aengaet het Tractaet van Mouzon, dat de saecken soude ghestelt worden voor soo veel Spanjen en Vranckrijck aengaet / gelijck sy waren in 't jaer 1617. te weten / dat beyde de Koningen souden by de Graubunters ende inde Valtellina / de passagien hebben / ende de selve Alliantien die sy in dien tijdt hadden. Spanjen seyde wederom/ dat voor soo veel aengaet syn Meester den selven te vreden was van synen 't wegen het Tractaet van Queyrasco te executeren / ende dat het geen reden en was meer van hem te begeeren / dan dat men goet vondt / dat noch Syne Majesteyt / noch den Koninck van Vranckrijck niet en soude behulpelijck zijn aen yemant vande Vorsten die de Wapenen daerom souden willen voeren. Die van Vranckrijck antwoorden/ dat Spanjen geobligeert was te executeren het Tractaet van Queyrasco, (al ist dat sy het niet en kosten sonderen/ dewijl in 't selve niemant met volle macht van Syne Koninckliycke Majesteyt van Spanjen en hadde geintervenieert) ende so bleve Vranckrijck by syne eerste petitien; en versocht/ dat voor so veel aengaet de Graubunters/ dat men soude verklaren/ dat soo wel den eenen Koninck als den anderen/ soude hebben de vryheyt van passagien door de selve Landen / ende dat men oock soude mainteneren de authoriteyt vande oude Confederatien van Vranckrijck met de voorsz Graubunters ende Valtelinen; ende dat in alle de andere saken/ rakende de Koophandel/ Gouvernement ende accommodement tusschen de voorsz Graubunters ende Valtelinen soude plaets grijpen het Tractaet van Milanen; waer op Spanjen repeteerde het selve dat voorseyt; ende dat belangende de Graubunters / syne Majesteyt van Spanjen sich niet en soude interesseeren noch beletten aen den Koninck van Vranckrijck / het verkrijgen vande passagien die hy pretendeerde door de selve Landen / noch de onderhoudinge vande oude Confederatien; maer alsoo het een saecke was die depenteerde van de Graubunters ende Valtelinen / 't selve moeste met hun genegotieert worden: waer op Vranckrijck repliceerde / sich conformerende met 't gene Spanjen consenteerde/ nopende het Tractaet van Queyrasco, op conditie/ dat bey de Koningen sullen beloven hunne authoriteyt te gebruycken om te beletten/ of doen repareren de contraventien: ende ingevalle dat de selve niet en quamen op te houden / soo sal den Koninck van Vranckrijck mogen met syne machte behulpigh zijn dien vande Vorsten/ die geturbeert sal worden / sonder dat Spanjen sal mogen assistentie geven aen de tegen-partije / ende dat raeckende de Graubunters ende Valtelinen / om beter te kennen te geven de intentien vande eene ende de andere zyde / dat de Plenipotentiarisen van Vranckrijck / de saecke schriftelijck sullen stellen: in dese termijnen / is hedendaeghs gebleven den inhout van dit artyckel/ sonder dat men daer in voorder gepasseert is.

Vranckrijck begeerde / datter soude ghemaeckt worden een Verbondt tusschen

de

de Mogſten van Italien / tot ſeeckerheyt van al 't gene datter ſal in dit tegenwoordich Tractaet geſloten worden ; raeckende Italien / van wegen den Koninck van Spanjen is men het eens over al 't gene dat aengaen ſal de volkomen ſeeckerheyt van Italien.

Vranckrijck voeghde daer by / dat men terſtont ſoude moeten accorderen over de middelen om het voorſz Verbondt te wege te brengen / ende dat men tot dien eynde ſoude moeten tracteren met de Miniſters van de Mogſten van Italien / die te Munſter waren. Spanjen ſeyde wederom / dat den Koninck van Spanjen van ſynent wegen bereydt ende te vreden was te komen in al ſulcken Verbondt als men ſoude maecken tot ſeeckerheyt van Italien : dat aen den Koninck van Spanjen niet meer en mochte geſeyt werden / dan wel aen die gene die het aengaet / ende datmen daer van moeſte tracteren / daer ende alſo 't behoort / aengeſien dat men ſyne Majeſteyt niet anders en koſte epfferen. Vranckrijck perſiſteerde / dat om het voorſz Verbondt te maecken / van noode was / dat van wegen Spanjen de ſelve inſtantien ſoude gedaen worden by de Miniſters van de Mogſten van Italien die te Munſter zijn / gelijck Vranckrijck oock ſal doen / op dat het mach gheſloten worden. De Miniſters van Spanjen hebben wederom geſeyt / dat ſy van hunnent wegen ſich ſoude gedrupchen by die vande Mogſten van Italien / diete Munſter zijn tot het voorſz Verbont / dan ſonder daerom te laten voorts te varen met het ſluyten van het Tractaet van Veps / ende dat de reden / waerom ſy het noch niet gedaen en hadden / was / om niet te openbaren het ſecreet vande Negotie / die was loopende door de handen vande Staten / waer over de eene ende andere partye ſich verbonden hadden. Waer op die van Vranckrijck antwoorde ; dat ſy wel wilden weten / wat inſtantien datter ſoude gedaen worden van wegen Spanjen met de Miniſters van Italien / wenſchende dat het Verbondt ſoude geſchieden al eer de Ratificatie van het Tractaet van Veps / ende dat daer-en-tuſſchen den Koninck van Vranckrijck ſoude behouden de plaetſen die hy beſit in Italien / tot dat het verbondt ſoude geſloten zijn : Spanjen gedraechde ſich tot ſyne voorgaende antwoorden / ſonder daer op pet voorts te ſeggen ; maer die van Vranckrijck replicerden / datſe terſtont het voorſz Verbondt begeerden / gevende voor pretext / dat het was eene vande principaelſte ſeeckerheden tuſſchen de twee Kroonen : hier by is dit poinct gebleven / ſonder datmen daer in voorder gepaſſeert is.

Vranckrijck verſochte / dat men ſoude ſatisfactie geven aen het huys van Savoye / noopende de betalinge van het Houtwelijck-goet van wylen de Infante / Vrouwe Catharina. Spanjen antwoorde / dat dit poinct in verſchepden occaſien tuſſchen ſyne Majeſteyt van Spanjen / ende ſyne Hooghept van Savoye gedebatteert was geweeſt / ende dat om te bewyſen 't gene dat daer over gearcorderet is geweeſt / van noode was te hebben de ſtucken ende de Vroceſſen / die te Munſter niet by der handt en waren ; dan men preſenteerde van wegen ſyne Majeſteyt van Spanjen / ſatisfactie te geven vande ſommen die ſyne Hooghept ſouden juſtificeren : Vranckrijcks dies niet tegenſtaende / perſiſteerde als vooren ; daer by voegende / datmen van 't voorſz Houtwelijck-goet ſoude konnen af trecken 't gene gepretendeert wort dat men noch ſchuldigh is aen de Vrinceſſe Margarita : inder voegen dat Spanjen haer ſoude betalen : waer op geantwoort wert van wegen den Koninck van Spanjen / datmen ſich gedoochde aen 't gene voorſz is / maer die van Vranckrijck inſiſteerden wederom / ſeggende / dat ſy wel wilden dat het

terſtont betaelt ſoude woꝛden: waer op de Plenipotentiarisen vande Staten voꝛghielden/datmen het Proces ſoude konnen doen Bonnissen bp neutralesteckers / ende daer toe limiteren eenen tyꝺt / 't welck Spanjen conſenteerde / ende den termijn van een Jaer; ende datmen punctuelijck ſoude onderhouden het Bonnis/en datmen binnen dé ſelven tyꝺt ſoude ſatiſfactie geven aen de Pyncesſe Margarita/ ende hare Doehter: die van Pranckrijck hebbende tyꝺt ghenomen om pꝛeciſelijck te antwoꝛden (naer datſe daer op geconfereert hadden / metten Ambaſſadeur van Savoyen) ſepden/ datſe daer mede te vꝛeden waren / op conditie datmen ſoude boꝛge ſtellen tot verſeeckeringe van betalinge van 't gene de Rote van Romen ſoude ooꝛdeelen/ raeckende het Houwelijck-goet vande booꝛſz Infanta Catharina. Spanjen conſenteerden in het verkieſen vande Rote van Romen, maer ſonder obligatie van boꝛge te ſtellen van wegen den Koninck van Spanjen.

Pranckrijck pꝛoponeerde / datmen Juſtitie ſoude doen aen de Onderzaten vande eene ende de andere zyde / de ſelve weder ſtellende in hunne goederen ende beſonderlijck den Hertogh van Atria: men antwoꝛde van wegen den Koninck van Spanjen / dat booꝛ ſoo vele ſyne Majeſtept aen gaet / de ſelve ſonde diſponeren/ dat aen alle de Vaſalen van beyde zyden ghedaen ſoude werden volkome Juſtitie. Pranckrijck repliceerde/ juſiſterende meer tot het weder geven vande goederen van den Hertogh van Atria, in het Koninckrijck van Napels, als oock vande goederen ende pꝛeeminentien van den Hertogh van Bournonville / ende van Crop/ Pyince van Eſpinop / Grave van Egmont / ende andere / die in den ſelven ſtaet zyn / ende die ghenoemt ſullen werden booꝛ het ſlupten / oft booꝛ de Ratificatie van het Tractaet. Spanjen gedꝛaechde ſich tot 't gene geantwoꝛt hadde / nopende den Hertogh van Atria / voegende daer bp / dat alle de andere waren Vaſalen van ſyne Majeſtept van Spanjen gecondemneert bp de Juſtitie/in Crimen læſæ Majeſtatis, booꝛ het beginſel van den Ooꝛlogh tuſſchen de twee Kroonen. Pranckrijck perſiſteerde/ datmen aen alle de gene die gedient hebben op de zyde van hunne Kroon / ende booꝛ alle aen den Hertogh van Atria / ſoude ſatisfactie geven/ waert niet in alles/ ten minſten ten deele / ſeggende: datmen de booꝛſz ſatiſfactie ſoude komen gheven op de goederen die van weghen den Koninck van Spagnien gheghéven zyn geweeſt aen den Schildt-knaep van 't ſelve Huys. Ende aengaende de booꝛſz Nederlanders/ die oock in Pranckrijck gedient hebben/ ende die wederom moeten komen in hunne goederen ende dignitepten / ghelijck ghedaen is geweeſt met den Hertogh van Bourbon / bp het Tractaet van Madzit/ ende met den ouden Pyince van Eſpinop/ in't Tractaet ghemaeckt met de Staten. Spanjen antwoꝛde datmen redelijcke ſatisfactie ſoude geven aen den ghenen die den naem van Hertogh van Atria ſoude voeren/ al en waer hp noch Italiaen / noch van 't Huys van Aquavina / ende dat den Coninck van Spanjen 't ſelve ſoude determineren. Dat belangende den Hertoge van Bournonville / Pyince van Eſpinop/ Grave van Egmont/ ende andere die aen Pranckrijck ghedient hebben / ſyne Majeſtept hun wederom ſal gheven bp foꝛme van pardoen / ter inſtantie van den Koninck ende Koninginne van Pranckrijck / de goederen die in eſſe zyn / dat Pranckrijck het ſelve moeſte doen met de ghene die ſich ghevoecht hebben aen de zyde van Spanjen / ende datter weder-zyꝺts reſtitutie ſoude ghedaen woꝛden aen de Vaſalen van de eene ende andere zyde vande rechte goederen ende actien die ſy ſouden moghen hebben in

Pranck-

Vranckrijck/inde andere Landen vanden Koninck van Spanjen/in dier voegen/ datſe ſullen komen te zijn gelijck voor den Oorloge: uytgenomen de Kenten die alrede gepaſſeert zijn/dewelcke noch van de eene noch van de andere zijde en ſullen moeten gereſtitueert werden/ende men ſal van wegen Spanjen beſonderlijck nommeren den Baender-Heere van Poictiers/ Vrouwe Iſabel van Bourgondien/ Merck-Gravinne van Marvap/ ende Hertoginne van Vordevaur: den Baender-Heeren van Deep/Marck-Graef van Varambon/en den Graef van S. Amour/en andere/die ſich ſullen preſenteren voor het ſlupten van't Tractaet.

Vranckrijck repliceerde/epiſchende een naerdere Declaratie/ nopende de ſatisfactie van den Hertogh van Atria/ ende datmen de Vaſalen van Spanjen die ſich gheretireert hebben in Vranckrijck ſal reſtitueren bp wegen van het Tractaet/ ende niet bp wegen van het pardoen/ gelijck gedaen is gheweeſt bp andere voorgaende Tractaten/ latende ter electie vande ghene die ſich in Vranckrijck hebben geretireert te blijven/ daer hun beſt ſal duncken/ mits ghenietende nochtans hunne goederen. Spanjen beloofde/ dat het Proces vanden Hertogh van Atria ſoude geweſen werden binnen den ſelven termijn/ende dat ſijne Majeſteyt van Spanjen hem ſal geven eenige gepropoxtioneerde satisfactie/ gelijck ſijne Majeſteyt ſal vinden te behooren. Ende dat aengaende ſijne Vaſalen/die de protectie van Vranckrijck aengenomen hebben/nu ende aen deſelve ſal reſtituerren de goederen die noch in eſſe zijn/ gelijck gepropooneert wiert/ in dien verſtande dat van gelijcken ſal gedaen werden in faveur vande Vaſalen vanden Koninck van Vranckrijck die op de zijde van Spanjen ſullen zijn. Vranckrijck repliceerde dat aengaende den Hertogh van Atria/ terwijlen men ſoude verwachten het oordeel van Napels/ den Koninck van Spanjen ſoude moeten reſtitueeren de Domeynen van het Hups Aquavina/ die ghevolcht zijn gheweeſt aen de Kroone/ ende mitſdien ſoude den Hertogh ſich verobligeren aen ſijne Majeſteyt over te laten ſijne actien/ ſoo wanneer hp quam het Proces te winnen ſonder andere recompenſe/ dan de reſtitutie van 't Merck-Graefſchap van Vitonta. In dien ſtaet is dit punct gebleven/ ſonder datter voorder ghepaſſeert is.

Vranckrijck propooneerde ook dat de Confiſcatien repreſſaillen ende ſaken van den Koophandel ſouden gereguleert werden/ gelijck men ghewoon is te doen in alle andere Tractaten/ende in geval van eenige nieuwigheyt/dat deſelve ſouden ghedetermineert werden/ met conſent van beyde zijden/ waer mede Spanjen te vreden was/ende beyde ſeyden/datmen van nu af ſoude bewoxpen de Artijckulen/ raeckende de repreſſaillen Koophandel ende andere diergelijcke ſaken om de materie meer te vervoxderen.

Vranckrijck pretendeerde/ dat die gene die inde Tractaten ſoude moeten begrepen zijn/ſouden moeten genoemt woxden bp de eene ende andere partyen/met de machte van binnen ſes Maenden noch andere te begrijpen/ inghevalle dat beyde partyen daer in conſenteren/ waer mede Spanjen ook te vreden was.

Lottringen &c.

Vranckrijck propooneerde dat de rechten ende pretenſien ſullen weder-zijts gereſerveert werden/gelijck in het Tractaet van Verbins/beſonderlijck de pretenſien van Navarra: Spanjen ſeyde/ dat in 't ſtuck van reſervatien/ van onderrechten ende pretenſien/ men ſoude in alles houden de ſelve forme van het Tractaet van Verbins: Vranckrijk perſiſteerde te willen/datmé ſoude ſpecificeren Navarra/conſenterende nochtans dat men ſeggé ſoude dat hunne pretenſien niet en

ſoude

soude consenteren by den wegh van Wapenen / dan wel by dien van een accoort ende van vruntschap. Spanjen antwoorde / dat soo wanneer men noemde Navarra / dat men oock soude moeten noemen Borgondien / door dien dat die pretensien moesten reciproquelijck gaen / ende met alle sinceriteyt van beyde zyden: Vranckrijck repliceerde persisterende inde specifique reservatie vande Rechten op Naverra / sonder te willen consenteren in 't reciprooq van Borgondien van wegen den Kon. van Spanjen / waer op Spanjen seyde / dat men soude doen eene renuntiatie van de eene ende andere zyde / gelijck gedaen wort in het Tractaet van Vervins.

Vranckrijck en wilde niet / waer persisteerde in te willen dat men Naverra soude specificeren / sonder toe te laten dat men van wegen den Koninck van Spanjen soude specificeren Borgundien : Spanjen repliceerde / sich gedragende tot het voorseyde : Vranckrijck en begeerde niet / dan bleve by de reservatie van Naverra : consenterende nochtans dat die van Spanjen sich yet souden reserveren / daer aen niet expresselijck gerenunceert en is geweest ; waer op Spanjen repliceerde / noyt gerenunceert te hebben aen het Hertogdom van Borgondiē ; ende over sulcx 't selve te mogē reserveren / volgens 't gene dat Vranckrijck selve presenteert.

Vranckrijck begeert / dat alle Gevangenen van d'een en d'ander zyde sullen los gelaten worden / ende onder andere Don Duarte de Bergance ; ende datmen van nu af sal belooven / dat daer en tusschen de voorsz Gevangenen niet en sullen gequelt oft qualijck ghetracteert werden : Spanjen antwoorde / dat Don Duarte geen gevangenen van Oorloghe en was / dan een Vasal van den Koninck van Spanjen / op wie niemant kan recht pretenderen dan syne Majesteyt : dat des niet tegenstaende / de Peys gemaeckt zijnde / de Koninginne van Vranckrijck / ende den Koninck haren Sone sich souden mogen interponeren die hun de beste sal duncken by sijne Majest. van Spanjen / noopende de Intereste van Don Duarte : dan wat belangt de andere gevangenen van d'een en d'ander zyde / datmen daer over eens was. Vranckrijck insisteerde wederom voor Don Duarte ; waer op de Staten proponeerden / datmen hem soude stellen in handen van den Keyser / of van den Kon. van Vranckrijck / op conditie / van hem niet te laten gaen na Portugael / nochte geven eenich assistentie / directelijck of indirectelijck / aen sijnen Broeder / oft aen de Portugysen ; ende dat den Depositarius sich sal verbinden tot het onderhouden van die conditie. Spanjen / na dat het op dit poinct wijdt en breedt gedisputeert hadde / antwoorde : seggende tot bevorderinge vande Peys : ende in contemplatie van de Staten / te accorderen een vande twee voorsz middelen / te weten / van Don Duarte te laten in handen vande Keyser / oft wel van sijne Majest. van Vranckrijck / maer dattet soude moeten gedaen worden by een bysonder Tractaet / latende aen sijne Majest. van Spanjen de keure van eene vande voorsz twee middelen / met de conditie van volle versekertheyt / dat hy niet wederom na Portugal soude keeren / noch datmen eenige assistentie aen sijnen Broeder soude doen / noch aen dat Koninckrijck. Vranckrijck was daer mede niet te vreden / dan eyschte wederom de volle libertеyt van Don Duarte, ende sonder eenige conditie / consenterende dat het soude geschieden by een bysonder en secreet artyckel. In dien staet is gebleven dit punct / sonder vordere antwoorde daer op te geven van wegen Spanjen.

Vranckrijck proponeerde / datmen binnen drie Maenden soude mogen Commissarisen deputeren van beyde de zyden / om te reguleren de limiten vande plaetsen /

ſyn / die aen Vranckrijck ſullen ghegheven worden / ende om te accorderen over alle andere poincten die niet ghedecideert en ſullen worden by dit tegenwoordich Tractaet: Spanjen bleve hier over eens / ende datmen naer het Tractaet van beyde zijden ſal mogen voor d'Interpoſitie van de Staten / mangelen die plaetſen die aen de eene andere zijde beter gelegen ſullen zijn. Vranckrijck begon in ſyne Replicque wederom te ſolliciteren het poinct van Sabionetta, waer op gerepliceert wiert / dattet eene ſake was alreede geweſen by den Keyſerlijcken Raedt / die Juriſdictie hadde over de partyen / datſe geconſenteert hadde inde Rechteren / ende in het oordeel / ſulcx dat het dit Tractaet niet en raeckten.

Dit is den Staet inde welcke hedensdaegs is gebleven alle Negotiatie / ende na ſoo groote preſentatien / gelijck gedaen zijn van wegen de Koninck van Spanjen; ſoo ſiet men merckelijck dat de Francoyſen geenen Vreys begeren; en van ghelijcken ſiet men oock het luttel werckx dat ſy maecken vande Interpoſitie vande Staten / want men heeft niet alleen bevonden dat ſy in't minſte niet en cederen op der ſelver Inſtantie / dan dat ſe verworpen alle middelen die ſy voor-ghehouden hebben / hoe redelijck de ſelve zijn gheweeſt; ja ſelfs / dat ſy dickmaels weder roepen hebben 't gene ſy te voren ghеconſenteert hadden / voegende van tijdt tot tijdt wat nieuwes aen ſynne epiſtelen / ende gaende ſoecken vremde ſaecken bupten de materie / die niet en raecken d'Intereſten van d'een of d'andere Kroone / ſtellende beletſelen tot den Vreys / gelijck by exempel / de Ligue ofte Verbont van Italien / 't welck ſy begeeren gemaeckt werde eer den Vreys / ende dat ſy willen decideren de ſaecken van de Graubunters / Valtelinen / ende van die van Mantua / ſonder de Interventie vande ſelve; ende willen Spanjen obligeren tot het ſtipuleren voor vremdelinghen / ſonder macht daer over te hebben. Ter contrarien / men ſiet openbaerlijck / dat van wegen den Koninck van Spanjen niet achter ghelaten is gheweeſt om te doen blycken ſyne oprechtigheyt en ſinceriteyt; ende overſulcx is men van wegheu ſynne Majeſt. van meeninghe van niet meer te ſpreecken inde materie / verwyplen de Plenipotentiariſen die in's Graven-Hage zijn / niet en ſullen weder overghekomen zijn; alſoo het ſeecker is / dat ſoo daer eenigen wegh oft middel is om de Francoyſen te brengen tot Vreys / daer ſy ſoo grooten afbreck af hebben / ſal alleenlijck weſen / ſiende dat de Staten ſich willen adjuſteren / ende het is seecker dat de Francoyſen vreeſen dat de Staten Generael ſouden hebben particuliere relatie van alle het gene datter gepaſſeert is inde Interpoſitie van hunne Miniſters / by de welcke de Francoyſen aenghehouden hebben / dat ſy het niet en ſouden ſchryven / het welk ontwyffelijck moet zijn / om dat ſy oordelen / dat by ſo verre ſy het deden het ſelve de Staten ſoude bewegen om de Francoyſen te preſſeren / op dat ſy hun naer de reden ſoude voegen / oft ſoo ſy het weygerden / dat de Staten ſouden hun Tractaet met ſynne Majeſteyt van Spanjen ſluyten ſonder Vranckrijck / waeromme / ende om andere vele redenen / heeft den Heere Grave van Peneranda goet gevonden / dat men dit Geſchrifte / 't welck begrijpt alle 't gene datter ghepaſſeert is inde Interpoſitie vande Staten (hoe de ſelve voorghelaten is gheweeſt alle 't ghene dat van punct tot punct van wegen Spanjen in den naem van ſynne Majeſteyt van Spanjen aen de Francoyſen gecedeert is geweeſt / tot den Staet in den welcken hedensdaechs de ſaecke haer is vindende / ende de nieuwigheden / impertinentien / ende verwerringen die ſy alle dagen inventeren / ende voorts brengen) den Heere March-Grave van Caſtel Rodrigo ſoude

willen senden een persoon hem verstant / ende bogaarnderept / naer Vlaendt / hemé gevende de Instructie die syne Excell. soude goet vinden om (sonder tijdt te verliesen) aen de Staten / aen de Prince van Oranjen / en aen die het noch behooren sal te doen blycken voor dese Declaratie / de onrechtveerdichept vande Francoysen: ende het goet hert ende oprechtigheyt / waer mede men van wegen syne Majest. van Spanjen gepoceedeert heeft. Alsoo het schijnt onnoodelijck te zijn / dat sy souden laten te kennen dat men gekomen is / ende dat men toegelaten heeft al 't gene dat immediate Interest is vande Francoysen / sonder pet gereserveert te hebben / ende dat de pretensien ende barassen van andere saecken niet en zijn / noch hem en raecken / dan alleenlijck sich daer mede te willen dienen om den voorgangk van Peys te beletten. Ende het en is niet waerschynelijck dat ter persoon is onder de Heeren Staten / hoe gepassioneert hy sy voor Vranckrijck / die sal bevinden dat de Vereenichde Nederlanden geobligeert zijn te persevereren met die Kroone in sulcke onrecht veerdighe pretensien / maer dat sy sich moghen contenteren gheweest te hebben den middel ende instrument van voorloelen / die de Francoysen op syne Majestept van Spanjen hebben bekomen / niet alleenlijck in Nederlandt / ende de geheele Weereldt voor / maer ook vande conditien / de welcke syne Majestept heeft aen Vranckrijck geaccordeert voor de Interpositie ende in contemptatie vande selve Heeren Staten; ende op dat sy sich met een onbedeckt aensicht / ende onberispelijck (aengesien de generale resignatie / die den Koniack van Spanjen gedaen heeft in hun arbitrage / aen de selve moet afnemen allerley excusen) mogen separeren / sonder dat pemandt haer met reden sal kunnen belasten van niet onderhouden te hebben de Ligue Guarantie, ende alle de andere Verbonden ende confederatien die sy souden willen fingeren / veel meer als sy schuldich waren.

Daer naer hielden de Heeren Plenipotentiarisen vande Staten voor / aen den Heere Grave van Peneranda / by wege van arbitrage / de naervolgende middelen van accommodement tusschen Spanjen ende Vranckrijck / wagende aen de selve Grave / of sy hem aenstonden? ende seggende / dat hy in dien gevalle met de Fransche Plenipotentiarisen daer over souden tracteren.

Dat den Gouverneur van Casal / sal ghenommeert ende gheseker werden by den Hertoch van Mantua / uyt pemant van syne Onderzaten / ende dat den selven den Eedt sal doen aen den voorsz Hertogh / in presentie vande Commissarisen van beyde de Koningen ende vande Republycque van Venetien / ende dat het Guarnisoen 't selve ook sal doen.

Dat het voorsz Garnisoen sal zijn de eene helft van Switsers / ende de andere helft van Onderzaten van den Hertogh van Mantua.

Dat de betalinghe aen 't selve Garnisoen sal ghedaen werden aen eenen Commissaris die ghedenommeert sal werden by den voorsz Hertoch oft by de Republycquen van Venetien / de welcke in den naem van den voorsz Hertoch sal betalen het voorsz Garnisoen.

Dat men daer over een Tractaet sal maken met den voorsz Hertog 't welck sal dupren tot dat hy sal ghekomen zijn tot den ouderdom van hoff-en-twintigh Jaren of Jaren / dat des niet tegenstaende voor altijdt sal onderhouden werden de belofte / die men sal moeten doen / dat nimmermeer by eenighen wegh 't sy by Houwelijck of anderssins / Casal sal vallé inde macht van d'eene of d'andere Kroone / noch van eenigen andere Vorst / dan bly ve aen die van het huys van Mantua.

Dat

Dat den Koninck van Spanjen sich sal verbinden by dat Tractaet dat hy noyt en sal attacqueren eenighe plaetsen van het Montferrat / ende datmen van nu af sal versoecken van beyde de zyden / aen alle de Vorsten van Italien om tusschen hun te maecken de Ligue geproponeert by Vranckrijck / soo tot het onderhoudt van het Tractaet tusschen de twee Kroonen / als om te beletten dat Casal niet en valle uyt de handen van het Huys van Mantua / sonder daerom te verachteren het tegenwoordich Tractaet.

Datmen aengaende het Tractaet van Queyrasco sal volgen het artyckel den aengaende deworpen by Vranckrijck / daer by voegende dat nochtans vry sal zijn soo aen den Hertogh van Savoyen als aen den Hertoch van Mantua / te proponeren de schade die sy sullen verstaen ontfangen te hebben by 't voorsz Tractaet / ende dat alleenlijck by vrientschappe / of wege van Justitie / sonder te moghen ghebruycken weghen van Faict / noch de Wapenen te nemen van d'eene noch d'andere zyde.

Dat de Graubunters en de Valtelinen sullen blyven inde staet daer sy tegenwoordigh zyn / uytgenomen dat men hun toelaet sich te verklaren binnen vier Maenden naer 't sluyt van het Tractaet / nopende de maniere van Gouvernement die sy willen volgen / op datter in versien werde by alle beyde de Koningen.

Dat de Graubunters en de Valtelinen sullen toelaten de vryheyt vande passagien aen Vranckrijck / en datse sullen onderhouden d'oude Alliantien die sy hebben met de selve Kroone / en oock met die van Spanjen / sonder dat Spanjen sich oyt sal mogen daer tegen stellen / noch Vranckrijck van gelijcken / ende datmen aldus expresselijck niet en sal spreken vande Tractaten van Mouzon ende Milon.

Dat Spanjen sal geobligeert zyn te volgen al 't geen dat sal geordonneert werden by de Rote / of het alderstrenghste dat in diergelijcke materie getracteert wert.

Dat men sich sal conformeren in alles met de artyckulen een-en-twintigh ende twee-en-twintigh van het Tractaet van Verbins / of wel dat d'eene ende d'andere Kroone sich sal mogen reserveren in generale termijnen al 't gene daer aen sy niet en sullen gerenunceert hebben by de voorgaende Tractaten / of soo Vranckrijck sich reserveert / syn recht op Navarra / dat Spanjen sich oock sal reserveren mogen het zyn / op het Hertoghdom van Borgondien ende andere Landen / vermelt inde voorgaende Tractaten / inde welcke gereserveert heeft het selve recht.

Dat Spanjen Don Duerte de Barganca wederom sal stellen in handen van den Keyser ende van de selve al voor sal mogen nemen belofte / dat hy niet en sal assisteren sijnen Broeder / noch de Portugysen directelijck noch indirectelijck.

Dat het Arbitrium vande satisfactie vande Hertogh van Atria sal gelaten werden in den goeden wille van den Koninck van Spanjen / of dat men andersints sal moghen verklaren by een secreet artyckel 't gene dat men hem voor eens sal hebben te geven / of by forme van Pensioen.

De Grave van Peneranda de voorsz artyckelen gesien hebbende / ontboot hun met den Heer Brun de selve gesien te hebben / ende dat hy sich soude daer over accomoderen / ende den Vrede sluyten / op elck punct gelijck het by hem gearbitreert was.

Hier naer is gevolght dat de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck om te antwoorden op de middelen van accoort / geproponeert by de Heeren Ambassadeurs vande Vereenighde Nederlanden van wegen de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen / den 9 December 1646. hebben schriftelijck overgegeven.

Eerſt dat Caſal ſijnde gheleghen in het Montferrat/ ende de Onderſaten van dat Landt/ ſijnde van den Hertogh van Mantua datter ghevoechelijck is dat eenen Vaſſael van Montferrat ſy Gouverneur van de voorſz. plaetſe/ anders ſoude noot ſakelijck ſijn dat de Onderſaten van den Hertogh van Mantua die in Vranckrijck ſijn ooch geadmitteert ſouden moeten worden tot het voorſz Gouvernement gelijck die van Mantua.

Wat daer genen Commiſſaris van wegen den Koninck van Spanjen en mach geadmitteert werden/ ſoo om dat de plaetſe onder ſijn macht niet en ſtaet/ als om de gebuerſaemheyt de welcke achterdencken ende vreeſe ſoude veroorſaken.

Het Garniſoen en ſal niet mogen gecompoſeert ſijn/ dan alleen van Switſers/ om dat inden Eedt ſal moeten begrepen werden eene Obligatie die met eenen Onderſaet niet wel ober een en ſoude konnen.

Men ſal met den Hertogh van Mantua tracteren/ ende ſal met den ſelven ghe-adjuſteert werden hoe langh dat deſe Obligatie ſal moeten duyren.

Men laet de weder-ſijdts executie tuſſchen de twee Kroonen niet admitteeren om de redenen die mondelings voor gehouden ſijn geweeſt aen de Heeren Middelaers.

Het eynde van het artyckel dependeert vande andere verſeeckerheden ende facilitepten / die van wegen Spanjen ſullen ghegeven werden tot het ſluyten van het Tractaet.

De Plenipotentiariſen van Vranckrijck verſtaen oock dat op den ſelven tijdt Charlemont/ Philippeville ende Martenbourg wederom ſullen gegeven werden aen het Biſdom ende Staet van Luyck/ behoudens dat men daer in ſal moghen Procureren voor de Intereſten vande Koninck van Spanjen/deſelve verſeeckerheden ghelijck ſy pretendeeren inde ſaecken van Caſal voor de Intereſten van den Koninck van Vranckrijck / alſoo men qualijck eenighe reden van onderſcheyt ſonde konnen allegeren.

Al 't gene dat men ſoude konnen voegen by het artijckel voor gehouden raken-de het Tractaet van Queyraſco ſoude eene voorſaecke weſen van tweedracht / die in toecomende tijden ſoude konnen Oorloge verwecken/ 't welck men ſoeckt te voorkomen ende te beletten ſoo ſeer als 't mogelijck ſal ſijn.

Dat het artyckel welck noopende de Graubunters ende de Valtelinen voor ghehouden is geweeſt gheaccepteert sy / en iſt by aldien datter yet voor valt datmer noch ſoude willen by voeghen ofte af nemen / dat men het ſal mogen voorhouden in 't voorſz artyckel/ dan daer is verſchil tuſſchen een Tractaet 't welck gemaeckt is geweeſt tuſſchen de twee Koninghen eer den Oorloge begonſt / ende een ander Tractaet 't welck gemaeckt is geweeſt by een vande Koningen terwijlen den Oorloge geduert heeft/ niet kunnende de reden toe-laten dat het eerſte werde in twijfel geſtelt / noch dat het laetſte ſubſiſtere.

Noopende Vranckrijck daer en wert geen ander expedient gevonden dan 't gene dat voor-gehouden is geweeſt / ende iſt dat het niet voor goet ghehouden en wert/ ſoo ſal men moghen tracteren met den Ambaſſadeur van Savoyen ſelfs / het sy voor middel van den Heer Nuntius, of voor eenich ander dat goet ſal ghevonden werden/ ten sy dat men de ſake wil adjuſteren by Arbyters die van weder-ſijden ſullen gekoſen werden in gelijcken getale.

Men ſal noopende Navarre verwerpen een Artyckel van weder-ſijden ſonder dat daer voor deſe Handelinge ſal verachr werden.

Aſt

Ist by aldien 't gene men seght by dit artyckel noopende Don Duarte soude zijn van den selven van nu af te stellen in handen van den Keyser / ende dat hy in zijne vryheyt soude geset werden aleer den Vrede gemaeckt zy / daer en sullen gene nieuwe oorsaecken van tweedracht ghesocht werden / maer indien dat men alleen verstaet dat hy sal gestelt werden in handen van den Keyser na dat de Peys sal gesloten zijn tusschen de twee Kronen / dat en mach niet aenveert werden noch en mach oock niet gelaten werden de beloften die daer over gedaen zijn.

Daer wert versocht noopende den Hertogh van Atria eene sake die vast sy ende die oock sy van gewichte / aengesien datter getracteert wert van diversche groote Heerlickheden daer van eenighe gheincorporeert ende gevoecht zijn aen den Staet van den Coninck van Spanjen.

Dit Geschriste is over-ghelevert van wegen de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck.

Alsoo de uytstellen ende difficulteyten die voor ghevallen zijn in 't ondersoeck vande verschillen / rechten ende pretensien vande voorsz Heeren Koningen soude grootelijcx kunnen verachtert hebben het besluyt van dit Tractaet / ende uytstellen het goet dat gheheel Christenrijck daer van verwacht / soo heeftmen geaccordeert ende geadjusteert tot ende in consideratie vande Vrede datelijck vande voorsz Heeren Koningen sal behouden de Landen / Steden / Plaetsen / Kasteelen ende Heerlickheden met hunne appendentien ende dependentien die sy tegenwoordigh zijn besittende / waer de voorsz Landen ende Plaetsen mogen ghelegen zijn / 't zy inde Nederlanden / in het Graefschap van Borgondien / Rossellon / Catalonien / Engelandt van Elba ende inde kosten van Toscane / gelijck hier naer particulierlijcker sal uyt-geseyt werden.

In gevolge van het boven-geschreven de Steden / Plaetsen en Casselryen van Veurne / St. Winoxberge / Cassel / Cortrijck / Grevelingen / Duynkercken / Bourbourg / Lincken / Mardyck / Armentiers / Comene / La mote au Bois / Waten / Landrechies / Maubeuge / Dampuillers / Thioville / Serich / Longuy / Juoix / Veltheran / St. Amour / Poligny / Joux / Long / Sayliner / en andere Steden / Plaetsen / Kastelen en Forten die tegenwoordigh beseten werden in Nederlant / in 't Graefschap van Bourgondien / desgelijcx het heele Graefschap van Arthoys / daer in begrepen Arleu en l'Escluse / behalvens de Steden van St. Omaer / Arien en la Bassee met hunne districte sullen onwederroepelijck en voor altijts blyven aen den Kon. van Vranckrijk en aen syne Nakomelingen Koningen van Vrankrijck door het tegenwoordigh Tractaet van Vrede met hunne districten / Baillagen / Heerlickheden / Prevoostyen en Prochien daer van dependerende / sonder dat syne voorsz Maj. sal mogen in toekomende tijden verstoort werden door den Heere Koninck van Spanjen / syne Nakomelingen noch door eenige Princen van syn Huys / oft door wie het soude konnen zijn / oft op wat pretext oft oorsaecke / die soude mogen voor-vallen inde proprietept / hoogheyt / ende gebruyck van alle de voorsz Landen / Steden / Plaetsen / Kastelen / Heerlickheden / Casselryen / Bailliagien / Prevoostyen ende Prochien daer aen Annex ende andere plaetsen daer van dependerende / 't sy om dat sy hier voortijts gecontribueert hebben inde lasten van het Landt met de voorsz Casselryen / ofte om datse gheweest hebben onder de Jurisdictie ende bevel vande Gouverneurs ende Magistraten der selver /

waer onder wert verſtaen dat ſullen begrepen zyn de Mans-Vaſſalen / Onderſaten / Plaetſen / Dozpen / Pzochien / Boſſchen Rivieren / Plat-Lant en alle andere dingen die daer van ſullen dependeren / en tot dien eynde renaveert / cedeert ende tranſpozteert den voozſz Koningh van Spanjen ſoo voor hem als voor ſijne Erfgenamen ende Nakomelingen / gelijck ſyne voozſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen in ſijnen naem voor het tegenwoozdigh Tractaet van Vzede onweder-roepelijck hebben gerenonceert gelaten / gecedeert ende getranſpozteert voor altyts aen ende tot pzofyt vande voozſz Koninck van Vzanckrijck ſyne Erfgenamen / Nakomelingen / ende die'er recht ſullen toe hebben / alle de rechten / actien ende pzetenſien die den voozſz Heere Koninck van Spanjen of ſyne voozſz Erfghenamen ende Nakomelingen hebben ende pzetenderen / of ſouden kunnen hebben of pzetenderen / door wat oozſaecke oft reden het ſy tot de voozſz Landen / Steden / Plaetſen / Kaſteelen / ende Fozten / ende Heerlickheden / Caſſelrpen / Bailliagien ende Pzevoſtpen / ende tot de Pzochie daer aen Annex ende andere plaetſen daer van dependerende / gelyck hier voren geſeyt is / de welcke inſgelijcx ooch alle de Mans-Vaſſallen / Onderſaten / Plaetſen / Dozpen / Pzochien / Boſſchen / Rivieren / Plat-Landt ende alle andere dingen die'er van dependeren den voozſz Heer Koninck van Spanjen ſoo voor hem als voor ſijne Nakomelingen conſenteert van nu af voor altyts weder vereenight ende gheincozporeert te werden aen de Kroone van Vzanckrijck / niet tegenſtaende alle Wetten / Coſtumen / Statupten oft Contracten gemaeckt / ter contrarien / aen de welcke ten eynde vande voozſz renunciatie ende ceſſie wert expzeſſelijck gederegeert by het tegenwoozdigh Tractaet.

Inſgelijcx ſullen blyven aen de voozſz Koninck van Vzanckrijck ende aen ſyne Nakomelingen / Koningen van Vzanckrijck onweder-roepelijck / ende voor altyt door het tegenwoozdigh Tractaet geheel het Landt ende Graefſchap van Roſſellon / waer onder wert verſtaen begrepen te zyn alle de Landen / Steden / Plaetſen en Heerlickheden / de welcke leggen over deſe zyde vande Bergē van Pireneen na Vzanckrijck met alle ſyne Mans-Vaſſallen / Onderſatē / Plaetſen / Dozpē / Pzochiē / Boſſchen / Rivierē / Plat-lant / en alle andere dingen daer van zyn dependerende / ook de Haven en plaetſen van Roſas ende Cadacques en hunne dependentien met alle de andere Steden / Haven / Plaetſen / Dozpen ende Pzochien gheleghen lancx de Kuſten vande Zee vande voozſz Steden van Roſas ende Cadacques af naer Roſſellon / ende Vzanckrijck met hunne Diſtricten ende Dependentien / ende al waert ſoo dat eenighe van de Steden / Plaetſen / ende Heerlickheden gheleghen op deſen kant vande Bergen van Pireneen ende vande andere Steden / Haven / Plaetſen / Dozpen ende Pzochien gelegen lancx de Kuſten vande Zee / aen deſe zyde van Roſas ende Cadacques ende hunne dependentien / hadden hier voozmaels geaveteert geweeſt aen eenich ander Landt / Graefſchap of Heerlickheydt / ende hadde tot noch toe aen het voozſz Landt ende Graefſchap van Roſſellon niet toe-behoozt / ſullen nochtans gehouden ende beſeten werden by den voozſz Coninck van Vzanckrijck eeuwelijck / gelyck alle de andere dependentien van het voozſz Landt ende Graefſchap van Roſſellon boven gemelt / indien datter eenige waren gelegen aen de andere zyde vande Bergen van Pireneen naer Spanjen toe / ſonder dat ſyne Majeſteyt den voozſz Koninch van Spanjen ſyne Erfghenamen noch by eenighen Vozſt van ſyn Rupts noch door wie het ſoude moghen zyn / noch onder eenich pze-

tert

ſert of occaſie die ſoude kunnen voorvallen / ſal mogen geſtoort werden / in de Voorrechten ende Souverainiteyt / beſit ende gebruyck van alle het boven-geſchreven / ende tot dien eynde heeft den voorſz Heere Koninck van Spanjen ſoo voor hem als ſyne Erfgenamen ende Nakomelingen / gerenuncieert / gelaten / gecedeert ende getranſporteert / gelijck ſyne voorſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen in ſynen naem by dit Tractaet van Vrede onweder-roepigh hebben gerenonceert / gelaten / gecedeert ende getranſporteert voor eeuwelijck / ende altyts aen ende tot profijt van de voorſz Koninck van Vranckrijck ende van ſyne Erfgenamen / Nakomelingen ende recht daer toe hebbende alle de Rechten / Actien ende Pretenſien die de voorſz Koninck van Spanjen ofte ſyne Erfgenamen ende Nakomelingen hebben / ende pretenderen of ſouden konnen hebben / of pretenderen upt wat oorſake of reden het ſy op gheheel het Landt ende Graeffſchap van Roſſellon / Roſas / Cadacques ende andere Landen / Steden / Plaetſen / Havenen ende Heerlickheden boven gemelt / dewelcke met allen het Volck / Vaſſalen / Onderſaten / Plaetſen / Dorpen / Prochien / Vofſchen ende Revieren / platte Landen ende alle andere dingen die van hun zijn dependerende den voorſz Heer Coninck van Spanjen ſoo voor hem als voor ſyne voorſz Nakomelingen conſent van nu af voor altyts geunieert ende geincorporeert te werden aen de Kroone van Vranckrijck / niet tegenſtaende alle Wetten / Coſtuymen Statupten ende Contracten gemaeckt ter contrarien aen de welcke wert exprelſelijck gederogeert door het tegenwoordigh Tractaet ten effecte van de voorſz renunciatie ende ceſſie.

Item by het tegenwoordigh Tractaet van Vrede de plaetſen van Porto-longone ende van Piombino. Inſgelijcx oock de Steden / Plaetſen / Dorpen ende Landen daer van dependerende zijnde gheleghen in het Eylandt van Elba ende op de koſten van Toſcanen ſullen onweder-roepelijck ende inder eeuwigheydt blijven aen den voorſz Heer Coninck van Vranckrijck ende aen ſyne Nakomelingen Koningen van Vranckrijck / om de voorſz Plaetſen / Steden / Dorpen ende Landen die 'er van dependeren te genieten ende beſitten met het ſelve recht ende in de ſelfſte maniere gelijckſe hier voor-tijdts heeft beſeten den voorſz Heer Coninck van Spanjen / den welcken den ſelven tot dien eynde / ſoo voor hem als voor ſijne Erfgenamen ende Nakomelingen renonceert / cedeert / laet ende tranſporteert / gelijck ſyne voorſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen in ſynen name by dit teghenwoordigh Tractaet van Vrede 't ſelve hebben ghe-renonceert / gelaten / gecedeert / ende getranſporteert voor inder eeuwigheydt ende altijdts aen ende tot profijt van de voorſz Heer Coninck van Vranckrijck ſyne Erfgenamen / Nakomelingen ende die ſyne actie ſullen hebben / alle de rechten / actien ende pretenſien die den voorſz Heer Coninck van Spanjen ſyne Erfgenamen ende Nakomelingen / ende die ſyne actie ſullen hebben ende pretendeeren / of ſouden konnen hebben of pretendeeren / upt wat oorſaecke of reden dat het ſoude mogen weſen op de voorſz plaetſe van Porto-Longone ende Piombino / Steden / Plaetſen / Vlecken / Dorpen / ende Landen van de ſelve dependerende ende hier boven vermelt.

Op de leſte Schrijften die 'er gegeven zijn geweeſt van wegen van Vranckrijck aen de Heeren Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen vande Heeren Staten / ende de welcke de ſelve gepreſenteert hebben aen de Heeren Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen den 20 December 1646. werdt geſept 't gene

voor-

waer onder wert verſtaen dat ſullen begrepen zyn de Mans-Vaſſalen / Onderſaten / Plaetſen / Dozpen / Pzochien / Boſſchen Rivieren / Plat-Lant en alle andere dingen die daer van ſullen dependeren / en tot dien eynde renuntieert / cedeert ende tranſpozteert den voozſz Koningh van Spanjen ſoo voor hem als voor ſijne Erfgenamen ende Nakomelingen / gelyck ſyne voozſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen in ſijnen naem door het tegenwoordigh Tractaet van Vzede onweder-roepelyck hebben gerenonceert gelaten / gecedeert ende getranſpozteert voor altyts aen ende tot pzofyt vande voozſz Koninck van Vzanckryck ſyne Erfgenamen / Nakomelingen / ende die'er recht ſullen toe hebben / alle de rechten / actien ende pzetenſien die den voozſz Heere Koninck van Spanjen of ſyne voozſz Erfghenamen ende Nakomelingen hebben ende pzetenderen / of ſouden kunnen hebben of pzetenderen / door wat oorſaecke oft reden het ſy tot de voozſz Landen / Steden / Plaetſen / Kaſteelen / ende Fozten / ende Heerlickheden / Caſſelrpen / Baillagien ende Pzevoſtyen / ende tot de Pzochie daer aen Amer ende andere plaetſen daer van dependerende / gelyck hier voren geſept is / de welcke insgelyex ook alle de Mans-Vaſſalen / Onderſaten / Plaetſen / Dozpen / Pzochien / Boſſchen / Rivieren / Plat-Landt ende alle andere dingen die'er van dependeren den voozſz Heer Koninck van Spanjen ſoo voor hem als voor ſijne Nakomelingen conſenteert van nu af voor altyts weder vereenight ende gheincozporeert te werden aen de Kroone van Vzanckryck / niet tegenſtaende alle Wetten / Coſtuymen / Statupten oft Contracten gemaeckt / ter contrarien / aen de welcke ten eynde vande voozſz renunciatie ende ceſſie wert exprelſelyck gederegeert by het tegenwoordigh Tractaet.

Insgelyex ſullen blyven aen de voozſz Koninck van Vzanckryck ende aen ſyne Nakomelingen / Koningen van Vzanckryck onweder-roepelyck / ende voor altyt door het tegenwoordigh Tractaet van Vzede geheel het Landt ende Graefſchap van Roſſillon / waer onder wert verſtaen begrepen te zyn alle de Landen / Steden / Plaetſen en Heerlickheden / de welcke leggen over deſe zyde vande Bergé van Pireneen na Vzanckryck met alle ſyne Mans-Vaſſallen / Onderſaté / Plaetſen / Dozpé / Pzochié / Boſſchen / Rivieré / Plat-lant / en alle andere dingen daer van zyn dependerende / ooch de Haven en plaetſen van Roſas ende Cadacques en hunne dependentien met alle de andere Steden / Haven / Plaetſen / Dozpen ende Pzochien ghelegen lancx de Kuſten vande Zee vande voozſz Steden van Roſas ende Cadacques af naer Roſſellon / ende Vzanckryck met hunne Diſtricten ende Dependentien / ende al waert ſoo dat eenighe van de Steden / Plaetſen / ende Heerlickheden ghelegen op deſen kant vande Bergen van Pireneen ende vande andere Steden / Havenen / Plaetſen / Dozpen ende Pzochien gelegen lancx de Kuſten vande Zee / aen deſe zyde van Roſas ende Cadacques ende hunne dependentien / hadden hier voormaels geadvereert geweeſt aen eenich ander Landt / Graefſchap of Heerlickheydt / ende hadde tot noch toe aen het voozſz Landt ende Graefſchap van Roſſellon niet toe-behoort / ſullen nochtans gehouden ende beſeten werden by den voozſz Coninck van Vzanckryck eeuwelyck / gelyck alle de andere dependentien van het voozſz Landt ende Graefſchap van Roſſellon boven gemelt / indien datter eenige waren gelegen aen de andere zyde vande Bergen van Pireneen naer Spanjen toe / ſonder dat ſyne Majeſteyt den voozſz Koninck van Spanjen ſyne Erfghenamen noch by eenighen Vorſt van ſyn Hups noch door wie het ſoude moghen zyn / noch onder eenich pre-

tert

text of occasie die soude kunnen voorvallen / sal mogen gestoort werden / in de Proprietept ende Souverainitept / besit ende gebruyck van alle het boven-geschreven / ende tot dien eynde heeft den voorsz Heere Koninck van Spanjen soo voor hem als syne Erfgenamen ende Nakomelingen/ gerenuncieert/ gelaten/ gecedeert ende getransporteert / gelijck syne voorsz Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in synen naem by dit Tractaet van Vrede onweder-roepigh hebben gerenonceert/ gelaten / gecedeert ende getransporteert voor eeuwelijck/ ende altijts aen ende tot profijt van de voorsz Koninck van Vranckrijck ende van syne Erfgenamen/ Nakomelingen ende recht daer toe hebbende alle de Rechten/ Actien ende Pretensien die de voorsz Koninck van Spanjen ofte syne Erfgenamen ende Naekomelingen hebben/ ende pretenderen of souden konnen hebben/ of pretenderen uyt wat oorsake of reden het sy op gheheel het Landt ende Graefschap van Rossellon/ Rosas/ Cadacques ende andere Landen/ Steden/ Plaetsen/ Havenen ende Heerlickheden boven gemelt/ dewelcke met allen het Volck/ Vassalen/ Ondersaten/ Plaetsen/ Dorpen/ Prochien/ Bosschen ende Revieren/ platte Landen ende alle andere dingen die van hun zijn dependerende den voorsz Heer Coninck van Spanjen soo voor hem als voor syne voorsz Naekomelingen consent van nu af voor altijts geunieert ende geincorporeert te werden aen de Kroone van Vranckrijck/ niet tegenstaende alle Wetten/ Costuymen Statuyten ende Contracten gemaeckt ter contrarien aen de welcke wert expresselijck gederogeert door het tegenwoordigh Tractaet ten effecte van de voorsz. renunciatie ende cessie.

Item by het tegenwoordigh Tractaet van Vrede de plaetsen van Portolongone ende van Piombino. Insgelijcx oock de Steden/ Plaetsen/ Dorpen ende Landen daer van dependerende zijnde ghelegen in het Eylandt van Elba ende op de kosten van Toscanen sullen onweder-roepelijck ende inder eeuwigheydt blijven aen den voorsz Heer Coninck van Vranckrijck ende aen syne Naekomelingen Koningen van Vranckrijck/ om de voorsz Plaetsen / Steden / Dorpen ende Landen die'er van dependeren te genieten ende besitten met het selve recht ende in de selfste maniere gelijckse hier voor-tijdts heeft beseten den voorsz Heer Coninck van Spanjen / den welcken den selven tot dien eynde / soo voor hem als voor syne Erfgenamen ende Naekomelingen renonceert / cedeert / laet ende transporteert / gelijck syne voorsz Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in synen name by dit teghenwoordigh Tractaet van Vrede 't selve hebben gherenonceert / gelaten / gecedeert / ende getransporteert voor inder eeuwigheydt ende altijdts aen ende tot profijt van de voorsz Heer Coninck van Vranckrijck syne Erfgenamen/ Nakomelingen ende die syne actie sullen hebben/ alle de rechten/ actien ende pretensien die den voorsz Heer Coninck van Spanjen syne Erfgenamen ende Naekomelingen / ende die syne actie sullen hebben ende pretendeeren/ of souden konnen hebben of pretendeeren/ uyt wat oorsaecke of reden dat het soude mogen wesen op de voorsz plaetse van Porto-Longone ende Piombino/ Steden/ Plaetsen/ Vlecken/ Dorpen/ ende Landen van de selve dependerende ende hier boven vermelt.

Op de leste Schriften die'er gegeven zijn geweest van wegen van Vranckrijck aen de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen vande Heeren Staten/ ende de welcke de selve gepresenteert hebben aen de Heeren Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen den 20 December 1646. werdt gesept 't gene

volcht/

volcht/ tot informatie vanden voorsz Heeren Staten.

Dat de voorsz Schriften wonderlijcken alle ordre gecasseert voor ende nae tot de middelen van adjustement voor-gheschoten by de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen / aengesien dat de selve middelen van adjustement sijn eenichsins ende immediatelijck gheopposeert vande voorsz Heeren Plenipotentiarisen vande Heeren Staten die sy op den selven tijdt hebben gelevert aen d' eene ende d' andere partije / ende al 't samen by de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen heel ende al voor-gestaen ende gecontesteert ende van wegen haer Majesteyts weder-sepe / in alle de Articulen haer in begrepen / gelijck op het particulier van het Garnisoen van Casal raechende de liefsinghe vande Officiers ende Soldaten op den Eedt ende de Commissarisen van dien af te nemen op de Obligatie te ghiven by den Hertoge van Mantua raechende de limitatie vanden tijdt van volle restitutie van Casal aen sijnen Wettigen Heere / oock op het Tractaet van Queyrasco, die van Monzon ende van Milanen / op de Gijsbruyter Valtelinen / op het houtwerck goet vande Infante Doña Catharina, op de ghepretendeerde reservatie van Navarra / de verloffinghe van Don Duarte de Bergança, ende de volbeveninge vande Heere van Anglure die geintituleert werdt Hertogh van Aitria / inhoudende boven dien de voorsz Schriften van Vranckrijck gesochte ende geaffecteerde nieuwicheden niet raechende de Interessen van de voorsz Kroone / ende verkrenkende recht tegen de essentie / ende de maniere vande tegenwoordighe Tractaten / ende welcke Vranckrijck t'sedert den 17 September lest-leden te samen gaf sich heel verklaert te hebben in alle pretensien aen de Heeren Plenipotentiarisen vande Heeren Staten / de welcke 't selve also gherelateert ende verseeckert hebben op den selven dach aen die van Spanjen in hun eygen Huys.

De voorsz nieuwicheden bestaen in dat by de declaratie die Vranckrijck doet op de puncten van wegen de voorsz Heeren Staten ghearbitreert / is mengelende in het seventste artijckel de restitutie van Charlemont / Philleville ende Marienbourch aen het Bisdom van Lutich / waer van nopt mentie gemaeckt en is noch by het Arbitrium, noch in eenige vande voorgaende Propositien / hebbende de Kroone van Spanjen deselve plaetsen beseten van Immemorialen tijdt af / in dat onder het getal vande plaetsen die Vranckrijck besit vande Koninck van Spanjen inde Nederlanden is mengelende die van Serich ende Longup / die toe komen aen den Hertogh van Lotringen ende in het Graefschap van Borgondien / Poligny ende Lyon de Saulnier / de welcke plaetsen de Kroone van Vranckrijck niet en besit ende Jour / 't welck beseten wert by eenen Duytschen Colonel / de welcken nopt en heeft willen bekennen dat hy die plaetse is houdende by de Krone van Vranckrijck / ende de welcke altijdts in sijne besonderen naem getracteert heeft met die van het Gouvernement van Borgondien over de cessatie van Wapenen ende de neutraliteyt met het voorsz Graefschap sonder eenighe Interventie vande Kroone van Vranckrijck.

In dat die van Vranckrijck sijn begrijpende geheel het Landt ende Graefschap van Arthois / om te blijven aen de Kroone van Vranckrijck / behalvens de Steden van St. Omar / Arien ende Bassee / in plaetse van te seggen dat het Graefschap van Arthois sal blijven aen den Koninck van Spanjen / uytgenomen de Steden van Atrecht / Hesdin / Bapaume / ende andere plaetsen van 't voorsz Graefschap die Vranckrijck aldaer besit / volgens alle de Propositie die

voor

daer op gedaen zijn geweeſt/en dat onder de plaetſen die Vranckrijck occupeert in het voorſz Lande van Artrhois werden begrepen die van Arleu ende l'Eſcluſe.

In dat naer dat beſonderlijck genoemt ende geſpecificeert zijn geweeſt de plaetſen/beſeten van Vranckrijck ſoo in Nederlandt als in het Graefſchap van Vorgondien/begrijpende vele die Vranckrijck niet en beſit / gelijck verklaert is/ werden by-ghevoecht deſe voorden ende andere Steden/Plaetſen/ Kaſteelen/Forten die beſeten zijn/etc. in plaetſe of van hem te houden aen de ſpecificatie/ of van alles te begrijpen onder ghenerale termynen gelijckmen tot noch toe heeft gedaen in Vropoſitien ende Replycquen die'er gemaeckt en gegeven zijn geweeſt vande eene ende andere zyde.

In dat in plaetſe van hun te contenteren met het Graefſchap van Roſſellon gelijck men geadjuſteert hadde/ nu pretenderen daer-en- boven de Havenen ende plaetſen van Roſas ende Cadacques / die niet en raecken aen het voorſz Graefſchap / alle de andere Steden / Reeden / Havenen/ Vorpen/ Vrochien/ Vlecken/ Plaetſen / Heerlickheden / met alle hunne dependentien / die op deſe kant vande Bergen Pirinees leggen na de zyde van Vranckrijck / of wel die gelegen zijn op de koſten vande Zee vande Steden van Roſas ende Cadacques af treckende na de zyde van Roſſellon/al iſt ſoo dat ſommige van boven geſchreven plaetſen/Steden ende Heerlickheden niet en dependeren van het Graefſchap van Roſſellon / des alles niet tegenſtaende pretendeert Vranckrijck te behouden alle de plaetſen die gelegen zijn op den anderen kant vande Bergē Pireneen/na de zyde van Spanjē.

In datter contractie vande Declaratie meermael by Vranckrijck gedaen/dat men ſoude wederom gheven van d' eene ende andere zyde al datter geoccupeert is gheweeſt in Italien / (behalvens Pinarol/ 't welcke moeſte blyven aen de voorſz Kroone van Vranckrijck/ nu wert ghepretendeert te behouden Portolongone ende Piombino / mitsgaders de Steden / Vorpen/ Vrochien ende Landen dependeren vande voorſz plaetſen gelegen in het Eylandt van Elba ende op de koſte van Toſcanen.

In dat Vranckrijck de boven gemelde dingen pretendeert by forme van wedervereeninghe aen ſijne Kroone al offe daer van gheſchepden hadden geweeſt / ende al of dit maer en ſoude geſchieden by wege van een herſtellinge in hun oudt recht ende poſſeſſie/in plaetſe dat alle de voorſz dingen zijn nieuwe Conqueſten/gewonnen met gelucks van Wapenen / waer op om niet langer te misbruycken de sorge ende den arbeyt vande voorſz Heeren tuſſchen-ſpreckers of Middelaers/wert verklaert van wegen van den Koninck van Spanjen datter evenwel goede Diſpoſitie is om te tracteren / ende te ſluyten eenen goeden ende vaſten Vrede met de Kroone van Vranckrijck / mits aen de ſelve te laten geheel het Graefſchap van Roſſellon al 't gene dat de ſelve Kroone beſit inde Nederlanden ende in 't Graefſchap van Vorgondien/makende een Beſtant van dertich Jaren in Catalonien/ wederom gevende van den eenen ende anderen kant al datter in Italien geoccupeert is gheweeſt t'ſedert de leſte Oorloge / behoudens ende ghereſerveert voor de Krone van Vranckrijck Pinarol/ende oock reſerverende de rechten vande Princeſſe Margarita van Savoyen / ende renuncierende 't recht van eygendom, dat Spanjen heeft tot Alzatien voor de Kroon van Vranckrijck / ende wederom gevende de Nederpaltz aen de Keyſer ende het Rijck ſullen oordeelen den ſelven toe te komen / by aldien dat den Vrede van 't Rijck ſijnen voortganck heeft op den ſelven tijt van die vande twee Kronen/ en begrypende inde voorſz Tractaten den

Hertogh van Lottringen / dat voorts raeckende de overleveringhe vande Gevangenen vande eene ende andere kant ende reſtabliſſement vande gene die ghebannen zijn gheweeſt / ende van die ghevolcht ſullen hebben d'eene of de andere partye / de betalinge van het Rouwelyck-goet vande Infante Doña Catharina / de verloſſinge van Don Duarte / het onderhouden van het Tractaet van Queyraſco, het Gouvernement vande Graubunters ende Valtelinen / de pretenſien vande Heere van Anglure die ghenoemt werdt Hertogh van Atria / de reſtitutie vande goederen / actien ende Rechteren / geannoteert of geconfiſqueert ten laſte vande Onderſaten vande eene of de andere Kroone / de Ligue te maken tuſſchen de Prince van Italien tot de verſekeringe van het Tractaet / ende dat Caſal ende het Huys Mantua niet en ſal kunnen vallen / ende ten laetſte over de maniere dat de plaetſe van Caſal ſal moeten bewaert werden tot de volle ende effective reſtitutie der ſelver / aen den Hertogh van Mantua ſalmen volgen / ende ſich conformeeren met het gene dat getracteert is geweeſt by de voorgaende Declaratien / ende met het gene begrijpt ende gearbitreert is geweeſt van wegen de voorſz. Heeren Staten by hun Geſchrift van den negende December van dit jaer 1646. ſonder te begeeren noch kunnen admitteren van wegen den voorſz Koninck van Spanjen eenich by-voechſel of veranderinghe / uytghenomen het gene ſoude zijn van noch te laten volghen Koſas / ende Cadacques / 't welck ghelaten werdt ter diſpoſitie vande voorſz Heeren Staten / om niet te verachteren den Vrede / indien den ſelven alleen daer aen quame te hangen; hier by-voeghende een kort verhael by forme van een abbregé van het Procederen oft Negotiatie vande eene ende andere Kroone in deſe teghenwoordighe Tractaten van Vrede / van het geene ghepaſſeert is door de Directie vande voorſz Heeren Staten / waervan ſy beſondere kennisſe ende wetenſchap hebben / op dat ſy dit alles wel conſiderende / overweghende / kunnen oordeelen naer hunne ghewoonlycke wijshepdt / hoe veele dat de Kroone van Spanjen heeft geattribueert aen hunne Interpoſitie / ende hoe veele datter die van Vranckrijck aen de ſelve heeft afghenomen / hoe veele difficultepten dat de voorſz Kroone van Spanjen heeft overwonnen / om te komen tot den Vrede / ende hoe veele beletſelen die van Vranckrijck ter contrarie heeft voortghebracht; biddende hun dien volgens te gedencken / hoe dat naer de Declaratie van Vranckrijck / die ghelevert werdt aen de Heeren Middelaers / die de ſelve gaven aen de Heeren Plenipotentiariſen van Spanjen / de ſelve lieten te repliceren om de erhorbitantie vande voorſz Declaratie. Als de voorſz Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten begonſten nu in't generael / nu in't particulier te ſolliciteeren ende te preſſeren / dat die van Spanjen believen ſoude te cedeeren aen Vranckrijck noch twee oft drie plaetſen meer / namentlijck / Gravelingen / Bourbourgh / ende Thionville / te accorderen aen Catalonien een Beſtandt van vier Jaren; ende dat indien gelooft wierde dat den Vrede ſonder twijffel ſoude gemaeckt werden / ende noch met hoope van Thionville te behouden: 't welck geaccordeert ende toegelaten zijnde by Spanjen / en zijn evenwel niet gevolcht de effecten van diergelycke hoope.

Daer nae zijnde de voorſz Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten gekomen den 17 September / ten huyſe van den Heere Grave van Peneranda / ſepden ende beloofden hem / inſgelycks ook aen ſyne mede-Plenipotentiariſen die daer by waren / hoe dat de Plenipotentiariſen van Vranckrijck hun verklaert / ende

ende te verſtaen gegeven hadden by forme vande leſte ende finale Reſolutie/dat/ waert dat hun geaccoꝛdeert werde al 't gene Vzanckrijck beſit inde Nederlanden ende Bozgondien / met het Graefſchap van Roſſellon / ende een Beſtandt van vele Jaren in Catalonien/dat ſy ſouden komen te ſlupten het Tractaet van Vzede in vier-en-twintigh uren. Ende daerom reſolveerden de Heeren Plenipotentiariſen vande Heeren Staten / waert by aldien de Kroone van Spanjen al 't ſelve wilde accoꝛderen 's anderdaeghs te gaen na Oſenbzugge/alwaer als dan waren de vooꝛſz Heeren Plenipotentiariſen van Vzanckrijck / om een eynde te geven aen ſoo goeden werck.

Ende hebben Spanjen 't ſelve geaccoꝛdeert / zijn de vooꝛſz Heeren Plenipotentiariſen van de Heeren Staten vertrocken / ende daer naer wederom gekeert met de confirmatie vande beloſte vande Vzede / uytſtellende het Tractaet tegen als de vooꝛſz Plenipotentiariſen van Vzanckrijck ſouden wederom keeren van Oſenbzugge. Maer dat de vooꝛſz Heeren Plenipotentiariſen van Vzanckrijck te Munſter gearriveert zijn geweeſt/ in plaetſe van de 24 uren/binnen de welcke men ſoude geſloten hebben het Tractaet / zijn verloopen drie volle Maenden/ ende daer-en-tuſſchen in plaetſe van te geven eene Declaratie conforme / aen de welcke mondelinck gedaen was geweeſt/ van Vzanckrijk aen de vooꝛſz Heeren Plenipotentiariſen van de Heeren Staten / zyn van dagh tot dagh andere nieuwe Declaratien ghemaeckt / veel grooter ende breeder als de eerſte Vzopoſitien/ die ſoo boven maten ende reden waren / als opt ghenſien is gheweeſt in eenighe Tractaten die ghemaeckt zyn gheweeſt tuſſchen Chriſten Vzincen : Eerſt, Boven het Graefſchap van Roſſellon/vzetendeerden Roſas;ende daer naer noch de plaetſe van Cadacques / ende daer naer de dependentien van Roſas ende Cadacques; ende boven Pinarol verklaerden die van Vzanckrijck te willen behouden Caſal / onder vzetert van te vzecaveren dat de ſelve plaetſe niet en ſoude komen in handen vande Vzincen van het Huys van Ooſtenrijck. Waer naer ſoo wert vooꝛgheſouden eene Ligue tuſſchen de Vzincen van Italien / inde welcke die van Spanjen hebbende geconſenteert / mits dat de ſelve niet en ſouden komen te verachteren het Tractaet van Vzede: als dan verklaerde Vzanckrijck te verſtaen / dat de vooꝛſz Ligue moeſte gaen vooꝛ het vooꝛſz Tractaet. Al iſt ſoo dat het klaer is / dat om de vooꝛſz Ligue te tracteren ende te maecken / van nooden ſoude zijn den tijdt van ſes Maenden ende meer; alſoo geene Miniſters van Italien / niet meer als van Spanjen / de Inſtructie daer toe van noode en hebben. Hier op is ghevolght de vzetenſie vande libertept / of relaxatie van Don Duarte, ende nademael daer toe ghevonden zynde het expedient by Vzanckrijck geappzobeert / ende wozt ſelve niet geadmitteert. Op een anderen kant wiert mentie gemaeckt vande vzetenſie van het Houwelijck goet vande Infante Dova Catharina. Ende hebbende de Kroone van Spanjen geconſenteert / dat het Vzoces daer op hangende / ende het Koninckrijck van Napels ſoude werden ghеſtelt in handen van vzeemde Rechters / aenghеſien de ſaecke in queſtie / te weten / de aſſignatie van 't vooꝛſz Houwelijck goet was gelegen in het Koninckrijck van Napels/wilde de Kroone van Vzanckrijck noemen de Rechters / te weten / de Rote van Romen: ende naer deſe electie / inde welcke Spanjen oock conſenteerde / epſchte Vzanckrijck bozghe tot verſeckeringhe van datter gheaccoꝛdeert ſoude zijn / ende hebbende Spanjen 't ſelve oock gheaccoꝛdeert / by aldien de vooꝛſz Rota 't ſelve quam goet te vinden:

Soo en heeft sich Vranckrijck evenwel daer mede niet gheconteenteert / noch met het geloof dat mede brenght de Tractaten / als waer op rusten saecken van meerder importantie als het voorsz Houwelijck-goet. Daer naer wierde voorgehouden eene imaginaire pretensie vande Heere van Angelure / den welcken niet en voert den Naem noch de Wapenen / noch en is van 't bloedt vande Hertogen van Atria / ende pretendeert nochtans te hebben de Actien die gelaten hebben de ghene die gheboert hebben den voorsz Naem / Wapenen / ende sijn van 't bloedt vande voorsz Hertoghen; de welcke Actien niet en sijn ghefondeert / ende werden gheintenteert upt saecken die gheschiedt sijn meer als over de hondert en t'sestigh Jaren / sedert den welcken tijt sijn gemaeckt geweest de Tractaten soo van Vrede als Bestandt / te weten / het Tractaet van Madrid / Camerick / Bomp / Nice / Crespy / Vanceles / Cambresis / ende Verdin / sonder dat inde selve mentie is ghemaeckt vande voorsz pretensie / niet tegenstaende datter vele andere van mindere conditien sijn begrepen ende ghespecificeert inde voorsz Tractaten. Boven dien heeft Vranckrijck instantie gedaen / op dat den Prince van Espinoy / den Hertogh van Bourronuille / Graeve van Egmont / ende andere misdadige Ondersaten / beschuldicht van den Coninck van Spanjen / dewelcke hun verrocken hebben in Vranckrijck / weder soude gestelt werden in hunne goederen / eeren / ende dignitepten. Ten lesten, pretendeert de de Kroone van Vranckrijck / dat men soude observeeren het Tractaet van Queyrasco, al hoewel die van Spanjen daer niet en heeft over gekomen / ende dat Vranckrijck wederom soude heeren in sijne oude Alliantie; ende dat hun soude bypghept geaccordeert worden van passagien inde Landen vande Graubunters / alle het welcke hebbende hun ex superabundanti gheaccordeert ghewees bp Spanjen / inder maniere geallegeert in het Geschrifte vanden negende deser Maent / 't welck inhout het temperament gearbitreert van weghen de voorsz Heeren Staten. Evenwel en wilt de Kroone van Vranckrijck niet aenveerden de voorsz forme / ende komste te veranderen in eene andere / bp de welcke aen den Hertogh van Mantua sijnen Geallieerde / af neemt den eenigen troost / die hem kan blijben om sich te beklagen over 't gene waer in hp soude kunne geinteresseert sijn binnen den tijt van een Jaer naer de conclusie van het Tractaet / ende om dat dit soude kunnen geremedieert werden bp middel van vriendtschap / sonder dat den voorsz Hertogh sich mach behelpen met de wapenen. Voorsoo vele raeckt de Graubunters ende Valtelinen / Vranckrijck disponeert vande selve sonder hare intercentie / sijne macht / noch last van hun te hebben / procederende daer in op de selve maniere / gelijck het soude doen inde saken ende Interesten van sijn eygen Vassalen ende Onder saten / hierende ende wendende alle de Tractaten die gemaeckt hebben de Graubunters ende Valtelinen over hun Goubernement ende commertie / waer toe sp als vrye volcken de libertept gehadt hebben nae hun believte / als niet dependerende van d'een of d'andere Kooone.

De voorsz Heeren Plenipotentiarisen vande Heeren Staten sullen ook gedient sijn te gedencken / dat in 't beginsel als sp gekomen sijn in dese plaetse / is gepresenteert geweest van wegen de Coninck van Spanjen / een generael Bestant met Vranckrijck / in alle plaetsen daer sich sullen rencontreren / ende bevinden de Wapenen van d'eene ende d'andere Kroone / ende dat voor eenen termijn van een / twee / drie / vier / oft ses Jaren / latende inde vrye wille van Vranckrijck / om soo veel te meer te facilliteeren het secours het welcke van nooden heeft de Republijcke van Venetien / tegens den Turck. Ende naer dat dit expedient niet en is gheweest /

heeft

heeft de Kroone van Spanjen aen de Koninginne Regente van Vranckrijck/ gepreſenteert het arbitrium, ende Middelaers te willen zijn van het Tractaet met alle de beleefthepdt / ende acten van eenvoudige affectie die men ſoude konnen verwachten / de welcke nochtans niet aendeert en zijn geweeſt / maer gerefuſeert onder klaer preteert van miſvertrouwen. Voor al het welck proceederen van Spanjen ende Vranckrijck / ſoo different d'eene van d'andere; is 't meer als tijdt niet alleen te kennen / maer oock te verkondigen ende manifeſteren aen de gantſche Weereldt / aen wie men moet verwijten de ſtoringe van het Chriſten bloedt / voor het uptſtel ende beletſel van de Vrede / ſoo gewenſcht vande arme Gemeente / t'ſedert ſoo veel Jaren / ſuchtende onder de ſlavernyen van de calamiteyten ende miſerien / die met ſich brenght eene ſoo lange ende wreede Oorloge; ende in gevolge van de ervarenthepdt die men ſoo dickwils heeft geſpeurt in de Oppoſitien die Vranckrijck doet tegen den Vrede / niet alleen tuſſchen Spanjen ende hun / maer oock tuſſchen de Onderſaten vande Provintien van Nederlandt die onder de Juriſdictie zijn van den Coninck van Spanjen / ende de voorſz Heeren Staten: Het is reden / rechtveerdigh / ja Obligatien te inſiſteren / op dat ſonder meerder uptſtel op diergelijcke Oppoſitien / als voorſz is / dat van wegen de Heeren Staten gegeven worde eene definitive / ende independente reſolutie / alſoo het redelijck is niet meer te arbeyden / ende ſich te vermoeyen over een onſeecker uptkomen; noch over Reſolutien / hangende aen de wille van andere / in een ſake van ſoo groote importantie ende conſequentie: ende op de welcke de Kroone van Spanjen / naer datſe gegeven heeft aen de Heeren Staten alle ſoorte van ſatisfactie / gereſolveert heeft de ſake te laten loopen / ende de ſelve een preciſs epnde te geven op de eene of de andere maniere.

Deſe bovenſtaende propoſitie met het voorſz daer op gevolchde alſoo genaemt Waerachtigh Verhael aldus over-gelevert zijnde; Soo waren eenige vande Gecommitteerde van gevoelen men behoorde aen de voorſz Philippe le Roy ſoo 't eene als 't andere wederom te geven / voor dien voor deſen meermaels was verklaert oock gereſolveert niemant van de Conincklijck van Spanjens wegen komende te hooren / (gelijck oock t'ſedert den Cancelier Peckius An. 1622. niemandt gehoort was geweeſt) maer alles te verwijſen naer Munſter.

Van daer van rapport gedaen zijnde / ſoo heeft den 9 January de Heer vander Capelle ter Vergaderinghe van haer Hoog: Mog: voor gedragen dat Sr. Jacques Craick in den naem ende van wegen Philippe le Roy Heere van Ravels hem Heere vander Capelle hadde verhantreckt ſeker ſchrifteliick ende beſlooten Memoriael 't welck den voorſz Philippe le Roy den 7 deſer aen-genomen hadde onder hem Heer vander Capelle te leveren / ende heeft den ſelven Heer vander Capelle het voorſz Memoriael als oock de Papieren die de meergenoemde Heer le Roy den 7 deſer voornoemt aen de Heeren haer Ho. Mo. ſamentlijke Gedep. had overgelevert / ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gecacheteert / gepreſenteert. En vervolgens gedelibreert zynde of men de voorſz papieren ſoude leſen / hebben haer Ho. Mo. goet gevonden en verſtaen / dat men 't voorſz Memoriael / als oock de voorſz Papieren ſoude openen / en vervolgens ter Vergaderinge laten leſen / gelijck geſchiede / en is daer na toegeſtaen en geconſenteert aen de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Holland in haer Ho. Mog. Vergaderinge / dat de ſelve het voorſz Memoriael / als oock de voorſz Papieren in originali ſouden over nemen / om aen de Heeren der ſelver Principalen tegenwoordigh Staets-gewijs berga-

dert weſende deſen naemiddach gecommuniceert te worden/ 't welck ſy aengenomen hebben te doen ende tegen ſes uyren des avonts weder te bryngen / in haer Ho. Mog. Vergaderinge/ die daer tegens by den anderen komen ſoude.

's Avonts hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollandt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. weder gebracht het alſoo genaemde Waerachtich Verhael ſampt Memorie ende andere Papieren hier voor gemelt/ ende dien morgen ter Vergaderinge geleſen/en aen de Heeren Staten vande opgemelte Provintie van Hollandt dien naemiddach voor geleſen/ende verbolgens by de reſpective Provintien op de voorſz ſtucken gedelibereert ende openinge van der ſelver reſpective advyſen ghedaen zynde; is goet ghevonden ende verſtaen te verſoecken ende Committeren de Heeren Vronchorſt ende Wimmenum om dien avondt den inhoudt van het meergenoemde Memoriael ende Papieren ſommierlijck ende mondelinghe te communiceren aen ſyn Hooghept/ 't welck de ſelve Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ſtaende Vergaderinghe hebben gedaen ende oock by rapport ingebracht / daer op ghereſolveert is dat aen ſyne Hoochgemelte Hoochept Copie van het meer genoemde Memoriael / Papieren ende Brief van Credentie van Caſtel Rodrigo op de voorſz Heere Philippe le Rop / ſoude worden verhantreckt / oock zyn verſocht ende geauthoriſeert de Heeren vander Volck ende vander Beecke/ gelyck officie van communicatie dien avondt te doen aen den Heere Servient extraordinaris Ambaſſadeur van Vranckrijck met deſſeing om daer naer aen Syn Excell. gelyck oock aen de Heeren Plenipotentiarisſen tot Munſter Coppe van alles te ſubminiſtreeren om haer Ho. Mog. ten ſpoedichſten bericht te laten toekomen vande rechte geſchapenheyt van den inhoudt van het voorſz Papier.

Wyders hebben haer Hoogh. Mog. ghereſolveert dat aen de Provintien ſoude worden ghegeven coppe van het meer gemelte Memoriael/ Papier en Brief van credentie reſpective/ en zyn genomineert de Heeren Huygens, Wimmenum, Veth, vander Holck, Roorda, Mulart, Eyben, om de voorſz Coppe te ontfangen/ en dat de ſelve uytgeſchreven weſende/ de principalen opgeſloten ſouden worden/ om des te beter ſecreet te houden; dan hebben de Heeren van Hollandt haer noopende het Secreet houden vande voorſz ſaecke/ haer niet verſtaen te conformeren.

Waer op gevolght is dat de Heer Ambaſſadeur ende Grave van Servien, voor ende al eer audientie te nemen bede door een Edelman expreſſelijck den Heere Preſiderende verſoecken ende vermanen dat dien Philippe le Rop mochte werden van hier gedimitteert / als niet gekomen (ſeyde hy) tot den anderen eynde als omme te ſpionneren, quade impreſſien te geven, ende diffidentie tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet te maecken; eenige Leden van de Vergaderinghe oock / inſonderheyt Zeelandt ende Wtrecht ſeyden dat hy volgens het paspoort gehouden was pet te proponeren aengaende des Koninck verkochte ende verpande Heerlijckheden ende Domeynen. Ende alſoo hy inde Vergaderinge nochtans niet hadde geſproocken als vande Munſterſche ſaecken / ende gebraecht zynde oft hy pets meer hadde voor te bryngen/ hy geſeyt hadde neen: ſoo ſuſtineerden ſy dat hy ſyn paspoort niet voldede / ende daeromme behoorde oft ſimpelijck gedimitteert oft naer Munſter geremitteert te worden / maer de meeſte gecommitteerde ſeyden / dat ſy hadden geſchreven aen haere Principalen / ende dat ſyne verklaringe van niet meer te hebben voor te ſtellen, moeſte werden verſtaen voor dien tijde; ende hebben hem gemainteneert by het effect van ſyn paspoort.

Gelyck

Gelijck nu deurgaens in deſe groote Handelingh d'opinien ſeer diverſ waren; alſo werde oock by d' eene gepreſen by d' andere gelaeckt/ dat men hem alhier het blijven ende van tijt tot tijt ſyn paspoort verlengde: alſoo/ſeyden ſy/ſy alhier niet debe als ſpioneeren ende overſchrijven wat de inclinatien/addyſen/reſolutien/aen ende raetſlagen van den Staet waren. Immers is 't geſchiet dat de Heeren Plenipotentiarſen van deſen Staet ſelfs aen haer Ho. Mog. hebben meermaels geklaecht dat veel tijdes de Spaenſche eerder als ſy kennis ende communicatie hadden van de reſolutien die alhier genomen wierden. 't Is waer: voor die niet gaern ſagen de ſeparaten handel tuſſchen deſen Staet ende Spanjen / was ſulx een procedure die niet ſeer ydelijck was: ende daerom liep hy eenighe mael perijckel van ghedimiſteert ende werp geweſen te worden; Maer alſo Hollandt in alle manieren den Oorloch moede was / ende gaern ſach alle middelen ende wegen waer deur de Vrede wiert gevondeert / ſo verſtonden ſy ende andere/ dat ſyn verblijf alhier dienſtich/ende ſyn perſoon alhier aengenaem was / als hebbende verſcheyden voorneme Verwanten ende Vrienden in 't Landt/'t welck groote confidentie gaf; om welcke ende andere conſideratien de Spaenſche ſcheenen wijfelijck electie gedaen te hebben van ſyn perſoon; ende is by de genen die de Vrede gedreven ende yverich begeert hebben/ ſeer aengenaem geweeſt ende gepreſen wat hy ſo met haer Hoocheden tot der ſelver particuliere ſatisfactie / ende tot ceſſatie van van hoſtilitept ter Zee/(gelijck namaels ſal worden gheſept) als tot de non Champaigne (daer toe die van Hollandt verſcheyden mael verklaert hadden noch gelegentheyt noch genegentheyt te hebben) gecoopereert heeft.

De Grave van Servient heeft audientie gehadt den 13 January / harangueerde met groote wel-ſpreckentheyt/verhalende wat de Heer d'Avaux, ende hy voor dese Jaer alhier paſſeerende/ getracteert hadden: ſprack veel vande goede ghenegentheyt van Vranckrijck tot deſen Staet/ende ter contrarie vande kunſten/quade practycken ende intentien der Spaenſche; dat ſy ſochten om Vranckrijck van deſen Staet te ſepareren; en beyde te bedriegen. Voleerde op 't gunt den 8 January tot Munſter tuſſchen de Spaenſche en die van deſen Staet was ghetecpchent: gaf hier en daer een courtoiſie op de Staetſche Plenipotentiarſen. Endijck raeckte oock Complimenteuſelijck aen de ſaken vande Chur-Palts, van Brandenburgh, vande Lantgraef, van andere proteſtantſche Leden in Duytſchlant; wat Vranckrijck voor de ſelve gedaen hadde en noch doen ſoude: De concluſie was dat men volgens Tractaet van 't Jaer 1644. eene naerder verbintenis moeſte maken/ omden Spanjaert te doen onderhouden de toe-komende Vrede/ of dat men weder gelijckelijck ſoude moeten in Oorloge komen tegen hem. Verſoucke Commiſſarien / ende met de ſelve komende in conferentie / heeft wederom geſproken op de ſelve maniere / ende na eenige communicatie overgegeven naeſtvolgende poincten. Dewelcke ick met het advys van Hollandt daer op ghevolght / ſtelle van woort tot woort / als beyde Hoft-begrijpen ende Fundamenten vande Franſche ſustennen ter eenre / ende vande Staetſche ter andere zyden. Paſſerende verſcheyden diſcourſen / blaeuwe bouckſens ende invectiven die weder-zyts in deſe tijdt deur den druck ende anderſins gemeen gemaeckt wierden.

ALſoo de Koningh, en de Koninginne Regente, ſyn Moeder, altijt gelooft heeft dat het gewichtighſte punt van de geheele handelingh met Spanjen is, wel te verſorgen in de ſekerheyt van 't Tractaet, dat met Spanjen gemaeckt ſal worden, geſament-

ſamentlijck door Vranckrijck, en door mijn Heeren de Staten, ſoo is 't dat men eerſt in conſideratie en beraet ſtelt of men niet behoort levendigh t'inſiſteren en aen te houden dat de *Spanjaerden ſich gebeelijck uyt de Provintien en plaetſen van Nederlant vertrecken*, en de geſeyde Provintien en plaetſen, die tegenwoordiglijck onder de gehoorſaemheyt van de Catholijcke Koningh gevonden worden, laten in de handen en onder de beſtieringh der Onderdanen van de geſeyde Koningh, Ingeborenen en Inwoonders der geſeyde Lantſchappen, en dat de Staten van 't geſeyde Lant ſich tot borgen van 't geſeyde Tractaet ſtellen, gelijck verdragen wiert door het Tractaet van Gent, gemaeckt in 't Jaer een duyſent vijf hondert en ſes-en-tſeventigh, en gelijck het geproponeert en voorgeſtelt wiert in de conferentie van 't Jaer een duyſent ſes hondert twee-en-dertigh, en in de conferentie van 't Jaer ſeſſien hondert vier-en-dertigh. En alſoo de principale en voornaemſte ſekerheyt van 't Tractaet in dit vertreck, en in deſe borghtocht beſtaet, om de redenen, die met levendige ſtem vertoont zyn, ſoo acht men dat, indien men afſtant van d'aenſlagh, die beſloten wiert door het Tractaet van 't Jaer 1635. *van door de wapenen den geſeyde Catholycke Koningh de geſeyde Plaetſen en Provintien af te nemen*, men ten minſten behoorde t'obtineren en te verwerven door het Tractaet, dat zy onder de gehoorſaemheyt van de geſeyde Koningh ſullen blyven, in ſtaet van geen jalouzie te geven; ſonder 't welck men ſwarelijck de Vrede met ſekerheyt en met ſpaerſaemheyt ſal konnen genieten.

Niet te min hun Majeſteyten, om d'opinie en waen wech te nemen, die men ſonder fondament zou konnen vatten, dat zy het beſluyt van 't Tractaet wilden uytſtellen, ſullen ſich vernoegen met te doen remarqueren en aenmercken 't geen hier boven begrepen is, op dat men hen voor 't aenſtaende niet kan imputeren en aentijgen dat zy niet voorſien hebben d'inconvenienten, die aenkomen konnen, by gebreck van ſulcks te verwerven, en dat zy niet in tijts haer Bontgenoten daer af verwittight hebben, ſich remitterende en geheelijck overgevende, ſoo veel het beſluyt aengaet, dat men daer ſal nemen, aen de voorſichtigheyt van mijn Heeren de Staten, naer de welcke hun Majeſteyten ſich gaerne ten deſe regard ſullen conformeren, ſoo men van elders genoeghſamelijck verſorght in de volkomen ſekerheyt van 't Tractaet, dewyl, in 't aentaſten der wapenen, het voornaemſte oogemerck heeft geweeſt ſich eens voor al wel te verſekeren tegen d'aenſlagen der Spanjaerden, en dat men in een andere tijt de conjuncture daer af ſoo jonſtigh zou vinden, als tegenwoordigh.

De Precautien en verſorgingen, die hun Majeſteyten abſolutelijck nootſaeckelijck achten, en daer men, gelijck zy geloven, niet behoort af te gaen, zyn de volgenden.

1. Alſoo door 't achtſte artyckel van 't Tractaet, in 't Jaer vier-en-veertigh gemaeckt, verdragen is dat de Koningh en mijn Heeren de Staten reſpectivelijck order aen hun Volmachtighden ſouden geven, van te contribueren al 't geen, 't welck dienſtig ſal konnen zyn tot de ſekerheyt van 't Tractaet, dat te Munſter tuſſchen beyden ſal komen, en geſamentlijck t'adviſeren in de middelen van de gemeene ruſt te verſekeren, en alſo de Volmachtighden der geſeyde Heeren Staten verklaert hebben niet geauthoriſeert te zyn om op dit voorgenoemde te verdragen, ſoo behoort men van nieuws t'accorderen dat al 't geen, 't welck hier voor zou mogen getracteert, verdragen en getekent zyn, 't ſy door de Plenipotentiariſen van ſyn Majeſteyt, of door de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten met de Plenipotentiariſen van Spanjen nul en krachteloos ſal blyven, en geen uytwerckingh ſal konnen hebben, dan als de twee Tractaten tuſſchen Vranckrijck en de vereenighde Nederlanden ſullen zyn gemaeckt, en getekent geſamentlijck en in een ſelve tijt met Spanjen.

2. Dat

2. Dat, in gevolgh van 't voorgaende, om te remedieren in de quade effecten en uytwerckingen, en in de groote uytbarſtingh, die in verſcheyde plaetſen de handel der Volmachtighden van mijn Heeren de Staten van d'achtſte deſer maent voortgebracht heeft, en die aen de Vyanden moedt gegeven heeft om ſich geheelijck van de handel met Vranckrijck af te trecken, in plaets dat een weynigh gedult de twee Tractaten in een ſelve tijdt had konnen beſlechten, een formelijcke *deſadveu* en afſeggingh gemaeckt ſal worden door mijn Heeren de Staten, van al 't geen, dat door hun Volmachtighden gedaen en veraccordeert is, tot prejuditie en nadeel der gereitereerde orderen van mijn Heeren de Staten, der inſtantien, die door de Plenipotentiariſen van Vranckrijck aen hen gedaen zyn, en voor eenige tijt uyt te ſtellen de ſignature en tekeningh van hun Artyckelen, en by gevolgh al 't geen, dat gedaen is tot prejuditie der Tractaten van Alliantie, die in uytgedruckte woorden mee brenghen *dat men niets ſal doen, dan geſamentlijck, en met gemeene toeſtemmingh, en dat d'een der Bontgenoten verplicht ſal zijn te ſchorſſen als hy door d'ander daer toe verſocht ſal zijn.*

3. Dat de vyandelijckheyt gecontinueert ſal worden tegen de Spanjaerden, ſonder intermiſſie en ophoudingh, en met de gewone wackerheyt, tot dat Vranckrijck en de vereenighde Nederlanden hun volkome ſatisfactie en vernoegingh hebben door de Tractaten, die *geſamentlijck* ſullen zyn gemaeckt, ſtellende in de keur der geſeyde Heeren Staten hen te doen ſchorſſen, of in de ſignature en teeckeningh der twee Tractaten, of alleenlijck in de leveringh der Ratificatien.

4. In geval de Spanjaerden, die tot hier toe meer intentie hebben getuyght om 't Verboot van Vranckrijck en van de vereenighde Nederlanden te breken, dan met hen een oprecht Tractaet te maken, continueren en voortvaren met een gelijck deſſeyn en voornemen te doen blijcken, ſoo ſullen de Plenipotentiariſſen van ſijn Majeſteyt, en de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten alle noodige declaratien en acten, en daer toe d'een door d'ander verſocht wort, te doen, om den vyanden alle hoop van verdeeltheyt te benemen, en hen effectivelijck te verplichten tot een wettiger beleyt te nemen.

5. Indien de geſeyde Plenipotentiariſen van Spanjen, om hun quaet deſſein uyt te voeren, aen de Volmachtighden van ſijn Majeſteyt, of van mijn Heeren de Staten wilden preſenteren en aenbieden de ratificatie van 't gheen, 't welck met hen zou mogen zyn gearreſteert of geprojecteert en ontworpen, voor de ratificatie van 't ander Tractaet, die in een ſelve tijt gedaen moet worden, ſoo ſal zy niet mogen aengenomen noch ontfangen worden, dewyl d'obligatie en verbintenis van Vranckrijck, en van de vereenighde Nederlanden is, niets te doen, dan *geſamentlyck*; en dieshalven behoort van nieuws verdragen te zyn, volgens de voorgaende Tractaten, dat de twee Tractaten, die Vranckrijck en de vereenighde Nederlanden met Spanjen *geſamentlijck en met gemeene toeſtemmingh* behooren te maken, niet ſullen mogen gemaeckt, geſloten, noch getekent worden, dan in een ſelve tijdt, dat de vyantſchap niet ſal mogen ophouden, dan in een ſelve tijdt, en dat de ratificatien niet ſullen mogen ontfangen worden, dan in een ſelve tijdt, en in gelijcke forme, van de welcke tegenwoordighlijck ſal zyn verdragen.

6. Indien na het maken, teken en, ratificeren en volvoeren der Tractaten de conditien van de Vrede, of van de Treves (binnen de tijt, die de geſeyde Treves ſal dueren) overgetreden worden, 't zy dat de geſeyde overtredingh gedaen wort onder de naem, of met de wapenen van den Keyſer, van de Catholijcke Koningh, van eenigh Vorſt van 't huys van Ooſtenrijck, of van yemant anders, die hun party aenhanght,

en daer aen dependeert, en dat de geſeyde vyanden doen omringen, aentaſten, of overvallen eenigen der Plaetſen, Landen en Staten, in de welcken de Koningh en de geſeyde Heeren Staten in beſittingh ſullen zyn, in de beſluytingh der geſeyde Tractaten, ſoo uyt kracht van de Vrede, als van de Treves, ſoo ſullen ſyn Majeſteyt en de geſeyde Heeren Staten verplicht zijn, *ghelamentlijck weer de wapenen aen te taſten*, en in openbare rupture tegen de vyanden te treden, in wat plaets, of om welcke oorſaeck of ſchijn de geſeyde overtredingh gebeurt, ſonder eenige Diſtinctie en onderſcheyt van intereſten, noch van de plaetſen, daer de vyandelijckheyt ſal mogen zyn begonnen. En na dat de gezeyde rupture ſal zyn gedaen, ſoo ſal ſy gecontinueert en volhard worden, ſonder dat men van weer-zyden de wapenen ſal mogen verlaten, tot dat d'overtredingen ſullen ophouden, en gerepareert zyn, en na dat d'inhoudt van 't ſeſte, negende, en tiende Artijckel van 't Tractaet, in 't Iaer 1635. gemaeckt, punctuelijck uytgevoert ſal weſen.

7. Alſoo de intentie van de Koningh, en van mijn Heeren de Staten is, het Tractaet, dat met Spanjen gemaeckt ſal worden, getrouwelijck t'onderhouden, ſoo ſal veraccordeert zijn, dat, indien de Koningh namaels het Tractaet overtrad, en de geſeyde rupture begon tegen de Keyſer, tegen de Koningh van Spanjen, of tegen eenig ander Vorſt van hun huys, met d'eerſte aen te taſten, of met te doen aentaſten en overvallen de plaetſen en Staten, die hen toebehooren, en daer af zy door het Tractaet in beſittingh zyn gebleven, de geſeyde Heeren Staten niet verplicht ſullen zyn deel daer aen te nemen: het ſelve wort oock verſtaen voor ſijn Majeſteyt, die niet verplicht ſal zyn in rupture en brekingh te treden, met de Keyſer, in geval dat mijn Heeren de Staten d'eerſten zyn in hen aen te taſten, en 't Tractaet, dat gemaeckt ſal worden, over te treden.

8. En alſoo ſijn Majeſteyt niet geconſenteert heeft een Treves in Catalonien te maecken, dan in de tijt, dat mijn Heeren de Staten niet dan een Treves in Nederlant wilden maecken, om oorſaeck te hebben van geſamentlijck de wapenen weer aen te taſten met de genen, als de twee Treves ſullen geeyndight zyn; en dat, ſoo men ſyn Majeſteyt wilde doen blyven in de ſelve reſolutie, na dat mijn Heeren de Staten de hunne verandert hebben, hy ſeer groote ſchade daer af ontfangen zou; ſoo is verdragen geweeſt dat de geſeyde Heeren Staten krachtelijck en eendrachtelijck ſullen procureren en bevorderen met ſijn Majeſteyt, volgens de Tractaten van Verbont, dat het geſeyde Vorſtendom van Catalonien en haer dependentien in de Vrede mogen zyn begrepen; blyvende de Koningh van Vranckrijck, en de Koningh van Spanjen yder in de beſittingh van al 't geen, dat zy houden in de geſeyde Landen: of in geval dat men de ſwarigheden, die men daer vindt, niet kan verwinnen, en dat men gedwongen is om de ſluytingh van het Tractaet te vorderen, niets te doen, dan te maken een Treves van dertigh Jaren in 't geſeyde Landt, onder de ſelve conditien en voorwaerden, dat yder daer behouden ſal 't geen hy tegenwoordighlijck beſit, dat de geſeyde Heeren Staten ſich verplichten *d'Oorlogh weer geſamentlijck te beginnen* met Vranckrijck tegen Spanjen, in geval dat, na d'uytgangh van de geſeyde Treves, de Catholijcke Koningh weygert haer te continueren en te verlangen op de ſelve conditien en voorwaerden, als ſy tegenwoordighlijck veraccordeert en toegeſtaen wort. Wel verſtaen zynde dat in geval de weygeringh van wegen ſijn Chriſtelijckſte Maj. komt, de geſeyde Heeren Staten niet verplicht ſullen zyn de wapenen weer aen te taſten.

9. En alſoo de krachtighſte middel, van de vyanden te verplichten tot d'onderhoudingh der Tractaten, die geſamentlijck met hen gemaeckt zyn, is hen te doen bekennen

kennen dat ſy die nimmer mogen overtreden, ſonder te ſtrijden te hebben tegen de krachten van Vranckrijck, en de genen van mijn Heeren de Staten in een ſelve tijdt; ſoo ſal aen hen verklaert worden, volgens de geſeyde Tractaten, dat'er tuſſchen Vranckrijck en de vereenighde Nederlanden onderlinge verplichtingh is van de geſeyde Tractaten te garanteren, en te beſchermen, en geſamentlijck de wapenen weer aen te taſten tegen d'infracteurs en brekers, in wat plaets, en om welcke oorſaeck of ſchijn dat d'infractie en brekingh geſchiet.

10. Dat het tegenwoordigh Tractaet gemaeckt ſal worden ſonder prejuditie en nadeel, tot vernieuwingh van alle de voorgaende Tractaten, die in hun kracht ſullen blyven, en religieuſelijck voor't aenſtaende gheobſerveert en waergenomen ſullen worden in alle hun punten, uytgeſondert de ghenen, die door dit tegenwoordigh Tractaet gederogeert en vermindert zyn.

Dit geſchrift van den Heer Ambaſſadeur Servient, by de Heeren van Hollandt in deliberatie gelept zijnde/ is bevonden te beſtaen in twee preliminaire ende thien andere principale poincten daer op ſy hebben geadviſeert.

Eerſtelijck/ dat in deſen ſoude werden vermpt/ ten eynde gene nieuwe poincten in conſideratie werden gebracht/ mette welcke de inſtructie vande Plenipotentiarisen ſoude moeten werden vermeerdert of verandert.

Ten tweeden; Dat geen veranderinge en ſoude werden gemaeckt inde bewuſte geadjuſteerde artyckelen; maer met allen ernſt getracht om op het ſpoedichſte het tractaet van Vredehandelinge tot een finael beſlupt te mogen brengen.

Ende wat de poincten inde voorſz deductie begrepen/ in't byſonder aengaet/ is verſtaen/ dat de twee preliminaire pointen (by de welcke voort geſept dat inde Vrede-handelinge dient geſtipuleert/ dat de Spanjaerts uyt de Nederlanden ſouden hebben te vertrecken/ ende de Staten vande andere zyde als cautionariſſen het te maecken Tractaet te beveſtigen) als tegenwoordich ontpdigh zijnde inde Handelinge on-aengeroert ſouden werden gelaten / te meer/ dewyle ſelfs van weghen de Kroone van Vranckrijck wert geſept daer op niet te werden geſtaen.

Wat voorder aengaet het eerſte ende tweede vande thien volgende artyckulen/ tenderende ten eynde voor nul ende onweerde ſoude werden ghehouden alle het gene by de Plenipotentiariſen van deſen Staet met de Miniſters van Spanjen was ghehandelt ende gheteeckent ter tijdt ende wylen toe / dat ſoo de Plenipotentiariſen vande Kroon van Vranckrijck/ als de Miniſters van deſen Staet met de Ambaſſadeurs van Spanjen geljjc ſoude zijn verdragen/ende dat by gevolge van dien dupdelijck ſoude werden gediſavoueert de tepckeninge vande bewuſte artyckulen by de Plenipotentiariſen van deſen Staet met de Miniſters van Spanjen gedaen. Is goet gevonden dat tot antwoorde meergemelte Heer Graef van Servient te gemoet ſoude werden gevoert dat men van wegen deſen Staet van intentie was oprechtelijck te houden de Tractaten met Vranckrijck gemaeckt / maer dat dien onvermindert wert verſtaen/ dat de Plenipotentiariſen van deſen Staet wel hadden gedaen / de bewuſte poincten met de Spaenſche Miniſters provisionelijck te adjuſteren ende de ſelve te onderteeckenen om redenen meermalen voor deſen geallegeert / met de intentie dat ten principale geen Tractaet met Spanjen ſoude werden geſlooten als geſamentlijck en met de Plenipotentiariſen vande Kroone van Vranckrijck.

Roerende het derde poinct by 't welcke inſtantie wert gedaen / dat de Hoſtiliteyt tegen Spanjen met gelijcke vigeur als voor deſen ſoude werden gecontinueert, ter

t't toe het tractaet van Vrede volkomentlijc soude zijn gesloten/stellende de Kroone van Vranckrijck tot optie van desen Staet/ of de cessatie van wapenen soude aenvanck nemen met het sluyten van 't Tractaet/of wel na het overbrengen vande Ratificatie van dien: Is goet gevonden dat geen cessatie van hostiliteyt en soude werden toegestaen tot het absolut sluyten van 't Tractaet van Vrede/ ende het selve gedaen zijnde/dat als dan naer gelegentheyt van saecken soude worden gedelibereert ende geresolveert of de cessatie van wapenen van dien tijt af plaets hebben/dan of de hostiliteyt soude worden gecontinueert tot opgemelte Ratificatie soude wesen over gebracht en gepubliceert.

Aengaende het vierde houdende in effect/dat(om de Spanjaert af te nemen alle hoope van twee-spalt tusschen Vranckrijck ende desen Staet) ronde en duydelijcke verklaringe en acten dienen te werden gedaen ende gepleecht, so van wegen de Kroone van Vranckrijck als van deser zijde, waer door de Spaensche Ministers haer concepte hoope van divisie, tusschen Vranckrijck ende desen Staet mach werden afghenomen: Is verstaen ende goet ghevonden/ dat de versochte verklaringe souden werden toe-gestaen/ conform de Tractaten met Vranckrijck gemaeckt des gewagende.

Belangende het vijfde poinct/ tenderende ten eynde de Plenipotentiarisen van desen Staet vande Spaensche Ministers geen Ratificatie soude hebben aen te nemen op 't gene dat tusschen de selve van nu aen is getekent. Maer dat de Ratificatie van wegen Spanjen in te brengen/ soude werden gerefuseert ter tijdt toe/ dat de Tractaten soo van wegen Vranckrijck als van desen Staet tot finael besluyt souden wesen gebracht; Is geresolveert dat hier in als in andere poincten soude gevolcht worden/ het gene dat opgemelte Tractaten zijn gedragende/ ende dat mits dien geen Ratificatie van Spanjen soude werden aengenomen voor de conclusie vande respective Tractaten.

Op het 6 ende 7 mede brengende/ dat/ ingevalle na 't sluyten ende ratificeren van 't tractaet van Vrede of Treves/ de Keyser/ de Koninck van Spanjen/ of eenich Prins van 't Huys van Oostenrijck/ of wie het soude mogen wesen/ het selve Tractaet quamen te contravenieren mettet surprenerẽ/ofte door gewelt aen te tasten eenige plaetsen daer van de Kroone van Vranckrijck oft desen Staet in possessie is/ datmen indien gevalle so van de zijde van Vranckrijck als van desen Staet soude gehouden wesen de wapenen te hervatten ende opentlijck te breken, sonder onderscheyt van eenige plaetsen te maken. en dat van de van nieuws aengevangen hostiliteyt niet en sal mogen werden gedesisteert voor ende al eer de gedane contraventie effectivelijck sal wesen gerepareert, met dien verstande/dat ingevalle de rupture van de zyde van Vranckrijck mochte beginnen, dat men in dien gevalle van wegen desen Staet niet gehoudẽ sal wesen te breken/& vice versa. Is na verscheyden discoursen eyntlic geresolveert dat aen meer gemelte Heer Graef van Servient op 't voorsz subject tot antwoort soude werden gegeven het navolgende/ te weten.

Dat de Heeren Staten verklaren/ volgens het Tractaet anno 1644. ten overstaen vande Heer Graef van Servient hier in 's Gravenhage gemaeckt/ dat den Koninck ende meer gemelte Heeren Staten vande Vereenichde Nederlanden komende tot Munster te sluyten een Tractaet van Vrede/ ende dat Hoochgedachte syne Majesteyt oft wel gemelte Heeren Staten daer na directelijck of indirectelijc quamen aengetast te worden onder wat pretext het oor soude mogen wesen/ door den Koninck van Spanjen/ door den Keyser/of eenich ander Prince van 't Huys

van

van Oſnaruggh/ den ter eenre ende ter anderen zyde punctuelijck ſoude executeren het 6. 9. ende 10. artyckul van 't Tractaet deſ ſaers 1635. welcke artikulen men van wegen deſen Staet heeft aengenomen ende neemt aen by deſen/ Religieuſelijck t'onderhouden ende doen onderhouden/ ſo wanneer de caſus of gelegenthept inde reſpective Tractaten vermelt/ ſullen komen voor te vallen.

Is mede goet gevonden dat weigemelte Heer van Servient mondelinge ſoude worden aengeſept tot facilitatie van 't geheele werck / en verhuemninge van alle ombyagien/ dat de propoſten die miſſchien over de voorſz gelegenthept tot Munſter of elders mogen zyn gehouden / niet als voor particuliere ende blyvende diſcourſen en moeten worden aengenomen/ dewyle van wegen deſen Staet noyt geen andere reſolutie op 't bewuſte garantie en is genomen als by de voorſz. Tractaten is vermelt.

Raeckende het 8. tenderende ten eynde men van wegen deſen Staet ſoude hebben te procureren dat het Prinsdom van Catalonien mette dependentien ſoude werden begrepen in het Tractaet van Vrede, ofte dat de 30 Jaren van Treves in regard van Catalognien voorſz overſtreecken zynde/ van wegen deſen Staet te wege ſoude werden gebracht/ dat de voorſz Treves op voorige conditien ſoude werden geprolongeert/ of dat men by ontſtentenisſe van dien van wegen deſen Staet met Vranckryck tegen Spanjen ſoude hebben te breecken; Is goet gevonden dat op 't eerſte lit van 't voorſz poinct (te weten dat van wegen deſen Staet ſoude werden geprocureert dat het Prinsdom van Catalognie ſoude werden begrepen in 't tractaet van Vrede) wel een tentatijf ſoude mogen werden gedaen/ maer dat daer op niet vaſt en ſoude worden geſtaen/ in caſ daer over by de Spaenſche Miniſters difficultept ſoude mogen werden gemaeckt/ ende dat het voorſz poinct in dien geval daer by ſoude werden gelaten. Ende wat aengaet het tweede lit daer by geſept wert/ dat ingevalle by Spanjen geen continuatie van Treves naede 30 Jaeren, ten aenſien van Catalognien ſoude connen werden geobteneert, dat men als dan van wegen deſen Staet beneffens Vranckryck tegen Spanjen ſoude hebben te breecken, dat daer tegen ſouden werden gebruyct de ſelve redenen ende motiven die by Vranckryck tegen deſen Staet zyn gebruyckt geweeſt/ ſo wanneer men het 9. artyckul in 't Tractaet de Anno 1644. te vergeefs ſochte te obtineren.

Dopende het 9. poinct / ten eynde na 't ſluyten van 't Tractaet van Vrede naen de Spaenſche Miniſters ſoude doen verſtaen / dat van die zyde het Tractaet niet ſal mogen werden gecontravenieert / ofte de ſelve ſullen hebben te verwachten de t'ſamen-gevoechde Wapenen vande Kroon van Vranckryck ende deſen Staet, te wat plaetſe ofte wat preteyt d'infractie ſoude zyn geſchiet; Is verſtaen dat de verſochte verklaringe ſoude werden gedaen in termes als de Tractaten met Vranckryck zyn mede brengende.

Eyntelijck haer confirmerende met het 10. ende leſte poinct tenderende ten eynde het tegenwoordig Tractaet ſoude weſen ſonder prejuditie en innovatie van alle voorgaende tractaten / die verſtaen ſoude moeten werden te blyven in haer geheel/ om voortaen heylichlijck te moeten werden ghe observeert/ ongeſondert in 't gene de ſelve by 't tegenwoordigh tractaet ſoude weſen gederogeert.

Dyt de naerder artyckulen den 18. ende 27. Decemb. ende den 8. Januarii deſes Jaers 1647. geteeckent / is te ſien dat alleen de Heer van Nederhorſt niet geteeckent hadde. De reden van ſulck heeft hy den 21 January 1647. aen haer Ho. Mog. over gegeven; zynde deſe.

Ten eerſten, Om dat de ſelve neerſte opinie verſtonde/ni vooren te voorſtaen: dat men behoorde conform de laetſte ongelaſuleerde reſolutie van hare Ho. Mo. naerder inſtantie en beſoigne te doen inde ſaecke van 't Overquartier van Gelderlant, abſolute Souveraineyt vande Meyerie van den Boſch. &c. als anderſins by de Spaenſche gedifficulteert / of ten minſten af te waegen / wat de reſpective Gedeputeerden haer op nader ſouden konnen reſolveren / die nu haer over waren beſi-gherende / achtende dat / deliberante principe, alles by proviſie in Statu behoorde te blyven.

Voorder dat den voornoemden Heere van Nederhorſt konde begeeren datmen in 't eene geſchrift de Souveraineyt vande voornoemde Meyerie ende abſolutelijck ſtipuleerde / en by een ander met Spanjen te gelijck voorkomen ſoude dat het gheproponeerde vande Spaenſche nopende de Religie ende 't gheburyck vande Geeſtelijcke goederen ongedecideert ſoude blyven, om daer na tuſſchen partyen te worden gedecideert.

Ten tweeden, Om dat op het aenhouden vande Spaenſche in 't 6. artickel nopende de West-Indiaenſche Comp. buyten de laetſte ordres van haer Ho. Mog. by-ghevoeghet waren die woorden en alle andere; ſtrechende naer ſyne opinie tot groot nadeel vande voorſz Comp. die anders op alle plaetſen / daer den Koninck van Spanjen geen Forten / Logien / of Caſteelen en hadde / ſoude hebben mogen traffiqueren / cum exceptio confirmet regulam in caſibus non exceptis, & excluſio Vnius ſit inclusio alterius.

Ten derden; Om dat den voornoemden Heer van Nederhorſt verſtonde / dat men buyten expreſſe ordre van haer Ho. Mog. de reciproque beloften over 't ſlechten van eenige Forten ende 't overleveren van Chartres, &c. niet en mochten toeſtaen. Ende hoewel deſe twee poincten in haer ſelfs van ſo grooten gewichte niet en waren / datmen nochtans ſonder laſt daer in niet en vermochten te treden / ſonderlinge dewyle hare Ho. Mog. haer gelaſt hadden haer preciſe te moeten reguleren naer de inſtructie ende alle 't gene by ſpeciale aenſchrijvinge hen ſoude aenbevolen worden / 't welck hare Ho. Mog. ons by Eede hadden doen ſweeren en bevestigen / verſtaende den voornoemden Heer van Nederhorſt datmen in kleyne poincten ſo wel, als in groote ſijn Eedt konde te buyten gaen, ende daer over naer gelegenthey van tyden by Vrienden of Vpanden gecalangeert ſoude konnen worden / achtende verre 't beſte / daer toe gene of de minſte occaſie te geven.

Ten vierden; Om dat haer Ho. Mo. by de voornoemde laetſte ordres gelaſt hadden / dat alle 't gene met Spanjen ſucceſſive verhandelt ſoude worden by geſchrift / ſoude worden verbat en weder-zyts geteeckent / dat daerom de ſucceſſive geſchriften geen Tractaten en konden genoemt worden / gelijck het ſelve voorgaens inde meeſte geſchriften gedaen is / zijnde contradictoir dat in capite geſtelt wort: Artyckulen proviſionelijck over komen om te worden geinſereert in 't Tractaet dat tot Munſter gemaeckt ſal worden, en ondertuſſchen in den text te ſeggen dit Tegenwoordich Tractaet van Vrede; hebbende mede hare Ho. Mog. inde opgemelte laetſte ordres onderſchept gemaeckt tuſſchen ſucceſſive geſchriften en Tractaet, daer de ſelve 't gene met Spanjen ſucceſſive verhandelt ſal worden / gheſchriften noemen / die weder-zyts geteeckent ſullen worden. Ende 't gene in forme van Tractaet ſoude konnen worden gebracht niet als onder limitatie begeeren gheteeckent te hebben / daer upt den voorn. Heere van Nederhorſt gheloofde dat d'intentie van hare Ho: Mo: niet is geweeſt de particuliere ſucceſſive geſchriften Tractaten te noemē.

Daer

Daer op kommende eene ſaecke naſpen gebroken / van groote importantie / dat d'Heeren Ambaſſad. van Vranckrijck quamen ſuccesſivelijcken verſoecken dat ſy Heeren Staetſche met hare Handelinge ſtille wilden ſtaen, tot dat de Franſche nevens de haer in gelijckheyt ſoude zijn geadvanceert, volgens het 3 ende 4 artpckel van 't Tractaet van 1644. ten minſten tot dat den Heer Graef van Servient die op ſyne repſe na den Hage gereet ſtonde / op ſijne deſen aengaende te doene propoſitie / van hare Ho. Mog. antwoort ſoude hebben bekomen; ofte dat de Spaenſche door de Staetſche interpoſitie haer een point alleen nopende de conqueſten, toe willen ſtaen. Ofte om te toonen dat ſy de Staetſche Negotiatie / vele mijn den Vrede niet wilden traineren of tegens gaen / dat ſy te vreden waren / dat de Staetſche alle hare artpckulen met Spanjen mochten teecktenen / als de Staetſche in ſine daer aen ſtellen wilden / dat ſy de ſelve niet en hielden voor gheconcludeert, ten ware Vranckrijck met Spanjen in conformite vande Staetſche Tractaten mede concludeerden, gelijck de Staetſche verſcheyden geſtijfſels te doen en noch onlanck hadden gedaen / en gelijck ſy in haer regard tegens Spanjen wel expreſſelijcken hadden geſtipuleert / ende de Keyſerſche gelijcke clauſule ten regarde van Sweden en Me-Vrou de Landt-Gravinne haer hebben gheconſenteert / dat daeruit de Spaenſche daer in geen ſwarigheyt behoorden te maecken / ende daer in ſonder twijffel bewilligen ſouden / als maer de Staetſche met digeur daer op wilden inſiſteren.

Dat den voornoemden Heere van Nederhorſt derhalven verſtonde / als mede oock dat neen de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck belooft hadde 8 of 10 dagen met de teecktenינge te ſullen furcheren / om te ſien wat haer Ho. Mog. den hartigen nader ſouden ordonneren / ſoo lange ſtille behoorden te ſtaen tot dat den Heere Graef van Servient bequamen tijdt ſoude hebben gehadt in den Hage te komen / ſijn propoſitie te doen en antwoort daer op te konnen bekomen / ſonderende 't ſelve op den 115 artpckul vande inſtructie / dicterende datmen behoorlijck regard nemen ſal op het Tractaet van den 1 Martij 1644. welcke woorden petit moeſten operceren / ten minſten ſoo vele / dat de beloften van acht of echten dagen gedaen ſaé behoorden te worden verſtaen / en continueren / tot dat hare Ho. Mog. op de propoſitie vanden Heer Graef van Servient ſouden hebben gereſolveert / te meer om dat de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſoo ſerieus met pverige redenen / vriendelijcke ſmeeckingen / en eyndelijck met ſchijnſelijcke hooge protеſten en conteſtatien gedreigh daerom aenhielden; ofte datmen eenige vande voornoemde anders conditien te wege wilde brengen / verklarende dat het refuys van dien haer ſtercken ſoude tot een ſpoor by de publijcke Miniſters van alle Chriſten Potentaten daer vergaderd / en tot een upvlachtinge van hare Pyanden (by de welcke ſy altijts grooteliker gerecent hadden van der Staetſche trouwe / alliantie / en vaſten band) ſullende haer beſt ſchuldigen van inſtructie der Tractaten en vreden van 't publijcke voorſ / daer van ſy ſouden moeten verantwoorden / als geen laſt hebbende / in cas ſy haer ſoo een ſaecke conform de Tractaten / quamen te verſoecken / dat ſy de ſelve ſouden voorgeven / ſeggende / haer te verſtercken / indien haer Ho. Mog. haer ſuperieuren haer politijcke begeerten beleent waren / dat de ſelve geen ſwarigheyt wilden ſouden die ooc te ſtaen / dat ſy derhalven haer met een ſoo groote ſaecke niet en behoorden te beſwaren / voort upt meerder ongheplen geſchapen waren te ontſtaen.

Om alle welcke redenen de voornoemde Heer van Nederhorſt (die de ſelve ten meeſten

meesten deele voor sijne opinie gheseyt / ende ten deele om de kortheyt des tijts niet heeft konnen seggen) swarigheyt gemaeckt heeft te teeckenen / maer verstaen / dat men haer Ho. Mog. alle 't gene voorsz is / na de naeckte waerheydt soude over schrijven / om der selver resolutie dies aengaende / te verstaen / ende niet te konnen begrijpen / dat door dese tekeninge de sake geavanceert / maer vele eer occasie tot reculement gegeven soude werden; ende dat door de selve de Handelinge in Duytschlandt verhaest / en daer door occasie gegeven soude worden dat de Brandenburghsche, Paltsche, Hessen, Casselsche ende Protestantsche saken, daer toe de Heeren Fransche Ambassadeurs haer seer ghenegen toonden / niet naer wensch uytvallen mochten.

Presenterende nochtans den voornoemden Heere van Nederhorst hem in desen allen haer Ho. Mog. goet vinden geerne te onderwerpen / ende der selver bevelen naer te komen ende te gehoorsamen

Over-gelevert ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. den 21 January 1647. was geteyckent G. van Reede.

Redenen ende motiven, door welcke de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van haer Ho. Mog. bewogen ende genootsaeckt zijn geweest, omme nevens de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs vanden Koningh van Spanjen, te procederen tot ondertekeninge van soodanige Artijckulen, als tusschen de selve provisionelijck ende successivelijck zijn overkomen, omme te worden gheinsereert in het Tractaet, 't welck ghemaeckt sal worden tot Munster.

I.

Erstelick, om dat in den beginne vande Negociatie mette Spaensche Plenipotentiarisen tot Munster is verdragen, dat tot meerder sekerheyt van weder-zijden, alles schriftelick verhandelt, ende 't gunt beyde de partyen souden raken, van weder-zijden geteeckent, maer 't gene yder besonder soude inleveren, besonderlick onderteeckent, ende alsoo elcanderen geexhibeert soude worden, welcken volghende eerst de respective procuratien metten anderen onder yeders signaturen zijn ghewisselt, ende is vervolgens de voorsz conventie aengaende den voet ende ordre vande besoignen ende tekenen vande Schrifturen ghesamentlick ofte affonderlick, mede van weder-zijden in een Instrument geteeckent, gecachetteert, ende verwisselt geweest, ende soodanige ordre ende gebruyck in het overleveren vande Schrifturen van weder-zijden, alsoo continuelyck onderhouden, sulcx hier uyt ende ex fondamento tractatus, wort geinsereert, *Quod semel placuit amplius displicere non possit, & pacta conventa esse servanda.*

2. Het welcke te meer noodigh is geweest, om dat haer Ho: Mo: by 't 97 artyckel vande Instructie hebben gedetermineert dat der selver Plenipotentiarisen uyt den eygen hoofde vanden Staet ende immediatelijck mette Plenipotentiarisen des Coninckx van Spanjen souden hebben te handelen, sonder eenige mediateur te admitteeren, ende hebben over sulcx de respective Plenipotentiarisen en insonderheyt die van haer Ho: Mo: geen sekerheyt ofte soliditeyt konnen hebben in hare negociatien, als uyttet gene

ten

ten eenen ende ten anderen, ofte oock van weder-zijden ſoude werden geteeckent, om dat buyten de tracterende partyen, niemant anders daer van kenniſſe hebben, ofte getuygeniſſe konden geven.

3. Gelijck mede de voornoemde Plenipotentiariſen van haer Ho: Mo: geen ſekere advertentie ofte rapport aende ſelve ſouden hebben konnen doen, daer toe deſelve nochtans by het 113 Artyckel vande Inſtructie ſijn gelaſt, ende namentlijck, omme te notificeren de aenvanck, voortganck ende toeſtant van hare negociatie, ende by de nadere Reſolutien in November 1646 genomen, mede dienende voor Inſtructie, omme de gearreſteerde Artyckulen in het maken van een Vrede vande Heeren Spaenſche te obtineren ende te bedinghen, ten ware zy alvooren met ſchriftelijcke ende effective onderteeckeninge, haer ſouden hebben geaſſeureert, ende daer uyt ſeeckerlick konnen weten ende rapporteren, 't gunt met de weder-partye gedaen, ongedaen, ofte openſtaende ſoude weſen.

4. Inſonderheyt alſoo ſonder ſoodanige ſeeckerheyt ende precautie of ſchoon partyen verbaelijck, ofte in hare reſpective gewiſſelde geſchriften mochten ſchynen overkomen te weſen, evenwel inde nederſtellinge, extentie ende applicatie van yders intentie, notable diſcrepantien ende differente meeningen voor deſen waren bevonden ende uytgbedruckt, ende 't ſelve in ſoo grooten ende delicaten werck, ſich meer ende meer ſoude hebben konnen openbaren, ten ſy dan den rechten ſin ende toeſtant vande overeen-ſtemminghe, uyt geconcerteerde ende geſigneerde Artyck'len klaerlijck konde blycken ende gedoceert worden, op dat deſelve namaels in geen anderen ſin getrocken ofte miſduydet ſoude mogen worden, gelijck in rechten is gedefinieert, *firi ſcripturas ut quod actum eſt per eas facilius probari poſſit.*

5. Alle 't welcke by haer Ho: Mo: mede wyſſelijck geconſidereert ende voorſien zijnde, hebben deſelve daerom in Novembri voorleden expreſſelick goet ghevonden, verſtaen ende verklaert, dat alle 't gunt tuſſchen de Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van derſelver Staet tot Munſter ter eenre, ende de Spaenſche Plenipotentiariſen ter andere zyde ſucceſſive ſoude komen verhandelt ende geaccordeert te worden, alle 't ſelve by geſchrifte ſoude worden vervat, ende weder-zijts ondertekent, welck *Mandatum ſpeciale previa matura deliberatione* gegeven, ende op de voorgaende retroacta tot Munſter gepaſſeert, gevolcht, immers in deſen t'eenemael deciſoir is, ende in alle manieren behoorde achtervolcht te worden.

6. Ende alſoo na onderhandelinge van vele Maenden, de meeſte ende importantſte Artyck'len van 't te maecken Tractaet tuſſchen partyen geconcerteert, ghenoechſaem geprepareert, ende op de aenſtellinghe van een Tractaet van Vrede in plaetſe van Treves (waer van de Spaenſche van aenbeginne de verkieſinghe aen haer Ho: Mo: aengeboden hadden) de voorſz Artyck'len na de gelegentheydt verandert ende gedreſſeert zynde, de onderlinge conferentien daer op gecontinueert waren, ende na veelvoudighe diſputen, conteſtatien, remiſen, ende peremptoire verklaringen, eyntlyck tuſſchen de voorſz reſpective partyen, op diverſe tyden ende dagen, ſoo verre gebracht, by geſchrifte over ende weder geconfereert, gecorrigeert, ende eyntelijck met volle believen van weder-zijden geadjuſteert waren, datmen daer over eens geworden, ende tot ſeeckerheyt ende geruſtheyt van beyden zyden in conformite van voorgaende voet ende ordre dienſtigh ende noodigh was, dattet gebeſoigneerde geſamentlyck ſoude worden geteekent, hebben de Plenipotentiariſen van haer Ho: Mo: na rype deliberatie, mede daer toe gecondeſcendeert, om aen d'eene zyde de negociatie by haer volgens den inhouden vande aenbevoolen Inſtructie ghedaen, te verſeeckeren ende vaſt te ſtellen, ende aen

d'andere zyde haer Ho: Mo: van hare getrouwe debvoiren kennelijck te mogen doen blycken.

7. Ende indien de voornoemde Plenipotentiarisen sulcx om eenige respecten nagelaten, geweygert ofte opghehouden hadden, ende daer over door eenighe incidenten, ofte andere toevallen van occasien ende tyden (welcke de wereltsche ende insonderheyt soo groote saken dickwils ende onvermoedelijck onderworpen zyn) veranderinghen opgekomen waren, souden haer Ho: Mo: 't voorsz verluym ende malatigheyt de voornoemde Plenipotentiarisen niet alleen geimputeert, maer oock deselve sulcx swaerlick te verantwoorden hebben gehadt, ende tegen haer konnen geallegeert worden 't gunt in rechten staet, *Qui mandatum suscepit si potest id adimplere, deserere promissum officium non debet aliquid, quanto mandatoris interest damnabitur*, het welcke de voornoemde Plenipotentiarisen niet hebben willen nochte derven uytstaen, nochte afwachten.

8. Te meer, om dat deselve geen andere poincten hebben getonvenieert ende onderteeckent; als die metter Instructie ende Resolutien van haer Ho: Mo: waren over-een komende, ende mitsdien gehouden moeten worden *ad impleviſſe fines mandati*, ende in geenen deelen deselve geexcedeert ofte teghen ghegaen te hebben, gelijck hier onder kortelijck gededuceert ende breeder by monde ende andere geschriften, ist noot, ghe-verifieert sal konnen worden.

9. Want eerst, aengaende de gestustineerde consolidatie van 't Over-quartier van Gelderlandt, nae dat de voornoemde Plenipotentiarisen soo in cas van Treves als van Vrede, daer op verscheyden propositien ende instantien, soo by monde als by geschrifte successivelijck hadden gedaen, hebben de Heeren Spaensche deselve, so wel in het eene als andere cas, soo seer ende soo verre gecontradiceert ende gedebatteert, dat zy daer toe geen hoope in 't minste ghegheven ofte open gelaten hebben, ende oock geweten hoedanige Resolutien by haer Ho: Mo: dien-aengaende bevoorens waren ghenomen, soo dat de voornoemde Plenipotentiarisen daer in te vergeefs arbeydende, uytwijsende de Resolutien die haer den 22 Mey 1646. aengheschreven ende aenbevolen, ende naderhant niet verandert waren, haer hebben moeten reguleren, sonder evenwel voor den Staet, nochte oock voor de Provintie van Gelderlant by de voorsz teyckeninge, eenich vorder prejuditie geleyt te hebben.

10. Ende belanghende de Meyerije van 's Hertoghen-Bosch, ende andere plaetsen daer de Roomsche Religie voor desen is getolereert, isimmers d'absolute souveraniteyt voor haer Ho: Mo: inde geteekende Articulen klaerlijck gestipuleert ende gecancedeert, ende sijn de modificatien by de Spaensche op den 13. 15. ende 18. December verfocht, gerefuseert ende afgheslagen, dan alsoo deselve uytterlijck sustineerden dat in ses maenden na de conclusie ende ratificatie van 't Tractaet, daer over soude worden geconvenieert, ende verklaerden tot haer ontlastinge genootsaeckt te zyn, daer by te persisteren, hebben de voornoemde Plenipotentiarisen niet konnen afweſen, dat daer van in een besonder papier mentie gemaeckt, ende alleen in *Teſtimonium rei geſtæ* 't selve gheteeckent soude worden, sonder dat sulcx by de principale gearticuleerde conventie is gevoecht ofte voor limitatie daer nevens gestelt, maer is by de voornoemde Plenipotentiarisen t'eenemael gerefereert, aen het goet vinden van haer Ho: Mo.

11. 't Gheene in 't seste Artyckul noopende de West-Indien is by-ghevoecht metter woorden (ende andere) is in 't alderminste niet contrarieerende de Resolutien nochte intentien van haer Ho. Mo. maer veel eer confirmerende, alsoo het eygentlick wit gheweest zijnde, dat te reciproque ende onbepaelde navigatie inde West-Indien niet konnende geobtineert worden, in sulcken ghevalle partyen hing inde haer souden onthouden,

den, uytte plaetſen by d'een of d'andere beſet ende gepoſſedeert, hebben daeromme de voornoemde Plenipotentiariſen 't ſelve metter geexpreſſeerde woorden niet alleen genoechſaem geconditionneert, maer oock door de by-gevoegde te verſtaen gegeven, dat oock buyten ende behalven de Caſteelen, Forten, ende Logien, meer andere acten poſſeſſoir ghepleecht ende tot voordeel ende verbreydinge vande navigatie, op, ende inde vaſte Landen ende Eylanden van Weſt-Indien, ſullen konnen waergenomen ende geexcerceert worden, om alſoo de navigatie alomme ſoo veel verder te mogen extenderen, ſulcks de voorſz woorden veel eer tot vermeerderinge ende uytbreydinghe als tot reſtrictie vande Nederlantſche navigatie ſijn gedirigeert ende geappliceert konnen ende behooren te worden.

12. De reciprocatie, aengaende de Demolitie van eenige kleyne Forten ende overleveringhe vande Charters hier ende daer beruſtende, reſpectivelijck bedonghen ende toegeſtaen by de 65 ende 66 Artijck'len, in diverſe geſchriften begrepen, is aen d'eene zijde meer als redelick, vermits de generale regel *quod quiſque Iuris in alterum ſtatuerit ut ipſe eodem Iure utatur*, ende aen d'andere zijde in 't minſte niet prejudiciabel, om dat by faute van nader accord over de Demolitie vande te deſigneren Forten, deſelve ſullen mogen blyven ende gelaten worden, en dat geen Charters oyt van deſe zijde gevordert ofte gepretendeert, maer wel van d'andere zijde (alwaer d'eerſte ende outſte Collegien, Archiven ende Reſidentien vande Nederlantſche Princen zyn gheweeſt) verſocht ende meermalen zijn geweygert.

13. Dat de voornoemde Plenipotentiariſen geen geſchriften by forme van Tractaet getreeckent, veel min eenich Tractaet gheſlooten hebben, blyckt klaerlijck uyttet hooft ofte ſuperſcriptie vande Artyck'len, in verſcheyden geſchriften op diverſe datums gheſtelt, ende luydende als volcht: *Artyck'len proviſionelick overkomen tuſſchen d'Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen des Conincks van Spanjen ter eenre, en de Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen vande Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ter andere zijde, omme te worden geinſereert in het Tractaet 't welck gemaekt ſal worden binnen Munſter.*

14. Ende daer-en-boven dat de reſpective Artijckelen ſonder connexie van ſin ofte getal van Artijckelen, maer na de beſoignen op de reſpective dagen gevallen ende ghecontinueert, in diverſe pampieren ende geſchriften zijn vervat, ende alleen in ſoodanigen ſtaet preparatorie gebracht, dat daer uyt hier nae het Tractaet ſonder nieuwe debatten ſoude konnen gheformeert worden, zijnde 't ſelve oock d'oorſaecke gheweeſt, dat hier ende daer inde Artyckelen de woorden van Tractaet ende dierghelijcke narrative geinſereert ende gelaten zijn, ſoo omme te volghen den text ende woorden vande Inſtructie, daer uyt de voorſz Artyckelen zijn genomen, als om namaels door de veranderinge van woorden, in geen nieuwe diſputen te vervallen; Gelijck mede geen ander oogmerck is geweeſt, als omme namaels uytte ſamenvoeginge vande geſepareerde getreeckende geſchriften, het *Inſtrumentum pacis* te dreſſeren, ende tot ſijnder tyt by forme van Tractaet te concluderen, daer inne dan de Reſolutien van haer Ho. Mog. hier boven in 't vijſde Artyckel geallegeert, punctuelijck is gevolcht, ende hier nae in 't maecken van Tractaet inſgelijcx met meerder omſtandicheden ſal moeten achtervolcht worden.

15. Doch ſouden alle de voorſz objectien van ſelfs verdweenen ende apparent niet te voorſchijn ofte in conſideratie zijn gekomen, indien deſelve door de contradictien ende oppoſitien vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck niet waren wacker ghemaeckt ende gherelebeert: Ende hoewel de voornoemde Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. altyds groot reſpect aende Kroone van Vranckrijck ende derſelver hooghe Miniſters hebben gedragen, ende bereyt zijn geweeſt aende ſelve vele te deſereren; ſoo

hebben haer nochtans meer geobligeert gevonden, omme den dienſt van haer Vaderlant voor alle andere conſideratien te prefereren, ende haer veel eer te gedragen na den Eedt by haer in't aennemen van deſe Commiſſie gepreſteert, inhoudende Artyckel 91. dat zy alles ſullen contribueren ende bybrengen dat tot bevorderinge van dien ſal ſtrecken, ende ter contrarie declineren alle't gene dat tot retardement ofte nadeel van dien ſoude mogen by-ghebracht worden: behalven dat de voornoemde Plenipotentiariſen tot haer decharge mede kortelijck ſullen aenwijſen, dat in deſen, noch tegen de Tractaten, veel min tot prejuditie van Vranckrijck yetwes gedaen, ende noch weyniger tot nadeel vande Religions-verwanten ende geallieerden in Duytſlant yets by precipotantie voorgenomen is.

16. Het is dan ſulcks, dat de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck alle hare handelingen ende Tractaten door *Mediatores & per Interpoſitas perſonas* hebben aengheſtelt, ſonder oyt (datmen weet ofte geſien heeft) geteeckende geſchriften ofte Inſtrumenten overgelevert, ontfangen ofte gewiſſelt, ende dienvolgende oock gene proviſionele Artyckelen geteeckent te hebben, hoewel nochtans kennelick is datte ſelve Heeren Plenipotentiariſen over lange metde Heeren Keyſerſche Plenipotentiariſen hebben gehandelt ende ſchriftelijck geaccordeert zyn, op ende aengaende de ſatisfactie voor de Krone van Vranckrijck, begrijpende deſelve vele poincten ende Artyckelen van groote importantie, in een wyt-loopigh geſchrift vervat, 't welcke onder de voorſz hooghe partyen dien aengaende is neder-gheſtelt ende ongeteeckent ghelaten, waer mede de meer-gemelte Heeren, ſoo veel de Heeren Plenipotentiariſen vande Kroone Sweeden, als die van Me-Vrouwe de Land-Gravinne van Heſſen (die inſgelycx met Vranckrijck in nauwe alliantie zyn) oock over lange zyn voorgegaen, ſonder dat de andere geallieerde tot noch toe hare gepretendeerde ſatisfactie hebben konnen bekomen, maer dien aengaende haer tijt ende gelegentheyt als noch zyn afwachtende.

17. Ende als de Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen by Interpolitie vande Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. in September voorleden ter handen waren ghenomen, ende in korten tijt ſeer geavanceert in ſulcker voegen dat van d'een ende d'andere zyde werde gepreſumeert, dat de ſelve Tractaten in acht daghen, jae in 24 uyren ſouden hebben konnen afloopen, ende ten eynde ghebracht worden, hebben echter de voornoemde Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. de voortganck vande ſelve Tractaten niet alleen niet op-ghehouden, maer nae beſte vermogen bevordert, onaengeſien haer Tractaet van Vrede, maer geprojecteert ende noch niet geentameert ende het gevolge van dien vol onſeeckerheyt ende difficulteyt was, ende hebben de ſelve Plenipotentiariſen alleen geproponeert ende voorbehouden, dat tot geen eyntelijck concluſie tuſſchen de hooghe partyen ſoude worden geprocedeert, ten ſy het Tractaet van haer Ho. Mog. mede tot concluſie ſoude gebracht weſen.

18. Waer uyt lichtelijck af te meten is, dat de manieren van handelingen vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck ende van die van haer Ho. Mog. gantſch verſcheyden zynde, d'een oock nae d'andere niet preciſe, ende in alle formaliteyten heeft konnen gereguleert, maer yeder nae zyn voet ende ordre moeten gedirigeert ende vervolcht worden, ende namentlijck dattet avanceren vande reſpective Tractaten *cum ſenſu Interpretatione* na de occurrentien, yders gelegentheyt, gebruyck ende forme van handelinge, moet genomen ende daer toe geappliceert worden.

19. Indien overſulcx de Tractaten vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck met die van Spanjen ſoo verre, ja ſelfs totten eynde toe waren geavanceert, ofte hadden konnen gebracht worden, gelyck de apparentien daertoe in September ende October voor-

voorleden ſich heel ſchoon verzeenden, ſouden de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mo. die daeromme alle offitien waren aenwendende, haer daer over niet hebben mogen beklagen nochte allegeren dat deſelve Tractaten te verre waren geavanceert, ſoo wanneer Vranckrijck alleen de finale concluſie van dien beliefft had uyt te ſtellen.

20. Doch alſoo door eenige nieuwe incidenten ende bekende oorſaecken de voorſz Tractaten eenigen tijt in ſtate zyn gebleven, ende middelertijt die van haer Ho. Mog. hernomen, ende ſoo verre gebracht, dat de principale Artyckelen met de weder-partye zyn geadjuſteert, ende vervolgens eenige andere daer bygevoecht, ende alſoo ſucceſſivelijck tot onderteeckeninge (na de maniere in deſe handelinge geobſerveert) geprepareert, hebben de voornoemde Plenipotentiariſen inſgelyex niet konnen begrypen, dat ſy daerinne door inſtantien vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck, behoorden verhindert ofte opgehouden te worden.

21. Want behalven dat daer door het geconvenieerde ſoude hebben interrupt gelopen, ende nae alle apparentien te rugge gegaen, ofte in nieuwe verwyderinge geraeckt, ſoo ſoude oock, de beſtieringe ende het gheſach inde ſaecken de voornoemde Plenipotentiariſen aen betrout, omme die uyt den eygen hooſde van haer Ho. Mog. te moghen handelen ende uyt wercken deſelve genoechſaem benomen ofte belet, ende by gevolge derſelver beſoignes ydermael ten oordeel van andere vruchteloos hebben konnen ghemaeckt worden, daer toe ſy haer noch by Inſtructie, nochte anderſints hebben konnen verplicht vinden.

22. 't Gunt by het 114. ende 115. Artyckel vande Inſtructie de voornoemde Plenipotentiariſen ten regarde vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck aenbevolen, ende by de nadere Reſolutien van November voorleden geconfirmeert is, hebben de ſelve Plenipotentiariſen religieuſelick gheſocht te onderhouden, maer niet konnen oordeelen dat 't ſelve ſoo verre was ſtreckende, als wel by eenige is uytgebreyt gheweeſt, ende daeromme verſtaen haer te moeten houden aenden teneur van haer Inſtructie, tot bevorderinge vande Commiſſie ende Tractaten haer te laſte geleyt, ſonder deſelve om andere reſpecten onvruchtbaer te laten maken, ende daer door andere occaſien te openen die een gheheel anderen uytſlagh ſouden hebben konnen geven.

23. Alle 't gheene ter contrarie kan worden geallegeert, ende namentlijck, dat de Tractaten van d'eene niet meerder als van d'andere vermochten geavanceert, Item dat d'Intereſten egalick behoorden gecombratſeert ende geſuſtineert, ende ten minſten vande Spaenſche het Artyckel vande conqueſten alvoren hadde behooren geobtineert ende gepaſſeert, ende heftelick onder de geconvenieerde Artyckelen mede geinſereert ende reciproce gereyckent te worden, datmen deſelve Artyckelen niet ſoude houden voor geconcludeert, ten ſy Vranckrijck met Spanjen te gelijck concludeerden, is uyt het voorgaende verhael ten deele na de verſcheyden gebruycken geſalveert, ende ſal tot verdere nodige ſolutie konnen dienen, dat terwijlen de Tractaten van haer Ho. Mog. over de vijf Maenden t'eenemael hadden ſtil-geſtaen, alleen ende continuelijck inde Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen is gebeſoigneert ende getracht alles tot concluſie te prepareren, daer mede dan de Intereſten van Vranckrijck niet alleen geſuſtineert, maer de principaelſte pretentien door extreme diligentien ende perſuaſiven vande Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. vande Spaenſche zyn geobtineert ende geconcedeert, ende ſoude het Artyckel vande conqueſten oock t'eenemael afgedaen zyn geweeſt, ten ware door het incident in Italien gevallen, ende na de conceſſie vande Spaenſche opgekomen, daer in nieuwe difficulteyt was ontſtaen, ſoo dat de Artyckelen by de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. geconvenieert in verſcheyden reſpecten, ende inſonder-

heydt in *Momento temporis* doen 't selve werde begeert, daer aen niet konden gebonden, ende oock het eene Tractaet mette andere niet behoorde geconfondeert te worden, behalven *quod factum aliorum, promitti nec potuit nec debuit.*

24. Het principaelste daer op de gantsche saecke schynt aen te komen, is, dat de voornoemde Plenipotentiarisen niet souden hebben behooren nochte vermogen eenich Tractaet te sluyten als nevens ende te ghelyck met Vranckrijck, ende in allen gevalle sulcx onder de geconvenieerde Artyckelen te insereren, ende vande Spaensche mede te laten onderteeckenen.

25. Hier op seggen de voornoemde Plenipotentiarisen dat deselve by verscheyden soo mondelinge als schriftelijcke Declaratien by haer geteyckent, uende Spaensche Plenipotentiarisen soo wel by de handelinghe van Treves als van Vrede hebben geinsinueert, hoe dat de Kroone van Vranckrijck, ende den Staet van haer Ho. Mog. metten anderen verdragen ende verbonden waren, van niet te sluyten eenigh Tractaet metten Coninck van Spanjen als gesamentlijck ende met gemeen consent, ende hoewel de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen verklaert hadden sulcks wel te weten, ende de Tractaten selver in handen te hebben, so hebben echter de voornoemde Plenipotentiarisen om haer ten vollen te quyten, hier van een expres declaratoir Artyckel gedresseert, ende 't selve in twee vande principaelste geschriften vande geconvenieerde Artyckelen soo wel inde Fransche als Nederlantsche Tale doen insereren, onderteeckent ende de Spaensche voor ghehouden, inhoudende niet alleen nieuwe denunciatie vande voorsz verbintenisse tusschen Vranckrijck ende haer Ho. Mog. maer oock d'applicatie vande selve *ad presentum actum* gedaen, namentlijck de meeninge vande voornoemde Plenipotentiarisen te wesen, dat de Artyckelen mette Heeren Plenipotentiarisen des Conincx van Spanjen verdraghen ende onderteyckent, geen effect souden hebben van reël Tractaet, ten sy Vranckrijck insgelycx soude hebben sijn contentement, in conformite van het Tractaet vanden eersten Martij 1644. ende dat zy Plenipotentiarisen dese Declaratie hielden als geinsereert inde voorsz Artyckelen, ende van gelycke waerde als de selve.

26. Welcke Declaratie inde Instrumenten ofte geschriften van weder-zyden gestelt, *& in eodem actu & instanti*, ten by-wesen vande Heeren Spaensche Plenipotentiarisen onderteeckent zynde, vande selve mede over genomen, gesien ende gelesen, ende niet gecontradiceert is, hoewel zy te vooren verklaert hadden, deselve niet te konnen onderteeckenen als zynde *res inter alias acta*, ende daer over men mette Spaensche Plenipotentiarisen niet hadde te convenieren, maer die alleen by de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. stonden te presteren, ende over sulcks maer alleen behoefde bekent gemaeckt worden.

27. Ende is in gelijcker voegen by de Heeren Keyserſche Plenipotentiarisen achter in het Instrument van satisfactie mette Krone van Vranckrijck op den dertienden September 1646. geconvenieert. Declaratie gedaen geweest van geen Tractaet te konnen concluderen, ten sy Vranckrijck te gelyck met Spanjen den Vrede quam te tracteren, ende te besluyten, daer op de Heeren Fransche Plenipotentiarisen by forme van contra-declaratoir alleen in generalibus hebben geantwoort, ende haer daer aen niet begeeren te astringeren, veel min dat deselve de Declaratie vande Keyserse souden aengenomen ofte geteeckent hebben.

28. Daer-en boven hadden de Heeren Fransche Plenipotentiarisen haer hier van genoechsaem verseeckert konnen houden, om dat inde gheschriften by interpositie vande Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. tusschen deselve, ende de Spaensche in

Septem-

September voorleden gewisselt, alle 't selve van weder-zijden mede voorgestelt ende aen-genomen is gheweest, ende namentlijck dat tusschen deselve hooge partyen niet soude geconcludeert worden, ten sy het Tractaet met haer Ho. Mog. te gelijck mede geconcludeert soude konnen worden, daer van de voornoemde Plenipotentiarisen haer Ho. Mog. doenmaels hebben geadverteert gehadt; hoewel dien-aengaende oock geen onderteeckeninge is geschiet, om dat gene geschriften als vooren geseyt, tusschen de voorsz hooge partyen zyn geteeckent geworden.

29. Daer benevens hebben de voornoemde Plenipotentiarisen haer veel eer geobligeert gevonden, om inde voorsz Declaratie te volgen de woorden haer inde jongste Resolutien van haer Ho. Mog. in November verleden ghenomen geprescribeert, als de soodanige die de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck haer by derselver geschrifte vanden achthienden Januarij voorleden gelieft hebben voor te stellen, daer van zy (des noot) nader redenen ten regarde van haer Ho. Mog. van welcke zy de Eere hebben in dese Commissie geemployeert te wesen, souden konnen geven.

30. Het is wel waer, dat op de serieuse instantien vande meer-gemelte Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck de voornoemde Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. haer woort aende Spaensche gegeven soo verre ingebonden hebben, dat zy te vreden zyn geweest, op 't vertreck vanden Heere Grave van Servient, 8 ofte 10 dagen, met de onderteyckeninge vande geconvenieerde Artyckelen op te houden, daer mede zy immers aende voornoemde Heeren soo vele hebben gedefereert als haer betamelick ofte eenichsints te vergen is geweest, ende hebben deselve oock niet naeghelaten haer Ho. Mog. daer van omstandelick te verwittigen: Dan nadien binnen den voorsz tijdt ende oock daer nae (on-aenghesien den Heer Brasset Resident van Vranckrijck aen haer Ho. Mog. hieromme mede schriftelijck vertoog hadde gedaen) de voornoemde Plenipotentiarisen geen andere ordre, bevel, ofte aenschryvinghe quamen te ontfanghen, wie soude hebben derven twijffelen dat haer Ho. Mog. niet veel eer in haer voorige Resolutien geconfirmeert, als daer in verandert soude wesen; waerom oock deselve Plenipotentiarisen gehouden zyn geweest met haer aengevangen ende uytgestelde werck voort te gaen, hebbende liever eenigen ondanck (doch nae haer opinie onverdient) vande Heeren Fransche Plenipotentiarisen willen afwachten, als dat zy nalatende de bevelen van haer Ho. Mog. t'achtervolgen, de geheele saecke haer soo dier aen-bevelen in soodanigen onseeckerheyt souden hebben gelaten, jae in apparent hasart ofte alsulcke verwyderinge gebracht, dat 't selve naemaels beswaerlick soude hebben konnen gerepareert, ende haer alle fauten ende versuymenissen, oock inconvenienten ende vordere onheylen te laste geleyt worden.

31. Daer aen d'andere zyde ten regarde vande Tractaten tusschen Vranckrijck ende Spanjen geen verhinderinghe, lesie ofte prejuditie is ghedaen, ende de voorsz Plenipotentiarisen geoffereert hebben, niet alleen in hare interpositie te continueren, maer oock de Heeren Spaensche verklaert geen minder, maer alsoo groote genegentheyt als oyt te vooren te hebben, omme haer mette Kroone van Vranckrijck op redelijcke conditien te verdragen, daer toe dan continuelijck wort gelaboureert, ende Godts zegeningen over soo grooten ende salutairen werck sal moeten verwacht worden.

32. Ende hebben de Religions-verwanten onder den naem van beyde de Euangelische tot Oseebrugge vergadert, haer mede niet ontsien aende voornoemde Plenipotentiarisen te verklaren, niet vremt nochte prematuer, maer gantsch redelick ende tot avancement vande gemeene saecke dienstigh te vinden 't gunt tusschen de Pleni-

poten-

potentiariſen van Spanjen ende van haer Ho. Mog. preparatorie in manieren voorens verhaelt was gepaſſeert, ſo verre is het van daer, dat deſelve hier door eenigh nadeel ſoude weſen geinfereert; Ende belanghende de Euangeliſche Cheur ende Furſten met haer Ho. Mog. in alliantie ende vruntſchap zynde, is derſelver Miniſters van tijt tot tijt voor ende na mede alle ſatisfactie gegeven, ende vande ſelve geoordeelt dat de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. haer van doen voortaen met diender vigeur ende efficatie in haer ſaecken ſouden konnen interponeren, als deſelve in haer bekommerlijcke handelinge eenichſints geſoulageert, ende proviſionelick met hare weder-partye geconvenieert ſoude weſen.

33. Welcken volgende de voornoemde Plenipotentiariſen haer korts daer na op Oſenbrugge hebben getranſporteert ende tot dienſt ende bevorderinge vande Religions-verwanten in Duytſlandt in 't gemeen, mitſgaders by Interceſſie inde Pomerſe ſaecke voor de Heere Cheur Furſt van Brandenburgh, ende oock tot herſtellinghe vande Palatſiſche ende andere ſaken, ſoodanige debvoiren aen gewent, dat men verhoopt deſelve niet onvruchtbaer ſullen weſen, inſonderheyt indien de Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck, volgens d'oude maximen vande ſelve Kroone ende de meenichvuldige intereſſien aende ſelve ghedaen, haer hooge gewichte daer toe gelieven te contribueren, daerinne zy verhoopentlick om het ghepaſſeerde in deſen geen weder-wille ſullen nochte behooren op te nemen, alſoo daer toe geen rechtvaerdige oorſake is gegeven, en of ſchoon van d'een en d'ander zyde door verſcheyden wegen mochte worden geageert, evenwel alles tot een generael wit, 't welck is d'algemeene ruſte inde Chriſtenheyt, tendeert ende gedirigeert behoort te worden.

34. Leſtelick konnen de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. niet nae-laten deſelve te repreſenteren ende te bidden na hare hooge wijſheyt ende groote ervarentheyt te willen conſidereren ende te onderſcheyden; Dat de deliberatien in Vranckrijck ſpoedigh ende haeſt gedetermineert, ende die in haren Staet gantſch langhſaem en over veel reſſorten zyn gaende, mitſgaders dat de Plenipotentiariſen van Vranckrijck ten vollen geauthoriſeert, ende die van haer Ho. Mog. ſeer nauw geſtringeert, ende meerder redevabel zyn, ende daer-en-boven dat nevens d'illuſtre vergaderinge van hare Ho. Mog. ook de provinciale Vergaderingen vande Staten vande reſpective Provintien ende by gevolge de gheheele Gemeente van het Landt met verlangen verwacht hebbende op 't gunt tot Munſter ſoude weſen gheſoigneert, deſelve Plenipotentiariſen haer daeromme na de conſtitutie van den Staet der Vereenigde Provintien ſoo veel doenlick gehouden zyn geweeſt te reguleren, ende ſulcx noodigh gevonden yets ſeker ende vaſt te beramen, ende ſoo grooten werck niet t'eenemael op ſchroeven te laten ſtaen, waer uyt nieuwe ende allerhande deliberatien, ook andere Reſolutien met verlies van tyt ende occaſien ſouden hebben moeten genomen, ende daer door de handelinge van haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen ſoo verre te rugge geſtelt ofte in longeur konnen getrocken worden, dat middelertijt de Heeren Keyſerſche, Franſche, Spaenſche, Sweedtſche ende Duytſche Miniſters, hare Tractaten ſouden hebben konnen af-handelen ende tot ſluytens toe, ofte ook verder parficieren, ende dat haer Ho. Mog. op 't laetſte komende, ofte lanckſaem gereet zynde, haer als dan ſouden moeten contenteren mettet gene d'een of d'andere ſoude oordeelen haer te convenieren; dien-ter contrarie de Kroone van Vranckrijck, ſoo groot ende conſiderabel zynde, ende over-al de balance houdende, hier van geen perijckel heeft te loopen, maer alomme kan predomineeren ende haer contentement met vigeur ende reputatie allenthalven procureren.

35. Waer-

35. Waeromme de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. met een goede conscientie, volgens haer Instructie ende Eedt, oock in conformité vande Tractaten ende tot niemants lesie ofte prejuditie, in desen allen genegocieert ende geverseert hebbende, gantschelijck vertrouwen dat haer Ho. Mog. alle t selve mede alsoo sullen opnemen, oordeelen ende amplecteeren, ende geen redenen vinden waeromme het gebesoigneerde ende getekende onder eenige pretexten misduydet, veel min gedisavoyeert soude worden, ten eynde de handelinge met Spanjen, door de provisionele geteyckende Artijckelen, op een goeden voet gebracht, ende die vorder tusschen Vranckrijck ende Spanjen zijn uytstaende ende door interpositie van haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen met allen yver geavanceert worden, niet te samen gerenverseert ende vruchteloos ghemaeckt worden: Ende in ghevalle inde voorsz Tractaten tusschen Vrankrijck en Spanjen meerder swarigheden mochten komen te vallen, sullen als dan haer Ho. Mo. met meerder vigeur en efficatie haer ook vorder konnen interponeren by de geene vande hooge partyen, die de particuliere Interesten voor d'algemeene ruste souden willen prefereren. Gedaen tot Munster den 5 February 1647.

Weynigh dagen daer na hebben oock de Heeren van Zeelandt ingebracht haer advys ende consideratien op de teeckeninge in dese maniere.

HOOGH-MOGENDE HEEREN.

„BOven dat het stuck vande Religie ofte Godsdienst is een poinct van Con„scientie / en dat de Heeren Staten 's Lants ende Graeffelickheyt van Zee„landt onse Principalen in hun gemoet overtuycht zijn / dat de Reformeerde Re„ligie so ende als de selve inde publycke Kercken deser Landen gheleert wert/ende „waer van haer Ed. Mog. professie zijn doende/is de salichmaeckende waerheyt „Godts / ende dat de selve uyt dat respect alleen by alle Christelicke Overheden/ „on-aengesien eenige andere contrarie menschelijcke consideratien met alle mo„gelijcke middelen gehandthaeft/gepromoveert/ende voor alle indrachten gecon„serveert moet worden; Soo is boven dien in haer Ed. Mo. als politycque Re„genten dit gevoelen ingeplandt / ende door de experientie diep gewortelt / dat de „voorsz gereformeerde Religie inde Ziele van desen Staet, het fondament waer op „dese Florissante Republicque is gegront, ende den principaelsten, jae eenigen bant, „ waer mede de respective Provintien tot eene gemeene Staets-gewijse Regieringe „met den anderen blyven geunieert, ende dat daerom so haest haer Ed. Mo. ko„men te sien/ datmen de voorsz ware gereformeerde Religie met het gene daer van „dependeert/minder als wel voor desen begint te estimeren/en met namen in con„sideratie is nemende/ daer over eenich temperament, moderatie ofte dispensatie te „willen admitteren / dat haer Ed. Mog. 't selve niet anders konnen op nemen/ „ende apprehenderen als dat daer door het palladium van den Staet ende daer „mede Godts zegen sal worden vervoert / de fondamenten van de Republycque „ondermynt/ende den bandt vande Vnie los gemaeckt/ende dat wy also selfs sul„len contribueren en den wech banen tot den onderganck beyde vande Religie en „Politie.

„ Dewijle dan / Ho. Mog. Heeren; Onse voorsz Heeren Principalen in erva„ringhe zijn komende / dat het Tractaet van Vrede tusschen desen Staet ende „Spanjen niet is ontbrekende als het stuck vande Religie met het gene daer van „dependeert in ende onder de Meyerije vanden Bosch, Baronnie van Breda, Mar„quizaet van Bergen op Zoom, Landt van Cuyck, &c. ende dat by eenighe wert

„gemeynt dat hier oder een redelick temperament ſoude kommen ende behoorden te „werden gevonden/als zijnde anders te verwachten/ dat/gelijck de bzieven vande „Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van deſen „Staet vanden 28 December 1646. zijn mede bzengende/ het Vzede Tractaet/ „hier op alleene ſouden werden afgebzoocken.

„Soo hebben onſe Heeren principalen niet kommen ofte mogen ledigh ſtaen uwe „Ho. Mog. te gemoet te voeren/ dat haer Ed. Mog. ſoo ſeer als eenighe andere „Pzovintie gantſch geerne ſagen dat van deſe langhwzijige Tractaten ende Han„delinge tot Munſter eenmael een eynde wierde gemaeckt/ ende de ſaken gebzacht „ende gedirigeert tot een goet beſlupt van een verſekert Chzijſtelijck ende eerlijck „Tractaet van Vzede.

„Doch dat haer Ed. Mog. in hun ghemoet niet kommen beſeffen ofte verſtaen/ „dat ſoodanigen Tractaet kan ofte behoozde gevonden te werden/ vande gerefoz„meerde Religie af te gaen/ ende ergens/ waer/ ende onder wat pzetext het ſoude „mogen zijn/ de publycque exercitie vande Roomſche ſuperſtitien te permitteren.

„Ende daerom hebben haere Ed. Mog. met den aenbanck van de Munſterſche „Vzedens deliberatien/ het vaſt ſtellen van het voozſz punct vande Religie/ ſo in „als na de Handelinghen van Vzede met den hooghſten ernſt geurgeert ende daer „bp tot den eynde toe geperſiſteert.

„Wp ſullen u Ho. Mog. niet verbeelen met alhier in het lange te deduceren alle „de conſideratien op de materie loopende/ maer ſullen alleenlijck voor deſen tijdt „ſeggen/ dat aengeſien de fondamenteele maximen van den Staet ende uwe Ho. „Mog. Placcaten/ende vande Pzovintien in 't particulier daer zijn/ mitſgaders „de ſolemnele ende ſoo onlanghs ten tijde vande jongſte deliberatien op 't vaſt ſtel„len vande pzeliminaire poincten bp alle de Leden vande Unie ghedane beloften „ende verklaringhen tot obſervantie ende executie vande voozſz Placcaten/ dat „onſe Heeren principalen niet konnen beſeffen ofte eenichſints verſtaen/ hoe ende „wes inde minſte conſideratie kan werden ghenomen dat bp de tegenwoozdighe „Vzede-Handelinge ſouden werden obergegeven ende bp den Vpandt bp fozmeel „Tractaet bevongen/het gene met de voozſz maximen ende Placcaten van 't Lant „ende de voozverhaelde beloften van alle de Pzovincien ſo directelijk is ſtrydende.

„Ende met namen tegen de hanchavinge ende manutentie vande voozgenoem„de Gerefozmeerde Religie/ welck hier in niet alleenlijck beſtaet dat de exercitie „van de ſelve niet directelijck werde belet/ geturbeert/ ofte bekommert/ maer in„ſonderheyt dat men ſozge drage ende vigilere dat alle andere Secten, die als een „oncruyt ende contagie de voozſz Gerefozmeerde Religie eyntelijck ſoude komen „te onderdzucken/ infecteren ende bederven/ werden onderhouden/ ende ter con„trarien niet geſuppozteert/ gefavoziſeert ende met publycque authozitept gelijck „als in collateralitept met de Gerefozmeerde Religie gheſtelt: 't welck in eeniger „maten gheſchiedende/ niet anders te verwachten is/ dan dat gelijck als nu de „Paus-gheſinde met trappen gaende vande vzyheyt van conſcientie/ die men hun „niet en wil ontrecken/ hoewel onſe Religie ſulcks niet alomme kan genieten/ tot „ſoo merckelijcke conniventie ende licentie in 't ſtuck vande genoechſaem vzye en „openbare exercitie van hunne ſuperſtitien zijn gekomen/ dat alſo het voozſz tem„perament inghewilligt ende daer mede beyde Religien in gelijckheydt ende van „eender faveur geſtelt zijnde/eyntelijck verder ſal werden gegaen tot oppzeſſie van „den Staet ende Religie.

„Ten

„Een anderen konnen onse Heeren principalen niet verstaen/ aengesien by uwe „Ho. Mog. nae serieus ondersoeck ende menichfuldige deliberatien tot meermalen vast is gestelt ende inde conferentien tot Tilburgh met grondige redenen/ daer „op wy ons alhier niet sullen extenderen/ staende is gehouden dat de Meyerije van „den Bosch met de Stadt is gereduceert/ ende dat voorts notoyr ende indisputabel is/ dat de Souverainiteyt van de Baronnie van Breda, Marquizaet van „Bergen op Zoom, Landt van Cuyck, aen desen Staet behoort/ met wat fondament de Spaensche eenige dispositie over den uytterlijcken staet vande Religie/ „zijnde eene vande essentieelste deelen van Souverainiteyt/ sich konnen ofte willen aenmatigen/ immers daer over aen desen Staet een regel ofte wet prescriberen.

„Ende kan hier uyt niet anders werden beslooten/ dan dat den Koninck van „Spanjen niet ghemeynt is/ de Souverainiteyt over de voorsz Quartieren ter „goeder trouwen in't geheel absolutelijck ende voor altoos te quiteren/ maer door „sodanigen verdragh ofte stipulatie/ daer over eene dependentie van verre insicht/ „reflexie ende consequentien te reserveren.

„Ende wie weet/ ofmen hier naer oock niet sal derven sustineren/ dat den Koninck van Spanjen met geen ander intentie de geunieerde Provincien (waer toe „hy meynt soo veel recht te hebben als tot de Meyerye van den Bosch ende de andere voorverhaelde Quartieren) voor vrye ende souveraine Landen heeft erkent/ „als mede op soodanighen voet ende conditie/ dat oock in het stuck vande Pauselijcke Religie eenich temperament t'syner tijt soude werden geintroduceert/ ende „dat men hier toe sal allegeren/ sulswygende conditien, mentale reserven, gegeven „hoope, oft wel opgenomen impressien, welck men de gelegentheydt sich presenterende/ ende apparentie schoon geworden zijnde/ wel sal weten op te proncken en „te doen valideren.

„Het ghene onse Heeren principalen in desen verder te gemoet sien/ is/ dat hier „door eene verdere inbreuck ende consequentie souden werden gecauseert/ ende dat „by de Paus-ghesinde binnen de Geunieerde Provintien met glimp sal konnen „werden gesustineert/ dat men hun niet kan ofte behoort te onthouden het geene „elders aen eenighe Ondersaten van desen Staet in het regard vande Pauselijcke „Religie kan ofte mach werden toe-gelaten.

„Immers is niet anders te verwachten dan dat door een plancke sal werden „gelecht ende aenleydinge gegeven/ om van gelijcke hier na binnen de Geunieerde „Provintien soodanighen temperament oock in consideratie te nemen/ ende daer „van niet al te afkeerig te zijn/ als militerende daer toe eene ende de selve redenen/ „die nu in desen werden geemployeert.

„Ende sal in allen gevalle hier door werden gecauseert/ dat in plaetse vande „hoog-geklommen ende noch dagelijcx soo aengroeyende licentie ende stoutigheyt „vande Paus-gesinden door de observantie ende executie vande Placcaten van't „Lant te reprimeren/ deselve daer door stouter gemaeckt en allenskens meer vrydom ende conniventie soude komen te bekomen.

„Doch alsmen de Meyerije van den Bosch, als questieux/ ende de Souverainiteyt daer over tusschen desen Staet ende den Koninck van Spanjen als disputabel soude konnen considereren/ ende datmen daer over by dese tegenwoordighe „Handelinge soude moeten ofte willen transigeeren; Soo oordeelen onse Heeren „principalen datmen niet anders als met de hooghste oneere/ ondienst ende verwijt

„wijt van desen Staet / het temporeel voor het spiritueel soude prefereren / ende „daer by met ter daet betoonen / dat de Gereformeerde Religie ons soo kostelijck „ende dierbaer niet en is / als aende Spaense hunne superstitien ende afgoderijen.

„ Dewelcke in dese hunne extremiteyten ende hoochste ongelegentheden / con„tenantie ende tale derven houden / als of zy het finael besluyt van een Tractaet „van Vrede (welck zy soodanigh hebben gedesireert / ende daer na zy met so groo„ten ernst ende aenlockende aenbiedinge zijn trachtende) op de behoudenisse van „de exercitie vande Pauselijcke Religie over de weynige voor-verhaelde quartie„ren soude willen laten aenkomen.

„ Daer ter contrarie desen Staet door syne victorieuse wapenen soodanighen „avantagie bekomen / ende verder successen by continuatie van Oorloghe te ver„wachten hebbende / scrupuleus soude zijn daer by te blijven / liever geen Tractaet „aen te gaen / als af te gaen de fondamentele maximen van desen Staet / ende over „te geven het gene ons ten hooghsten dierbaer / ende in allen deelen ende respecten „essentieel behoort te zijn.

„Ter contrarie hebben onse Heeren principalen by desen deliberatien insonder„heyt geconsidereert / dat gelijck men soo veel ernst heeft gebruyckt / en soo sorch„vuldigh is geweest om de Souverainiteyt / eere / ende luyster van desen Staet in „rang ende eertytelen tot Munster als op 't Tonneel van Europa ter presentie „vande Ministers van soo veel Christen Princen te stabilieren ende doen valide„ren / dat men alsoo oock mede in soo solemneelen actie voor al de wereldt / niet al„leenlijck met woorden / maer met de effecten moeten betoonen dat wy de ware „Gereformeerde Religie en de oeffeninge van dien inde hoochste weerde ende esti„me zijn houdende tot eere van Godt Almachtigh / justificatie van onse Christe„lijcke professie / ende vertroostinghe van onse Religions-verwanten / die wy / het „contrarie doende / ten hooghsten souden bedroeven / ende soude anders uyt alle „het selve komen te volghen dat in plaetse van den gantsch beswaerlijcken ende „bloedigen tachtigh-jarige Oorlogh met een glorieus ende een reputabel Tractaet „te eyndigen ende te kroonen / dat ter contrarien den uytslag van dit groote werck „ende van alle de avantagieuse conditien die men sich hadde geimagineert / sal zijn „dat de Spaensche met fondament sullen mogen triumpheren dat zy desē Staet „teghens sijn notoyr interest ende fondamentele maximen hebben doen gaen ende „daer over in 't stuck vande Religie / eere / superioriteyt / hebben behouden tot onse „blame ende ignominie.

„Wy weten / Ho. Mog. Heeren dat hier teghens contrarie redenen ende moti„ven werden geallegeert / maer soo wanneer de selve sullen werden gheleght inde „balance van u Ho. Mog. equitabel oordeel / soo salmen bevinden dat deselve al „te licht zijn om soo waren ende hoogen poinct op te wegen.

„Wat belanght eerst dat ten tijde vande retorsien voorslagen van accommoda„tie over de Meyerije van den Bosch selfs in 't Ecclesiastijcq zijn gedaen / het selve „militeert in desen niet / also sulcx is geschiet by tijde van Oorloge quando jus erat „in armis, ende dat om de ruine ende verwoestinge vande Meyerije voor te komen / „daer nu ter contrarien ghesproocken wert van eenen absoluten Vrede / ende daer „by voor desen Staet te bedingen ende conserveren / het gene deselve sonder eenige „disputen competeert / welck in gevalle by dese Handelinge in 't regard van volle „Souverainiteyt over de voorsz Meyerije soo in't Ecclesiastijcq als temporeel „niet wert gedaen / soo wert daer mede voor alle tijt het voorsz recht geabdiceert.

„Waerom

„Waerom oock alhier in geene consideratien komt het geene den voorgaenden „Creves op eene gedane mondelinghe toesegginge aen de Heeren Ambassadeurs „van Vranckrijck / ende daer van by de selve gegeven schriftelijcke verklaringhe „over de Baronnie van Breda, Marquisaet van Bergen op Zoom is gepractiseert.

„Hier tegens doet mede niet / dat binnen de voorsz Meyerije ende andere quar„tieren niet anders als Papisten ende geen of weynigh vande Gereformeerde „Religie zijn / want als het selve plaetse soude mogen hebben / soude de Gerefor„meerde Religie in ghene nieuwe Steden ofte Sterckten alleen moghen werden „geintroduceert ende exercitie vande Pauselijcke superstitien gedepossideert.

„Ende soude men uyt gelijcke redenen de oeffeninge vande Pauselijcke Religie „oock moeten toe-laten in verscheyden plaetsen vande Geunieerde Provintien / „alwaer verre het meerendeel Papisten zijn.

„Hier tegens komt mede in gene consideratie dat men voor desen by Capitula„tie aen eenighe belegerde Steden soodanigen Temperament heeft geaccordeert; „want behalven dat disputal is / of ende hoe verre sulcx heeft konnen ofte mogen „gheschieden / ende dat de experientie soo tot Maestricht ende elders ons heeft ghe„leert / wat men daer van te verwachten heeft; Soo is boven dien gelijckheydt „tusschen een Stadt ofte Sterckte die men stont om te veroveren, ende welck men „konde sustineren op genen anderen voet machtig te konnen werden / ende tusschen „een platte Lant / al te voren sonder eenige soodanige verdrach gereduceert / ende „insonderheydt kan dit geen plaetse hebben in 't regard van de Meyerije van den „Bosch, Baronnie van Breda, &c. welck van geen beter conditie konnen zijn / als „de Steden onder welcke de selve behooren.

„In desen kan ofte behoortmen oock gene reflexie te nemen op de intercessien / „die van wegen de Kroone van Vranckrijck / ten desen al bereyts zijn / ofte noch „souden mogen werden gedaen / alsoo (behoudens het hooge respect / welck desen „Staet aen de gemelte Kroon schuldigh is) soodanighe intercessie te admitteeren „ende daer aen te defereren / daer men sulcx van wegen desen Staet ende int regard „van die vande Gereformeerde Religie in Vranckrijck niet soude willen lijden.

„Behalven dat den ernst ende yver die van wegen Vranckrijck wert gebruyckt „met sich over de conservatie ende voor-plantinge vande Roomsche Religie selfs „buyten sijn districkt ende Landt te bemoeyen / aen de Regenten van desen Staet „aenspoer behoort te geven van immers de Gereformeerde Religie te stabilieren / „alwaer uwe Ho. Mog. alleen ende privative het volle gesach zijn hebbende.

„Ende aengesien / Ho. Mog. Heeren / dit poinct in dier voegen in actie nova„culæ, soo men seght wert ghestelt / datmen daer over genecessiteert is te stappen / „ofte dat men andersints heeft te verwachten dat de Vrede-handelinghen sullen „werden afgebroocken / gelijck de Spaensche tot Munster hebben derven dreygen; „Soo sullen wy tot een besluyt seggen dat onse Heeren principalen in 't minste niet „konnen gelooven dat de Spaensche eenighe soodanige gedachten zijn hebbende / „maer dat onse slauwigheydt / ende dat zy hebben konnen weten hoe dit stuck by „eenige Provintien licht / hun dese tale inde mont heeft geleght / ende haer nu doet „rodisseren op het voorsz poinct / welck men andersints al bereydts soude hebben „geobtineert ende noch sonder twijffel sal doen / in gevalle men den wille hout om „het selve absolutelick te moeten obtineren / ende dat men tot dien eynde eendrach„telijck ende onveranderlijck by de Resolutien by u Ho. Mog. voor desen op dese „materie genomen / ende de Heeren Plenipotentiarisen van dese Staet in last ge-

„geven/blijft persisterende, gelijck onse Heeren Principalen zijn doende by desen/ „sonder ook aen te konnen nemen/ de presentatie by de Spaensche hier over den „27 Decemb. 1646. gedaen/also daer by een temperament vast gestelt en alleen „wert gedifferereert / om na het besluyt en ratificatie van het te maken ;Tractaet „van Vrede over den voet ende forme van dien te convenieren.

„Aldus gedaen ende ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. overgelevert den „21 Januarii 1647. geteeckent Adriaen Veth, Jacob Veth, Matthenes, Rollandt, „G. van der Nisse, L. Westerwijck, M. van Dryborg, Guill. Lucus, L. Pool, G. van „Vosbergen, Corn. Stavenisse.

Ende wederom den 29 Januarii.

HOOCH MOGENDE HEEREN;

„WY hebben u Ho. Mo. op den 21 deser soo mondelinge als schriftelijck te „ghemoet ghevoert de redenen ende motiven / waerom de Heeren Staten „van Zeelandt onse Principalen nae serieuse deliberatie hadden verstaen/dat so„danigen Temperament in 't Ecclesiasticq over de Meyerie van den Bosch, Ba„ronnie van Breda, Marquizaet van Bergen op Zoom en Lant van Cuyck, als by „de Spaensche tot Munster voor geslagen is/en by de Heeren Plenip. van desen „Staet ter deliberatie van u Ho. Mo. is gebracht by u Ho. Mo. als wyse Poli„tique Regenten/veel min Christelijcke Overicheden/in geender manieren kon„de werden geadmitteert; welcke redenen ende motiven also u Ho. Mog. noch „in versche memorie zijn hebbende / so sullen wy ons van nieus daer op niet ex„tenderen / maer alleenlijck tot acquit van ons devoyr / ende om na te komen „de gantsch ernstige intentie van onse Heeren Principalen/ die dit stuck gantsch „hooge wegen/u Ho. Mog. in 't generael ende de Provintien in 't bysonder se„rieuselijck bidden ende versoecken/dat de selve niet alleenlijck de voorsz rede„nen ende motiven in dier voegen met onse Heeren Principalen gelieven te ap„prehenderen/dat gene de minste veranderinge werde gedaen ofte voorgenomen/ „inde resolutien op het stuck vande volle Souverainiteyt over de voorsz Meyerije „&c. genomen/maer dat daer by preciselijck ende onveranderlijck werde geper„sisteert/ maer insonderheydt mede/ dat tot voorkominge van alle sinistre Im„pressien/die hier over/so binnen als buyten 's Lants/souden werden verspreyt/ „in allen schijn of het voorsz temperament by u Ho. Mog. in consideratie wierde „genomen/dat de Heeren Plenipot. van desen Staet sonder verder uytstel/wer„de aengeschreven/ de Spaensche Plenipot. in klare ende ronde termen bekent te „maken, dat daer gene apparentie ter werelt is, dat u Ho. Mog. sullen willen wijc„ken, ofte yet in het minste overgeven van de volle Souverainiteyt ende Superiori„teyt over de voorsz Meyerije &c. soo wel in het Ecclesiasticq als temporeel, ofte „eenich Tractaet van Vrede aengaen, ten sy absolutelijck van het voorsz voor-gesla„gen temperament afstant werde gedaen.

„Ten tweeden vinden wy ons gelast u Ho. Mog. nochmaels te represente„ren/dat onse Heeren Principalen geensints konnen aennemen/de veranderinge „die haer Ed. Mog. van besijden bericht werden dat soude zijn gedaen/ in het 6. „van de 70. bewuste Artijckelen met de Spaensche provisionelijck verdragen, raken„de West-Indien ende Brasilien / contrarie de Instructie ende den last de Hee„ren Plenipot. toegesonden/en dat om merckelijck ondienst die inde voorsz ver„gaderinge licht/met serieus versoeck/dat u Ho. Mog. ordre gelieven te geven/

dat

„dat de woorden die tot reſtrictie ar ampliatie reſpectiue by het voorſz 6 Ar-
„tijkel zijn gheroeckt/ daer uyt werden gelicht/en dat het werde gelaten/ſo en als
„het ſelve by eenparigh conſent van alle de Prouintien vaſt is geſtelt.

„Ende dat daer nebens by naerdere deliberatie wierde goet ghevonden / dat
„by Tractaet ſal werden bedongen/ dat de Spaenſche generalijck ſullen moeten
„blijven uyt alle de plaetſen die de Portugyſen in Braſilien ende anderſints onder het
„Octroy vande Weſt-Indiſche Compagnie behoorende, zyn beſittende.

„Ten derden / konnen wy niet ledich ſtaen / oock te retireren de inſtantie by
„ons aen u Ho. Mo. gedaen/ten eynde de Heeren Plenipotentiariſen van deſen
„Staet in laſt ſoude worden gegeven/ over den voet ende taux van belaſtinge van
„Schelde ende Havens van Vlaenderen / met de Spaenſche te verdragen voor
„de concluſie van 't Tractaet van Vrede / ſonder het ſelve open te laten/ te diſſe-
„ren / ofte te reſerveren / daer over te handelen naer de voorſz Concluſie/
„op dat het voorſz point / zijnde van ſoodanighen importantie / als u Hoogh
„Mo. met vele redenen tot meermalen is gerepreſenteert / niet in die ſtaet wer-
„de gelaten / dat daer naer de vrucht ende effect daer van ſoude konnen worden
„geeludeert.

„Kommende u Ho. Mo. niet verberghen / dat het met de voor verhaelde drie
„poincten by onſe Heeren Principalen ſo is gelegen/dat ten ſy alle ende yder van
„dien werde geobtineert/ haer Ed. Mo. tot geen Concluſie van Tractaet met de
„Spaenſche eenichſins ſouden konnen verſtaen / gelijck oock haer Ed. Mo. op
„genen anderen voet inde Handelinghe mette Spaenſche hebben geconſenteert/
„dan dat gebleven ſoude worden by de Inſtructie/ die tot de voorſz Handelinge
„is gearreſteert.

„Eyndelijck hebben wy u Ho. Mo. oock wel willen rememorieren de demo-
„litie van Forten omtrent Sluys,ten eynde figoureuſe devoiren by de Heeren Ple-
„nipot. aenghewent mogen worden / om de voorſz demolitie t'obtineren / ende
„dat voor de Concluſie van 't Tractaet / ſonder mede het ſelve te differeren tot
„een naerder verdrach/ofte wel ſich te verobligeren tot een reciproque demolitie
„zijnde daer aen niet te twijffelen/ of ingevalle hier op niet ernſt worde gheinſi-
„teert / dat den Vyandt geen ſwarichevdt ſal maecken te laten gliſſeren een
„point waer aen hem niet is gelegen.

„Aldus gedaen ende aen haer Ho. Mo. overgelevert den 29 Januarii 1647.
„was getecktent A. Vet, M. Rollant, L. Weſterwyck, M. van Vrybergen, L. Pool,
„G. van Voſbergen, C. Staveniſſe.

Die Heeren Gedeputeerde vande Provincie van Stadt ende Lande hebben verklaert ende laten aenteeckenen.

„1. DAt de Heeren Staten hunne Principalen in 't oprechten van een Trac-
„taet van Guarantie/generalijck hebben gheconſenteert ende hen Heeren
„Gedeputeerden daer toe gheauthoriſeert/mits dat inde beſoigne werde gepro-
„cedeert met ſodane conſideratien ende op ſulcken voet/ als ſy Gedeputeerde
„particulierlijck gelaſt zijn / wel verſtaende nochtans dat alle acten van hoſtili-
„teyt tegen Spanjen ſullen continueren nae het Tractaet van Vrede tot de Ra-
„tificatie van 't ſelve.

2. „Vermits men in conformite der voorige Tractaten inſonderheyt van den
„Jare 1644. met de Kroncki van Spanjen over Vrede of Trebes niet vermag
„te handelen als geſamentlijck ende met gemeene conſent, dat over ſulcx die pro-

viſionelijck

„diſcurſiven ſal verſtaen de artyckelen geen effect ſullen hebben ten reël Tractaet,
„ten ſy Spaenjaerdt ſyds de contentement / ghelijck de Heeren Plenipotentiarisen
„voorts incontinenti ſchriftelijck gedeclareert / ende voor deſen den Heere Am-
„baſſadeur Berdoem deur haer Ho. Mo. Gecommitteerde is te gemoet gevoert.

3. „ Alſoo rakende het differente op het ſtuck vande Religie in de Meyerije van
„'s Hertoghen-Boſch / Baronnie van Breda / Marquiſaet van Bergh ende
„lande van Cuyck / de Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen verſoecken eenich
„temperament ende daermen het verbangh daer van ſoude opſtellen ſes Maenden
„naer de Concluſie ende Ratificatie van't principael Tractaet / verklaren de Ed.
„Mog. Heeren Staten te verſtaen dat men deſe ſaecke in ende by het principael
„Tractaet ſal moeten afdoen / ſonder daer na eenige de minſte tijt uyt te ſtellen / in
„voegen alſoo de ſuperioriteyt in't temporeel aen deſen Staet wert toe-geſtaen, dat
„het ſpiritueel moet volgen, ende daerom de diſpoſitie over 't ſtuck vande Religie,
„ende het Kerckelijck / mitſgaders alle andere Geeſtelijcke goederen oock aen de-
„ſen Staet abſolutelijck komen / ſulcx dat daer inne geen Temperament gemaeckt
„ſal mogen worden / al ſoude het geheele werck daer op komen te ſtuyten.

4. „ Op't gene by de Heeren Gecommitteerde van't Voorſtendom Geldre ende
„Graefſchap Zutphen is voorgheworpen / dolerende datmen inde Handelingh met
„den Vyant ſoude willen laten ſtifferen het Over-quartier van Gelderlandt, voor
„deur 't ſelve nu ende ten eeuwigen dagen van haer geſeparreert ſoude worden ende
„blijven tegen de Unie ende onderlinge verbintenisſe van alle Provincien; is mede
„by wel-gemelde Staten van Stadt ende Lande verſtaen ende verklaert datmen
„op de Conſolidatie van't voorſz Over-quartier van Gelderlant ende andere lan-
„den van Overmaſe ten uyterſten behoort t'inſisteren / ende ſulcx by het Tractaet
„mede te bedingen / ende dat buyten de voorſz Conſolidatie van het Over-quartier
„van Gelderlant geen Tractaet van Vrede geſloten ſal mogen worden.

5. „ Op het 6 artyckel vande naerdere Inſtructie ende reſolutie in November
„1646. genomen raeckende de gemeyne ende reciproque Handel ende Traffijcq in
„West-Indien, Braſil ende andere plaetſen / verklaren die ſelve Heeren Gedeput.
„wegen de wel-gemelte Heeren Staten hunne Principalen / dat men het ſelve ar-
„tyckel ſoo als het leyt ende ſyreckt van gemeene ende reciproque Handel be-
„hoort te laten ballen / ende datmen in plaets van dien de ghedachte Handel ende
„Traffijcq ſepareert behoort te houden / te weten / dat de West-Indiſche Com-
„pagnie in alle plaetſen binnen de Limiten van haer Octroy begrepen / ſoo wel in
„Africa als America alleene deſen Handel ende Traffique ſullen hebben / als mede
„op andere plaetſen daer de Koninck van Spanjen teghenwoordigh geen Forten
„heeft / ende dat de Ingeſetene van den Koninck van Spanjen ſoude moeten blij-
„ven niet alleenlijck uyt alle de plaetſen by ende van wegen deſen Staet in Braſil
„ende elders geoccupeert / als mede die gene / die de West-Indiſche Compagnie
„deur de Portugyſen zijn ontnomen / ſonder daer in met macht van Krijgs-volck /
„of om Handel ende Negotie te dryven te mogen komen / maer oock uyt alle an-
„dere plaetſen die de Portugyſen aldaer zijn beſittende / ſonder dat de Heeren Ple-
„nipotentiarisen van deſen Staet van dit poinct ſullen mogen afwijcken / of ſon-
„der dit bedingh eenich Tractaet ſluyten.

6. „ Alſoo de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet by miſſive van den
„19 January laſtleden uyt Munſter aen u Ho. Mog. hebben behent ghemaeckt /
„dat de Heeren Swediſche Plenipotentiarisen meermalen verklaert hadden ghe-

laſt

„laſt ende gelegen te weſen den Heere Churfurſt Palts aen alle ſijne landen ende „Luyden te verhelpen ſoo inde ober als neder Palts / by aldien men gelijcke „diſpoſitie by Vranckrijck te wege conde brengen / alſo ſy alleen het ſelve niet „ſoude connen uptvoeren / ende dat daer ober iteritive ende ernſtige inſtantien „by de Heeren Franſche Plenip. gedaen zijnde / de ſelve geantwoort hadden „indien hare Ho. Mo. hare wapenen by de geallieerden wilden voegen / oft ten „minſten den Oorloch inde Nederlanden continueren / dat ſy te vreden ſouden „weſen 't gunt voorſz te helpen uptwercken: alle 't welck neffens de goede meri„ten van 't Paltiſche Huys / in behoorlijcke conſideratie genomen zijnde / heb„ben mede de Heeren van Stadt ende Lande gereſolveert ende verklaert darmen „de Heeren Plenip. van deſen Staet behoort te laſten om by de Vredens-Trac„taten daer op t'inſiſteren dat niet alleene d'opgemelte Heer Churfurſt vande „Palts in alle ſijne Landen ende dignitepten werde geſtitueert / maer ook ge„neralijcken dat de Kercken Godes over geheel Duytſlandt in alles werden her„ſtelt ende gebracht in al ſulcken ſtaet gelijck de ſelve in den Jare 1618. voor „den aenkomſte der troubelen is geweeſt; met verklaringe aen de Heeren Ple„nip. van Vranckrijck ende Zweden te doen / van dat anders deſe Landen vol„gens opgemelde voorſtel ende preſentatie liever voorſtaen neffens haer inde „wapenen ſullen continueren / om daer deur 't gene voorſz is te wege te brengen / „ſulcx dat de Vrede daeromme ſoude achter blijven.

7. „Dat ook daer beneffens de Heeren Plenip. van deſen Staet op 't nieu „behooren werden gelaſt / om mede na alle vermogen te helpen uptwercken / dat „de Churfurſt van Brandenburgh ſijn Erf-landen van Pomeren mach behouden / „by aldien deſe ſaecke noch niet is vergeleken.

8. „Dat inde Vredens-Tractaten tuſſchen Spanjen ende deſen Staet mede „begrepen mogen werden den ſelve Heere Churfurſt van Brandenburgh als Voorſt „en Heer van Gulick / Cleve / Berge / Marck / Ravenſtein / mitſgaders den Grave „van Ooſt-Vrieſlant, van Benthem, Teklenburch ende van der Lippe, die Staet „en Stadt van Luyck, die Hanſe-ſteden inſonderheydt Lubeck, Bremen, Ham„burch, niet alleene tot onderhoudinge van Vrientſchap en correſpondentie / maer „ook tot vermijdinge van Onluſten en Oorlogen op de Frontieren deſer Landen.

„Het advys van Gelderlant Op 't ſtuck van 't Overquartier, Temperament en „Garantie was. Dat men ten opſichte van 't Overquartier voorſz alle devoiren / „middelen en wegen ſoude hebben by der hant te nemen / ten eynde de ſelve Pro„vincie in ſijn geheel gebracht ende metter voorſz. Overquartier mocht werden „geconſolideert / ende daer over voor het ſinael ſluyten van 't Tractaet van „Vrede contentement gegeven. Tot welken eynde mede goet gevonden is / extra„ordinarise beſendinge na 's Gravenhage te laten geſchieden / voor ſodanige „Gecommn. als daer toe in de reſpective Quartieren vereffen genomineert zijn / „en daer beneffens ſijn Hoocheyt als Stadthouder deſer Provincie / die men be„richt wort verklaert te hebbe / deſe ſake voor de Provincie te ſullen favoriſeren / „by hiirden daer voor te doen bedancken / en te verſoecken om voorder de goede „handt daer aen te willen houden / dat de gedenckwaerdigſte effecten daer op volgen „mogen: Aengaende het tweede / verſtont de Lantſchap / dat deſe Staet in 't „ſtuck vande Religie ende Eccleſiaſtique ſake inde Majeſtie van 's Heertogen„boſch ende andere dergelijcke plaetſen daer de ſelve de Souveraintepit in 't pu„blick is hebbende geen temperament noch moderatie in 't Geeſtelicke kun-

„de noch behoorde tot te ſtaen/ maer te verdiſpenſeren by de reſolutie/ ſoo van ſelfs-
„de voor deſen genomen/ en dat d'andere Provincien ſouden moghen verſoecht in
„deſe der Lantſchaps goede intentie in conformite van de reſtere Ste te willen
„helpen ſecondeeren.

„Dan welcke voorſz twee poincten goet ghevonden is den Heere van Loenen
„als mede Plenipot. tot Munſter by exprefſen mede notificatie te doen om al-
„le bedopten aen te weenden ende daer toenen de ſaecken ſien te bemiddelen ende
„te richten/ dat de ſelve den beſten mochten komen uyt te vallen / met ernſtige
„aenmaninge / om met den yeenger van dien ſonder eenich dilay ofte uytſtel
„over te ſenden die geadjuſteerde ende geteeckende Vredens artyckelen/ als na-
„der by de voorſz brieven.

„Op 't derde betreffende de Ligue garantie met de Kroone Vranckrijck in-
„gegaen/ vont de Lantſchap (met gevolch vande andere Provintien) dienlich
„ende nodich / dat dien aengaende de Hoochſtg. Kroone volgens voorſzige Con-
„tracten / behoorlijck contentement gegeven / ende daer van by de Gecommit.
„van de reſpective Provintien met den Heere Graefve van Servient in 's Gra-
„venhaegh zijnde / een Concept beraemt ende voor des Lantſchaps Gecom-
„mit. ter Generaliteyt aen den Hove Provinciael en aen de reſpective Quar-
„tieren overgeſonden werde / om by 't ſelfde Hof / met die geadjungeerde uyt de
„Lantſchap tot de ruch-ſprake in 't ſtuck deſer Vredens-Tractaten ghebiſi-
„teert/ geexamineert/ ende gepreparеert zijnde / by de Lantſchap volgens daer
„op naer goet vinden te werden gediſponeert ende geapprobeert.

Op eenen tijdt als de Heer Ambaſſ. Servient toog van Munſter na den Hage/ ſo toogh ooch de Ambaſſ. Brun na Bruſſel. Alwaer ſich inbeelde dat de Heer Ambaſſad. Servient onder pretext van te behandelen de Garantie, ſoude ſoecken wederom te ſtooten wat geadjuſteert ende geteeckent was / heeft eerſt deur den Lord Gorins Graef van Norwijck (ter begeerte van den Marques de Caſtelrodrigo) verſocht aen ſijn Hoochept paſpoort om alhier te mogen komen : 't Welck aen haer Ho. Mo. gerenvoyeert ende by de ſelve gedifficulteert/ dat is/ afgeſlagen zijnde; ſo heeft hy echter goet gevonden in kracht van 't generael ſalvus conductus tot de Munſterſche Handeling/ te komen deur Hollant paſſeren. Aen de eerſte Frontieren komende weert by den Commandeur ſwarichept gemaeckt/ doch alſo het Salvus Conductus uytdruckelijck inhielt te mogen paſſeren ende repaſſeren deur deſe Provincien/ ſoo heeft men laten paſſeren. Tot Goude komende/ ende eenige dagen vertoevende / om te vernemen hoe men ſyne komſte inden Hage ſoude verſtaen : ſo heeft ondertuſſchen de Heer Ambaſſad. Servient alle mogelijcke devoir gedaen om hem van hier te heeren ; De Heer Braſſet quam den 2 Febr. aen den Heer Mulart ter Vergadering preſiderende ſeggende/ dat indien de Heer Brun alhier weerde gheadmitteert / de Ambaſſ. Servient van hier vertrecken ſoude. De Heer le Roy was in deſen tijdt gedurich in den Hage/ werdende hem van tijdt tot tijdt ſyn Paſpoort (hoewel tegen 't advys van Zeelant ende Wtrecht) verlengt. De ſelve ſich by die van Hollant ſelfs erkundigende/ bevont dat ſyn aenkomſte tot de ſpoedinge der Vrede meer quaet als goet doen ſoude. Gelijck dan ooch de Heeren van Hollandt aen de Regering der Stadt Gouda ſchreven ende verſochten dat ſy wilden Heer Ambaſſ. Brun met alle beleeftheyt ende diſcretie aenſeggen dat Hoochgedachte Heeren Staten van Hollant beſt vonden ende aengenaem ſoude weſen dat hy den Haghe niet verder en

naderde/

naderde/maer met de eerste gelegentheyt ende sijne beste commoditeyt sijne reyse vorderde/ 't sy na Munster of van daer hy gekomen was. De Heer Ambassad. sulcx wel ende beleefdelijck opnemende/ is den 4 Februarij voor de middag vertrocken op van Leydsendam een uur vanden Hage: alwaer hem sijn komen vinden welgemelde le Roy/ende een Edelman zijnde Resident vanden Keyser by den Koninck van Engelant/dien hy na den Hage hadde gesonden/ meenende of van daer na den Hage te gaen/of met haer Ho. Mo. door Gedeputeerde te handelen. Maer aldaer geinformeert wordende op gelijcke manier als deur de Heeren van Der Goude; soo is hy voort getrocken deur Leyden, Amsterdam ende Deventer: „van waer hy schreef onder date den 11 Februarij van sijne cinsere intentie ende „desseing daer mede hy hadde gemeynt inden Hage te komen; om aen u (seyde hy) „te gaen overgeven, als aende Gerechtigheyt selve, de schael en 't gewicht, om te be„kennen hoe leer, in dese materie van de weer-vereenigingh der Christen-Vorsten, „d'evenaer naer onse zijde overvalt. Ende dat de France Ministers / sulcx vree„sende/hadden belet sijne komste inden Hage; sprack ende verhaelde vande inter„positie vande Heere Staetsche: dat de Spaensche op derselver instantie gecon„cedeert hebbende alles wat Vranckrijck in Nederlant ende Borgoigne in had„de/mettet Graefschap Roussillon ende een Treves in Catalonien van 30 jaren/ „onder belofte dat daer mede in 24 uren de Vrede soude gemaeckt zijn; nochtans „niet daer op gevolcht was als t'elckens nieuwe Demandes ende vreemde inte„resten/ die de vereenichde Provintien niet raeckten; als van Savoyen, Mantua, „de Grisons en Valtoline; Don Duarte de Braganca, den Hartogh van Atria; Prince „van Bossolo, Bisschop ende Capittel van Luyck, ende andere diergelijcke. Entlijck „raeckte aen de teyckeningh ghedaen tusschen de Spaensche ende de Staetsche/ „'t welck de France/ seyde hy/ sochten te sapperen door nieuwe Propositien van „eerst te doen vertrecken alle Spanjaerts uyt Nederlant/te veranderen den Tre„ves in Catalonien in een Vrede/ te concerteeren de middelen tot de toekomende „Campaigne. Indien dat de meningh was/ soo seyde hy/ dat dese Staet soude „hebben minder blame/ en de Spaensche minder oorsaecke van klachte indien „men 't alhier ras ende sonder verbloeminge verklaerde.

Dese Brief aenden Heer Servient gecommuniceert wordende/soo heeft hy wederom den 2 Martij daer tegen ingegeven een lang geschrift/ daer in hy wel int begin scheen te willen alleen spreken tegen de artifices vande Spaense/ de komste ende Cajolleries vanden Heer Ambassadeur Brun, het senden alhier van Philippe le Roy, de seditieuse Harangues van andere der Spaensche Suijte in verscheyden Steden &c. Maer in der daet wasset om te taxeren ende aen den Staet suspect te maecken verscheyden van haer Ho. Mog. Heeren Plenipotentiarisen/ „dat de selve altijdt hadden gefavoriseert de desseings van Spanjen/ met de „Spaensche gecorrespondeert/ ende gecolludeert; entlijck/ Dat de Spanjaerden, „om hun quade desseynen, soo wel teghen Vranckrijck als teghen dese Staet uyt te „wercken, vyf-hondert duysent Kroonen tot de handeling van Munster hadden ge„destineert, en dat zy, in 't midden van hun behoeftigheden, voor vorderlijk hielden „dese groote somme verder inde practijcken, die zy ghemaeckt hadden, te besteden, „dan in de kosten van d'Oorlogh.

Dit geschrift bestaende in 58 Artijckelen heeft d'Ambassadeur Brun deur een tegen geschrift gerefuteert/ ende deur den Heer le Roy aen haer Ho. Mog. ghedaen inhandighen. Zijnde daer nae soo 't een als 't ander onder den tijtel van

Pierre de Touche ghedruckt ende in't licht gekomen. Daer toe my refererende/ ende den Heer Brun tot Munster latende / sal weder keeren tot de beswaerlijcke ende langsame Handelingh met den Heer Servient in den Hage / die alle moghelijcke vlijt ende arbeydt aen-wendende/om het geteyckende/ als separate handelingh / te renverseeren: daer in hy wel geen onghelijck hadde; maer de andere seyden dat hy dese Staet/ tegen de meeningh ende buyten den tert der Tractaten oock wilde binden aen allerhande vreemde Interesten / daer aen men niet verdonden was. Hier te voor is alreede geseydt dat Hollandt den 6 February verklaert hadde noch gelegentheyt noch genegentheyt te hebben tot de Compagne. Ende om te spoedigher ende bequamer te komen door alle verhindernissen die dagelijcx voor quamen; so stelden de Heeren van Hollant den 12 February voor/ datmen de Provintiale Lantdaghs-Vergaderingen uyt alle Provintien behoorde te beschrijven in den Hage/ gelijck in 't Jaer 1608. ende 1609. geschiet was/ maer sulcx is niet gevolcht.

Die van Wtrecht hebben 't selve tijdt ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. verklaert uyt last van haer Heeren Principalen / alsoo de Heer van Nederhorst (gelijck hier voor geseyt is) inde teyckeningh van 't geadjusteerde hadde gedifficulteert/ dat zy deselve difficulteyt niet anders als wel hadden op-ghenomen/ te meer/ alsoo haer Ed. Mog. niet anders en konden verstaen/ dan dat daer in by sijn Ed. tot dienst van 't Landt ende volghens instructie wel was geprocedeert/ en dat zy den gemelde Heer van Nederhorst voor sijn goede devoyren bedanckten.

De Heeren Gedeputeerde van Gelderlant hadden alrede den 12 Januarij uyt last van der selver Heeren principalen geaviseert dat haer Ed. Mog. gesien ende gelesen hebbende/ de Brieven van de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassad. van desen Staet na Munster tot de Vredens-Tractaten afgesonden/ in dato vanden 28 December 1646. met groote bevreemdinghe hadden vernomen/ dat deselve gemeynt souden zijn het Over-quartier van Gelderlant te laten glisseren sonder te bedingen/dat het selve met de drie andere quartieren wederom mocht worden geconsolideert, tot uytterste nadeel vande Souverainiteyt ende Hoogheyt vande wel-gemelte Provintie / dewelcke in desen meer ongelijcx soude gheschieden/ als aen eenighe van alle de andere/ die meest oock gedemembreert geweest zijnde / wederom in haer geheel zijn ghebracht door de Wapenen vande Vereenighde Nederlanden/ vertoonende dat de meer wel-ghedachte Provintie vande Heeren hare Bontgenooten sulcks geensints en hadde gemeriteert/ mits dien zy van den beginne van den bloedighen Oorlogh tot den huydighen dagh als de uytterste Frontier ende Voor-schans van hare nabuyrige Provintien/geduyrich het moorden/branden/roven ende plunderen vanden Vyant was geeposeert gheweest/ ende daer in stantvastelijck/ sonder eenige beswijckinghe te toonen/ gecontinueert/ dat teghenwoordigh in plaets vande gewenschte vrucht vande tachtigh-Iarige Oorloghen die de andere wel-ghemelde Provintien vande Vnie by voortganck van den Vrede souden komen te ghenieten/ als zijnde met haer afgeruckte Leden wederom geheelijck geincorporeert/ zy alleen na soo menichvuldige on-uytspreeckelijcke elende / verlies van bloedt ende goet/ voorvergeldingh/ het schadelijck en irreparable demembrement van een so notable propugnaculum, aengerecht en principael vierendeel van't selve Vorstendom Geldre en Graefschap Zutphen voor nu en ten eeuwighen daghen souden moeten versmerten / zynde 't selve van soodanighe consideratie / dat het de Mase ende Rhyn

sluyt

sluyt/ende dat de Provintien Gelderlant, Vrieslant, Overyssel en Stadt ende Lande is deckende/ en daer de Commercien van desen Staet soo merckelijck is aengelegen/uyt redenen/ dat de besoigne eerst op eenen Treves aengeleyt/ altans gedirigeert wert tot eenen stedighen Vrede/ strijdende alles regel recht teghens den grontslagh en verstant vande naerdere Unie binnen Utrecht tusschen de Vereenigde Provintien inden jare 1579. opgerecht/ tot dewelcke om kortsheyts wille wort gerefereert. So ist dat de voorseyde Heeren Gecommitt. aen haer Ho. Mo. uyt expressen ende specialen last van hare Heeren principalen op de alderserieuste wijse waren versoeckende/ dat deselve aen de Heeren Plenipot. en Extraordinaris Ambass. tot Munster voornoemt geliefden ten spoedighsten aen te schrijven ende te beveelen/ dat de selve alle verdere handelinghe met de Heeren Spaensche Plenipot. en Extraord. Ambass. souden houden in staet/sonder eenige Conclusie of besluyt met de selve in te gaen/ ten ware dat men de Consolidatie van 't meer-maligh gemelte Over-quartier van Gelderlant hadde bedongen/ ende dat oock hare Ho. Mog. gelieven met alle resolutien/ streckende tot besluyt van Vrede te supersederen tot dat dit billick ende rechtmatig postulaet van wegen de Provintie van Gelderlant by de Spaensche soude wesen geimpetreert/ immers ter tijt ende wijle toe/ dat de meer welgedachte Provintie Staets-gewijse soude wesen vergadert/ 't welck men niet en twijffelt in weynich daghen te sullen gheschieden/ op dat alsoo niemant en worde verhaest in poincten van soodanighen gewichte/als noyt sedert den Iare 1567. aenvanck vanden Oorlog tusschen den Koninck van Spanjen en desen Staet zijn voorgekomen, of t'eenigen tijden voorkomen sullen, dewelcke nootsakelijk voorsichtige en circumspectie deliberatien zijn vereyschende; waer in gene vande samentlicke Bontgenoten in hare Leden/ Rechten ende Privilegien en behooren noch moghen worden geprecipiteert/ versnelt ofte overstemt/ conform de voor-verhaelde Unie by alle exempelen en gewoonlijcke practijcque in dusdanige swaerwichtige saken/oock van minder gevolch/ als dese/ altijt heylichlijck geobserveert.

Sulcks den 14 Januarij in grooten ernst verklaert hebbende/ hebben zy nu den 12 Februarij gerepeteert ende versocht dat haer Ho. Mog. geliefde 't selfde soo favorabel in haer respective Provintien te recommanderen dat haer Heeren Committenten satisfactie mochten ghegheven worden/ om de vruchten ende vergeldinge te genieten voor haren arbeydt/moeyte periculen/ende miserien/die zy van 't begin van den Oorlogh als een voor-schants/ ende tot defensie vande achter-gelegen en naebuyrige Provintien stantvastelijck/ sonder oyt te beswijcken uytgestaen en geleden hebben.

„Voorts/ seyden sy/ alsoo ons noch dese volgende poincten van importantie/ „met de andere Provintien even gemeyn zijnde in mandatis gegeven zijn/ waer „van den 1/2 deses openinge gedaen is/ ende den inhout hier volcht/ als dat haer „Ed. Mog. onse Heeren Principalen inde Religie ende Ecclesiasticque saecken „inde Meyerije van den Bosch/ ende andere diergelijcke plaetsen/ daer desen „Staet de Souverainiteyt in 't Politijcq is hebbende/ geen temperament ofte „moderatie in 't Geestelijck konnen toestaen/nemaer datmen behoort te verblijven by de Resolutie dien-aengaende genomen.

„Ende dewijle by onse Heeren Principalen noodigh geacht is tot asseurantie „van den te maecken Vrede/ met ghevolch van de andere Provintien/ eene „Ligue Garantie met de Kroone Vranckrijck in te gaen/ ende hoe eer hoe

„beter aenbanck daer van te maken/ om gemelde Kroone te behulpen tot gene-
„ratie van hare Tractaten met Spanjen/ ende met de onse op gelijcken trop te
„brengen/ volgens Contracten met gemelte Kroone; Soo vinden deselve goet/
„om de voorsz Kroon contentement te geven/ datmen hy Gecommitteerde met
„de respective Provintien met den Heere Grave Servient Ambassadeur van
„Vranckrijck alhier een Concept daer over beramen sal.

„Ooch is hy wel-gemelte onse Heeren Principalen noodigh ghevonden dat
„voor de Geoctropeerde West Indische Compagnie bedongen/ ende inde Vredens
„Artijckelen sal gestelt worden/ dat deselve Compagnie hare Navigatien ende
„Commercien sal moghen doen ende drijven in alle plaetsen daer den Koninck
„van Spanjen gene Forten/ Besettinge ofte Loges is hebbende.

„Lestelijck/ alsoo wy niet alleen voor ons selfs/ maer ooch voor onse Nabur-
„ren ende Protesteerende Vorsten/ Princen en Standen des Rijcx/ Religions-
„Verwanten zijnde/ by dese Vredens-Tractaten behoorden te sorgen; soo hebben
„onse Heeren principalen ons belast alle mogelijcke devoiren by u Ho. Mog. te
„doen/ ten eynde deselve moghen werden gecontenteert ende gerestitueert inde
„Staten daer inne die geweest zijn/ inden Jare 1618. ons derselver differenten
„bygelecht ende vergeleken/ daer ende als sulcx behoort/ tot welcken eynde onse
„Heeren principalen versoechen/ dat de Plenipotentiarisen van desen Staet na-
„der mogen gelast worden/ om met de Plenipotent. vande respective Kroonen
„Vranckrijck ende Sweeden/ daer over te corresponderen/ ende van derselver
„gedane devoiren in desen u Ho. Mo. adviseren voor't sluyten van't Tractaet.

„Op welcke poincten u Ho. Mog. mede versocht worden/ soo spoedighe ende
„goede resolutien te nemen/ als deselve tot bevorderingh van het Tractaet van
„Vrede/ ten dienste ende seeckerheyt van desen Staet sullen bevinden te behooren.

Om op dese poincten met de Heeren van Gelderlant te komen in conferentie/ zijn gecommitteert de Heeren Beveren, Bicker, Vosbergen, Renswoude, Roorda, vander Beeck ende Eiben.

Daer wierde ooch voorgeslagen datmen in dese hooghwichtighe deliberatien behoorde te houden eenen maentlijcken Vast- ende Bede-dagh; Gelijck Anno 1622. gedurende de belegeringhe van Bergen op Zoom/ Anno 1624. gedurende de belegeringh van Breda/ Anno 1629. gedurende 't verblijf van den Vyant op de Veluwe/ ende Anno 1635. gedurende de pestilentie geschiet was. Doch is den 16 Februarij goet ghevonden den Predicanten aen te schrijven dat sy wekentlijck soude appliceren een text tot de Vrede-handelinge.

De Heeren van Mathenes ende Ripperda hebben den 18 Februarij ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. verhlaert ghehoort te hebben uyt de advijsen van eenige Provintien als of sy in't adjusteren vande Artyckelen met die van d'ander zijde gececkent haer instructie hadden te buyten gegaen/ ende dat sulcx eerst uyt den Heer Ambassadeur Servient voort quam: sy begeerden/ indien hy Heer Servient pets tot dien eynde dede proponeren/ dat het niet mocht werden gheson-den aende Provintien/ voor en aleer sy daer op souden hebben gedae haer bericht.

Den 19 Februarij hebben de Heeren van Hollandt in-gebracht haer Provin-ciael advijs by de Heeren Staten vande gemelde Provintie gesonneert op de 73 Artijckelen, soo deselve met de Plenip. van Spanjen tot Munster waren geadjusteert/ en provisionelijk geteyckent; en hebben de Provintien daer van versocht Copije/ die haer Ed. wert geaccordeert/ doch hebben de Heeren Gecommitteerde

des

des Vorstendoms Geldre ende Graefschap Zutphen, gehoort hebbende het gene wegens de Heeren Gecommitteerde van Hollant is voort-gebracht/ raeckende voor eerst de approbatie van 't verhandelde tot Munster tusschen de Heeren Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen ende desen Staet/ende ten tweeden het debat/ vande redenen ende motiven inde remonstrantie vande selve Heeren Gecommitteerde van Gelderlant den 14 Januarij/ende daer op ghevolchde Propositie den 12 Februarij vervat/versochten dat de Heeren Gecommitteerde van Hollant de verklaringe van hare Provincie wegen de approbatie van't gene tot Munster is verhandelt / soo langhe willen op-houden ende uyt die noculen laten / tot dat de andere Provintien in hare provinciale Vergaderinghen souden gesien ende ge-examineert hebben de Artijckelen tot Munster geadjusteert/ daer vanden 11 February inde Vergaderinghe van haer Ho. Mog. (by de Heeren Plenip. van Munster gekomen zijnde)is gerapporteert/op dat de Provincie van Gelderlant, ende andere/ hare consideratien ende Provinciale advijsen (over soo een wichtige poinct als dese Vrede-handelinghe) mochten in-brengen / ende oock ghene Provincie met eenich voor-oordeel ghepreoccupeert ofte geprecipiteert worden/ende dat de selve daer op mochten gereet zyn.

Raeckende 't debath/dat de Heeren van Hollant belieft hebben te doen tegens de Remonstrantie ende Propositie vande Heeren van Gelderlant aen de samentlicke Provincien hare Bontgenooten voorgestelt tot nadeel van 't gene by de selve Provincie volgens d'Vnie met behoorlijcke eerbiedinge aen de respective Provintien gerepresenteert wert; Soo versochten de Heeren Gecommitteerden van Gelderlant dat de andere Provincien 't selve debath in advys willen houden ende daer op niet disponeren / bevoorens 't selve aen de Provincie van Gelderlandt ware ghecommuniceert / ende dat die haer tegen-bericht daer op souden hebben ghedaen / ende dat daer toe dese hare Verklaringhe / neffens de Verklaringe vande Heeren van Hollandt mede aen de Provincien mochten ghesonden worden/op dat die Provincie van Gelderlandt in haer rechtmatich postulaet/ op de Vnie ende andere importante redenen gefundeert / niet ongehoort mochte worden geprejudiceert.

Het advys van Hollant den 19 Febr. ingebracht/luyde als volcht.

„De Staten van Hollant ende West-Vrieslant/ tegenwoordig Staetsgewy-
„se vergadert zijnde/gehoort hebbende het rapport vande Heeren Plenipot. van
„haer Ho. Mog. gekomen zijnde van Munster, ende geexamineert de 73 artyc-
„kelen, soo de selve met de Plenipot. van Spanjen tot Munster zijn gheadju-
„steert/ende Provisionelijck geteeckent/ hebben na gedane Colatie vande voorsz
„artyckelen mette instructie vande selve Heeren Plenipotentiarisen geoordeelt
„ende verstaen/ghelijck de selve oordeelen ende verstaen by desen/dat wel gemel-
„te Heeren Plenipotentiarisen in 't over-een-komen ende adjusteren van de
„voorsz artyckelen mette gemelte Plenipot. van Spanjen in alles hebben ach-
„tervolcht ende naer ghekomen de voorsz hare instructie, soo verre oock / dat tot
„voordeel ende advantagie van den Staet / in verscheyden respecten meer heb-
„ben bedongen ende uytgewerckt/ als de meer geseyde de Instructie was mede
„brengende / waeromme oock haer Ed. Gr. Mog. verstaen / dat de gemelte
„Heeren Plenipotentiarisen voor hare ghenomene moeyte ende arbeyt van we-
„gen de Generaliteyt sullen werden bedanckt; gelijck sy luyden de selve bedanc-
„ken by desen; en also by eenige Provincien de saecken so schijnen opgenomen te

„werden

„werden / als of ten aensien van 't bedingen van de volle Souverainiteyt, soo in 't „spiritueel, als temporeel vande Meyerie van 's Hertogenbosch ende andere plaet„sen van gelijcken nature zijnde / mitsgaders vande saken van West-Indien/ „vande Vlaemsche Havenen / ende vande Consolidatie van 't Overquartier van „Gelderlant niet en ware voldaen / jae oock in eenigen deelen tegen gegaen den „last vervat inde voorsz Instructie; So hebben haer Ed. Gr. Mo. goet gevon„den / tot berichtinge van sulck neder gestelt hare consideratien ende advys / in „voegen hier na volgende.

„Na dat de Heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant hare Considera„tien op het poinct van een Temperament te maken over de Meyerie van den „Bosch, Baronnie van Breda ende andere quartieren van gelijken nature zijnde/ „aen de andere Provincien gecommuniceert ende sedert becomen hebben gehadt „Visie ende lecture van het gene de Heeren Plenipotentiarisen van haer H. Mo. „met de Heeren Plenip. van Spanjen aengaende de voorsz Quartieren Provi„sionelijck tot Munster hebben geadjusteert/ hebben haer Ed. Gr. M. het selve „geadjusteerde eerst in hare Vergaderinge / ende daer na door eenige Gedep. „Leden/ geconfereert ende gedaen confereren tegens de Instructie die de gemel„te Heeren Plenip. by haer H. Mo. in November lestleden op het voorsz subject „is mede gegeven/ ende bevinden uyt de voorsz Conferentie/ dat de gemelte Hee„ren Plenip. van haer Ho. Mo. aengaende het voorsz poinct in het voorsz ad„justement / haer punctuelijck hebben gereguleert na de voorsz Instructie / niet „alleenlijck voor so veel den sin ende substantie van dien aengaet/ maer ook na de „woorden selve/ als zijnde daer by absolutelijck / ende sonder eenige conditie ofte „beding verdragen/ ende by den Vyandt overgegeven/ dat de voorsz Meyerie en„de voorsz andere gewesten/ sullen blyven aen haer Ho. Mo. in alle ende der sel„ver rechten van Souverainiteyt ende Superioteyt, als haer Ho. Mo. sijn houden„de de Provincien vande Vereenichde Nederlanden sonder dat haer Edele „Groot-Mogende kunnen begrypen dat het voorgaende geadjuststeerde / noo„pende het voorsz poinct / eenichsints soude zijn ofte werden gealtereert / gesus„pendeert ofte gemodificeert / met het gene by de Heeren Plenip. van Spanjen „op den 27 December lestleden de voorsz saecke aengaende / tot Munster gepro„poneert / ende 't gunt daer op by de Heeren Plenip. van desen Staet is geant„woort / geconsidereert dat de voorsz Propositie niet anders mede brengt als „ een gesustineerde vande Spaensche, dat aengaende de oeffeninge vande Room„sche Catholijcque Religie/ ende het gebruyck vande Geestelijcke goederen inde „Meyerie van den Bosch/ ende voorsz andere gewesten / soude werden verdra„gen ses Maenden na de Conclusie ofte Ratificatie van het Tractaet / en dat de „Heeren Plenip. van desen Staet daer op difficulteyt hebben gemaeckt / ende „sulcx geensints hebben toegestaen / dat over de voorsz saecke naemaels verdra„gen soude werden / maer het selve ongedecideert gelaten / ende aen haer Hog. „Mog. gerenvoyeert hebben/ omme hier na gedecideert te werden / te weten in „het gene inde propositie was vervat / namentlijck, of men goet soude vinden „over het voorsz point hier naer met den anderen te verdragen, ende dat mits dien „aen haer H. Mo. is gebleven de volkomen Vryheyt/ omme namaels noopende „het voorsz Verdrach met de Spaensche in conferentie te komen / ofte oock het „selve t'eenemael te declineren ende af te staen / ende derhalven oordeelen haer „Edele Groot-Mogende dat de Heeren Plenipotentiarisen/ noopende het voorsz

„poinct

„ponct wel ende voorſichtelijck hebben genegotieert / ende dat het ondienſtich „ſoude zijn met onderlinge diſputen tuſſchen de Provincien den Vyandt voorſaec„he te geven ommme verder inſtantie op het voorſz gepretendeerde Temperament „te doen.

„Waer mede dan komende tot de ſaecken van Weſt-Indien, aengeroert in het „ſeſte artijckel van 't geadjuſteerde tot Munſter / daer ſonderlinge in conſidera„tie werden genomen die voorden/ (ende alle andere) mitsgaders ooch ('t ſedert „'t Jaer 1641.) hebben haer Ed. Gr. Mo. goet gevonden / dat ter Generaliteyt „voorſz advys ſal worden ingevraeght / dat de ſelve voorden (ende alle andere) in „'t gemelte ſeſte artyckel ſullen werden gedoocht ende ingelaten / als niet ſtrij„dich met de Inſtructie en laſt der Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet / „alſoo de voorſz voorden (ende alle andere) werden geſalveert door de naevol„gende voorden (beſet ende gepoſſideert) de Intentie van haer Ho. Mo. In„ſtructie geweeſt zijnde alternatyf / oft dat eenen wyen openen ende ongelimi„teerden handel ende vaert in de een en de anders gepoſſideerde plaetſen recipro„ce ſoude werden geobtineert / ofte 't ſelve niet komende verkregen worden / dat „dan yder een privatelijck / ende met uytſluytinge vande andere / ſoude bevaren „ende behandelen ſyne eygen gepoſſideerde plaetſen / welckers poſſeſſie niet al„leen en wordt gehouden door Forten / Caſteelen ende Logien (dat is Packhuy„ſen daer uyt de Koopmanſchappen ende Waren worden verkocht) maer ooch „by Dorpen / Gehuchten / Colonien / ende Coloniers / Suyckel-molens / „Landt ende Bouhuyſen &c. daer mede pemandt ſyne poſſeſſie baſte houdt / „'t welck mette voorſz eerſte voorden (ende alle andere) door de een op de ander „reciproque bedongen wert / nae de intentie vande Inſtructie.

„Wyders achten haer Ed. Gr. Mo. advantageur voor deſen Staet te zijn de „verdere extenſie van 't voorſz ſeſte artyckel ende de adjunctie der voorden ('t ſe„dert 't Jaer 1641.) raeckende de deſcriptie der plaetſen in Brasil / daer van de „Koninck van Caſtilien ende ſyne Onderzaten ſullen moeten abſtineren / alſoo „de Heeren Plenipotentiarisen niet alleen daer by en hebben bedongen privati„elijck voor de Weſt-Indiſche Compagnie alle de plaetſen die de voorſz „Compagnie nu effectivelijck poſſideert ende die plaetſen die de wederhoo„righe Portugyſen 't ſedert haer rebellie (alwaer ſchoon van anno 1641. „af) afhandich ghemaeckt ende aen de Compagnie ontnomen hebben / „'t gene de Inſtructie alleen mede brengt / maer dat ooch de Koninck van „Caſtilien ende ſyne Onderdanen in Handel ende Navigatie ſullen moeten „abſtineren uyt alle andere plaetſen meer in Brasyl / die boven de voor genom„neerde by de wederhorige Portugyſen nu beſet en in gehouden zijn / 't welck „een beding is tot voordeel vande Weſt-Indiſche Compagnie / geobtineert by „de Heeren Plenip. / hoewel ſy by Inſtructie niet gelaſt nochte gehouden wa„ren 't ſelve te bedingen. Aengaende nu de taxe ende egaliſatie vande Schelde met „de andere Vlaemſche Havenen / hebben haer Ed. Gr. Mo. als noch gemeent „beſt te weſen dat de beſoignes daer over te maecken werden uytgeſtelt (volgens „het geconſerteerde tot Munſter) tot nae het ſluyten van 't Tractaet van Vrede / „ommme dat de voorſz taxe ende egaliſatie noodich geacht zijn / om daer by te con„ſerveren de Navigatien ende Commercien deſer Vereenichde Nederlanden (in „'t regardt van de andere Vlaemſche Havenen) op Brabandt / Vlaenderen / en„de andere Vyants Quartieren / en andere nagelegene Neutrale Landen / welcke

„Vlaemſche Havenen minder belaſt worden als de Schelde / alles na haer „ſouden trecken / ende den Handel deſer Geunieerde Provincien over de Schel„de / t'eenemael komen te diverteren / waer tegens niet beter en kan worden ver„ſien (voornamentlijck dewijle nu eenige der bequaemſte Vlaemſche Havenen „ook buyten de gehoorſaemheydt van Spanjen zijn geſtelt) als na tijts ende „ſaecken gelegentheydt / ende nae advenant ende proportie der hooge ofte lage „taren van de Naebuyren / de taren ende egaliſatie van de Schelde t'elckens te „verhoogen ofte te verminderen / ſoo als tuſſchen Commiſſariſen van deſen „Staet met de Spaenſche t'elckens (ende dat voor korten tijdt) ſal konnen wor„den vergeleken / daer ter contrarie de voorſz taxe ende egaliſatie voor het ſtuy„ten van 't Tractaet van Vrede vergeleken ende in 't Tractaet geinſereert wer„dende / de ſelve tax (gelijck als alle andere artijckelen van 't Tractaet van Vre„de) purmanent ende onveranderlijck ſoude zijn / tot ondienſt van deſen Staet / en „deſtructie der Commercien voor geroert.

„Wat voorders belangt de verſochte Conſolidatie vant Overquartier van Gel„derlant met de drie andere quartieren onder deſen Staet / en bevinden haer Ed. „Gr. Mog. niet dat de ſelve of ten tyde van het inſtellen vande eerſte Inſtruc„tie / of daer nae in November leſtleden op 't redreſſeren van deſelve is gebracht „in 't getal van die ſaecken daer by men tot breeckens toe ſoude perſisteren. Jae „ook niet daer van mey ſoude hebben te reſcriberen / maer alleen van die gene „daer op Inſtantien ende debvoiren ſoude werden aengewent.

„Haer Ed. Gr. Mo. hebben ook verſtaen uyt rapport vande Heeren Pleni„potentiariſen dat de aengelaſte debvoiren zyn gepleecht / dan dat daer dan de „gehoopte effecten niet en zijn gekomen / vermits de Heeren Plenipotentiariſen „van Spanjen daer toe gantſch niet en wilden condeſcenderen / als voorſeelende „onredelijck / dat daer ſy voor mediatie van haer Ho. Mo. Plenipotentiariſen „alles aen de Kroon van Vranckrijck moeſten laten 't gunt haer was afgeno„men / om reden / dat de voorſz. Kroon niet en wilden quiteren den 't gunt ſy „beſaten / nu aen haer Ho. Mog. ſouden opdragen 't gunt by haer tot noch toe „was beſouden / 't welck eens by haer zijnde toegeſtaen / licht occaſie ſoude mo„gen geven tot vorder demandes vande voorſz Kroon, ende ſulcx tot veracheterin„ge vande gantſche Vrede-handelinge, die haer Ed. Gr. Mo. voordeelen te ſullen „werden geprocureert / ſoo wanneer naer voldoeninge vande Officien by de ge„ſamentlijcke Provincien aenbevolen / de een of de andere geintereſſeerde Pro„vincien weder met nieuws ofte meerders ſouden komen te begeren / ende ſoo „overſchreden die Inſtructie / welcke te voren by alle de ſamentlijcke Provin„tien was gearreſteert; haer Ed. Gr. Mo. ſoude ook geerne in achtinge heb„ben genomen de redenen ende motiven van haer Bondtgenooten by aldien de „ſelve tijdelijck waren voort-gebracht / bevinden ook nu dat de ſelve werden „gefundeert / ten deelen op de Unie ende ten deele op de bienſeance; wat aengaet „de Unie, weten haer Edele Groot Mogende wel / dat de Provincien ver„bonden zijn malkanderen met lijf ende goet by te ſtaen / om de Spanjaerden „ende andere uytheemſche Natien / met haren aenhanck uyt deſe Landen te ver„dryven / ook by den anderen te blyven / ſonder ſich te laten ſcheyden / doch mee„nen dat dit te verſtaen is vande ghene dewelcke onder de Unie hebben begeert / „ende al noch begeeren te zijn / doch niet vande ſulcke / de welcke met haer „jongſte defenſie aengeſtelt van haer tegenwoordige Magiſtrature / beſit ende

Religie /

„Religie / wel hebben getoont / dat ſy niet en begeeren dat haer dit beneficie te-
„gen haer danck ſoude worden geobtrudeert; haer Ed. Gr. Mo. beliefden oock
„gaerne / dat ſoo ten regard vande Rivieren vande Rhyn ende Maes, als oock
„van de te verwachten Contributien / mitsgaders de declininge van eenige Pro-
„vincien 't voorſz. Oberquartier deſen Staet niet qualijck en ſoude gelijcken /
„maer hunnen niet bevroeden dat ſulcke redenen gerechtſaem zijn om daer
„over te continueren in Oorloch / tegen die gene die daer in den Staet niet
„ſouden begeren te willen zijn / ſagen oock liever dat men geen nieuwicheden
„by-brachte / maer alleen examineerde of de laſt aen de Plenipotentiarisen van
„deſen Staet gegeven / wel is uptgevrocht ; 't gunt haer Ed. Gr. Mo. voorder-
„len na geſiene Inſtructie / en beſoignes / niet anders te hunnen werden opge-
„nomen / Lauderende daerom / ende approberende andermaels voor ſoo veel in
„haer is / ſoo de voorſz beſoignes / als oock de Provinſione onderteeckeninghe /
„de welcke volgens ende vermogens haer Ho. Mo. Reſolutie van den 22 No-
„vember leſtleden / by de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen gedaen heeft
„mogen worden.

Den 1 Martij zijnde gehoort het rapport vande Heeren Beveren, Bicker. Vosbergen, Roorda, Mulert, (de Heeren van Reinswoude ende Eyben tegenwoordich hupten den Raedt abſent weſende/) in kracht van haer Ho. Mog. Reſolutie van den 15 Febr. leſtleden / in conferentie geweeſt zijnde met de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Gelderlandt, noopende 't ſtuck vande Conſolidatie van het Oberquartier tegenwoordich noch ſtaende onder den Pyandt met de drie andere Quartieren van de opgemelte Provincie van Gelderlant / ende onder andere geallegueert weſende / dat de Principale ſuſtenuen ende redenen by ende van wegen de gemelte Provincie van Gelderlant tot de voorſz Conſolidatie by gebracht / ſtaen begrepen in ſeecker geſchrift hupden ter vergaderinge geleſen. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen by deſen te bedancken de opgemelte Heeren haere Ho. Mo. Gedeputeerden over ende ter ſaecke by de moeyte by hun genomen. Ende wat belangt het voorſz geſchrifte by de Heeren Gedeputeerden vande meer gemelte Provincie van Gelderlandt overgegeven / daer van verſoecken de Provincien Coppe / die haer Ed. wert geaccordeert / gelijck het ſelve geſchrift hier na volcht geinſereert.

„De Gecommitteerden van Gelderlandt / begonnen hebbende volgens 't af-
„ſcheydt genomen inde leſte gehoudene Conferentien met de Heeren Commiſſa-
„risen uyt de reſpective Provincien / te onderſoecken den ſtaet van inkomen en
„laſten des Roermondtſchen quartiers / is in 't eerſte ontmoet deſe ſwaricheyt /
„dat een conſiderabel gedeelte des ſelfs / als de Stadt met de Vooghdye van
„Gelder / ende andere ſtucken niet in 't gebiedt ende beſit van deſen Staet ge-
„weeſt zijn / ten tyde als de ſelve van Roermonde / Venloo / Stralen / etc. mee-
„ſter was ; Soo dat het de Gecommitteerde voorſz. onmogelijck is in korte ſoo-
„danen particulieren bericht ende voorſlach te komen doen / om inde Provin-
„cien te brengen / maer ſouden de Ontfangers vande Contributien daer op die-
„nen gehoort / ende oock vernomen te worden wat het den Koninck van Span-
„jen int imporeert / waer toe meer tijts vereyſcht wort / als de tegenwoordi-
„ge Vacantie kan toe-laten / waerom dan de Gecommitteerden hier moeten
„repeteren 't gene in verſcheyden by-een-komſten verſocht hebben : namen-
„lijck dat de Heeren Commiſſarisen de gedane Remonſtrantien op den

„14 Januarij/den 12 Februarij/ende wat vorders daer op gevolgt is/dermaten „gelieven te recommanderen/ en soo goede offitien te doen/dat de Heeren Pleni„potent. van desen Staet mochten gelast worden voor 't sluyten van't Tractaet „van Vrede tot Munster uyt te wercken by de Plenipotentiarisen van Span„jen/ dat het gedemembreerde Over-quartier aen de drie andere Quartieren van „Gelderlant mochte geconsolideert worden/als zijnde gefundeert op de naerdere „Unie in Januarij 1579. t'Utrecht gesloten/als blijckt by de Voor-rede vande „selve/daer eerstelijck de intentie van alle de Vereenigde Provintien geweest is/ „om de Provintie van Gelderlant/ ende andere Provintien deser Unie, door de „Spaensche macht ende practijcquen ghedismembreert ende gesepareert zijnde/ „wederom in haer geheel te brengen/ ende te Consolideren.

„ Daer nae by den eersten ende negende Artijckelen alwaer sich de Bontghe„nooten onder malkanderen verbinden/ geenen Treves ofte Peys met den Vy„andt te maecken / als met ghemeen goedt vinden van alle de Geunieerde Pro„vintien/ met expresse verklaringe/dat wel in andere saecken/maer hier in geen „pluraliteyt van stemmen sal gelden.

„ Ten derden ; By het gestipuleerde in het thiende Artyckel der Unie voorsz/ „alwaer gene vande Provintien toegelaten wort met eenige Nabuyr Heeren ofte „Landen Confederatien ofte Verbonden te maecken / sonder consent van dese „Geunieerde Provintien/ waer uyt nootwendigh volcht/ dat het veel min eeni„ghe Provintien soude vry staen Verbondt met den Vyandt te maecken, sonder „consent van alle de Geunieerde Provintien ende Bondtgenooten ; welcke Ar„tijckelen met 't gheene vorders dese saecke is aengaende/ en de intentie van de „Bontgenooten / alsoo de Provintie van Gelderlant strickteljck onderhouden/ „ende met het uytterste pericul van goedt ende bloedt te verliesen voor de andere „ses Provintien door Godes genadigen zegen heeft helpen uytvoeren ende uyt„wercken ; Soo worden de andere Provintien/ uyt krachte van dit Verbondt/ „versocht de Provintie van Gelderlandt gelijcke trouwigheyt te bewijsen / ende „den Inhout vande Unie aen haer zijde oock te voldoen als voorsz.

„Doch by aldien men dit/ alle uytterste devoyren aengewent zijnde/ soo abso„lutelijck van den Vyandt niet kan verkrijghen / 't welck nochtans verhoopt „wort / Jae/ als de gesamentlijcke Provintien maer het met sulcken ernst ende „yver/alsse volgens de Unie verbonden/ ghelieven te pousseren/ende onse Heeren „Principalen / als hare goede ende ghetrouwe Bondtgenooten met bestandighe „resolutien in dit ons billick versoeck te handthaven; Soo souden Gecommit„teerde voorsz in sulcken gheval/ doch onvervanckljck / voorslaen/ datmen van „weghen desen Staet / daer toe soude moghen komen/ om eenigh equivalent by „forme van wisselinge daer tegen van eenighe de verre af-gelegenste Parthyen „vande Meyerije vanden Bosch/ ofte de Landen van Overmase/na dat de Pro„vintien sich daer over onderlingh souden konnen verdraghen aen den Vyant te „presenteren. Edoch alles voor't sluyten van't Tractaet als voorsz. Indien nu „de Provintien niet anders en kosten ghedisponeert worden van onse Heeren „Principalen aen 't Overquartier te helpen/als by middel van wisselinge/gelijck „voorsz/ 't welck immers niet behoort gheweygert te worden/ om dat het desen „Staet ongelijck importanter is/ meester te zijn op eene soo voorname Reviere „als de Mase/ als de te Landewerts afgelegen Quartieren te ontberen/ alsoo de „Steden en Forten gelegen op den Ryn, Wael, Yssel, en voorts binnen 's Lants/

„berin-

„beringende ende bewarende het principaelste Lichaem van desen Staet / daer „met/ als met een voor-schants/souden gedeckt/ verseeckert/ ende van alle Vy„andtlijcke Leghers bykans in accessibel ghemaeckt/ als sich tusschen twee soo „machtige/ nae by een komende/ wel besette Revieren den Rhyn ende Mase niet „konnende onthouden / ende daer-en-boven noch de Negotie op 't hooghste ge„beneficeert worden / sulcks dat de Convoyen / Licenten/ Tollen / behalven de „exoibitante/ exactien ende afpersinghen vande Beampten / bedragende over de „vier hondert duysent pont voor den Koninck van Spanjen/alleen sullen komen „ende verblijven tot voordeel van de Inghesetenen der Vereenighde Nederlan„den/ 't welck noch veel meerder ende krachtiger soude zijn / indien de Provin„tien by die occasie van wisselinghe/ als voorsz dienstigh vinden mede te insiste„ren / dat de Fortificatien van Argenteau ende Navagne boven / ende Leuth met „Stevensweert beneden Maestricht mochten ghedemolieert worden / latende Ma„seyck, Ormont, ende andere plaetsen ten weder zijden Neutrael / alsoo als dan „de vrye Koophandel op de Mase van Namen af door 't Lant van Luyck/en de „Vereenighde Nederlanden / onbehindert niet alleen tot inde Noort-Zee, maer „oock Zuyder-zee, ende vervolgens in alle de Steden der Vereenichde Provin„tien konnen gedreven worden.

Doch voor ende aleer men tot eendrachtighe resolutien in alle de op-gemelde poincten konde geraecken: soo is de meeste haperingh geweest met Vranckrijck noopende de Garantie.

„Die van Hollant hebben voor advijs op dat stuck in-gebracht den 21 Mar„tij/ dat haer Heeren Principalen nae rijpe examinatie van alle Tractaten van „tijt tot tijt tusschen Vranckrijck ende desen Staet gemaeckt/ hebben bevonden „dat het Tractaet van den Jare 1635. ende het seste Artijckel van het selve/ ey„gentlijck is pertinent ende decisoir in't stuck vande Garantie aende Kroon van „Vranckrijck te presteren.

„Dat volgens het op-gemelte seste Artijckel van 't voor-verhaelde Tractaet „den Staet vande Vereenichde Nederlanden / is / ende verstaet te verbonden te „zijn aen Vranckrijck te guaranderen al het gene Hooghst-gedachte Kroone ten „tijde van 't voorsz Tractaet van den Iare 1635. was besittende, sonder distinctie „van plaetsen en boven dien al de Conquesten by meer Hooghst-gedachte Kroone „t'zedert den voorsz tijdt inde Nederlanden ghedaen, met dien verstande dat de „Kroone van Vranckrijck / aen de andere zijde / op gelijcken voet / den Staet „vande Vereenighde Nederlanden / in krachte van 't op-ghemelte Tractaet is „gehouden te guaranderen.

Waer na/alsoo men bevont groote discrepantie ende irresolutie onder de Leden op dat stuck; Soo zijn gecommitteert een notabel aental uyt de Vergadering: als/ de Heeren Gent, Graef van Flodrof, Raesvelt, Mathenes, Ruyl, Boreel, Keyser, Cats, de Knuyt, Adriaen Veth, Stavenisse, Reinswoude, Nederhorst, vander Hoolck, Roorda, Ripperda, Ysselmuyden, Nykerck, Eyben, Clanth, om over het boven genoemde stuck van Garantie ten regarde van Vranckrijck met den anderen onderlingh in conferentie te komen ende te spreken/oock weder-zijts redenen/ ende consideratien te hooren / ende te wisselen / om daer nae vervolgens in haer Ho. Mog. Vergaderinge over het meer-genoemde stuck van Garantie geresolveert te worden na behooren.

Daer nae wederom in serieuse deliberatie ghebracht wesende/ het bedinghen/

van wegen deſen Staet / ten laſte van den Brandt / der Conſolidatie van't Overquartier, met ende neffens de drie andere Quartieren / tot ende by de Provincie van Gelderlant / hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de ſes Provincien verklaert / dat de Heeren haer Hoog Mogende Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter / alle goede, ernſtige ende yverighe devoiren ende Officien ſoude hebben te doen aen de Spaenſche Plenipotentiariſen ende ook daer by ten uytterſten te perſiſteren, ten ende dat de voornoemde Conſolidatie werde geobtineert. Ende werden de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollant verſocht haer in deſen met d'andere opgemelte 6 Provincie te willen conformeren.

Vervolgens zijnde by de reſpective Provincien openingh gedaen van der ſelver advyſen op 't ſtuck vande Guarantie met Vranckrijck. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen / dat de Heeren Gendt, ende andere haer Ho. Mo. voorgaende Gedeputeerden ſouden treden in conferentie met den Heer Graef van Servient, Extraordinaris Ambaſſad. van Vranckrijck / en aen ſyn Excellentie te gemoet voeren en repreſenteren / dat haer Ho. Mog. oordeelen dat in het ſtuck der voorſz Guarantie by d'alliance van den 8 Febr. 1635. tot Parys geſlooten / als ook by het preliminair Tractaet van den 1 Martii 1644. alhier in den Hage gemaeckt / genoechſaem is verſien ende geprecaveert / ende dat men ſich ten wederzyden daer op volkomentlijck ſoude mogen verlaten / met verklaringhe dat men van wegen deſen Staet ghemeint ende gintentioneert is 't ſelfde punctuelijck ende oprechtelijck te obſerveren ende achtervolgen. Edoch in cas de voorſchgemelte Heer Ambaſſadeur aen deſe generale verklaringe egeen contentement en ſoude nemen / maer inſtantie quame te doen / om noopende het voorſz ſtuck van Guarantie een ſpeciale verklaringe ende explicatie van wegen deſen Staet te hebben. In ſoodanigen cas / werden de opgemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden gelaſt ende geauthoriſeert / dat de ſelve ſouden mogen verklaren / dat haer Ho. Mo. na rype examinatie van alle de Tractaten (van tijt tot tijdt ſucceſſivelijck tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt) hebben bevonden dat de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet reſpective over ende weder over malkanderen verplicht ende verbonden waren te guaranderen / al het gene de ſelve reſpectivelijck ten tijde vande meergemelte Alliantie van den Jare 1635. waren beſittende / ſonder diſtinctie van plaetſen / ende boven dien al de Conqueſten by meer hoochſtgemelte Kroone ende deſen Staet / ſedert den voorſz tijdt ende naderhandt gedaen / of die ſy reſpectivelijck noch voor het ſlupten van dien ſouden mogen doen / of by Tractaet van den gemeenen Brandt in Nederlandt reſpectivelijck bedingen. Ende werden tot de voornoemde Commiſſie ende Conferentie geſurrogeert ende Gecommitteert de Heeren van Matheneſſe ende Borecl, in plaetſe vande Heeren Wimmenum, ende Beveren, ende de Heer Yſſelmuyden in plaetſe van den Heer Mulert, vermits der ſelver reſpective vertreck buyten den Hage.

„De Heeren Extraord. en Ordinaris Gedeput. van Zeelant, inbrengende hun „naerder advys op de navolgende poincten reſulterende uyt de Vredenshandelinge tot Munſter / hebben al vooren gepremitteert dat hunne Heeren Principalen gemeints voor hadden mettet moveren vande difficultepten op de artyckelen met de Spaenſche proviſionelijck verdragen / ende getyckent / ofte „het doen van nieuwe propoſitien / den voortganck vande Tractaten te retar„deren /

„deren / veel min illuderen / oock niet de devoyren ende beleyt vande Heeren „Ambassad. ende Plenipot. van desen Staet te adumbreren / maer dat de In„tentie ende eenich ooch-merck van haer Ed. Mog. alleenlijck was met alle „mogelijcke circumspectie ende sorchvuldicheyt te vigileren / dat voor het finael „besluyt van een perpetuel Tractaet van Vrede / in klaren ende uytgedruckte „termen werde bedongen ende vast gestelt / welck tot welvaren ende behoude„nisse van den Staet in 't generael de Provincien / Steden / ende Leden van „dien in 't particulier / als mede insonderheyt conservatie ende voortplantinge „vande ware Gereformeerde Religie wert gerequireert / ende dat daerom haer „Ed. Mo. nevens andere Provincien hun hebben voorgehouden in conformi„teyt van het laetste vande 70 artyckelen de Heeren Plenipotentiarisen van de„sen Staet in last gegeven / te mogen by-voegen / ende verdragen / het gene „voor de finale Conclusie ende absolute teyckeninge van het Tractaet noodich „ende dienstich soude werden bevonden / welck artyckel haer Ed. Mog. ver„staen / dat daeromme by de laetste geadjusteerde / ende met de Spaensche Pro„visionelijck geackordeerde artyckelen behoort te werden gevoucht ende aldaer „herstelt.

„Waer mede komende tot de poincten selfs / seggen de voorsz. Gedeputeer„de / dat sy alhier niet sullen repeteren alle de redenen ende motiven / waerom „haer Ed. Mog. oordeelen eenich temperament in 't Ecclesiastycq by de tegen„woordige Handelinge te admitteren over de Meyerie van den Bosch / Baron„nie van Breda / Marquizaet van Bergen op Zoom / Lant van Cuyck / Axel „Ambacht / ofte over eenige andere Quartieren / die uyt krachte van het te „maecken Tractaet van Vrede / ende Limitscheydinge die daer by sal werden „gedaen over de Souverainiteyt van den Staet / sullen komen te resulteren / „gantsch ondienstich, disreputabel, ende voor de Gereformeerde Religie t'eene„mael gevaerlijck soude zijn, sich refererende dies-aengaende tot het gene van „wegen haer Ed. Mog. op het voorsz subject den 21 Januarii mondelinge en„de schriftelijck is gededuceert / zijnde haer Ed. Mo. aengenaem te sien / dat de „andere Provincien met haer Ed. Mog. in dit gevoelen oock zijn concurre„rende.

„Doch aengesien by eenige het genegotieerde vande Heeren Plenipot. van „desen Staet / over de Souverainiteyt vande voorsz Meyerie van den Bosch / „ende andere Quartieren / in het derde artyckel vermelt / alsoo wert opgenomen „ende geduydt / als of daer by de voorsz Souverainiteyt absolutelijck sonder eeni„gerhande reserve ofte conditie van desen Staet / soude zijn bedongen / sonder „dat het geadjusteerde over het voorsz poinct soude konnen werden gealtereert / „gesuspendeert / ofte gemodificeert / met het gene by de Heeren Plenipotentiari„sen van Spanjen op den 27 December de voorsz saecke aengaende / tot Mun„ster geproponeert / ende by de Heeren Plenipot. van desen Staet daer op ge„antwoort is / ende dat daer uyt soude komen te volgen / dat haer Ed. Mog. „ende verscheyden andere Provincien buyten noot en reden / noch daer na soo „soo veel ernst hadden gebruyckt / om het geverchde Temperament in 't Eccle„siastycq tegens te gaen / ende de volle Souverainiteyt te bedingen / dat haer „Ed. Mo. niet ledich konnen staen te seggen / dat haer Ed. Mog. serieuselijck „geexamineert hebbende het voorsz geadjusteerde / Item het geproponeerde van„de Spaensche op ten 27 December ende de antwoorde daer op gegeven / als

„mede

„werden / als of ten aenſien van 't bedingen van de volle Souverainiteyt, ſoo in 't „ſpirituel, als temporeel vande Meperie van 's Hertogenboſch ende andere plaet„ſen van gelijcken nature zijnde / mitſgaders vande ſalen van West-Indien/ „vande Vlaemſche Havenen / ende vande Conſolidatie van 't Overquartier van „Gelderlant niet en ware voldaen / ja oock in eenigen deelen tegen gegaen den „laſt verbat inde voorſz Inſtructie; So hebben haer Ed. Gr. Mo. goet gevon„den / tot berichtinge van ſulck neder geſtelt hare conſideratien ende addys / in „voegen hier na volgende.

„Na dat de Heeren Staten van Hollant ende Weſtvrieſlant hare Conſidera„tien op het poinct van een Temperament te maken over de Meperie van den „Boſch, Baronnie van Breda ende andere quartieren van gelijcken nature zijnde/ „aen de andere Provincien gecommuniceert ende ſedert bequamen hebben gehadt „viſie ende lecture van het gene de Heeren Plenipotentiarisen van haer H. Mo. „met de Heeren Plenip. van Spanjen aengaende de voorſz Quartieren Provi„ſionelijck tot Munſter hebben geadjuſteert/ hebben haer Ed. Gr. M. het ſelve „geadjuſteerde eerſt in hare Vergaderinge / ende daer na door eenige Gede„leden/geconfereert ende gedaen confereren tegens de Inſtructie die de gemel„te Heeren Plenip. by haer H. Mo. in November leſtleden op het voorſz ſubject „is mede gegeven/ ende bevinden upt de voorſz Conferentie/dat de gemelte Hee„ren Plenip. van haer Ho. Mo. aengaende het voorſz poinct in het voorſz ad„juſtement / haer punctuelijck hebben gereguleert na de voorſz Inſtructie / niet „alleenlijck voor ſo veel den ſin ende ſubſtantie van dien aengaet/ maer ook na de „woorden ſelve/ als zijnde daer by abſolutelijck / ende ſonder eenige conditie ofte „beding verdragen/ende by den Pyandt overgegeven/dat de voorſz Meperie en„de voorſz andere gewesten/ ſullen blijven aen haer Ho. Mo. in alle ende der ſel„ver rechten van Souverainiteyt ende Superioteyt, als haer Ho. Mo. ſijn houden„de de Provincien vande Vereenichde Nederlanden ſonder dat haer Edele „Groot-Mogende hiermen begrypen dat het voorgaende geadjuſteerde / noo„pende het voorſz poinct / eenichſints ſoude zijn ofte werden gealtereert / geſuſ„pendeert ofte gemodificeert / met het gene by de Heeren Plenip. van Spanjen „op den 27 December leſtleden de voorſz ſaecke aengaende / tot Munſter gepro„poneert / ende 't gunt daer op by de Heeren Plenip. van deſen Staet is geant„woort / geconſidereert dat de voorſz Propoſitie niet anders mede brengt als „ een geſuſtineerde vande Spaenſche, dat aengaende de oeffeninge vande Room„ſche Catholijcque Religie/ ende het gebruyck vande Geeſtelijcke goederen inde „Meperie van den Boſch/ ende voorſz andere gewesten/ ſoude werden verdra„gen ſes Maenden na de Concluſie ofte Ratificatie van het Tractaet / en dat de „Heeren Plenip. van deſen Staet daer op difficultept hebben gemaeckt / ende „ſulcx geenſints hebben toegeſtaen / dat over de voorſz ſaecke naemaels verdra„gen ſoude werden / maer het ſelve ongedecideert gelaten / ende aen haer Mog. „Mog. gerenvoyeert hebben/ omme hier na gedecideert te werden / te weten in „het gene inde propoſitie was verbat / namentlijck, of men goet ſoude vinden „over het voorſz point hier naer met den anderen te verdragen, ende dat nuts dien „aen haer H. Mo. is gebleven de volkomen Vryheyt/omme naemaels noopende „het voorſz Verdrach met de Spaenſche in conferentie te komen / ofte oock het „ſelve t'eenemael te declineren ende af te ſtaen / ende derhalven oordeelen haer „Edele Groot-Mogende dat de Heeren Plenipotentiarisen/noopende het voorſz

„poinct

„potuit wel ende voorſichtelijck hebben genegotieert / ende dat het ondienſtich „ſoude zijn met onderlinge diſputen tuſſchen de Provincien den Vyandt voorſaet„te te geven ommme verder inſtantie op het voorſz gepretendeerde Temperament „te doen.

„Waer mede dan komende tot de ſaecken van Weſt-Indien, aengeroert in het „ſeſte artijckel van 't geadjuſteerde tot Munſter / daer ſonderlinge in conſidera„tie werden genomen die woorden/ (ende alle andere) mitsgaders oock ('t ſedert „'t Jaer 1641.) hebben haer Ed. Gr. Mo. goet gevonden / dat ter Generaliteyt „voor advys ſal werden ingebracht / dat de ſelve woorden (ende alle andere) in „'t gemelte ſeſte artyckel ſullen werden gedoocht ende ingelaten / als niet ſtrij„dich met de Inſtructie en laſt der Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet / „alſoo de voorſz woorden (ende alle andere) werden geſalveert door de naevol„gende woorden (beſet ende gepoſſideert) de Intentie van haer Ho. Mo. In„ſtructie geweeſt zijnde alternatyf / oft dat eenen yder openen ende ongelimi„teerden handel ende vaert in de een en de anders gepoſſideerde plaetſen reciproque ſoude worden geobtineert / ofte 't ſelve niet komende verkregen worden / dat „dan yder een privatelijck / ende met uytſluytinge vande andere / ſoude bevaren „ende behandelen ſijne eygen gepoſſideerde plaetſen / welckers poſſeſſie niet al„leen en wordt gehouden door Forten / Kaſteelen ende Logien (dat is Packhuy„ſen daer uyt de Koopmanſchappen ende Waren worden verkocht) maer oock „by Dorpen / Gehuchten / Colonien / ende Coloniers / Suycker-molens / „Landt ende Boukuyſen &c. daer mede pemandt ſyne poſſeſſie baſte houdt / „'t welck metde voorſz eerſte woorden (ende alle andere) door de een op de ander „reciproque bedongen wert / nae de intentie vande Inſtructie.

„Wyders achten haer Ed. Gr. Mo. advantageur voor deſen Staet te zijn de „verdere extenſie van 't voorſz ſeſte artyckel ende de adjunctie der woorden ('t ſe„dert 't Jaer 1641.) raeckende de deſcriptie der plaetſen in Brazil / daer van de „Koninck van Caſtilien ende ſijne Onderzaten ſullen moeten abſtineren / alſoo „de Heeren Plenipotentiariſen niet alleen daer by en hebben bedongen privati„velijck voor de Weſt-Indiſche Compagnie alle de plaetſen die de voorſz „Compagnie nu effectivelijck poſſideert ende die plaetſen die de wederhoo„righe Portugyſen 't ſedert haer rebellie (alwaer ſchoon van anno 1641. „af) afhandich ghemaeckt ende aen de Compagnie ontnomen hebben / „'t gene de Inſtructie alleen mede brengt / maer dat oock de Koninck van „Caſtilien ende ſyne Onderdanen in Handel ende Navigatie ſullen moeten „abſtineren upt alle andere plaetſen meer in Brazil / die boven de voor genomi„neerde by de wederhorige Portugyſen nu beſet en in gehouden zijn / 't welck „een beding is tot voordeel vande Weſt-Indiſche Compagnie / geobtineert by „de Heeren Plenip. / hoewel ſy by Inſtructie niet gelaſt mochte gehouden wa„ren 't ſelve te bedingen. Aengaende nu de taxe ende egaliſatie vande Schelde met „de andere Vlaemſche Havenen / hebben haer Ed. Gr. Mo. als noch gemeent „beſt te weſen dat de beſoignes daer over te maecken werden uptgeſtelt (volgens „het geconſerteerde tot Munſter) tot nae het ſluyten van 't Tractaet van Vrede / „ommme dat de voorſz taxe ende egaliſatie voodich geacht zijn / om daer by te con„ſerveren de Navigatien ende Commercien deſer Vereenichde Nederlanden (in „'t regardt van de andere Vlaemſche Havenen) op Brabandt / Vlaenderen / en„de andere Vyants Quartieren / en andere nagelegene Neutrale Landen / welcke

„Vlaemſche Havenen minder belaſt wordende als de Schelde / alles na haer „ſouden trechten / ende den Handel deſer Geunieerde Provincien over de Schel„de / t'eenemael komen te diverteren / waer tegens niet beter en kan worden ver„ſien (voornamentlijck dewijle nu eenige der bequaemſte Vlaemſche Havenen „oock buyten de gehoorſaemheydt van Spanjen zijn geſtelt) als na tijts ende „ſaecken gelegentheydt / ende nae advenant ende proportie der hooge ofte lage „taxen van de Naebuyren / de taxen ende egaliſatie van de Schelde t'elckens te „verhoogen ofte te verminderen / ſoo als tuſſchen Commiſſarisen van deſen „Staet met de Spaenſche t'elckens (ende dat voor voyten tijdt) ſal konnen wor„den vergelecken / daer ter contrarie de voorſz taxe ende egaliſatie voor het ſtuy„ten van 't Tractaet van Vrede vergelecken ende in 't Tractaet geinſereert wer„dende / de ſelve tax (gelijck als alle andere artijckelen van 't Tractaet van Vre„de) purmanent ende onveranderlijck ſoude zijn / tot ondienſt van deſen Staet / en „deſtructie der Commercien voor geroert.

„Wat voorders belangt de verſochte Conſolidatie vant Overquartier van Gel„derlant met de drie andere quartieren onder deſen Staet / en behinden haer Ed. „Gr. Mog. niet dat de ſelve of ten tyde van het inſtellen vande eerſte Inſtruc„tie / of daer nae in November leſtleden op 't redreſſeren van deſelve is gebracht „in 't getal van die ſaecken daer by men tot breeckens toe ſoude perſiſteren. Jae „oock niet daer van men ſoude hebben te reſcriberen / maer alleen van die gene „daer op Inſtantien ende debvoyren ſoude werden aengewent.

„Haer Ed. Gr. Mo. hebben oock verſtaen uyt rapport vande Heeren Pleni„potentiarisen dat de aengelaſte debvoyren zyn geplecht / dan dat daer van de „gehoopte effecten niet en zijn gekomen / vermits de Heeren Plenipotentiarisen „van Spanjen daer toe gantſch niet en wilden condeſcenderen / als voordeelende „onredelijck / dat daer ſy door mediatie van haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen „alles aen de Kroon van Vranckrijck moeſten laten 't gunt haer was afgeno„men / om reden / dat de voorſz. Kroon niet en wilden quiteren van 't gunt ſy „beſaten / nu aen haer Ho. Mog. ſouden opdragen 't gunt by haer tot noch toe „was behouden / 't welck eens by haer zijnde toegeſtaen / licht occaſie ſoude mo„gen geven tot vordere demandes vande voorſz Kroon, ende ſulcx tot verachterin„ge vande gantſche Vrede-handelinge, die haer Ed. Gr. Mo. voordeelen te ſullen „werden gepromoveert / ſoo wanneer naer voldoeninge vande Officien by de ge„ſamentlicke Provincien aenbevolen / de een of de andere geintereſſeerde Pro„vincien weder yet nieuws ofte meerders ſouden komen te begeren / ende ſoo „overſchreden die Inſtructie / welcke te voren by alle de ſamentlijcke Provin„tien was gearreſteert; haer Ed. Gr. Mo. ſoude ooch geerne in achtinge heb„ben genomen de redenen ende motiven van haer Bondtgenooten by alden de „ſelve tijdtlijck waren voort-gebracht / behinden ooch nu dat de ſelve werden „gefundeert / ten deelen op de Unie ende ten deele op de bienſeance; wat aengaet „de Unie, weten haer Edele Groot Mogende wel / dat de Provincien ver„bonden zijn malkanderen met lijf ende goet by te ſtaen / om de Spanjaerden „ende andere uytheemſche Natien / met haren aenhanck uyt deſe Landen te ver„dryven / ooch by den anderen te blyven / ſonder ſich te laten ſcheyden / doch mee„nen dat dit te verſtaen is vande ghene dewelcke onder de Unie hebben begeert / „ende al noch begeeren te zijn / doch niet vande ſulcke / de welcke met hare „jongſte defenſie aengeſtelt van hare tegenwoordige Magiſtrature / beſit ende

Religie /

„Religie / wel hebben getoont / dat ſy niet en begeeren dat haer dit beneficie te-
„gen haer danck ſoude worden geobtrudeert; haer Ed. Gr. Mo. bekennen oock
„gaerne / dat ſoo ten regard vande Rivieren vande Rhyn ende Maes, als oock
„van de te verwachten Contributien / mitsgaders de dechinge van eenige Pro-
„vincien 't voorſz. Oberquartier deſen Staet niet qualijck en ſoude gelijcken /
„maer kunnen niet helpen dat ſulcke redenen genoechſaem zijn om daer
„ober te continueren in Oorloch / tegen die gene die daer in den Staet niet
„ſouden begeren te willen zijn / ſagen oock liever dat men geen nieuwicheden
„by-brachte / maer alleen examineerde of de laſt aen de Plenipotentiarisen van
„deſen Staet gegeven / wel is uptgevorcht; 't gunt haer Ed. Gr. Mo. oordee-
„len na geſiene Inſtructie / en beſoignes / niet anders te kunnen werden opge-
„nomen / Lauderende daerom / ende approberende andermaels voor ſoo veel in
„haer is / ſoo de voorſz beſoignes / als oock de Provinſione onderteecheninge /
„de weltke volgens ende vermogens haer Ho. Mo. Reſolutie van den 22 No-
„vember leſtleden / by de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen gedaen heeft
„mogen worden.

Den 1 Martij zijnde gehoort het rapport vande Heeren Beveren, Bicker. Vos-
bergen, Roorda, Mulert, (de Heeren van Reinswoude ende Eyben tegenwoordich
bupten den Haech abſent weſende) in kracht van haer Ho. Mog. Reſolutie van
den 15 Febr. leſtleden / in conferentie geweeſt zijnde met de Heeren Gedeputeer-
den van wegen de Provincie van Gelderlandt, noopende 't ſtuck vande Conſo-
lidatie van het Oberquartier tegenwoordich noch ſtaende onder den Vyandt
met de drie andere Quartieren van de opgemelte Provincie van Gelderlant /
ende onder andere gealleguert weſende / dat de Principale ſuſtenuen ende rede-
nen by ende van wegen de gemelte Provincie van Gelderlant tot de voorſz Con-
ſolidatie by gebracht / ſtaen begrepen in ſeecker geſchrift hupden ter vergaderin-
ge geleſen. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen by deſen
te bedanckien de opgemelte Heeren haare Ho. Mo. Gedeputeerden ober ende ter
ſaecke by de moepte by hun genomen. Ende wat belangt het voorſz geſchrifte
by de Heeren Gedeputeerden vande meer gemelte Provincie van Gelderlandt
overgegeven / daer van verſoecken de Provincien Coppe / die haer Ed. wert ge-
achtoorert / gelijck het ſelve geſchrift hier na volcht geinſereert.

„De Gecommitteerden van Gelderlandt / begonnen hebbende volgens 't af-
„ſcheydt genomen inde leſte gehoudene Conferentien met de Heeren Commiſſa-
„risen upt de reſpective Provincien / te onderſoecken den ſtaet van inkomen en
„laſten des Roermonſchen quartiers / is in 't eerſte ontmoet deſe ſwaricheyt /
„dat een conſiderabel gedeelte des ſelfs / als de Stadt met de Voorhoye van
„Gelder / ende andere ſtucken niet in 't gewelt ende beſit van deſen Staet ge-
„weeſt zijn / ten tyde als de ſelve van Roermonde / Venloo / Stralen / etc. mee-
„ſter was; Ho dat het de Gecommitteerde voorſz. onmogelijck is in korte ſoo-
„danen particulieren bericht ende voorſlach te komen doen / om inde Provin-
„cien te brengen / maer ſouden de Ontfangers vande Contributien daer op die-
„nen gehoort / ende oock vernomen te worden wat het den Koninck van Span-
„jen nu imporreert / waer toe meer tijts vereyſcht wort / als de tegenwoordi-
„ge handelinge kan toe-laten / waerom dan de Gecommitteerden hier moeten
„repeteren 't gene in verſcheyden by-een-komſten verſocht hebben: namen-
„lijck dat de Heeren Commiſſarisen de gedane Remonſtrantien op den

„14 Januarij/den 12 Februarij/ende wat vorders daer op gevolgt is/dermaten „gelieven te recommanderen/ en soo goede offitien te doen/dat de Heeren Pleni„potent. van desen Staet mochten gelast worden voor 't sluyten van't Tractaet „van Vrede tot Munster uyt te wercken by de Plenipotentiarisen van Span„jen/ dat het gedemembreerde Over-quartier aen de drie andere Quartieren van „Gelderlant mochte geconsolideert worden/als zijnde gefundeert op de naerdere „Unie in Januarij 1579. t'Utrecht gesloten/als blijckt by de Voor-rede vande „selve/daer eerstelijck de intentie van alle de Vereenigde Provintien geweest is/ „om de Provintie van Gelderlant/ ende andere Provintien deser Unie, door de „Spaensche macht ende practijcquen ghedismembreert ende gesepareert zijnde/ „wederom in haer geheel te brengen/ ende te Consolideren.

„ Daer nae by den eersten ende negende Artijckelen alwaer sich de Bontghe„nooten onder malkanderen verbinden/ geenen Treves ofte Peys met den Vy„andt te maecken / als met ghemeen goedt vinden van alle de Geunieerde Pro„vintien/ met expresse verklaringe/dat wel in andere saecken/maer hier in geen „pluraliteyt van stemmen sal gelden.

„ Ten derden ; By het gestipuleerde in het thiende Artyckel der Unie voorsz/ „alwaer gene vande Provintien toegelaten wort met eenige Nabuyr Heeren ofte „Landen Confederatien ofte Verbonden te maecken / sonder consent van dese „Geunieerde Provintien/ waer uyt nootwendigh volcht/ dat het veel-min eeni„ghe Provintien soude vry staen Verbondt met den Vyandt te maecken, sonder „consent van alle de Geunieerde Provintien ende Bondtgenooten ; welcke Ar„tijckelen met 't gheene vorders dese saecke is aengaende / en de intentie van de „Bontgenooten / alsoo de Provintie van Gelderlant stricktelijck onderhouden/ „ende met het uytterste pericul van goedt ende bloedt te verliesen voor de andere „ses Provintien door Godes genadigen zegen heeft helpen uytvoeren ende uyt„wercken ; Soo worden de andere Provintien/ uyt krachte van dit Verbondt/ „versocht de Provintie van Gelderlandt gelijcke trouwigheyt te bewijsen / ende „den Inhout vande Unie aen haer zijde oock te voldoen als voorsz.

„Doch by aldien men dit/ alle uytterste devoyren aengewent zijnde/ soo abso„lutelijck van den Vyandt niet kan verkrijghen / 't welck nochtans verhoopt „wort / Jae/ als de gesamentlijcke Provintien maer het met sulcken ernst ende „yver/alsse volgens de Unie verbonden/ ghelieven te pousseren/ende onse Heeren „Principalen / als hare goede ende ghetrouwe Bondtgenooten met bestandighe „resolutien in dit ons billick versoeck te handthaven; Soo souden Gecommit„teerde voorsz in sulcken gheval/ doch onvervanckelijck / voorslaen/ datmen van „weghen desen Staet / daer toe soude moghen komen/ om eenigh equivalent by „forme van wisselinge daer tegen van eenighe de verre af-gelegenste Parthyen „vande Meyerije vanden Bosch/ ofte de Landen van Overmase/na dat de Pro„vintien sich daer over onderlingh souden konnen verdraghen aen den Vyant te „presenteren. Edoch alles voor't sluyten van't Tractaet als voorsz. Indien nu „de Provintien niet anders en kosten ghedisponeert worden van onse Heeren „Principalen aen 't Overquartier te helpen/als by middel van wisselinge/gelijck „voorsz/ 't welck immers niet behoort gheweygert te worden/ om dat het desen „Staet ongelijck importanter is/ meester te zijn op eene soo voorname Reviere „als de Mase/ als de te Landewerts afgelegen Quartieren te ontberen/ alsoo de „Steden en Forten gelegen op den Ryn, Wael, Yssel, en voorts binnen 's Lants/

„berin-

»,beringende ende bewarende het principaelſte Lichaem van deſen Staet / daer
»,met/ als met een voor-ſchants/ ſouden gedeckt/ verſeechert/ ende van alle Vp-
»,andtlijcke Legiers bpkans in acceſſibel ghemaeckt/ als ſich tuſſchen twee ſoo
»,machtige/ nae bp een komende/ wel beſette Rivieren den Rhyn ende Maſe niet
»,konnende onthouden / ende daer-en-boven noch de Negotie op 't hooghſte ge-
»,beneficeert worden / ſulcks dat de Conbopen / Licenten / Tollen / beſalben de
»,exoibitante/ exactien ende afperſinghen vande Beampten / bedragende over de
»,vier hondert duyſent pont voor den Koninck van Spanjen/ alleen ſullen komen
»,ende verblijven tot voordeel van de Ingheſetenen der Vereenighde Nederlan-
»,den/ 't welck noch veel meerder ende krachtiger ſoude zijn / indien de Pvovin-
»,tien bp die occaſie van wiſſelinghe/ als voorſz dienſtigh vinden mede te inſiſte-
»,ren / dat de Foztificatien van Argenteau ende Navagne boven / ende Leuth met
»,Stevenſweert beneden Maeſtricht mochten ghedemolieert worden / latende Ma-
»,ſeyck, Ormont, ende andere plaetſen ten weder zijden Neutraal / alſoo als dan
»,de vrye Koophandel op de Maſe van Namen af voor 't Lant van Luyck/ en de
»,Vereenighde Nederlanden / onbehindert niet alleen tot inde Noort-Zee, maer
»,ook Zuyder-zee, ende vervolgens in alle de Steden der Vereenichde Pvovin-
»,tien komen gedreven worden.

Noch voor ende aleer men tot eendrachtighe reſolutien in alle de op-gemelde poincten konde geraecken: ſoo is de meeſte haperingh geweeſt met Vranckrijck hoopende de Garantie.

„Die van Hollant hebben voor-advijs op dat ſtuck in-gevracht den 21 Mar-
„tij / dat haer Heeren Principalen nae rijpe examinatie van alle Tractaten van
„tijt tot tijt tuſſchen Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt/ hebben bevonden
„dat het Tractaet van den Jare 1635. ende het ſeſte Artijckel van het ſelve/ ep-
„gentlijck is pertinent ende deciſoir in't ſtuck vande Garantie aende Kroon van
„Vranckrijck te preſteren.

„Dat volgens het op-gemelte ſeſte Artijckel van 't voor-verhaelde Tractaet
„den Staet vande Vereenichde Nederlanden / is / ende verſtaet te verbonden te
„zijn aen Vranckrijck te guaranderen al het gene Hooghſt-gedachte Kroone ten
„tijde van 't voorſz Tractaet van den Jare 1635. was beſittende, ſonder diſtinctie
„van plaetſen en boden dien al de Conqueſten by meer Hooghſt-gedachte Kroone
„t'zedert den voorſz tijde inde Nederlanden ghedaen, met dien verſtande dat de
„Kroone van Vranckrijck / aen de andere zijde / op gelijcken voet / den Staet
„vande Vereenighde Nederlanden / in kracht van 't op-ghemelte Tractaet is
„gehouden te guaranderen.

Waer na/alſoo men bevont groote diſcrepantie ende irreſolutie onder de Le-den op dat ſtuck; Soo zijn gecommitteert een notabel aental uyt de Vergade-ring: als/ de Heeren Gent, Graef van Hodrof, Raeſvelt, Mathenes, Ruyl, Boreel, Keyſer, Cats, de Knuyt, Adriaen Veth, Staveniſſe, Reinſwoude, Nederhorſt, vander Hoolck, Roorda, Ripperda, Yſſelmuyden, Nykerck, Eyben, Clanth, om over het boven genoemde ſtuck van Garantie ten regarde van Vranckrijck met den an-deren onderlingh in conferentie te komen ende te ſpreken/ ook weder-zijts rede-neu/ ende conſideratien te hoozen / ende te wiſſelen / om daer nae verbolgens in haer Ho. Mog. Vergaderinge over het meer-genoemde ſtuck van Garantie ge-reſolveert te worden na behoozen.

Daer nae wederom in ſerieuſe deliberatie ghevracht weſende/ het bedinghen/

van wegen deſen Staet / ten laſte van den Pandt / der Conſolidatie van't Overquartier, met ende neffens de drie andere Quartieren / tot ende by de Provincie van Gelderlant / hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de ſes Provintien verklaert / dat de Heeren haer Hoog Mogende Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter / alle goede, ernſtige ende yverighe devoiren ende Officien ſoude hebben te doen aen de Spaenſche Plenipotentiarisen ende ook daer by ten uyterſten te perſisteren, ten eynde dat de voornoemde Conſolidatie worde geobtineert. Ende werden de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollant verſocht haer in deſen met d'andere opgemelte 6 Provincie te willen conformeren.

Vervolgens zijnde by de reſpective Provincien openingh gedaen van der ſelver advysen op 't ſtuck vande Guarantie met Vranckrijck. Is na voorgaende deliberatie goet gevonden ende verſtaen / dat de Heeren Gendt, ende andere haer Ho. Mo. voorgaende Gedeputeerden ſouden treden in conferentie met den Heer Graef van Servient, Extraordinaris Ambaſſad. van Vranckrijck / en aen ſyn Excellentie te gemoet voeren en repreſenteren / dat haer Ho. Mog. voordeelen dat in het ſtuck der voorſz Guarantie by d'alliance van den 8 Februarp 1635. tot Parys geſlooten / als ook by het preliminair Tractaet van den 1 Martii 1644. alhier in den Hage gemaeckt / genoechſaem is verſien ende gepreserveert / ende dat men ſich ten weder zyden daer op volkomentlijck ſoude mogen verlaten / met verklaringhe dat men van wegen deſen Staet ghemeint ende geintentioneert is 't ſelfde punctuelijck ende oprechtelijck te obſerveren ende achtervolgen. Ebdoch in cas de voorghemelte Heer Ambaſſadeur aen deſe generale verklaringe egeen contentement en ſoude nemen / maer inſtantie quame te doen / om noopende het voorſz ſtuck van Guarantie een ſpeciale verklaringe ende explicatie van wegen deſen Staet te hebben. In ſoodanigen cas / werden de opgemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden gelaſt ende geauthoriſeert / dat de ſelve ſouden mogen verklaren / dat haer Ho. Mo. na rype examinatie van alle de Tractaten (van tijt tot tijdt ſucceſſivelijck tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet gemaeckt) hebben bevonden dat de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet reſpective over ende weder over malhanderen verplicht ende verbonden waren te guaranderen / al het gene de ſelve reſpectivelijck ten tijde vande meergemelte Alliantie van den Jare 1635. waren beſittende / ſonder diſtinctie van plaetſen / ende boven dien al de Conqueſten by meer hoochſtgemelte Kroone ende deſen Staet / ſedert den voorſz tijdt ende naderhandt gedaen / of die ſy reſpectivelijck noch voor het ſluyten van dien ſouden mogen doen / of by Tractaet van den gemeenen Pandt in Nederlandt reſpectivelijck bedingen. Ende werden tot de voornoemde Commiſſie ende Conferentie geſurrogeert ende Gecommitteert de Heeren van Matheneſſe ende Boreel, in plaetſe vande Heeren Wimmenum, ende Beveren, ende de Heer Yſſelmuyden in plaetſe van den Heer Mulert, vermits der ſelver reſpective vertrech buyten den Hage.

„De Heeren Extraord. en Ordinaris Gedeput. van Zeelant, inbrengende hun „naerder advys op de navolgende poincten reſulterende uyt de Vredenshandelinge tot Munſter / hebben al vooren gepremitteert dat hunne Heeren Principalen geenſints voor hadden mettet moveren vande difficultepten op de artickelen met de Spaenſche proviſionelijck verdragen / ende getepcheert / ofte „het doen van nieuwe propoſitien / den voortganck vande Tractaten te retar-

„deren /

„deren / veel min illuderen / oock niet de devoyren ende beleyt vande Heeren „Ambassad. ende Plenipot. van desen Staet te adumbreren / maer dat de In„tentie ende eenich ooch-merck van haer Ed. Mog. alleenlijck was met alle „mogelijcke circumspectie ende forchvuldicheyt te vigileren / dat voor het finael „besluyt van een perpetuel Tractaet van Vrede / in klaren ende uytgedruckte „termen werde bedongen ende vast gestelt / welck tot welvaren ende behoude„nisse van den Staet in 't generael de Provincien / Steden / ende Leden van „dien in 't particulier / als mede insonderheyt conservatie ende voortplantinge „vande ware Gereformeerde Religie wert gerequireert / ende dat daerom haer „Ed. Mo. nevens andere Provincien hun hebben voorgehouden in conformi„teyt van het laetste vande 70 artyckelen de Heeren Plenipotentiarisen van de„sen Staet in last gegeven / te mogen by-voegen / ende verdragen / het gene „voor de finale Conclusie ende absolute teyckeninge van het Tractaet noodich „ende dienstich soude werden bevonden / welck artyckel haer Ed. Mog. ver„staen / dat daeromme by de laetste geadjusteerde / ende met de Spaensche Pro„visionelijck geackordeerde artyckelen behoort te werden gevoucht ende aldaer „herstelt.

„Waer mede komende tot de poincten selfs / seggen de voorsz. Gedeputeer„de / dat sy alhier niet sullen repeteren alle de redenen ende motiven / waerom „haer Ed. Mog. oordeelen eenich temperament in 't Ecclesiastycq by de tegen„woordige Handelinge te admitteren over de Meyerie van den Bosch / Baron„nie van Breda / Marquizaet van Bergen op Zoom / Lant van Cuyck / Axel „Ambacht / ofte over eenige andere Quartieren / die uyt krachte van het te „maecken Tractaet van Vrede / ende Limitscheydinge die daer by sal werden „gedaen over de Souverainiteyt van den Staet / sullen komen te resulteren / „gantsch ondienstich, disreputabel, ende voor de Gereformeerde Religie t'eene„mael gevaerlijck soude zijn, sich refererende dies-aengaende tot het gene van „wegen haer Ed. Mog. op het voorsz subject den 21 Januarii mondelinge en„de schriftelijck is gededuceert / zijnde haer Ed. Mo. aengenaem te sien / dat de „andere Provincien met haer Ed. Mog. in dit gevoelen oock zijn concurre„rende.

„Doch aengesien by eenige het genegotieerde vande Heeren Plenipot. van „desen Staet / over de Souverainiteyt vande voorsz Meyerie van den Bosch / „ende andere Quartieren / in het derde artyckel vermelt / alsoo wert opgenomen „ende geduydt / als of daer by de voorsz Souverainiteyt absolutelijck sonder eeni„gerhande reserve ofte conditie van desen Staet / soude zijn bedongen / sonder „dat het geadjusteerde over het voorsz poinct soude konnen werden gealtereert / „gesuspendeert / ofte gemodificeert / met het gene by de Heeren Plenipotentiari„sen van Spanjen op den 27 December de voorsz saecke aengaende / tot Mun„ster geproponeert / ende by de Heeren Plenipot. van desen Staet daer op ge„antwoort is / ende dat daer uyt soude komen te volgen / dat haer Ed. Mog. „ende verscheyden andere Provincien buyten noot en reden / noch daer na soo „soo veel ernst hadden gebruyckt / om het geverchde Temperament in 't Eccle„siastycq tegens te gaen / ende de volle Souverainiteyt te bedingen / dat haer „Ed. Mo. niet ledich konnen staen te seggen / dat haer Ed. Mog. serieuselijck „geexamineert hebbende het voorsz geadjusteerde / Item het geproponeerde van„de Spaensche op ten 27 December ende de antwoorde daer op gegeven / als

„mede

„mede de Missive vande Heeren Plenipot. van desen Staet van den 28 De-
„cember/ ende insonderheyt oock de Memorie van het gene in verscheyden con-
„ferentien tusschen de Plenipotentiarisen van Spanjen ende desen Staet is ge-
„passeert / raeckende het different op het stuck vande Religie inde Meyerije van
„den Bosch &c. haer Ed. Mo. niet hebben konnen bevinden/ ofte verstaen dat-
„tet voorsz geadjusteerde den voor-verhaelden sin ende interpretatie kan werden
„gegeven/ alsoo voor eerst het bewuste derde Artijckel van die materie spreken-
„de/niet absolutelijck is geaccordeert/maer by eene appostille gerestringeert/den
„teneur van welck/ al hoewel in margine niet geexpresseert/maer alleenlijck re-
„lative is gestelt; Soo kan echter het selve voor niet anders werden op-gene-
„men/ als voor het gene by de Spaensche den 15 Decembris/soo wanneer oock
„het voorsz Artijckel achtervolgende de voorsz appostille is geaccordeert/by ge-
„schrifte overgegeven is/ als te weten/ datmen niet mach veranderen ofte retren-
„cheren van het gene gestelt is gheweest in't eynde van het derde vande t'seventigh
„Artijckelen raeckende het Geestelijcke inde Meyerije vanden Bosch, zijnde dit/dat
„ten opsichte van het Geestelijcke inde voorsz Meyerije / ende het platte Landt
„vande selve / een Temperament ende expedient soude gevonden worden tot sa-
„tisfactie vande eene ende andere partye/ onder welcke reserve het voorsz Artij-
„kel/ende anders niet/is geaccordeert; ende hebben de Spaensche hun dit voor-
„behouden/ ten ware men 't van wegen desen Staet wilde aen-nemen / datmen
„over de oeffeninge vande Catholicque Religie, en het genieten vande Geestelijc-
„ke goederen, sich wilde verdragen/ ses Maenden na de Conclusie ende Ratifi-
„catie van het Tractaet van Vrede.

„Ten anderen blijckt klaerlijck / dat de volle Souverainiteyt/ over de voorsz
„quartieren niet absolutelijck is bedongen/ ende dat de Spaensche van 't Tem-
„perament geen afstant hebben ghebaen / soo uyt het schriftelijck rapport by de
„Heeren Plenipot. den 3 Februarij overgelevert/als insonderheyt uyt de voorsz
„Missive van den 28 December mede brengende in expresse woorden / datmen
„over alles eyntlijck was verdragen, behalven over de Consolidatie van 't Overquar-
„tier van Gelderlant, ende het Temperament by de Spaensche wegen de Religions-
„saken inde Meyerije van den Bosch ende elders, volgens het derde ende achtiende
„vande voorgaende Artijckelen gepretendeert, waer by deselve uytterlijck hebben
„gepersisteert/ ende onaengesien alle redenen/ inductien ende persuasiven/ onbe-
„weechelijck zijn gebleven/ met verder verklaringhe/ dat sy onder die conditie/
„alle rechten ende gerechtigheden van haren Koninck hadden ghecedeert / ende
„anders niet/ ende op genen anderen voet als noch souden konnen cederen/ ofte
„in het Tractaet laten begrijpen.

„Sonder dat hier tegens met eenich fondament kan gesustineert worden/dat
„de Spaensche by het voorsz geproponeerde vanden 27 December 1646. alleen-
„lijck hebben gereserveert over het voorsz Temperament sich aen haer Ho. Mo.
„te mogen addresseren, ende dat aen haer Ho. Mog. is gebleven de volkomen Vry-
„heyt, omme hier naemaels over het verdragen van het voorsz Temperament, met
„de Spaensche in conferentie te komen, ofte oock het selve t'eenemael te declineren
„ende af te staen/ alsoo het selve directelijck strijdt met de voorsz Marginale ap-
„postillen/ ende den inhouden vande Missive van den 28 December 1646. hier
„vooren vermelt/ende insonderheyt met de woorden/ sprekende van decisie, ende
„dat tusschen partyen inde antwoorde / ghegheven op het voorsz geproponeerde

„vande

„vande Spaensche van den 27 Decemb. 1646. gebruyckt; uyt alle welke klaer-
„lijck volcht dat de volle Souverainiteyt niet absolutelijck is bedonghen, maer
„dat de Spaensche dienaengaende in hun geheel zyn gebleven / ten ware haer
„Ho. Mo. goetvonden over de oeffeninge vande Catholicque Religie ende het ge-
„bruyck vande Geestelijcke Goederen inde Meyerie van 's Hertogenbosch, Mar-
„quizaet van Bergen op Zoom / Baronnie van Breda, ende lant van Cuyck, te
„verdragen 6 Maenden na de Conclusie ende Ratificatie van 't Tractaet van
„Vrede; op welck poinct; als waer op de Handeling met de Spaensche stont /
„af of aen te gaen / also de Heeren Plenip. van desen Staet by de voorsz Missi-
„ve van den 28 Decemb. haer Ho. Mo. last ende resolutie zijn versoeckende dat
„de Heeren Staten van Zeelandt hebben verstaen / gelijck haer Ed. Mog. zyn
„doende by desen / dat om aen de Spaensche alle hoope en impressie te benemen
„van oyt eenich temperament in 't Ecclesiastycq over de voorverhaelde Quartie-
„ren te sullen konnen bekomen / dat de Heeren Plenipot. van desen Staet be-
„hoorden aengeschreven te worden / dat haer Ho. Mog. by de resolutien voor
„desen hier op genomen / preciselijck ende onveranderlijck zijn persisterende, ende
„dienvolgende verstaen / dat de volle ende absolute Souverainiteyt / beyde in 't
„Temporeel ende Spiritueel, sonder eenige conditie ofte reserve moet werden be-
„dongen ende vast gestelt voor desen Staet / ende dat niet alleenlijck over de
„voorsz Meyerije / ende andere voorverhaelde Quartieren / maer oock genera-
„lijck over alle het platte Landt / welck uyt krachte van het Tractaet van Vre-
„de ende de Limiten daer by te stellen / onder desen Staet sal komen te resorte-
„ren / ende dat dit alsoo explicite / met klare ende naeckte woorden in 't bewuste
„derde artyckel van alle marginalen ende apostillen gesuyvert zijnde / sal wer-
„den geexpresseert / ende dat daer nevens het meergenoemde Geschrifte van den
„27 December 1646. uyt handen vande Spaensche sal werden ingetrocken ende
„gecasseert.

„Waer mede komende tot de extensie van 't 5. ende 6. artyckel / raeckende
„Oost-en-West-Indien, seggen de voorsz Gedep. van Zeelant / dat so haest hunne
„Heeren Principalē kennisse hadden bekomen dat de voorsz artyckelen niet con-
„form d'Instructie waren geadjusteert / maer dat tot ampliatie ende restrinctie
„respective daer by waren gevoucht eenige woorden van consideratie / haer Ed.
„Mo. terstont instantie hebben gedaen / dat het selve soude werden geredresseert /
„ende aengesien haer E. Mo. oordeelen / dat by d'Instructie selfs voor de West-
„Indische Comp. niet na behooren was gesorcht / hebben daer nevens versocht /
„dat het 6. artyckel hier mede soude werden geamplieert / dat de Spaensche ge-
„neralijcken souden moeten blyven uyt alle de plaetsen die de Portugysen onder de
„Limiten vande voorsz West-Indische Comp zijn besittende. Sedert haer E. Mo.
„bekomen hebbende de artyckelen selfs / ende de formele extensie vande selve ry-
„pelijck geexamineert hebbende / hebben haer Ed. Mo. geoordeelt dat de woor-
„den / (ende alle andere) in 't seste artyckel vermelt / daer in niet konnen ofte be-
„hooren geleden te worden / alsoo daer uyt soude komen te volgen dat den Ko-
„ninck van Spanjen inde Indien plaetsen is possiderende / daer hy gene Ka-
„stelen / Forten ofte Loges is hebbende / ende soude daer mede gecorroboreert
„worden de sustenue van de voorsz Koninck / dat hy uyt krachte van gifte van
„den Paus Titul hebbende vande West-Indien / ende niet gedogende dat ye-
„mandt sonder sijn permissie / op de selve Varen ende handelen soude moghen /

„in poſſeſſie en beſit van alle de ſelve is.

„Ten tweeden / hebben haer Ed. Mo. geconſidereert dat het Jaer 1641. in „'t voorſz 6. artyckel bupten d' Inſtructie geſtelt / zijnde eene limitatie ende re„ſtrictie / en waer by de Bape wert geexcludeert / ock daer upt gelicht moet „worden / als mede de woorden (ſo lange de ſelve onder de Portugiſen zijn ſullen) „alſoo de voorſz woorden niet alleenlijck relatyf gemaeckt konnen worden tot „alle die andere plaetſen / die de ſelve Portugyſen tegenwoordich beſitten / maer „ock tot die plaetſen die by de Portugyſen deſen Staet zijn afgenomen / waer „mede de intentie van't 6. artyckel ſoude werden geenerveert; Inſonderheyt als „men ſoude ſuſtineren dat den Koninck van Spanjen met macht van Krychs„volck ſoude mogen komen / dat ſyne Onderſaten by Tractaet van Vrede / den „Handel ende Traffycque ſal zijn verboden. Ende wat belangt de clauſule in 't „eynde van 't voorſz ſeſte artycul geſtelt (ſonder dat het voorgaende artyckel ſal „mogen derogeren aen dit tegenwoordich) dat haer Ed. Mog. verſtaen dat de „ſelve ock aldaer gheropeert behoort te worden / ende dat overmits het vijfde „artyckel tot voordeel van deſen Staet gaende / breeder als het voorſz ſeſte ende „met namen ſprekende van de plaetſen diemen ſonder infractie van 't Tractaet „hier na ſoude komen te verkrygen met de voorſz clauſule ſoude werden gere„ſtringeert. Ende konnen haer Ed. Mo. upt alle het ſelve niet anders afnemen „dan dat hier na by de Spaenſche upt d'extenſie vande voorſz artyckelen ſoude „konnen werden geſuſtineert / dat ghelijck deſen Staet heeft bedonghen dat de „Spaenſche inde Ooſt-Indien moeten blyven by haer Paert / ſonder ſich te mo„gen extenderen / dat alſoo reciproce ende van gelijcken deſen Staet ſal moeten „doen inde Weſt-Indien.

„Doch aengeſien wert geſeyt dat de Spaenſche de voorſz laetſte clauſule heb„ben verſocht achter het voorſz ſeſte artyckel gevoeght te werden op dat de „Ooſt-en-Weſt-Indiſche Comp. upt kracht van 't vijfde artyckel niet ſouden „konnen ſuſtineren by hun recht / hun by Octroyen gegeven / gelaten te zijn / oor„delen haer Ed. Mo. dat het voorſz artyckel hier mede ſoude konnen werden „geemplieert (met dien verſtande; dat de voorſz. Octroyen niet ſyn contrarierende „het tegenwoordich Tractaet van Vrede, ende dienvolgende dat de ſelve hun niet „ſullen komen te extenderen tot de Havens en plaetſen alwaer den Koninck van „Spanjen Caſtelen, Forten, Iuriſdictie ofte Gebiedt is hebbende.

„Ende dat om alle duyſterheyt ende misduyden voor te komen / ende dat hier „na over den rechten ſin ende verſtant van 't geacchoordeerde over d' Ooſt-ende„Weſt-Indien / gene diſputen ende queſtien ſoude mogen ontſtaen / oordeelen „haer Ed. Mo. dat het voorſz vyfde ende ſeſte artyckel heel klaer ende liquide „behoort te werden geſtelt; Tot welcken eynde haer Ed. Mo. hebben gedaen in„ſtellen het nagaende Concept, accoorderende met den ſin ende ock ſoo veel mo„ghelijck de woorden vande Inſtructie / behoudens / dat daer by is gevoeght „'t gene haer Ed. Mo. altijdt hebben verſtaen / dat boven dien behoorde bedon„gen te werden / als te weten / dat de Spaenſche generalijck ſouden moeten blyven, „uyt alle de plaetſen die de Portugyſen onder het diſtrict ende Limiten vande Weſt„Indiſche Comp. zijn beſittende, ſonder daer in met macht van Krychsvolck, ofte om „Handel ende Negotie te dryven, te mogen komen; verſoeckende haer Ed. Mo. „dat het voorſz Concept by haer Hoogh-Mogende al noch mach werden aen „genomen / ende dat vervolgens de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet

in

„in laſt werde gegeven/ de voorſz artyckelen in dier voegen van de Spaenſche te „obtineren.

„Welcke twee poincten haer Ed. Mog. verſtaen / dat in voegen als boven/ „ſullen moeten werden gheobtineert / ofte anders / ende by faute van dien / dat „haer Edele Mogende tot gene Concluſie van Tractaet van Vrede ſullen kon„nen verſtaen.

„Wat belanght de belaſtinghe vande Habens van Vlaenderen tegens de Ri„viere de Schelde, ende andere Canalen in 't 15. artyckel vermelt/ hebben haer „Ed. Mo. wel geſien/ dat het voorſz point is geobtineert/ende geſtelt/ſo het laeſt „de Heeren Plenip. van deſen Staet in laſt is gegeven/ doch dat haer Ed. Mo. „intentie niet is gheweeſt/gelijck oock mede niet/ſo haer Ed. Mo. vertrouwen/ „van andere Provincien / dat over den voet ende taux van belaſtingen te conde„nieren / ende verdragen ſoude werden ghedifficulteert tot na de Concluſie / veel „min ratificatie van het Tractaet van Vrede / maer oordeelen haer Ed. Mog. „dat te voren ten minſten provinſionelijck na de conſtitutie van ſaken / pet dient „te werden beraemt om met den inganck van den Vrede inde poſſeſſie te komen „vande voorſz eguale belaſtinge / ende dat voorts met eene werde vaſt geſtelt de „forme ende voet die ſal werden ghehouden tuſſchen deſen Staet aen d'eene zy„de/en de Spaenſche aen d'andere zyde/ ſoo wanneer by veranderinge van tijdt „ende ſaken/ aengaende de opgeſtelde belaſtinge / oock veranderinge ſal moeten „werden gedaen / als oordeelende haer Ed. Mog. met ende nebens de Heeren „Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant / dat niet wel pet permanents/ ende „dat gelijck het Tractaet ſelfs alle tijts ſoude komen dupren / deſen aengaende „vaſt ſal komen worden geſtelt.

Doch aengheſien de intentie van deſen Staet in 't bedingh van de voorſz „eguale belaſtinge, is geweeſt/de bevorderinge van de Commercien/ende dat als „nu geoordeelt wort/ dat de minder belaſtinge vande Schelde/ tegens de voorſz „Habens / noch dienſtiger ſoude zijn / ende dat gheloofft wert / daer in by de „Spaenſche nu ghien difficulteyt ſal werden ghemaeckt / Duynkercken inde „macht van Vranckrijck gekomen / ende daer door een merckelijck verande„ringe in dit ſtuck gheſauſeert zijnde ; Soo verſoucken haer Ed. Mog. dat de „Heeren Plen. van deſen Staet in laſt werde gegeven/hier over met de Spaen„ſche te handelen / ende alle mogelijcke devoiren aen te wenden / om het ſelve „verkrijgen/ende met eene op den voet ende taxt vande belaſtinge pet provinſio„nelijck te beramen.

„Ten vierden, hebben haer Ed. Mo. geſien / dat wel by het vijf-en-tſeſtighſte „artijckel is geaccordeert/ dat de kleyne Forten omtrent Sluys ſullen worden ghe„demolieert, doch alſoo niet wert geexpreſſeert wat Forten in ſpecie ſouden wor„den geſlecht/ende dat het ſelve noch wert gereſtringeert tot eene recipproque de„molitie van deſe zyde / waer over men ſich hier naer ſoude verdragen / hebben „haer Ed. Mo. verſtaen / dat de voorſz demolitie abſolutelijck behoorde bedon„gen,ende voor de Concluſie van het Tractaet vaſt geſtelt te worden/ ſonder het „ſelve open te laten/ ende te diſſereren/als zijnde den Staet in 't generael/ende de „Provincie van Zeelant in 't particulier aen de voorſz demolitie in verſcheyden „reſpecten ſonderlinge gelegen.

„Ende ingevalle de Spaenſche op eene recipproque demolitie ſouden blijven „hiſſteren / meynen haer Ed. Mog. dat men upt de ſelve behoorde te verſtaen/

„over wat Forten de voorſz demolitie ſoude gaen / om daer op behoorlijcke con-
„ſideratie genomen / ende voor de Concluſie van 't Tractaet ghedifponeert te
„worden.

„Ten vijfden, hebben haer Ed. Mo. geoordeelt / dat aengeſien geſproocken
„wert van een abſoluten Vrede / ende dat alle het gene daer by niet ſal zijn bedon-
„gen / voor altoos ſal worden gehouden voor geabdiceert / dat daerom de Limi-
„ten / ende het reſſort van deſen Staet naerder ende exacter als wel by Tractaet
„van Treves is geſchiet / dienen geexpreſſeert ende geerten deert te werden / ende
„met namen dat aen het vrye van Sluys ſal worden gevracht / ende blyven het ge-
„heel Ooſt-quartier, ſoo / ende als het van outs onder het vrye toe Brugge heeft
„gehoort / ende in ſpecie ſoodanige Dorpen / Gehuchten ofte platte Landt / als
„den voorgaende Treves by toelatinge van haer Ho. Mo. conniventie ofte an-
„derſints onder het geſach van den vyant is gelaten.

„Dat mede die Stadt Sluys ſal werden herſtelt / ende geredintegeert / inde
„poſſeſſie ende exercitie van 't water-recht, de ſelve compenſerende / ende dat ſo
„ende als het voorſz recht voor den Oorloge ende Troubelen ſich heeft geſtrect /
„ende dat tot dien eynde worde opgenomen ende geweeſt den Dam die eenige Ja-
„ren geleden door de Saute omtrent St. Donaes is gelicht / ende dat voorts wer-
„de upt-gedruckt / hoe verre wederzyts reſſort ende Limiten ſich onder de For-
„ten / ende Sterckten van d'eene ende d'andere zyde gehouden / ſal komen te
„ſtrecken.

„Eyntelijck ſeggen de voorſz Gedep. van Zeelant / dat hunne Heeren Prin-
„cipalen geſien hebbende het gene van wegen het Oorſtendom Gelderlant ende
„Graefſchap Zutphen den 14. Febr. ende eerſten deſer lopende Maent / ter Ver-
„gaderinge van haer Ho. Mo. ſchriftelijck overgelevert / raeckende de Conſo-
„lidatie van 't Overquartier, haer Ed. Mo. daer op hebben goet gevonden te ver-
„klaren / dat haer Ed. Mo. wel hadden gewenſt / dat het voorſz pointt met den
„aenbanck vande Munſterſche Handelinge / ende met namen mede / ſoo wan-
„neer de ſelve van eenen Treves in eenen Vrede zijn geconverteert / in dierwoe-
„gen / gelijck als nu opgenomen / geapprehendeert / ende gepouſſeert hadde
„gewordẽ / doch het ſelve niet zijnde geſchiet / dat echter haer Ed. Mo. ſich
„als goede Bontgenoten willende qupten / ende niet onderlaten / welck na de te-
„genwoordige conſtitutie van tijt ende ſaken ſal konnen dienen / om de voorſz.
„Conſolidatie te obtineren / hebben verſtaen dat de Heeren Plenip. van deſen
„Staet in laſt behoort gegeven te werden / daer / ende ſo het behoort / alle moge-
„lijcke devoyren ende middelen aen te wenden / ende daer by tot den uyterſten
„toe te perſiſteren / dat het voorſz Overquartier niet blyve gedemembreert / maer
„dat het ſelve by het tegenwoordich tractaet van Vrede aen de 3 andere Quar-
„tieren gelecht / en alſo 't voorſz Oorſtendom werde geintegreert.

„Aldus mondelinge gepropooneert ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. den
„23 Martii 1647. ende den 25 daer aen by geſchrifte overgelevert.

Het Concept / daer van inde voorgaende propoſitie ende advys van Zeelandt
wert mentie gemaeckt / luydet als volcht.

„De Navigatie ende Trafiquen op de Ooſt-ende-Weſt-Indien ſullen voor
„de Onderſaten ende Inwoonderen van de Heeren Staten werden gemaint-
„neert volgens / ende inconformite van de Octroyen daer toe alberepts gegeven /
„ofte noch te geven / met dien verſtande / dat de ſelve niet zijn contrarierende

„het

„het tegenwoordich Tractaet van Vrede / ende dat dienvolgende de voorſz Or-
„troopen hun niet ſullen komen te extenderen tot de Havens ende plaetſen al-
„waer den Koninck van Spanjen Kaſtelen / Fozten / Jurisdictien ofte Gebiedt
„is hebbende &c. daer onder ſpecialijck begrepen de plaetſen by de Portugyſen
„de Heeren Staten afgenomen / ende geoccupeert / ofte de plaetſen die ſy hier
„namaels ſonder infractie van dit tegenwoordich tractaet / ſullen komen te ver-
„krygen / ende beſitten &c. Is voorts beſproocken ende geſtipuleert / dat inde
„Ooſt-Indien de Onderſaten ende Inwoonderen van den Koninck van Span-
„jen / ſullen bliven by hunne Waerden / in ſulcker voegen / als ſy de ſelve als
„noch zijn hebbende / ſonder hen verder te mogen extenderen / ende dat aen de
„andere zyde / de Inwoonders ende Onderſaten vande Heeren Staten haer ſuk-
„len onthouden vande frequentatie vande Caſtiliaenſche plaetſen inde Ooſt-
„Indien.

„Ende wat belangt de Weſt-Indien / de Onderdanen ende Inwoonderen
„der Koninclijcke Provincien ende Landen der voorſz Heer Koninck ende
„Staten reſpective / ſullen hun onthouden van te Trafiqueren / ofte eenichſins
„te bevaren de Havens ende plaetſen / daer d'eene ofte andere partye / Kaſtelen /
„Fozten / Juriſdictie ofte Gebiedt is hebbende / als te weten dat de Onderda-
„nen ende Inwoonders van den voorſz Kon. niet ſullen mogen trafiqueren ofte
„eenichſins bevaren de Havens ende plaetſen die de voornoemde Heeren Sta-
„ten onder het diſtrict vande Weſt-Indiſche Compag. zijn hebbende ende be-
„ſittende / daer onder ſpecialijck begrepen de plaetſen by de Portugyſen deſen
„Staet afgenomen ende geoccupeert / mitsgaders die gene die de gemelte Hee-
„ren Staten hier namaels ſonder infractie van het tegenwoordich Tractaet ſul-
„len komen te verkrijghen / ende beſitten / en voorts generalijck alle andere
„Plaetſen / die de Kroon van Portugael / ofte eenige Portugyſen onder het
„voorſz diſtrict vande Weſt-Indiſche Comp. zyn houdende ende poſſiderende /
„ſonder daer in met macht van Krychsvolck / ofte om Handel ende Negotie te
„dryven te mogen komen.

In 't midden ende ſwaerſte van deſe deliberatien is eyntlijck overleden de Heer Prince van Oranjen Donderdag 's morgens den 14 Martii tuſſchen vier en vyf uren. De welcke hoewel in ſtrydtbaerheyt aen geen Prince van ſyn tijdt toegevende / nochtans vande Vredehandeling / ſo in 't Jaer 1629. 1632. ende 1635. als nu (ſedert Mey 1646/) nopt is vreemt geweeſt / als men die eerlijck ende verſeeckert konde krygen / gelijck hy ſedert een Jaer herwaerts dickwils hadde geſept: Men moet Vrede maecken, Item: Hollandt moet ende wil Vrede hebben.

De meeſte ende by na gedurygſte beſoigne ende diſputen hadde men met de Heer Ambaſſadeur Servient over de Guarantie. Op 't welcke in 't eynde van Martium van wegen Hollant ende Zeelant zijn ingebracht reſpective deſe volgende advysen.

Provinciael advijs van Hollandt.

„DE Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van
„Hollandt ende Weſt Vrieſlandt / hebben ter Vergaderinge van haer Ho.
„Mo. aengaende de Guarantie van de Kroone van Vranckrijck te preſteren /
„verklaert / ende verklaren by deſen het advys van hare Provincie te weſen / dat
„men van wegen den Staet niet voorder aen Hoochſtgedachte Kroone en is ver-

„houden/als aen deſelve te guarandeeren al het gene by Vranckrijck Anno 1635. is „beſet geweeſt,ſonder diſtinctie van Plaetſen/mitſgaders dat van wegen deſelve „Kroone zedert inde Nederlanden is gheconqueſteert/ doende dien onvermindert „verklaringhe/ goet te vinden dat de Conferentie met den Heer Graef Servient „werde herbat/ende aen deſelve het gene voorſz is/ weder hernelijck werde ghe„maeckt/ met deductie vande redenen en motiven daer toe dienende/mitſgaders „vande inconvenientien die men van wegen deſen Staet te gemoet ſiet/ te ſullen „ontſtaen / in cas van eene generale indiſinitive Guarantie, in voeghen als deſelve „by weigemelte Heer Graef van Servient is voorgheſlaghen/ ten eynde/by occa„ſie vande voorſz deductie / mach worden gheyoyt/ wat precautien, reſtrictien, of „ander Conſideratien by meer wel-gemelte Heer Graef Servient ſullen werden „by-ghebracht/ waer deur de gemoeerde inconvenienten ſullen mogen werden „wegh-genomen / ten eynde om deſelve Conſideratien gheyoyt zijnde/ daer van „te mogen werden gerefereert.

Provinciael Advys van Zeelandt.

„DE Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden vande Provin„tie van Zeelant/inhoudende het advys van hunne Heeren Principalen op „het ſtuck vande Ligue Guarantie, hebben verklaert/gelijk haer E. Mo. verkla„ren by deſen/dat de Heeren Staten/ 's Lants ende Graefſchepp van Zeelant/ „in haer E. Mo. Vergaderinge op het ſtuck vande Ligue Guarantie,ſerieuſelijck „gedelibereert hebbende/ hebben ghevoordeelt ende verſtaen/ dat aengeſien by het „Tractaet van den Jare 1635. op de voorſz Ligue is gedisponeert/als mede by „renovatie en confirmatie vande Artyckelen daer van melde by het preliminaire Tractaet vanden Jare 1644. dat het onnodig ende ontydig is daer over „als nu van nieuws te conferteren ende handelen / maer dat het genoegh is dat „men de Kroone van Vranckrijck verſeeckere / dat deſen Staet de Tractaten met „deſelve aengegaen ende gemaeckt, oprechtelijck ſal onderhouden,ende als trouwe „Bontgenoten deſelve punctuelyck executeren, ofte het diergelijck in ſubſtantie/ „waer mede in-gevalle by den Heer Graave van Servient geen contentement en „wert ghenomen/ maer dat ſijne Excell. op een naeder en ſpeciale Verklaringhe „ende eſclaircissement bleve aenhouden / datmen in ſulcken gevalle ſijne Excel„lentie rondelijck ende confidentelijck / in beleefde termen behoorde te ghemoet „te voeren de redenen ende motiven / waerom men niet kan verſtaen / dat deſen „Staet in ſo generalen ende ongelimiteerden Ligue Guarantie is gehouden,als by „ſijne Excell. by ſijn Geſchrifte den 18 January 1647. aen haer Ho. Mo. over„gelevert/wert geſuſtineert/maer dat ter contrarie/den teneur ende intentie van „'t voorſz Tractaet van den Jare 1635.als mede het preliminair Tractaet van „den Jare 1644.ende met namen het gene in't aengaen ende maken van't ſelve/ „tuſſchen de Heeren Ambaſſ.van Vranckrijck ende haer H. Mo. Gedep. alhier „inden Haghe is geconcerteert / wel geexamineert ende beſonderlijck in-gheſien „zijnde/men ſal bevinden/dat de Ligue Guarantie niet verder kan geextendeert „worden / als tot het gheene Vranckrijck ende deſen Staet ten tijde van 't aengaen „van het voorſz Tractaet van den Jare 1635. waren beſittende, ende poſſiderende, „ſonder diſtinctie van Plaetſen/ daer onder ghecomprehendeert de Steden ende „Sterckten die boven dien van deſer zijde met Krijghs-Volck beſet worden ge„houden / ende daer nevens tot de Conqueſten ſedert den voorſz tijt inde Neder„landen

„landen gedaen/ ende voorts tottet gene by Tractaet van Vzede ofte Trebes/ in „ende over Nederlant van d'een en d'andere zijde ſal worden bedongen/ met ver„ſoeck dat van wegen de Kroone van Vzanckrijck met deſe verklaringhe mach „worden genomen contentement. Aldus ghedaen/ ende ter Vergaderinghe van „haer Ho. Mog. overgelevert den 23 Martij 1647.

De poincten overgelevert ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. den 27 Martij van wegen de Vzovincie van Wtrecht, om in de Vzedens-Tractaten tot Munſter vande Spaenſche geobtineert te moeten worden.

„Eerſtelijck verſtaen ende reſolveren haer E. Mo. by deſe dat het derde artic„kel vande Inſtructie der Heeren Plenipot. van deſen Staet ter plaetſen daer „geſproken wert vande Souverainiteyt vande Meyerije van 's Hertogen-Boſch &c, „geamplieert ſal worden/ met de woorden (ſoo Geeſtelijck als Wereltlijck) ſonder „eenich Temperament/ modificatie/ limitatie ofte reſtrictie/ ſonder inde ſubſtan„tie van 't gene voorſz is nu of immermeer hier naer van wegen deſe Vzovintie „te mogen wijchen.

„Mitſgaders dat al noch bevoren aengewent ſullen worden om de drie quar„tieren van de Over-maſe, te weten/ Valckenburg, Dalem ende 's Hertogenrade voor „deſen Staet te bedingen / en in caſu 't ſelve niet ſoude connen geobtineert wor„den/ dat die ſake als dan ſal worden gerenvoyeert aen de Chambre Mipartie, om „aldaer te worden ghedecideert / inſicht nemende op den Staet in de welcke de „voorſz Quartieren hun ſullen bevinden ten tijde en ratificatie van 't Tractaet.

„Dat belangende de Weſt-Indiſche Comp. ſal worden ghebleven by 't ghene „met eenparighe toeſtemminge van alle de Vzovincien dies aengaende op den „17. 19. ende 20 November 1646. ſtils novo is vaſt geſtelt / en de Heeren Ple„nipotentiarisen van deſen Staet voor Inſtructie mede gegeven / of ſoodanige „voordere advantagieuſe conditien voor de ſelve Compagnie ſullen worden be„dongen als doenlijck ſal zijn.

„Datmen van 't Over-quartier van Gelderlant te bedingen/ die van Gelderlant „met vigueur de handt ſal bieden.

„Aengaende de Forten ten weder-zijden te demolieren / dat de ſelve al voorens „genominеert ſullen worden.

„Datmen in dit Vzedens-Tractaet mede begrijpen ſal den Heere Churfurſt „van Brandenburgh als Voorſt ende Heere van Gulich / Cleve / Berch/ Marck/ „Ravenſtein/ de Lantgravinne van Heſſen, mitſgaders de Grave van Ooſt-Vrieſlant, „van Benthem, van Teckelenburg ende vander Lippe, de Staet ende Stad Luyck, „den Anſe-Steden, Lubeck, Bremen, Hamburgh, niet alleen tot onderhoudinghe „van goede buntſchap ende correſpondentie/ maer ook tot vermydinge van on„luſten ende Oorlogen op de Frontieren deſer Landen.

„Item dat de Heere Graave van Solms &c. mede begrepen ſal worden in 't 56 „artyckel gelijck de Graven van Naſſou.

„Dat by de geadjuſteerde artyckelen ende by 't ghene voorders noch met de „Spaenſche Plenip. ſal worden geconvenieert/ ghevoecht ſal worden het 70 ar„tyckel vande Inſtructie der Heeren Plenipot. van deſen Staet ſonder 't ſelve te „mogen achterhouden laten, tot dat volgens voorz vande Vzovincien het te maken „Tractaet finalijck ſal zijn geſlooten/ dat al noch alle mogelijcke bevoren aen„gewent ſullen worden tot reſtauratie van den Churfurſt Palts, in alle ſijne Lan„den ende dignitepten / ende dat de Gereformeerde Kercken in Duytſchlandt

mogen

„mogen worden herſtelt in ſodanigen ſtaet als deſelve waren Anno 1618.
„Ende alſoo wien in conſequentie van bovige Tractaten/ inſonderheyt van den „Jare 1635. ende 1644. met den Koninck van Spanjen over Vrede of Treves „niet vermach te handelen als gelamentlijck ende met gemeen conſent van ſijne „Majeſteyt van Vranckrijck / ſullen alle die te teyckene Artyckelen geen effect „hebben van reel Tractaet, ten ſy Vranckrijck ook hebbe behoorlijck contente„ment.

Het Provinciael Advys van Vrieſlandt.

„DE Staten van Vrieſlant/geleſen ende rypelijck geexamineert hebbende het „rapport vande Heeren haer Ho. Mog. Plenipotent. ende Extraordinaris „Ambaſſadeur na Munſter (tot de Vredens-Tractaten aldaer aen-geſtelt/ ge„committeert zijnde/ende haer Ho. Mog. onder dobbelt toegeſonden) hebben de „73 Artyckelen provisionelijck met de Plenipotentiarisen en Ambaſſadeur van „Spanjen geadjuſteert/ ook verteeckent/ geconfereert met de Inſtructie/ wel„gemelte Heeren Plenipotentiarisen ende Ambaſſad. mede gegeven.
„Verſtaen/ dat de Acte na de teleninge by de Ambaſſad. van Spanjen inge„ſtelt/ ende by de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet den 27 December „1646. mede verteeckent/ raekende 't poinct vande Religie, genot der Geeſtelijcke „goederen inde Meyerije van 's Hertogenboſch te diſputeren ſes Maenden naer „de gedane aggreatie/ behoort ingetrocken/ende vernietiget te worden/als voor„dende verſtaen pars Contractus, houdende een fondament van rupture heroor„ſaecken / ten tijde als Spanjen eenighe advantagie ten Oorloge op deſe Landen „ſoude mogen hebben/ 't welck doch by alle wegen vermydet/ende voorgheko„men behoort te worden / want ofte wel in 't eerſte Artyckel der gheadjuſteerde „poincten/ de Souverainite den Provintien op-ghedragen/ is nochtans de ge„paſſeerde acte een limitatie / reſtrictie / ende remiſſie tot het ſelve ghepaſſeerde „artyckel/en ſo verre ook een ſuſtenue van Spanjen onderworpen/tot een naer„der onderhandelinghe / in welcke weder-zijdts partyen ſatisfactie ſal moeten „worden gegeven / ofte dat 't ſelve poinct ongedecideert blijvende/ alteratie van „geven / als conditio dependens à contractu zijnde / en voor ſulcx by de Contra„henten verteeckent opgenomen komende werden / neffens 't poinct vande oeffe„ninge vande Catholique Religie ende 't gebruyck der Geeſtelijcke goederen, en dat „niet komende inder vruntſchap by-gelept worden/ ten laeſten met de wapenen „getermineert ſal worden/ſoo niet in continenti/ dan/ ſo wanneer van Spanjen „meerder en beter gelegenheyt ſal werden geboozen / hic mihi turbat aquas, en ſal „dan het recht zijn aen die gene die 't langſte geweer heeft.
„Wes de Staten van Vrieſlandt verſtaen / dat het ſelve poinct voor de finale „ſluytinge ende publicatie afgedaen ende gederogeert moet werden; te meer ook „in 't derde der geadjuſteerde Artijckelen/ in welcke by de Inſtructie en bovige „Artyckelen geſtaen hebben/ effective toegeſtanden te worden de drie quartieren „van Overmaſe, te weten, Valckenburgh, Dalem ende 's Hertogenrade, welcke nu „in fine van't ſelve Artijckel in onſekerheyt worden geſtelt en gelaten/ als in de„ſen tegenwoordigen State. En in cas van queſtie/ ghebracht tot deciſie vande „Chambre Mypartie, welcke Quartieren men nochtans verſtaet/ſeecker ende on„verbreeckelijck aen deſen Staet moet verblijven / ſonder in diſpuyt ghelaten te „worden / 't welck dan ook alleſints naerder diſpuyten verepecht / en materie „van rupture kan veroorſaken.

„Ende

„Ende dewijle den Staet deſer Landen ſoo grooteliјcx gelegen iſt aen 't Over-
„quartier van Gelderlant, gheliјck bу de Heeren Gecommitteerde des Hoghen-
„doms Gelre ende Graeffſchap Zutphen / met hondighe redenen is ghebe-
„teert / ende de ſamentliјcke Prouincien gheholden zijn / upt kracht vande Unie
„ende gemeen intereſt 't ſelve nader te beherrigen / ende niet ſoo liјchteliјck laten
„gliſſeren; Soo vinden de Staten van Vrieſlant ten hoogſten noodigh / dat na-
„dere ſerieuſe Inſtantien tot de reductie van 't voorſz Over-quartier ſullen wer-
„den aengewent / ende dat met alle mogeliјcke bevopren inſtantelijck 't ſelve ver-
„volght dient te worden; dat oock de Committeerde van deſen Staet 't ſelve
„ponct niet ſullen mogen verlaten.

„Soo om de natuрliјcke gelegenthept vande Quartieren / bequaemthept tot
„de verſeecheringe van 't Landt / de bevoorderinge der Commercien / voor het af-
„ſchaffen vande Tollen ende Licenten / nu wel ontrent de vier hondert duyſent
„Carolus guldens bedragende / ende de voldoeninge vande Vnie.

„Voort wort in den 50 artyckelen der Prouiſionele gheadjuſteerde artyckelen
„geſeght / dat de voorſz Heere Koninck ſich verbint effectivelijck uyt te wercken de
„continuatie en obſervatie vande Neutraliteyt, Vruntſchap ende goede Nabuerſchap
„van wegen ſyn Keyſerlijcke Majeſteyt ende 't Rijck, met de voorſz Heeren Sta-
„ten / ende daer op volgen ſal de confirmatie van ſyn Keyſerlijcke Majeſteyt bin-
„nen den tijt van twee Maenden, ende wegen het Rijck binnen een Iaer na het
„ſlupten ende ratificatie van het tegenwoordige Tractaet; Soo ſolden de Sta-
„ten van Vrieſlant goet ende noodigh achten / dat al voren / ſoo niet van 't Rijck /
„ten minſten van Keyſerl. Majeſteyt de effective verklaringe ende goet-vindin-
„ge bу Keyſerl. Majeſteyt worde gedaen; Soo ooch de Ambaſſ. van Keyſerl.
„Majeſteyt tot Munſter ofte Oſnabrugge preſent zijn / ende de verklaringe ende
„goet-vindinge ſullen konnen doen ende uptwenghen eenpaerlijck met Spanjen /
„ſonder de gearteckeleerde Maenden op een onſeecher af te wachten.

„Wat voorders betreft de Ligue Guarantie, ofte Satisfactie aen Vranckrijck te
„doen / blijven de Staten van Vrieſlandt bу de Contracten en Tractaten voren
„opgerecht / ſoo die Anno 1635. als 1644. Soo nochtans de rupture van Vrede
„voor Spanjen gheſchiedende / Vranckrijck ende de Geunieerde Prouincien in
„Oorloge ſullen komen ende blijven / tot dat de rupture ſal weſen herepareert,
„doch dat ſulex niet voorders behoort geextendeert te worden / als tot de plaetſen
„onder Vranckrijck reſorterende, ende ten tijde vande Tractaten eygen gheweeſt
„zijnde, ende oock t'ſedert in Bourgondien, ende inde ſeventhien Provincien ghe-
„conqueſteert, en eygen zijn / ſonder daer in te beklemmen de wijt gelegene Ge-
„weſten ende 't gene ſijne Majeſteyt t'ſedert in Italien ende Catalonien ghecon-
„queſteert heeft; Soo nochtans dat in cas van rupture voor Spanjen inde ver-
„re gelegene plaetſen te doen / de Prouincien ſtrijdt verbinden om een raiſonnabel
„ſubſidie van volck ofte geldt te doen aen de Kroone van Vranckrijck / onder-
„moedelijck van Spanjen met Oorloge ſal worden beſprongen / ſonder dat oc-
„caſie bу Vranckrijck ſal zijn gegeven; Edoch ſoo de geſeyde Kroone voorſaecke
„ende infractie mochte gheven / dat in dien gevalle de Heeren Staten van hun
„beloofde ſubſidie van geldt ende volck bevrijt ſullen zijn.

„Aldus gereſolveert op 't Lands-Huys den 4 Martij 1647. Onderſtont ge-
„teeckent / voor Oostergoo / I. van Roorda, I. van Roſema, voor Weſtergoo / A. van
„Waltinga, Bruynſma, voor de Sevenwolden / Frederick van Roorda, Heſſel van

„Sminia, voor de Steden/ H. Meynsma, F. Gauma.

„Accordeert met de principale Reſolutie / in kenniſſe van my / ende was ge-
„teyckent D. L. Scheltinga.

Alle deſe Provinciale Advyſen van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieſlandt, ende Stadt ende Landen aldus ingekomen zijnde/ zyn ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gheleſen; ende bevonden wordende in verſcheyden poincten te diſcreperen / ſo is den 12 Aprili getracht de ſelve ſoo veel mogelijck t'accorderen ende d' een d' ander contentement te gheven: doch te vergeefs. Sulcx is s'anderen daechs weder getenteert; als wanneer inde Vergaderinge Staetsghewys zijn gecomparcert de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieſlandt/ende hebben voor den mondt van den Heer Cats, der ſelver Raedt Penſionaris/ aen haer Ho. Mo. van nieuws genotificeert/ ende kenneliick gemaeckt/ geen apparentie ter weereldt te weſen, datter van wegen de ghemelte Provincie van Hollandt tot het uytbrengen van een Velt-leger ſoude worden bewilligt/ofte pets tot de Campagne gecontribueert/ maer dat als noch op het ernſtichſte aen alle de ſes andere Provincien in 't gemeen / en van yeder der ſelver in 't byſonder van wegen de meer gemelte Provincie van Holland ende West-Vrieſlandt wert verſocht ſich als noch op de openſtaende differentiale poincten roerende den Vrede-handel te willen conformeren met het advys Provinciael vande meer gemelte Provincie van Hollant ende West-Vrieſlant. Sulcx als het ſelve ſo mondelinghe als ſchriftelijck / den 19 Februarii leſtleden was overgebracht ende tot nader facilitatie vande eenparicheyt der opgemelte Provincien/ende verbolgens tot vorderinge van den langh gewenſchten Vrede/ hebben de meer gemelte Heeren Staten verklaert/ dat ingevalle de Provincien ſouden mogen komen te reſolveren / om met eendrachtighe advyſen benevens Hollandt te gaen tot beſluyt vande voorſz overighe poincten / ende by gevolge van het Tractaet van Vrede/ dat de Leden van de meer opgemelte Provincie van Hollant ende West-Vrieslandt alle efficatieuſe devoyren ſullen aenwenden by hare reſpective Principalen/ ten eynde Staets-ghewijſe vaſt moge werden geſtelt/dat van wegen de ſelve/benevens de ſamentlijcke Provincien/de Plenipotentiarisen van deſen Staet ſullen werden gelaſt ende geauthoriſeert het werck tot Munſter daer heenen te beleyden/dat de volle ende abſolute Souverainiteyt over de Meyerie van 's Hertogenboſch by het Vredens-Tractaet ſal moeten werden bedongen ende vaſt geſtelt voor deſen Staet,ende dat niet alleen over de voorſz Meyerie/nemaer ooch generalijck over de andere Quartieren ende platte Landen/ die uyt kracht van het opgemelte Tractaet onder deſen Staet ſullen komen te reſorteren/ wel verſtaende dat haer Ho. Mo. uyt hun ſelven/nae der ſelver gewoonlijcker goedertierenheyt ſullen conſenteren/dat de Paepſche Geeſtelickheyt vande voormoende Meyerie/ duyrende der ſelver leven ſoude genieten behoorlijcke alimentatie of redelijck onderhout; Wyders / dat de Corpora / ende goederen die buyten de ſelve Meyerie in andere ghewesten zijn ghelegen / met alle rechten ende preeminentien daer toe ghehoorende/ gelijck de Corpora onder den Vyandt by Tractaet te reſorteren/ſouden volgen ſodanighe goederen/ als de ſelve inde voorſz Meyerie hebben leggende / ooch met alle recht ende preeminentien daer toe ſpertterende/ dat verder van wegen deſen Staet alle mogelijcke devoyren ſouden werden gedaen voor wel-ghemelte Heeren Plenipotentiarisen om te bekomen de gedeſireerde Conſolidatie van het Overquartier met de drie andere Quartieren van Gelderlant/

derlandt / doch in dien men 't gunt voorſz is (alle uytterſte devopren aenghewent hebbende) ſoo abſolutelijck vande Spaenſche niet en ſoude konnen verkrijgen / dat van weghen deſen Staet mocht worden voorgheſlagen / dat men binnen den tijdt van ſes Maenden nae 't beſlupt ende aggreatie van 't opgemelte Tractaet / ſoude aenſtellen een Conferentie tuſſchen weder-zyts Commiſſariſſen / om eenigh æquivalent by forme van wiſſelinghe tegens ſyet voornoemde Quartier van eenighe Partye aen de Spaenſche te preſenteren. Ende in cas dat de Partyen ten weder-zyden / of aen de eene kant alleen / te hooch mochten werden ingheſtelt / dat de Chambre mypartie nopende de rechte waerderinghe ofte eſtimatie van dien / deciſie ſoude hebben te doen binnen ſeecker tijdt / waer op gedelibereert zijnde / hebben de Provincien van Gelderlandt, Zeelandt, Utrecht, Vriellandt, ende Stadt en Lande verklaert voor al noch te perſiſteren by der ſelver reſpective Provinciale advyſen / doch dien onvermindert verſocht / dat de meer wel-gemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt der ſelver gepraponeerde by gheſchrifte ter Vergaderinge willen inleveren / om als dan by hun daer van Coppe ghenomen / ende aen der ſelver Heeren reſpective Principalen gecommuniceert te worden; Ende hebben de op-ghemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt aen-ghenomen het ghedeſireerde geſchrift te ſullen inbrengen / doch heeft de Provintie van Over-Yſſel verklaert / ende hier op laten aenteeckenen / onder beneficie van dat de meer op-ghemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt ſouden inbrengen der ſelver Provinciael conſent op 't ſtuck van de voorſz Meyerije ende andere Quartieren van die nature / inboegen voren verhaelt / als ook op de gedeſireerde Conſolidatie van ſyet voor-ghenoemde Over-quartier, dat zy haer conformeeren met ende neffens meer-gemelte Heeren Staten van Hollant / te gaen tot beſlupt van de openſtaende differentiale poincten / raeckende de Vrede-Handel hier boven aengevoert / ende by gevolge tot het Tractaet van Vrede / ſonder dat nochtans de meer-gemelte Provintie van Over-Yſſel aenneemt ofte geſtant doet de notificatie by de meergemelte Provintie van Hollandt hier boven gedaen / ten regarde van 't uytbrengen van een Velt-Leger, ofte daer toe niet te bewilligen oft yet tot de Campagne te contribueren.

De Heer Graef van Servient ſach wel dattet dien van Hollant ernſt was / om tot beſlupt der Vrede te komen: Sonder eenighe apparentie van Campagne / nochtans ſoude hy niet geerne ſonder de nieuwe Garantie hebben willen vertrecken / dies dede hy den 14 April deſen voorſlagh.

Verdragen geweeſt zijnde van een reciproque Garantie, die algemeen en ſonder bepalingh zy, voor alle de plaetſen en Staten, ſoo ouden als nieuwelijcx verovert, in welcke plaetſen zy gelegen zijn, van dewelcken de Koning, en mijn Heeren de Staten in beſettingh ſullen blyven, door her Tractaet, dat gemaeckt ſal worden, ſoo uyt kracht vande Treves, als vande Vrede, 't welck particulierlijcker uyt-ghedruckt ſal worden in't maken van het Tractaet van Garantie.

Men acht dat, ſoo mijn Heeren de Staten gelooven dat d'obligatie en verbintenis, begrepen in't negende Artijckel van 't Tractaet in 't Jaer 1635. gemaeckt, van *geſamentlijck* te breken, in geval dat eenigen der conditien, veraccordeert door de Vrede of door de Treves van 't Tractaet, 't welck men maken ſal, geſchonden of gebroken worden door de Spanjaerden, of door hun adherenten, al te algemeen en te veel in convenienten en ongevallen onderworpen zijn, hun Majeſteyten gediſponeert ſullen

konnen worden, om te verdraghen dat voor alle de geseyde infractien en brekingen, die niet sullen bestaen in *aentastingen*, *overvallingen*, *of invallingen van Landen*, of van plaetsen, de Koningh en mijn Heeren de Staten sullen delibereren, en gesamentlijck verdragen in 't geen, datmen sal moeten doen, eer men verplicht sal zijn gesamentlyck de wapenen aen te tasten, en van weer-zijden tot een openbare rupture en brekingh te komen.

Hun Majesteyten sullen sich oock disponeren, om meer vernoeging aen mijn Heeren de Staten te geven, t'ontfangen een assistentie van 50 Oorlog-schepen, wel toegherust, onderhouden op de kosten van mijn Heeren de Staten, daer, behalven de Bootsgesellen en Officieren, ten minsten 4000 Krijghs-lieden in sullen zijn, die aen Landt geset konnen worden, indien de noot sulcks vereyscht, in plaets vande obligatie en verbintenis, daer in mijn Heeren de Staten souden zijn, om te breken, in geval dat, na d'uytgang vande Treves van Catalonien, de Spanjaerden weygeren haer te continueren en te verlangen voor deselve tyt, gelijck die tegenwoordighlijck veraccordeert word, op conditie nochtans dat, soo de geseyde Treves door hen gebroken wort inde loop van d'eerste termijn, mijn Heeren de Staten in openbare Oorlog tegen de Spanjaerden sullen uytbarsten, volgens de uyt-gedruckte Termen van het Tractaet, in 't Jaer 1635. gemaeckt.

De Heeren van Hollant sulcx voorby gaende / hebben den 14 April ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. wederom bekent gemaeckt geen apparentie ter wereldt te wesen datter van wegen deselve Provintie tot het uytbrengen van een Velt-Leger soude worden bewillicht / oft yet tot de Campaigne gecontribueert / maer dat alnoch op het ernstichste van alle de Provincien in 't gemeen / ende van yder der selver in 't bysonder / van wegen als vooren werde versocht / sich op de alnoch openstaende differentiale poincten roerende de Vrede-Handel te willen conformeeren met het advys Provinciael van haer Ed. Gr. Mog. sulcx als het selve soo mondelinge als schriftelijck aen haer Ho. Mog. voor desen was overghebracht / ende nu wederom aende Provincien werden behantreyckt. Ende tot meerder facilitept vande eenparigheyde der opgemelte Provincien / ende vervolgens tot vorderinge van den lang-gewenschten Vrede.

Soo hebben haer E. Gr. Mo. verklaert / dat ingevalle de Provincien souden mogen komen te resolveren / om met eendrachtighe advysen nevens Hollandt te gaen tot besluyt vande voorsz overige poincten / en by gevolge van het Tractaet van Vrede.

Dat de Leden vande opgemelte Provincie van Hollant en West-Vrieslandt / alle efficatieuse devoyren souden aenwenden by hare respective Principalen / ten eynde Staets-gewijse vast mocht worden gestelt.

Dat van wegen deselve / benevens de samentlijke Provincien van desen Staet aende Heeren Extraordinaris Ambassad. ende Plenipot. soude worden ghelast ende geauthoriseert het werck tot Munster daer heenen te beleyden / dat de volle ende absolute Souverainiteyt over de Meyerije van 's Hertogenbosch, by het Vrede Tractaet soude moeten worden bedongen ende vast-gestelt voor desen Staet / en dat niet alleen over de voorsz Meyerije / nemaer oock generalijck over de andere Quartieren ende platte Landen / die uyt krachte van het op-ghemelte Tractaet onder desen Staet souden komen te resorteren / wel verstaende dat haer Ho. Mo. uyt hun selven / na derselver gewoonlijcke goedertierentheyt souden consenteren / dat de Paepsche Geestelijckheydt vande voornoemde Meyerije / gheduyrende der

selver

ſelver leven/ ſoude ghenieten behoorlijcke alimentatie ofte redelijck onderhoudt.

Mytsdien dat de Corpora gelegen binnen de Stadt van 's Hertogenboſch/ende de Meyerije van dien/ ſouden volgen de goederen / die buyten de ſelve Meyerije in eenige gheweſten zijn gelegen/ met alle rechten ende preëminentien daer toe gehoorende / gelijck oock de Corpora onder den Spandt by Tractaet te reſorteren/ ſullen volgen ſoodanighe goederen / als deſelve inde Meyerije hebben leggende/ oock met alle rechten ende preëminentien daer toe ſpecterende.

Dat voorder van wegen deſen Staet alle mogelijcke devoiren ende inſtantien ſouden werden gedaen voor welgemelte Heeren Plenipotentiariſen om te bekomen de gedeſtineerde Conſolidatie van het Over-quartier met de drie andere Quartieren van Gelderlant/doch indien men 't gunt voorſz is(alle uytterſte devoiren aengewent hebbende) ſoo abſolutelijck vande Spaenſche niet ſoude connen verkrijgen ; ſo ſoude van wegen deſen Staet werden voorgeſlagen/datmen binnen den tijt van ſes Maenden naer 't beſlupt ende aggreatie van 't opgemelte Tractaet ſoude aenſtellen een conferentie tuſſchen weder-zijts Commiſſariſen/om eenich equivalent by forme van wiſſelinghe tegens 't voornoemde Quartier/ van eenige Partyen aen de Spaenſche te preſenteren/ ende in cas dat de Partyen ten weder-zijden/of aen d'een hant alleen/te hoogh mochte worden in-geſtelt/ ſoude de Chambre nyppertie noopende de rechte waerderinge ofte eſtimatie van dien/ derſelver hebben te doen/binnen ſelckeren tijt daer toe te preſigeren.

D'Ambaſſadeur Servient ſiende dat Hollandt oock met haer preſentatien niet conde voorthomen / om de irreſolupthepdt ende diſcrepantie vande andere Provintien/in ende onder dewelcke hy eenige intelligentie hadde ende meer maelte/ heeft den 17 April ingegeven navolgende memorie: waer op eerſter/gelijk meeſt alle ſijn andere/niet hoofſe (om de diſcrepantie) gedaen worden als datter de Provincien Copije van epſchiften.

d'Ambaſſadeur van Vranckrijck, nae het langh verblijf, dat hy hier ghedaen heeft, niet connende het langer tijt continueren, ſonder eenige ſoorte van prejuditie en nadeel daer af t'ontfangen, gedeſtineert zynde, gelijck hy is, om hun Majeſteyten elders te dienen, bevint ſich verplicht mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden te bidden dat het hen gelief te conſidereren en t'aenmercken,door hun groote voorſichtigheyt, hoe noodſakelijck het is inde tyt, daer in wy alrede gekomen zyn, vaerdiglijck reſolutie en beſluyt op de volgende punten te nemen,en die te doen weten aen de gheſeyde Ambaſſadeur, om hun Majeſteyten daer af t'informeren, op dat zy daer naer hun mate moghen nemen, en hun deſeynen formeeren naer dat de conſtitutie en ſtant der ſaken vereyſchen ſal.

Eerſtelijck, om de Vrede-handeling te Munſter op eenigh ſeker fondament te mogen avanceren en vorderen, ſal 't aen hun Ho. Mog. believen hun intentie te verklaren op d'executie en uytvoering van't achſte Artykel des Tractaets van't Jaer 1614. aengaende de ſekerheyt vande geen,die met de vyant gemaeckt ſal worden,en d'algemeene obligatie en verbintenis om tegen hem *geſamentlyck de wapenen weer aen te ſtaen*, in geval dat hy de conditien en voorwaerden vande Vrede of vande Treves, die gemaeckt ſal worden, overtreed: dewyl de geſeyde Ambaſſadeur klarelijck ghetoont heeft, datmen geen limitatie of bepalingh inde geſeyde obligatie en verbintenis kan maken, ſonder directelyck te doen tegen de Tractaten, die hier opgemaeckt zijn, en dewyl hy alle de temperamenten en bemiddelingen voorgeſtelt heeft, die tot de vol-

komen ſatisfactie en voldoeningh van hare Ho. Mog. konnen by-ghebracht worden. Op't welck geen nieuwe deliberatie en berading is te doen, dewyl men al over lange tyt aen hare Ho. Mog. heeft doen vertoonen de punctẽ, op dewelcken men nu hun reſolutie begeert.

Ten tweeden, datmen, verwachtende het beſluyt van 't alghemeen Tractaet, dat *gheſamentlyck* met de Vyant ghemaeckt moet worden, vaerdighlyck verdraecht inde middelen, van de *hoſtiliteyten te continueren* en te volharden van weer-zyden, volgens d'obligatie en verbintenis van 't Tractaet, in 't Iaer 1635. gemaeckt, om de vyant te dwingen eerder tijt tot de conditien en voorwaerden van Vrede te komen, die hem voorgeſtelt zyn.

Ten derden, dat, in d'uytvoeringh van het voorgaende artyckel, het aen hun Hoog. Mog. belieft order te ſtellen in de noodtwendighe toeruſtingen voor d'aenſtaende *Velt-tocht*, dewijl de tijt, gelijck men ſiet, alreede ſoo genadert is, en vaerdighlijck te verdragen in, de middelen van de vyant aen te taſten, om niet van hem verraſcht te worden: en om meer bequaemheyt hier toe te geven, ſullen hun Majeſteyten conſenteren en toeſtaen *dat het Heyr van deſe Staet een der plaetſen, die in de partage en deelingh des Koninghs gevonden worden, magh aentaſten*, en dat hun Ho. Mo. in de beſitting van de geſeyde plaets ſullen blijven, ſoo ſy in hun macht valt: op conditie dat deſghelijcks aen de wapenen van ſyn Maj. ſal toegelaten zijn; en ſo de reden van d'Oorlogh hem noodight om een der plaetſen van de deelingh van hun Ho. Mog. aen te taſten, ſoo ſal ſy oock aen ſyn Majeſteyt blijven, behoudens dat men, na d'uytvoeringh van 't Tractaet, geſamentlijck ſal verdragen in 't geen, dat van weer-zyden redelijck ghevonden ſal worden.

Ten vierden, dat, op 't bericht, 't welck men van alle zyden ontfanght van de groote toeruſtingh ter Zee, die de vyant maeckt, het oock aen hun Ho. Mog. gelieft *het getal der Schepen* t'ordonneren, dat ſy verplicht zijn in Zee te houden, volgens het achtſte en twaelfde artyckel des Tractaets van 't Jaer 1635. dewijl de Koninck altijt niet alleenlijck van ſijn zyde heeft voldaen in 't geen, dat door 't geſeyde Tractaet bedongen was, maer oock een machtige Vloot heeft onderhouden, die al de krachten van de vyant beſich gehouden en gediverteert, en dickwils in ſijn eygen Havens, en op ſyn eygen Kuſten aengetaſt heeft; in voegen dat de beſte Oorlogh-ſchepen, die hy in de Havenen van Vlaenderen onderhielt, en ſoo groote vyantſchap en Zeerooveryen tegen d'onderdanen van hun Ho. Mog. bedreven, altijt elders zyn ghebruyckt tegen de Scheeps-krachten van ſyn Majeſteyt, tot groote verlichtingh van hun Staet. En nochtans biedt ſyn Majeſteyt aen, tot ontlaſtingh der finantien van hun Ho. Mog. te contribueren eenigh deel van de koſten van *vijftien Schepen*, die, volgens het geſeyde twaelfde artyckel, by de Schepen van ſijn Majeſteyt gevoeght behooren te worden, op hun bekoſtingh, en by forme van gratificatie, terwijl zy in dienſt ſullen zijn.

Ten vijfden, de geſeyde Ambaſſadeur verwacht oock de reſolutie, die hun Ho. Mo. ſullen believen te nemen, aengaende de ſubſidie en onderſtant, op dat hun Majeſteyten mogen informeren of hun Ho. Mog. die niet begeeren, dan of zy geſint zyn noch dit Jaer deſe proef aen de goede wil van hun Majeſteyten tegens hun Ho. Mog. t'ontfangen. Gedaen in den Hage, de 17. van April 1647. Getekent *Servient*.

Ondertuſſchen de Heer van Heemſtede van Munſter herwaerts ghekomen/ ende ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieſlandt geintroduceert zijnde/ heeft gerapporteert/ dat zedert het

vertreck

vertreck van de Heeren ſyne Collegien van Munſter / eerſt hem ende den Heer Donia te ſamen / ende naer des ſelfs vertrecken nae Vrieſlandt / hem alleen / ghenomen hebbende tot ſyn aſſiſtentie den Secretaris vander Burgh / ſoo ten reguarde van de Interpoſitie inde Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen als van wegen de Negotiatie tuſſchen de Plenipotentiariſen van Spanjen ende die van haer Ho. Mog. ende oock belangende de uytheemſche ſaken / meeſt tot Oſnabrugge verhandelt / voor gekomen waren verſchepden Notable ende Importante affairen die hy geoordeelt hadde te meriteren / dat haere Ho. Mog. oinſtandelijck mochten ende behoorden te werden gerepreſenteert.

Eerſt / dat in de Interpoſitie tuſſchen de twee Kroonen Vranckrijck ende „Spanjen / by hem ende den Heer Donia gecontinueert zijnde / verſchepden ſwa„righeden / van tijt tot tijt / ſoo van de eene als van de andere zyde haer hadden „geopenbaert / die zy gemerckt hadden / dat tot uyterlijcke rupture waren tende„rende / ende daerom by hem ende den Heer Donia, ende verbolgens nae deſſelfs „abſentie / by hem alleen met aſſiſtentie van den voorſz Secretaris alle officien „gecontribueert waren / ten eynde de hooge partijen elckanderen mochten nade„ren / en inſonderheyt dat de eyntlijcke rupture tuſſchen deſelve mocht voorgeco„men worden / welcke oock geſchapen ſoude weſen na ſich te trecken / een totale „rupture van de Handelinge tuſſchen Spanjen ende haere Ho. Mog.

Ende alſoo nae de overleveringhe ende verwiſſelinghe van de projecten van „de Inſtrumenten tot de Vrede in-gheſtelt / ende 't ghunt daer op is ghevolcht / „waer van de overneminghe niet ſonder moeyte is te weghe ghebracht / van „weghen de Heeren Franſche Plenipotentiariſen principalijcken wierde ghein„ſiſteert omme te hebben contentement van vyf importante ende eſſentiele poin„ten / namentlijck.

Aengaende de overgifte ende Limiten vande geoccupeerde plaetſen in Neder„lant ende in Bourgongien.

Item op ende aengaende den Treves in Catalonien mette ſtreckinge vande Li„miten van Roſas ende Capdaques tot aen het Pireneeſche Gebercht toe / ende „op 't ſtuck vande Communicatie tuſſchen de Catalanen / ende de Onderſaten „van Spanjen te houden.

Item op de bewaringe ende verſeeckeringe van Caſal.

Item op de ceſſie ende overgifte van Piombino ende Portolongone.

Daer by mede ghevoecht is / dat een generale Ligue Guarantie in Italien ſoude „moeten gemerckt worden / tot conſervatie ende ſecuriteyt van 't geheele te ma„ken Tractaet.

„De Spaenſche Plenipotentiariſen na vele Conferentien over ende weder „overgehouden eyntelijck verklaert hadden om alle difficultepten te ſurmonte„ren / de voorſz poincten te willen remitteren aen de arbitragie van haer Hoog. „Mog: behoudelijck dat aengaende de Ligue in Italien / de gemtereſſeerde Vyn„den aldaer / daer van ſouden hebben te determineren als zijnde een ſaecke haer „betreffende.

„Waer naer van wegen Vranckrijck iterative Inſtantie ende ronde verkla„ringe gedaen zijnde / op 't ſtuck van de aſſiſtentie by de ſelve Kroone gepreten„deert aen Portugael te mogen doen / ſonder dat het te maecken Tractaet daer „door ſoude mogen geinfringeert worden / ende dat daer-en-boven een Jaer ſtil„ſtandt van Wapenen met Portugael ſoude werden geaccordeert / ende hier van

expreſſe

,,expresse Articulen in't Tractaet gedresseert/de Spaensche daerinne groote dif-
,,ficulteyten hadden gemaeckt/sustinerende soo by de Mediateurs als by de In-
,,terpositeurs voor uyt bedongen te hebben/ dat Portugael buyten het Tractaet
,,soude gelaten worden/ende in geenderley wijse daer over yetwes te konnen Ca-
,,pituleren/ doch dat evenwel op het een ende 't ander eenige bequame expedien-
,,ten voorgeslagen/ ende de selve oock by de Heeren Mediateurs (die naest eeni-
,,ghen tijdt haer hadden geemployeert omme de besoignes te helpen Faciliteren)
,,gesecondeert waren/ende daer door eenige nader apparentien tot accommoda-
,,tie van beyde de Kroonen sich hadden vertoont/ maer dat in 't vervolgen ende
,,uytwercken van de geprojecteerde expedienten/ hy verhindert was geweest te
,,avanceren/ door een onvermoedelijcke bejegeninge van de Heere Hartoghe van
,,Longueville hem gerelateert den 29. Marty voorleden/ van dat sijn Hoocheyt
,,gelast was met hem/ Heere van Heemstede niet vorder te confereren.

,,Welcken onvermindert hy nochtans ernstelijck aengehouden ende bearbeyt
,,hadde/ dat daeromme de Tractaten niet opgehouden/ veel min afgebroocken/
,,maer door de Heeren Mediateurs gecontinueert mochten werden/ tot dat haer
,,Ho. Mog: haer dienaengaende souden hebben gedeclareert/sulcx de voorsz Me-
,,diateurs deselve middeler tijt in handen hadde genomen/maer tot sijn vertreck
,,toe/daerinne weynich gevordert/hebbende alleen op de eerste twintich Articu-
,,len besoigne gemaeckt gehadt/daerinne sich oock notable difficulteyten hadden
,,geopenbaert/ als mede op het stuck van de Procuratien/ ende daer-en-boven
,,dat de Heer Hartoge d'Arbitragie van hare Hoog. Mog: by de Spaensche ge-
,,offereert hadde gedeclineert ende afgeseyt, ende aengaende de vordere Interpo-
,,sitie van haer Hoog. Mog: Plenipotentiarisen dat hem soodanige propoosten
,,voorgekomen waren/dat hy reden hadde te twijffelen/of die oock voortaen van
,,de Fransche sijde soude aengenomen worden/ niettemin dat hy op sijn vertreck
,,geoffereert hadde/van de Heere Hartoge afscheyt te nemen/gelijck hy genomen
,,ende de Contravisite van alle d' andere Ambassadeurs ende mede ontfangen
,,heeft/maer dat sijne Hoogheyt sijn visite op de ordre van 't Hoff wederom had-
,,de geexcuseert/sulcx dat hy de Tractaten tusschen de twee Kronen in een geheel
,,dubieusen ende onseeckeren staet hadde gelaten.

,,Belangende de Negotiatie van desen Staet/ dat de Heeren Spaensche Ple-
,,nipotentiarisen over een geruymen tijt/hem ende de Heer Donia hadden gein-
,,sinveert de aggreatie uyt Spanjen ontfangen te hebben/op 't gene tusschen de-
,,selve ende de Plenipotentiarisen van haer Ho: Mog: op 't stuck van de Vrede
,,was geconvenieert/ ende dat sy daer naer/vermits hy hem excuseerde met haer
,,in vordere Negotiatie dienaengaende in te laten/ hem hadden voorgehouden
,,ende overgelevert seecker gheschrifte by haer vervolgens geteyckent ende ghe-
,,cachetteert/'t welck hy aen haer Ho. Mog. overgesonden hadde/ende verschey-
,,den reysen ghesommeert ende gevraeght was/ of hy daer op geen antwoorde
,,hadde bekomen/ ende ontrent sijn vertreck dat sy hem Formelijck hadden ge-
,,visiteert ende gerepresenteert gelast te wesen/ omme de Finale antwoorde van
,,haer Ho. Mog. te presseren/ ende daer toe eenen expressen Courier waren op-
,,houdende/ ten eynde de uyterlijcke Resolutien aen den Koninck haer Meester
,,te mogen adverteren/presenterende als noch de voorsz Aggreatie/die sy seyden
,,in bestendige Forme in hare Handen te wesen met haer Ho. Mog. te wisselen/
,,ende alsoo het Tractaet te besluyten/ ende by weygeringe of vorder dilay daer

van

„van te scheyden/ende op haer saecken sulcx te versien/ghelijck sy souden bevin-
„den te behooren/ verklarende uytdruckelijck niet langer in onseeckerheyt te
„konnen blyven noch gehouden te worden/ ende niet te weten / wat reden haer
„Hoog Mogende konden hebben omme het Oorloghe langher te continueren/
„nadien haer alles was geconcedeert / 't gunt haer Voorsaten immermeer had-
„den ghedesidereert/ daer-en-boven dat den Coning van Spanjen alreede sijne
„Havenen voor de Ondersaten van desen Staet hadde geopent / ende sy deselve
„vryelijck souden moghen bevaren/ on-aengesien het Tractaet noch niet geper-
„ficieert was / ende ingevalle dien allen niet-tegenstaende haer Hoog Mogende
„souden mogen verstaen in 't Oorloge te continueren of de saecke langer in on-
„seeckerheyt te willen houden/ dat sy onschuldich souden wesen van de wijdere
„Calamiteyten ende miserien oock evenementen die het vordere Oorloge soude
„moghen mede brenghen/ daer by sy hadden gevoegt dat het den Coning haer
„Meester aen geen middelen en soude ontbreecken / omme des goetvindende of
„benoodicht zynde het Oorloghe op een ander wijse het sy by Tractaet van Hu-
„welijck met cessie van sijne Nederlanden, ende oock van sijne Actie op de Veree-
„nichde Provincien aen Vranckrijck te konnen termineren, ende daer voor andere
„notable voordeelen ende seeckerheyden, by ende omtrent sijne Rijcken te bedin-
„gen; daer toe sy seyden haer Coning lange aengesocht te wesen/ ende hem oock
„eyndelyck soude konnen resolveren / indien hy hem verleghen mochte vinden/
„ende dat men aen de waerheydt van 't gunt voorsz is / niet hadde te twijffelen/
„nadien sy soo nu ende dan daer van aen de ghesamentlijcke ofte aen wesende
„Plenipotentiarisen van haer Ho. Mo. voor desen sodanige openinge wel haddē
„gedaen/ ende men daeromme ten eenen ofte ten anderen souden moeten resol-
„veren/op dat den Coning insgelijcx op sijne saecken nae sijne gelegentheyt sou-
„de mogen voorsien/daer op/sy versocht hadden/dat hy Heere van Heemstede de
„openinge en Communicatien hem desen aengaende met verscheyden Circum-
„stantien gedaen soude willē refererē/ en uyt haren mont seggē/dattet nu langer
„geen tijt was van te spreecken ofte te Handelen/maer van te doen ofte te laten/
„dat sy oock gaerne hadden ghesien ende noch wenschten / dat de Tractaten te
„gelijck tusschen Vranckrijck/Spanjen ende hare Hoog Mog:mochten worden
„geconcludeert / ende daeromme soodanige offren hadden ghedaen/ dat de Im-
„portantste differentiale pointen by haer waren ghedefereert aen de arbitrage
„van hare Hoog Mogende / omme daer mede te betoonen dat sy gheen separate
„Handelinghe sochten/maer indien Vranckrijck daer in difficulteerde/ende niet
„teghen-staende alle redelijcke presentatien (soo sy die noemden) in het Oorlo-
„ghen begeerde te continueren / dat sy te vrede waren met haer Hoog Mogende
„alleen tot conclusie te komen / ende niet te min als Vranckrijck tot de Vrede/
„soude incliderен de interpositie van hare Hoog Moghende als vooren souden
„aennemen / ende soo veel defereren dat daer uyt altijdt een goedt ende besten-
„dich Tractaet soude konnen verwacht worden/eyntelijck dat de voorsz Spaen-
„sche Plenipotentiarissen ernstelijck versocht hadden dat alle 't selve haer Hoog
„Mogende met duydelijcke woorden voorgedragen / ende haer ten spoedigsten
„daer op een Finale antwoorde ende Resolutie mochte gegeven worden of tot
„voltreckinge of tot rupture van de Handelingh ; daerinne sy sustineerden by
„haer ordenlijck ende ter goeder trouwen geprocedeert de procuratien van we-
„derzijden goet gekent / de geconvenieerde Artijckelen van wederzyden geteyc-

„kent / ende alles tot Conclusie geprepareert te wesen / daer toe sy bereyt wa-
„ren te treden / gelijck mede dat sy van haer syde in geen gebreecke waren ge-
„weest / ende noch te vreden waren / omme Vranckrijck na alle reden ende
„voorgaende Exempelen te voldoen.

„Onder de voorsz discoursen hebben de voorsz Spaensche Plenipotentiarisen
„mede mentie gemaeckt hare meeninge niet te wesen / omme yemant te gevalle
„te tederen of over te geven / 't geene den Coninck haren Meester inde Palts
„Iusto & onerasо titulo (soo sy deduceerden) was besittende ende 't selve tegen
„eenen ygelijck te sullen mainteneren / maer nadien van wegen haer Ho. Mo.
„diversche Instantien ende intercessien waren gedaen / ten eynde sy hare Con-
„questen in de Phalts ten behoeve van den Churforst souden willen af-staen en-
„de inruymen / soo hebben sy verklaert dat sy by voortganck van 't Tractaet met
„hare Ho. Mog. te vreden waren in Consideratie van deselve volle ontruyminge van
„alles te doen.

„Laestelijck heeft hy hare Ho. Mog. vertoont / dat niet-teghenstaende alle
„respect by de Heeren Plenipotentiarisen syne Colleguen ende oock by hem aen
„de Hooge Ministers van Vranckrijck betoont / ende alle mogelicke Officien
„tot dienst van deselve Croone gecontribueert hy met verwonderinge ende leet-
„wesen hadde vernomen dat de Heere Grave van Servient Extraordinaris Am-
„bassadeur van de alder-Christelijckste Coning onderstaen heeft de Heeren Ple-
„nipotentiarisen van hare Ho. Mog. int gemeen ende eenige van dien in 't by-
„sonder / ende onder deselve mede sijn Persoon en d'actien by hem in sijne Mini-
„sterio van wegen den Staet gepleecht / in sulcker vougen te taxeren / dat hy hem
„ten alderhoochsten daer by bevint gegraveert en verongelijckt, soo in sijne Com-
„missie die hy ten dienste van den Staet heeft bekleet en gesocht in alle ghetrou-
„wigheyt en neerstichheyt uyt te voeren / als in sijne Eere ende goede Name die hy
„verhoopt met sijne meenichfuldige ende langduyrige diensten aen den Staet
„bewesen geacquireert te hebben / ende daeromme nader Communicatie met de
„Heeren sijne Colleguen daer op te houden / niet te sullen konnen ledich staen /
„hem dienaengaende Publijcquelijck te decharcheren ende aen hare Ho. Mog.
„van sijne Proceduyren ende Actien reeckenschap te geven / ende te doen blijcken
„dat hy hem nergens en is geexcedeert, maer dat hy hem als een goet ende ge-
„trouw Minister heeft gequeten / ende den Staet in alles na behooren heeft ge-
„dient / ende hem over sulcx het contrarie t'onrechte ende met het grootste on-
„gelijck is geimputeert.

„Gedaen in den Hage den 20 April des Jaers 1647. ende vervolgens over-
„gelevert by hare Hoog Mogende Onderdanige ende getrouwe Dienaer /

Adriaen Pauw.

DEn 19. April hebben de Heeren van Hollant / siende geen ander middel noch uytkomste / ter vergadering verklaert / dat sy verstonden / overvloedelijck aen Vranckrijck volgens Tractaten voldaen te hebben, ende dat men niet meer behoorde om te sien / maer met Spanien te sluyten / ende om oock daer toe t'induceren d'andere Provincien / so hebben sy gecommitteert de Heeren van Opdam ende den Pensionaris Ruysch na Gelderlant ende Over-Yssel / de Heeren Keyser ende Stellingwerf Pensionarisen van Hoorn ende Medenblijck respective na Vrieslandt / Groeningen &c. de Heeren Bicker Borgemeester tot Amsterdam /

ende

ende den Heer Nieupoort Penſionaris van Schiedam ende Kentmeeſter van Noort-Hollant na Zeelandt/ de Heeren Kinſchot ende Boreel reſpectiue Penſionaris van Delft ende Amſterdam nae Utrecht.

De Heer Ambaſſadeur Serbient om deſe beſendinge ende intentie van Hollandt bruchteloos te maecken/ ſchreef aen alle de Prouintien / uytgenomen Hollandt, deſen ſcherpen ende niet weynigh offenſiuen Brief.

MYN HEEREN.

Ick twijffel niet of mijn Heeren uwe Gedeputeerden hebben van tijt tot tijt/ een getrou rapport aen u Ho. Mog. gedaen van alle d'ouverturen en openinghen/ die ick gedaen heb aen mijn Heeren de Staten Generael/ of aen mijn Heeren hun Commiſſariſen/ die met my gehandelt hebben/ om de concluſie en 't beſlupt van een ſekere en eerlijcke Vrede te bevorderen/ ſo voor deſe Staet als voor Vranckrijck. Dit geloof ſal my beletten een verhaling hier af te doen/ die niets anders dan importun en laſtigh ſoude ſijn. En ick ſal my contenteren en vernoegen mijn Heeren/ met aen u te vertoonen/ dat ick my geberght hebbende/ ſo veel my mogelijck heeft geweeſt/ naer de conſtitutie en ſtant van deſe Gemeente/ die ordinarelijck de ſaken niet beſlupt / dan met een weynigh langhſaemheydt. ſedert hyna vier Maenden, die ick hier geweeſt heb/ alle ghedult diemen ſich inbeelden kan/ ghetoont heb om ſoodanigh een reſolutie / als ick behoorde te verhopen/ te verkrijgen. Ick heb nopt konnen twijffelen of dit beſlupt ſou heel jonſtigh ſijn/ dewijl ick niets voorgeſtelt heb/ dan in gevolgh van d'Alliantie en gemeene Intereſten, die Vranckrijck en deſe Staet verplichten/ te weten geſamentlijck een Oorlogh t'eyndigen/ die sy ſoo geluckiglijck te ſamen hebben geboert tegen een ſelve vyant/ om hem vande hoop der voordeelen te beroben/ die hy ſoeckt inde verdeelingen en jalouſyen/ dewelcken hy tuſſchen ons tracht te werpen. Maer/ mijn Heeren/ ick bevint my boven maten verbaeſt/ na ſoo veel demonſtratien/ betuygingen / die ſijn Majeſteyt betoont heeft aen mijn Heeren de Staten Generael/ na veel geiterreerde en herhaelde protеſtatien / die ick van ſijnent wegen aen hen gedaen heb/ van een volmaeckte en oprechte vrientſchap/ en na ſoo veel proeven en blijcken/ die sy van een getrouwe correſpondentie ontfangen hebben/ gheheel conform met het geen/ dat door de Tractaten voorgeſchreven is / om te ſien dat men noch niet de moeyten gedaen heeft van op verſcheyde memorien t'aantwoorden, die ick gepreſenteert heb / ſchoon sy verbult ſijn met veel importante propoſitien en voorſtellingen / tot welſtant en voordeel van deſe Staet. Ick ſie/ in plaets van dit/ dat de goede intentien van ſijn Majeſteyt niet alleenlijck weynig geconſidereert en aengemerckt / maer oock qualijck bedient werden door eenighe gepaſſioneerde geeſten, die door een handel/ dewelck by uw' Voorſaten een ſchrick geweeſt ſou hebben / onder u ſtoutelijck verhondigen d'affectie en oprechtigheyt van uw' Vyant / en openlijck arbeyden om het beleyt en d'onverbrekelijcke ghetrouheyt van uw' ſekerſte Vrienden ſuſpect en verdacht te maken, om door geweldige en roekeloſe raden te breken een confederatie/ die van de zijde van Vranckrijck ſoo heyligblijck onderhouden heeft geweeſt/ en die de voornaemſte oorſaeck der voorſpoeden is/ die heden uwe en onſe ſaken verſollen. Ick beloof my mijn Heeren / dat ghy / conſidererende de ghebarelijcke progreſſen en winſten / die de vyandt alreede door deſe liſt gedaen heeft/ om u van Vranckrijck af te ſcheyden/ en oneenigheyt onder u te veroorſaken/ en dat ghy/ overwegende het ghetal der

deelgenoten, die hy alsoede in uw' Lant verkregen heeft, eer d'Oorlogh noch gheeyndicht is, ghy dese oude voorsichtighheyt van uw' Vaders weer suit doen leven/ die altijt de grootste seekerheyt van desen Staet ghevonden hebben in een gerechtigh gevoelen en wraech der ongelijcken/die sy vande Spanjaerden hebben ontfanghen/ en in een wijse misvertrouwen van alle hun wercken / en van alle hun desseynen. Men kan niet sonder verwonderingh verstaen dat de genen / die, om d'intentien vande vyandt te favoriseren, de bestandighe Unie en eenigheydt willen braken / die soo langh tusschen ons en uwe Natie en Volcken heeft gedurt / alreede hebben vergeten dat'er bynae geen plaets in dese Nederlanden is / daer de Spanjaerden hun wreetheyt niet hebben doen gevoelen, en die oock niet heeft ghewoest geverwt van 't bloet, dat de Franschen daer gestort hebben tot uwen dienst. Indien sy gelooven dat ghy noch eenige gedeugenis vande verlede dingen hebt behouden/ soo weet ick niet hoe sy sich darren maken autheurs en stichters van so vreemde en gevaerelijcke nieuwigheyt / en hoe sy niet vreesen dat d'inconvenienten en misvallen/die uyt soo merckelijck een verandering/die sy voorstellen/konnen spruyten/niet t'eeniger tijt de Nakomelingen sullen verplichten om t'eyschen reden van een belept/ dat soo qualijck gefondeert is / en 't welck strecken sal om d'erffelijcke haet en afkeer tegen de Spanjaerden te doen ophouden / die u voorsaten als indeelingh aen hun kinderen nagelaten hebben/ en om een vrientschap/ die sy de seekerste steun van dese Staet geacht hebben/suspect en verdacht te maken. 't Geen/'t welk noch meer extraordinaer in 't dessyn onser vyanden blijkt/ is dat sy/ om de bedriegeryen, die sy gesamentlijck met de Ministers en Bedienaers van Spanjen ghesmeed hebben: en om hen middel te geven/van meer indruck inde geesten te maken/ met Eed versocht hebben dat sy secreet souden blijven/op datmen de valschheyt daer af niet sou konnen toonen/ en op dat het fenyn sijn werckingh sou hebben / eer men tijdt heeft om remedie daer tegen te doen; als of de beschuldigingh en aenklachte van een vyandt / door een van sijn deelgenoten gedaen/ genoechsaem was om een oude Bontgenoot te doen verwijsen/ of verdacht te maken/ en als of de gerechtighheyt niet soo wel als de voorsichtighheyt/ verplichte sorchvuldighlijck t'examineren en t'ondersoecken de dingen/die van sodanigh belangh zijn/ en de redenen der geinteresseerden te hooren eer men geloof daer aen geeft / om niet inde quaden te vallen / die gewoonelijck uyt een resolutie en besluyt spruyten/ dat met verhaestingh en op valsche presuppositien genomen is. Mijn devoyr en plicht mijn Heeren/ verplicht my uw' Ho. Mog. te waerschouwen hun oogen wel t'openen in dese rencontre en voorval/ 't welck veel gevaerelijcke ghevolghen kan hebben / en u seer instantelijck te bidden/ geen besluyt op 't geen te nemen / datmen u sou konnen te verstaen geven / tot dat ick communicatie gehadt heb van wegen de Staet/ naer de reden en gewoonte van al 't geen/ dat voorgebracht is / daer de dienst van sijn Majesteyt geinteresseert kan zijn/ en van de Consideratien / die daer gedaen zijn. Ick durf wel beloven dat ick daer na een geheele verklaring sal geven op alle de twijffelingen/diemen ghenomen kan hebben/ en dat ick openlijck sal doen blijcken de valscheydt der calumnien en lasteringen/ die onse vyanden / in tegenwoordighheyt van uw' Ho. Mog. hebben darren voor oogen stellen.

Als ick sie datmen pooght te persuaderen en t'overreden dat de Ministers en Bedienaers des Koninghs sich teghen d'avantagien en voordeelen der Staten stellen, met in Duytslandt te protesteren en betuygen dat sijn Majesteyt de Vrede belet, en

niets

niets wenſcht, dan de continuatie en voortgangh van deſe Oorlogh, dat hy ſecreete Tractaten met Spanjen maeckt, buyten weten van ſijn geallieerden en Bontgenoten, en datmen, om de Volcken van dit Landt te verbitteren, ſupponeert en voorwent dat de genen van hun Religie in Vranckrijck en in d'andere gheweſten, van des Koninghs heerſchappy ſtrengelijck gehandelt worden; Soo verwonder ick my niet dat de geven / die 't licht der waerheyt blieden / in ſoo groote blintheden vallen. Wy duncht dat Vranckrijck / een gevaerlijcke Oorlogh in Duytſlandt aenghevangen hebbende / om de proteſtantſe Vorſten / oude Bontgenoten vande Kroon te reſtabileeren en weer in te ſetten / doen hun ſaken gheheel onder de voet lagen / en daer in ſoo ſtantvaſtelijck volhard hebbende / met verlies van Volck / en met ongelooffelijcke koſten / een andere erkentenis, als verwytingen verdient. Indien hy geſamentlijck met de Kroon van Sweden de herſtellingh en weer-inſettingh van alle de verdruckten door de wapenen verkreghen hebbende / de proteſtanten raet / om te lichter tot het beſlupt van Vrede te komen / de ſaken niet tot het uytterſte te brenghen / en wijs te zijn ten koſten vande Vyandt / die voormaels ſijn ſaken geruineert en bedorven heeft / om dat hy ſijn verwinningh niet matigelijck gebruyckte / indien hy openlijck betuygt datmen nopt verſtaen heeft een Oorlog van Religie in Duytſlant te woeren / en datmen de wapenen aengetaſt hebbende voor de defenſie en beſcherming van alle de Vorſten van't Keyſerrijck te ſamen / tegen 't eynde / datmen ſich voorgeſtelt heeft / arbeyden ſou / en indien de genen / die weer in hun goederen en waerdigheden ingeſet zijn / daer mee niet vernoeght zijnde / d'anderen wilden verdrucken / en d'Oorlogh / in plaets van die t'eyndigen / eeuwigh maken; ſoo ſal yder belijden dat dit een raet is / die meer behoort gheprefen dan ghelaſtert te worden / en dat hy ten minſten niet behoort gecenſureert en beſtraft te worden door de genen / die de ruſt ſoo vierigelijck bemindende / geen acht nemen op de contradictien en tegenſeggingen / daer zy in vallen / dewijl zy / ſoo men beſtandigh blijft voor d'intereſt van eenigh Bontgenoot / daer upt beſlupten dat men gheen Vrede begeert / en ſoo men raet eenigh temperament tot faveur van de Vrede te nemen / ſonder reden klaghen dat men de Bontgenooten verlaet. Men ſiet byna deſgelijer inde handelingh met Spanjen gebeuren. Men ſuſtineert en beweert blindelinghs / dat Vranckrijck de continuatie en voortgangh van d'Oorlogh begeert: Ja men ſeght dat zy heymelijck met de Vyandt Vrede maeckt. Ick heb alree ober vier maenden aen-geboden aen alle de genen te toonen / die met my in conferentie ſullen willen treden / dat / in alle d'artyckelen van de handelingh / wy alle temperamenten en beſadighthept / die men met rede wenſchen kan / getoont hebben. Genomen dat de vyanden getrouwelijck executeren en uytvoeren vier of vijf der voornaemſte puncten / inde welcken wy achten met hen verdragen te zijn / te weten van niets over te geven van weer-zijden tuſſchen Vranckrijck en Spanjen / en dat yder in beſittingh van't gheen dat hy heeft, ſal blyven, met de dependentien en 't geen dat daer aen vaſt is / ten zy datmen komt tot reſtitutie en oberleveringh / ſoo wel der oude als der nieuwe conqueſten / van 't geen dat de ſekerheydt van Caſal aen gaet / om te maken dat het niet weer inde handen der vyanden kan vallen / als het weer gelevert ſal zijn aen mijn Heer van Mantua, zijnde de minſte vergeldingh / die men pretenderen kan van drie Veltſlagen, en van thien millioenen Gouts, die gedispenſeert en beſteet zijn / om deſe importante en ghewichtighe plaets voor hem te bewaren / van Catalonien, om de practijcken te voorkomen / die van weer-zijden gedaen ſouden konnen worden /

en bequaem ſouden-weſen om de Vrede te breken / en daer af de Spanjaerden beſoost hebben door ruſſchen-handelingh van u Volmachtighden te verdragen / en dat van de ſekerheyt van 't Tractaet, door middel den onderlinge Ligues en Garantien / die beraccordeert behooren te worden: genomen ſegh ick / dat de Spanden getrouwelijck executeren en uytvoeren al 't geen / dat op de geſepde punten beraccordeert is / ſoo heeft de Koningh ſoo groot vertrouwen in d'affectie en goede gerechtighept van mijn Heeren de Staten Generael / dat ſijn Majeſteyt niet ſal wegeren / ſich voor 't overige der verſchillen / die noch ongedecideert en onbeſlecht zijn / te conformeren naer 't geen dat sy redelijck ſullen oordelen. In plaets van t'arbeyden op ſoo gherechtigh een propoſitie / die de Vrede al over twee maenden had konnen voortbrengen / willen de genen / die om particuliere intereſten / die oder han kennen / en die de tijt klarelijcker ontdecken ſal / diviſien en verdeeltheden tuſſchen Vranckrijck en deſe Staet pogen te veroorſaecken / liever perſiſteren en volharden in een valſche opinie en waen / dan te conſenteren dat men de minſte blijt doe / om kennis van een waerheyt van ſoo groot belangh te krijgen. Ondertuſſchen / als of men de deur van een plaets wilde ſlupten / daer men begeert in te gaen / maeckt men declaratien / nu van niet te konnen ſich in 't Velt begeven, dan van recht te hebben om affcheydelijck te handelen, ſonder te willen acht nemen / dat dit ſoo veel verhinderniſſen zijn / die de vrant beletten tot reden te doen komen / om te ſien of d'inclinatien of conſideratien in reſolutien / ende overgingen van effecten gevolght ſullen worden.

Wat aengaet de ghepretendeerde tractaten van huwelijck, of verwiſſelingh / 't is ſoo grof een liſt, dat'er geen menſch is / die eenige kennis van ſaken heeft / of hy bekent wel dat het ſoo groote onvoorſichtighedt als ongetrouheydt ſou zijn tegenwoordighlijck naer dierghelijcke propoſitien te luyſteren. Men heeft van deſe ſuppoſitie en verdichtſel oock geen ander bewijs derven by-brenghen / dan Brieven, die men ſeght door de Koningh van Spanjen, en door ſijn Miniſters en bedienaers geſchreven te zijn; en de geen / die hen gepreſenteert heeft / is gedwongen geweeſt openlijck te belijden dat hy niets geſien heeft / 't welck van de zyde van Vranckrijck komt. Schoon men daerom geen oorſaeck heeft om te twijffelen aen de verſekeringen / die hier voormaels door de Miniſters en bedienaers van ſijn Majeſteyt gegeven zijn / ſoo betuygh ick nochtans van nieuws aen u Groot-Mog. op mijn leven, en op mijn eer, dat dit valſcheden zijn / boosaerdighlijck door de vranden geinventeert / en dat ick my ſubmitteer en onderſtel / om 't een en 't ander te verliesen / ſo men tonen kan dat men aen de zyde van Vranckrijck opt eenighſins daer naer heeft gelupſtert / of dat men in eenige handelingh op deſe ſaeck getreden is. Maer ſeker / het ſou wel gerechtigh zijn dat men / als 't bedrogh ontdeckt is / de genen / die de ſtichters daer af zijn / en die de ſtouthept hebben van de trou en reputatie van een groot Koningh / vrient van deſe Gemeente / door deſe laſteringen aen te taſten / exemplarelijck dée ſtraffen. Ick ſal niets antwoorden op het quaet Tractament, dat / gelijck men ſeght / de genen van u Religie in de Landen van de gehoorſaemheyt van ſijn Majeſteyt ontfanghen. Daer ſijn'er / die / ſelf voor u oogen / ſoo heerlijcke ampten in de heyren hebben / en alle de genen van het Koninckrijck ghenieten heden d'exercitie en oeffeningh van hun Religie in ſoo gelucktigh een geruſtheydt / dat ick verwondert ben hoe men / met het vermommen van ſulck een openbare waerheyt / het tegendeel darf ſeggen. Het blijckt wel dat de Stichters van deſe valſche nieuwigheden voorghe-

nomen

nemen hebben het Gouvernement en de beſtieringh van Vranckrijck ſtatelijck by u volcken te maken / om te beginnen die van Spanjen aengenaem by hen te doen worden/ ſchoon sy in alle plaetſen de genen van uw geloof verdruckt / door ſtrenge vervolginghen van d'Inquiſitie, en door wreetheden / daer af wepnigh dapſge ſinnen by ander u ghebonden worden / eer uwe wapenen/ en de byſtant van u Vrienden u van de Tyranny hadden bevrijt. Alle deſe dingen/ en veel anderen/ dis ick hier ſou konnen by-voegen/ ſouden beter verklaert worden in conferentien / dan in een brief / hebben men van alle zyden ſoo wel ghejeint was de waerheyt door de mont der Vrienden te kennen, als men bereyt is om de leugen uyt de mont der Vyanden te hooren. Verwachtende dat het aen mijn Heeren de Staten Generael belief op dit ſubject de reſolutie te nemen / die men van hun groote voorſichtigheyt behoort te verwachten/ ſoo bid ick u Groot-Mog. een ernſtigh reflexie te doen op het geen dat de hoogheyt van de tijt nu toelaet in der haeſt aen hen te betoonen ; 't welck alleenlijck ſtrecht om te voorkomen de quade Offitien en dienſten der geener / die niet vreſen quaet aen 't Vaderlant te doen, ſoo zy maer quaet aen ons doen, en om af te keren de moeyelijcke deliberatien/ die men u wilde doen nemen op ſeer valſche preſuppoſitien. Mijn ghedachten zyn verre verweent van 't deſſein om eenighe ſoorte van diviſie en verdeelingh in deſe Staet te verwecken, of te voeden. De Koningh heeft altijt de grootheyt en voorſpoet daer af begeert / die ſijn Majeſteyt heel wel bekent te dependeren principalijck aen d'eenige verbintenis deſer Landtſchappen/ en aen de goede intelligentie en vrientſchap / die ſy met hun oude Vrienden ſullen onderhouden. Ick ſal uyt een goed hart/ volgens d'orderen van ſijn Majeſteyt/ alle mijn vlijt beſteden om de ghene/ die tuſſchen Vranckrijck en deſe Staet behoort te zijn/ te conſerveren en beveſtigen / om / meer door mijn wercken / dan door mijn woorden/ te doen bekennen dat ick warelijck ben / &c. Getekent A. Servient.

Het hoft begrijp van 't ſuſtenu der Heeren Hollantſche Gecommitteerden in de reſpective Provintiale Vergaderingh beſtont daer in / dat sy in 't lange verhaelden de gelegenthey van de Vrede-Handel tot Munſter tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen/ ende ook tuſſchen Spanjen ende deſen Staet/ ende in wat pointen die ſtont/ ook belangende die by Vranckrijck gepretendeerde Guarantie ende wat daer van dependeerde / &c. Ende aengheſien voor deſen Staet alreede goede conditien van Vrede waren bedongen / daer mede men redelijck contentement hadde te nemen/ ſoo sy hebben ook in 't breede verhaelt/ de Conſideratien/ waeromme de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt verſtonden dat voor het beſte van deſen Staet / goet / dienſtigh ende noodigh was / te gaen uytten Oorloge/ende dat Vranckrijck diende te werden verſocht/ende by alle mogelijcke middelen van dehoor ghediſponeert / mede te willen verſtaen tot ſluytinghe van den Vrede-Handel / nademael deſen Staet voor d'Intereſten van Vranckrijck/ by de Tractaten vande Jaren 1634. 1635. ende 1644. niet verder en was verbonden als inde Nederlanden, over welcke Intereſten Vranckrijck ſatisfactie moſt verſtaen worden gedaen te zijn / gelijck ook deſelve Kroone van Vranckrijck ſatisfactie behoorde te nemen nopende de buyten Intereſten, als mede belangende de Limytſche ydinge van hare Conqueſten/ zijnde by Spanjen tot arbitragie aen deſen Staet geſubmitteert ; van gelijcken/ aengeſien aen Vranckrijck raeckende de Guarantie, ſuffiſante preſentatien waren ghedaen / ſelfs hooger gaende

als

als de Tractaten waren mede brengende/ ende ſo verre ſulcx by Vranckrijck gewenſcht werde/ dat de Heeren Staten van Hollant ſouden goet vinden/ dat van wegen deſen Staet verklaringe dienſte gedaen / dat men verſtont recht te hebben apart ende afſonderlijck van Vranckrijck te ſluyten, ende dat men goet vont 't ſelve effectivelijck in 't werck te ſtellen / om verſcheyden pregnante redenen / ſo raeckende de Conſtitutie van deſen Staet als anders. Alſo verſochten derhalven de voorſz Heeren Gecommitteerden dat de Heeren Staten van d'andere Provintien reſpective / haer mette Intentien ende goede meeningen van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieſlant in deſen wilden conformeren/ om alſo tot een ſpoedich beſlupt van den Vrede te mogen geraecken waer toe de Conſtitutien van ſaken / ende verloop van de Finantien van Hollandt / ende andere hooge Conſideratien preſſeerden.

Na dat wel opgemelde Heeren Hollantſche Gecommitteerde waren weder upt de Provintien aengecomen heeft men van daech tot daech getracht eenige conſonantie onder de Provintiale intentien ende opinien te maecken / ſpecialijck is men den 18. May (synde de tour van preſideren aen Hollant: die haer van deſe occaſie ende directie ſoo nu als ooch meermael daer na wel heeft ghedient gehadt) getreden in ernſtige deliberatie over de Pointen van conſideratie/ gemoveert op 't ſtuck van de Vrede-Handelinge al noch openſtaende / tuſſchen deſen Staet ende den Coning van Spanjen/ waer van het eerſte Point was het ſtuck van de volle ende abſolute Souverainiteyt ende Superioriteyt ſo int Spiritueel als Temporeel over de Meyerye van 'sHertogenboſch ende in andere geweſten van gelijke nature aengeroert in het derde Articul bij het geadjuſteerde tot Munſter.

Het tweede point was belangende de verſochte Conſolidatie van 't Overquartier van Gelderlant / tot / ende met de drie andere Quartieren van deſelve Provintie / onder deſen Staet.

Het derde / raekende de ſaken van West-Indien aengeroert in het ſeſte Articul vant geadjuſteerde tot Munſter/ daer ſonderlinge in Conſideratie werden genomen deſe woorden/ te weten / ende alle andere, mitſgaders ooh deſe woorden/ te weten/ 'tſedert het Iaer 1641. Item/ ſo lange als die onder de Portugijſen ſullen zyn.

Het vierde/ aengaende de Tare ende egualiſatie van de Schelde met de andere Vlaemſche Havenen.

Het vijfde Point/ ſpreeckende van de drie Quartieren van over Maſe, te weten/ Valckenburch, Dalem, ende 'sHertogenrade.

Het ſeſte Point / raeckende de Demolitie van de Forten omtrent Sluys in Vlaenderen / gementioneert in het vijf en t'ſeſtigſte der geadjuſteerde Articulen.

Het ſevende Poinct / Concernerende de extenſie van de Limiten in Vlaenderen.

Waer op gedelibereert zijnde / is goet gevonden ende verſtaen / dat de Heeren Haer H. Mo. Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter op 't voornoemde eerſte Point / by Inſtructie preciſs ſouden worden gelaſt/ om in het Tractaet met den Vyandt te maecken te bedingen de volle ende abſolute Souverainiteyt ſoo in 't Geeſtelijcke als Wereltlijcke / over de gemelte Meyerye van den Boſch, ende andere plaetſen van gelijcken nature / ende dat dienvolgens van de Spaenſche ingetrocken ſoude worden het gheſchrift van den 27. December 1646. ende dat ſonder het ſelve/ geen Tractaet met den Vyant en ſoude werden geſlooten/ voorbehoudens nochtans

tans dat soude moghen toegestaen worden een redelijck onderhout ad vitam, voor de jeghenwoordighe Pauselijcke Geestelicheyt ter discretie ende dispositie van haer Hoog Mog: 't welck by acte apart soude werden gestelt/ wijders is geresolveert dat aen de Corpora gelegen binnen de Stadt 's Hertogenbosch ende de Meyerye van dien/ als oock in andere Quartieren van gelijcke natuere souden volgen de Goederen die buyten deselve Meyerie ende Quartieren respective / elders waren geleghen/ & vive versa; dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de de Provintien van Wtrecht, Vrieslant, ende Stadt ende Lande, hier op laten aenteeckenen/ dat deselve daer in niet verder consenteren als op 't behagen van de Heeren der selver respective Principalen.

Op 't voornoemde tweede Point/ is goet gevonden ende verstaen / dat de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster ernstelijck souden worden gelast / om alsnoch met alle mogelijcke debvoiren te insisteren by de Spaensche Plenipotentiarisen dat het opghemelte Over-quartier by den Coningh van Spanjen werde verlaten ende overgegeven / om met de drie andere Quartieren verhaelt ende geconsolideert te worden; doch ingevalle het selfde na alle gedane devoiren niet absolutelijck en souden werden geobtineert / dat in soodanigen geval by het jegenwoordige Vredens Tractaet de wisselinge van dien jegens eenich ander equivalent voor het sluyten van het Tractaet soude worden vast gestelt/ ende ingevalle men sich onderlinge over de waerde ende estimatie van de te permitteren plaetsen/ niet en soude konnen vergelijcken/ dat by de Champre mipartie binnen den tijt van ses Maenden / of anderen korten tijdt na de uytwisselinghe van wedersijts aggreatien / op het te maecken Tractaet daer over decisie soude worden gedaen/ dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Wtrecht, hier op laten aenteeckenen/ niet te konnen toestaen het equivalent voor het voorsz Overquartier van Gelderlant, by permutatie/ als daer toe geen last hebbende/ maer dat in't selve Overquartier te bedingen/ die van Gelderlant met vigueur de Hantsal werden gebooden/ ende hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Vrieslant en Stadt ende Landen, hier op laten aenteeckenen / dat sy daer in niet verder ende consenteren / als op 't behaghen van d' Heeren derselver respective Principalen.

Op 't voornoemde derde Point / raeckende 't stuck van de West-Indische Compagnie hebben haer Ho. Mo: verklaert / dat het selfde wert gelaten/ by het gebesoigneerde van de Heeren Plenipotentiarisen tot Munster / ende dāt op vaste presuppositie / dat de Provintien tot bevorderinge ende subsistentie van de West-Indische Compagnie in Brasil een notabel ende suffisant secours souden bewilligen ende uytbrenghen / ende hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Wtrecht hier op laten aenteeckenen/ dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet / haer nopende 't voorsz Point/ souden hebben te reguleren naer de resolutie van den 17. 19. 20. 21. ende 22. November 1646. alsdo alle 't selve by alle de seven Provintien was vast gestelt / ende by pluralicheyt van dien niet en konde geretracteert worden.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Vrieslant hier op verklaert te inhereren der selver voorgaende protestatien ten aensien van d'Oost ende West-Indische Compagnie hier bevorens ten Register gedaen notuleren; ende de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Stadt en

Landen, hebben hier op laten aenteechenen / dat sy daer in niet verder en consenteerden als op 't behaghen van de Heeren hunne Principalen / ende dat mede na voorts boven d' Ordinaris Subsidie voor die voorsz West-Indische Compagnie werde gedestineerende vast gestelt een prompt ende sufficant secours van Volck op de Gagie van 't Landt tot assistentie van deselve Compagnie.

Op 't voornoemde vierde Poinct / hebben haer Hoog. Mog: verklaert / dattet selfde werde gelaten by het gebesoigneerde / volgens d' Instructie / ende souden daer na de Provintien met malkanderen onderlinge uptdinden bequame middelen / ten voorsz eynde dienende.

Op 't voornoemde vijfde Point / hebben haer Hoog Mog. verklaert / dat het selde werde gelaten by het geadjusteerde ende gebesoigneerde van de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster / ende soude de kennisse daer van door de Chambre mipartie worden genomen / gelijck de voorsz drie Quartieren gebonden souden worden ten tijde van het beslupt van het te maecken Tractaet van Vrede met den Spandt / dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Vriesland, hier op laten aentekenen dat sy bleven persisteren by haer schriftelijck advijs deses aengaende hier bevorens ingebracht.

Op 't voornoemde seste Point hebben haer Hoog. Mog: goet gevonden ende verstaen / dat door de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster, souden worden aengewent alle mogelijcke debvoiren ende Instantien by de Spaensche Plenipotentiarisen tot Demolitie van de Forten omtrent Sluys, ende op 't Swijn respective gelegen / ende van de voorsz Spaensche verstaen / wat Forten sy souden willen exprimeren / welcker demolitie sy daer jegens souden pretendeeren.

Op 't voornoemde sevende Point / verklaerden haer Ho. Mo. dat het selfde wiert gelaten by het 64. van de 73. jonghst gheadjusteerde Articulen / ende voorts wat belangde het Water-gerecht der Stede Sluys in het bysonder / als ook het opnemen van den Dam geslagen voor St. Donaes inde Soute, deses aengaende souden alle mogelijcke debvoiren werden ghedaen / door d' Heeren haer Hoog. Mog: Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassa. tot Munster by de Spaensche om 't selfde van hun te obtineren.

De Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Utrecht hebben op alle het voorstaende genotuleerde / doen aenteechenen dat / alsoo men in conformiteen van de voorighe Tractaten insonderheyt van den Jare 1635. ende 1644. met den Coning van Spanjen over Vrede ofte Treves niet vermocht te Handelen als gesamentlijck, ende met gemeen consent van hijne Majesteyt van Vranckrijck, alle de te teyckenen Articulen geen effect souden hebben van reel Tractaet / ten ware Vranckrijck oock hadde behoorlijck contentement.

De Gedeputeerde van Zeelant, hebben laten aentekenen dat sy siende / dat het de Heeren Staten van Hollant ende West-Vriesland / tegenwoordich ter Vergaderinge van haer Hoog Mog. presiderende / hadde gelieft dien morgen by overlekminge te Concluderen op de resterende openstaende Pointen / raeckende de Vredens Tractaten tot Munster, niet alleenlijck tegens ende buyten d' Instructie / met eenparich goetvinden van alle de Provintien door d' Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet geattesteert / maer oock tegens d' Unie / by dewelcke soodanige pointen niet gemeen gemaeckt / maer aen de respective Provintien specialijck zijn gere-

gereserveert, hebben niet ledich willen staen / maer hun verplicht gevonden / tot conservatie van de ordre van het Landt / mitsgaders het recht ende respect van hunne Heeren Principalen / de gemelte Heeren van Hollandt als Presiderende / mitsgaders de andere Provintien in het gemeen ende besonder serieuselijck te versoecken / dat de voorverhaelde Pointen buyten Conclusie mochten werden gelaten / tot so nauwen tijdt / daer op volgens d' ordre van Regieringe konde werden geconcludeert / ofte anders ende by faute van dien / dat sy Gedeputeerden van Zeelandt tegens de voorsz onordentlijcke Conclusien, by desen wel expresselijck zijn protesterende / niet sullende nalaten van het gepasseerde metten eersten aen hunne Heeren Principalen rapport te doen / die sonder twijffel daer over selfs by besendinge aen de Provintien / ofte andersints hun ressentiment souden betoonen / mitsgaders daer / ende so 't behoort doen representeren het voorsz gepasseerde / als oock de verdere pointen ende saecken die haer Ed. Mog: souden oordeelen / dat nootwendich dienden geapprehendeert ende vast gestelt voor ende aleer dese langwijlige Vredens Tractaten tot een goet verseeckert ende Christelijck besluyt souden konnen werden gebracht / waer toe hunne Heeren Principalen van hunne sijde oprechtelijck gemeynt waren / alles dat mogelijck is / te contribueren / ende hebben de ses andere Provintien den opgemelten Heeren Gedeputeerden van Zeelant versocht / het bovenstaende protest te willen in trecken / ende by ontstentenisse van van dien / versoecken deselve ses Provintien daer van Copie / die haer Ed: in soodanigen gevalle / respectivelijck wiert geaccordeert.

Den 23. May versocht de Heer Ambassadeur Servient wederom deur eene korte Memorie dat haer Ho. Mo: beliefde alle haer Forces in 't Velt te brengen; ten minsten om tot voordeel van Vranckrijck te causeren eenige diversie / maer sulcx is by Hollant plat ende rondelijck af geslagen.

Niet te min dede sijn Hoocheyt in desen tijdt verscheyden Compagnien te Voet en te Paerde gaen na Hulst en 't Lant van Waas: waer over tot Munster de Spaensche klaechden: ende de Heeren van Hollandt versochten sijn Hoocheydt deselve weder te contramandeeren; gelijck geschiede. Welgedachte Heer Ambassadeur hadde oock by discours sich laten ontvallen / wel te vreden te zijn te submitteren aen Me-Vrouwe de Princesse Dovariere van Orangien d'overighe differentiale Pointen / daer na merckende dat haer Hoocheyt ter liefde van de Vrede niet vreemt was / van sulcx aen te nemen: soo seyde hy / sijn meeningh wel te sijn de Pointen te submitteren; edoch op conditie dat haer Hoocheyt deselve soude decideren volgens instructie van den Heer Servient. Met welck eschappatoir de selve submissie achter bleef.

De Heer van Meynerswijck was in dese tijt alleen tot Munster: beyde so Fransche als Spaensche Communiceerden hem van tijt tot tijt in wat terminis haer saecken stonden: elck klaegde aen sijn sijde: elck beschuldigde den ander van niet voor te willen, van niet oprechtelijck te gaen; De Heeren Mediateurs deden oock haer beste tusschen beyden / sulcx alles adviseerde de Heer van Meynertswijck aen sijn Heeren Principalen / volgens sijn ampt ende Instructie / wat namelijck de voorslagen / eysch / antwoort / de tusschen-sprekingen so by monde als geschrifte waren. 't Ghebeurde dat hy aengaende de noch tusschen Vranckrijck ende Spanjen openstaende differenten ende specialijck rakende de saecke van Portugael yets hadde gheaviseert. De Heer Servient daer van Communicatie krijgende / gaf by geschreven Memorie den 15. May aen haer Hoog. Mogende in.

De geseyde Ambassadeur, sedert verstaen hebbende dat myn Heer van Meynerswijck aen hun Ho. Mog. eenige advysen heeft gegeven, die *directelyck stryden tegen de waerheydt, en tegen 't geen, dat myn Heeren de Plenipotentiarisen of Volmachtigheden van Vranckrijck aen de geseyde Ambassadeur geschreven hebben*, bid hun Ho. Mog. goet te vinden dat men heden in conferentie treed met de geseyde Heeren Commissarisen, om hen deelachtigh te maken van al 't geen dat tot Munster gedaen is, en door autentique stucken te justificeren dat de strydighe advysen niet komen; dan van d'artificie en list der Spanjaerden, en der andere vyanden van Vranckrijck.

De Heer van Meynertswijk 't selve vernemēde/heeft uyt Munster sich by Missive van den 22. May verdedigt: daer in seggende/onder andere dat 't voorsz seggen van den Heer Servient was een Calumnie: dat hy hem ende andere Plenipot. oock in de propositie van den 4. Marty hadde malitieuselijck overtrocken. Versoeckende effective reparatie vā dese en andere diergelijcke menigvuldige achterklap; die meer tot nadeel so van dē Staet als van desselfs getrouwe Dienaers redundeerde, &c.

Den 24 May heeft de Heer Ambassad. Servient weder op het stuck der Garantie ingegeven 't volgende.

Op het stuck vande Garantie en onderlinge beschermingh proponeert men dat de Tractaten van 't Jaer 1635. en van 't Iaer 1644. in hun kracht en stant sullen blyven, om van weer-zyden religieuselijk geëxecuteert en uytgevoert te worden in al 't geen dat zy begrypen, uytgesondert in 't geen dat door het tegenwoordigh Tractaet anders verdragen sal worden, 't welck meer uytgebreyt en particulierlijck verklaert sal worden, als het besloten sal zijn.

De Koningh sal beloven te breken tegen de Spanjaerden, en tegen hun adherenten, in geval dat zy eenigen der plaetsen of Landen aentasten, die door het Tractaet van Vrede aen mijn Heeren de Staten sullen blyven; gelijk oock ingeval dat zy doen tegen de conditien en voorwaerden van 't Tractaet: invoegen dat er een algemeene rupture en brekingh tegen Spanjen en mijn Heeren de Staten uyt volgen sal.

Mijn Heeren de Staten verplichten sich oock te breken, in geval dat de Koningh door de Spanjaerden, of door hun adherenten in Vranckrijck aenghetast wordt, in 't welck verstaen wort de plaets van *Pignerol*, en haer aenkleven begrepen te zijn; of in gheval dat d'andere plaetsen, Staten en Landen, die aen sijn Majesteyt sullen blyven, door het verdrach, of by gevolgh daer af, in *Lotteringhen*, *Borgonjen*, *Nederlandt*, *Roussilion*, *en Catalonien*, aengetast, aengevallen, of overrompelt worden door de gheseyde Spanjaerden, of door anderen van hun aenhangh, hoedanigh zy mogen wesen.

En in alle d'andere Landen buyten de genen, hier voor gespecificeert, te weten in Duytslandt en Elsas, *Philipsburgh* daer in begrepen, gelijck oock in Italien en Catalonien, sullen, na d'uytgangh van 't bestant, in geval dat de Spanjaerden weygeren dat te continueren op deselve conditien en voorwaerden, als het tegenwoordiglijck veraccordeert sal zijn, mijn Heerē de Staten de secourssen geven, die hier te vorē versocht zijn, of anderen diergelijcken, of die daer na gelycken, in 't welck men verdragen sal.

Den 29 May hebben de Heeren van Vrieslandt ter Vergaderingh van haer Hoogh-Mog. verklaert/ dat sy den 18 deses/ onder andere pointen van de Munstersche saecken/ op het wel-behaghen van de Heeren hunne Principalen/ mede wel hebben toegestaen de Conclusie genomen op de Consolidatie van het Overquartier van Gelderlant, dan overmits sy sedert van de wel-gemelte Heeren hunne Principalen nader aenschrijvens/ende uytdruckelijcke last hebben ontfangen/ om haer Ed. Mog. voorgaende Resolutie ten uyttersten te insisteren/ ende 't voorsz Overquartier niet te laten glisseren, soo hebben sy uyt last als voren versocht/ dat by naerdere deliberatie de selve Provintie in dat stuck contentement

gege-

gegeven/ende dese hare verklaringe aen Registre aengeteeckent mochte worden/ gelijck mitsdien gedaen wert.

Twee dagen daer na alsoo de Heeren van Hollandt eenigen tijdt gheleden verklaert hadden dat de ongerepartieerde Compagnien tot den sesten May uyt de Fransche Subsidien onderhouden / voor den tijdt van twee Maenden/ in dienst ende tot kosten van dese Landen souden werden gecontinueert/met dien verstande dat middeler tijdt op het employ derselver gedelibereert soude worden.

Ende dat den vorigen dach de Heeren Gecommitteerden van de Provintie van Vrieslant ter vergaderinge van haer Ho. Mog. hadden doen aenteyckenen/ gelast te zijn het Overquartier van Gelderlant niet te mogen laten glisseren/maer by hare voorige resolutie te persisteren/ waer door dan de Handelinge van Vrede soude konnen worden geretardeert.

Soo gaven de Gecommitteerde van de Provintie van Wtrecht doen presiderende / haer Ho. Mo. in bedencken/ of niet dienstelijcken ja nootsaeckelijck voor den Staet deser Landen soude zijn / om de respective voorsz advijsen / als mede de goede intentie van andere Provintien / effect te doen forteren / dat d'ongepartieerde Trouppes neffens een Competent getal van d'andere Campagnien in dienst deser Landen zijnde / ofte in cas van discrepantie der Provintien ten regarde van deselve Troupes/ een competent getal van d'andere Compagnien alleen/ op 't spoedichste by een gebracht / ende tot recuperatie van 't Overquartier van Gelderlant diende t'werden geemployeert.

Te meer / om dat haer Ho. Mog. van alle quartieren / ende selfs van de Spaensche sijde/ geadverteert wierden / dat de Steden gelegen in 't voorsz Overquartier, t'eenemael van suffisante Guarnisoen waren ontbloot, ende haer Ho. M. nu met weynich moeyten en kosten toe merckelijcken dienst verseeckertheyt ende eenicheyt van desen Staet/de voorsz Quartieren souden konnen bekomen/ die door de Spaensche by de Handelinge van Vrede worden geweygert.

In welcken gevalle de Vrede met meerder eenparicheyt soude werdē beyvert/ over een komende mede met het 67. Articul van d'Instructie / den Heeren Plenipotentiarisen tot Munster mede gegeven / meldende dat selfs nae het besluyt en teyckenen van het te maecken Tractaet van Vrede, de Hostiliteyt met Spanjen, en desen Staet niet soude komen te cesseren, dan voor en aleer de Ratificatie van den Coning van Spanjen in behoorlijcke substantie en forme soude wesen uytgebracht/ ende jegens die van den Staet deser Landen uytgewisselt.

Alle 't welcke de Heeren Gecommitteerden van de Provintie van Wtrecht, in haer Ed. presidio/noodich ende dienstich geacht hebben/ haer Ho. Mo. te gemoet te voeren/so om de redenē voorsz/als mede/op dat sy voor een yder/als mede voor de posteriteyt onschuldich mochten blyven, van dese so advantagieuse ende van God de Heer den Lande als aengeboden occasie ondankbaerlijk verwaerloost, en dienvolgens het respect / en den dienst van den selven Lande niet naer behooren betracht te hebben/waer op gedelibereert ende eenige van de aenwesende Provintien haer hier op noch niet konnende verklaren / is dese saecke op gehouden.

De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Zeelandt, hebben op het voorstaende geproponeerde van de Heeren Gedeputeerde van Wtrecht, laten aenteeckenen / dat sy verstonden in Conformite van voorgaende Resolutie ende Instructie aen de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet gegeven / dat den Cours van de Militie ende Campagne niet en is verandert / ende hebben dienvolgens deurgaens gepresenteert / gelijck sy alnoch waren doende soo over de Subsidien tot Continuatie van 't aenhouden der ongerepartieerde Trouppes/

eligheyt voor: ofte als dan de Campagne te openen / 't gebuyck dat de voorige Jaren / in Conferentie te komen met den Heer Extraordinaris Ambassadeur van Vranckrijck / ende vernieuwinge maken op haer Ho. Mog. alsnoch niet en was aengenomen. Soo hielden sijne Heeren Gedeputeerden van Zeelant haer oock onwetende / wat den intentie: dat den Staet deser Landen hierinne soude moghen overkomen.

Maer Hollandt wel verscheyde van sulcx niet anders was als een wijsinge van Staet t'engageren tot de Campagne / tegens de meninge van de gemelde Provincie / dewijle haer in niet willen treden.

De Heer van Meynerswijck heeft in desen tijt alleen / ghelijck te voor oock meermaels / sijn Heeren Collega's Ware Interest van desen Staet groot bevorderinge gedaen tegen den gepretenderden Weser-Toll; die de Graef van Oldenborgh sich hier heeft willen aenmatigen / ende te hebben van den Keyser en Churvorsten / ten deele op falsen (dat hy arm, elendigh, ende in noot was, deur d'onderhoudinge van Dijcken: daerdoor hem de Weser toequam; dat hy des Rijcx Grensen tegen d'onsedelicke Nabuyrschap bewaerde. &c. Ten deele op hatelijcke presuppositien; dat sijn Groot-Vader eenige der Vereenighde Provintien hadde helpen ten dienste van Oostenrijck bedrijven / ende hy in die voetstappen navolghende ende navolgen wilde / dat deselve Tollen Nederlandt, als meest op de Weser Handelende, meest soude drucken. ende dattet Nederlandt een restrictie van dat in de Vereenighde Nederlanden des Rijcx Onderdanen met allerhande swere Impositien, Tollen, Licenten, Accijsen, (ghelijck hierlandt bans die eenigh) meer Onderdaen / meer als d'Ingesetene / aldaer doet te staen / en de andere werden belast. De Graef hadde in den Jare 1623. eene Conssessie vel quasi des Tolls verkregen: Maer salvo jure tertij, ende met limitatien / die de Conceßie renverseerden / specialijck aengaende de Jurisdictie der Weser: daer op hy sijne uytbiddinge hadde gegrondet / in spectie ende uytdruckelijck hadde de Keyser Anno 1640. den Graef opgelept / dat hy ante omnia bewyse soude, dat hem de Overicheyt lycke jurisdictie op de Weser toe quam. De Graef sulcx niet ghedaen hebbende ooch in der eeuwighept niet kunnende doen (want deselve jurisdictie aen de Stad Bremen gehoort volgens Privilegie ende possessie van meer als 500 Jaer) ende geen uytkomste siende by wege van recht / heeft tot Olenbrugge gedurende dese Vergaderingh deur practijcken gesocht dattet mocht mede werden gheinsereert in 't Instrumento Pacis, om alsoo deur de Vredens besluyt te begiftighen ende recompenseren hem / die noyt een Paert tot den Oorlogh geladelt, maer sijn Landt altijt Vry gehadt / na sijn eygen lust uytgeschat / ende daer deur de middelen verkregen hadde; om buyten Cours van recht tot haer ende presſure van desen Staet ende sijne Nabuyren / ende tot verwerckinge van dieren-tijt ende nieuwe troubelen desen Tol te vorderen / ende in plaets dat alle by den Oorlogh op gekomene belastingen ende Tollen souden ophouden deur den Vrede; dat ter contrarie dese / een bande aller ondraeglijckste beswarenissen / ende die noch litispendent was / mocht worden deur kracht van de Vrede ingevoert.

Den 27 May schreef wel-ghemelde Heer van Meynerswijck dat hy achtervolgens het bevel ende goetvinden van haer Ho. Mog. uytgedruckt in derselver Missive van den 16. deser hadden den 25. deser by den Heer Graef van Trautmansdorf aengeweerdet ende gedaen alle mogelijcke Officien ten eynde de Graef van Oldenburgh ten opsichte van de gepretendeerde Weser-Tol / tegens de Stadt

Bremen

Baeuen niet tenders anders verſtaen worden geſchreuen / maer de ſelue gelaten in den ſtatum / daer in defelue tuſſchen beyden ſtaenden / voor dat den 4. Aprill 1640. ende die daer op verdaenende Commiſſie waren geſtelt.

Wel-ghemelte Graef met veel complimenten aenneminghe de intereſſe van Haer Hoogh. Mogh. ſepde met groote yuer ende affectie te hebben beſpeurt / het middel van accommodement tuſſchen voorſz partyen / ende by voeghende hy Heer Grave by aldien haer Hoogh. Mogh. hebbende ſo groote Intereſt ende Commercie op de Weſer-ſtroom, mochten goetvinden de Stadt Bremen aen te raden de betalinghe van die by hem Heer Graef voorgheſlagene twee honder vijftigh duyſent Rycxdaelders op lijdelijcke termijnen te preſenteren / de voorſz Stadt Bremen ende aen de authoriteyt haer Hoogh. Mogh. daer toe ſoude verſtaen / doch de voorſz Heer Graef van Oldenburgh, tot noch toe niet minder als vijf hondert duyſent Rijcxdaelders hebbende geeyſcht / ſoude worden gedifponeert / ende daer mede het different ſijn opgheheben: uyt het verhoolgh van welck different hy tuſſchen ſijne ſelfs ende ſijn Broeder (ſagh) nieuwe onluſten in 't Rijck / bemerckende dat den ghemelten Grave van Oldenburgh hadde aenhanck (beur dat practijcken ende bedriegelijcke poſitien / als hier voor geſeyt) in Weſtvlandt en ſelfs van de naeſte Vorſten: by de welcke de Koninginne van Sweden, hebbende veel poſſeſſien tegen Bremen, ſouden toevallen.

Dat ooch Bremen hadde faveur en aenhanck ſoo by Heſſen / ende andere Chur ende Furſten / ooch het geheel Collegium des Rijcx- ende Hanzeſteden / en anderen / Choch indien het Accoort op den Voet als voorſz niet werde getreft / hy Heer Graef in alle wegen ſoude arbeyden om de ſaeck te laten verblyven by het voorſz Keyſerlycke oordeel en Commiſſie.

Die van Hollant haer inbeeldende dat Vranckrijck noch lange ende woeſte Concepten van Oorlogh hadde / ende om de ſcherpe maniere van doen der Franſche / die om d'oude Vrientſchap ende gemaeckte Tractaten al te veel Familiaritept (ſoo haer dacht) wilden gebruycken / wierden hoe langer hoe meer ghenegen tot de Vrede / ende affecterigh van Vranckrijck: De Spaenſche dat bemerckende fomenteerden ſoo wel 't een als 't ander.

Tot dien eynde was van wegen Spanjen in den Hage gedurigh ghebleven de hier te voor ooch gemelte Philippe le Roy, hoewel de Heer Servient verſcheyden-mael heeft getracht hem te doen van hier deſlogeren / ghelijck hy den Heer Brun van hier geheert ende geweert hadde.

Deſelve Heer le Roy heeft in Mayo een expreſſe repſe ghedaen aen den Ertz-Hartogh vertonende; alſo deſe Staet, en inſonderheyt Hollant, de reſolutie hadden genomen (tegen de veelvoudighe aenmaningen en ſummatien van Vranckryck) van niet te Velde te gaen, ende alſo ten minſten tacité te verwilligen de non-Campaigne, of eene ſtilſtant van Wapenen te Lande: dat wel ooch billick was dat van weghen Spanjen wiert betoont gelycke Courtoſie te Water. Inſonderheyt op de Vlaemſche Kuſten: alſo uyt Ooſtende ende andere Vlaemſche Havens noch hier ende daer veel ſchade wiert gedaen. Ende alſo de Koningh van Spanjen alreede op de Spaenſche Kuſten dergelijcke verklaringe ende courtoſie hadde gedaen ende laten publiceeren: ſoo wiert te myn ſwarigh ept gevonden / in 't accoorderen van ghemelde ophoudinge van Hoſtiliteyt te Water op deſe Kuſten.

Hoog-meergedachte Heer Koninghlijcke Franſche Ambaſſadeur Servient / ſoo haeſt hy van dien Handel vernam / heeft in-gegeven nabolgende Memorie.

d'Ambaſ-

D'Ambassadeur van Vranckrijck, verstaen hebbende dat men proponeert, voorstelt en vervolght, *van wegen de gemeene Vyant*, een neutraliteyt en schorssingh van wapenen op Zee, kan niet gelooven dat soodanigh een propositie of voorstel ghehoort zy door mijn Heeren de Staten Generael, dewyl sy directelyck strijt tegen de Tractaten van Alliantie, die niet toelaten tot ghelijcke handelingen te verstaen, dan met gemeene toestemmingh, en dat zy oock strijdigh is tegen de resolutien, die veel-malen genomen zyn, niet alleenlijck in d'algemeene Vergaderingh van hun Ho. Mog. maer oock in dien van hun Staten van alle d'andere Provintien: in gevolgh van de welcken men altijt aen de Ministers en bedienaers des Koninghs, en aen de geseyde Ambassadeur in 't particulier verklaert heeft, dat d'ophoudingh en schorssingh der Vyandschappen tegen de gemeene Vyant, niet dan in een selve tijt, veraccordeert moest worden, door Vranckrijck, en door dese Gemeente, en na dat de leveringh der ratificatien van weer-zyden geschiet sou zyn. Niet-te-min de geseyde Ambassadeur, om niet in sijn plicht te falen, en om aen sijn Majesteyt rekeningh van 't geen te konnen geven, dat in een occasie van dusdanigh belangh gebeurt, verhoopt, en belooft aen sich dat hun Ho. Mog. aengenaem sullen vinden aen hem te communiceeren al 't geen, dat op dit subject geproponeert of verhandelt magh wesen, en bid ondertusschen hun Ho. Mog. in gevolgh van d'Alliantie, dat het hen belieft de handelingh te schorssen, die misschien begonnen is, tot dat hy d'interesten van sijn Majesteyt in dit geval heeft doen verstaen, en tot dat men ghesamentlijck resolutie en besluyt daer in nemen magh.

Sulcx gelesen zijnde/ is by haer Ho. Mo. daer op voor antwoort gegeven.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ghesien en gheexamineert hebbende het Memoriael, schriftelyck gelevert door de Graef van Servient, extraordinaer Ambassadeur van de Christelijckste Koningh, aengaende de propositie, voorstel en vervolgh, dat hy presupponeert gedaen te zyn van wegen de gemeene Vyant, van een Neutraliteyt, of schorssingh van wapenen op Zee, verklaren dat sy noch geen kennis van 't gementioneert subject, dat in 't geseyde Memoriael begrepen is, hebben. Gedaen in de vergaderingh der Staten Generael, hier voor genoemt. In den Hage, de vyftiende van Junius 1647.

Ondertusschen de voorsz Heere le Roy niet naergelaten hebbende die secrete suspentie te vorderen/ soo is eyndelijck in 't licht gekomen de verklaringhe van den Aerts-Hertoge Leopoldus, gebouwt op de volle macht van den selven van wegen den Coningh daer toe aen hem gegeven / door sijnen Rade van State tot Brussel/ en by den voorsz Aerts-Hertoge onderteekent beyde hier mede volgende.

Leopoldus Wilhelm, door Gods genade Aerts-Hartog van Oostenrijck, Hartogh van Bourgonjen, Stiermark, Carinthien, Carniole en Wirtenbergh, Administrateur Generael van de Militie van Ierusalem, van de Teutonische order van onse Vrou in Pruyssen, en Grootmeester daer af in Duytschlandt, Italien en over de Zee, Bisschop van Straetsburgh, Halberstat, Passau en Olmits, oock Administrateur der abdyelijcke Vorstendommen van Herschveldt, Murbach en Lude, Graef van Tirol en Gorrits, &c. Lieutenant, Gouverneur en Capiteyn Generael der Nederlanden, en van Bourgonjen, &c.

Alsoo

ALſoo door de Goddelycke goetheyt het Tractaet van de Vrede ſoodanigh ghevordert is, dat naer alle ſchyn, de Chriſtenheyt in ſtaet is van in korte tijt verloſt te worden van deſe ſoo lange en bloedige Oorlogh, en dat, door d'ophoudingh daer af, de Koningh mijn Heer, ſoodanigh gearbeyt heeft, gelijck ſijn Majeſteyt noch tegenwoordighlyck daer in al zyn vermogen begeert te contribueren; ſoo is 't dat wy, begeerende, van wegen ſijn Majeſteyt, en van d'onſe, meer en meer daer in mede te wercken, en om ſoo veel te meer deſe goede intentie te vorderen, goet ghevonden hebben, om redenen, die ons hier toe bewegen, te verklaren, gelijck wy by deſen wel expreſſelijck verklaren, niet te willen exerceren en oeffenen, noch toe laten datter geexerceert en gepleeght wort; eerſtelyck ter Zee eenigerhande Vyantſchap tegen d'Inwoonders der Vereenighde Nederlanden; en hebben dieshalven geinterdiceert en verboden, gelijck wy by deſen wel expreſſelyck interdiceren en verbieden aen alle Admiralen, Vice-Admiralen, Capiteynen, en andere Officieren en Krijghſlieden ter Zee, van hoedanigh een ſtaet ſy mogen weſen, eenige Vyantſchap te plegen, of dat eenige ſchade of verwylingh gedaen wort aen de geſeyde Inwoonders der Nederlanden. Gedaen in 't Leger t'Armentiers, de vijftiende van Junius 1647. Ende was onderteeckent *Leopolde Guillaume*, lager ſtont geſchreven, Par ordonnance de ſon Alteſſe, en getekent *Vereycken*, en was gecachetteert met het Cachet van den Koning.

Volght hier de boven-verhaelde Vollemacht op de Heere Philippe le Roy.

Leopoldus Wilhelm, door Godts Genade, Aerts-Hartogh van Ooſtenrijk, Hartogh van Bourgonjen, &c.

ALſoo de handelingh van de Vrêe tuſſchen de Koningh, mijn Heer, van d'een zyde, en de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden van d'andere zyde, alreede in de Stadt van Munſter bevonden wort ſoo verre gevordert te zyn, als kennelijck is, en als men bemercken kan uyt het Tractaet, daer af gemaeckt, en door hun Plenipotentiariſſen of Volmachtighden reſpectivelijck getekent, en dat het importeert tot de welſtant en gemeene ruſt, niet alleenlijck van deſe Nederlanden, en andere gebueren, maer oock van de geheele Chriſtenheyt, dat ſoo heyligh een werck niet belemmert of vertraeght wort in de vervullingh van ſijn leſte volmakingh, om wat oorſaeck, gelegentheyt of ſchijn dat het zy, inſonderheyt van Vyantſchap, die ondertuſſchen van weer-zyden ſou konnen bedreven worden, ſoo is 't dat wy, begerende te contribueren alt geen, dat mogelyck is, of dat men van wegen ſijn Majeſteyt, en van onſe zijde ſou konnen verwachten, en ons volkomentlyck vertrouwende op de perſoon, oprechtigheyt en genoechſaemheyt van Philippe le Roy, Heer van Ravels, Raets-heer en Griffier vande Domainen en Finantien van ſijn Majeſteyt, Super-Intendent der Contributien van Vranckrijck, &c. hem hebben gecommitteert, en hem by deſen committeren, om met de geſeyde Staten Generael te tracteren tuſſchen ſijn Majeſteyt, en hen een ſchorſſingh van Wapenen ter Zee en te Landt, en haer te ſluyten en t'arreſteren voor de tyt, en inde forme, die hy bequaem ſal vinden, en wy in perſoon haer ſouden konnen maecken; daer toe wy hem authoriſeeren en volle macht geven, en daer boven al 't geen te doen, dat nootſakelyck ſal zijn om te handelen, ſluyten en arreſteren de geſeyde ſchorſſingh van wapenen, ſchoon'er yets was, 't welck ſpecialycker uytgedruckt diende te zijn, dat deſe tegenwoordighe inhoudt: belovende op trou en woort van Vorſt, en op onſe eer, voor aengenaem te hebben, en vaſt en beſtandigh te houden, en onverbreeckelyck t'obſerveren, en by noot te doen

beveſtigen en ratificeren door zijn Majeſteyt alles dat door de geſeyde Philippe le Roy hier in sal zijn beſloten en gearreſteert, ſonder immer daer tegen te doen, of te lijden dat daer tegen gedaen word, directelijck of indirectelijck, noch anderſints in eeniger maniere. Gedaen te Bruſſel, onder onſe naem en ſecreet ſegel, de vierde dagh van May, 1647. Was geparapheert, Ro. Vt. ende ondertekent. *Leopolde Guillaume*, ende gecachetteert met het Cachet van ſijn Hoocheyt, lager ſtont geſchreven *Door d'ordonnantie van ſijn Hoogheyt*, ende getekent *Verreycken*.

Om deſe ſuſpenſie bekent te maecken aen de Provintien ſo ginck de Heer le Roy ſich addreſſeeren aen de Heer Preſiderende van dien weecke; aen wien hy verſochte die te willen mede nemen ende exhiberen / maer daer over vielen tuſſchen hun veele diſcourſen / daer uyt wel te mercken was dat hy geen kennis en moeſte gehadt hebben van die ſecrete Handelinge / Eyndelijck hy liet hem bewegen ende brochte die in de Vergaderinge van hare Ho. Mo: alwaer inſgelijcx eenige gevonden wierden die deſe ſaecke oft in der daer onbekent was oft daerinne niet en wilden bekent zijn. Waeromme / op 't ſelve den 29. Juny ingedient geen ander reſolutie is genomen / als dat by de Provintien daer van verſocht is Copie. Reſerverende om daer op daer na naerder te reſolveren.

Ende daer by is het gebleven; want voorwaer deſe verklaringhe en was aen vele niet dan ten hoogſten aengenaem: hoewel ſulcx om de Alliantie met Vranckrijck niet te alteren / met gene andere ooghen mochte worden aengeſien / en min daer over by geſchrifte ofte reſolutie eenige demonſtratie van blijtſchap getoont.

Waer voor dien aengaende oock niet by geſchrifte ofte reſolutie en wort gebonden.

Ende nochtans machmen gelooven datter ergens wel pet ſerieux moet van geſchreven ſtaen daer mede die groote ſaecke reciproquelijk moet gebonden zijn geweeſt. Want terſtont daer naer hielden van wederſijden alle Hoſtiliteyt ter Zee op; d' Oorlogh Schepen van deſen Staet quamen t' Huys; de ghene die t' Huys waren en gingen niet meer uyt; de ghenomene Schepen ſo wel die in Vlaenderen als in Spanjen opgebracht waren (niet wegnuck in 't getal) wierden gerelaxeert; de Gevangene van wederſijden los gelaten; de Havenen van Vlaenderen en wierden niet meer beſet met Cuſt-Schepen; ende de Haring-Buyſſen ende Viſſchers liepen vrymoedich in Zee; Ende dat meer is die van Zeelandt niet-tegenſtaende dat ſommighe van hunlieden 't gunt voorſchreven is / hielden voor een bedriegherye / waren de eerſte die hun van deſe ſuſpentie baleerden voor haer Coopmanſchappen die ſy met haer Schepen voeren binnen des Conings Vaderen in Vlaenderen ende andere oock geheel tot in Spanjen. Ende al-hoe-wel dit benefitie in de oogen van de Generaliteyt ſcheen gelijck als opgedrongen te komen / ſo nochtans en liet elck in 't byſonder daer uyt niet ſijn voordeel te trecken / ende verbolgens de Staet oock gelijck als geobligeert te worden het reciproque te doen.

In 't eynde van deſe Maent begoſt men weder te naerderen int ſtuck van de Garantie: Waer in de Provintien toonden niet ongenegen te zijn om oock Catalognien mede in de ſelve te beſlupten: Waer verder niet / ende om eens deur deſe beſoigne te komen / wierden ghecommitteert verſchepden Heeren om de geheele materie te redigeren in een forme van Tractaet: ende ſulcx als dan den Heer Ambaſſadeur Servient voor te draghen: ende in cas hy het een nam;

daer

daer naer de differentiaele Poincten ſouden examineren: waer toe noodich ſoude ſijn de tegenwoordigheyt van eene der Spaenſche Plenipotentiarisen van Munſter hier te admitteren.

Den 28. Julij quam een Brief van den Marquis van la Tremouille inhoudende dat de Coninck hem hadde gecommitteert aen de Vergaderinge tot Munſter te repreſenteren het klaer ende wettich recht dat ſijn Broeder den Coninck Frederick van Arragon ſijn treſpeul/ op het Rijck van Napels: derſelver dienvolgens recommandatie aen de Plenipotentiarisen van deſen Staet: 't welck hem gearreſteert is.

De Prince van Talmont ſijn Sone nam op dat Fundament aen de Titel van Prince de Tarance: ende liet deur een gedruckt Manifeſt over al bekent maken de bewijſen van ſijn recht.

Hoe ende op wat manier het de Provintien eens gheworden ſijnde nopende de Garantie aen Vranckrijck te preſteren / is te ſien uyt het volgende. Als namelijck dat den 4. July poſt prandium ſijnde ter preſentie van ſijn Hoogheydt nochmaels ghetreden in deliberatie ooch verbolgens ingenomen deſſelfs hoogwijs advijs over het ſtuck van de beſoignes ende ſchriftelijcke communicatien gevallen over de Guarantie, die men van wegen deſen Staet ſoude preſteren aen Vranckrijck / ende wederom ten regarde van deſen Staet van de Croone ontfangen/volgens het geſchrift dies-aengaende ingheſtelt(in het Tractaet hier na volghende uytgedruckt) ende den 2. deſer ter Vergaderinge daer van haer Ho: Mo: ingebracht en geleſen door de Heeren Gent ende andere derſelver Gedeputeerden in kracht van haer reſolutie ende authoriſatie van den 28. Juny leſtleden. Is goet gevonden te verklaren / dat het voornoemde gheſchrift ghehouden ſoude worden/voor den uytterſten terminus,ende in dier voegen gearreſteert/als een reſolutie van deſen Staet/ aengaende 't ſtuck van de Garantie / om aen den Heer Graef van Serbient Extraordinaris Ambaſſadeur van den Coninck van Vranckrijck voorgehouden te worden door de Heeren haer Hoog. Mog: voorgaende Gedeputeerden die met hem hier bevorens in Conferentie waren gheweeſt/dewelcke daer op ſouden ſoecken te verſtaen de verklaringe van de welgemelte Heer Ambaſſadeur/ ende in cas dat hy hem met opghemelte reſolutie van haer Hoog Mo: quam te conformeren / ſoude deſelve met onderlinghe concert geconverteert worden in een Tractaet/maer ingevalle den meerghemelten Heer Ambaſſ. hem daer met niet quam te conformeren en aen te nemen/ of hem daer met conformerende en het Tractaet daer op te volgen aennemende / by en van wegen Vranckrijck die Vredens-Tractaten quamen gedilayeert / ende daer in ghetergiverſeert te worden; dat men in dien gevalle de Vrede-Handelinghe van weghen deſen Staet met Spanjen affonderlijck ende abſolutelijck ſoude ſlupten/ wel verſtaende dat Spanjen aen Vranckrijck ſoude moeten preſteren / het gene dat by Vranckrijck ſoude worden beweſen dat by Spanjen voor deſen toegheſtaen was; Voorts dat de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet tot Munſter debvoiren ſouden doen,ten eynde de meer Hoogſtgemelte Crone van Vranckrijck op de Pointen tuſſchen deſelve ende die van Spanjen noch differentiael weſende, mocht bekomen redelyck contentement. Wijders hebben haer Hoogh-Mogende ghereſolveert en vaſt geſtelt / dat aen de Weſt-Indiſche Compagnie deſer Landen een reel ende effectif ſecours van wegen deſen Staet ſoude werden gedaen / ende dat daer van metten alder-eerſten ſonder eenig tijd verlies door de voorgaende Heeren

ren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de West-Indische saecken een bundige besoigne soude worden aengestelt/ geformeert/ ende tot een goet eynde gebracht; Eyntelijck hebben haer Ho. Mog. sijn Hoog-gemelte Hoocheydt over ende ter sake dat deselve gelieft heeft de moeyte te nemen van de opgemelte Hoochwichtige deliberatien ende Conclusie by te woonen bedanckt. De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van Zeelant inbrengende hun naerder advijs op de Ligue garantie met de Kroon van Vranckrijck aen te gaen/ als mede op de Poincten van wegen de Heeren Staten van Holland ende West-Vrieslandt geproponeert / seyden dat sy niet anders van wegen hunne Heeren Principalen waren gelast / als by hun te voor was ingebracht ende geopent / doch dat sy siende de inclinatie van d'andere Provintien ende in behoorlijcke achtinge nemende het Hoochwijs advys van sijn Hoocheyt / als mede om eenmael met eenicheyt van dese langwijlige deliberatie op 't stuck van de Ligue Garantie een eynde te maecken/onder het welbehagen van de Heeren hunne Principalen / ende anders niet, hadden goetgevonden te verklaren / dat sy het Concept van Ligue Garantie by haer Ho. Mog. Gedeputeerden geadjusteert ende den 2. deses ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. overgebracht / waren aennemende ende vast stellende/omme aen den Heer Graef van Servient gepresenteert/ daer over met sijn Excellentie geconfereert ende pro ultimo termino daer by gepersisteert te worden/mits dat het voorsz Concept van Garantie hier mede soude worden geamplieert / dat soo wanneer de Kroon van Vranckrijck soude mogen komen aengetast te worden / in soodanige plaetsen over dewelcke de voorsz Garantie niet soude gaen / dat dese Staet soude betoonen / dat deselve was estimerende de Vrientschap/ Alliantie / ende Interesten van de voorsz Kroone/ ende ingevalle den Graef van Servient met de voorsz Garantie geen contentement was nemende / of contentement nemende/ de Kroone van Vranckrijck het sluyten van de Handelinge met Spanjen / quam te dilayeren ende te tergiverseren/ dat men in sulken gevalle soude verklaren/dat men verstont ende gemeynt was/ van wegen desen staet absolutelijck te sluyten met Spanjen in desen verstande nochtans / dat de Croon van Spanjen aen die van Vranckrijck soude moeten presteren alle het gene deselve alreede aende hoog-gemelte Croone in de Handelinge hadde geaccordeert ende gepresteert / niet uytgesondert / ende dat men voorts de Croone van Vranckrijck de behulplijcke handt soude bieden/ om over de Pointen / onder hun wedersijts noch questieus zijnde / te doen erlangen redelijck contentement / ende ingevalle de Croone van Spanjen het voorsz geaccordeerde ende gepresenteerde quame te excuseren / dat in sulcken gevalle geen Tractaet van Vrede soude worden aengegaen. Maer den Oorloge gecontinueert tot so nauwen tijt dat by Spanjen het voorsz geackordeerde ende gepresenteerde soude worden gestant gedaen. Also sy/ Gedeputeerden van Zeelant, sich in deser voegen waren eslargerende sonder last van hunne Heeren Principalen / soo verklaerden deselve mede/dat sy het deden onder expresse Conditie/ dat de West-Indische Compagnie reelijck ende effectivelijck soude worden geassisteert van wegen het Landt / achtervolgende de overgeleverde Lijste / ende dat voor het afsenden van de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet na Munster / of dat anders dit advys voor geen advijs soude worden gehouden. De Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Wtrecht hebben op de bovenstaende resolutie/ voor so veel Concerneert het stuck van de Guarantie laten aenteeckenen ende ver-

klaert

klaert in de voorsz Conclusie so die lach niet te consenteren / maer gesecht ende gesustineert / dat men ten minsten over de geconcipieerde Garantie van den 2. deser met d'Heer Graef van Servient hadde moeten confereren / ende deselve daerinne / als in de subsidie ende noch ongeaccordeerde Pointen / hadden behooren te geven behoorlijcke contentement. Dat men oock de Conquesten van de Croone Vranckrijck hadde behooren vast te stellen ende Spanjen daer toe te brengen door reden of Wapenen / ende dat voor de conclusie van het Tractaet van Vrede met desen Staet ende Spanjen / sonder in eenige manieren te konnen toestaen / de af-sonderlijcke Handelinge met Spanjen / dewelcke de voorsz Gecommitteerde om redenen voor desen meermalen verhaelt / desen Staet ten hoogsten nadeelich oordeelen.

De Heeren Gecommitteerde van de Provintie van Vrieslandt gehoort het advijs van de Heeren van Zeelandt, by 'twelck haer Ed. verklaren het uytten van haer Provinciale meeninge op behagen van derselver Heeren Principalen gedaen / voor geen advijs te achten / ten sy de andere voor ende naestemmende Provintien sich mede soo op het Concept van de Garantie / als op de Conditie by de Provintie van Hollant geproponeert / op approbatie van hare respective Heeren Committenten resolveren / oock voorts gesien de eenparigheyt ende exempelen der andere Provintien / hier toe mede niet gelast / ende daer by geconsidereert de groote swarigheden die desen Staet in de tegenwoordige constitutie van saken over het hooft sweven / ende die by verloop van meerder tijd nootsaeckelijck daer uyt moeten resulteren / vonden mede goet ende verstaen / dat het Concept van Garantie / bestaende in ses Articulen / in dier voegen als het leydt / werde gearresteert sonder daer meer by te doen / ende dat deselve alsoo nedergestelt zijnde / alle vordere deliberatien van extenderen / amplificeren / ende altereren / t'eenemael cesseren. Voorts dat meergemelte Concept sijne Excellentie de Heer Graef van Servient met alle Civiliteyt ende allegatie van redenen voorgedragen zijnde / ende denselven daer mede geen contentement nemende of contentement nemende / en int sluyten met Spanjen ter giverserende, desē Staet met de Croone van Spanjen apart ende absolutelijck sluyte / des dat desen Staet by Spanje prestere ende doe hebben aende Croone van Vranckrijck de conditien / die deselve tot Munster reede sijn geaccordeert ende toegestaen / ende dat in de overige weynige differentiale pointen tusschen de hoogstgedachte Croon de Heeren Plenipotentiarisen van haer Ho. Mo. debvoir doen, dewelcke het sluyten niet beletten, dat Vranckrijck redelijck contentement bekome / alles op ratificatie der Heeren Staten van Vrieslandt, sulcx dat deselve hierinne niet consenterende / dit advijs in regard van de voorsz Provintien nul ende van geender weerden zijn soude / sonder dat de Gecommitteerde sonder verstanden worden gedisavoveert te zijn / ende wes hier by gevoegt wort / beroerende de sake van West-Indien / diesaengaende persisteerden by vorige protesten. De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Over-Yssel ende Stad ende Lande respective hebben verklaert ende hier op laten aentekenen / dat sy in de conclusie hier boven genomen ten regarde van het stuck van de Garantie niet verder en consenteerden als op 't behagen van de Heeren derselver Principalen.

Inkracht en gevolge van dit geresolveerde / soo is men in entlicke ende ernstige Conferentie wederom getreden met den Heer Ambass. Servient. Die wel vernemende datmen alhier nu een eynde daer van wilde maken / en alle dilayen

souden af-gesneden worden; soo heeft hy begost sich daer na te schicken: doch gaf eene heusche vermaninge aende gene die hen dese sake der Guarantie quamen voordragen ende categorijcken antwoordt afvragen / seggende voor eerst dat de sake van sodanigen gewichte was, datse meriteerde eenige deliberatie, ende versochte tijt tot 's anderendaegs zynde den 6 Iuly. Daer na seyde hy/ doch beleefdelijck/ datmen te vergeefs maeckte nieuwe Tractaten, so en nademael men d'oude niet onderhiel: dat de Spaensche inname ende attacqueerden d'een plaets na d'ander, 't was Landrechy dat d'Ertz-Hertogh hadde geemporteert dese Somer / ende dat haer Ho. Mo. haer niet eens repten, haer volck in Garnisoen hielden, als offer geen Oorlog noch Tractaet en was, &c. Edoch dat en passant geseyt hebbende/ quam weder op de Garantie: ende gaf wel te kennen/ dat hy tot sluyten/ op die Voet/ resolveeren ende niet langer traineren soude.

Hy hadde van tijt tot tijdt kennis vande disputen ende ongereetheyt der Provintien op dat stuck; ende daerom wasset dat hy niet seer spoeyde: alles op hope van noch te sullen te wege brengen de Campaigne van desen Staet. Maer siende dat die hoop ydel was (hoewel na sijn vertreck/ als de Spaensche seer tergiverseerden op het stuck van 't Geestelijck ende de Religie inde Meyerije ende andere ghewesten van die natuer / die van Hollandt eens Mijne maeckten van noch te Velde te willen) soo heeft hy sich ghevoeght: Ende soudet al langh te voor ghedaen hebben / hadden de Provintien eerder ghenomen de resolutie/ die zy den 4. Julij namen/ hier te voor verhaelt.

De Coninghlijcke Fransche Ambassadeur la Thuillerie quam in dese tijt ook wederom uyt Vranckrijck alhier; ende hadde het gheluck van noch oock mede het Tractaet van Guarantie te sluyten. Edoch sleepte de Handeling noch tot den 29 Julij.

Middelertijt stiet sich de Heer Servient so wel als oock de Koninckl. Sweedse Resident Spiering aen 't gene haer H. Mo. voornamelijck urgeerden/ dat de Coning soude beloven niet te sullen assisteren sijne Geallieerden tegen de Vereenighde Provintien. Want soo wel Sweden als Portugael waren aen Vranckrijck geallieert: ende ghelijck dese Staet met den Portugysen in groote verwyderingh/ insonderheyt in Brasil waren geraeckt ende in Oorlog verder souden mogen geraken; also soudet oock konnen gebeuren datmen met Sweden over 'teen of 'tander different mocht strijdigh werden.

Soo d'een als d'ander toonden begeerigh te zijn om te weten wie men onder dat woort van/ Geallieerde, verstont. Doch alsoo men hier ongehouden ende ongesint was op dat stuck te particulariseren/ ende men met stilswijgen (gelijck in soodanighe ghevallen ende versoecken ghemeenlijck moet gheschieden) 't selve passeerde: Soo heeft de Heer Servient entlijck vrymondigh ende genereuselijck verklaert de meeningh sijns Koninghs te zijn niemant t'Excipieeren / ende soo wel Sweden als Portugael in't minste geen secours te sullen doen/ wanneer schoon dese Staet in Oorloghe tegen deselve Kroonen geraeckte. Ende dat voorts sijne Majesteyt het selve Tractaet soude heyliglijck ende religieuselijck onderhouden.

Den 28. July zijnde nochmaels in deliberatie gebracht het rapoort den voorigen dagh ghedaen by de Heeren Gendt ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden/ als oock de Poincten daer uyt resulterende: Is goet ghevonden dat het project van het Tractaet van Guarantie soude gelaten worden gelijck het lagh/ ende dat de Heeren haer Hoog. Mog. voorgaende Gedeputeerden dienvolgens

het

het voornoemde project van Tractaet met de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſouden ſluyten ende teecknen / in deſen verſtande nochtans dat de op-gemelte Heeren voor het voornoemde ſluyten ende teeckenen ſouden verklaren / dat het verſtandt van deſen Staet was / dat by nieuwe te ontſtane Oorloghe de Navigatie ende Commerſien deſer Landen ende de Ingeſetenen van dien / inde Middelandtſche Zee / door het voornoemde Tractaet van Guarantie niet en ſouden worden gheprejudicieert / noch gheretardeert / ende dat de op-ghemelte Heeren Ambaſſadeurs ſouden worden verſocht / dat zy van de voornoemde verklaringhe van deſen Staet onder hun Memorie ende notitie wilden maecken ende houden / ende debvoiren doen / dat van wegen ſyne Majeſteyt ſoodanighe Acte declaratoire in de voornoemde vryheydt van Navigatie ende Commercie in de voornoemde Middelandtſche Zee mocht worden uyt-gebracht / voorts dat aen den Heere van Oosterwijck haer Hoogh-Mogende Ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijck ſoude worden gelaſt het verſtant van deſen Staet / noopende de voornoemde libertept van de Navigatie ende Commercie aldaer bekent te maken / ſulex ende daer 't behoort.

Het Tractaet luyde als volght.

DE Chriſtelijckſte Koninghe door 't advys aen de Koninginne Regente ſijn Moeder / en de Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden nodig geoordeelt hebbende / ſoo tot hun eyge ſeherheyt / als tot de welſtant en ruſt van de geheele Chriſtenheyt / de Tractaten / die gemaeckt ſullen zijn / ſoo tuſſchen Vranckrijck en Spanjen / als tuſſchen Spanjen en de vereenigde Nederlanden / vaſt en gedurig te maken / en alſoo d'intentie van ſijn Majeſteyt en der geſeyde Heeren Staten is getrouwelijk t'obſerveren en t'onderhouden al 't geen / 't welck belooft en veraccordeert ſal zijn van hun ſijde / uyt kracht der geſeyde Tractaten / en ooch grootelijchs geintereſſeert zijnde dat ooch desgelijchs van de zyde van Spanjen gedaen word ; ſo is 't dat ſy hoochnodich geacht hebben / om deſe conſideratien en inſichten / en om te meer te beveſtigen de eenigheyt / het goet verſtant / en de vrientſchap / die ſedert ſoo lang een gevolg van jaren tuſſchen Vranckrijck en de Vereenigde Nederlanden heeft geweeſt / om geſamentlijck te verdragen in de volgende preſautien / verſeeckeringen en voorwaerden / die verhandelt en veraccordeert zijn door mijn Heer Abel Servient, Graef de la Roche / des Aubiers / Raets-Heer van den Koning en alle zijn Raden / extraordinaris Ambaſſadeurs van ſyn Majeſteyt in Duytſlant / en in de vereenichde Nederlanden / en Plenipotentiaris of Volmachtigde voor het Tractaet van d'algemene Vrede / en door mijn Heer Galper Coignet de la Tuillerie, Ridder / Heer van de geſeyde plaets / Baron van Courſon / la Chayette / Villepot / en andere plaetſen / Raetsheer van den Koning en ſijn Raden / en ooch des ſelfs extraordinare Ambaſſadeur in de geſeyde vereenigde Nederlanden in de naem des Konings van d'een zijde / en de Heeren Jan van Gent, Gedeputeerde van 't Lid der Edelen van Gelderlant in de vergaderinge der geſeyde Heeren Staten Generael / Jan van Matheneſſe, Heer van Matheneſſe / Rivier / Oijmeer / Soutebeen / Ec. Willem Boreel, Ridder / Heer van Zwijnbechen / Raets-Heer en Penſionaris van de ſtadt Amſterdam / Ec. Iacob Verh, Raets Heer en Penſionaris van de ſtade Middelburg in Zeelant / Gijsbrecht vander Hoolck, Oud-Burgermeeſter

van de ſtadt Vtrecht / Cornelis Haubois, Burgermeeſter van de ſtadt Sneeck / Ian van der Beeck, te Doornick en Crijtenburg / Burgemeeſter van de ſtadt Deventer / en Hieronimus Eyben, Heer in Openhoven / Burgemeeſter van de ſtadt Groeningen / Gedeputeerden / in de naem en van 't Lichaem der geſeyde Heeren Staten van d'andere zyde / uyt kracht van hun reſpective pouvoirs en macht-brieven / die hier na geinſereert en ingevoegt ſullen worden.

1. Eerſtelijk is verdragen en beraccordeert dat de Chriſtelijkſte Koning verobligeert en verplicht ſal zijn generalijck te beeken met openbare oorlog tegen de Koning van Spanjen / tegen de Keyſer / of tegen eenige andere Vorſten van 't Huys van Ooſtenrijck / in geval dat sy d'eerſten / geſamentlijck / of van malkander gheſcheyden / met openbaer gewelt komen aentaſten eenige der Landen of plaetſen / die de Heeren Staten ſullen beſitten / of van de genen / daer sy hun Garniſoen houden inde tijt van 't ſluyten der Vrede-handelingh / of die sy noch uyt kracht daer af ſullen mogen verkrijgen: Gelijck oock / in geval dat de Koningh van Spanjen namaels overtreed de conditien van 't geſeyde Tractaet / of eenigen daer af; doch niet-te-min in ſulck een geval / dat uyt de gheſeyde aentaſtingh / of aentaſtingen / of overtredinghen een generale rupture en breckingh volght tuſſchen de geſeyde Koningh van Spanjen / en de geſeyde Vereenighde Nederlanden.

2. De geſeyde Heeren Staten beloven oock / en ſullen verplicht zijn generalijck te beeken met openbare Oorlogh tegen de Koningh van Spanjen / tegen de Keyſer / of tegen eenige andere Vorſten van 't Huys van Ooſtenrijck / in gheval dat sy d'eerſten / geſamentlijck / of van malkander geſcheyden / komen met openbaer gewelt aentaſten eenigen der Landen of Plaetſen die aen de geſeyde Heer / de Chriſtelijckſte Koningh / behooren / of die aen ſyn Majeſteyt ſullen blijven door het Tractaet van Vrede / of in gevolg / daer af in 't geheel Koninckrijck van Vranckrijck Pignerol daer in begrepen / gelijck oock in Rouſſillon, in Lotteringen, en in al de conqueſten van Nederlant; niettemin in dit geval / ſo uyt de geſeyde Verbantſchap een generale rupture en breking tuſſchen de twee Kronen volgt.

3. De geſeyde Heeren Staten belooven oock / en ſullen verplicht zijn een generale rupture te maken / gelijck hier voor geſegt is in geval dat / binnen de Treves van dartigh jaren / die voor Catalonien beraccordeert ſal worden / de Koning van Spanjen / of de Keyſer / of eenige andere Vorſten van 't Huys van Ooſtenrijck d'eerſte komen aen te taſten met openbare gewelt eenigen der plaetſen van 't geſeyde Lant daer af de geſeyde Heer / de Chriſtelijcke Koning / in poſſeſſie en beſittingh ſal blijven door het geſeyde Tractaet / en dat uyt de geſeyde attaque en aentaſtingh de generale rupture en brekingh volght.

4. Syn Majeſteyt en de geſeyde Heeren Staten / om te voorkomen alle mantquementen en ſtoffen van klachten / die ſouden konnen gebeuren over d'executie en uytdoeckingh van het tegenwoordigh verdrach / hebben beraccordeert en gearreſteert / dat de geen onder hen / die d'eerſte aengetaſt wort inde maniere / en inde plaetſen hier voor geſpecificeert / ſulex aen d'ander doen weten hebbende / de geen / die niet aengetaſt ſal zijn / ſal mogen / eer hy verplicht is in openbare rupture en breckingh tegen d'overtreder te treden / ſyn blyt doen om d'aentaſtingh / of d'aentaſtingen / die bedreven ſullen zijn / te doen repareren / en een accommodement en verdragh tuſſchen d'aenballer / en de geen / die aengeballen wort / te bevorderen / gedurende de tijt van ſes maenden. Maer in geval dat de geſeyde aen-

val /

val/of aenvallen niet vaerdiglijck gerepareert worden/en dat het geseyde accommodement niet inde geseyde tijt gemaeckt wort / soo sal de geen/ die noch niet in Oorlog sal zijn/ verplicht wesen daer in te treden / en generalijck te breken tegen de vyant in faveur van sijn geconfedereerde en Bontgenoot/ soo haest als de geseyde uytstel van ses maenden verstreken sal zijn/ sonder eenighe verwijlingh/ en tegen hem vyandelijck te wercken/ gelijck hier voor geseyt is.

5. En om te meerder te bevestighen d'eenigheydt / en enge vriendtschap/ die voor't aenstaende tusschen Vranckrijck/en de Vereenichde Nederlanden behoort te blijven/ soo belooft de geseyde Heer Koningh niemandt van sijn Bontgenoten te assisteren, teghen de Staet der Vereenichde Nederlanden: en de geseyde Heeren Staten belooven oock niemandt van hun Bondtgenooten teghen de Kroon van Vranckrijck t'assisteren.

6. De Tractaten/ hier te vooren ghesloten tusschen Vranckrijck en de Staet der Vereenichde Nederlanden / sullen in hun kracht en waerde blijven/ om van weer-zijden religieuselijck geexecuteert en uyt-gevoert te worden/ uytgesondert de punten / die men alree ge-eyndight of vervult sal bevinden / of de genen / die door het tegenwoordigh Tractaet gederogeert/ vermindert/ of verandert zijn.

7. Noch is verdraghen en veraccordeert dat het tegenwoordigh Tractaet alleenlijck sal beginnen sijn wercking te hebben/als het Tractaet van Vrede tusschen de Kronen van Vranckryck en van Spanjen te Munster sal zyn besloten en getekent.

Hier volgden de respective Pouvoirs: dat van den Koningh gedateert/ Paris den 2. January 1647. ende dat van de Heeren Staten in dato den 29 July 1647.

Daer na stont: Tot bevestingh van 't welck wy voorgenoemde Ambassad. en Gedeputeerden/ uyt kracht van onse respective Pouvoirs en macht-brieven/ dese tegenwoordigen hebben getekent met onse ordinare merken/ en onse wapenzegels daer aen doen setten; en wy beloven de Ratificatien van sijn Majesteyt/ en van de geseyde Heeren Staten te formeren en leveren in goede en behorelijcke forme/ binnen de tijt van twee maenden/ of eerder indien 't gheschieden kan/ na de sluytingh van de voorgenoemde Vrede-handelingh tusschen de Kroonen van Vranckrijck en van Spanjen. In den Hage in Hollandt/ dese 29 van Julius/ in 't Jaer 1647. Was getekent en gezegelt gelijck volgt. Servient. de la Thuillerie, I. van Gent, Jan van Mathenesse, G. Boreel, Iacob Veth, G. vander Hoolck, C. Hauboys, Jan vander Beck, H. Eyben.

Dit Tractaet also voltrocken ende gheteeckent zijnde den 29. July /soo heeft de Heer Servient 's anderendaegs alle de Heeren die geteyckent hadden genodigt op de Maeltijdt/maer de Heeren van Hollant (Mathenes ende Boreel) hebben 't geexcuseert. d' Oorsake was: Om dat sich Hollant geoffenseert hielt over de Brief die d' Ambassadeur Servient hadde geschreven aende Provintien tot offensie van Hollant. Daerom oock als geproponeert wiert by den President om hem te doen het ghewoonlijck present Hollant alleen sulcx heeft belet.

Van de differentiale pointen tusschen Vranckrijck ende Spanjen; is niet meer noch by die van desen Staet gerept geweest/de Heer Servient heeft met den Heer la Thuillerie(hoe wel dese niet vertoogh den 30. July sijn afscheyt genomen ter Vergadering:) recommenderende het accommodement met Portugael: ende dat men tot Munster noch Portugael oock comprehenderen in de Tractaten: ten minsten om voor 't selve te bekomen een Treves van weynige Jaren.

De Heer Servient is terstont daer na weder vertrocken nae Munster. Ende by die van Hollant wiert geurgeert dat de Plenipotentiarisen van desen Staet ten spoedigsten mochten werden ooch wederom derwaerts afgeveerdigt. Daer d' andere Provincien/ende byſonder Zeelant begheerden/dat eerſt het ſecours na Brasil ſoude werden vaſt geſtelt. Alle deſe vervolgende dagen is het werck van Munſter / ende het vertreck ende laſt der Plenipotentiarisen ter hane geweeſt/ vallende veel debat of de laſt om te ſluyten ſoude zijn onweder-roepelijck: Item. Alſoo men verſtont dat ooch aen Vranckrijck moeſt worden gheprocureert redelijcke Satisfactie; ſo viel veel diſpute: aen wie ſoude ſtaen dat oordeel; ende offer niet ſoude moeten wederom komen aen de Provintien.

Hollandt was ſyghens d'eenigſte die 't wort in desen: Zeelandt ende Vtrecht ter contrarie: d' andere waren ſeer indifferent. Ende mochte men wel ſeggen/ dat ghedurende ende in deſe Munſterſche Handelinghen de Coning van Spanjen ontfingh d'allergrootſte dienſt ende vrientſchap van ſijne allerbitterſte ende onverſoenlijckſte Vyanden. Want onder alle Spanjens Vyanden was niemant tot deſen Staet, die langher ende ſcherper Oorlogh hadde tegen Spanjen ghevoert: ende onder alle Leden van deſen Staet was geen ſtercker tegen Spanjen als Zeelandt.

Gelijck nochtans deſe geheele Staet / om niet te vervallen op de Nabuyrſchap van het machtigh Vranckrijck, generalijck met Spanjen ſimboliſeerde tot Vrede: ſonder t'urgeeren de Leſte verdrijvingh der Spanjaerden uyt Nederlant, (daer op de Franſche ſeer drongen; ende 't welck na de Letter by de Tractaten beraetordeert was) ende daer deur aen Spanjen gaf een groot advantage: Alſoo dede Zeeland in deſen tijd een ſingulieren ende onwaerdeerlijcken dienſt (hoewel tegen haer meening ende accidentelijck/niet uyt liefde van Spanjen) aen den genen wiens Hart ſy te voor wel hadden willen met tanden verſcheuren / te weten aen Spanjen. Namelijck dat ſy na geen accommodement met Portugael wilden luyſteren: maer wilden preciſelijck het ſenden van de ſes duyſent Man nä Brazil: om met de Wapenen de ſchade van de West-Indiſche Compagnie (waer in ſy/tot Weduwen/Weeſen ende Predicanten in clups/machtigh waren geintereſſeert:) te repareren.

Deſe Zeeuwſche yver tegen Portugael namen die van Hollant tot haer voordeel; ende wilden niet toeſtaen het ghemelde ſecours / ten ware Zeeland pari paſſu toeſtonde het vertreck/ ende de laſt tot ſluyten aen de Heeren Plenipotentiarisen. Waer mede de deur geopent wiert tot den af-ſonderlijcken Vrede met Spanjen tot renverſement van 't nieus gheſloten Tractaet van Guarantie (ſiet het leſte Artyckel) en tot genoegſame ſeparatie van alle oude vrientſchap ende alliantien met Vranckrijck.

Hoe ende in wat manieren na vele tracquetten de ſake noch is ter neder geſtelt ende gereſolveert/ is uyt het volgende te ſien.

Den 7. Auguſty zijnde by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegheu de Provintie van Zeelandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge gemoveert eenige Conſideratien over de Reſolutien den 18. May leſtleden ghenomen op Domeſtique poincten / Is nae voorgaende deliberatie goet ghevonden ende verſtaen/ te perſiſteeren by de voorgenomde Reſolutie; in deſen verſtande nochtans / dat in het eerſte Poinct raſſende de te bedingen abſolute Souverainiteyt ſoo in het Geeſtelijck als in het Wereltlyck voor de voorden/ende andere

Plact-

Plaetſen van gelijcke natuere, ſouden worden verſtaen ſoodanige Plaetſen als in het 3. Artieul van de 73. articulen binnen Munſter geadjuſteert ſtaen geexpreſſeert / ende dat op de extentie van de Limiten in Vlaenderen / by de Heere Plenipotentiarisen van deſen Staet doenmaels ſouden worden aengetoont om de voorſz extentie te alteriueren; Ende dat aengaende de voorſz Conſideratien by de opgemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Zeelant gemeubeert / dat daer op ſtrecke reguard genomen worden / ſoo wanneer de Vrede tuſſchen Spanjen ende deſen Staet ſoude zijn vaſt geſtelt / mits dat vervolgens nader ſoude worden gedefineert ende oock vaſt geſtelt een reel ende effectif ſecours voor ende ten behoeve van de Weſt-Indiſche Compagnie.

Den 10 Auguſti. Alſoo de Domeſticque Poincten ende andere ſaecken raeckende de Vrede-handelinge tot Munſter by de Reſolutien van den 18. May / 4. July beyde leſtleden ende den 7. deſes afgedaen ende vaſt geſtelt waren; Soo is naer voorgaende deliberatie goet gevonden / dat de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet ten ſpoedichſten naer Munſter ſoude vertrecken met volkome ende abſolute laſt om het Tractaet van Vrede in Conformite van de voornoemde Reſolutie Finalijck te ſluyten / gelijck mede wert verſtaen / dat deſelve Reſolutien niet ſouden worden verandert / als met eenparich advijs van alle de Provintien, ende wert dienvolgens ten behoeve van de Weſt-Indiſche Compagnie mits dien toegeſtaen oock vaſt geſtelt / een Secours in gelt, in Volck, en in ordre; in gelt, niet alleen ter ſomme van drie hondert duyſent gulden voor den eerſten / maer oock drie hondert duyſent gulden voor den tweeden termijn / volgens voorgaende Reſolutien / ende daerenboven noch ſo veel uyt de reſterende negen hondert duyſent gulden van de bewuſte vijfthien hondert duyſent gulden, als den dienſt vande opgemelde Compagnie ſoude bevonden worden te vereyſchen / Item wiert vaſt geſtelt dat met Communicatie ende advijs van ſijn Hoocheyt ſes duyſent Man uyt de Militie van den Staet deſer Landen / ende ter Soldie van den ſelven voor den tijdt van een Jaer ſoude worden genomen / ende dat van doen af met Communicatie ende advijs als vooren voor d'Heeren Huygens ende andere haer Ho. Mog. voorgaende Commiſſarisen het voorſz Volck ſoude worden heerdich gemaeckt / om ſo haeſt doenlijck was / naer Braſil te werden geſonden / voorts dat de beſoignes op de ſubſiſtentie / ordre van de directie / ende redres van de meergenoemde Compagnie ſouden worden gevordert voor d'opgemelte Heeren haer Ho. Mog. Commiſſarisen / die daer toe mitſdien werden aengemaent / met verſouck ende begeerte van daerinne te continueeren / tot dat deſelve beſoignes ten goeden ende vruchtbarigen eynde ſouden zijn gebracht.

Den 13. Auguſti / zijnde ter preſentie van ſijn Hoocheyt gereſumeert de Concepte Reſolutie van den 10. deſer / raeckende de ſaecken van de Vrede-Handelinge binnen Munſter aengeſtelt / ende de Weſt-Indiſche Compagnie reſpective / oock daer op gehoort deſſelfs hoochwijs advijs ende Conſideratien / hebben hare Hoog Mog. de voorſz Concepte Reſolutie gearreſteert ende vaſt geſtelt / gelijck haer Hoog: Mog. de ſelve arreſteren ende vaſt ſtelden mitſdien: ende wiert onvermindert den voortgangh van de voorſz Reſolutie goet gevonden ende verſtaen dat geſchreven ſoude worden aen de Provintie van Vrieſlandt, om haere voorſz Concluſie voor ſoo veel de voorſz ſaecken van de voorſz Weſt Indiſche Compagnie haer concerneerde te willen Conformeeren / voorts wiert

de Heer Haubois versocht / haer Hoogh Mogende goede meeninge ende Intentie in deselve saecke van de West-Indische Compagnie met sijne particuliere debvoyren ende goede Officien by de Heeren sijne Principalen te willen seconderen ; tot welcken eynde hy versien wierdt met Brieven van Credentie van haer Hoogh Mogende ende sijne Hoochgemelte Hoocheydt respective.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Wtrecht verklaert tot het nemen van sodane Conclusie onghelast te zijn / ende daerinne niet te konnen consenteren / ende dat in allen gevalle met Spanjen geen Tractaet van Vrede behoorde te worden ghesloten / dan in Conformite van de Tractaten met de Kroone van Vranckrijck gemaeckt / ende dienvolgens mede by Spanjen aen de Kroone van Vranckrijck gelaten de Conquesten, daer van deselve Kroone ten tijde, van het sluyten der Vredens-Tractaten tusschen Vranckrijck ende Spanjen in possessie soude zijn, ende dat alle 't gene by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude worden gheteeckent / soude wesen sonder effect van reél Tractaet, tot dat Vranckrijck ende desen Staet op eenen tijd gesamentlijck met Spanjen gesloten soude hebben / ende de ratificatien respective daer op zijn ghevolcht / ende daer benessens het Tractaet van Ligue Guarantie tusschen de Kroone Vranckrijck ende desen Staet ghemaeckt voort voorsz sluyten aen de Plenipotentiarisen van Spanjen werde geinsinveert.

Hier is te voor is meermaels vermelt / hoe dat de Koninglijcke Fransche Ambassadeur Servient in sijne soo geschrevene als gedruckte Memorien ende discoursen eenige der Heeren Plenipotentiarisen seer te na sprack. Die van Hollandt bevindende sulcx te zijn sonder reden of fundament hebben aen de Heeren van Mathenes ende van Heemstede gegeven de navolgende acte.

De Staten van Hollant ende West-Vrieslant hebbende van tijde tot tijdt ge-
„sien ende bespeurt de goede yverighe ende getrouwe Officien ende devoiren / die
„de Heeren van Mathenesse ende van Heemstede Plenip. van hare Groot-Mog.
„op de Generale Vrede-Handelingh tot Munster hebben aenghewent / tot uyt-
„voeringe van hare opgeleyde Commissie / ende ten meesten dienste van den Lan-
„de / mitsgaders gehoort de rapporten ende justificatien by deselve gedaen teghen
„'t gene de Heer Graef van Servient Ambassadeur van den Coning van Vranck-
„rijck / by publijcke en naderhant gedruckte remonstrantien tot laste van deselve
„gesocht heeft t'allegeren / ende in te brengen / hebben na rijpe deliberatie verstaen
„ende verklaert / gelijck haer Groot-Mog: verstaen ende verklaren by desen / dat
„de voornoemde Heeren van Mathenes ende van Heemstede te samen ende byson-
„der haer als goede ende ghetrouwe Ministers van den Staet ende oock vande
„Provintie van Hollandt ende West-Vrieslant hebben gecomporteert / sonder in
„'t minste yetwes gepleecht te hebben daer over deselve met reden konden of be-
„hoorden gereprocheert te werden / maer dat deselve veel eer haer in alles hebben
„ghequeten tot meesten dienste van den Lande ende sonderlingh Contentement
„van hare Groot Mog. daer over haer Gr. Mog. deselve zijn bedanckende / ver-
„staende ende begeerende dat de voornoemde Heeren oock voortaen sullen Conti-
„nueren / ende het voorgenomen werck ten gewensten eynde soecken te dirigeren /
„gelijck haer Ho. Mog: deselve gantschlijck zijn toe vertrouwende / ende haer in
„derselver goet beleyt / vroomheyt / ende affectie ten dienste van haer Vaderlant
„volkomentlijck gerust ende verseeckert houden / belovende haer Gr. Mog: de

„voorsz

„voorsz Heeren hare Plenipotentiarisen teghen alle ende een yegelijcke in haer „goeden Naem ende reputatie te sullen mainteneren/ende deselve allomme als ge„trouwe Ministers ende goede Patrioten te doen ende laten recognosceren tot „hare meeste seeckerheyt ende gerustheyt. Gedaen in den Hage/onder onsen groo„ten Zegel hier aen gehanghen op den 15. Augusti 1647. ende was geparapheert „I. Cats, op de Plijque stont. Ter Ordonnantie van de Staten/ ende was onder„teeckent Herb. van Beaumont; zijnde besegelt met een groot Zegel in roden Was„sche/ in een dubbelden Franchijnen staert/ onder uythangende.

De Heeren Plenipotentiarisen namen den 23. Augusti afscheyt: ende tot Munster komende vonden de Spaensche wat verkout in de Handeling. Peneranda gebruyckte de Spae Wateren; hieldt sich op een Huys twee uyren buyten de Stadt. d' Oorsaecke van dese verkoelinghe was; om dat d' Erts Hartogh in Neerlant eenige avantage hadden verkregen op de Fransche; sy wisten oock dat de Garantie, met den Heer Servient gheslooten / in 't leste Articul contineerde een Clausule / die de gheheele Garantie in tijdt ende wijle soude omstooten; ende dat Hollandt de voornaemste Provintie t' eenemael de Vrede begeerde. Als dan de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet volgens nieuwe Instructie / in de opgemelde resolutien vanden 7. 10. 13. Augusti vermeldet/eenige nieuwe dingen seyden te sullen komen voor stellen; so toonden de Spaensche haer seer verwondert: seyden van den Coning ontfangen te hebben Ratificatie ende approbatie van 't geadjusteerde, ende verwacht te hebben desgelijcx van desen Staet: bereyt zijnde aen de Fransche te laten alles wat voor desen tot bevorderingh der Vrede was toegestaen.

Daer na verhaelde haer de Graef van Pennerande met de Hanze-Steden te hebben gesloten ende geteyckent het Tractaet van Commercie; daer van al voor desen was by de Heeren Plenipotentiarisen gheschreven ende versocht geweest haer Ho. Mo. intentie. Naerder blijckende uyt volgende verhael.

De Duytsche Hanze Steden ende specialijck Lubeck, Bremen, Hamborg, deur vernieude Tractaten aen desen Staten geallieert / hebben tot verscheyden tijden laten aenhouden om oock inde met Spanjen te makene Vrede te mogen werden geincludeert. Daer in by die van Hollant / 't sy uyt jalousie der Commercien/ of om dat men niet konde weten wat daer onder gemeent wiert (gelijck voor desen oock om die reden hare Ho. Mog: langh hebben gedifficulteert in d' inclusie van deselve Steden inde Vrede tusschen Sweden ende Denemarck Anno 1645. gemaecke) steedts was gedifficulteert geweest. Dese difficulteyt wiert te grooter wanneer daer na deur my van wegen deselve wert versocht dat oock deselve Steden in de met Spaujen te maeckene Tractaten mochten werden gecoequeert ende gheegaliseert met die van desen Staet in 't stuck der Commercien in Spanjen en Spaensche rijcken ende de beswarenissen ende vryheden respective van dien. Wanttet niet van nooden scheen / soo wanneer yets tot voordeel ende avantage van d' Ingesetene ende trafiquerende van desen Staet wiert bedongen ende gheobtineert / dat sulcx terstont oock aen anderel/ buyten desen Staet / soude werden deelachtich ghemaeckt. Waer tegen ick te kennen gaf dat de Spaensche buyten alle twijffel inclinatie souden hebben om niet alleen sodane coequatie, maer oock meer aen de gemelde Hanze-Steden/ als aen die van desen Staet/ te gunnen/ om reden die men lichtelijck konde dencken: want niet te presumeren was dat de Spaensche desen Staet / alreede al te groot in haer oogen zijnde / noch grooter

ſoude maecken / deur ingaliteyt in 't ſtuck der Commercien: Ende dat daerom hare Hoog Mog: moſten vreeſen / indien ſy deſe coequatie niet toe ſtonden ende verſorghden / dat deſelve Hanze-Steden by de Spaenſche apart ſouden obtineren grooter avantage boven d' Ingeſetene van deſen Staet. Als zijnde conciderabel dat deſelve Steden / inſonderheyt Lubeck, Danzick, ende andere aen d' Ooſt-Zee gelegen / op Spanjen varende noch daer-en-boven de Tollen in de Zont ſubject waren / ende langer repſe te doen hadden / ooch ſwaerder gemeenlijck bemant / ende bewapent / equippeerden: daerom ſy met die van deſen Staet geen merckt konte werden ſulex naerder by hare Hoog Mog: in deliberatie gelept ende vernomen zijnde / dat deſe ſaecke deur de Heeren Hanzeſche Afgeſanten Gloxin, Koch, ende Meurer tot Munſter wiert gedreven / is genomen deſe navolgende Reſolutie.

Is ter Vergaderinghe andermael voortghebracht een Brief van de Heer van „Meyndertſwijck, een van haer Ho. Mo: acht Plenipotentiarisen tot Munſter ge„ſchreven / aldaer den 22. ende den 26. Junp leſtleden / alhier ontfangen / houdende „onder anderen in effect / dat de Heer de Brun by hem is gekomen / ſeggende dat de „Spaenſche Plenipotentiarisen worden aengheſocht van wegen de Hanze-Ste„den / om met de ſelve te maecken een Tractaet van Commercie / in gelijckheydt „ende op den Voet beraemt in de geadjuſteerde Articulen van Vrede tuſſchen haer „Ho. Mog: ende den Coningh van Spanjen / verſoeckende hy Heer Brun te ver„ſtaen de Intentie van haer Ho. Mog: over het voorſz Tractaet van Commer„cie met de Hanze-Steden / ende of haer Ho. Mog: van meninghe waren / of had„den ghereſolveert de Hanze-Steden in het te maecken Tractaet van Vrede met „Spanjen te begrijpen; daer na ſy Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen haer „wilden richten: ooch is hier neffens geleſen ſeecker Memoriael aen haer Hoog „Mo: gepreſenteert by de Heer Leo van Aitſema, Rezident der opgemelde Hanze„Steden / by haer Ho. Mo. daer by hy verſoeckt om incluſie der Hanze-Steden / „en ſpecialijck van die van Lubeck, Bremen ende Hamburgh, in het tot Munſter te „maecken Tractaet / ende dat d' Ingheſetenen van dien met die van deſen Staet „mogen werden gecoequeert in 't ſtuck der Commercien in Spanjen; waer op „ſijche Hanze-Steden ſullen werden ghecompreyhendeert in het Tractaet van „Vrede / dat tuſſchen den Coning van Spanjen ende deſen Staet tot Munſter „ſal worden ghesloten / ende dienvolgens ghecoæqueert in 't ſtuck der Commer„cien in Spanjen; met ende neffens d' Ingeſetenen deſer Landen / mits dat de „voornoemde Hanze-Steden / noch derſelver Ingeſetenen in Spanjen / ofte de „ſijchen van dien / niet en ſullen vermogen te gebruycken / gauderen ofte verſoe„chen eenighe voordeelen ofte prerogativen / boven de Ingeſetenen deſer Landen.

Vpt krachte van deſe Reſolutie is gemaeckt het ſeſtiende Articul van het Vre- dens-Tractaet tuſſchen Spanjen ende de Vereenigde Provintien den 30. Ja- nuarp 1648. als ooch d' incluſie in het 72. Articul in 't ſelve Tractaet.

Het

Het Tractaet van Commercie tuſſchen de Spaenſche ende de Hanzeſche tot Munſter gemaeckt, luyt als volght.

AEn yder ſy kennelyck dat, alſoo vande zyde der edele Anzee-Steden, door expreſſe Gedeputeerden aende Ambaſſadeurs des Koninghs van Spanjen, te Munſter reſiderende, met volle macht tot de Vergadering van d'algemeene Vrede, dickwils vertoont is dat de koophandel en ſcheepvaert der geſeyde Steden inde Koningrijcken, heerſchappyen en Staten van ſijn Catholijcke Majeſteyt, die eertyts met onderlinge vrucht en gewin van weer-zyden ghebloeyt hebben, ſedert eenighe Iaren door de ſtaet of ramp der tyden, en door d'ellenden van d'Oorlogh, met groote ſchade der ſoo wel Spaenſche als Anzee-ſteedſche volcken, vervallen, en de Tractaten, op deſelve koophandel gemaeckt, verdwenen zyn, met aenwyſingh van veel laſten en ſwarigheden, tot dewelcken zy, inde naem der voorgenoemde Steden, inſtantelijck urgeerden en drongen om ſpoedighlyck en ernſtichlyck remedien hier toe aen te wenden, gelyck oock deſgelycx, inde naem van 'tgeheele Ryck, d'Afgeſanten der algemeene Vergaderingen, ſoo t'Olenbrugh als te Munſter vergadert, ernſtelyck by monde en geſchrift aen de ſelve Volmachtigden des Koninghs van Spanjen hebben verſocht; alle 't welck gehoort en overwogen zynde, ſo heeft d'eerſte en voornaemſte Ambaſſadeur der Spaenſche Volmachtighden, *de Graef van Penéranda*, dit aen ſijn Catholycke Majeſteyt overgeſchreven, en d'aenwyſingen der voorgeſeyde ſwarigheden, met de briefven der ſelve Anzee-Steden, wegens d'oprechtingh van de Koophandel, gefonden, en vriendelycke en gunſtige antwoorden daer op gekregen, door dewelcken ſijn Catholycke Koninclycke Majeſteyt ſijn goede en gunſtige genegentheyt tot de Anzee-ſteden, en tot hun verſoeck overvloedighlyck en klarelyck beluyght, en aen ſijn voorgenoemde Plenipotentiariſen of Volmachtighden macht geeft om van deſe reſtauratie en weer-oprechting van de Koophandel, en van d'ophoudingh en ſtilingh der ſwarigheden te handelen, en door alle middelen, d'oude vrientſchap, ſcheepvaert en uytvoeringh, verkoopingh en koopingh der Goederen en Waren tuſſchen de Lantſchappen, Steden en Volcken der Spanjaerden en der Anzee-ſteden lichter te maken, en ſtant te doen grypen: en weer met d'ondergeſchreven Gedeputeerden en Ambaſſadeurs der geſeyde Anzee-ſteden over deſe ſaeck een vriendelycke en aenſienelycke conferentie en conſultatie aengevangen zynde, ſoo is by proviſie, en op de approbatie en ratificatie van ſijn Catholycke Majeſteyt, en van d'Anzee-ſteedſche Overigheden, tuſſchen beyden verdragen.

1. Dat d'oude previlegien en vryheden der Anzee-ſteden, in de Koninckrijcken en Lantſchappen van Spanjen verkregen, gelijck oock de privilegien van't jaer 1607. met de ſchriften daer toe behoorende, en de Koninclijcke extenſie en uytbreydingh vervatende, (welckers inhout, die onder de hant der geſanten van weer-zyden onder aen dit tegenwoordigh Tractaet geinſereert en ingevoeght ſal worden, authentique kracht ſal hebben) hier door geconcedeert, beveſtigt en oprechtelijck vernieut, getrouwelijck en oprechtelijck van weer-zyden ſullen worden geobſerveert en onderhouden, uytgeſondert de genen, die door de volgende Artyckelen eenichſins afgeſchaft en vermindert worden: en voornamelijck dit, dat door 't ophouden van de vyantſchap tuſſchen ſijn Koninclijcke Majeſteyt en de Vereenichde Nederlanden, 't ſy door Tsvede, of door verdrag van Vrede, al het geen, 't welck tegen de geſeyde

Neder-

Nederlanden, en tegen hun Inwoonders en Onderſaten in 't voorverhaelt Tractaet van 't Jaer 1607. gemaeckt was, oock ſal ophouden, en te niet gedaen worden geduerende de Vrede en Treves.

En indien, dies-aengaende, yets meer, ſo veel de Koophandel en Waren aengaet, dat tot de ſekerheydt en vryheydt vande Koophandel ſtreckt, den Onderſaten der Vereenichde Nederlanden toegeſtaen wort, dan oertyts d'Anzee-ſteden verſocht of verkregen hebben, ſóo verſtaet men dat dit alles, uyt kracht van dit Tractaet, oock aen d'Anzee-ſteden toegeſtaen ſal zyn, inſonderheyt dewyl men bevint dat de voornaemſte Steden deſer Lantſchappen oock leden van de ſocieteyt der Anzee-ſteden zyn. Maer in tyt van Oorlogh ſullen de dingen, die in de volgende Artyckelen van dit verdrach geſtelt zyn, geobſerveert en onderhouden worden.

2. Het nieu gebruyck van certificatien en bewys-brieven, ſedert eenige Iaren tegen of buyten d'inhout des Tractaets van 't Jaer 1607. in-gevoert, ſal wegh gedaen en afgeſchaft worden, ſonder eenigh ander onderſoeck daer in te doen, dan met ſodanighe redenen, die inde voorgaende Tractaten uytgedruckt worden, met alles te reſtitueren en te brengen tot de voorgaende Staet: jae ſoodanigh, dat de Schippers niet gehouden ſullen zyn meer dan een certificatie, met een geſpecificeerde vrachtbrief der Waren, naer de form van 't geſeyde Tractaet van 't Jaer 1607. van yeder ſchip te vertoonen, op dat de rechten van de koophandel meer kracht en ſekerheyt onder de volcken van ſijn Catholijcke Majeſteyt ſouden krijgen, maer als d'oorlog met de vereenigde Nederlanden ophoud, ſo hebben ſy niet anders te bewijſen, en te certificeren dan dat de waren aen niemant der gener toebehooren, die niet van d'Anſe-ſteden zijn, of in de Koninckrijcke en Landen van ſijn Koninckliycke Majeſteyt geen gelijcke rechten en Privilegien als d'Anſe-ſteden hebben.

3. So lang als ſyn Koninckliycke Majeſteyt met de Staten der vereenigde Nederlanden, of met eenige andere Vyanden, wie zy oock zyn, vyantſchap heeft, ſo ſullen d'inwoonders der Anſe-ſteeden de Neutraliteyt genieten, die ſyn Majeſteyt oock niet aen ſijn Vyanden weygert, en dieshalven heeft hy al dit voorverhaelde aen de Anſe-ſteden toegeſtaen, behoudens dat het aen den ſelven vry ſtaet in alle tijden met de Vereenigde Nederlanders, en met andere vyanden van ſijn Catholijcke Majeſteyt, ſy zijn ſoodanigh als ſy zijn, te handelen, hun landen aen te doen, daer af te ſcheyden, en hun waren ter zee en te Lant in te brengen en uyt te voeren, uytgeſondert de genen, die tot het gebruyck van d'oorlog dienſtig, uyt de *Spaenſche Heerſchappy* gekomen ſullen zijn.

En op dat in deſe ſaeck geen bedroch gepleecht ſou worden, ſo zyn de dingen, die in 't elfde Artykel des Tractaets van 't Iaer ſeſtien hondert ſeven van ſulcke waren in de geſeyde Vereenigde Nederlanden niet te voeren, en van d'obligatien, daer boven t'expedieren, vaſt geſtelt, de welken voortaen in alle vyandelijcke plaetſen van de voorverhaelde waren onderhouden ſullen worden.

4. d'Anſe-ſteden ſullen alle getuygenis van goede gunſt aen de Catholijcke Koning, en aen ſijn onderſaten en Staten betoonen, en ſijn Majeſteyt ſal oock, naer 't gebruyck van yder plaets, vrye ende gerechtige Commercie en koop-handel met hen hebben, ſo van ſchepen, als van alle gereetſchap, dienſtig om ſchepen toe te ruſten, met alle andere Commoditeyten, die men aen eenig ander neutrale Vorſt en Staet, ja oock aen een vrient in alle tijden en plaetſen toeſtaen ſou.

Welcke voorwaerden van verdrach d'Ambaſſadeurs van Spanjen aen d'een ſyde, en de Gedeputeerden der Anſe-ſteden van d'andere ſijde met d'onderſchrijving van hun

hun hant, en met hun ſegels hebben bekrachtigt, en tot meer beveſtiging aengenomen de ratificatie van de Catholijcke Koninckliycke Majeſteyt, en van hun Meeſters reſpectivelijck te binnen vier maenden te leveren.

Gedaen te Munſter, $\frac{17}{27}$ van September, in 't Jaer Chriſti 1647. *El Conde de Penneranda, Fray Ioſeph: Arch. Cambray, Brun David Gloximus D. & Synd: Lubec: Gerhard Coch D. Senat Reip. Brem Iohannes Chriſtophorus Meurer D. & Synd. Hamb.*

Dit Tractaet / hoewel ſoo dupdelijck ende ſolemnelijck gemaeckt / is by de Spaenſche qualijck geobſerveert: zijnde by de Spaenſche in Vlaenderen ſo terſtont als in de Jaren 1648. ende 1649. daer na verſchepden Schepen van Hamborgh ende andere genomen; contrarie 't ſelve Tractaet: ſo dat in 't laetſte van 't Jaer 1649. ſoo van wegen de Stadt Hamborgh als van wegen de ſamentlijcke Hanze-Steden ick ben geſonden geweeſt na Bruſſel aen den Heer Erts-Hartogh Leopoldus ende aen den Graef van Pennerande/om over die non-obſervantie van 't ſelve Tractaet te klagen: te meer alſoo ſy de Schepen van de Vereenigde Provintien/ die by haer particulier Tractaet of Articul van Commercie (ſeer opſour ende op ſchroeven ſtaende) niet ſoo veel bedongen hadden/ als dit voorgaende Tractaet behelſt/ lieten vry ende vranck varen met deſelve Waren/ ende na deſelve Havenen daer die van welghemelde Hanze-Steden voeren.

Ende hoewel de Heer Erts-Hartogh en de Graef van Pennerande by Monde ende by Geſchrifte agnoſceerden 't ſelve Tractaet belovende al noch 't ſelve te ſullen doen obſerveeren / gelijck ſulcx oock by het 16. Articul der Vrede tuſſchen Spanjen ende deſen Staet belooft was / als datſe egalijck met die van deſen Staet ſouden werden getracteert: ſoo hebben ſy echter niet willen voor als noch relaxeren of vry verklaren het Schip of Schepen by haer aengehouden/ hoewel ſy de Hollantſche Schepen in de ſelve Vloote/ met deſelve Waren/ ende na deſelve Havens loopende/ hebben laten varen: ja met verklaringhe van het Spaenſch of Vlaemſch Schreeps-Volck dat ſy laſt hadden de Hollanders vry te laten ende de Oosterlingen aen te houden. Alle tegen 't apparent Intereſt/ intentie/ ende dienſt haers Conings: als een yder lichtelijck kan dencken: ende ſonder eenige imaginable reden: als dat ſy den Hollanders vreeſden/ ende den Hanze-Steden niet.

Hoedanich het particulier Articul op 't ſtuck van Commercie of Contrebande / met die vande Vereenigde Provintien gemaeckt ſept / ſal hier na volgen. Sulcx is naderhant / namelijck in 't Jaer 1650. deur een naerder Reglement met den Coninglijcken Ambaſſadeur Brun/ende den Heer de Knyte geexpliceert ende dupdelijcke geamplieert/ als zijnde ſeer doncker geſtelt.

De geheele Maent van September hebben de Heeren Plenipotentiarisen toegebracht metter eſclairciſſeeren van de 73. Pointen die den 8. January leſtleden waren geteeckent / ende t'adjuſteeren van d'overige vier Pointen / als eerſtelijck dat deſe Staet begeerde d'abſolute Souverainitept ſoo in 't Geeſtelijck als in 't Wereltlijck over de Meyerye/ ende andere geweſten van gelijcke natuyr in 't 3. Articul geexprimeert/ dienvolgens dat de Spaenſche Ambaſſadeurs ſouden weder geben aen de Staetſche het geſchrift van den 27. December 1646. aengaende d'Exercitie van de Catholijcke Religie, ende geeſtelijcke goederen, Item aengaende de drie Quartieren van Overmaſe. Ten tweeden begeerden de Conſolidatie van 't Overquartier van Gelderlant 3. De Demolitie der Forten

by Slupys 4. Aengaende 't VVater-recht by Slupys. Behalven eenige Pointen van particuliere.

De meeſte diſpute was oppet eerſte Poinct: willende de Spaenſche niet afwijcken van 't gemelde Geſchrift. Weeſden ſoo wel voor haer ſelf als voor de Koningh indien ſy na gaven een Poinct dat ſo ſenſibel was: namelijck d'openbare Exercitie van Religie ende behoudeniſſe der Kerckelijcke Goederen in ſoo een groot aental florerende Kercken ende Dorpen: alwaer nauwelijcx een van de Gereformeerde Religie gevonden wiert: zijnde te vreemder; om dat ſelf in 't heetſte van den Oorloge de Catholijcken ſoo in d'Exercitie van de Religie als in Kercken/Clooſters en Geeſtelijcke Goederen waren gemainteneert geweeſt.

Aengaende de drie Landen van Overmaſe; quam het aen meeſt op de Poſſeſſie: alſo dat ſo wel deſe Staet als d'Ertz Hartogh in deſen tijdt deden ende doen lieten verſchepden acten van Poſſeſſie aldaer: met op ende aenhalen van Officieren / met Publiceeren van Placcaten / ende anderſints. Men ſchreef aen den Graef van Solms/dat hy eenigh Garniſoen of Troupen ſoude ſenden en doen logeren in de gedemolieerde Caſtelen of Stedekens van Valckenburch, Dalem. Maer hy ſchreef dattet ondoenlijck was: ten ware het met een kleen vliegend Leger wiert geſuſtineert: waer toe hy niet Troupen genoucx hadde.

Aengaende de Conſolidatie van 't Oberquartier / waren de Spaenſche niet te verſetten. Geduprende alle deſe laetſte Conferentien / ſoo quamen wepnigh advijſen aen haer Ho. Mog. ende van ter zijden hoorde men dat de Spaenſche onbeweechlijck bleven op het ſtuck van't Geeſtelijck inde Meyerije/ ende 't gemelde Oberquartier Philippe le Roy oock; die alle deſen tijt in den Hage reſideerde/ ende van tijdt tot tijdt ſijn Paſpoort gepvolongeert kreegh / liet ſich hoogh ende dier by peder een verlupden dat de Coning geenſints ſoude laten varen het ſtuck van 't Geeſtelyck inde Meyerije/ of temperament van dien: dat ſulcx ſoude zijn niet alleen onbillick in ſich ſelf/ om voor aengetogene reden/ maer oock ondoenlijck ende ongeraden voor den Coningh: als ſullende hem maecken t'eenemael verhaet by de geheele Geeſtelijckheyt: dewelcke in alle ſijn Rijcken maeckt het eerſte Lidt van de Staten / ſullende hy deſelve geſeght ende by een peder gelooft werden / dat de Coningh of niet wil of niet kan beſchermen de Geeſtelijckheydt ende exercitie van ſijne Religie / ſelf niet in plaetſen daerſe in't heetſte van den Oorloge is beſchermt geweeſt. Waer deur de Coningh verliefende alle Credijt by de Geeſtelijckheyt / nootſakelijck van deſelve ſoude werden gedecrieert/ ende perijckel loopen dat in Sermoenen ende anderſints de Gemeente ſouden opgehitſet/ende afvallig gemaeckt werden: om haer over te geven aen Vranckrijck/ tot welcken eynde tuſſchen de Franſche ende Nederlandtſche Geeſtelijcken veel Correſpondentie gehouden wiert. Om 't welck voor te komen / ende ſoodanige deſperatie in ſijne Onderdanen te verhoeden / de Coningh ſoude ghenootſaeckt worden op andere middelen te denchen/ende met Vranckrijck het tranſport ende permutatie van Neerlandt ende Catalonien met of ſonder Huwelyck te ſlupten.

Men hadde aen wel-gemelden Philippe le Roy eben te voor ſijn Paſpoort weder verlengt / meeſt deur gunſt van Hollandt, tegen 't addys van Zeelandt ende Wtrecht: maer als die van Hollant vernamen dat de Spaenſche tot Munſter ſo ſeer tergiverſeerden / ende dat Philippe le Roy alhier ghenoeghſaem affſiet al le hoop van ſatisfactie op dat ſtuck van 't Geeſtelijck inde Meyerije &c. ſoo toonden haer die van Hollandt alſoo yverigh als d'andere: doende weder intreclien

het

het Paſpoort aen Philippe le Roy op vier Maenden gepʒolongeert; hem latende weten dat hy binnen veertien dagen ſoude hebben te vertrecken; indien op dat ſtuck geen contentement en volgde.

In 't begin van October ſchʒeven de Heeren Plenipotentiariſen dat ſy hadden mette Heeren Plenipotentiariſen des Coninckx van Spanjen in diverſe Conferentien / ſo Mondelijck als ſchʒiftelijck verhandelt / alle 't gunt haer Ho. Mog. by hare Reſolutien van den 18. Mey 4. July 7. 10. en 13. Auguſti haer tot bevoʒderinge en voltreckinge van de Vʒede-Handelinge gelieft hadde te bevelen / ende niet tegenſtaende haer in den beginne ende verbolgens verſchepde difficultepten waren bejegent / dat ſy evenwel met trappen dan op 't eene / dan op 't andere Pointt ſoo verre geavanceert waren / dat ſy in de laetſte Conferentie van 'svooriger-daeghs hadden bevonden mette voʒnoemde Spaenſche Plenipotentiariſen op alle de differentiale Poincten / die noch aen de Vʒede-Handelinge reſteerden / te ſullen eens konnen woʒden / behalven alleen dat op het Point van de Meyerye ende andere Quartieren van gelijcken natuere noch yetwes in verſchil was overgebleven / om dat ſy de Reſolutien van haer Hoog Mogende dien aengaende niet pʒeciſe ende ad literam hadden konnen uytwercken, ende de Spaenſche de woʒden / ſo in 't Geeſtelijck, niet konden admitteren / maer te vʒeden waren haer Ho. Mogende met andere woʒden ofte manieren van ſpʒeken te voldoen: ende nae dat hier over dele Seſſien ende dagen toegebʒacht waren / in en geduprende dewelcke by de Heeren Spaenſche allerhande voʒſlagen gedaen ende Concepten voʒgebʒacht zijn / ende ſy pdermael by haer laſt bleven: ſoo hebben de voʒnoemde Spaenſche uptterlijck verklaert / haer abſolupt onmogelijck te weſen na de Conſtitutie van hare Staet ende maximen / diergelijcke maniere van ſpʒeken als de Staetſche / te weten van de Souverainiteyt in 't Geeſtelijck te gebʒupcken / ende dat ſy haer met de ſaecke ſelfs en de d'effecten van dien / welcke in handen van haer Hoog Mogende ſouden weſen / behoʒden te contenteren / ſonder haer te aſtringeren tot eenige impoſſibilitepten in een materie daer in de gronden ende maximen van d'een ende d'andere Staet diſcrepʒeren; Ja ſoo verre / dat ſy met hooge woʒden ende genougſaem by Fʒmelen Eede affirmeerden niet voʒder te komen gaen / ende haer te moeten ſalveeren tegen de gene die anderſints occaſie ſouden nemen haer te ruyneren ende de gantſche Regeringe van haren Coning te renverſeren; ende als de Heeren Staetſche by hare ſyſtenue ſouden willen perſiſteren / dat het Tractaet / nu ſo verre gebʒacht / ſoude moeten na blyven / ende de geheele ſaecke God en de voʒdere uptkomſte van het Oʒloge / 't welck alsdan nootſaeckelijck ende op andere pʒeſuppoſten als voor deſen ſoude moeten continueren / bevolen werden; ende dat het niet anders als voor een Fatalitept konde werden gehouden / dat God Almachtig de lang gewenſchte Vʒede noch niet geliefde te gunnen den genen die deſelve van wederſijden ſcheenen te begeeren ende hoogmodigh te hebben: ſeyden daer-en-boven dat de Ingeſetenen van de voʒſz Meyerye ende andere geweſten de libertept van Conſcientie by het Tractaet ofte Particuliere Artical behoorde geconcedeert / ende als ſy daer inne ſouden werden getroubleert by haer Hoogh Mogende daer-teghens alle behoorlijcke voʒſieninghe ghedaen te woʒden. Na dat dan ſy Staetſche na alle uptterlijcke debbopren ende Inſtantien klaerlijck hadden beſpeurt / dat het gantſche Tractaet / ſoo na geperficieert / hier op ſoude moeten ſtupten ende afghebʒoocken woʒ-

den/ hebben sy 't selve op haer niet derven nemen/ maer veel eer geacht haer devoyr te wesen haer Ho. Mog. alle 't gunt voorsz is te representeren/ ende te versoecken/ nadien zy geen andere uytkomste voor handen sagen/ als dat het Tractaet van Vrede na-gelaten / ofte in desen de weder-partye yetwes soude moeten te gemoet gegaen worden/soo versochten zy dat haer Ho. Mog. hier op serieuselijck ende ten alderspoedighsten gheliefden te doen delibereeren / ende haer soo kort doenlijck/ immers binnen 14 daghen/ hare goede meeninge te laten weten/ ten eynde door meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occasie niet en werde verlooren / ofte door veranderinge / hier ende daer voor te vallen/ de sake tegenwoordigh in soo goede Poincten zijnde / in verwijderinge mocht komen te gheraecken/ 't welck doch de Wereltsche / ende insonderheyt soo groote saken doorgaens onderworpen zijn/ ende de experientie van voorgaende tijden/ selfs in den Staet van haer Ho. Mog. wel hadde geleert.

Belangende de Handelinghe tusschen Vranckrijck ende Spanjen / waren de hooghe partyen door tusschen-spreecken van de Mediateurs eerst in de 20 eerste Articulen/ ende daer nae noch in 10 andere vergeleecken / ende alsoo de grootste ende meeste differentiale Pointen nu te verhandelen stonden/soo hadden de Heeren Spaensche haer rondelijck verklaert alle 'tgene voor desen aen Vranckrijck door haer Interpositie was toegestaen/ niet alleen gestandt te doen ende effect te sullen laten sorteeren / maer oock te vreden te wesen / de meeste importeerende Poincten door haer arbitragie ende bemiddelinghe te laten verhandelen/sulcks zy haer daerinne met alle vlijdt ende neerstigheydt / volghens de Resolutie van haer Ho. Mog. van den 4 July voorleden souden employeeren / op hope dat de uytstaende differenten tusschen de twee Kroonen mede gevonden/ende alsoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarigh besluyt soude konnen ghebracht worden.

Met dese hoewel wijtloopigh ende omstandige informatie waren echter hare Ho. Mog. niet te vreden: als vernemende van ter zijden dat alles absolutelijck gedaen was : ende dat eenige vande Heeren Plenipotentiarisen stonden om herwaerts te komen ende het stuck der Interpositie te verlaten : dies schreven zy den 8. Octobris weder ernstelijck aen de Heeren Plenipotentiarisen / dat deselve tot Munster by malkanderen souden hebben te verblyven ende alsnoch uytwercken by de Spaensche een nette ende Categorijke antwoort op den last die zy haer by resolutie van den 18. May / 4. July / 7. 10. 13. Augusti respective hadden ghegheven / sonder daerinne eenige veranderingh t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te geven: soo wiert sijn Hoogheyt doen absent zijnde/versocht om in den Hage te komen/ ende helpen delibereeren op eenich vliegent Leger in Campagnie te brenghen. Die van Zeelandt hadden gaern by pluraliteyt de Campaigne van doen af gheresolveert ende vast-ghestelt : maer Hollandt hieldet op.

Belangende de Handelingh tusschen Vranckrijck ende Spanjen : soo resteerden in dese tijt dese differentiele vijf hooft-pointen.

1. 2. De verklaringhe over 't Secours te doen aen Portugael en het Interest van den Hertoge van Lotteringen , welcke beyde Pointen zijn uyt-gestelt tot besluyt van 't Tractaet.

3. De Fortificatien gedurende den 30. Jarigen Treves te maecken in Catalonien, ende de Extensie der Limiten tusschen beyder-zijts Fortificatien.

4. De

4. De Limiten in Nederlandt en Bourgonje over 't reglement van de welcke nde ghemaeckt worden een generale baſte Poet om dienvolgende door Com-iſſarien van beyde zijden te termineren/welcken baſten poet gemaeckt zijnde/ voorſz Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck verklaert hebben te ſul-'tteeren aen de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. het verſchil dat in het cideren vande voorſz Limiten ſoude mogen ontſtaen.

5. De bewaringe van Caſal, en verſeeckeringe om te blijven aen 't Huys van Mantua/ſonder te mogen vallen aen 't Huys van Spanjen of Ooſtenrijck.

De Spaenſche waren berept die te ſtellen tot arbitrage vande Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet: 't welck by de Heeren France beleefdelyck wiert gedeclineerr: nochtans wel mogen lyden/ dat ſy inde Interpoſitie ſouden voort baren.

De Heeren Staetſche met de Spaenſche niet verder komende komen / hebben goet gevonden eenige te ſeynden om mondelingh rapport te doen gelijck den 21 October geſchiet is/ als volght.

Sommier van 't ghene de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt mede Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. afgeſonden vande andere Heeren Plenipotentiariſen uyt Munſter ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerapporteert den 21 October 1647.

„Nae verhael van alle 't geene ſoo mondelijck als ſchriftelijck tuſſchen de Ple„nipotentiariſen van haer Hoog. Mog. t' ſedert der ſelver laetſte wederkomſte „tot Munſter met de Plenipotentiariſen des Conincks van Spanjen in ver„ſcheyden Conferentie ſich toe-ghedraghen heeft / by 't welck de voornoemde „Plenipotentiariſen ghetracht hebben de laſt haer by haer Hoog. Mog. aenbe„volen/ten vollen uyt te werckten/hebben deſelve gerapporteert dat ſy eyntelijck „op de reſteerende controverſe Poincten ende namentlijck mede aengaende het „Overquartier van Gelderlant met die van de andere zijde waren over een ghe„komen.

„Oock dat alleen ten regarde van de Meyerye van den Boſch over-ghebleven „was de Concluſie om dat het voordt Geeſtelyck by de Spaenſche omme ver„ſcheyden Conſideratien haer Staet ende Regieringe particulierlijck concerne„rende/ was geercuſeert/ende dat in plaetſe van dien by haer van tijt tot tijt ver„ſcheyden voorſlagen waren ghedaen daer toe ſtrechende omme aen haer Hoog. „Mog. de abſolute ende indiſputable Souverainiteyt te laten verblijven/ met ver„ſoeck dat d'Inghelſetenen aldaer ende in andere Quartieren alwaer de Room„ſche Religie voor deſen was gepermitteert/mochte toegelaten worden Vryheyt „van Conſcientie volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaenſche ge„dicteert ende hier achter aen gevoegt. Ende hoewel hier op verſcheyden Con„ſideratien waren ghevallen tot Confirmatie vande Souverainiteyt / Juſtifi„catie van de maximen ende Wapenen van deſen Staet ende voor de alghemee„ne gheſtabilieerde ſecuriteyt van de Inghelſetenen reſorteerende onder de Ver„enichde Provintien / dat echter de Plenipotentiariſen van tijdt tot tijdt ende „namentlijck op het jonghſte aenſchrijvens van haer Hoogh-Mogende ſerieuſe „Inſtantien by de Heeren Spaenſche hadden ghedaen omme deſen aengaende „van haer te obtineeren een ronde Cathegorique ende onghelimiteerde verkla„ringhe / waer toe de Heeren Spaenſche oock eyntelijck hadden ghecondeſcen„deert ende te vreden geweeſt te laten het derde Articul ghelijck het hier bevoo-

den/ hebben ſy 't ſelve op haer niet derven nemen/ maer veel eer geacht haer devoyr te weſen haer Ho. Mog. alle 't gunt voorſz is te repreſenteren/ ende te verſoecken/ nadien zy geen andere uytkomſte voor handen ſagen/ als dat het Tractaet van Vrede na-gelaten / ofte in deſen de weder-partye petweys ſoude moeten te gemoet gegaen worden/ſoo verſochten zy dat haer Ho. Mog. hier op ſerieuſelijck ende ten alderſpoedighſten gheliefden te doen delibereeren / ende haer ſoo haſt doenlijck/ inmers binnen 14 daghen/ haere goede meeninge te laten weten/ ten eynde door meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occaſie niet en worde verloopen / ofte door veranderinge / hier ende daer voor te ballen/ de ſake tegenwoordigh in ſoo goede Poincten zijnde / in verwijderinge mocht komen te gheraecken/ 't welck doch de Wereltſche / ende inſonderheyt ſoo groote ſaken doorgaens onderworpen zijn/ ende de experientie van voorgaende tijden/ ſelfs in den Staet van haer Ho. Mog. wel hadde geleert.

Belangende de Handelinghe tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen / waren de hooghe partyen door tuſſchen-ſpreecken van de Mediateurs eerſt in de 20 eerſte Artickulen/ ende daer nae noch in 10 andere vergeleecken / ende alſoo de grootſte ende meeſte differentiale Pointen nu te verhandelen ſtonden/ſoo hadden de Heeren Spaenſche haer rondelijck verklaert alle 't gene voor deſen aen Vranckrijck door haer Interpoſitie was toegeſtaen/ niet alleen geſtandt te doen ende effect te ſullen laten ſorteeren / maer oock te vreden te weſen / de meeſte importeerende Poincten door haer arbitragie ende bemiddelinghe te laten verhandelen/ſulcks zy haer daerinne met alle blijdt ende neerſtighepdt / volghens de Reſolutie van haer Ho. Mog. van den 4 July voorleden ſouden employeeren / op hope dat de uytſtaende differenten tuſſchen de twee Kroonen mede gevonden/ende alſoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarigh beſlupt ſoude komen ghebracht worden.

Met deſe hoewel wijtloopigh ende omſtandige informatie waren echter haer Ho. Mog. niet te vreden: als vernemende van ter zijden dat alles abſolutelijck gedaen was: ende dat eenige vande Heeren Plenipotentiariſen ſtonden om herwaerts te komen ende het ſtuck der Interpoſitie te verlaten: dies ſchryven zy den 8. Octobris weder ernſtelijck aen de Heeren Plenipotentiariſen / dat deſelve tot Munſter by malkanderen ſouden hebben te verblyven ende alſnoch uytwerckten by de Spaenſche een nette ende Categorijſe antwoort op den laſt die zy haer by reſolutie van den 18. May / 4. July / 7. 10. 13. Auguſti reſpective hadden ghegheven / ſonder daerinne eenige veranderingh t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te geven: ſoo wiert ſijn Hooghept doen abſent zijnde/verſocht om in den Hage te komen/ ende helpen delibereeren op eenich vliegent Leger in Campagnie te brenghen. Die van Zeelandt hadden gaern by pluralitept de Campaigne van doen af ghereſolveert ende vaſt-geſtelt: maer Hollandt hielden op.

Belangende de Handelingh tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen: ſoo verſtonden in deſe tijt deſe differentiele vijf hooft-pointen.

1. 2. De verklaringhe over 't Secours te doen aen Portugael en het Intereſt van den Hertoge van Lotteringen, welcke beyde Pointen zijn upt-geſtelt tot beſlupt van 't Tractaet.

3. De Fortificatien geburende den 30. Jarigen Vrede te maecken in Catalonien, ende de Extenſie der Limiten tuſſchen beyder-zijts Fortificatien.

4. De

4. De Limiten in Nederlandt en Bourgonje over 't reglement van de welcke ſoude ghemaeckt worden een generale vaſte Poet om dienvolgende door Commiſſarien van beyde zijden te termineren/ welcken vaſten poet gemaeckt zijnde/ de voorſz Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck verklaert hebben te ſubmitteeren aen de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. het verſchil dat in het decideren vande voorſz Limiten ſoude mogen ontſtaen.

5. De bewaringe van Caſal, en verſeeckeringe om te blijven aen 't Huys van Mantua/ ſonder te mogen vallen aen 't Huys van Spanjen of Oſtenrijck.

De Spaenſche waren bereyt die te ſtellen tot arbitrage vande Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet: 't welck by de Heeren France beleefdelyck wiert gedeclineert: nochtans wel mogen lyden/ dat ſy inde Interpoſitie ſouden voort baren.

De Heeren Staetſche met de Spaenſche niet verder konnende komen / hebben goet gevonden eenige te ſenden om mondelingh rapport te doen gelijck den 21 October geſchiet is/ als volght.

Sommier van 't ghene de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt mede Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. afgeſonden vande andere Heeren Plenipotentiariſen upt Munſter ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerapporteert den 21 October 1647.

Nae verhael van alle 't geene ſoo mondelijck als ſchriftelijck tuſſchen de Plenipotentiariſen van haer Hoog. Mog. t' ſedert der ſelver laetſte wederkomſte tot Munſter met de Plenipotentiariſen des Conincks van Spanjen in verſcheyden Conferentie ſich toe-ghedraghen heeft / by 't welck de voornoemde Plenipotentiariſen ghetracht hebben de laſt haer by haer Hoog. Mog. aenbolen/ten vollen upt te werckten/hebben deſelve gerapporteert dat ſy eyntelijck op de reſteerende controverſe Poincten ende namentlijck mede aengaende het Overquartier van Gelderlant met die van de andere zijde waren over een ghekomen.

Oock dat alleen ten regarde van de Meyerye van den Boſch over-ghebleven was de Concluſie om dat het voordt Geeſtelyck by de Spaenſche omme verſchepen Conſideratien haer Staet ende Regieringe particulierlijck concernerende/ was geeruſeert/ende dat in plaetſe van dien by haer van tijt tot tijt verſcheyden voorſlagen waren ghedaen daer toe ſtreckende omme aen haer Hoog. Mog. de abſolute ende indiſputable Souverainiteyt te laten verblijven/ met verſoeck dat d'Ingheſetenen aldaer ende in andere Quartieren alwaer de Roomſche Religie voor deſen was gepermitteert/mochte toegelaten worden Vryheyt van Conſcientie volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaenſche gedicteert ende hier achter aen gevoegt. Ende hoewel hier op verſcheyden Conſideratien waren gheballen tot Confirmatie vande Souverainiteyt / Juſtificatie van de maximen ende Wapenen van deſen Staet ende voor de alghemene gheſtabilieerde ſecuriteyt van de Ingheſetenen reſorteerende onder de Verenichde Provintien / dat echter de Plenipotentiariſen van tijdt tot tijdt ende namentlijck op het jonghſte aenſchrijvens van haer Hoogh-Mogende ſerieuſe Inſtantien by de Heeren Spaenſche hadden ghedaen omme deſen aengaende van haer te obtineeren een ronde Cathegorique ende onghelimiteerde verklaringhe / waer toe de Heeren Spaenſche oock eyntelijck hadden ghecondeſcendeert ende te vreden geweeſt te laten het derde Articul ghelijck het hier bevoo-

den/ hebben ſy 't ſelve op haer niet derven nemen/ maer deel eer geacht haer devoyr te weſen haer Ho. Mog. alle 't gunt voorſz is te repreſenteren/ ende te verſoecken/ nadien sy geen andere uytkomſte voor handen ſagen/ als dat het Tractaet van Vrede na-gelaten/ ofte in deſen de weder-partye petwes ſoude moeten te gemoet gegaen worden/ ſoo verſochten sy dat haer Ho. Mog. hier op ſerieuſelijck ende ten alderſpoedighſten gheliefden te doen delibereeren/ ende haer ſoo haſt doenlijck/ immers binnen 14 daghen/ haere goede meeninge te laten weten/ ten eynde voor meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occaſie niet en worde verloopen/ ofte voor veranderinge/ hier ende daer voor te vallen/ de ſake tegenwoordigh in ſoo goede Pointen zijnde/ in verwijderinge mocht komen te gheraecken/ 't welck doch de Wereltſche/ ende inſonderheyt ſoo groote ſaken voorgaens onderworpen zijn/ ende de experientie van voorgaende tijden/ ſelfs in den Staet van haer Ho. Mog. wel hadde geleert.

Belangende de Handelinghe tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen/ waren de hooghe partyen voor tuſſchen-ſpreecken van de Mediateurs eerſt in de 20 eerſte Artickulen/ ende daer nae noch in 10 andere vergeleecken/ ende alſoo de grootſte ende meeſte differentiale Pointen nu te verhandelen ſtonden/ ſoo hadden de Heeren Spaenſche haer rondelijck verklaert alle 't gene voor deſen aen Vranckrijck door haer Interpoſitie was toegeſtaen/ niet alleen geſtandt te doen ende effect te ſullen laten ſorteeren/ maer ock te vreden te weſen/ de meeſte importeerende Pointen door haer arbitragie ende bemiddelinghe te laten verhandelen/ ſulcks sy haer daerinne met alle blijdt ende neerſtighepdt/ volghens de Reſolutie van haer Ho. Mog. van den 4 July voorleden ſouden employeeren/ op hope dat de uytſtaende differenten tuſſchen de twee Kroonen mede gevonden/ ende alſoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarigh beſlupt ſoude komen ghebracht worden.

Met deſe hoewel wijtloopigh ende omſtandige informatie waren echter haer Ho. Mog. niet te vreden: als vernemende van ter zijden dat alles abſolutelijck gedaen was: ende dat eenige vande Heeren Plenipotentiariſen ſtonden om herwaerts te komen ende het ſtuck der Interpoſitie te verlaten: dies ſchreven sy den 8. Octobris weder ernſtelijck aen de Heeren Plenipotentiariſen/ dat deſelve tot Munſter by malkanderen ſouden hebben te verblijven ende alſnoch uytwerckten by de Spaenſche een nette ende Categorijſe antwoort op den laſt die sy haer by reſolutie van den 18. May/ 4. July/ 7. 10. 13. Auguſti reſpective hadden gheghéven/ ſonder daerinne eenige veranderingh t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te geven: ſoo wiert ſijn Hooghept doen abſent zijnde/ verſocht om in den Hage te komen/ ende helpen delibereeren op eenich vliegent Leger in Campagnie te brenghen. Die van Zeelandt hadden gaern by pluralitept de Campaigne van doen af ghereſolveert ende vaſt-geſtelt: maer Hollandt hielden op.

Belangende de Handelingh tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen: ſoo verſtonden in deſe tijt deſe differentiele vijf hooft-pointen.

1. 2. De verklaringhe over 't Secours te doen aen Portugael en het Intereſt van den Hertoge van Lotteringen, welcke beyde Pointen zijn upt-geſtelt tot beſlupt van 't Tractaet.

3. De Fortificatien geduirende den 30. Jarigen Treves te maecken in Catalonien, ende de Extenſie der Limiten tuſſchen beyder-zijts Fortificatien.

4. De

4. De Limiten in Nederlandt en Bourgonje over 't reglement van de welcke soude ghemaeckt worden een generale vaste Voet om dienvolgende door Commissarien van beyde zijden te termineren/ welcken vasten voet gemaeckt zijnde/ de voorsz Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck verklaert hebben te submitteeren aen de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. het verschil dat in het decideren vande voorsz Limiten soude mogen ontstaen.

5. De bewaringe van Casal, en verseeckeringe om te blijven aen 't Huys van Mantua/ sonder te mogen vallen aen 't Huys van Spanjen of Oostenrijck.

De Spaensche waren berept die te stellen tot arbitrage vande Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet: 't welck by de Heeren France beleefdelyck wiert gedeclineerr: nochtans wel mogen lyden/ dat sy inde Interpositie souden voort varen.

De Heeren Staetsche met de Spaensche niet verder konnende komen / hebben goet gevonden eenige te seynden om mondelingh rapport te doen gelijck den 21 October geschiet is/ als volght.

Sommier van 't ghene de Heeren van Heemstede ende de Knuyt mede Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. afgesonden vande andere Heeren Plenipotentiarisen uyt Munster ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerapporteert den 21 October 1647.

Nae verhael van alle 't geene soo mondelijck als schriftelijck tusschen de Plenipotentiarisen van haer Hoog. Mog. t' sedert der selver laetste wederkomste tot Munster met de Plenipotentiarisen des Conincks van Spanjen in verscheyden Conferentie sich toe-ghedraghen heeft / by 't welck de voornoemde Plenipotentiarisen ghetracht hebben de last haer by haer Hoog. Mog. aenbevolen/ ten vollen uyt te wercken/ hebben deselve gerapporteert dat sy eyntelijck op de resteerende controverse Poincten ende namentlijck mede aengaende het Overquartier van Gelderlant met die van de andere zijde waren over een ghekomen.

Oock dat alleen ten regarde van de Meyerye van den Bosch over-ghebleven was de Conclusie om dat het woordt Geestelyck by de Spaensche omme verscheyden Consideratien haer Staet ende Regieringe particulierlijck concernerende/ was geexcuseert/ ende dat in plaetse van dien by haer van tijt tot tijt verscheyden voorslagen waren ghedaen daer toe streckende omme aen haer Hoog. Mog. de absolute ende indisputable Souverainiteyt te laten verblijven/ met versoeck dat d'Inghesetenen aldaer ende in andere Quartieren alwaer de Roomsche Religie voor desen was gepermitteert/ mochte toegelaten worden Vryheyt van Conscientie volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaensche gedicteert ende hier achter aen gevoegt. Ende hoewel hier op verscheyden Consideratien waren ghevallen tot Confirmatie vande Souverainiteyt / Justificatie van de maximen ende Wapenen van desen Staet ende voor de alghemeene ghestabilieerde securiteyt van de Inghesetenen reforteerende onder de Vereenichde Provintien / dat achter de Plenipotentiarisen van tijdt tot tijdt ende namentlijck op het jonghste aenschrijvens van haer Hoogh-Mogende serieuse Instantien by de Heeren Spaensche hadden ghedaen omme desen aengaende van haer te obtineeren een ronde Cathegorique ende onghelimitteerde verklaringhe / waer toe de Heeren Spaensche oock eyntelijck hadden ghecondescendeert ende te vreden geweest te laten het derde Articul ghelijck het hier bevoo-

den/ hebben ſy 't ſelve op haer niet derven nemen/ maer veel eer geacht haer devoir te weſen haer Ho. Mog. alle 't gunt voorſz is te repreſenteren/ ende te verſoecken/ nadien sy geen andere uytkomſte voor handen ſagen/ als dat het Tractaet van Wede na-gelaten / ofte in deſen de weder-partye petweys ſoude moeten te gemoet gegaen worden/ſoo verſochten sy dat haer Ho. Mog. hier op ſerieuſelijck ende ten alderſpoedighſten gheliefden te doen delibereeren / ende haer ſoo hoyt doenlijck/ immers binnen 14 daghen/ haere goede meeninge te laten weten/ ten ende door meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occaſie niet en worde verloopen / ofte door veranderinge / hier ende daer voor te vallen/ de ſake tegenwoordigh in ſoo goede Pointen zijnde / in verwijderinge mocht komen te gheraecken/ 't welck doch de Wereltſche / ende inſonderheyt ſoo groote ſaken doorgaens onderworpen zijn/ ende de experientie van voorgaende tijden/ ſelfs in den Staet van haer Ho. Mog. wel hadde geleert.

Belangende de Handelinghe tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen / waren de hooghe partyen door tuſſchen-ſpreecken van de Mediateurs eerſt in de 20 eerſte Articulen/ ende daer nae noch in 10 andere vergeleecken / ende alſoo de grootſte ende meeſte differentiale Pointen nu te verhandelen ſtonden/ſoo hadden de Heeren Spaenſche haer rondelijck verklaert alle 't gene voor deſen aen Vranckrijck door haer Interpoſitie was toegeſtaen/ niet alleen geſtandt te doen ende effect te ſullen laten ſorteeren / maer oock te vreden te weſen / de meeſte importeerende Pointen door haer arbitragie ende bemiddelinghe te laten verhandelen/ſulcks sy haer daerinne met alle blijdt ende neerſtighepdt / volghens de Reſolutie van haer Ho. Mog. van den 4 July voorleden ſouden employeeren / op hope dat de uytſtaende differenten tuſſchen de twee Kroonen mede gebonden/ende alſoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarigh beſlupt ſoude konnen ghebracht worden.

Met deſe hoewel wijtloopigh ende omſtandige informatie waren echter haer Ho. Mog. niet te vreden: als vernemende van ter zijden dat alles abſolutelijck gedaen was: ende dat eenige van de Heeren Plenipotentiariſen ſtonden om herwaerts te komen ende het ſtuck der Interpoſitie te verlaten: dies ſchreven sy den 8. Octobris weder ernſtelijck aen de Heeren Plenipotentiariſen / dat deſelve tot Munſter by malkanderen ſouden hebben te verblijven ende alſnoch uytwerckten by de Spaenſche een nette ende Categorijſe antwoort op den laſt die sy haer by reſolutie van den 18. May / 4. July / 7. 10. 13. Auguſti reſpective hadden ghegheven / ſonder daerinne eenige veranderingh t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te geven: ſoo wiert ſijn Hooghept doen abſent zijnde/verſocht om in den Hage te komen/ ende helpen delibereeren op eenich vliegent Leger in Campagnie te brenghen. Die van Zeelandt hadden gaern by pluralitept de Campaigne van doen af ghereſolveert ende vaſt-gheſtelt: maer Hollandt hielder op.

Belangende de Handelingh tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen: ſoo deſteerden in deſe tijt deſe differentiele vijf hooft-pointen.

1. 2. De verklaringhe over 't Secours te doen aen Portugael en het Intereſt van den Hertoge van Lotteringen, welcke beyde Pointen zijn upt-geſtelt tot beſlupt van 't Tractaet.

3. De Fortificatien gedurende den 30. Jarigen Treves te maecken in Catalonien, ende de Extenſie der Limiten tuſſchen beyder-zijts Fortificatien.

4. De

4. De Limiten in Nederlandt en Bourgonje over 't reglement van de welcke soude ghemaeckt worden een generale vaste Poet om dienvolgende door Commissarien van beyde zijden te termineren/ welcken vasten voet gemaeckt zijnde/ de voorsz Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck verklaert hebben te submitteeren aen de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. het verschil dat in het decideren vande voorsz Limiten soude mogen ontstaen.

5. De bewaringe van Casal, en verseeckeringe om te blijven aen 't Huys van Mantua/ sonder te mogen vallen aen 't Huys van Spanjen of Oostenrijck.

De Spaensche waren berept die te stellen tot arbitrage vande Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet: 't welck by de Heeren France beleefdelyck wiert gedeclineerr: nochtans wel mogen lyden/ dat sy inde Interpositie souden voort varen.

De Heeren Staetsche met de Spaensche niet verder konnende komen / hebben goet gevonden eenige te seynden om mondelingh rapport te doen gelijck den 21 October geschiet is/ als volght.

Sommier van 't ghene de Heeren van Heemstede ende de Knuyt mede Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. afgesonden vande andere Heeren Plenipotentiarisen uyt Munster ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerapporteert den 21 October 1647.

Nae verhael van alle 't geene soo mondelijck als schriftelijck tusschen de Plenipotentiarisen van haer Hoog. Mog. t' sedert der selver laetste wederkomste tot Munster met de Plenipotentiarisen des Conincks van Spanjen in verscheyden Conferentie sich toe-ghedraghen heeft / by 't welck de voornoemde Plenipotentiarisen ghetracht hebben de last haer by haer Hoog. Mog. aenbevolen/ ten vollen uyt te wercken/ hebben deselve gerapporteert dat sy eyntelijck op de resteerende controverse Poincten ende namentlijck mede aengaende het Overquartier van Gelderlant met die van de andere zijde waren over een ghekomen.

Oock dat alleen ten regarde van de Meyerye van den Bosch over-ghebleven was de Conclusie om dat het woordt Geestelyck by de Spaensche omme verscheyden Consideratien haer Staet ende Regieringe particulierlijck concernerende/ was geexcuseert/ ende dat in plaetse van dien by haer van tijt tot tijt verscheyden voorslagen waren ghedaen daer toe streckende omme aen haer Hoog. Mog. de absolute ende indisputable Souverainiteyt te laten verblijven/ met versoeck dat d'Inghesetenen aldaer ende in andere Quartieren alwaer de Roomsche Religie voor desen was gepermitteert/ mochte toegelaten worden Vryheyt van Conscientie volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaensche gedicteert ende hier achter aen gevoegt. Ende hoewel hier op verscheyden Consideratien waren ghevallen tot Confirmatie vande Souverainiteyt / Justificatie van de maximen ende Wapenen van desen Staet ende voor de alghemeene ghestabilieerde securiteyt van de Inghesetenen reforteerende onder de Vereenichde Provintien / dat achter de Plenipotentiarisen van tijdt tot tijdt ende namentlijck op het jonghste aenschrijvens van haer Hoogh-Mogende serieuse Instantien by de Heeren Spaensche hadden ghedaen omme desen aengaende van haer te obtineeren een ronde Cathegorique ende onghelimitteerde verklaringhe / waer toe de Heeren Spaensche oock eyntelijck hadden ghecondescendeert ende te vreden geweest te laten het derde Articul ghelijck het hier bevoo-

den/ hebben sy 't selve op haer niet derven nemen/ maer veel eer geacht haer devoyr te wesen haer Ho. Mog. alle 't gunt voorsz is te representeren/ ende te versoecken/ nadien zy geen andere uytkomste voor handen sagen/ als dat het Tractaet van Vrede na-gelaten / ofte in desen de weder-partye yetwes soude moeten te gemoet gegaen worden/soo versochten zy dat haer Ho. Mog. hier op serieuselijck ende ten alderspoedighsten gheliefden te doen delibereeren / ende haer soo kort doenlijck/ immers binnen 14 daghen/ hare goede meeninge te laten weten/ ten eynde door meerder tijdt verlies de teghenwoordighe occasie niet en werde verlooren / ofte door veranderinge / hier ende daer voor te vallen/ de sake tegenwoordigh in soo goede Poincten zijnde / in verwijderinge mocht komen te gheraecken/ 't welck doch de Wereltsche / ende insonderheyt soo groote saken doorgaens onderworpen zijn/ ende de experientie van voorgaende tijden/ selfs in den Staet van haer Ho. Mog. wel hadde geleert.

Belangende de Handelinghe tusschen Vranckrijck ende Spanjen / waren de hooghe partyen door tusschen-spreecken van de Mediateurs eerst in de 20 eerste Articulen/ ende daer nae noch in 10 andere vergeleecken / ende alsoo de grootste ende meeste differentiale Pointen nu te verhandelen stonden/soo hadden de Heeren Spaensche haer rondelijck verklaert alle 't gene voor desen aen Vranckrijck door haer Interpositie was toegestaen/ niet alleen gestandt te doen ende effect te sullen laten sorteeren / maer oock te vreden te wesen / de meeste importeerende Poincten door haer arbitragie ende bemiddelinghe te laten verhandelen/sulcks zy haer daerinne met alle vlijdt ende neerstigheydt / volghens de Resolutie van haer Ho. Mog. van den 4 July voorleden souden employeeren / op hope dat de uytstaende differenten tusschen de twee Kroonen mede gevonden/ende alsoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vruchtbarigh besluyt soude konnen ghebracht worden.

Met dese hoewel wijtloopigh ende omstandige informatie waren echter hare Ho. Mog. niet te vreden: als vernemende van ter zijden dat alles absolutelijck gedaen was: ende dat eenige vande Heeren Plenipotentiarisen stonden om herwaerts te komen ende het stuck der Interpositie te verlaten: dies schreven zy den 8. Octobris weder ernstelijck aen de Heeren Plenipotentiarisen / dat deselve tot Munster by malkanderen souden hebben te verblyven ende alsnoch uytwercken by de Spaensche een nette ende Categorijke antwoort op den last die zy haer by resolutie van den 18. May / 4. July / 7. 10. 13. Augusti respective hadden ghegheven / sonder daerinne eenige veranderingh t'admitteeren. Ende om het werck een nadruck te geven: soo wiert sijn Hoogheyt doen absent zijnde/versocht om in den Hage te komen/ ende helpen delibereeren op eenich vliegent Leger in Campagnie te brenghen. Die van Zeelandt hadden gaern by pluraliteyt de Campaigne van doen af gheresolveert ende vast-ghestelt: maer Hollandt hieldet op.

Belangende de Handelingh tusschen Vranckrijck ende Spanjen: soo resteerden in dese tijt dese differentiele vijf hooft-pointen.

1. 2. De verklaringhe over 't Secours te doen aen Portugael en het Interest van den Hertoge van Lotteringen, welcke beyde Pointen zijn uyt-gestelt tot besluyt van 't Tractaet.

3. De Fortificatien gedurende den 30. Jarigen Treves te maecken in Catalonien, ende de Extensie der Limiten tusschen beyder-zijts Fortificatien.

4. De

4. De Limiten in Nederlandt en Bourgonje over 't reglement van de welcke soude ghemaeckt worden een generale vaste Voet om dienvolgende door Commissarien van beyde zijden te termineren/ welcken vasten voet gemaeckt zijnde/ de voorsz Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck verklaert hebben te submitteeren aen de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. het verschil dat in het decideren vande voorsz Limiten soude mogen ontstaen.

5. De bewaringe van Casal, en verseeckeringe om te blijven aen 't Huys van Mantua/ sonder te mogen vallen aen 't Huys van Spanjen of Oostenrijck.

De Spaensche waren bereyt die te stellen tot arbitrage vande Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet: 't welck by de Heeren France beleefdelyck wiert gedeclineerr: nochtans wel mogen lyden/ dat sy inde Interpositie souden voort varen.

De Heeren Staetsche met de Spaensche niet verder konnende komen / hebben goet gevonden eenige te seynden om mondelingh rapport te doen gelijck den 21 October geschiet is/ als volght.

Sommier van 't ghene de Heeren van Heemstede ende de Knuyt mede Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. afgesonden vande andere Heeren Plenipotentiarisen uyt Munster ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerapporteert den 21 October 1647.

Nae verhael van alle 't geene soo mondelijck als schriftelijck tusschen de Plenipotentiarisen van haer Hoog. Mog. t' sedert der selver laetste wederkomste tot Munster met de Plenipotentiarisen des Conincks van Spanjen in verscheyden Conferentie sich toe-ghedraghen heeft / by 't welck de voornoemde Plenipotentiarisen ghetracht hebben de last haer by haer Hoog. Mog. aenbevolen/ ten vollen uyt te wercken/ hebben deselve gerapporteert dat sy eyntelijck op de resteerende controverse Poincten ende namentlijck mede aengaende het Overquartier van Gelderlant met die van de andere zijde waren over een ghekomen.

Oock dat alleen ten regarde van de Meyerye van den Bosch over-ghebleven was de Conclusie om dat het woordt Geestelyck by de Spaensche omme verscheyden Consideratien haer Staet ende Regieringe particulierlijck concernerende/ was geexcuseert/ ende dat in plaetse van dien by haer van tijt tot tijt verscheyden voorslagen waren ghedaen daer toe streckende omme aen haer Hoog. Mog. de absolute ende indisputable Souverainiteyt te laten verblijven/ met versoeck dat d'Inghesetenen aldaer ende in andere Quartieren alwaer de Roomsche Religie voor desen was gepermitteert/ mochte toegelaten worden Vryheyt van Conscientie volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaensche gedicteert ende hier achter aen gevoegt. Ende hoewel hier op verscheyden Consideratien waren ghevallen tot Confirmatie vande Souverainiteyt / Justificatie van de maximen ende Wapenen van desen Staet ende voor de alghemeene ghestabilieerde securiteyt van de Inghesetenen reforteerende onder de Vereenichde Provintien / dat echter de Plenipotentiarisen van tijdt tot tijdt ende namentlijck op het jonghste aenschrijvens van haer Hoogh-Mogende serieuse Instantien by de Heeren Spaensche hadden ghedaen omme desen aengaende van haer te obtineeren een ronde Cathegorique ende onghelimitteerde verklaringhe / waer toe de Heeren Spaensche oock eyntelijck hadden ghecondescendeert ende te vreden geweest te laten het derde Articul ghelijck het hier bevoo-

„rens volgens den laſt ende Inſtructie van hare Hoog Mog. is geconvenieert/ „ende te reſtitueren dat aengaende het voorgeſlagen Temperament op den 27 „December 1647. affonderlijck getepcheint.

„Daer by de voornoemde Heeren Spaenſche ten overbloet noch hadde gepre- „ſenteert indien haer H. Mo. daer-en-boven eenige nadere verklaringe van vol- „komen affstant ende ceſſie van den Coninq van Spanjen ſoude begeeren / ofte „meenen van nooden te hebben / dat ſy deſelve berept ſouden weſen te paſſeren „mits alleen het voorſt / Geeſtelijck hupten haer vermogen zijnde/ daer upt wer- „de gelaten.

„Ende alſoo hier mede deſe Controverſe ſaecke genoechſaem in handen van „haer Hoog Mogende. was geſtelt / ende aengaende de Negotiatie van wegen „deſen Staet niet anders reſteerde te doen / dat de Plenipotentiariſen van haer „Hoogh Mogende: tot voldoeninghe van alles hadden goet ghevonden haer „Ho. Mo. hier van ende van alle Circumſtantien / voor ende na voorgevallen/ „mondelinge bericht te laten toe komen/ende hier op te verſoecken derſelver goet- „vinden te mogen verſtaen/ ende namentlijck of men het ſoude mogen laten by 't „dertiende geconcerteerde Artikel met intrecking van 't Temperament, 't welck „daer mede als ooch alle voordere ſuſtenuen van Geeſtelicheyt, Exercitie van con- „trarie Religie, mitſgaders van voorgeſtelde liberteyt van conſcientie ſoude komen „te ceſſeren / dan of haer H. Mo. ten overbloet eenige voordere ceſſie / affstant ofte „overgifte van den Coninq van Spanjen in ofte neffens 't voorſz Artical ſou- „de begeeren.

„Daer na hebben de voornoemde Plenipotentiariſen in 't lange gededuceert „in wat ſtaet ſy de openſtaende differenten tuſſchen de Kroone Vranckrijck ende „Spanjen op hare aencomſte hebben gevonden / en in welcker voegen beyde de „hooge partyen / als ooch den Ambaſſadeur van Venetien als Mediateur haer „hebbende geinformeert/ſy getracht hadden alle bequame Officien tuſſchen bey- „den te Contribueren / omme de hooghe partyen tot vereeninghe te brenghen/ „ende alſoo tot geſamentlijck beſluyt van beyde de Tractaten te mogen ghe- „raecken.

„Dat ten wederſyden debvoir gedaen zijnde / de Heeren Spaenſche hadden „verklaert geſtant te ſullen doen al 't gunt ſy aen de Heeren France daer bevoo- „rens by Interpoſitie van de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mo. hadden ge- „concedeert / ende dat ſy volgende voorgaende aenbiedinge nochmaels hadden „geoffereert te vreden te weſen / verſcheyden notable differentiale Pointen te „ſubmitteren / aen de arbitragie van de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. „daer van ſy deſelve gegeven hebben een expreſſe acte / ſonder verminderinghe „van de acte van ſubmiſſie in December des voorleden Jaers aengaende de Li- „miten van Nederlandt ende Bourgonje by haer mede vrywilligh over-ghegha- „ben / ende dat ſy alle 't ſelve de Heeren Mediateurs mede hadden bekent ghe- „maeckt.

Ende belangende de differenten van Lotharingen ende de forme van aſſiſtentie „aen Portugael te doen / dat de differenten by onderlinge bewillinge waren gere- „mitteert tot het eynde van 't Tractaet.

„Dat de Heeren Plenipotentiariſen alle geneegenthepdt getoont hebbende / tot „voltreckinghe van de Vrede haer in verſchepden Articulen ten regarde van „de Heeren Spaenſche hadden gheaccommodeert / ende voor dien haer

Hoog

„Ho. Mo. met Vranckrijck in Alliantie ende geobligeert waren de Intereſſen „van Vranckrijck te helpen mainteneren / geoordeelt hadden beter te weſen dat „de Plenipotentiariſen van haer H. Mo. door middel van Interpoſitie tuſſchen „de hooge partyen ſouden ageren ende trachten deſelve te vereenigen / met toe„ſeggínge dat ſy inſgelijcx de Intereſſen van haer Ho. Mo. ten uytterſten ſou„den helpen mainteneren / ende daer door de partye alderbeſt tot reden ende tot „een hoyt beſlupt konnen gebracht worden.

Dat hier op verſchepden Communicatien ende beſoignen waren gheballen „ende ten aenſien vande Limiten van Nederlandt op de ſelve / in conformitept „van voorgaende geſtabilieerde maximen of regel by de Heeren Franſche mede „ſubmiſſie was aen-gheboden / ende dat wijders omtrent de ſaecken in Cata„lognien ende Italien voorſlaghen ende eenighe naderinghe waren ghedaen met „hoope van wijder Succes: alſoo beyde de hooghe partyen inclinatie meer ende „meer tot bevredinghe hadden ghetoont / ende namentlijck de Spaenſche hare „voorgheſlaghene ſubmiſſie daer toe voorgaens gheallegeert ende de Heeren „Franſche verklaert in alle manieren ghenegen te weſen / met ende neffens haer „Hoogh-Moghende te ſluyten ſonder haer van deſelve te laten ſepareeren / ſoo „wanneer ſy maer alleen met Contentement konden werden bejegent / oock te „kennen aen de Spaenſche hadden gheghéven / omme met of ſonder den Keyſer „tot beſlupt te komen / ende dat van weder-zijden verſocht was ſulcks aen haer „Ho. Mog. ſoude worden gepreſenteert / ende daeromme de Plenipotentiariſen „oock verſocht waren ten ſpoedichſten wederomme te willen keeren / dies zy ge„lijck te vooren alle Officien hadden aen-gewent / oock verbolgens tuſſchen de „hooge partyen ſouden trachten te continueeren in conformitept van de Reſolu„tien van haer Ho. Mo. haer ten ſelven eynde gegeven.

Hebben over ſulcks de voornoemde Plenipotentiariſen verſocht dat ten ſpoe„dichſten met Reſolutie van haer Ho. Mog. op ende aengaende 't beſlupt van 't „3. Artícul in manieren vooren verhaelt / mochten werden geexpedieert / omme „gelijckelijck te moghen compareeren tot voltreckinge ende bevorderinghe van „het een ende andere hier vozen verhaelt / ſoo veel in haer vermoghen ſoude „weſen.

Daer beneffens die voornoemde Plenipotentiariſen mede hebben verſocht ge„lijck by de jongſte Miſſive van den 3 deſes uyt Munſter mede is gedaen / dat de „Concepten van Agreatie tot het te maecken Tractaet van weder-zijden die„nende / haer inſghelijcks mochten werden ter handen gheſtelt / omme met de „Spaenſche daer over te concerteeren ende alles te preparéeren / 't welck tot vol„treckinge van dien ſonde mogen van nooden weſen.

De voorſz Plenipotentiariſen hebben daer beneffens over-ghelevert de ant„woorde van de Heeren Spaenſche ende hare Replijcque die by haer Ho. Mog. „zijn gedeſireert / mitſgaders het geconcerteerde Artícul aengaende het Over„quartier van Gelderlandt.

Ende verhoopen hier mede de intentie van haer Hs. Mo. op hupden monde„lingh aenbevolen te hebben voldaen. In den Hage den 21. October 1647.

De Concepten over het ſtuck der Religie ende Geeſtelijcke Goederen in de „Meyerije / als oock d'epſch / antwoordt / ende replijcke noopende d'openſtaende „Pointen of nieuwe poſtulaten (daer van in't voorgaende rapport wert gemelt) „zijn de volgende.

Aen-

Aengaende de Religie in de Meyerye, &c.

HEt derde Articul ſal blyven, gelijck het is, daer by voegende alleenlijck, dat niet te min, door middel van confeſſie, toeſtanimghen, believingh, mijn Heeren de Staten toelaten ſullen dat d'inwoonders der plaetſen, daer genoemt in hun *vryheyt van gewesen* ſullen blyven, ſonder te lijden dat ſy daer getroubleert en ontruſt worden, op conditie nochtans dat de geſeyde Inwoonders ſich ſullen dragen als goede en getrouwe onderſaten der geſeyde Heeren Staten, en ſonder dat ſodanig een conceſſie, toelating en believing iets ſal verminderen van de Souverainiteyt, die de Koning van Spanjen geheelijck tranſporteert en overdraecht, met alle de rechten en authoriteyten, die hem in de geſeyde plaetſen konnen toebehooren, ſonder iets daer af te excepteren en uyt te ſonderen.

Of aldus. Dat door een nieuw Artijkel, latende het darde gelijck het is, geſegt zy dat op 't verſoeck der Ambaſſadeurs en Volmachtigden van Spanjen, en op de bede der inwoonders van de plaetſen, in 't geſeyde derde Artyckel uytgedruckt, mijn Heeren de Staten aen hen hebben geoctroyeert en toegelaten in *hun vryheyt van gewesen* te blyven, en verklaert hen daer in te willen mainteneren en beſchermen, op conditie dat ſy van hun ſyde ſullen leven, en ſich dragen als getrouwe en gehoorſame onderſaten der geſeyde Heeren Staten.

Nieuwe Propoſitie van de Heeren Staetſche Plenipotentiariſen.

DE Staten Generael der vereenigde Nederlanden, rapport en beſcheyt hebbende van ſekere 73. *Artijckelen*, Proviſionelijck verdragen en veraccordeert tuſſchen d'extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van Spanjen van d'een, en d'extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden der geſeyde Heeren Staten van d'andere ſyde, om geinſereert en ingevoegt te worden in 't Tractaet, dat men tot Munſter maken ſal; gelijck de geſeyde 73. *Artijckelen* breder begrepen zijn in drie verſcheyde papieren, in dato van de 15. 18. en 27. December, 1647. reſpectivelijck van weerzyden getekent.

Perſiſterende en volhardende in hun rechte en ſincere intentien, dat de lange verderffelijcke en bloedige Oorlog, ſedert ſo veel jaren in de Nederlanden ontſtéken, en in andere Lantſchappen en verregelegen ſeen uytgebreyd, door een goede en geduyrige vrede geaſſopieert en vernietigt ſy, tot gemeene welſtant der geſeyde Lantſchappen, en verquicking der goede onderſaten daer af.

So hebben ſy na deliberatie en beſluyt, hier op in de Lantſchappen genomen, tot een ſpeciael en beſonder bevel aen hun Volmachtigden gegeven, dat om tot een ſnael en eyndelijck beſluyt te komen, en tot grooter verſekering van de geſeyde ſoo heylſame en wenſchelijcke Vrede.

Sy hebben te concerteren, accorderen, en te verdragen met de geſeyde Heeren Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de geſeye Heer Koning van Spanjen, dat de voorverhaelde 73. *Artyckelen*, Proviſionelijck verdragen, en getekent als boven, in ſekere punten verklaert en gedreſſeert worden, ſodanig dat men effectivelijck voorkomt en wech neemt d'inconvenienten en ſwarigheden, die men namaels ſou mogen

vinden

vinden op de verklaring, of in de practijck en 't gebruyck daer af: en dat boven de geſeyde verklaring en redres met de geſeyde Heeren extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigde van de Koning van Spanjen geconcerteert, veraccordeert en vereffent worden eenige andere artyckelen, alle van de volgende inhout.

Den Volmachtigden der geſeyde Heeren Staten verſtaende en reſerverende dat al 't geen, 't welck bevonden ſal worden voortijts aen Vranckrijck geconcedeert en toegeſtaen te zijn, en 't geen, dat men redelijck aen haer behoort t'accorderen, ook vereenigt en beſlooten ſal zijn.

Dat de geheele en volkomen Souverainiteyt, ſo in 't *geeſtelijck als in 't waerlijck op de Meyery van 's Hertogenboſch*, en op alle andere plaetſen van gelijke natuer (welcke plaetſen uytgedruckt zijn in 't *darde* van de geſeyde 73. *Artijckelen*, vereffent binnen Munſter als boven) effectivelijck aen de geſeyde Heeren Staten ſal zijn en blyven: en dat in gevolg door de geſeyde Heeren extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden des Konings van Spanjen gereſtitueert en weergelevert ſal worden 't geſchrift van de 27. December 1647. aengaende d'exercitie en oeffening van de Catholijcke Religie, en beſitting der geeſtelijke goederen der Meyery van 's *Hertogenboſch*, 't Marckgraefſchap van *Bergen*, de baronny van *Breda*, en 't lant van *Kuick*.

Wel verſtaen zijnde dat aen de Catholijke perſonen van de Kerk van nu af geaſſigneert en toegeweſen ſal worden ſekere redelijcke penſioen en onderhouding, ſo lang als zy leven, en dit ter diſcretie en diſpoſitie der geſeyde Heeren Staten, van 't welk beſonderlijck acte gemaeckt ſal worden.

En dat de goederen en inkomſten, gelegen buyten de geſeyde Meyery en andere geweſten van gelijcke natuer uytgedruckt, in 't darde Artykel, en behorende tot de *Lichamen der Kercken*, *Conventen en collegien*, en andere religieuſe plaetſen, gelegen in de ſtadt en Meyery van 's Hertogenboſch, en in andere quartieren van gelijcke natuer, uytgedruckt in 't geſeyde darde artyckel, ſullen blyven aen de geſeyde Kercken, Conventen, Collegien, en aen andere religieuſe plaetſen, als voor verhaelt is, om die effectivelijk, en ſonder eenige verhindering of moleſt en *vice verſa* te genieten.

Aengaende het punt der *drie Quartieren* over de Maes, te weten Valckenburg, Dalen, en 't Hartogdom Rede, men ſal daer in obſerveren en waernemen 't geen uytgedruckt en verdragen is in 't eynde van 't geſeyde 3. *Artijckel*: wel verſtaen zynde dat kennis daer af genomen ſal worden door de Chambre mypartie, of midgedeelde kamer, naer dat ſy gevonden ſullen worden in de tijt vande ſluytingh der Vrede-Handelingh.

2. Dat het *overquartier van Gelderlandt*, met alle de Steden, Veſtingen en toebehooren daer af gelaten en overgegeven ſal worden door de geſeyde Heer Koningh van Spanjen, om vereenigt en *gevoegt* te worden met d'andere drie Quartieren van Gelderlant.

3. Dat de *Schanſſen*, gelegen by en omtrent *Sluys*, op de *Swijn* reſpectivelijck gedemanteleert en geſlecht ſullen worden van de zijde van de geſeyde Heer Koning; en men ſal de genen noemen, die reciprokelijck van de zijde der geſeyde Heeren Staten gedemanteleert en geſlecht ſullen worden, om daer in te verdragen.

4. *Het recht van de Naturen* ſal aen de ſtadt *Sluys* gelaten worden, gelijck aen haer behoort; en men ſal de dijck, die de rivier de *Soute* by St. *Donaes* ſtopt, wechneemen en openen: en aen d'andere Limiten in Vlaenderen en elders ſullen d'informatien gelevert worden, om hen te regelen conform het 64. *der Artijckelen*, verdragen en geteekent als boven.

Behalven dit voorverhaelde hebben de geſeyde Volmachtigden noch laſt om te proponeren en voor te ſtellen eenige punten, rakende de ſaken van particuliere perſoonen, op de welcken dienſtig ſal zijn te verdragen.

Gedaen en getekent te *Munſter* de twaelfde van September, 1647. was getekent *Bartolt van Gent, Iohan van Matheneſſe, Adriaen Pau, I. de Knuyt, G. van Reede, F. van Domo, W. Ripperda, Adr. Clant.*

Antwoort van Spanjen.

DE ondergetekende Ambaſſadeurs en Volmachtigden des Koninge van Spanjen, op 't geſchrift, aen hen getoont door de Heeren Ambaſſadeurs en Volmachtigden van mijn Heeren de Staten der vereenigde Nederlanden, in dato van de 17. September van het tegenwoordigh jaer van 1647.

Antwoort.

Dat zy vande zijde der Heeren Staten geen ander geſchrift hadden verwacht dan een Ratificatie van 't Tractaet / getreckent in deſe plaets van Munſter / de achtſte Januarius leſtleden / door mijn Heeren hun Volmachtighden / vermits wy ondergetekenden de Ratificatie van ſijn Catholijcke Majeſteyt hebben doen komen / die niet han geapplicceert en toegeboeght worden / dan tot d'Artijckelen / hier voor gearreſteert / beſloten en geſtipuleert / en door de ſignaturen en tekeningen der partyen behoorlijck geauthoriſeert / en gefondeert op ſufficante en wettelijcke pouvoirs en macht-brieven: in voegen dat het niet betamelijk ſchynt haer tegenwoordighlijck illuſoir en bruchteloos te maken door de propoſitie en 't voorſtel van eenige nieuwigheden, ſtrydigh tegen d'obſervatie en onderhoudingh, die inviolabel en onverbrekelyck behoort te weſen, dingen / hupten 'tgeen dat van weerzijden ſoo rijpelijck gedelibereert en overwogen / en eyndelijck getracteert en beſloten is tuſſchen partyen van deſe qualiteyt en hoedanigheyt.

Dit zy dan te voren verhaelt. Men ſeght dan / ten opſicht van't eerſte Artijckel / nieuwelijck geproponeert en voorgeſtelt in dit ſelve geſchrift van de twaelfde Septemb. aengaende de Meyerije van 's Hertogenboſch, 't Marchgraefſchap van Bergen, de Baronny van Breda, 't Landt van Cuyck, en d'andere dinghen / uptdruckelijcker verklaert in 't derde Artijckel van 't gheſeyde Tractaet van de achtſte Januarius leſtleden / verhattende 73 Artijckelen / dat het geen / 't welck daer af beſloten is in't geſeyde derde Artijckel / in ſijn geheel ſal blijven / blijvende daer oock de conditie / onder de welcke het dus ontfangen en aengenomen is / te weten binnen ſes maenden na de geſeyde Ratificatie van't Tractaet in d'exercitie en oeffening vande Catholijcke Religie inde Meyerije van 's Hertogenbos / in't Marchgraefſchap van Bergen / Baronny van Breda / 't Lant van Cuyck / en inde genietingh en beſittingh der Geeſtelijcke goederen te verzaghen. Of in geval dat de geſeyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten alrede nu willen verzagen inde geſeyde exercitie en oeffeningh vande Catholijcke Religie / en inde geſeyde genietingh en beſitting der Geeſtelijcke goederen inde voorgenoemde plaetſen / om de gheſeyde conditie / onder dewelcke het gheſeyde derde Artijckel geſtelt is / ſonder wijder uytſtel af te doen / ſo ſullen van wegen Spanjen daer mee oock in handelingh treden; tot het welck men geen ſtoffe heeft van te gelooven dat de geſeyde Heeren Staten / of mijn Heeren hun Volmachtigden eenige ſwarighey ſullen bybrengen / als men overweeght en gedenckt.

Dat

Dat inde geſepde Meyerije van 's Hertogen-Boſch / in 't Marckgraefſchap van Bergen/ inde Baronny van Breda/ en in 't Lant van Cuyck d'exercitie en oeffeningh vande Catholycke Religie altijdt heeft gheduyrt; in voegen dat het groot getal van Inwoonders vande geſepde Religie inde ſelve plaetſen niet hun/ en namaels niet ſal connen daer anderſints ſubſiſteeren en blijven / noch in hun conſcientie gedwongen worden: en dewijl dit tot aen heden geobſerveert en waergenomen is/ ſoo hoeſtmen niet te dencken datmen door middel van de Vrede hen van 't geen wil beroven/ 't welck men hen nopt benomen heeft / noch gedurende de Treves/ noch gedurende d'Oorlogh/ en hen ruwelyckx ſal handelen inde tijdt vande verſoeningh met Spanjen/ dan toen men in onderlinghe vyandtſchap was / het ſou oock een vreemt dingh zijn dat de conceſſie en overdracht / die ſijn Catholycke Majeſteyt ſou doen van de voorgenoemde plaetſen aen de gheſepde Heeren Staten / om de nuttigheyt en liefde vande Vrede / een werck ſouw uytwerchen/ 't welck ſtrijdigh ſou zijn met het geen/ 't welck men ſich voorgheſtelt heeft/ en dat/ by de conſideratie en overweginghe van de gemeene ruſt geboorghe/ het ware een eernigh fondament dan ſodanigh een overdracht heeft gheweſt: te weten de conſerdatie en behoudenis der geſepde Inwoonders in hun oude Religie/ en in d'oeffeninghe daer af; en indien dit punt niet ſeecker blijft/ ſoo ſan de geſepde overdracht/ als hier om gedaen/ oock niet ſeecker blijven/ in voegen dat het een niet in twijffelingh getrocken kan worden/ ſonder 't ander / gelijck d'ondergeteeckenden altijdt te verſtaen hebben gegeven/en ſulcx noch tegenwoordiglijck verklaren.

Niet-te-min daer by voeghende dat ſy bereyt zijn in alderhande redelijcke Temperamenten en bemiddelingen te treden/die ſonder quetſingh van 't gewoten geaccommoderrt en ingeſchickt connen worden / ſoo in 't gouvernement der geſepde Heeren Staten/ als tot de welſtandt en ſeeckerheyt der Inwoonders van de geſepde plaetſen: en om te eerder tot de Vrede te geraecken/ en oock om wyders conteſtatien en twiſten te ſchouwen/ ſalmen ſich vande ſwarigheden / die overkomen connen / aengaende de ſomme van de gheſepde oeffeninghe en befittingh der geeſtelijcke goederen gedragen aen de Chambre mypartie / of mid-gedeelde kamer/daer de redenen van weer-zijden bygebracht ſullen worden/ ſonder dat men ondertuſſchen pets vernieuwen ſal; in voegen dat alles in vredige ſtaet/ ſonder ontruſtingh en verwaerlingh gelaten ſal worden.

Wat aengaet het punt der drie Quartieren over de Maes / daer af op 't eynde van 't geſepde eerſte Artijckel is geſproken/ op 't welck heden geantwoort wort. Doen is vernoeght daer in te blijven by de woorden van 't derde Artijckel/onder de 73 begrepen / geteikent d'achſte van Januarius / ſonder pets daer by te voegen of af te nemen: dewijl d'ondergeteekenden geen macht hebben om pets daer in te veranderen/ en oock geen middel van pets op dit ſubject aen ſijn Catholycke Majeſteyt te proponeren en voor te ſtellen / om dat door middel van de Ratificatie ſijn Commiſſie verſtreken en uytgedient is.

Op het tweede punct/ aengaende het Overquartier van Gelderlandt, men antwoort daer op/ als op 't voorgaende.

Op het derde punct / aengaende de demolitie en ſlechtingh der Schanſſen van weer-zijden/ men ſal reciproquelijck daer af verklaringh connen doen / in voegen dat'er gelijckheyt zy/ en gelijck men verdragen ſal: of men ſal ſich gedragen tot de geſepde Chambre Mypartie, of mid-gedeelde kamer.

Wat het vierde aengaet/ men poogt niet de rechten vande Stadt Sluys, of van eenighe andere plaets/ door mijn Heeren de Staten beseten/ te verminderen. En wat d'openingh en weghneminghh van de Dijck van Sint Donaes aen gaet/ men sal sich oock gedragen aende geseyde Chambre Mypartie, of mid-gedeelde kamer/ om 't geen/ 'twelck behorelijck sal zijn/ daer af te vonnissen. In gevolch van het 64 Artijckel/ (siet hier voor op den 18 December 1646.) verdragen en geteeckent op d'achtste Januarius/ men is te vreden dat d'informatien voor de Limiten van Vlaenderen en elders gegeven worden.

't Geen/ 't welck gevoegt is by 't geseyde geschrift der geseyde vier Artijckelen/ schijnt superflu en overtolligh/ dewijl ten opsicht der particuliere persoonen ghenoechsamelijck daer af hier voor gehandelt en verdragen is. En wat d'accommodement en bylegginghh van Spanjen met Vranckrijck aen gaet/ men heeft altijdt bereyt geweest/ gelijck men noch is/ om dat te termineeren en beslechten/ sonder dat men vande zyde der ondergeteeckenden yets gedaen heeft tegen de dingen/ die hier voor belooft/ en op dit subject verdragen zijn door d'interpositie en tusschenhandelingh der Heeren Ambassadeurs van mijn Heeren de Staten. Was geteeckent El Conde de Penneranda, Frer. Joseph Archep. de Cambray, A. Brun. Gedaen te Munster/ de 22. van September/ 1647.

Replijcke van de Staetsche.

„d'Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van de Staten „Generael der Vereenichde Nederlanden/ hebbende gesien ende geconsideeert het geschrift vande Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van Spanjen „(zijnde antwoort op de Propositie van den 22. September 1647.) verklaren.

Datte voorsz Heeren Staten hebbende gehoort het rapport van de 73. Articulen Provisionelijck overkomen ende ten weder sijden geteeckent/ hebben goet gevonden dat de voorsz 73. Articulen na haer forme ende inhoudt sullen worden „gheinsereert in het Tractaet welck gemaeckt sal worden binnen Munster.

Maer datte voorsz 73. Articulen overkomen en geteyckent als vooren niet konnen worden gehouden voor een reel Tractaet; ende is buyten propoost op deselve „te appliceren eenighe andere Ratificatie, ten sy alsvoorens werde gemaeckt het „eyntelijck besluyt van 't Tractaet in 't welcke de voorsz 73. Articulen sullen worden gheinsereert/ ende die forme van Ratificatie worden geconcerteert tusschen „de partyen.

Sijnde boven die noodich ende behoorlijck dat voor het eyntelijck besluyt worden afgekeert die in convenientien ende swaricheden die hier naer mochten „voorvallen op de uytlegginge of in de practijcque van deselve/ ende dat geconfereert ende geadjusteert worden die Articulen die buyten de voorsz 73. Articulen „zijn onghedecideert ghebleven/ ghelijck in conformiteyt van de Resolutie van de „voorsz Heeren Staten alles breeder is uytgedruckt in de voorsz Propositie van „den 12. September.

In gevolch van 't welcke die voorsz Heeren Extraordinaris Ambassadeurs „ende Plenipotentiarisen des Coninckx van Spanjen worden versocht te ghedencken dat het Articul rakende die Souverainiteyt van de Meyerye ende andere plaetsen aldaer benoemt/ is geaccordeert den 15. Decembris 1646. puerlijck

„ende

„ende simpelijck sonder eenige conditie / ende dat het schrift rakende d' oeffeninge „vande Catholique Religie ende 't ghebruyck van de Geestelijcke Goederen niet „zijnde aengenomen geweest in 't getal van de voorsz 73. Articulen/ende niet heb„bende de preface(te worden geinsereert in het Tractaet 't welck gemaeckt sal wor„den binnen Munster) is geproponeert den 27. December 1646. door de voorsz „Extraordinaris Ambassadeurs van Spanjen om te werden ghedecideert 6. „Maenden naer de Conclusie ende ratificatie van 't Tractaet.

Welcke Propositie de Plenipotentiarisen van de voorsz Heeren Staten hebben „verstaen en opgenomen te zijn gedaen niet om aen den Coning van Spanjen te „reserveren eenighe Superioriteyt, den 25. December daer te voorens gedecideert/ „maer te sijn ghedaen in faveur van de Inwoonders van de Meyerye ende van de „drie andere plaetsen in 't voorsz geschrift van den 27. December/ dewelcke men „presupponeerde te zijn ende te blijven onder de Souverainiteyt van de voorsz „Heeren Staten.

Sijnde sonder dat kennelijck ghepractiseert sonder teghenspreken van d'een en „d'andere zijde/ en exemplen daer van openbaer zijnde selfs van die gene die ghe„weest zijn voor den Treves en bevesticht zijnde door het 3. Articul van den Tre„ves daer op gevolcht/ dat die Meester is van de Stadt door 't selve middel, Meester „is van 't platte Land daer van dependerende.

Sijnde mede verstaen ten beyden sijden dat alles wat de voorsz Heeren Staten „Generael doenmaels hielden ende in 't besit hadden / in Brabant/ende Vlaende„ren soo wel als in andere Provintien aen haer soude verblijven in alle recht van „Superioriteyt/ selfs ook het Marquisaet van Bergen, die Baronnie van Breda, „Gravè, en al wat daer aen en toebehoort/met alle Vlecken/ Dorpen/ Gehuchten „ende Territorien daer van dependerende/gelijck als te sien is uyt de verklaringe „daer uyt gedaen den 9. April 1609. door d'Ambassadeurs van Vranckrijck en„de Groot Brittannien.

In gevolch van welck gebruyck en verklaringe de voorsz Heeren Staten aen„stonts na de reductie van 's Hertogenbosch geschiet in 't Jaer 1629. hebben ge„ordonneert de publijcque oeffeninge van Religie ende Politie inde Meyerye.

Daer tegen den Coning van Spanjen / heeft Oppositie gedaen door contrarie „beveelen/dewelcke wordende gheopiniatreert d'Inwoonders van de Meyerye „vreesende dat dese confusie soude uytvallen tot haer verderf / by requeste hebben „versocht ende bewooghen de voorsz Heeren Staten met Gedeputeerde van de „voorsz Heer Coning te houden verscheyden Conferentien tot Tilburch ende el„ders / dewelck niet hebbende sulcken succes / als men sich daer van beloofde / is „gevolcht de retorsie, door dewelcke soo wel de Predicanten van de Gereformeer„de Religie/als die Prelaten/ Priesters ende andere Geestelijckheyt blyven uyt„gejaecht / ende d' Inwoonders van de voorsz Meyerye blyven tot nu toe gefru„streert van de Publijcke oeffeninge van een en ander Religie.

Dat nu de Meyerye dependeert van 's Hertogenbosch als Hooft Stadt sonder „daer van te sijn ghesepareert/ men rapporteert sich totte bondige en onwederleg„gende redenen die van wegen de voorsz Heeren Staten zijn geallegueert ende ge„deduceert in de voorsz Conferentien tot Tilburgh ende elders.

Alsoo dat de Stadt 's Hertogenbosch zijnde gereduceert onder die Souveraini„teyt van de voorsz Heeren Staten/ ende bevrijt van de Souverainiteyt des Co„nings van Spanjen met het selfde middel & jure proprio de Meyerye is geredu-

„ceert onder die selve Souverainiteyt van de voorsz Heeren Staten / waer van „alleenlijck de oeffeninge is belet door de retorsie, ende die beletsel wordende wech „ghenomen die Souverainiteyt wort bevestichte in haer eerste wesen / sonder dat „noodich is by Tractaet over te geven aen de voorsz Heeren Staten het geene sy „al hadden aengewonnen / en sonder dat den Coning behoeft over te geven het ge„ne hy al hadde verloren.

Raeckende het Marquisaet van Bergen, Baronnie van Breda, Lande van „Cuyck, boven 't geene hier vooren is geseydt te sijn overkomen in het 3. Articul „van den Treves / ende tot verklaringhe van dit Articul te sijn betuycht door „d'Ambassadeurs van Vranckrijck en Groot Britagnien / staet te aenmercken „dat op Instantie van de president Lamin Ambassadeur van Vranckrijck by spe„ciale resolutie van de Staten Generael aen de Inwoonders van deselve plaetse „is toegestaen d'oeffeninge vande Catholicque Religie / het welck het recht vande „voorsz Heeren Staten soo veel meer is confirmerende / gelijck dan oock de voorsz „Heeren Staten aen haer hebben behouden het recht van middelen in de selve „plaetsen te verpachten / en andere dierghelijcke / en deselve hebben geexerceert / en „exerceeren.

Datte voorsz Heeren Staten hebben toegelaten aen de Pastoors ende Prie„sters inde voorsz plaetsen te blyven niet absolutelijck maer onder conditie / dat „in alle Politijcque ende wereltlijcke saken sy luyden sich souden dragen / soo als „alle andere Onderdanen / sonder te hebben eenig recht van recherche noch fonc„tie of oeffeninge van Hierarchie of Geestelijcke Jurisdictie / ende in cas van „contraventie sijn deselve gecalangeert en gestraft door den Raedt van Brabant „aen dese sijde.

Ende dewijl die exempelen en practijcque wereltkondich is / dat alle Souve„rains disponeren over de Publijcque oeffeninge vande Religie in haer Landen „ende Heerlicheden / ende in versche ghedachtenis is dat de eerste Introductie „Hierarchie der Bisschoppen heeft ontroert de Provintien; ja de Prelaten selfs „die waren onder den Coningh van Spanjen / om sich te stellen tegens de voorsz „introductie / als contrarierende die Privilegien van 't Lande.

Seytmen met goedt recht dat aen de voorsz Heeren Staten als Souverains „toe staet te disponeren over die Publijcque oeffeninge van de Religie inde Me„yerye en alle andere plaetsen boven genoemt / ende in 's Hertogenbosch, Bergen, „Breda, Grave, met alle die Landen / Vlecken / Dorpen / Gehuchten / Territorien „daer van dependerende sijn aen de Heeren Staten in alle recht van Souverai„niteyt als voorsz / ende datmen is op den wech van te maecken een goede dura„ble Pair.

Is het buyten propooste te behouden of te imagineren ten opsichte vande „voorsz Heeren Staten in de voorsz Plaetsen eenige Hierarchie of andere Sou„verainiteyt / geeximeert ofte gesepareert van de Souverainiteyt vande de voorsz „Heeren Staten / en welcke eertijdts die Provintien en Prelaten die waren on„der den Coningh hebben ghehouden te zijn / contrarie de Privilegien van den „Lande.

Welck is een Point soo sensibel en daer van alle Souverains zijn so jaloers / „dat men is geobligeert te verklaren / datte voorsz Heeren Staten niet konnen „en niet behooren te consenteren datte voorsz Souverainiteyt soo in't Geestelijck „als in 't Wereltlyck over die voorsz Meyerije ende andere plaetsen boven ghe„noemt /

„[illegible] / tegen haer worden gedisputeert door den voorsz Heer Coningh van „Spanjen / ofte dat geweygert worde de restitutie van 't voorsz Geschrift van „den 27. December 1646.

„Niettemin dewijl het Gouvernement en Regieringe van de voorsz Heeren „Staten is getempert en voorsien met alle soeticheyt en maticheyt, ende dat ge„lijck een yder weet en siet / sy niet opleggen eenige conscientie dwang op haer „Onderdanen of op die Persoonen van wat qualiteyt of conditie die zijn / om die „voorsz Plaetsen en Quartieren uyt te roeyen ofte te verjagen / maer mededo„gentheyt hebbende zijn metten bedroefden toestandt van al 't Volck in de Me„yerye dat sedert den aenvanck van de resortie tot op dese uyre sich bevint gefru„streert van alle Publijcke oeffeninge van d'een ende van d'andere Religie.

„Consenteren dat conform het voorgaende geschrift vanden 12. September „aen de tegenwoordighe Roomsche Catholijcque Religieusen sal geassigneert „worden een redelijck onderhout haer leven lang geduyrende / ende sulcx ter dis„cretie van de voorsz Heeren Staten / daer van acte apart sal worden gemaeckt / „ende dat de Goederen gelegen buyten de Meyerye en andere plaetsen boven ge„noemt / & vice versa, sullen gereguleert worden in conformiteyt van 't geene „daer van breder is gestelt in het voorgaende Geschrifte van dē 12. September.

„Ende alle d'Inwoonders / van wat qualiteyt en conditie die sijn blijvende „in de gehoorsaemheyt ende schuldige plicht van goede getrouwe Onderdanen / „sullen leven onder die publijcque trouwe / verseeckerheyt / protectie; en sullen „sonder belet genieten alle sulcke vryheyt van conscientie als naer die Wetten en „Ordre van 't Land is toegelaten ende gepractiseert wort in alle die Provintien / „Steden / ende Landen zijnde onder die voorsz Heeren Staten.

„Ende by aldien die voorsz Inwoonders getroubleert worden in de voorsz „vryheyt van Conscientie / sullen sich addresseren aen de voorsz Heeren Staten / „die als Souverains daer in sullen stellen alsulcke Ordre als by bewaringe van „de voorsz vryheyt van Conscientie sal bevonden worden te behooren.

„De Plenipotentiarisen van de voorsz Heeren Staten vertrouwen / indien de „Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van Spanjen „gelieft met een rechtmatich en ongepassioneert gemoet te considereren de bon„dicheydt vande bovengeschreven redenen en persisteren by haer voorgaende ge„negentheyt tot Vrede / sy sullen oordeelen / dat dit is het eenige ende rechte mid„del om te geraecken uyt den Doolwech van verwerringe / die als contrarieren„de die Privilegien van den Lande heeft verweckt de eerste beroerten in de Pro„vintien ende den Prelaten selfs heeft veroorsaeckt sich te stellen tegens den Co„ning van Spanjen / als boven geseyt is / ende dat dit is het middel om te ko„men tot het eyntelijck besluyt van de Heylsame ende gewenschte Vrede.

„Ende tot vasticheyt ende onveranderlijcke bewaringe van de selve noodich „is gesepareert te houden het geene dat niet kan hebben eenige gemeynschap en „in sich selfs heeft een incompatible verscheydentheyt.

„Ende dat is het rechte ende eenich temperament 't welck sonder questinghe „van conscientie en sonder prejuditie van de Souverainiteyt respectivelijck kan „gepast worden op het Gouvernement van d'een en d'ander.

„Aengaende de drie Quartieren van Overmase, men persisteert by 't gene is „uytgedruckt en overkomen in de 73. Articulen geaccordeert ende geteyckent „als vooren.

In

„In conformitept van dewelcke dewijl het Oorloge continueert/ende de wer-
„kelijcke valeditept van de Articulen selfs sich rapporteert tot het beslupt van
„'t Tractaet / die natuere van de saecke betoont klaerlijck dat de hemmisse te ne-
„men door die Chambre mpparttie moet worden gereguleert tot het beslupt van
„'t Tractaet gelijck geseyt is in 't voorgaende geschrift van den 12. September.

„Aengaende het Overquartier van Gelderlant daer van is geconcerteert ende
„is bupten de 73. Articulen gebleven in staet.

„Ende is te Considereren dat in kracht van de Vnie de Provintien zijn ver-
„bonden de afgescheyde Leden elck te herstellen en te consolideren aen het Lic-
„haem van sijne Provintie / verstaende dat sonder dese herstellinge en consolida-
„tie niet kan gevonden/ende schoon gevonden zijnde/niet kan onderhouden voor-
„den / een goede ende eerlijcke Vrede / om welcke te verkrijgen / en om voor te
„komen alle haet ende occasie van nieuwe onlusten / men arbeyt.

„Sijnde de voorsz Heeren Staten bereyt te confereren over die middelen van
„een redelijck temperament, welck ten opsichte van dese consolidatie soude dien-
„stich zijn te gebruycken.

„Aengaende de kleyne Forten op het Swijn omtrent Sluys, de slechtinge der-
„selver aen de sijde des Conincx is geconserveert in 't 65. Artical onder conditie
„van reciproque aen de sijde van de voorsz Heeren Staten/tot welken eynde noo-
„dich is dat van wegen de Coningh van Spanjen worden genoemt die Forten
„die aen de sijde van de voorsz Heeren Staten souden worden gedemanteleert om
„daer over te vergelijcken.

„Dat in conformitept van de Generale restitutie van Goederen ende rechten die
„by macht van het Tractaet sal gedaen worden van d'eene en d'andere sijde voor-
„de herstelt in sijn geheel ende bewaert het Water-recht, van de Stadt Sluys/
„so als het van outs aen de Stad Stadt Sluys heeft gecompeteert en 't gebruyck
„van dien is belet geweest door den Oorloge ende de Dam geslagen in de Soute by
„'t Fort St. Donaes.

„Zijnde als mede noodich dat voor de vrye hanteringe / Ommeganck / ende
„Commercie tusschen de respective Onderdanen overkomen in het 11. van de
„voorsz 73. Articulen / den voorsz Dam worde opgenomen: 't welck voornam-
„lijck sal strecken tot groote abantagie van de stadt Brugge, en andere plaetsen
„grensende aen de voorsz Canael de Soute.

„De overleveringe van informatie raeckende de Limiten is geaccordeert.

„Raeckende d'affaires van eenige particulieren/ is dienstich daer over te ver-
„gelijcken daer in men sich sal gedragen in alle billicheyt.

„Verstaende de Plenipotentiarisen van de voorsz Heeren Staten en reserve-
„rende uptdruckelijck dat aen Vranckrijck reelijck en metter daet sal worden gela-
„ten alles wat bevonden wort voor desen te zijn toegestaen, totwelcken eynde de
„voorsz Heeren Plenipotentiarisen van Spanjen gelieben sal sich klaerder te
„expresseren op 't gene daer van by de selve is voorgestelt op het eynde van haer
„Geschrift van den 22. September 1647.

„Ende versoeckende dat de Poincten welcke tusschen die Kroonen zijn ongede-
„cideert gebleven/ worden afgedaen en besloten in reden ende billicheyt. Actum
„Munster den 28. September 1647. was ondertepchent/ Gent, Matenesse, Pau,
„Knuyt, Reede, Donia, Ripperda, Clant.

Aen-

Aengaende Vranckrijck was de verklaringh by de Spaenſche gedaen in deſe volgende maniere.

Men ſal al 't geen 't welck Spanjen alreede toegeſtaen heeft, laten; en de punten die te voorſchijn zijn gebracht, ſullen ongedecideert blyven, gelijck de Limiten en grenspalen van Catalonien, de temperament en bemiddeling ten opſicht van Portolongone, en Piombino, oock de temperament en bemiddeling aengaende de Caſal, het punt van de betaling van d'Infante Catherina van Savoyen. Dit alles word geſtelt aen d'Arbitrage en bemiddeling van de Heeren Ambaſſadeurs van mijn Heeren de Staten, &c. was getekent *El Conde de Peneranda*, *Ioſeph A. de Cambray.*, *A. Brun.*

Aengaende 't Oberquartier van Gelderlant / is geconcerteert het volgende: doch in ſtatu / ende buyten de 23. Articulen gebleven.

Men is verdragen en veraccordeert het Overquartier van Gelderlant te verwiſſelen, mits gelijcke equivalentie en overdracht, daer af men verdragen ſal binnen tien maenden na de ſluyting van dit Tractaet; en in geval dat men niet verdragen kan in de geſeyde Equivalentie, ſo ſal men ſich daer af gedragen aen de Chambre mypartie, Midgedeelde kamer.

De Coninglijke Franſche Ambaſſadeurs la Thuillerie vernemende hoe dapper de Spaenſche ende die van deſen Staet naderden / hadden den 23. Octobris audientie ende proponeerde 't gene volght.

MYN HEEREN.

HOewel het te wenſchen had geweeſt voor de Vorderingh der tractaten van Munſter dat al de Heeren uw Volmachtigden daer waren gebleven / ſo ſchijnt het nochtans dat God / die de groote ſaken dirigeert en ſtiert / toegelaten heeft dat Eenigen van hen in deſe Staet zijn gekomen / om aen uw' Ho. Mog. Rekening te geven van de ſtaet / in de welcke de Vrede-handelingh gevonden word / op dat ghy / daer af geinformeert en onderrecht zijnde / die behoorelijck ſoud overwegen en in gevolg de geruchten dempen / die met ſoo weynig waerheyt lopen / en ſo tegen malkanderen ſtrijden / dat men niet weet waer aen men ſich houden ſal / dewijl men van d'een zyde ſegt dat wy geen vrede begeeren / en al de propoſitien en voorſtellingen / die daer toe ſtrecken / verworpen / en van d'andere zijde dat de Vrede tuſſchen de twee Kroonen alreede gemaeckt is / en dat / ſo mijn Heeren de Staten ſich niet haeſten / hun handeling achter blyven ſal.

Ick vind my dieſhalven / mijn Heeren / verplicht voor uwe Ho. Mo. te verſchijnen / eerſtelijck om hen te verſekeren / dat wy vrede begeeren dat wy alle mogelijcke blijt aenwenden / om haer te ſlupten / en dat / ſo ons die ſeker en billijck aengeboden wierd / wy niet ſouden nazien met een eynde van ſo groot een werck te maken / en die blydelijck t'ontfangen. Ten tweeden / om u te doen bekennen / dat wy / verre van met Spanjen verdragen te zijn / ſo veel verſchillen in d'eſſentiele en weſentlijcke punten / als over 6. Maenden; en indien jemant het tegendeel uytſtroyt / 't is tot faveur van onſe Vyanden, met voornemen van ons te verwarren / en ons van malkander te ſcheyden / indien 't mogelijck is / om hen van 't gebaer te beſchutten / daer mee onſe Vnie en verbont hen dreigt / en ſich daer af beſchut hebbende / de conditien: die ſy ons belooft ſouden hebben / aen u / of aen ons (indien wy ſo onvoorſichtigh waren / dat wy van malkander ſcheiden)

den) ſodanigh te houden / als de welſtant van hun ſaken toelaten ſal / en eyndelijck om voor u te verbarſſchen de gedeugenis der Obligatien en verbintenissen / die Vranckrijck en deſe Staet onderling met malkander hebben.

Dat wy Vrede begeeren ; de langdurighept van d'Oorlog / ſo veel uytgeſtort bloet / en ſo veel beſtrede ſchatten behooren te doen begrijpen / dat het tijdt is om d'oorlog t'eyndigen. De tegenwoordichept / en 't werkelijck verblijt der Miniſters en bedieners van Vranckrijck te Munſter wijſen genoech aen dat dit onſe gedachten zijn / en dat hun Majeſteyten daer niet ſouden houden een Vorſt van ſoo hooge qualitept en ſtaet / als ſijn Hoogheyt van Longeville / noch oock mijn Heeren de Graven van Avaux / en van Servient / ſoo ſchrander in ſaken / en die elders ſo nut ſouden zijn / ſo de begeerte van de Vrede niet meer woog / dan alle andere dingen. Voegt hier noch by de Vlijt en neerſtighept / die wy gedaen hebben by mijn Heeren de Mediateurs en Middelaers / om hen te bewegen tot de geeſt onſer partyen te vermurwen / en hen dien van de Vrede te geven ; de moeyten / die (maer oock by na vergeefs) mijn Heeren uw' Volmachtigden gedaen hebben / aen de welcken 't ſcheen / naer 't ſeggen der gener van Spanjen / dat ſy niets wilden weygeren ; d'inſtantien die mijn Heer de Graef van Servient en ick aen u / mijn Heeren / hebben gedaen / ſo haeſt het Tractaet van Garantie en onderlinge beſcherming geſlooten was / van ſpoedighijck de Vrede-handeling weer aen te vatten / die in eeniger wijſe afgebroken had geweeſt / en om hier toe mijn Heeren uw Volmachtigden weer naer Munſter te ſenden ; dien van onſe Vyanden in tegendeel / gefondeert op de commoditept en bequaemſhept van een eenig perſoon / die haer niet minder in de Stadt / als in 't velt gebonden ſou hebben / indien hy niet voorgenomen had gehad van haer te laten voor by ſluppen / ſonder van ſaken te ſpreken / om te ſien of ſy gelucktiger voor ſijn meeſter ſou zijn / dan de voorgaenden / en of ſy ſodanig was dat hy ſijn Staet daer door hon verbeteren : en gy ſult mijn Heeren / gedwongen zijn te belijden dat wy Vrede begeeren / en dat de geen / die ſulcx logent / ongerechtelijck de laſter van de continuatie en voortgangh van d'oorlog op ons will werpen. En wy begeeren geen andere getuygen van dit voorverhaelde / dan uw Ho. Mo. / en de geheele Vergaderinge van Munſter.

Wat de Staet aengaet / in de welcke onſe handeling met Spanjen is / mijn Heeren Pau, en Knuyt, komen 't aen uw Ho. Mo. ſeggen. Ick ſal hen ondertuſſchen belijden dat / indien men de ſaeck eens is / als men in veel artyckelen verdragen is / wy met onrecht ſeggen dat wy niet veraccordeert zyn. Maer als men verſtaen ſal dat wy alleenlijck zijn verdragen in de genen / die van geen belang / en weer heerende zijn / en ſo veer / of meer nut aen onſe Vyanden / dan aen ons / tot het welck de Mediateurs en middelaers hen noch naeuwelijcks hebben konnen doen bewilligen / en dat zy d'importante Artyckelen / namelijck de genen / die 't Tractaet formeren / weygeren en afſtrecken / of die naer hun wyſe expliqueren en verklaren ; ſo ſullen zy / gelijck ick geloof / oock belijden dat wy verre van Accommodement en verdragh zijn. En om tot bewijs te komen / mijn Heeren / ſiet hier de punten / op de welcke wy noch in conteſtatie en oneenig zijn.

Dat van Portugal, daer af mijn Heeren de Miniſters en bedienaers van Spanjen d'Exyreſſie en uytdrucking in 't eynde van 't Tractaet verwerpen / om een middel van te breken voor ſich te behouden.

Dat van Hartog Karel, daer af ſy niet willen ſpreken / dan tot ſijn voordeel / ſchoon

ſchoon dickwils door perſoonen van qualiteyt / en die groote deelgenoten van de handeling zijn / geſegt is / dat / als'er niets / dan dit / overig was / het de Vrede niet ſou beletten : en het is nochtans ſeldsaem van natuer / dat dit met ſwijgen te laten deurgaen is Vrede maken en niet maken / of / om beter te ſpreken / 't is Vrede van d'een zijde maken / om d'Oorlog van d'andere ſijde weer te beginnen.

Men ſpreeckt niet klarelijck van de Conqueſten, die men in 't Lichaem der veroverde plaetſen brengen wil / niet tegenſtaende de declaratie / die wy gedaen hebben / van hen niet anders te begeeren / dan de Spaenſaerden d'uwen aen u toeſtaen.

De Limiten en grenspalen / en de Fortificatien van Rouſſillon en van Catalonien zijn noch overigh te regelen; en onſe Vpanden ſtaen daer niet tegen / dan om ons t'obligeren en te verplichten daer een yder te houden ; 't welck niet geſchieden kan / hoe groote neerſtichept men daer toe doet / ſonder eenige klepne wanordening / daer door ſy verhopen de humeur deſer volcken te veranderen / met aen hen te beloven dat ſy hen in volle uytheyt ſullen laten leven.

Wat Portolongone en Piombino aengaet / ſy ſpreken van een temperament en bemiddeling / ſchoon datter geen andere bemiddeling is / dan hen te laten / dewijl deſe twee plaetſen een deel der Conqueſten maken / die ſy aenbieden.

Sy willen ons uyt Caſal doen trecken / ſonder te conſidereren en 't overwegen de veltſlagen / die wy gelevert hebben / om dat door ſijn meeſter te bewaren / en de millioenen / die deſe meedoogentheyt aen ons gekoſt heeft : en het miſhaegt hen dat wy / deſe plaets verlatende / gelijck wy aenbieden / de noodwendige precautien en verſekeringen nemen / om te beletten dat zy weer in hun macht valt. Ja ſy geloven dat ſy ons de maet volmeeten / als ſy ſeggen dat ſy Verſeil ſullen verlaten / als of 'er gelijckheyt tuſſchen ons door dit punt waes / niet meer dan in veel anderen.

Daer zijn noch vyf of ſes andere punten / wel van minder importantie / maer nochtans niet ſo klepn / dat ſy geen Tractaet konnen doen ſtuyten / en aen uwe Ho. Mo. doen begrijpen dat deſe ſaeck hun blijt en neerſtichept noch wel waerdig is / en bequaem om aen deſe Staet (ingeval dat ſy daer aen arbeyt / en de middelen ghebruyckt / die zy in handen heeft / veel anderen / dan van ſoodanigh een arbitragie en bemiddelingh / als de vpanden ons aenbieden) de glorie te bevorderen van te hebben gecontribueert tot de ruſt der twee grootſte Koninghen van de Chriſtenheydt / en aen de genen van de Chriſtenheyt ſelf. Behalven deſe conſideratie en inſicht / die de heerlijckſte zielen behoort te kittelen / zijt ghy 't ſchuldigh / mijn Heeren / en daer toe uytdruckelyck verplicht door de Tractaten / die ghy met Vranckrijck hebt / daer ghy niet ſult konnen overtreden / ſonder 'tgeen / 't welck ghy belooft hebt / te vergeten / en ick geloof niet dat ghy hier toe wilt komen. Ghy ſult my hier toelaten / mijn Heeren / de geheugenis daer af in u tegenwoordigheyt te verharſchen. Ick ſal niet ſpreecken van de Tractaten / hier voor / en ſoo langh als u Staet geſtaen heeft / met Vranckrijck ghemaeckt. Ick ſal my aen dat van 't Jaer 1644. houden / dat tot een rechtſnoer van de ſaeck dient / die nu verhandelt wort / en door het Tractaet van't Jaer 1647. beveſtight is. Het verplicht ons / mijn Heeren / pari paſſu, met een gelijcke gangh inde Vrede-handelingh voort te gaen / malkander te helpen in 't conſerveeren en bewaren van alle onſe conqueſten en veroveringen / en uyt alle onſen kracht en de ſatisfactie en volvoeningh van d'een en d'ander te bevorderen. Het ghebiet ons

wel klarelijck niet/ dan gesamentlijck en met gemeene toestemmingh te sluyten; met dese clausie/ die daer by gedaen is/ dat/ indien men/ om de handeling te verhaesten/ of te doen vertragen/ van noden heeft onse onderlinge obligatien en verplichtigingen aen de vyant te verklaren / men ghehouden sal zijn sulcx soo dickwils te doen/ alsmen daer toe versocht sal zijn. Ghy weet/ mijn Heeren/ de staet/ daer in wy zijn/ om dat ick u dit voorgedragen heb / en tot welck punct ghy geavanceert zijt. Ick bid u dieshalven/ mijn Heeren/ in de naem des Koninghs/ dat ghy de voorverhaelde Tractaten onderhoudende / niet voort gaet, tot dat wy oock voortgangh krijgen, dat ghy aende vyanden een verklaringh doet/ van niet te konnen sluyten/ om hen de hoop/ van ons te scheyden/ daer zy in zijn/ te benemen / en dat ghy continueert en voort vaert / soo 't u belieft/ mijn Heeren / met de hant te leenen/ om hen de dingen te doen houden/ die zy ons belooft en aengeboden hebben. Tot vergeldingh van 't welck ick u verseker/ van wegen de Koning/ en Koninginne Regente sijn Moeder/ dat hun Majesteyten geen verdrach met Spanjen sullen sluyten/ dan gesamentlijck met u/ dat sy bereyt zijn om soodanige verklaringen aen hem te laten doen/ als u Ho. Mog. sullen goetvinden: in een woort/ dat sy vryelijck en getrouwelijck de woorden sullen houden/ die zy aen u gegeven hebben/ gelijck het geen/ 't welck het waerdste ter wereldt aen de Souverainen behoort te zijn. En als/ mijn Heeren / door u interpositie en tusschen-spraeck/ de saken in goede termen en staet ghebracht sullen zijn/ en ghy de Spanjaerden bewogen hebt aen ons te toonen dat sy/ soo wel als wy/ oprechtelijck de Vrede begeeren/ soo sullen wy aen u Ho. Mo. betuygen het vertrouwen/ dat wy in hen hebben/ en de begeerte die wy hebben/ van hun vrientschap te conserveeren en bewaren. Gedaen in den Haegh de 23 van October/ 1647. geteeckent de la Thuillerie.

Maer hoe weynigh sulcx in consideratie quam blijckt daer uyt / dat op den selven dach/ in presentie van sijn Hoocheyt ter Vergadering van haer Ho: Mo. wert ingebracht een advijs by die van Hollandt: 't welck in effect alles approbeerde wat by de Heeren Plenipotentiarisen gedaen was; Namelijck dat het werck van de Vrede-Handeling volgens het den 21. Octobris gedaen rapport was ingebracht in Pointen om eyntelijck gesloten te mogen worden.

Dat geen stercker of nieuwe termen of nieuwe Clausulen noodich waren om de absolute Souverainiteyt van de Meyerye van den Bosch ende andere van gelijcke natuere zijnde/ voor den Staet te bedingen.

Dat het 3. Point van de geadjusteerde Articulen alle 't geen ter voorsz materie was dienende/ in goede ende nerveuse termen was behelsende.

Dat het selve Point was een ingredient van d' originele Instructie d'Heeren Plenipotentiarisen in last gegeven.

Dat het selve by alle de Provintien ten tijde van het arresteren van de opgemelte Instructie niet alleenlijcke goet is ghevonden / maer daer-en-boven by Iterative resolutien.

Dat noopende het Geestelijcke in de voorsz gewesten yet te seggen by de Regeringe noyt goet en was gevonden/ maer by occasie van bewuste acte van den 27. Decembris lestleden noopende het Temperament / by de Spaensche Plenipotentiarisen op de bane gebracht.

Dat deselve acte nu soude worden ingetoogen ende vernieticht ghelijck volgens het gedaen rapport wert gepresenteert/ het welck d'Heeren Plenipotentiarisen

eſen mitſdien ſpecialijck in laſt wert gegeven / ende dat ſulcx ghedaen zijnde / de ſaecke daer mede gebracht ſoude worden in termen van de eerſte Inſtructie van het opgemelte 3. Artieul / dat is ad ipſiſſima ſui Principia by alle de Provintien meermalen goet gevonden / 't welck by haer Ed. Mo: met eenparigh advijſen van alle de Leden ende Steden ende verſtaen.

Dat wyders volgens de laſt genomene reſolutien ende voordere Inſtructie van de Heeren Plenipotentiariſen tot voltreckinghe vande bewuſte Handelinge ſoude worden geprocedeert / en wyders in Handen van de ſelve worden geſtelt de acte van aggreatie om die tot Munſter met de Spaenſe Miniſters te adjuſteren.

Ende dat de meergemelte Plenipotentiariſen ſoude worden verſocht / ſich met den aldereertſten wederom naer Munſter te verhoegen / om in voegen als vooren een Finael beſlupt van 't werck te maecken.

Waer op gedelibereert oock verſocht zijnde het Hoochwijs advijs van ſijn Hooghept / ſo heeft deſelve ſich geconformeert met het voorſz Provintiael advijs vande Provintie van Hollant ende West-Vrieſlandt / ende is dienvolgens goetgevonden ende verſtaen mitſdien te verſoecken d'andere Provintien / dat deſelve met den eerſten ende ſoo haeſt doenlijck ten langhſten binnen acht daghen / haer Provintiael advijs / op 't gene voorſz / willen inbrengen.

Het advijs van Gelderlant / daer na ingebracht was dat raeckende het point vande Meyerije van 's Hertogenboſch met den aenkleven van dien / ende alle andere plaetſen van gelijcke natuyre / uytgedruckt by 't derde Articul vande drie-en-t'ſeventigh / als oock inde nadere Reſolutie van haer Ho. Mog. van den 18 May 1647. met het derde van de laetſt geadjuſteerde Articulen ſoude laten ſoo als het lagh / ſulcx dat by ofte van wegen den Coningh van Spanjen gecedeert ende gerenuncieert zijnde vande abſolute Souverainitept ende appendentien ende dependentien van dien / ſonder eenige reſerve / ende het geſchrift van 't Temperament voor deſen overgegeven / ingetrocken / die voorden / in't Geeſtelijk ende Wereltlijck ſouden worden gehouden voor gelicht uyt de jongſte Inſtructie ende laſt / den Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs dienaengaende mede gegeven.

Den 2 Novembris de reſpective Heeren Gedeputeerden / van wegen de Provintien van Zeelandt, Wtrecht, ende Over-Yſſel verſocht zijnde / om openinge te willen doen van hunne reſpective Provintiale advijſen op het ſtuck vande Souverainitept vande Meyerye van den Boſch / als oock over andere Geweſten van gelijcke natuere breeder gementioneert in het derde van de bewuſte drie-en-t'ſeventigh Articulen binnen Munſter geadjuſteert / is by de Heeren Gedeputeerde van d'opgemelte Provintie van Zeelant openinge gedaen mondelingh van hun Provintiael advijs op 't voornoemde ſubject / waer met d'Heeren Gedeputeerden vande opgemelte Provintie van Wtrecht haer voor als noch hebben geconformeert / ende by de Heeren Gedeputeerden vande op-ghemelte Provintie van Over-Yſſel oock openinghe ghedaen weſende van hun Provinciael advijs op 't voorſz ſubject / hebben 't ſelve in Geſchrifte overghegeven; waer van d'andere Provintien hebben verſocht Coppe die haer E. is geaccordeert / ende werden de opgemelte Heeren Gedeput. van Zeelant verſocht hun advijs oock by geſchrifte te willen overleveren / om daer van oock copy voor d'andere Provintien gemaeckt te werden / welcke overleveringe de meergemelte Heeren van Zeelant aengenomen hebben te doen.

Die van Wtrecht adviseerden en verstonden dat gheen Tractaet van Vrede met den Coninghe van Spanjen soude worden gesloten/ dan in Conformite van de Tractaten met de Croone van Vranckrijck gemaeckt/ ende dienvolgens mede by Spanjen aen de Croone van Vranckrijck ghelaten de Conquesten, daer van deselve Croone ten tijde van het slupten der Vredens-Tractaten tusschen Vranckrijck ende Spanjen in possessie soude zijn/ ende dat alle 't ghene by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude worden geteeckent/ soude wesen sonder effect van reel Tractaet/ tot dat Vranckrijck ende desen Staet op eenen tijt gesamentlijck met Spanjen gesloten souden hebben/ de Ratificatien respective daer op zijn gevolght/ ende daer beneffens het Tractaet van de Ligue Garantie, tusschen de Croone van Vranckrijck ende desen Staet gemaeckt/ voort voorts slupten aen de Plenipotentiarisen van Spanjen worde geinsinueert.

De Staten van Vrieslandt verklaerden dat sy gelesen hebbende 't rapport by de Heeren van Heemstede ende de Knupt twee van haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot de Generale Vrede-Handelinge binnen Munster aengestelt/ in haer Ho. Mo. Vergaderinge mondeling gedaen en by Geschrifte ingedient/ raeckende den toestant van de Handelinge tusschen den Coning van Spanjen ter eenre/ ende desen Staet ter anderen sijde/ als ook de gelegenthept van de negotiatie tusschen den Coning van Vranckrijck ende den Coning van Spanjen/ &c. Ende bevindende beneffens het derde van de geadjusteerde drie-en-'tseventich Articulen eenige dubietepten te vallen/ verstonden/ het derde van de voorsz drie-en-seventich tot Munster geadjusteerde en wedersijts geteeckende Articulen genoechsaem te zijn omme wech te nemen de verschillen so (Edoch onverwacht en sonder apparentie) souden mogen ontstaen in het point van de Religie in de genomineerde Quartieren/ en dien-volgens onnodigh te wesen wyders het voorsz derde Articul te clausuleren ende limiteren/ dewijle de overgedragene en tedeerde absolute en volkomene Souverainite en Superioriteit niets excludeert ofte reserveert/ 't sy in Politijcq ofte Ecclesiastijcq en dependentien van dien/ dan de Staet deser Landen pure geeft 't selve recht welcke hare Hoogh Mogende reede hebbende en de andere hare Provintien/ soo nochtans/ dat ingetrocken en geannulleert soude worden d'acte van den Decemb er 1647. op dat subject slaende.

Verblyvende voorts de Staten van Vrieslandt by de Tractaten met Vranckrijck opgerecht ende de Ligue garantie Anno 1647. daer op gevolget. Versoeckende dat alle mogelijcke devoiren mochten worden aengewendet/ ende de hooge partyen geinduceert tot spoedige af-handelinge van de differentiale Pointen/ 't sy door Arbiters ofte by andere wege die gevoechlijckst bevonden souden mogen worden/ mits ook Spanjen aen Vranckrijck prestere de Conditien voor desen toegestaen.

Ten eynde de Provintien niet mochten veroorsaeckt worden by langen train van tijdt op andere haer dienstige middelen te dencken.

Die van Over-Yssel adviseerden den 7. November dat ingetrocken ende vernietight soude worden alle stucken ende schriften die tusschen de Heeren Spaensche ende Staetsche Plenipotentiarisen onderlinge gewisselt waren/ op en 't sedert den 27. December 1646. raeckende der Spaensche Pretensie temperament in de Meyerye van den Bosch ende andere quartieren van gelijcke natupre/ ende dat tusschen Spanjen ende desen Staet alleen voor bundich ende vast gestelt

soude

ſoude worden het 3. Artitul van de drie-en-tſeventigh / alleen datter achter die worden / in alle ende deſelve Rechten van Souverainiteyt geinſereert werde / niet uytgeſondert en even gelijck, als ſy zijn houdende de Provintien van de Vereenichde Nederlanden &c.

Voorts dat men korts na de Publicatie van de Vrede mede inde voornoemde quartieren ſoude doen Publiceren die Placcaten die voor deſen in de Geunieerde Provincien tegen die Publijcque exercitie van de Roomſche Religie zijn geemaneert / en dat ſulcx van doen af by Reſolutie van deſe Regeeringe ſoude vaſt geſtelt werden.

's Anderendaegs hebben die van Zeelandt haer advijs ingebracht dat ſy gedelibereert hebbende op het rapport by de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt, twee van haer Hoogh Mogende Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen tot Munſter den 21. October 1647. ter Vergaderinge van haer Hoogh Mogende gedaen / ende by geſchrifte overgelevert / ende met namen op het gene was Concernerende de Souverainiteyt over de Meyerye van den Boſch ende andere quartieren / gementioneert in het derde van de drie-en-tſeventigh Articulen tot Munſter geadjuſteert / hadden goet gevonden te verklaren / dat aengheſien na ſoo lange ende menichvuldige ſerieuſe deliberatien / eyndelijck met eenparich goetvinden van alle de Provintien by reſolutien van den 18. May / 7. 10. ende 13. Auguſti alle laeſtleden / was verſtaen / dat in het Tractaet van Vrede met de Spaenſche te maken / ſoude moeten worden bedongen / de volle ende abſolute Souverainiteyt ſoo in het Geeſtelijck als wereltlijcke over de Meyerye van den Boſch ende andere plaetſen / geexpreſſeert in het voorſz 3. Artitul / ende dat dienvolgende ſoude worden ingetrocken het Geſchrifte den 27. December 1646. ende dat ſonder het ſelve geen Tractaet met den Pyandt ſoude werden geſlooten / dat daerinne geen veranderinge werde gedaen / als met eenparich advys van alle de Provintien / dat haer Edele Mogende verſtaen hadden / dat by de voorſz reſolutien preciſelijck behoorde te worde geperſiſteert.

De pregnante redenen die haer E. Mo. daer toe hadden bewogen / waren deſelve die haer Ed. Mo. bertrouden oock de andere Provintien hadden gemoveert niet alleenlijck ſimpelijck by de voorſz Reſolutien vaſt te ſtellen het bedingen van de volle ende abſolute Souverainiteyt over de voorſz Meyerye ende andere Quartieren / met intentie ende verſtant dat het ſelve ſoo wel het ſpirituel als temporeel was includerende / ende daruen gemeynt was het een ende andere te exerceren / maer dat daer nebens tot meerder verſeeckerhept ende vaſtighept van het Geeſtelijck / ſpeciale expreſſie ſoude werden gedaen.

Als te weten / omme alle miſduydinge ende ſiniſtre interpretatien voor te komen / die in tijden ende wijlen van wegen de Spaenſche ende andere ſoude mogen worden geſileert / dat de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq van het Wereltlijck was geſepareert, ende dat onder de Souverainiteyt het voornoemde Eccleſiaſticq niet was geconprehendeert.

Overmits de Spaenſche literalijck hadden verklaert / gelijck den Brief van de Heeren Plenipotentiarisen van den 28. December 1646. het ſelve mede bracht / dat den Coning van Spanjen op geenen anderen voet alle ſijn rechte ende gerechtigheden over de Meyerye van den Boſch hadde gereedert / ofte als noch ſoude komen cederen / dan mits conditie dat ten opſichte van het

Geeſte-

Geeſtelijck een expedient ende temperament ſoude worden gevonden/ tot contentement van d'eene ende andere zijde.

3. Obermits de Spaenſche hadden gheſuſtineert / dat de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq niet hunnen Coningh / maer den Paus van Romen was competeerende/welcke ſuſtenue men ſoude komen te adquieſceren/ingevalle van wegen het ſpirituel geen expreſſe wierde gedaen.

4. Obermits onder de Quartieren in het voorſz 3. Artikul begrepen/ ſoodanige Waren / waer over deſen Staet den voorgaenden Treves in het Eccleſiaſticq gheene volle diſpoſitie heeft ghehadt / immers ſijn recht niet heeft ghe-exerceert ſoo ende als men is doende in ende over de Geunieerde Provintien/ ende dat daeromme ſonder de voorſz ſpeciale expreſſie ſoude ſchijnen/ ende by de Spaenſche konnen geſuſtineert werden/dat haer Hoogh-Mogende de voorſz Quartieren op gheenen anderen voet by het Tractaet van Vrede ſouden hebben ende houden/ als haer Hoogh-Mogende deſelve den voorgaenden Treves hebben beſeten / ende dat te meer / dewijle geſuſtineert werdt/ dat de meer-genoemde Quartieren in het Eccleſiaſticq van andere conditie zijn / als de Meyerije / welck onder het Wiſoom van den Boſch ſtaet/daer ter contrarien de voorſz quartieren onder den Biſſchop van Antwerpen zijnde / onder het ghebiet van den Vyandt behooren.

5. Ende eyntelijck op dat by het voorſz Tractaet ſoude conſteeren/ dat de intentie van deſen Staet was / over de voorſz Meyerije ende andere Quartieren in het Eccleſiaſticq ſoodanighen ordres te ſtellen/ als haer Hoog. Mog. ende de Staten van de Provintien over de Geunieerde Provintien ende geaſſocieerde Landtſchappen Steden ende Leden van dien reſpectivelijck zijn / ſonder in het Eccleſiaſticq eenich temperament ofte expedient te admitteren.

6. Welck des te meer noodigh was/ obermits by de Proviſionelijck verdragen/ ende geteeckende Artikulen den 15 July 1646. alberepts een temperament was geaccordeert/ ende daer aen de Souverainitept gereſtringeert.

Alle welcke redenen tegenwoordich niet alleenlijck niet ceſſeerden/ maer bleven eenige van deſelve als nu infortioribus terminis militerende/ dewijle in plaetſe van gevreeſde miſdupdinge/ die in ghevolghe van dien aen deſen Staet op de eene ende andere wijſe inde exercitie van hun geſach over het ſpirituel ſoude moghen werden ghedaen / de Spaenſche ſelfs voor de Concluſie van het Tractaet uytdruckelijck waren ſuſtineerende/dat onder de volle Souverainitept de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq niet was begrepen/ende dat niet den Souverain (gelijck den Coningh van Spanjen over de voorſz quartieren was gheweeſt) maer den Paus het gheſach daer over competeerde / welcke ſuſtenue men notoirlijck ſoude corroboreeren / ende adquieſceren / ingevalle op de voorſz ſuſtenuen ende de inſtantie by de Spaenſche op dat fondament gedaen/ het voorſt Eccleſiaſticq buyten het Tractaet werde gelaten/ ende upt den laſt vande Heeren Plenipotentiariſen gelicht.

Ende ſoude het ſelve by nootwendigheydt Conſequentie op het Eccleſiaſticq over de Geunieerde Provintien ſijn reflexie hebben / ende daer by de Hierarchie die den Paus van Romen was pretendeerende/ ende trachten te voeren / t'eenemael werden gefondeert ende geſtabilieert.

De contrarie redenen die werden geallegeert / omme de uytlatinghe van het voorſt ſpirituel ſmaeckelijck te maecken/ en vonden haer Ed. Mog. niet bevin-

den

den ſoodanigh te zijn / dat deſelve fondament hadden ofte conſideratie waren meriterende.

Want voor eerſt te willen ſeggen / dat de Acte van den 27 December 1646. ingetrocken zijnde / ende dit ſtuck gelaten werdende by het eerſte geadjuſteerde in het derde Articul / dat daer mede deſe ſaecke werde gebracht ad ipſiſſima principia, daer teghens werde gheſeght / dat omme de redenen hier vooren geallegeert de voorſz ſaecke teghenwoordigh een ander aenſien ende inſicht ghelijcheghen hebbende / ſonder notoire ende taſtelijcke præjuditie / ende ſonder de abuſive Spaenſche ſuſtenuen toe te ſtaen / by het geadjuſteerde niet mocht blijven / ghelijck haer Hoogh-Mooghende by de voorſz Reſolutie van den 18. May 1647. het ſelve oock alſoo hadden verſtaen / als zijnde goet ghevonden dat niet alleenlijck de voorſz Acte van den 27. December 1646. ſoude werden in-ghetrocken / maer dat daer-en-boven oock explicite de Souberainitept over het Spirituel ſoude worden bedonghen.

Welck de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet oock wel hebben geconſidereert / ſoo wanneer haer Ed. by hun eerſte Ghehoorſchrifte aen de Spaenſche tot Munſter deſe materie raeckende over-ghelevert / (wanneer noch de Acte van den 27. December niet was ghepaſſeert) de volle ende abſolute Souberainitept ſoo wel in het Geeſtelijck over de voorſz Meperije ende andere Quartieren hadden willen ſtipuleren ende by Tractaet vaſt ſtellen.

Het argument welck men tracht te trecken upt het geadjuſteerde van het eerſte Articul: met de Spaenſche tot Munſter verdraghen / ſpreeckende van de Souberainitept deſer Landen / als of aldaer van het Spirituel ofte Eccleſiaſticq gene mentie gemaeckt zijnde / exdentitate rationum daer upt ſoude komen te volghen / dat oock niet noodigh was dat in het derde Articul het voorſz Spirituel werdt upt-ghedruckt / en meriteert niet / alſoo de voorſz expreſſie werdt ghequireert / overmits niet alleenlijck de Souberainitept over de Meperije van den Boſch deſen Staet diſputabel was gemaeckt / maer oock in ſpecie de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq / ende datmen daer over een expedient ende temperament tot contentement van d'eene ende andere partije heeft gepretendeert / ende dat ſonder het ſelve den Coningh van Spanjen van de voorſz Meperije geen afſtandt heeft willen doen / ende aen de andere zijde overmits in de Baronnie van Breda / Marquiſaet van Bergen op Zoom &c. In het Eccleſiaſticq ſoodanigen oordre niet was gheſtelt / als over de Geunieerde Provintien / omme welcke redenen oock de voorſz Meperije ende andere Quartieren in het meergenoemde derde Articul nominatim ende ſpecificatim zijn uptgedruckt / welck niet was gedaen in het voorſz 1. ofte 3. Articul in regart vande Geunieerde Provintien.

De inpoſſibilliteyt die by de Spaenſche wert gepretexeert / ende de redenen die tot dien eynde werden geallegeert / waeromme van wegen hunnen Coning in het Tractaet van Breda de woorden van het Spirituel ofte Eccleſiaſticq niet konden worden geadmitteert / zijn t'eenemael irrelevant.

Want voor eerſt te ſeggen / dat den Coningh van Spanjen geen geſach ofte diſpoſitie hebbende over het Eccleſiaſticq, daer over kan niet diſpenceren ofte eenig recht cederen, en militeert niet.

Alſoo van weghen deſen Staet niet wert verſocht ofte ghepretendeert eenighe ceſſie ofte diſpenſatie, maer alleenlijck dat het recht van de Souverainiteyt haer Hoog. Mog. over de Meperije van de andere Quartieren competerende / by

Tractaet van den Vrede vast ende buyten alle disputen werde gestelt / ende dat in gevolge van dien den Coning van Spanjen kome af te doen alle hinderniſſen ende troublen die hy aen deſen Staet tot noch toe hadde gedaen / in de oeffeninghe van het voorſz recht van Souverainiteyt / ende met namen in het Eccleſiaſticq.

Dat nu niet den Coning van Spanjen, maer den Paus in deſen de diſpoſitie over het Eccleſiaſticq ſoude hebben, was t'eenemael ongefondeert / alſoo notoir was ende by alle Politicque Scribenten ſelfs Spaenſch wert geaffirmeert / dat die gene die de Souverainiteyt toekomt / deſelve competeert het geſach over den Publicquen Godsdienſt / ende dat dienvolgende niet konden worden gediſputeert / dat den Coning van Spanjen gehad hebbende de Souverainiteyt over de Meyerye van den Boſch / &c. aen deſelve heeft behoort de diſpoſitie ofte den uyterlijcken ſtant van de Religie / voorgaens hebben geexerceert / als blijckt by het Interim by den Keyſer Carel de vijfde opgericht / by de Edicten by de Coningen van Vranckrijck aen die van de Gereformeerde Religie vergunt.

By de Collatie van de Geeſtelijcke beneficien ende de preciſe conſervatie van het recht daer over notoirlijck concernerende den Publijcquen Godsdienſt en de tranſactien daer over by Tractaet ſonder interventie van den Paus gemaeckt.

Gelijck noch onlangs volgens het rapport van de Heeren van Heemſtede ende de Knuyt tuſſchen de Franſche ende Spaenſche over de Epiſcopale Juriſdictie in Catalognien tot Munſter was geaccordeert.

Ende oock tuſſchen den Keyſer ende Kroone Sweden over de overgifte ende permutatie van geheel Biſdom ende andere Geeſtelijcke Stiften werde gehandelt / ende uyt andere exempelen meer / hier te lange te verhalen.

Ende wat belangde den Paus, deſelve heeft geen ſummum imperium extra Romaniam, maer alleen Eccleſiaſticque Juriſdictie in ordine ad ſpiritualia over de Landen zijnde hem toegedaen; uyt kracht van de welcke hy is definierende de Pointen van de Leere ende oordre ſtellende op de Ceremonien ende Hierarchie / maer heeft geenſins het recht van verſorginge ende protectie van den Publicquen Godsdienſt / welck is behoorende tot den Souverain.

In voegen dat de Juriſdictie van den Paus alleenlijck accidenteel zijnde notoirlijck deſelve quam te ceſſeren / ſoo wanneer de Heerſchappye vande voorſz Landen jure ſucceſſionis belli ofte anderſints overging tot ſoodanige Souverain die een afkeer heeft van de Roomſche Godsdienſt.

Zijnde gantſch ongerijmt / dat by de Spaenſche wiert geſuſtineert / dat na de conſtitutie van hunne Regieringe de woorden Spirituel ofte Eccleſiaſtijcq in ghene Tractaten mochten werden gebruyckt / alſo ter contrarie blijckt / dat by de provisionele verdragen ende by alle de Spaenſche Plenipotentiarisen den 15. July 1646. tot Munſter getrockende Articulen / wel uytdruckelijck wert geſeyt dat ten opſichte van het Geeſtelijck over de Meyerye van den Boſch een temperament ende expedient ſoude werden gevonden tot contentement van eene ende andere partye / de Heeren Staten en den Coningh van Spanjen ende niet den Paus.

Als mede dat in de Acte van den 27. December 1646. klaerlijck staet / dat over de oeffeninge van de Catholycque Religie, ende gebruyck van de Geeſtelijcke Goederen in de Meyerye van den Boſch / &c. ſoude worde verdragen 6. Maenden naer de Concluſie ende Ratificatie van het Tractaet van Vrede.

Ho-

Komende daer uyt te volgen dat niet alleenlijck de woorden Spiritueel, in het Tractaet wel hebben konnen geadmitteert werden/ maer oock insonderheyt dat den Coning van Spanjen dien wille ende macht heeft gehadt / omme over het Spiritueel te transigneren ende disponeren / of andersints heeft men desen Staet getracht t'abuseren.

Uyt alle welcke d'Heeren Staten van Zeelant niet anders konden besluyten/ dan dat dese saecke niet op eenige simpele woorden-strijt, gelijck voorgegeven wert/ofte litterale precisiteyt was berustende/maer dat ter contrarie de Spaensche difficulteyt maeckende desen Staet met woorden te laten het recht den selven competerende / de intentie niet en was haer Ho. Mogende te laten genieten het Effect ofte Equivalent van de voorsz woorden / ende met namen de dispositie over het Ecclesiasticq / maer dat men ter contrarie gemeynt was / op de eene ofte andere maniere het voorsz effect te eluderen ende over de voorsz quartieren te conserveren de oeffeninge van de Roomsche Religie / gelijck het selve uyt het geheele gehandelde over de voorsz Meyerye ende andere Quartieren tot Munster / ende met namen het Geschrifte by de Spaensche den twee-en-twintichste September lestleden overgelevert / naecktelijck te sien was / gelijck mede tot geen anderen eynde en kan worden verstaen te tenderen de verklaringen die van wegen desen Staet soude worde gedaen / noopende de vryheyt van de conscientie volghens d'Instantie van de Spaensche / alsoo soodanighe verklaringhe by acte apart te geven / ende dat by forme van gratificatie de Ingesetenen van de voorsz Meyerye ende andere Quartieren / ghelijck oock alle de Wereldt soude oordeelen ende verstaen / dat by de voorsz Inghesetenen van de Geunieerde Provintien achtervolghende de Ordre van het Lant waren genietende / gelijck sulcx naerder soude konnen werden gededuceert.

Omme alle welcke redenen d'Heeren Staten van Zeelandt niet konden verstaen / dat in de voorsz Resolutien van den 18. Mey 8. 10. ende 13. Augusti ende den last d'Heeren Plenipot. van desen Staet in gevolge van dien gegeven/ eenige veranderinge behoorde te worden gedaen.

Maer den 14. Novembris hebben sy haer op de ernstige instantie der Heeren van Hollandt naerder verklaert; ende namelijck voor eerst op het Spiritueel over de Meyerye van den Bosch ende andere bewuste Quartieren / segghende/ dat so wanneer by eenparige Resolutie van alle de Provintien soude zijn goetgevonden ende vast ghestelt / dat het derde Articul van de 73. tot Munster geadjusteert in de volgende maniere soude worden geamplieert / als te weten dat achter de woorden in wat maniere dat het sy, soude worden gevoecht directelijck nochte indirectelijck, ende achter alle deselve Rechten ende deelen van Souverainiteyt ende superioriteyt even als, sy zijn sonder, &c.

Dat het voorsz Articul in dier voegen geelucideert ende geaccordeert zijnde/ de Spaensche Plenipotentiarisen tot Munster door de Heeren Plenip. van desen Staet rondelijck soude werden aengesecht / dat men onder de woorden van Souverainiteyt ende Superioriteyt in alle sijn Rechten ende Deelen verstaet het Geestelijcke/ specialijcken gecomprehendeert te zijn/ ende dat men gemeynt was / de dispositie daer over absolutelijck te exerceren.

Dat tot dien eynde terstont na de Publicatie van het Tractaet van Vrede de Placcaten teghens de Paeps-Gesinde geemaneert soude worden gherenoveert/

vereert / gepubliceert / ende na haer ſeyne ende inhouden alsgeene gereformeert / ende met namen oock de Meyerye van den Bosch, Marquiſaet van Bergen op Zoom / Baronnie van Breda, &c.

Dat mede verſtandt naer de voorſz Publicatie / deſen Staet ſich ſoude ſtellen in de effectuele Poſſeſſie van alle de Kercken / ende dat ten behoeve van die van de Gereformeerde Religie / als mede in het Privative gebruyck van alle de Geeſtelijcke ende Kerckelijcke Goederen in de voorſz Quartieren gelegen / ſonder in het regarde van de oeffeninge van de Roomſche Religie ende Geeſtelijcke Goederen buyten de gracieuſelijcke alimentatie ad vitam voor de Geeſtelijckheyt nu ofte hier naermaels eenich temperament te admitteren / ja ſoo verre dat daer over geen Propoſitie in haer Ho. Mo. Vergaderinge ſoude mogen worden gedaen, veel min dat daer op worden gedisponeert.

Dat alle het ſelve zijnde bast geſchit · gelijck hier vooren is geſeyt / de Gedeputeerde van Zeelandt hun hier mede ſouden konnen conformeren / dat de voorſzen Spirituecel ende temporeel uyt den naem van de Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet gelijck ende verbolgens uyt het Tractaet van Vrede worde gelaten.

Ende wat belangde het tweede van het voorſz gedaen rapport raeckende den Staet van de openſtaende differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen / waer op noodwendich in gevolge van de Reſolutie van den 4. Julij leſtleden in het beſluyt van het Tractaet van Vrede / van deſen Staet reſterte moeſt worden genomen / verklaerden dat de Heeren aenweſende Plenipotentiarisen van deſen Staet behoorde te worden gelaſt ſich op het ſpoedichſte na Munſter te vervoegen / omme in conformiteyt van hunne Inſtructie ende Reſolutien vervolgens genomen / met de Spaenſche te verhandelen ende af te doen alle het gene aen het Tractaet van Vrede noch was reſterende / ſonder nochtans het voorſz Tractaet voor als noch finaljck te ſluyten ende te teecheren / maer ſouden al-vooren alle mogelijcke devoiren aenwenden / tot accommodement van de noch reſterende openſtaende differenten tuſſchen Vranckrijck ende Spaenjen / ende dat by ſubmiſſie / arbitragie / interpoſitie / ofte anderſins / omme alſoo gheluckelijck ende pari paſſu beyde de Tractaten van Vrede te perficieren.

Doch ingevalle na alle mogelijcke aengewende devoiren / de voorſz differenten niet konden worden by-gelept / ende dat de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck ende Spanjen ghedwaerdt zijnde / Cathegorice quamen te verklaren / dat het buyten alle apparentie was dat de twee Kroonen den anderen op de reſpective openſtaende Pointen ſouden konnen verſtaen / dat in ſulcken ghevalle d'Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet op het ſpoedichſte eenighe uyt den hunnen herwaerts ſouden af ſenden / omme aen haer Hoogh Mog: van alles rapport te doen / ten eynde het ſelve gheloort als dan finaljck ghereſolveert ſoude moghen worden het gheene men ten meeſten dienſte van den Lande ſoude bevinden te behooren.

Welcke Reſolutie op dat ſoude moghen geacceleereert worden / dat d'Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet tot Munſter haer Hoogh Mogende: als mede yder een de ſelf de Staten van de Provintien / uyt welcke ſy zijn Gedeputeert / van alles directelijck ſouden verwittighen / ende met namen van den tijdt / wanneer hunne af te ſenden Collegien in den Haghe ſouden zijn / ten eynde deſelve hunne Ghedeputeerden volkomentlijck ende abſolutelijck

mochten

mochten authoriſeren ende affenden / omme ſonder rugge-ſpraeck op het gedaen rapport finalijck te reſolveren.

Ende omme de Croone van Vranckrijck te diſponeren ſonder verder dilay/tot het beſlupten van de Vrede te proceederen / dat van doen af de gemelte Kroone by eene wel geraiſoneerde miſſive ſoude werden te gemoet gevoert/ de redenen waerom deſen Staet ſich geneteſſiteert vondt van deſe langhwijlige Handelinge tot Munſter eenmael een eynde te maecken ende tot concluſie van het Tractaet van Vrede te gaen.

Dat ſelve redenen oock ſouden worden gerepreſenteert aen de Franſche Plenipotentiariſen tot Munſter door de Heeren Plenipotentiariſen van deſen ſtaet aldaer / uyt kracht van ſpeciale laſt ende credentie van haer Hoog. Mogende: ten fine als voren.

Eyntelijck hebben de voorſz Gedeputeerden van Zeelandt geſecht / dat alſo in het nemen van de reſolutie van den 10. Auguſti laeſtleden op de Domiſtique Pointen ende andere ſaken concernerende de Handelinghe tot Munſter (welck sy Gedeputeerden verſtonden in ſijn gheheel te blijven/ omme na ſijne forme ende inhouden geexecuteert te worden.) Oock was toegeſtaen ende vaſt gheſtelt/ een reel ende ſuffiſant ſecours voor de Weſt-Indiſche Compagnie, omme ſoo haeſt doenlijck na Braſil afgeſonden te worden; dat het hooghnodigh was / dat tot het afgaen/ ende vertreck van het voorſz ſecours ſonder eenigh meerder tijt verlies/ alſoo het Halſoen alberepts maer alte verre was geadvanceert / de noodighe ordre worde gegeven/ ende dat vervolgens niet alleenlijck worden geweert alle verhinderingen ende beletſelen/die in deſen alberepts waren ofte noch verder inde wege ſoude mogen worden gheleght / maer oock dat ſonder dilay laſt werde gegeven tot het verweerdigen ende gereet maecken van alle het gene tot het afgaen van het voorſz ſecours wert gerequireert/ als daer was het concipieren ende arreſteren vande generale ende particuliere Commiſſien ende Inſtructien, het prepareren vande Ammonitie van Oorloge ende Trains-behoeften, het voorſien ende in Zee brengen vande Galiotten &c.

Op alle welcke Poincten sy verſtonden / dat gheljcke Reſolutie ſoude werden genomen / ofte anders ende by foute van dien / verklaerden dat hun advijs op de andere Pointen ingebracht voor geen advijs ſoude worden gehouden.

Daer op is gevolght de finale reſolutie van den 15 Novembris/ als namelijk; dat goet ghevonden ende verſtaen wiert expreſſelijck te laſten ende authoriſeren de Heeren Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs van wegen deſen Staet tot Munſter / dat sy aldaer by de Spaenſche Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs ſouden hebben te bevorderen / ende van de ſelve preciſe te obtineren dat het derde van de 73 Artticulen binnen Munſter voornoemt hier bevorens geadjuſteert/ werde gereciteert/ verbat ende neder geſtelt/ invoegen hier na verklaert/ te weten.

Een yegelyck ſal behouden ende datelijck gebruycken, de Lantſchappen, Steden, Plaetſen, Landen ende Heerlickheden die hy jegenwoordigh houdt ende beſit, ſonder daer in getroubleert ofte belet te worden directelyck ofte indirectelijcke, in wat maniere dat het ſy, daer onder men verſtaet te begrypen de Vlecken, Dorpen, Gehuchten, ende platte Landen, dependeerende van de voorſz Stadt ende Meyerije van 's Hertoghen-Bolch, Stadt ende Marquiaet van Berghen op Zoom, Stadt ende

Baronnie van Breda, Stadt van Maestricht, 't ressort van dien, als ook het Graefschap van den Vroonhoff, de Stadt Grave ende Landen van Cuyck, Hulst, ende Baillagie van Hulst, ende Hulster-Ambacht, als ook Axel-Ambacht, gelegen bezuyden ende benoorden de Geule, mitsgaders de Forten die de gemelte Heere Staten jegenwoordigh in hebben in 't Landt van Waes, en alle andere Steden ende plaetsen, dewelcke de gedachte Heeren Staten houden in Brabant, Vlaenderen, ende elders, blyven aen de voorsz Heeren Staten in alle ende deselve Rechten en deelen van Souverainiteyt ende Superioriteyt niet uytgesondert, en even gelijck als sy zyn houdende de Provintien van de Vereenigde Nederlanden, wel-verstaende dat alle de reste van 't Lant van Waes, uytgenomen de voorsz Forten sal blyven aen den Koningh van Spanjen. Wat aengaet de drie Quartieren van Over-Mase, te weten Valckenburg, Dalen ende 's Hertogenrade, deselve sullen blyven in den Staet in dewelcke die sich tegenwoordigh vinden, ende in cas van dispute ende controversie, sal deselve gherenvoyeert worden aen de Chambre mipartie, omme aldaer te werden gedecideert.

De Heer Eyben aenwesende Ghedeputeerde van weghen de Provintie van Stadt ende Lmden/ heeft hier op laten aenteerkenen van die Heeren sijne Principalen almoch egeene speciale resolutie ofte last ontfangen te hebben / over 't redresseren van 't bovenstaende Articul. Edoch Considererende dat het groote werck van de Vrede-Handeling sy tot Munster ende daer van dependerende expeditie naer Brasil niet langer en dienen opgehouden te worden; Soo verklaerde de ghemelde Heer Eyben het voornoemde ghered:esseerde Articul in voeghen 't selve hier boven staet neder gestelt / te sullen laten gaen / inde 't selve mitsdesen t'avoveren op 't behagen van de Heeren sijne Principalen.

Voorts hebben haer Hoogh Mogende goedt ghevonden ende verstaen / mitsdien te lasten de opghemelte Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van weghen desen Staet dat sy uyt handen van de Spaensche tot Munster souden lichten / intrecken / ende behouden d'Acte van den 27 December 1646. Concernerende het alsdan voorgheslagen Temperament, ende daer neffens mondelinghe verklaren dat haer Hoogh Mogende verstaen te houden ende ghebruycken de volle Souverainiteyt ende Superioriteyt in 't Geestelijck ende Wereltlijck metten ghevolge ende aenkleven van dien / binnen de Meyerye van 's Hertogenbosch / ende andere ghewesten ghementioneert in het bewuste derde Articul van de drie-en-tseventigh gheadjusteerde Articulen tot Munster, ende wert daer mede / als ook mettet geene voorsz is / gehouden voor voldaen / de Clausule begrepen in hare Hoogh Mogende Resolutie van den 18. May lestleden / dicterende dat in het Tractaet met den Vyandt te maecken bedonghen soude worden de volle ende absolute Souverainiteyt soo in 't Geestelijck als Wereltlijck, over de gemelte Meyerye van den Bosch ende andere Plaetsen in 't voorsz derde Articul ghementioneert ende gespecificeert.

Item / is ghereselveert ende vast ghestelt / ghelijck ghereselveert ende vast ghestelt wert mitsdien / dat de Placcaten voor desen van weghen haer Hoogh Mogende ghe-emaneert ende Ghepubliceert jegens de Paus-Ghesinde / dadelijck naer het beslupt van de Ratificatie ende Verkondinghe van het te maecken Vredens-Tractaet tusschen den Koningh van Spanjen ende desen Staet / by Publicatie soude werden vernieut / ende verbolgens naer haer forme ende inhouden ghe-executeert mede inde voornoemde Meyerye ende andere Plaetsen in het meer-gemelde derde Articul ghementioneert ende ghespecificeert / ende

ende dat in ghevolge van dien dadelijck effectuele poſſeſſie upten Naem ende van wegen haer Hoogh Mogende ſoude werden ghenomen van alle de Kercken tot oeffeninghe van de Ghereformeerde Religie / ghelijck oock mede effectuele Poſſeſſie ſoude werden ghenomen van alle de Kerckelijcke ende andere Geeſtelijcke Goederen inde meer-ghenoemde Meyerye ende andere geweſten hier vooren ghementioneert om daer van gediſponeert te werden nae behooren / ſonder in alle 't ghene voorſz is / eenigh temperament te ſullen admitteren / dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Zeelant hier op laten aenteeckenen dat voor de voorſz voorden te ſullen admitteren, behoort gevoeght te worden / oyt of immermeer.

Item / is goedt ghevonden ende ghereſolveert dat de Heeren Plenipotentiarſen van deſen Staet / jeghenwoordigh binnen 's Landts weſende op 't ſpoedighſte naer Munſter ſouden vertrecken / om haer met ende neffens der ſelver Colleguen aldaer weſende te reguleeren volghens deſe ende andere voorgaende Reſolutien / te weten die van den 18. May leſtleden hier bevoren genoemt (voor ſoo veel deſelve in deſen niet en was ghelucideert) als mede die van den 4. July / 7. 10. ende 13. Auguſti leſtleden / ende dienvolghens het voornoemde Tractaet van Vrede tuſſchen den Coningh van Spanjen ende deſen Staet in conformitie van de voorſz Reſolutien finalijck te ſlupten / ende volghens de ſelve Reſolutien / voor Vranckrijck alle uytterſte ende efficatieuſe devoyren aenwenden om het Tractaet tuſſchen de Kroone van Vranckrijck met Spanjen ten eynde te brenghen / dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt hier op laten aenteeckenen dat ſy ſijn acquieſcerende de boven-ghenoemde Reſolutien van den 18. May / 4. July / 7. 10. ende 13. Auguſti alle leſtleden wel mogende lijden dat de Heeren haare Hoog-Mogende Plenipotentiariſen tot Munſter hun daer na preciſe reguleeren / ende dat tot dien eynde de voorſz Reſolutien alhier werden ghehouden van woorde te woorde geinſereert / ſonder dat ſy Heeren van Zeelandt hun ghelaſt vinden eenige ſtucksgewyſe illatien ofte additien te admitteren. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Wtrecht in haer Hoogh-Mogende Vergaderinge op 't gene voorſz is / in kracht van derſelver ſpeciale laſt van de Heeren derſelver Principalen hier op laten aenteeckenen / dat ſy verſtaen dat egeen Tractaet van Vrede metten Coningh van Spanjen ſoude worden ghesloten / als in Conformité vande Tractaten met de Kroone van Vranckryck gemaeckt, ende dienvolgens mede by Spanjen aen de Kroone van Vranckrijck gelaten de Conqueſten daer van deſelve Kroone ten tijde van het ſlupten der Vredens-Tractaten tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen in poſſeſſie ſoude zijn / ende dat alle 'tgene by de Plenipotentiariſen van deſen Staet ſoude worden ghetecckent / ſoude weſen ſonder effect van reel Tractaet, tot dat Vranckrijck ende deſen Staet op eenen tijdt ghelamentlijck met Spanjen ghesloten ſoude hebben / ende de Ratificatie reſpective daer op zijn ghevolght / ende daer beneffens het Tractaet vande Ligue Garantie tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet ghemaeckt / voor 't voorſz ſlupten aen de Plenipotentiariſen van Spanjen worden geinſinueert. De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Vrieſlandt in haer Hoogh-Mogende Vergaderinge hebben op alle 't ghene voorſz is / laten aenteeckenen / dat ſy hun de Concluſien dies-aengaende ghenoomen / wel laten ghevallen / deg dat Spanjen preſtere alle 't geene by

hun

hun aen Vranckrijck is belooft ende bewesen kan worden / ende dat alnoch alle mogelijcke devoiren werden aengewent/dat de twee hooge partyen over een worden gebracht / ende alsoo de twee Kroonen t'induceeren tot spoedige afhandelinge van hun differentiale Pointen/ 't sy door arbiters of andere wegen/ die gevoechelijck bevonden sullen worden/ alles conform voorighe Resolutien dies-aengaende ingebracht.

Eyntelijck is geresolveert dat de Vloot van desen Staet gedestineert nae Brasil tot secours van de West-Indische Compagnie ende redres van derselver vervallen saecken aldaer/ ten spoedighsten soude werden af-gheveerdight ende in Zee ghebracht / dat tot dien eynde alle noodighe ende resteerende preparaten/ begrepen in haer Hoogh-Moogende Resolutie van den 9. deses/ sonder eenich uytstel ter handt souden worden ghenomen / ende dat mitsdien werden geconsenteert de vier Poincten begrepen in de voorsz Resolutie van den 9. deses. Alles te ghebruycken by d'opghemelte Compagnie volgens haer Hoogh-Moogende Resolutien van den 20. ende 23. December 1645. ende op de Commissien ende Instructien/ die Conform daer toe by sijn Hoogheydt ende haer Hoogh-Moogende Gedeputeerden in te stellen/ formeeren ende arresteeren om gedepescheert te worden.

Dan hebben de Gedeputeerden van weghen de Provintie van Vriesslandt op 't voorsz stuck Concerneerende de West-Indische Compagnie laten aenteeckenen dat zy haer dies-aengaende waren gedragende tot de Resolutie op dat subject by de Heeren derselver Principalen genomen / mits genietende het effect van deselve Resolutie.

De Heer Eyben heeft hier op laten aenteeckenen inde Conclusien raeckende het stuck van de West-Indische Compagnie te Consenteeren op 't behaghen van de Heeren sijne Principalen.

Van Stadt ende Landen (alsoo de Heer Eyben hadde inde conclusien van de voorstaende Resolutie hadde geconsenteert oppet behagen van sijn Heeren Principalen) quam naderhant in Resolutie waer by zy avoyeerden ende confirmeerden 't gene by hem gedaen was.

Op den selven dagh, namelijck den 15. Novembris, als de gemelde finale Resolutie genomen wiert, gaf noch de Coninglijcke Fransche Ambassadeur la Thuillerie in volghende memorie.

DE Heer *De la Tuillerie*, extraordinaer Ambassadeur van Vranckryck, verstaen hebbende dat mijn Heeren de Staten vaerdigh stonden om mijn Heeren hun Volmachtighden weer naer Munster te senden, om een eynde van hun handelingh met Spanjen te maken, daer aen, gelijck hy verstaet, niets meer gebreeckt, dan de signature en tekeningh, heeft geraden gevonden aen u Ho. Mog. te doen ghedencken dat hy onlanghs d'eer heeft gehadt van over dese stoffe met hen te spreken, en hen te vertonen d'onderlinge obligatien en verbintenissen, die tusschen Vranckryck en dese Staet zijn, en in gevolgh hen te nodigen daer bestandigh by te blijven, gelyck de Koningh sijn Meester, en de Koninginne Regente sijn Moeder, van hun zyde daer toe geresolveert waren: op 't welck hy tot noch toe geen antwoort heeft ghekregen, schoon 't aen u Ho. Mog. belieft heeft sulcks aen hem te beloven, en schoon

't hoogh-

't hooghnodigh aen hem fou zijn, om advys daer af aen hun Majeſteyten te konnen geven, en om aen mijn Heeren de Volmachtighden van Vranckrijck, die te Munſter zijn, t'ontbieden wat zy van uw tuſſchen-handeling hebben te verhopen, voornamelijck in deſetijt, in de welck de Spanjaerden, gevloid van de hoop, die zy ontfanghen hebben, van deſe Staet van Vranckrijck af te ſcheyden, verklaert hebben (ſchoon zy veynſden gebuyghſaem te zijn ter plaets, daer geen ſwarigheyt is) niet te willen fluyten, ſonder 't Keyſerrijck, oogenſchynelijck met voornemen van onſe handelingh te vertraghen, en u Ho. Mog. te bewegen tot u handelingh met hen te fluyten. Alſoo uyt deſe verkoertheydt langhwijligheden konnen komen, die niet aen Vranckrijck aengetogen moeten worden, 't welck tot hier toe alle mogelijcke vlijt aengewent heeft om een goet te bevorderen, dat ſoo algemenelijck van de geheele Chriſtenheyt begeert wort; ſoo heeft hy gelooft dat hy weer voor u Ho. Mog. behoorde te verſchynen, in de conjuncture en gelegentheyt, die ſich nu vertoont, daer in men handelt van d'onderhoudingh en niet onderhoudingh der Tractaten; willende verhopen van hun groote voorſichtigheyt, en van hun gewoone getrouheyt, dat ſy mijn geſeyde Heeren, hun Volmachtighden, niet weer naer Munſter ſullen ſenden, dan met ſoodanige orders, die conform zyn met de voorgenoemde obligatien en verbinteniſſen, en met d'oude vrientſchap, die zy met Vranckrijck hebben. Gedaen in den Hage, den 15 November 1647. geteekent *De la Tuillerie.*

Waer alſo nu eenmael de voorſz. reſolutie vaſt geſtelt / ende 't ſelve memorie niet was als petitio principij; ſo heeftmen 't ſelve met ſtilſwijgen beantwoort.

Den 19. Novembr. wiert goet gevonden t'authoriſeren de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet om met de Spaenſe tot Munſter te concipieren en in te ſtellen de formulieren van ratificatie op het te maken Tractaet van Vrede / om ſulex gedaen zijnde / 't ſelve over te ſenden herwaerts / ende daer op verſtaen haer Ho. Mo. intentie.

Item / alſo alreede bedongen was de demolitie van eenige ſorten by Sluys die men begeerde dat de Spaenſche gedaen te hebben: ſo wiert goet gevonden ende verſtaen dat de Heeren haer Ho. Mo. Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen ſtaende op haer vertrech naer Munſter ſouden mede nemen de namen vande Forten / zijnde de ſelve deſe / te weten / St. Iob, St. Donaes, Sterreſchans, Tereſe, Frederichs Fort, St. Paul, ende de Redoute do Papenuts, om demolitie daer van met ende neffens andere Heeren hare Collegien te bevorderen / volgens ende inconformite van het gene tot Munſter voorgenomt alberepts met de Spaenſche dies aengaende is geconvinieert ende verdragen.

Deſe twee pointen quamen voor uyt die van Zeelandt en hadde de apparentie dat ſulex de handelinge ende ſluytingh noch meer ſoude accrocheren; want de formulieren herwaerts komende ſouden dan konnen werden ghefonden eerſt in de Provincien / 't welck veel tijdt ſoude nemen. Ende ſtont te gelooven dat (alſo alreede eenmael geadjuſteert was datmen na geratificeerde Vrede ſoude convenieren over de demolitie der Forten) de Spaenſche deſe expreſſe der Forten ſouden nemen voor een nieuwicheyt. Dies men niet gemerckt heeft dat op de ſelve naerder reſolutie by de Heeren Plenipotentiariſen eenich regard ſy genomen.

De Heeren Plenipotentiariſen vertrocken ende tot Munſter aengekomen zijnde / hebben gedurende de geheele Maent van December niet veel aen haer Ho. Mog. geſchreven: eenſdeels om eerſt pets feecherg ſo tuſſchen Vranckrijck

ende Spanjen/als tuſſchen deſen Staet ende Spanjen vaſt te ſtellen; anderdeels om deur haer miſſiven geen nieuwe ſtoffe te geven van eenighe veranderinghe/ Cavillatie/ of innovatien in haren laſt.

Soodanne haer ſtilſwygentheydt wiert by eenighe ghedupt/ dat ſy al te ſeer tot de ſluytinge waren ſpoedende; dies haer ernſtelijck wederom aengeſchreven wiert/ met verſoeck om van ſijde tot tijde neerſtiger te advyſeren van haer Negotiatien; want ſo uyt derſelver ſtilſwygentheyt als uyt advyſen van ter zyden men genoegh verſtont dat alles met de Spaenſche geadjuſteert was.

Den 27 December heeft de Heer van Wimmenum ter Vergaderinge preſiderende aen haer Ho. Mog. voorgheſeyt/ dat het eerſte Lidt van het drie-en-veertichſte der drie-en-ſeventigh artyckelen tot Munſter tuſſchen den Koninck van Spanjen ende deſen Staet geadjuſteert/ in effect was mede hyenende/ dat aengaende de pretenſien ende Intereſſen/ dewelcke den Heere Prince van Oranje ſoude moghen hebben ten opſichte van eenighe partyen die hy niet en was beſittende/ dat daer over by particuliere handelinge verdragen ſoude worden/ tot ſatisfactie van gedachte Heer Prince van Orangie; ſtellende mits dien de gemelte Heer preſiderende haer Ho. Mo. in bedenchen/ of de ſelve niet en ſouden kunnen goet vinden dat het gene/ dat volgens het voornoemde eerſte Lidt van het drie-ende-veertichſte artyckel voornoemt/ uyt den naem ende van wegen den hooch. gemelte Heere Prince/ met die vande andere zyde was verhandelt/ of noch verder ſoude mogen ghehandelt worden/ dat het ſelve gehouden mocht worden van gelijcke kracht ende weerde, als of het ſelfde in het Tractaet van Vrede tuſſchen den Koninck van Spanjen ende deſen Staet, van woorde tot woorde ware geinſereert; waer op gedelibereert zijnde/ hebben haer Ho. Mo. geconſenteert/ in het voornoemde voorſtel by den meer gemelten Heer preſiderende gedaen ende is dienvolgens verſtaen/ dat alle het gene/ volgens het meer genoemde eerſte Lidt van het voorſz drie-ende-veertichſte artyckel van wegens de meer hooch-gemelte Heer Prince van Orangie met die vande andere zyde alberepdts was gehandelt/ ofte noch verder ghehandelt ſoude mogen worden/ geduyrende het Tractaet tot Munſter dat alle het ſelfde ſoude zijn ende blyven van ſoodanige kracht ende weerde/ als of het gehandelde in't generael ende yder poinct van dien in 't byſonder in het beſluyt van het Tractaet van Vrede tuſſchen den voorſz Koninck van Spanjen ende deſen Staet van woorde te woorde waere geinſereert/ in deſen verſtande nochtans/ dat vande voorſz Handelinge aen de Regieringe alhier openinge ſoude worden gedaen/ ſoo wanneer als het gemelde Tractaet van Vrede herwaerts getyckent ſoude overkomen/ om als dan by haer Hoogh Mogende met ende neffens het ſelve Tractaet van Vrede oock geratificeert te worden. Ende dat deſe haer Hoogh Mogende Reſolutie geſonden ſoude worden aen de Heeren der ſelver Plenipotentiarisen tot Munſter om de ſelve Reſolutie by de Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen oock elders/ des noot weſende/ volkomen effect te doen ſorteren/ ende ten dien fine het meer genoemde drie-ende-veertichſte Artijckel daer mede te doen amplieren/ ofte wey een artyckel apart in het meergenoemde Tractaet van Vrede/ dies aengaende te inſereren.

Alſoo men verſtont in het begin van dit Jaer ſeſthien hondert acht-en-veertich merckte verachoort te zijn dat de drie Landen van Ober-Maſe ſouden komen aen de gene die ten tijde van de teeckeninge was in poſſeſſie; ende dat de Spaen-

Spaensche haer seer bemoeyden om deur Placcaten / Exactien / Inlegeringen ende andersints de possessie aen haer te trecken; Soo heeft de Heer Veth den eersten Januarij ter Vergaderinge presiderende aen haer Ho. Mog. gecommuniceert seecker extract uyt een Brief geschreven tot Maestricht, waer uyt bleecken verscheyden soodane acten als geseyt is; daer op geresolveert is / te versoecken sijn Hoocheyt ende den Raedt van State / om ten spoedichsten te schrijven aen den Graef van Solms Gouverneur tot Maestricht / als oock aen de Drossards / Rentemeysters ende andere politique Officieren van desen Staet inde Landen van Over-Mase / dat sy souden hebben te procederen met de stercke handt by retorsie tegens de voorsz proceduyren / ende indracht / die de Spaensche aldaer hadden by de handt genomen / ten eynde dat de possessie vande selve Landen van Over-mase volkomentlijck mocht blyven gemainteneert aen desen Staet. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Hollandt in haer Hoogh Mogende Vergaderinge gherepeteert haer voorige aenteeckeninge den 30 Decembris ghedaen / van niet te konnen consenteren tot eenige feytlijckheyt.

Des onaengesien heeft sijn Hoocheyt gesonden den Rhijn-Graef met een suffisant getal te Peerde ende te Voet; om te gaen logeeren in het Landt van Over-Maes; ende aldaer te blyven leggen; soo lange tot dat de Vreede / 't welck men wel merckte op handen te zijn / soude geteyckent wesen. De Spaensche hadden omtrent Namen ende in het Overquartier ook langs den Deemer notable troupen: ende souden lichtelijck des gelijcx hebben konnen komen aldaer logeren; of den Rhyn-Graef, so hy sich niet by een tooch / affronteren. Maer sy hebben haer te veel laten gelegen zijn / om het groote werck der af-sonderlijcke Vreede daer deur geen krack te geven.

De afhandelinge vande resterende poincten tusschen desen Staet ende de Spaensche tot Munster is eenige dagen gehouden in surseance / om ondertusschen met des te meer viguer te vorderen het adjustement der differentiale stucken tusschen de Kroone by wege van interpositie.

Maer sulcx vruchteloos zijnde / so is weder by der handt genomen het werck tusschen desen Staet ende Spanjen; waer in so verre geavanceert is / dat in het begin van dese Maent alle de overige poincten volgens intentie van haer Ho: M. inde resolutie van den 15 November uytgedruckt waren geadjusteert en gebracht in Staet om neffens de voorgaende geteyckende artyckelen te werden geredigeert in forme van Tractaet.

In wat manieren nu endtlijck de teyckeninge ende sluytinge is geschiet sulcx sal naecktelijck te kennen gheven naevolgende verhael.

De Onseeckerheyt daer inne de Negotiatie sedert veerthien dagen (namelijck sedert de weder-komst tot Munster) herwaerts hadden geverseert ende de Veranderinge dagelijcx daer inne voor gekomen / ende insonderheyt in 't gunt de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet wierden aen de een zyde vande Fransche versocht om by haer Interpositie te willen continueren / ende in cas de selve nae wenschinge niet soude succederen haer Tractaet / alreede tot sluytens toe geprepareert / in State te laten / ende van de andere (namelijck vande Spaensche) zyde / naerdien by het voorsz. Tractaet alles was verdragen tot contentement van haer Hoogh Mog. 't selve te willen parficieren met volkomen besluyt ende signature / of andersints dat men sich vande

ander zijde daer aen niet verder soude konnen houden/ ende ghenootsaeckt wesen de ontfangene Gheschriften te restitueeren / ende de gheleverde wederom te ontfanghen / ende alsoo / sonder elckanders lesie / affcheyt te maecken / te vertrecken / ende het vorder Godt te bevelen / om datmen volgens de expresse ordre ende verscheyden wichtighe consideratien niet langher in onseeckerheydt konde blijven / maer soodanighe uytkomste moeten nemen / die men soude vinden sortabel ende nae yeders teghenwoordighe ghelegentheydt applicabel te wesen; Dit alles/ segh ick/ is oorsaecke geweest dat de Heeren Plenipotentiarisen haer in groote perplexiteyt hebben gevonden/ mits sy ten weder-zijden geen bequame uytkomste konden vinden nochte aen haer Hoog-Moogende yets seecker advyseeren / te meer om dat daghelijcks diversche bejegeningen ende veranderingen voorquamen van succes ende vordere uytkomstē/ vande welcke sy selfs niet konden oordeelen / ende veel weyniger haer Hoog-Mogende eenige gewisse advysen gheven / daer op de selve staet maecken / ofte reflexie souden hebben konnen nemen; Nae dat dan het alsoo nae alle uytterste devoyren ende ghestadige besoignen van dagh tot dagh gecontinueert/ soo verre was gekomen/ dat zy/ het gheheele stuck hebbende doorsien / eyndelijck een seecker uytkomste ten regarde van de Negotiatien van haer Hoog-Mogende hebben beraemt ende getroffen/ daer van het sommier was; Eerstelyck, dat sy met de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen over alle poincten haer by haer Hoog-Moogende aenbevoolen over een geruymen tijdt volkomentlijck eens gheworden zijnde/ het finael teyckenen van het Tractaet met deselve alleen hebben ghedilayeert / op hoope dat sy beyde de Kroonen tot accommodatie vande onderlinge differenten ende tot een eenparich besluyt souden hebben konnen brengen/ om dat deselve geliefde aen haer Interpositie welgevallen te nemen / ende oock daer aen ten regarde van haer Hoogh-Moogende vele te defereren / selfs tot submissie ende arbitragie van verscheyde punten tusschen de twee Kroonen openstaende/ende niet konnende door de voorsz bemiddelinge geaccommodeert worden.

Dan gekomen zijnde op het poinct van Lotteringen, waer op vande Spaensche zijde de restitutie als van andere Geallieerde is gepretendeert / ende wegen de Heeren Fransche Plenipotentiarisen gesustineert / dat die saecke tot de Munstersche Vergaderinghe niet en behoorde / ende daer van ghesepareert was ghehouden / mitsgaders doorgaens ghesustineert dat Spanjen soude moeten belooven den Hertoghe Charles directelijck noch indirectelijck niet te sullen assisteeren / hebben zy haer veele dagen moeten occuperen eer sy dit stuck tot eenige ghevoeghlijckheydt tusschen de hooghe Partyen hebben weten te redigeeren/ doch is het selve door veelvoudighe ende moeyelijcke Intercessien eyndelijck soo verre ghebracht / dat op de restitutie van Lottheringhen (met affonderinge van den Duché van Bar ende van alle het geene vande Bisdommen van Mets, Toul ende Verduyn by den Hertoghe van Lottheringhen is gepossideert) een voorslagh ghedaen zijnde / deselve by beyde de hooghe Partyen niet is verworpen/ dan hebben de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck uytstel versocht van veerthien daghen / omme daer over te Hove te mogen schrijven / ende haer voor-ghehouden dat sy middelertijdt het besluyt van haer Tractaet met Spanjen souden willen op-houden / ende aen de andere zijde hebben de Spaensche verstaen in haer gheheel te willen verblyven/ om Vranckrijck by uytkomst van toekomende saken geen adventagie te geven/ en haer daer-en-boven

gepres-

gepresseert het Tractaet met haer te willen voltrecken sonder vorder dilay/ daer by sy niet alleen notable prejudicien allegeerden / maer oock verklaerden soodanigh dilay voor refus ende rupture te moeten houden.

Ende naerdien zy tusschen dese twee Kroonen oock hadden ghehandelt op de cassatie ende retraicte van de wapen in Italien/ niet sonder hoope van goet succes / hebben zy wel kunnen bespeuren dat het versochte uytstel / nieuwe ende grooter difficulteyten tusschen de twee Kroonen in Italien soude konnen voort brenghen / ende zy door de onseeckerheydt aengaende Lattheringhen tusschen Vranckrijck ende Spanjen uytstaende naer veerthien daghen de selve Kroonen in ghelijcke disparitept souden konnen vinden ; Insonderheydt vermits een nieuwe different aengaende de demolitie van Nancy tusschen de selve was ontstaen / welcke de gheheele hoope van accommodement gheschapen was te absorbeeren ende te vernietighen / ende zy mitsdien tusschen de twee Kroonen niet en souden hebben geavanceert ende effect van haer Tractaet konnen verkrijgen. Hier omme hebben zy haer verscheyden reysen by de Fransche Plenipotentiarisen ghevoeght ende deselve vertoont dat haere Interpositie den Staet van haer Hoogh-Moogende niet schadelijck behoorde te wesen / ende sy van doen af tot besluyt van haer Tractaet souden behooren te komen / ende niet-te-min bereyt waren te continueren in alle devoyren alrede aengewent ende deselve ten uyttersten toe te poursuiveren.

Waerinne de Spaensche haer verklaert hebben mede wel te vreden te wesen/ ende dienthalven den Staet van haer Hoog-Moogende niet minder/ maer wel meerder te sullen defereren ; Doch alsoo dese voorstellinge de Heeren Fransche Plenipotentiarisen niet behaechde/die ter contrarie versochten/indien Spanjen sich met haer niet wilde accommoderen / dat sy (Staetsche) haer Tractaet niet souden voltrecken ; ende in allen gevalle afwachten den tijdt van veerthien dagen/ tot dat sy antwoort uyt Vranckrijck souden hebben bekomen/ ende aen de andere zijde de Heeren Spaensche haer seer qualijck hielden / dat sy van tijt tot tijt op onseeckere hoope van haer wierden gedilayeert / versoeckende mitsdien haer Cathegorique verklaringe van doen, of laten, om haer nae de Constitutie van haren Staet te mogen reguleeren,

Soo zijn zy eyndelijck ghenootsaeckt de Heeren Fransche Plenipotentiarisen met alle beleeftheydt te representeren / de devoyren by haer ghedaen/ ende die zy verder ten overvloet bereydt waren te continueeren ; maer om groote ende Importante consideratien, haren Staet betreffende / niet te konnen toe-laten dattet Tractaet/ tusschen de Spaensche ende haer soo verre ghebracht / soude werden afgebroken ; naerdien sy in geenderhande devoyren hadden gemanqueert / ende de vordere uytkomste aen haer niet dependeerde / ende niet-te-min dat zy het uytterste besluyt ende teyckenen soo langhe souden differeren als haer mogelijck soude wesen.

Ende hebben sy voorts aen de Heeren Spaensche aen de ander zijde vertoont haere ghenegentheydt ende dat men haere vordere officien niet instructueux behoorde te maecken / ende zijn sy nae veele contestatien met de selve Heeren Spaensche soo verre ghekomen dat zy de minuten vande Tractaten ten wederzijden in beyde de Taelen ghecollationeert ende ghearresteert hebben/ oock gheadjusteert de agreatien daer op naer desen te geven / met belofte dat by de Tractaten niet aen ofte of soude moghen ghedaen ende de formuliere van de

Ratificatien promptelijck over ghesonden worden met reciproque bewilliginge ende verseeckeringe de teyckeninge vande selve Tractaten voor veertien dagen/ welcke voor den uytganck van Januarius 1648. soude komen te expireeren/ souden mogen ophouden / om deselve als dan precise geteeckent ende gesloten te worden/ ende dat middelertijt het goetvinden van haer Ho. Mog. op de formulieren van aggreatie souden worden verwacht ende herwaerts overgesonden om gelijckelijck neven de Tractaten ten weder-zyden te worden afgeveerdight/ daer ende sulcx het soude behooren; volgens welcke afscheyt/ 'twelck sy tot meerder voldoeninge van Vranckrijck met moeyten hebben te wege gebracht / ende geduyrende welcken tijt sy niet hebben nagelaten alle vordere devoyren ende Officien tusschen de twee Kroonen te contribueeren na haer beste vermogen / souden sy aen haer Ho. Mog. de geadjusteerde formulieren vande aggreatien; in't dresseren van welcke sy op de egaliteyt ende alle convenable termen sonderlingh hebben gelet/ende de Heeren Spaensche haer veel hebben ingevolcht, gelijck sy oock meenden deselve te sullen konnen gedisponeert wordē/om de aggreatie van haer Koninck inde Fransche tale te procureren/ om te beter op het Tractaet te mogen passen/indien haer Ho. Mog. sulcx uytterlijck souden begeeren; dan naerdien sy met veele moeyten en facherie desen middelwegh hadden uytgewrocht/ voornamentlijck om Vranckrijck met uytstel van soo veel tijts te believen/soo schreven ende baden sy haer Ho. Mo. seer reverentlijck haer goetvinden op de voorsz formulieren van aggreatien soo haest doenlijck te laten toekomen/ten eynde deselve ten langhsten twee daghen voor de expiratie van dien Maendt wederom aldaer mocht wesen / op dat sy in een saeck alleen bestaende in formaliteyt haer woordt mochten presteren.

De Heer van Nederhorst is de eenichste geweest/die swarigheyt maeckte inde teyckeninge/ ende heeft daer van gestelt ende aen sijne Heeren mede Plenipotentiarisen ingegeven dese navolgende redenen.

MYN HEEREN COLLEGÆ.

„DOor dien 't mijne quade dispositie niet toe en laet/ werde ick belet in u Ed. „Vergaderinge tegenwoordigh te verschynen/ende also ick hoore dat de ure „bestemt is / om een afgesondert Tractaet van Vrede te teyckenen/ met de Ple„nipotentiarisen ende Ambassadeurs vande Koninck van Spanjen/ heeft mijn „goet gedacht u Ed. voor oogen te stellen dese volgende swarigheden/ de welcke „op het hooghst in dese saeck in consideratie komen/en mijn gemoet beswaren.

„Eerstelijck/dat de Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs van Vranckrijk/ „naer dat de Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen/ de submissie „vande questie van wegen Lotteringen onder conditie / by de Fransche voor-ge„draghen / verworpen hadden/ hebben sy de voorseyde questie / suyver ende een„voudelijck opgedragen en gestelt aen 't oordeel van sijn Hoogheydt den Prince „van Oranjen / met byvoeginge van eenigen van onsen Staet: Maer als sy „verstonden dat sulcx den Ambassadeur van Spanjen oock mishaechden / zijn „sy te vreden geweest / indien de Spaensche / eenige uyt den onsen/ als Midde„laers wilden verkiesen/ dat sy het selve oock souden doen.

„Ende dat mede vande Spaensche Ambassadeurs gerefuseert zijnde/welcke „eene dadelijcke presentatie versochten; Soo hebben de Fransche Ambassa„deurs uyt liefde tot de Vreede / haer meyninghe soo duydelijck verklaert / dat

wy

„bp bpelijck mochten gelooben / dat oudt Lotteringen ſoude gereſtitueert wo-
„den/ bp aldien de Spaenſche wilden toeſtaen / dat men de Fo-ten ſoude demo-
„lieren : Maer met deſe aenbiedinghe de Spaenſche noch niet te bzeden zijnde/
„hebben 't ſelbe mede af-gheſlaghen / ſegghende geen laſt daer toe te hebben.

„Waerom ; Als bp eenige van Ons boo-gheſtelt was/ terwijlen de Ambaſſa-
„deurs van beyde de Kroonen allegeerden / geen laſt te hebben over het demo-
„lieren vande Fo-tificatien / dat de ſelve ſaecken aen beyde de Koningen ſoude ge-
„depereert wo-den / en datmen daer op antwoo-dt te gelijck met de Ratificatie
„verwachten ſoude : waer van ick verſeeckert ben/ dat de Franſche Ambaſſa-
„deurs het toegeſtaen ſouden hebben / op die conditie / indien de Koningen niet
„wel over een en quamen/dat de Koninck van Spanjen den Hartogh van Lot-
„theringen geen Subſidie ſoude moghen toeſenden/ dat ſp dan te bzeden ſouden
„zijn/ met ons te tepckenen ; welck al-hoe-wel de Spaenſche met recht niet en
„hadden behooren te wegeren / ſoo heeft het haer evenwel goet ghedacht/ deſe
„wettelijcke en goede boo-ſlagh te verwerpen.

„Waerom men(mijns oo-deels)geenſints kan ſeggen/ dat de Ambaſſadeurs
„van Bzanckrijck erghens in ghe-eerſelt hebben / maer alles ghecontribueert/
„dat niet eenighe redenen tot een eenparighe Bzede ſoude komen verepſcht
„wo-den / ende over ſulck moet men wel overwegen / of men in ſulcken ghebal
„Onſen ghetrouwen Bondtghenooten / en van jonghſt aen Onſe ghetrouwſte
„Bzienden welcke nebens Ons de Fondamenten van onſe Republijcke ſoo vaſt
„ghelept ende geſtabiliteert hebben / behoort te verlaten / ende afgeſondert van
„haer / in ſulcken ghewichtighe ſaecke te handelen ; als boo- welcke de groote
„Godt / onſe Republijcke in ſulcken ghelucktighen Staet gheſtelt / ende tot ſoo
„hooghen ende groote eere verheven heeft / in welcke ſaeck ick groote ſwarig-
„heydt ghevonden hebbe / ende ock niet machtigh ben ſulcken laſt te draghen/
„ſoo heeft mijn best ghedocht de waerheydt van de ſaeck ende Handelingen aen
„mijne Bzincipale te kennen te geven / op dat de ſaeck wel verſtaen zijnde / de
„reſpective Bzovintien tot welvaert vande Republijck moghe reſolveeren :
„Boo-namelijck / alſoo de gheheele queſtie ſchijnt te beſtaen inde reſtitutie van
„Lottheringen,ſonder demolitie vande Fo-tificatien ghelijck de Ambaſſadeurs
„van den Koninck van Spanjen verſoecken / welcke demolitie nochtans Her-
„togh Karel in ſijn Tractaet van het Jaer 1641. in 's Koninckx wel-behagen
„gheſtelt heeft.

„Hier komt noch bp/dat het Verbont met den alder-Chziſtelijckſten Koninck
„gemaeckt/ niet geabzogeert/ veel min (mijns bedunckens) met ghemeene toe-
„ſtemminge geinterpeteert is / ende den eedt des Verbonts waer mede wp aen
„hem verbonden zijn/ noch niet wegh en is genomen.

„Hierom is het dat ick boo- mijn beter ende geruſter geoo-deelt hebbe / tot
„noch toe te excuſeren de afgheſonderde Peps te ondertepckenen / ende liever te
„verwachten na de Ratificatie vande Geunieerde Bzovintien / op welcken tijt
„het boo- de Bzovintie van Wtrecht noch tijts genoegh weſen ſal te tepckenen :
„Ondertuſſchen vertrouwe dat Godt een weegh ſal wpſen/ waer doo-/ofte boo-/
„ofte gelijck met de Ratificatie bp den Koninck van Bzanckrijck toegeſtaen/de
„geſamentlijche Bzede volbzocht/of op een ander maniet den alder-Chziſtelijck-
„ſten Koninck voldaen mach wo-den.

Tegen-

Tegen-bericht ende wederlegginge van de redenen die van wegen den Heere van Nederhorst, ter Vergaderinge vande Ho. Mog. Heeren Staten Generael zyn ingedient, den 3 February 1648.

Redenen by den Heere van Nederhorst over-gheghe-ven aen sijne Collegien d'Heeren Plenipotentiarisen / ende waeromme by het afgesondert Tractaet van Vrede met Spanjen voor alsnoch niet heeft konnē teyckenen.

ALsoo het de Ho. Mog. Heeren Staten Generael ghelieft heeft by hare resolutie van den 17. February in handen vande aenwesende Plenipotentiarisen te doen stellen / de redenen / waeromme den Heere van Nederhorst pretendeert het Tractaet tusschen den Koningh van Spanjen ende desen Staet niet te hebben geteyckent / om hare Ho. Mo. dien-aengaende noodige openinge te doen / ende door vertreck ende absentie van eenige der voorsz Plenipotentiarisen / de voor-geroerde resolutie van hare Ho. Mog. tot noch toe niet heeft konnen voldaen worden / ende middeler-tijt de Groot-Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / by resolutie vanden 12. Marty / de Heeren van Mathenes ende van Heemstede aen-bevolen hadden / ten eynde deselve haer Ed. Groot Mog. jegenwoordigh Staets-gewijse vergadert / dien-aengaende soude hebben te esclaercisseren: Soo hebben de voorsz Heeren niet konnen ledigh staen haer Gro. Mog. Provisionelijck van het navolgende tegen-bericht te dienen / tot dat zy de occasie / sullen hebben om ghesamentlijck neffens de andere Plenipotentiarisen haer Ho. Mo. van het gepasseerde volkomentlijk te konnen informerē.

Voor dien het mijn quade dispositie is.

Ende eerstelijck op de Inleydinge / sprekende vande Indispositie van de Heere van Nederhorst, is het wel sulcx / dat sijn Ed. een geruymen tijdt onpassigh gheweest zijnde inde Maent van Januario voorleden (geduyrende / dewelcke wel de meeste ende essentielste Communicatien ende besoignen tusschen de Heeren Plenipotentiarisen vande Kronen van Vranckrijck ende Spanjen / by interpositie van de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. zijn gevallen) geene Visiten neffens de selve heeft gedaen / en seer weynige Contravisiten / daer mede de voorsz Plenipotentiarisen by de voorsz hooge partyen aen haer Logement zijn besocht / heeft gheassisteert / maer heeft niet-te-min sijn Ed. veele particuliere Visiten / aen ende van de Heeren Plenipotentiarisen van de Kronen Vranckrijk gedaen ende ontfangen / sonder oyt daer van aen sijne Collegien rapport ghedaen te hebben / ghelijck mede daeghs voor de conclusie ende teyckeninge van 't Tractaet sijn Ed. by eenige van de Heeren Fransche Plenipotentiarisen noch geweest / ende ten dage vande signatuere oock van de selve ghevisiteert is: Ende op de aenkomste vande Heeren Spaensche Plenipotentiarisen den 30. January voorleden / hem mede inde Kamer van audientie heeft gevonden / ende verscheyden Communicatien over ende weder gehouden / geassisteert ende daer over helpen delebereren / doch heeft sich daer naer / doen alles totte signatuere scheen geprepareert te werden / van daer begeven / sonder dat sijn E. voor ofte nae de redenen die in 't voorsz Geschrifte gepresupponeert worden / heeft ingewent / veel min eenige ouvertuere gedaen vande voorslagh van submissie / in 't voorsz geschrifte soo Ampel ende Plausibel

ſibel voorgeſteit ende aengetogen/welcke voorſlagh by de Heeren Franſche Plenipotentiarisen geſept wert/ gedaen geweeſt te zijn.

Welck waer / dat oock de Heere van Loenen / ten ſelven tijde als de Heeren Spaenſche quamen te arriveren / van wegen de Heere van Nederhorſt is ghedaen 't leveren van ſeecker Latijns geſchrifte/ſonder opſchrift / ende zijnde het Originel van het geene in het Nederduyts ghetranſlateert / naderhant door den druck is gemeyn gemaeckt / 't welck de voornoemde Heere alſdoen niet wijders conde communiceren ofte voorleſen/ omme dat de Heeren Spaenſche geappointeert/ende alrede in Loco waren / ende de Heere van Nederhorſt hem daer by mede bevonden/ welcke daer van ſelber openinge hadden konnen ende behoren te doen/ indien daer aen ſoo veel ware gelegen gheweeſt / ſulex indien de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck eenige Oubertueren hadden gedaen / die inde te doene Negotiatie gewichte ſouden hebben konnen by-brengen/het den Heere van Nederhorſt/ ende niemant anders te Imputeren is/dat de ſelve niet en zijn bekent gemaeckt/ende daer door het Tractaet met Spanjen buyten Vranckrijck tot concluſie is gebracht.

Voor ſo veel aengaet de geſamentlijcke Plenipot. van haer Ho. Mo. die ordentelijk ende niet particulierlijck de ſaken tuſſchen de twee Kronen hebben ghenegotieert/ zijn de ſelve de ſaecken nopt voorghekomen/ in voegen als die inde drie eerſte artyckelen van 't voorſz geſchrifte werden geaccordeert/ maer op een geheel andere maniere, ende namentlijck.

Eerſtelijck/ dat de Plenipotentiarisen/ &c.

Ende dit mede / &c.

Waeromme als by eenige van ons/ &c.

Dat op den 8. ende 10 January ſubmiſſie aen Arbiters van de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck / over de vijf eerſte reſterende differentiale poincten gepreſenteert zijnde / op het ſeſte aengaende Lotringen is voorgeſlagen / dat het ſelve ſtuck ſouden worden geremitteert aen Commiſſarisſen / die drie Maenden na de ratificatie van het te maecken Tractaet tot Chalons in Champagne by een ſouden komen / ende binnen's Jaers daer over niet konnende accorderen / als dan binnen drie Maenden daer naer / ſoude werden geconvenieert wegens Arbiters / die binnen een Jaer daer aen volgende / het different ſouden hebben te termineren / welcke voorſlagh de Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen verklaerden niet te konnen aennemen / omme dat alle de Geallieerdens van Vranckrijck met effectuele reſtitutie / in het Tractaet ſouden worden begrepen / ende den Hertoge Charles zijnde de eenige Geallieerde van Spanjen / gheen realitept by 't Tractaet ſoude bekomen / ende deſſelfs ſaecke op een onſeeckere uptkomſte van onderhandelinghe tot accoort ofte Arbitragie (ſoo zy preſupponeerden) nae het Tractaet gheremitteert / ende in effecte buyten 't ſelve Tractaet (ſoo zy ſuſtineerden) gelaten ſoude worden.

Waer op na veele Comparitien over ende weder gehouden / oubertueren tuſſchen beyden ghedaen zijnde/ dat Lotringen/ ſonder het Hertoghdom van Bar / ende ſonder de plaetſen van de Biſdommen van Toul/ Metz/ ende Verdun / by de Hertogen van Lotringen voor deſen geposſideert/ mitſgaders ſonder het Marquiſaet van Nomeny/ indien bevonden mochte werden / 't ſelve onder Lotringen niet te behooren/ ſoude konnen ende behooren gherestitueert / ende alſo ten weder zyden

contentement genomen te werden / hadden de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck eerst aenghenomen daer over te Hove te sullen schrijven / ende daer toe den tijt van vijfthien dagen begeert / maer onlanghe daer nae / noch ten selven dage aen de Heeren Mediateurs verklaert / deselde restitutie niet anders te verstaen ofte te konnen aennemen te refereren / als dat Nancy ende alle de sterckte Plaetsen in Lotringen souden werden ghedemolieert / 't welck de Heeren Spaensche aenstonts sustineerden haer vremt ende onverwacht voor te komen / ende sulcx niet aennemelijck te wesen / omme redenen daer over doenmaels in 't lange gededuceert.

Behalven dat de Heeren Spaensche allegeerden / de versochte uytstel van vijfthien dagen alle gedaen te wesen / ende te sullen dienen / omme middelertijt den Hartogh Charles vande zyde van Spanjen af te trecken / ende tot devotie van Vranckrijck te brenghen / mitsgaders omme haer Leger in 't Milanois onder het belept vanden Hertogh van Modena met gelt ende Volck te versterckten / ende insonderheyt / omme de Fransche Vlote na Napels te doen advanceren / ende dat de meninghe niet en was hier door tot een spoedige uytkomste van het Tractaet van Vrede te komen / waer jegens de Heeren Fransche Plenipotentiarisen het contrarie wel deduceerden / maer bleven echter de hooge partyen ten weder zijden in contrarie opinien ende intentien / verre vanden anderen discreperende / ende namentlijck de eene / dat door 't voorsz Uytlay de Vrede meer verachtert / ende de andere / dat deselve door de voorsz rugge-spraake bevordert soude worden.

Daer-en-boven verstonden de voornoemde Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck / dat de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen haer alvoren souden hebben te verklaren / van haer met de restitutie van Lotringen / ende met de demolitie als voren gepretendeert / te vreden te sullen houden / ende sy Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck eerst alsdan daer op souden hebben te consulteren / by welcke verklaringhe men oock vernam ende te gemoet sach / dat noch eenige beswaerlijcke conditien souden bygebought zijn gworden / dan door dien de Heeren Spaensche persisteerden de pretense demolitie gantsch niet aennemelijck / ende sepden ter contrarie gelast te wesen / ende daer by allegeerden dat by seeckere handelinge die van Parijs op Brussel werde gedirigeert / geheel andere ende abantagieuser voorslagen aen Hartoge Charles wierden gedaen / doch met intentie omme den selven daer door wyders in het Oorloge te engageren / ende als Vranckrijck in cas van Vrede soodanighe presentatien / of daer ontrent gelieffde te doen / dat de Vrede terstont soude gemaeckt wesen / soo heeftmen oversulcx hier over tusschen de hooge partijen gheen middel-wegh / veel wepniger eenighe uytkomste konnen vinden.

Eyndelijck hebben de Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. voorgeslagen / dat de restitutie van Lotringen alleen vast soude worden gestelt / ende het poinct vande demolitie aen beyde de Koningen geremitteert / omme binnen den tijt vande ratificatie van 't Tractaet tusschen Spanjen ende hare Ho. Mog. by accord / of andere voorslagen / ofte

ock bp ſubmiſſie afgedaen / ende daer mede beyde de Tractaten te gelijck gheconcludeert te moghen worden / ten aenſien de concluſie van 't Tractaet tuſſchen Spanjen ende haer Ho. Mog. ſoo lange ghetraineert / vermits groote redenen / niet langer konde uptgeſtelt worden / dan hebben de voornoemde Heeren Franſche Plenipotentiarisen van haer voorſlagh van demolitie / gantſch niet willen afwijcken / ende geexcuſeert daer van eenigh rapport te Hove te doen / ende hebben de Heeren Spaenſche de voorſz voorſlagh ende andere / in Ampelder termen aengenomen / doch met verklaringe / dat tot de ſubmiſſie wel ongelaſt waren / maer niet konden geloven dat den Koningh van Spanjen / omme de demolitie van eenige Plaetſen / als het daer op alleen ſoude aenkomen / het Oorlogh ſoude willen continueren.

Ende na dat den 29. January / zijnde daeghs voor de teyckeninghe / de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck / aende Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. alle hope hadden afgheſneden / dat de voorſz voorſlagh ſonder exyreſſe demolitie bp haer niet konde aenghenomen nochte obergeſchreven werden / ende veel min eenigh Tractaet daer op gheconcludeert / ende na het Tractaet tuſſchen Spanjen ende hare Ho. Mog. was gheſloten (voor de concluſie van 't welcke der ſelver Plenipotentiarisen uptdruckelijck hebben geſtipuleert dat alles dien onderminderts tuſſchen beyde de Kronen tot de ratificatie toe / bp continuatie ſoude mogen ghenegotieert ende van Spanjen moeten gepreſenteert worden / 't geene te voren was gepreſenteert ofte geconvenieert / mits van de zyde van Vranckrijck inſgelijcx ſoude geſchieden / omme te beter tot een goet ende kort beſlupt te mogen gheraecken) aende meer-genoemde Heeren Franſche Plenipotentiarisen / deſelve voorſlagh aengaende Lotringen / ſoo veel doenmaels / als te voren Iterativelijck ghedaen zijnde; De voornoemde Heeren die nochmaels hadden verſchoven ende verwoorpen / ende de Plenipotentiarisen van Spanjen van haer zyde verklaerden te vreden te weſen / de voorſz voorſlagh als noch over te nemen / ende daer op laſt binnen den tijdt vande ratificatie uyt te brengen.

Soo is het de voornoemde Heeren / ende andere Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. daer mede deſelve hebben gecommuniceert ſeer vremt voorgekomen / dat in het eerſte Artijckel van het geſchrifte vande Heere van Nederhorſt, wort gementioneert / dat de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck de queſtie van Lotringen ſuyver ende eenvoudelijck ſouden opdragen ende gheſtelt hebben aen 't Oordeel van ſijn Hooghept den Prince van Oranjen / met bp-vouginge van eenige van onſen Staet / jae dat zy te vreden ſouden gheweeſt zijn / indien de Spaenſche eenige uyt de onſe als middelaers wilden verkieſen / dat zy 't ſelve ock ſouden doen.

Een ſaecke voorwaer / die na wetenſchap vande voornoemde Heeren nopt tot kenniſſe vande gheſamentlijcke Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. noch voor noch na is gheſchiet / ende indien de Heere van Nederhorſt ſoodanige oubertueren heeft gheweten gehadt / hadde hy de ſelve in tijts behooren te voorſchijn te brengen / daer mede men dan vele

difficulteyten by ſijn Ed. gheallegeert ſoude hebben konnen ontgaen/ daer van oberſulex ſijn E. alleen reſponſabel moet worden ghehouden.

Behalven dat de Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. inde naeſtleſte ſeſſie / by de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck noch is voor-gehouden / dat onder het different aengaende de vijf poincten neffens de Plenipotentiarisen van hare Ho. Mo. ſijn Hooghept den Prince van Oranjen als ſuperarbiter ſoude moeten genomen worden / daer mede in effecte van de voorige voorſlagh wierde gevarieert ten regarde vande poincten niet ſoo diſputabel ende relebant zijnde/ als het poinct van Lotteringen/ ſoo dat het verre van daer ende ongelooffelijck is/ dat de Heeren France Plenipotentiarisen daer over de Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. alleen als Mediateurs / ſouden hebben willen verkieſen/ indien de Spaenſche daer mede te vreden waren geweeſt.

Waeromme als by eenighe &c.

De poſitien ende illatien in 't derde ende vierde Artyckel gementioneert/ konnen mede ſoo die leggen niet aen-ghenomen werden/ alſoo de queſtie was / omme den Hertoge van Lotteringen niet ten halven in 't Tractaet te begrijpen / ende voor een ghedeelte daer uyt te laten / waeromme die ſake teſſens af te doen/ ende alſoo alle adſiſtentien ende hoſtilitepten te doen ceſſeren/ daer toe men geoordeelt heeft/ den tijt van twee Maenden tot de Ratificatie toe genoechſaem te hebben konnen dienen/ zijnde vande Spaenſche zijde geſuſtineert / dat anderſints den Hertoge van Lotteringen van Spanjen af-getrocken ende ſy daer voor ten alderhooghſten vernadeelt ſouden hebben konnen werden / ſulex met het geſpoſeerde in't voorſz derde Artyckel (indien de Koningen niet wel over een quamen, dat den Koninck van Spanjen den Hartogh van Lotteringen geen ſubſide ſoude mogen toe ſenden) de ſaecke nae 't geſuſtineerde van de Spaenſche/ oock t'eenemael buyten haer geheel ſoude zijn geſtelt geweeſt / daer over nochtans den Heere van Nederhoſt ſijn oordeel wat ontijdigh geeft/ waer van de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mo. als Interpoſiteurs/ haer ſoo veel doenelijck geſocht hebben te onthouden.

Waeromme men mijns Oordeels/ &c.

Hoe beſwaerlijck de voorſz Heeren Plenipotentiarisen tot beſlupt van het Tractaet met Spanjen zijn gekomen/ hoe veel debvoiren/ aenmaningen/ voorſlagen ende reſpectueuſe verſoecken de ſelve aende Heeren Franſche Plenipotentiarisen hebben gedaen / ende hoeſy een geheel Jaer genoughſaem daer mede toegebracht/ ende niet ongetenteert gheſaten hebben / omme tot beſlupt van beyde de Tractaten gelijck te mogen komen/ ende Vranckrijck in allen deele te voldoen/ konnen de voornoemde Heeren in goeder gemoedt betupgen/ ende ſullen de andere Heeren Plenipotentiarisen ſulex mede moeten verklaren / ende daer-en-boven oock haer verbalen 't ſelve ten vollen konnen uptwijſen/ gelijck mede de Heeren Mediateurs geoordeelt hebben/ voor die tijt tot accommodatie vande twee Kroonen gheen apparentie te weſen.

Waeromme de voorſz Plenipotentiarisen oock goet gevonden hebben/ den Heere van Nederhoſt door verſcheyden Gedeputeerden/ meermalen te doen verſoecken dat ſijne Ed. gelieſde hem neffens de andere Heeren ſijne Collegien te verhoeghen / ende geen afſonderlijck werck te maecken: Dan gheljck ſijn Ed. gedurende den geheelen tijdt vande

Nego-

Negotiatie particuliere ende affonderlijcke Correspondentien / tot sonderlingh misnoegen vande andere Heeren Plenipotentiarisen heeft gehouden / alsoo schijnt het dat sijn Ed. tot op het laetste toe / daerinne gelieft heeft te continueren / ende oock te verklaren / sijne vrijgheydt voor hem tottet laetste te willen reserveren.

Ende alsmen heeft ghesproken vande volboeninghe vande resolutie van hare Ho. Mo. die aengaende de Tractaten van Vranckrijck / ende het finael besluyt met Spanjen / de Plenipotentiarisen de wegh hadden voorgeschreven / heeft sijn Ed. verklaert / sich te houden aende resolutien ende verklaringhen vande Heeren Staten 's Lants van Utrecht.

Gelijck mede sijn Ed. inde drie laetste artyckelen van sijn voorsz geschrifte / hem alleen assumeert van rapport aen sijn Principalen te moeten doen / Interpreterende in het naest-leste artijckel d'alliantien tusschen Vranckrijck ende desen Staet na sijn sin / ende in het leste / sijne signatuere tot de Ratificatie ophoudende / in allen schijn of sijn Ed. van het werck alleen / ende affonderlijck hadde te disponeren / contrarien d'Instructien ende resolutien / de gesamentlijcke Plenipotentiarisen van hare Ho. Mog. mede gegeven.

In welcke saecke / &c.

Hier komt noch by / &c.

Hierom ist / &c.

Dewelcke oversulcx / in verscheyden respecten haer by te beleyden / ende particuliere handelinge vanden Heere van Nederhorst voor desen mede gepleeght / ten tweeden-mael / ende grootelijcx beswaert hebben gevonden / ende by 't voorsz in druck uytgegeven / geschrifte noch meer geinteresseert ende genoughsaem ghetraduceert bevindende / noodigh gevonden hadden nevens haer rapport / hier van openinghe ende bericht te doen / ende verder aen hare Ho. Mog. ende de gesamentlijcke Provintien te refereren / wat ende hoedanighe satisfactie sijn Ed. aen sijn Collegien dieswegen soude behooren te geven / alvoormen met desselven / de besoignen aende Munstersche Handelinge noch resterende / soude konnen continueren / omme alsoo met meerder seeckerheyt ende gerustheyt den dienst van het Landt te mogen betrachten.

Gedaen by de ondergeschreven Plenipotentiarisen / ende ten beveele vande Groot-Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / overgelevert den 13. Marty 1648. gheteeckent Johan van Mathenesse, Adriaen Pauw.

Dergelijcke deductie heeft hy oock gesonden aen haer Ho. Mog. in het lange verhalende 't gunt jongst tusschen de Fransche ende Spaensche nopende de noch openstaende poincten was voor gelopen: Daer op hy eyndelijck verklaerde sich in dese sake te vinden ten hooghsten bekommert: want seyde hy; „Als ick insie „het hondert vijftiende Artijckel van onse Instructie meldende dat wy behoor„lijck regard sullen nemen op het Tractaet Anno 1644. met Vranckrijck ghe„maeckt / daer op den Eedt is gevolgt / soo en kan ick mijn gemoet niet voldoen „in het tekenen de separate handelinge die voor handen is.

„Want de Resolutie van den vierde July 1647. 't voorsz Artijckel niet ex„presselijck derogeert / noch de Tractaten spreeckende van de Conquesten niet „en limiteert ofte interpreteert / maer alleenlijck seyt / indien Vranckrijck de

„Vzedens Tractaten komt te dilaperen ofte daer inne tergiverseert dat men „dan assonderlijck sal slupten.

„Nu kan immers niet geseyt worden / naer myn opinie / dat Vranckrijck ter„giverseert ofte dilaveert / terwijlen de Heeren Ambassadeurs van Vzanckrijck „alle hare poincten hebben gesubmitteert / Lorrainen inclups / ende groote hoope „gegeven hebben tot de restitutie van Lorrainen met de demolitie harde Fortifi„catien / hoewel sy verstonden hare Conqueſten met so goet recht te mogen be„houden als onsen Staet de hare doet / en dat deselve gehouden was daer inne „volgens de Tractaten haer te secunderen.

„De voorsz Heeren Ambassadeurs hebben daer by gevoecht / indien syn Ma„jesteyt Lorrainen resolveerde te restitueren / dat de selve meer recht ende reden te„gens synen Vpandt tot verseeckerheyt van synen Staet hadde om de sterckte „plaetsen van Lorreynen met Garnisoen beset te houden / als V Ho. Mog. tot „verseeckerheyt van haren Staet recht hebben tegens haren Vzient en Gealli„eerden de Steden op den Rhyn ende Maese / den Hertoch van Vzandenburch „competeerende / met Garnisoen te verseecheren.

„De volgende woorden inde Resolutie voornoemt van den vierde July ver„vat kan niet begrijpen soo verstaen te moeten worden / als Spanjen aen Vranck„rijck sal presteren het gene Vranckrijck sal bewijsen by Spanjen geconsenteert te „zijn, om Vzanckrijck daer mede niet te vzeden zijnde / dattet selve voor„een tergiversatie ende dilay te houden / ende consequentelijck assonderling „te presteren.

Myn gedencht dat ick meermalen inde Vergaderinge van V Ho. Mog. heb „hooren rapporteren dat Spanjen aen Vzanckrijck alle hare Conqueſten / daer „Vzanckrijck Lorreinen mede onder verstaet / hadde geconsenteert / en oock suldt „hebbe reden te gelooven dat de respective Provincien op dat presuppoost de „voornoemde clausule inde voornoemde Resolutie van den vierde Julij verbat „hebben toegestaen.

„Voorts / dat inde andere ongedecideerde poincten men efficatieuse en uytter„ste devoyren souden aenwenden om Vzanckrijck te doen hebben behoorlijck „contentement / suldt is by my so opgenomen / dat het selve verstaen is boven de „Conqueſten, om dat het behoorlijck contentement moet gereguleert worden „volgens de Tractaten / die Ick niet en sie dat by de voorsz Resolutie expresse„lijck zijn geretracteert / geinterpreteert / of daer by dies aengaende van onsen „Eedt / die materie belangende / zijn ontslagen.

„Wat de devoyren aengaet / de selve zijn efficatieux geweest ten regarde van „Vranckrijck; Jae dickwils met dzepgementen vermengt van te sluyten met „Spanjen indien sy haer niet en konden accommoderen.

„Dan by Spanjen heeft niet anders konnen gedaen werden als de antwoorden „van tijt tot tijdt over te brengen met verscheyden persuasive goe„de redenen / omme haer gevoechlijck te willen stellen ende de submissie van „Lorrainen of de restitutie van oudt Lorrainen met de demolitie van dien aen te „willen nemen / doch dewijle de voorsz redenen haer geen Vreese konden aenbzen„gen / ende dat onse Heeren Collegien sustineerden geen last te hebben eenige com„minatoire redenen te gebzuycken van anders niet te konnen slupten of aen onse „Principalen alles te sullen refereren.

„So hebbe Ick daer tegen gemeynt ende geopineert / dat men V Ho. Mog. harde

„vande gelegentheyt van deſe ſaecke alhier kennisse behoorde te doen hebben/om-
„me te oordeelen / of Vranckrijck tergiverſeert of niet / of het niet redelijck is
„dat Vranckrijck hare Conqueſten behoort te houden / of Vranckrijck behoor-
„lijck contentement heeft of niet / en of wy efficatieuſe devoiren daer toe ghe-
„noechſaem aengewent hebben of niet / naer welckers oordeel hem dan een pe-
„der preciſelijck ſoude hebben moeten reguleren.

De teyckeninge by de ſeven Heeren met de Spaenſche gedaen zijnde: ſoo ſijn de ſelve / uytgenomen de Heer Donia, die alleen tot Munſter is gebleven / nae den Haghe getrocken / alwaer ſy den twaelfde Februarij hebben ter Vergaderinge gerapporteert alle het gene ſedert der ſelver laetſte vertreck uyt den Hage ende jongſte aenkomſte tot Munſter zijnde den laetſten November des voorleden Jaers tot den negende deſer Maendt Februarij / ten welcken dage ſy van Munſter zijn vertrepſt / by haer ſucceſſivelijck is gedeſoigneert / op ende aengaende de differenten tuſſchen de Kroonen Vranckrijck ende Spanjen uytſtaende / die ſy doenmaels by nae in den ſelven Staet hebben ghevonden als die eenige Maenden te vooren waren geweeſt / ende in wat voegen de ſelve Plenipotentiariſen continuerende haere voorige Interpoſitie tuſſchen de ſelve Kroonen alderhande ende ghedaghte devoiren hadden aengewendt / ſoo in het gemeen als vervolgens de Gedeputeerde omme door billijcke voorſlagen / ſerieuſe aenmaningen / veelvoudige recommandatien / ende reſpectueuſe verſoecken / de voorſz Hooghe Partyen te induceren ende te beweghen / haer met den anderen te te willen accommoderen over de reſterende differentiale poincten / ten eynde het Tractaet van Vreede tuſſchen de ſelve neffens het Tractaet tuſſchen Spanjen ende haer Hoogh. Mogende tot beſluyt gebracht / ende alſoo de ghewenſchte Vreede tuſſchen de twee Kroonen ende den Staet van haer Hoogh Mogende te gelijck ſoude hebben mogen getroffen worden / daer inne de voorſz Heeren Plenipotentiariſen ſeyden te hebben geprocedeert met Communicatie ende Correſpondentie vande Heer Ambaſſadeur van Venetien/zijnde een vande Mediateurs die van ſyne ſyde gelijcke Correſpentie met de Plenipotentiariſen van hare Ho. Mog. heeft onderhouden.

Ende nae dat van tijt tot tijdt alderley wegen ende middelen tuſſchen de Hooge Partyen waren geïnteneert ende gemeent worde / dat men volgens de Reſolutie van hare Ho. Mog. met de gedane devoiren mochte ende behoorde te volſtaen; Evenwel ten overvloet ende tot meerder vorderinge daer in was gecontinueert / ende in het laetſte van December een ſtilzijtſelijck voorſlach gedaen/ daer op de reſpective Hooge Partyen / haer verſcheydentlijck by monde ende geſchrifte hadden verklaert / ende het eyndelijck ſich vertroonde of het aldermeeſt op de reſtitutie van Lotheringen ſoude moghen aenkomen / waer onder de Heeren Franſche uytſtel van vyftien daghen begeerden / niet tegenſtaende de Plenipotentiariſen van hare Hoogh Mogende tot het eynde van hare Negotiatie met de Heeren Spaenſche waren gekomen / ende geduyrende / mitſgaders tegen de expiratie vande ſelve vijftien dagen andere diſcreperende ouderturen ſoo aen de voorſz Plenipotentiariſen als aen de Heeren Mediateurs waeren gedaen / daer uyt men konde beſpeuren de voorſz gepretenderde reſtitutie van Lotheringhen in plaetſe van naerderinge / tot verder verwyderinge worde gebracht / ende den voorſlach leſtelijck gedaen / omme de reſtitutie van Lotheringen, alleen in het Tractaet te comprehenderen / ende het different aengaende de

demolitie-

demolitie van Nancy ende andere Beſtingen te remitteeren/aen beyde de Koningen / om voor de Ratificatie geaccommodeert / ofte anderſins by ſubmiſſie geterminneert te werden/by Vranckrijck afgeſlagen werde/ende daer voor mitsgaders voor de particuliere Handelinge / welcke gheſeydt worde met Hartoghe Charles gedreven te worden/alle hoope van tot beſluyt van het Tractaet tuſſchen de twee Kroonen te mogen komen / werden belet / ende by de Mediateurs oock geoordeelt/ daer toe wepnich apparentie te weſen.

Behalven dat op de vyf reſterende differentiale poincten / ende de ſubmiſſie over de ſelve gepreſenteert/ſoo wegen de caſus poſitie van het gunt geſubmitteert ſoude werden / als over de Arbiters / aen de welcke de ſubmiſſie ſoude ghedaen worden / differente Conſideratien / ſoo in Spanjen als Nederlandt vielen/ ende aen de Mediateurs gepropponeert werden / daer inne oock ſomwijlen wierde gevariceert.

Ende middelertijdt de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. tot diverſche repſen vande Heeren Spaenſche ſeer ſerieuſelijck waren aengemaent / omme het Tractaet met de ſelve te perficieren/ ofte met reſtitutie van wederzyds papieren te laten varen.

Soo waren daerom de voorſz Heeren Plenipotentiariſen volgens de Reſolutien van hare Ho. Mog. van den vierden July / vijfthienden Novembet ende andere/ haer iterativelijck aenbevolen / genootſaeckt geworden tot finael beſluyt met de voorſz Heeren Spaenſche te komen / hebbende alvoren de Continuatie van hare Interpoſitie aen beyde de Hooge partyen aengheboden / oock nae de Concluſie van het Tractaet meermalen gereitereert/ende vande Heeren Spaenſche een Acte van Conſent ende obligatoir uytgebracht / ende de principale ghetrouwe ende ghecachetteert vertoont / doch dat vermits het vertrecken vande Heere Hertoghe van Longuevillle de voorſz Plenipotentiariſen vande Heeren Plenipotentiariſen van Vranckrijck / tot Munſter gebleven / geen Cathagorique verklaringe hadden konnen bekomen ; Maer ter contrarie vernomen / dat men ghemeynt ſoude weſen ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. ende elders contrarie vertogen te laten doen tot prejuditie vande Negotiatie met de Heeren Spaenſche/ in voegen als voren geperficieert.

Vervolgens hebben de voornoemde Plenipotentiariſen hare Hoog-Mogende vertoont dat ſy met de Heeren Spaenſche de Negotiatie haer aenbevoolen ſoo langhe moghelijck hadden getrameert / omme middeler-tijdt haer tuſſchen de twee Kroonen met betere efficatie te moghen employeeren / ende ſy alleengskens met trappen in conformite van den laſt haer ghegheven met de Heeren Spaenſche over alle Poincten verdraghen zijnde / echter het finael beſlupt van ſjet Tractaet langh hadden op-ghehouden / niet tegenſtaende verſcheyde ſommatien aen haer ghedaen van te willen Concluderen ende haer uptterlijck declareeren met Jae ofte Neen , ende dat ſy bemerckende de Heeren Spaenſche haer uptterſten tijt/ſoo ſy hoogh affirmeerden/hadden afgewacht/ ende by langer retardement de Handelinge ſouden hebben afgebroken ende haer van Munſter datelijck vertrocken.

Ende aen de andere zyde ghemerckt hebbende de groote onſeeckerheydt daer inne het Tractaet tuſſchen Vranckrijck ende Spanjen noch verſeerde / ende indien beyde de Hooghe partyen tot de Vreede ghenegen waren binnen den tijdt van twee Maenden tot de Ratificatie toe noch ſouden konnen perficieren/

ende

ende alles bommen genomen ende gehouden woꝛden/als of de Tractaten op eenen tijt ende te gelijck waren geconcludeert/ſp over ſulex geacht hadden haer devoir te weſen omme het Tractaet met de Heeren Spaenſche lange te booren ghepreparеert/ veel eer tot Concluſie te komen / als het ſelve te abondonneeren ende te laten verlozen gaen.

Daer in ſp dan den dertichſten Januarij nevens de Heeren Spaenſche waren getreden ende ten ſelven dage getecкent ende gecachetteert hadden vier alleens-luydende Inſtrumentum, twee inde Nederlandtſche ende twee inde Franſche Tale, waer vande Heeren Spaenſche twee ende de boozꝛnoemde Plenipotentiariſen de ander twee nae haer hebben ghenomen / doch dat de Heere van Nederhorſt hem van het beſluyt ende ſignature van het boozſz Tractaet hadde geabſenteert ende geexcuſeert/ ende hebben de boozſz Plenipotentiariſen twee autentijcke Coppen van het boozſz Tractaet in beyde de boozſz talen met alle behoozlijcke reſpect aen haer Ho. Mog. gepꝛeſenteert.

Mitſgaders daer neffens overgelevert hier alleens-luydende Acten aengaende het Temperament inde Meyerye van den Boſch booꝛ deſen met de Spaenſche geconcerteert ende getecкent in December ſeſtien hondert ſes-en-veertig/ waer van ſp de twee onder de Heeren Spaenſche beruſt hebbende / volghens intentie van haer Ho. Mog. vande ſelve Spaenſche hadden ingetrocken.

Daer beneffens hebben de boozſz Plenipotentiariſen verklaert / alſoo ten regarde vande Navigatie ende Commercie op de Rijcken ende Landen daer mede den Koninck van Spanjen in vpandtſchap ſoude mogen weſen ofte geraecken/ by het Tractaet/ geen voet was beraemt/ mochte by haer Hoog-Mogende daer op laſt ghegheven/ ende niet-te-min geſchapen/dat daer upt allerhande miſverſtanden ſouden komen te ontſtaen/ gelijck tuſſchen Vzanckrijck ende Engelandt met deſen Staet in het Jaer negen-en-twintigh ſware inconvenienten boozgevallen waren/ ende daer nae tuſſchen Vzanckrijck ende deſen Staet op de Middelandtſche Zee/ ende in boozтijden tuſſchen Engelandt ende de Hanzee-Steden, ende daerom noodigh was geacht dat daer tegens in tijdts mochte werden verſien/ hadden over ſulex de boozꝛnoemde Plenipotentiariſen hier over met de Heeren Spaenſche een artpckel op het behagen van haer Hoogh-Mogende geadjuſteert ; met ſulcken verſtande / indien het de ſelve booꝛ aengenaem mochten optnemen/dat het ſelve artijckel op haer wederkomſte tot Munſter ten wederzijden mede getepckent / ende verbolgens in het bpſonder gheratificeert ſonde woꝛden/ welcke Artpckel de boozꝛnoemde Plenipotentiariſen bp concept hier na volgende hebben over-gelevert ende de minute van het Spaenſche Concept daer neffens geexhibeert.

Leſtelijck hebben de boozꝛnoemde Plenipotentiariſen ghededuceert / dat de Heeren Spaenſche haer hadden verklaert eenighe exemplaren van het ghemaeckte Tractaet over diverſche wegen aen den Koninck van Spanjen gheſonden te hebben / omme deſſelfs Ratificatie daer op binnen twee Maenden te moghen upbzenghen ; Ende hoewel het geconcipieerde fozmulier van agreatie van haer Hoogh-Mogende niet te rugge was geſonden / de Plenipotentiariſen des geſondeert zijnde/ haer daer op niet hadden konnen declareeren ; maer ghelooſden dat de boozꝛnoemde Heeren Spaenſche haer van het boozſz fozmulier gedient ende met ampliatie ofte inſertie van het woozdt Vrye Provintien hebben geconfozmeert. Ende dat deſelve Spaenſche de boozꝛnoemde Plenipotentiariſen

hadden verſocht ten eynde de Ratificatie van haer Ho. Mog. ock binnen twee Maenden uytgebracht ende met haer tot Munſter verwiſſelt mochten worden/ tot welcken eynde ſy bereyt waren aldaer ſoo lange te verblijven/ alſmede omme het Tractaet met Vranckrijck te continueren.

Daer-en-boven dat de Heeren Spaenſche hadden te kennen gheghéven / dat dervolgens op het beſweeren van het voorſz Tractaet van eenwighe Vrede nae gebruyck van andere Koningen/ Princen ende Staten / ende op het publiceeren van het ſelve den Voet ende ordre ſoude moeten ghenomen worden / ende ſy nae gedane verwiſſelinghe te vreden ſoude weſen haer perſoonlijck herwaerts te begeven ende in te ſtellen omme de voorſz ſolemniteyten na behooren te voltrecken/ mits dan wegen haer Hoog-Mogende haer inſgelijcx eenige ten bollen gheauthoriſeert in Spanjen ten eynde als vooren ſoude preſenteeren / ende indien om de diſtantie vande plaetſe het ſelve ſo haeſt niet ſoude konnen geſchieden/ dat den hoogh-ſtghemelten Koninck Authoriſatie op den Eertz-Hertoghe Leopold tot Bruſſel ſoude konnen geven/ omme upt ſijnen Name den Eedt van wegen hare Ho. Mog. te ontfanghen ende op te nemen / vande gene die daer toe behoorlijck ſoude weſen geauthoriſeert ende op gelijcke tijt haer tot Bruſſel gehouden in te ſtellen / waer op ſy verſocht hebben de intentie van haer Hoogh-Mogende te mogen weten/ omme haer daer naer te reguleeren / ende tydelijck de voorſz authoriſatie op den Eertz-Hertoghe te mogen procureeren/ als mede op het ſtuck vande te doene publicatie te conbenieren.

Dat wyders deſelve Heeren Spaenſche vermaent hadden dienſtigh te ſullen weſen tot beter onderhoudinge van het gemaeckte Tractaet/dat Ambaſſadeurs ofte publycke Miniſters in Spanjen tot Bruſſel ende alhier van weder-zijden mochten worden gheplaceert en ock in eenighe principale plaetſen in Spanjen Conſuls gheſtabilieert omme alſoo alle klachten ende inconvenienten te beter te mogen voorkomen.

Dat om alle het gunt voorſz is van haere zyde te prepareeren mitsgaders omme ordre te ſtellen op de executie van verſcheyden poincten upt het Tractaet reſulteerende / als mede omme te conſulteeren op verſcheyden particuliere ſaecken aen haer volgens laſt van haer Hoogh-Mogende gerecommandeert/ ende leſtelijck omme de ſaecken met Vranckrijck uytſtaende ende namentlijck op het ſtuck van Lottheringhen volkomentlijck geinſtrueert te mogen weſen / by haer goet ghevonden was/ dat den Heer de Brun tweede Spaenſche Plenipotentiariſen een heer na Bruſſel ſoude doen met intentie om tegen of omtrent den eerſten Maert wederom tot Munſter te weſen/ende den Graeve van Pigneranda aldaer ſoude verblijven.

Waer op de Plenipotentiariſen van haer Hoog-Mogende geoordeelt hadden dat eenighe upt het middel vande ſelve mede herwaerts een heer ſoude behooren te doen/ omme haer Hoog-Mogende alle het gunt voorſz is na de waerheydt te mogen rapporteren / ende daer op derſelver bevelen ontfanghen hebbende/ haer inſgelijcks teghen of ontrent den eerſten Maert wederomme tot Munſter in te ſtellen/ ende haer niet alleen wyders tuſſchen de twee Kroonen te interponeeren/ indien het beyde aenghenaem mochte weſen / maer ock het gheene tot uytvoeringe van het gemaeckte Tractaet noodigh ſoude bevonden worden met de Heeren Spaenſche te concerteren ende te preſicieren tot welgevallen van haer Hoog-Mogende.

Wilts

Midts welcken de voornoemde Plenipotentiariſen verſochten dat hare Ho. Mog. op de poincten hier inne verhaat reflexie ende ſodanige Reſolutie gelieven te nemen daer mede den Staet van het Landt ſoude konnen weſen gedient/ende de voornoemde Plenipotentiariſen tegen den beſtenden tijt met vrucht en dienſt wederom konden vertrecken.

Doch naedien (ſedert de voornoemde Plenipotentiariſen) haer tot verwonderinge ende dupten vermoeden voor gekomen was/ dat haere Hoog-Mogende eenige ſchriftelijcke redenen in gedient waren / waeromme de Heer van Nederhorſt het Tractaet niet ſoude hebben getepcient / welck alreede in druck waren uptgheghéven/ ende de voornoemde Plenipotentiariſen vertrouwende alles nae behooren tot meeſten dienſt van haer Hoogh-Mogende in achtinghe ghenomen te hebben/ ongaerne ſouden ſien dat ergens eenige prejuditie tot nadeel van hare Negotiatien gelept ofte achterdencken ſoude genomen worden ; Soo verſochten deſelve dat by ordre van haer Hoogh-Mogende haer ſoodanigh ghеſchrifte in handen mochte ghеſtelt worden/ omme haer Hoogh-Mogende des te beter op alles te mogen berichten / daer toe ſy vermeenden Eedt ende Amptſhalven verplicht te weſen.

Gelijck mede de voornoemde Plenipotentiariſen verſochten dat op de jongſte petitie om conſent van hondert dupſent gulden tot verhallinghe van de onkoſten van de Munſterſche Legatie / de noodige Reſolutien in tijts genomen ende de conſenten promptelijck ghefurneert mochten worden / ten eynde alles dupten verloop ghehouden / ende ter eeren van het Landt mochte upt-ghevoert worden.

Particulier Artijckel , aengaende de Scheep-vaert en Koop-handel , in gevolgh vande Vrede-handelingh, beſloten en gearreſteert tuſſchen d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen van de Heer Koninck van Spanjen, en d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden vande Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

DE Onderſaten en Inwoonders der Vereenichde Nederlanden ſullen moghen varen , zeylen en handelen in alle vryheyt en ſekerheyt in alle de Koninckrycken, Staten en Landen , die in vriendtſchap of neutraliteyt met de Staet der Vereenichde Lantſchappen zyn , of ſullen weſen , en ſullen in hun Scheep-vaert en Koop-handel niet mogen getroubleert of ontruſt worden by gelegentheyt vande vyandelijckheden,die nu gevonden worden, of hier na ſullen worden gevonden tuſſchen de geſeyde Heer Koninck van Spanjen , en de voorgenoemde Koninckrijcken , Staten , of Landen , of eenigen van dien , die in vrientſchap of in neutraliteyt met de voorghenoemde Heeren Staten zijn, ſonder dat het nochtans veroorloft ſal zijn aende genen die vyanden van de geſeyde Heer Koninck verklaert zijn, *verboden Koopmanſchappen* te brengе. En om daer in te remedieren, en de voortgang vande Koophandel niet af te breken, ſullen zy, in eenige Havens vande geſeyde Heer Koninck gekomen, en van daer naer de Havens der vyanden trecken willende , gehouden zijn hun paſſeporten te toonen , die de ſpecificatie vande laſt van hun Schepen ſullen begrijpen , getekent met het ordinare merck,dat bekent is by d'Officieren der Admiraliteyt van 't geweſt,

daer uyt zy vertrocken ſullen zijn: en ſy ſullen niet wyders geviſiteert en onderſocht en noch min aengehouden worden, onder hoedanigh een ſchijn het oock zy. Gelyck ſy oock, in volle Zee zijnde, of op eenige Reeden komende, ſonder te willen inde Havens zeylen, of hun laſt te breken, niet gehouden ſullen zijn eenige rekening van de laſt van hun Schepen te doen. Wel verſtaen zijnde dat de Heeren Staten expreſſe defenſie en verbodt ſullen doen, dat niemandt van hun Onderſaten ſal vermoghen verboden Waren en Koopmanſchappen aen de vyanden van de geſeyde Heer Koninck te brenghen, en tegenmercken ſullen geven, om door middel daer af beter te bekennen de validiteyt en waerdigheyt der geſeyde paſſeporten van d'Admiraliteyt, op dat zy niet vervalſcht ſouden konnen zijn: uytgeſondert nochtans dat de Scheepvaert en Koop-handel van d'Onderſaten der Vereenigde Nederlanden op Vranckrijck, en hier weer ſal mogen, *gelyck te vooren* gecontinueert worden, met ſich t'onthouden van in Vrankrijck Koopmanſchappen en Waren te voeren, die uyt de Staten vande Koninck van Spanjen voortkomen, en tegen hem, en tegen zijn geſeyde Staten konnen dienen. En in gheval dat inde geſeyde Schepen ſoodanighe Goederen, Koopmanſchappen en Waren gevonden worden, die voor verbode verklaert zyn, ſo ſullen de geſeyde verboden Goederen, Koopmanſchappe en Waren alleen aengetaſt en verbeurt gemaeckt worden, ſonder dat daerom het Schip, of de andere Goederen, Koopmanſchappen en Waren, in 't Schip zynde, ſullen mogen in eeniger wijſe gemoeyt, bekommert, en verbeurt gemaeckt worden, en reciprokelijck ſullen d'onderſaten vande geſeyde Heer Koninck gelijcke vryheyt van Scheep-vaert en Koophandel hebben, in geval dat men vint, of ſou mogen vinden vyantſchap tuſſchen de gheſeyde Heeren Staten, en de Koninckrijcken, Staten en Landen, of eenigen van dien, die in vriendtſchap of neutraliteyt met de geſeyde Heer Koninck van Spanjen zijn, of ſullen weſen, en dit conform de voorverhaelde conditien en reſtrictien, in dit Artijckel uytgedruckt.

Het tegenwoordigh Artijckel ſal geobſerveert, geexecuteert en ghehouden worden als geinſereert en ingevoeght inde Vrede-handelingh, en geratificeert door de Heer Koninck van Spanjen, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, gelijck het geſeyde principael Tractaet, binnen twee maenden na de wiſſelingh der ratificatien van 't geſeyde principael Tractaet, ghesloten en geteeckent de 30. Januarius van het tegenwoordigh Jaer 1648. of ſoo haeſt als 't mogelijck ſal zijn na de geſeyde wiſſelingh: en de ratificatien ſullen van weer-zyden in behorelijcke en waerdige forme gelevert en verwiſſelt worden. Gedaen, gearreſteert en geteeckent door de geſeyde extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden vande Heer Koninck van Spanjen, en der gheſeyde Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, te Munſter, deſe vierde van Februarius 1648. getekent en gecaccheteert in twee Colommen. *El Conde de Peneranda, A. Brun, Bartolt van Gent, Ian van Matheneſſe, Adriaen Paauw, Godert van Reede, L. van Denia, G. Ripperda, A. Clant.*

Alſoo oock veel ende verſchepdene Officien ende devoiren van wegen Vranckrijck zijn voor ende naer gedaen: ende te wytloopig ſoude zijn alles te inſereren; of een ende deſelve argumenten / die van tijdt tot tijdt met verſchepden woorden wierden geproduceert / ſoo dickwils te wederhalen: ſoo ſal ick alleen nu alhier voor het laetſte by brengen de Brief des Koninghs: ende de Propoſitie van den Ambaſſadeur daer op gedaen den derden Martij.

Waerdige

WAerdſte groote Vrienden, Bontgenoten en Geconfidereerden, wy hebben met ſoo groote verwonderingh verſtaen, het geen te Munſter gebeurt is op de 30. van Januarius, daer het grootſte deel uwer Gedeputeerden een *particulier Tractaet* met de Miniſters en Bedienaers van Spanjen geteekent hebben, dat wy ons niet hebben konnen inbeelden dat zy hier en naer uw' ſin en intentie gedaen hebben. Ia wy twyffelen geenſints of ghy ſult, ſoo haeſt ghy kennis daer af hebt ghekreghen, alle nootſakelijcke orders ſtellen, om het geen te remedieren, 't welck aenghevangen is tot prejuditie en naedeel van *ſoo veel* ſolemnele *Tractaten*, die uw' Staet in verſcheyde tijden met deſe Kroon ghemaeckt heeft, dewelcken begeeren dat de Vrede-handelingh altijt met een *gelijcke tred* ſal voort gaen, en datmen niet, dan geſamentlijck, ſal konnen ſluyten. Wy vertrouwen te meer op dit bewijs van onſe oprechtigheydt en getrouheydt, om dat ghy verwittight zijt vande faciliteyten en bequame middelen, die wy van onſe zyde bygebracht hebben, om de Vrede te vorderen, en dat zy geen andere uytwerckingh in onſe vyanden hebben voort-gebracht, dan hen verder daer af te doen verwyderen. Wy refereeren ons hier in aen onſe Extraordinare Ambaſſadeur op verſcheyde dinghen, die wy hem belaſt hebben van onſent weghen aen u te vertoonen in een rencontre en voortkomingh van ſoo veel ſaken, en verſoecken dat ghy volkomen geloof aen hem ſult geven, terwijl wy God bidden, dat hy u waerdſte groote Vrienden, Bontgenooten en Geconfedereerden, in zijn heylighe bewaringh hou. Geſchreven te Parys, op de 14. dagh van Februarius 1648. Was gheteeckent, uw' goede Vrient en Geconfedereerde, *Louis*, en lager *de Lomenie*.

't Opſchrift was, aen onſe waerdſte groote Vrienden, Bontgenooten en Geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

MYN HEEREN.

Sedert de tijt inde welck ick d'eer ghehadt heb van in d'affairen gebruyckt te zyn, heb ick noyt eenige ſaeck ontmoet, die my ſoo important en gewichtigh heeft gheſcheenen, als deſe, die my nodicht voor u te verſchijnen, dewyl zy my, mijn Heeren, verplicht heeft om aen u te komen klagen, en aen uw' Ho. Mog. te vertoonen het ware gevoelen, 't welck de Koninck en de Koningin ſijn Moeder ſal hebben, van de teeckeningh en *ſignature van uw' Tractaet* met de Spanjaerden, en van dat zy ſich verlaten ſien door de genen van hun Bontgenooten, op de welcken zy met reden hun grootſte hoop hadden geſtelt, en van dewelcken zy, in een gelijcke conjuncture als deſe, daer in wy zijn, verwachten de weerkeringh der byſtanden, die zy in uw' noot aen u gedaen hebben, en d'erkentenisſen die zy meende datmen hebben ſou van ſoo veel beſtede Millioenen. van ſoo veel bloet, om de gemeene ſaeck uytgeſtort, en van ſoo veel geleden verlies en kommer in een Oorlogh, warelijck aengevangen om d'al te groote verſucht van Spanjen te verdrucken; en oock, mijn Heeren, op u verſoek en aenhoudingh, en om u de laſt van d'Oorlogh te verlichten, die ghy uyt te ſtaen had tegen u vyanden, die wy toen oock onſe vyanden maeckten.

Ghy weet mijn Heeren, de Staet, inde welcke wy ons bevonden in 't Iaer 1634. d'edelmoedigheyt, met dewelcke wy den Spanjaert d'Oorlogh aenſeyden in 't Jaer 1635. De particuliere conventien en ſamenkomſten van 't Tractaet, dat wy in dit ſelve Iaer maeckten, ſijn aen u bekent, gelijck oock onſe onderlinge obligatien en verbinteniſſen, *van nimmer de wapenen te verlaten voor dat de Spanjaerden uyt de Nederlanden gebracht waren*; en dat wy ons vigoreuſelijck daer toe geimployeert hebben, daer af ſullen u Ho. Mog. de Rechters zijn.

Schoon wy d'Oorlogh wel ghevoert hebben, ſoo hebben wy nochtans met geen minder vlyt inde Vrede gearbeyt. 't Gedult en de volſtandigheyt die wy betoonden in 't maken vande preliminare Tractaten, zijn een blijck daer af, gelijck oock dat van 't Iaer 1644. een authentijck bewijs van 't vertrouwen, 't welck hun Majeſteyten altijt gehadt hebben in uw voorſichtige Raden, dewyl zy, ſoo haeſt als men verdragen was in de Stadt Munſter tot de plaets van de Vergaderingh, en de tijt, in de welcken zy daer ſouden verſchijnen, niet vernoeght waren met u te verwittigen van de keur, die zy van hun Volmachtighden gedaen hadden, gelijck oock van de tijdt van hun vertreck, om ſich daer te vervoegen: maer zy wilden oock dat hun Volmachtighden hier ſouden deur trecken, om, indien men ſoo ſpreken magh, by d'inſtructien, die zy aen hen gegeven hadden, de genen te voegen, die u ſoud believen aen hen te geven, en 't geſeyde Tractaet van 't Iaer 1644. te ſluyten, op dat het ſelve aen ons ſou dienen tot een rechtſnoer in ſoo gewichtigh een handelingh, en om oock de *treden aen te wijſen*, die ghy en wy te doen ſouden hebben, als wy te Munſter ſouden zijn gekomen, daer mijn Heeren de Plenipotentiariſſen van Vranckrijck ſoo religieuſe obſervateurs en onderhouders van de beloofde dingen waren, dat zy daer gheheele een-en-twintigh maenden verſleten met de komſt van uw Volmachtighden te verwachten, ſonder naer eenige propoſitie en voorſtel te willen luyſteren. En ſeker, toen zy daer quamen, en naeuwelijcks hun pouvoirs en macht-brieven verwiſſelt hadden.

Hoe veel liſten hebben de vyanden toen en ſedert gebruyckt, om een krack in onſe Alleantie en verbont te geven? 't is overtolligh dat te vertonen; en 't verhael daer af ſou te langh zijn. Somtijts verkondigen zy een *huwelijck van de Koningh met d'Infante van Spanjen*, 't welck hem meeſter van alle de Nederlanden ſal maken; ſomtijts ſpreken zy van een verwiſſelingh van deſelve Landen met Catalonien, en eyndelijck, gevoelende dat dit geen indruck maeckt, die krachtigh genoegh is, maken zy u *bevreeſt voor ons Geluck*. Sy moeten de kracht en 't vermogen van Vranckrijck ten breetſten uyt, en verwittigen u uyt medogen van 't gevaer, 't welck men vindt in ons tot uw gebueren te hebben, als of het betamelijck was dat de voorſpoet van een Bontgeboot, die *noyt in ſijn woort en trou gefaelt heeft*, kon of behoorde jalouze aen d'ander te geven, tot welcks grootheyt hy altijt oprechtelijck gecontribueert heeft.

Hoewel deſe liſten, die gemackelijck t'ontdecken zyn, tegen hen konnen dienen, ſoo laten wy niet daer af te lijden; getuyght de *ſignatuere* en tekeningh van ſeeckere Artyckelen, daer af wy t'onrecht ſouden ſpreken, ſchoon ſy d'ontwyffelijcke pronoſticatie en voorſeggingh waren van 't gheen wy ſien, en die plaets gaven aen mijn Heeren de Miniſters en Bedienaers van Spanjen hun Rethorica en welſprekentheydt t'oeffenen, die eyndelijck ſoo goet en aenradelijck gevonden is, dat niet tegenſtaende ons Tractaet van *Guarantie* en onderlinghe beſchermingh, ghesloten in Iulius van 't leſt verleden Iaer, 't welck de voorgaenden beveſtight, niet tegenſtaende, ſeg ick, het geſeyde Tractaet, en alle d'avancen, die wy ghedaen hebben, om geſamentlijck onſe Vrede te maken, en niet tegenſtaende d'overgevingh van onſe ongedecideerde en onbeſlechte punten met Spanjen aen 't oordeel van u Ho. Mog. of van mijn Heer de Prince van Oranjen, geſamentlijck met de genen die vande Staet gekoſen ſouden zijn, ſien wy een Tractaet met Spanjen gheteeckent, op de dartighſte van Ianuarius, 't welck het geen is daer ick over klaegh: ja het ſchilt weynigh of de geheele Vergaderingh van Munſter doet deſgelyck, dewyl dit haer de hoop beneemt, die ſy wettelijck ontfangen had vande ruſt inde Chriſtenheyt opgerecht en beveſtight te zien.

Hun Majeſteyten conſidereren en aenmercken nochtans dit Tractaet volkomentlijck

lijck ſtrijdigh met d'anderen, daer af ick hier voor gewagh gemaeckt heb, en, wetende dat onder u ſelven geen univerſelle en algemeene approbatie is, en, indien 't my geoorloft is dus te ſpreken, dat ſoodanigh een daet de ſuyverheyt en oprechtigheyt ſou querſen, daer af deſe Gemeente belydenis doet, zy konnen niet geloven dat het geen, 't welck gedaen is, d'order van de Staet heeft geweeſt, en dat ſoo veel vrome lieden en ſtatige perſonen, daer in zy beſtaet, gewilt hebben, niet alleenlijck tegen de geſeyde Tractaten, maer oock tegen de Reſolutie en 't beſluyt, in deſe Vergaderingh genomen, dit voordeel aen hun vyanden geven, dat zy door ſchalckheyt hen hebben konnen brengen tot op de kant van een ſoo gerechtige en nutte Unie, als d'onſe is, te breken. Dit verhopen zy, en hebben ſoodanigh een vertrouwen in uw oprechtigheyt, dat zy niet twijffelen of U Ho. Mog. konnen dit quaet, 't welck ſo laſtige gevolgen kan hebben, ſo ſy daer toe geen behorelijcke middelen, en ſodanigen, als wy van goede, getrouwe en oude Bontgenoten konnen begeren, aenwenden.

Ick verſoeck dit van u, mijn Heeren, in de naem van de Koningh, en van de Koninginne Regente ſijn Moeder; en ick acht dat ghy my dit niet ſult konnen weygeren. *Ghy ſijt dat verplicht aen onſe Tractaten*, mijn Heeren, en noch meer aen u ſelven. Alle de groote Vorſten van Europa verwachten 't eynde van dit, om de genen te regeleren, die zy voortaen met u te maecken ſullen hebben. De ſaecken ſijn noch *in hun ghebeel*. Uw Ratificatien zyn noch niet *verwiſſelt*; en ghy kont hen weygeren aende Miniſters van Spanjen, tot dat zy wettige vernoegingh aen ons gegeven hebben; 't welck wy, mijn Heeren, *van uw billickheyt, trou en erkentenis* verwachten, die ſonder dat niet vry van laſter ſullen zijn, hoedanighe officien en dienſten ghy by de Spanjaerden hebt konnen doen, dewyl ghy onſe Bontgenoten zijt, en *by* ghevolgh aen meer, dan aen woorden, verplicht. Ick ſuſtineer en beweer dan, met d'eerbiedigheydt, die ick aen deſe vermaerde Vergaderingh verplicht ben, dat ghy niet verder moogt voortgaen, en dat uwe en onſe handen gebonden zijn, ſoo 't geen 't welck wy doen, aengaende de Vrede met Spanjen, niet eendrachtelijck gedaen wort. Gedaen in den Hage, op de darde van Maert 1648. Getekent *de la Thuillerie*.

Dat het adbys van Hollandt daer op geweeſt ſal volgen na eene tweede propoſitie by welgemelden Heer Ambaſſadeur gedaen.

Den ſeſten Martij heeft de Heer Roorda ter Vergaderinge preſiderende, haer Hoogh-Mogende voor-ghedraghen, dat deſelve den ſeven-en-twintichſten December laetſtleden hadden goet ghevonden ende verſtaen, dat alle het ghene volgens het eerſte Lidt van het drie-en-veertighſte der drie-en-t'ſeventigh Artyckulen, doenmaels al-berepdts tot Munſter tuſſchen den Koninck van Spanjen, ende deſen Staet geadjuſteert van weghen den Heere Prince van Oranjen, met die van de andere zijde al-berepdts was ghehandelt, ofte noch voorder ghehandelt ſoude mogen worden, gedurende het Tractaet, tot Munſter voornoemt, dat alle het ſelve ſoude zijn ende blijven van ſodanigen kracht ende weerde, als of het gehandelde in het generael ende yder poinct van dien in het byſonder, in het beſluyt van het Tractaet van Vreede tuſſchen den voornoemden Koninck van Spanjen ende deſen Staet, van woorde te woorde ware geinſereert; In deſen verſtande nochtans, dat vande voorſz Handelinge aen de Regieringe alhier openinge ſoude worden ghedaen ſoo wanneer als het Tractaet van Vrede herwaerts geteeckent ſoude over-komen. Ende heeft de ghemelte Heer preſiderende, tot voldoeninghe van het laetſte Lidt van haer Hoog. Mog. voorſz goede meninge ende

intentie

intentie / ten versoeck van sijne Hoogheyt geexhibeert / oock vervolgens laten lesen seeckere twee originele Contracten van wegen sijn E. met die vande andere zyde tot Munster voorgenoemt gesloten / ten eynde haer Ho. Mog. van den inhouden van de selve kennisse souden mogen hebben; waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mo. sijn Hooch-gemelte Hoocheyt over de voorsz Communicatie bedanckt / ende hebben de Provincien vande voorsz twee Contracten versocht Coppen / om in den haren breeder gecommuniceert te worden / die haer Ed. respectivelijck wierden geaccordeert: Ende wierdt de gemelte Heer Roorda versocht de meeninge ende intentie aen sijn hoochgemelte Hoocheyt nopende het oversturen der voorsz Coppen tegemoet te voeren / het welck syn E. aengenomen heeft te doen; Voorts hebben haer Ho. Mog. by dese occasie geresolveert / dat alle het geene van wegen den Heere Grave van Flodrof, als oock van wegen den Heer Rutger Huygens, met die vande andere sijde tot Munster albereyts was gehandelt / ofte al noch gehandelt soude mogen worden / te syner tijdt oock alhier ter Vergaderingh soude moeten worden geexhibeert / vertoont / ende vervolgens ghelesen / om by de Provincien des begeerende / daer van Coppe genomen te worden.

De selve Contracten luyden als volght.

ALso de Heer Prince van Oranjen / boven de partyen / van de welcken gesproken en gedisponeert sal worden in de Vrede-handeling door d'extraordinare Ambassadeurs en Volmachtigden van zijn Majesteyt van Spanjen / en van de Staten der vereenigde Nederlanden / noch pretendeert en voorwend veel actien en pretensien te hebben op de welcken hy tot aen dese tijt noch geen voldoening heeft gehad / en dieshalven gedacht heeft hen in 't geseyde Tractaet te vorderen. Maer also die bestaen in verscheyde partyen van rekeningen / Liquidatien en vereffeningen / die men lichtelijcker in 't particulier kan beslechten met de geseyde Prince / door 't advys der extraordinaris Ambassadeurs en Volmachtigden van de vereenigde Provintien; soo vind hy geraden daer af besonderlijck met sijn gheseyde Majesteyt te handelen / en satis factie en voldoening daer af te bevorderen.

In gevolg van 't welck Don Gasper de Braccamonte en Gusman, Graef van Penerande Edelman van de kamer / van sijn geseyde Majesteyt van de Raedt syn kamer / en van 't gerecht / zijn extraordinaer Ambassadeur in Duytslandt / en syn eerste volmachtigde tot de handeling van d'algemene Vrede / etc. van wegen / en in de naem van sijn geseyde Majesteyt; en mijn Heer / Ian de Knuyt, Ridder / Heer van d'oude en nieuwe Vosmeer / en vertonende d'Edelen in de Vergadering der Staten van de Provintie van Zeelandt / Extraordinaris Ambassadeur / en Volmachtigde van de Staten Generael der vereenigde Lantschappen / tot de Vrede-handeling / en Raetsheer van de geseyde Prins van Oranjen / van wegen en in de naem van deselve Prince in conferentie en gespreck getreden sijnde en veel Propositien en voorstellingen gedaen hebbende / eyndelijck in de volgende maniere en wijse veraccordeert en verdragen zijn.

Te weten / dat / om geheelijck te vernietigen en wech te nemen alle actien en pretentien / die de geseyde Heer Prince by sijn Majesteyt sou mogen hebben / de geseyde Koning remitteren en weer overgeven sal aen de geseyde Heer Prince / of / indien hy komt te sterven voor het besluyt en de Satis factie van de voorgenoem-

de

de Vrede-handeling / aen ſijn wettige erfgenamen / en nakomelingen / of aen de genen / die recht daer toe hebben / de Landen en heerlijckheden van Montfoort, omtrent Roermonde gelegen / en van Turnhout, gelegen in Brabant / met alle hun dependentien / rechten ende heerſchappijen / niets uytgeſondert: en alſo men geloofde dat de inkomſt van 't voorgenoemde lant van Montfoort jarelijcks 25000 gul. ſou konnen draegen / en die van Turnhoudt 12000 gulden / ſo is geconditioneert en bedongen dat / ingeval dat'er korting en vermindering in de geſeyde inkomſten was / men die van de ſijde van ſijn geſeyde Majeſteyt ſal vermeerderen en vervullen tot de geſeyde ſommen van jarelijcks vijf-en-twintigh Duyſent en Twaelf Duyſent gulden reſpectivelijck. Sijn gheſeyde Majeſteyt ſal noch daer-en-boven cederen en overgheven / tot profijt van Mevrou de Princeſſe van Oranjen / de Stadt en Heerlijckheyt van Sevenberghen / met alle de rechten / heerſchappijen en inkomſten / die daer toe behooren; ſijn geſeyde Majeſteyt belovende alle de genen te contenteren / en te voldoen / die eenig recht ſouden mogen hebben op de geſeyde drie Landen / Steden en Heerlijckheden / of eenige deelen daer af beſitten. Ende ſijn geſeyde Majeſteyt verobligeert en verplicht ſich ook de geſeyde deelen t'ontlaſten van alle rantſoenen / intereſt gelden / verpondingen / en alle andere belaſtingen / op dat de geſeyde Heer Prince / en de geſeyde Vrou Princeſſe ſijn Gemalin / hun wettige erfgenamen / en nakomelingen / of de genen / die recht daer toe hebben / gelijck geſeyt is / die vrypelijck en volkomentlijck mogen genieten en beſitten ſonder tegen-ſegging of eenige belaſting.

Alles op conditie en voorwaerde dat alle de geſeyde Landen te leen te houden van ſijn geſeyde Majeſteyt / uytgeſondert de genen / dan anderen te leen gehouden / en dat de Catholijcke Religie daer ook gemaintineert en onderhouden ſal worden / gelijck ſy daer tegenwoordiglijck gepleegt word / en dat de geeſtelijcken in hun goederen / bedieningen / vrye oeffeninghen en vryheden ſullen blyven.

En op conditie en voorwaerde van deſe Tranſporten en overdrachten belooft de geſeyde Heer de Knuyt, in de naem van de geſeyde Prince / en in geval hy komt te ſterven voor de Ratificatie van de geſeyde Vrede-handeling / in de naem van ſijn wettige erfgenamen / nakomelingen / of de genen / die recht daer toe ſullen hebben / te cederen en over te geven alle actie en pretenſie / die de geſeyde Prince ſou mogen hebben ter belaſting van ſijn Majeſteyt / of van ſijn onderſaten.

En hoewel door het 24 Artyckel van de Vrede gheconditioneert ſal zijn dat de genen / op de welcken de goederen aengeraſt en geconfiſqueert zijn by gelegenthey van d'oorlog / of ſelven / of hun erfgenamen / of de genen / die recht daer toe hebben / deſelve goederen ſullen genieten gedurende de Vrede / en de beſitting daer af ſullen nemen uyt hun eygen authoritept / en uyt kracht van het tegenwoordig Tractaet / ſonder dat ſy ſullen behoeven hun toevlucht tot het Gerecht te nemen / niet tegenſtaende alle incorporatien en inlyvingen in 't Fiſcus / of in de Voorſtelijke Schatkiſt / verpandingen / giften / die gedaen zijn / Tractaten / accoorden en overdrachten / hoedanige renunciatien en afſeggingen dat geſtelt zijn in de geſeyde overdrachten / om de genen aen de welcken ſy ſouden mogen toebehoren / uyt te ſlupten.

Soo is / dit niet tegenſtaende / veraccordeert en verdragen dat de geſeyde Prince / of / in geval dat hy komt t'overlijden voor het beſlupt en de Ratificatie van de geſeyde Vrede-handeling / ſijn wettige erfgenamen / nakomelingen / of de genen / die recht daer toehebben / ſullen blyven in de genieting en beſitting van 't Marckgraef-

graefſchap van Bergen op Zoom, voorſo veel als de geſepde Prince dat tegenwoordigh beſit. De geſepde Prince / of ſijn erfgenamen / gelijck geſeyt is / ſullen / van wegen ſijn Majeſteyt / geſtelt worden in de volkomen genietinge en beſittinge van 't overig deel van 't Marchgraefſchap van Bergen op Zoom, 't welck niet in 't beſit van de geſepde Prince van Oranjen is; en dit ſo haeſt als de Vrede-handelinge geratificeert ſal ſijn. In tegendeel van 't welck / en om d'importantie van 't geſepde Marchgraefſchap te voldoen / ſijn Majeſteyt geſtelt ſal worden in de volkomen beſittinge en genietinge van de volgende parcyen en beelen der goederen / in eygendom den geſepde Prince toebehoorende: te weten de ſtadt en Baronny van Dieſt, het lant en ſtadt van Sichem en Montagu, de Vyve Heerlijckheyt van Meerhout, en van Vorſt, de vyve Heerlijckheyt van Herſtal, de Baronny van Grimbergen, de Stadt en Baronny van Warneton, met alle de appendentien en dependentien daer af; Oock het Huys van de geſepde Prince binnen Bruſſel / en dit tot dat van wegen ſijn Majeſteyt geprocureert en bevordert ſal ſijn d'effective permutatie en verwiſſelinge van 't geſepde Marchgraefſchap / met al 't geen / dat daer af dependeert / tegen de voorgenoemde goederen van de geſepde Prince: en als de geſepde verwiſſelinge gedaen is / ſo ſal het geſepde Marchgraefſchap voort aldt aen de geſepde Prince / of aen ſijn wettige erfgenamen / naekomelingen / of aen de gene blyven / die recht daer toe hebben; en d'andere geſepde goederen aen ſijn Majeſteyt / of aen de geen / de welk het geſepde Marchgraefſchap ſou konnen epſchen: de geſepde Graef van Pennerande belovende dat de geſepde effective en dadelijcke verwiſſeling geprocureert en bevordert ſal worden binnen de tijt van 10 Maenden na de Ratificatie vande Vrede-handeling.

Van wegen ſijn geſepde Majeſteyt ſullen oock gedaen worden effective devoren by ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt op dat het lant van Meurs, den geſepde Prince toebehoorende / vermeerdert mach worden met eenige plaets van 't Keyſerlijck / daer omtrent gelegen / bedragende jaerlijcks tot de ſomme van 10000 guldens / en dat dit alles geſamentlijck / tot een Hertogdom opgerecht van nu voortaen gehouden mag worden voor een Leen van 't Keyſerrijck.

Alles op conditie en voorwaerde dat dit tegenwoordigh verdrach niet verobligeren en verbinden ſal tot de ſluytinge van de geſepde Vrede-handeling / maer dat / als het geſepde beſluyt gedaen is / het tegenwoordigh verdrach volkomelijck en punctuelijck verdult / geeffectueert en geobſerveert ſal ſijn / en van gelijcke valeur en waerde weſen / als de geſepde Vrede-handelingen.

Gedaen te Munſter / deſen achtſte Januarius / in 't Jaer 1647. Geteeckent El Conde de Penerande, Frat. Ioſeph, Archiep. van Camerick; I. de Knuyt.

D'ondergeteeckenden Aertbiſſchop van Mechelen, Biſſchop van Antwerpen, en Prelaten, alle in qualiteyt en hoedanigheydt van Leden van d'eerſte Staet des Hartogdoms van Brabant / geſien / geexamineert en overwogen hebbende het Tractaet en verdrach / gemaeckt te Munſter in Januarius leſtleden / tuſſchen de Heer Graef vã Penerande, als extraordinaer Ambaſſadeur en eerſte volmachtigde tot d'algemeene Vrede / in de naem van ſijn Majeſteyt van d'een zijde / en mijn Heer Ian de Knuyt, Ridder / Heer van d'oude en nieuwe Doſmeer / extraordinaer Ambaſſadeur en Volmachtigden der Heeren Staten Generael van de vereenigde Nederlanden tot de geſepde Vrede-handeling / in de naem van wijlen de Prince van Oranjen van d'andere zijde / het geſepde Tractaet hier voor geſtelt zijnde / en geteeckent ſo voor de geſepde Heeren contracteurs / als voor de Heer Aertbiſſchop

van

van Camerijck, oock extraordinaer Ambaſſadeur en Volmachtigde van ſijn geſeyde Majeſteyt; ſo hebben deſe ondergeteekenden/ op 't verſoeck van de Sereniſſime Doſt Leopoldus Wilhelm, Aerts-Hertogh van Ooſtenrijck/ etc. in de naem van ſijn Majeſteyt/ als ſijn Leutenant en Gouverneur Generael van Nederlant en Borgongien/ beloofft en beloven by deſe te procureren en te bevorderen dat ſyn Majeſteyt vervulle het voorgenoemt Tractaet naer de forme en inhout. Gedaen te Bruſſel/ deſe 30 van Auguſtus/ in 't jaer 1647. Jacob Aerts-Biſſchop van Mechelen, Gaſper Biſſchop van Antwerpen, Chriſoſtomus Abt van St. Michiel, Chriſt. Abt van Grimbergen, Auguſtinus Abt van Tongerloo, Martinus Abt van Deligem, Wynant de la Mayelle, Abt van St. Gertrude.

In voegen ende manieren hier vooren geſtelt was gemaeckt/ ende deur de Prelaten/ gelijck als gecautioneert het particulier Tractaet; maer ondertuſſchen ſyn Hoochept Prins Hendrick zijnde overleden/ ſo is met ſijn Hoochepdt Prins Wilhelm het ſelve gerenoveert en verandert als volcht.

ALſo Don Gaſper de Bracamonte en Guſman/ Graef van Penerande, Edelman van ſijn Majeſteyt van Spanjen/ van de Raet van ſijn Kamer en Gereeht/ ſijn extraordinaer Ambaſſadeur in Duytſlant/ en ſijn eerſte Volmachtigde tot de Handeling van d'algemeene Vrede/ van wegen en in de naem van ſijn geſeyde Majeſteyt/ en mijn Heer Jan de Knuyt, &c. Heer van d'oude en nieuwe Bosmar/ en vertonende d'edelen in de Vergadering van de Staten der Provintie van Zeelant extraordinaris Ambaſſadeur/ en Volmachtigde van de Staten Generael der Vereenigde Lantſchappen tot de Vredehandeling/ en eerſte Raetſheer van wijlen de Prins van Oranjen/ van wegen/ en in de naem van de geſeyde Prince gemaeckt hebben ſeker accoort en verdrach in dato den achſte Januarius 1647. aengaende de pretenſien/ die de ſelve Prince pretendeerde te hebben tot de belaſting van ſijn geſeyde Majeſteyt/ en alſo ſedert de geſeyde Heer Prince is komen t'overlyden/ ſo hebben de voorgenoemde Contracteerders/ te weten de voorgenoemde Heer Graef van Penerande, in de naem van ſijn geſeyde Majeſteyt/ en de geſeyde Heer de Knuyt, in de naem van de Heer Prince van Oranjen/ tegenwoordigh weerom verdragen en veraccoordeert dat het voorgenoemde accoort en verdrach van d'achſte Januarius 1647. in ſijn geheele en volkomen kracht ſal blyven/ om punctuelijck geobſerveert en onderhouden/ en in alle punten geexcuteert en nagekomen te worden/ behalven en uytgeſondert het geen/ 't welck voor dit tegenwoordigh verdrach verandert gevonden word/ gelijck volgt.

(Te weten dat/ om geheelijck upt te bluſſchen en te dempen alle actien en pretenſien/ die de geſeyde Heer Prince ſou mogen hebben by ſijn geſeyde Majeſteyt/ de geſeyde Koning abſolutelijck ſal cederen en overgeven aen de geſeyde Heer Prince/ of/ ſo hy komt te ſterven voor de ſlupting en Ratificatie van de voorgenoemde Vrede-handeling/ aen ſijn wettige erfgenamen/ nakomelingen/ of aen de genen/ die recht daer toe hebben/ het lant en de Heerlijckheyt van Montfoort, omtrent Roermond, gelegen/ met alle appendentien en dependentien/ rechten en heerſchappijen daer af/ ſonder pets upt te ſonderen; ſijn geſeyde Majeſteyt beloovende d'inkomſten van 't voorverhaelde Lant en Heerlijckheyt te doen vermeerderen/ met ſtucken of landen daer omtrent gelegen/ tot 32000 gul. jarelijcks/ ſonder afloozing of uytſondering.

Sijn geseyde Majesteyt sal noch boven dit cederen en overgeven / ten profijt van Mevrou de Princesse van Oranjen Douagiere moeder van de geseyde Heer Prince van Oranjen / de Stadt en Heerlijckheyt van Sevenbergen, met alle de rechten / jurisdictien en inkomsten / die daer aen dependeren / sonder yets uyt te sonderen.

Hy sal oock / tot profijt van de geseyde Vrou Douagiere / cederen en overgeven het Lant en de Heerlijckheyt van Turnhout, in Brabant gelegen / met het Kasteel Banck van Schoonbroeck / ende alle andere appendentien en dependentien / rechten en jurisdictien / sonder yets te reserveren en uyt te sonderen; sijn geseyde Majesteyt belovende oock / met het voorverhaelde Lant en Heerlijckheyt van Turnhout, te doen volgen aen de geseyde Vrou Princesse Douagiere / de dorpen en gehuchten / en andere rechten / die van outs gedeputeert en toebehoort hebben aen dit Lant / en aen dese Heerlijckheyt / daer in begrepen de genen / die hier voor door sijn gheseyde Majesteyt verkocht en daer af ghetrocken zijn; sijn Majesteyt sich verobligerende en verbindende die te doen weerkopen / en tot de geseyde weerkoping te besteden de somme van twintig of vijf-en-twintig duysent gulden / en niet meer.

Sijn geseyde Majesteyt belooft ook alle de genen te contenteren en te voldoen / die eenig recht souden mogen hebben / of eenige delen besitten van de drie Landen / stadt en Heerlijckheyt van Montfort, Sevenbergen, en Turnhout. Sijn Majesteyt verplicht sich daer en boven oock de geseyde deelen t'ontlasten van alle renten / interest-penningen / verpandingen en alle andere belastingen / sonder yets uyt te sonderen / op dat de geseyde Heer Prince / en de geseyde Vrou Princesse sijn moeder / hun wettige erfgenamen en nakomelingen / of de genen / die recht daer toe hebben / gelijck gesegt is / die vryelijck / suyverlijck en onverbrekelijck mogen genieten en besitten / sonder eenige tegensegging of verpanding.

Dit alles op conditie en voorwaerde van te leen te houden alle de geseyde Landen van sijn Majesteyt / uytgesondert de genen die van anderen te leen worden gehouden; en dat de Catholycke Religie daer gemainteneert en onderhouden sal worden / ghelijck sy tegenwoordighlijck daer gemainteneert en onderhouden wordt / en dat de geestelijcken oock in hun goederen / bedieningen / vrye oeffeningen en vryheden sullen blyven.

Door middel van welcke Transporten en overdrachten de gheseyde Heer de Knuyt, inde naem vande gheseyde Heer Prince / en in geval hy komt te sterven voor de Ratificatie vande geseyde Vrede-handelingh / inde naem van sijn wettige erfgenamen / nakomers / en de genen die recht daer toe hebben / belooft te cederen en over te geven alle actie en pretensie / die de gheseyde Prince sou konnen hebben ter belasting van sijn Majesteyt / of van sijn Ondersaten / ten regard der pretensien / van dewelcken hier gehandelt word.

En hoe-wel door het vier-en-twintichste Artyckel van de Vrede geconditioneert en bedongen sal zijn / dat de genen / van dewelcken de goederen aengetast en geconfisqueert zijn by gelegentheyt van d'Oorlogh / of hun Erfgenamen / of de genen / die recht daer toe hebben / deselve Goederen sullen ghenieten en besitten / geduyrende de Vrede / en de besittingh daer af sullen nemen uyt hun eyghen authoriteyt / en uyt kracht van het tegenwoordigh Tractaet / sonder dat sy behoeven hun toevlucht tot het gerecht te nemen / niet tegenstaende alle incorporatien en inlyvingen inde Fiskus / of Vorstelijcke Schat-kist / verpandingen / giften /

die

die daer af-ghedaen zijn/ Tractaten/ accoorden en overdrachten/ om de genen/ aen de welcken zy behooren / ten deel der geſeyde goederen upt te ſluyten ; Soo is/ dit niet tegenſtaende/ veraccordeert dat de geſeyde Heer Prince/ of/ in geval dat hy komt te ſterven voor de ſluytingh en ratificatie van de voorverhaelde Vrede-handelingh/ ſijn wettige Erfgenamen/ Nakomelingen/ of de genen/ die recht daer toe hebben/ ſullen blyven inde beſittingh en genietingh van 't Marckgraeffſchap van Bergen op Zoom, voor ſoo veel als de gheſeyde Heer Prince het tegenwoordighlijck beſit / ghelijck oock de geſeyde Heer Prince/ of ſijn wettighe Erfgenamen/ gelijck geſegt is/ ſullen/ van wegen ſijn Majeſteyt/ geſet worden inde volle beſittingh en ghenietingh van het overighe deel van 't geſeyde Marckgraeffſchap van Bergen , daer af de gheſeyde Heer Prince niet in beſittingh is / en dit ſoo haeſt als de Vrede-handelingh geratificeert ſal zijn. In teghendeel van 't welck/ en om d'importantie van 't geſeyde Marckgraeffſchap te voldoen/ ſijn Majeſteyt geſtelt ſal worden inde volle beſittingh en genietingh vande volgende partyen en deelen der goederen / in eygendom aen de geſeyde Heer Prince toebehoorende : te weten vande Stad en Baronny van Dieſt, van 't Lant en de Stad van Sichem en Montagu, vande hyre Heerlijckheydt van Meerhout, en van Vorſt, vande hyre Heerlijckheyt van Herſtal, vande Baronny van Grimbergen , van de Stadt en Baronny van Warneton, met alle appendentien en dependentien daer af/ en oock van 't huys vande geſeyde Heer Prince te Bruſſel/ en dit tot dat van wegen ſijn Majeſteyt gepprocureert en behoordert ſal worden d'effective verwiſſelingh van 't geſeyde Marckgraeffſchap/ met al 't geen/ dat daer aen dependeert/ tegen de voorverhaelde goederen vande geſeyde Heer Prince : en de geſeyde verwiſſeling gedaen zijnde/ ſoo ſal voor altijt blyven het geſeyde Marckgraeffſchap aende geſeyde Heer Prince/ ſijn wettige Erfgenamen en Nakomelingen/ of aen de genen/ die recht daer toe hebben / en d'andere geſeyde goederen aen ſijn Majeſteyt/ of aen de geen / die eenighe eyſch op het gheſeyde Marckgraeffſchap ſou konnen hebben ; de geſeyde Heer Graef van Peneranda belovende dat van wegen ſijn Majeſteyt d'effective verwiſſeling gepprocureert en behoordert ſal zijn binnen de tijt van ſes maenden na de Ratificatie vande Vrede-handelingh.

Van wegen ſijn geſeyde Majeſteyt ſullen oock effective deboiren gedaen worden by ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt/ dat het Landt van Meurs , den geſeyden Heer Prince toebehoorende/ vermeerdert mach worden met eenige plaets van't Keyſerrijck/ daer ontrent gelegen/ jarelijcx bedraghende tot thien duyſent gulden, en dat dit al-te-ſamen/tot een Hartogdom opgherecht/voortaen van 't Keyſerrijck te leen gehouden mach worden.

Alles op conditie en voorwaerde dat / tot de ſluytingh en ratificatie van de geſeyde Vrede-handelingh/ dit teghenwoordigh Tractaet en verdraghniet verbinden ſal : maer als de geſeyde concluſie en ratificatie gedaen is / ſoo ſal het tegenwoordigh verdragh ghehoudelijck en punctuelijck verbuilt/ geeffectueert en geobſerveert worden / en van gelijcke waerde zijn / als de voor-verhaelde Vrede-handelingh. Gedaen te Munſter/ deſe seven-en-twintighſte van December/ in 't Jaer 1647. Was geteeckent/ El Conde de Peneranda, Brun, en I. de Knuyt.

Den ſevenden Martij de Heer Roorda ter Vergaderinghe preſiderende/ heeft aen haer Ho. Mo. gerapporteert / dat hy volgens derſelver Reſolutie van giſteren aen ſijn Hooghept hadde gecommuniceert haere Ho. Mo. intentie ende deſir tot de Coppen van de originele Contracten van weghen ſijn Ed. in het byſonder/

met die vande andere zijde gemaeckt ende gementioneert in het vier-en-veertigsten ende vyf-en-veertichsten artyckel van het Tractaet van Vrede den dertichsten Januarij lestleden binnen Munster gesloten / ende dat syne hoogh-gemelte Hoogheyt daer op hadde geantwoort / gantsch gene consideration daer tegens te hebben / dat haer Ho. Mog. ghedient mochten werden met Coppen van dien / waer op gedelibereert zijnde ; Is goet gevonden dat beyde de voornoemde particuliere Contracten van sijn hooghgemelte Hoogheyt gelanckt souden worden inde Griffie van haer Ho. Mog. om aldaer gecoppeert te worden voor de Provincien des begeerende ; ende soude de Griffier Musch daer na deselve originele Contracten hebben te verhantreycken aen sijn meer hooghgemelte Hoogheydt / het welck den voornoemden Griffier op de resumptie van desen gherapporteert heeft gedaen te hebben.

Den 17. Martij heeft de Koninckl. Fransche Ambassadeur weder ghedaen navolgende Propositie.

Mijn Heeren / het kon my genoech zijn aen uwe Hoogmogenden te vertoonen / gelijck ick dickwils gedaen heb / d'obligatie en verplichting van onse Tractaten / en tot Munster / de ware plaets om van Vrede te handelen / te laten ageren en wercken mijn Heeren de Volmachtigden van Vranckrijck / gelijck sy best souden oordeelen / en door middelen die sy de bequaemste souden achten / om dit groote goet / dat so seer begeert is / ten eynde te brengen.

De Koning niettemin / mijn Heeren en de Koninginne Regente sijn moeder / considererende en aenmerckende dat het meestendeel der propositien en voorstellingen / die sy daer van hun sijde gedaen hebben / schoon heel klaer / en geen twijffelachtigheyt onderworpen of qualijck genomen, of verkeerdelijck bedied zijn / eer sy tot aen dese Vergadering zijn gekomen / om al meer en meer aen alle de werelt te betuygen de Heylige intentien, die sy hebben, tot oprechting van de rust der Christenheyt, en in 't particulier aen mijn Heeren de Staten Generael te doen bekennen / dat de discoursen en redenen / die hier gehouden worden van 't geen / dat onlangs te Munster gebeurt is in de handeling van de geseyde Vrede / niet oprechtelijck zyn gedaen, en dat men t'onrecht aen Vranckrijck heeft willen aentygen de Tergiversatien, uytvluchten en veranderingen, daer aen onse tegenparty alleen schuldigh is.

Hun Majesteyten / seg ick / mijn Heeren / hebben my belast aen uw Ho. Mo. met levendige stem / en by geschrift te verklaren dat / om de vereenigde Lantschappen de rust / die sy wenschen / vaerdiglijcker te doen genieten / en om hem niet alleenlijck middel te geven van de gevarelijcke stricken te schuwen / daer in de Spanjaerden voorgenomen hebben hen te doen vallen / met hen van een Kroon af te scheyden / die sedert so lange tijt gecontribueert heeft / al 't geen / dat in haer macht stont / om tot hun welstant / vergroting en voldoening / maer noch voor hen de glorie te procureren en bevorderen / van als rechters van de gemeene Rust te zijn / in de welcke sy de hunne particulier / met meer voordeel en sekerheyt sullen vinden.

Mijn Heeren / de Koning / en de Koninginne Regente / sijn moeder / blyven voor eerst formelijck verdragen in 't geen / dat de geseyde Heeren / de Volmachtigden van Vranckrijck te Munster aen de Volmachtigden van mijn Heeren de Staten lieten horen : te weten dat sy weer over sullen geven 't Oude Loteringen

aen

aen mijn Heer Hartog Karel/de plaetſen daer af gedemolieert en geſlecht zijnde; in 't welck / tot meer verklaring / gelijck oock meer / het Graeffſchap van Claermont, en de plaetſen van Stenay en Iamets, niet begrepen gevonden worden / en aen ſijn Majeſteyt ſullen blijven/ niet het Hartogdoom van Bar, en 't geen 't welk dependeert van de drie Biſdommen.

En wat aengaet de vijf punten van de handeling met Spanjen die noch ongedecideert en onbeſlecht zijn / de welcken Mijn Heeren de Volmachtigden van Vranckrijck aengeboden hadden / by 't geſchrift / dat ſy op de 10 Januarius gaven aen de Volmachtigden van mijn Heeren de Staten / aen 't voordeel der middelaers en ſcheidslieden te geven; hun Majeſteyten zijn bereyd / en conſenteren om die t'onderſtellen aen 't voordeel van mijn Heeren de Staten / en van mijn Heer de Prince van Oranjen; wel verſtaende nochtans dat deſe voorgenoemde aenbiedingen geen plaets ſullen hebben / dan tot de wiſſeling der Ratificatien van 't Tractaet alwer Ho. Mo. met Spanjen / en voor ongedaen gehouden ſullen worden / in geval dat ſy / tot prejuditie en nadeel van d'alliantie en 't verbont / 't welck tuſſchen Vranckrijck en de vereenigde Lantſchappen is/het geſeyde Tractaet ratificeeren: 't welck hun Majeſteyten niet konnen geloven noch vreſen / voornamelijck na dat voor de tegenwoordige verklaring en overgeving van Loteringen (van 't welck ſy tot aen deſe tijt niet / en met recht/ hadden willen horen ſpreken / en om de welcken de Spanden / en eenigen van mijn Heeren de Volmachtigden van deſe Staet ſelve verſetten / dat de Vrede niet een dag vertraegt en verachtert ſal zyn) men als met de dinger ſal konnen gevoelen de ware begeerte / die ſy daer toe hebben / en de facilitepten en bequaeme middelen / die ſy van alle tyden daer toe bygebracht hebben / upt beweging van hun paſſie en genegenthept / en tot de gemeene welſtant: niet tegenſtaende dat ſy naer upterlijcke ſchijn meer te hoopen hebben / dan te vreſen / in de continuatie en volharding van d'oorlog / ſo 't geen / 't welck ſy van hun zyde contribueren om d'oorlog te doen ophouden/de verbulling van dit groot werck niet kan voortbrengen. Gedaen in den Hage/ deſe 17 van Maert 1648. Geteeckent la Tuillerye.

De Heeren van Hollant hebben tegen ende in antwoort van de ſelfde Propoſitien den 23. Martij verklaert of geadviſeert dat verklaert behoorde te worden/ dat haer Ho. Mo. geen ſake meer en hadden gewenſcht en niet lieber geſien/als datter een Tractaet van Vrede hadde mogen geſloten werden/ tuſſchen de twee hooge partyen/gelijckelijk mettet Tractaet van wegen deſen Staet met Spanjen aengegaen/ om verſcheyde pregnante redenen inde ſake ſelfs reſiderende.

Dat daerom van weghen deſelve alle bedenckelijcke en mogelijcke devoiren by de Plenipotentiarisen van deſen Staet waren aengewent / omme de opgheſmelte twee hooge partyen tot verdragh te brengen/ doch dat alle deſelve tot leetweſen van deſen Staet tot noch toe vruchtloos zijn upt gevallen.

Dat dienthalven tot Munſter niet meer ten eynde als vooren ter handt en hadde konnen werden genomen met eenige apparentie van goede uptkomſte in het voorſz werck / ſelfs naer het oordeel vande Heeren Mediateurs ende andere deſs kennis hebbende.

Dat de Heer Ambaſſadeur Servient ten tyde hier in 's Graven-Hage wert getracteert in 't ſtuck vande Guarantie, iterative verklaringe hadden gedaen/ in cas van onderlingh verdragh op het voorſz ſubject men in vier-en-twintigh uren daer naer den Vrede ſoude konnen ſluyten.

Dat

Dat van wegen den Staet wierde geoordeelt/ de Tractaten tuſſchen de Kroone van Vranckrijck ende deſen Staet voor de ſaken/ alrede gepaſſeert/ genoegh gedaen te weſen.

Dat dic ſaecke vande Vrede-Handelinge tuſſchen Spanjen ende deſen Staet werden ghehouden voor een ghedaen werck, ende dat het Publijcq geloof vande Heeren Plenipotentiarisen tot Munſter geengageert/ wierdt verſtaen geſtant te moeten werden gedaen en effect te mogen ſorteren ten dage daer toe gepreſigeert.

Dat dien ondermindert de hooge Regieringe van deſen Staet / als noch ten vollen gereſolveert was tot continuatie van alle imaginabile en mogelijcke officien ende devoiren / ten eynde welgemelte twee hooge Partyen / tot een finael verdragh ende onderlinge vergelijckinge mochten werden gebracht.

Dat hare Ho. Mo. ten ſelven eynde hadden goet gevonden/ hare Plenipotentiarisen ernſtelijck te verſoecken ende ſtrictelijck te gelaſten haer op het ſpoedichſten wederom naer Munſter te vervoegen met ſerieuſe recommandatie ende laſt de bevordinge van de voorſz hooghe partyen ten eerſten doenlijck weſende te behertigen.

Dat haer Ho. Mo. niet goet en konden vinden de ſubmiſſie by meer-gemelte Propoſitie vande Heer Ambaſſadeur de la Thuillerie voorgeſlagen aen haer Ho. Mo. ende ſijn Hooghept den Heere Prince van Oranje te doen. Vermits ſoodanigen ſubmiſſie langhwyligheyt ende andere inconvenienten tot naedeel van de voorgeſlagen vereeninge ſoude komen te veroorſaken.

Dat niet-te-min tot beter bevorderinge van 't voorſz werck haer Ho. Mog. de Plenipotentiarisen van deſen Staet hadden geauthoriſeert te moghen accepteeren ſoodanigen ſubmiſſie als aen deſelve by wel-gemelte twee hooghe partyen ſoude mogen werden ghedefereert/ aengaende de oberighe differentiale poincten tuſſchen deſelve noch openſtaende/ met dien verſtande dat het uytwiſſelen vande reſpective Ratificatien over het Tractaet van Vrede tuſſchen de Plenipotentiarisen van Spanjen ende deſen Staet geſloten door het gunt voorſz is/ geenſins en ſoude worden gheretardeert.

Dat daer-en-boven haer Ho. Mog. goet hadden gevonden haren Ordinaris Ambaſſadeur aen de Kroone van Vranckrijck / teghenwoordigh hier te Lande weſende/ te gelaſten ſich promptelijck na Parijs te ſpoedigen/ omme tot vorderinge van het gunt voorſz is/ by ſyne Majeſtept ende daer verders ſulcx behoort, alle ſoodanige officien aen te wenden/ als ten voorſz eynde ſoude geoordeelt werden bequaem te weſen ende te mogen dienen.

Dat eyndelijck ſijne Majeſtept ende alle hooghe Miniſters van Vranckrijck van weghen deſen Staet op het alder-ernſtichſte werden verſocht ten goede van de geheele Chriſten Werelt ſoo veel te willen contribueren als Hooghſtgedachte ſijne Majeſtept ende welgemelte hooge Miniſters upt deſſelfs naem meermalen hebben verklaert tot de Vnderſelen Chriſtelijcke Vrede geinclineert ende genegen te weſen.

Wiert wyders goet gevonden dat de redenen boven verhaelt by forme van antwoorde inde Franſche tale geſtelt / den Heer de la Thuillerie ſouden werden behandight/ door den Agent vander Burgh, of anders ghelijck men gewoon is aen Ambaſſadeurs van andere Princen ſchriftelijck antwoorden van haer Ho. Mo. te doen behantreghen/ ſonder door eenige naerdere conferentie het voorſz werck hier aenhangigh te maken/ maer tot Munſter te doen verhandelen/ gelijck welgemelte

gemelte Heer de la Thuillerie ooch by ſyn op-gemelte Propoſitie / het ſelve medeſept te moeten geſchieden.

Welgemelte Heeren van Hollant gehoort hebbende het rapport vande Heeren Plenipotentiariſen hebben naer gehoudene deliberatie den ſelven bedanckt / alles volkomentlijck geapprobeert / ende voorts geduprigh veel devopren gedaen om de andere Provincien desgelijcx te induceren tot approbatie, om eenmael upt het labyrint van deſe diſputen ende irreſolutien te komen.

Dit segh ich was haer meyninghe aengaende het geen men behoorde tot antwoordt te geven op de Propoſitien by den Koninckliycke Franſchen Ambaſſadeur gedaen. Ende aengaende het groote werck / of geteechende negen-en-t'seventigh Artijckelen ſelfs: Item / de devopren by de Heeren Ambaſſadeurs van deſen Staet tuſſchen de Hooge Partyen aengewent: Item / gehoort het eſclairciſſement van de ſeventhien / vyf-en-veertigh ende vier-en-t'seventigh Artyckelen / als relatyf tot andere Tractaten daer in vermelt: Item / het ſeparaet artyckel van Commercie / ooch te voren by haer Ed. Gr. Mo. zijnde geſien / ende by reſolutie goet gevonden / de reſpective formulieren van aggreatie / ſoo van wegen den Koninck van Spanjen als van deſen Staet hebben verklaert / dat Godt Almachtigh ootmoedelijck loofden ende danckten van het goet ſucces ende geluckige uytkomſte by ſyne Goddelijcke ſyne Majeſteyt over het gemelte Tractaet van Vrede verleent.

Hebben wyders haere meer-gemelte Plenipotentiariſen ende Ambaſſadeurs Extraordinaris den Heeren van Mathenes ende van Heemſtede, ende van gelijcken de andere Heeren / haere Ho. Mo. Ambaſſadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiariſen die ghetepckent hadden hoochelijck bedanckt over derſelver gedane moeyte / wijs beleyt / goede officien / ende devopren in alle het gunt voorſz is aengewent ende in het werck geſtelt.

Ende hebben wyders het opgemelte Tractaet van Vrede na ſyne forme ende inhouden / ende de boven geroerde beſondere Acte / roerende de Commercien met de Prinsen ende Landen in Brandtſchap ſtaende mer den Koninck van Spanjen gelaudeert / geapprobeert / ende geratificeert / met dien verſtande / dat in gevolge vande Reſolutie van haere Ho. Mog. van den ſeven-en-twintighſten December 1647. van het gecontracteerde aengaende ſyne Hoogheydt den Heere Prince van Oranje inde vier-en-veertigh ende vyf-en-veertigh Artyckelen des voorſz Tractaets ghementioneert / voor het finael ſlupten van dien / aende Provincien / ſulcx verſoechende openinge gedaen / ende by deſelve notitie ghehouden worden ſoude.

Ende deſen allen onverminderd hebben goet gevonden / dat meergemelte Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van deſen Staet alle mogelijcke devopren ſouden aenwenden / ten eynde de differenten tuſſchen de Kroonen van Vranckrijck ende Spanjen uytſtaende / als noch tot verdragh worden gebracht.

Dat mede de Ordinaris Ambaſſadeur van deſen Staet weder ſouden worden af-gefonden na Vranckrijck, ten vollen geinſtrueert vande redenen ende motiven waerom het ſlupten van het Tractaet van Vrede tuſſchen den Kon. van Spanjen ende deſen Staet / niet langer uytgeſtelt en hadde konnen worden.

Ende wat aengaende den Eedt op het voor ghemelte Tractaet / en Publicatie van het ſelve te doen hebben / haere Ed. Gr. Mog. goet gevonden / dat den opge-

melten Eedt ſoude werden gedaen ſoo hier in 's Graven-Hage/ als tot Bruſſel/ op een ende den ſelven tijdt.

Ende wat aengintch de formaliteyten te ghebruycken inde Publicatie van het meer-ghemelte Tractaet / wierde goet ghevonden dat de Provincien derhalven naerder onderlinge ſullen confereren en convenieren.

Voorts daer naer hebben ock die van Stadt ende Landen op deſelve pointen ingebracht haer advys: Als dat ſy/ vertrouwende dat de Heeren Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiarisen van deſen Staet volghens Tractaten en Reſolutien alle devopren ſouden hebben gedaen om de Kroonen Vranckrijck ende Spanjen te vereenigen/ ende daer in al noch ſouden continueren/ hadden geapprobeert ende gheratificeert alles watter aengaende de gemelte pointen gedaen was: refererende haer aengaende de voordere ſolemniteyten tot de diſpoſitie van haer Hoog-Mogende.

Van wegen de Provincie van Vtrecht werdt de ſaecke wat hooghet ende langhſamer op-genomen: als committeerende de Heeren Arent van Culenburg, Anthon. Karel Parmentier, Ioncker Rutger, Weſſel van den Boetſelaer Heere tot Langerach/ over Lech/ Ioncker Gerrard van Reede Heere tot Vrakenſteyn de Vuers/ Ioncker Adam van Lochorſt, Heere tot Zuylen/ Swieſer/ Enge/ Weſtvroech/ ende Lochorſt gherecht. Mr. Cornelis van Deuverden Burgemeeſter der Stadt Vtrecht/ Iohan vander Nieupoort Oudt Burghermeeſter der ſelver Stadt/ Willem van Dam Oudt Burgermeeſter der Stede Amerſfoort/ om ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ſeſſie te nemen/ te beſoigneren/ helpen advyſeren/ ende reſolveren het gene tot voordeel van deſelve ſalde bevonden ſoude werden te ſtrecken.

Deſelve hebben in het eynde Martij in-ghebracht/ als dat ſy voor bygaende de conſideratien die haer E. hadden op verſcheyde artyckelen van het Tractaet/ vermits de ſelve teghenwoordigh ſonder eenighe vrucht ſouden worden gemoveert/ als zijnde voor deſen de Heeren Plenipotentiarisen voor Inſtructie nae Munſter mede ghegheven/ ende dienvolghens by alle de reſpective Provintien voor goet gehent/ verklaerden voor haer Provinciael advys geensins te konnen toeſtaen het acht en-ſeſtighſte Artyckel/ ſoo als het lach/ als voor deſen Staet onlydelijck/ ende daerommo niet te conſenteeren inde demolitie van de Forten op het Pas van Sluys, ende in het Eylant van Cadſant, alſoo (ſeyden ſy) deſelve Forten niet anders en waren/ dan tot een nootwendige defenſie/ die ſonder merckelijck ondienſt van het Landt niet en ſouden konnen worden geabandonneert ofte gedemolieert.

Ende dewyle haer E. bevonden/ dat alle de Provintien van opinie waren/ dat alle devopren behoorden te worden aenghewent/ ten eynde de openſtaende differenten der twee Kroonen mochten worden geaccommodeert; ſo gaven de voornoemde Heeren haer H. Mo. in bedencken/ of niet dienſtigh ſoude zijn/ datmen allhier ſoodanige expedienten arreſteerde/ ende met ende neffens het Tractaet van Vrede vaſt ſtelde/ daer aen de Kroone van Vranckrijck conde nemen contentement/ om voor ſodanige middel/en ſonder eenich tijt verlies/ een ſekere en geruſte Vrede te mogen ghenieten. Voorbehoudens nochtans haer E. conſideratien op de Ratificatie ſelve/ ende de forme van dien.

Ter ſelver tijdt/ namelijck den dertichſten Marty hebben de Heeren van Zeelandt tot elucidatie ende executie van eenighe Artyckelen van het Tractaet van

Vrede/

Vrede/ als mede op het Artijckel dupten het Tractaet/ raerckende de verſeeckerheyt vande Navigatien ende Commercien op de Landen die met den Koninck van Spanjen in Oorloge ſouden mogen zijn/ ingebracht.

Dat in het prochemium van het Tractaet het woort Vrye, als te weten Vrye Vereenichde Nederlanden, behoorde te werden gheſtelt / in voegen ghelijck inde Pouvoirs ende formulieren van Ratificatie was gheſchiet.

Dat over-al waer in het Tractaet het woordt Majeſteyt wert gebruyckt/ behoorde te werden gheſtelt den Heer Koninck van Spanjen, ofte wel ſijne Majeſteyt van Spanjen.

Dat in het derde Artijckel het woordt Axel voor Axel-Ambacht behoorde te worden gheſtelt.

Dat ommie te betoonen de intentie van deſen Staet / raerckende de drie Quartieren van Over-Maſe aende Spaenſche behoorde te worden verklaert / dat deſen Staet gemeynt was de poſſeſſie over de voorſz drie Quartieren te mainteneren/ ſonder deſelve ter deciſie vande Chambre mypartie te ſtellen.

Dat tot naerder verſtandt ende verklaringhe van het negenthiende Artijckel meldende van het geven van ſchandalen in het ſtuck van de publycke oeffeninghe van de Religie/het voorſz artijckel in deſer voegen diende te werden geelucideert/ dat voor geen ſchandael ſoude worden ghehouden, ingevalle yemandt op de Strate ofte in het Veldt, aen het Sacrament, ofte anderſints geene Godsdienſtige reverentie quame te doen.

Dat voor de Ratificatie van het Tractaet van Vrede/ op de reſidentie van de Chambre mypartie. Item op de Inſtructie ende Eedt, waer op de voorſz Chambre ſoude dienen ende recht doen/ diende te worden gediſponeert.

Dat de acten ende Confirmatien vande Neutraliteyt tuſſchen den Keyſer ende deſen Staet / dienden uytghebracht ende ghewiſſelt voor de Ratificatie van het Tractaet van Vrede.

Dat het ſtuck vande Limiten in Vlaenderen/ ende elders / voor de Ratificatie van het Tractaet van Vrede/ behoorde te werden gereguleert/en dat met name het gheheel Oſtquartier van 't Vrie onder deſe Staet behoorde te werde gebracht.

Dat de effectuve demolitie van de Forten omtrent Sluys / by Tractaet van Vrede behoorde te worden vaſt geſtelt/ daer onder begrepen het weeren ende opnemen van den Sas liggende aende Contraſcharp van het Fort Iſabelle, tegheus het Swyn; Ende wat belangt eene reciproque ſlechtinge van eenige Forten van deſer zijde daer tegens/ dat daer over met de Spaenſche finalijck verdragen ende gheconvenieert ſoude worden voor de Ratificatie van het Tractaet van Vrede/ ſonder dat tot dien eynde in eenighe Conſideratie ofte bedenckingen ſouden komen de paſſen over Sluys, ende de Forten in het Eylandt van Cadſant: welcke daeromme upt het 68. Artijckel van het Tractaet behoorden te worden gelicht; ende ingevalle men van deſe zyde tot de demolitie vande Forten aende Ooſt-zyde vande Schelde, Lilloo excluis ſoude mogen verſtaen/ dat in ſulcken gevalle Santvliet noch behoorde te worden gedemanteleert.

Dat den Dam omtrent S. Donaes behoorde te werden op-ghenomen/ende dat niet aldaer/ maer elders/ een Sas ſoude werden ghelecht / ſoo / ende als men met die vande andere zijde beſt ſoude konnen convenieeren.

Dat in het reglement by de Heeren Plenipotentiariſen van deſen Staet / op aggreatie van haer Ho. Mo. geconcipieert tot verſeecherheyt vande Navigatie

ende Commercie behoorde / te worden geëxpresseert wat soorte van goederen / voor waren van Contrebande, soo van wegen den Koninck van Spanjen als desen Staet souden werden gehouden; dat mede de Vryheyt van de Commercien op Vranckrijck wat naerder ende claerder dienste te werden uytgedruckt / ende met namen wat Spaensche waren naer Vranckrijck niet souden mogen gebracht worden / so wanneer Vranckrijck ende Spanjen in Oorloge souden mogen zijn.

Des anderen daechs hebben sy verclaert dat gedelibereert hebbende op het Tractaet van Vreede; tusschen den Koninck van Spanjen ende desen Staet / den 30. Januarij lestleden tot Munster geteeckent / met het gene daer van dependeert / als mede op de Propositie by de Heer Ambassadeur de la Thuillerie den 13. deser ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. gedaen / ende by geschrifte overgelevert / dat voor en aleer het Tractaet van Vreede te ratificeeren / haer Heeren Principalen verstonden / dat van wegen desen Staet alle mogelijcke middelen behoorden aengewent te worden / soo door besendinge als anderssints / omme aen de Kroone van Vranckrijck te geven nader contentement / ende dat dienvolgens ook alvooren met ernst daer naer behoorde te worden getracht / dat de resterende openstaende differenten tusschen die twee Hooge Partyen mochten werden geaccommodeert / ende verbolgens het Tractaet van Vreede gesloten / aenwendende alle mogelijcke debvoyren ende Persuasien / omme de voorsz Hooge Parthyen tot accoord / ofte wel tot eene generale ende absolute submissie te bewegen / en tot dien eynde employeren de presentatien in de Propositie van den Ambassadeur de la Thuillerie hier vooren vermelt / verbat.

De redenen die haer Ed. Mog. voordeelen in desen in Consideratie te nomen / ende krachtich te militeren.

Waren voor eerst de groote ende menichvuldige weldaden, die den Staet deser Landen van de Kroone van Vranckrijck heeft genooten; Sy verklaerden haer daer op niet te sullen extenderen / maer alleenlijck te seggen / dat de selve soodanich waren / dat by de posteriteyt de Historien geen gelove en soude meriteren in het gene daer van met waerheyt soude zijn geschreven; In recompense ende tot danckbaerheyt van welcke weldaden / ende beneficien / soodanige officien ende debvoyren eene bande minste erkentenisse behoorden te zijn.

Dat de soodanige debvoyren naer te laten / en te gaen tot de Conclusie ende Ratificatie van een affonderlijck Tractaet van Vreede / was debieren ende afwijchen van het eerste ende origineel dessein ende by-eenkomste tot Munster, daer toe aengestelt / omme eene generale ruste te binden in het Christenrijck / immers gelijckelijck met Vranckrijck.

Dat de Tractaten ende verbonden met de Kroon van Vranckrijk opgerecht / daer mede t'eenemael quamen te corrueren / ende desen Staet buyten alle Alliantie / Confidentie / ende goede Correspondentie met de selve Kroone te verbalen / directelijck tegens de oude ende fondamentale maximen van desen Staet / waer by men sich tot noch toe wel hadde bevonden.

Dat sodanigen affonderlijcken Tractaet souden werden aengegaen met offensive van alle onse oude Vrunden ende geallieerde / directelijck ofte wel by noodwendige reflexi / consequentelijck daer by zijnde geinteresseert / ende dat simpelijck op Handt ende Zegel van den Koninck van Spanjen sonder eenich ander guarandt ofte verseeckerheyt; welck men nochtans in het maecken van den Vreden in den Jare 1609. so nodich hadde geoordeelt / ende wanneer laetst bande

conversie vande Handelinge was gesproocken tegens haer Heeren Principalen tot een principael motyf was geemployeert/omme de selve tot het maecken van een Tractaet van Vreede te disponeren / als te weten / dat andersints desen Staet het guarand van Vranckrijck soude komen te missen.

Dat ingevalle den Vreede tusschen de twee Hooge Partyen niet quam te werden geslooten / maer dat de selve in den Oorloch blyven continueeren / desen Staet het effect ende de gewenschte vruchten van den Vrede niet souden komen te genieten / als sullende nootwendigh nae alle regulen van State / in posture van Oorloge/ ende gewapent moeten blyven/ ofte wel sich willende disarmeren/ den Staet in het uytterste pericul stellen / van 't eeniger tijdt op de eene ofte andere wijse overrompelt ende overtogen te werden.

Daer by komende / dat de Commercien ende Navigatien veelsints geturbeert/ende voornamelijck op Westen t'eenemael geruyneert souden worden/ende dat door aenleydinge tot verder verwyderinge souden worden gegeven.

Omme welcke pregnante redenen ende consideratien sy seyden dat haer Heeren Principalen hoochnoodich hadden geoordeelt / dat voor de Ratificatie van het voorsz geteyckende Tractaet van Vreede / soodanige devoyren behoorden aengewent te worden / als hier vooren was vermelt.

Ende also sy wisten dat hier tegens geobjicieert wiert / dat het voorsz Tractaet wel ende na behooren/in conformiteyt van haer H. Mo. resolutien geslooten zijnde/de Ratificatie nootwendig daer op moest volgen/so seyden sy daer op/wel waer te zijn / dat haer Heeren Principalen / hoewel ongeerne/ ende daer toe getrocken en genecessiteert zijnde / in het nemen van de resolutien van den vierden May/ 10. ende 13. Augusti hadden geconsenteert / ende dat op vast vertrouwen ende gegeven impresse/ dat sulcx soude dienen tot een spoor omme de twee Hooge Partyen tot een accommodement te brengen/ ende niet dat men eenichsints verwachte ofte te gemoet sach dat daer door den wech tot een separaet Tractaet soude werden gebaent/ welck haer Heeren Principalen alle tijt buyten alle bedenken hadden gestelt / als hebbende haer E. Mo. alle tijt verstaen ende geoordeelt/ gelijck sy als noch waren doende/dat geen Tractaet van Vrede als conjoinctement met Vranckrijk met dienst en vrucht konde ofte behoorde te werden aengegaen.

Doch en soude men niet bevinden/seydensy / dat haer Heeren Principalen oyt hadden verstaen ende verklaert / dat het oordeel over de tergiversatie van Vranckrijck, ende daer op het maecken van een affonderlijck Tractaet met Spanjen/ waer mede alle de Tractaten met de Kroone van Vranckrijck gemaeckt / ende selfs de Ligue Guarantie quamen te corrueren / soude staen aen de Heeren Plenipot. van desen Staet, ende dat de selve by oversteinming daer in souden mogen gaen / gelijck in desen was geschiet.

Ter contrarien soo wanneer de Heeren Gedeputeerden van Wtrecht over het oordeel van de voorsz tergiversatie een explicatie of verklaringe haddē versocht; So hadden de Heeren Gedeputeerden van Zeelandt verklaert / dat sy hun vonden ongelast / ende ongequalificeert/ omme daer op te advyseren/ ende dat hunne intentie niet anders was geweest / als het voorsz oordeel aen den Staet te reserveren/ blyckende klaerlijck daer uyt/dat so wanneer in Novembris laestleden op het vertreck als doen van de Heeren Plenipot. na Munster/ wierde gedelibereert / by de Gedep. van Zeelant, wel expresselijck was verklaert / dat ingevalle de resteerende openstaende differenten tusschen Vranckrijck ende Spanjen niet kon-

den werden by geleght, dat in ſulcken gevalle de gemelte Heeren Plenipotentiariſen geen Tractaet ſouden ſluyten, maer eenige uytten hunnen af-ſenden omme rapport te doen, ende naerder laſt te ontfangen.

Welck alhoewel by de andere Provincien niet en wierde gheadmitteert / ſoo ſalmen / ſepden ſy / echter niet bevinden / dat de voorſz ſuſtenue / van wegen Zeelandt is afgheſeghen / ende daeromme als den negenthienden November werde verſtaen dat de Heeren Plenipotentiariſen vertreckende naer Munſter / hun ſouden reguleren nae de reſolutien van den achtthienden May / vierden Julp / ſevenden / thienden ende dertſienden Auguſti laetſtleden / met pluraliteyt van ſtemmen / daer by wierden gheboeght deſe illative woorden / ende dienvolgens het Tractaet van Vrede tuſſchen den Koninck van Spanjen ende deſen Staet, in conformiteyt van de voorſz reſolutien finalijck ſluyten; Soo hebben de Gedeputeerde van Zeelant hun daer tegen geopposeert / ende laten aentekenen / dat ſy hun ongelaſt vonden eenige illatien ofte ſtucks-gewijſe additien te admitteren.

Dat ſulcx oock de intentie van de Heeren Staten van Hollant ſoude moghen zijn geweeſt / kan daer uyt afgenomen worden / dat naer het nemen van de voorſz Reſolutie van den vierden Julp ſeſtien-hondert ſeven-en-veertigh haer Edele Mogende (ſoo ſy ſepden bericht te worden) eene declaratoire reſolutie hadden genomen / ende daer by gedefinieert / waer met men ſoude verſtaen dat de Kroone van Vranckrijck was tergiverſerende.

In voegen dat het oordeel over de voorſz tergiverſatie aen den Staet zijnde ghebleven / de Heeren Staten van Zeelandt op de miſſiven ende ſchriftelijcke rapporten van de Heeren Plenipotentiariſen / als mede op de Propoſitien ende gheſchriften van de Heeren Ambaſſadeurs van Vranckrijck ſerieuſelijck gheleſt hebbende / hadden verſtaen / dat / omme alle verwijderinghe te ontgaen / ende te behouden de vruntſchap / Correſpondentie / ende Alliantie met de ſelve Krone / als noch met alle moghelijcke devopren / inductien / ende perſuaſien / de voorſz Hooghe Partyen tot een accommodement dienden te werden ghebracht / ende dat tot dien eynde met de Ratificatien van het Tractaet van Vrede voor als noch behoorde te worden geſuperſedeert.

Voorts hebben de Heeren Gedeputeerden van Zeelandt gheſeght / ghelaſt te zijn voor te draghen eenighe Conſideratien van hunne Heeren Principalen op het Tractaet van Vrede ſelfs / dienende tot elucidatie ende executie van eenighe van de artyckelen van dien / ſoo ende als alle het ſelve in het ghemelte hier vorens gaende naerder is verhaelt / ten eynde voor de Ratificatie daer op gheſet / ende na behooren ſoude mogen worden gediſponeert.

Den eerſten April zijnde ter Vergaderinge ghelesen de ſchriftelijcke conſideratien op het Tractaet van Vrede / vorighen daeghs ter Vergaderinghe gheexhibeert by de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt. Item / de ſchriftelijcke conſideratien op het ſelfde ſubject huyden ge-exhibeert by / ende van wegen de Provincie van Utrecht, daer by ſy deſireerden nadere elucidatie van de devopren ende officien die aengewent ſouden zijn tot Munſter by de Heeren haer Hoogh Mogende Plenipotentiariſen om de twee Hooghe Partyen te vereenighen / nopende de reſterende / ende onder hun onderlingh openſtaende differentien; Soo zijn by de Heeren van Mathenes, ende de Knuyt, voor den mondt van den Heere van Heemſtede (die van haer Hoogh Mogende Plenipotentiariſen) in het langhe ende breede ghededuceert ende verhaelt de devopren

ende

ende officien by de Heeren haer Hoogh Mogende Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs tot Munſter ſucceſſive tuſſchen de opgemelte Hoge Partyen aengewent ten fine voorſz. Daer mede die ſeſſie gheparſeert zijnde; is des anderen daeghs de ſaecke weder op het tappt ghebracht / daer op haer de Heeren van Utrecht noch anders niet hebben verklaert als dat ſy verſochten dat de Heer van Heemſtede ende andere aenweſende Heeren Plenipotentiariſen by geſchrifte gelieſden te ſtellen de poincten waer inne de wel-gheſeyde Heeren hebben verſtaen dat Vranckrijck heeft getergiverſeert, mitſgaders daer toe oock te leveren haer ghehouden verhael; waer op verſchepden diſcourſen ghevallen weſende: Is goet gevonden de deliberatie op het voorſz ſubject upt te ſtellen tot den volgenden dagh: om als dan oock ſyn Hooghept door den Heer preſiderende te worden verſocht / de Vergaderinghe van haer Hoogh Mogende te willen by-woonen met ſyn hoogh wijs advys ende conſideratien / om de Provincien tot eenparighept te brenghen.

De Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt in haer Hoogh Mogende Vergaderinghe / verſocht ende aengemaent weſende naerdere openinge te willen doen van der ſelver laſt / nopende het ſtuck van de Ratificatie op het Tractaet van Vrede / als oock vande conſideratien by hun gemoveert op het Tractaet ſelfs / hebben verklaert al-bereyts openinghe gedaen te hebben van hun laſt op het voornoemde ſubject / hier naer heeft de Heer van Heemſtede in den naem ende van weghen de Provincie van Hollandt ghegeven mondelinge bericht op de Conſideratien by de gemelte Provincie van Zeelandt ghemoveert op het voornoemde ſubject / met welck bericht haer de andere Provincien hebben laten wel ghenoegen.

De Koninckljcke Franſche Ambaſſadeur kreegh noch al geen antwoort; dies hy den derden Aprijl wederom in gaf volgende memorie.

d'Extraordinare Ambaſſadeur van Vranckrijck gevoelt ſich verplicht om aen uw' H. Mo. de gedeugenis te vervarſſchen vande propoſitie en 't voorſtel, dat hy aen hen dede op de seventiende vande verlede maent, en dat toen, met goetvinding vande geheele Vergadering aen hem geantwoort wiert door mijn Heer van *Gent*, die de voorſittingh had inde naem van ſijn Provintie, dat mijn Heeren de Staten haer in deliberatie en beradingh ſouden ſtellen, en op 't ſpoedichſte een antwoort aen hem geven, die weſen ſou *tot ſatisfactie en vernoeginghe vande Koning* ſijn Meeſter, vande Koninginne Regente ſijn Moeder, en oock tot de zyne. Nu, mijn Heeren, hy heeft ſedert deſe tijt, die langh genoech is, en verdrietigh voor perſoonen die niets ſoo ſeer wenſchen, als van ſaken ontlaſt te zijn, en die geen middel verwaerloſen, die daer toe dienſtigh kan weſen, verſtaen dat mijn Heeren de Gedeputeerden van alle de Provintien dickwils in conferentie en geſpreck hebben geweeſt, ſonder dat 'er (ten minſten by ſijn weten) yets gereſolveert en beſloten is, dat hem aengaet. Hy bid dieshalven uw' Ho. Mog. om hem, door een preciſe verklaringh van hun intentien, middel te willen geven van aen hun Majeſteyten te konnen doen weten 't geen zy verwachten mogen van de goede wil, die deſe Staet tot hier toe aen hen getuyght heeft. Getekent *de la Tuillerye.*

Alle deſe voorgaende dagen vielen langhe ende ſware deliberatien ende beſoignen over het ſtuck vande Vrede: ende mochten met recht ſeggen dat als dan de

Staet.

Staet gelijck als in arbeyt lagh / om dat groote werck ter werelt te ghebueren ende te baren.

Inſonderheyt heeft van Maendagh den 23. Martij af; als wanneer Hollant preſiderende/ ende dien tijt in acht nemende/ de ſaecke ſeer ponſſeerde; beſpreende de Vergaderinge beurgaens tot dese/ hier voren naer de middagh. Sijn Hoogheyt ſelfs verſcheyden mael inde Vergaderinge komende/ recommenderde gheſtadich dese dese dingen: Eerſtelijck de eenigheyt onder de Provincien ende Leden van dien: als het fondament niet alleen van den Staet ende gheluckige Regeringe van dien. Voort oock/ waer de Vrede met Spanjen moeſt worden opgherecht: de voltreckinge van welcke Vrede met Spanjen. (Ten tweeden,) ſijn Hoogheyt ooch recommenderde ende goet vont / als ſulcke zijn de Kroone van ſo ſwaeren bloedigen/ ende nochtans Victorieuſen tachtichjarigen Oorlogh: ehoch alſo dat (ten derden) ooch de Vrede ende Vrientſchap met Vranckrijck niet mochte werden of verlooren of ter zyden geſet.

Wat ende hoedanige ſubmiſſie Vranckrijck preſenteerde/ is te ſien upt de Propoſitie des Ambaſſadeurs van den 17. Martij hier te vooren gheſteit. Eenighe dagen wierdt ter Vergaderinge der Heeren van Hollandt geleſen een Brief des Grave van Pennaranda: waer in hy ooch preſenteerde de ſubmiſſie der vyf behoudende poincten ter deciſie (niet van den Staet ſelfs) van de Heeren Plenipotentiarisen van defen Staet tot Munſter: ſullende de ſubmiſſie aen haer K. Mo. ſelfs of aende Provincien al te langhuplighy ooch te ſeer tot avantage zijn van Vranckrijck: als hebbende haer Miniſters in den Hage: die geen Spaenſche Miniſters aldaer willen tolereren.

De Heeren van Hollandt hadden al van den 21. Martij af geerne gheſien dat daerom de Heeren van Mathenes ende van Heemſtede waren getogen nae Munſter; maer ſy hebben geallegueert / dat ſy niet wiſten wat te doen aldaer; ten minſten dat ſy moeſten hyf ſterck zijn.

De Preſidentſchap dan van Hollandt / als geſeyt is gheſtomen zijnde/ ſoo is Maendagh ende Dingſdagh ſeer gearbeyt om te komen tot eene Concluſie ende eyntlijcke Reſolutie: als waer mede de Heeren Plenipotentiarisen ſoude mogen vertrecken ende alle het reſterende (beſtaende in formalitepten) tot Munſter voltrecken.

Woenſdagh den 25. Martij hebben zy geconcludeert of gepoocht te Concluderen als volght: Namelijck; Ten eerſten te verklaren dat de Reſolutien hier bevorens genomen/ belangende het vertrecken der Heeren Plenip. binnen 's Lants weſende/ dat deſelve werden gelaten in haer geheel: Ten anderen; dat aenden Heer van Meynderſwyck ende de Heeren Plenip. van wegen deſen Staet tot Munſter weſende/ ſoude werden genotificeert in wat pointen dat het ſtuk vande Ratificatie van deſer zyde op het tractaet den 30 Janua. leſtleden met de Heeren Spaenſche Plenipot. tot Munſter geſloten/ ſtonde. Ten derden; dat ſy aldaer komende ſouden hebben te doen en continueren devoyren en officien tot vergelijckinge der Kroonen Vranckrijck en Spanjen; over ende ter ſake van derſelver reſterende en openſtaende differentiale pointen. Ten vierden; dat de Provincien meynden dat den dag gepzefigeert tot de uytwiſſelinge vande Ratificatie op het voornoemde Tractaet behoorde geobſerveert ende na gekomen te worden/ om te libereren het Publyck Woordt, by de Heeren Plenipotentiarisen in kracht van derſelver Inſtructie tot Munſter ge-engageert.

Maer

Maer de Heeren van Hollandt, preſideerende/ hadden geen gevolch als van die van Gelderlandt.

Die van Zeelant, Wtrecht, Vrieſlant, Over-Yſſel ende Stadt ende Landen lieten haer tegen of by aenteeckenen als volcht:

Als eerſtelijck de Ordinaris aenweſende Heeren Gecommitteerde vande Provintie van Zeelandt: dat ſy/ namentlijck (gemerckt de Heeren Staten van deſelve Provintie haer Principalen nu eenighe dagen Staets-gewijs waren vergadert om te delibereeren ende reſolveren over het ſtuck vande Ratificatie van Tractaet van Vrede met den gevolge ende aenkleven van dien/ en de de aenkomſte van derſelver Heeren Extraordinaris Gedeputeerden met de Provintiale Reſolutie van nre tot nre werden te gemoet gheſien) de boven-ſtaende Concluſie tegen 't advys van vijf Provintien ghenomen/ geenſints konden toeſtaen. Maer ter Contrarie haer ghenoot ſaeckt vonden deſelve in alle ſijne Leeden wel expreſſelijck teghen te ſpreecken: Ten eynde aen de Provintiale Conſideratien ende Reſolutien van de opgemelde Heeren hare Principalen in ſoo een hooghwichtige ſake geen prejudicie en werde gelept.

De Heer van Andrée verklaerde wegen Vrieſlant dat ſijn Ed. alle dagen de laſt ende Reſolutien ſijner Heeren Principalen nopende de Ratificatie/was verwachtende / dooz dien de Heeren Staten der vooꝛſz Provincie al eenigen tijdt gheleden met de deliberatie op het ſelve poinct waren geoccupeert gheweeſt / konde derhalven niet conſenteeren inde Concluſie by twee Provintien teghen het advys ende goetvinden van vyf andere ghenomen / by de welcke wert verklaert dat den dagh tot de uytwiſſelinge ſoude moeten werden preciſe geobſerveert. Ten deele vermits het ſelve de ſaecke ten principale ſoude prejudiceeren / ten deele vermits tegen het gebruyck is/ dat de Ratificatien ſupſt intra terminum conſtitutum, binnen de gheſtelde tijt werden gelevert.

De Gedeputeerde vande Provintie van Wtrecht proteſteerden teghen de Concluſie by den Heer van Wimmenum als Preſident genomen / als zijnde tegens de advyſen van hare Provincien.

De Gedeputeerden van de Provincie van Over-Yſſel verklaerden deſelfs niet te konnen in die Concluſie / met twee Provincien ghenomen/ conſenteeren/ ende verſtonden dat de advyſen van de Gedeputeerde van de defecterende Provintien op het poinct vande Ratificatie genomen / die ſy ſeyden alle dagen te gemoet te ſien/ eerſt behoorden te werden ingebracht.

De Heer Eyben Gedeputeerde van de Provintie van Stadt ende Lande, liet aenteeckenen / al-hoe-wel dat de gheſtelde tijdt tot de Ratificatie wel preciſelijck behoorde waer ghenomen te werden / dat niet-te-min deſe Concluſie behoorde te werden opgehouden; Alſoo hope wert gegeven dat de Provincien van Zeelandt, Wtrecht, Vrieſlant, hare Provinciale Reſolutien over het ſtuck vande Ratificatie binnen wepnigh dagen ſouden komen in te brengen.

De Vergaderinghe van Hollandt ende eenighe Leeden van dien beden al de volgende daghen deſer weecke veel moepte / om ten minſten met vier Provincien te mogen eenighe Concluſie by pluralitept upt-brengen. Jae ſelfs Sondagh den negen-en-twintighſten Martij / zijnde Vergaderinghe / hebben ſy gheeracht te Concluderen: maer ſy koſten de pluralitept niet krijgen. Want of wel de approbatoire advyſen op het geteekende van wegen Gelderlant, Hollant, Overyſſel, ende Stadt ende Landen waren ingekomen: ſo verſtonden nochtans die van Overyſſel

ende Stadt ende Landen niet dat men met oberstemminge in desen behoorde te gaen. Alsoo liep dese weecke genoech vruchteloos heen; ende also Maendachs den dertichsten Martij die van Zeelandt quamen te presideren / so scheen als of de hoop tot sluyting geheel werde te rugge gestelt.

Het scheen oock als fatael / dat in desen tijdt de tydinge quam van het overlyden des Konincks van Denemarck, gestorven den 28. Februarij des avondts ten vyf uyren. Want de selve Koninck de voornaemste ende eerste Mediateur was geweest tusschen de Hooge Partyen / ende beleyder van de Vergaderinge ende Vreede-Handel tot Munster ende Osnabrugge, insonderheyt aengaende de Præliminarie, wiens overlyden dan men in dese tijdt hadde mogen nemen als een quaet Omen, als dat de Vreede-Handelinge soude met hem verdwijnen. Zijnde nu oock van Munster vertrocken de Heer Graef van Avaux, een der Kon. Fransche Plenipot.; zijnde de Hartogh van Longueville alreede te voor vertogen; also dat de Graef van Servien alleen bleef.

Maer het gemeen spreeck-woordt segt / als de Peer rijp is, so valtse van selfs. Gelderlandt, Hollandt, Over-Yssel, Stadt ende Landen waren met de ratificatie gereet. Uyt Vrieslandt werdt den dertichsten Martij deur den Heer van Andrée ingebracht volgende advys.

De Heer van Andrée, heeft by last van de Heeren Staten van Vrieslant/syne Principalen ter Vergaderinge openinge gedaen / laten lesen / ende vervolgens overgelevert / haer Ed. Mog. schriftelijck Provinciael advys op het stuck van de Ratificatie noopende het Tractaet van Vreede den dertichsten Januarij lestleden binnen Munster geslooten; gelijck het selve hier nae volcht geinsereert; Ende heeft daer neffens mondelingh versocht / oock serieuselijck gerecommandeert / dat op het leste Lidt van het selven Provinciael advys / belangende het differeren van de Publicatie van het voornoemde Tractaet / behoorlijck by de andere Provintien mocht worden gelet ende gedelibereert waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. den gemelten Heer van Andrée over en ter saecke van de moeyte by deselve genomen/bedanckt.

„By de Staten van Vrieslandt ten Ordinaris Lants-dage Vergadert / ge„sien/ gelesen/ende geexamineert wesende het overgesondene Tractaet van Vree„de/ bestaende / in negen-en-seventigh artyckulen tot Munster tusschen de extra„ordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van desen Staet/ met de Am„bassadeurs ende Plenipotentiarisen van den Koninck van Spanjen gemaeckt/ „en aldaer geteeckent den dertichsten Januarij lestleden/ midtsgaders de annex„eerde projecten van Ratificatie weder-zydts uyt te brengen ende te wisselen „binnen den tijdt van twee Maenden / omme sulcx gedaen wesende / wyders „neffens de Publicatie gedisponeert te mogen worden/ vinden in de selve geen „swaricheden, om ende ter contemplati van welcke deselve niet solden mogen oft „behooren geapprobeert ende agreert te worden / als bekomende de Provincien „niet alleene het eynde van den bloedigen / lang / landt / ende alles verderbende „Oorloghe / dan mede de volle ende absolute Souverainité van de respective Pro„vincien, geassocieerde Lantschappen en Steden, op welcke de Koninck niet pre„tendeert / noch nu ofte naermaels / voor hem / syne Successeurs ende Nako„melingen / immermeer yets sal pretenderen / dan nu met de Landen als Vrye „Landen getracteert heeft.

„Comende in desen alleen te considereren / dat het Tractaet van Vreede by

„de

„de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet/ „sonder / en buyten de Kroone van Vranckrijck gearresteert / en geteeckent sol„den zijn / daer nochtans de Tractaten met Vranckrijck daer op scheenen uyt „te loopen / dat de Vreede met Vranckrijck en Spanjen pari passu, conjoincte„ment, & d'un commun consentement, met gelijcke tret, gesamentlijck, en met „gemeene toestemming, moesten geavanceert ende geteeckent worden / waer op „van wegen desen Staet oock altoos reflexie is genomen / in voegen van tijdt „tot tijdt de saecken met de Kroone Vranckrijck zijn ghecommuniceert ghe„worden.

„Wes haer Ho. Mog. tot naerichtinge goet gevonden hadden de devoyren „van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van de„sen Staet / neffens Vranckrijck gedaen / wel te examineren / omme te weten / „of de selve officien in debita forma / en genoechsaem gedaen waren / als blyckt „by haer Ho. Mog. resolutien van den twaelfden / seventhienden ende achthien„den Februarij lestleden.

„Doch alles by vervolch naerder examineert zijnde / ende gehoort wesende de „mondelinge advysen ende schriftelijcke onderrechtinge van wel-gedachte Hee„ren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen en specialijck hier „van den Heer Frans van Donia, uyt dese Provincie gecommitteert geweest zijn„de / ende naergesien zijnde der selver Journalen van de gedane officien neffens „Vranckrijck / mede relatyf tot verklaringe vande Heeren Mediateurs; Is be„vonden / dat de sluytinge ende teeckeninge gedaen is volgens haer Ho. Mog. „resolutien van den achthienden May / vierden Julij / sevenden / thienden ende „derthienden Augusti / ende vyfthienden November 1647. By welcke de Hee„ren Plenipotentiarisen tot sluytinge gelast worden; het welck van vervolgens „heeft moeten geschieden / dewijle dat alle de actien van de Ministri (ofte eeni„ge de selver) van Vranckrijck daer op hebben uytgeloopen, dat de Kroone niet „neghen is gheweest voor als noch uyt den Oorloge te scheyden, om redenen de „Kroone bekendt wesende, het desen Staet onmogelijck langer in den Oorloge „tecontinueren / om redenen by andere gelegentheden de Kroone van Vranck„rijck te gemoet gevoert.

„Hebbende oock Spanjen door het beleydt van de Heeren Committeerden „aen Vranckrijck gestant gedaen alle de promissa & Tractata, voormaels grosse„reert / buyten welcke Tractaet van desen Staet met Spanjen niet solde wesen „geteeckent volgens haer Ho. Mo. Instructien.

„Soo ist / dat de State van Vrieslandt naer rijpe deliberatie de Tractaten „tot Munster geteeckent den 30. Januarij / in 79. artyckelen bestaende / als „conform der Heeren Plenipotentiarisen Instructie; mede hebben geapprobeert en „geaggreert, approbeeren ende aggreeren de selve by desen: Gelijck haer E. Mo. „mede approberen het apart artyckel neffens de Navigatie met Spanjen geslooten „den vierden Februarij 1648. omme in alle vryheyt ende verseeckeringe te mo„gen varen ende handelen op alle Havenen ende Landen met desen Staet in Al„liantie staende / schoon de selve in vyantschap met de Kroon van Spanjen wa„ren staende / ofte mochten komen te staen.

„En wordt mits dien de Heere Frans van Donia, Gecommitteerde vande Pro„vincie / wegen sijne goede devoyren bedanckt.

„Edoch dewijle de Ministri van de Kroone van Vranckrijck / geen vernoegen

„schynen te scheppen inde teeckeninge met Spanjen ghedaen; Vinden haer Ed.
„Mogende goet ende noodigh; dat ter eerster gelegentheydt een Ambassadeur het
„zy Ordinaris ofte Extraord. by desen Staet worde gesonden naer Vranckrijck,
„omme sijne Majesteyt volkomen te informeeren vande redenen ende motiven
„door welcke desen Staet bewoghen is ghewordden / omme de teeckeninghe
„te doen / en wegh te nemen alle ombragien teghens de teeckeninghe gheima-
„gineert / ende voor Satisfactie te geven / neffens het gheschepte misnoe-
„ghen / met verthooninghe van alle doenlijcke ende indefesse officien tot ver-
„eeninghe van beyde Kroonen aenghewendt / ende tot sluytinghe te brenghen /
„in welcke / niet de Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet
„alleen dan mede haer Hoogh-Moogende selves by vervolghe ende alle weghen
„sullen contribueeren alle doenlijcke officien ende moghelijcken arbeydt ende in-
„dustrie / sonder intermissie; Ende dewyle by den drie-en-vyftichsten Artijckel
„des geteeckenden Tractaets / Sijn Majesteyt van Spanjen hem effectivelijck
„verbindt uyt te wercken de continuatie en observatie vande Neutraliteyt, Vrunt-
„schap en goede Nabuyrschap van wegen sijn Keyserlijcke Majesteyt en het Rijk /
„met desen Staet / vinden dienstigh / dat middelen mogen worden aenghewent /
„dat sulcks op het spoedighste moge worden ghedaen / te meer de Ambassadeurs
„van Keyserlijcke Majesteyt en 't Rijck tot Munster ofte Osnabrugghe present
„zijn.

Wat de solemnele Publicatie van den Vrede aengaet / en of de selve tot meerder
„contentement van Vranckrijck / omme in middelen tijde met Spanjen te sluy-
„ten voor een gheringhe tijde solde mogen worden in suspens gheholden / sullen de
„Heeren Gecommitteerde van desen Staet in den Haghe wesende / met de andere
„Provintien mogen communiceren en sluyten / so den meesten dienst van 't Lant
„vereyschen sal / soo nochtans / dat de meeste verseeckeringe tot observantie geno-
„men worde / doch soo in desen de Provintien quamen te discordeeren / sullen de
„Staten van 't Landt adviseeren / ende de Provintiale Resolutie hebben te ver-
„wachten. Onder-stondt / aldus geresolveert op 't Landt-Huys den 17. Marty
„1648. vertekent voor Oostergoe. T. van Aylva, Abraham Roorda, voor Wester-
„goe Tiallingh van Eyssinga, A. Haersma, voor de Zevenwolden / I. van Crack,
„D. van Baerd, voor de Steden / Olphardus Hindema, Aesge van Popma, lagher
„stont. Accordeert mette Principale Resolutie / in kennisse van my Secretaris /
„geteyckent / D. L. Scheltinga.

Waer nae die van Hollandt wederom begosten te dringhen: maer Zeelandt
presideerende ende deur Wtrecht ghesecundeert wordende / heeft in plaets van te
Ratificeeren in-ghebracht ende voor-ghestelt hare consideratien tot elucidatie soo
wel als tot dilatie van het gheadjusteerde: Ghelijck hier voor is gheseydt ende
gestelt. Daer mede als oock met het advys van Wtrecht de Maendagh en-
de Dingsdagh ghepasseert / ende Woensdagh deur de Heeren van Mathenes en-
de van Heemsteede wydtloopigh bericht ghedaen zijnde van de tergiversatien der
Fransche ende van haer devoyren tusschen de Hooge Partijen gedaen / daer van
in voorighe rapporten is wijtloopigh ghesproocken / soo is Donderdagh den
tweeden by die van Wtrecht versocht / dat de wel-gemelde Heeren mocht werden
belast om haer verhael te stellen by geschrifte / met byvoeginghe vande Poincten
daer in de Fransche souden hebben ghetergiverseert. Op sulcks ende 't resteeren-
de te delibereeren / is uyt-ghestelt tot 's anderen-daeghs / zijnde Vrydagh den

3. April:

3. Apzil: met verſoeck aen ſijn Hooghept om als dan mede ter Vergaderinge te compareeren.

Dzydagh den 3. Apzil heeft de Heer de Knuyt ter Vergaderingh pzeſideerende ter pzeſentie van ſijn Hooghepdt / tot inleydinghe van de deliberatie gherepzeſenteert / in wat terminis het ſtuck van de Ratificatie was ghebzacht / deduceerende hier neffens dat eenige Pzovintien oozdeelden / dat aen Dzanckrijck ghenoegh ghedaen was / ende dat de andere Pzovintien het contrarie van dien waren ſuſtineerende / ende heeft de ghemelte Heer de Knuyt dienvolghens in deliberatie gheſtelt deſe naervolghende dzie Poincten / te weten / hoe de Kroone van Vranckrijck nader contentement ſoude werden ghegheven, Ten tweeden, hoe de Provintien beſt in eenigheyt ſouden werden gehouden ende verblyven, Ten derden, hoemen over 't ſtuck vande Ratificatie beſt onderlinge ſoude convenieeren ende beſluyten. Verſoeckende de ghemelte Heer pzeſideerende / dat ſijn Hoogh-ghemelte Hoogheyt hier op ſoude gelieven te geven ſijn hooghwijs advps ende Conſideratien. Waer op deſelve heeft verklaert / datmen in deſe hooghwichtige deliberatie ſoude behooren te gaen met onderlinge eenighept ende eenparighepdt van de Pzovintien / ende datter na deſe eenighepdt niet ghewichtigher en was / als de ſaeck vande Kroon van Dzanckrijck in acht te nemen / ſoo ten regarde van de oude Dzundtſchap / vele groote beneficien / ende d'Alliantie daer met deſen Staet aen deſelve Kroone was verknocht: ende datmen over ſulcks in deliberatie behoozde te leggen / wat nader contentement men aen Dzanckrijck ſoude behooren te doen / om te komen tot een eenſamentlijcke Concluſie van Dzeede met Spanjen / ende in cas dat ſulcks niet en ghebeurde / maer datmen van weghen deſen Staet met Spanjen apart quame te ſlupten / wat contentement men als dan aen Dzanckrijck oock ſoude behooren te geven / om ghеſamentlijck daer op gereſolveert ende geconcludeert te wozden / waer na by de reſpective Pzovintien geupttet weſende derſelver advpſ / oock diverſche diſcourſen gevoert / is goet gevonden de verdere deliberatie op de voozſz Pointen ende ſaecken upt te ſtellen tot 's anderendaeghs. Ende heeft de meergemelte Heer Dzeſiderende ſijne meer-hooghgemelte Hooghepdt verſocht / dat ſijn Ed. ſoude gelieven de moeyte te nemen van als dan in haer Ho. Mo. Vergaderinge weder te verſchijnen / ende de voozſz deliberatien by te woonen.

Saterdagh den 4. Apzil ghekomen ende bzoegh Vergaderingh zijnde / heeft wel-ghemelde Heer de Knuyt pzeſiderende tot inleydinghe van de beſotgnes aen ſijn Hooghepdt gerepzeſenteert / dat de ſelve giſteren hadde gehoozt d'openinghe van d'advpſen van de reſpective Pzovintien op de Poincten ten ſelven daghe in deliberatie gebzacht / ende daer upt gelieven aen te mercken de diſcrepantie die in deſelve advpſen ſtack / verſouckende de gemelte Heer de Knuyt ſijne Hoogh-ghemelte Hooghepdt dat de ſelve ſoude ghelieven petwes by te bzenghen / ofte voozſlaen / daer dooz de ſamentlijcke Pzovintien tot eenparighepdt over de voozgenoemde Poincten ſouden konnen wozden ghebzacht / waer op ſijn meer-Hooghgemelte Hooghepdt heeft verklaert / dat ſijn Ed. mepnde dat men niet en behoozde te pzocedeeren tot overſtemminge in ſaecken van ſoo grooten importantie / maer dat men de Pzovintien van Zeelant ende Wtrecht reſpective / die van d'andere Pzovintien waren diſcrepeerende / ſoude konnen geven den tijdt van acht a tien daghen / om ondertuſſchen met de Heeren derſelver reſpective Pzincipalen te ſpzeecken / ende van alles infozmeeren / ende dat men / den voozſz tijdt

overstreecken wesende/ als dan finalijck soude konnen concludeeren: doch hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Wtrecht hier bygheboeght / dat sy door haer gheen uytstel van tijdt en hadden versocht/ nochte als noch en versochten/ maer hebben gherepeteert haer versoeck voor desen ghedaen/ende by aldien van nu af de Ratificatie van 't Tractaet van Vrede onveranderlijck werde vast ghestelt / dat sy haer by de resumptie op morghen diesaengaende souden verklaren/ Ende by de Provintie van Hollandt iterative yverighe instantie ghedaen wesende/ ten eynde dat de Heer Presideerende soude concludeeren met de meeste Stemmen / volghens d'ordre vande Regieringe / op de Poincten gisteren in deliberatie gebracht / heeft de Provintie van Zeelandt verklaert / dat in soodanighe hooghwichtige saecke egeen over-stemminghe en viel/ dat sy ook op 't stuck vande Ratificatie niet hadden geadviseert; blyvende voorts difficulteeren in het formeeren vande Conclusie/ op de voorsz Poincten/ niet tegenstaende dat daer op by de opgemelte Provintie van Hollant soo instantelijck ende serieuselijck wierde geurgeert.

Waer nae de Heeren van Hollandt vindende vacant de Presidiale Stoel, heeft de Heer van Wimmenum sich daer in gheset / ende is vervolghens by de Provintie van Hollandt gheconcludeert / dat by vyf Conforme advijsen van de vyf Provintien was geratificeert het Tractaet van Vrede den dertichsten January lestleden binnen Munster geteyckent/ voorts dat volgens het hooghwijs advijs van sijn Hoogheydt aen de Heeren van Zeelandt ghegheven soude worden/ ghelijck haer Ed. ghegheven wiert mitsdien/ den tijdt van acht à thien dagen/ ende dat nae 't overstrijcken van dien tijdt als dan de finale ende generale Conclusie sonder langer dilay op de Ratificatie soude werden genomen. Hier op heeft sijn meer hooghgemelte Hoogheyt haer Hoogh-Mogende in bedencken gegeven/ of deselve niet goet en souden konnen vinden / dat van dese haer Hoogh-Mogende Resolutie ten spoedighsten notificatie werde gegeven aen den Heer de la Thuillerie Extraordinaris Ambassadeur van den Coning van Vranckrijck/ ende daer neffens op hem versocht / te willen verklaren of hy eenige naerdere last van sijn Majesteyt mocht hebben bekomen/het stuck van 't Tractaet van Vrede tusschen die Kroone/ ende die van Spanjen concerneerende / ende daer van openinghe te willen doen/ ende in cas dat hy alnoch soodanigen last niet en mocht hebben/als dan daer toe debvoyren ende Officien te willen doen ende besteden te Hove in Vranckrijck.

Waer nae by de Provintie van Hollandt als vooren oock is gheconcludeert/ dat de boven-staende haer Hoogh-Moogende Resolutie ghestelt soude worden in handen van de Heeren vander Capelle tho Rijssel, Wimmenum, ende Andrée, om de selve mondelinghe bekent te maecken aen den op-ghemelten Heer Ambassadeur / ende sijn Ed. daer neffens versoecken / dat deselve onbeswaert wilde zijn alnoch goede Officien ende debvoyren in het Hoogh-ghemelte Hoff van Vranckrijck door schrijvens / als andersints te doen / op dat de Kroone van dat Rijck de Heeren der selver Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster / gheliefden te lasten / de begonnen Vredens-Tractaten met die van Spanjen te vorderen tot een eyndelijck / ende gheluckigh besluyt / dewyle noch drie weecken souden loopen / te reeckenen van dien dagh af tot uytwisselinghe van de Ratificatie van Spanjen ende die van desen Staet/op het voornoemde geteyckende Tractaet / ende daer-en-boven noch an-

dere

dere dzie weecken aleer de Publicatie van 't ſelve Tractaet van deſer zijde ſoude werden ghedaen / wyders is noch ghereſolveert / dat den Heer van Oosterwijck haer Hoog-Mogende Ordinaris Ambaſſadeur in Vranckrijck / ende doen hier te Lande elders buyten den Hage weſende / ſoude worden aengeſchreven dat hy hem ten ſpoedighſten gereet mocht maecken ende bequamen tot ſijne repſe nae 't hoogh-gemelte Hof van Vranckrijck / om aldaer upt te werecken ſodanigen laſt als hem by Inſtructie ſoude werden met ghegheven / ofte nae gelegenthept van ſaecken toegeſonden / ende worden d'opgemelte Heeren van der Capelle, Wimmenum, als oock de Heeren Mathenes, Heemſtede, de Knuyt, Nederhorſt, mitſgaders den gemelten Heer Andrée, ende den Griffier Muſch, mitſdien verſocht ende geauthoriſeert totte beſoignes over 't inſtellen vande voorſz Inſtructie / ende dat geſchreven ſoude worden aende Heeren Donia, Ripperda, Clant, dat ſy haer alnoch ten ſpoedighſten willen begeven na Munſter om aldaer de boven-genoemde Reſolutie raeckende 't ſtuck van Ratificatie / te communiceeren ſulcks ende daer 't behoorde / ende voorts continueeren te bearbeyden met ende neffens den Heer van Meynderſwijck ende andere haer Hoogh-Mogende Plenipotentiarisen die aldaer oock ſouden komen / tenpende de Kroonen van Vranckrijck ende Spanjen noopende de bovenſtaende overige ende diſcrepeerende poincten werden verdragen / des dat de preſente Heeren haer Hoogh-Mogende Plenipotentiariſen ende Extraordinaris Ambaſſadeurs by abſentie ofte ongelegenthedt van den eenen of den anderen van dien ſouden in den arbeydt treden ende voorts varen / Eyndelijck is ghereſolveert / dat de boven-ghenoemde Reſolutien 's anderendaeghs / hoewel Sondagh zijnde / ſouden worden gereſumeert; ende werden de Heeren Gedeputeerden van Utrecht verſocht / haer als van dies-aengaende nader te willen verklaren / welcke hebben laten aenteeckenen by de voorſz reſumptie / dat zy / om de korthedt des tijdts / haere voorſz verklaringhe alnoch niet en konden doen / maer dies-aengaende beſich te zijn om haer daer toe te bequamen; de Heeren Gedeputeerden van Zeelant hebben verklaert / dat ſy 's anderendaegs ſchriftelijck ſouden doen aenteeckenen op de voorſz Reſolutien / als oock op de ſomme ende maniere in 't nemen van dien ghevuyckt / 't gene ſy ſouden meynen voor 't beſte van de Heeren derſelver Principalen te ſtrecken ende dienen. Deſe Vergaderinge worden van ſmorgens ten negen tot ſavonts de klock half achten.

De verklaringhe 's anderen-daeghs / hoewel Sondagh zijnde / wiert gedaen ende luyde als volght.

Dat ſy Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van Zeelandt / ſiende dat het de Heeren van Hollandt hadde gelieft / ſonder daer toe, als laeſt ter Vergaderinghe gepreſideert hebbende / by voorgaende ommevoye ende reſolutie gequalificeert te zijn by oberſtemminge / tegens ende buyten het Hooghwijs advijs van ſijne Hooghedt / te Concludeeren dat op de Ratificatie van het Tractaet van Vrede / nae de expiratie van acht a thien daghen eene finale ende generale Concluſie ſoude werden ghenomen / als mede dat de voorſz Reſolutie den Heer Ambaſſadeur van Vranckrijck voor Gedeputeerde ſoude werden genotificeert / hebben goet gevonden te verklaren / gelijck ſy waren doende by deſen / dat ghelijck aen deene zijde hun niet anders als ten hooghſten aengenaem was / de moeyte die het ſijne Hooghedt hadde gelieft te nemen van ter Vergaderinge van haer Hoogh-Mogende te verſchijnen / de Provintien tot eenighedt ende eenparighedt te raden / ende tot dien eynde nae ſijn hooge Wijs-

hedt

heedt voorſlagen te doen / waer over zy ſijne Hoog-gemelte Hooghheyt gedienſtigh waren bedanckende / dat alſoo aende ander zyde ſy tot acquyt van hun debuit / ende op dat hunne Heeren Principalen in ſoo Hooghwichtige deliberatien geen prejuditie ſoude werden gelecht / hun genoodſaeckt vonden te laten aenteckenen / dat ſy de voorſz reſolutie ende Concluſien, ende de forme daerinne ghebruyckt, als ſtrijdende met den laſt van hunne voorſz Heeren Principalen, ende ordre van het Landt, ende implicerende van nu voor alſdan eene ratificatie van een afſonderlijck Tractaet van Vrede, met den gevolge ende aenkleven van dien, binnen ſekeren precijſen gelimiteerden tijt geenſints konden acquieſceré, maer daer tegens waren proteſterende, perſiſterende voorts by hun eerſte en origineel advijs van hun op het Tractaet van Vrede, met het gene daer van dependeert den 31. der verleden, ende eerſten deſer Maent by geſchrifte overgelevert, welcke en yeder lidt van dien zy in deſen hielden voor gerepeteert, en geinſereert, Seggende voort/dat ſy Gedeputeerde niet nalaten ſouden van alles trouw rapport te doen, ten eynde by hunne meergenoemde Principalen daer op ſoodanigen Conſideratie ende reflexie ghenomen, ende vervolgens gereſolveert ſoude moghen worden het ghene den meeſten dienſt van den Lande bevonden ſoude worden te vereyſchen.

Ende 's anderen daegs wederom/ verklaerden dat ſy Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van Zeelandt hadden niet vertrout/ dat op de ſerieuſe verklaringe ende proteſt by hun van wegen hunne Heeren Principalen op Saterdagh gedaen / ende op giſteren by geſchrifte overgelevert / met het geene mondelinge verder daer by was gebought / dat het de vijf andere Provintien ſoude hebben ghelieft niet alleenlijck te perſiſteren by de abuſive ende nulle Concluſie op het ſtuck van de Ratificatie van het Tractaet van Vrede met den gevolge ende aenkleven van dien / by overſtemminge genomen/ maer ooch op de reſumptie de voorſz Concluſie met verſchepden notable ende Conſiderable Poincten/die in geen propoſitie ende ommevraege waren gebracht/ ende waer op ſy Gedeputeerde van Zeelant niet hadden geadviſeert te extenderen ende amplieren / ende het eene ende andere / als een Staetſ-gewijſe Reſolutie te doen executeren / doch nu ſiende het contrarie/ niet konden ledigh ſtaen tegens alle het ſelve van nieuws wel expreſſelijck te proteſteren, gelijck ſy waren doende by deſen / ende dat ſy niet naerlaten ſouden hier van ooch trouw rapport te doen aen hunne Heeren Principalen.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van Utrecht, in haer Ho. Mog. Vergaderinge / hebben ten ſelben dage ten Regiſter laten ſtellen hare ſchriftelijcke Conſideratien op het Tractaet van Vrede / gementioneert in haer Ho. Mog. reſolutie van den eerſten deſes.

Dat ſy Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Utrecht hadden ghehoopt ende gaern geſien/dat het Tractaet van Vrede wierde geſloten conjoinctement met Vranckrijck / volgens hare openinge daer van alhier ter Vergaderinge op diverſche reyſen gedaen / dies niet tegenſtaende Conſidererende / dat in de deliberatien van 't Vredens-Tractaet met Spanjen / d'Heeren hare Principalen / volgens de Reſolutie van haer Hoogh Mog. van den 17 Februarij leſtleden / verwachtt hadden naerder elucidatie door welcke haer ghenoeghſaem hadde konnen blijcken van de devoiren by de ſamentlijcke Plenipotentiariſen van deſen Staet aengewent / ten eynde d'openſtaende differenten tuſſchen de Kronen van Vranckrijck ende Spanjen mochten worden vergeleerden / ende

alſoo

also die twee hooge partijen mede tot Vrede gebracht / ende daeromme oock niet volkomentlijck hadden konnen oordeelen van de tergiversatie die aen de zijde van Vranckrijck soude wesen gepleeght / zijnde 't selve in 't stuck van de Ratificatie van 't voorsz Tractaet Considerabel/souden versoecken/dat in gevolge van haer Ho. Mog. Resolutie en ordre/d'aenwesende Heeren Plenipotentiarisen conform haer gehoudene verbalen / geliefden te elucideren hare officien ende devoiren ten fine voorsz ghedaen / op dat by haer neffens d'andere Provintien op dit swaerwichtigh Poinct / met volkomen kennisse van saecken / nochtans sonder dilay/ sulcx mocht werden geadviseert / als den meesten dienst/ rust/ eenigheydt/ ende verseeckertheyt van den Lande soude vereyschen.

In gevolgh van opgemelde Resolutie van den 4. April hebben de Heeren van den Capelle, van Wimmenum, ende van Andrée den Ambassadeur van Vranckrijck ghevisiteert/ende alle imaginable reden gegeven; waerom men dese Conclusie ende Ratificatie niet langer heeft konnen uytstellen ofte verschuyven. Alle de gelegentheyt van desen Staet niet toe en liet in dese geduyrighe onsekerheyt te blyven steken. De Heer Ambassadeur seyde haer: dat hy verwacht hadde een antwoort op sijne verscheyden ghedane Propositien ende Memorien, als oock op den brief des Konings, ende nu verwondert was van haer t'ontfangen eene notificatie van de getekende ende geratificeerde afsonderlijcke Vrede: ghy begeert, seyde hy / dat ick aen den Koningh sal recommanderen de gesamentlijcke sluytinghe ende voltreckinge der Vrede; ende ghy hebt alreede gemaeckt; gheteeckent ende geratificeert eene separate, wy souden, seyde hy/ alreede van Jaer en dagh de ghesamentlijcke Vrede hebben gehadt: soo ghy aen de Spaensche haddet gepersisteert te verklaren; dat ghy niet kondet noch soudet apart handelen met de Spaensche. Nu, ende na dat ghy hebbet geresolveert te sullen alleen met de Spaensche Ratificeren, is ons uwe interpositie niet meer nut.

Men seyde daer op dat hem niet onbekent was d'onmogelijckheyt ende d'onwilligheyt om langer in 't Oorlogh te blyven: ende in allen gevalle dat men niet gehouden was / om in Campagnie te gaen / gelijck dan alreede een groot aental infanterie ende Cavallerie verleden Somer waren afghedanckt: soo datter tot eenige vordre offensyf Oorlogh gheen apparentie en was. De saecke dan alsoo leggende; ende gheconsidereert werdende dat Vranckrijck van dese Staet (blijvende buyten Campagnie / ende in eene blote defensive) geen dienst konde genieten: al wast schoon dat men sonder voltreckinge van de Vrede in Oorlogh vel quasi continueerde / ende dat ondertusschen dese Staet gepriveert bleef van te mogen herstellen hare Finantien deur een geproportioneerde menage: soo versochten zy/aen den Koningh soodanigh rapport te willen schrijven dat sijne Majesteyt mocht contentement nemen: ghelijck zy oock verklaerden tot dien eynde alrede volkomene Instructie ghereet te hebben; om daer mede den Ordinaris Ambassad. den Heer van Oosterwyck; of/ soo hy sich alnoch daer van bleef excuserende/ om sijne indispositie een ander extraordin. te seynden na Vrankrijck.

d'Opgemelde acht a thien dagen loopende / hebben de Heeren van Zeelandt op haer Landt-dagh ghesloten / gheformeert ende vervolgens overghesonden volgende ernstigh advys.

„De Staten 's Landts ende Graeffelickheyts van Zeelant/ nae voorgaende „Point van beschrijvinghe / serieuselijck gedelibereert hebbende op het rapport „van de Heeren haer Ed. Mog. Extraordinaris Gedeputeerden jongst geweest

„hebbende in Hollandt / omme ter Vergaderinge van de Hoog Mogende Hee-
„ren Staten Generael by te woonen de deliberatien op het Tractaet van Vrede
„den 30. January lestleden tot Munster geteyckent / met den gevolge ende aen-
„kleven van dien / hebben goet gevonden te verklaren / gelijck haer Ed. Mog.
„verklaren by desen / dat haer Ed. Mog. voor eerst hebben gelaudeert ende
„geapprobeert / gelijck haer Ed. Mogende lauderen ende approberen mitsdesen /
„alle het gene haer Ed. Mo. voorsz Gedeputeerde op de voorsz materie hebben
„geadviseert / gehandelt / ende gebesoigneert / ende in specie de twee protesten
„by deselve den 4. ende 5. deser gedaen / ende ter Vergaderinge van haer H. Mo.
„overgelevert / Ende hebben haer Edele Mogende de meergenoemde Heeren
„Gedeputeerden in het gemeen / ende bysonder / over hunne ghedane devoyren
„bedanckt.

„By welcke occasie haer Ed. Mo. niet konnen ledich staen / te seggen / dat
„haer Ed. Mo. vreemt ende onverwacht is te voren gekomen / dat haer Ed.
„Mo. voorsz Gedeputeerden komende van eene Souveraine ende Independen-
„te Provintie / zijnde een integrerende lid van de Generaliteyt ende Vnie / ende
„aen niemandt / van hun doen / in die qualiteyt / als aen haer Ed. Mo. alleene
„ende privative / als hunne Heeren Principalen ende Committenten / responsa-
„bel zijnde / dat echter eenige van deselve / jegens alle Recht, Fatcoen, ende be-
„leeftheyt, 't welck de Gedeputeerde van de respective Provintien den anderen
„in de gesamentlijcke Staetsgewijse deliberatien schuldich zijn / in hun particu-
„lier in haer Ho. Mog. Vergaderinge / by eenige van de Heeren Comparenten
„gantsch onbehoorlijcken zijn bejegent / ende / dat daerom haer Ed. Mog. niet
„konnen naerlaten hun ressentiment daer over te betoonen / ende daer nevens
„haer H. Mo. te versoecken / dat haer Ho. Mo. gelieven sodanigen ordre te stel-
„len / dat sulcx voor het toekomende mach worden nagelaten / op dat de ordre
„ende vryheyt van de Regeeringe geen indracht kome te lyden / ende alle schade-
„lijcke verwyderinge / die daer uyt soude komen te volgen / mogen voorgeko-
„men worden.

„Voorts konnen haer Ed. Mo. niet ledich staen te seggen / dat haer Ed. Mo.
„met groote verwondering ende misnoegen uyttet voorsz rapport / ende de ex-
„tensie van de Conclusie / den 4. deser genomen / hebben verstaen ende gesien / dat
„sonder de differenten aen het Hoogwijs advijs ende voorslagen van sijn Hooc-
„heyt / tenderende voor en al tot onderhoudiuge van de eenicheyt onder de Pro-
„vintien / ende dat tot geene overstemminghe in soo Hooghe Poincten diende te
„werden gheprocedeert ende vervolghens tot conservatie van de Vrundtschap /
„Alliantien / ende goede Correspondentie met de Kroone van Vranckrijck /
„ghelijck het selve ten Registre van haer Hoogh-Moogende van den 3. ende 4.
„deser nader staet geexpresseert / sonder oock eenige reflexie te nemen op de ghe-
„wichtighe redenen ende motiven van wegen haer Ed. Moogende door de Hee-
„ren hunne Gedeputeerden haer Hoogh-Mogende op het voorsz subject den 31.
„der voorleden / ende eersten deser Maent / soo mondelinghe als Schriftelijck te
„ghemoet ghevoert / Jae selfs niet plaetse te willen geven de billijcke ende wel-
„ghemeende presentatien / by deselve Gedeputeerde voor het nemen vande Con-
„clusie ghedaen / van overmits d'effect van eenighen naerderen last / als by
„hun was verklaert op het spoedighste een keer na haer Ed. Mogende te willen
„doen / ende de saecken tot eenparigheydt ende contentement van de andere Pro-

vintien /

„dintien/ te ſullen helpen dirigeeren/ by haer Hoogh-Mogende ſonder oppoſitie „is aengeſien dat het de Heeren van Hollandt heeft gelieft eygener authoriteyt, „ſonder daer toe / nae voorgaende ombrage ende Reſolutie / als laeſt ghetweeſt „hebbende preſideerende Provintie / gheauthoriſeert oft ghequalificeert te zijn „(ghelijck in allen gevalle als al haer Edele Mogende Gedeputeerde op hunne „Toer de Preſident-Stoel bekledende bupten redenen in mora en ghebreck had„den ghebleven te Concludeeren / des neen / tot naekominghe van haer Edele „Mogende Reſolutie / ende d'ordre van het Landt / ende omme alle Confuſie „voor te komen / hadde behooren te gheſchieden) te concludeeren by oberſtem„minghe van twee Provintien / bupten ende tegens het Hooghwijs addys van „ſijn Hooghepdt / waer mede ſich vier Provintien ſimpelijck hadden geconfor„meert / ende welcke dienvolghende het eenighe ingredient vande voorſz Con„cluſie moeſte zijn / dat het Tractaet van Vrede den dertichſten January leſtle„den tot Munſter geteeckent/ met vijf Conſonante Stemmen van vijf Provin„tien is geratificeert/ voorts dat volgens het Hooghwijs addijs van ſijn Hoog„hepdt / aende Heeren van Zeelandt ghegheven ſoude werden den tijdt van acht „à thien daghen / ende dat nae het oberſtrijcken van den ſelven tijdt / als dan de „generale ende finale Concluſie ſonder dilay op de Ratificatie ſoude werden ge„nomen / Extendeerende voorts de voorſz Concluſie onder anderen met het vaſt „ſtellen van den tijdt binnen welcke de Ratificatie hinc inde uptghewiſſelt / ende „de Publicatie van het Tractaet van Vrede ſoude werden ghedaen / daer inne „comprehendeerende ende beſluytende de thien daghen die haer Edele Mogende „Gedeputeerde werde ghegheven / ſonder te ſeggen tot wat eynde / in allen ſchijn „als of haer Edele Mogende geene vrye deliberatie op de voorſz Ratificatie van „het Tractaet van Vrede en ware open ghebleven / ende dat daer op geene Re„ſolutie meer wierde gerequireert / amplierende daer-en-boven op de reſumptie „die den vijfden deſer op Sondagh tegens voorgaende haer Hoogh-Mogende „Reſolutien is gedaen / de voorſz Concluſie met meer andere conſiderable poin„ten / op alle welcke haer Edele Mogende Gedeputeerde ende die van andere „Provintien niet zijn gevraecht / veel min daer op hebben geadviſeert/ ende dit „alles in ſaecken van de hooghſte Importantie / ende by de naerdere Unie van „Utrecht aen de reſpective Provintien ſpecialijck gereſerveert / als concernee„rende niet alleenlijck een eyntelijck ende finael beſlupt op eene abſolute Ratifi„catie van het Tractaet van Vrede met Spanjen / welck Tractaet haer Edele „Mogende ſuſtineeren ende demonſtreeren dat niet punctuelijck/ achtervolgen„de de Inſtructie/ ende de Reſolutie daer nae met gemeene ſtemmen/ genomen/ „geadjuſteert/ gheſloten/ ende daeromme by haer Edele Mogende op de Ratti„ficatie van dien niet geadviſeert/ veel min conſent gedragen zijnde/ dat notoir„lijck by oberſtemminghe daer op ghceene Concluſie heeft konnen worden ghe„nomen / maer oock vermits van ſoodanigen Ratificatie is dependeerende het „aengaen van een af-ſonderlingh Tractaet, ende dat daer mede komen te corru„eeren ende vernietight te werden de Tractaten van Alliantie / ende met na„men de Ligue Guarantie tot weder-zijdts verſeecherthepdt met de Kroone van „Vranckrijck op-ghericht / waer upt niet anders als verwyderinghe ende on„luſten / in plaetſe van goede Vruntſchap ende Correſpondentie die tuſſchen de „ghemelte Kroone/ ende deſen Staet tot noch toe is geweeſt / te gemoet konnen „werden geſien.

Welck alle by haer Edele Moogende rijpelijck / ende nae sijne Importantie „overwoghen zijnde / ende insonderheydt ghelet hebbende op het ghevolgh en„de sequeelen die soodanighen maniere van doen / mitsgaders de saecke selfs „voor het toe-komende met sich soude slepen / Soo is dat haer Edele Moo„ghende persisteerende by hunne voorgaende Resolutien / inhereerende ende „renoveerende de protesten hier vooren vermelt / hun ghenootsaeckt hebben „ghevonden / te verklaren dat haer Edele Mooghende gheensints konnen „adquiesceeren de voorsz pretense ende nulle Conclusie / Maer dat ter contra„rien haer Edele Mooghende daer teghens wel expresselijck zijn protesteerende, „ghelijck haer Edele Moogende zijn doende by desen / mitsgaders teghens alle „het gheene in ghevolghe ende uyt krachte van de voorsz Conclusie albereydts „ghedaen / ende voor-ghenomen is / ende noch verder ghedaen ende voorghe„nomen soude moghen worden / houdende alle het selve krachteloos ende van on„waerden: zijnde daeromme oock haer Edele Moogende geensints ghemeynt / „voor ende al-eer haer Edele Moogende over de voorsz Conclusie / ende de for„me in het nemen van deselve ghebruyckt / behoorlijck contentement sal zijn „ghegheven / den Heer de Knuyt van wegen haer Edele Mogende als Extraor„dinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris tot de Vredens-Tractaten gede„puteert zijnde / na Munster te laten vertrecken.

Ende dit alles met oprechte ende sincere verklaringhe nochtans / dat haer „Edele Moogende gheensints ghemeynt zijn het Tractaet van Vrede / ghelijck „haer Edele Moogende schynt nae ghegheven te worden / te eludeeren / nochte „den voortganck van het selve buyten behooren te retardeeren / als zijnde haer „Edele Moogende eenighste ooghmerck ende intentie / te vigileeren / dat voor „ende al-eer het Tractaet van Vrede finalijck ghesloten / ende de Ratificatie „vast ghestelt sal zijn / dat mach worden gheobtineert ende bedonghen alle het „gheene ten dienste van den Lande by voortganck van Vrede werdt gherequi„reert / ende dat aen de andere zijde / nevens de noodighe eenigheydt onder „de Provintien / oock de Vruntschap / ende goede Correspondentien met de „oude Vrienden ende Geallieerde van desen Staet / nae behooren mach werden „geconserveert ende gecultiveert / versoeckende haer Ed. Mogende verklaringe „ten Registre van hare Hoogh-Moogende werde geinsereert / omme te konnen „dienen daer ende soo het behoort.

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van de welgemelte Heeren „Staten in 't Hof van Zeelant tot Middelburgh den 12. April 1648. Ter Or„donnantie vande Staten voornoemt / geteyckent de Brune.

Maer die van Wtrecht hebben haer geaccommodeert den 16. April op vol„gende wijse.

De Staten van den Lande van Wtrecht ghesien ende gheexamineert heb„bende het Tractaet van Vrede / bestaende in 79. Articulen / tusschen den Co„ningh van Spanjen ende desen Staet / op den 30. January 1648. tot Munster „geteyckent verklaren dat haer Edele Mogende altijdts ghewenscht / ende niet „lievers ghesien hadden / dan dat de Kroon van Vranckrijck ende desen Staet „gesamentlijck / ende op eenen tijdt / een Tractaet van Vrede met Spanjen had„den gesloten / ende dat daer toe getendeert hebben haer Ed. Mogende respective „Resolutien / ende Provinciale advysen / contineerende / dat alle 't gunt tot „Munster by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude werden gheteyc-

kent /

„kent/ soude wesen sonder effect van reel Tractaet tot dat Vranckrijk ende desen „Staet op eenen tijdt gesamentlijck met Spanjen soude hebben gesloten / waer „mede voor-ghekomen soude zijn gheweest / alle de inconvenienten ende onhey„len/ dewelcke uyt de separate Handelinge souden konnen verrijsen/ van welcke „haer Edele Moogende altijdt vry hebben willen zijn/ ende als noch willen bly„ven/ dan geconsidereert dat vyf Provintien in de Ratificate van de voornoem„de Articulen algereets hebben geconsenteert ende geconcludeert/ende om meer„der inconvenienten ende oneenigheden te voorkomen / hebben haer Edele Mo„gende om 't geene vooren is verhaelt / haer genootsaeckt ghevonden / de voorsz „Articulen van Vrede mede te Ratificeeren / gelijck haer Edele Moogende die „Ratificeeren by desen / als mede 't bysonder Articul by de Plenipotentiarisen „van desen Staet met de Spaensche geconvenieert/ aengaende de Commercien „met de Coninckrijcken / Staten ende Landen met den Coninck van Spanjen „in Vyantschap zijnde/& vice versa, mitsgaders 't Concept van Ratificatie/soo „als 't leyt/ ende 't getracteerde van wegen sijn Hoogheydt / gementioneert in 't „45. Articul / sonder nochtans toe te staen / de Demolitie der twee Forten in 't „Lant van Casant/ ende de twee op het Pas voor Sluys/ Alles met dien ver„staende/dat alsnoch by de Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster alle „debvoyren sullen worden aenghewendt / om de twee Kroonen te vergelijc„ken / ende mede tot den gewenschten Vrede te brengen. Ghedaen t'Wtrecht „den 31. Marty 1648. Was Gheparapheert Nicolaes van Barck^at. (Ter „Ordonnantie van mijne voornoemde Heeren die Staten / gheteyckent Ant. van „Hilten.

Den 17 zijnde Vrydag gekomen zijnde/ heeft de Heer van Andrée van wegen Vrieslant ter Vergadering presiderende de besoigne van het wichtige Point der Ratificatie des Tractaets van Vrede den 30 January binnen Munster geteeckent/ volgens Resolutie des vorigen daeghs wederom ter hant genomen ende is door Ordre van den selven Heer Presiderende gelesen de Resolutie van den vierden der selver Maendt / als mede de respective Provinciale advysen van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelant ende Wtrecht respective 's voorigen daeghs soo schriftelijck als mondelijck ingebracht ende dien dach geresumeert; ende uyt de voornoemde Resolutien verstaen ende bevonden dat de tien dagen daer in geexpresseert nu ruym waren verloopen / ende dat na overstrijcken van deselve de finale ende generale Conclusie sonder langer dilay moest worden ghenomen op de Ratificatie hier vooren verhaelt : dienvolgende wert de geconcipieerde Ratificatie/ (met aenroepinge ende in den Naem der Heyliger Drievuldigheyt,) vast gestelt ende verder goet gevonden ende geresolveert dat d'Extraditie ende Verwisselingh der Ratificatien des boven-ghedachten Tractaets tusschen de Heeren Plenipotentiarisen des Coninghs van Spanjen ende die van desen Staet soude gheschieden in den tijdt van drie weecken, te reeckenen van den 4. deses vooren verhaelt/ Ende de Publicatie van het meer-gemelde Tractaet drie weecken daer nae : Wel verstaende dat in middelen tijde de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van desen Staet tot Munster als noch alle ernstighe yverighe ende bedenckelijcke debvoyren souden aenwenden/ ten eynde de openstaende overighe ende discrepeerende Poincten tusschen de Hooge Parthyen mochten werden vereffent / ende de Kroone van Vranckrijck contentement erlanghen: Voorts dat so haest immermeer mogelijck een Ambassadeur 't sy Ordinaris of

Extraordinaris van desen Staet aen sijn Majesteyt van Vranckrijck soude werden ghesonden / om de selve volkomentlijck t'informeeren van de redenen ende motiven die desen Staet hadden bewoghen / de meer-verhaelde Vredens-Tractaten eyndelijck te sluyten ende te Ratificeeren / met aenbiedinghe van alle Officien / continuatie van Vrundtschap / breeder te deduceeren in de Instructie / den Ambassadeur die derwaerts soude gaen / te behandighen; Ende wierden de Heeren Plenipotentiarisen mitsdien ghelast om noopende de demolatie der Forten met die van d'andere zijde te spreken ende te handelen / ende oock te verklaren / dat het vier-en-veertighste ende vyf-en-veertighste Articul van het voornoemde Tractaet werde geaccepteert / onvermindert ende ongeprejudiceert de Souverainiteyt van desen Staet / als oock de Religie, mitsgaders de Geestelijcke goederen, 't employ / ende Administratie van dien. Waer na nochmaels ter Vergaderinge gelesen wesende de concepten van de Acten van Ratificatie soo inde Fransche als Nederlantsche Tale respective / hebben haer Hoogh-Mogende geresolveert dat de selve in beyde de Talen op het Origineel Tractaet in deselve twee Talen respectivelijck souden werden ghedepescheert / gheparapheert / gheteeckent / gezegelt ende uytghegheven / ghelijck oock dat Acte van Ratificatie apart soude worden ghedepescheert / gheteeckent / ghezegelt ende uytghegheven / op de bysondere Conventie raeckende het stuck vande Commercie ende Navigatie / 't welck d'aenwesende Heeren Plenipotentiarisen mitsdien ghelast ende gheordonneert wierdt / gheteeckent te fourneeren onder haer Hoogh-Moogende / gelijck hun oock ghelast ende gheordonneert werdt onder deselve oock te fourneeren het Origineel Tractaet in beyde de voorsz Talen den dertichsten January lestleden binnen Munster geteeckent; 't welck de Heeren van Mathenes, Heemstede ende Clant, staende Vergaderinge hebben ghedaen; Ende dat dese Heeren als oock de andere Heeren derselver Colleguen soo hier als elders noch binnen 's Lants wesende / de voorsz respective depesches bekomen hebbende / souden haer daer met te samen ende elcks in 't bysonder ten spoedighsten nae Munster hebben te vervoeghen / ende de Ratificatien belanghende het meer-ghemelde Tractaet ten weder-zijden over ende weder over uyt wisselen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van weghen d'op-ghemelde Provintie van Zeelandt op 't gene voorsz is eerst mondelingh verklaert ende vervolgens op de resumptie een gheschrifte over-ghelevert hier nae volgende / „te weten: dat sy Gedeputeerde hebben ghesien in wat voeghen deur de gemelde „Heer Presideerende by overstemminghe was gheprocedeert / in het nemen van „eene Conclusie op het hooghwichtigh Point van Ratificatie van een Tractaet „van Vrede / ende dat de selve Conclusie sonder oppositie by de andere Provin„tien was aenghesien / seyden om de redenen wytloopigh vervat in de voorighe „Provinciale advysen van de Heeren hare Principalen / te persisteeren by haer „voorgaende Resolutien / mitsgaders t'inhereeren ende renoveeren de Protesten „op den 4. 5. ende 16. deses volgens speciale Resolutie van haer Ed. Moogende „van den 12. deses Maents / noch dese loopende weecke ter Generaliteyt ingele„vert.

De Heeren Ordinaris Gedeputeerde van weghen de Provintie van Wtrecht hebben op de resumptie verklaert aengaende de overstemminge, of deselve in dese saecke plaetse heeft of niet? sulcks gheheelijck te laten aen 't oordeel der Heeren hare Principalen / ende der selver advys dien-aengaende vry ende ongeprejudiceert te houden / vindende daer beneffens alnoch ten hooghsten dienstigh / dat de

Pro-

Provintie van Zeelandt werde besonden / ten eynde dese hooghwichtighe saeck met eenparigheydt van alle de respective Geunieerde Provintien werde voltrocken.

De ses Provintien alsoo het eens zijnde ontbrack alleen Zeelandt, om welcke Provintie te disponeeren ende alle moghelijcke Satisfactie te gheven / ende daer deur wegh te nemen de Cavillatie als of men tegen de Unie hadde gheprocedeert: soo zijn derwaerts ghesonden de Heeren van Gent, van Kinschot, de Graef, vander Hoolck, van Haubois, ende vander Beecke; die den acht-en-twintighste April ter Vergaderingh vande Heeren Staten van Zeelandt / hebben gedaen naervolgende Propositie.

Edele Mogende Heeren.

„MYn H. Heeren de Staten Generael Onse Heeren Committenten hebben „ons ghelast U. Ed. Mogende te begroeten / met aenbiedinge van alle vrunt„schap / nauwe correspondentie en toewenschinge van langhduyrige welvaert en „voorspoedige Regeeringe / Ende hebben haer Hoog-Mogende ons gecommit„teert te verschijnen hier in U. Ed. Moogende Vergaderinghe ten eynde aen de„selve voor te draghen een saecke van Importantie / waer toe Ons Credentialen „mede gedeylt / sijn Hoogheydt mijn Heere de Prince van Orange heeft de Mo„tiven van dese besendinghe mede ghevonden van soodanighen stoffe / dat deselve „oock heeft ghelieft ons te secondeeren met desselfs serieuse Brieven van recom„mandatie / gelijck U. Ed. Moogende uyt deselve sullen hebben gelieven te sien / „Het poinct van Importantie en groot gewichte / Ed. Mogende Heeren / in onse „verlesen Credentialen gementioneert / is de Vrede, een vande grootste, beste ende „kostelyckste Goederen die by yemandt konnen werden genooten in dit tijdelijcke „leven; hoe seer haer Hoogh-Moogende hier naer van herten wenschen en ver„langhen betuyghen de langhduyrighe deliberatien / gheduyrighe besoignes / ko„stelijcke Vergaderinghen ende besendinghen soo binnen als buyten 's Landts / „nu eenen gheruymen tijdts herwaerts met allen yver aenghewent: in voeghen „dat het Godt de Heer oock ghelieft heeft dat Christelijcke werck sulcks te ze„genen / dat het selve met het uytwisselen van weder-zijdts Ratificatien en „daer op te volghen Vredens-Publicatie t'eenemael kan werden gheperfi„cieert; alles wat haer Hoogh-Mogende hier by hebben te desireeren is d'eenpa„righeyt van alle de respective Provintien het eyngentlijck subject van dese hare „Hoogh-Moogende besendinghe / want ghemerckt de ses andere Leden van de „Unie in 't ghemelde stuck van Ratificatie over-een stemmende zijn / soo betoonen „haer Hoogh-Moogende door dese solemnele deputatie hoe seer de selve U. Edele „Moogende singuliere discrepantie ter herten zijn treckende. De selve hebben „met groot leetwesen aenghesien / dat in plaets van de hoope die men hadt ghe„concipieert van dat sich U. Ed. Moogende sedert het jongste vertreck van haer „Extraordinaris Gedeputeerde uyt den Haghe met de Consonante Provintien „souden conformeeren / ter contrarien U. Ed. Mogende sich hebben laten geval„len klachten ende protesten over te senden ende te laten tekenen; gelijck dan sulcx „geschiet is door een Resolutie den 12. April in U. Ed. Mo. Staetsgewijse Ver„gaderinge alhier genomen / ende op den 16. daer aen volgende door begeerte van „derselver Ordinaris Ghedeputeerden ter Generaliteyt in 't Register van haer „Hoog-Mogende Resolutien geinsereert in 't beklach vande onfatcoenlijcke ende

„onbe-

„onbeloefde bejegeninge die aen eenige van V Edele Mog. Gedeputeerden voor „eenige comparanten gans onbehoorlijck soude zijn ontmoet. Ten tweeden, in't „misnoegen over 't occuperen van den presidialen Stoel voor de Provintie van „Holland op den 4. deses sonder voorige omme-vraege; Ende ten derden, dat men „sulde hebben geconcludeert met de pluraliteyt sonder voorgaende deliberatie „op de grieven by V Ed. Mog. nopende 't contentement van de Geallieerde/ „als op de Tractaten selfs ter Generaliteyt gerepresenteert / Op 't eerste, Edele „Mog. Heeren/ sullen wy hoogelijk verklaren dat d'Intentie van haer Ho. Mo. „nopt is geweest om V Edele Mog. Gedeputeerden in eenigher manieren onbe„leefdelijck te rescontreren, gelijck wy ook niet en weten dat sulcx soude mogen „sijn geschiet; wel is waer dat in soodanige hooge ende gewichtige deliberatien „somwijlen deur den eenen of den anderen de saecken wat yverigh tot dienst van „'t Landt worden aengebonden / sonder intentie nochtans yemant daer deur te „lederen/ maer ons is onbekent van soodanige woorden die V Ed. Mog. souden „hebben gepermoveert de saecke soo hoogh op te nemen; blyvende haer Ho. Mo. „ghemeynt V Ed. Mog. Gedeputeerden ten allen tijden met sulcke respect te „ontmoeten als tusschen soo goede Bontgenoten en nauw verknochte leden be„hoort en betamelijck is.

„Op het Tweede nopende 't innemen van den presidialen stoel is het sulcx/ „dat naer dat de Heeren van Hollandt meermalen hadden versocht / dat de H. „H. van Zeelandt souden willen Concluderen / ofte de stoel ruymen volghens „costuyme om tot een eyndelijck besluyt na ingenomene advijsen van de Pro„vincien te komen / sijn de H. H. van Zeelandt upt de stoel getreden / ende in de „bertrech Kamer gegaen / 't gunt de Provintien voordeelen te zijn gheschiet om „met Fatsoen de stoel te quiteren / ende het oude gebruych van haer Ho. Mog. „Vergaderinge stant te doen grijpen. Op het derde Edele Mogende Heeren/ „Soo ist sulcx dat de Heer Raedt Pensionaris Cats soeckende aen de H. H. van „Zeelandt alle contentement te doen op derselver grieven soo nopende de Geal„lieerden als op het Tractaet selfs van wegben de Provintie van Hollandt/ „Articulatim Consideratien daer tegens heeft te gemoet geboert / waer na die „alsdan ratificerende Provintien deselve consideratien ghecquiesceert / ende „dienvolgens ghenoeghsaem hebben gheapprobeert en daer beneffens de Heeren „van Zeelandt versocht daer aen te willen nemen goet genougen / en sich met de „toestemmende leden te Conformeren: Soo dat hun werden gesecht dat de stem„me van den Heer Raedt Pensionaris Cats is geweest de stemme van de voor„gaende gheratificeert hebbende Provintien / wy en twijffelen niet of V Edele „Mogende Extraordinaris Gedeputeerden en hebben de voorseyde te gemoedt „voeringe soo wel ingenomen / dat wy Ons met derselver permissie sullen dis„penseren van deselve op 't nieuw te rememoreren/ ten ware V. Edele Mogen„de immers daer nu de wilden gebient zijn / soo sal sulcx op derselver gelieffe in „Conferentie met Gedeputeerdens bequaemlijck konnen geschieden/ als ledieux „zijnde hier in 't lange deselve in dese aensienlijcke Vergaderinge te repeteren. „Doch sullen wy vertrouwen / dat V Edele Mogende met Ons sullen voordee„len/ dat sulcx beter waer ghedeclineert / om heen debatten te verooraecken daer „de eenigheydt wiert ghesocht.

„Een Poinct onder allen sullen wy alleen aenroeren / uit welcke haer Hoogh „Mog. hebben gemeynt daer by V Edele Mog. sich meest hebben geinteresseert

geben-

„ghehouden / Namentlijcke / de demolitie van de twee paſſen ende Forten in Ca-
„lant, hier op hebben haer Hoogh-Mogende gereſolveert en vaſt gheſtelt dat de
„demolitie derſelver geenſins ſal moeten gheſacht / maer zijn de H. Heeren Ple-
„nipotentiarisen gelaſt om nopende de demolitie der Forten met die vande ande-
„re zijde te ſpreken ende te handelen / ſulex dat hun u Ed. Mog. op d'alder-bunt-
„lijckſte en ſerieuſte maniere verſoecken / dat de ſelve die ſoo hooghnoodighe
„eenigheyt tuſſchen de ſamentlijcke Leden van de Unie in ſoodanighe achtinghe
„ghelieven te nemen / dat deſe hooghwichtighe ſaecke met eenparighepdt mach
„worden gheperfficieert / op dat alſoo deſen Staet door eenighepdt mach hlyven
„machtigh by hem ſelven / onſachlijck by deſſelfs quaetgunſtige / en aenſienlyck by
„deſſelfs Vyanden; werdende in dier vougen met den Vrede van buyten ghe-
„kroont / ende met de eendracht van binnen beveſticht.

Aldus eerſt geſproocken ende daer nae overgelevert by ons ondergheſchreven
„op den 28. Aprtil 1648. Was onderteeckent. I. van Gent, Nic. van Kinſchot, C.
„de Graef, G. vander Holck, C. Houbois, Iean vander Beeck.

Tot Antwoort ende Reſolutie hebben ſy gekregen 't gene volght.

De Staten 's Landts ende Graeffelijckheyt van Zeelandt / rypelijck gedelli-
„bereert hebbende op de Propoſitie den 28. der voorleden Maendt in haer Ed.
„Mogende Vergaderinge gedaen / ende daer na by geſchrifte overgelevert / Wy
„de wel-Edele / Geſtrenge / Erentfeſte / Hooghgeleerde / Wijſe / ende ſeer Voor-
„ſienighe Heeren / Johan van Gent, Nicolaes van Kinſchot Raedt ende Penſionaris
„der Stadt Delft, Cornelis de Graef, Heere in Poelſbroeck, Burgemeeſter der Stadt
„Amſterdam ende Gecommitteerde Raedt van Hollant ende Weſt-Vrieſlandt, Gijſ-
„brecht vander Holck Oud Burgemeeſter der Stadt Wtrecht, Cornelis van Haubois
„Burgemeeſter der Stadt Sneeck, Iohan vander Beeck tot Dornick ende Crijtenburg
„Burgermeeſter, der Stadt Deventer, reſpective Gedeputeerde ter Vergaderinge
„van de Hoog. Mog. Heeren Staten Generael / van wegen de Provintien van
„Gelderlant, Hollant, Wtrecht, Vrieſlant ende Over-Yſſel, ende dat upt kracht van
„hunne Brieven van Credentie van haer Ho. Mo. in dato den 22. der voorleden
„Maent / als mede in ſerieuſe achtinghe ghenomen hebbende d'inhouden vande
„Miſſive van ſijn Hooghept den Heere Prince van Oranjen vanden ſelven dato /
„hebben goet gevonden te verklaren / gelijck haer Ed. Mog. zijn doende mits-
„deſen / dat haer Edele ganuſch vreemt ende met verwonderinghe te voren is
„komende / dat in plaetſe dat haer Ed. Moogende hadden verwacht ende ver-
„trouwt dat d'andere Provintien overwoghen hebbende de prremptoire redenen
„ende motiven / gefondeert op de Unie / ordre / ende recht van Regieringhe ende
„haer Hoogh-Moogende eygen Reſolutien / van wegen haer Edele Moogende
„op den 4. ende 5. der voorleden Maendt / mondelijck ende Schrijftelijck gede-
„duceert / als inſonderheyt die vervat zijn in haer Ed. Mogende Reſolutie ende
„verklaringe den 16. derſelver Maent overgelevert / daer door gedisponeert ſou-
„den hebben geworden de abuſive ende nulle Concluſie den 4. der voorleden maent
„op 't ſtuck vande Ratificatie van 't Tractaet van Vrede / met den gevolge ende
„aenkleven van dien ghenomen / te altereren ende retracteren / ten eynde de ſake
„in haer gheheel gheſtelt zijnde / van nieuw ſoodanige Reſolutien ſouden mogen
„worden ghenomen / als men met gemeenen advijſe ſoude bevinden ten meeſten
„dienſte van den Lande te behoozen / inmers dat men de voorſz Concluſie
„gheſurſeert ende ongheexecuteert ſoude hebben tot ſoo nauwen tijdt dat haer

„Edele Mog. op de grieven ende beſwaerniſſen by haer Edele Mogende op
„den 30. Martij ende 1. Aprilis op 't ſtuck van de voorſz Ratificatie ghemo-
„veert/ behoorlijck contentement ende Satisfactie ſoude zijn gedaen/ ende alſoo
„de ſaecke tot de noodige eenparighept ende eendracht gebracht/ haer Edele
„Mogende ter contrarie moeten ſien ende verſtaen/ dat het de voorſz andere
„Provintien heeft gelieft/ hun te laten wel-gevallen niet alleenlijck by de voorſz
„Concluſie van den 4. Aprili onveranderlijck/ en of deſelve een Scale wet ware/
„te perſiſteren/ deſelve te doen executeren; Maer ſelfs inpten ende boven de
„voorſz Concluſie op gantſch importante ende eſſentieele Pointen/ waer op van
„wegen haer Edele Mog. noch ter eenre noch ter andere zyde is geadviſeert/
„ſoodanige Reſolutien te nemen/ die haer Edele Mog. voordeelen met den dienſt/
„eere ende hooghept van den Staet niet over een te komen.

Als te weten/ dat het Tractaet van Vrede/ tot Munſter, alwaer deſen Staet
„geen Territorium, gebiedt of gebiet is hebbende/ weder zyds ſal werden beſwo-
„ren/ ende dat ſulck van wegen deſen Staet door de geſamentlijcke Heeren Ple-
„nipotentiarisen ofte het meerendeel van dien ſoude werden ghedaen/ daer ter
„Contrarie ſoo ſolemnelen actie includerende ende demonſtrerende eene erken-
„teniſſe van de Souveraniteyt/ van wegen den Koningh van Spanjen in
„volle Vergaderinge van haer Hoogh Mogende gecompoſeert uyt Gedepu-
„teerde van alle de reſpective Geunieerde Provintien behoort te geſchieden/
„gelijck aen de andere zyde van wegen deſen Staet den Eedt in het gebiedt van
„den Koningh van Spanjen in handen van de gene die daer toe ſouden zijn ge-
„authoriſeert/ door volmachten ende Ambaſſadeurs van deſen Staet met de
„ghewoonlicke ſolemnelitepten in ghelijcke gelegenheyt gepractiſeert/ behoort
„te werden gepreſteert.

Zynde de voorſz bedenckelijcke Reſolutie ghenomen/ ſonder dat de Provin-
„tien/ immers haer Edele Mog. hebben geſien/ veel min contentement gehadt
„over de Volmachten ende Pouvoirs tot dien eynde ſoo van wegen Spanjen
„als deſen Staet te verleenen/ ook niet over het Formulier van Eede/ waer
„op de beſweringe ſoude werden gedaen/ waer op ten inſichte van de diverſitept
„van Religie ende anderſints eſſentieele Conſideratien zijn vallende.

Dat over 't inſtellen ende arreſteren van 't Formulier van Publicatie van
„'t Tractaet van Vrede (Concernerende deſen Staet alleene/ ende in het welcke
„tot permiſſen ende inleydinge Clauſulen konnen werden gebruyckt/ op d'Acte
„van deſe zyde quadzerende/ die de Spaenſche niet ſouden willen admitteren)
„met de Spaenſche Plenipotentiariſen ſal worden geconferteert/ ende dat men
„inde voorſz ſaecke/ het Tractaet ſelfs niet Concernerende/ ſich na der ſelver
„wel-gevougen ſal laten reguleren.

Dat niet alleenlijck tot alle het ſelve men de Plenipotentiariſen van deſen
„Staet is authoriſerende/ ſonder dat by haer Edele Mogende daer op is ghe-
„delibereert ook niet geadviſeert/ veel min dat daer in is geconſenteert/ Maer
„dat boven dien het drie Provintien heeft ghelieft aen de Heer de Knuyt in ſoo-
„danige Termen te ſchrijven/ als of hy van wegen haer Edele Mog. als mede
„Plenipotentiariſen van deſen ſtaet totte Vredens-Tractaten ghecommitteert
„zynde/ daer door hare Edele Mog. Juriſdictie ſoude zijn geerimeert ende door
„die qualitept als par caracteren indibelem haer Hoogh Mog. bevelen alleene en-
„de privative onderworpen; ende dat in ſaechen/ waer toe ſijn Edele gelijck ook

„mede de andere Plenipotentiarisen noch by Instructie / noch by Pouvoir ofte „volmacht met eenparige stemmen van alle de Provintien gearresteert / niet is „gehouden ofte gheauthoriseert ; Ende dit alles tegens ende buyten consent van „haer Edele Mogende.

Vindende aen de andere zijde haer Edele Mogende de Resolutie raeckende de „demolitie van de Forten omtrent Sluys / als mede het authoriseren van de „Plenipotentiarisen van desen Staet tot het aennemen van de submissie over „de resterende differentiale Pointen tusschen Vranckrijck ende Spanjen / waer„mede men schijnt haer Edele Mogende te gemoet te willen gaen / soodanigh / „dat daer mede het aengewesen grieff / welcke in het geadjusteerde van het 68. „Articul licht / niet gesepareert / noch aengaende de voorsz demolitie yet vast „gestelt wort / ende dat aen de andere zijde / door de voorsz authorisatie tot het „aennemen van submissie in plaetse van aen de Krone van Vranckrijck Conten„tement te geven, ter contrarien deselve daer door / als hebbende soodanige sub„misse gerefuseert / meer ende meer wert geirriteert.

Omme alle welcke redenen ende Motiven / mitsgaders die gene die verder „vervat zijn in haer Edele Mog. voorsz verklaringen ende Protesten van den „4. 5. ende 12. der voorleden Maent / haer Ed. Mog. verklaren in geenderhan„de manieren te konnen toestaen de Conclusien den 17. derselver Maent ter Ver„gaderinge van haer Ho. Mog. op 't importante Point raeckende de Ratificatie op „het Tractaet van Vrede genomen, maer deselve als in forme ende materie labo„rerende / nochmael te improberen ghelijck haer Edele Mog. oock zijn doende „de vordere abusive ende defectueuse Resolutien, ende besoignes die den 24. ende „26. der voorleden Maent zijn geformeert / ofte noch geformeert souden mogen „worden / inhererende ende persisterende tot dien eynde by de iterative prote„sten hier voren vermelt / zijnde haer Edele Mog. geensints gemeynt soo lange „de grieven by haer Edele Mog. by de voorsz protesten / ende dese tegenwoor„dige antwoort aengewesen naer behooren sullen zijn gerepareert tot de voorsz „Ratificatie eenigh consent te dragen / ofte tot eenparigheyt ofte conformiteyt „met de andere Provintien sich te laten permoveren.

Ende aengesien haer Edele Mogende dagelijcx meer ende meer in ervarent„heyt zijn gekomen / dat het gene van wegen haer Edele Mog. op verscheyden „stonden t'sedert het aenvanghen van de Munstersche Handelinge voor hunne „Provinciale advijsen ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. is ingebracht en„de de devoiren die by haer Edele Mog. Gedeputeerden successivelijck zijn aen„gewent / omme haer Edele Mog. intentie ten dienste van den Lande uyt te „wercken / by eenige gantsch verkeerdelijck ende odieuselijck werden opgenome / „ende getorqueert in allen schijn of haer Ed. Mog. in alle het selve yet anders „voor hadden als wel uyterlijck wert gepretereert ; So konnen haer Ed. Mog. „niet ledigh staen rondelijck en oprecheelijck te verklaren dat haer Ed. Mog. „eenighste wit / oogmerck ende innerlijcke intentie alle tijt is geweest en noch is / „voor ende inde handelinge met de Spaensche vast te stellen ende te bedingen „het gene haer Ed. Mog. hebben geoordeelt / tot behoudenisse van den Staet van„de ware Gereformeerde Religie, ende tot conservatie van de vrientschap / Alli„antie ende goede correspondentie met de Kroone van Vranckrijck ende andere „Geallieerde noodigh te zijn / sonder daer toe door eenige particuliere insich„ten gepersuadeert / veel min eenighe andere influentien gepermoveert te zijn ;

„ende alſoo alle 't gene haer Ed. Mog. op 't ſtuck van de Handelinge tot Munſter/hebben geadviſeert ende ingebracht/ inmers op de principale pointen van „deliberatien van wegen haer Edele Mogende by geſchrifte is overgeleverr en„de ten Regiſter van haer Ho. Mog. geinſereert/ ſoo mogen haer Edele Mog. „wel lijden dat het ſelve werde nagheſien ende ge-examineert / ende met Ma„limitaire Pointen raeckende de Unie ende Religie, het Converteren van de „Handelinge van eenen Treves in eenen Vrede, het ſtuck van 't Spirituel over de „Meerpe van den Bosch/ het affonderlijck ſluyten ende teyckenen van 't Trac„taet van Vrede / het geadjuſteerde nopende Oost ende West-Indien, de Demolitie „van de Forten ontrent Hulps / ende het extenderen ende vaſt-ſtellen van de Li„miten van deſen Staet / continueren van Hoſtiliteyt te Water ende te Lande/ „tot dat het Tractaet van Vrede ſoude zijn gheratificeert als anders / ſullende „niet anders werden bevonden / dan dat alle 't ſelve in reden is gefondeert / ende „met den dienſte van den Lande ende oude fondamentele maximen banden „de onheylen die haer Edele Mogende beſchepdentlijck te gemoet ſien / ende by „haer Edele Mogende voorſz ingebrachte advijſen zijn aenghewesen van den „Staet in het Generael / Provintien ende Leden van dien in het particulier „genadelijck moge werden af-geleert.

Verſoeckende haer Edele Mogende tot beſlupt/de Heeren haer Hoogh Mog. „Gedeputeerden van deſe haer Edele Mog. Reſolutie ende antwoort daer ende „ſoo het behoort Favorabel rapport te willen doen / Ende gelijck de ghemelde „ghelieft te nemen van ſich in deſe beſendinghe te laten emploperen / om haer „waer voor haer Edele Mogende deſelve by deſen gantſch vriendelijck ſijn be„danckende / dat het alſoo derſelver goede gelieffe ſy de ſaecke ter Vergaderinge „van haer Hoogh Mog. ende by de reſpective Provintien daer na toe te helpen „dirigeren / dat haer Edele Mogende over hunne hier boven gemoveerde ghe„rieven ende beſwaerniſſen alle redelijcke contentement mach werden ghedaen/ „op dat alſoo in ſoo hooghwichtige ſaecke den meeſten dienſte van den Lande „met eenighept mach werden betracht / ende deſe langhwijlige deliberatien on„der den zegen van Godt Almachtigh met eenen gewenſchten ende gezegenden „Vrede bekroont.

Alduſ gedaen ende gearreſteert ter Vergaderinge van de wel-gemelde Hee„ren Staten van Zeelandt tot Middelburgh / den eerſten May 1648. Onder„ſtont/ Ter Ordonnantie van deſelve / geteyckent de Brune.

Met deſen antwoort ende verklaringe zijn de Heeren Gedeputeerde van haer Hoogh Mog. den 3. May weder inden Hage gekomen: ende deden den vierden rapport. Alſoo nochtans men gaerne de Provintie van Zeelandt ſoude brengen tot eenparighept; ſoo wert eenige dagen daer na / by occaſie dat ſijn Hooghepdt de Heer Prince van Oranjen ſtont om een repſe te doen na Breda / voorghesla„ghen deſelve te beſoecken; om met voorder te gaen na Zeelandt/ ende de Heeren van die Provintie ten beſten ende ten voorſz eynde t'induceren. Sijn Hooghepdt daer over deur den Heeren Huygens ende Ruyſch aenghesprohen zijnde / ende den negende inde Vergaderingh ghekomen zijnde / heeft verklaert berept te zijn ten

dienſte

dienſte van den Staet / ende tot voorderingh van dat groote werck de repſe te doen. Waer alſoo die van Zeelandt haer meeſt ſtieten aen het non-contentement, 't welck men gaf aen Vranckrijck: ſoo ſtelde ſijn Hooghept in bedencken of ende hoemen dien van Zeelandt daer in ſoude mogen te gemoet treden. Waer op de ſes Provintien apart metten anderen gheadviſeert hebbende / hebben ſijn Hooghept bedanckt voor de ghenomene moeyte / ende inſiende / dat het ghemelde contentement voor Vranckrijck wijt te ſoecken / goet ghevonden af te wachten Vrieden van haer Hoogh Mogende Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van Munſter: hopende dat die ſouden inhouden ſtoffe / waer deur de voornaemſte grieven van die van Zeelandt ſouden moghen komen te ceſſeren. Ghelijck dan ooch daer de Ratificatie ende Publicatie in Zeelandt van ſelf is gevolght. Zijnde haer geenſins te raden geweeſt om haer ſelf buyten de Vrede te ſlupten.

Onaengheſien ende ſoo voor als ghedurende deſelve beſendinge aen die van Zeelandt hebben haer Hoog Mogende niet nagelaten voort alles de prepareren tot eene endlijcke uytvoeringe van 't gunt geadjuſteert / geteeckent ende ghecon-cludeert ende van wegen peder Provintie in 't particulier (uytgenomen Zeelant) geratificeert was.

Tot welcken eynde in deliberatie quam in wat maniere ende op wat tijt ende plaetſe men ſoude doen de Publicatie / na dat d'uytwiſſelingh der Tractaten ende Ratificatien ſoude gedaen zijn: Item / aengaende de beveſtinge van ſoo ſalemneelen eeuwige Vrede: deur wien ende waer den Eedt ſoude worden gedaen. Waer op gereſolveert is dat de Publicatie / volgens formulier / namaels ghe-druckt / ſoude werden gedaen alom in de Vereenighde Provintien ende reſſort van dien; als ooch tot Munſter. De Heeren Plenipotentiariſen wierden ooch ghelaſt om te mogen aennemen d'arbitrage van de differentiale Poincten tuſ-ſchen de Kronen van Vranckrijck ende Spanjen noch overigh ende on-afgh-edaen zijnde; indien deſelve aen haer wiert geſubmitteert / ende gedreſſeert.

Voorts dat den derden Woensdagh nae de Publicatie van de Vrede ſoude worden ghecelebreert met Vaſten / Bidden / ende Danckſeggen over de ghe-maeckte Vrede / om te verkrijghen Godes Vaderlijcke Zegen over deſelve: De Plenipotentiariſen wierden ooch ghelaſt aengaende de demolitie van ver-ſchepden Forten. Waer ſonder effect. Endlijck wiert verſtaen / dat ſy voort uytwiſſelen van de reſpective Ratificatien aen de Heeren Spaenſche ſouden verklaren dat in 't Tractaet van Vrede de vier-en-veertighſte ende vijf-en-veer-tighſte Articulen ende de Tractaten daer in begrepen geenſins en ſouden prejudicieren noch de Souvereiniteyt van den Lande / noch het emploi ende admi-niſtratie van de Eccleſiaſtique ende Geeſtelijcke goederen: maer dat de Staet dien-aengaende ſoude blijven in ſijn geheel ende onderlet / dat ooch meer-ghe-melte Heeren Plenipotentiariſen devoiren ſouden doen om te bekomen van de Spaenſche Ambaſſadeurs een Acte approbatoir van 't gene voorſz is: doch by ontſtentenis van ſulex dat ſy ſouden van de Heeren Spaenſche nemen Acte / dat d'opgemelde Verklaringh by henluyden was gedaen voort uytwiſſelen van de reſpective Acten van Ratificatien / om deſelve te mogen dienen daer ende ſoo bevonden ſouden worden te behooren.

Den 26. April in deliberatie ghebracht het ſtuck van den Eedt ſoo actibe als poſſibe by de Heeren Plenipotentiariſen en Extraordinaris Ambaſſadeurs /

soo van den Coning van Spanjen als die van desen Staet respectivelijck te doen tot confirmatie van het Tractaet van Vrede den derthichsten January lestleden binnen Munster gheslooten; Is goet gevonden te Authoriseeren de Heeren Plenipotentiarisen van wegen desen Staet binnen Munster voornoemt/ om te samen of 't meerendeel van dien by absentie ofte ongelegenthedt van eenige derselve in den Name ende van wegen dese vereenigde Nederlanden het voornoemde Tractaet van Vrede met ende neffens d'uytwisselinge van weder-zyds Ratificatien op het selve Tractaet binnen Munster voornoemt met solemneelen Eedt te bevestighen / als ock het particulier Artieul beroerende de Navigatie ende Commercie in ghevolghe van het selve Tractaet gemaeckt. Voorts dat d'opgemelde Heeren haer Hoogh-Mogende Plenipotentiarisen ofte het meerendeel van dien by absentie ofte ongelegenthedt van eenighe derselver ghelijcken Eedt, in voeghen maniere ende ten tyde als voorsz / in den Naem van desen Staet souden nemen ende staven van de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van den Hoogh-ghemelten Coningh/ als ock in den Naem ende van weghen syne Successeuren in conformité van de Procuratie ende volmacht die de selve Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van syne Majesteyt zijn hebbende / waer toe Acte van Procuratie van deser zyde voor ende ten behoeve van de wel-ghemelte Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs soude worden ghedepescheert / Ende wierde mitsdien in-ghetrocken haer Hoogh-Mogende Resolutie den 24. deses op 't stuck van den Eedt respectivelijck tot Brussel ende in den Haghe te doen / ghenomen; voorders is ghereselveert dat beyde de exemplaren van het originneel Tractaet van Vrede/ als ock het exemplaer van het voornoemde particulier Artieul ghestelt souden worden / ghelijck deselve ghestelt wiert mitsdien in Handen van d'aenwesende Heeren hare Hoogh-Mogende Plenipotentiarisen om weder naer Munster ghebracht te werden / ende aldaer te dienen ende strecken sulcks ende daer 't behoort / des dat d'opgemelte Heeren aenwesende Plenipotentiarisen ofte een van dien daer voor soude geven syne recepisse / met belofte dat de voorsz respectivelijck exemplaren van 't Originneel ende particulier Tractaet van Munster weder herwaerts onder haer Hoogh-Mogende souden worden gebracht; waer op de Heeren van Mathenes, Heemsteede ende Clant, haer afscheyt hebben ghenomen om 's anderen-daeghs van hier te scheyden ende haer nae Munster te begeven / met aenbiedinge van hunnen dienst tot bevorderinge van saecken het gemeene beste Concernerende/ daer op hun geluck op derselver repse is gewenscht; Eyntelijck hebben haer Hoog-Mogende gereselveert/ dat aen de Heeren Knuyt, Donia, ende Ripperda by Missive respectivelijck soude worden bekent gemaeckt het vertreck van d'opghemelte drie Heeren derselver Colleguen van hier met verlof/ ende begeerte/ ende niet-te-min bevel/ dat deselve aensiens Briefs sich ock souden hebben te verhoeghen nae Munster om de verdere besoignes aldaer by te woonen ende helpen voltrecken als condependent van haer Instructie die sy-lieden respectivelijck hadden besworen / ende dat in den Brief aen den ghemelten Heer de Knuyt specialijcken soude worden geinsereert/ dat niemant buyten haer Hoogh-Mogende hem daer van en konnen ofte en vermogen te dispenceeren, ofte eenige bevelen ter contrarie van dien te verleenen, om dat de E. Mo. Heeren Staten van Zeelandt met ende neffens d'andere Provincien daer in hadden geconsenteert sonder eenige reserve/ende in cas sy Heer de Knuyt boven vermoeden

daer

daer van ſoude mogen blijven in ghebreeche / dat haer Ho. Mog. hem daer over ſouden connen ende vermogen aen te ſien, ende dat haer Hoogh-Mogende over ſulcks vertrouwden / dat hy Heer de Knuyt ſulcks in behoorlijcke achtinge ſoude nemen / ende dat de voornoemde Brieven ſouden afgaen ſonder voorgaende reſumptie van dien; Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegher: de Provintie van Gelderlandt hier op laten aenteeckenen / dat ſy de Concluſie noopende het doen van den Eedt niet en konden toeſtaen / als zijnde van de Heeren derſelver Principalen anders ghelaſt / Ende wat belanght den Brief gheſchreven aen den Heer de Knuyt ſonder reſumptie / ſepden de Heeren Gedeputeerde van Gelderlandt dat dit Poinct in geen ombrage was gheweeſt / ende meynden dat men aen de voornoemde Heer de Knuyt in egeen andere terminis en hadde behooren te ſchrijven als aen de andere Heeren Plenipotentiarisen van deſen Staet binnen 's Landts weſende / gheſchreven was / ende dat ſy oock niet wilden ghehouden weſen inde Clauſulen in den Brief uytghedruckt. De Heer Ghedeputeerde van wegen de Provintie van Zeelandt in haer Hoogh-Mogende Vergaderinge heeft gereitereert d'aenteckeninge ende verklaringen hier beboorens inden naem ende van wegen de Heeren ſijne Principalen op 't ſtuck vande Vrede-handelinge van Munſter gedaen/ende dat ſy verſtonden dat aen den gemelten Heer de Knuyt in allen gevalle niet anders en ſoude werden gheſchreven als aen den Heer Donia ende Ripperda reſpectivè.

De Heer Gedeputeerde van Utrecht heeft hier op ten tijde van de reſumptie vande voornoemde Reſolutie laten aenteeckenen dat aen de Heer Knuyt niet anders en hadde behooren gheſchreven te worden als aen de ghemelte Heer Donia ende Ripperda, de Heer Mulart heeft verklaert dat hy openlijck en clara voce geconcludeert hadde dat in ſeer ſerieuſe Termen aen den Heer de Knuyt ſoude worden gheſchreven/ ende dat den Brief ſonder reſumptie ſoude afgaen/ ende dat hy als preſiderende dienvolgens hem d'ertenſie van den Brief hadde laten bevelen/ oock getecken't.

Niet tegen-ſtaende deſe Reſolutie (daer van de Heeren van Zeelandt in haer Provinciale Vergaderingh kennis kregben noch al-eer ſy antwoordt gaven aen de Heeren Gedeputeerde: Waerom ſy in de gemelde hier voor geſtelde antwoordt oock eenighe Poincten van dien weder-ſpreecken ende refuteeren) ende aenſchrijvinghe: Soo hebben echter de Heeren van Zeelandt den Heer de Knuyt niet willen wederom laten gaen nae Munſter. Maer alle andere zijn derwaerts ghetoghen / ende aldaer den 5. May komende hebben voor eerſt ende allen dinghen voorghe ghedraghen om te arbeyden tot nederleggingbe van de differenten tuſſchen de Kroonen. Tot welcken eynde uyt haer aller Name ghetoghen is de Heer van Meynertſwijck: nae den Heer Graef van Servient Coninckljcke Franſche Ambaſſadeur/ hem met alle beleefde ende reſpectueuſe Termen voordragende / dat ſy alvoren met de Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen te conferereu/ over den laſt die hem bekent was/haer tot voltrecktinge van het Tractaet van wegen haer Hoogh-Mogende te zijn mede gegeven / hadden goet gevonden hem Heere van Servient voor deſe erpreſſe beſendinghe te doen begroeten / ende verſeecheren van haer Hoog-Mogende goede en oprechte Intentie/ om de openſtaende differentien tuſſchen de Kroonen te bereſſenen / verſoeckende dat hy met ghelijcke Confidentie wilde verklaren ſijne uptterlijcke goede meyninghe/ over het bereſſenen van de voorſz differenten daer toe meu de Heeren Spaenſche met

alle

alle mogelijcke middelen / tot het meeſt Contentement van Vranckrijck / ſonder ſoucken te permoveren.

Deſe Propoſitie heeft hy met Complimenten van bedanckinge opgenomen ende verſocht in de aengeboden Officien te continueren. Edoch / ſeyde / dat na d'uytwiſſelingh vande Ratificatien der ſelver Officien ſouden zijn van minder effect. Voorts diſcoureerde in generale termen over de vijf noch openſtaende differentiale Poincten. Ende aengaende Lottringhen / perſiſteerde hy de Propoſitie van de Heer de la Thuillerye, te reſtitueren out Lottringhen, behoudende Clermont, Stenay, Iamet het Hartoghdom Bar, en dependances van de Biſdommen en Demolierende de principaelſte Fortreſſes; welcke voorden Principaelſte Fortreſſes ſoude zijn een ſecrete laſt boven 't ghene in de Propoſitie van de Heer de la Thuillerie ware gheſept / en welcke plaetſen Vranckrijck altijdt hadde verſtaen te Demolieren / en met de Demolitie van Nancij alleen niet ware te vreden gheweeſt; dan overdenckende des Koninghs oorde en laſt verbat in de voorſz Propoſitie van de Heer de la Thuillerie, dat na uytwiſſelingh van de Ratificatien ſoude ceſſeren de voorſz aenghebodene reſtitutie van Out Lottringhen met Demolitie van de plaetſen; en om dat de Spaenſche hadden ghevveygert om te Tracteren / gedurende den tijt die tot uytwiſſelingh van de Ratificatien was gheſtelt in haer Schrift van den 30. January / ſoo hoſte met vrucht niet als voor deſelve uytwiſſelingh voorden gehandelt.

Hier op zijn te gemoet gevoert ende gerepeteert in korte de principaelſte voorſlaghen / die over de voorſz vijf differentiale Poincten in verſchepden tijden waren verhandelt / die alle te vergeefs waren ghevveeſt / en buyten dewelcke men ghcen anderen hadde konnen bedencken / indien de Partyen ghecſint waren te komen tot Vrede / dat blyvende de-ſelve Poincten ſoo en daer die waren ghelaten ſonder nieuwe by te vrenghen / of afghedane op te halen / men ten beyden zijden ſich ſoude moeten naderen / ſonder by voorgaende verklaringhe / te opiniaſtreren / anderſints dat alle Handelinghen te vergeefs ſouden zijn / en alle hoope van Vreede verdwynen / dat de Spaenſche in 't voorſz ſchrift van den dartighſte January hadden belooft tot de uytwiſſelingh van de Ratificatien toe / geſtant te doen / al wat by interpoſitie en voor de Mediateurs was belooft aen Vranckrijck ende ten opſichte van Lottringhen te aenhooren de voorſlaghen voor haer Hoogh Mogende Plenipotentiarisen te doen om de-ſelve te rapporteren aen de Koningen reſpective / en dat de Spaenſche verklaerden / ten opſichte van Lottringen en Demolitie / te hebben contrarie laſt van den Koning / ende aen de zyde van Vranckrijck het Point van Lottringen te zijn geſtelt in andere termes / als daer op zy des Koninghs laſt hadden verſocht / dat wel voor de Spaenſche den 1. April leſtleden Schriftelijck ware verklaert niet te willen handelen voor uytwiſſelingh van de Ratificatien / ook de reſtitutie van Out Lottringhen in de voorſz Propoſitie van de Heer la Thuillerie ware gelimiteert tot de voorſz uytwiſſelingh van Ratificatien, niet-te-min ware naer den eerſten April voorſz en voor de uytwiſſelingh van de Ratificatien met reciproque overleveringh ende declaratie van de ongedecideerde Poincten de Handelinge in der daet gaende ghehouden / ende de ſaecke gebleven in de-ſelve Termes / als die te voren hadden geweeſt / en ten opſicht van 't ghene voor den dartighſte January aen Vranckrijck ware toegeſtaen / geen wijder handeling was van noode geweeſt / en nu met alle bedencklijcke middelen werden geſocht openingh van de uyterſte

intentie

inſertie van Vranckrijck en van Spanjen / om upt collatie van de ſelve te vinden den uptſlagh van accommodement / daer toe hy Heer van Servient verhoodpentlijck naerder laſt ſoude hebben / of ſich dorven eſlargeeren en den laſt oder de aenbiedinge van oudt Lottringen inde vooꝛſz Vꝛopoſitie van de Heer la Thullerie gherestringeert tot de uptwiſſelinghe van de Ratificatie / nae deſelve uptwiſſelinghe dooꝛ den Coningh ſoude werden gheſtant ghedaen ; hadde den vooꝛſz Heer van Servient verklaert / dat ten opſichte van Lottringen ware afgevaerdigt alle Handelingh met den Hertoge in Vranckrijck ghehouden / en te ſullen afwachten den uptſlagh vande Handelinghen in deſe Stadt ; maer ebenwel dien-aengaende niet anders te konnen doen als 't gene confoꝛm den secreten laſt hier vooꝛ is verhaelt / en als den Paps ſoude konnen gemaeckt worden / te ſullen ſien of hy den laſt eenigher maten ſoude konnen excedeeren / en te gelooven dat de Coningh de vooꝛſz extenſie van tijdt ſoude gheſtant doen / En ten opſichte van de vooꝛſz vyf Poincten, hadde den vooꝛſz Heer van Servient verklaert / dat de differenten tuſſchen Coninghen ende Vorsten by arbitrage niet konden gheterminneert worden / ſoo als een Vꝛoces tuſſchen particuliere Perſoonen / Maer dat Arbiters tuſſchen Coninghen ende Vorsten als by maniere van vooꝛſlagh moſten ſeggen haer gevoelen / om alſoo de Parthijen te trecken tot hare opinie / en by aldien de Plenipotentiariſen van haer Hoogh-Mogende op eler vande vyf Articulen wilden vooꝛſtellen / in wat manier ſy meynen dat deſelve ſouden mogen gheadjuſteert worden / hy ſoude lichtelijck met het een of met het ander ſich confoꝛmeeren / of niet aennemelijck zijnde / klaerlijck ſeggen de reden van recuſatie / Alle het welcke ſoo als vooꝛſz in den tijdt van twee dagen tot Oſenbrug in verſcheyden Conferences ghepaſſeert zijnde / ſeyde de vooꝛſz Heer van Servient in het affſchept te ſullen wederkeeren nae Munſter en de aenweſende Plenipotentiariſen van hare Ho. Mo. te ſullen ſpꝛeken.

Terwijlen de ghemelte Heer van Loenen met de vooꝛſz negotiatie tot Oſenbrugh beſich is ghebeeſt / hebben ſijne Heeren College met de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen op ende aengaende de noch uptſtaende differenten ghebeſoigneert die eerſt hebben ghekklaecht / in plaetſe die hadden behooren vermindert te werden, dat deſelve waren vermeerdert dooꝛ ſeecker geſchꝛift by den Heere Grave van Servient aen den meer-genoemden Heer van Loenen vooꝛ haer aenkomſte ober-ghegeven ende gecommuniceert / daer op ſy oock ſchꝛiftelijck haer den gheantwooꝛdt ende begeerden van haer te verſtaen / of ſy die ſaecke noch in den ſelven Staet behonden / ende wilden nemen / als ſy die by haer vertrech van Munſter hadden ghelaten / of dat men die op een ander Voet ſoude meenen te hernemen / ende hoe-wel ſy hier op fondamentlijck vooꝛ de wederkomſte ende rappoꝛt van de meer-ghemelte Heer van Loenen niet konden seggben. Soo hebben ſy nochtans op het preſuppooſt dat men de ſaecke ſoude moeten herbatten daer in 't jonghſtelijck op haer vertrech was ghelaten / de Heeren Spaenſche ghesocht te sonderen of ende wat by haer dien-aengaende ſoude konnen te wegghe ghebꝛacht worden / Ende al-hoe-wel de Heeren Spaenſche haer gheſtooꝛt toonden / dat ſy haer eyghene ſaecke ſcheenen te poſtponeeren ende d'andere ſochten te advanceeren ; Soo hebben ſy niet-te-min eerſt in 't generael ende daer na in 't particulier van haer verſcheyden ouverturen ontfangen / die ſy verhoopten metter tijt tot goet ſucces te ſullen konnen uptvallē. Als ten eerſten dat ſy alnoch te Vꝛede waren alles geſtant te doen 't gunt deſelve hier bevoꝛens dooꝛ hare

Negotiatie ende Interpositie hadden toegestaen / niet tegenstaende haer saecken eenigher maten in Napels waren gemelioreert / doch haer niet verder als tot dat de Legers van weder-zyden in 't Velt souden ghekomen wesen te konnen obligeren / verklarende ende protesterende oprechte ghenegentheydt soo wel nu als oyt te voren tot de Pacificatie met Vranckrijck te hebben. Ten anderen, dat zy te vreden waren / de vijf controverse Pointen / als noch door haer arbitragie te laten af-handelen / ofte soo Vranckrijck daer in difficulteerde door interpositie en bemiddelinghe deselve promptelick en hoe eer hoe liever te laten beslechten. Ende belangende de saecke van Lotringen deselve te hernemen op den voorslagh die sy van haer hadden ontfanghen / die zy aen den Koningh haer Meester hadden overgheschreven / ende daer op zy antwoorde hadden ontfanghen / sonder dat zy ghelast konden wesen op andere voorslaghen naderhandt ghedaen / welcke zy seyden te wesen / de restitutie van out Lotringen alleen, met demolitie van alle de Sterckten: Daer men haer te voren van de restitutie van Lotringen in 't generael / sonder Barende d' Eveschés, ende van de Demolitie van Nancy alleen hadde gesproocken. Na de wederkomste van den Grave van Servient, hebbende sijn excellentie gelieft aen haer d'eerste visite te doen / ende sy daer op de Contra-visite gedaen / ende vervolgens wederom een Visite van sijn Excellentie ontfangen / hebben sy by alle de voorsz occasien getracteert de materie van de openstaende differenten tusschen de twee Kroonen / ende haer Interpositie van wegen haer Hoog Mogende nochmaels aengeboden / sijn Excellentie beklaeghde sich in 't eerste / dat de Heeren Spaensche in absente van de Staetsche geexcuseert hadden voort te gaen / Ende daer door soo veel tijdts was verloren / vermanende van seecker geschrift / 't welck / so de Mediateurs geseyt hadden / by haer aen de Heeren Spaensche soude zijn gegeven ofte gedicteert / daer Vranckrijck gene kennisse van hadde / ende seyde lestelijck dat Vranckrijck noch deselve intentie was hebbende / ende hy gelijcke last / om met Spanjen te pacisceren / doch geen ander arbitrage als haer Hoog Mog. die sijn E. Souveraynen van den Staet noemde / te konnen admitteren / doch mede wel te vreden te wesen / dat die openstaende saecken / door d'interpositie bemiddelt mochten werden: 't Welck sijn E. seyde op 't spoedighste ende hoe eerder hoe liever te moeten geschieden / Ende belangende de saecke van Lotringen dat sijn E. te vreden was wegen Vranckrijck te beloven / dat geduyrende de Negotiatie aldaer uyt Vranckrijck directelijck met Hertoge Charles niet gehandelt soude werden om Spanjen daer mede alle ombragien te benemen. Op de vordere Pointen by hem den Heere van Loenen ter Handen ghestelt / die de Heeren Spaensche gheseyt hadden nieuwe Pointen te wesen / seyde deselve alleen opgeheven te hebben / op datmen soude weten 't gunt tusschen beyde Cronen noch openstaende was / sonder hem daer aen precijse te willen restringeren / Ende gelijck de Heeren Spaensche haer bedencken op d'Articulen by sijn Edele eerst overgelevert Schriftelijck hadden ingedient / alsoo hadde hy Heere Grave van Servient haer daer op sijn contra-bericht mede schriftelijck toegesonden; ende daer nevens sijne redenen / waerom sy met het uytwisselen van de Ratificatien niet souden behooren voort te gaen.

Op het ghene den meer-ghemelten Heer Servient haer mondelijck heeft geseyt / hebben sy syn Edele gerepresentert d'offren die sy door haer vertreck hadden gedaen van aldaer in competenten getal te willen verblyven / ende oock haer schrif-

ſchriftelijcke voorſlaghen ten wederzyden over te geven / dan dat het doenmaels niet aenghenaem gheweeſt zijnde/ ſy met haer voordere interpoſitie ende overleveringe van gheſchriften / hadden moeten ſuperſederen / niet-tegenſtaende de Heeren Spaenſche haer door omme ſerteuſelijck aengemaent hadden / ende ſy overſulcx geen kennisſe hadden van eenigh geſchrift aen de Heeren Spaenſche ghegeven / ofte van eenighe dictatie aen deſelve ghedaen / dat middeler-tijt de voorſlaghen van Vranckrijck by den Heere la Tuillerye aen haer Hoogh Mogende/ ende aldaer door de Heeren Mediateurs aen de Heeren Spaenſche waren ghedaen/ maer daer op niet was gevolght / ende indien men het gepaſſeerde voorby gaende / alnoch tot de Vrede van wederzyden met oprechte meyninge was ghe-intentioneert / dat de ſaecke wel te vinden ſoude weſen / ende ſcheen ſijn Edele daer toe mede eyndelijck te Condeſcenderen.

Na dat den 14. May met de Spaenſche tot Munſter was geadjuſteert d'uytwiſſelinghe van de Ratificatien / en 't pleſteren van Eedt den 15. May te doen in de groote Sale van 't Stadthuys met opene deuren/ en daeghs daer aen volgende de Publicatie van 't Stadthuys voorſz. Soo zijn den volgende dagh omtrent acht uren de Heeren van Loenen en van Heemſtede eerſt ghevaren nae 't Stadhuys/ bevindende op voyre van de Magiſtraet/ en van den Commendant de Straten / ende plaetſe voor het Stadthuys beſet met Borgers ende Boldaten in Wapenen/ en ſijn van beyde de Borghermeeſters door 't Stadthuys verwillekomt / en ghelept tot in de groote Sale van 't Stadthuys / daer gheſet was een ronde Tafel met een groen Fluwele kleet / en Fluwelen Stoelen; En van daer voorts gegaen in een bertreck Kamer / daer een Tafel was met een wit Damaſt kleet belept/ wepnigh daer nae is-ghekomen de Heer Brun verwillekomt en gelept door de Burgemeeſters als voorſz/ inde voorſz bertreck-Camer; in welcke de Heer Brun eerſt ingaende / heeft men aenghehangen beyder zyds Ratificatien van 't Tractaet / als mede van 't Particulier Artijckel handt Commercie en de formulieren van de reſpective Eedt te Collationeren.

Ontrent een uyre daer nae ſijn op 't Stadthuys ghekomen de andere haer Hoogh Mogende Plenipotentiariſen verwillekomt ende ingelept als voorſz / en daer na is ghekomen de Graef van Penerande door den Heer Brun, en door de Borgemeeſters verwillekomt en inghelept tot inde groote Saal / en door de ſamentlijcke Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. voor de voorſz bertreck-Camer verwillekomt/ en malkanderen geembraſſeert hebbende / ſijn eerſt de voorſz beyde Heeren Plenipotentiariſen en daer na de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. gegaen in de voorſz bertreck-Camer; En na dat de voorſz Collatie was ge-eyndight in gelijcke order in de groote Sael aen de voorſz ronde Tafel aengeſeten; heeft de Heer Brun overlupt in Latijnſche Tale geſeyt / in effect/ dat den Koning hebbende gehad viſie en rapport van 't gemaeckte Tractaet van Vrede/ 't ſelve met vreughde opghenomen / en aenſtonts binnen den behoorlijcken tijdt had gheratificeert / en ſy Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen ghereet waren om de Ratificatien uyt te wiſſelen / en met Congratulatie over den gemaeckten Vrede ghevraeght of de Ratificatien van haer Ho. Mog. mede ghereet waren / om uyt te wiſſelen; En met reciproque Congratulatie in Latijn beantwoort zijnde/ dat het Tractaet van haer Ho. Mo. met gelijcke vreugde opgenomen ende geratificeert was/ en gereet om uyt te wiſſelen; Is met opene deuren en grooten toeloop van menſchen opgeleſen eerſt het Tractaet/ daer na des Konings Rati-

Ratificatie in 't Francoys / en de Ratificatie van haer Hoogh-Moogende in 't Francoys/ vervolgens is gelesen het particulier Artijckel vande Commerces met de Ratificatie van haer Ho. Mog. daer na is gelesen een Acte obligatoir om de Ratificatie en Procuratie tot het besweeren van het voorsz Articul binnen twee Maenden in den Haghe te leveren des Coninghs Procuratie tot het besweeren van 't Tractaet/ en de Procuratie van haer Hoog. Mog. ten selven eynde; na de lecture van welcke stucken is de voorsz Heeren Spaensche af-ghevraeght inde Latijnsche Tale/ of haer beliefde in de Name des Coninghs conform de voorsz voorghelesene Procuratie het Tractaet formelijck te besweeren / en door deselve geantwoort zijnde / Iae, is door den Priester des Graven van Penneranda aen den selven en aende Heer Brun voor-ghehouden een groot Boeck met Fluweelen omslagh zijnde de Euangelien/ daer op was ghelept eenen Silveren Cruys/en de beyde Heeren Spaensche Plenipotentiarisen over eynde staende/ en houdende de rechterhant op het voorsz Silveren Cruys/ heeft de Graef van Penneranda ghelesen het formulier van Eedt in Spaensche Tale / en ghekomen zijnde tot de woorden nemende Godt tot Richter, &c. Hebben de beyde Heeren de Rechterhandt opgesteecken en het Cruys ghekust / zijnde de grootste solemniteyten van Eedt/ die volgens haer Ordre wert ghedaen / Daer nae is door den Grave van Penneranda ghevraeght / of sy Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet van wegen haer Ho. Mog. in conformiteyt van der selver Procuratie het Tractaet wilden besweeren / en gheantwoort zijnde Ia, en sy alle over eynde staende/ en de twee voorste vingeren opsteeckende/ is door de Heer van Loenen gelesen het Formulier van Eedt in Francoys/ en door haer alle geseyt/ Ainsi m'aide Dieu.

Daer na zijn uytgewisselt beyder-zijds originele Procuratien om te tracteren en te besweeren het Tractaet/ de originele Ratificatien op het Tractaet / de originele Ratificatie van haer Ho. Mog. op het particulier Artijckel vande Commerces / en Acte obligatoir tot het uytbrenghen van Ratificatie en Procuratie om het voorsz particulier Articul te besweeren/ een Acte vervattende de Namen die aen de zijde des Coninckx van Spanjen worden begrepen in het Tractaet een Contre-Acte op het 44. en 45. Articulen van het Tractaet / een Acte rakende de demolitie van Forten en van 't huys Leuth, de Acte van Publicatie.

De stucken en Papieren van wegen haer Hoogh-Mogende zijn overgelevert in een root Fluweele Koffer / en van de Spaensche in een root Fluweele Koffer met Silveren beslagh ontfanghen ; waer mede opgestaen ende ten beyden zijden afscheyt ghenomen zijnde / de Spaensche eerst / en daer nae die van desen Staet zijn afgegaen/ door de Burgermeester uytgeleyt tot buyten het Stadt-huys/ en de voorsz Heeren Spaensche / en sy elcx zijn geleyt tot aen haer Logement door een Compagnie Borgers en een Compagnie Soldaten / en zijn gedaen drie salves en het Geschut op de Wallen gelost.

Tegen den volgenden dagh heeft de Magistraet doen maecken voor de Poort van 't Stadt-huys een groot Tonneel/ gedeckt/ beleyt en behangen met Tapisserien/ en om dat de Poort van 't Stadt-Huys worde gestopt door het Tonneel/ doen maecken een ander inganck vande Straet af beleyt en behanghen met Tapisserien tot in een Kamer op de Strate en op het Tonneel uytsiende / die mede met Tapisserien was beleyt en behangen.

Den 16. zijn eerst de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. daer na de Heeren Spaensche aen 't stadthuys gegaen zijnde de straten vande Logementen der

respective

reſpective Heeren Plenipotentiarisen tot aen het Stadthuys behangen met Tapiſſerien/ Goude Leeren en anders/ en met groen beſtropt/ en zijn de voorſz reſpective Plenipotentiarisen van het Logement tot aen het Stadt-huys gheleyt/ voor een Compagnie Borgers en een Compagnie Soldaten/ en voor 't Stadthuys ontfangen vande Burgermeesters en gheleyt inde voorſz Kamer / alwaer de voorſz beyde Burgemeesters zijn verſocht geweest de Publicatie mede te aſſisteren; En na dat dzie repsen was ſignal gedaen door seven Trompetters en een Ketel-Trom / is voor alle de omſtanders in groote menichte in't Stadthuys/ op de Straten / en inde venſters ſtaende op-gheleſen het Tractaet in Duytſche Tale; Waer nae de Ratificatie des Conincks in Spaenſche / en de Ratificatie van haer Hoog-Mogende in Duytſche Tale; verbolgens is geleſen het particulier Articul van Commercie met de Ratificatie van haer Hoog Mogende en de Acte obligatoir tot het uytbzengen van Ratificatie en 't beſweren als voorſz/ leſtelijck is geleſen de Acte van Publicatie inde Franſche Tale; alles door ende in 't bywesen van weder-zijdts Secretarisen. Waer mede zijn in gheljjcke ordze uytgegaen/ door de Borgermeesters gelept / en met gelijck gevolg van Borgers ende Soldaten tot aende reſpective Logementen/ en zijn wederom ghedaen dzie Salves/ en het Geſchut op de Wallen geloſt.

De Heer van Nederhorſt, die aenſtonts nae ſijne wederkomſte van een ſware ſiechte gheſtadigh bedlegerigh is ghebleven / heeft de voorſz actien niet konnen bywoonen/ en daerom den Eedt niet ghedaen noch geteeckent / maer het Tractaet geteeckent hebbende is weder na Wtrecht gerepſt/ ende kortz daer na deſer Werelt overleden.

Alſoo de voorſz parade en Equipage van het Tonneel is gheſchiet op ordze vande Magiſtraet / die tot groote Eere hebben opgenomen dat het Tractaet in haer Stadt gemaeckt/ mede aldaer was gepubliceert; En naemiddagh is den Graef van Naſſauw Keyſerlijcke Plenipotentiarisen die van deſen Staet over den gemaeckten Vzede komen congratuleren; Gheljjck mede de voorſz Heeren Spaenſche Plenipotentiarisen congratulatie gedaen/ en haer tegen den volgenden dagh ter Maeltijt hebben verſocht/ ende zijn ſy den 17. deſes des middaegs ten huyſe van den Grave van Peneranda getracteert met groote Pompe/ gelupt van Trompetten / ſalve van Roers en Geſchut / op dzie houcken by ſijn Logement geſtelt/ en op beyde dagen openlijck aende Gemeynte Wijn met opene baten laten uytloopen/ en met bzanden/ſchieten en anderſints verſchepdene teekenen van Vzeuchde ghedaen; 't Welcke die van deſen Staet voor als doen noch niet wetende d'intentie van haer Ho. Mog. hebben gepaſſeert.

Sy hebben de notificatie van de gemaeckte Vzede aende aenweſende Hooghe Miniſters inde Stadt Munſter oock Oſenbrugge laten doen/ daer van ſy de reciproque congratulatie hebben ontfangen.

De Formuliers ende Acten van Eedt ende andere, daer van in't voorgaende verhael wert mentie gemaeckt, volgen hier.

WY *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen en Meynderſwyck, Seneſchal en Dyckgraef van Bommel, Tieler en Bommelerwaerdē, Gedeputeerde van d'Adel van Gelderlandt inde Vergadering der Heeren Staten Generael, *Ian van Matheneſſe*, Heer

van Mathenesse, Riviere, Opmeer, Souteveen, &c. Gedeputeerde in d'ordinare Raedt van Hollandt en West-Vrieslandt, en in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael van wegen d'Edelen van het gheseyde Lantschap, Raetsheer, en Heemraed van Schielant, *Adriaen Paauw*, Ridder, Heer van Hoemstede, Hogersmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck, &c. eerste President, Raedt en Reken-meester van Hollandt en West-Vrieslandt, en van wegen de geseyde Provincie Gedeputeerde in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael, *Francois van Donia*, Heer van Hinnema in Hielsum, Gedeputeerde in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael van wegen Vrieslandt, *Willem Ripperda* Heer van Hongelo, Boxbergen, Boculo en Russenburg, &c. Gedeputeerde van d'Adel van de Provintie van Overyssel in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael, *Adriaen Clant* van Stedum, Heer van Nittersum, &c. Gedeputeerde ordinaer van de Provintie der Stadt van Groeningen en Ommelanden in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael, alle extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden tot de Vredehandelingh tusschen de Heer Koningh van Spanjen, en de geseyde Heeren Staten versien met genoeghsame macht, die wy vertoont hebben, door de wisselingh der originale schriften, in conformiteyt van de geseyde macht, *zweeren Solemnelijck*, in de naem der geseyde Heeren Staten, dat door hen, en van hun zyde volkomelijck, reellijck en ter goeder trou vervult, geobserveert en ge-executeert sullen worden alle de punten, en artyckelen, en elck in 't besonder, met d'inhoudt daer af van de geseyde Vredehandelingh gemaeckt, gesloten en getekent de dartighste Januarius, gelijck oock het particulier Artijckel, ghemaeckt in geevelgh van 't gheseyde Tractaet, en gesloten den vierden Februarius van het tegenwoordigh Jaer 1648. en van weerzyden geratificeert in goede en behorelijcke forme, gelijck blijckt by de wisselingh der Ratificatien, van weer-zyden gedaen, aen 't welck, tot meer bekrachtigingh, door gemeene toestemmingh der partyen tersstont hier by-gevoeght is de tegenwoordige en solemnele acte van *prestatie en bewysingh van d'Eed*, die de geseyde partyen, door hun Ambassadeurs en Volmachtighden reciprokelijck en onderlingh gedaen hebben in tegenwoordigheyt van malkander, nemende Godt tot Rechter van d'oprechtigheyt van hun beloften, suyverheyt en bestandigheyt van hun intentien, om die onverbrekelijck te mainteneren en t' onderhouden, *soo helpe ons Godt*. Gedaen te Munster, in de groote Zael van 't Stadthuys, opentlijck, en met open deuren, en in tegenwoordigheydt van een groot ghetal personen, soo van de gheseyde Stadt, als anderen, die by de solemniteyt van de geseyde Acte geweest hebben, de vijftiende dagh van May, in 't Iaer 1648. Was getekent en gesegelt, *Bartolt van Gent*, *Ian van Mathenesse*, *Adriaen Paum. F. van Donia*, *W. Ripperda*, *Adriaen Clant*.

Wy Don *Gaspar van Bracamonte, en van Guzman*, Graef van Penerande, Heer van Aldeaseca de la Frontera, Ridder van d'order van Alcantara, eeuwigh Administreur en benaer van de Commanderie van Daimiel van d'order van Calatrava, Edelman des Kamers van de Heer Koningh van Spanjen, Raetsheer in sijn Raet van Staet, van sijn Raet, en Kamer, sijn Extraordinaer Ambassadeur by sijn Keyserlijcke Majesteyt, en sijn eerste Volmachtighde tot de handelingh van d'algemeene Vrede, en mijn Heer *Anthonie Brun*, Ridder, Raetsheer van sijn geseyde Catholijcke Majesteyt, in sijn Raedt van Staet, en in sijn hooge Raet, voor de saken van Nederlant en van Borgonjen by sijn persoon, sijn Volmachtighde in de handelingen van d'algemeene Vrede, en alle beyde Ambassadeurs en Volmachtighden van de geseyde Heer Koningh tot de handelingh van de Vrede tusschen hem en de Heeren Staten Generael der Vereenigde

Lantschap-

Lantſchappen van Nederlant, verſien met genoeghſame macht, daer af wy authentijke Copy hebben doen blijcken en gegeven, in conformiteyt van de geſeyde macht, *ſweren ſolemnelijck*, in de naen van de geſeyde Heer Koningh, op het heyligh kruys, en op de Heylige Euangelien, door ons warelijck en lichamelijck aengeraeckt, en ſoodanigh, als of hy'er ſelf tegenwoordigh was, en perſonelijck byſtont, dat door hem en van ſijnent wegen volkomelyck, re-eelijck, en ter goeder trou vervult, gheobſerveert en geexecuteert ſullen worden alle de punten en Artijckelen, en yder daer af, met d'inhoudt van dien van de geſeyde Vredehandelingh gedaen, geſloten en geteekent op de dartighſte van Ianuarius, in 't tegenwoordigh Iaer van 1648. en geratificeert van weer-zyden, in behoorelijcke forme, ghelyck blyckt door de wiſſelingh der Ratificatien, die nu aen weer-zyden ghedaen is, aen 't welck, tot meer bekrachtigingh, door ghemeene toeſtemmingh van weerzyden, terſtont by-gevoeght is de tegenwoordige en ſolemnele acte van preſtatie en bewijſingh van d'Eed, die de geſeyde partyen, door hun Ambaſſadeurs en Volmachtighden, onderlingh ghedaen hebben, in malkanders tegenwoordigheyt, nemende *Godt tot Rechter van d'oprechtigheyt van hun beloften ſuyverheyt en beſtandigheyt van hun intentien om die onverbrekelijck te maintineren en t'onderhouden.* Gedaen te Munſter, in de groote Zael van 't Stadthuys, openlyck, met open deuren, en in tegenwoordigheyt van een groot getal van perſonen, ſoo van de Stadt, als anderen, die by de ſolemniteyt en plechtelijckheyt van de gheſeyde daet hebben geweeſt, de vijfde van May, in 't Iaer 1648. was getekent en bezegelt: *El Conde de Peneranda. A. Brun.*

Alſoo door het Tractaet van Vrede, tuſſchen den Heer Koningh van Spanjen van d'een, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden van d'andere zyde, te Munſter gemaeckt, geſloten en geteeckent op de 30. van Ianuarius van het tegenwoordigh Iaer 1648. geſeght is in het acht-en-tſeſtighſte Artijckel, dat van de zyde vande geſeyde Heer Koningh gedemolieert en gheſlecht ſullen worden by en ontrent de Stadt *Sluys*, de ſchanſſen van *St. Iob*, *St. Donaas*, de *Starre-ſchans*, *de Schans St. Fereſe*, *de Schans St. Frederick*, *de Schans St. Iſabelle*, *de Schans St. Paulus*, *de Ronduit Papemuts*, en van de zyde en van wegen de geſeyde Heeren Staten gedemolieert en gheſlecht ſullen worden de twee Schanſſen in 't Eylant van *Caſand*, genaemt *Oranjen* en *Frederick*, *de twee van 't Pas*, *al de ſchanſſen op de Rivier de Schelde*, *aen d'Ooſtzijde*, *uytgeſondert Lillo*, *en de Schans op Kieldrecht*, *Spinola genoemt*: van welcke demolitie en ſlechtingh, reciprokelijck te doen, tuſſchen partyen verdragen ſou zijn, om de gelijckwichtigheyt daer af te regelen. Maer alſoo zy hier in niet eenigh konden worden, ſoo is ſedert tuſſchen hen gereſolveert en beſloten gebleven dat van de zyde der geſeyde Heeren Staten niet gedemolieert en geſlecht ſullen worden de geſeyde ſchanſſen van 't Eylandt *Caſand*, noch van *'t Pas*, maer wel de genen op de Rivier de Schelde aen d'Ooſtzyde, uytgeſondert *Lillo*; tot verwiſſelingh van de welcken aengeboden zijn, om van wegen de geſeyde Heer Koningh gedemolieert en geſlecht te worden de genen, die in 't geſeyde acht-en-tſeſtighſte Artijckel genoemt zijn, uytgeſondert *St. Iob*, *St. Donaes*, en *St. Iſabelle*, in plaets van de welcken noch ghedemolieert en gheſlecht ſullen worden van wegen de geſeyde Heer Koningh, de *Paerle-Schans*, en op alles ſal wijders tuſſchen de partyen verdragen worden een Maent na datum van deſe teghenwoordige acte.

En alſoo in 't geſeyde Tractaet van Vrede, in 't drie-en-tſeventighſte Artijckel, geſeght is dat, ten opſicht van de reſtitutie en overleveninghe van 't Huys van *Leur*,

met

met de goederen, die daer aen ſouden mogen dependeren, te doen aende Graef van *Fledrof* van wegen de gheſeyde Heer Koninck men verſien en beſorgen ſou tuſſchen de ſluytingh van 't Tractaet, en de Ratificatie daer af, op d'onderhoudingh van een Garniſoen en beſettingh van wegen de gheſeyde Heer Koninck, of op de demolitie en ſlechtingh der nieuwe Fortificatien en Sterckten, gemaeckt ſedert dat het geſeyde Huys ingenomen heeft geweeſt; ſo is verdragen en gearreſteert dat het geſeyde Huys gereſtitueert en overgegeven ſal worden, ſonder daer Garniſoen of beſettingh te laten, en dat de geſeyde nieuwe veſtingen gedemolieert en gheſlecht ſullen worden binnen twee maenden, te reeckenen vande *vyfde des maents Iunius* aen-komende, en van het tegenwoordigh Iaer, op welcke dagh de publicatie en afkondigingh van 't geſeyde Tractaet van Vrede inde Landtſchappen van Nederlant van weer-zyden geſchieden ſal. Gedaen te Munſter, deſe *vyfde van May*, van 't teghenwoordigh Jaer van 1648. Was geteeckent en gecacchetteert *in twee Colommen*, *El Conde de Peneranda*, *A. Brun*, *Bartolt van Gent*, *Ian van Matheneſſe*, *Adriaen Paauw*, *G. van Reede*, *F. van Donia*, *W. Ripperda*, *Adr. Clant*.

Alſo door het vier-en-veertigſte en vyf-en-veertigſte Artijckel vande Vrede-handeling tuſſchen de Heer Koninck van Spanjen &c. en de Heeren Staten Generael der Vereenichde Lantſchappen van Nederlant gheſeght is dat d'inhout der twee verſcheyde ſchriften/ 't een van d'achtſte Januarius/ en 't ander vande ſeven-en-twintigſte December van 't jaer 1647. gemaeckt en geteeckent tuſſchen de Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de gheſeyde Heer Koninck van Spanjen / en de Gedeputeerde / door en inde naem van de Heer Prince van Oranjen / ghheele en volkome kracht ſal hebben / noch meer noch min dan of al de punten in 't generael daer in begrepen / of yder daer af in 't beſonder van woort tot woort in 't geſeyde Tractaet van Vrede geinſereert en in-ghevoeght waren / niet tegenſtaende eenige clauſelen van 't geſeyde Tractaet hier mee ſtrijden/ welcke clauſelen men verſtaet te derogeren/ gelijck ſy oock expreſſelijck en uytdruckelijck gederogeert zijn door 't gheſeyde vyf-en-veertighſte artijckel/en welcke clauſelen ten regard der voorgenoemde twee geſchriften door ongedaen zijn gehouden/ en ongedaen gehouden ſullen worden.

En alſoo uyt de Generalitept en algemeenheyt der voorgenoemde woorden en clauſelen namaels eenige twyffelingen of miſverſtanden ſouden mogen overkomen/ ſoo hebben d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden der geſeyde Heeren Staten Generael / door expreſſe en uytgedruckte order derſelver Heeren Staten/ door de verwiſſeling der Ratificatien vande geſeyde Vrede-handelingh / verklaert aen de gheſeyde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninghs van Spanjen/ &c. en verklaren door deſe teghenwoordige/ niet geconſenteert en bewilligt te hebben dat de vereffeningh der twee geſeyde Artijckelen in 't Tractaet van Vrede tot eenigh ander eynde geſchiede/ dan om geheelijck d'inhout daer af te doen verbullen en effectueren/ ſonder dat men verſtaen en inſereeren ſal dat'er pets ghehandelt en beraccordeert is/ door 't welck nu of namaels pets gederogeert/ of geprejuditieert mach werden aende Souverainitept en Superioritept der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant in 't generael/ of in 't particulier/ noch aen d'order vande Religie / noch in de beſtedingh en bedieninge der geeſtelijckie goederen daer in; maer dat de Staet der Vereenighde Landtſchappen ſal blyven en gehouden zijn ten deſe regard in

ſijn

ſijn geheel/en ſonder preiuditie of nadeel: in welck regard d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden der geſepde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ voor de wiſſelingh der Ratificatien/ deſe declaratie hebben geinſinueert/ en ghelevert aen de geſepde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden vande geſepde Heer Koninck van Spanjen/ &c. Geteeckent met hun handen / en bezegelt met hun Wapen-zegels. Gedaen te Munſter / de vijſtiende van May/ 1648. Was geteeckent en Gecachetteert Bartolt van Gent, Ian van Matheneſſe, Adriaen Paeuw, G. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Wy ondergeteeckende Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de Heer Koninck van Spanjen &c. certificeren dat op deſe dagh en tegenwoordighe datum d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden der Heeren Staten Generael der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant/ voor de wiſſelingh der Ratificatien van 't Tractaet van Vrede tuſſchen de geſepde Heeren/ Koninck en Staten/ ons geinſinueert hebben het geſchrift/ hier voor geinſereert en ingevoeght/ geteeckent met hun handen/ en bezegelt met hun Wapen-Tegels/ dat sy na de leſingh aen ons hebben ghelevert/ en dat wy 't upt ſjun handen hebben ontfangen. Tot bevestighingh van 't welck wy deſe Acte hebben geteeckent/ en ons Wapen-Tegel daer aen ghevoeght. Ghedaen te Munſter/ de vijſtiende van May/ 1648. Was geteeckent en bezegelt El Conde de Penerande, A. Brun.

Van wegen de Heer Koninck van Spanjen ſullen in dit Tractaet van Vrede tuſſchen ſijn Majeſteyt en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden begrepen zijn: De Heer Keyſer/ de Heer Koninck van Bohemen en van Ongeren/ met de Heer Aertz-Hertogh Leopoldus Wilhelm/ broeder vande geſepde Heer Keyſer/ ſelf in qualiteyt en hoedanigheyt van Hooft- en Groot-meeſter vande Teutoniſche orden/ de Heeren Aertz-Hertogen/ ſijn Neven/ met hun Vorſtendommen en Landen/ de Heeren Cheur-Vorſten en Princen/ Steden en Staten van 't heyligh Rijck / de Graef van Oldenburgh / met de Landen/ Graeffſchappen / Baronnijen / die hem toebehooren/ de Graef van Swartſenburgh / geſamentlijck ſijn Lant en Heerlijckheyt van Ruſſen/ en d'Anſe-ſteden/ ſonder preiuditie van noch te mogen noemen ſoodanige anderen vande zijde van de geſepde Heer Koninck / die hy bevinden ſal te behooren binnen de palen / in 't twee-en-ſeventighſte Artijckel van 't gheſepde Tractaet verhaelt. Ghedaen te Munſter/ deſe vijſtiende van May/ 1648. Was geteeckent en bezegelt / El Conde de Penerande, A. Brun.

d'Ondergeteeckende Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninckx van Spanjen in 't Tractaet van Vrede / tuſſchen de gheſepde Heer Koninck / en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant/ beloven en verbinden ſich inde naem vande geſepde Heer Koninck binnen twee maenden te doen ratificeeren door hem het Artijckel / aengaende de Koophandel en Scheepvaert tuſſchen ſijn Onderſaten en Vaſſalen/ en de genen der geſepde Heeren Staten / beſloten/ geteeckent en gearreſteert reciprokelijck op de vierde van Februarius in 't teghenwoordigh Jaer van 1648. en de Ratificatie daer af te voorſchyn te brengen/ en te vertoonen in goede forme voor de voorgenoemde tijt in den Hage: gelijck oock genoechſame macht van te ſweeren en te be-eedigen/ van wegen ſijn Majeſteyt/ de getrouwe en onverbrekelijcke obſervatie en onderhoudingh van d'inhout van 't geſepde Artijckel / en upt kracht van de voorver-

met de goederen, die daer aen ſouden mogen dependeren, te doen aende Graef van *Fledrof* van wegen de gheſeyde Heer Koninck men verſien en beſorgen ſou tuſſchen de ſluytingh van 't Tractaet, en de Ratificatie daer af, op d'onderhoudingh van een Garniſoen en beſettingh van wegen de gheſeyde Heer Koninck, of op de demolitie en ſlechtingh der nieuwe Fortificatien en Sterckten, gemaeckt ſedert dat het geſeyde Huys ingenomen heeft geweeſt; ſo is verdragen en gearreſteert dat het geſeyde Huys gereſtitueert en overgegeven ſal worden, ſonder daer Garniſoen of beſettingh te laten, en dat de geſeyde nieuwe veſtingen gedemolieert en gheſlecht ſullen worden binnen twee maenden, te reeckenen vande *vyfde des maents Iunius* aen-komende, en van het tegenwoordigh Iaer, op welcke dagh de publicatie en afkondigingh van 't geſeyde Tractaet van Vrede inde Landtſchappen van Nederlant van weer-zyden geſchieden ſal. Gedaen te Munſter, deſe *vyfde van May*, van 't teghenwoordigh Jaer van 1648. Was geteeckent en gecacchetteert *in twee Colommen, El Conde de Peneranda, A. Brun, Bartolt van Gent, Ian van Matheneſſe, Adriaen Paauw, G. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.*

Alſo door het vier-en-veertigſte en vyf-en-veertigſte Artijckel vande Vrede-handeling tuſſchen de Heer Koninck van Spanjen &c. en de Heeren Staten Generael der Vereenichde Lantſchappen van Nederlant gheſeght is dat d'inhout der twee verſcheyde ſchriften, 't een van d'achtſte Januarius, en 't ander vande ſeven-en-twintigſte December van 't jaer 1647. gemaeckt en geteeckent tuſſchen de Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden van de gheſeyde Heer Koninck van Spanjen, en de Gedeputeerde, door en inde naem van de Heer Prince van Oranjen, gheheele en volkome kracht ſal hebben, noch meer noch min dan of al de punten in 't generael daer in begrepen, of yder daer af in 't beſonder van woort tot woort in 't geſeyde Tractaet van Vrede geinſereert en in-ghevoeght waren, niet tegenſtaende eenige clauſelen van 't geſeyde Tractaet hier mee ſtrijden, welcke clauſelen men verſtaet te derogeren, gelijck ſy ooch expreſſelijck en uytdruckelijck gederogeert zijn door 't gheſeyde vyf-en-veertighſte artijckel, en welcke clauſelen ten regard der voorgenoemde twee geſchriften voor ongedaen zijn gehouden, en ongedaen gehouden ſullen worden.

En alſoo uyt de Generalitept en algemeenheyt der voorgenoemde woorden en clauſelen namaels eenige twyffelingen of miſverſtanden ſouden mogen overkomen, ſoo hebben d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden der geſeyde Heeren Staten Generael, door expreſſe en uytgedruckte order derſelver Heeren Staten, voor de verwiſſeling der Ratificatien vande geſeyde Vrede-handelingh, verklaert aen de gheſeyde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninghs van Spanjen, &c. en verklaren door deſe teghenwoordige, niet conſenteert en bewilligt te hebben dat de vereffeningh der twee geſeyde Artijckelen in 't Tractaet van Vrede tot eenigh ander eynde geſchiede, dan om geheelijck d'inhout daer af te doen verbullen en effectueren, ſonder dat men verſtaen en inſereeren ſal dat'er pets ghehandelt en beraccordeert is, door 't welck nu of namaels pets gederogeert, of geprejuditieert mach werden aende Souverainitept en Superioritept der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant in 't generael, of in 't particulier, noch aen d'order vande Religie, noch in de beſtedingh en bediening der geeſtelijcke goederen daer in; maer dat de Staet der Vereenighde Landtſchappen ſal blyven en gehouden zijn ten deſe regard in

ſyn

ſijn geheel/en ſonder prejuditie of nadeel: in welck regard d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden der geſepde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/voor de wiſſelingh der Ratificatien/deſe declaratie hebben geinſinueert/ en ghelevert aen de geſepde Heeren Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden vande geſepde Heer Koninck van Spanjen/ &c. Geteeckent met hun handen / en bezegelt met hun Wapen-zegels. Gedaen te Munſter / de vijftiende van May/ 1648. Was geteeckent en Gecachetteert Bartolt van Gent, Ian van Matheneſſe, Adriaen Paeuw, G. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Wy ondergeteeckende Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtigden van de Heer Koninck van Spanjen &c. certificeren dat op deſe dagh en tegenwoordighe datum d'Extraordinare Ambaſſadeurs en Volmachtighden der Heeren Staten Generael der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant/ voor de wiſſelingh der Ratificatien van 't Tractaet van Vrede tuſſchen de geſepde Heeren/ Koninck en Staten/ ons geinſinueert hebben het geſchrift/hier voor geinſereert en ingevoeght/ geteeckent met hun handen/en bezegelt met hun Wapen-Zegels/ dat sy na de leſingh aen ons hebben ghelevert/ en dat wy 't uyt hun handen hebben ontfangen. Tot beveſtigingh van 't welck wy deſe Acte hebben geteeckent/ en ons Wapen-Zegel daer aen ghevoeght. Ghedaen te Munſter/ de vijftiende van May/ 1648. Was geteeckent en bezegelt El Conde de Penerande, A. Brun.

Van wegen de Heer Koninck van Spanjen ſullen in dit Tractaet van Vrede tuſſchen ſijn Majeſteyt en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden begrepen zijn: De Heer Keyſer/ de Heer Koninck van Bohemen en van Ongeren/ met de Heer Aertz-Hertogh Leopoldus Wilhelm/ broeder vande geſepde Heer Keyſer/ ſelf in qualiteyt en hoedanigheyt van Hooft- en Groot-meeſter vande Teutoniſche orden/ de Heeren Aertz-Hertogen/ ſijn Neven/ met hun Vorſtendommen en Landen/ de Heeren Cheur-Vorſten en Princen/ Steden en Staten van 't heyligh Rijck / de Graef van Oldenburgh / met de Landen/ Graefſchappen / Baronnijen / die hem toebehooren/ de Graef van Swartſenburgh / geſamentlijck ſijn Lant en Heerlijckheyt van Huſſen/ en d'Anſe-ſteden/ ſonder prejuditie van noch te mogen noemen ſoodanige anderen vande zijde van de geſepde Heer Koninck / die hy bevinden ſal te behooren binnen de palen / in 't twee-en-ſeventighſte Artijckel van 't ghemelde Tractaet verhaelt. Ghedaen te Munſter/ deſe vijftiende van May/ 1648. Was geteeckent en bezegelt / El Conde de Penerande, A. Brun.

d'Ondergeteeckende Ambaſſadeurs en Volmachtighden des Koninckx van Spanjen in 't Tractaet van Vrede / tuſſchen de ghemelde Heer Koninck / en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Lantſchappen van Nederlant/ beloven en verbinden ſich inde naem vande geſepde Heer Koninck binnen twee maenden te doen ratificeeren door hem het Artijckel / aengaende de Koophandel en Scheepvaert tuſſchen ſijn Onderſaten en Vaſſalen/en de genen der geſepde Heeren Staten / beſloten/ geteeckent en gearreſteert reciprokelijck op de vierde van Februarius in 't teghenwoordigh Jaer van 1648. en de Ratificatie daer af te voorſchyn te brengen/ en te vertoonen in goede forme voor de voorgenoemde tijt in den Hage: gelijck oock genoechſame macht van te ſweeren en te be-eedigen/ van wegen ſijn Majeſteyt/de getrouwe en onverbrekelijcke obſervatie en onderhoudingh van d'inhout van 't geſepde Artijckel / en uyt kracht van de voorbe-

haelde macht d'Eedt te doen/'t sy door hen/ de geseyde getekende Ambassadeurs en Volmachtigden/ 't sy door een van hen/ of door soodanigh ander Minister en Bedienaer / die sijn geseyde Majesteyt believen sal hier toe te committeren of deputeeren.

Tot vastigheyt en versekeringh van 't welck zy / de geseyde Ambassadeurs en Volmachtighden vande geseyde Heer Koninck dese tegenwoordige obligatore en verplichtende Acte gemunieert en bevesticht hebben met hun mercken en zegels. Gedaen te Munster / de vijftiende van Mey / in 't Jaer 1648. Was geteeckent El Conde de Penerande. A Brun.

Dit also tot Munster gepasseerde aen haer Ho. Mo. genotificeert ende overgheschreven zijnde / hebben de Heeren van Hollandt begeert dat getreden mocht worden in deliberatie over den Voet ende Ordre van Executie van het Tractaet van Vrede den 30. January lestleden tot Munster gesloten. Maer alsoo de Heer de Knuyt van wegen Zeelandt Presiderende heeft gedifficulteert te Proponeeren ende te concluderen/soo hebben de ses andere Provintien na gedane omvraeg verstaen dat de Provintie van Hollandt als laest ghepresideert hebbende sulcx soude doen; gelijck dienvolgens deur de Heer van Wimmenum is gedaen Dingsdagh den 19. May/als wanneer sijn Hoogheyt ende den Raet van State zijn verschenen inde Vergaderingh: alwaer geresolveert ende goet gevonden is dat het formulier van Publicatie der voorsz Vrede / den vyf-en-twintigsten Aprilis lestleden ter Vergaderinge gearresteert / geconverteert soude worden in een Acte van Publicatie/ende vervolgens na behooren gedresseert/doch dat deselve Acte soude worden geaugmenteert / ende ter bequame Plaetse geinsereert / dat op de voornoemde Vrede de Ratificatie in behoorlijcke forme den 15 deses voornoemt,ten weder-zijden binnen Munster inde voorsz Zale was uytgewisselt, oock solemnelijck beswooren, ende dat van dien dagh alle Acten van Hostiliteyt ten weder-zijden waren komen te cesseren ende op te houden,ende dat de voorsz Publicatie binnen dese landen soude geschieden den vyfden Iunij naestkomende, ende ten selven dage de Klocken geluyt / gevuert ende andere teyckenen van blydtschap nae ouder gewoonte getoont / ende dat daer van notificatie/ als oock aenschrijvinge respective soude worden gedaen aen alle de Provincien de Collegien ter Admiraleyt, den Lieutenant Admirael Tromp, ende aen alle de Commandeurs ende Capiteynen ter Zee. Item/ aende geassocieerde Landtschappen ende Steden / als oock aen alle de Gouverneurs ende Commandeurs van alle de Frontier-Steden ende Plaetsen deser Landen / met versoeck ende begeerte respective na yeders gelegentheydt vande voorsz Publicatie / vuyringe ende demonstratie van teyckenen van blydtschap respective ten voorsz dage te doen/ oock is geresolveert dat door de Heeren Gedeputeerde notificatie ghedaen soude worden vande voornoemde gemaeckte/ geratificeerde ende gepubliceerde Vrede binnen Munster/aen alle de Heeren Ambassadeurs ende andere mindre Ministers van uytheemsche Coningen/Princen/Potentaten ende Republijcken alhier residerende/ende dat inde maniere van notificatie gehouden soude worden den gewoonlijcken voet/dat oock advertentie soude gedaen worden by schryvens van't gene voorsz is/aende Ministers van wegen desen Staet buyten 's Lants residerende/ met last om daer van sulcx ende daer 't behoort notificatie te doen/ende oock te vuyren/ en teyckenen van blijdtschap te betoonen. Wyders hebben haer Hoogh-Mogende geresolveert/ dat de voornoemde Acte van Publicatie ghedruckt soude worden inde Nederlandtsche Tale/ende

het Tractaet van Vrede selfs/ inde Nederlantsche/ als oock Fransche Tale/ met de respective weder-zijdts Pouvoirs/ ende Acten van Ratificatie daer op slaende ende ghehoorende / mitsgaders de Publicatie / ende dat van het selve Tractaet van Vrede de Gedruckte Exemplaren t'sijner tijdt de Provintien / als oock de Geassocieerde Landtschappen ende Steden / mitsgaders de Ministers van wegen desen Staet buyten 's Landts residerende souden worden toe-ghesonden. Item/ dat oock aenschrijvinge soude worden ghedaen vande voorsz Vrede/ ende Publicatie aen de Oost ende West-Indische Compagnien deser Landen/ Item/ aen den Gouverneur Generael in Oost-Indien / Item/ aen den President ende Hooghe Raden / als oock den Lieutenant Generael over de Militie in Brasil/ Item/ aen den Admirael de Witte, Item/ aen den Commandeur op de kust van Guinea/ Item/ aen de Directeurs in Loanda de St. Paulo/ ende St. Thome/ Item/ aen den Directeur in Nieu-Nederlandt. Eyntelijck hebben haer Hoog-Moogende gheresolveert / dat als nu volghens ende in Conformite van haer Hoogh-Moogende Resolutie van den 24. Aprilis lestleden soude afgaen d'uytschrijvinge van een Vast ende Beden-dagh jegens den tienden Iuny, omme God Almachtig ten selven dage yverlijck ende hertgrondelijck te dancken over d'onverdiende Genade die sijne Goddelijcke Majesteyt aenden Staet deser Landen/ mitsgaders Geassocieerde Lantschappen ende Steden heeft bewesen/ dat de handelinge tot Munster door desselfs goedertieren Zegen was gebracht tot besluyt/ Ratificatie ende Publicatie van een Vrede. Ten anderen/ om God Almachtig ootmoedelijck te bidden / ten eynde sijn Vaderlijcke goedertierentheydt den ghemaeckten Vrede genadelijck wilde zegenen / ende ten goeden van den Staet der Vereenigde Nederlanden/ ende Gods Kercke inden selven/ mitsgaders geassocieerde Lantschappen/ ende Steden van dien/ ende allen anderen het voorsz werck raeckende / laten uytvallen / ende van ghelijcken dat een algemeene gezegende Vrede over gheheel Christenrijck naer voorghemelte onse Vrede Tractaet / met den aldereersten door ghelijcke ghenade van den goedertieren ende Almogenden Godt mochte volghen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provintie van Zeelandt, in presentie van sijn hooghgemelte Hoogheyt/ ende welgemelten Raedt van State / hier op laten aenteeckenen dat deselve inhereerden/ oock renoveerden de Provinciale verklaringhen ende Protestatien hier bevoorens tot meermalen van weghen de wel-ghemelte Provintie van Zeelandt ghedaen/ over-gelevert/ oock aengeteekent/ raeckende het stuck van het voornoemde Vrede-Tractaet/ met den gevolge ende aenkleven van dien.

Sijn Hoogheydt heeft aen haer Ho. Mog. ten hooghsten gerecommandeert/ dat op middelen bedacht mocht worden waer door gheobserveert / ende gecultiveert mocht worden nodige eenigheyt van binnen tusschen de respective Provintien/ als oock de vruntschap ende goede correspondentie die tusschen den Coninck van Vranckrijck ende desen Staet doorgaens is geweest/ geconserveert/ waer op sijne hooghgemelte Hoogheyt is afgegaen / gelijck oock afgegaen is den Raedt van State/ na dat deselve over ende ter saecke van de moeyte by hun respectivelijck genomen/ waren bedanckt.

Dese Resolutie is oock aen de Heeren Plenipotentiarisen tot Munster ghesonden/ om haer daer na te reguleren. De notificatie aen den Ambassad. van Vranckrijck ende van Portugal/ ende aen Residenten van gekroonde hoofden is geschiet deur den Heeren van Gent ende van Haren. Aen den Heer Ridder Wickefort,

ende my als respective Hessische ende Hanse-Steetsche Residenten isset gheschiet deur den Agent Verborgh: als oock aende Respective aenwesende Heeren Ministers vanden Graef van Oost-Vrieslandt: Item/ aende Heeren Vander Weken, Cuylenbergh, Kinschot, respective Chur-Colnsche, F. Nijborgsche ende Gr. Oldenb. Agenten.

De Koningh van Vranckrijck om te toonen sijn onvernoeghtheyt ende misvallen in de affonderlijcke Vrede van desen Staet; heeft sijn Ambassadeurs den Heer de la Thuillerie by Brieven van den 8. May gerevoceert: die sich dienvolgens ghespoeyt heeft om van hier te sijn eer de Publicatie der Vrede aengestelt den 5. Juny geschiede. Hy nam sijn afscheyt ter Vergaderingh van haer Hoog Mog. den 23. May: met notificatie dat voortaen sijn Majesteyt sijne bevelen alhier soude addresseren aen den Heer Resident Brasset, Men heeft terstont ordre gestelt om aen hem Heer Ambassadeur te doen hebben de gewoonlijcke recredentie/ Item/ vry Paspoort voor sijn Bagage/Carosse ende Paerden/ Item/ is een Boeyer gehuert op 't Lants kosten tot transport van sulcx / ende tot vereeringh is hem ghebracht een goude Kettingh ter waerde van ses duysent gulden, ende voor sijn Secretaris een van ses hondert gulden, ende hem gepresenteert zijnde uytgeleyde met Carossen tot aen de Hoornbrugge heeft sulcx beleefdelijck ge-excuseert. Het is oock daer na van ter zijden genoughsaem te verstaen gegeven dat de Koningh / in geen geconfedereerde Correspondentie met desen Staet staende niet van nooden hadde of gesint was een Ambassadeur alhier te houden / maer een Resident genouch te zijn.

Hier voor is geseyt hoe dat die van Zeelant den Heer Knuyt niet hebben willen laten gaen na Munster, om te ratificeren het Tractaet van Vrede soo als het lach / om redenen hier te voor wijtloopigh verhaelt: des onaengesien hebben sy den 30. May gheresolveert/ te verklaren / dat hoewel sy oock met de Publicatie van het voorsz Tractaet voor alsnoch souden hebben konnen supersederen / alles op sijn beloop laten / ende de uytkomste daer van de genadige bestieringhe van Godt Almachtigh bevelen / dat haer Ed. Mo. echter in serieuse achtinge genomen hebbende de gantsch bekommerlijcke Constitutie van tijt ende saken/ in dewelcke men sich tegenwoordigh was bevindende / als mede de onseeckerheydt waerinne den Staet was gebracht/ende oock hoe veel daer aen gelegen was/dat door het maken van de Vrede van buyten / de eenigheyt binnen 's Lants / ende de Vnie onder de Provintien tegens haer Ed. Mog. goede Intentie niet werde getroubleert/ ofte gealtereert/ dat haer Ed. Mo. daer door gemoveert / ja genecessiteert waren geworden de Publicatie van Vrede mede in haer Ed. Mog. Provintie te laten geschieden, sullende deselve werden gedaen ten bestemden dage op het Formulier by de Ho. Mo. Heeren Staten Generael daer toe gearresteert / ende dat de respective Leden de voorsz Formulieren souden werden toegesonden/ met een Missive ter materie en Intentie van de Heeren Staten van Zeelandt dienende.

Voorts protesteerden voor Godt en al de Werelt dat sy onschuldigh wilden zijn ende blijven van alle swarigheden ende onheylen die uyt de grieven by haer tot verscheyden tijden gemoveert / desen Landen soude mogen overkomen. Met verder verklaringhe dat sy met het toestaen van de Publicatie niet waren acquiescerende de abusive ende nulle Conclusien by de ses andere Provintien te verscheyden tijden ghenomen/ Maer dat haer Ed. Mog. deselve/ als noch in for-

ma

ma ende materie laborerende, waren diſabvoverende/en daer tegens wel expreſſelijck proteſterende, vertrouwende dat de andere Provintien wel eyndelijck de reden plaetſe gevende / haer Ed. Mog. daer over ſouden laten wederbaren ſodanighe Satiſfactie ende contentement / als na de gelegenthept van ſaken volgens d'Unie ende ordre van de Regieringe onder goede Bontgenoten wert vereyſcht.

Ende alſoo haer Edele Mogende altijt hadden verſtaen dat geen Tractaet van Vreede met de Spaenſche ſoude werden aenghegaen affonderlijck van Vranckrijck/ immers niet voor ende aleer haer Edele Mogende volkomentlijck ſoude zijn gebleecken/ dat de Kroone van Vranckrijck was tergiverſerende haer Tractaet met Spanjen mede ten eynde te brenghen / ende dat alſmen al genoot-ſaeckt ſoude werden tot een affonderlijck Tractaet te verſtaen / dat in ſulcken gevalle aen de ghemelte Kroone alle mogelijcke Contentement ſoude werden ghedaen / ende dat alle het ſelve in deſen niet was gheſchiet / ſoo verſtonden ſy dat men de andere Provintien alſnoch ſerieuſelijck ſoude verſoucken ende aenmanen / dat op het voorſz Contentement aen de Croone van Vranckrijck te doen/ nae behooren gelet ende ſonder uytſtel gedisponeert mocht werden / met verklaringhe dat haer Edele Mogende gheneegen ende gemeynt waren by de Tractaten met de voorſz Kroone opgherecht te blijven / ende met ende nevens d'andere Leden van de Unie de Ligue Garantie haer effect te laten ſorteren / ſoo wanneer de twee Hooge Partijen over hare reſterende differenten vereenight/ ende tot een accommodement ſouden zijn gebracht.

De Heeren van Zeelandt alſoo oock mede de Vrede geratificeert ende gepubliceert / doch niet ghebuyrt hebbende (gelijck oock die van Leyden niet ghedaen hebben) ſoo heeft het werck ſijne volle Leden gekregen.

Wat Vrienden de Koningh van Spanjen heeft gedaen includeeren / is uyt voorgaende Acte te ſien. De ghecompzehendeerde van wegen haer Hoogh Mogende ſijn te ſien in het 27. Artikel van het Vredens-Tractaet. Waer na ooch by Reſolutien apart op haer verſouck ſijn gecompzehendeert de Heeren Churfurſt van Brandenborgh, de Graven van Benthem, Teklenburg; Item, de Prince Iohan van Anhalt tot Serbſt. De Graef van Oldenborgh heeft deſgelijck deur expreſſe beſendinge ghetracht alhier om te werden gheincludeert in het Tractaet van Vrede; gelijck hy ſedert veel Jaren herwaerts ſeer ſorghvuldigh is geweeſt om acten van Neutralitept van deſen Staet te bekomen. Als wel voorſiende dat endlijck het eens aen den dagh ſoude komen dat hy van den Jaer 1612. af hadde van den Keyſer uytgebeden een Tol op de Weſer; ende om deſelve ſijne uytbiddinge ſmakelijck te maken uytdruckelijck in ſijn Requeſt geſtelt; dat hy begeerde deſen Tol als een recompens van dat ſijn Heer Groot-Vader al eer met goet ende bloet eenige van deſe Vereenighde Nederlanden hadde helpen beſtrijden ende bekrijghen, ende dat hy in die Voetſtappen van ſijn Heer Groot-Vader wilde treden ende navolghen. Item/ dat deſe Tol den Vereenighden Nederlanden in haer Navigatie ende Commercien, als meeſt op de Weſer Handelende ende varende meeſt ſoude drucken; ende datter bekent ende openbaer was hoe ſeer men in de Vereenighde Nederlanden des Rijcx Onderdanen ('t welck nochtans niet ſoo en is) met nieuwe Accijſen, Licenten, Impoſten, Tollen ende dergelycken (dit waren ſijne formalia) beſwaerde.

Soo langh haer Hoogh Mogende van ſulcx geen kennis hadden / hebben ſy geen ſwarigheyt gemaeckt met alle goede Nabuyrſchap ende Neutralitept hem

te bejegenen / hebbende hem oock in de Tractaten die dese Staet met Denne-marck Anno 1645. maeckte / mede ingesloten. Maer zijnde naderhandt Autentijcke ende by den Keyserlijcken Registrateur bevestighde ende onderteeckende Copie van 't ghemelde Request ende Tols-motiven aen haer Hoogh Mogende getoont ende bewesen 't gene voorsz is / soo hebben haer Hoogh Mog. hem d'inclusie in dese Vrede niet kennen noch willen toestaen: Maer by expresse resolutie verklaert dat men van doen af resolveerde het selve sijne Tol-ghesouck te sullen metter daet beletten ende tegens gaen. Sulcx den 14. July deses Jaers geresolveert zijnde / is deur den Agent Verburgh aen den alhier aengewesenden Graeflijcken Oldenborgsche Minister den Licentiaet Heilersiegh den 16. geinsinueert / in plaets van sijne versochte inclusie in de Vrede: Ende is by d'Edele Groot-Mogende Heeren Staten van Hollandt by Resolutie van den 14. ende 15. July geaviseert ende verstonden dat aen den Graef van Oldenborgh soude werden geschreven dat men deur het tegen gaen, weeren ende beletten (welcke woorden inde Resolutien ghebruyckt werden) verstont feytlijcke oppositie. Op dat immers de Heer Graef mocht ter dege verstaen wat de rechte meeninge was van desen Staet / ende hoe sensibel sijn Tol-gesouck / uyt haet en tot verdruckinge der Commercien specialijck van desen Staet uytgebeden / wiert opgenomen.

Zijnde vreemt ende ongehoort / dat een sake / die rechthangigh was / ex throno justitiæ (ghelijck het Collegium der Steden tot Osenbrugge / in haer Protestatie tegen d'intentie van dat stinckende Tol ghesouck sprack) wiert geruckt ende in Instrumento Pacis deur practijcken geinsereert: dat een Graef die noyt yet by desen langhduyrigen Oorlogh hadde gheleden in 't eynde tot beswarenis van het arme uytgemargelde Duytslant wert gebeneficieert met soo kostelijcken regael: dat / daer alle by den Oorlogh opgekomene ende ingeslopene Tollen / Licenten ende beswarenissen wierden afghestelt / dese Graef met een nieuwen noyt voor desen gehoorden Tol soude werden vereert: dat soo veel groote Standen des Rijcx notabile stucken van haer Landt ende Luyden mosten overgeven / om den lieven Vrede te koopen / ende dat dese Graef / die neutrael ghebleven ende van alle partijen verschoont was / soude onder sijne contributie en arbitrio krijgen de geheele Navigatie ende Commercie van desen Staet / van Duytslant ende vande nabuerige Rijcken / voor soo veel deselve op de Weser gedreven wert.

Tot besluyt volght alhier het Tractaet van Vrede self soo als het den 30. January gheteeckent / den 18. April ter Vergaderingh van haer Hoogh Mog. geratificeert / den 15. Mey uytgewisselt / den 19. Mey verkondight / den 5. July Gepubliceert / ende den 10. July deur een alghemeene Bede ende Danckseggingh-dagh gesolemniseert / ende aen Godt Almachtigh opgeoffert is. Hy late het sich tot alle tijden aengenaem en aen-bevolen zijn. AMEN.

Tractaet

Tractaet van Vrede, tuſſchen den Doorluchtigſten en Grootmachtigen Prince Philips de vierde van dien Name, Koning van Spanjen, &c. ter eenre, ende de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael vande Geunieerde Nederlanden, ter andere zyde. Beſloten den 30 Ianuarij Anno 1648.

IN den Name ende ter eeren Godts/ Kennelijck zy aen een yegelijck/ dat na een langhduerigh verbolgh van bloedighe Oorlogen/ die ſoo veele Jaren hebben gedruckt de Volckeren/ Onderdanen/ Koninghrijcken en Landen/ zijnde onder de gehoorſaemheyt van den Heere Koningh van Spanjen/ ende de Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden/ de voorſz Heeren Koningh ende Staten bewogen met Chriſtelijcke medogentheyt/ en verlangende te maken een eynde vande algemeyne ellenden/ en te ſtuyten het voortgroeyende gevolgh/ onheyl/ ſchade en periculen welcke den wijderen voortganck vande voorſz Nederlandtſche Oorloghen ſoude konnen na ſich trecken/ ſelfs met uytbreydinghe over andere Steden ende Landtſchappen en wijt-afgelegene Landen en Zeen/ en de quade effecten vande ſelve ten beyde zijde te veranderen in een aengename/ goede/ en oprechte Vrede/ en ſoete vruchten van volkomene en vaſte ruſte tot vertrooſtinge vande voorſz Volckeren ende Landen zijnde onder hare gehoorſaemheyt/ en reparatie van geleedene ſchade/ tot algemeyne welvaert niet alleen vande Nederlanden/ maer oock vande geheele Chriſtenheyt/ noodigende ende biddende de andere Princen en Potentaten ſich voor Godts zegen te laten bewegen tot geſchicte compaſſie en af-weeringe van ongeval/ verderf/ en diſorder/ welcke de ſware plage van Oorloge ſoo lange tijt en ſoo beſwaerlick heeft doen gevoelen. Om te geraken tot ſoo goeden eynde en gewenſchte oogmerck/ hebben de voorſz Heeren Don Philippe de vierde, Koninck van Spanjen/ ende de Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden ghecommitteert en gedeputeert. Te weten/ den voorſz Heere Koninck Don Gaſper van Bracamonte en Guzman, Grave van Penaranda, Heere van Aldea Seca de La Enontera, Ridder van de Orde van Alcantara; geduerige Adminiſtrateur vande Commanderie van Daymiel vande Orde van Calatrava, Edelman vande Kamer van ſijn Majeſtept van ſijnen Rade en Kamere/ Extraordinaris Ambaſſadeur van ſijn Keyſerlijcke Majeſtept/ en eerſte Plenipotentiaris op de generale Vredehandelinge; Heere Anthony Brun, Ridder/ Raedt van ſijne Catholique Majeſtept/ in ſijnen Rade van State en Hoogen Rade over de ſaken van Nederlandt en Bourgonje omtrent ſijn perſoon/ en ſijn Plenipoten. op de Tractaten vande Generale Vrede. Ende de voorſz Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden. Heere Bartolt van Gent, Heere van Loenen en Meynerſwijck, &c. Amptman en Dijckgrave van Bommel, Tielre, en Bommeler-weerden, Gedeputeerde ter Vergaderinghe vande Heeren Staten Generael uyt het Lidt vande Ridderſchap en Edelen vande Provintie van Gelderlandt; Heere Iohan van Matheneſſe, Heere van Matheneſſe, Riviere, Opmeer, Sauteveen, &c.

Geco-

„Gecommitteerde Raedt en Gedeputeerde ter Vergaderinge vande Heeren „Staten Generael upt d'Ordre vande Ridderſchap ende Edelen van Hollandt „ende West-Vrieſlandt / Hoorly Heemraede van Schielandt ; Heere Adriaen „Pauw, Ridder / Heere van Heemſtede, Hogerſmilde, &c. eerſte preſiderende „Raedt ende Reechten meeſter des Graeffelijckheyts van Hollandt ende West- „Vrieſlandt / ende van wegen deſelve Provintie Gedeputeert ter Vergade- „ringe van de Heeren Staten Generael ; Heere Iohan de Knuyt, Ridder / Heere „van Out en nieu Voſmar, eerſte ende repreſenterende den Adel inde Staten en den „Raedt van het Graefſchap van Zeelandt / en ter Admiraliteyt alder / eerſte „Raedt van Sijn Hoocheyt den Heer Prince van Oranje, Ordinaris Gedeputeerde „ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael ; Heere Godart van Reede, „Heere van Nederhorſt, Vredelant Cortehoef, Overmeer, Hoftwaert &c. Preſi- „dent vande Heeren Edelen ende Ridderſchap des Lants van Utrecht / en in „der ſelver name comparerende ter Vergaderinge vande Heeren Staten Gene- „rael ; Heere Francois van Donia Heere tot Hinnema in Hielſum, &c. Gedepu- „teerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael van wegen de Pro- „vintie van Vrieſlandt: Heere Wilhelm Ripperda, Heere tot Hengeloo, Boxber- „gen, Boculoo ende Ruſſenborch, &c. Gedeputeerde ter Vergaderinge vande „Heere Staten Generael upt de Ridderſchap ende Edelen vande Provintie van „Over-Yſſel; Heere Adriaen Clant tot Stedum, Heere van Nittersum, &c. Ordina- „ris Gedeputeerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael van we- „gen de Provintie van Stadt Groeningen ende Ommelanden / Alle extraordi- „naris Ambaſſadeurs in Duytſlandt / en Plenipotentiariſen vande gemelte „Heeren Staten Generael op de algemeene Vredehandelinge. Alle verſien met „volkomene Procuratie / geinſereert aen het eynde van deſen / dewelcke verga- „dert binnen de Stadt Munſter in Weſtphalen met gemeyne bewilliging be- „raemt tot de handelinge van algemeyne ruſte inde Chriſtenheyt / in kracht van „hare voorſz Procuratien voor ende in naem vande voorſz Heer Coninck / ende „Staten hebben gemaeckt / geſloten en geaccordeert de naervolgende Artículen.

I.

IN den eerſten verklaert den voorſz Heer Coninck ende erkent dat de voorſz Heeren Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / en de reſpective „Provintien vande ſelve / met alle haer geaſſocieerde Landſchappen / Steden en „aenhoorige Landen / zijn vrye ende Souveraine Staten / Provintien en Lan- „den / op de welcke / noch op haer geaſſocieerde Landtſchappen / Steden en „Landen voorſz Hr Heer Coninck niet en pretendeert / noch nu ofte namaels / „voor hem ſelven / ſijn ſucceſſeurs en Nakomelingen immermeer pets ſal pre- „tenderen; ende dienvolgens te vreden te zijn met de ſelve Heeren Staten te trac- „teren / gelijck hy doet by deſe jegenwoordige EEN EEUWIGE VREEDE, „op de Conditien hier naer beſchreven en verklaert.

2 „Te weten / Dat de voorſz Vrede ſal weſen goet / vaſt / getrou / en onverbree- „kelijck / en dat dienvolgens ſal zijn ophoudinge van alle Acten van Hoſtiliteyt / „van wat ſatſoen die zijn / tuſſchen de voorſz Heer Coninck ende Staten Gene- „rael / ſo ter Zee / andere Wateren / als te Lande in alle hun-lupden reſpective „Coninckrijcken / Landtſchappen / Landen ende Heerlijckheden / ende voor al „haerlupder Onderſaten ende Inwoonderen van wat qualiteyt ofte conditie die „zijn / ſonder uytſonderinge van plaetſen ofte Perſoonen.

3 Een

3. Een yeghelijck sal behouden en datelijck ghebruycken de Lantschappen/ „Steden/ Plaetsen/ Landen ende Heerlijckheden die hy teghenwoordigh houdt „en besit/ sonder daer in ghetroubeleert of belet te worden directelijck noch indi„rectelijck in wat manieren dat het zy/ daer onder men verstaet te begrij„pen de Vlecken/ Dorpen/ Ghehuchten ende platte Landen die daer van „dependeeren; Ende sullen dienvolghens de geheele Meyerije van 's Hertogen-„Bosch/ als mede alle de Heerlijckheden/ Steden/ Casteelen/ Vlecken/ Dor„pen/ Gehuchten ende platte Landen dependerende vande voorsz Stad en Me„yerije van 's Hertogen-Bosch/ Stadt en Marquisaet van Bergen op Zoom/ „Stadt en Baronnie van Breda/ Stadt van Maestricht/ 't resort van dien/ als „oock het Graefschap van den Vroon-Hof/ de Stad Grave en lant van Cuyk/ „Hulst en Bailliage van Hulst en Hulster-Ambacht/ als oock Axele-Ambacht/ „gelegen bezuyden ende benoorden de Geule/ mitsgaders de Forten die de ghe„melte Heeren Staten jeghenwoordigh in hebben in 't Lant van Waes/ en alle „andere Steden en Plaetsen de welcke de ghedachte Heeren Staten houden in „Brabandt/ Vlaenderen en elders/ blyven aen de voorsz Heeren Staten in alle „ende deselve rechten en deelen van Souverainiteyt en Superioriteyt/ niet uyt„gesondert/ en even gelijck als zy zijn houdende de Provintien van de Vereenig„de Nederlanden/ wel-verstaende dat alle de reste van 't Landt van Waes uyt„genomen de voorsz Forten/ sal blijven aenden Coning van Spanjen. Wat aen„gaet de drie Quartieren van Over-mase/ te weten/ Valckenburgh/ Daelhem „en 's Hertogen-rade/ deselve sullen blijven inden Staet in dewelcke die sich je„genwoordigh vinden/ Ende in cas van dispute en controversie/ sal deselve ge„renvoyeert worden aende Chambre mipartie daer van hier na wort gesproken/ „omme aldaer te worden gedecideert.

4. De Ondersaten en Inwoonderen vande Lantschappen vande voorsz Hee„ren Coninck ende Staten sullen alle goede correspondentie en vriendtschap sa„men hebben/ sonder te gedencken de Offensien en schaden die sy-luyden hier vo„ren hebben geleden/ sullen oock mogen komen ende blyven inde Lantschappen „d'een vande andere en daer doen haer traffique ende commercie in alle verseec„kertheyt/ soo ter Zee andere Wateren als te Lande.

5. De Navigatie ende Traffiquen op de Oost- ende West-Indien sullen „worden gemainteneert volgens ende in conformite vande Octroyen daer toe al „bereyts ghegheven ofte noch te gheven/ ende tot verseeckertheydt van dien sal „strecken het jeghenwoordighe Tractaet ende de Ratificatie ten weder-zijden „daer op uyt te brenghen; Ende sullen onder het voornoemde Tractaet „begrepen worden alle Potentaten/ Natien/ ende Volckeren/ waer mede de „voornoemde Heeren Staten of die van de Oost- ende West-Indische Com„pagnie van harent wegen binnen de Limiten van haer Octroy in vrundtschap „ende alliantie staen/ Ende sal een yeder te weten de hooghst-ghemelte Heeren „Coninck ende Staten respective blyven besitten en gaudeeren soodanige Heer„lickheden/ Steden/ Casteelen/ Sterckten/ Handel/ ende Landen inde Oost- „ende West-Indien/ als oock Brasil/ mitsgaders op de Kusten van Asia/ Afri„ca ende America respective/ als de selve Heeren Coninck ende Staten res„pectivelijck zijn hebbende ende besittende/ daer onder specialijck begrepen de „plaetsen by de Portugijsen tsedert den Jare sesthien-hondert een-en-veertigh „den Heeren Staten af-ghenomen en gheoccupeert/ of de plaetsen die zy hier

„Gecommitteerde Raedt en Gedeputeerde ter Vergaderinge vande Heeren „Staten Generael upt d'Oyze vande Ridderſchap ende Edelen van Hollandt „ende Weſt-Vrieſlandt / Hoorij Heemraede van Schielandt ; Heere Adriaen „Pauw, Ridder / Heere van Heemſtede, Hogerſmilde, &c. eerſte preſiderende „Raedt ende Keerſen meeſter des Graeffelijckheyts van Hollandt ende Weſt- „Vrieſlandt / ende van wegen deſelve Provintie Gedeputeert ter Vergade- „ringe van de Heeren Staten Generael ; Heere Iohan de Knuyt, Ridder / Heere „van Out en nieu Voſmar, eerſte ende repreſenterende den Adel inde Staten en den „Raedt van het Graefſchap van Zeelandt / en ter Admiralitept aldaer / eerſte „Raedt van Sijn Hoocheyt den Heer Prince van Oranje, Ordinaris Gedeputeerde „ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael ; Heere Godart van Reede, „Heere van Nederhorſt, Vredelant Cortehoef, Overmeer, Hoftwaert &c. Preſi- „dent vande Heeren Edelen ende Ridderſchap des Lants van Utrecht / en in „der ſelver name comparerende ter Vergaderinge vande Heeren Staten Gene- „rael ; Heere Francois van Donia Heere tot Hinnema in Hielſum, &c. Gedepu- „teerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael van wegen de Pro- „vintie van Vrieſlandt : Heere Wilhelm Ripperda, Heere tot Hengelo, Boxber- „gen, Boculoo ende Ruſſenborch, &c. Gedeputeerde ter Vergaderinge vande „Heere Staten Generael upt de Ridderſchap ende Edelen vande Provintie van „Over-Yſſel ; Heere Adriaen Clant tot Stedum, Heere van Nittersum, &c. Ordina- „ris Gedeputeerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael van we- „gen de Provintie van Stadt Groeningen ende Ommelanden / Alle extraordi- „naris Ambaſſadeurs in Duytſlandt / en Plenipotentiariſen vande gemelte „Heeren Staten Generael op de algemeene Vredehandelinge. Alle verſien met „volkomene Procuratie / geinſereert aen het eynde van deſen / dewelcke verga- „dert binnen de Stadt Munſter in Weſtphalen met gemeyne bewilliging be- „raemt tot de handelinge van algemeyne ruſte inde Chriſtenheyt / in kracht van „hare voorſz Procuratien voor ende in naem vande voorſz Heer Coninck / ende „Staten hebben gemaeckt / geſloten en geaccordeert de naervolgende Articulen.

I.

IN den eerſten verklaert den voorſz Heer Coninck ende erkent dat de voorſz Heeren Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / en de reſpective „Provintien vande ſelve / met alle haer geaſſocieerde Lantſchappen / Steden en „aenhoorige Landen / zijn vrye ende Souveraine Staten / Provintien en Lan- „den / op de welcke / noch op haer geaſſocieerde Landtſchappen / Steden en „Landen voorſz Hr Heer Coninck niet en preetendeert / noch nu ofte namaels / „voor hem ſelven / ſijn ſucceſſeurs en Nakomelingen immermeer pets ſal pre- „tenderen ; ende dienvolgens te vreden te zijn met de ſelve Heeren Staten te trac- „teren / gelijck hy doet by deſe jegenwoordige EEN EEUWIGE VREEDE, „op de Conditien hier naer beſchreven en verklaert.

2 „Te weten / Dat de voorſz Vrede ſal weſen goet / vaſt / getrou / en onverbree- „kelijck / en dat dienvolgens ſal zijn ophoudinge van alle Acten van Hoſtilitept / „van wat ſatſoen die zijn / tuſſchen de voorſz Heer Coninck ende Staten Gene- „rael / ſo ter Zee / andere Wateren / als te Lande in alle hun-lupden reſpective „Conincklrijcken / Lantſchappen / Landen ende Heerlijckheden / ende voor al „haerlupder Onderſaten ende Inwoonderen van wat qualitept ofte conditie die „zijn / ſonder uytſonderinge van plaetſen ofte Perſoonen.

3 Een

3. Een yeghelijck sal behouden en datelijck ghebruycken de Lantschappen/ „Steden/ Plaetsen/ Landen ende Heerlijckheden die hy teghenwoordigh houdt „en besit/ sonder daer in ghetroubeleert of belet te worden directelijck noch indi„rectelijck in wat manieren dat het zy/ daer onder men verstaet te begrij„pen de Vlecken/ Dorpen/ Ghehuchten ende platte Landen die daer van „dependeeren; Ende sullen dienvolghens de geheele Meyerije van 's Hertogen-„Bosch/ als mede alle de Heerlijckheden/ Steden/ Casteelen/ Vlecken/ Dor„pen/ Gehuchten ende platte Landen dependerende vande voorsz Stad en Me„yerije van 's Hertogen-Bosch/ Stadt en Marquisaet van Bergen op Zoom/ „Stadt en Baronnie van Breda/ Stadt van Maestricht/ 't resort van dien/ als „oock het Graefschap van den Vroon-Hof/ de Stad Grave en lant van Cuyk/ „Hulst en Bailliage van Hulst en Hulster-Ambacht/ als oock Axele-Ambacht/ „gelegen bezuyden ende benoorden de Geule/ mitsgaders de Forten die de ghe„melte Heeren Staten jeghenwoordigh in hebben in 't Lant van Waes/ en alle „andere Steden en Plaetsen de welcke de ghedachte Heeren Staten houden in „Brabandt/ Vlaenderen en elders/ blyven aen de voorsz Heeren Staten in alle „ende deselve rechten en deelen van Souverainiteyt en Superioriteyt/ niet uyt„gesondert/ en even gelijck als zy zijn houdende de Provintien van de Vereenig„de Nederlanden/ wel-verstaende dat alle de reste van 't Landt van Waes uyt„genomen de voorsz Forten/ sal blijven aenden Coning van Spanjen. Wat aen„gaet de drie Quartieren van Over-mase/ te weten/ Valckenburgh/ Daelhem „en 's Hertogen-rade/ deselve sullen blijven inden Staet in dewelcke die sich je„genwoordigh vinden/ Ende in cas van dispute en controversie/ sal deselve ge„renvoyeert worden aende Chambre mipartie daer van hier na wort gesproken/ „omme aldaer te worden gedecideert.

4. De Ondersaten en Inwoonderen vande Lantschappen vande voorsz Hee„ren Coninck ende Staten sullen alle goede correspondentie en vriendtschap sa„men hebben/ sonder te gedencken de Offensien en schaden die sy-luyden hier vo„ren hebben geleden/ sullen oock mogen komen ende blyven inde Lantschappen „d'een vande andere en daer doen haer traffique ende commercie in alle verseec„kertheyt/ soo ter Zee andere Wateren als te Lande.

5. De Navigatie ende Traffiquen op de Oost- ende West-Indien sullen „worden gemainteneert volgens ende in conformite vande Octroyen daer toe al „bereyts ghegheven ofte noch te gheven/ ende tot verseeckertheydt van dien sal „strecken het jeghenwoordighe Tractaet ende de Ratificatie ten weder-zijden „daer op uyt te brenghen; Ende sullen onder het voornoemde Tractaet „begrepen worden alle Potentaten/ Natien/ ende Volckeren/ waer mede de „voornoemde Heeren Staten of die van de Oost- ende West-Indische Com„pagnie van harent wegen binnen de Limiten van haer Octroy in vrundtschap „ende alliantie staen/ Ende sal een yeder te weten de hooghst-ghemelte Heeren „Coninck ende Staten respective blyven besitten en gaudeeren soodanige Heer„lickheden/ Steden/ Casteelen/ Sterckten/ Handel/ ende Landen inde Oost- „ende West-Indien/ als oock Brasil/ mitsgaders op de Kusten van Asia/ Afri„ca ende America respective/ als de selve Heeren Coninck ende Staten res„pectivelijck zijn hebbende ende besittende/ daer onder specialijck begrepen de „plaetsen by de Portugijsen tsedert den Jare sesthien-hondert een-en-veertigh „den Heeren Staten af-ghenomen en gheoccupeert/ of de plaetsen die zy hier

„namaels sonder infractie van 't jegenwoordigh Tractaet sullen komen te ver-
„krijghen en te besitten; Ende sullen de Bewinthebberen / soo vande Oost als
„West-Indische Compagnie der Geunieerde Provintien / als oock de Mini-
„sters / hooge als lage Officiers / Soldaten ende Bootsgesellen in Actuelen dienst
„van d'een of d'ander der voorsz twee Compagnien wesende of gheweest zijnde /
„als oock die uyt der selver respective diensten / soo hier te Lande als in 't di-
„strict der opgemelte Compagnien alnoch continueren / ende naer desen noch
„gheemployeert mochten werden / vry en onbekommert zijn in alle de Landen
„staende onder de ghehoorsaemheydt van den Koningh van Spanjen in Euro-
„pa / sullen moghen reysen / handelen en wandelen / als alle andere Ingesete-
„nen vande Landen vande voornoemde Heeren Staten: Voorts is besproken
„ende ghestipuleert dat de Spanjaerden sullen blyven by hare Vaerten in soo-
„daniger voegen als sy deselve in Oost-Indien alnoch hebben sonder hun verder
„te mogen extenderen / ghelijck oock mede de Ingesetenen vande Vereenighde
„Nederlanden haer sullen onthouden vande frequentatie vande Castiliaense
„plaetsen in Oost-Indien.

6. Ende wat aenbelanght de West-Indien de Onderdanen en Inwoonderen
„der Koninckrijcken / Provincien ende Landen der voorsz Heeren Koningh ende
„Staten respectivelijck / sullen haer onthouden van te bevaren ende traffiqueren
„in alle de Havenen en Plaetsen met Forten / Logien / Casteelen en alle ande-
„re by d'een of d'andere partye beset en ghepossideert / te weten de Onderdanen
„vande voorsz Heere Koningh en sullen niet bevaren en traffiqueren inde Ha-
„venen ende plaetsen / dewelcke ghehouden worden by de voornoemde Heeren
„Staten / noch oock de Onderdanen vande voorsz Heeren Staten in die ghene /
„dewelcke ghehouden worden by den ghemelten Heere Koningh / Ende onder
„de plaetsen die de voorsz Heeren Staten zijn besittende / sullen mede begreyen
„wesen de plaetsen die de Portugysen sedert den Jare sestien hondert een-en-
„veertigh in Brasilien vande voorsz Heeren Staten hebben ghenomen / als mede
„alle andere plaetsen die deselve jegenwoordigh besitten / soo lange als die onder
„de Portugysen sullen zijn / sonder dat het voorgaende Artikel sal mogen dero-
„geren aen den inhoudt van dit jegenwoordigh.

7. En terwyle noodigh is een goeden langen tijdt / om te adverteren den ge-
„nen die buyten de voorsz Limiten met macht ende Schepen zijn / om te desi-
„steren van alle Acten van Hostiliteyt / Is gheaccordeert dat de Vrede binnen
„de Limiten van het Octroy hier bevorens aende Oost-Indische Compagnie
„der Vereenighde Nederlanden verleent / ofte noch by continuatie te verleenen /
„niet eer en sal beginnen dan een Jaer naer dato van het besluyt vande jeghen-
„woordighe Vrede; En wat belanght de Limiten van het Octroy hier bevo-
„rens by de Heeren Staten Generael gheaccordeert ofte noch by continuatie te
„accorderen aende West-Indische Compagnie / dat de Vrede aldaer niet eer en
„sal beginnen / dan een half Jaer naer dato als voren; Wel-verstaende dat in-
„dien van wegen 't publiq ten weder zyden het advijs vande meer-ghenoemde
„Vrede binnen de voorsz respective Limiten eer sal wesen ghekomen / dat van
„alsdan de Vyantschap daer ophouden sal: Maer indien nae de voorsz tijt van
„een jaer ende half jaer respective binnen de voorsz Limiten der voorsz Octro-
„yen eenige acten van hostiliteyt daer sal zijn ghedaen / die schade sal sonder uyt-
„stel worden gerepareert.

8. De

8. De Onderſaten en Inwoonderen vande Landen vande voornoemde Heeren Koningh ende Staten doende traffique inde Landen / de een van d'andere ,,en ſullen niet gehouden weſen te betalen meerder Rechten en Impoſitien als de ,,eygen Onderdanen reſpectivè. In voegen dat de Ingeſetenen en Onderdanen ,,vande Geunieerde Provintien ſullen zijn ende blijven ghe-eximeert van ſeec- ,,tien twintigh par cento / ofte oock dierghelijcke mindere / meerdere / ofte ,,eenighe andere Impoſitie die den Koningh van Spanjen / ghedurende den ,,twaelf-Jarighen Treves gheheven heeft / ofte / hier nae directelijck ofte ,,indirectelijck ſoude willen heffen op de voornoemde Ingeſetenen ende Onder- ,,ſaten vande Geunieerde Provintien ofte tot laſte vande ſelve boven ofte meer- ,,der als op ſijn eygen Onderſaten.

9. De voornoemde Heeren Koninck ende Staten en ſullen bupten hare reſ- ,,pective Limiten vande paſſerende goederen / noch te Water noch te Lande/ ,,geen inkomende / uptgaende / ofte andere Laſten vermoghen te ontfangen.

10. De Onderdanen vande voornoemde Heeren Koningh ende Staten / ſul- ,,len reciprocquelick ghenieten inde Landen d'een van den anderen de oude Vry- ,,heyt vande Tollen van dewelcke zy in Vredelijcke poſſeſſie gheweeſt ſullen zijn ,,voor het begin vanden Oorlogh.

11. De Hanteringe/ ommegangh ende Commercie tuſſchen de reſpective On- ,,derdanen/ en ſal niet mogen verhindert worden/ ende indien eenige verhinderin- ,,gen mochten gebeurē/deſelve ſullen reelick en metter daet werden weg genomē.

12. Ende vanden dagh af van 't beſlupt en ratificatie van deſe Vrede / ſal den ,,Koningh doen ophouden het heffen van alle Tollen op den Rhijn ende Maſe/ ,,die voor den Oorlogh geweeſt zijn onder het reſſort ende diſtrict der Vereenigh- ,,de Nederlanden / ſpecialick mede den Zeeuſchen Tol / in voegen dat deſen Tol ,,niet geheven ſal worden van wegen ſijne voorſz Majeſteyt noch binnen de Stad ,,van Antwerpen noch elders ; Wel-verſtaende en op conditie dat vanden voor- ,,noemden dagh af de Staten van Zeelandt reciprocquelick t'haren laſte ſullen ,,nemen ende betalen eerſt en voor al vanden ſelven dagh af de jaerlicx Renten die ,,voor het Jaer vijftien-hondert twee-en-tſeventigh op den voorſz Tol zijn ghe- ,,veſtight geworden / en van dewelcke de Eygenaers en Rentheffers in beſit en ,,ontfanck zijn geweeſt voor het begin vanden voorſz Oorlogh ; Het welcke van ,,ghelijcken ſullen doen de Eygenaers vande voornoemde andere Tollen.

13. Het wit ghekoden Sout / komende upt de Geunieerde Provincien inde ,,Landen van ſijne voorſz Majeſteyt / ſal aldaer ontfanghen ende gheadmitteert ,,worden / ſonder hooger als het grof Sout belaſt te zijn ; Inſgelijcken het Sout ,,komende upt de Landen van ſijne voorſz Majeſteyt inde Vereenighde Provin- ,,tien/ ſal worden geadmitteert ende vertiert / ſonder dat het ſelve hooger beſwaert ,,ſal mogen worden / als het Sout der voorſz Heeren Staten.

14. De Rivière de Schelde als mede de Canalen van 't Sas / Swijn en an- ,,dere Zee-gaten daer op reſponderende / ſullen van de zyde van de Heeren Sta- ,,ten geſloten worden gehouden.

15. De Schepen en Goederen komende in en upt de Havens van Vlaen- ,,deren reſpective / ſullen met alle ſoodanighe Impoſitien en andere laſten by ,,den voorſz Heere Koninck moeten beſwaert worden ende blijven als de goe- ,,deren de Schelde en d'andere Canalen in het boven-ſtaende Artikel begrepen/ ,,in 't op ende afgaen reſpective beſwaert worden ; Ende ſal hier nae gheconvenieert

„venieert worden tusschen partijen weder-zijts / over den voet vande voorsz Es-
„gale belastingen.

16. De Hanse-steden met alle derselver Borgeren/ Inwoonders ende Lant-
„schappen sullen in't stuck vande Schipvaert en Commercie in Spanjen/ Rijc-
„ken en Lande van Spanjen/ genieten alle en deselve Rechten/ Vryheden/ Im-
„muniteyten en Privilegien / dewelcke door het teghenwoordigh Tractaet zijn
„gheaccordeert/ of naer desen mochten geaccordeert worden voor en ten opsichte
„van den Onderdanen en Inwoonders vande Vereenighde Nederlanden ; En
„reciproquelijck de voorsz Onderdanen en Inwoonders vande vereenigde Ne-
„derlanden; sullen genieten alle en deselve Rechten/ Vryheden/ Immuniteyten/
„Privilegien en Capitulatien/ so over het stellen van consuls inde Hooft of Zee-
„Steden van Spanjen en elders daer het van noode sal zijn / als voor de Coop-
„luyden/ Facteurs/ Schippers/ Matroosen of andersints/ en even gelijck als de
„voorsz Hanse-steden in 't generael of in 't particulier hier bevorens hebben ver-
„kregen en gepractiseert/ of hier namaels sullen verkrijghen en practiseren voor
„de sekerheyt/ vordelen en advantage vande Schipvaert en Commercie van haer
„Steden/ Coopluyden/ Facteurs/ Commisen en andere die daer van dependerẽ.

17. Sullen oock de Ondersaten en Inwoonders vande landen vanden voorsz
„Heeren Staten hebben deselve verseeckertheyt ende vryheydt inde Landen van
„den voorsz Heer Coninck / die geaccordeert is aen de Ondersaten van den Ko-
„ninck van Groot-Britanje by het leste Tractaet van Vrede ende de secrete Ar-
„ticulen gemaeckt met den Connestabel van Castilien.

18. De gemelte Heer Coninck sal metten eersten nodige voorsorge geven/ dat-
„ter eerlijcke plaetsen geordonneert werden tot de begraeffenis vande Lichamen
„der genen die van der voorsz Heeren Staten zijde sullen komen t'overlijden on-
„der de gehoorsaemheyt vanden voorsz Heer Coninck.

19. De Onderdanẽ en Ingesetenen vande Landen vande gedachte Heer Ko-
„ninck komende inde Landen vande voornoemde Heeren Staten sullen haer ten
„opsichte vande publique oeffeninge van Religie moeten gedragen in alle zedig-
„heydt sonder eenich schandael te geven met woorden of met wercken/ en sonder
„eenige lasteringe te spreken; En het selve sal worden geobserveert by de Onder-
„danen en Inwoonders vande Landen der voorsz Heeren Staten komende inde
„Landen van sijne Majesteyt.

20. Van gelijcken en sullen de Coopluyden/ Schippers/ Piloten/ Scheeps-
„volck/ hare Schepen/ Coopmanschap / Waren en andere Goederen haer toe-
„behoorende niet mogen aengeslagen nochte gearresteert worden/ 't zy in krachte
„van eenich bevel generael of particulier/ ende om wat sake dattet zy/ van Oor-
„loge of andersints/ selfs niet onder pretext van sich daer van te willen laten die-
„nen tot conservatie en bescherminge des Lants; daer onder men nochtans niet
„en verstaet te begrijpen de aenslagingen ende arresten vande Justitie door de or-
„dinaris wegen ter oorsake van eygen schulden/ Obligatie/ ende bondighe Con-
„tracten/ van den geenen teghens den welcken de voorsz aenslagingen sullen zijn
„gedaen / daer inne geprocedeert sal worden gelijck gebruyckelijck is na recht en
„reden.

21. Daer sullen ten weder-zijden eenige Rechters in gelijck getal worden ge-
„committeert by forme van Chambre mypartie, die hunne residentie sullen hou-
„den inde Nederlanden/ en op alsulcke plaetsen als behooren sal / ende sulcks by
beurten/

„beurten/ den onder het gebiet van d'eene/ den van d'andere na dat ſulcx by on-
„derlinghe bewillinghe ſal goedt ghevonden worden/ welcke weder-zijdts ghe-
„ſtelde Rechters volghens de Commiſſie en Inſtructie hun te geven/ en op de-
„welcke ſy ſullen Eedt doen/ volgens ſeecker Formulier daer toe ten weder-zij-
„den te arreſteeren/ ſullen opſicht nemen over de Handelinghe der Ingeſetenen
„der voorſz Nederlanden ende Laſten en Impoſitien die ter eenre en ter andere
„zijde gegeven ſullen worden op de Coopmanſchap; Ende indien de voornoem-
„de Rechters komen te bevinden dat daer in ter eenre ofte ter andere / ofte wel
„ten beyden zijden excès werde begaen / ſullen 't ſelve excès regouleeren en mode-
„reren. Voorts ſullen de voorſz Rechters examineeren de queſtien over de non
„executie van het Tractaet / als ook de Contraventien van dien die in tyden
„ende wylen ſouden moghen komen te repen / ſoo inde Landen van her-
„waerts over/ als ook inde verre af-ghelegen Coninckrijcken/ Landen/ Pro-
„vintien en Eylanden in Europa en daer op ſommarie en de plano diſponeeren
„en uytſpreecken / 't geene ſy in conformitept van het Tractaet bevinden ſullen
„te behooren. Ende ſullen de Sententien en diſpoſitie van de voorſz Rechters
„ter executie worden geſtelt door ordinaris Juſtitie / ter plaetſe alwaer de
„contrabentie is geſchiet/ ofte wel jegens de Perſonen vande Contraventeurs/
„na dat ſulcx naer ghelegentheyt ſal werden gerequireert / Ende en ſal de voor-
„noemde ordinaris Juſtitie in geen gebreke moghen blijven de voornoemde
„executie te doen / of te laten geſchieden en de contrabentie te repareren binnen
„den tijdt van ſes Maenden / naer dat de voorſz ordinaris Juſtitie daer toe ſal
„weſen verſocht.

22. Indien eenige Sententien en Bommiſſen gegeven waren tuſſchen Perſo-
„nen van verſcheyden partijen niet gedefendeert weſende / 't zy in materie Ci-
„vijl ofte Crimineel / die en ſullen niet mogen ghe-executeert worden jegens de
„perſonen der gecondemneerden / nochte haere goederen. Ende en ſullen geene
„brieven van Marquen oft repreſſalien geaccordeert worden / ten zy met hen-
„niſſe van ſaken / ende in ſaecken in welcke ſulcx is toegelaten by de Keyſer-
„lijcke Wetten en Conſtitutien/ en na de ordre geſtelt by deſelve.

23. Men en ſal niet mogen aenkomen / inkomen ofte blijven inde Havenen/
„Vaven/ Plaven ofte Reden vande Landen d'eene van d'andere met Schepen
„ende Volck van Oorloge in getal / welcke ſoude mogen ſuſpicie geven / ſonder
„verlof en toelatinge vande genen onder de welcke de voorſz Havenen / Vaven/
„Plaven ende Reden zijn / ten ware men ghedreven werde door tempeeſt ofte
„gedrongen 't ſelve te doen door noot / en om te ſchouwen eenige periculen van-
„de Zee.

24. De gheene op de welcke de goederen zijn aengeſlagen en geconfiſqueert
„ter oorſaecke vanden Oorloge/ ofte haere Erfgenamen/ende die haer recht heb-
„ben/ ſullen gebruycken deſelve goederen / ende ſullen de poſſeſſie van dien aen-
„nemen by haer eygen authoritept ende in kracht van dit Tractaet / ſonder dat
„van noode zy te hebben recours aen de Juſtitie/ niet tegenſtaende alle incorpo-
„ratien voor den Fiſque/ Verpandinge/ gedane Giften/ Tractact/ Accorden en-
„de Tranſactien/ en wat renunciatien inde voorſz Tranſactien ſouden moghen
„gheſtelt zijn / om upt te ſlupten van een gedeelte van de goederen den gheene
„die de ſelve behooren toe te komen ; Ende alle goederen ende rechten
„die volghens het teghenwoordigh Tractaet / reciproquelick den ſuden

„proprietarissen haren Erven ofte Actie van den selven hebbende/ zijn gerestitu-
„eert/ ofte noch gerestitueert moeten worden / sullen by den selven Proprietaris-
„sen mogen verkoft worden sonder dat van noode sal wesen daer toe particulier
„consent te verwerven. Ende sal dien-volgende vanden eygendom van Renten
„die van wegen den Fiſque in plaetse vande verkofte goederen sullen wesen ge-
„constitueert / mitsgaders de Renten ofte Actien staende tot laste vande Fis-
„quen respective by de Proprietarissen van dien oock mogen worden gheaffpo-
„neert by verkoopinge of anderſins als van hare andere eygen goederen.

25. Het welcke oock plaetse hebben sal ten prosijte vande Erfgenamen van
„wijlen den Heere Prince Wilhelm van Oranje, selfs voor de Rechten die ſy heb-
„ben inde Salines van het Graefſchap van Bourgonje / die hunluyden sullen
„weder-gegeven en gelaten worden met de Bossen die daer van dependeren / ten
„opſichte dan 't ghene niet en sal bevonden worden dat sonde zijn ghelooft ende
„betaelt van wegen ſijne voorſz Majeſteyt.

26. Daer onder men mede verſtaet begrepen te zijn de voorſz goederen en
„rechten / ghelegen in de Graefſchappen van Bourgonje en Charolois / en
„'t gene volgende het Tractaet van den negenden Aprilis ſeſtien-hondert ne-
„gen / en den sevenden January ſeſtien-hondert thien / reſpectivelijck noch niet
„en is gerestitueert / sal aende Proprietarissen / hare Erven ofte Actie vande
„selve hebbende / van beyden zyden alomme metten eerſten ter goeder trouwen
„worden gerestitueert.

27. Gelijck mede verſtaen worden daer onder begrepen te zijn de goederen
„en rechten die nae uytganck vanden twaelf-jarigen Treves by Sententie van
„den hooghen Raedt van Mechelen tot nadeel van den Fiſque zijn toeghewesen
„aen wijlen Graeff Jan van Naſſau, ofte in wat maniere de voorſz Graeff de
„poſſeſſie van dien heeft verkregen / in wat Plaetsen / Landen of Heerlick-
„heden deſelve toeghewesen Goederen en Rechten mogen ghelegen / en voor
„wien deſelve mogen ghepoſſideert zijn / welcke Sententie by macht van dit
„Tractaet is ende voort ghehouden als niet ghewesen / ende alle andere verkre-
„gene poſſeſſie als voorſz is te niet gedaen.

28. Ende wat aengaet het proces van Chaſtel-belin, geintenteert by het le-
„ven van wijlen den voorſz Heere Prince van Oranje voor den Hooghen Raedt
„van Mechelen tegens den Procureur Generael van den Koninck van Span-
„jen; dewijle het ſelve Proces niet en is determineert geweeſt binnen den tijdt
„van een Jaer na het verbolgh daer op ghedaen / ghelijck als in 't veertiende
„Artijckel van den twaelf-Jarigen Treves was belooft te doen; Is verdra-
„gen dat aenſtonts na 't ſlupten en Ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet
„den Fiſcus upt den naem van ſijn Majeſteyt/ofte upt wiens naem ſoler eenig-
„ſints ſoude mogen wesen / datelick affstant sal doen van alle de Goederen inden
„voorſz proceſſe geeyſcht/ ende by wien ofte upt wat recht deſelve ſoude mogen
„beſeten worden / oock renonceren in naem ende van wegen als voren / van alle
„Actien en pretenſien die de voorſz Fiſcus op de voorſz goederen eenighſints
„ſoude mogen hebben ofte komen pretenderen / om voor den tegenwoordighen
„Heer Prince van Oranje ſijne Erven en Nakomelingen of ſijns recht hebbende/
„datelijck na 't ſlupten en Ratificatie van dit Tractaet en upt kracht van 't ſel-
„ve en ſonder recours aende Juſtitie / te worden aengeveert en ghenomen in
„vryen en onbekommerde poſſeſſie/ mits dat die opgeburde en genoten vruchten

niet

„met de laſten van dien / tot den dagh van het beſlupt van dit Tractaet ſullen „blijven tot profijt vanden Fiſcus.

29. Indien in eenige plaetſe difficultept wierde ghevonden op de reſtitutie „vande goederen en gerechtigheden die ghereſtitueert moeten worden / ſal den „Rechter vande plaetſe ſonder uptſtel de reſtitutie doen effect hebben / en daer in„ne den kortſten wegh nemen / ſonder dat onder pretext van onbetaelde Capita„tien of anderſints de reſtitutie uptgeſtelt ſal mogen worden.

30. De Onderdanen en Ingeſetenen der Vereenighde Nederlanden ſullen „over al in de Landen onder de gehoorſaemheyt vanden gemelte Heer Koningh „zijnde/ ſich mogen doen dienen van alſulcke Advocaten/ Procureurs/ Notari„ſen/ Solliciteurs en Executeurs die het haer ſal goetduncken/waer toe ooch de „ſelve ſullen worden gecommitteert by de Ordinaris Rechters/wanneer het no„digh weſen ſal/en de ſelve Rechters/des ſullen verſocht zijn; En reciproquelijck „de Ingeſetenen en Onderdanen van gedachte Heere Koningh komende in de „Landen vande gemelte Heeren Staten / ſullen ghelijcke aſſiſtentie genieten.

31. Indien de Fiſque heeft doen verkoopen van d'eene ofte d'andere zyde „eenige geconfiſqueerde goederen/ de gene aen wien de ſelve upt kracht van dit „Tractaet moeten toebehooren/ ſullen gehouden weſen haer te contenteren met„ten Intereſt van dien prijs jegens den penninck ſeſtien / omme daer van t'elc„kens Jare betaelt te worden op de naerſtigheyt van de geene die de voorſz goe„deren beſitten / anderſints ſal huuluyden gheoorloft zijn hun te addreſſeren aen„de verkofte Gronden en Erven/ met dien verſtaende/ dat in plaetſe vande ver„kofte Goederen/ afgeloſte Renten / ofte het Capitael vande ſelve voor en upt„ten naem vande reſpective Fiſquen opene Brieven ſullen verleden worden ten „proffijte van de Eygenaers / haare Erven of des Actie hebbende/ die hun ſullen „dienen tot bewijs declaratoir in conformiteye van het Tractaet met aſſignatie „vande Jaerlicxe betalinge op een Rentmeeſter inde Provincie daer die ver„kofte ofte afgeloſt zijn / welcke Rentmeeſter daer inne ſal worden ghenaemt en „ſal den prijs gereeckent worden na de eerſte verkoopinghe publiquelijck ofte „anderſints gedaen zijnde na behoren/van welke Rente het eerſte Jaer verſchij„nen ſal een jaer na dato van het beſlupt en Ratificatie van dit tegenwoordigh „Tractaet.

32. Maer indien de voorſz verkoopingen gedaen waren geweeſt by Juſtitie „voor deuchdelijcke en weerdelijcke ſchulden vande gene aen wien de voornoemde „Goederen plachten te gehooren voor de confiſcatie / 't ſal huuluyden ofte haere „Erven en recht van de ſelve hebbende / gheoorloft zijn die na haer te nemen/ be„talende den prijs binnen een jaer/te rekenen van den dag van het tegenwoordig „Tractaet / na welcken tijdt ſy-luyden daer toe niet meer en ſullen ontfanghen „worden/ ende de voorſz aenmeninge en herkopinge by haer gedaen zijnde / ſul„len ſy-luyden daer van mogen diſponeren / gelijck haer goetduncken ſal/ ſonder „dat van noode ſal weſen eenige andere toelatinge daer van te verwerven.

33. Men verſtaet nochtans niet de voorſz nae haer neminge plaetſe te geven „voor de verkofte Hupſen / gelegen inde Steden te dier oorſaecke verkoft zijn„de/ om de groote incommoditept en notable ſchade die de verkrijgers ontfan„gen ſouden ter cauſe vande veranderingen en reparatien die ſy-luyden inde „voorſz Hupſen ſouden mogen ghedaen hebben / daer van de liquidatie te ſeer „lanck ende beſwaerlick ſouden weſen.

34. Ende

34. Ende soo veel aengaet de reparatien ende verbeteringe gedaen aen andere „verkofte goederen / daer van de verkoopinge is toegelaten / indien die worden „gepretendeert / de ordinaris Rechters sullen recht doen met kennisse van saken / „blijvende de Gronden en Erven ghehypotequeert voor de somme daer toe de „verbeteringen sullen worden geliquideert / sonder dat nochtans gheoorloft sal „wesen aende voorsz koopers te gebruycken recht van retentie om daer van be„taelt ende voldaen te wesen.

35. Alle verswegen Goederen en Rechten / roerende / onroerende / renten / ac„tien / schulden / crediten en andere die by de Fiscus niet aengheslagen sullen „zijn geweest met behoorlijcke kennisse van saecken voor den dagh van het be„sluyt en Ratificatie van dit Tractaet / sullen blijven tot vrye ende volle dispo„sitie vande Eygenaers / hare Erve / of des recht hebbende / met alle de Vruch„ten / Renten / Inkomsten en voordelen ; Mede en sullen de gene die de voor„schreve Goederen en Rechten sullen verswegen hebben nochte hare Erven daer „over moghen worden ghemolesteert vande Fisquen respective / maer sullen de „Eygenaers / hare Erven of des Recht hebbende / ten opsichte van dien / actie „hebben tegen een yegelijck als voor haer eygen goet.

36. De Boomen afgehouwen nae den dagh van 't besluyt van dit Tractaet / „en die ten selven dage noch op den gront sullen ghelegen hebben / als mede de „verkofte Boomen die ten voorsz daghe naer 't besluyt noch niet ghehouwen „mochten zijn / sullen blijven aende Eygenaers / niet tegenstaende de gedane ver„koopinge / en sonder dat zy gehouden sullen wesen eenigen prijs te betalen.

37. De Vruchten / Huyren / Pachten en Inkomen van Heerlickheden / Lan„den / Thienden / Visscheryen / Huysen / Renten en andere Opkomsten van Goe„deren die volgens het Tractaet moeten gherestitueert worden / verschenen nae „den dagh van 't besluyt van 't Tractaet / sullen voor het gheheele Jaer den „Proprietarissen / hare Erven / of Actie vande selven hebbende / volgen.

38. De Huyren die ghemaeckt zijn van geconfisqueerde of aengheteyckende „Goederen (niet tegenstaende die voor veele Jaren zijn ghemaeckt) sullen expi„reren met het Jaer van 't besluyt van 't Tractaet na 't gebruyck vande plaet„sen respective / daer de voorsz Goederen sullen moghen zijn gelegen / ende sullen „de Huyren verschenen naer den dagh van 't besluyt van 't Tractaet / ghelijck „geseyt is / betaelt worden aende Eygenaers ; Wel-verstaende indien den Bruyc„ker der geseyde Goederen voor 't gewas van dien Jare eenige onkosten heeft „aengewent dat deselve onkosten by de Eygenaers aenden Bruycker sullen wor„den betaelt naer costume ofte discretie vanden Gerechte vande plaetse daer de„selve Goederen sullen zijn gelegen.

39. De verkoopinge van gheconfisqueerde of aengeteyckende Goederen / „gedaen sedert het besluyt van 't Tractaet / sal ghehouden worden nul ende als „niet ghedaen / ghelijck mede de verkoopinge gedaen voor het besluyt selve te„gens de verdragen of accorden met eenige Steden in 't particulier gemaeckt.

40. De Huysen van particulieren / die gherestitueert zijn / ofte gerestitueert „moeten worden / volgens het Tractaet / en sullen reciproquelick met garnisoen „of andersints niet anders ofte hooger belast worden / dan de Huysen van ande„re Inwoonderen van gelijcke gelegentheyt.

41. Niemant en sal ter eenre ofte ter andere zijde / directelijk of indirectelijk / in „'t veranderē vā sijne woonplaetse belet wordē / mits betalēde de rechtē daer toe staende /

„staende/ ende indien eenige beletselen sedert het Tractaet geschiet waren/ sullen „datelijck worden afgedaen.

42. Indien eenige Fortificatien ofte publique Wercken/ ter eenre ofte ter andere zyde/ met toelatinge ende authoriteyt vande Overigheyt ghemaeckt „waren/ in plaetsen waer van door het tegenwoordigh Tractaet restitutie sal „moeten geschieden/ de Eygenaers van dien sullen gehouden wesen haer te con„tenteren met de estimatie die daer van ghedaen sal wesen door de ordinaris Rechters/ soo vande voorsz plaetsen/ als vande Jurisdictie die sy daer hadden/ „ten ware partijen daer over onderlingh accordeerden; Gelijck mede satisfac„tie sal gedaen worden aende Eygenaers vande goederen die tot Fortificatien/ „publique wercken ofte Gods-huysen zijn geappliceert.

43. Aengaende de goederen van Kercken/ Collegien/ ofte andere pieuse „plaetsen/ gelegen inde Vereenighde Provincien/ dewelcke leden waren/ de„penderende van Kercken/ Beneficien en Collegien/ zijnde onder de ghehoor„saemheyt vande voorsz Heer Koninck/ het gene voor 't besluyt van 't tegen„woordigh Tractaet niet en is verkoft geweest/ sal hunluyden weder gegeven en gerestitueert worden/ en sullen in 't besit van dien komen/ oock by haer ey„gen authoriteyt en sonder hulpe van Justitie/ om deselve te gebruyken/ sonder „daer van te mogen disponeren/ gelijck als hier voren is geseyt/ maer voor de „gene die verkoft sullen wesen voor den voorsz tijt/ of by de Staten van eenige vande Provincien in betalinge sullen gegeven wesen/ de rente vanden prijs sal „haer jaerlicx betaelt worden teghen den penninck sestien/ by de Provintie die „de voorsz verkoopinge sal hebben gedaen/ of deselve goederen in betalinge ge„geven/ ende oock in dier vougen geassigneert dat sy daer van moghen wesen „verseeckert/ van gelijcken sal gedaen en geobserveert worden vande zyde van„de gemelte Heer Koninck.

44. Aengaende de pretensien en intressen dewelcke den Heere Prince van Oranje soude mogen hebben/ ten opsichte van eenige partijen die hy niet en is „besittende/ daer over sal by particuliere handelinghe verdragen worden/ tot „satisfactie vande ghedachte Heere Prince van Oranje, maer wat aengaet de „Goederen en andere effecten waer van den voorsz Heere Prince is in possessie by Octroy ende Concessie der voorsz Heeren Staten Generael in de Baillia„ge van Hulster-Ambacht en elders/ daer van hem de voorsz Heeren Staten „t'sedert korten tijt herwaerts de confirmatie hebben verleent/ alle deselve par„tijen sullen volkomentlijck in vollen eygendom blijven aen den voorsz Heere Prince/ sijne Erven en successeuren/ of des recht hebbende/ sonder dat yets sal „konnen gepretendeert worden op de voorsz goederen uyt krachte van eenighe „Articulen van het tegenwoordige Tractaet.

45. Aengaende seeckere andere poincten die boven den inhoudt van het voor„gaende Articul affonderlijck zijn ghetracteert en overkomen en geteyckent in twee verscheyde Schriften/ het eene van den achtsten January/ het ander „vanden seven-en-twintighsten December sesthien hondert seven-en-veertigh/ „voor ende in naem vanden voorsz Heere Prince van Oranje, de voorsz Schrif„ten en alle den inhoudt van deselve sullen effect genieten en worden gheconfir„meert/ voltrocken en ge executeert na hare forme en teneur/ min noch meer „als of alle de voorsz poincten in 't generael of een yeder van dien in 't by„sonder van woort tot woort ware geinsereert in dit tegenwoordige Tractaet.

„Niet-tegenstaende eenigerhande clausulen van dit tegenwoordige Tractaet be-
„sen ter contrarie/ welcke clausulen men verstaet te derogeren/en worden expres-
„selijck gederogeert door dit tegenwoordige Artikel/ en welcke clausulen ten op-
„sichte vande voorsz twee Schriften zijn en sullen gehouden worden als niet ge-
„daen/ en sonder dat ter oorsake van deselve het effect/ voltreckinge ende executie
„vande voorsz twee Schriften vanden achtsten January ende van den seven-en-
„twintighsten December sesthien-houdert seven-en-veertigh sal mogen belet of
„in eenigerhande manieren opgehouden worden.

46. De gene aen dewelcke de geconfisqueerde Goederen moeten gerestitueert
„worden / en sullen niet gehouden wesen te betalen de achterstallen van Renten/
„lasten ende debvoyren specialick geaffecteert ende geassigneert op deselve goede-
„ren/ voor den tijt dat sy-luyden die niet en hebben gebruyckt/ Ende so syluyden
„daer over vervolght ende ghemoeyt worden van d'eene of d'andere zijde/ sullen
„worden gerenvoyeert als geabsolveert; Ende daer kennelijck bevonden wordt
„dat alle Goederen van yemant van d'eene of de andere zijde geconfisqueert ofte
„aen-geteyckent zijn gheweest / soo dat den selven gene middelen heeft behouden
„daer uyt hy de Renten oft Interessen van sijne schulden vervallen gedurende de
„confiscatie ofte annotatie heeft konnen betalen/ deselve en sal niet alleen van de
„reele Lasten ende Renten / volghende het Tractaet / maer oock vande generale
„ende personele belastingen vande Renten ende Interesten inden voorsz tijt ver-
„scheenen/ bevryt wesen.

47. Men en sal oock niet moghen pretendeeren voor de Goederen die verkoft
„ofte geaccordeert zijn / omme ghedijckt ofte herdijckt te worden/ anders als de
„opstallen daer voren de Possesseurs sich hebben verbonden by de Tractaten daer
„toe ghemaeckt / met den Interest vande gefurneerde Penningen/ indien eenige
„gegeven zijn/ oock naer advenant vanden Penningh sesthien als boven.

48. De Vonnissen gegeven omme de goederen en rechten geconfisqueert met
„partyen die gekent hebben den Rechter ende Wettelijck zijn gedefendeert ghe-
„weest/ sullen houden / ende en sullen de gecondemneerde niet ontfangen worden
„om die tegen te spreken/ ten ware deur ordinaris wegen.

49. De voorsz Heer Coninck quitteert en renonceert aen alle pretensien van
„Redemtie en alle andere Rechten en pretensien die hy soude mogen hebben ofte
„pretenderen/in eeniger manieren op de Stadt vande Grave/Lant van Cuyck/
„sijn aenbehooren en dependentien/ oude Baronnie van Brabant/ hier bevorens
„in pantschap ghehouden van wijlen den Heere Prince van Oranje, van welcke
„pantschap de redemtie is gequitteert en geconverteert in eygendom/ en overge-
„levert ten profijte van wijlen de Heere Prince Maurits in December 1611. by de
„Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ als Souverains der
„voorsz Stadt Grave en Landt van Cuyck/ volgens en in conformiteyt vande
„opene Brieven daer op verleden/En in krachte van welcke conversie en afstant
„de voornoemde Heere Prince teghenwoordigh sijn Erven en Successeuren ofte
„des recht hebbende/ sullen voor altijt gebruycken de vollen ende geheelen eygen-
„dom van de voorsz Stadt ende Lande van Cuyck met alle sijn aenbehooren en
„dependentien.

50. Quitteert mede en renonceert ghedachte Heere Coninck aen alle en yege-
„lijcke rechten en pretensien / 't sy van eygendom/ cessie of anders die hy in eeni-
„ger maniere soude moghen pretendeeren op de Stadt/ Graefschap en Heer-
lickheyt

„lickheydt van Lingen/ende vier Kerſpeelen en andere Gerechtigheden daer toe „behoorende/als mede op de Steden en Heerlikheden van Bevergarde en Clop„penburgh en andere pretenſien/ op en tegens wie het ſoude mogen zijn/om reet„lick en metter daet voor altijt te blijven aen de voornoemde Heere Prince van O„ranje, ſijne Erven ende Succeſſeuren/ of des recht hebbende/ in vollen recht „van eygendom/volgens de Brieven van gifte en verlp van Keyſer Karel de vijf„de/ in date derden November vijfthien-honderd ſes-en-veertigh/ en daer na ge„maeckte verdrag tuſſchen den Graef van Buren/ en den Graef van Tecklen„burgh/ in date vijfden Martij vijfthien-honderd acht-en-veertigh/ en leſtelick „volgens de ceſſie daer van gedaen in November vijfthien-honderd acht-en-tſe„ventigh/ welcke de voornoemde Heer Coninck/ voor ſoo veel hem mochte „raecken/ heeft geconfirmeert en confirmeert by het tegenwoordigh Trac„taet.

51. De voornoemde Heeren Coninck ende Staten ſullen committeren eick in „den ſijnen de Officieren en Magiſtraten tot de adminiſtratie vande Juſtitie en„de Politie in den Steden ende ſtercke Plaetſen/ dewelcke voor het tegenwoor„digh Tractaet beſchoren geſtitueert te worden aen de Eygenaers omme die te „gebruycken.

52. Het Over-quartier van Gelderlant ſal worden gewiſſelt ſegens een equi„valent; ende ingevalle men ſich onderlingh niet ſoude konnen vergelijcken over „het voorſz equivalent/ſal 't ſelve geſtelt worden aende Chambre mipartie,om bin„nen ſes maenden na het beſluyt en Ratificatie van het Tractaet/ te worden ge„decideert.

53. De voorſz Heere Coninck verbindt ſich effectivelijck uyt te wercken de „continuatie ende obſervatie vande Neutraliteyt/ Vrundtſchap ende goede Na„buyrſchap van weghen ſijn Keyſerlicke Majeſteyt ende het Rijck mette voorſz „Heeren Staten; tot welcke continuatie ende obſervatie de voornoemde Heeren „Staten ſich inſgelijcken reciproquelijck verbinden/ ende ſal daer op volghen de „confirmatie van ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt binnen den tijdt van twee Maen„den/ ende van wegen het Rijck binnen een Jaer na het beſluyt ende Ratificatie „van 't jegenwoordigh Tractaet.

54. De Meublen die gheconfiſqueert en de vruchten die verbeurt zijn voor „het beſluyt van het tegenwoordigh Tractaet/ en ſullen gheene reſtitutie ſubject „weſen.

55. De actien Mobiliaer dewelcke by den voornoemden Heeren Coninck of„te Staten gheremitteert ſullen zijn tot profijt van particuliere Schuldenaers „voor het beſluyt van het tegenwoordige Tractaet/ſullen uytgedaen blijven van „d'eene en d'andere zijde.

56. Den tijt die geloopen heeft gedurende den Oorlog/te beginnen ſedert den „Jare vijfthien-honderd ſeven-en-ſeſtigh tot den aenbanck vanden twaelf-jari„gen Treves/ als mede den tijdt die geloopen heeft ſedert de expiratie vande ge„ſeyde Treves tot het beſluyt van dit Tractaet/ en ſal niet worden geteekent/ om „pemant daer mede te verkorten/ ofte anderſins te prejudicieren.

57. Den gene die gedurende den Oorloge vertrocken zijn in Neutrale Lan„den/ ſullen gheniſten de vruchten van dit Tractaet/ en ſullen moghen woonen „daer 't hun goet dunckt ſal/ ſelfs weder-keeren in hare oude woon-plaetſen/ „ymme alhaer te woonen in alle verſeeckertheydt/ onderhoudende de wetten

„vanden Lande / sonder dat ter oorsaecke van hare wooninge (die sy sullen houden in wat plaetse dattet sy) hare goederen sullen mogen worden aengeslaghen/ „of sy sullen geprivveert van 't gebruyck der selver.

58. Men sal gheen nieuwe Forten vermoghen te maecken inde Nederlanden/ „noch aen d'eene noch aen d'andere zyde/ oock geene nieuwe Vaerten ofte Graften graven daer door men d'eene of d'andere partye soude konnen stuyten oft „weeren.

59. De Heeren vanden Huyse van Nassau/ gelijck mede Graef Ian Albert van „Solms, Gouverneur van Maestricht, en sullen niet mogen worden verbolghe noch gemolesteert in hare personen ofte goederen over eenigeschulden ghecontracteert by wijlen den Heere Prince Wilhelm van Orange sedert den Jare „vijfthien hondert seven en sestigh / tot sijn overlyden toe / noch over de vervallen lasten geduerende het saisissement ende annotatie der goederen die daer mede waren belast.

60. Indien eenige contraventie van dit Tractaet ghedaen / waer door eenige „particuliere/ sonder bevel vande voorsz Heeren Koningh ofte Staten/ de schade sal werden gerepareert / selver ter plaetse daer de Contraventie sal wesen ghedaen/ indien sy aldaer worden achterhaelt/ofte wel tot hare woonplaetsen/ sonder dat sy-luyden elders souden mogen vervolght worden in hare Lichamen „ofte goederen/ in wat manieren dat het zy ; Ende sal haer niet geoorloft zijn te komen tot de Wapenen of breken van Vrede/ter oorsake van dien/ maer wel sal „toeghelaten wesen (in gevalle van openbare weygeringe van Justitie) hem te „voorsien/gelijck gebruyckelick is/ by Brieven van Marque of Repressalien.

61. Alle ont-erffenisse ende dispositien gedaen in haet van den Oorloge / zijn „verklaert nul ende gehouden als niet ghedaen: Ende onder ont-erffenissen gedaen in haet vanden Oorloge worden verstaen begrepen te zijn de gheene die geschiet zijn om eeniger oorsaecken waer uyt den Oorloge is ontstaen ende die daer „van dependeren.

62. De Ondersaten en Inwoonderen der Landen van ghedachte Heeren Coninck ofte Staten / van wat qualiteyt ofte conditie die zijn/ zijn verklaert capabel om te succedeeren de eene de andere / so door Testament als sonder Testament / nae de costumen vande plaetsen / ende indien eenighe successien hier bevoorens vervallen waren aen eenige vande selve / sy sullen daer inne werden gehanthaeft ende geconserveert.

63. Alle gevangens van Oorloge sullen ontslagen worden vande eene ende andere zyde / sonder te betalen eenich rantoen / sonder distinctie ofte reserve vande „gevangens die buyten de Nederlanden gedient hebben / en onder andere Standaerden en Vendels als die vande Heeren Staten.

64. De betalinge vande achterstallen der contributien die ten tijde vande conclusie van het Tractaet resteren sullen te betalen ten opsichte vande persoonen ende goederen van d'eene en d'andere zyde / sal gereguleert en ghedetermineert „worden by de ghene die aen d'eene en d'andre zyde de Superintendentie hebben „over de Contributien.

65. Ende en sal niet strecken noch eenichsints moghen uytgelecht worden tot voordeel of nadeel van yemand / directelijck of indirectelijck / alle 't gene gedurende de handelinghe van d'eene of d'andere zyde mondelingh of schriftelijcke „sal wesen voor - ghedraghen of gheallegeert / maer sullen soo wel de gemelte

gemelte Heeren Coninck en Staten Generael en particulier/ als mede alle andere Princen/ Graven/ Baronnen/ Edellupden/ Borgeren ende andere Inwoonderen vande Coninckrijcken en Landen reſpective/ van wat qualiteyt of conditie die zijn blijven in hare rechten / volgens den inhout van het Tractaet en het beſlupt van 't ſelve.

66. De Inwoonderen en Onderdanen vande voorſz Heeren Coning en Staten reſpective / ſullen reelijck genieten het effect van 't vijfthiende Artijckel vande geexpireerde twaelf-jarige Treves/ en het effect van het thiende Artikel van 't verdrach daer op gheſolght den ſevenden January 1600 en 10. en dat voor ſoo veel als ghedurende den termijn van den voornoemden Treves het voorſz effect niet en is te weegh gebracht van d'een of d'andere ſijde.

67. De Limiten in Vlaenderen en elders ſullen gereguleert worden in ſodaniger voegen als men bevinden ſal dat zy gehooren onder het reſſort van d'een of d'andere zyde/ waer op men ſal verwachten en ſullen gelevert worden de Informatien om t'ſijner tijt de gemelte Limiten te reguleren.

68. Van wegen en aende zyde van den voorſz Heer Coninck van Spanjen ſullen worden gedemolieert de Forten by en omtrent Slups / te weten Sint Job/ Sint Donaes / Sterre-ſchans / het Fort Sint Tereſe / Sint Frederick-fort/ het Fort Sinte Iſabelle/ Sint Paul / de Redoute Papemuts ; En andere zyde en van wegen de gemelte Heeren Staten ſullen gedemolieert worden de naervolgende Forten / namentlijck de beyde Forten in 't Lant van Caſant genaemt Orange en Frederick / de twee op 't Pas en alle die gene die gelegen zijn op de Oost-ſijde van de Riviere de Schelde (uytgeſondert Lillo) en het Fort op Kiel-drecht genaemt Spinola / van welcke ten wederſijden te doene demolitie ruſſchen parthijen ſal worden overkomen omme het equivalent te reguleren.

69. Alle Regiſters/ Chartes/ Brieven / Archieven en Papieren / als ooch ſaken van Proceſſen concernerende reſpectivelijck eenige vande Geunieerde Provintien/ Geaſſorteerde Lantſchappen/ Steden of Leden van dien/ of ooch eenige particuliere Ingeſetenen der ſelver / beruſtende in de Hoben/ Cancelerijen/ Raden en Camers van Politie / Juſtitie / Finantien / Leenen ofte Archiven het ſy tot Avennes/ Mechelen ofte andere Plaetſen onder de ghehoorſaemheydt van den voornoemden Heere Coninck / ſullen ter goeder trouwen gelevert worden aen die gheene die van de ſyde der voorſz Provincien reſpective Commiſſie ſullen hebben om de ſelve te eyſchen ; Ende ſal van gelijcken gedaen worden van de ſyde der voorſz Heeren Staten ten behoeve vande Provincien / Steden en particulier onder de ghehoorſaemheyt van de voorſz Heere Coninck ghehoorende.

70. Het Water-recht ſal gelaten worden aende Stadt Slups / ſoo als het aen deſelve toe behoort.

71. Den Dam gheſlaghen by Sint Donaes tot ſtoppinge vande Riviere de Soute / ſal wech genomen ende geopent worden/ mits aldaer leggende en maekende een Tas / over de bewaringe van welck Tas ſal worden vergeleecken/ gelijck hier vooren is geſept ten opſichte van het demolieren der Forten.

72. In het tegenwoordich Tractaet van Vrede ſullen begrepen worden de gene die voor de Wiſſelingh van de Agreatie of Ratificatie of drie Maenden daer nae ſullen worden genoemt van de een ende de ander ſijde / binnen welcken termijn den voorſz Heer Coninck ſal noemen de gheene die de ſelve ſal goet

„goet vinden. Van wegen de voorſz Heeren Staten worden genoemt den Prin-
„ce Land-Graef van Heſſen / Caſſel / mitſgaders ſijne Steden / Steden en
„Landen. De Graef van Oost-Vrieslandt / de Stadt Embden / de Graefſchap
„en Lantſchap van Oost-Vrieslandt ; De Hanze-Steden / en particulierlick
„Lubeck / Bremen / Hamborgh. En reſerveren de voorſz Heeren Staten te noe-
„men binnen den voorſz Termijn alſulcke andere / als ſy ſullen goet vinden.

73. Aengaende de pretenſie van den Graef van Flodroff / om de reſtitutie aen
„hem te doen van het Huys Leuth met de Goederen die daer van mogen de-
„penderen / en alle andere Goederen en Dorpen die hem daer omtrent moghen
„toekomen en geſaiſeert zijn van wegen den voorſz Heer Koningh / de voorſz re-
„ſtitutie is hem toegeſtaen / gelijck mede van het Huys / voor behouden dat tuſ-
„ſchen het beſlupt van dit teghenwoordige Tractaet ende Ratificatie van dien
„over het onderhoudt van Garniſoen van wegen den voorſz Heere Koninck /
„ofte over de demolitie van nieuwe Fortificatien gemaeckt ſedert de beſettinge
„van 't ſelve Huys / ſal worden gediſponeert.

74. Aengaende het gene den achtſten December ſeſthien-hondert ſes-en-
„veertigh is getracteert en overkomen tuſſchen de Extraordinaris Ambaſſa-
„deurs en Plenipotentiariſen vande voornoemde Heeren Koninck ende Staten
„raeckende Rutger Huygens / voor ende in naem van ſijn Huysvrouw Juffrou
„Anna Margarieta van Stralen / het ſelve ſal hebben ſoodanige kracht en ef-
„fect / ende ſal volbracht ende geexecuteert worden in allen ſchijn of het ſelve van
„woort tot woort ware geinſereert in het tegenwoordigh Tractaet.

75. Ende ten eynde het tegenwoordigh Tractaet te beter mogen worden on-
„derhouden / beloven reſpectivelijck de voorſz Heeren Koninck ende Staten de
„goede hant te houden / ende hare macht ende middelen te gebruycken / een pege-
„lick in het zijne / om de paſſagien vry te maken / en de Zeen en Rivieren Pad-
„gabel en ſeecker jegens de Incurſien van Muytmakers / Zee-rovers / Lopers
„en Stropers / ende indien ſy-lupden die konnen appreheuderen / de ſelve te doen
„ſtraffen met riguer.

76. Beloven boven dien niet te doen jegens ofte in prejuditie van dit tegen-
„woordigh Tractaet / nochte gedogen gedaen te worden / directelick of indirec-
„telijck / ende indien 't gedaen ware 't ſelve te doen repareren ſonder eenige ſwa-
„righeyt ofte uytſtel ; Ende tot onderhoudinge van alle 't geene voorſz is / ver-
„binden ſy hen-lieden reſpectivelick (ſelfs de Heere Koningh ſich ſelfs en ſijne
„Succeſſeurs) en voor de bondigheyt van deſelve verbinteniſſe / renoncieren aen
„alle Wetten / Coſtuymen / ende alle andere ſaken daer jegens ſtrijdende.

77. Het jegenwoordigh Tractaet ſal geratificeert en geapprobeert worden by
„gedachte Heeren Koning en Staten / en ſullen van wederzyden de Brieven van
„Ratificatie van d'eene aen d'andere worden overgelevert in goede en behoor-
„lijcke forme binnen den tijt van twee Maenden ; En in gevalle deſelve Ratifi-
„catie eerder mochten komen / ſullen van dien tijt af ceſſeren alle Acten van Ho-
„ſtilitey tuſſchen beyde partijen / ſonder de expiratie van den termijn af te wach-
„ten : Met dien verſtaende dat naer 't beſlupt en het teyckenen van het jegen-
„woordigh Tractaet de Hoſtilitey ten wederzyden niet en ſal komen te ceſſeren /
„voor en aleer de Ratificatie van den voorſz Heer Koningh van Spanjen in be-
„hoorlijcke ſubſtantie en forme ſal weſen uytgevaerdigt / ende jegens die vande
„voorſz Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden uyt gewiſſelt.

78. Suler

78. Sulcx dat ondertuſſchen de ſaken ten weder-zijden ſullen blijven in ſoo-„danigen ſtaet en toeſtant/ als deſelve ten tijde van 't beſluyt van't ſegenwoordi-„ge Tractaet ſullen worden gevonden/ en dat ter tijdt toe dat de boven-gemelte „weder-zijdts Ratificatie uptgewiſſelt en overgelevert ſal weſen.

79. Het geſepde Tractaet ſal alomme en daer ſulcx behoort worden gepubli-„ceert terſtont na dat de voorſz Ratificatien ten weder-zijden ſullen zijn uptghe-„wiſſelt en overgelevert / en ſullen van als dan ceſſeeren alle Acten van Spant-„ſchap.

Volcht den Inhout van de Procuratie voor de Plenipotentiariſen van den Heer Koninck van Spanjen.

DOn Phelippe door de genade Gods, Coninck van Caſtilien, van Leon, van Arragon, van beyde de Sicilien, van Ieruſalem, van Portugâl, van Navarre, van Granaden, van Toledo, van Valencien, van Gallicien, van Majorquen, van Minorquen, van Sivilien, van Sardignien, van Cordoua, van Corſega, van Murcien, van Iaen, van de Algarven, van Algelira, van Gibraltar, van d'Eylanden van Canarien, van Ooſt-ende Weſt-Indien, Eylanden ende vaſt Lant van d'Oceaenſche Zee: Eertz-Hertogh van Ooſtenrijck, Hertogh van Bourgonjen, van Brabandt ende Milanen: Graef van Habsborg, van Vlaenderen, Tirol ende Barcelonien: Heer van Biſcayen, ende van Malina, &c. Alſoo ick ſeer wenſche de geruſtheyt ende vreedſaemheyt der Onderſaten ende Inwoonderen van de Provintien der Nederlanden over den wegh te helpen, op datſe van alſulcken langhdurigen ende wreeden Oorloge ontſlagen werden, omme te beter aen eene generale Vrede in Europa tot welſtant der Chriſtenheyt te geraken, Ende zynde met gemeen ende onderlingh Accoort gekooſen ende toegeſchickt de Stadt van Munſter in Weſtphalen tot de Vergaderinge ende onderhandelinge vande voorſz Vrede; Soo heb ick voor goet geacht perſoonen te nomineeren, die uyt mijnen name met alle authoriteyt ende volkomene macht tot de voorſz Vergaderinge aſſiſteeren, ende ſpecialijck met de Staten der vrye Provintien vande Vereenigde Nederlanden oft hare Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen byſonderlijck geauthoriſeert ende gedeputeert, hebbende conſideratie op de bequaemheydt, oprechtigheyt, voorſienigheyt, ervarentheydt, verſtant ende yver tot mijnen dienſt, als mede van 't gemeen welſtant ende ruſte vande Chriſtenheyt, die inde perſoonen van Don Gaſpar de Bracamonte en *Guzman*, Graef de *Penneranda*, Edelman van mijne Kamere van mijne Raden, Kamere ende Juſtitie, ende mijnen Ambaſſadeur Extraordinaris in Hoog-Duytſlandt, *Broeder Ioſeph de Bergaxie*, Eertz-Biſſchop van Camerijck, ende *Antonio Brun* van mynen hoogen Rade van Vlaenderen, ende over de genoege, die ſy-luyden my t'allen tyden in verſcheyden ende groote handelingen, die hun belaſt ende door henluyden reſpective gemanieert geworden zijn, hebben gheghevens, derhalven volkomelijck vertrouwende dat ſy-luyden alle gheſamentlijck, ende elck een in't byſondere in abſentie of ongelegentheydt van den eenen of den anderen op den hooghſten welſtant vande Chriſtenheydt ende van mijne particuliere Intereſſen ſullen letten, ſo heb ickſe voor mijne Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen genomineert ende in krachte deſes verleene ick hun alle gheſamentlijck ende elck een in 't byſondere by abſentie of ongelegentheyt van yemant van henluyden, volkomene en abſolute macht, omme aen de Staten der vrye Provintien der Vereenighde Nederlanden of hare Ambaſſadeurs en Plenipotentiariſen, die ſpecialijcken daer toe ſullen werden.

werden geauthoriſeert ende geconſtitueert, openinghe te doen, als mede omme te hooren 't gene tot Vliſſinge van den voorſz langhduyrigen ende wreeden Oorloghe inde Provintien der Nederlanden, oock die geene, die tegens de voorſz Staten Generael in andere verre afgheleegene Landen ende Zeen verweckt zijn, is betreffende, Ende in gevolge van dien met de ghemelte Staten Generael der voorſz vrye Vereenighde Provintien of met de voorſz hunne Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen in onderhandelinge te treden, confereren, proponeren, over een te komen, capituleren ende beſluyten een goet, bondigh ende beſtendigh Tractaet van ruſte, 't zy van Vrede of van Treves, beloovende voor my ende voor myne Nackomelingen, t'allen tyden voor vaſt ende beſtendigh precies, ende punctuelijcken, ſonder eenige faute te houden alle't ghene door mijne voorſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen, t'ſamen of yeder een in 't particulier by abſentie of ongelegentheyt van eenige van henlieden met de ghemelte Staten Generael, of de voorſz Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen der voorſz vrye Vereenighde Provintien over 'tvoorſz Tractaet over een gekomen ende gecapituleert ſal weſen: Ende 't ſelve inſgelycx binnen den tijdt, die reciproce ſal werden beſtemt, t'approberen ende te ratificeren, met confirmatie van Eedt ende alle andere ſolemniteyten in diergelijcken gevalle van nooden ende ghewoon zijnde; t'Oirconde van 't welck heb ick deſe tegenwoordige gedaen verveerdigen met mijne hant onder-geteeckent, met mijn ſecreet Zegel gezegelt, ende by den ondergeteeckenden mijnen Secretaris van State geparapheert zijnde. Gegeven tot Saragoſſa op den ſevenden Juny des Jaers 1646. Ick den Coningh, *Pedro Coloma*, Gecachetteert met des Coninghs Zegel in root Oblaet met pampier overdeckt.

Volght den inhoudt van de Procuratie voor de Plenipotentiariſen van de Heeren Staten Generael.

„DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden/ Allen den genen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen/ Salupt. DOEN TE WETEN, Alſo „wy ons hier bevooren bp alle gelegentheyt met een oprechte ſincere wille ende „intentie ſeer genegen hebben getoont/ dat het langhdurigh Lant-verderffelijck „ende bloedigh Oorlogh inde Nederlandtſche Provintien over vele Jaren ver„weckt / ende verbolgens tot noch toe gecontinueert/ ter neder gelept ſoude heb„ben moghen worden tot der ſelver Provincien gemeene beſte ende ſoulagement „vande goede Ingeſetenen van dien/ ende dienvolgens oock komen te verballen „ende te verdwijnen d'Oorlogen in andere verre afgelegen Plaetſen en Zeen/ die „upt den voorſz Nederlandtſchen Oorlogh jegens onſe weder-partije haren oor„ſprongh hebben genomen; Ende zijnde met onderlinge Accoort uptgeloſen de „Stadt Munſter in Weſtphalen / tot een verſamelinge ende handelinge van een „generale ruſte inde Chriſtenheyt/ hebben voor ghearcht te noemen Perſo„nagien dewelcke met alle Authoriteyt en Volmacht / ſullen aſſiſteren de voorſz „verſamelinge ende handelinge om te helpen adſopieren den voorſz langdurigen „Lant-verderfelijcken en bloedigen Oorlog inde Nederlantſche Provincien ver„weckt. SOO IS 'T, Dat wy ons volkomentlicke betrouwende op de Wijſ„heyt/ voorſienigheyt/ erbarenheyt/ intelligentie/ getrouwigheyt ende yver tot „den dienſt der op-gemelte Vereenighde Nederlanden/ vande Heeren Bartolt van „Gent, Heer van Loenen en Meynerſwijck / Ampt-man en Dijck-Graef van „Bommel/ Tieler en Bommelerweerden / Gedeputeerde in onſe Vergaderinge

upt

„upt het Lidt van die Edelen van de Prouintie van Gelderlandt; Heer Johan
van Mathenesſe, Heer van Mathenesſe / Kiviere / Opmeer / Soutebeen / &c.
„Gecommitteerde Raet upt d'Ordre vande Ridderſchap ende Edelen van Hol-
„landt ende West-Vrieslandt / Hoogh Heemraet van Schielant; Heer Adriaen
Paeuw, Ridder / Heere van Heemſtede / Hoogerſmilde / Rietwijck / Nieuwer-
„kerck &c. Eerſte Preſiderende Raet ende Rentmeeſter des Graeffelickheyts
„van Hollandt ende West-Vrieslandt; Heere Johan de Knuyt, Ridder Heere in
„Oudt ende Nieuw Voſmer / eerſte ende repreſenterende den Adel inde Staten
ende Raet van het Graefſchap van Zeelant / Ordinaris Raet van ſijne Hoog-
„heyt den Heere Prince van Oranje; Heere Godert van Reede, Heere van Neder-
„hoſt / Vredelandt / Cortehoef / Obermeer / Horſtwaert / &c. Gecommitteerde
„in Onſe Vergaderinghe upt de Ridderſchap en Edelen van de Prouintie van
Vtrecht; Heere Frans van Donia, Heere tot Hinnema in Hielſum; Heere Wil-
„helm Ripperda, Heere tot Hengelo / Borbergen / Boculo ende Ruſſenborgh / &c.
„Gecommitteerde in Onſe Vergaderinge upt de Ridderſchap en Edelen vande
„Prouintie van Over-Yſſel; Heere Adriaen Clant tot Stedum, Heere van Rit-
terſum / reſpective Gedeputeerden in Onſe Vergaderinge ende Extraordina-
„ris Ambaſſadeurs in Duytſchlandt; Ghevende de ſelve te ſamen / ofte ten
„minſten 't meerendeel van dien (by abſentie ofte onghelegenthevdt van
„d'andere) volkomen macht / Authoriteyt / Generael / en ſpeciael bevel / om-
„me upt den Naem ende van onſent weghen in qualite van Plenipotentiariſen
„van deſen Staet binnen de voorſz Stadt Munſter te hooren ende verſtaen van
„de Heeren Plenipotentiariſſen van den ſeer Machtighen ende ſeer Excellenten
Prince / Don Philippe de Vierde Coninck van Spanjen / de openinghe van
„'t gheene de ſelve Heeren Plenipotentiariſſen van den voornoemden Coninck
„ſullen aenbrenghen tot weghneminghe van den voorſz langhduyrigen Landt-
„verderffelijcken ende Bloedighen Oorlogh in de Nederlandtſche Provincien
verwecht / ende die daer upt haren oorſpronck jeghens Onſe weder-partye in
„andere verre afgheleghen Plaetſen ende Zeen hebben ghenomen ende dienvol-
„gens met de ſelve Heeren Plenipotentiariſſen van den meer-ghenoemden Co-
„ninck treden in onderhandelinghe ende tracteeren / oock beſlupten / een goet /
vaſt / oprecht / en onverbreeckelijck Tractaet van ruſte / ghelijck als ſy Heeren
„Plenipotentiariſen van deſen Staet totten meeſten dienſt ende verſeeckeringe
„van de Vereenighde Nederlanden / derſelver goede Inwoonderen / als oock
„van hare Geaſſocieerde ende Geintereſſeerden inde voorſz langhduyrighe reſ-
„pective Oorloghen ſullen bevinden te behooren. Ende hebben belooft / ende
„belooven midts deſen / ter goeder trouwen ende onder Obligatie van Ons
„ende Onſer Succeſſeuren in 't generael ende particulier / voor altijt / goet / vaſt /
ende van waerden te houden 't gheene by Onſe op-ghemelte Heeren Plenipo-
„tentiariſſen deſes aengaende gheaccordeert ende beſlooten ſal worden / 't ſelve
„te Ratificeeren onverbreeckelijcken te onderhouden / ende doen onderhouden /
„ſonder daer jeghens immermeer te doen ofte ghedooghen ghedaen te wor-
den in eenigher manieren directelijck ofte indirectelijck. Des ten Circonde
„hebben Wy deſen doen Parapheeren / met Onſen grooten Zegel doen Zege-
„len / ende by Onſen Griffier doen teecknen. In Onſe Vergaderinghe in
„'s Graven-Haghe den twee-en-twintighſten Marty ſeſthien-hondert ſes-en-
„veertigh. Was gheparapheert Johan van Reede vt. Op de plijcgue ſtont.

„Ter Ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael / ende geteeckent Cornelis Musch, hebbende onder aenhangen het groote Zegel vande „Staten Generael in rooden Wassche / aen een dobbelde gevlochte koorde van „Gout en roode Zijde.

In kennisse van alle 't geene voorsz is / hebben wy Ambassadeurs Extraordinaris en Plenipotentiarisen vande voorsz Heeren Koningh van Spanjen / „&c. en de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / in krachte van „Onse respective Procuratien / dit tegenwoordigh Tractaet onderteyckent / „ende met het Cachet van Onse Wapenen bevestight. Ghedaen tot Munster in Westhalen den dertighsten January sesthien-hondert acht-en-veertigh. „Was geteeckent ende gecachetteert.

L. S. Elle Conde de Pendr.

L. S. A. Brun.

L. S. Bartolt van Gent.

L. S. Iohan van Mathenesse.

L. S. Adriaen Pauw.

L. S. I. de Kruyt.

L. S. G. van Reede.

L. S. F. van Donia.

L. S. Wilhelm Ripperda.

L. S. Adriaen Clant.

Volght de Ratificatie van den Koningh van Spanjen.

DON PHILIPPE de vierde / van Godts genade Koninck van Castilien / van Leon / van Arragon / van beyde Sicilien / van Hierusalem / van Portugal / van Navarre / van Granade / van Toledo / van Valencien / van Gallicia / van Mallorca / van Minorca / van Sevilla / van Cerdegna / van Cordua / van Corzega / van Murcua / van Jaen / vande Algarbes / van Algecira / „van Gibralter / vande Eylanden van Canarien / van Oost en West-Indien / Eylanden ende Vaste Lande vande Oceansche Zee / Ertzhertoge van Ostenrijck / Hertoge van Bourgonje / van Brabandt / van Milan / Graef van „Habspurgh / van Vlaenderen / Tirol / Barcelone / Heer van Biscayen / en Molina / &c. Allen den genen die desen sullen sien / Saluyt. Alsoo om de Nederlandtsche Provintien te ontlasten van den Oorloghe waer mede de selve so „vele Jaren zijn beswaert geweest / die te verlossen van alle de ongevallen ende „ellenden daer uyt-spruytende / ende te helpen brenghen tot Ruste / Luyster / Voorspoet / ende Welstandt / als oock om te assopieeren de Oorlogen uyt-gebreyt in andere verre afgelegen Landen en Zeen / Wy over langen tijt hebben gewenst

„ghewenſt te komen tot een goede Vrede met de Heeren Staten Generael der „Vereenichde Nederlanden / tot verlichtinge van alle degeene / die van weder„zyden de onſeplen van de voorſz Oorlogen gevoelen / ende met gemeyn en on„derling goetvinden / gekooren geweeſt zijnde de Stadt Munſter in Weſtpha„len / tot ſamen komſte ende handelinge van Vrede ; Soo hebben de ſaecken al„daer ſoodanigen geluckigen ſuccès erlangt / dat Onſe Extraordinaris Ambaſ„ſadeurs ende Plenipotentiariſen / in kracht van onſe Procuratie met de Extra„ordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſen van de voorſz Heeren Sta„ten / hebben gemaeckt ende beſlooten het Tractaet van Vrede hier na van woort „tot woort geinſereert.

Welck Tractaet hier bovenſtaende geſchreven en geinſereert Ons gerepre„ſenteert weſende door onſe voorſz Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Pleni„potentiariſen / en hebbende alles geſien ende van woordt tot woordt in Onſen Rade Rijpelijck geexamineert / hebben Wy het ſelve Tractaet voor ons en onſe „Erfgenamen en Succeſſeurs / ook Vaſallen / Onderdanen / en Inwoonderen „van alle onſe Coninckrijcken / Landeſchappen ende Heerlickheden / ſo in als „buyten Europa / geen uytgeſondert / in alle ſijne Leden en den geheelen inhou„den van dien / en elck poinct van deſelve in 't byſonder / voor goet / vaſt / en bon„dich aengenomen / geaggreeert / gheapprobeert ende geratificeert / aennemen / Aggreeren / Approbeeren en Ratificeeren door deſe tegenwoordige / Beloven„de by Coninckliicke ende Princelicke trouwe en woorden voor Ons / onſe Suc„ceſſeuren / Coningen / Princen / en Erfgenamen / oprechtelick ende ter goeder „trouwe / alles onderhoorlick ende punctuelick nae ſijne forme en inhouden te „ſullen naekomen / onderhouden en voldoen / ook doen nae komen / onderhou„den en voldoen / in aller voegen / of Wy het ſelve in eygen Perſoone hadden ge„tracteert / ſonder in eenigen deel daer jegens te doen / of laten doen / directelick / of indirectelick / noch gedoogen / dat daer jegens / in eenigher manieren of fa„ſoen worde gedaen / hoe 't ſelve ook ſoude mogen geſchieden. Ende indien eenige „Contravention daer tegen geſchiet ware / of gedaen mochte worden in eenige„hande manieren / 't ſelve te doen repareren / ſonder eenige ſwarichept / of upt„ſtel ook de Contraventeurs met alle rigueur ſonder eenige gratie of genade te „ſtraffen / en doen ſtraffen / Verbindende ten ſelven eynde alle en peder van onſe „Coninckrijcken / Landen en Heerlickheden / als mede alle onſe voordere Goede„ren tegenwoordige ende toekomende / ook onſe Erfgenamen / Succeſſeurs en „Nakomelingen / mitſgaders alle onſe Vaſſallen / Onderdanen en Inwoonde„ren van alle onſe Coninckrijcken / Landen / en Heerlickheden / op wat plaetſe „de ſelve / ſoo in als buyten Europa / mochten gevonden worden / geen uytghe„ſondert / Ende voor de bondichept van deſelve verbinteniſſe / renonceeren Wy „aen alle Wetten / Coſtumen / en alle andere ſaecken / daer tegen ſtrijdende / In „Oirkonde van alle 't gheene voorſz is / hebben Wy bevoolen deſe jegenwoordige „te depeſcheren / getecktent met onſe Handt / geſegelt met Onſe ſecreten Seghel / „ende ondertecktent door Onſe ondergeſchreven Secretaris van Staete / Ge„geven . . . .

Volght de Ratificatie van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den genen / die dese openе Letteren sullen sien / Salupt. Alsoo Wy by alle occurrentien „daer na hebben getracht / dat den langhduerigen / Landt-verderffelijcken ende „bloedigen Nederlandtschen Oorlogh uptghebreyt in andere verre afgelegene „Landen ende Zeen / mochte werden ghe-eyndiget ende uptgeblusscht ter eeren „Godts / Vader / Autheur ende Verscorger van Vrede / ende tot vertroostinge „van soo veel arme ende bedroefde Zielen / die jammerlijck ghedruckt worden / „door de incommoditeyten ende beswaernissen van den Oorlogh / ende de bit„terheydt van dien zijn smaliende / mitsgaders dat de Nederlanden moghen „worden herstelt in ruste / lupster / ende Welvaren / ende met ghemeen onder„lingh goetvinden van alle geinteresseerden / zijnde verkosen geweest de Stadt „Munster in Westphalen / tot by-een-komste ende handelinge van Vrede. Soo „heeft het Godt Almachtigh gelieft den arbeyt en moeyte / welcke onse Extra„ordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen hebben ghehadt inde han„delinge met d'Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van „den Koningh van Spanjen / Et. Don Philippe de vierde / sulex ghenadelijck te „segenen / dat na verscheyden conferentien en by-een-komsten / over ende weder „over gehouden / sy hebben ghemaeckt ende besloten het Tractaet van Vrede / „hier na van woort tot woort geinsereert.

Welck Tractaet / hier boven staende / ghescreven ende gheinsereert aen ons „ghere-presenteert / ende van woort tot woort by ons geconsidereert zijnde / Wy „na rijpe deliberatie in naem ende van wegen den geheelen Staet der Vereenig„de Nederlanden / Geassocieerde Landtschappen / Heerlickheden / Steden ende „Leden van dien / oock voor alle de Landen / staende onder Onse ghehoorsaem„heydt / Vasallen / Onderdanen / ende Inwoonderen / soo in / als buyten „Europa / geen uytgesondert / het voorsz. Tractaet en den geheelen inhouden „van dien / en elck in 't bysonder in alle sijne Leden voor goet / vast / ende bon„digh hebben aengenomen / ghecagreert / geapprobeert / en geratificeert / aenne„men / agreeren / approberen en ratificeren door dese jegenwoordige / Belovende „oprechtelijck en ter goeder trouwe 't selve onverbreeckelijck ende punctuelijck „na sijne form ende inhouden na te komen / onderhouden ende voldoen / oock doen „nakomen / onderhouden ende voldoen / in aller voegen / of wy het selve in onse „Vergaderinge Staets gewijse hadden ghetracteert sonder yetwes daer teghen „te doen / of te laten doen in eenige maniere / noch te gedoghen dat daer je„gens werde ghedaen / directelijck noch indirectelijck / hoe het selve oock soude „moghen ghescheden ; Ende indien eenighe contraventie ghescheet ware / „ofte gedaen mochte worden in eenigerhande manieren / deselve te doen repare„ren / sonder eenighe swarighedt of uytstel / oock de Contraventeurs met alle „rigeur sonder gratie of ghenade te straffen ende doen straffen. Verbindende „ten selven eynde alle ende yder hande Vereenighde Provintien / Geassocieerde „Landtschappen / Heerlickheden / Steden ende Leden van dien / gelijck mede „alle Vasalen / Onderdanen ende Inwoonderen daer van dependerende / soo „in / als buyten Europa / geen uytgesondert / ende voor de bondigheyt van de selve

„ſelve verbinteniſſe/ renonceren aen alle Wetten / Coſtumen ende alle andere ſa-
„ken/ daer tegen ſtrijdende. In oirkonde van alle 't gene voorſz is / hebben wy
„deſe jegenwoordige doen depeſcheren onder Onſe Paraphure ende Signature
„van Onſen Griffier / en met onſen grooten Zegel doen beſegelen / in onſe Ver-
„gaderinge in den Hage binnen de Provintie van Hollandt / den achtſtienden
„Aprilis ſeſthien hondert en acht-en-veertig. Was geparapheert/ Io. Andrèe, vt.
„Lager ſtont/ Ter Ordonnantie van de Hoogh-gemelte Staten Generael / en-
„de onderteyckent Cornelis Muſch. Hebbende onder upt hangen aen een geblotſ-
„ten Strick van gout en roode zijde / het Wapen vande meer-hoogh-gemelte
„Heeren Staten Generael/ in rooden Waſſche/ geſloten in een ſilvere dooſe/ op
„'t deckſel van 't welcke was geſneden een Leeuw met ſeven pyle inde lincker/
„ende een Swaert inde rechter Poot.

Tot meerder eere van ons lief Vaderlandt, ende vaſtigheydt der Vrede, dient hier geſtelt d'eerſte Propoſitie ende Brief van Credentie des Koninghs van Spanjen reſpective ge-exhibeert ende gedaen by deſſelfs Ambaſſadeur in 't volgende Iaer. Zijnde te noteren dat de Brief was in Franſche Tale geſchreven, daer nochtans den Koningh over al of meeſt doet gebruycken de Spaenſche.

MYN HEEREN,

IN 't voorgaende Iaer, in deſe ſelve Maent wiert hier de Vrede, geluckelijck vervoert tuſſchen de Koningh mijn Meeſter, en deſe Hooge en machtige Staet, ſolemnelijck van weder-zyden ghepubliceert en afgekondight met een onderlinghe toevloeyingh van extraordinare toejuygingen en vreughde-geruchten. Ick acht nu noch tydelijck en bequamelijck te komen, om met uw' Ho. Mog. de verjaringh van deſe aengename feeſt en gemeene blyſchap te celebreren en vieren; my voor deſe groote en vermaerde vergaderingh vertonende, om met haer, door d'eenigheyt der harten en willen, te vernieuwen de ſoete geheugenis van dit gemeen gelijck. En om hier toe ſoo veel te meer te contribueren, en van mijn zyde te beter toe te komen, ſoo brengh ick mede en vertoon in mijn intree in deſe plaets de confirmatie en beveſtigingh der goede willen en rechte intentien van ſijn Majeſteyt, niet alleenlijck om punctuelijck en religieuſelijck te doen obſerveren en onderhouden in de geheele omkringh van ſijn Heerſchappy 't geen van ſijnent wegen verdragen is met deſe Hooge en Mogende Gemeente, maer oock om te verwecken en t'onderhouden door alle eerlijcke middelen een goede correſpondentie, ja oock een oprechte en *Broederlijcke vrientſchap*, tuſſchen de volcken van d'een en d'andere Souverainiteyt, voornamelijck in de Nederlanden; in voegen dat daer door hun ruſt beveſtight, hun Koophandel verſekert en vermeerdert wort, om alle d'andere avantagien en voordeelen daer uyt ſpruyten, die men van de gemeenſchap en onderlinge vryheyt van goede gebueren behoort te verwachten. Tot deſen eynde heeft ſijn Majeſteyt dienſtigh en behorelijck geacht derwaerts een *Ordinaer Ambaſſadeur* te ſenden en op

te rechten, ghelijck hy doet by d'andere *Independante* machten, en die ſijn vrienden zijn. In 't welck ſijn Majeſteyt, boven de voor-verhaelde conſideratie, noch deſe gehadt heeft, namelijck *van d'eer en waerdigheyt van deſe Staet*, by de welck deſe leſte acte van *de reſidentie van een Ambaſſadeur van Spanjen* ſchijnt volkomen te maken het proefſtuck en Hooft-werck van de Vrede, en te zijn als het groote Zegel, beveſtigingh, en regiſtreringh van alle de conceſſien, renunciatien en afleggingen, tot onſe faveur gedaen, gelijck ghy door uwe ordinare voorſichtigheyt, en juditieuſe voorſienigheydt beter ſult konnen kennen en oordoelen, dan ick u ſal konnen verklaren. Alleenlijck kan ick met alle waerheyt ſeggen dat in dit deſſein en voornemen ſijn Majeſteyt uw vernoegingh, contentement en voldoeningh tot ſijn voornaemſte oogemerck heeft gehad; gelijck oock de commoditeyt en verlichtingh der onderſaten van weer-zyden, en de glorie van deſe Gemeente, daer af d'intereſten hem altijdt lief en waerd ſullen zijn, gelijck hy in alle gelegentheden ſal pogen te bewijſen.

Onder een groot ghetal van perſoonen en bedienaers, die meer verdienen dan ick, heeft de Koningh, mijn meeſter, verwaerdight my te kieſen tot ſoo hoogh een beſigheydt, en die ick van my ſelf ſou ſtellen boven alle andere Ampten, om de hoop die ick heb, van daer eenich deel in u goede gunſten te verkrijgen, naer mijn oordeel de dringenſte bewegingh van deſe verkieſingh, die van mijn perſoon ghedaen is, en de kenniſſe die men heeft vande ware yver, en vande naerſtigheyt, die ick tot onſe gemeene accommodement gecontribueert heb; dewyl ſijn Majeſteyt ghelooft dat ick deſelve getrouheyt en yver ſal moe brengen tot de conſervatie en onderhouding van de Vrede, die ick tot d'oprechtingh daer af by-gebracht heb. Daer op ick naer mijn vermogen ſal trachten te correſponderen, en mijn beleyt aengenaem by u Ho. Mo. en nut by u Onderſaten, ſoo wel als by die vande Koningh mijn meeſter, te maken, naer mijn Inſtructien en onderrechtingen, heel behorelijck en conform mijn eyghen inclinatien en genegentheden. In gevolgh van 't welck alle mijn *inſtantien* en *ſollicitatien* namaels ſullen ſtrecken tot d'eenige vervullingh van 't geen dat reciprokelijck en onderlingh beloofd is, maeckende my 't inſtrument en 't werckt uygh van al 't geen, 't welck dienſtigh ſal konnen zijn tot d'obſervatie en onderhoudingh, ſoo van't principael als vande dependentien, en toegangen van ſoo gerechtich een Accoort, dat ſo rypelijck gedelibereert en overwogen is gelijck het onſe, en behelſende gelijchelijck d'intereſten van uwe en onſe volcken in 't geen, daer in zy ſich wettelijck geintereſſeert ſullen vinden.

Indien u Ho. Mo. volgens 't goet exempel en voorbeelt, 't welck de Koning mijn meeſter hen geeft, reſolutie nemen van oock yemant van hunnent wegen in Spanjen te ſenden, om een ſelve Ampt te bedienen, en een ſelve beſigheyt waer te nemen, als de gene is, daer af ick heden poſſeſſie en beſittingh neem in deſe ernſtige en treffelijcke Vergaderingh, ſoo ſal dit de kortſte en ſekerſte middel zijn om te voorkomen alle *ſwarigheden*, *attentaten*, *of infracten*, die het Tractaet van Munſter eenichſins, hoe weynigh het oock was, ſouden mogen queſten; en de ſelve Miniſter en Bedienaer, die van deſe Staet gheſonden ſal worden, ſal konnen een getrouwe en gedurige getuygh weſen van d'oprechtigheyt en ſuyverheyt van ſijn Majeſteyt inde vervullingh van ſijn beloften, en van ſijn affectie en genegentheyt tot het algemeen, en tot de beſondere lieden van deſe Gemeente: en van d'andere zyde ſal ſijn Majeſteyt ſich verblijden van dat hy middel en gelegentheyt ſal hebben om, inde perſoon des Ambaſſadeurs van u Ho. Mog. te vergelden de goede ontfangingh en onthael, daer mee het hen believt heeft my te favoriſeren, van 't welck ick begin hen grooten danck te bewyſen

wyſen, verwachtende dat ick beter erkennen kan d'obligatien en verplichtingen die my daer af by blyven, en de Koning mijn meeſter, die ick terſtont hier af verwittigen ſal, ſijn Koninclijcke danckbaerheydt daer af te betuygen. Ick ſal oock hier af verwittigen de Sereniſſime *Aertz-Hertogh Leopoldus*, die in mijn deurtocht, om hier te komen, my belaſt heeft u Ho. Mo. van ſynent wegen te groeten, en hen te verſekeren dat hy in goede gebuyrſchap met hen wil leven, en in ſijn Gouvernement bevorderlijck zyn de heylige intentien van ſijn Majeſteyt, tot d'eeuwige duringh van onſe accommodement en gheryf. Ick twyffel oock niet myn Heer, of u gerechtigheydt en billickheyt ſullen (als de noot ſulcx vereyſcht) ſich oock uytſtrecken over d'Onderſaten van de Koningh myn meeſter, ſonder diſtinctie of onderſcheyt van perſoonen, van plaetſen noch van volcken; u belovende dat de genen van herwaerts niet ſullen bekennen dat zy vreemdelingen onder onszijn, met dewelcken wy geſamentlijck de zegeningen des Hemels op ons ſullen halen: en geheel Europa ſal bekennen dat'er voortaen geen andere *ſtrijden* tuſſchen ons te verwachten zyn, dan die vande *heuſheyt*, en vande goede officien en dienſten, die wy pogen ſullen onderlingh aen malkander te bewyſen, nu niet meer conteſterende en twiſtende dan door een loffelycke krygelheyt *om wie de goede getrouheyt beter bewaren ſal*; 't welck een geluckige veranderingh ſal zyn, en niet min wonderlijck, door de ſmaeckelijcke vrucht van een heylige verſoeningh, dan de geen, die d'Alchymiſten ſoecken inde tranſſubſtantie en over-ſelfſtandigheyt der Metalen, als zy 't *Yſer in Gout* wanen te veranderen; 't welck een vergelycking is die ick gaerne tot deſe laetſt gebruyck, om dat d'ouden de tijt van d'Oorlogh onder de naem van *Yſere* eeuw, en die van de Vrede onder de naem van *Goude* eeuw aengeweſen hebben. God geef dat d'onſe vaſt en beſtandig zy, gelijck dit ryck en koſtelijck Metael, en dat zy, door haer glans voor-ſpoedig, begeerte ontſteeckt van een andere en algemeener Vrede aen te gaen tuſſchen de twee Kroonen; tot het welck altyt alle diſpoſitie en gewilligheydt van de zyde des Koninghs, mijn meeſter, ghevonden ſal worden, ſoo zy *eerlijck en gerechtigh* is, 't welck d'eenighe middel is om haer gedurigh te maecken. De brief, die ick van wegen ſijn Majeſteyt aen u Ho. Mo. ſal vertoonen, ſal 't geen beveſtigen, 't welck ick in ſijn naem tot hen geſegt heb, en daer beneffens wettigh maken de qualiteyt en Staet, met dewelcke ick in deſe plaetsen gekomen, en openingh doen van 't geloof, 't welck u Ho. Mo. hebben konnen, en hier nae ſullen nemen in my, dat ick koom ten deel om door een diſcours, ſonder eenige *vercieringh en affectatie*, maer geheel vol van *waerheyt en oprechtigheyt*, te vervullen, dat ick eyndigh door d'aenbiedingen van myn perſoon, en van myn dienſt aen u Ho. Mog. en aen alle de Leden, daer in het bloeyent Lichaem van deſe Staet beſtaet.

Credentie-Brief des Koninghs van Spanjen, gepreſenteert door myn Heer d'Ambaſſadeur de Brun.

SEer waerde en groote Vrienden, de ſo preciſe occupatien en beſigheden van onſe dienſt, in dewelcken de Raets-Heer, *Anthonie Brun*, te Munſter geaſſiſteert en geholpen heeft, hebben hem belet ſpoediger waer te nemen en te bedienen d'ordinare Ambaſſade, daer toe wy hem gedeputeert hebben, om by u te blyven. En alſoo hy ſich uyt die beſigheden gered heeft, ſoo hebben wy hem bevolen ſonder eenich uytſtel naer u te trecken, en particulierlijck hem belaſt altijt t'aſſiſteren en contribueeren

tot

tot de goede directie en ſtieringh van al 't geen, 't welck u grootſte dienſtigheden en voldoeningen ſal konnen betreffen, gelyck wy 't begeeren, en tot behoorelycke conſervatie en onderhouding van onſe gemeene vrientſchap en goede correſpondentie: en ons gedragende aen 't geen, 't welck de geſeyde Raets-heer u op deſe ſaeck rapporteren en aenbrengen ſal, ſoo ſullen wy hier alleenlijck by voegen, dat het ons heel aengenaem ſal zijn, ſoo ghy hem *volkomen Credentie en geloof* geeft in al 't geen, 't welck hy in onſe Koninclycke naem tot u ſal konnen ſeggen, gelyck wy ons verſekeren, en dat ghy oock alle eer en goede gunſt aen hem ſult bewyſen, gelyck aen onſe Miniſter en Bedienaer, en op dewelck wy ons geheelijck vertrouwen. Daer op wy Godt bidden dat hy u, ſeer waerde en groote vrienden, in ſijn heylighe bewaringh neem. *Uyt* Madrid, de dartiende van December, 1648. Geteeckent u goede Vrient *Philippe.*

Soli Deo Laus & Gloria.

EYNDE.

t'AMSTERDAM,
Uyt de Druckery van Broer Ianſz.

Bp Ian I. Bouman, Boeckdrucker en Boeckverkoper opt Water/ inde Keiſer onder de Boomen. Anno 1653.

JAN 24 1927